

הקדמה לבן הגאון המחבר המסדר ספר סדרי טהרה וספר חידוד הלכות ושירי טהרה ואגב אורחיה אשתמע אפס קצהו שבח ופרשת גדולת מר אביו גאון אמתי זצוק"ל ואת כל אשר קרהו וגלגולי סבותיו עד שבא לכלל ישוב שאר חבריו והחבורים היקרים הללו בדרך קצרה: וזאת ליהודה ויאמר קמתי אני לפתוח שערי אור הגנוז כי שם חלקת מחוקק ספון שתי כתיבות חוברות אחת אל אחת והיא כפורחת מלא כף נחת ספר סדרי טהרה וספר חידוד הלכות ושירי טהרה אשר פעל ועשה איש אמונות. רב ברכות.

א"א מ"ו הגאון המוסמך והמוכהק אב"ד ור"מ כבוד חכמים. נזר השלמים.

מוהר"ר אלחנן זצ"ל. לבו נהג בחכמה נשיאותו ברמים.

בהיותו בן ח"י שנים אמנו עליה לאותובי ברישא לאב"ד ור"מ בק"ק פרדאן במדינת פולין. ויצא שמו הטוב בכל הארצות.

וברבות העתים נתקבל לאב"ד ור"מ בק"ק שאטלאנד והמדינה. שם עשה את אשר זמם חפצי שמים וחפץ ה' בידו הצליח להתחיל ולחבר חבורים מחוכמים על כל ארבע שו"ע וחידישים כמה מסכתות וחבילות שו"ת ושם מצא ידו כדי גאולתו.

להשפיע משפעת יפעת אור תורתו לזולתו. ושני עמודי התוך ספרי קודש הנ"ל אשר כל בית ישראל נשען עליהם וכל חיך הטועם מיערת דבשו יאירו עיניו ויצהבו פניו.

המה היו כמוסים וחתומים באוצרותיו ומכמניו. הן בעודנו חי אוצריו לא פתח ביתה הצניע לכת עם אלהים ועם קדושים נאמן רוח מכסה דבר לא שזפתו עין רואי ולא ידע איש את גבורתו וחין ערכו וע"ז אמרו גדולים צדיקים במיתתן כו' כי אז יבריקו כשחר נכון מוצאו ניצוצי אור תורתם.

מאשר יניחו אחריהם ברכתם. מלתא דבחיים לא סכירא להו לעשות להם שם כשם הגדולים אשר בארץ וליטול עטרה לעצמן וחכמים אומרים אינן אלא לגנאי אשור האי ואשור האי: והנה מר אביו אבי זקני הגאון המפורסם והחסיד מהור"ר שמואל זנוויל אשכנזי זצ"ל שנתקבל לאב"ד ור"מ במדינות קלוניא וארנשבערג ומינשטר בשנת תקי"א לפ"ק והוא מרומים ישכון בק"ק בונא עיר היושבת על מלאת חכמים וסופרים עד שנת תקכ"ז לפ"ק שהגיע לימים שאין בהם חפץ ואף באותו זמן פגעה מדה"ד הקשה וה' הוא ובית דינו חפץ דכאו החלי אשר מת בו.

ובעוד נשמת שדי בקרבו. ונר אלהים טרם יכבה כלכל דבריו לפני המנהיגים וכה דבריו.

הנה נא זקנתי ושבתי ויסורים קשים ומרים שולטין בגופי ולא אוכל עוד לצאת ולבא זכרו נא את אשר התהלכתי לפניכם באמת ובלבב שלם והטוב בעיני ה' ובעיניכם עשיתי ובני הנו אתכם אל חנן אותי בבן אשר לא נופל הוא ממני ממלא את מקומי ביראת חטא ובתורה. מי כמוהו מורה.

ועתה הואילו פנו בי בעזרתי. ותהי זאת נחמתי.

כי אראה עולמי בחיי בני יושב על כסאי ודאין דינא בשמי. זה יעצר בעמי.

ומיד כל העם ענו אחריו מקודש מקודש כי לו משפט הגאולה. ואחר סמוך שנתבקש אבי זקני הגאון זצ"ל הנ"ל לישיבה של מעלה.

נמנו וגמרו מנהיגי שלשה מדינות הנ"ל לשדורי ליה לאבא מארי הגאון זצ"ל כתב רבנות ובשלשה הכי נכבד והוא נענע להם ראשו. אמנם זוגתו הגבירה הרבנית היא אמי חורגתי מיאנה לעשות עקירה מק"ק שאטלאנד באשר היא שם בתוך עמה יושבת על גרם המעלות.

ותצאן כל הנשים אחריה אחר עצתה ואחר דבריה בתופים ובמחולות. ויהי כדברה אליו יום יום ולא שמע אליה ודבר על לבה דברים המתקבלים על לב אשה יראת ה' כמותה באמרו הלא כתבתי להם שלשים לשלש מדינות הנ"ל לשכון כבוד בארצם ואיככה אוכל לשויה נפשא הדרנא.

ולומר נמלך אנא. עד שלבסוף נתרצית והיא גם היא תשיב אמריה לו באשר תלך אלך ואף כי ראשי ג' קהלות שאטלאנד ו"ב ל"פ הפצירו בו עד בוש שלא ימנע הטוב ולא יסור שבטו מהם.

לא שמע לקולם ולא נכנסו באזניו דבריהם. ובזבז הון רב ושלה כל מחמדיו אלו ספריו וכל מטלטליו וכלי ביתו דרך אניה בלב ים עד ק"ק אמשטרדם ומשם בעגלות לק"ק בונא: ויהי בנסעו מן המחנה עם כל דסמיכין עלוהי ואחז צדיק דרכו וכולי עלמא רהטו אבתרי נקטו בשיפולא דגלימא ללוותו הם יצאו את העיר לא הרחיקו כי אם לערך פרסא ולא יוכלו עוד להתאפק ותשא כל העדה ויתנו את קולם בככי ובתחנונים.

ויבואו וישטחו להם שטוח לפניו מלא קומתם ארצה ויאמרו אבינו רכב ישראל ופרשיו אל נא תעזוב אותנו והיית לנו לעינים ואם מעט הסיפוק אשר לך לפנינו ונוסיף לך כהנה וכהנה בתוספת מרובה על העיקר. יש לאל ידינו לתת לכסף מוצא ולא מנענו ה' מבא בדמים ויהי קול גנוחם ויללם הולך וחזק מאד ותבקע הארץ לקולם.

עד שנכמרו רחמי אבא הגאון זצ"ל עליהם. וישמע לקול דבריהם.

גם אמי חורגתי הגבירה והבנים בניו נתנו עליו בקולם. אבי ראה גם ראה למה פניך תסתיר ולא הטא אוזן לקול בוכים האנשים האלה שלמים הם אתנו שלומי אמוני ישראל גם הילדים רכים וטלטול הדרך קשה ממש חיישינן לריסוק אברים.

פעם דרך ירידה בבקעה. ופעם דרך עליה בהרים: ויען ויאמר אמירה רכה אם כח אבנים כחי לשמוע אנקת עשיר ודל קטן וגדול שם הוא לבלתי תת להם חנינה.

לקול הצאן צאן מרעיתי הזה אשר באזני. תרדנה דמעת עיני.

ועפעפי יזלו מים. ונמס כל לב ורפו כל ידיים.

העם אשר אנכי בקרבו עם ה' אלה. מנורת זהב כולה אשר הושיבוני בין נגידיהם על כסא מרומי קרת.

ועטרוני כצנה רצון איככה אוכל ואהפך להם לאכזר לשלחם מעל פני ולצאת כיום הזה אל ארץ אחרת. כללא דמלתא נעתר להם ואמר אלכה ואשובה אל מקומי הראשון ודידהו

נצח ושב אל המחנה ויטע אהל אפדנו אל המקום אשר היה שם אהלו של תורה בתחלה: ויהי כשבתו על כסא כבודו מרום מראשון כתב לו את משנה התורה הזאת שני ספרים הנ"ל על ספר עד תומם כי הקים אלהים לו חדר עזר ונתקיים בו הנני מקים עליך רועה נאמן מביתך הוא בני אחי יפת הגדול האברך המופלג כי כביר מצאה ידו.

והארץ האירה מכבודו. וכל יקר ראתה עינו של משה.

התורה נתנה לו למורשה. וכמה דברים ראויים לאמרם אשר העלה ואשר הביא מר אבי זצ"ל בשמו בחבוריו הנ"ל זיקוקין דינור נפיק מפה לפה מנאמן לנאמן אב ובנו שראו את חידושי תורה.

הריצו חבילות תשובות מתורה חצובות זה עם זה ואתיא מבינייהו הלכה ברורה. ואהני ליה קמרא דמר חמי אביר הרועים שר וגדול בישראל אשר גדלו המלך מלכו של עולם בשם טוב מחותני הגביר נדיב מפורסם עתיר פומבי ועתיר נכסין ועתיר משך עליו חוט של חסד וארוחתו ארוחת תמיד נתנה לו ולבני ביתו מאתו דבר יום ביומו.

לחם לפי הטוב אשר היטיב ה' עמו. מאשר שמנה לחמו כבוד מוהר"ר אשר אנשיל נר"ו וכל מחסורו היה עליו עד בא שמשו של משה דין גרמא שהיה לבו פתוח כפתחו של אולם.

לישא וליתן במלחמתה של תורה עם מר אבי הגאון זצ"ל ודילהון דיליה היא אף חכמתו עמדה לו לחבר כמה חבורים וזכה לעצמו בחבור נחמד בפלפול עצום על שתא סדרי משנה וחידושי הלכות על כמה מסכתות לו תאשרנו עין רואי ושבע ילין בעומקה של הלכה: הן כל אלה פעולת צדיק מושל יראת אלהים מחותני הנכבד המפורסם מוהר"ר אשר אנשיל הנ"ל נר"ו.

אשר השפיע צנורי שפע הטוב על חתנו אחי זצ"ל הנ"ל ומדת טובו לא פסקה ממנו והיה לאחי עזר ולמחזיק ולמעוז לו זכרה לו אלהים לטובה. ארבה ולא אסור מלהתפלל בעדו תמיד כל היום יברכהו ה' יחייהו וישמרהו כרועה עדרו.

לא יגרע מצדיק עיניו. זרעו נכון לפניו.

וצאצאיו כחול ימים ירבו ויפרו פרי צדיק לחיים. ה' עליהם יחיו צדיקים באמונתם.

נצר מטעי ה' מטעתם. לעולם תהיה נחלתם.

לא ימוש מפיהם ומפי זרעם עד סוף כל הדורות תורתם זאת נחלת עבדי ה' וצדקתם: והנה בעונותינו שגרמו שקעה החמה שמשו של משה שלא בעונתו והרוח שב אל האלהים כאשר נתנה בטהרת הקודש עודנו באבו יקטף ומשה עלה אל האלהים בן כ"ח שנה ואפטר עלי' יגע זה בכ"ח שנה מה שלא יגע תלמיד ותיק במאה שנה.

ואל משה אמר עלה אל ה' ועליה זו ירידה היא לגבאי. דאנא לגבי אבא חלא בר חמרא ואכתי לא קשאי.

נוסף לזה הקיפוני תלאות על גבי תלאות כתנורו של עכנאי. ועל אחי זצ"ל הנ"ל השלכתי יהבי אשר אמרתי בצלו נחיה וזה ינחמני ויעזרני להקים שם אבי בישראל ולהוציא לאור

תעלומות חכמה ספרי יקרי ערך הנ"ל ושאר חבורי א"א מ"ו ז"ל ולגבי משה מלתא
זוטרתה היא כי היה כחו גדול עצום ורב.

אמנם תוחלתי נכזבה. ואומר אבד נצחי נשיתי טובה.

ושם אחיו יקטן כי קטנו היה ממתני עבה. על זה היה דוה לבי סחרחר עזבני כחי.

כי חצי שדי עמדי אשר חמתם שתה רוחי. לא אחת ולא שתיים.

לקיתי בכפלים. והכוכבים ממסלותם נלחמו כנגדי מן השמים.

ירד ירדתי בתחלה בשעת חירום זה כמה שנים שהיתה מדינתנו משובשת בגייסות
הציגוני ככלי ריק שהורק מכלי אל כלי. כליא קרנא וכל היקום אשר ברגלי.

וזאת שנית הכסות דמעה על פטירת אחי וראש זצ"ל הנ"ל אשר סמכתי ראשי ורובי
עליו וידי משה לא היו כבדים ואסורים. והאחרון הכביד העדרו אאמ"ו הגאון האמתי
זצ"ל הנ"ל בן ס"ז שנה איך נפלו גבורים המה נסעו מזה למנוחות.

ואותי עזבו ליגון ואנחות. השוברת כל גופי.

אוי לי כי נפלה עטרת ראשי כלילת יופי. ונשארתי רק אנכי לבדי.

ובאתי עד כיסי ואין עוזר לי ואין תומך בידי. מצורף לזה בינותי בספרים שחברו מר
אבי הגאון זצ"ל ראיתי ונתון אל לבי היודע מרת נפשי שצריך לזה זריזות ושקידה רבה
ועצומה וכמשא כבד יכבדו ממני לפי שאינם מן המובן להעתיקם כסדרם ולהעלותם
לרצון על מזבח הדפוס.

כי כמה דברים שחדש והוסיף לקח טוב והן הן גופי הלכות נכתבו במהירות על הגליון
ונתלו ביני חטי ממש אין רישומן ניכר וצ"ע בהתמדה כי רבה היא. אף על זה פקחתי
עיני שלא יהיה שום שמיטת כתבים אם מעט ואם רב ואוכל לומר לקוח את ספר התורה
הזאת לקיחה תמה.

והתורה נתנה חתומה. ואיני רשאי להפסיק בין הפרקים פרקי אבות.

קמי שמיא גליא הבוחן כליות ולבות. שלא נתתי מרגוע לנפשי וממש לא מזיגנא רישא
אבי סדיא ותדד שנתי מעיני.

להעתיקן מחדש כדיוטגמא חדשה וחשיבה מלאכה וחכמה אצל גדולים חקרי לך כ"ש
אצל יתוש בריה קלה כמוני. והייתי שפל בעיני יראתי לגשת אל הקודש פנימה וסבותי
אני ליאש את לבי על כל העמל ויגיעה רבה אשר לפני.

כי יראתי כי אמרתי הלא זה הנותן בים התלמוד דרך. ודרך הקודש יקרא לה במ ירוצו
אופני הגמרא אופן בתוך אופן ודאי קודשא בריך הוא חדי בפלפולא ואומר ראו בריה
שבראתי בעולמי הורו מקרא למיסבר קראי למשנה וממשנה לגמרא לאסוקישמעתיא
אליבא דהלכתא ולהבחין בין דם לדם.

ואני אנה אני בא בדרך שהחשיך לי והשבץ אחזני. אכן רוח היא באנוש וסעיפי ישיבוני.

החלש כמוני יאמר גבור אני. עיני לשמיא נטלית תחון זכות אבות.

לאמץ ברכים כושלות. וידים רפות.

ומן שמיא מיהב יהבו לי סייעתא וכבן יכבד אב אשר במותו קרוי חי רב פעלים. באתי להנות הבריות מפרי קודש הלולים.

וספר כתב איש רבי מר אבא הגאון זצ"ל על שכמי אשאנו. ותחת מכבש הדפוס אביאנו. ועיני בנאמני ארץ להיטיב עמדי. הולך בדרך תמים הוא יעזרני.

יהי לי מושך חסד לא יתן לי רפיון ולא יעזבני. עד כי אוציא לאור עולם דברי חכמים כדרבונות.

דבר תורה מעות קונות. ואני עזבתי את ביתי זו אשתי נטשתי את נחלתי נחלת ה' בנים הקטנים הצריכים לאמם יאמרו איה דגן עוללים שאלו לחם ופרוסה אין להם.

כל זאת באתני ולא זיתי ממחשבתי המועלת בד"ת ודברתי אני עם לבי. ילדי אל אל ישועו והן מושיע.

על ה' ישימו מבטחם. אמרתי איכא קורמי באגמא חסד אל כל היום לא שבק ולא שביק. ולדבקים בו וישימו באלהים כסלם מובק אביק. לית אנא מוביד סברי מן בריי מעם ה' יבא עזרי: עתה באתי לתת טעם לקריאת שם הספרים.

לאחד קראתי נועם שמו סדרי טהרה יסודתו בהררי קודש על מסכת גדה חידושי הלכות וחידושי דינים סובבים הולכים על כל סימן מטוי"ד הלכות גדה ונכלל בתוכו כמה שו"ת מלאים זיו ומפיקים נוגה כאור תהיה. וחידושי אחי הגאון זצ"ל אנכי אערבנו תוך דברי אאמ"ו הגאון זצ"ל יחדיו יהיו תמים.

מאירים ומשלמים. כנפש האב כנפש הבן יקיר והיו לאחדים.

ולכך קראתיהו בשמו הנאה לו סדרי טהרה עולה למספר אלחנן משה עם ח' אותיותיהם והכולל. ולהשני קראתי חידוד הלכות ושירי טהרה בארתי טעמו בהשער לחלק השני.

והיה כל מבקש ה' ישתה בצמא את דבריהם דברי אלהים חיים וירוה צמאנו כי שניהם מלאים חידושים נפלאים. ורויתי את נפש הקונים דשן ועמי את טובם ישבעו: ואני אין לי אלא לשא לבבי אל כפים.

אל אל בשמים. כי יתן ה' את רוחו עלי.

ברך ה' חילי. ופועל ידי תרצה.

אחלי יכוננו דרכי שיפוצו מעינותיהם חוצה. ויברך ה' אותי לרגלי המלאכה מלאכת שמים אשר לפני.

להוציא אל הפועל מכח מחשבתי ורעיוני. אמן כה יתן ה': כה דברי הצעיר שבאלפי יהודה ליב בן הגאון המחבר אב"ד ור"מ מוהר"ר אלחנן זצ"ל ונכד לאותו צדיק הגאון אב"ד ור"מ מהור"ר שמואל זנוויל אשכנזי זצלה"ה: אציגה פה מה שחדשתי בעזה"י: כתובות דף צ"ד אתמר ב' שטרות היוצאים ביום א' וכו'.

הרי"ף פרק הכותב כתב דבירושלמי אמר דמתניתין חולקת על שמואל דהא תני היו כולן יוצאין בשעה א' חולקת בשוה ומטעם זה פסק גאון א' דלא כשמואל והרי"ף השיב ע"ז דא"כ אדפריך בגמרא דילן על שמואל מברייתא דב' שטרות היוצאים ביום אחד חולקין ה"ל לאקשוויי ממתניתין דהכא א"ו דגמרא דילן חולק על ירושלמי וס"ל לחלק דשמואל לא אמר אלא בשטרי מכר ומתנה אבל בשטרי הודאות והלוואות לא אמר ומשו"ה לא מקשה הש"ס דילן ממתניתין דשאני כתובה דהוא כשטרי הלואה.

ונראה ליישב דעת הגאון דהירושלמי אינו חולק על ש"ס דילן דהנה התוספות כתבו ד"ה שני שטרות וז"ל דל"ד להא דתנן היו כולן יוצאים וכו' דאין השעבוד קל אלא אותה שעה שמוכיח מתוך השטר ע"כ וכוונתו למ"ש הר"ן וכמ"ש המהרש"א וז"ל הר"ן דבהודאות והלוואות לא שייכי הך פלוגתא אלא לעולם חולקין דאפילו ליה מזה תחלה וכתב ומסר לו ואח"כ כתב ומסר לאחר אפ"ה חולקין לפי שאין השעבוד חל אלא משעה שמוכיח מתוכו דהיינו מסוף היום שהרי שטר שכתב בו בניסן סתמא אינו טורף מן המשועבדים אלא בסוף ניסן אפילו באו עדים שבר"ח ליה שהרי אינו טורף אלא בשביל קול השטר ואין קול אלא מן הזמן שמוכיח מתוכו וכ"ת לגבות מבני חרי מיהו ולימא שודא דהא לבני חרי זה שלוח ממנו תחלה זכה ליתא דכיון דזמנו של שטר אינו ניכר מתוך השטר ה"ל כמלוה על פה ובמלוה על פה ליכא דין קדימה וכו' דמלוה ע"פ מוקדמת ומלוה ע"פ מאוחרת כשבאו לגבות חולקין וכו' אא"כ הם שטרי הקנאה דמשעת קנין שעבד נפשיה עכ"ל אך כ"ז למ"ד שעבודא לאו דאורייתא דלמ"ד שעבודא דאורייתא קיי"ל מלוה ע"פ מוקדם הוא קודם לגבות מבני חרי ממלוה בשטר מאוחר כדאיתא בשו"ע ח"מ סי' ק"ד ובסמ"ע שם סעיף י"ג וכ"ה בהגהות מרדכי דמכילתין פרק מי שהיה נשוי וז"ל תשובה לרב האי לקהל פאס מלוה בשטר ומלוה על פה וזמן מלוה ע"פ קודם הרי מלוה ע"פ קודמת וגובה מנכסים בני חורין דקיי"ל שעבודא דאורייתא הרי להדיא דלמ"ד שעבודא דאורייתא מלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לגבות מבני חורין אם כן אפי' בשטרי הודאות והלוואות לגבות מבני חרי מיהו לימא שודא ואמאי קתני מתניתין דחולקת בשוה ודוחק לומר דמתניתין במשועבדים מיירי דהא סתמא קתני ולפ"ז ניחא דוודאי תלמודא דידן אינו חולק על ירושלמי והא דלא מקשי הש"ס ממתניתין לשמואל משום דשמואל לשיטתו אזיל דס"ל במסכת קדושין דף י"ג ע"ב דשעבודא דרבנן וא"כ לדידיה ל"ק ממתניתין דתני חולקת בשוה דשאני לענין שעבוד דהלואה שאינו חל השעבוד אלא מזמן שמוכיח מתוך השער וכ"ת כקו' דאמאי תני סתמא דחולקת בשוה דהא מב"ח מיהו לימא שודא ז"א כתי' הר"ן דכיון דאינו מוכח מתוך השטר לא הוי אלא כמלוה על פה ובמלוה ע"פ אין שום קדימה למ"ד שעבודא דרבנן ומשו"ה חולקין בשוה וא"כ מתניתין לא קשיא כלל לשמואל משא"כ הירושלמי שכתב דמתניתין פליגא אדשמואל היינו אליבא דהלכתא לדידן דקיי"ל שעבודא דאורייתא כמ"ש רוב הפוסקים עי' ש"ך סי' ל"ט וכו' יוחנן דאית ליה הכי וסתמא דירושלמי ר' יוחנן הוא דאיהו סידר לתלמודא דירושלמי וא"כ מתני' חולקת על שמואל דאמאי תני חולקת בשוה לימא שודא לענין ב"ח דהא למ"ד שעבודא דאורייתא מלוה ע"פ קודמת למלוה בשטר מאוחר לענין בני חרי ואמאי קתני חולקת בשוה א"ו דמתניתין פליגא וק"ל: ובזה מבואר דברי רש"י לקמן בסוף שמעתי גבי הנהו תרי שטרי דאתו

לקמיה דרב יוסף ופירש"י של מכר שיצאו על שדה אחת ולכאורה קשה למה דחק רש"י לאוקמי בשני שטרי מכר על שדה אחת ולא כפשטיה שהיה שני שטרי הלואות ולא היה אלא שדה א' ב"ח כנגד החוב של אחד מהם וכן פירש הרמב"ם למימרא זו אמנם לפענ"ד ניחא דע"כ הוכיח רש"י דמיירי הך עובדא בב' שטרות של מכר משדה א' דאי ס"ד דמיירי בב' שטרי הלואות קשה דאמאי לא גבי מאייר ואילך ואי דמצי א"ל את בר חד בניסן את וא"כ שלא כדין נטלה ממך דהא אפ"ל הוה לן סהדי דהאי בר חד בניסן הוא אפ"ה האי דבר ה' בניסן כדין נטל דהא בשטרי שעבוד כ"ז שאינו מוכח מתוך השטר השעבוד לא הוי אלא במלוה על פה ולמ"ד שעבודא לאו דאורייתא מלוה בשטר מאוחר קודם למלוה על פה מוקדם ועל כל פנים יחלוקו וא"כ אמאי לא כתב ליה טירפא מאייר ואילך ורש"י ניחא ליה לפרש אליבא דכ"ע אפילו למ"ד שעבודא לאו דאורייתא גם י"ל דרש"י ס"ל דהלכתא שעבודא לאו דאורייתא וכשיטת התוס' ומשו"ה פירש"י שהיה שטרי מכירה על שדה אחת ומש"ה שפיר מצי אמר דאת בר חד בניסן הוא וא"כ הוא זכה כבר מר"ח ניסן באותה שדה והאי דבר ה' בניסן שלא כדין לקחו ממנו אבל הרמב"ם דפסק כמ"ד שעבודא דאורייתא וכמבואר פ' י"א מהלכות מלוה ומש"ה ניחא ליה לפרש כפשטיה דמיירי בשטרי הלואות לענין שעבוד ואפ"ה לא גבי מאייר ואילך דמצי א"ל את בר חד בניסן ומלוה על פה מוקדם קודם למלוה בשטר מאוחר לענין ב"ח ושלא כדין נטל בר ה' בניסן והנחתי לך מקום לגבות וק"ל: בשם אחי הבחור המופלג תלמיד ותיק התורני כהר"ר יואל צוק"ל: בשו"ע א"ח סימן קנ"א סעיף ה' ובשר צלי.

יש מי שנראה מדבריו אע"פ שהמוהל טופח עליו דינו כפירות וכתב המג"א נ"ל דכ"ע מודים בזה דהתוספות שכתבו בחולין דף ל"ג ונאכלין בידיים מסואבות לצלי מיירי דלא בעי הדחה עכ"ל משמע דס"ל דהמוהל אינו מכשיר דלא מקרי משקה עכ"ל ע"ש. ודבריו בזה צ"ע דעיקר הוכחת הב"י דהמוהל לא מקרי משקה היינו מדכתב הרשב"א בפ' כ"ה דרב המנוא איירי בצלי עם הפת ע"ש והנה תוס' במקומו נמי כתבו כן וממילא מוכח דתוס' סברי דלא מקרי משקה וא"כ למה הוצרך המג"א להביא ממרחק ראיתו.

וגם על הב"י קשה למה לא הוכיח דבריו מתוס' הנ"ל. ותירץ אחי הבחור ז"ל ע"פ מ"ש בס' א"ר דהב"ח השיג על הב"י דאפשר לחלק בין פת לדבר שטיבולו במשקה לענין אם נתנו אחר לתוך פיו וכתב הא"ר דלק"מ ושפיר הוכיח הב"י מהרשב"א דהא הב"י בס' קס"ד כתב בשם הרשב"א דדבר שטיבולו במשקה בעי ברכה כמו פת ממש א"כ אין חילוק בין אם נתנו אחר או הוא עצמו וכ"נ מתוס' פסחים דף קט"ו ד"ה כל וכו' דשוין הן למאן דבעי ברכה וא"כ שפיר הוכיח הב"י מהרשב"א ע"כ ע"ש אך כ"ז לשיטת הרשב"א אבל מהתוס' ליכא להוכיח מידי משום דהתוס' סברי במסכת פסחים דא"צ ברכה לדבר שטיבולו במשקה וא"כ שפיר סברי היכא דאחר נותנו לתוך פיו דאין צריך ליטול וכן משמע שם וא"כ ליכא להוכיח מידי מתוספות הנ"ל משום דיש לחלק כמ"ש הב"ח ודו"ק:הלכות נדה קפג (א) בין באונס.

כ' הרמב"ן בהלכותיו פ"ג אין הפרש בין אשה גדולה לקטנה וכל הנשים מטמאות בנדה בין שפחה ומשוחררת וגירות ע"כ וכ"פ הרמב"ם בפ"ד מהלכות א"ב דבין שפחה ובין משוחררת הכל בכרת אבל בס' גן המלך סימן ק"א כ' בשם התוס' בפ' כה"י שפחה אינה

מטמאה בנדה אלא מאסמכתא דקרא ובמח"כ שגה ברואה דתוס' לא כתבו אלא הא דיליף שפחה מאשה הוא אסמכתא אלא דילפינן בג"ש לה לה מאשה: (ב) שתרגיש.

כ' הש"ך היינו מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה אעפ"י שלא הרגישה עכ"ל ופשוט הוא מיהו לדעת רש"י ר"פ הרואה הטעם שמא הרגישה ולאן אדעתה ולשיטת התוס' שם דאפי' וודאי שלא הרגישה אפ"ה טמאה מד"ס ע"ש: האחרונים זלה"ה האריכו בדין אשה שמצאה דם אחר תשמיש או אחר בדיקת עד ולא הרגישה אם הוא ספק דאורייתא ונימא הא דלא הרגישה משום דסברה הרגשת שמש הוא או בדיקת עד הוא או נימא דאינו אלא ספיקא דרבנן והנה ראש המדברים בזה הוא אמ"ו מוהרי"ך ז"ל בספרו שו"ת שב"י.

ועיקר פלפולו שם מסוגיא דריש פ' הרואה דמשני התם אהא דמקשה אשמואל לעולם דארגישה ואימר הרגשת עד הוא או שמש הוא ע"כ וא"כ איפכא ג"כ היכא דלא הרגישה לחומרא דלעולם הרגישה אלא דהיא סברה שהרגשת עד הוא או שמש הוא ע"ש שהאריך הרבה ומ"ש לו בזה הגאון מהר"ג ז"ל ובאמת נעלם מהם דברי הרשב"א בס' מ"ה בסוגיא דריש כל היד בבדקה בעד שאינו בדוק לה.

וז"ל שם שער ד' דף קע"ח דההיא דר' ור"ח דקאמר ליה ר"ח לרבי א"א מודה שצריכה כגריס ועוד א"ל אבל א"כ עשיתו כתם כלומר דאלו משום נדה אפי' בכ"ש היה לטמא דאלמא בעד בדוק שניהם מודים דאפי' בכ"ש טמאה נדה התם כשהניחה בקופסא וכדתניא בהדיא בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא ודכותיה ודאי בעד הבדוק בין עגול בין משוך טמאה נדה דודאי מגופה אתא ובהרגשה איתא אלא דקסברה הרגשת עד היא כדאיתא בפ' הרואה עכ"ל הרי בהדיא סברא זו דהיכא דודאי מגופה אתיא וע"י בדיקת עד טמאה נדה מן התורה דחזקה דבהרגשה אתיא ומה שלא הרגישה דסבורה הרגשת עד הוא משא"כ במצאה הכתם בבגדים או ע"ג קרקע אמרי' כיון דלא הרגישה אינה טמאה אלא מדרבנן משום דליכא למיתלי דטעה בהרגשת עד דהא נמצא שלא ע"י בדיקה וזה כוונת הרמב"ם מפ"ט מהלכות א"ב וז"ל אין האשה טמאה מן התורה וכו' עד שתרגיש ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם לפנים בפרוזדור ודאי טמאה שחזקתו מן המקור והרי זו בחזקת שבא בהרגשה יע"ש וכמ"ש בפ"ה מהלכות הנ"ל והיינו טעמא דכיון דמצאה ע"י בדיקת עד ואיכא למיתלי דטעה דסברה שלא הרגישה אלא בדיקת עד היא טמאה ודאי מדאורייתא משא"כ בכתם וכן הוא בפסקי מהרא"י סי' מ"ז גבי הרגשת שמש ע"ש הביאו ב"י סי' קפ"ז (כ' בשו"ת שב"י בתשו' הגאון מהר"ג סי' ל"ו דמ"ש הרמב"ם חזקת דם שבא בהרגשה דווקא כשהיא רואה כדרך ראיות שאר נשים משא"כ במוצאת קרטין שאין מדרך הנשים לראות כן יצא מגדר הרוב ולא אמרי' בראיה כהא חזקת דם וכו' ע"ש ונכון הוא אף מה שכ' דיסודו של הרמב"ם מהא דשמואל ליתא דבלא"ה מוכח כמ"ש בסימן ק"ץ מ"מ הסברא נכונה).

(ומ"ש הרמב"ם לפני' בפרוזדור נראה דווקא כשהכניסה העד בעומק הוא די"ל שטעה בהרגשה משא"כ מן הפרוזדור ולחוץ דליכא למימר דטעה בהרגשה כיון דהרגשה היא בפתיחת המקור וכיון שבדיקת העד היה רחוק מן המקור לא שייך לטעות בזה): ומיהו אע"ג דבהרגשת עד הוא סד"א מ"מ היכא דאפשר למיתלי תלינן וכ"כ הב"י סי' ק"ץ

הובא בט"ז שם ס"ק כ"ג וז"ל ונראה לי דהיכא דאיכא למיחש שמא בא הדם בעד זה מחמת שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים תולין בהם אפי' יותר מגריס ועוד דמפני שקנחה לא יניח מלתלות במה שאפשר כיון שלא הרגישה ביציאת דם מגופה והיינו כ"ז שאינו משוך כו' עכ"ל.

וכן מוכח מתוס' ורשב"א שהבאתי למעלה דס"ל בבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה דבפחות מגריס ועוד טהור משום דתלינן במאכולת וכה"ג ביתר מגריס ועוד תלינן נמי היכא דאיכא למיתלי דמ"ש וכן מוכח עוד בכמה דוכתי וכמו שהוכיח שם בט"ז ג"כ ואפי' לדעת י"א שם בש"ע סעיף ל"ה דס"ל בטחתו בירכה טמאה אפי' עגול ובפחות מגריס ועוד י"ל כמ"ש הט"ז שם משום דעל בשרה לא שייך מאכולת אבל היכא דשייך למיתלי אפשר דגם הרמב"ם מודה ועיין מ"ש לקמן בע"ה וטעמא דמלתא י"ל משום דכיון דחזיא שלא בהרגשה אע"ג דא"ל דלמא הרגישה וסבורה הרגשת עד הוא מ"מ כיון דלפעמים חזיא דלא ארגשה איכא כאן ס"ס ספק שמא לאו מגופה חזיא ואת"ל דמגופה חזיא שמא לאו בהרגשה אתיא שהרי לפעמים איכא דם בלא הרגשה ואע"ג דאכתי מדרבנן טמאה מ"מ מדאורייתא טהורה משום דאיכא ס"ס ויצאנו מא"ד ואינו אלא איסור דרבנן ומדרבנן תלינן דמעלמא אתיא וכה"ג כתבו הפוסקים גבי ציר דגים טמאים בסימן פ"ג עיין ש"ך שם משא"כ היכא דליכא למיתלי ובודאי מגופא חזיא אמרי' דטמאה נדה דמסתמא בהרגשה חזיא: ובזה צדקו דברי הט"ז ואין כאן סתירה בדבריו ולק"מ מה שהק' בתשובות אמ"ו מהרי"ך דבס"ק כ"ג כ' וז"ל דאין כאן סד"א כיון שלא הרגישה בדם מן המקור עכ"ל אלמא אפי' בבדיקת עד ס"ל דאין כאן סד"א ולא אמרינן דסבורה הרגשת עד הוא ואלו לקמן בס"ק כ"ט כ' וז"ל ואע"ג דס"ל לר' בפ' כה"י בעד שאינו בדוק וכו' כאלו ראתה בבירור דם על העד אחר הבדיקה והיא טמאה מן התורה עכ"ל והקשה שם אמאי טמאה מן התורה כיון דלא הרגישה ולדברינו לק"מ דבס"ק כ"ג איכא ס"ס משא"כ בהא דר' דליכא למיתלי טמאה מן התורה ואמרינן דהרגשה היה ואיהי דקטעי וסברה הרגשת עד היה וכמ"ש הרשב"א במ"ה שהבאתי לעיל ואין להקשות הא קיי"ל דלא מקרי ס"ס אלא היכא דאו"ה שוין אבל היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מן ההיתר לא הוי ס"ס וכמ"ש בש"ך סק"י ובסי' נ"ג ז"א דוקא היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מהנהו תרי ספקי להיתר משא"כ בנדון דידן דהוא ספק שקול אם מעלמא או מגופא ואיכא נמי מיעוטא דלא חזיא בהרגשה א"כ סמוך הך מיעוטא להך פלגא דמעלמא והוי רובא להתירא וכ"כ התוספות במכילתין דף י"ח ד"ה שליא בבית ע"ש הגם שהתוס' בכתובות סותרו זה בדף ט' עיין ריב"ש סי' שפ"ב ועיין בס' פ"י שם ועיין במש"ל סי' קפ"ז וכ"מ מסוגיא דר"פ האשה וכמ"ש בסי' קצ"א ועיין בכ"מ מ"ש דלמה כתם טמא מדרבנן הא ס"ס הוא יע"ש ועיין בס' כפות תמרים סוף הספר מ"ש על הרמב"ם בדין הטילה נפל לבור מש"ה היכא דאיכא למיתלי להתיר אפי' ע"י בדיקת עד לאו סד"א הוא וטהורה משא"כ היכא דליכא למיתלי דמעלמא אתיא ובודאי מגופא אתיא טמאה מדאורייתא כיון דרוב פעמים בהרגשה אתיא אמרינן דאיהי קטעי וסבורה דהרגשת עד הוא כן נ"ל כוונת הט"ז אלא שמדברי הב"י שם משמע דמטעמא אחרנא תולין אפי' בבדיקת עד שכ' שם באותו ענין שהבאתי לעיל בשמו וז"ל וכן נראה מדברי התוס' שהם גורסים טמאה נדה ואפ"ה כתבו שיש כגריס ועוד דכיון שלא הרגישה רגלים

לדבר שלא בא מגופה וכו' וכן כשהוא כגריס ועוד וודאי מגופה שקנחה בו טמאה נדה וודאי וכו' ע"כ מדבריו אלו משמע דהיינו טעמא משום דטעות זה עכ"פ מלתא דלא שכיחא ולא אמרינן אלא היכא דמוכח שבא מגופה כיון דרוב דם בהרגשה אתיא משא"כ היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא רגלים לדבר דמעלמא אתיא כיון דלא הרגישה מסתבר טפי למיתלי מעלמא מלומר דאיהי קטעי וכ"כ בתשובת אמ"ו הגאון הנ"ל: ולכאורה יש להקשות על דברי ב"י שכו' הטעם דתלינן במאכולת אפ"י ע"י בדיקת עד היכא דאיכא למיתלי במאכולת מטעם דלא הרגישה רגלים לדבר הוא משמע הא ארגשה לא תלינן במאכולת ואלו ר"פ הרואה מקשינן התם אשמואל מעד הניתן תחת הכר או הכסת דעגול טהור ה"ד אי דארגשה וכו' ומשני לעולם דארגשה דאימר הרגשת עד אלמא אע"ג דארגשה תלינן בהרגשת עד ותלינן במאכולת וצ"ל דסוגיא דהתם קאי למאי דס"ד דשמואל לגמרי מטהר בלא הרגשה (מיהו מדברי הרמב"ם פ"ה דא"ב די"ז משמע דנשאר במסקנא) אבל למסקנא דמסקינן מודה שמואל דטמאה מדרבנן וא"כ לא קשה קושית הש"ס מהא דעד שהיה נתון תחת הכר וכו' ומעתה אינו מוכרח זה דהיכא דהרגישה דתלינן במאכולת וי"ל דוקא היכא שלא הרגישה ולחומרא וכה"ג כ' בשו"ת פ"י חי"ד סי' א' (ועוד י"ל דמ"ש הב"י כיון שלא הרגישה ר"ל מקודם בדיקת העד).

(מיהו המתני' דנמצא על שלו ע"כ מיירי בהרגשה כמ"ש לקמן ואפ"ה מקשה דלמא דם מאכולת הוא ולפמ"ש דהרשב"א מפרש קושית הש"ס לטהר לגמרי א"כ מוכח דתלינן במאכולת אפ"י בהרגשה): אמנם מה שצ"ל ע במה שמשמע מדברי הפוסקים דמה"ט כתמים דרבנן דכיון שלא הרגישה מש"ה הוא מדרבנן וכ"ה בטור סי' ק"ץ בריש סי' דכל זה ניחא היכא דלא שמשא אבל היכא דשמשא ואח"כ מצאה כתם והיכא דכתם יבש שא"א לומר דעתה בא וכמ"ש התוס' בריש מכילתין דף ג' ד"ה ושרצים מעלמא אמאי נימא שהוא דרבנן וניחוש שמא בא בהרגשה ומה שלא הרגישה אימר הרגשת שמש הוא ואלו בדקה מיד היה מוצאה ומסתימת הפוסקים לא משמע כן אלא דלעולם אמרינן כתמים דרבנן (וכ"כ בתשובת מוהרמ"ל דהיכא דראתה בשעת שינה דסד"א הוא אימר הרגישה ולא אדעתה יע"ש בסי' ב' ומיהו אין דבריו מוכרחים דהא מסקינן בריש מכילתין אליבא דב"ש דאפ"י בישנה דאגב צערא מתערא ואפ"י לב"ה מהני הך טעמא וכדמוכח מתוס' ד"ה א"ב וכתבתי בחדושי גמרא) וכה"ג הקשו תוס' לעיל דף הנ"ל ד"ה מרגשת וז"ל וקשה מאתמול נמי נימא הא דלא הרגישה אם שמשא כסבורה הרגשת שמש הוא ע"כ ואמאי לא ניחוש כן בכתם שנמצא אחר התשמיש שהוא סד"א בשלמא הא ל"ק אמאי לא ניחוש דארגשה ולא אדעתה כמו דאמרינן בסוגיא דר"פ הרואה י"ל דאינו אלא חששא דרבנן ועוד דלמסקנא דאמרינן דמודה שמואל דטמאה מדרבנן י"ל דלא חיישינן כלל להא אפ"י מדרבנן וגם הא דאמרי' בריש מכילתין דהלל חייש דסבורה הרגשת מי רגלים י"ל נמי שאינו אלא מעלה מדרבנן לתרומה וקדשים וכמו שהוכחתי בחדושי שם אבל היכא דחזיא כתם לאחר ששימשה א"ל דהוא סד"א וצ"ע: ולפ"ז מ"ש בתשובת פמ"א מ"ש סי' קצ"ו להקל באשה ששימשה עם בעלה והיה לה מכה בא"מ ונתרפאה ואחר התשמיש מצאה כתם בבגדים דטהורה דבכתמים תלינן להקל דע"י תשמיש נתגלע המכה והוציאה הם כיון דהיה לה כאב בשעת תשמיש וכמו דאמרי' בגמ' בכתם דתלינן בהכי ולפע"ד צ"ע דע"כ לא מקילינן בכתמים אלא משום דלא ארגשה

אבל בל"ז דע"כ צריך אתה לתלות דבשעת תשמיש נתגלע המכה וא"כ ניחוש שמא ראתה נמי בהרגשה וסברה דהרגשת שמש הוא ועיין בשו"ת שב"י סי' מ"ה דדעתו להקל כדעת התשובה הנז' וצ"ע ועיין מש"ל סי' קפ"ז סעיף ה' בשם סה"ת ועיין מש"ל סי' ק"ץ: ומיהו אע"ג דנימא דהוא סד"א כל היכא דאיכא למיתלי תלינן ולא עדיף מבדיקת עד וכמו שכתבנו למעלה וק"ל מיהו לשיטת ר"ח בתוס' שם דף י"ד ד"ה וליחוש דלמא וכו' שפי' דפריך אנמצא על שלו כיון דאיכא הוכחה דלא אתי מגופה עכ"ל משמע בנמצא על שלה אפילו בלא טעמא דאותו מקום דחוק או בדוק הוא לא תלינן במאכולת הואיל דשייכא בה דמים וכ"כ הרשב"א בת"ה בשער ד' להדיא לדעת ר"ח ואף שהרשב"א כ' להקל דתלינן במאכולת היינו דוקא היכא דטחתו בירכה וכדמשמע לשונו שם ולפ"ז א"א להתלות בהני כנים שכ' בתשובת מהרי"ך לשיטת ר"ח.

(מיהו יש לומר דש"ה דמתני' מיירי ע"כ דארגשה וכמו דמוקמה ר"פ הרואה דאי לאו דארגשה לא היו מחייבים קרבן משום האי חששא דלמא ארגשה א"ו דארגשה מש"ה ס"ל לר"ח דראוי להחמיר ולא לתלות במאכולת אלא דפריך בנמצא על שלו ודו"ק) אך לשיטת רש"י והתוספות שם דקו' הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת היא דהכי מקשה דאמאי מטמאינן ודאי להוי ספק וכו' א"כ בזמן הזה דשכיחא מאכולת סמוך לא"מ וכמ"ש הגאון מ"ו מהרי"ך שפיר יש לעשות לספק חדא שמא בא מן הכנים היכא דהוא פחות מכגריס ועוד והוא עגול והיכא שיש עוד ספק מהני האי ספקא דכנים לעשות מזה ס"ס אבל לדעת ר"ח וכפי שפירש הרשב"א לא תלינן כלל בכנים אם לא שטחתו בירכה וכו"ל ובאמת דברי הרשב"א ז"ל תמוהים לי שכ' להוכיח דהיכא דבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ואח"כ מצאה עליה פחות מכגריס ועוד דתלינן במאכולת אם הוא עגול מהא דמקשה וליחוש דלמא דם מאכולת אלמא אי לאו דדחוק הוא או בדוק הוא הוי תלינן במאכולת ומאי ראיא הא פירש רש"י דקו' הש"ס היה ואמאי מטמאינן ודאי להוי ספק וא"כ מנ"ל לרשב"א לטהר לגמרי היכא דטחתו בירכה ולתלות במאכולת.

אמנם מדברי הב"י בסי' ק"ץ ד"ה בדקה עצמה בעד הבדוק לה ולמחר מצאה עליו דם כ"ש כו' נראה מדבריו שהרשב"א מפרש דהכי מקשה הש"ס וליחוש דלמא דם מאכולת היא ולטהר לגמרי שהרי כ' הב"י שם בא"ד וז"ל ופסק הרשב"א בתה"ק כמ"ד בדוק הוא כו' ולפי מה שפירש"י אפילו לא פסקינן וכו' וא"כ כי אמרינן דא"ב דאשכח מאכולת רצופה היינו לענין שריפת תרומה וכו' אבל לענין שתהא טמאה לכולהו לישני אפילו נמצא מאכולת רצופה טמאה משום דכיון דבדקה בו קרוב הדבר שבא מגופה הלכך טמאה מספק עכ"ל מוכח מזה הרשב"א שכתב בהדיא בתה"ק הביאו ב"י בד"ה והשתא מה שכתב רבינו וכו' דמשום הכי מאכולת רצופה טמאה דקיימא לן א"מ בדוק הוא הא לאו הכי היא טהורה לגמרי דמפרש דלא כפירש"י ודלא כפי' ר"ח: וכיון שכן צריך עיון על המחבר בש"ע סימן ק"ץ סעיף ל"ה שהביא דעה ראשונה בסתם כרשב"א דבעגול פחות מכגריס ועוד טהור ודעת הרמב"ם הביא בשם יש אומרים דלפמ"ש ראוי להחמיר כדעת הרמב"ם מאחר שלפירוש רש"י ותוספות אין שום הוכחה לדין רשב"א זלה"ה ואף שהתוספות כתבו גם כן כדברי הרשב"א יש לומר דלאו לטהר לגמרי כתבו כן אלא כוונתם דאלו הוי פחות מכגריס ועוד לא היה טמאה נדה אלא מספק אם לא שנימא דהכא כיון דטחתו בירכה קיל שפיר טפי ואפילו לפירוש רש"י טהורה בפחות מכגריס ועוד

כנראה מדברי הרשב"א זלה"ה דקיל טפי היכא דטחתו בירכה מהיכא דלא טחתה ואפילו אי נימא א"מ לאו בדוק הוא ולא דחוק הוא אלא שלא ידעתי טעם נכון לחלק ביניהם וכבר כתב הב"ח שראוי להחמיר כדעת הרמב"ם והרא"ש מ"מ י"ל לשיטתו דמידי ספיקא לא נפיק עכ"פ וכן מהרמב"ם לא משמע מידי דטמאה נדה אלא שכתב סתמא טמאה וי"ל ג"כ מספק אלא שהטור כ' דמן הרא"ש מוכח מדכ' דטמאה נדה משמע דאין לחלק ואפילו בפחות מכגריס ועוד ע"ש.

מדבריו נראה דטמאה ודאי וכבר עמד עליו הב"י דמן הרא"ש לא מוכח מידי שהרי הרשב"א כתב כן דטמאה נדה ואפילו הכי כתב לטהר בפחות מכגריס ועוד ועגול ולענ"ד נראה דהדין עם הטור דאי ס"ד דס"ל להרא"ש כסברת הרשב"א א"כ אמאי לא הביא הרא"ש להא דמסקינן דא"מ בדוק הוא או דחוק הוא וא"כ אי בדקה בעד הבדוק לה ואפילו בפחות מכגריס ועוד טמאה א"ו דס"ל דאף בטחתו בירכה טמאה ולא תלינן במאכולת וסמך עצמו שכתב גבי טחתו בירכה טמאה נדה סתמא בלי שום חילוק מש"ה השמיט להא דאמר א"מ בדוק וכו' דכ"ש הוא מן טחתו בירכה כנלע"ד: גם צל"ע לדינא במ"ש הט"ז סי' הנ"ל בס"ק כ"ג הבאתי לעיל וז"ל ע"כ נ"ל באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי שלה ע"י סבה ובדקה עצמה וכו' אלא דכאן אפילו משוך טהור כיון שנעשה בקינוח ממקום טהור ואפילו לדעת הי"א דסעיף ל"ה מודה בזה דהתם שאני כמו שיתבאר עכ"ל הא כתב הרשב"א בתה"ק הביאו ב"י באמצע ד"ה והשתא מ"ש רבינו וכו' וז"ל האשה שבדקה עצמה וכו' בדקה בעד הבדוק לה וכו' אם הכתם עגול ואין בו כגריס ועוד טהורה דתלינן במאכולת וכו' ואעפ"י שהעד בדוק הוא חזקה אם דם קינוח היה משוך היה ואם משוך טמא ואפילו אין בו כגריס ועוד ואין אומרים בזה דם מאכולת הוא כיון שהעד בדוק הוא אצלה וזה חומר בעד מבחלוק שהכתם הנמצא בחלוק אעפ"י שהוא בדוק בין עגול ובין משוך תולים אותו להקל במאכולת עד שיהיה בו כגריס ועוד עכ"ל וכ"כ הרא"ש ס"פ הרואה אלמא אע"ג דאפשר לדם מאכולת להיות משוך אפילו הכי מטמאינן בעד הבדוק מספיקא כל היכא דליכא רגלים לדבר שלא בא מקנוח דדוקא היכא דאיכא הוכחה כגון שהוא עגול הוא דתלינן ועוד בטחתו בירכה נמי בא ע"י קנוח ואפילו הכי מחמירנן במשוך ואיך כתב הט"ז להקל אפילו במשוך בנידון דידיה אע"ג דממכה שבגופה נמי משוך הוא כיון שע"י קנוח הוא מ"מ אין לנו שום הוכחה לטהר מלטמא ומספיקא ראוי להחמיר וצ"ע: ומיהו מ"ש הט"ז להקל מטעם מכה בא"מ דבריו נכונים וכה"ג בהנהו מין כנים שכתב מ"ו מוהרי"ך לתלות להקל לפמ"ש לעיל אליבא דכ"ע אין לטהר לגמרי אפילו אי שכיחי כנים בא"מ אפילו לדעת הרשב"א כיון שהוא חשש ג"כ לדעת ר"ח וכמ"ש לעיל ולא כתב להקל אלא בטחתו בירכה ועוד שהרי הרשב"א לא כתב להקל אלא בעגול דאיכא קצת רגלים לדבר דמעלמא אתי משא"כ במשוך וה"ה בקרטיין יבשים קטנים מאד שאין כאן שייך לחלק בין עגול ובין משוך בוודאי אין כאן מקום לתלות להקל ולומר ממאכולת אתי ודאי בזה אם נכנס בגדר הספק וגם זה עדיין צ"ע ודוק: אח"ז ראיתי בחדושי הרמב"ן למס' נדה בסוגיא זו שכתב דטפי יש להקל בטחתו בירכה מן לא טחתו בירכה אע"ג דנימא דאין א"מ בדוק הוא דחוק הוא או משום דהתם בדקה עצמה מיד כשיעור וסת דחייב עליה חטאת או אשם תלוי משא"כ בטחתו בירכה ע"ש ועיין עוד שם מה שפ"י בסוגיא זו דיש לומר דשאני היכא דלא טחתו

בירכה דאין קנוח העד הורג מאכולת משא"כ בטחתו בירכה ולפ"ז ניחא דברי הרשב"א הנ"ל ועי"ש דנ"מ טובא לדינא לפי פירושו גם נראה מדבריו שם דקו' הש"ס שמקשה וניחוש דלמא דם מאכולת לטהר לגמרי דאל"כ לא היה צריך לדחוק עצמו בקו' הש"ס שמקשה וניחוש דלמא דם מאכולת הוא שכי' בשם המפרשים א"כ אין לך אשה שנטמאה בנדה בבדיקה ות"י דידע דא"מ בדוק או דחוק הוא רק הכא מקשה שמא בשעת בעילת השמש הכניסה א"נ שמא על השמש היה מאכולת ועמה נכנסה ואס"ד דס"ל דקו' היא אמאי וודאי טמאה ולחייב אפילו בקרבן לא היה צריך לכל זה וכ"כ הר"ן בחדושו ולפ"ד הרמב"ן אני חוכך מאד אם יש להקל מחמת הכינים הנמצאים בא"מ במקום שער ולבדות חלוקים בין זמננו זה לזמן הגמרא אשר לא נזכר בשום פוסק (ולא מוכח דתולין בכנה בכה"ג אלא מן הרשב"א בתה"ק מדתלי טעמא דטמאה משום דא"מ דחוק משמע הא לא"ה טהורה וכמ"ש הב"י וגם זה אינו מוכרח) ואע"ג שבחוש ראינו שנמצאו כינים מ"מ י"ל כמ"ש הרמב"ן דאין הקינוח גורם למעך הכינים ובפני' בא"מ בדוק הוא ובפרט לפמ"ש הב"י שם דמה שפי' רש"י בסוגין דנמצא המאכולת רחוק מן הדם היינו שלא לטמא ודאי אבל מספק טמא אפי' נמצא המאכולת על הדם ממש יע"ש.

(מיהו י"ל דודאי בזמן הש"ס שהיו מגלחין למקום השער וכמבואר בשב"י מש"ה לא תלינן אפי' אי לא נימא דא"מ בדוק הוא אבל בזה"ז דשכיחי בא"מ מאכולת דמי להניחו תחת הכר או תחת הכסת ואף ע"ג דהתם במשוך טמא י"ל דוקא בידוע שהוא משוך משום דחזקת משוך הוא מקנוח משא"כ היכא דליכא למיקם עליה מקילינן וצ"ע ועיין בס"י ק"ץ מ"ש): לפי מה דפסקינן לקמן בסימן ק"ץ והוא מן הרשב"א בס' תה"א בשער הכתמים דמי שא"י בדמיונו תולה כתמי' במה שנתעסקה עד שברור לה שאינו דומה דאז אינו תולה וה"ה במאכולת בזה"ז תולין בה כל מראה אדום אף שאמרו דדוקא מאכולת של ראש דומה לד"נ לפ"ז אפשר לומר דאף דמסקינן דא"מ בדוק הוא דחוק הוא ה"מ לענין מאכולת של הראש דהא אמרינן בדף י"ט ע"ב דהא דתולה במאכולת דוקא במאכולת של הראש אבל מאכולת של שאר הגוף ל"ד לדם נדה וא"כ נ"ל דהא דתלינן במאכולת מדינא דגמרא משום דמאכולת של הראש מצוי בשאר הגוף ולפ"ז י"ל דהא דאמרינן דא"מ בדוק הוא היינו לענין מאכולת של הראש אבל שאר מאכולת מצוי שם כאשר החוש יעיד ע"ז וא"כ אנן דלא בקיאי' במראות דמי' תלינן: (ג) אעפ"י שלא יצא לחוץ כו'.

ודוקא אם נעקר מן המקור ויצא מבין השינים ולחוץ אבל מבין השינים ולפנים ובין השינים עצמן כלפנים ועמש"ל סי' קצ"ד וסי' קצ"ו וז"ל הרמב"ם בהלכות א"ב פ"ג האשה מטמאה בין באונס בין ברצון ואפילו לא יצא הדם לחוץ ולא נעקר מן המקור ועדיין הוא בביה"ח טמאה וביה"ח זו בין השינים מקום שמגיע אליו האצבע בשעת גמר ביאה ובין השינים עצמו כלפנים בזה"ז שאין בקיאות בדבר כל שהאשה מוציאה דם בעד שלה טמאה עכ"ל ולא זכיתי להבין דבריו דכל עיקר דין זה אינו אלא כשנשאר בפנים ולא יצא לחוץ הוא דאיכא לאפלוגי בין השינים ולפנים או בין השינים ולחוץ אבל אם אחר כך יצא לחוץ ע"י בדיקת עד הרי יצא לחוץ וטמאה וא"כ מה זה שכתב בזה"ז וכו' דבזה וודאי דטמאה ועיין בתוספות דמ"ב ע"ב ד"ה שהוציא: (ד) טיפת דם כחרדל.

כתב הש"ך וה"ה פחות עכ"ל וכ"כ רש"י להדיא דף י"ד ע"ב ז"ל שם אפילו כעין חרדל
ופחות מכן עכ"ל וכ"מ בסוגי' דר"פ מפלת א"ה לא יסתור בזיבה ע"ש ולחנם נתחבטו
הגאונים בשו"ת שב"י בסימן ל"ח ול"ט והגאון מהרש"ך הביא ראיה מדברי רש"י דף
מ"ב דמדינא מטמא אפילו בכ"ש. אך מ"ש הגאון מ"ו בעה"מ תשובה הנ"ל דא"ל דכ"ז
נכלל בחומרא דר"ז אף שהוא מושג מדברי רש"י הנ"ל דמשמע מדינא בפחות מכחרדל
מטמא מ"מ י"ל דנכלל בחומרא דר"ז לענין זה דוודאי מדינא טמאה היכא דידוע בודאי
שבא מן המקור אבל מספקא תלינן שבא מן הצדדים דאין דרך לדם מועט כזה לבוא מן
המקור וכמאמר הרופאים שם בתשובה ובתשובת עה"ג אף שדבריהם נסתר מן הש"ס
דמוכח דאפשר לבא מן המקור אפילו כ"ש וכעובדא דר"א ב"צ דר"פ המפלת מ"מ י"ל
דוקא שבא מן המקור בודאי וכגון שהרגישה שנפתח מקורה וכמ"ש בתשובת אמ"ו
הגאון סימן ל"ט יע"ש אבל מסתמא תלינן טפי מן הצדדים דעכ"פ מלתא דל"ש הוא
שיבא מן המקור דם מועט כזה ומכח חומרא דר"ז מחמרינן אפילו בכחרדל ובפחות מכן
וכן מצאתי בב"ח סימן זה וז"ל ולפענ"ד נכון הוא דבפ' יוצא דופן דמ"א אר"י מקור
שהזיעה כב' טיפות מרגליות טמאה ודוקא תרתי אבל חדא אימא מעלמא אתי' פי' מן
הצדדים וזה יאמר כאן דהחמירו בנות ישראל אפילו טיפת דם כחרדל אעפ"י שאינה
כ"א טיפה אחת לא תלינן דמצדדי' אתי עכ"ל הרי ממש כדברינו וכ"נ מסוגיא דף נ"ב
ע"ב ובתוספות ד"ה ג' גריסין שאין דרך אשה לראות פחות מן גריס וכמ"ש בחדושי
גמרא ונ"מ היכא דאיכא ספקא יש להקל דאף ע"ג דבנות ישראל החמירו היינו בחדא
ספקא אבל היכא דאיכא עוד ספקא יש לצרף לס"ס הך ספק שמא מן הצדדים ולקמן
בסי' ק"ץ וסי' קצ"א נכתוב מזה עוד: (ה) ואין חילוק.

מה שכתב בס' כו"פ על הרב במנ"י שיצא חוץ לגדרו גדר חכמים ליתן מכשול לפריצי
הדור לחלק בין פנויה לנשואה יפה כ' וז"ל הרא"ה בס' החינוך מצוה צ"ה וז"ל וכדומה
לזה אמרו ז"ל בענין הנדה מ"מ אמרה תורה שתשב ז' ימים שתהא חביבה עליו ביותר
ובאמת שאין זה לדעתם תכלית הכוונה בדברים רק להודיע כי ענין המצוה יסבול הרבה
רמזים מלבד עקרים גדולים וחזקים עכ"ל: קפד (א) או מ'.

בש"ך סק"ב וסתם וסת מל' יום והיינו אם לא קבעו וסת עכ"ל מלשונו משמע דאף
לקולא אמרינן לענין זה דאפילו שאין לה וסת מותרת לשמש בלא בדיקה תוך עונה
בינונית והוא תמוה דא"כ הא דפליגי בש"ס באשה שאין לה וסת דלר"מ תצא ולר"ח
ב"א מהני בדיקה במאי פלוגתייהו הא כל אשה שאין לה וסת מ"מ עונה בינונית יש לה
וכ"ז שלא קבעו וסת לעולם יש לה עונה בינונית א"ו הא דאמרינן סתם אשה יש לה
עונה בינונית היינו להחמיר שכ"ז שלא קבעה וסת צריכה לחוש לעונה בינונית אבל
לענין זה דתשמע בלא בדיקה ל"מ אפי' בתוך עונתה אסורה לשמש בלא בדיקה כ"ז
שלא קבעה וסת לשיטת הרמב"ם וסייעתו ואפשר דהש"ך מיירי בתחילת ראיה דידה
דלא נודע למתי תקבע וסת מותרת לשמש בתוך למ"ד משום דמסתמא תקבע הוסת ליום
למ"ד ובש"ס ולקמן סימן קפ"ו מיירי שראתה כמה פעמים ולא קבעה וסת הא חזינן דלא
קבעה ביום למ"ד כסתם נשים ומש"ה אסורה עד שתבדוק אפי' בתוך למ"ד אחר זה
ראיתי בב"ח סימן זה שכתב כן בהדיא: (ב) ולא משאר קרבות אלא מתה"מ בלבד כו'.

בט"ז ס"ק ג' כ' וז"ל ול"נ שאסור מן הדין לדעת הרא"ש וראיה מסי' שמ"ב עכ"ל וע"ז כ' בתה"ש ואין דבריו מוכרחים דש"ה דיצרו תקפו שלא בעל עכ"ל ואני לא מצאתי כלל ברא"ש שאוסר בחיבוק ונישוק בדינים אלו שבסי' שמ"ב אמנם ברי"ו אוסר בחבוק ונישוק גבי אבל הובא בהגהות ש"ע סי' שפ"ג יע"ש ועיין בתשובת הרדב"ז ח"ד סי' קס"ג שכ' בפשיטות להתיר: (ג) אותו היום כו'.

בש"ך ס"ק ז' הביא דבריו הג"מ בשם א"א דבעינן י"ב שעות שוות שכ"ד מהם הוא מעל"ע ע"ש גם הביא דברי הא"ז והראב"ן דבעינן כ"ד שעות וכבר כ' האחרונים שאין לזוז מדברי הש"ע שהוא כדעת רוב הפוסקים ובפרטות דקיי"ל וסת דרבנן ובס' כו"פ כ' סעד לדברי הא"א מסוגל דמס' שבת דף פ"ו דשמעתתא דפולטת ש"ז דמקשה התם נתנה קאמרת או ראויה קאמרת וא"ל ראויה קאמינא והוא תמוה חדא למאי נ"מ השתא אי נתנה תורה לט"י או לאו ועוד דמשני ראויה קאמינא דמנ"ל זה ואי הוי הלמ"מ נמי ק' למאי נ"מ נאמרה זה לדורות אמנם לפי דברי הא"א ניחא דה"ק כיון דאמרת ניתנה התורה לט"י דמשמע אליבא דכ"ע מש"ה מקשה ניתנה קאמרת או ראויה קאמרת דלר"ע דס"ל חמשה עונות קפיד קרא ולדידיה היה הפרישה יום ד' בהשכמה ומעתה יום ד' ואחריו ליל ה' הם ב' עונות ויום ה' ואחריו ליל ו' המה ג"כ ב' עונות נמצא ביום וי"ו בהשכמה כבר היה ד' עונות וא"כ יום וי"ו שהוא עונה חמישית וא"כ בסיון שהיום ארוך יותר מן י"ב שעות הי' אפשר להם לטבול אחר י"ב שעות על היום ועדיין לא שקעה החמה והיה אפשר להיות הערב שמש מש"ה מקשה מאי דעתך אי הי' אפשר שהיה להם הערב שמש כדעת הא"א די"ב שעות מיקרי עונה או נימא דכל היום כמות שהוא הן יום ארוך או קצר מקרי עונה וא"כ ניתנה התורה לט"י וע"ז השיב ראויה קאמינא כדעת הא"א והא דמק' מעיקרא והא ט"י נינהו היינו למ"ד דבימי' תליא מלתא עכ"ל ול"נ דבלא"ה יש ליישב סוגיא זו דהא יש לדקדק עוד בסוגיא זו דלמאי דמשני ראויה קאמינא ואם כן ע"כ שכולן היו טובלין מבע"י וסמכו עצמן שלא יפלטו ואם יפלטו עוד אח"ז יטבלו שנית בלילה א"כ ק' הטורח הזה למה להכניס עצמן בספקא היה להם להמתין עד הלילה ויטבלו אחר שהתורה התירה להיות ט"י ומה להם להצטדק יותר ולהחמיר על עצמן מה שלא החמיר עליהן הקב"ה לכן נ"ל עפ"י מה דאיתא במס' יבמות דף מ"ו ע"ב פלוגתא דר"א ור"י במל ולא טבל דר"א יליף מאבות ור"י ס"ל באבות נמי טבילה הוי מנ"ל מהכא ויקח משה את הדם ויזרוק וגמירי דאין הזאה בלא טבילה ור"י טבילה באמהות מנ"ל סברא הוא במה נכנסו תחת כנפי השכינה וכ' התוס' דאע"ג דקיי"ל דאין הזאה בלא טבילה אפ"ה מקשה שפיר טבילה באמהות מנ"ל משום דשמא האמהות לא היו בכלל אותה הזאה ע"כ ואותה הזאה נעשה בחמישי בשבת קודם מ"ת וכפירש"י בחומש ובפ' ר"ע וא"כ הנשים דלא היו בכלל הזאה זו מ"מ בלא טבילה לא סגיא להו דבמאי נכנסו תחת כנפי השכינה אך אותן נשים שהיו נשואות והיו צריכין טבילה משום פולטת ש"ז י"ל דטבילה זו שטבלו בליל שבת עולה להן נמי משום טבילות גירות וכדאמרינן לעיל דף מ"ה ע"ב אמר ר"י יכילנא לאכשורי בה ובברתה כדר"א דאמר ר"א מי לא טבלה לנדתה ופי' רש"י דטבילות נדה עולה לשם גירות והכי אמרינן שם נמי מי לא טבל לקריו אלמא דטבילה אחת עולה לכאן ולכאן וא"צ לטבילה בפ"ע לשם גירות וא"כ אותן נשים ששימשו עם בעליהן המתינו בטבילות גירות עד ליל שבת שהיו טובלין

משום פליטה ועלתה נמי לשם גירות אך איתא לקמן דף מ"ו ע"ב אין מטבילין לגר בלילה מ"ט משפט כתיב ביה וא"כ בע"כ כולן היו צריכין לטבול לשם גירות ביום ולא היה אפשר להמתין עד ליל שבת לפי דטבילת גרים צריך להיות ביום אך התוס' כתבו שם דמ"ה ע"ב ד"ה מי לא טבלה לנדתה וכו' הא דאין מטבילין גר בלילה היינו לכתחלה מדרבנן וא"כ מדאורייתא יכולה לטבול בלילה וא"כ הנשים ששימשו עם בעליהן המתינו בטבילות גירות שלהם עד ליל שבת שהוכרחו לטבול בלא"ה משום פליטת ש"ז אך דין זה אם נימא דמעכב דדוקא בעי טבילה לגירות ביום או שאינה אלא לכתחלה מדרבנן במחלוקת שנויה בין הרי"ף והרמב"ן ותוס' (כנ"ל דצ"ל והרמב"ן שם בש"ע דלא כנראה מן באה"ג דר"ל שהוא הרמב"ם וכמ"ש שם בגליון ש"ע) דלהרמב"ן והרי"ף אפי' בדיעבד אם טבל בלילה אינו גר דס"ל דהוא מדאורייתא דמשפט כתיב ביה והוא דרשא גמורה ודעת הרא"ש כשיטת התוס' והובא בש"ע י"ד סי' רס"ח סעיף ג' ע"ש ולפ"ז ניחא הסוגיא הנ"ל דהכי מקשה נתנה קאמרת או ראויה קאמרת לפי שהיה מסופק בהא דתניא אין מטבילין בלילה מ"ט משפט כתיב ביה אי דרשא גמורה הוא ומדאורייתא או אסמכתא בעלמא הוא ומדרבנן וא"כ אי נימא דדרשא גמורה ובע"כ היו צריכין לטבול ביום וי"ל דמסתמא לא טבלו מקודם ליום ו' דכל מה שהיו יכולין להמתין בטבילת הגירות המתינו דאולי לא יפלטו אח"ז ותעלה נמי לטבילת הפליטה וא"כ אי טבלו ביום י"ל דכולן לא פלטו אח"ז ואינה אלא ראויה התורה ליתן לט"י אבל באמת מעולם לא פלטה שום אשה אחר טבילת גירות שלה או נימא כשיטת התוספות וסייעתם דטבילה לשם גירות כשרה בלילה מדאורייתא וא"כ מסתמא כולן המתינו בטבילת גירות שלהם עד הלילה משום דאולי תפליט אחר טבילתה ביום ותצטרך טבילה שנית בלילה מש"ה המתינו בטבילת גירות שלהם עד הלילה ואז יטבלו טבילה אחת משום גירות ומשום פליטה וא"כ נתנה ממש לט"י וע"ז השיב ראויה קאמינא וכשיטת הרי"ף והרמב"ן דבלאו הכי היו צריכין לטבול ביום משום טבילת גירות וי"ל דמעולם לא פלטה שום אחת אחר טבילה זו וראויה קאמינא אם פלטה אחת ולשיטת ר"ת דס"ל דטבילה במ"ת היא קודם הזאת דם וכמ"ש בתוס' מס' מגילה דף כ' ד"ה ולא טובלין וכמ"ש בכ"מ פי"א מהלכות פרה בשם הר"ש א"כ כבר טבלו כולן ביום ה' ולזה מיבעיא או ראויה קאמר או כשיטת הרמב"ם שם דטבילה הוא אח"כ.

ועיין בחדושי גמרא פ' יוצא דופן ומש"ל סי' קצ"ו בעזה"י: מ"ש בש"ך סק"ז וז"ל ואה"נ דבתקופות תמוז וטבת יש לחשוב שעות זמניות וכו' ט"ס הוא וצ"ל שעות שוות ומ"ש עוד וכה"ג מצינו בכמה דוכתי וכו' לענין ק"ש ולענין חמץ בע"פ לכאורה תמוה דאדרבה התם חשבינן שעות זמניות ולא שעות שוות ואפשר לומר דכוונתו דגבי ק"ש אמרינן עד שלש שעות וכה"ג בחמץ בע"פ אוכלין כל ארבע היינו אותן שעות דקאמר כשהיום והלילה שוין אבל כשאין שוין צ"ל לפי ענין היום א"כ י"ל נמי הא דקאמר עונה הוא או יום או לילה נמי כשהן שוין אך עכ"ז ק' מנ"ל לא"א דין זה ולענ"ד נראה דהא"א הוציא דין זה מגמ' ערוכה בנדה דף ס"ג ע"ב דגרסינן התם במתני' היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה אינה אסורה אלא עם הנץ החמה רי"א כל היום שלה ובגמ' והתניא רי"א כל הלילה שלה לא קשיא הא דרגילה לראות בתחילת יממא והא דרגילה לראות בסוף לילה וא"כ הא דאמר ר"י במתני' כל הלילה שלה דחזיא לסוף לילה וקשיא לי

טובא הא קיי"ל בכל דוכתא דמע"ה יממא הוא וא"כ נץ החמה מה שייכא הכא ועיין בשו"ת חה"ש סי' כ"ד שהרגיש בזה ומה שתי' הוא דוחק גדול יע"ש (ובלא"ה דברי חה"ש באותה תשובה שם תמוה מה שחשש בכתם משום וסת וכבר מושג הוא בס' מ"י ס"ס ק"ץ) והכא כיון דחזיא עם הנץ החמה הרי ראתה ביום והכי ה"ל לומר היתה למודה להיות רואה עם ע"ה וכו' וזה דוחק דוסתות האשה תליא במהלך החמה וגם הרמב"ם לא כ' רק היתה למודה להיות רואה ביום אסורה כל היום כו' ולא תליא כלל בהנץ החמה (ועיין מ"ש לקמן סעיף ד') אמנם לפי דברי א"א ניחא דהש"ס מיירי ביומי ניסן ותשרי ומבואר בס' ח"י מהלכות פסח סי' תנ"ח הא דביומי ניסן ותשרי היום והלילה שוין היינו מהנץ החמה ועד תחלת השקיעה והוא מהלך שלשים מיל בי"ב שעות ומש"ה כ' הרמב"ם דמהלך מיל הוא ב' חומשי שעה וכן הסכימו עמו כל חכמי התכונה וא"כ מעמוד השחר עד הנץ החמה שהיה מהלך ה' מילין שייך ללילה וכה"ג מתחלת השקיעה ועד צה"כ שהוא ג"כ מהלך ה' מילין שייך ג"כ ללילה וכמ"ש הש"ך בנק"ה דהכי חשבינן היום ארוך דמחצה העודף חשבינן בוקר ללילה שעבר ומחצה עודף השני חשבינן בערב לילה הבא וא"כ ביומי ניסן ותשרי שייך מע"ה עד הנץ החמה ללילה שעבר וא"כ דברי א"א נכונים וברורים כנלע"ד: בש"ך ס"ק הנ"ל ובא"ז כו' וז"ל פורש אדם מאשתו סמוך לוסתה כ"ד שעות עכ"ל ובס' שנדפס מחדש ושמו תפארת למשה כ' וז"ל ול"נ דהא"ז מיירי בלא בדיקה דאז אסורה לשמש כ"ד שעות קודם וסתה דהיינו מעל"ע דהא קיי"ל דכל הנשים מטמאין למפרע מעל"ע אם לא בדקה עצמה אף דהיינו דוקא לטהרות ולא לבעלה היינו דאין בעלה חייב א"ת בדיעבד אבל לכתחילה צריכה בדיקה תוך מעל"ע של שעת וסתה דשמא כותלי בה"ר העמידו והוי כהגיע שעת וסתה לענין זה וגרע מאשה שאין לה וסת דהרבה פוסקים ס"ל דצריכה בדיקה והלא ר"ע מטמא אף למעלה למפרע ודאי דיש לחוש לדבריו לכתחילה שלא לשמש בלא בדיקה תוך מעל"ע וע"י בדיקה אינה אסורה אלא אותה עונה ולפ"ז אם רגילה לראות באמצע יום אסורה לשמש למפרע מעל"ע עד חצי יום שלפניו והא"ז ס"ל דאיירי ברגילה לראות בסוף היום ודוק היטב נ"ל ברור לדינא עכ"ל מלבד מה שדבריו רחוקים בכוונת הא"ז אין דבריו ברורים כלל ושכח המשנה דריש מכילתין דכל אשה שיש לה וסת ד"ש ואין כאן שום טומאת מעל"ע והכי פסקינן כסתם מתניתין זו ואם כן למה הצריך הא"ז בדיקה כ"ד שעות מקודם באשה שיש לה וסת: תו כתב שם אמ"ש הש"ך לפרש כוונת הא"ז דאם רגילה לראות ביום קבוע ואין לה שעה קבוע א"כ כאלו כל היום וסתה דמי דאשה שוסתה כל היום צריכה לפרוש כל הלילה שלפניו עכ"ד וכ' ע"ז בספר הנ"ל ולא ידעתי מנ"ל הא דמ"ש מרגילה לראות סוף כל הלילה דמותרת בתחלת היום שלאחריו או בתחלת היום דמותרת ליל שלפניו עכ"ל וכן הקשה בס' מנ"י ולק"מ כיון דחכמים אסמכוהו אקרא דצריך לפרוש עונה סמוך לוסתה וא"כ ברואה מתחלת היום נתקיים תק"ח שהוא פורש אחר הוסת באותו יום וכן בדרכה לראות בסוף הלילה היא פורשת כל הלילה שקודם לוסתה וא"כ מתקיים תק"ח משא"כ בשאין לה שעה קבוע א"כ כל אותה עונה לא מקרי סמוך לוסתה אלא כל אותה עונה שעת וסתה מקרי ומתקנת חכמים צריכין לפרוש עונה סמוך לוסתה משום סייג וגדר שלא לבעול בשעת וסתה ומש"ה צריכין לפרוש העונה שלפניו: (ד) ואשה שמשנית וסתה.

עיינן בס' ש"ג פ"ג דשבועות דהבין לדעת הגמ"י פ"א דהל' א"ב שממנו מקור דין זה שכתב בהגה"ה כאן דמיירי באשה שיש לה וסת קבוע שאינה רואה פחות מן י"ד ימים אחר טבילה אבל לאחר י"ד ימים אין לה קבוע שאז עד י"ד ימים דינה כאשה שיש לה וסת וכמבואר לקמן סי' קפ"ו סעיף ג' אבל לאחר י"ד ימים אז אסורה כל אותן הימים שדרכה לראות בהן כגון אם פעם דרכה לראות בכ"ז ופעם בכ"ח ופעם בכ"ט אז אסורה כל אותן הימים דכיון דיש לה קבוע שעד אותן הימים לא תראה ה"ל אותן הימים שאח"כ קבוע שבאותן הימים ודאי תראה וכל יום ויום נחשב לו סת בפ"ע ולא נעקר בפ"א אך בלשון הרמ"א א"א לפרש כן דא"כ מאי ב' או ג' ימים קודם או אחריו דקאמר ולכאורה י"ל דמיירי באשה שהיה לה וסת קבוע אלא שעכשיו היא משנה וסתה לקדם או לאחר אבל לשון הג"מ לא משמע כן שכתב וששאלתם אשה שאין לה וסת אם היא אשה שמשנית וסתה לאחר או להקדים ב"י או ג' כפי מה שרגילה לשנות יפרוש בזמן הגעת וסת עכ"ל מלשונו זה נראה כמו שהבין לכוונתו בס' ש"ג ומ"ש לאחר או להקדים ר"ל פעמים מקדמת ורואה בכ"ז ופעמים מאחרת לראות בכ"ח או בכ"ט ומ"ש בס' כו"פ בזה ב' דרכים אינו נכון דא"כ מאי או אחריו שכתב הרמ"א לפי פירושו לכן המחזור נ"ל עפ"י מ"ש הראב"ד בס' בעה"נ בשער הוסתות ד' ז' וז"ל שהוא רוב המצוי בין הנשים לשנות וסתן יום ויומים ושלישה ימים פעמים מרחיקות ופעמים מקריבות וכיון שהרבה מצוי כו' עכ"ל ע"ש ולפ"ז כיון שהוא מצוי לקדם או לאחר ב' או ג' לפי דמים יתירים דאתנהו בהן כך דרכה לקדם את וסתה ואם מעט דרכה לאחר זמן וסתה איזה ימים מש"ה צריכה לפרוש כל אותן הימים דהא חזינן דאשה זו דרכה בכך וק"ל ובשו"ת חוט השני הבין כמ"ש לדעת הש"ג ע"ש סי' כ"ד ודוק: (ה) כ"ז שלא קבעתו ג"פ.

נראה מדכ' כ"ז שלא קבעתו דאפילו ראתה הרבה פעמים כ"ז שלא קבעה וסת אינה חוששת כלל דכללא הוא דקטנה וזקנה אינה חוששת לו סת שאינו קבוע אבל הט"ז בס"י קפ"ט ס"ק מ"ג השיג ע"ז ודעתו דאם ראתה ג"פ אעפ"י שלא נקבע וסת מ"מ חוששת כיון דמוחזקת לראות ובנק"ה שם מקיים דברי הש"ע ועיינן במש"ל סי' הנ"ל: (ו) אם רגילה לראות בהנה"ח.

לשיטת הפוסקים דלית להו הא דא"א שכתבתי למעלה צ"ל הטבע האשה בוסתה תליא במהלך השמש בזריחתה על הארץ או בשקיעתה והוא דבר תמוה אשר לא מצינו שום זכר מזה בשום ספר ואדרבה כל הפוסקים סתמו וכתבו שעונה הוא יום או לילה אלא שברמב"ם פ"ד מהלכות א"ב דין י"ג כתב בזה"ל וכן אם היה דרכה לראות בשש שעות בלילה ועברה ולא ראתה אסורה לשמש עד שתזרח השמש עכ"ל משמעות נמי דנחשוב הלילה עד זריחת השמש והוא דבר תמוה ועיינן בשו"ת חוט השני סימן כ"ד אמנם לשיטת א"א ניחא כמש"ל וכן י"ל דהרמב"ם מיירי ביומי ניסן ויומי תשרי: (ז) ביום.

ועיינן ש"ך ס"ק י"ג שכ' הטעם ע"ש אמנם הטעם פשוט דכיון דספקא הוא מש"ה בלילה מותר דוסתות דרבנן וקיי"ל סד"ר להקל וכמ"ש הש"ך אמנם ביום כיון דלא חזאי עד השתא אמרינן אגלאי מילתא למפרע דעד האידנא וסתה ביום מש"ה לא חזיא והשתא תראה ביום וכן מ"כ: (ח) אסורה בלילה.

כתב הש"ך ס"ק ט"ו ולפמ"ש לעיל ס"ק ז' א"כ בהנ"ך החמה אסורה כאן כל הלילה וכל היום וביום שאחריו כשיעור הנמשך ובקודם הלילה אסורה כל היום וכל הלילה שלפניו ובלילה שלאחריו כשיעור הנמשך בו עכ"ל וכתב ע"ז בס' הנז' וז"ל דבריו תמוהים דהא הוא גופא כ' לעיל בסק"ז דדוקא כשאין לה וסת קבוע באיזה שעה כגון פעמים בתחלת היום והכא הרי יש לה שעה קבועה ואמאי תאסור כ"ד שעות עכ"ל המעיין בס' נק"ה נראה דעתו כיון דנשי דידן אין רגילות שתקבע וסתות לשעות מש"ה החמיר בא"ז אפילו ברגילה לקבוע לשעות שדינה כאלו לא קבעו לשעות משום לא פלוג ואם כן צדקו דברי הש"ך ולק"מ: תו כתב שם בס' הנ"ל וז"ל ונ"ל דאשה שקבעה וסת מליל ט"ו לליל ט"ו ודרכה לראות כל ז' ימים וצריכה למנות ז"נ של שבוע שניה וטובלת ליל ט"ו דמותרת לשמש אף שהוא שעת וסתה דוסתות דרבנן ולא החמירו לאוסרה על בעלה לעולם מכ"ש אם דרכה לראות ביום ט"ו דאין להחמיר בליל טבילתה ליל ט"ו משום עונה שלפני עונת וסתה כדעת הא"ז ומביא ראיה ע"ז ואף שיש לדחות ראייתו מ"מ לדינא נ"ל דדבריו נכונים ודווקא שלא תאסור עולמית הוא דשרינן לה אבל משום מצות עונה של ליל טבילה לא שרינן לה וסתות דרבנן וכמש"ל: (ט) ששופעת או מזלפת.

דין זה צ"ע לכן צריך אני להביא מקור דין זה הראב"ד בס' בעה"נ בשער הוסתות כ' וז"ל ואשה שהיא למודה לראות ה"י או ד' רצופים נאמרו בה ג' פנים יש מי שאומר שאינה חוששת אלא ליום הראשון בלבד כי הוא עיקר הוסתות והוא צריך ג"פ לעוקרו אבל שאר ימי עונה אע"פ שהיא למודה בהן כ"פ נעקרים הם בפ"א לפי שאין אשה קובעת וסת תוך ימי נדתה וכו' הלכך הן כוסת שאינו קבוע ונעקרים בפ"א ואינה חוששת אלא לעונה א' ויש מי שאומר שאפי' עונה א' אינה חוששת להן לפי שאינן אלא משיכות וסת ודמים יתרים הוא דאתוספו בהן כדאמרינן ס"פ בנות כותים ומדקרי להו תוספת דמים אלמא אין להן דין וסת בפ"ע והלכך כיון שנעקר הראשון כולן נעקרו עמו ואם לא ראתה ביום ראשון הא הוי עקירה לשני ויש מי שאומר כשם שחוששת לראשון כך היא חוששת לכולן ג' עונות והטעם כיון שאין אנו בקיאים במראות דמים ולא בתקון הוסתות דכולה נשי דידן טועות משוינן להו דלא ידעינן בין ימי נדה לימי זיבות וקיי"ל דאין אשה קובעת וסת תוך י"א ימים שבין נדה לנדה כו' הילכך איכא הכא שתי הוכחות שמא היום הראשון של וסת היה דם טהור והשני או השלישי היה דם טמא והוא היה תחלת הוסת ועיקרו א"נ הראשון או הב' היה מתוך י"א והשלישי והרביעי תחלת נדה וראוין לקביעת וסת וכיון דאיכא השתא הני חששות כלהו ימי הוסת הם עיקר וצריכה לחוש להם ג"פ כראשון של וסת.

הנה אלה ג' פנים נאמרו ע"ז הענין. ולזה הטעם השלישי כמה חומרות וכמה ספקות יכולים להוליד לאשה שאין לה וסת קבוע מיום ליום וכו'.

עתה אפרש אותם ואומר תחלה כי מה שחשש המחמיר בזה לדם טמא ודם טהור וחשש לקלקול הוסתות אע"פ שמצינו שחששו רבותינו לכל אלה ה"מ היכא דרואה דם לטמא כל דמים שהיא רואה ולהצריכה ז"נ כאלו היא רואה בתוך ימי זיבתה דהתם ספקא דאורייתא היא וחשש דאורייתא אבל היכא דאינה רואה חשש וסתות הא אמרינן דרבנן היא ואפי' בקבוע וכ"ש באינו קבוע הלכך ספקא דרבנן לקולא ועוד דרוב דמים שבאשה

טמאים ואשכחן דסמוך רבנן עליה דהאי רובא ואפי' לקולא וכו' וכ"ש הכא לגבי וסתות דחומרא היא דמבעיא לן למיסמך ארובא וכן בחשש הטועות נמי רובא לאו טועות נינהו וחששא דרבנן דאיכא רובא להיתרא ליכא למיחש כלל מיהו לגבי האי דוכתא בלחוד איכא טעמא אחרינא דמבעיא ליה למיחש לכל ימי העונה כדברי המחמיר ולא מטעמיה אלא כיון דאיכא שופעת ואיכא נמי מזלפת שהיא כשופעת שאינן אלא ראייה א' ואפי' מזלפת כל ז' כדאיתא בפ"ק דנדה הלכך ה"ל כל ימי העונה כיום א' ושעה אחת ואשכחן דאפילו ר"י דמיקל בחשש עונות הוסתות בשעת הוסת מיהו מודה דחיישא ומש"ה מבעיא ליה למיחש תלתא זימני לכל ימי עונה עד דעקרה להו אבל למיחש לדם טמא ולדם טהור ולמיחש לספק טועות לגבי חשש וסתות להא ודאי לא חיישינן לא במקום וסת קבוע ולא במקום וסת שאינו קבוע.

עוד יש טעם להחזיק הדרך הזה ולחוש לכל ימי העונה עד שתעקר מהם ג' פעמים מפני שהוא רוב המצוי בנשים לשנות וסתן יום או יומים וג"י פעמים מרחיקות פעמים מקריבות וחוזרות למקומם וכיון שהדבר מצוי כן אין ראוייה לסמוך כלל ולהחזיק ימי הוסת בטפלה לתחלת הוסת ולטהר שאר ימי הוסת בעקירת פ"א כי שמא הימים שהם עתה בתוך הוסת היו כבר תחלת הוסת ואע"פ שהם עתה אמצעים לא אבדו מעלתם הראשונה לפיכך אין לנו אלא כלשון האחרון שתהא צריכה עקירה ג"פ לכל ימי הוסת וזה הדרך הוא הנכון והישר בעיני ומסיר הספקות מעלינו ובו ראוי ללכת כענין שנא' סלו סלו פנו דרך הרימו מכשול מדרך עמי עכ"ל: נמצא אנו למדין מדברי הראב"ד ז"ל דג' מחלוקות בדבר דלדעה ראשונה אע"ג דא"צ למעקר ג' זמנים אלא יום ראשון בלבד מ"מ מיחוש חיישי חדא זימנא לכל ימי משך הוסת לפי דס"ל לדעה זו הא דקיי"ל אין אשה קובעת וסת בימי נדותה מ"מ מיחוש חיישי לה חדא זימנא מיהו וכדאי' לר"פ בס"פ ב"כ גבי ימי זיבה דאע"פ שאין אשה קובעת וסתה בימי זיבתה ס"ל לר"פ דמיהו מיחש חיישי לה חדא זימנא וכ"פ הראב"ד שם כר"פ אע"ג דר"ה ברי' דר"י מתקיף לפשיטתא דר"פ ועיין מש"ל והדעה השניה ס"ל דאפי' פ"א אינה חוששת לה לפי שאינה אלא משיכות הוסת ודמים יתירים הוא דאתוספו בהו ואפי' לר"פ דס"ל דאם ראתה בימי זיבה דחוששת לה מ"מ בימי נדה מודה דאפי' מיחש לא חיישי לה מטעם דש"ה דדמים יתירים דאתוספו לה וכולן נמשכו אחר יום הראשון והלכך כיון שנעקר הראשון כולן נעקרין.

והדעה הג' ס"ל דנהי דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה מ"מ כיון שאין אנו עתה בקיאים במראות הדמים וכטועה משוינן לה מש"ה בעי למעקר כל ימי משך הוסת תלתא זימני והראב"ד לא ניחא ליה דגזרינן כולי האי בוסתות דרבנן מ"מ לכ"ע אם הי' הדין שאשה קובעת וסת בימי נדתה וודאי דצריכה לפרוש כל ימי משך הוסת דהא קבעה לכל יום ויום לוסת בפ"ע וצריכה לחוש לשמא תראה בו עד שתעקור ג' פעמים וא"כ לדידן דקיי"ל דהאידינא אשה קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה וכמ"ש הטור בשם הרמב"ן בס"י קפ"ט ונמשך אחריו בש"ע ומש"ה השמיט בש"ע שם לדין זה דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה אם הוא ממעין פתוח לפי דס"ל כרמב"ן דהאידינא אין לחלק ועיין בש"ך שם ס"ק ע"א ובמה שכתבתי שם א"כ מן הדין צריכה לחוש לכל ימי משך הוסת וקשיא הפסקים בש"ע אהדדי דכאן פסק דאין צריכה לחוש אלא להתחלת הוסת אבל לא לשאר משך ימי הוסת ושם בס"י קפ"ט פסק דהאידינא אשה קובעת וסת בימי

נדתה והא וודאי קושיא היא: ותו קשה לי דהא כל עיקר לא דחה הראב"ד ז"ל לדעת המחמיר שם דצריכה תלתא זימני למעקר כל ימי משך הוסת מטעם דהאידינא כטועות משוינן להו ויש לחוש דשמא א' וב' היה מימי זיבה והשלישי והרביעי תחלת נדה הוא אלא משום דס"ל דלא חיישינן להו אלא לטמא לכל דם שהיא רואה שהוא חששא דאיסור דאורייתא משא"כ בוסתות דרבנן לא חיישינן להא וכמש"ל וא"כ לדידן דס"ל כרמב"ן דהאידינא אשה קובעת וסת בימי נדתה והטעם כמ"ש הרמב"ן ז"ל בהלכותיו וז"ל בפ"ה דין ט"ז בזמן הזה שהחמירו בנות ישראל על עצמן שלא יהו צריכות למנות ימי הנדות וי"א יום שלאחריה והחזיקו עצמן טועות יראה לי שכך דינן בוסתות דהן קובעות אותן אפילו בתוך ימי נדה וזיבה הגע עצמך שראתה א' בחדש וז' בו וחזרה וראתה בז' בחדש ב"פ אתה אומר לא קבעה וסת ושמא ראייה ראשונה שבר"ח מימי י"א היתה ושל ז' בחדש תחלת נדה וראויה לוסת היה רואה ב' וג' ימים והיו הראשונים תוך י"ח לראיה שקדמה והשתא ראוין לנדה הרי האחרונים קובעים וסת מן הדין ולא הראשונים ואם אתה מנהיג כדין זה עכשיו הרי החזרת בנות ישראל למנות ז' וי"א דבר שנשכח מהן לגמרי לפיכך אם ראתה מט"ו לט"ו ד"פ קבעה לה וסת וכן כל כיוצא בזה עכ"ל הרי להדיא דאנן ס"ל כרמב"ן דאשה קובעת וסת האידינא בימי נדותה וס"ל דחיישינן לטועות אפי' בוסתות דרבנן דהא מה"ט הוא הא דקובעה האידינא לוסת בימי נדתה וזה כדעת המחמירים שבראב"ד וא"כ הדר דינא דצריכה לחוש כל ימי משך הוסת עד שתעקור מהם ג"פ: ובאמת המחבר נמשך אחר פסקי הרא"ש והרשב"א שהוכיחו מסוגיא דפ"ק ד"א דא"צ לפרוש אלא עונה תחלת וסת והרשב"א הוסיף עוד ראייה מפ' האשה וכמבואר שם ואביא לקמן לשונו בע"ה וכל דבריהם סובבים לדחות דברי הראב"ד דס"ל דמדינא דגמרא דצריך לחוש לכל ימי משך וסת אם היא שופעת או מזלפת דהכל ראייה א' היא וע"ז הביאו ראייה דאפי' בכה"ג מדינא דש"ס א"צ לפרוש אלא עונה תחלת הוסת וכמבואר בלשונם שם שרצו להוכיח לסתור דברי הראב"ד ז"ל ואם אינה שופעת או מזלפת אלא שפסקה בין הראיות פשיטא דא"צ לחוש אלא לעונה תחלת הוסת כיון דקיי"ל אין אשה קובעת וסת בימי נדתה ואפי' לחוש לו פ"א א"צ וכמו שאבאר לקמן וכ"ז מדינא דש"ס אבל לדידן דקיי"ל כהרמב"ן דאשה קובעת וסת האידינא מטעם דכטועות משוינן להו וודאי דצריכה לפרוש כל ימי משך וסת דכל יום ויום קבעה לוסת בפ"ע וכמ"ש הרמב"ן הביאו הטור וכ"כ בפרישה שם דהאידינא קובעת וסת בין ביומי נדה בין ביומי זיבתה ומ"ש הטור אחר דברי הראב"ד וכ"כ הרמב"ן כו' ר"ל לדינא שוין הראב"ד והרמב"ן דצריכה לפרוש כל ימי משך הוסת אמנם חלוקין הן בטעמא דמלתא דהראב"ד ס"ל דהטעם משום שופעת וזולפת או משום שכן דרכן של נשים לשנות וסתן יום או יומים והרמב"ן סבירא ליה הטעם דהאידינא קובעת וסת בימי נדתן משום ספק טועות משום הכי כל יום ויום וסת בפ"ע הוא וכנ"ל: ואין להקשות לטעמו של הרמב"ן ז"ל הא ניחא דצריכה לחוש שלשה ימים הראשונים של וסתה אבל אם נמשכה ראייתה אחר ג' ימים אמאי צריכה לחוש לאותן הימים שאחר ג"י דאף אי נימא דשלשה ימים הראשונים מימי זיבה היו א"כ הא צריכה ז"נ וכל זמן שלא ספרה ז"נ אינה חוזרת לימי נדתה לשיטת הרמב"ן וסייעתו וא"כ הא אין אשה קובעת וסת בימי זיבתה ואפי' למיחש לה חדא זימנא לא חיישינן לה לשיטת רוב הפוסקים החולקים על

הראב"ד וכמו שאבאר לקמן וא"כ אמאי כ' הרמב"ן דצריכה לפרוש כל ימי משך הוסת אפי' נמשך וסתה חמשה וששה ימים רצופים דכל יום כוסת בפ"ע וכמבואר בהלכותיו שם פ"ה דין כ"ב ז"א דאע"ג דאין אשה קובעת וסתה בימי זיבתה מ"מ בימים שהם לספירת זיבתה קובעת וסתה וכמ"ש הראב"ד ז"ל בס' בעה"נ שם וז"ל ואי הוי תלתא זימני בתוך אחד עשר יום ותרי מנייהו בתחלת שמונה עשר יום ור"ל שראתה ה' ימים רצופים ותלתא מנייהו בסוף ימי זיבתה ותרי יומי ראתה בתחלת י"ח שהם ימי זיבה אע"ג דלא מתחלת תחלת נדה עד שספרה ז' נקיים מסתברא לי דלמיקבע בהו הוסת בימי נדה חשבינן לה וקבעה דכי אמר שמואל ימי זיבה לא קבעו בהו וסת אמתני' קאי דקתני כל אחד עשר יום בחזקת טהרה ועלה א"ש לומר שאינה קובעת וסת בתוך י"א יום ודווקא קאמר י"א אבל ימי הראויה לספירת י"א לא קאמר דקיי"ל לרבנן דבשבועת ימי נדה היא מתמרקת מדמי' ולא הדרה אלא עד שמנה עשר יום וכי מטיל לשמנה עשר יום בין שהם ראויים לנדה בין שהם מספירת זיבה ראויים הם לקביעת וסת עכ"ל ואף שהרז"ה בהשגות חולק ע"ז מ"מ הרמב"ן י"ל דס"ל בהא כראב"ד ז"ל דימים שהם לספירות ז"נ של זיבה היא קובעת וסת בהן וכ"כ בחדושו דף ל"ט וכבר הורה זקן: ונזכיר מה דתמיה לי על הב"י שכ' בסס"י קפ"ט על מ"ש הרמב"ם בפ"ח מהלכות א"ב אם נקבע לה וסת בימי זיבתה ה"ז חוששת לוסת וכל וסת שקבעה בימי זיבתה אם נעקר אפי' פ"א נעקרה וא"צ להעקר ג"פ שחזקת דמיה מסולקים לימים אלו וכתב ע"ז הב"י וז"ל ומ"ש שחזקת דמים מסולקים לימים אלו איני יודע למה הם בחזקה זו דבשלמא גבי מעוברת ומניקה שייך לומר כן לפי שרוב הנשים אין דרכן לראות בהן אבל לימי זיבה איני מוצא טעם ומ"מ כך משמע במתניתין ס"פ ב"כ דקתני כל י"א יום בחזקת טהרה עכ"ל ולא ידעתי למה סניא ליה הטעם שכתב הראב"ד ז"ל דקיי"ל לרבנן דבז' ימי נדה דמיה מתמרקין ואינם חוזרין עד שמנה עשר יום וכמש"ל גם לא ידעתי למה תמה על הרמב"ם שכתב כן הא בפ' התינוקות דס"ח ע"ב אית' כן בהדי' בגמרא כדברי הרמב"ם דגרסינן התם כי אמרינן אין אשה קובעת וסת בימי זיבתה דלא בעינן תלתא זימני למיעקר דאמרינן דמיה מסולקים וכיון דדמיה מסולקים ד"ש: ונחזור על הראשונות דברי המחבר צל"ע גם בדברי הרשב"א בתה"א יש מקום עיון וז"ל דף קע"ד ע"ב תנן בפ"ק דנדה אע"פ שאמרו ד"ש צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על ד"ט ואמרינן עלה בגמרא חוץ מן הנדה דבתוך ימי הנדה לא בעי בדיקה הניחא לר"ל דאמר אין אשה קובעת וסת בימי נדתה שפיר אלא לר"י דאמר אשה קובעת וסת תוך ימי נדתה תבדוק דלמא קבעה לה וסת ואיכא למידק ולר"ל מי ניחא תבדוק דהא איכא שופעת או מזלפת שני או שלשה ימים והוה ליה כולי יומי ראויה כעונה אחת וכשעה אחת וצריכה לחוש לכל זמן המשכת וסת לפי שאין עיקר וסתה בתחלתו והשאר טפלה לו או שמא סופו או אם אמצעיתו עיקר ותחלה טפלה לו משום דמים יתרים דאתוספו בהו מקדים הוסת לבוא וא"כ תבדוק לעמוד על זמן המשכתו כדי לחוש לכ"ז המשכתו ונראה מכאן שאין חוששין אלא לעונת עיקר התחלתו שהוא העיקר ובהעקר העיקר נסתלק הטפל ויש ראייה מדתניא בפ' האשה היתה למודה להיות רואה עם הנץ החמה וכו' אלא שקשה לי קצת מדאמרינן בפ"ק דנדה גבי תינוקות שלא הגיע זמנה לראות אפי' שופעת כל זה אינה אלא כראיה א' ופוסקת ה"ל כב' ראיות אלמא ראייה ב' שבתוך ימי

נדה לא בתר ראייה ראשונה שדינן לה כלומר דאין דמי' אלא מחמת ראייה ראשונה אלא כראיה שניה בפ"ע וכיון שכן אם פוסקת וחוזרת ורואה תחוש לכולה וי"ל דהתם להחזיקה בדמים הוא שאמרו ונ"מ לטהרות וא"נ לבעלה ולענין כתמים אבל מ"מ התחלת הראיה הוא העיקר לענין קביעת וסתות ואף לביאת האורח ובהסתלקות העיקר מסתלק הטפל וכנ"ל עיקר עכ"ל והובא בב"י סי' קפ"ד וקשיא לי איך תליא קושיתו מהא דאמרינן גבי תינוקות שהגיע זמנה לראות על דברי הראב"ד ולא קשיא ליה אהא דקיי"ל דאין אשה קובעת וסת בימי נדתה מסוגיא דתינוקות שהגיע זמנה לראות דמוכח דפוסקת לא שדינן לה בתר ראייה ראשונה ואפשר דבאמת קו' זו לא קאי אדברי ראב"ד אלא על עיקר דין דקיי"ל דאין אשה קובעת בימי נדתה או י"ל דקיי"ל דנהי דלא קבעה וסת בימי נדתה מ"מ תיחוש ליה חדא זימנא וא"כ גם לר"ל לא ניחא: אך הא ק' לי טובא דאלו כאן מסיק רשב"א דכן נ"ל עיקר דאין חילוק בין שופעת ובין פוסקת דלעולם אינה חוששת אלא להתחלת הוסת דבהסתלק העיקר מסתלק הטפל ואלו לעיל בדף קע"א ע"ב מסיק וז"ל וזהו הנראה מדין הגמ' אבל נראין דברי הרמב"ן שכ' דבזה"ז בכל עת קובעת וסת ואין משגיחין בימי נדה ובימי זיבה כל עיקר לפי שכבר החמירו ב"י וכו' והלכך לכל ראייה שהיא רואה באיזה זמן שתראה בין בימי נדה בין בימי זיבה חוששת לה עכ"ל וכיון שכן שכ' שנראין דברי הרמב"ן דקובעת וסת בימי נדתה א"כ הרי צריכה לחוש לכל ימי משך הוסת עד שתעקר כדינו ואמאי כ' כאן שנ"ל עיקר דאין חילוק בין שופע' לפוסק' דלעולם א"צ לחוש אלא להתחלת הוסת וזו היא שלא כדברי הרמב"ן ואפשר לומר שלא כ' כאן שכן נראה עיקר אלא לאפוקי מדע' הראב"ד דס"ל דמדין הגמ' צריכ' לחוש לכל ימי משך הוסת בשופע' ומזלפת עכ"פ ע"ז מסיק דאינו אלא בין בשופעת ובין בפוסקת מדין הגמרא א"צ לחוש אלא להתחלת הוסת אבל לדידן ס"ל דצריכה לחוש מטעם דאנן כטועות משויינן להו וכמ"ש הרמב"ן וגם בס' תה"ק אחר שכתב שא"צ לחוש אלא לעונה התחלת הוסת שהוא עיקר מסיים ויש מי שהורה לחוש לכל זמן המשכת הוסת עכ"ל הרי אף שדחה דברי הראב"ד והוכיח מהגמרא דלא כוותי' מ"מ כתב ויש מי שהורה וכו' לפי שחשש לדעת הרמב"ן שכתב שם לעיל בשמו דבזה"ז קובעת וסת בימי נדתה ומסיים ולזה הדעת נוטה ע"כ: ומדי עברי עין עיוני להתיישב בזה ראיתי בדברי הלבוש עט"ז בס' קפ"ט סעיף ל"ב דברים תמוהים ואעתיק לשונו וז"ל כבר ידעת שני מיני מעיינות ישנן באשה אחד שקראתו התורה נדה ואחד שקראתו זיבה ומדחלקה התורה ב' דיניהם וגם תלאן בימים מיוחדים לזה, ימים בפ"ע ולזה ימים בפ"ע וכו' ש"מ שאין טבע מעיין זה כטבע מעיין זה ואחד שופע יותר או פחות מחברו ומן הדין גם בוסתות היה לנו לחלק אע"פ שהם מדרבנן ולא יהיה וסת של זה כוסת של זה או שלא יצטרפו הוסתות של שניהם יחד כיון שאין שפעתן שוה וכן אשכחן דחילקו הרבה ביניהם בימי חכמי התלמוד כדאיתא בגמרא אבל עכשיו שכבר החמירו ב"י ע"ע בהרבה חומרות כדי שלא תבואנה לידי טעות וכו' הלכך נוהגין עכשיו שכל ראיות שהיא רואה ג"פ בין בימי זיבה בין בימי נדה חוששת להן וקובעת אותן בין שבא לה ממעיין סתום ובין שבא לה ממעיין פתוח ואיזה נקרא מעין פתוח כגון שראתה בא' לחדש ובה' בו זו הנקרא מעין פתוח וכו' ואם ראתה אחר כך עוד ב' פעמים בחמשה לחדש לא אמרינן דלא קבעה לה וסת בה' בחדש מפני שראיה ראשונה מאלו ג' ראיות היתה ממעיין

פתוח וכו' אלא אזלינן לחומרא ואמרינן שמא מעין אחד הוא וקבעה לה וסת וכו' ש אם היתה ראייה ראשונה ממעין סתום כגון שראתה ב"פ בר"ח ובפעם ג' ראתה בכ"ה לחדש ובר"ח שראייה השלישית היתה ממעין פתוח וכו' מ"מ כיון שראייה ראשונה מג' ראיות הללו וכו' היתה ממעין סתום אמרינן ודאי קבעה לה וסת בר"ח ומה שראתה כ"ה לחדש גם הוא ממעין זה אלא שמיהר להפתח מחמת ריבוי הדמים וכו' בימי זיבה כיצד כגון שראתה בר"ח וחזרה וראתה בט"ו בו וכו' וחזרה וראתה בר"ח ובט"ו בו וחזרה וראתה בט"ו ולא ראתה בר"ח שלפניו קבעה לה וסת בט"ו לחדש שמצרפין תרתי ראיות דימי זיבה להך ראייה לימי קביעת וסת ולפעמים אשה קובעת לה וסת בתוך וסת וכו' עכ"ל וכל דבריו תמוהים מאד מ"ש כבר ידעת שני מיני מעיינות ישנן באשה אחד שקראה התורה נדה וכו' דבריו תמוהים אין זה נודעת ולא יתוודע לעולם אלא לכ"ע מעין א' הוא והוא פשוט בכולה מכילתין ואין בזה שום ספק דמעין א' הוא וכ"כ הרמב"ם בהדיא רפ"ו מהלכות א"ב וז"ל דם הנדה ודם הזיבה ודם הקושי ודם היולדת ודם טהור של יולדת כולו דם אחד הוא ומן המקור הוא בא ומעין א' הוא ובזמנים בלבד הוא שישתנה דינו ותהיה רואה דם זו טהורה וזו נדה וזו זיבה עכ"ל והיינו דפסק כרב דס"ל בפ' בנו"כ דף ל"ה דם יולדת ודם טהור מעין א' ודלא כלוי דס"ל ב' מעיינות הן אבל דם נדה ודם זיבה לית בי' פלוגתא לכ"ע מעין א' הוא.

גם מה שכתב הטעם דאין מצטרפין הראיות בימי נדתה או בימי זיבתה לקביעת וסת משום דב' מעיינות הן דברי תימא הן אלא הא דלא קבעה בימי נדתה הטעם משום דהוחזקה מעיינה פתוח ובתר ראייה ראשונה שדינן לה ואין לצרף ראייה זו לשאר ראיות ובימי זיבה הטעם שאין קובעת בו לפי שהוחזקה בימים אלו במסולקת בדמים וכמש"ל וכל מה שתראה בהני אינן אלא ראיות מקריים וראיות המקריים אינן ראויין להצטרף וכמ"ש הרשב"א כמה פעמים טעם זה ובמעוברת ומניקה דאינן קובעין לוסת בימי עבורן ובימי מיניקתן וה"ה זקנה גם מה שנראה מתוך דבריו דאף האידנא אינה קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה אינו אלא כשראתה עכ"פ בסוף ממעין סתום אבל אם היו כל הג' ראיות בימי נדות או בימי זיבות אינה קובעת אף בזה ליתא דלדעה זו אין חילוק ולעולם היא קובעת וסת דאפילו ראתה ג"פ בר"ח ובט"ו לחדש היא קובעת וסת דזיל בתר טעמא דכטועות משווינן להו ואם כן אין חילוק: גם דברי ש"ך צלע"ג במ"ש סי' קפ"ט סעיף ל"ב ס"ק ע"ב וז"ל ורביעי בב' לחדש כן הוא בכל הספרים וכ"כ דו"פ שצ"ל בב' ובמקצת ספרי המחבר איתא בהדיא בשני אבל אינו נכון ועוד דהא בב' לחדש ה"ל ב' ימים רצופים דהולכים תמיד אחר תחלת הראייה וכדלעיל בסעיף י"ג בהגהה והעיקר כמו שהוא ברוב ספרי הטור בב"ח ובעט"ז בעשרים וכ"ה בס' בעה"נ עכ"ל ול"נ דעיקר כדברי הדו"פ וז"ל הפרישה וברביעית בב' לחדש ובר"ח וכן מצאתי בעור של קלף ור"ל שראתה בב' לחדש ובר"ח שלפניו שהראי' ב' לחדש היא בימי נדה ומ"ש וכן בחמישית וששית קאי אראיות ב' בחדש ולא חשיב אלא הראיות שנקבע בהן הוסת דהיינו ג' ראיות שראתה מתחלה בר"ח לבד והג' שראתה אח"כ בב' לחדש אבל הראיות שניות שראתה בר"ח לא קחשיב דלא נקטי' אלא משום דראייה ב' יהיה בתוך ימי נדה וא"ל למה האריך כ"כ לכתוב שראתה ג"פ בר"ח ורביעית וכו' וה"ל למימר בקיצור שראתה ג"פ בר"ח ובב' בו דיש לומר דרבותא קא משמע לן דאע"ג דנקבע אחד כדינו וכמשפטו קודם

שיתחיל השני ועיין בב"י עכ"ל: ומה שמסתייע הש"ך מדברי הראב"ד בס' בעה"נ ע"ש נ"ל אדרבה דאי' תברא לדבריו שהרי הראב"ד כתב דהדין כן אפילו למאן דס"ל דאין אשה קובעת וסת בימי זיבתה דבכה"ג שנקבע כבר נקבע ואינו נעקר עד שיעקר ממנו ג"פ וכמ"ש הש"ך בשמו ואם כן קשה על הרמב"ן לאיזה צורך כתב דין זה דהא איהו ס"ל דהאידנא קובעת וסת אפילו בימי נדה ובימי זיבה ומאי אריא שנקבע כבר בר"ח ואפכא ה"ל לאשמעינן דאפילו שנקבע וסתה מתחלה בעשרים לחדש שלש פעמים ואחר כך בר"ח ובעשרים לחדש אפ"ה חוששת לר"ח אע"פ שראית ר"ח הוא בימי זיבה ועשרים לחדש נקבע כבר אפ"ה חוששת לר"ח בזה"ז ודוחק לומר שכ"כ לדינא דגמרא דהא דין זה שכתב הטור שהאשה קובעת לה וסת בתוך וסת הוא הכל מדברי הרמב"ן וכמ"ש בב"י וכ"ה בפסקי הרמב"ן שלפנינו השני דינים אלו שהביא הטור סמוכים זה לזה דתחלה כתב דהאידנא האשה קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה ואחר כך כתב דאשה קובעת לה וסת בתוך וסת ואיך יחזור תוך כד"ד א"ו דהג"ה הוא בב' לחדש וכמ"ש בפרישה ואתי לאשמעינן דבזה"ז היא קובעת וסת בתוך וסת ואפילו שהראשון נקבע כבר והשני הוא בתוך ימי נדתה ואין מדברי הראב"ד ראייה דאיהו ס"ל דאף בזה"ז אין האשה קובעת וסת בימי נדתה או בימי זיבתה וכמ"ש לך בשמו לכך הוצרך לאשמעינן חידוש דין זה בשנקבע כבר בר"ח ואח"כ ראתה בעשרים לחדש משא"כ לדעת הרמב"ן ואין זה חידוש בזה"ז ובפרט לפי הג"ה שבטור שכתב הב"י דגרס בטור שהאשה קובעת וסת בתוך וסת שהוא המשך לדין שלפניו דוודאי צ"ל כדעת הפרישה וגם דברי הב"י מורין כן אלא שצריך להג"ה בדבריו וכמו שאבאר וז"ל הב"י ומ"ש רבינו שאשה קובעת לה וסת בתוך וסת כיצד וכו' נראה דסיום דברי הרמב"ן הן לומר שאע"פ שהוסת הב' בתוך ימי זיבתה דוסת הראשון ואע"פ שכבר הוקבע וסת זה לגמרי קודם שיבא הוסת השני אפ"ה חוששת לשניהם עכ"ל ודבריו תמוהים דמ"ש שאע"פ שהוסת הב' בתוך ימי זיבה דהוסת הראשון אין לו שחר דהא ראייתך' הוא אחר ימי הנדה וזיבה מראיית ר"ח שהכל אינן אלא י"ח יום ואף אם נגיה בדבריו דצ"ל איפכא דוסת הראשון הוא בתוך ימי זיבה של וסת השני אם כן מה זה שמסיים ואע"פ שכבר הוקבע וסת זה לגמרי קודם שיבא וסת השני אפילו הכי וכו' דמאי רבותא אדרבא היא הנותנת הואיל שכבר הראשון הוקבע לגמרי מש"ה אינו מפסיד אע"פ שבא תוך ימי וסת של השני וכמ"ש הש"ך בשם הראב"ד אלא ודאי דאף המחבר גרס בב' לחדש וכמ"ש הש"ך שכ"ה בקצת ספרי המחבר ובמקום ימי זיבה שכתב בב"י צריך להיות בימי נדה וכך המשך לשונו נראה דסיום דברי הרמב"ן הן לומר שאע"פ שהוסת הב' בתוך ימי נדה דוסת הראשון ואף על פי שכבר הוקבע וכו' ומעתה הכל מבואר על נכון והן הן דברי הפרישה כמ"ש"ל ומה שהקשה הש"ך דאם כן הוי ליה ב' ימים רצופים דהולכים תמיד אחר תחילת הראייה וכדלעיל סעיף י"ג בהגה"ה עכ"ל יפה הקשה מדברי הרמ"א: אך גם דברי הרמ"א שנמשך אחר דברי בי"ה תמוהים מאד וז"ל הרמ"א שם ראתה ט"ו בניסן והמשיכה ראייתה ד' ימים וביום י"ו ראתה והמשיכה ראייתה ג' ימים ובסיון התחילה לראות בי"ז בו י"א שחוששת לוסת דילוג ולוסת שוה שהרי שילשה לראות ג"פ בי"ז לחדש וי"א שאין כאן וסת שוה כלל דהולכין תמיד אחר תחילת הראייה וכן עיקר עכ"ל והנה הדעה הראשונה הוא דעת הרמב"ן שהביא הטור והדעה שניה הוא עפ"י מ"ש הב"י וז"ל

דהרמב"ן לטעמיה דסבר דאם הוסת נמשך ב' או ג"י דחוששת לכל ימי משך הוסת דכל יום ויום וסת בפ"ע הוא ואפי' נעקר יום הראשון חוששת לשאר הימים עד שיעקרו כולם וכמו שנתבאר סי' קפ"ד וכיון שכל יום ויום חשוב וסת כשראתה בפעם ג' ביי"ז והחזקה לראות ג"פ ביי"ז אבל לדעת הרז"ה והרשב"א והרא"ש דס"ל אעפ"י שנמשך הוסת ג' או ד"י אינה חוששת אלא לעונה ראשונה של וסת בלבד ובנדון דידן אינה חוששת אלא לוסת הדילוג עכ"ל ולפ"ד צ"ל דהטור הביא כאן דעת הרמב"ן דחוששת לוסת השוה וליה לא ס"ל דהא לעיל כ' לדעת הרא"ש וכ"כ בפרישה אבל מ"מ ק' דאיך יעלה על דעת דהרמב"ן יסבור דמש"ה חוששת לוסת השוה דכל יום ויום הוא וסת בפ"ע וא"כ ה"ל לדעתו אשה קובעת וסת בימי נדתה ואפי' ראתה מתחלה ממעין פתוח כמו הכא והרי הרמב"ן גופא פסק בהלכותיו דאין אשה קובעת וסת לא בימי נדתה ולא בימי זיבתה היכא דהראיות הראשונות היו ממעין פתוח א"ו דהרמב"ן לא כ"כ אלא לדידן בזה"ז דכטועה משווין להו ומשום הכי קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה מש"ה כ' דחוששת לדידן אף לוסת השוה בנדון זה ומה שכ' הב"ח ראייה מדברי הראב"ד בס' בעה"נ אין ראייה דאע"ג דס"ל להראב"ד דחוששת לכל ימי משך הוסת היינו משום דגזרינן דאיכא נמי שופעת ובשופעת ס"ל דמדינא צריכה לחוש לכל ימי משך הוסת מש"ה בנדון זה מקיל דא"צ לחוש לוסת השוה דהא חזינן דלאו חדא ראייה היא כיון דדילגה וכמבואר שם משא"כ לדעת הרמב"ן דס"ל דצריכה לחוש לכל ימי משך הוסת לא משום דאיכא נמי שופעת אלא משום דהאידינא כטועות משווין להו ומשום הכי אשה קובעת וסת בזה"ז בימי נדתה דדילמא ימים הראשונים היו מימי זיבתה ואח"כ מימי נדתה מש"ה פסק דצריכה לחוש בנדון זה גם לוסת השוה ולפ"ז לדידן דקי"ל כהרמב"ן דהאידינא קובעת וסת בימי נדתה א"כ העיקר לדינא דצריכה לחוש לוסת השוה ולפ"ז צ"ע על הרמ"א שכ' וכן עיקר על הדעה השניה אח"ז וראיתי שהרגיש בזה בס' כו"פ.

ועיין מ"ש לקמן עוד בזה: ואגב נזכיר מה דק"ל על הר"ן בחדושו בפ' בנ"כ דף ל"ט שהקשה מאי מיייתי ר"פ דבימי זיבה אע"ג דלא קבעה מ"מ מיחוש חיישי לה מהא דהיתה למודה להיות רואה ליום ט"ו וכו' דלמא שאני היכא שהוקבע הוסת כבר בימי נדתה בהא הוא דחיישי ליה אפי' בימי זיבה משא"כ בוסת חדש שנקבע בימי זיבה דבהא אפי' מיחש לא חיישי לה מאי וז"ל דסברא דתלמודא היא דליכא הפרש בהכי דאי חיישינן לוסת קבוע כשהוא בא בימי זיבה אף בוסת הנקבע מתחלה חיישינן עכ"ל וקשה דהא למאי דס"ל לר"פ דכ"ג מכ"ב מנינן הוא מוכח דוסת שנקבע בימי נדתה דצריך למיעקר ג' זימני אפי' כשבא הוסת בימי זיבה וכל זמן שלא נעקר הוסת ג"פ אפי' נעקר פ"א בימי זיבה אפ"ה חוששת לו דהא בהך מתני' דמיייתי מיניה ר"פ למפשט האבעיא הכי שנינו לקמן דף ס"ג ע"ב שינתה ליום כ' זו"ז אסורים חזרה ושינתה ליום עשרים זו"ז אסורים שינתה ג"פ וכו' וא"כ למאי דס"ל לר"פ דכ"ב מכ"ב מנינן א"כ כששינתה פעמיים ליום עשרים הרי עקרה ראיות ט"ו ב' פעמים א' בימי נדתה וא' בימי זיבתה אפ"ה קתני דזו"ז אסורים אע"פ שגם הפעם ג' חל הט"ו בימי זיבה אפ"ה חוששת לו כל כמה דלא עקרה תלתא זימני א"כ מוכח דוסת שנקבע כבר בימי נדתה חמירא מוסת החדש שנקבע עתה בימי זיבתה דהא וסת שנקבע כבר בימי נדה כשבא בימי זיבתה כל זמן שלא עקרתו תלתא זימני צריכה לחוש לו ואלו וסת שנקבע עתה בימי זיבה עד כאן לא מבעיא לי

אלא אם צריכה לחוש לו פ"א אבל מיפשט פשיטא ליה דלא בעינן תלתא זימני למעקר
דהא אין אשה קובעת וסת בימי זיבתה וכפירש"י כאן וא"כ איך בעי למיפשט וסת חדש
שנקבע בימי זיבתה לוסת שנקבע כבר ויש ליישב בדוחק: ונחזור לענינו הראשון
ותחלה נעמוד על לשון הטור כו' וז"ל הטור בסי' קפ"ד ואם וסת נמשך ב"י או ג"י
ששופעת או מזלפת ב"י או ג"י כ' הראב"ד שכולן חשובין כעונה א' ואע"פ שהגיע תחלת
הוסת ולא ראתה צריכה לפרוש כל ימי משך הוסת וכ"כ הרמב"ן שחוששת לכל ימי
משך הוסת שכל יום ויום וסת בפ"ע הוא ואפי' נעקר יום הראשון חוששת לשאר הימים
עד שיעקרו כולם והרז"ה כ' שאינה צריכה לפרוש אלא עונה ראשונה של וסת וכיון
שעברה העונה ולא ראתה מותרת ולזה הסכים א"א הרא"ש ז"ל עכ"ל ויש לדקדק דלמה
כ' הטור ששופעת או מזלפת ב"י או ג"י דבהא כ' הראב"ד שכולן חשובין כעונה א' הלא
הראב"ד לא חילק בין שופעת או פוסקת דלעולם צריכה לחוש לימי משך הוסת וכן
ברא"ש פ' האשה ובתה"א נקטינן לדין זה בשופעת ומזלפת ובאמת אין חילוק דמאן
דס"ל דצריכה לפרוש כל ימי משך הוסת אית ליה דבין מזלפת או פוסקת לעולם צריכה
לחוש לכל ימי המשכתו ומאן דסבירא ליה דאינה צריכה לחוש אלא לעונה הראשונה
ס"ל ג"כ דאין חילוק בין שופעת או מזלפת ובין פוסקת וכדמוכח מן הראיה שהביא
ודקאמר בגמ' הניחא לר"ל וכו' ואי ס"ד דצריכה לחוש פוסקת א"כ גם לר"ל לא ניחא
ועוד שבס' תה"א כ' בהדיא שאף בפוסקת א"צ לחוש אלא לעונה הראשונה וכמש"ל
בשמו ובע"כ צ"ל דהא דכתבו שופעת או מזלפת לרבותא כתבו כן דאפי' בשופעת או
מזלפת דאיכא למימר דהכל ראייה א' הוא וה"א דצריך לחוש לו וקמ"ל דאפ"ה א"צ
לחוש לו אלא לעונה הראשונה ואצ"ל בפוסקת דא"צ לחוש אלא לעונה א' והראב"ד
שכ' דצריכה לחוש לכל ימי משך הוסת בין בשופעת ובין בפוסקת מ"מ עיקר איסורו
אינה אלא בשופעת או מזלפת שנחשב כראיה א' אלא דגזר פוסקת משום שופעת ומזלפת
וכמו שמבאר שם וכיון שכתבו לסתור עיקר הדין ממילא נסתר הטפל לו ואף שכ'
הראב"ד עוד טעם אחר דצריכה לחוש לכל ימי משך הוסת וכמש"ל לשונו ולפי טעם זה
אין חילוק בין שופעת ומזלפת ובין פוסקת מ"מ נראה שם דעיקר טעמו של הראב"ד
הוא טעם הראשון וטעם השני לא כ' אלא לסניף וכן נראה שם ממ"ש בדין אשה שראתה
ד"י רצופים והתחילה בחדש זה בט"ו ובחדש ב' בי"ו כו' ע"ש ולע"ד נראה דמ"ש
המחבר בש"ע וז"ל אם וסת נמשך ב' או ג"י ששופעת או מזלפת וכו' לרבותא כ"כ דאפי'
בכה"ג שמן הראוי לומר שתאסור כל משך הוסת כמו בסעיף ה' דאסורה ביום כשיעור
הנמשך בו קמ"ל דאפ"ה אינה חוששת אלא לעונה הראשונה ואצ"ל דאם ראתה ב' או
ג"י רצופים בהפסקה בין הראיות דאינה חוששת אלא לראיית עונה הראשונה ואף
דלכאורה איכא סברא להיפך דכשרואה ב"י או ג"י בהפסקה בין הראיות גרע משופעת
ומזלפת נידון כשתי ראיות ואינו נמשך להתחלת הראיה מש"ה בקטנה שלא הגיע זמנה
לראות נידון כשתי ראיות כמש"ל בשם הרשב"א בתה"א מ"מ לפי האמת דקיי"ל דאין
אשה קובעת וסת בימי נדתה אפי' בפוסקת וא"כ צ"ל משום דמעינה פתוח וכל הראיות
שאחר הראיה הראשונה נמשכים לראיה ראשונה א"כ טפי מסתבר להחמיר בשופעת
ומזלפת מפוסקת וכמש"ל ולכאורה עלה על דעתו דהטור והמחבר דווקא נקטי שופעת
או מזלפת דבהא הוא דאינה חוששת אלא לעונה ראשונה ואף לדין בזה"ז דחיישי'

לטועות מ"מ בכה"ג ליכא למיחש דדלמא התחלת הראיה היה בימי הזיבה ואמצע הראיה או סופו היה בהתחלת נדתה דכולי האי לא חיישי' ואף דהכל מעיין א' הוא מ"מ כיון דהכל ראייה א' יש לתלות או הכל היה בימי זיבה או כולו בימי נדתה וגדולה מזו כ' הראב"ד בס' בעה"נ בשער הוסתות דהיכא דשופעת מימי הזיבה לימי הנדות די"ל דאינה קובעת וסת ע"י אותה ראייה כיון דשופעת אינה אלא כראיה א' מתוך י"א הוא ע"ש ד"ח ע"ד מ"מ הא מסיק התם דאפ"ה קבעה לה וסת דחיישינן שמא הפסיקה בלילה מתוך השינה ולא ידעה ואפ"י אי נימא דהטור והמחבר לא חששו להחמיר מטעם זה בנדון דידן כיון דבלא"ה אינו אלא חומרא דכטועות משווין להו ואינה אלא חשש דלמא מתוך ימי זיבה לימי נדה היא שופעת והראב"ד לא אמר אלא היכא דוודאי שופעת מימי זיבה לימי נדה מש"ה חשש להחמיר שמא פסקה מתוך השינה אכתי ק"ל דלפ"ז ס"ל להטור והמחבר בפוסקת צריכה שתחוש לכל ימי משך הוסת ורוב נשים דרכן לראות אחר התחלת וסתן ה' או ו' ימים רצופים בהפסקה בין הראיות ולא שמענו מי שמחמיר בזה לפרוש כל ימי משך הוסת ולכאורה י"ל דאף דקיי"ל דהאידינא האשה קובעת וסת בימי נדותה אפ"י ממעין פתוח מ"מ ס"ל כשהיא רואה ב' או ג"י רצופים אינה קובעת וכמ"ש רש"י ותוס' דף י"א וכ"כ התוס' דף צ"ט ע"ב דאפ"י מאן דאית ליה דאשה קובעת וסת בימי נדתה אפ"י ממעין פתוח מ"מ ס"ל דברואה ב"י או ג"י רצופים דלא קבעה דדוקא כשהפסיקה איזה ימים בנתיים הוא דקבעה הא בלא"ה לא וז"א דכ"ז לדינא דגמ' שפיר איכא לחלק בין ראתה רצופים או לאו משום דכשראתה רצופים מיקרי טפי מעיין פתוח מאינה ראתה רצופים אבל לדידן דטעמא הוא דקובעת וסת בימי נדתה האידינא משום דטועות משווין להו וחיישינן דלמא ימים הראשונים של התחלת וסת היו מימי זיבה וימים האחרונים מימי נדה או יום ראשון מימי זיבה והשני מימי נדה וכה"ג יש לספק בכל ימי משך ראייתה א"כ מה"ט אין לחלק בין ראתה בימים רצופים זא"ז או לאו וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו פ"ה דין כ"ב וז"ל היתה רואה חמשה וששה ימים רצופים כל יום ויום כוסת בפ"ע הוא וחוששת לכולן אפ"י נעקר א' מהן חוששת לשאר ימים עד שיעקרו כולן ע"כ ועוד שהרי הראב"ד לא סתר דעת היש מי שמחמיר דס"ל באשה שרואה בעונת ד"י או ה"י רצופים דצריכה לחוש לכל ימי משך הוסת עד שתעקר כל ימי משך הוסת ג"פ מטעם דהאידינא כטועות משווין להו אלא משום דס"ל להראב"ד דלא מחמירין כולי האי בוסתות דרבנן למשווייה כטועות ולכך מסיק להחמיר מטעם אחר דגזרינן אטו שופעת ומזלפת דמדינא צריכה לחוש לכל ימי המשכתו מ"מ מודה הראב"ד אלו הוי משווין להו כטועות אף לענין וסתות דרבנן דצריכה לפרוש כל ימי משך הוסת אפ"י בפוסקת ואפ"י ברצופים דהא איהו מיירי התם בהכי וא"כ לדידן דס"ל דהאידינא קובעת וסת בימי נדתה ובימי זיבתה אע"ג דבשופעת קיי"ל דא"צ מדינא דגמרא לחוש אלא לעונה התחלת הוסת וא"כ צ"ל דמש"ה קובעת האידינא לוסת בימי נדתה מטעם הרמב"ן והיש מי שאומר בבעה"נ דהאידינא כטועות משווין להו א"כ תו אין לחלק בין ראתה ימים רצופים או לאו דלעולם צריכה לחוש לכל ימי המשכתו ועוד דאף אי נימא דס"ל להטור והמחבר לחלק בין ראתה ימים רצופים או לאו א"כ היה המורה צריך לחקור בעברה עונה ראשונה ולא ראתה אם ראתה בימי וסתה ימים רצופים אם לאו כדי שנדע אם צריך לפרוש גם בשאר ימי משך וסתה דשמא לאו רצופים ראתה וסוגיא

דעלמא לאו הכי הוא גם הטור והפרישה שגרסו ורביעית בב' לחדש כמש"ל מוכח דס"ל ג"כ דאין לחלק לדעת הרמב"ן בין ראתה ימים רצופים או לאו: וראיתי בפרישה דברים תמוהים שכ' בסי' קפ"ט ס"ק צ"ג אהא שכ' הטור בשם הרמב"ן כיון שהאידינא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה ה"נ לענין קביעת וסת אין חילוק לפיכך אם ראתה מט"ו לט"ו קבעה לה וסת ע"כ וכ' ע"ז וז"ל הלשון קצת דחוק דהא בימי חכמי התלמוד לא קבעו וסת אפ"י הכל ימי נדה ושם אין הטעם משום דיש הפרש בין ימי נדה לזיבה אלא צ"ל דר"ל הואיל והחמירו דלכל טיפת דם אנו רואין ז"נ א"כ גם בזה יש להחמיר לקבעו בימי הזיבה ונדה ונאמר לענין עקירה דאף אם נעקר ב"פ צריך לחוש לשלישי עכ"ל גרם לו שכ' כן לפי שלא היה נדפס בימיו הלכות הרמב"ן מש"ה נעלם ממנו טעמו של הרמב"ן והדברים פשוטים כמש"ל דטעמיה דכיון דהאידינא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה משום דטועות משווין להו מה"ט נמי אשה קובעת וסת בימי נדתה דחיישי דתחלת וסתה היה מימי זיבה והשאר מימי נדתה: ותו כ' בפרישה סי' צ"ד לפיכך אם ראתה מט"ו לט"ו וה"ה אם ראתה בתוך ימי נדתה וכן הוא לשון הרמב"ן וז"ל הילכך לכל ראייה שהיא רואה בין בימי נדה ובין בימי זיבה חוששת לה עכ"ל מ"ש שכן הוא לשון הרמב"ן כ"כ הב"י בשם תה"א שכ"כ הרמב"ן ז"ל מיהו אין מלשון זה ראייה דלעולם י"ל דדוקא אם ראתה תוך ימי הזיבה הוא דקבעה וסת אבל בתוך ימי נדתה לא ומ"ש הלכך לכל ראייה וכו' בין בימי נדה בין בימי זיבה ר"ל בין בימים הראוים להיות נדה ובין בימים הראוים להיות זיבה אבל תוך ימי נדתה אף האידינא לא קבעה וסת ואע"ג דהרמב"ן בהלכותיו ס"ל דאף תוך ימי נדתה קבעה וסת מ"מ הרשב"א והטור לא ס"ל כוותיה בהא אלא ס"ל דאף די"ל דתקבע האידינא לוסת בימים הראוים לזיבה דשמא תחלת נדה הוא מ"מ ברואה בתוך ימי נדתה לא קבעה וסת דכולי האי לא חיישינן ולומר דתחלת וסת היה בימי זיבה והשאר בימי נדתה גם לית למיחש כולי האי כיון דכל י"א יום בחזקת טהורה היא ומסתמא מה שראתה האידינא תחלת נדה היא כיון דוסתות דרבנן יש לנו לסמוך ע"ז דמסתמא תחלת הוסת תחלת נדה היא: ולפי פ"י זה ניחא דלק"מ על הרשב"א מה שהקשיתי לעיל שהביא דברי הרמב"ן וכ' שכך נראין הדברים ואח"כ בהשגתו על הראב"ד מסיק דלעולם א"צ לחוש אלא לעונה הראשונה של הוסת דלפמ"ש ניחא דלא קאמר דנראין דברי הרמב"ן אלא במה דס"ל דקובע' וסת אף בימים הראוים לזיבה אבל במה דס"ל להרמב"ן דקבעה וסת אף בתוך ימי נדתה בהא לא ס"ל הרשב"א כוותי' ובהכי מתיישבי' ג"כ דברי הטור במה דמסיק בסי' קפ"ד כדעת אביו הרא"ש דא"צ לחוש אלא לעונה ראשונה ובסי' קפ"ט כ' לדעת הרמב"ן דלא ס"ל כוותי' אלא בימים הראוים לזיבה וכמ"ש ומ"ש הטור בסי' קפ"ט בשם הרמב"ן ראתה ט"ו לחדש זה והמשיכה ראיית' י"ד ימים וחזרה והתחילה בי"ו לחודש כו' צ"ל שלא העתיק אלא לשון הרמב"ן וכמ"ש שם לשון הרמב"ן אבל ליה לא ס"ל ע"ש וכמ"ש"ל בשם הפרישה ומ"ש כיצד ראתה ג"פ בר"ח ורביעית בב' לחדש כו' לפי זה צ"ל דגרסינן בכ' לחדש כמ"ש הש"ך וכ"ז דוחק וכמ"ש"ל גם דברי המחבר בש"ע א"א ליישב כן דאי ס"ל דאף בזה"ז אין אשה קובעת וסת בימי נדתה למה השמיט לדין זה בש"ע שאין אשה קובעת וסת בימי נדתה ושיש חילוק בין ראתה ממעין סתום דאז קובעת אף בימי נדתה משא"כ ממעין פתוח דאינה קובעת א"ו דס"ל דהאידינא אין חילוק ולעולם קובעת אף בתוך ימי

נדתה אפ"י ממעין פתוח גם מדברי הש"ך בס"ק ע"א נראה דס"ל דהאידינא אף בתוך ימי נדתה קובעת וסת להחמיר אפ"י ממעין פתוח: וי"ל עוד בד"א דהא דהביא הטור בשם הרמב"ן דכיון דהאידינא נהגו שלא להפריש בין ימי נדה לימי זיבה ה"נ לענין קביעת וסת דמשמע דס"ל דהאידינא קבעה וסת בימי נדתה היינו דוקא היכא שראתה ראייה ראשונה ממעין פתוח ואח"כ ממעין סתום וכמ"ש הלבוש שהבאתי לעיל דס"ל דדווקא בכה"ג הוא דס"ל להטור כהרמב"ן דכיון דאח"כ ראתה ממעין סתום איגלאי מלתא למפרע שהימים הראשונים שראתה בהם לא היה עיקר הוסת וכגון שאם ראתה בפעם הראשון בריש ירחא ובה' לירחא ואח"כ ראתה ב"פ בה' לירחא ובריש ירחא לא ראתה הוא דקבעה וסת בזה"ז משום דאמרינן איגלאי מלתא למפרע דריש ירחא דהאי בפעם הראשונה היה מימי זיבה והתחלת הנדה היה בה' בירחא מש"ה מצטרף הראייה ראשונה שראתה בה' בירחא לראיות ב"פ שראתה בה' בירחא ממעין סתום אבל כל כמה דלא חזינן שהיא רואה באותו יום ממעין סתום ולא חיישינן ליה דשמא טועה היא דהא כיון דכל י"א יום היא בחזקת מסולקת דמים מה"ת לתלות תחלת ראייה במקרה ומש"ה פסק הטור בסי' קפ"ד דא"צ לחוש אלא להתחלת הוסת דמן הסתם לא חיישינן לטועות עד דחזינן לה שאח"כ קובעת לאותו יום ממעין סתום הא לא"ה לא חיישינן לה דטפי מסתבר לומר דתחלת הראייה שלה היה מימי נדתה שעלולה לראות בהן מלומר שהתחלת הראייה היה בימי זיבה מט"ו לט"ו אז היא קובעת וסת בזה"ז ואפ"י מיחש חיישינן לה בחדא זימנא דכיון שאין דרכה לראות בימי זיבה א"כ י"ל דאיגלאי מלתא דהיא טועה בפתחי נדה ובימי נדתה חזיא וכן י"ל ברשב"א דאף על גב שהביא לדעת הרמב"ן דס"ל דהאידינא אין לחלק בין ימי נדה לימי זיבה וכ' ע"ז שכן נראין כדבריו מ"מ לא ס"ל לגמרי כוותי' דהרמב"ן דאלו הרמב"ן ס"ל דקובעת וסת בימי נדתה אפ"י היו כל הג' ראיות ממעין פתוח וכמ"ש"ל בשמו אבל הרשב"א לא ס"ל כוותי' בהא אלא דווקא הכא שב' ראיות אחרונות היה ממעין סתום דאז איגלאי מלתא שהתחלת ראייתה מימי זיבה היה ולפ"ז ניחא במה שהשיג הרשב"א על הראב"ד ז"ל דס"ל דצריכה לחוש לכל ימי משך הוסת בשופעת ומסיק דא"צ לחוש אלא להתחלת הוסת דאע"ג שכ' לעיל שנראין לדברי הרמב"ן היינו דוקא היכא דחזיא ב' ראיות האחרונות ממעין סתום: ולפ"ז ניחא במה שהביא הטור בסי' קפ"ט בשם הרמב"ן בראתה בט"ו לחדש זה והומשכה ראייתה ד"י וחזרה והתחילה בי"ו לחדש הבא וראתה ב' או ג"י ובי"ז שלאחריו ראתה כבר שילשה ראייתה בי"ז וכו' אע"ג דס"ל בסי' קפ"ד דאזלינן בתר התחלת הראייה מ"מ שאני הכא כיון דדילגה ואין דרכה של אשה לראות בדילוג וגם ראייה האחרונה היה ממעין סתום מש"ה נמי אמרינן דאיגלאי מלתא דהתחלת ראייה ראשונה ושניה היו מימי זיבות ודלא כב"י ופרישה דס"ל דטור כ"כ לדעת הרמב"ן וליה לא ס"ל דזה דוחק: ולפ"ז י"ל דהמחבר בש"ע נמי ס"ל הכי דהאידינא קובעת וסת בימי נדתה היינו דוקא כשראייה אחרונה הוא ממעין סתום מש"ה לא כ' לחלק בין ראתה ממעין פתוח או ממעין סתום לפי דהאידינא קובעת וסת אפ"י היה הראייה ראשונה ממעין פתוח ולזה כוון הש"ך במ"ש דהאידינא קובעת וסת בימי נדתה היינו בכה"ג שראתה ראייה אחרונה ממעין סתום ומה שלא כ' המחבר דאינה קובעת וסת בימי נדתה אם היו כל הג' ראיות ממעין פתוח לפי שסמך עצמו אמ"ש בסי' קפ"ד דהולכין בתר התחלת הראייה והתם מיירי שכל הראיות

היו ממעין פתוח ולפ"ז בסעיף ל"ב צריך לגרוס ורביעית בכ' לחדש כדעת הש"ך דלא כפרישה וט"ז.

אלא ממ"ש הב"י אמה שכתב הטור בסי' קפ"ט ראתה ט"ו לחדש זה והומשכה ראייתה ד' ימים כו' שכתב שהרשב"א חולק ע"ז דלפמ"ש י"ל דהרשב"א מודה לזה לפי שכתב שנראין דברי הרמב"ן דאשה קובעת בזה"ז בימי נדתה ולפמ"ש מיירי הרשב"א דראי' אחרונה היה ממעין סתום דאז איגלאי מלתא למפרע שראיה ראשונה התחלתה בימי זיבה היה ואף שזה יש ליישב די"ל דס"ל להב"י דלא אמרינן איגלאי מלתא למפרע אלא דווקא היכא שב' ראיות אחרונות היה ממעין סתום דרובו בעינן ממעין סתום ואז אמרינן איגלאי מלתא למפרע וכו' משא"כ הכא דליכא אלא ראיה אחת ממעין סתום בהא לא ס"ל כוותי' דהרמב"ן אע"ג דדילוג לא שכיחא אפילו הכי לא אמרינן איגלאי מלתא מ"מ ק' דא"כ היה לו לכתוב דין זה בש"ע דאע"ג דס"ל דהאידינא קובעת וסת בימי נדתה היינו דוקא אם ב"פ האחרונים ראתה ממעין סתום אבל לא בראתה רק פעם ג' ממעין סתום גם כבר כתבתי לעיל דמדברי הב"י בסי' הנ"ל במ"ש על מ"ש הטור שהאשה קובעת וסת בתוך וסת כו' מוכח שהיה גירסתו כג' הט"ז והפרישה שברביעי ראתה בב' לחדש ועדיין צע"ג: וע"ק לי דפסק הש"ע בסעיף ל"ג דמעוברת ומניקה חוששת לראיה שתראה כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע ע"כ והוא מדברי הרשב"א בשם גדולי המורים והוא מדעת הראב"ד בס' בעה"נ דס"ל הכי וכתב הרשב"א בס' תה"א שהראב"ד ז"ל מדמה מעוברת ומניקה לדין י"א יום שבין נדה לנדה דאע"ג דקיימא לן דאין אשה קובעת וסת בהן אפילו הכי מיחש חייש לה כדין וסת שאינו קבוע לשיטת הראב"ד וה"ה למעוברת ומניקה דאע"ג שאינן קובעין וסת מ"מ היא צריכה לחוש לראיה שתראה בהן יע"ש וק' מה ענין מעוברת ומניקה לימי זיבה דהא ע"כ מעוברת ומניקה מסולקת בדמים טפי מימי זיבה דהא בימי זיבה אם כבר נקבע הוסת שלא בימי זיבה ואחר כך מתרמי בימי זיבה אמרינן הואיל ונקבע נקבע משא"כ מעוברת ומניקה אינה חוששת לוסת הראשון כלל וכמבואר בסעיף ל"ד מיהו על הראב"ד עצמו יש ליישב ע"ש דפסק דבעינן ג' עונות ע"ש אך על הש"ע ק' וצ"ע: וראיתי בס' שנדפס מחדש שהובא לידי אחר כתבי זאת ושמו תפארת למשה שכתב בסס"י קפ"ט על מ"ש הש"ך בס"ק ע"ב שהבאתי לעיל וז"ל ואף דכתב הטור בשם הרמב"ן דכיון שהאידינא נהגו שלא להפריש בין ימי נדות לימי זיבות ה"נ לענין קביעות וסת אין חילוק היינו לענין שתקבע וסת בימי זיבותה לשרואה ממעין סתום כמו בימי נדתה ומטעם שכתב הב"י בשם הרשב"א וכו' אבל לקבוע וסת בימי נדתה כשרואין ממעין פתוח אין נראה לחלק בין זמננו לזמן התלמוד אף דיש לחוש שמא ראיה ראשונה היתה בימי זיבות וכו' עכ"ל וכל דבריו שם אין בו מתום דמ"ש היינו לענין שתקבע וסת בימי זיבותה כשרואה ממעין סתום ליתא דממעין סתום מדינא דגמרא היא קובעת אליבא דכ"ע וע"כ לא פליגי ר"י ור"ל אלא בימי נדתה אם קובעת ממעין סתום אבל בימי זיבה לכ"ע קבעה וסת ממעין סתום וכ"כ הרשב"א בתה"א הביאו ב"י כאן וכ"כ הראב"ד בס' בעה"נ בשער הוסתות ומ"ש אף דיש לחוש שמא ראיה ראשונה ראתה בימי זיבות וכו' זו היא טעמו של הרמב"ן וכמ"ל בשמו אך בזה אין לתפסו כיון שהלכות הרמב"ן לא נדפסו בימיו לכן כתב מה שכתב ולא ידע טעמו של הרמב"ן ז"ל ומ"ש שם עוד דכיון שהחמירו שלא לחלק בין ימי נדה לימי זיבה

אף לקולא אמרינן הכי דאל"כ לא תקבע אשה וסת עכ"ל לא ידעתי איך כתב כן בפשיטות וכבר כתב הש"ך בס"ק ע"א דלקולא לא קבעה וסת בימי נדות ובימי זיבות וכבר כתבתי לעיל בזה מה שנלע"ד ומ"ש עוד שם מה שנ"ל בפ"י דברי הטור והש"ע לא מחוור ע"ש: (י) א"צ לפרוש סמוך לוסתה.

כתב הש"ך בס"ק י"ט וז"ל מצאתי בהגהות מהרש"ל לטור וז"ל נ"ל דמיירי שלא קבעה וסת ג"פ בימי עבודה או בימי מניקתה אלא שחוששת לוסת הראשונה ודו"ק עכ"ל וע"ל סימן קפ"ט סעיף ל"ג עכ"ל ור"ל דשם מבואר דאפילו אם ראתה רק פ"א או בימי עבודה או בימי מניקתה דצריכה לחוש לו כדין וסת שאינו קבוע דחוששת פעם הראשונה אחר ראייתה ודלא כמהרש"ל ועיין מה שכתבתי שם: ובס' הנ"ל כתב שם בסעיף ל"ג וז"ל נראה לי דהיינו לאחר שעברו ימי העבור והנקה חוששת כמו לוסת שאינו קבוע אף שראתה ג"פ שוין בימי עבודה והנקה אבל בימי עבודה והנקה לכ"ע אף להרמב"ן שבטור אינה חוששת כלל דלא עדיף מוסת שנקבע קודם עבודה דא"צ לחוש להן בימי עבודה אף דיש לחלק מ"מ נ"ל כמ"ש עכ"ל ולא עיין במקור הדין לכן כתב את זה ומה שכתב אף להרמב"ן שבטור אינה חוששת כלל לא ידעתי כוונתו הא הרמב"ן שבטור ס"ל דמיקבע נמי קבעה בימי עבודה גם ס"ל להרמב"ן דחוששת מימי עבודה והנקה ומותרת לשמש בלא בדיקה כיון שלא ראתה ור"ל שלא הרגישה וכן מבואר בהלכותיו פ"ה דין כ"ד וכ"ה ע"ש ודין זה שכתב בש"ע כאן הוא מרשב"א בשם גדולי המורים והוא הראב"ד בס' בעה"נ דס"ל דחוששת לראייתה שתראה בימי עבודה והנקה ואפילו בפ"א שראתה חוששת לו אפילו בימי עבודה והנקה ומ"ש דק"ו הוא האי ק"ו פריכא וכמ"ש הוא בעצמו דיש לחלק דמן הסתם אמרינן שהיא בחזקת מסולקת דמים אבל היכא דראתה הא חזינן שיצאה מחזקת שאר נשים מש"ה חוששת מיהו אע"ג דלא קבעה וכן מוכח מהרמב"ן ז"ל בהלכותיו דס"ל דאשה קובעת וסת בימי עבודה והנקה משמע דס"ל דקובעת כמו שאר נשים ואם עבר הוסת אחר כך ולא בדקה דאסורה לשמש ואלו בוסת שהיה להן קודם ימי עבודה והנקה כתב דאם עבר הוסת ולא ראתה דמותרת בלא בדיקה וע"כ צריך לחלק כמ"ש ה"ה לענין חוששת בוסת שאינו קבוע לדעת הרשב"א בשם גדולי המורים: (יא) אבל לכתחלה צ"ב.

עיין בט"ז מ"ש לתרץ דמנ"ל לחלק בין מעוברת למניקה לחרדה מאחר שבש"ס משוה אהדדי ופשט מעוברת ומניקה מן היתה יושבת במחבוא ול"נ דמה דס"ל להטור לחלק ביניהם משום דהרמב"ם בפירוש המשניות כתב דלית הלכתא כר"מ ועיין בתוי"ט שם ולפ"ז צ"ל הא דפשיט ר"י להאי סברא מעוברת ומניקה מיושבת במחבוא היינו אע"ג דלית הלכתא כר"מ מ"מ מדר"מ נשמע לרבנן במעוברת ומניקה דאע"ג דחכמים פליגי אר"מ וס"ל דלא ברירא מלתא דיושבת במחבוא מסולקת בדמים מ"מ במעוברת דלכ"ע היא בחזקת מסולקת בדמים אין צריך בדיקה מש"ה לענין בדיקה לכתחלה חשש הטור לדעת הרמב"ם דאין הלכה כר"מ דלא ברירא מלתא דחרדה מסולקת הדמים אבל בדיעבד אם לא בדקה בשעת וסתה ס"ל דאין צריך בדיקה דבזה יצאנו ידי כל הדעות דלדעת הרשב"א שפסק כר"מ ודאי דאין צריך בדיקה ואפילו לדעת הרמב"ם דס"ל דאין הלכה כר"מ נמי א"צ בדיקה לאחר שעבר הוסת דהא איהו ס"ל אפילו כל אשה שיש לה וסת ועברה שעת וסתה ולא בדקה א"צ בדיקה וכמ"ש המחבר בסעיף ט' ואע"ג דלא קיי"ל

בהא כהרמב"ם אלא כדעת הרשב"א וסיעתו דבשאר נשים בעבר זמן הוסת ולא בדקה
דצריכה בדיקה מ"מ הא לדעת הרשב"א וסיעתו הלכה כר"מ ובכה"ג כתב בד"מ הביאו
הש"ך סימן נ"ד ס"ק ט' וכה"ג בדוכתי טובא וכה"ג כתב בב"י סימן קצ"ו ועיין בחדושי
גמרא מה שכתבתי עוד בזה: (יב) שתבדוק.

בש"ך ס"ק כ"ו וז"ל והב"ח פסק דיש להחמיר כמסקנת המרדכי בשם רא"מ וכסה"ת
וכהגהות ש"ד בשם סמ"ק דדוקא בדקה עצמה מיד לאחר וסת תוך שיעור וסת וכו' עכ"ל
והטעם כתב בב"ח דהא דאמרינן בש"ס דכ"ע וסתות דאורייתא וכאן שבדקה עצמה
כשיעור וסת היינו שהחמירו כעין דאורייתא ובאמת וסתות דרבנן וא"כ אף לדין קיי"ל
וסתות דרבנן יש להחמיר דבעינן דוקא בדיקה תוך שיעור וסת וכהאי שנוי' בש"ס
ולכאורה תמוה דמי הכריחם לפרש כן ונ"ל משום דקשיא להו דהא למ"ד וסתות
דאורייתא הוי כאלו אתחזק לן בטומאה וכמ"ש הרא"ש בריש מכילתין וז"ל וסתות
דאורייתא הלמ"מ וכי מטא זמן וסתה מחזקינן לה בטומאה וכ"כ התוס' דף ט"ז ע"א ד"ה
אפילו הגיע כו' דכוודאי ראתה חשבינן לה למ"ד וסתות דאורייתא ואם כן ק' היכא
דבדקה תוך שיעור וסת ומי מהימנא שהיא טהורה הא אבעיא לן האשה רבה אם ע"א
נאמן באיסורים היכא דאתחזק איסורא ועמד בתיקו ופסקו הפוסקים לחומרא דינו נאמן
וכ"כ הרא"ש בפרק הניזקין וא"ל דש"ה דכתיב וספרה לה לעצמה ז"א דהא כתבו
התוספות בריש מסכת גיטין דהא דע"א נאמן באיסורים ילפינן מן וספרה לה ואי בנדה
נאמן אפילו היכא דאתחזק איסורא ואין בידה לטבול ק' נילף מהכא וא"ל דלהאי שנויא
באמת איכא למילף מנדה אלא דאיכא עוד אוקימתא הכא מ"מ קשה דמנ"ל להך
אוקימתא דס"ל דלכ"ע וסתות דאורייתא ואפילו הכי בבדקה כשיעור וסת מהימנא מנ"ל
זה דהא איכא לאוקמי קרא דוספרה לה היינו היכא דלא אתחזק איסורא וכמ"ש התוספות
שם או שהוא בידה לטבול ומשום הכי פרשי הפוסקים הנ"ל דלכ"ע וסתות דרבנן והא
דקאמר וסתות דאורייתא היינו שהחמירו בזה כעין דאורייתא ועיין ברשב"א בתה"א
שער ב' וז"ל אפילו שראתה נאמנת כל שכן בוסתות ולפ"ד תוספות בגיטין ק"ו פריכא
יע"ש ומיהו אפשר דכתב כן לפי מאי דקיימא לן וסתות דרבנן וכתבו האחרונים ז"ל
שאין לחוש לחומרא זו וע"ש: ודע דכ"ז מיירי בוסתות הקבוע לימים לחודא אבל
בוסתות שע"י מקרים שבגופה כיון שהרגישה במקרים הללו ולא בדקה אפ"ל בוסת
שאינו קבוע אסורה לשמש עד שתבדוק כמ"ש הט"ז סי' קפ"ד ס"ק ל"א ועיין מש"ש:
(יג) אם יש לה וסת קבוע.

עיינן בט"ז ס"ק י"ג מה שהקשה בשם הפרישה על הטור שהביא בשם הרשב"א דין זה
וז"ל יש לה וסתות שלא קבעתו עדיין ג' פעמים והוא פחות מעונה בינונית כגון שראתה
מכ"ה וכיוצא בו אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה טהורה בלא בדיקה ע"כ וע"ז
הקשה הפרישה הא הטור כ' לקמן סי' קפ"ו דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד
שתבדוק ות"ל בט"ז דהכא מיירי שיש לה וסת אלא ששינתה פ"א מכ"ה לכ"ה וצריכה
לחוש כשיגיע כ"ה ובזו אמרינן אם לא בדקה בזמן הוסת כיון שלא הרגישה טהורה בלא
בדיקה כיון שלא קבעתו ג"פ עכ"ל ועיין בב"ח בק"א ודבריו תמוהים דא"כ למה כ'
הרשב"א והוא פחות מעונה בינונית דהא בכה"ג שיש לה וסת קבוע אלא ששינתה פ"א
לכ"ע א"צ לחוש לעונה בינונית ולעולם לא חיישינן לעונה בינונית אלא באשה שאין

לה וסת ועיין בט"ז סי' קפ"ט ס"ק ל"א שכ"כ בשם הרש"ל להדיא דבה"ל לה וסת קבוע כ"ז שלא נעקרה אינה חוששת לעונה בינונית אע"פ ששינתה ראייתה יע"ש ועוד מוכח כן בכמה דוכתי וכ"מ בשם גדול א' שהקשה על זה ונראה דכוונת הט"ז דוודאי על רשב"א שכ' דין זה לק"מ דהא הרשב"א פסק דאשה שאין לה וסת מותרת לשמש בלא בדיקה וכמבואר בתה"א והקצר אלא דכל עיקר לא קשה אלא על הטור דלמאי נ"מ הביא דין זה דהא לדידיה לא נ"מ מידי דהא איהו פסק דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש בלא בדיקה ולזה תי' הט"ז דעכ"פ נמי לדעת הטור בכה"ג שהיה לה וסת אלא שעקרתו פ"א לד"ה וצריכה לחוש לכתחלה פ"א ובזה אמרינן אי עברה ולא בדקה ולא הרגישה א"צ בדיקה עוד ומה שכ' והוא פחות מעונה בינונית באמת לא נ"מ לדעת הטור אלא דהרשב"א לשיטתו אזיל והטור העתיק לשונו שבתה"ק.

כן יש ליישב דבריו כאן אבל לקמן סי' קפ"ט כ"כ הט"ז על דברי המחבר ושם דבריו צ"ע ועיין מש"ל סי' הנ"ל: ולענ"ד נראה עוד ליישב דעת הטור דהא קיי"ל דעד שלפני התשמיש אינו ממעט כדאמרינן במסכת נדה ד"ה וטעמא דמתוך שמהומה לביתה וכ' הרשב"א בתה"א דגם לבעלה צריכה בדיקה וכ"כ שאר פוסקים דהכא אינה מכנסת לחורים וסדקים דהך בדיקה היא בדיקה גרועה אלא דבאשה שאין לה וסת כיון שאינה אלא חששא בעלמא שמא ראתה או שמא תראה מחמת חימוד תשמיש עכשיו קודם התשמיש אצרכוה רבנן בדיקה והם אמרו דהך בדיקה מועלת אע"ג דהיא בדיקה גרועה משום דאינה אלא חומרא בעלמא וגם א"א בענין אחר אבל כשהגיע זמן וסתה ולא בדקה צריכה בדיקה מעליא ולא מהני הך בדיקה דסמוך לתשמיש ולכך הוצרך הטור לאשמענין דהיכא דלא קבעה וסת ועברה ולא בדקה ולא הרגישה דא"צ בדיקה ואי משום שאין לה וסת לזה מהני בדיקה לפני התשמיש כנ"ל: ובס' הנ"ל כ' אדברי הט"ז ס"ק הנ"ל וז"ל ול"נ דה"ק שהיא בחזקת טהורה בלא בדיקה ובעלה מותר ליגע בה ולשכב במטה א' וחבוק ונשוק ושאר קרבות בלא בדיקה אלא שקודם התשמיש צריכה בדיקה שמא תראה עכשיו מ"מ אם שמשו בלא בדיקה אם בדקה אחר זמן ומצאה טמאה לא הוי טמאה למפרע שהיא בחזקת בועל נדה והוא פשוט עכ"ל והא ליתא דכל הדינים שבס"ל זה מיירי הכל אם מותרת לשמש ומחבוק ונשוק לא מיירי דהא חבוק ונשוק מותר אפ"י בשעת וסתה וכמו שפסק המחבר לעיל סעיף ב' וכהסכמות רוב הפוסקים שהביא הב"י ודלא כתה"ד וא"כ אם בשעת וסתה מותר ואפ"י בוסת קבוע ה"ה נמי לאחר שעבר וסתה דשרי בחבוק ונשוק אפ"י בוסת קבוע וא"כ למה נקט הרשב"א דדוקא בוסת שאינו קבוע הוא דשרי בחבוק ונשוק דזה אפ"י בוסת קבוע שריא דהא ודאי דחמירא שעת וסתה מן אחר שעבר ימי וסתה דהא בשעת וסתה חוששת אפ"י לוסת שאינו קבוע ואלו לאחר שעבר וסתה כיון שלא הרגישה שריא אפ"י בתשמיש לדעת הסוברים דאשה שאין לה וסת אין צריך בדיקה לפני תשמיש ואף דהרשב"א דהוא מרא דהאי דינא שהביא הטור בשמו דיש לה וסת שלא קבעתו ג"פ אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם טהורה ס"ל דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה לפני תשמיש אלא ג"פ ראשונים כמ"ש הב"י לדעתו בס"ל קפ"ו ולהרשב"א ודאי דטהורה דקאמר אפ"י לתשמיש דלדידיה ל"ק קושית הפרישה וכל עיקר קושית הפרישה אינו אלא על הטור שהביא כאן דברי הרשב"א אלו והא איהו מסיק בס"ל קפ"ו כדברי הרא"ש דס"ל דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש

לעולם בלא בדיקה וא"כ למה הביא דברי הרשב"א אלו כאן אבל על הרשב"א גופא לא ק"מ ואיהי ודאי טהורה בלא בדיקה קאמר לגמרי ואפילו בתשמיש שריא דמה"ת לחלק וכל דברי המחבר הנ"ל בזה דברי שיבוש הם: תו כתב שם על דברי הש"ך בס"ק ל"ב דלא דק ונהפוך הוא דאיהו לא חש לקמח"י: (יד) הרוצה לצאת לדרך.

בשו"ת כ"י סי' ל"ג רוצה להקל בליל הטבילה אפי' תוך עונה סמוך לוסתה ומדמה ליוצא לדרך ובתה"ש סי' קפ"ז מסתפק בזה וכל דבריו לאו דסמכי נינהו ואין בהן ממש דלא מצינו שום מעלה לליל טבילה יותר משאר מצות עונה שנתנו בה חכמים דליל טבילה לא מצינו בפ"י בגמרא דמצוה הוא אלא בגמרא דברכות דף כ"ד ע"א משמע כן דאמר"י שם והוי ידענא דיום טבילה הוי ופרש"י יום שטבלה אשתו דה"ל ליל תשמיש.

ורבינו יונה פירש שם פ"י אחר ומפירש"י למדו הפוסקים שהוא מצוה מ"מ לא עדיף משאר עונה ומ"ש המחבר בא"ח סי' תקע"ד גבי שני רעבון להתיר בליל טבילה אלמא דליל טבילה עדיף משאר עונה כבר השיגו ע"ז במ"א שם ובס' א"ר שם ומ"ש בכנ"י מהא דאין אשה מתעברת אלא סמוך לוסתה כבר כ' בפרישה בא"ח סי' ר"מ דמיירי שוסתה ביום והיא שימשה בלילה שלפניו וגם ביוצא לדרך גופיה כ' הרמ"א דהמחמיר תבא ע"ב לכן נ"ל דאין לסמוך ע"ז להקל ועל המתיר להביא ראיה ותו איתא בפסחים דף קי"ב ע"ב אשתך טבלה אל תזקק לה לילה ראשונה אמר רב ובנדה דאורייתא הואיל והוחזק מעין פתוח דלמא משכה זיבה ובודאי דאינו אלא חששא דרבנן.

ומדאורייתא שריא והעמידו דבריהם בביטול מצות עונה בליל הטבילה ה"ה בנ"ד. ואפי' אי נימא דאשה משתוקקת לבעלה בליל טבילה כמו ביוצא לדרך וזכר לדבר כהא דס"פ מפנין דף קכ"ט משום צנה מ"מ מי הכריחה לטבול הא האינדא ליכא טבילה בזמנה וגם דבפ' הבע"י לא דרשינן מקרא דואל אישך תשוקתך אלא ליוצא לדרך ומדלא קאמר נמי ליל טבילה משמע דיוצא לדרך מסתבר טפי ומנ"ל לבדות מלבנו מה שלא נאמר בש"ס בכך אין להקל.

וכן מ"כ בשם גדול א' וכה"ג בתשובה אה"ש כמדומה לי וכן נראה לי ראיה ברורה לדברינו מתה"ד סימן רנ"ה ורנ"ו בכתבים שכ' שם להתיר אשה שתטבול בליל שבת היכא שבעלה בעיר שכתב וז"ל דאפילו לר"ת שפסק דלא קיי"ל דטבילה בזמנה מצוה מ"מ שרי לאשה לטבול משום מצות קיום עונה ואפי' שלא בשעת עונה חשיבה מצוה מה שהאיש משמח בד"מ כדאיתא בהדיא בפסחים בפ' א"ד עכ"ל הרי להדיא דמדמה ליל טבילה להא דאמרינן מצוה לשמח את אשתו בד"מ והתם בהדיא אמר"י והא איכא שמחת עונה ומשני שלא בשעת עונתה ופרכינן והא אמר רבא מצוה לשמח את אשתו בד"מ ופירש"י אפי' שלא בשעת עונה אם רואה שאשתו מתאוית לו ומשני בסמוך לוסתה ע"כ הרי שבעל תה"ד דימה ליל טבילה להא דאמר רבא ובהא אמרינן בהדיא דאסור סמוך לוסתה ואפי' למצות עונה לא דמיא אם הוא שלא בשעת עונה ואיך נתיר בליל טבילה יותר מליל עונה.

והן אמת שמדברי רש"י שם נראה דלמסקנא דמשני בסמוך לוסתה לא הדר ממאי דאוקמי מעיקרא במעוברת ותרתי בעי מעוברת וסמוך לוסתה אך דברי רש"י שם צע"ג

דא"כ מאי מקשה התם א"ה יבמתו נמי א"ו למאי דמסקינן התם בסמוך לוסתה מיירי אפי' באינה מעוברת וכ"כ הרא"ש להדיא במכילתין בפ"ק.

וכ"כ הרשב"א בתה"א. ועיין בא"ר פ"ק ד"ט במכילתין: (טו) אשה שיש לה וסת וכו'.

והנה בטור כ' להא דינא קודם להך דסעיף יו"ד וז"ל הבא מן הדרך וכן השוהה עם אשתו בעיר והגיע עת וסתה אסור לבא עליה עד שישאלנה ואם שהה למ"ד יום חשוב כהגיע עת וסתה דסתם עונה למ"ד יום ואסור לסוף למ"ד עד שתבדוק וכו' ואח"כ כ' להאי דסעיף יו"ד בשם הרשב"א וז"ל וכו' עוד ויש לה וסת שלא קבעתה ג"פ והוא פחות מעונה בינונית כגון שראתה מכ"ה וכיוצא בזה אע"פ שלא בדקה כיון שלא הרגישה בדם טהורה בלא בדיקה עכ"ל וזו מ"ש בסעיף יו"ד וי"א שאסורה עד שתבדוק אם יש לה וסת קבוע וכו' דדוקא בוסת קבוע אבל בוסת שאינו קבוע א"צ בדיקה.

ויש לדקדק על הפרישה שהקשה על הטור כיון דלדעתו אשה שאין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק למאי נ"מ הביא האי דינא דרשב"א וכמש"ל ויש לדקדק למה לא הקשה זה על האי דינא שכ' הטור ברישא דאם שהה למ"ד יום חשוב כהגיע עת וסתה וכו' ואסור לסוף למ"ד עד שתבדוק וכו' דמיירי ע"כ באין לה וסת דאל"כ לא היה צריכה לחוש לעונה בינונית.

וא"כ ק' הא בלא"ה אסורה עד שתבדוק: אמנם למאי שכ' לעיל בריש הסימן דהיכא שלא ראתה אלא פ"א מותרת לשמש תוך למ"ד בלא בדיקה ואמרינן מסתמא תקבע וסת כדרך הנשים ליום למ"ד. וישבתי בזה דברי הש"ך ולפ"ז נחא דלעיל לא קשה מידי דא"ל דמיירי שלא ראתה אלא פ"א מש"ה תוך ל' מותר לשמש בלא בדיקה ולאחר ל' אסורה עד שתבדוק אבל לקמן שכ' בשם הרשב"א וז"ל והוא פחות מעונה בינונית כגון שראתה מכ"ה לכ"ה דמשמע שראתה כבר פעמים מכ"ה לכ"ה וא"כ חזינן שלא קבעתה כדרך שאר נשים שהרי ראתה מכ"ה לכ"ה ודאי דלא עדיפא משאר נשים שאין לה וסת אפי' תימא שלא ראתה עדיין ג' פעמים מ"מ הא חזינן ששינתה משאר נשים ובהגיע זמנה כבר אתחזקה בפ"א ומש"ה מקשה שפיר ועיין מש"ל סי' קפ"ט (ועיין בנקה"כ שם מה שתי' על קושית הפרישה) ומה שיש לדקדק עוד על דין זה שכ' בשם הרשב"א דהיכא שלא קבעתו ועברה ולא בדקה דא"צ בדיקה אמאי הא כיון דקי"ל דלכתחלה אסורה לשמש בשעת וסתה ואפי' בשאינה קבוע מחשש שמא תראה א"כ אמאי מותרת אח"כ בלא בדיקה ניחוש שמא ראתה וכ"ת דשאני הכא דסמכינן מסתמא לא ראתה כיון דלא הרגישה משא"כ בחששא דשמא תראה בשעת תשמיש ותרגיש באמת ז"א דע"כ התוס' לא ס"ל סברא זו דאל"כ לא הוי מקשי מידי בדף ט"ו ד"ה אפי' הגיע זמן וסתה דהא במתני' לא נקט אלא דבחזקת טהרה לבעליהן וא"ל דבדיקה הוא דלא בעי אבל שאלה בעי וכן פירש"י להדיא ובשמעתין שם וכ"כ התוס' לעיל ד' י"ב ע"א ד"ה מאי למיעבד וכו' דמתני' דהכא א"ל דמיירי רק לענין דא"צ בדיקה יע"ש ובחדושי הארכתי עוד לתמוה על הטור והפוסקים בדין זה יע"ש הגם די"ל אטו גברא אגברא קרמית אף דהתוס' לא ס"ל סברא זו מ"מ הרשב"א ס"ל כן מ"מ ק' שהרי הרשב"א הביא דברי התוס' הנ"ל והוכיח מזה דר"י ס"ל וסתות דרבנן א"כ לא היה ליה להטור להביא דברי הרשב"א נגד דעת אביו הרא"ש וכבר כתבתי בחדושי על הגמ' יע"ש: מיהו עיקר דין זה צל"ע דהא

מוכח מדברי הירושלמי שהביא הטור לקמן סי' קצ"ז דהא דאמר ר"י אשה שיש לה וסת בעלה מחשב ימי וסתה משום דס"ל דטבילה בזמנה מצוה וצ"ל להירושלמי אע"ג דר"י בספק ראתה מיירי ומטעם ס"ס כדאי בתלמודא דידן והכי מסיק גם בירושלמי שם מ"מ ס"ל להירושלמי דאי לאו דס"ל לר"י דטבילה בזמנה מצוה לא היה נכנס כלל אפילו בגדר הספק לומר אימא טבלה וא"כ כיון דאנן ס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה דהא נהיגי שאין אשה טובלת כשאין בעלה בביתה וכמ"ש בב"י סי' קצ"ז ובנה"כ ובש"ע שם סעיף ב' וא"כ מנ"ל להקל ואין להקשות למה באמת סוגי' דעלמא כמ"ד דטבילה בזמנה אינה מצוה דהא מדר"י מוכח דס"ל דטבילה בזמנה מצוה י"ל עפ"י מה דסוגיא דעלמא כר"ת שהביא תוס' בנדה דף למ"ד וביומא ד"מ דמייתי ראייה מהא דאמר ר"פ לרבא ולאביי במכילתין דס"ז ע"ב דמהתם מוכח דס"ל דטבילה בזמנה אינה מצוה אבל ר' יוחנן ס"ל דטבילה בזמנה מצוה וכדס"ל להירושלמי ולא מצינו בתלמודא דידן חולק ע"ז אליבא דר"י וא"כ דין זה צ"ע: (טז) ולוּסַת מוּסַת הַגּוֹף.

הש"ך בס"ק ב' תמה בזה על המחבר ועיין בספר מנ"י מ"ש בזה ותוכן דבריו דמה שכתב המחבר כגון קפיצה וכיוצא בה ר"ל כגון אכלה שום או פלפל דהיינו וסתות הגוף ע"י אונס אבל בוסתות הגוף על ידי מקרים בגופה הקבועות ליום ידוע הוי כמו שאר וסתות גרידא ודבריו נכונים: קפה (א) הוחזקה נדה בשכנותי'.

ועיין בתשובות מהרי"ק סי' פ"ז דמשמע שם דלענין מלקות א"צ שום ראייה אלא כיון דהוחזקה אצלנו כ"ש ע"פ דבורה מקרי חזקה אלא דלענין מיתה בעינן נמי ראייה כגון שהיה בנה כרוך אחריה וכדומה לו ובתשובת הרמ"א נמי משמע כן דמיקרי חזקה אע"פ שלא היה אלא ע"פ דבורה כיון שהוחזקה ע"י כן אלא שמשמע שם שחילק בין שהיא הוחזקה ע"פ דבורה דידה דאז מהני אמתלא או ע"פ אחרים דאז לא מהני אמתלא יע"ש ועיין בב"י ש"באה"ע סי' י"ט מ"ש על מהרי"ק ועיין בשו"ת פ"י מאה"ע סי' א' וע"פ דברי מהרי"ק נ"ל ליישב מ"ש הרמב"ם פ"א דהלכות א"ב דין כ' וז"ל מי שהוחזק בשאר בשר דנין בו על פיו אע"פ שאין שם ראייה ברורה שזה קרוב ומלקין ושורפין על חזקה זו וכו' וראייה לדין זה מה שדנה התורה במקלל אביו ומכה אביו שיומת ומנין לנו ראייה ברורה שזה אביו אלא בחזקה עכ"ל והק' בתשובת חה"ש דהא בש"ס אמרינן משום דאזלינן בתר רובא ורוב בעילות בבעל יע"ש ולפי דברי מהרי"ק לק"מ שכ' דבעינן גבי עונש מית' ראייה עם החזקה כגון שנוהג עמה כאיש ואשה או בנה כרוך אחריה וא"כ הא דאמרינן בש"ס רוב בעילות בבעל דוקא שידעינן בוודאי שנוהג עמה כבעל ובא עליה בכל עת אז אמרינן דאזלינן בתר רובא אך זה גופא לא ידעינן אף כשנשאה לפנינו ע"י חופה וקדושין מ"מ לא ידעינן אם נהג עמה כדרך אישות וכמ"ש בב"ש שם דאף כשנשאה לפנינו מ"מ לא הוי כודאי ראינו שבעלה אלא מחמת החזקה שנוהג עמה כאיש עם אשתו בשאר מילי מסתמא בעל וזו מיקרי חזקה וכ"ת דלמא משום חזקה לחוד כיון שנהג עמו כאב עם בנו מסתמא זה הוא בנו ומנ"ל דאזלינן בתר רובא לחודא ז"א דבשלמא אי קים ליה לאב שזה הוא בנו ואנן חזינן במה שמתנהג עמו כאב שפיר מיקרי חזקה אבל אי איהו גופיה לא קים ליה אנן מנא ידעינן דלמא איהו טעה וסבר שהוא בנו ומש"ה מתנהג עמו כאב עם הבן ובאמת זינתה אמו עם אחר א"ו דאזלינן בתר רובא ואיהו ידע שרוב בעילות עמו ואנן חזינן שמתנהג עמו כאב ומחזיקו לבן מיקרי שפיר

חזקה ותרתי מוכח אח"ז שמעתי שכ' כעין זה בס' תבואת שור: כתב הרמב"ם שם בפ"א דין כ"א איש ואשה שבאו ממדינת הים הוא אומר זאתאשתי והיא אומרת זה בעלי אם הוחזקה בעיר למ"ד יום שהיא אשתו הורגין עליה משום א"א עכ"ל מוכח מדבריו אע"פ שלא הוחזקה ע"י דבורם היו הורגין עליהן מיהו לדברי מהרי"ק צריך נמי ראייה לענין ד"נ שנהגו כאיש ואשה משא"כ לענין מלקות תו כ' הרמב"ם שם דין כ"ג האב שאמר בתי מקודשת היא לזה אע"פ שהוא נאמן אם זינתה אינה נסקלת על פיו וכו' וכן האשה שאמרה מקודשת אני אינה נהרגת על פיה עד שיהיו שם עדים או תוחזק ע"כ והוא מגמרא דמס' קדושין פ' האומר מוכח אע"ג דהיא נאמנת לענין לשוי' נפשה חתיכה דאיסורא מ"מ אינה נהרגת על פיה וה"ה דאינו לוקה ע"פ ויש לתמוה דבפ' כ' מהלכו' הנ"ל כ' וז"ל מי שבא בזמן הזה ואמר כהן אני אינו נאמן ואין מעלין אותו לכהונה ע"פ ולא יקרא בתורה א' ולא ישא את כפיו ולא יאכל בקדשי הגבול עד שיהיה לו ע"א אבל אוסר עצמו בגרושה זונה וחללה ואינו מטמא למתים ואם נשא או נטמא לוקה והנבעלת לו ספק חללה עכ"ל ק' דהיכי מיירי אי בדלא איתחזק הא כתב לעיל אע"ג דנאמן לשוי' עצמו ח"ד מ"מ אינו מת ע"פ עצמו וה"ה דאינו לוקה ואי דמיירי בדאתחזק למ"ד יום אמאי היא ספק חללה ואינה לוקה כמ"ש המ"מ הא כ' לעיל היכא דאיתחזק ל' יום היו נהרגין עליה וגם קשה איך איתחזק כיון דאינו נאמן לשום דבר איך יכול להתחזק ובמשנה למלך הרגיש בזה וגם דבריו תמוהים שם שכ' וז"ל ולפי מה שפירשנו דבהחזק מיירי נראה דאין האשה לוקה על פיו ממה שהחזק הוא בעצמו בכהן עכ"ל ולא ידעתי כוונתו דמ"ש מהא שפסק הרמב"ם באיש ואשה שבאו ממה"י וכו' שאם הוחזקו נהרגין עליה דאפי' אחרים נהרגין ע"פ חזקתה שהחזיקו א"ע וצ"ע והיכא שהחזיק א"ע אם מהני הכחשה אח"כ עיין בתשו' חה"ש סי' י"ז שם שהאריך מאד ומסיק דלא מהני ופשוט הוא כיון דהיו סוקלין ושורפין על החזקה מה יועיל הכחשה דידיה דאם מועיל הכחשה א"כ מה שדנין בו מיתה או מלקות היינו על פיו ואין עונשין עונש הגוף על פיו כ"א ע"פ עדים: ובאמת לא זכיתי להבין מה שהק' הטור על הרמב"ן וז"ל וכי עדיף הוחזקה נדה בשכנותיה מאמרה בפירוש טמאה נדה עכ"ל דוודאי חילוק גדול יש ביניהן שהרי ע"פ חזקה סוקלין ושורפין ומוכח דאפילו לא נתחזק אלא על פיהם וכמ"ש הרמב"ם באיש ואשה שבאו ממה"י וכו' וכמ"ש"ל ואלו האשה שאמרה מקודשת אני אינה נהרגת על פיה וכמו שמסיים הרמב"ם עד שיש שם עדים או עד שתתחזק עכ"ל ואם כן ע"כ הוחזקה נדה בשכנותיה גרע מאמירה דידיה דאלו ע"י אמירה דידיה אין עונשין עונש הגוף וכמ"ש הרמב"ם ועל ידי החזקה שהחזקה אצל השכנים מלקין אותו וז"ש הרמב"ן דכודאי משוינן כיון דמלקין ע"י ומש"ה אע"ג דבאמירה דידיה מהני אמתלא מ"מ היכא דאיתחזק עי"ז אצל שכניה ל"מ אמתלא שוב ראיתי.

בס' באר שבע סימן ע"ה שהרגיש בזה והק' גם כן על הטור דמה ענין אמירה דידיה לחזקה וכמ"ש והנאני שכוונתי לדעתו: ועיין בפרישה שכתב לחלק בין קודם מעשה לאחר מעשה ודבריו דחוקים ואפילו לפ"ד קשה הא ע"י אמירה דידיה אפילו לאחר מעשה אין עונשין משא"כ בהחזקה ואם כן הוחזקה גרע מאמירה דידיה ומה מק' הטור ואפילו באשה שאמרה א"א אני ואח"כ אמרה פנויה אני אפשר היכא דאתחזק על ידי אמירה דידיה למ"ד יום מאד אני מסופק אם מהני אמתלא ומ"ש הפוסקים בא"ע סימן מ"ז דמהני

אמתלא אפשר דכ"ז כ"ז דלא אתחזק ע"י אמירה דידה למ"ד יום אבל היכא דאתחזק אפשר דלא יועיל אמתלא כיון דנהרגין ע"י מה"ת יועיל אמתלא וצ"ע: והנה בתשו' הרמ"א סימן ב' מקשה אהא דאמרינן הוחזקה נדה הי' בעלה לוקה ולא אמרו היא לוקה ור"ל דדוקא בעלה לוקה לפי שא"י מטומאתה וטהרתה מש"ה לגבי דידיה אזלינן בתר חזקת השכנים אבל לא לגבי דידה לפי שהיא יודעת בבירור לא אזלינן בתר חזקת השכנים ואח"ז מסיק דלרבנותא נקט בעלה לוקה דאפילו איהו דלא עביד שום מעשה לוקה ומכ"ש איהי דעבדה מעשה שלבשה בגדי נדותה דלוקה ומביא ראיה מהא דאמרינן התם דשורפין על החזקה איש ואשה תינוק ותינוקת שגדלו בתוך הבית נסקלין ונשרפין זה ע"ז ולפמ"ש בתשו' חה"ש שם דגבי מיתות ב"ד שאני דכיון דקיי"ל דבעינן עד שיתיר עצמו למיתה מש"ה תו לית להו למימר שום ברי כיון דמעיקרא התירו עצמן למיתה ואמר ע"מ כן מש"ה לא יכולים להכחיש משא"כ במלקות ולפ"ז נסתר ראית הרמ"א אך נעלם מתשובת חה"ש הרמב"ם בפ' י"ב מהל' סנהדרין דפסק ואף במלקות בעינן שיתיר עצמו למלקות ואם כן ראית הרמ"א נכונה ועיין מ"ש סי' קצ"ה ע"ז: וראה זה מצאתי במהרש"א במס' יבמות דף פ"ח ע"ב שכתב אמה שהק' תוס' שם למאי דאסקינן דתרי ותרי ספקא דרבנן ומוקמי לה אחזקה אמאי נקט אשם תלוי אפילו חטאת איכא ועוד מאי קמשני בניסת לאחד מעדים היכא שבקינן ליה הא מחייב מיתות ב"ד דאוקמה אחזקה ע"ש וע"ז כתב מהרש"א וז"ל איכא למימר דלא קושיא הוא דלא אמרינן בפ' ד' אחין דב' וב' אוקמה אחזקה אלא למאן דמספק ליה אבל לגבי העד זה שאומר ברי לי לא אוקמי אחזקה עכ"ל ומביא ראיה מסוגיא דלקמן בעד א' ביבמו' שכתבו התוס' עצמן סברא זו יע"ש נמצא לפי דעת מהרש"א כשהוא אומר ברי לי לא קטלינן ליה ולדעתו צ"ל הא דקיי"ל סוקלין ושורפין על החזקה היינו כשאין אומר ברי לי מכ"ש לפי מאי דכתבינן לעיל דהא א"א למיקטליה עד שיתיר עצמו למיתה מש"ה תו לא מהימנינן ליה בהכחשתו אבל כשיאמר ברי לי מעיקרא לא שייך לגבי' חזקה: ונמצא לפ"ז בנדון שכתוב בתשו' הרמ"א הדין פשוט להתיר שהבעל והיא טענו ברי נגד החזקה.

אך הא התוס' לא ס"ל הכי וגם יש לחלק בין חזקה דמעיקרא להך חזקה שהוחזקה עכשיו ועיין בס' נודע ביהודה בחלק אה"ע דף ס' ע"ב שכתב ג"כ כן ולפ"ז אף למ"ש מהרש"א דלא אמרינן אוקמינן אחזקה אלא למאן דמספקא ליה אבל לא למי שאומר ברי לי כ"ז דוקא בחזקה דאמרינן אוקמה אחזקה קמייטא הוא דמהני ברי דידיה משא"כ בחזקה דהשתא שהוחזק לפנינו כהאי דמס' קדושין באיש ואשה וכו' לא מהני ברי ואתי הסוגיא כפשטי': (ב) החכם נאמן וטמאה היא.

וכתב בט"ז ס"ק ג' והך נאמנות דחכם כאן היינו דוקא לענין איסור אבל לענין ממון כגון להפסיד כתובתה אין החכם נאמן יותר משאר עד א' ע"כ אע"ג דלמ"ש הרא"ש בפ' המדיר דמיירי בהוכחשה על פי עדים נסתר הראיה של הרמב"ן שכתב הרא"ש בשמו בשבועות אם כן י"ל לענין איסור גם כן אינו נאמן העד הראשון מכל מקום כיון שקיבל כן מרבותיו הסכים כן לענין איסור כ"כ בס' בי"ש סימן קט"ו ובתשובת הרמ"א סי' ס"ו כתב באיסור דרבנן אין הראשון יכול להכחיש את השני וכתב בס' בי"ש שם דלאו בכל איסור דרבנן כן הוא אלא דוקא באיסור חמאה שקל יותר משאר איסור דרבנן כמ"ש בתשובה שם לכן בכתם אע"פ שהוא מדרבנן מ"מ יוכל החכם להכחיש אותה: הר"ן

בכתובות שם הביא בשם הראב"ד אהא דאמרין התם ושימשו נדה ה"ד אי דידע נפרוש.

אי דלא ידע נסמוך עליה ואמאי לא מוקי כשהיא הודה ע"ז ששימשו נדה. ות"י בשם הראב"ד דהיא אינה נאמנת משום דאין אדם משים עצמו רשע והר"ן חולק ע"ז.

דלענין ממון נאמנת להפסידה כתובתה וכ"כ המ"מ ובתשו' חה"ש כ' שדברי הראב"ד תמוהים דהא אמרינן בסוף נדרים האומרת טמאה אני לך יש לה כתובתה במאי עסקינן אילימא באשת ישראל אי ברצון כלום יש כתובה כו' ושמעינן דלא אמרינן אין אדם משים עצמו רשע לענין ממונא וכל המחברים פסקו להא עכ"ל ול"ק מידי הא כתבו התוס' בריש מסכת בבא מציעא ובכריתות אהא דאמרו לו אכלת חלב וכו' אם ירצה לומר מזיד הייתי הא קיי"ל אין אדם משים עצמו רשע ותירצו דאמרי' אדרבה שרוצה לעשות תשובה שלא להביא חולין לעזרה ומזה הביא ראי' בתשו' רלב"ח סי' קי"ז דבנדון שאם לא נאמין לדבריו עושה איסור הרי הוא נאמן לעצמו לעשותו רשע וא"כ בשלמא התם בנדרים שאמרה טמאה אני לך שאסורה עליו נאמנת ואם לא נאמינה היא עושה איסור וגם מכשילה לבעלה משא"כ באומרת ששימשה נדה מה תועלת יש בהגדתה והודאתה מה דהוי הוי ואי משום מכאן ולהבא יכולה לומר שאח"כ נטמאה מש"ה ס"ל להראב"ד דאינה נאמנת אפי' לענין להפסידה כתובתה כנ"ל כוונת הראב"ד ז"ל: ולפ"ז צ"ע בש"ע י"ד סי' קע"ז סעיף י"ב המקבל מעות לחצי ריוח וטוען שמלוה בריבית הוא אינו נאמן והן דברי הסמ"ג וכ' אפי' אי בעי פטר נפשו בפרעתי או להד"מ אינו נאמן.

דאין אדם משים עצמו רשע וכ"כ בש"ך ובט"ז שם ואמאי אינו נאמן דהא אי לא מהמנינן ליה עושה איסור שנותן ריבית ויש להאריך בזה אלא שאין כאן מקומו: (ג) ובליל התענית. במנ"י מסופק אי הלילה שלפני התענית קאמר או הלילה שאחר התענית משום דבקדשים הלילה הולך אחר היום והתענית במקום קרבן ומסיק בשם מהרש"ל דראוי לנהוג שלא לאכול בשר ויין בלילה שלפני התענית ושלאחר התענית ועיין במ"א סי' תק"פ ובס' א"ר סי' ק"ץ ובמ"א סי' תקנ"ח כ' בשם מהרי"ל וז"ל דכמה מיני תענית של תשובה אשכחן דאין לאכול במוצאי התענית בשר ויין משמע לאחר התענית קאמר וכן כ' בט"ז אורח חיים סי' של"ד ס"ק כ': (ד) והאשה א"צ כפרה.

כן הוא במרדכי בשם מהר"מ משום דהיא לא עבדה מידי וי"ל ע"ז מסוגיא דשבועות די"ח דבעי לאוקמי מתני' דנדה נמצא על שלו טמאים וחייבים בקרבן דמיירי שלא בשעת וסתה והפרישה דאיך אפשר לאוקמי חיובא דהתם משום פרישה אמאי נקט חייבים לשון רבים דאף היא חייבת הא אפרישה היא פטורה.

ומיהו י"ל דבאמת הוי מצי להקשות הכי אלא דעדיפא מיניה פריך התם הא נמצא קתני ובלא"ה הוי מצי לדחות נמי דא"א לאוקמי הכי מכח סיפא דנמצא על שלה לאחר זמן וכמ"ש תוספות ועיין לקמן סי' ק"ץ מ"ש בזה: קפו (א) וסת קבוע. כ' הר"ד ערמאה דאשה שלא ראתה מעולם דהיינו בתולת דמים בחזקתה קאי וא"צ בדיקה לבעלה וכ"כ בתשובת ח"צ סי' מ"א ואע"ג דאמרין בש"ס משהגיעו לפרקן נשים בודקות אותן היינו לטהרות: (ב) ולהרמב"ם והרא"ש.

כ"כ הרא"ש לדעת הר"ח והיא י"מ שהביא רש"י בסוגיא ומה שהקשה רש"י על פ"י זה דא"כ תקשי דר"י אדר"י עמ"ש בסימן זה: (ג) וא"צ לבדוק עצמן אחר כל תשמיש כו'. ולא מקנחין עצמן וכו' ולמחר צריכין בדיקה וכו' הלשון מגומגם מאד דמעיקרא אמר וא"צ לבדוק עצמן אכ"ת וכו' ואח"כ אמר מקנחין עצמן כל הלילה בעד הרי דצריכה בדיקה וגם מ"ש אח"ז ולמחר צריכה בדיקה אין לו הבנה אמנם לשון הרמב"ם מתוקן וז"ל המשמש מטתו פעמים רבות אינן צריכין לבדוק שני עדים שלהם על כל ביאה וביאה אלא מקנח הוא בעד שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה של כל הלילה ולמחר יבדקו העדים ע"כ ונראה לי להג"ל ברמ"א דמ"ש ואין צריכין לבדוק עצמן צ"ל לבדוק העדים ותיבת עצמן ט"ס וקאמר עוד אלא מקנחין עצמן כל הלילה בעד ולמחר יבדקו העדים ומ"ש צריכין בדיקה ר"ל העדים ומ"ש קנחה עצמה בעד ואבדה לא תשמש עוד עד שתבדוק עצמה וכו' ר"ל שהיא תבדוק עצמה אבל א"צ אח"כ גם העד לבדוק אלא תניח עד למחר כיון שמוכיחה קיים ומוכח מדברי הרמ"א דס"ל דאפ"ל לדעת האומרים דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה לפני התשמיש ולאחר התשמיש מ"מ לפני התשמיש ולאחר התשמיש אינן שוין דלפני התשמיש א"צ בדיקה אלא פעם הראשון של אותו הלילה אבל לאחר תשמיש צריכה שתבדוק עצמה אחר כל תשמיש דאל"כ איך כ' דאם נאבד העד אסורה לשמש עד שתבדוק עצמה הואיל ואין לה וסת הא בלא"ה צריכה בדיקה לפני תשמיש באשה שאין לה וסת א"ו כדאמרן אלא שאין לדין זה הכרח מהרמב"ם דא"ל דהרמב"ם מיירי באשה שיש לה וסת ולשיטתו אזיל דס"ל דאפ"ל באשה שיש לה וסת צריכה בדיקה לאחר תשמיש אבל לא לפני תשמיש כ"א לצנועות מש"ה כ' שפיר דדוקא היכא דנאבד העד הוא דצריכה בדיקה אבל באשה שאין לה וסת לעולם צריכה בדיקה לפני התשמיש בכל ביאה וביאה.

וכן י"ל לדעת הרא"ש דפסק כר"ח ג"כ י"ל דהסוגיא דהתם מיירי ביש לה וסת ולטהרות וכמו שפירשתי שם אבל באין לה וסת י"ל לדעת ר"ח דלעולם צריכה בדיקה דלפני תשמיש בכל תשמיש ותשמיש אפ"ל של לילה אחד גם מה שפסק הרמ"א דא"צ לבדוק העדים בלילה נמי אינו מוכרח מהרמב"ם די"ל דהרמב"ם והסוגיא מיירי ביש לה וסת אבל באין לה וסת אפשר דצריכה לבדוק העדים מקודם והדבר צריך תלמוד (שוב ראיתי שגם בס' כו"פ הרגיש ג"כ בזה אך סוף דבריו לא ידעתי כוונתו): (ד) הואיל ואין לה וסת.

כ' מוהרמ"פ דאפ"ל אשה שאין לה וסת אם היא מעוברת אין צריך בדיקה: בש"ך ס"ק א' וז"ל והיינו דקתני נשאת וראתה דם מחמת תשמיש משמשת פ"א ב' ג' משמע דקמייתא לא ממניינא הוא עכ"ל הנה לדברים אלו יש לפרש בשני דרכים אחד דמוכח ע"כ דא"צ בדיקה לאחר תשמיש אפ"ל באשה שאין לה וסת מדנקט משמשת פ"א ב' וג' משמע דקמייתא לאו ממניינא הוא ואי ס"ד דאשה שאין לה וסת צריכה בדיקה מיד אחר תשמיש תוך השיעור חיוב א"ת וכמ"ש התוס' דף י"ו ע"א ד"ה ב"ש אומרים כדי לידע אם היא רואה מ"ת וא"כ ה"ל לחשוב נמי ביאה קמייתא א"ו דאשה שאין לה וסת א"צ בדיקה ומיירי שלא בדקה עצמה מיד אחר תשמיש גם י"ל כוונתו דבא להוכיח שא"צ בדיקה לפני תשמיש אפ"ל אין לה וסת מדנקט הרואה דם מ"ת משמע שראתה מיד תוך שיעור כדי שתרד דאל"כ לא מיקרי מ"ת וכמו שכתבו הפוסקים לקמן סי' קפ"ז וא"כ

קשה אמאי לא חשיב קמייתא ממנינא א"ו שא"צ בדיקה לפני התשמיש וכ"ז שלא בדקה לפני התשמיש אין לחשבה לרואה מ"ת דשמא הך היה קודם התשמיש עד שתבדוק א"ע גם קודם תשמיש ומצאה טהורה ומש"ה נקט משמשת פ"א ב' וג' ונמצא למידין מזה דאשה שראתה מ"ת כ"ז שלא בדקה עצמה לפני תשמיש א"א לחשבה לרואה מ"ת וכ"כ הפרישה בסי' זה אלא שאיהו כ' לענין להפסידה כתובתה דכ"ז שלא בדקה עצמה לפני התשמיש אין להפסידה כתובתה דשמא קודם תשמיש היה דם (ועיין לקמן סי' קפ"ז שכתבתי סעד לדברי הפרישה) ולא ידעתי למה לא נימא סברא זו נמי כדי שלא לאסרה על בעלה וכן משמע מדברי הרמב"ן שכ' דצריכה בדיקה לפני התשמיש ולאחר התשמיש ב' ג' פעמים הראשונים ועיין לקמן סי' קפ"ז מ"ש שם וכ"כ הב"י שכן הוא דעת הר"י ולא הוצרך להזכירו וזו היא דעה ראשונה שכתב כאן בש"ע וק' דבדיקה דלפני התשמיש ל"ל דבשלמא בדיקה דלאחר תשמיש צריכה דחיישינן הואיל ואין לה וסת אולי יש לה וסת ע"י מקרים בגופה כמו קפיצה וה"ה תשמיש כמ"ש הר"ן הביאו ב"י כאן אבל דלפני התשמיש מה יועיל בג"פ אם אתה חוששת לשמא ראתה הואיל ואין לה וסת לעולם ניהוש לה ודוחק לומר דחיישינן שמא מחמת חימוד תשמיש ראתה מש"ה מחזקינן לה בג' פעמים דזו דוחק א"ו כדאמרן דאם לא בדקה לפני תשמיש א"א לידע אם ראתה מ"ת או לאו: אמנם בס' מנ"י הבין כפי' הראשון וז"ל בריש סי' קפ"ז וז"ל משמשת ג"פ דהיינו עוד ב' פעמים כ"כ הפרישה והט"ז והש"ך והרמב"ם בפ"ב מהל' א"ב תיקן זה בלשונו וכ' וז"ל מי שראתה דם מ"ת ה"ז מותרת לשמש כשתטהר פעם ב'.

ראתה פעם ב' משמשת פעם ג' ראתה דם ה"ז אסורה לשמש אבל הטור והמחבר העתיקו לשון הש"ס נ"ל דדוקא קאמר משמשת ג"פ בלא פ"א וכ' הטעם לפי שהטור והמחבר ס"ל באשה שיש לה וסת דא"צ בדיקה לאחר התשמיש מש"ה קמייתא לאו ממנינא הוא דמסתמא לא בדקה עצמה אחר פ"א אבל הרמב"ם דפסק אפי' אשה שיש לה וסת צריכה בדיקה לאחר התשמיש ומסתמא בדקה עצמה לאחר תשמיש מש"ה לדידיה קמייתא ממנינא הוא כ"כ שם ומסתייע מדברי בעה"נ יעו"ש הרי שדעתו כפי' א' ודבריו תמוהים מאד ובמח"כ לא עיין יפה מ"ש בכוונת הרמב"ם דמש"ה חשיב קמייתא ממנינא לפי דס"ל אשה שיש לה וסת צריכה בדיקה לא"ת הרי כ' המ"מ והר"ן וכ"כ הב"י בסי' זה דלא תקשי להרמב"ם הא דמסקינן בש"ס דאשה לא תבדוק עצמה כדי לחייב בעלה א"ת אלמא דלא תבדוק ומתרצים דהרמב"ם מפרש דה"ק דתוך שיעור זה לא תבדוק אבל לאחר שיעור זה חובה עליה לבדוק וא"כ אף לדברי הרמב"ם עכ"פ תוך שיעור חיוב א"ת לא תבדוק וא"כ אף לדעתו א"א למחשב ראייה קמייתא כיון שלא בדקה עצמה תוך שיעור זה.

ומיהו זה יש ליישב דה"ק כיון שחוב עליה לבדוק הוא בעד שלו והיא בעד שלה א"כ י"ל דראיה קמייתא ממנינא וכגון שנמצא בעד שלו. ועכ"ז אין מקום לדבריו שהרי הטור והש"ע כתבו בזה"ל אשה שראתה דם מיד בכדי שתרד מן המטה אלמא דמיירי שבדק' עצמה מיד ואפ"ה כתבו בזה"ל משמשת פ"א ב' וג' וא"כ מה חילוק יש בין הרמב"ם והטור והש"ע אחר דאינהו נמי מיירי שבדקה מיד אבל לפי מה שכתבתי לעיל ניהא דרמב"ם ס"ל דצנועות בודקות לפני התשמיש מש"ה לדידי' קמייתא ממנינא הוא דמיירי מצנועות ורוב נשים מסתמא צנועות הן לענין בדיקה משא"כ להטור והש"ע דלא

ס"ל כן אלא דאפי' צנועות אינן רשאין להחמיר על עצמן שלא יהא לבו נוקפו מש"ה קמיית' לאו ממניינא הוא מש"ה נקטי משמשת עוד ג"פ בלא קמייתא: וא"כ יצא מזה חידוש דין דכ"ז שלא בדקה עצמה לפני תשמיש אע"ג דמצאה א"ת תוך שיעור חיוב א"ת אפ"ה אינה בכלל רואה מ"ת אך הט"ז והש"ך והפרישה לא ס"ל כן.

וכתבו דהא דנקט משמשת ג"פ היינו עם הפעם הראשון גם הראיה שהבאתי לעיל מדבריהרמב"ן דמצריך באשה שאין לה וסת שתבדוק ג"פ לפני תשמיש ולאחר התשמיש. וכ"כ הב"י לדעת הרי"ף וכ' הא דלא הזכיר הרי"ף מבדיקה מלפני התשמיש לפי שהוא דבר פשוט ולא הוצרך להזכירו דכל דצריכה בדיקה לא"ת ה"ה לפני תשמיש ודבריו תמוהים דבשלמא לא"ת צריכה בדיקה היינו משום כיון דאין לה וסת יש לחוש דוסת' תלי' ע"י מקרי' כמו תשמיש וקפיצה וכמ"ש הר"ן לדעת הרי"ף אבל לפני התשמיש מה"ת דצריכה בדיקה ואי דחיישת כיון דאין לה וסת שמא ראתה וא"כ מה"ט לעולם תהא צריכה בדיקה לפני התשמיש ומ"ש ג"פ הראשונים דצריכה א"ו דא"א להחזיקה ברואה מ"ת אם לא שבדקה עצמה לפני התשמיש מש"ה מצריך הרמב"ן בדיקה לפני התשמיש ג"פ הראשונים ומטעם זה כ' הב"י לדעת הרי"ף שהם דברים פשוטים כיון דמצריך הרי"ף בדיקה לא"ת כדי להחזיקה לרואה מ"ת א"כ וודאי דצריכה נמי בדיקה לפני התשמיש דא"א לאחזוקה לרואה מ"ת אם לא בדקה עצמה לפני התשמיש דתלינן שראתה כבר ועתה עיינתי ונ"ל שאין מזה ראייה דא"ל דטעם הרמב"ן כמ"ש רש"י בגמ' דף י"א ע"ב דהא דאצרכו רבנן לבדיקה לפני התשמיש אע"ג דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן היינו טעמא כיון דאצרכו רבנן לבדיקה דא"ת משום טהרות מש"ה אצרכוה לבדיקה לפני תשמיש לבעלה אלמא דהיכא דצריכה בדיקה לא"ת משום טהרות צריכה נמי בדיקה לפני תשמיש לבעלה אע"ג שהיא בחזקת טהרה לבעלה מכ"ש באשה שאין לה וסת לשיטת הרי"ף דס"ל דצריכה בדיקה א"ת משום בעלה כדי לידע אם רואה מחמת תשמיש או לאו מכ"ש דצריכה בדיקה נמי באותן ג"פ גם לפני התשמיש דהכא איכא הכל לבעלה וכ"ש הוא מהתם דאידי משום טהרות הצריכות לבעלה וכ"ש היכא דבדיקה דלא"ת הוא ג"כ משום בעלה משא"כ לאחר ג"פ דינה צריכה בדיקה דלאחר תשמיש ה"ה דלפני תשמיש דא"צ משום דכל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן ואח"ז מצאתי בהגהות פרישה שכ' כן ודבריו נכונים ומה"ט כ' הב"י שדבריו פשוטים הם דהיכא דצריכה בדיקה לא"ת דצריכה בדיקה נמי לפני התשמיש וכנז"ל ועיין ברס"י קפ"ז מ"ש בזה: ועתה חל עלינו לבאר מה שרבים תמהו על הרי"ף ורמב"ם דס"ל דאפי' באשה שיש לה וסת אם עבר זמן וסת ולא בדקה דא"צ בדיקה עוד.

וכן הביא המחבר בש"ע לדעה זו בסתם לעיל סי' קפ"ד סעיף ט' ודעת החולקים עליהם הביא בשם י"א ולדעתם ק' קו' התוס' דף ט"ו ע"א כיון דאמרו חכמים לפרוש עונה סמוך לוסתה משום חשש שמא תראה כ"ש היכא דעבר הוסת דניחוש לשמא ראתה. והנה לדעת הרי"ף יש לתרץ וכמ"ש סברא זו לעיל דבשלמא בעונה סמוך לוסת חיישינן לשמא תראה ותרגיש בשעת תשמיש ואסורא דעביד עביד אבל בעבר הוסת סמכינן מדלא הרגישה מסתמא לא ראתה וא"צ בדיקה וכמ"ש הטור סס"י קפ"ד סברא זו בשם הרשב"א באשה שאין לה וסת ועבר הוסת דסמכינן אהא מדלא הרגישה כן י"ל דלדעת הרי"ף דסמכינן מכח סברא זו דהרגשה אפי' באשה שיש לה וסת כן יש לתרץ להרי"ף

אבל להרמב"ם עדיין הקו' במ"ע דהא איהו ס"ל דאשה שאין לה וסת אסורה לשמש לעולם כ"א ע"י בדיקה דלפ"ת אלמא דחיישינן לשמא ראתה ולא סמכינן לטעמא דהרגש' ואמאי מתיר בעבר הוסת ולא בדקה בלי בדיקה לכתחילה ואין שום חילוק בין יש לה וסת ועבר הוסת לשאין לה וסת כלל והנה בחדושי על הגמ' עלה בדעתי לומר דכי היכי דחיישינן באין לה וסת לשמא תראה מ"ת כיון דאין לה וסת חיישינן דוסת' תלוי במקריי' וכמ"ש הר"ן כנ"ל ומש"ה חיישינן דשמא מחמת חימוד תשמיש תראה וכמ"ש התו' במכילתין דף מ"ה ד"ה האי ד"נ כן חיישינן באשה שאין לה וסת דמחמת חימוד לתשמיש ראתה קודם התשמיש אך לא מצאתי בשום מפרש שכ' כן ועוד שעדיין לא עלתה ארוכה לקו' הנ"ל דאף דניחוש להא מ"מ נסמוך על טעמא דהרגשה דכיון דלא הרגישה מסתמא לא ראתה ואמאי מצריך בדיקה וכמו דסמכינן אהא טעמא בעברה הוסת אך עתה עיינתי ונ"ל דלק"מ דהרמב"ם לשיטתו אזיל כי לפי מה שכ' בריש פ"ח דהלכות א"ב וכו' לחלק בין יש לה וסת לאין לה וסת וכו' דיש לה וסת היינו ליום קבוע וגם אם מרגשת מעצמה ע"י פיהוק ועיטוש ודכוותה אבל אין לה וסת אין לה יום קבוע וגם אינה מרגשת ע"ש.

מש"ה ניחא דלגבי אשה שאין לה וסת לא שייך הרגשה משא"כ ביש לה וסת סמכינן אטעמא דהרגשה בעברה זמן הוסת ולא בדקה דא"צ בדיקה לכתחלה ומה שמצריך הרמב"ם בדיקה לכל הנשים לא"ת ולא סמכינן אטעמא דהרגשה היינו היכא דשמשה חיישינן שמא סברה הרגשת שמש הוא כנ"ל: בחדושי על הגמ' כתבתי דהא דאמר ר"י א"ש ל"ש אלא באשה עסוקה דמגו דבעיא בדיקה לטהרות בעיא נמי בדיקה לבעלה אבל לבעלה לא בעיא בדיקה ומסיק דשמואל אשמועינן אפי' באשה שאין לה וסת דשמואל הוכיח זה מדיוקא דמתני' דתני רישא צריכה להיות בודקת חוץ מן הנדה והיושבת על דם טוהר דמשמע הא בתולה שדמיה טהורים צריכה בדיקה משום חשש דשמא נשתנה מראה דמים שלה וקשיא בסיפא דתני ומשמשת בעדים חוץ מבתולה שדמיה טהורים ואמאי תשמע בעדים אולי נשתנה מראה דמים שלה וצ"ל כתי' הש"ס דשמש עכרן.

ואכתי קשיא קושית רש"י דאכתי לפני התשמיש תבדוק מחששא דנשתנה וצ"ל כתי' רש"י דכיון דלאחר תשמיש לא בעי בדיקה לטהרות אף לפני התשמיש לא בעי בדיקה משום דכל לבעלה לא בעי בדיקה ולא אצרכוה בדיקה דלפני התשמיש אלא משום אידי דלאחר תשמיש וכמ"ש במהרש"א ז"ל לפי' רש"י וא"כ מוכח ממתני' דכל לבעלה לא בעיא בדיקה והאי מתני' מיירי אפי' באין לה וסת וכמ"ש התוס' ד"ה דמתני' הא וכו' וא"כ שמואל לפרושי טעמא דמתניתין אתא לאשמועינן דלא הקשה קושית הש"ס אבל אליבא דהלכתא יש לומר דלא סבירא ליה שמואל הכי אלא כרחב"א לקמן: ובזה ישבתי פי' ר"ח שהביאו הרא"ש ספ"ק דלא תקשי עליו קושית רש"י שם דקשיא לדידיה דר"י א"ש אר"י א"ש והנה לכאורה יש להשיב ע"ז דאיך אפשר לאשכוחי בבתולה שדמי' טהורים אשה שאין לה וסת אשה שאין דמיה טהורים אלא בקטנה ונערה שלא ראתה מעולם ובאלו לא שייך אין לה וסת וכמ"ש למעלה דכל שלא ראתה היא בחזקת טהרה אמנם ל"ק מידי דלא מיירי אלא שלא ראתה בבית אביה אבל בבית בעלה אפי' ראתה כמה פעמים וה"ק ד' לילות נותנין לה אפי' מתוך יב"ח ומכ"ש דניחא לפסק הרמב"ם בפ"ד מהלכות א"ב דאפי' קטנה בעי בדיקה לאחר תשמיש ובקטנה אין חילוק אפי' ראתה

ב"פ מיהו מפירש"י דף י' ע"ב ד"ה מתקיף לה ר' אלעאי וגם ממה שפירש"י במתני' כאן לא משמע כן ומיהו בלא"ה ניחא דמתני' מיירי נמי בהגיע זמנה לראות וראתה דנותנין לה כל הלילה ואפילו בעל כמה בעילות באותו לילה א"צ בדיקה כדתנן בפ' התינוקות וא"כ מיירי מתני' אפי' אין לה וסת ואפ"ה א"צ בדיקה לפני התשמיש מוכח דכל לבעלה א"צ בדיקה ואף דמשמע מדברי הרמ"א כגון בהגהה דאפי' אין לה וסת א"צ בדיקה לפני התשמיש אלא בפעם הראשונה בעילות אותו הלילה וכל הלילה כולה א"צ בדיקה אחר שבדקה תחלת הלילה וא"כ לכאורה גם מנערה שראתה אין ראייה דא"ל דשאני הכא כיון שכבר בדקה קודם ביאה ראשונה אין חובה עליה לבדוק עוד אך כבר כתבתי שאין דברי הרמ"א מוכרחים ברמב"ם ומתוס' דף י"ו ד"ה ב"ש מוכח להדיא דס"ל דצריכה בדיקה לפני תשמיש ותשמיש אפי' בלילה אחד וכ"מ מתוס' שם ע"ב ד"ה בדקה ואבד העד וא"כ דברי נכונים לשיטת ר"ח דיש לומר דס"ל כן ולא קשה מידי קושית רש"י וק"ל: קפז (א) בכדי שתושיט ידה כו'.

הטור כ' השיעור בכדי שתירד מן המטה והב"י תמה ע"ז דהא בגמ' רמיא אמתני' דתני איזה אחר זמן בכדי שתירד מן המטה מדתניא איזה הוא לאחר זמן פ"א ראב"צ כדי שתושיט ידה לתחת הכר או להכסת ותטול עד ותבדוק בו כו' ומשני ר"ח מאי אחר אחר דאחר ולפ"ז הך שיעורא דכדי שתירד מן המטה הוא שיעורא דאחר וליכא תו איסור א"ת ולא מחזקינן לה ברואה מחמת תשמיש וא"ל שהיו סוברים כאוקימתא דרב אשי דמתרין התם אידי ואידי חד שיעורא הוא עד בידה כדי שתירד מן המטה ותדיח פני' אין עד בידה כדי שתושיט ידה תחת הכר או הכסת כו' דהא אסיקנא לר"א בקושיא הלכך קמה לה הלכתא כר"ח עכ"ל ולענ"ד נראה לתרין כמ"ש בחדושי גמ' דאף דר"א נשאר בקושיא היינו דא"א לאוקמי מתני' דר"א מת"י דמוקי מתני' בעד בידה דאי מתני' מיירי בעד בידה גם הבריי' מיירי בעד בידה וכמ"ש התוספות שם ד"ה האי עד בידה וכו' וז"ל דה"ל לפרושי בבריית' באין עד בידה כיון דמתני' מיירי ביש עד בידה עכ"ל וכה"ג כ' הרמב"ן ז"ל בחדושיו אבל למאי דמוקי ר"ח דמתני' יהב שיעורא לאחר אחר לפ"ז י"ל דגם המתני' מיירי באין עד בידה והשתא מיירי נמי הברייתא דומיא דמתני' באין עד בידה ומש"ה כי שהתה בכדי שתירד מן המטה אינה טמאה אלא טומאת מע"ל ופטורים מא"ת אבל אי היה העד בידה אפי' שהתה בכדי שתירד מן המטה חייבת בא"ת משום דאידי ואידי חד שיעורא הוא ולא נדחו דברי רב אשי לגמרי רק במאי דבעי לאוקמי מתני' דמיירי בעד בידה בהא סלקי בקושיא אבל בגוף הדין דברי ר"א קיימים ואף ר"ח י"ל דלא פליג עליה אלא באוקימתא דמתני' אבל מודה לר"א במה דאמר דאידי ואידי חד שיעורא הוא דמה"ת יחלוקו ר"ח ור"א במציאות ומש"ה פסק הטור שפיר (אח"ז ראיתי שכן כ' ג"כ בס' תל"מ) וכ"נ מדברי הרשב"א בתה"א דלא לדחו דברי ר"א מהלכתא וכ"כ הב"ח שכן דעת הרשב"א וע' בלח"מ פ"ה מהלכות שגגות מ"ש לדברי הב"י ובאמת דברי הב"י מגומגמים וצ"ע מיהו מה שהרגישו הגדולים על הטור ק' נמי על פירש"י במכילתין ד' ס' ע"ב ד"ה בעלה בא"ת יע"ש וע' ברש"י יומא דף ו' ועיין ברמב"ם פ' ה' מהלכות שגגות שכ' וז"ל ואם שהתה כדי שתירד מן המטה ותדיח את פניה ואח"כ קנחה עצמה ונמצא דם בעלה טהור עכ"ל ולפ"ז אפשר ליישב דברי הטור דדוקא אם שהתה בכדי שתירד מן המטה ותדיח ואח"כ קנחה הוא דמיקרי אחר אחר והטור כ' כדי שתירד מן

המטה ותדיח כו' ומיירי שמצאה מיד ע"י הדחה בלא קינוח דזו מקרי תוך זמן ודוק: בש"ך ס"ק א' וז"ל מיד בכדי כו' כלומר אם ראתה מיד בשיעור זה אע"ג די"ל אחר תשמיש ראתה מ"מ כיון דהיתה חייבת א"פ מיקרי רואה מ"ת אבל אחר השיעור הזה טהורה אע"ג די"ל דקודם לכן ראתה יצאה מכלל רואה מ"ת וכו' אבל אם בדקה מיד אחר תשמיש ולא מצאה כלום ואח"כ ראתה אפ"ל תוך שיעור זה לא מיקרי רואה מ"ת וכ"ז פשוט עכ"ל ולענ"ד דבריו תמוהים דממ"נ דמאי מיירי אם כוונתו שמיד א"ת קנחה עצמה ומצאה טהורה ובדיקה דנקט לאו דווקא קשה מה יועיל להתיר הקינוח דלמא לעולם מקודם לכן היה ואלו בדקה שפיר היתה מוצאת מיד וכיון דאח"כ ראתה תוך שיעור איסור א"ת מיקרי רואה מ"ת ולא יועיל ולא יציל הקנוח ואם כוונת הש"ך במ"ש שבדקה מיד היינו בדיקה ממש בחורין וסדקין קשה כיון דבדקה מיד א"ת בדיקה יפה ואח"כ ראתה תו א"א לאשכוחי שיהיה הראייה תוך השיעור איסור א"ת וא"כ מאי איריא שבדקה בנתיים אפ"ל לא בדקה בנתיים נמי לא מיקרי רואה מ"ת כיון דהוא אחר שיעור איסור א"ת וחילי' דידיה מהא שכ' הרשב"א בת"ה הובא כאן בב"י אהא דגרסינן בפ"ק דנדה בעי ר"א מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב את בעלה חטאת א"ל ומי משכחת לה בדקה כשיעור וסת והתניא איזה שיעור וסת משל לשמש ועד וכו' הוי וסת שאמרו לקנוח ולא לבדיקה ע"כ ומזה הוכיח הרשב"א בשער הכתמים דלעולם לא משכחת בדקה תוך שיעור וסת לחייב בעלה חטאת ואפ"ל היה עד בידה והוקשה לו מהא דאמרינן בפ' כה"י איזהו לאחר זמן פי' ראב"צ כדי שתושיט ידה לתחת הכר או תחת הכסת ותטול עד ותבדוק ות"ל תבדוק דתני לאו דוקא אלא שתקנח והיינו דקתני מתני' ותדיח פניה עכ"ל והנה לכאורה אין לדבריו מובן דמאי קשיא ליה דבפ"ק אמרינן דלא משכחת שיעור וסת בבדיקה ואלו בפ' כה"י מיירי בשעורא דאחר זמן לענין א"ת וע"כ צ"ל בכוונתו כמ"ש הב"ח ז"ל וז"ל צ"ל דהרשב"א דקדק להקשות מתוך הדיוק דמשמע דוקא בכדי שתושיט לתוך הכר ותטול עד ותבדוק הוא דאינו חייב חטאת אלא בא"ת קאי אבל אם היה עד בידה חיוב חטאת נמי איכא בכדי שתבדוק ובפ"ק דנדה מוכח דאפ"ל עד בידה לא משכחת תוך שיעור וסת לחייב בעלה חטאת ועל זה ת"י הרשב"א דמסתברא דתבדוק דקתני בפ' כל היד לאו דוקא אלא שתקנח והתם דאיכא א"ת כיון שאין עד בידה עכ"ל אלמא דס"ל להרשב"א דמיד דנשלם שיעור חיוב חטאת מיד מתחיל שיעור א"ת ואין לו משך זמן כלל לשיעור א"ת אלא בכדי שתטול העד ואם שהתה יותר מזה מיקרי אחר אחר ואין איסור א"ת וא"כ כיון דשיעור בדקה הוא יותר משיעור וסת כדמוכח לעיל שאינו אלא לקנוח וא"כ מה שנמשך השיעור בדקה יותר משיעור קנוח אפ"ל אי נימא דשיעורן שוה וכדמוכח התם דף י"ב דאמר מה שתבדוק לא"ת מ"מ אם תקנח עוד אחר שיעור בדקה ודאי דאחר אחר הוא וא"כ לא ידעתי שום מציאות לדין זה שחידש הש"ך.

וכן מבואר ברמב"ם פ"ה מהלכות שגגות ד"ו שכ' אם קנחה עצמה וכו' ע"ש משום דלא משכחת לה בבדיקה ואפ"ל לענין איסור א"ת לא משכחת לה בבדיקה אלא בעד בידה והרמב"ם שם כתב כדי שתטול עד וכו' וא"כ מיירי באין עד בידה מש"ה כ' ואח"כ קנחה עצמה ע"ש: ומדי דברי במ"ש הרשב"א להוכיח ע"כ דהך דתבדוק דקאמר הש"ס לאו דווקא והיינו ע"פ מה שפירש הב"ח דס"ל להרשב"א דמשמעות הלשון משמע דדוקא

בכדי שתושיט ידה הוא דליכא חיוב חטאת אלא בא"ת הא אלו הוי עד בידה אפילו חיוב חטאת איכא נ"ל דמוכרחים אנו לדבריו ז"ל דאל"כ ק' מאי רמי הש"ס על מתני' מברייטא במתני' תני כדי שתדע מן המטה ותדיח ובברייטא קתני כדי שתושיט ידה ותטול עד ותבדוק בו מאי קושיא הא במתני' לא תני אלא כדי שתדיח וכו' מש"ה נמשך שיעורא בכדי שתדע אבל בברייטא דתניא ותבדוק מש"ה לא יהיב שיעורא אלא כדי שתושיט ידה לתחת הכר וכו' וכבר הרגישו בקושיא זו בחדושי הרמב"ן והר"ן ז"ל וכתבו לתרץ דמה דקתני שתדיח ל"ד אלא בדיקה ודבריהם דחוקים דמ"מ מנ"ל להקשות דלמא מתני' דוקא קאמר הדחה וקנוח בעלמא אבל לפי דקדוקן של הרשב"א ז"ל ניחא משום דקשיא ליה מדתני בברייטא כדי שתושיט ידה וכו' ותטול עד ותבדוק בו משמע הא אלו עד בידה אפילו חיוב חטאת איכא ואי ס"ד דברייטא תבדוק דוקא קתני ק' הא תני איזה שיעור וסת משל לשמש ועד וכו' אלמא דלא משכחת שיעור וסת בבדיקה א"ו תבדוק דקתני בברייטא ל"ד אלא הדחה ומש"ה מקשה שפיר: (ב) משמשת ג"פ.

היינו עם פעם אחד דהיינו עוד ב"פ ועמש"ל בסימן קפ"ו אדברי מ"י שבסי' זה גם מ"ש לעיל דלדעת הראב"ד בס' בעה"נ דכ"ז שלא בדקה לפני התשמיש אינו מן המנין דאולי ראתה לפני התשמיש אפילו אי נימא דדעת הראב"ד כן הוא מ"מ מן סתימות שאר פוסקים לא משמע כן אלא דכל שבדקה מיד אחר התשמיש בתוך זמן איסור א"ת רואה מ"ת מיקרי אע"ג דלא בדקה לפני התשמיש וכן מוכח בדרישה לעיל סימן קפ"ו שכתב על הב"י שכתב דכל שצריכה בדיקה לא"ת ממילא משמע דצריכה בדיקה לפני התשמיש וז"ל ואין טעם לדבר אם לא שנאמר שכדי להוציאה בלא כתובה אם תראה ג"פ מ"ת מ"ה הוצרכו גם כן קודם לכן כדי שלא תאמר גם לפה"ת היה הדם עכ"ל משמע דוקא לענין כתובה מצי היא למטען שמא קודם התשמיש היה והטעם כיון ששטר כתובה בידה אע"ג דהיא טוענת שמא כיון שגם הבעל אינו טוען ברי שתפסיד כתובתה מחויב לשלם וכמבואר בח"מ סי' פ"ב סעיף ב' בטוען בשטר ושניהם טוענים שמא שמחויב לשלם (מיהו י"ל דש"ה דא"ל אלו פרע שטרה בידו מה בעי ועוד יש לחלק בגוונא אחרונא ועיין בסוטה דף כ"ה ע"ב ד"ה בה"א או שותתת וכו') משא"כ לענין איסור דקיי"ל דספק איסור לחומרא וכ"כ בס' המלחמות בפ' אלמנה ניזונית דבדיקה שלפני התשמיש אינה אלא לטובתה כדי שלא נקלקל אותה שלא מן הדין דאולי קודם תשמיש היה ע"ש מוכח דאם לא בדקה לפני התשמיש אפילו הכי מיקרי רואה מ"ת וכן מוכח מדברי הפוסקים לעיל סימן קפ"ו במה שהקשו על הרי"ף וגם דעת הראב"ד בס' בעה"נ נוטה לפי הראשון שכתבתי לעיל בסימן קפ"ו יע"ש: (ג) ג"פ דם על עד שלו וכו'.

וכתב בתשובת פמ"א ח"ב סי' קכ"ו דכ"ז מיירי שמצא בעד שלו שהוכן לקנח בו א"ת וקנח עצמו בו אבל אם לא קנח בעד שלו רק שנמצא בבגד שלו בכתונתו א"כ לא הוי רק כמו שאר כתם הנמצא ולא מצינו שניחוש לכתמים בבגד האיש בכל הש"ס כ"א בבגדי אשה עכ"ד ולפ"ז נ"ל דהא דאסורה לשמש כשנמצא ג"פ על עד שלו דוקא בעד שקנח עצמו לא"ת אבל בנמצא כתם בכתונת שלו ג' פעמים א"ת אינו אלא כמו שאר כתם ואפילו אם נמצא נמי בכתונתה י"ל דבא לאחר זמן שיעור אשם תלוי ומה שנמצא בשלו דלמא מעלמא אתי ותלינן לענין זה שלא לאוסרה עולמית בלא בדיקת שפופרת כנלע"ד: אמנם מה שנראה מדבריו שם דם נמצא על בגד שלה שלא ע"י בדיקה

אפילו מיד אחר תשמיש אין לה אלא דין כתם כיון דמצאה שלא ע"י בדיקה כבר השגתי עליו בסימן קפ"ג ועכ"ז יש סעד לדבריו מן הפוסקים וכ"כ לקמן סי' ק"ץ שהדין עמו: (ד) וי"א שאין אנו בקיאים.

כתב הש"ך סק"ז ונאסרה על בעלה צ"ע אי מחמרינן מה"ט דאין אנו בקיאים לאוסרה לכל העולם היכא שהוחזקה בג' אנשים עכ"ל ובס' מנ"י כתב וז"ל ובס' בעל הנפש משמע דאין לחלק עכ"ל ואני אומר אף אם כדבריו כן הוא שמשמע כן בס' בעה"נ בהיות שס' הנ"ל אינו כעת תח"י מ"מ מסתפק הש"ך אחר ששאר הפוסקים לא חלקו בין זמן הזה לדורות הראשוני' אלא כולם כתבו השיעור משמע דאף אנו בקיאים אך הרמ"א חשש לדעת הי"א שבס' בעה"נ מ"מ י"ל דלא חשש אלא לאסור למי שהוחזקה אבל לא לעלמא והא חזינן דהרמב"ם סבירא ליה דלשלישי לא מהני בדיקה וצריכה שתתגרש דוקא ותבדוק ושרי' לעלמא ע"י בדיקה וכמ"ש המ"מ לדעתו בתחלת דבריו ועיין שם בסוף פרק ד' מהלכות אסורי ביאה אלמא דמקילינן טפי לעלמא אע"ג שכבר הוחזקה לג' אנשים וכן יש לומר לדידן דחיישינן לדעת הי"א דלא בקיאים בשיעורא מ"מ ה"מ לאותן אנשים שכבר הוחזקו בביאות אסור מה שאין כן לעלמא סמכינן אשאר פוסקים דס"ל דאנו בקיאים בשיעורא: (ה) נוטלת שפופרת.

עיין במנ"י שדקדק מדברי הרמב"ם שמתחלה מכנסת השפופרת עד מקום שהיא יכולה ואח"כ מכנסת בתוך השפופרת מכחול ובראשו מוך ודופקת אותו עד שמגיע המוך לצואר הרחם וע"ש הטעם ולפ"ז ה"ה כשהיא מוציאה תחלה מוציאה המכחול מתוך השפופרת וכן נראה לשון הרמב"ם שם: (ו) שהוא מן הצדדים.

כתב הש"ך ס"ק י"א משמע דאם לא נמצא על המוך בין שנמצא בצדדי השפופרת בין שלא נמצא עליו מותרת כו' עכ"ל אמת שכן משמע מדברי הפוסקים וכ"מ לכאורה מלשון הברייתא המובא בש"ס דף ס"ו דתני' כיצד בודקין אותו מביאים שפופרת וכו' אם נמצא דם על ראש המוך בידוע שמן המקור הוא בא לא נמצא דם על ראשו בידוע שמן הצדדים הוא בא ע"כ ומדתני לא נמצא דם על ראשו ולא תני נמצא על הצדדים בידוע כו' א"ו דכיון דלא נמצא על ראשו בין שנמצא על הצדדים ובין שלא נמצא דם כלל לעולם תלינן שהוא מן הצדדים אך הענין תמוה מאד דכיון דלא נמצא כלל מה"ת למיתלי בצדדים טפי מבמקור ובב"י וכ"כ בכ"מ דטעמא משום דרוב נשים אינן רואות מחמת תשמיש כל דמצינן למיתלי בה להיתרא שלא תצא מכלל הנשים תלינן כיון דאיכא רגלים לדבר שהרי נדבק ולא נמצא בראש המכחול עכ"ל לא ידעתי מה יענה רבינו ב"י באשה שאין לה וסת לדעת הרא"ש והרמב"ם לעולם צריכה בדיקה לא"ת ולדעת הרי"ף עכ"פ ג"פ הראשונים צריכה בדיקה וכתב הר"ן הביאו בב"י סי' קפ"ו דטעמא דצריכה בדיקה משום דכיון דאין לה וסת נראה מענינה שראיתה בא לה כפי המקריים כו' ולפיכך יש לחוש שמא אף מחמת תשמיש תראה עכ"ל הרי דעכ"פ באשה שאין לה וסת עלולה לראות מ"ת וא"כ אמאי נתלי להקל והא הברייתא מיירי באשה שאין לה וסת מדתני סיפא ואם יש לה וסת אלמא דרישא מיירי בשאין לה וסת וכמ"ש הש"ך לעיל בסי' קפ"ו ואפילו לדעת המפרשים שפירשו דרישא דברייתא מיירי נמי באשה שיש לה וסת וכמ"ש הש"ך שם מכ"מ מסתימות הפוסקים שכתבו להך בדיקה ולא חלקו

בין אשה שיש לה וסת לאין לה וסת אלמא דס"ל אפילו באשה שאין לה וסת מהני הך בדיקה הגם שאפשר ליישב קושיא זו בדוחק: מ"מ עדיין ק' לי דאי ס"ד דהיכא דלא נמצא כלל אמרינן מן הצדדים הוא וא"כ אף שתראה אחר כך מ"ת תלינן הכל במן הצדדים וטהורה היא לבעלה אם כן הגע בעצמך אשה שראתה ג"פ מחמת תשמיש ואח"כ עברה ושימשה ולא ראתה כלל ואחר כך שימשה ג"פ רצופים וראתה מחמת תשמיש תהא האשה טהורה לבעלה דהא כתב הרמ"א בהגה"ה סעיף יו"ד דתשמיש שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת וכיון דבבדיקת שפופרת אמרינן היכא דלא נמצא כלל בידוע שהוא מן הצדדים כן נימא נמי בתשמיש שלא ראתה דכל דם שתראה אחר כך תלינן מן הצדדים והוא דבר זר שאין השכל גוזר דדל מהכא הראיות הראשונות לא יהא אלא שלא ראתה מעולם והשתא נתקלקלה וראתה ג"פ רצופים דאסורה לו לעולם וכי זו שראתה גם מקודם ג' ראיות אלא שפסקה פ"א ולא ראתה עדיפא והא ודאי ליתא וכ"מ מהש"ך בס"ק ל"ג שהביא ראיה מן התשובת מיימוני שהביא בס"ק י"א מוכח דלא מהני הפסקה זו אלא לענין שמותרת לשמש אח"כ אבל אם ראתה אח"כ ג"פ רצופים אסורה וכמו שאכתוב לקמן וא"כ הא דתני לא נמצא על ראשו בידוע שהוא מן הצדדים היינו שלא נמצא על ראשו אלא על הצדדים בהא אמרינן בידוע שהוא מן הצדדים אבל בלא נמצא כלל לא מיירי בברייתא כלל (ולכאורה יש לדייק מלשון הש"ס מדלא אמר נמצא על הצדדים בידוע שהוא מן הצדדים לא נמצא על הצדדים בידוע שהוא מן המקור משמע דאף אם לא נמצא על הצדדים ולא על ראשו נמי מותרת ויש לדחות ועיין בשו"ת כנ"י) אלא דהרמ"א ס"ל דלענין זה מהני עכ"פ דמותרת לשמש אח"כ והוציא דין זה מהגה"מ שהביא בהש"ך ס"ק י"א וכמו שאכתוב לקמן וכן הוא בהדיא בתוספתא בלשון הברייתא ההובא בש"ס נמצא על ראשו וכו' נמצא על הצדדים בידוע וע"ש וכן מוכח מדברי הראב"ד בס' בעל הנפש שהביא בב"י בסס"י זה שאין לנו עכשיו בדיקה זה שאין אנו בקיאים בין ראשו לצדדים עכ"ל ואי ס"ד דהיכא דלא נמצא כלל לא בראשו ולא בצדדים נמי אמרינן בידוע שהוא מן הצדדים ק' איך סתם וכתב שאין לנו עכשיו בדיקה זו הא עכ"פ יש לנו בדיקה היכא דלא נמצא כלל שום דם וכי טח עינינו מראות אם ישנו או לאו ודברי הב"ח שכתב פי' אחר לדברי הראב"ד שטעמו שאין אנו בקיאים להכניס השפופרת וכו' תמוהים מאד וגם הרא"ש כ' על דברי הראב"ד הנ"ל וז"ל ואין נראה דמה בקיאות שייך בין אם הדם על ראשו או על הצדדים משמע נמי כ"ז שלא נמצא על הצדדים לא אמרינן מן הצדדים הוא וכדברי התוספות שהבאתי לעיל אף שבגמרא דידן לא נאמר כן הא כתב הרשב"א בתה"א בדין ותולה במכתה בברייתא זו שכן דרך הש"ס להוסיף על לשון הברייתא וה"ה יש לומר דכן דרך לקצר ועלה בדעתי לתרץ מה שהקשיתי דאמאי נתלה היכא דלא נמצא כלל במן הצדדים טפי מן המקור דהיינו טעמא שהרי כתב הב"י דמה שנותנים מוך בראש המכחול מפני הדם כ"ש ניכר במוך מה שאינו ניכר בעץ וכה"ג י"ל שגם בשפופרת של אבר אינו ניכר וא"כ היכא דלא נמצא כלל אמרינן בוודאי מן הצדדים הוא בא ומה שאינו נראה לפי שאינו ניכר אך בכל זה לא נתקררה דעתי והוא דוחק מכמה טעמים חזא דהב"י כתב עוד טעם דנותנין מוך כדי שלא ישרוט בראשו וא"כ מוכח דאף בעץ ניכר וה"ה באבר וכן מעיד החוש והשכל ועוד שהרי הרמ"א כתב דתשמיש שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת ולפ"ז בדיקת שפופרת

ודאי דעדיף דהוא מהני אפילו ראתה אחר כך ג"פ מחמת תשמיש אמרינן דמן הצדדים הוא משא"כ בתשמיש שלא ראתה וכמו שהוכחנו לעיל: והנה הב"ח כ' מטעמא דנפשיה דמש"ה תלינן מן הצדדים בלא ראתה דאלו הוי מן המקור אין לחלק בין אצבעות או כחות והכל שוה לראות בהם משא"כ אי מן הצדדים הוא יש לחלק בין אצבע לאצבע או בין כח לכח ומש"ה כשלא ראתה כלל אמרינן דודאי מן הצדדים הוא ומה שלא ראתה לפי שלא היה שוה לאצבע דידיה או לכחו ומלבד שדבריו הם נגד הסמ"ג והסה"ת שכתבו דלא שרינן לבעל שני אלא מכח ס"ס וכמבואר בב"י דמוכח דאף אם הוא מן המקור נמי יש חילוק בין אצבע לאצבע או בין כח לכח גם זולת זה אין לדבריו שחר וקיום (וכן הק' חכם א' להגאון הב"ח בעצמו בס' תשובת הגאונים בתראי סימן ל"ד ולא נמצא שם תשובה על קושיא זו) דא"כ למה שרינן לבעל שני טפי מלבעל ראשון דממ"נ אי חיישינן דלמא מן המקור הוא א"כ גם בבעל השני ודאי תראה ואי דמסתמא תלינן להתיר שהוא מן הצדדים גם לבעל הראשון נתיר.

וכבר השיגו בזה בשו"ת אמונת שמואל סי' נ"ו ומלת בבדיקה שכ' שם הוא ט"ס ומחמת זו לא עמד בשו"ת מהרמ"ז על כוונת א"ש וכ' מה שכ' וכ"כ במנ"י שהוא ט"ס ומה שכ' במנ"י ליישב השגות הא"ש על הב"ח וז"ל כיון דעכ"פ הוחזקה אצל בעלה הראשון לראות מחמת תשמיש ואף שבא מן הצדדים מ"מ שמא פ"א תראה דם מן המקור ותשמש עם בעלה ע"כ תנשא לשני ולפי שאין האצבעות שוין אולי לא תראה אצלו עכ"ל דבריו תמוהים דא"כ למה שרינן בבדיקה לבעלה הא' כהסכמת רוב הפוסקים חוץ מרש"י ורמב"ם.

ואמאי דאף שע"י בדיקה נתברר שהוא מן הצדדים מה בכך דהא בלא"ה תלינן שהוא מן הצדדים דמה"ט שרינן לה לבעל השני אלא שאצל בעל הראשון חיישינן אולי תראה פ"א מן המקור א"כ מה יושיענו הבדיקה סוף סוף איתא להאי חששא. גם בלא"ה דבריו תמוהים דאף הב"ח לא קאמר דתלינן בצדדים דוקא לענין שלא לאוסרה לעולם מ"מ מודה דצריכה ז"נ כמו בבעל ב' וג' וא"כ מה תקלה איכא דאף שתראה דם ממש ממקור תספור ז"נ גם מ"ש עוד במנ"י וז"ל ועוד י"ל דלכך אסרינן לבעל הראשון כדי שלא יהא לעולם עומדת בספק איסור עכ"ל גם בזה דבריו דחוקים דכיון דשרינן לבעל השני אע"ג דליכא אלא חדא ספיקא לשיטת הב"ח אי מן המקור או מן הצדדים ע"כ צ"ל משום דמסתמא תלינן שהוא מן הצדדים א"כ מה ספק איסור יש כאן דתלינן בצדדים ומ"ש לעולם או ב' וג' פעמים דהא אם בדקה בשפופרת בבעל הראשון שרי אפי' לבעל הראשון כיון דידוע שהוא מן הצדדים וא"כ אף דלא בדקה נמי מאי ספק איסור יש כאן כיון דמסתמא תלינן בצדדים לשיטתו דמה"ט שריא לבעל השני והשלישי ותמה אני על המנ"י שירד להציל ולא הציל ובר מן דין קשיא קושיתנו הנ"ל מה דקשיא נמי לת' הב"י דא"כ דהיכא דלא ראתה דם כלל ע"י בדיקת שפופרת אמרינן בידוע שהוא מן הצדדים דאי מן המקור היה בא דם גם עתה א"ו שהוא מן הצדדים א"כ היכא שהוחזקה ג"פ ואח"כ שימשה ולא ראתה נמי נימא הכי בידוע שהוא מן הצדדים ואפי' הוחזקה לראות אח"כ שריא והא ודאי ליתא וכמש"ל וא"ל דלשיטת הב"ח לא קשה מידי דבשלמא בבדיקת שפופרת שפיר אמרינן בידוע שהוא מן הצדדים ומה שלא ראתה כלל דכי השפופרת לא היה שוה לאצבעו או לכחו משא"כ בשימש' ולא ראתה דליכא למימר

הכי דהא הוחזקה לאצבע שלו ובכל הכחות וא"כ מה שלא ראתה עכשיו אין למתלי בצדדים טפי מבמקור אכתי קשיא איך כ' הרמ"א דשימשה ולא ראתה עדיף מן בדיקת שפופרת הא לפי זה גרע וגרע וכמש"ל: כללא דמלתא שאין לדברים אלו שורש ועיקר עד שאני תמה מאד על הש"ך שכ' וז"ל משמע דאם לא נמצא על המוך וכו' בין שלא נמצא כלל מותרת וכן משמע מדברי הפוסקים וכ"כ הב"ח וכו' הטעם דאלו היה מן המקור גם עכשיו היה נמצא על ראש המכחול ע"כ משמע דס"ל בלא נמצא דם כלל אמרינן בידוע שהוא מן הצדדים דהא הוא מציין על הש"ע שכ' ואם לאו בידוע שהוא מן הצדדים וע"ז כ' דברים אלו וכ"כ בס' א"ש סי' א' וכן נראה מט"ז סק"ו וא"כ לדעתם אפ"י ראתה אח"כ כמה פעמים תלינן מן הצדדים והוא תימא וכמש"ל וביותר נפלאתי מאד על הש"ך שמסיים וז"ל וכן הוא בתשובת מיימוני פ"ד מהלכות א"ב בשם ריצב"א נ"ל דאפ"י בדקה עצמה ע"י שפופרת ולא מצאה דם כלל מותרת לשמש אח"כ דלמא נתרפאת שהרי ע"י הכנסת השפופרת רגילה לראות כמו ע"י אצבע וכו' ופשוט הוא עכ"ל משמע מדבריו שדברי הגה"מ ודברי הב"ח א' הם ובאמת הן רחוקים זה מזה מאד דלדעת הב"ח כיון שלא ראתה ע"י בדיקת שפופרת אמרינן ודאי מן הצדדים הוא וא"כ אפ"י הוחזקה לראות אח"כ תלינן בצדדים משא"כ לדעת הגה"מ דתלינן דנתרפא א"כ היכא דהוחזקה לראות אח"כ הא חזינן דחזרה לקדמותה ואסורה ועוד מדכתבו הגה"מ דלמא נתרפא משמע דלא ברירא ליה אי נתרפא אי לאו רק דרגלים לדבר דנתרפאה וא"כ היכא שחזרה וראתה אפ"י פ"א י"ל דאסורה דאיגלאי מלתא למפרע שלא נתרפאת ודמיא להא דלקמן בסעיף ט' הפחידה פתאום ונפל ממנה חררת דם נתרפאת ומותרת לבעלה ואם חזרה וראתה מ"ת אפילו פ"א בידוע שלא נתרפאת וה"נ הכא וכן ראיתי בשם תשובת מהרש"ך ח"א סי' מ"א אשה שנאסרה על בעלה מ"ת שראתה ג"פ ועכ"ז הכניס הבעל עצמו בספק איסור ושימש עמה ב"פ ולא ראתה ושימש פ"א וראתה דם ומן אותו פעם ואילך היתה רואה למקוטעין אסורה לבעל ע"כ וגוף התשובה אינו תח"י עכ"פ נראה דעתו כמ"ש דהשתא אגלאי מלתא דלא נתרפאת הגם שאין אני כדאי לחלוק על הגדולים מ"מ מי שירצה להקל ולסמוך עליהם בבדקה בשפופרת ולא מצאה כלום ואח"כ ראתה ג"פ יסתור כל הראיות שהבאתי לעיל ואח"כ יורה להקל כי לענ"ד הדבר צריך פנים ודי מי שמקיל להורות שתשמש אחר בדיקה עד שתחזק וגם בזו צ"ע וכמש"ל דמדברי הגה"מ משמע דלא ברירא ליה שנתרפאה וא"כ אם חזרה וראתה אפ"י פ"א אמרינן דאיגלאי מלתא וכמ"ש לעיל וכמ"ש בתשו' הרש"ך.

מיהו לכאורה מדברי הרמ"א שהבאתי לעיל לא משמע כן וכ"מ מחדושי מהרי"ו סימן נ"ב ודוק שם. וכ"נ מדברי הגהות ש"ד גבי יולדת המובא בס' זה אבל לתלות בצדדים אף שתראה אח"כ לטהרה לגמרי אף באיתחזק אח"כ לא ידעתי שורש ומקור לזה והן אמת שגם לשון הרמב"ם ז"ל תמוה בדין זה שכ' וז"ל בסוף פ"ד כיצד בודקת עצמה לידע אם נתרפאת או לא נתרפאת מביאה שפופרת וכו' אם נמצא דם על ראש המוך בידוע וכו' ואם לא נמצא על המוך כלום בידוע שהדם שהיא רואה מדוחק הצדדים וטהורה היא עכ"ל הנה מתחלה כ' כיצד בודקת עצמה לידע אם נתרפאת וכו' משמע שבדיקה היא להבחין אם נתרפאת ואח"כ כ' שבדיקה היא לידע אם מן הצדדים או מן המקור וא"כ סוף כל סוף בין שהוא מן המקור או מן הצדדים היא לא נתרפאת ולא

אישתנית ממה שהיה מקדם ואפשר ליישב בדוחק דמ"ש הרמב"ם ואם לא נמצא על המוך כלום כוונתו דמ"מ נמצא דם על הצדדים דאז ידעין בודאי שהוא מדוחק הצדדים וממילא משמע דאם לא נמצא דם לא בצדדים ולא בראשו אמרינן שנתרפאת כנ"ל ויהיה איך שיהיה הכוונה בהרמב"ם עכ"פ מה שכתבתי למעלה נ"ל נכון אח"ז נדפס ס' תל"מ וראיתי שעמד ג"כ בכמה דברים שכתבתי ע"ש: (ז) ואף בזמן הזה יש לסמוך אבדיקה זו.

כ' בתשו' א"ש סי' נ"ז בשם חכם א' שבתחלה בדק שלא בשפופרת ע"י מוך בעובי ואורך האבר אולי יהיה דם מן הצד ואז אין צריך לבדוק בשפופרת ובאם נמצא על ראש המוך אז לא תועיל הבדיקה לחומרא וחזר ובדק בשפופרת וישר בעיני והגון עכ"ל וראיתי בס' זכרון יוסף בחי"ד סי' כ"ב שמפקפק ע"ז ולא ראה דברי א"ש אחר שלא הביאו גם כל דבריו אין מוכרחים ומ"ש דהא דאמרו בדיקת שפופרת ולא אמרו שתבדוק ע"י מוך כעובי אצבע לאו להקל עליה אמרו דניחוש פן תתלכלך ראש המוך בצדדי הרחם כו' דא"כ אם כו' לא עיין בלבוש עט"ז שכ' כן להדיא שהוא להקל עליה יע"ש ולפ"ז אין להחמיר להמציא טעמים אחרים שכ' המחבר הנ"ל להחמיר על האשה וכדאי בעל א"ש לסמוך עליו גם המנ"י לא השיג עליו אלא שכ' שאין לעשות כן והוא שלא לצורך מ"מ מודה דמהני וכ"מ מדברי הר"ן בחדושו ע"ש וכ' עליו במנ"י ז"ל ולענ"ד היא בדיקה שלא לצורך דאף שהוא מן הצדדים בודאי יתלכלך ראש המכחול עם תחיבתה ולכך מכנסת בשפופרת עכ"ד ולא ידעתי טעם לדבריו דהא עכ"פ נ"מ באם לא תמצא כלל דמותרת לשמש אח"כ דהא הטעם שמכניסה המכחול בשפופרת אינו אלא כדי שלא יתלכלך ראש המכחול בצדדים וא"כ אם לא תמצא דם כלל מהני כמו בשפופרת ועוד מ"ש המנ"י דאף שהוא מן הצדדים בודאי יתלכלך ראש המכחול גם זה ליתא ומעשה בא לידי באשה שראתה ג"פ מ"ת אחר לידתה וצויתי לעשות כיס מבגד פשתן ארוך וקצר כמדת אבר ולמלאות הכיס במוכין בדוחק עד שנעשה עגול ועב כמדת אבר בינוני והיה דק מלמעלה ועב למטה בדקוה בו ונמצא דם מן הצד והתרתי לשמש עם בעלה ואח"כ לא נמצא עוד דם מ"ת מיהו אם לא נמצא בו דם כלל אין להתיר לשמש אחר בדיקה זו כי אם כשהכניסה עד מקום שהשמש דש ומ"מ דבר קשה הוא להכניס דבר רך כ"כ בעומק משא"כ בנמצא על הצדדים הרי ידיים מוכיחות שמן הצדדים בא אלא שיש לעיין למה כ' הרמב"ם שצריכה שתכניס השפופרת להמקום שהשמש דש הא אפי' לא הכניסה כ"כ נמי סגיא דממ"נ אם תמצא בראשו בודאי מן המקור הוא בא ואם תמצא מן הצדדים הא ידיים מוכיחות שמן הצדדים הוא בא ומה"ת לחוש דבא נמי מן המקור אחר שיש מכה מבוררת לפנינו ומיהו למאי שכ' לעיל דהרמב"ם רצה להורות הדין ברמיזת לשון דהיכא דלא נמצא כלל אמרינן דנתרפאת ומ"ש הצריכה להכניס עד מקום שהשמש דש דאל"כ מנא ידעין שנתרפאת דמה שלא ראתה משום דלא הכניסה עד מקום שהשמש דש גם י"ל דאולי מן הצדדים הוא למעלה במקום שהשמש דש משום הכי מצריך עד למעלה: (ח) וי"א שאסורה לראשון.

זו היא דעת הרמב"ם ודעת רש"י בגמרא ומ"ש הב"י ז"ל ולענ"ד גם דברי רש"י אפשר לפרש כן עכ"ל כבר עמד ע"ז בתשובת מוהר"מ לובלין בסי' נ"ב וז"ל אבל אני איני רואה בדברי רש"י שום אפשרות שיתפרש כן אך הרמב"ם הוא מתמיר יותר מרש"י

וס"ל דאפי' לבעל שלישי לא מהני בדיקה כנראה מדבריו בס"פ ד' מהלכות א"ב וכו' המ"מ הטעם שכיון שהם מוחזקים בה שרואה דם אינם מותרין אפי' בבדיקה (ולדעתו מיושב קושית הב"י שזכרתי לעיל דמה יועיל אם לא נמצא כלום על השפופרת דלמא משום שלא שוה לאצבע אמנם לדעת הרמב"ם ניחא שהרי כ' סה"ת וסמ"ג דמש"ה שרינן לבעל ב' בלא בדיקה אבל לא אחר בעל ג' משום דכ"ז דלא איתחזק יש ס"ס שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא אין כל האצבעות שוות משא"כ לאחר שהוחזקה לכל האצבעות דאין כאן ס"ס וא"כ לאחר שבדקה בשפופרת ולא מצאה כלום הא חזינן דאף שנתחזקה לראות מ"מ אין האצבעות שוות מש"ה שרינן לה לבעל ד' משום ס"ס משא"כ לבעל ג' דליכא ס"ס כן העלה בני מוהר"מ ונכון הוא ולפ"ז ניחא במ"ש המ"מ שם וז"ל ונ"ל בדעת רבינו שהוא סובר שאין לה לעמוד עם בעלה בבדיקה שמא יבא עליה קודם בדיקה אבל וודאי אם בדקה עצמה בין ראשון לב' או בין שני לג' ומצאה שהדם מן הצדדים מותרת היא לשני או לג' וכו' עכ"ל דקדק וכו' ומצאה שהדם מן הצדדים דבהא הוא דמותרת לב' אבל אם בדקה עצמה בין א' לב' ולא מצאה כלום אינה מותרת לעולם משום דאיכא למימר מה שלא מצאה כלום לפי שלא היה דומה לאצבע דהא אכתי לא איתחזקה לכל האצבעות) וצ"ע דא"כ למה כ' הרמב"ם בפ"י מהלכות גרושין הלכה י"ג וז"ל וכן המוציא את אשתו משום איילונית או משום שרואה דם בכל עת תשמיש.

ה"ז לא יחזיר לעולם שמא תנשא לאחר ותלד האיילונית ותתרפא הנדה ויאמר אלו הייתי יודע שכן הוא לא הייתי מגרשה ונמצא הגט בטל ובניה ממזרים עכ"ל ק' איך מצי למיטען הכי דהא אפי' נבדקה בשפופרת ס"ל להרמב"ם דאסורה לראשון ולשני ולשלישי א"כ לעולם היתה אסורה לו ודוחק לומר דדוקא על בדיקת שפופרת לא סמכינן אבל אם הפילה חררת דם סמכינן דז"א שהרי הרמב"ם השמיט כלל להך דחררת דם אלמא דלא ס"ל א"ו שאין אנו סומכים ע"ז ומיהו למ"ש המ"מ בסוף וז"ל ונ"ל בדעת רבינו שהוא סובר שאין לה לעמוד עם בעלה בבדיקה שמא יבא עליה קודם בדיקה וכיון שהוחזקה אסורה היא לו עכ"ל א"כ י"ל דהיכא שרוצה להשהות אותה ע"י שלישי וכמ"ש הרשב"א הובא בב"י ס"ס"י מותר ולפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דבדיקה מהני אפי' לבעל הראשון והא דהוצרך לגרש היינו שלא להשהות אותה אולי יבא עליה קודם בדיקה וע"י שלישי שרי להשהות אותה עד אחר הבדיקה ועיין בר"ן ובבי"ש בא"ע סי' קי"ז סק"ג ובח"מ שם ס"ק ג'.

ומיהו מדברי המ"מ לא משמע כן שמסיים וז"ל אבל אם בדקה עצמה בין ראשון לב' או בין ב' לג' ומצאה שדם מן הצדדים מותרת היא לשני לשלישי לעולם עכ"ל מוכח דלראשון או לשני או לשלישי היכא דבדקה עצמה קודם הגרושין אסורה דדוקא היכא דבדקה ביני וביני שריא וא"כ ק' קושיתו הנ"ל וא"ל דס"ל להרמב"ם דדוקא ע"י בדיקת שפופרת דגזרינן אחר בדיקה אטו קודם בדיקה משא"כ היכא שאמר הרופא מומחה ישראל שנתרפאת דלא גזרינן וס"ל להרמב"ם כדעת הריצב"א שבהגהות מיימוני דסמכינן עליו זה דוחק: (ט) צער וכאב.

בשו"ת אמ"ו הגאון שב"י סימן מ"ב כתב דהרמ"א מיירי באשה שאין לה וסת אבל באשה שיש לה וסת כיון דלדעת הרמ"א לקמן דפסק באשה שיש לה וסת אין צריך

שתדע שמכתה מוציאה דם ואם כן כיון שיש לה כאב הרי הוא כמכה שא"י אם מוציאה דם וא"צ בדיקה כלל עוד כ' לחלק בין כאב לכאב והגהות מיימוני שהביא רמ"א איירי שאין להן כאב כ"כ עכ"ד ומה מאד תמיה לי עליו איך קירב את המרוחקים בזרוע שדברים אלו נאמרים בלשון השואל בתשובת א"ש סי' כ"ג והגאון א"ש סתר דבריו ומסיק דכאב אינו כמכה אפי' כמכה שא"י אם מוציאה דם ולא נקרא מכה אלא במרגשת בהליכה או בישיבתה או שאר סברות שיש לה מכה אמנם בתשובת ד"ש סי' פ"ו נראה דס"ל דכאב כמכה שכ' וז"ל וסימני הכאב לבדם אינם מובהקים כ"כ בענין זה כמו בענינים אחרים להורות על מציאות מכה שהרי נוכל לתלות הרגש כאב בדבר היותר הווה וטבעי שהוא תנועות התקבצות הגידים להחזיר האם למקומו עכ"ל משמע דבעלמא הרגשת כאב כמו מכה הוא מיהו אפשר דשאני התם דהרגשת כאב היה בשעה שהיתה ממשמשת בידיה להשיב האם למקומה א"כ ה"א דרגלים לדבר הוא שיש לה מכה וע"ז כ' דאפ"ה לא תלינן במכה אלא בדבר ההוה שהוא תנועת התקבצות הגידים אבל בעלמא ס"ל דלא תלינן הכאב במכה וז"ל בסי' של"א הבא מן המכה שבבשר המקור או הרחם או הבא מן העלי' ממכות הכליות אינו דם הנדות וזיבות שאסרה התורה שהוא הבא ונגרר מאליו דרך העורקים והוורידים שבחדר ושלפנים ממנו כטבע היצירה ואדרבה הרגש הכאב בחולשת השדרה הוא האות והמופת שהדמים הללו ממעין אחד הם שהם נדות וזבות שאסרה התורה שהרי כפי האמת עיקר קשר הרחם וחזוקו הוא בשדרה עד כנגד הטבור והרגשות הכאבים הם האותות והמקרים הקדומים בטבע לוסתותיהם וקדמוני הרופאים בספריהם מדי דברם בחולי רבוי הזלות דמי הנדות והתמדות זמנם כותבים שאחד מהסכות הגורמות הנזקים הללו הוא חולשת הטבע בשדרה ורפיון הוורידים בהתמעט במ כח המחזיק וזה דמי נדות יקראו לו אף חכמי האומות ולא תהא תורה שלמה שלנו נאמנה יותר משיחות חולין שלהם ששנו חכמים בלשון המשנה אלו הם הוסתות מפקת וחוששת בפי כרסה ושפולי מעיה ופי' רש"י ז"ל כנגד טבורה ורחמה דהיינו כאב השדרה עכ"ד ומן רמ"א ומהרי"ל אין ראייה דחולי האר"ץ ווינ"ד הוא מכה גמורה אף שאינה מכה מ"מ הוא ברור שאינו בא מן המקור ואפ"ה לא התירו אלא ע"י מוך דחוק ע"ש וכן כ' בשו"ת ח"צ סי' ע"ג ומ"ש עוד בש"י לחלק בין כאב לכאב גם זה תמוה הא בתשו' מיימוני כ' להדיא וז"ל היא מצטערת בשעת תשמיש וקשה לה מאד עכ"ל אלמא אפי' צער גדול לא מהני אלא שתבדוק בבעלה הראשון ע"כ אין להקל אפי' באשה שיש לה וסת ופליאה בעיני אחר שלא נתעלם תשו' א"ש מעיני הגאון מ"ו בעל שב"י כמו שהביאו בתחלת התשובה ואיך נתעלם ממנו רגע ולא ראה שדחה כ"ז בשתי ידים ואם היה דעתו לחלוק עליו היה לו להביא דבריו ולסתור ראיותיו: ובהיותו יושב על כסא הוראה בק"ק פרדן הייתי שואל מהגאון מוהר"ר צבי הירש זצ"ל שהיה אב"ד דק"ק ה"ש בנדון שבא לפני וזה תשובתו.

ומתוך תשובתו מובן ענין השאלה וז"ל מה ששאל אם כאב כמכה בודאי לא נעלם מאתו שט"ז בסי' קצ"א וקפ"ז כ' שכאב כמכה אמנם הח"צ סי' ע"ג השיג עליו אמנם אף דמסתבר טעמי' ואנן מורים כדבריו מ"מ הכל לפי הענין בכתמים דרבנן ואיכא עוד צדדים להתיר יש לצדד לחלק בפרט באשה כזו שלא מטוהרה היא אמנם מה שתראה בהרגשה א"א להתיר מחמת הרגשת כאב ובבדיקת עד כ' לי הגאון מוהר"ר יעקב כ"ץ

ז"ל שהיה אב"ד בק"ק פפד"מ שנסתפק מאד אם הוא מדאורייתא או מדרבנן כי מהב"י סי' ק"ץ משמע שהוא מדאורייתא דהוי כמו הרגשה ופסקי מהרא"י סי' מ"ז לא משמע כן אמנם אשה זו אין לה כאב אף אם מראה דמי' משונה משאר נשים מ"מ כיון שאדום הוא אין לזוז מדברי הש"ע י"ד סי' קפ"ח לדעתי לא יאמר שום אדם שיש לו קצת מוח בקדקדו שהוא בקי במראות אם לא דעת שוטה ודעת שוטי' כו' אך אמרתי אולי איזה שונא בדה מלבו שכנגדו של השואל אמר שבקי במראות דמים אם אותו שכנגדו של השואל בר דעת וחלילה לבלות זמן בחנם להביא ראיות ע"ז כנ"ל האמנם האידנא נולד דבר חדש במדינה זו שלא נזכר בפוסקים אותן כינים שקורין פילץ לייז הדבוקים בבשר המוזכר בש"ע סי' קצ"ח אם חופפת האשה בבגדים ובחלוקה נתאדם החלוק מן הכינים אם מוצאת בלא הרגשה תבדוק ע"י נשים בקיאות אולי ימצא שהאשה הזאת יש לה גם כן הכינים הנ"ל ויש לה לתלות כתמים בזה וגם בבדיקת עד אפשר להקל אם יהיה עוד איזה צד להתיר הכל לפי ראות עיני המורה (ועיין מ"ש לעיל סי' קפ"ג) ומדי דברי באם כאב כמכה נזכיר מ"ש הרמ"א סי' קפ"ז ס"ה להקל באם א"י אם מכתה מוציאה דם אם אינה יודעת אם הדם בא מן הצדדים או מן המקור מכח ס"ס והש"ך ס"ק כ"ב משיג ע"ז וז"ל מה ס"ס הוא מיד איכא למימר שמא דם נדה הוא ולא מקרי ס"ס כמ"ש בדיני ס"ס דין י"א וי"ג ובדין י"א כתב אם ב' ספקות הם משם אחד אינה ס"ס ובדין י"ג כתב ס"ס שאינו מתהפך אינו ס"ס והפר"ח סי' י"ג והרא"ש סימן ל"א דקנ"ח העלו אף שאינו מתהפך מקרי ס"ס וכתב הרא"ש כן דעת רוב הפוסקים.

ומה שמשיג הש"ך מדין י"א דהוי שם א' כיון דספק שמא מן הצדדים וספק שמא מן המכה תרווייהו שמא לאו דם נדה הוא נלענ"ד דלמאי דאיתא בפסקי מהרא"י היכא שהספק הראשון מתיר יותר מן האחרון הוי ס"ס. אף אם הספקות משם א' וכ"כ המנ"י בקונטרס הספקות שלו היכא דספק האחרון מתיר יותר מן הראשון הנה אם מקור מקומו טמא הספק שהוא מן הצדדים מתיר אף הדם כיון דלא היה במקור כלל משא"כ למ"ד מקור מקומו טהור אין כאן ס"ס ולפ"ז היכא דא"י אם מכתה מוציאה דם אינה תולה להקל אף שאינה מרגשת שהדם בא מהמקור אבל למ"ד מק"מ טמא אף דא"י אם מכתה מוציאה דם תולין להקל מכח ס"ס ובזה נלע"ד ליישב הא דדקדק ש"א סי' ע"ו אברייתא דבפ' התינוקות דף ס"ו דברישא תני אם יש לה מכה תולין במכתה משמע בסתמא תולין אף שא"י אם מכתה מוציאה דם ואח"כ אמר נאמנת אשה לומר מכה יש לי שממנה יוצא דם הא ספקא טמא דאין תולין במכתה ולפ"ז י"ל דאי' בש"ס ונאמנת אשה לומר מכה יש כו' דברי רבי וכתב רש"י צ"ל והך מלתא לחודא דנאמנת אשה קאמר ר' אבל רישא כולה רשב"ג הוא ע"כ דלא כתוס' ד"ה ונאמנת וכבר כתבתי לרשב"ג דס"ל לקמן מק"מ טמא ס"ל דתולה במכה אע"פ שא"י שמוציאה דם מטעם ס"ס כנ"ל ולכך תני ותולין במכתה דמשמע בסתמא תולין אף שא"י אם מוציאה דם או לאו מטעם ס"ס כנז"ל דהן הן דברי רשב"ג דס"ל מק"מ טמא אבל בסיפא קתני ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי ולר' בעינן שיוודעת בודאי שמכתה מוציאה דם הא א"י לא כיון דס"ל לרבי מק"מ טהור וליכא ספק ספיקא דשני ספקות משם אחד הן אם דם נדה הוא או לאו ודו"ק: ובזה מיושב מה שיש לדקדק הא דקאמר בש"ס הכא ונאמנת אשה לומר וכו' דברי רבי רשב"ג אומר דם מכה הבא מן המקור טמא ורבותינו וכו' מ"ב אמר עולא מק"מ טהור א"ב

ולכאורה היכא רמיזי בדברי ר' שמק"מ טהור דפליג עליו רשב"ג הא לא קאמר ר' אלא נאמנת אשה וכו' והיינו לענין שתהא טהורה לבעלה אבל הדם י"ל דס"ל נמי דטמא אבל לפ"ז ניחא דמדקאמר ונאמנת ודקדקו מלשון זה הפוסקים דבעינן שתהא יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם.

וקשה אמאי צריכה שתדע ודאי הא הוי ס"ס אע"כ דס"ל דמק"מ טהור והוי שם א' וליכא ס"ס ואהא פליג רשב"ג וס"ל דמק"מ טמא ולפ"ז אף דא"י שמכתה מוציאה דם תולין במכה כנז"ל: בזה מיושב הא דקאמר הכא מק"מ טהור א"ב ולכאורה ק' הא כבר פליגי בה חדא זימנא בפ' כל היד דף ט"ז ע"א אבל לפי הנ"ל א"ש דחדא מכלל חברתה איתמר דבפ' כל היד שם עיקר פלוגתייהו במק"מ אי טהור או טמא וכאן בפרק התינוקת עיקר פלוגתייהו אי תולה במכתה אף שא"י אם מוציאה דם ותולה הש"ס הא בפלוגתא דר' ורשב"ג דבפ' כל היד דהא בהא מישך שייכי: ובזה דברי הב"י נכונים בסימן קפ"ז במ"ש הא דכתב הטור ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שדם זה יוצא ממנה וז"ל הב"י ונאמנת אשה לומר גם זה שם בברייתא פלוגתא דר' ורשב"ג ופסקו הפוסקים כר' דאמר הכי ותמה עליו הב"ח והאמונת שמואל ומוהרמ"ל בתשובה ופ"י הא בש"ס משמע דלא פליגי ר' ורשב"ג אלא במק"מ אבל לבעלה לא פליגי אבל לפ"ז ניחא מדכ' הטור ונאמנת וכו' שממנה דם יוצא משמע דבעי שתהא יודעת בודאי שמכתה מוציאה דם הא לא"ה אינה תולה וזה דווקא לר' דס"ל מק"מ טהור אבל לרשב"ג תולה אף שא"י אם מכתה מוציאה דם ודו"ק.

אף שדחוק מאד שב"י כוון לזה ולא יפרש דבריו מ"מ אסתייע מלתא שלא יאונה לצדיק כל און ולא נשווי' לטועה: אמנם צ"ע לדינא הלא הרמב"ם פסק פ"ה מהלכות א"ב מק"מ טמא וכן פסק ספ"ד מהלכות מ"ו דין ט"ו. וכן איתא דף מ"א ע"ב בגמרא מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות טמאה טומאת ערב דמק"מ טמא ולפ"ז א"צ לידע שמכתה מוציאה דם א"כ דברי הרמ"א נכונים שמיקל היכא שא"י שמכתה מוציאה דם כרשב"ג אך ק' לפ"ז למה כתב הרמב"ם נאמנת אשה וכו' שממנו הדם יוצא דמשמע דאיהו בעי שתדע שמכתה מוציאה דם הא איהו דפסק מק"מ טמא אם כן אפילו א"י נימא תתלה במכה וכנז"ל ודוחק לומר דהרמב"ם מיירי בידוע שהוא מן המקור דליכא ס"ס דמנ"ל לאוקמי הש"ס בהכי דהא אפשר לפרש כנ"ל ונ"ל דהרמב"ם לשיטתו אזיל דפסק פ"ג מהלכות א"ב הבא על הקטנה אם קדשה אביה נאסרה על בעלה דפתוי קטנה לאו אנוס הוא וכתב הרב המגיד דיליף מפ"ק דכתובות בסוגיא דפ"פ דע"כ דפתוי קטנה לאו אנוס הוא דאל"כ קשיא קושית תוספות שם הא ס"ס הוא וכתב המנ"י בקו' ספיקות שלו דלפ"ז מוכח דהרמב"ם ס"ל אף היכא דאיכא בשני ספיקות משם א' מיקרי ס"ס דאל"כ לא מוכח מהתם מידי וכן תי' התוס' שם באמת קו' הנז' וא"כ הוכיח הרמב"ם דע"כ מיירי התם בידועת שהוא מן המקור ולא מצי לפרש כמש"ל דבהא פליגי ר' ורשב"ג ותלי' במק"מ טמא או טהור דהא איהו ס"ל דלעולם מיקרי ס"ס אמנם לשיטת התוספות יש לפרש הסוגיא כמש"ל ודו"ק אמנם אף למה שעשינו סמוכים לרמ"א מהש"ס יראתי לסמוך ע"ז כי רבו החולקים כמ"ש הש"ך והארכתי בזה בתשו' עכ"ד הגאון הנ"ל בתשובתו אלי ע"י אדוני אבי מ"ו הגאון זצ"ל בשנת תקל"ג ות"ל אז בלמדי מס' נדה כיונתי לרוב דבריו בפלפול הנ"ל: ועפ"ז יש ליישב סוגיא דפ' כל היד דאיתא התם הרואה דם מחמת

מכה אפילו בתוך ימי נדחה טהורה דברי ר' רשב"ג אומר אם יש לה וסת וכו' ואוקמא רבינא דפליגי במק"מ אי טמא או טהור ולכאורה הא לא נזכר כלל בדברי רשב"ג דסבירא ליה מק"מ טמא דלא קאמר אלא הרואה דם וכו' טהורה ומן הזכיר רשב"ג כלום ומה ראה ר' לחלוק עליו ולפ"ד הנ"ל ניחא דהכא מיירי בסתמ' אפילו א"י שמכתה מוציאה דם ואם כן ע"כ ס"ל לרשב"ג דמק"מ טמא ואהא פליג ר' וס"ל מק"מ טהור וצריך שתדע שמכתה מוציאה דם כן היה אפשר לומר לכאורה אך ז"א דהא התם ע"כ מיירי שיודעת בודאי שדם זה בא מן המכה דאל"כ לא היה תולה במכה בשעת וסתה וכמו שפ"י התוספות שם ופסק הרמ"א כן לקמן בהגהה ובזה נסתר מה שהק' בכנ"י סי' ל"ה על דברי הגאון הנ"ל וז"ל ומי רצה לומר לרשב"ג דדם מקור טמא והוי ס"ס משא"כ לרבי גם בזה נלאיתי לקבל ד"ק לפ"ז למה פירש"י בפ' כל היד דנ"מ לענין טומאת ערב עכ"ל ואין לדבר שחר בפלוגתייהו דהתם ליכא שום נ"מ כ"א לענין טומאת ערב דהא התם ביודעת שדם זה בא מן המכה דאל"כ לא הוי מטהר רשב"ג תוך ימי נדוטה גם יתר דבריו בתשובה הנ"ל לא נהיר ולא צהיר וכמו שנכתוב לקמן בע"ה רק מ"ש שם בתשובה הנ"ל וז"ל עוד לבי אומר לי אף שמוסכם בכל האחרונים דאף דכאב לה כאב בשעת תשמיש אין מועיל להתיר י"ל שלא דברו כ"א באין לה מכה כלל רק להתירה מכח הכאב אמנם אם יש לה מכה וודאי דתלינן הכאב מכח המכה וגם הדם מכח המכה עכ"ל דברים אלו מילי דסברא נינהו והואיל ואנו עסוקים בסוגיא דהתם נזכיר מה דהוי קשיא לי בסוגיא דהתם ותבדוק עצמה בביאה ג' של בעלה הראשון א"ל שאין כל האצבעות שוין א"ל ותבדוק עצמה בביאה ראשונה של בעל ג' א"ל לפי שאין כל הכחות שוין ע"כ וקשיא לי השתא דאתית להכי שאין כל הכחות שוין ואין חזקת של כחות הראשון מועיל לשני וכמ"ש התוספות ל"ל לשנויי מעיקרא לפי שאין כל האצבעות שוין ה"ל לשנויי מיד שאין כל הכחות שוין דאין חזקת של כחות הראשון מועיל לשני וממילא תו לא הוי קשיא ליה ותבדוק בביאה ראשונה של בעל ג' ונ"ל דס"ל להש"ס דחזקת כחות של א' מועיל נמי לב' והא דמשני לפי שאין כל הכחות שוין היינו לפי שעדיין לא הוחזקה באצבעות ואם כן לכך הותרה לשלישי אחר ביאה ראשונה לפי שי"ל דלשני הראשונים גרמו האצבעות שלהם שהיה משונה משאר ב"א והשלישי אף שבאצבע שלו הוא בינוני מ"מ כחו גרם ומעתה א"ל הא אתחזקה לכחות אצל שנים הראשונים דז"א די"ל דאצבע דידהו גרם אבל לזה הכח גרם ולכך שרי' ליה עד שתחזק ג' פעמים אצלו ואז אסורה לכ"ע דהא אתחזקה לתלתא גברי ואף שתאמר דשנים הראשונים אצבע שלהם גרם ולזה הכח גרם הא אתחזקה לזה נמי בשלשה ביאות ואתחזקה לכל הכחות מאדם בינוני אבל אי לאו דמשני שאין כל האצבעות שוות היה קשה דתתסר לב' דהא איתחזקה לראשון בכל הכחות וחזקת כחות דא' מועיל לב' כנ"ל אף שלכאורה מלשון התוספות לא משמע כן יש לכוין דבריהם לדברינו: (י) לוסתה.

ונראה אם פ"א שמשה סמוך לוסתה אפילו אם אחר כך ראתה ב"פ מ"ת מופלג מוסתה לא מצטרפין לראיה א' בהדייהו עד שתראה פעם ג' מופלג מוסתה וכמ"ש השפתי כהן בריש סימן זה וכו' מתשובות פ"י סי' א': ועיין ש"ך ס"ק ט"ו שכתב בשם הפרישה דלאו ברשיעי עסקינן אלא דמיירי שראיתה תחילת היום והיא שמשה בלילה (וכן נראה מחדושי הר"ן כדעת הפרישה שכתב וז"ל פי' שאם סמוך לוסת שמשה אע"פ שעדיין לא

הגיע שעת וסת תולה בוסתה לומר שמחמת תשמיש הקדים הדם לבא קודם זמנו ולא מחזקינן לה ברואה מ"ת עכ"ד מדנקט הר"ן שמחמת תשמיש הקדים לבא קודם זמנו מכלל דלא מיירי ששימשה באותו יום של וסת אלא בעונה שלפניה דאל"כ היה לומר כיון דאסורה כל היום אלמא דחיישינן לשמא יקדים מש"ה תולה בו א"ו מיירי בעונה שלפניה וקו' הש"ך לא ק' כמ"ש הר"ן וודאי מן הסתם לא חיישינן להא דמחמת תשמיש יקדים אלא היכא דחזינן שהקדים אמרינן דתשמיש גרם שהקדים הוסיף ומשום כך לא נאסרה מ"ת באין סמוך לוסתה וכ"נ שהבין בס' פ"י הי"ד סי' א' כדעת הפרישה ועו"ל דמשכחת לה שהיה לה וסת לר"ח ועברו עליה ג' ר"ח ולא ראתה דשוב א"צ לחוש לר"ח וכמבואר בס' קפ"ט סעיף ט"ז ושימשה בר"ח וראתה מחמת תשמיש ואח"כ ראתה דהדרה לוסת קמייתא וכמבואר שם ותולה הדם מ"ת בוסת) והק' עליו כיון דמותר לכתחלה לשמש אלמא דלא שכיח שתראה בלילה ואיך נתלה לקולא ע"כ ובמנ"י כתב להקל די"ל דוודאי לא חיישינן לכתחלה אך אם ראתה אמרינן אגלאי מלתא דדמים יתרים נתוספו בה ויש לסמוך עליו דהא בלא"ה לדעת הא"ז צריכה פרישה כ"ד שעות והש"ך הסכים ע"י באין לה שעה קבוע ואף אי לא קי"ל כוותיה י"ל משום דהוא מלתא דרבנן סמכינן להקל וא"כ לענין רואה מ"ת לאסור על בעלה נמי אינה אלא מדרבנן וכמ"ש הפוסקים דוסתות דרבנן יש לסמוך על הא"ז ועיין בהשגות הר"ז"ה על בעל הנפש שכתב וז"ל אם יש לה וסת כגון שפיהקה או עייטשה וכאותו ששנינו אלו הן וסתותוכו' ה"ז תולה בפהוקה או בעטושה ולא בתשמיש ואין זו רואה מ"ת עד שיתברר לה שוסת פיהוקה או עטושה מורכבת בתשמישה עכ"ל ותמיה על האחרונים שלא הביאו: (יא) אם יש מכה באותו מקום.

כתב הש"ך בשם הב"ח דאין פירושו בכל איזה המקום שבא"מ אלא ר"ל בא"מ עצמו שמשם הדם יוצא לשם יש מכה ולפיכך אם הדם יוצא מן המקור צריך שתדע שיש לה מכה במקור אבל אם אומרת בסתם מכה יש לי אין תולין בדם המכה שיש לה עכ"ל ובתשובת פמ"א ח"א סס"י י"ב כתב וז"ל אבל במכה בדופן דהוא נגד חלל הגוף איך יעלה על דעתנו לומר שמדם המכה יורד למקור וזה א"א להשיג בחוש שכלנו ואף שהרופאים אומרים דע"י רבוי דם הזה בא למקור אפשר דהוא נבלע תחלה בשאר אברים ומשם ירד למקור ויוצא לחוץ ע"י הלחץ זו הדחק לדעתי דם נדה גמור הוא דכל דמי המקור כך שע"י רבוי דמים נובעים מכל רמ"ח אברים לגידי המקור ומשפיעים דם ולכך אמרו חכמים מכה יש לה שהדם נובע ממכה גופה קודם שנבלע באברי האשה וכן אמרו הרופאים מכה יש לה במעי' וכו' אבל אם נבלע תחלה בשאר אברים ואח"כ ע"י ריבוי דם נובעים גידי המקור דם זה טמא משום נדה ודאי לדעתי בלי שום חילוק בעולם עכ"ל ולכאורה עלה בדעתי להוכיח מן הש"ס דאפי' במכה כזו תולין למאי דמסקינן בש"ס בפ' כה"י דפליגי ר' ורשב"ג במק"מ אי טמא או לאו ובהך פלוגתא פליגי נמי בפ' התינוקת וקשיא אפלוגי בתרתי ל"ל וכמו שהרגיש בזה הגאון מוהר"ל בתשובתו הנ"ל אמנם אי נימא דאפי' במכה כזו טהורה י"ל דבפ' כל היד מיירי במכה שבשאר הגוף ויורדת דרך המקור ואפ"ה ס"ל לרשב"ג מק"מ טמא אע"פ שאין עיקר יצירתו במקור להתם ובפ' התינוקת מיירי במכה שבמקור ואפ"ה אית ליה לר' דטהור והכי דייקי לישנא דגמ' בפ' כה"י דקאמר אשה טהורה ודם טמא דקאתי דרך מקור מדקאמר דרך מקור

ולא קאמר דקאתי מן המקור כמו דאמר בפ' התינוקת רשב"ג אמר דם המכה הבא מן המקור טמא א"ו דהכא אשמעינן אע"פ שאין המכה במקור עצמו אלא בשאר הגוף ואתיא דרך המקור אפ"ה טמאה משום דה"א דהלמ"מ לא הוי אלא במה שנוצר תוך הרחם וכמ"ש הר"ן והרמב"ן בחדושיהם קמ"ל דלא אלא אפי' אתיא דרך המקור אלא דמסתפינא להקל אחר שאין לנו ראיה ברורה ע"ז: ומ"ש הגאון בעל פמ"א דמ"ש הרופאים מכה יש לה במעי' אלמא דבעינן דוקא במעי' שידוע שהמקור מחובר למעי' אשה ודרך מכה לשפוך דם למקור קודם שנבלע בשום אבר עכ"ד נראה שהבין שהמעי' הוא דבר חוץ למקור וליתא אלא שחכמים כינו למקור בשם מעי' ואפשר משום שהוא מחובר לה כדברי הפמ"א או מפני שדומה למעי' וכן פירש"י דף ס"ג שפולי מעי' בית הרחם וכ"כ בט"ז סי' קפ"ט ס"ק ל"ד וכן במתניתין דחולין חיה שפשטה ידיה לתוך מעי' וכן בדף מ"ב ע"ב גבי עובדא דרבא דשמעי' ולד דצויץ פירש"י בתוך מעי' ועוד בכמה מקומות: (יב) תולין בדם מכתה.

מ"ש הרשב"א בתה"א ד' קפ"א לחלק בין דם מכה דתלינן ובדם בתולים קיי"ל דבועל ב"מ ופורש והא אין לך מכה גדולה מזו ות' דשאני התם בתולים דאינה אלא לשעה לפיכך החמירו בו משא"כ במכה שאפשר שתאסר עולמית לבעלה מש"ה לא החמירו וכ"כ בתשובותיו הביאו ב"י לקמן רס"י קנ"ג מזה נראה דדעתו דדוקא במכה שאינה עוברת הוא דתלינן משא"כ במכה עוברת לא הקילו בו דומיא דדם בתולים דלא תלינן אך לת' הרא"ש שכ' טעם אחר לחלק בין דם בתולים לדם מכה י"ל דאפי' במכה העוברת תלינן גם י"ל אף לדעת הרשב"א אין לחלק דכיון דאיכא מכה שאינה עוברת ותלינן ביה שלא תאסר לבעלה עולמית אמרו אפי' במכה עוברת דתלינן ולא פלוג רבנן משא"כ בדם בתולים דלעולם היא מכה העוברת ולא נכלל בכלל מכה מש"ה לא תלינן ועיין מ"ש בסי' קצ"ג: בגמ' איתא ואם יש לה מכה בא"מ תולה במכתה ואם יש לה וסת תולה בוסתה ואם היה דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דברי ר' וכו' עכ"ל ודקדקו האחרונים ז"ל דמ"ש ברישא דתני ואם יש לה מכה בא"מ תולה בדם מכתה משמע דמן הסתם תולה במכתה ובסיפא תני ונאמנת אשה לומר מכה יש לי במקור שממנה דם יוצא דמשמע דווקא ביודעת שמכתה מוציאה דם אז היא תולה בה ובשו"ת ש"א סי' ע"ו ת' דרישא מיירי ברואה דם מ"ת וכדי שלא תתעגן ותאסר לעולם תלינן במכה אפי' א"י אם מוציאה דם משא"כ בסיפא דמיירי ברואה שלא מ"ת ויש לה היתר דאינה רואה לעולם אז צריך שתדע שמכתה מוציאה דם עכ"ד ע"ש גם י"ל לדבריו דאפילו נימא דבסיפא נמי מיירי באשה שרואה לעולם וא"א לה לטהר לגמרי אפ"ה מחמרינן דצריכה שתדע שמכתה מוציאה דם ושאני ברואה מ"ת דא"צ שתדע משום די"ל דרוב נשים אינן רואות מ"ת וכמ"ש הב"י וכמו שהבאתי דבריו לעיל מיהו אפשר לומר בהא נמי רוב נשים יכולות לטהר א"ע וכמ"ש התוס' ריש מס' גיטין ועיין בשו"ת שבו"י ח"ש סי' ע"ז אך דלמא שאני רואה מ"ת דליכא אלא חששא דוסתות דרבנן וכמ"ש בב"י סס"י בשם שו"ת הרשב"א והוא מן מוהר"מ מרוטנבורג ובשו"ת פ"י מחלק דברי שא י"ל דמיירי בא"י אם הדם יוצא מן המקור וא"כ איכא ס"ס אם מן הצדדים או מן המקור ואת"ל מן המקור בא דם שמא מן המכה הוא מש"ה א"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם וכמ"ש הרמ"א בהגהה

משא"כ בסיפא מיירי בידוע שהוא רואה מן המקור מש"ה צריך שתדע שמכתה מוציאה דם ע"ש ועוד כתבו לחלק בין יש לה וסת לאין לה וסת וברישא מיירי ביש לה וסת וכמ"ש הרמ"א בהגהה ובסיפא מיירי באין לה וסת לכך צריך שתדע שמכתה מוציאה דם ובתשו' אמ"ו בעה"מ שב יעקב כ' בס"י מ"ב וז"ל דצריכין אנו עוד לדקדק דברישא תני אם יש לה מכה בא"מ ובסיפא תני במקור אלא פשוט דלעיל קאי אשלפניו דרואה מחמת תשמיש וע"ז קאמר אם יש לה מכה בא"מ היינו בפרוזדור באותו מקום שהשמש דש ותולה במכה דאמרינן שע"י דחיקות ומיעוץ האבר בא מכחו דם מן המכה ולכך לא קאמר ברישא ונאמנת דלא צריכה בזה לנאמנת דבא"מ יכול להתברר ע"י בקיאות נשים מילדות ולכך קאמר סתם ואם יש לה מכה בא"מ שאין אנו צריכין לנאמנות שלה שהרי אפשר להתברר ע"י שאר נשים משא"כ בסיפא דמיירי במכה שבמקור עצמה דא"א להתברר ע"י אחרים רק שהיא מרגשת בעצמה ולכך צריכין נאמנות דידה אמנם גם היא אין עיניה במקור אם לא ע"י הרגשת כאב מהמכה וכדי שלא תאמר ע"י מעט כאב תתלה במכה לכך צריכה לומר שממנה דם יוצא כלומר שגדלה כ"כ הכאב עד שנראה לה שממכה הזם יוצא עכ"ד ואיהו לשיטתיה אזיל דס"ל דכאב כמכה ולפי מש"ל בשם תשובת א"ש הכאב כמכה ועכ"ז י"ל דדבריו נכונים דצ"ל שהיא מרגשת ע"י אומדנא דמוכח שיש לה מכה שמוציאה דם אך קשיא לי לדבריו דמיירי רישא במכה שבבית החיצון מקום שהשמש דש א"כ אמאי קאמר ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה אינה תולה והיינו ע"כ פירושו שהדם שהיא רואה מ"ת אינה דומה למכה אז אינה תולה וכמ"ש בתשו' ח"צ דלא כתשובת צ"צ (שעלה בדעתו לומר דפי' בגמרא ואם דם מכתה משונה מדם ראייתה ר"ל דדם מכתה משונה מדם וסת' וע"ז השיג בח"צ דפירושו הוא דדם מכתה משונה מן דם ראייתה ר"ל מה שהיא רואה עתה מ"ת.

מיהו בקיצור פסקי הרא"ש פ' התינוקות כ' וז"ל ואם היה דם נדה משונה מדם מכה אינה תולה עכ"ל מוכח כפי' צ"צ דאל"כ איך קרי לדם ראייתה דם נדה הא על דא אנו מדיינין אם ד"נ הוא או לאו ועיין בס' פ"י ח"י"ד סי' א' מ"ש כפי' הרא"ש ובהלכות הרמב"ן פ"ו דט"ו מבואר כמ"ש הח"צ) ולפי דעת הגאון בעל ש"י ק' אפי' אם נשתנה נימא דשמש עכרן וכדאי' במכילתין בפ"ק דף י"א ע"ב בשלמא אי גם ברישא מיירי במכה שבמקור י"ל דלא אמרינן שמש עכרן אלא לענין ד"ב שהוא בא מן הצדדים במקום שהשמש דש דהיינו מבין השיניים ולחוץ וכדאי' בפ' יוצא דופן דמ"א דדישות השמש היא עד בין השיניים) וכדאי' בפ' התינוקות דס"ה ע"ב דד"ב בא מן הצדדים מש"ה אמרינן שמש עכרן אבל לפמ"ש המחבר הנ"ל דברישא מיירי במכה שמן הצדדים א"כ ק' דנימא שמש עכרן ואפשר ליישב דבריו דאפילו במכה שבבית החיצון לא אמרינן שמש עכרן אלא דוקא בד"ב דאע"פ שכבר בעל מ"מ פרצה דחוקה מיקרי משא"כ באשה דעלמא לא אמרינן שמש עכרן וכה"ג כתב בחמ"ח סי' ס"ח ס"ק ו' שהק' שם להפוסקים דס"ל שאם מצא דם א"י לטעון פ"פ מצאתי דמאי ראייה הוא מן הדם הא קי"ל דנותנין לה ד' לילות או עד שתחיה המכה ותי' וז"ל וי"ל דכ"ז שיש דם עדיין אין הפתח פתוח לגמרי ופרצה דחוקה קרי ליה בגמרא.

וע"כ כ"ז שיש דם אינו יכול לטעון פ"פ דודאי טועה הוה עכ"ל וכ"כ בבי"ש אלמא דכ"ז שהיא רואה דם פרצה דחוקה קורין ליה מש"ה אמרינן דשמש עכרן משא"כ באשה

דעלמא וק"ל: ועפ"ז י"ל שזו כוונת הרמב"ם פ"ד מהלכות א"ב שכתב ד"ך מי שראתה דם בשעת תשמיש וכו' אבל אם שימשה סמוך לוסתה תולה בוסת היה בה מכה תולה במכה ואם היה דם מכה משונה וכו' ונאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא ותהיה מותרת לבעלה ואע"פ שדם יוצא מן המקור בשעת תשמיש עכ"ל וק' דלמה זה כתב בסיפא ותהיה מותרת לבעלה הא גם ברישא מותרת לבעלה ועו"ק מ"ש ואע"פ שדם וכו' מאי רבותא היא זו ולפ"ד אמ"ו הנ"ל ניחא דברישא מיירי שיש לה מכה בפרוזדור מש"ה א"צ לנאמנות שלה וכנ"ל ומיירי נמי בא"י שמכתה מוציאה דם ואפילו הכי תולה במכה לענין זה שלא תאסר על בעלה לעולם מ"מ ז"נ בעי כיון דא"י שמכתה מוציאה דם וכדעת הש"ך ומש"ה לא כתב ברישא ותהיה מותרת לבעלה דהוי משמע שמותר מיד וז"א דל"מ אלא לענין שלא תאסר לעולם וגם מיירי באינה מרגשת שהדם בא מן המקור דהא כיון דהמכה אינה במקור איך תתלה במכה א"ו דמיירי באינה מרגשת שהדם בא מן המכה וא"ל דא"כ תהיה מותרת מיד דהא איכא ס"ס כמ"ש הרמ"א ספק מן הצדדים וכו' ז"א כיון דהמכה הוא בצדדים אין כאן ס"ס דאיך תאמר ואת"ל מן המקור שמא מן המכה הוא הא אין שום מכה במקור ועיין אבל בסיפא מיירי ביודעת שמכה מוציאה דם והמכה הוא במקור עצמו מש"ה כתב דמותרת לבעלה ר"ל בלא ז"נ הואיל שיודעת שמכתה מוציאה דם גם כתב אע"פ שדם יוצא וכו' ר"ל שיודעת שהדם בא מן המקור הואיל שמכה הוא במקור ומ"ש בשעת תשמיש ל"ד הוא אלא משום דאיירי הכא בהא נקטי': (יג) ואם דם מכתה משונה.

כתב הש"ך בשם הפוסקים דדוקא שנתברר שהוא משונה הא לא"ה תולין בדם מכתה לפי שהאשה בחזקת טהרה עומדת וכתב עוד דמשמע מדברי הרא"ש שא"צ לראות למכה אם הוא משונה עכ"ד ובט"ז ס"ק ט' כתב בשם הפרישה דאם שניהם לפניו לא ניזל לקולא כיון שאפשר לברורי וכל אדם יכול לברר אותו עכ"ד ואני כתבתי בחדושי גמרא דמוכח מדברי רש"י בס"פ כ"ה הא דמשני הש"ס שאני התם דליתא קמן וכו' דאע"ג דהיכא דליתא קמן האשה נאמנת משום דכתיב וספרה לה מכל מקום היכא דאיתא קמן לא סמכינן על אשה אלא אמרינן נחזי אנן יע"ש אמנם מדברי הרשב"א והטור לקמן סי' קפ"ח לא משמע כן לכאורה ועיין מה שאכתוב לקמן בסי' הנז' בעה"י: (יד) שיש לה וסת קבוע.

ויש לעיין מדכ' הרמ"א וכו' באשה שיש לה וסת קבוע ואז יכולה לתלות שלא ב"ו וכו' אם עבר עליה שעת וסתה ולא בדקה ולא הרגישה ואחר כך בדקה עצמה ומצאה טמאה מה דינו דאע"ג דכתב הרמ"א דשלא בשעת וסת טהורה היינו היכא שבדקה עצמה בשעת וסתה ומצאה טהורה אבל זו שלא בדקה עצמה בשעת וסתה י"ל דכבר ראתה בשעת וסתה דהא קיי"ל דאפילו למאן דאמר וסתות דרבנן היכא דבדקה עצמה ומצאה טמאה טמאה בשעת וסתה כדאיתא בש"ס דט"ז וא"כ ה"נ י"ל דטמאה ואע"ג דלפי הטעם שכתב הרמ"א בסוף הג"ה זו דבשעת וסתה טמאה משום דא"כ לא תטמא לעולם וזה לא שייך הכא י"ל דלא כתב לטעם זה אלא היכא דיודעת דמכתה מוציאה דם אפ"ה טמאה מטעם זה אבל בא"י שמכתה מוציאה דם בלא טעם זה טמאה כיון דרגילה לראות בשעת וסתה לא מקילינן בא"י שמכתה מ"ד וא"כ ה"ה בעבר זמן וסתה ולא בדקה וצ"ע: בט"ז חולק על הג"ה זו וס"ל דאפי' באשה שיש לה וסת אינה תולה במכה אלא ביודעת שמכתה

מוציאה דם וכתב עוד בשם תשובת מהרי"ל וז"ל אבל בנ"ד לית לה מכה מבוררת ומ"מ בין עונה לעונה וכו' דבאותה תשובה מקיל שלא בשעת וסתה אפי' אינה מרגשת דמחמת מכה קאתי תלינן בדם מכה למ"ד וסתות דרבנן עכ"ל וצ"ל דמ"ש למ"ד וסתות דרבנן לרבנותא נקטי' דלא מיבעיא למ"ד וסתות דאורייתא סמכינן אחזקה דאין אורח בא אלא בזמנו אלא אפי' למ"ד וסתות דרבנן וא"כ אין זה חזקה דאורייתא אפי"ה אמרינן דתלינן במכה שלא בשעת וסתה אפי' אינה מרגשת שמחמת מכה בא ולפ"ז מ"ש בט"ז וז"ל ונראה שלא רצה להקל לפי שהיא תשובה ס"ל וסתות דרבנן אבל איהו חש למ"ד וסתות דאורייתא וכו' עכ"ל אין לדבר שחר כלפי לייא דאדרבה אי וסתות דאורייתא מכ"ש דיש להקל שלא בשעת וסתה משום דאין אורח בא אלא בזמנו (ונלע"ד ליישב דס"ל הא דפליגי אי וסתות דאורייתא או דרבנן בהא פליגי למ"ד וסתות דרבנן ס"ל נמי חזקה אורח בזמנו בא אלא ס"ל העמד חזקת טהרה דידה נגד חזקה זו וה"ל כאלו אין כאן חזקה כלל ואידך ס"ל דחזקת טהרה לאו חזקה מעליא היא משום דחזקה זו עשויה להשתנות כדאית' בתשובת הר"ן גבי מקוה שדרכה להתחסר הביא ב"י סימן ר"א מש"ה לאו חזקה מעליא היא והאי חזקה חזקת אורח וכו' עדיפא ואידך ס"ל דאפ"ה חזקה מעלי' היא לפ"ז יפה כ' דלמ"ד וסתות דרבנן ע"כ חזקת טהרה היא חזקה מעליא מש"ה מהני אפי' בא"י שמכתה מוציאה דם) והש"ך חולק על דבריו וס"ל באשה שיש לה וסת תולין שלא בשעת וסתה אפי' במכה שא"י אם מוציאה דם או לאו אלא דס"ל להש"ך דדוקא ברואה מ"ת תלינן שלא לאוסרה על בעלה אבל מ"מ צריכה ז"נ והב"ח ס"ל דלעולם תלינן במכה אפילו א"י אם מוציאה דם שלא בשעת וסת ואפי' לטהרה בלא ז"נ ובתשו' א"ש סי' נ"ז כ' ומה שנסתפק מעלתו הרמה במה שחולק הט"ז על הרמ"א וכו' ז"ל אהובי לדעת כ"ת לא נמצא הלכה פסוקה בכל הדינים אלו אם באנו לחוש ח"ו לכל החומרות ולילך בחושך דוק מעכ"ת ויראה לדברי הט"ז הם דברים דחיים ולא ק' כלל כו' וכבר כ' גם הב"ח להרב מוהר"י ז"ל מקראקא כדעת רמ"א ועשה מעשה רב א"כ מה לנו עסק באחרון שהכביד עלינו בחומרות יתרות בוסתות דרבנן עכ"ל מדבריו אלו נראה דלא נטה כדעת הב"ח לגמרי דאלו הב"ח מטהר לגמרי אפי' באינה רואה מ"ת ואפי' בלא ספירת ז"נ וכמבואר בתשובותיו סי' פ"ד וסי' פ"ה ואיהו ס"ל דעכ"פ לענין שלא לאוסרה על בעלה לעולם סמכינן באשה שיש לה וסת ושללא בשעת וסתה אפי' במכה שא"י אם מוציאה דם וכדמוכח מדבריו שכ' בוסתות דרבנן דמשמע דוקא לענין רואה מ"ת שאינה אלא חששא דרבנן דלא תשמש אחר ג"פ לשמא תראה מ"ת וכיון דוסתות דרבנן וכמ"ש בתשו' מוהר"מ מר"ב שהבאתי בסי' זה דאינה אסורה לשמש אחר שראתה ג"פ אלא משום שכבר קבעה וסתות לראות מ"ת וכיון דוסתות אינה אלא מדרבנן מש"ה תלינן במכה אע"פ שא"י שמכתה מוציאה דם אבל לא לענין לטהר לגמרי בלא ז"נ וכ"נ מתשו' צ"צ שנטה לדעת הש"ך ע"ש בסי' פ"ו אך מה שמבואר בתשו' צ"צ סי' הנז' דאשה שאין לה וסת צריכה שתדע דוקא שדם זה מן המכה הוא ולא מהני יודעת שמכתה מוציאה דם הוא תמוה דבהדי' כ' הרמ"א בהג"ה זו דדוקא בשעת עונה בינונית לא מהני יודעת שמכתה מוציאה דם אבל שלא בשעת עונה בינונית מהני יודעת מכתה מוציאה דם אפי' באין לה וסת (וכן בש"ד בדין יולדת שראתה ג"פ אחר לידתה שהביאו רמ"א לקמן כ' בהדיא דלדעת רשב"א א"צ שתדע שמכתה מוציאה דם וכמו שהבין הב"י וד"מ והב"ח)

וצ"ע ואם היה דעתו לחלוק על הרמ"א היה לו להביא דברי הרמ"א: והנה הש"ך לשיטתו אזיל שכ' בס"ק כ"ד דאף הרשב"א בתה"א ס"ל דבעינן שיודעת שמכתה מוציאה דם אלא דקאמר שא"צ שתדע שמרגשת שדם זה הוא בא מן המכה ודלא כב"י וד"מ והב"ח שהבינו דברי הרשב"א שא"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם עכ"ד (וכן בשו"ת פ"י בחי"ד סי' א' כ' כדברי הש"ך וח"צ בהבנת דברי הרשב"א) והח"צ הסכים לדברי הש"ך ובאמת דבריו תמוהים כמו שהרגיש הח"צ עצמו דא"כ מה זה שכ' הרשב"א שם וז"ל ומסתברא דאפי' אינה מרגשת ממש שהדם שותת ויורד מן המכה חדא דאין עיניה בין מכתה וא"א לה לידע אלא בבדיקת שפופרת וכו' והתם וודאי משמע דברואה דם מחמת מכה א"צ שפופרת וכו' עכ"ל ואי ס"ד דהרשב"א ס"ל דצריך שתדע שמכתה מוציאה דם אלא דא"צ לידע אם דם זה ממכה היא וע"ז בא להוכיח דא"צ שתדע שדם זה שראתה ממכה היא דאל"כ צריכה בבדיקת שפופרת ק' יועיל בבדיקת שפופרת דאף שע"י בבדיקת שפופרת תדע שעתה המכה מוציאה דם מ"מ מנא ידעה שהדם שראתה כבר אם ממכה הוא או מהמקור וכבר הרגיש בזה הח"צ ומה שרצה לתרץ בזה דבריו אינן ברורין וכמ"ש בס' כו"פ ע"ש א"ו דהרשב"א לא בא אלא להוכיח אלא שא"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם או לאו ולזה שפיר הוכיח דע"כ א"צ שתדע דאל"כ צריכה בבדיקת שפופרת וע"י יבורר אם מוציאה דם דהיינו כשהיא מטה המוך לכל צד ואין עליה דם כ"א באותו מקום שבמכה כשמגעת שם במוך נמצא עליה דם יבורר שממכה בא הדם וכמ"ש בש"ע סעיף ז' ומן הגמ' משמע דא"צ בבדיקת שפופרת במכה ש"מ שא"צ שתדע אפי' אם מכתה מוציאה דם או לאו וכן בש"ד בדין יולדת שראתה ג"פ אחר לידתה שהביאו רמ"א לקמן כ'בהדיא דלדעת הרשב"א א"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם וכמו שהבין הב"י וד"מ והב"ח והש"ך בס' נקה"כ הרגיש בזה שדבריו הן נגד הגהות ש"ד: ומה שכ' עוד בשו"ת ח"א להוכיח דע"כ בעינן שתדע שמכתה מוציאה דם שהרי אפי' בכתמים הקלים שנינו אם יוכל להתגלע ולהוציא דם תולה בה וכו' אלמא דאפי' בכתמים צריך שתדע אם אפשר להוציא דם ואם לאו אינו תולה מכ"ש ברואה ממש כבר כתבתי בתשובת שאלה לקמן סי' קפ"ח שדבריו תמוהים מאד דא"כ לדידיה קשיא שיהיה המרדכי סותר דבריו תוך כדי דיבור דז"ל המרדכי בהלכות נדה נאמנת אשה לומר מכה יש לי בא"מ שממנה יוצא דם דוקא שיודעת שיוצא הדם מן המכה תולה בה אבל מספק אין תולה אבל בשעת וסתה אפי' יודעת בודאי שהדם יוצא מן המכה אינו תולה בו דא"כ לא תהיה טמאה לעולם.

אמנם כתמים שתמצא בבגדיה טהורה ותולה במכה אפי' א"י שמכתה מוציאה דם דבכתמים הלכו חכמים להקל שהכתמים מזרבנן ע"כ אלמא דס"ל בכתמים לעולם טהורה אפי' א"י שמכתה מוציאה דם וכ"כ הרמ"א בסוף הג"ה זו ואח"כ כ' במרדכי מיד אחר דין זה וז"ל ואשה שנמצא כתם בחלוקה או בסדינה אם יודעת שיש לה גרב או חבורה שאם היתה מסירה הגלד או הקליפה היתה מוציאה דם טהורה ותולה בהן הכתם אע"פ שעתה אינה מוציאה דם מ"מ שמא חפפו וגרדו עצמן עד שהוציא דם ולא אדעתיהו עכ"ל וא"כ לדברי הח"צ קשיא דבתחלה כ' דבכתמים א"צ שתדע אם מכתה מוציאה דם ובתר הכי כ' בכתמים שצריכה שתדע אם מסירה הגלד וכו' היתה מוציאה דם אז תולה בהן אלא ע"כ צ"ל דשאני התם שהיתה יבש לפנינו מש"ה צריכה שתדע

אם מסירה וכו' הא היכא שאין לפנינו תולה אפי' א"י ועוד דאין דנין א"א משאפשר וכמו שכ' הרשב"א בעצמו וא"כ מעיקרא קושיתו ל"ק כלל וכ"כ בתשו' שב"י ח"ש סי' ע"ד אדברי הח"צ כמ"ש לחלק בין אפשר ללא אפשר (אך עדיין קו' ח"צ במ"ע מהא דראה שתלמידים מסתכלים זב"ז ואמר לא אמרו חכמים להחמיר כו' משמע אלו היה דאורייתא לא תלינן להקל אפי' ביכולה להתגלע וכו' וכ"ש בא"י אם מכתה מוציאה דם): אמנם מה שמבואר בתשובת שב"י סי' הנז' שהורה המורה באשה שנולד לה מקרה שמרגשת קצת כאב ורואה בין וסת לוסת טיפי דמים ואינן דומים לראיית וסתה ואומרת שיש לה מכה בתוך גופה וא"י שמכתה מוציאה דם שטהורה היא כיון שיש לה וסת קבוע וע"ז כ' המחבר הנ"ל דאף דלכתחלה חלילה להקל במקום שגדולי ראשונים ואחרונים מחמירים אך אי הורה המורה לא מהדרינן ובפרטות שבנ"ד אין דם ראייתה שוה לדם וסתה עכ"ל הפריז על המדה דאף שאמרה האשה שיש לה מכה בתוך גופה מ"מ צריך חקירה היטב דמנא יודעת שיש לה מכה וכאב ודאי דאינה כמכה וכמ"ש ל ומכ"ש קצת כאב דלא הוי כלום וגם מ"ש בפרטות בנ"ד אין דם ראייתה שוה לדם וסתה ע"כ לא ידעתי אנה מצא קולא זה מה בכך שאינה שוה לדם וסתה הלא ה' דמים טמאים באשה (אמנם בס' שו"ת ד"ש נראה דיש לעשות סניף להקל משום דדמה משונה מדם וסתה יע"ש בס' פ"ז עוד כ' שם וז"ל אברא אם מרגשת בעצמה שיש לה מכה ודאי בא"מ שידה מגעת בבדיקתה אפי' לדברי המחמירים היכא דא"י ודאי שמוציאה דם אפשר דבכגון זה יסכימו לעשות סניף להתירה מטעם הפסק דם הוסתות מן האשה ההיא זה כמה שנים לאוקמה יתה אחזקת של טהרה ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר מלשון תשובת הרשב"א ז"ל המובאת שם בב"י סי' ק"ץ יע"ש עכ"ד ובס"י ק"ע כ' ושינוי מראה הדם ההוא משאר מראה דם וסתות שלה לדידן דאסרינן כל מראה אדום או שחור לאו סימנא הוא להבחין בין טמא לטהור אלא להתיר כשיש מכה בא"מ כדמייתי בטי"ד סי' קפ"ז ובוודאי הדם הבא מחמת חמום או אונס אחר או חולי משונה הוא משאר דמי הוסתות הטבעיים עכ"ד וצ"ל דמ"ש בס' פ"ז היינו לעשות סניף קצת לשאר סניפי טהרה או י"ל דלעיל בס' פ"ז לא אמר אלא דצריך לחקור אם הוא משונה מדם וסת ונ"מ דהיכא דנמצא בה מכה אינה טהורה אלא כשהוא משונה אבל לא לעשות מזה שום סניף טהור ובס' רנ"ו כ' וז"ל שאינה טוענת ודאי שיש לה מכה בא"מ ולא כאב תדיר בו או באחד מהצדדים לעשות לה סמוכות להיתר מן הדינים המפורשים בתלמוד עכ"ל משמע אלו היה לה כאב תדיר היה אפשר לעשות סמוכים להיתר ומיהו י"ל דהתם נמי לא קאמר אלא לענין רואה מ"ת דאז מהני כאב ונ"מ להתיר בבדיקת שפופרת לבעל הראשון) ול"ד למ"ש בהגהות ש"ד דש"ה שהיה מראה מוגלא ולא היה דומה למראה אדום יע"ש שזו ודאי הוכחה שמן המכה הוא וכ"כ בשו"ת פ"י ח"ד סי' א' דמוגלא מוכיח שיש מכה בא"מ ועיין עוד שם אם בא בשינוי ממה שבא בימי וסתה דרגלים לדבר היא דלאו מדם מקור היא: גם מה שכ' עוד בתשו' הנז"ל וכן היכא דאיכא שעת הדחק שאשה אינה יכולה לטהר עצמה כלל לבעלה מכח ראיות ופסקה זמן מה ברפואות ולא הועיל לה כדאי הוא הרשב"א וסיעתו לסמוך עליו בשעת הדחק ואפשר דגם החולקים עליו מודים בכה"ג שהרי מה"ט כולם הקילו ברואה דם מ"ת כדי שלא לאוסרה על בעלה עכ"ד גם זה ליתא דהא דהקילו הפוסקים האחרונים ברואה דם מ"ת אפי' א"י שמכתה

מוציאה דם היינו לענין שמותרת לשמש אח"כ כיון דוסתות אינה אלא דרבנן ולא חיישינן שמא תראה מ"ת אבל לענין ז"נ שהוא איסור כרת לא הקילו כלל הגם שאפשר שדינו אמת שבשעת הדחק יש להקל ולסמוך על הפוסקים דס"ל שא"צ למידע אם מכתה מוציאה הדם מ"מ למעשה צ"ע אחר שאין דבריו מוכרחים (ובשו"ת פ"י סי' א' נטה להקל היכא דא"א לה לטהר דתלינן במכה אפי' אם אינה יודעת שמכתה מוציאה דם): ודע אע"ג שכתבתי לעיל דכאב אינו כמכה מ"מ לענין זה מהני הכאב היכא דידעה בודאי שיש לה מכה וכמ"ש בתשו' א"ש שהרגישה בהלוכה ובישיבתה או כדומה לזה רק שא"י אם מכתה מוציאה דם אם בכל פעם שכואב לה במכה מוציאה דם אזי מסתמא המכה הוא שמוציאה דם וכנ"ל לדקדק מתשובת מהרי"ל המובא בהגהות ש"ד גבי חולי האר"ץ ווינ"ד יע"ש וכ"כ לעיל סעיף ג' בשם תשו' כנ"י: בש"ך ס"ק כ' ז"ל עיין בספרי שהוכחתי דס"ל להמרדכי ותשובות מוהר"מ דפוס פראג סי' תרנ"ה דאם יש לה וסת קבוע וכו' תולה שלא בשעת וסתה כוסתה אפילו אין לה מכה כלל ואמרינן שזו דם טהור הוא מן הצדדים מחמת מיעוץ תשמיש שהרי עדיין לא הגיע וסתה והוכחתי שגם מהרא"י בפסקיו סי' מ"ז הבין כן וכו' אמנם הב"ח לא כן וס"ל דדוקא ביש לה מכה אלא שא"י אם מכתה מוציאה דם לזה מהני יש לה וסת וס"ל דמ"ש המרדכי ותולה במכתה נמשך לעיל אמ"ש ואם יש לה וסת דתרתו בעינן יע"ש ובאמת פשטיה דלישנא במהרא"י משמע כן ובשו"ת פ"י ח"י"ד סי' א' כ' נמי כדעת הש"ך דהתה"ד הבין נמי במרדכי דתולין בוסתה אע"פ שא"י שיש לה מכה ומ"ש התה"ד וז"ל אלמא דס"ל דאין אורח בא אלא בזמנו מהני דתולין במכה מה שאין תולין בלא זה עכ"ל ר"ל דכיון דאין אורח בא אלא בזמנו תלינן במכה אע"פ שאין אנו יודעין אם יש לה מכה עכ"ד ובשו"ת אמ"ו בס' שב"י הקשה איך אפשר דהמרדכי ס"ל דתולה בוסתה אפי' אין לה מכה א"כ קשיא ממתניתין פ' כה"י דף י"ד דתניא נמצא על שלו טמאים וחייבין בקרבן הא הך מתני' מיירי באשה שיש לה וסת וכדמוקי בגמרא לעיל הסיפא דהך מתני' כל הנשים בחזקת טהרה לבעליהן דמיירי ביש לה וסת וא"כ ודאי דרישא דמתני' נמי מיירי ביש לה וסת וכיון שיש לה וסת אמאי חייבין בקרבן נימא שבא מן הצדדים מחמת מיעוץ תשמיש וע"ש שכפל בתשובותיו קו' זו כמה פעמים הנה מלבד שדבריו מופרכים מעיקרא ולא קשיא כלל אישתמיטתיה סוגיא דמסכת שבועות ד' ט"ז דמוקי להך מתני' כשבעל סמוך לוסתה דאי לא"ה פטורים מן הקרבן דאנוסי' המה וכיון שכן ל"ק כלל דכיון שהוא בעל סמוך לוסתה מש"ה אמרינן ודאי דם נדה הוא עוד נ"ל דבלא"ה לק"מ דהא צריכין אנו להבין דאיך אפשר למיתלי להקל שהוא מן הצדדים כיון שיש לה וסת ואמרינן חזקה אורח בזמנו בא דכ"ז ניחא אי וסתות דאורייתא שפיר אפשר לסמוך אהך חזקה אבל אנן דקי"ל וסתות דרבנן מה"ת למיתלי להקל משום הך חזקה גרוע דמדאורייתא לאו חזקה היא (ומיהו י"ל דאפי' למ"ד וסתות דרבנן היינו לענין זה דלא נימא בהגיע זמן וסתה דמוחזק' לרואה ודאי וכמ"ש הרא"ש בריש מכילתין ואפי' בבדקה ומצאה טהורה תהיה טמאה דהא לא אמרינן כיון דלאשה זו אית לה חזקת טהרה אלא דעלולה לראות בזמן וסתה מ"מ מהני חזקה דידה דלא מחזקינן לה לודאי רואה ומש"ה מהני לה בדיקה אבל שלא בשעת וסתה מוקמינן לה אחזקת טהרה מדאורייתא כיון דאין עלולה לראות עד שעת וסתה ואפי' למ"ד וסתות דרבנן וסברא זו ראיתי באיזה פוסק וכן נראה מהר"ן פ"ב

דשבועות דף ר"נ ע"ב ד"ה וגרמינן וכ"ה בחדושיו בגמ' שם דף ט"ו) ע"כ נ"ל דס"ל להמרדכי שאין הטעם משום חזקה דאורח בזמנו בא אלא עיקר הטעם דתלינן להקל משום דרוב נשים אינן רואות מ"ת וכמ"ש הב"י מש"ה א"ל דמחמת הצדדים הוא בא דמה"ט תלינן להקל לדעת הב"י בבדיקת שפופרת היכא שלא נמצא כלל ואמרינן דמן הצדדים הוא בא לפי שרוב הנשים אינן רואות מ"ת ואוקמה בחזקת טהרה אך כ"ז באשה שיש לה וסת אבל באשה שאין לה וסת אמרינן כיון שאין לה זמן קבוע וסתה תלויה במקרה שקרה לה וחיישינן נמי שמא התשמיש גורם לה שתראה וכמ"ש הר"ן לדעת הרי"ף הביאו ב"י סי' קפ"ו וכמ"ל אף שהר"ן כ' שא"צ בדיקה אלא ג"פ א"ת להבחין אם התשמיש גורם הראיה איהו לא כ' כן אלא לדעת הרי"ף אבל לשאר הפוסקים וכמו שהביא המרדכי לדעתם לעולם צריכה בדיקה א"ת אם אין לה וסת ומש"ה מחלק הברייתא בין יש לה וסת לאין לה וסת דביש לה וסת תלינן שמן הצדדים הוא בא כיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת מוקמינן לה בחזקת טהרה אע"ג דרוב דמיה מן המקור הוא בא מ"מ סמוך הך מיעוטא דמן הצדדים להך רובא דרוב נשים אינן רואות מ"ת ופרטות דאיכא חזקה דנוקי אתתא בחזקת טהרה מש"ה תלינן מן הצדדים אך כ"ז אי ידעינן בוודאי שהתשמיש גרם הראיה שפיר א"ל דאזלינן בתר רוב נשים שאינן רואות מ"ת ומן הצדדים הוא וכמו בנדון דאיירי בברייתא שכבר ראתה ג"פ מ"ת דודאי א"ל שקרה המקרה שהיתה רואה בשעת תשמיש מעצמה א"ו שהתשמיש גרם הראיה וא"כ שפיר אמרינן זיל בתר רוב נשים שאינן רואות מ"ת ומן הסתם מן הצדדים היא אבל מתני' דפ' כה"י מיירי שפעם אחת ראתה בשעת תשמיש א"כ מה"ת לומר שהתשמיש גרם הראיה אלא אמרינן שהיתה רואה מעצמה וזיל בתר רוב דמים שהוא מן המקור דהא וסתות דרבנן ובהא אין לומר זיל בתר רוב נשים שאינן רואות מ"ת דבאמת אמרינן שלא היה התשמיש גורם הראיה שאפי' לא שימשה נמי היתה רואה אלא שקרה מקרה ששימש באותו זמן שראתה ומש"ה חייבים בקרבן: ובזה ל"ק נמי קושית בעל מנ"י אף שכבר השיג הח"צ על קושיתו של המנ"י דהתם בסוגיא גבי היה משמש עם הטהורה מיירי בהרגישה ועיין בס' כו"פ יע"ש ועם דברינו הנ"ל בלא"ה לק"מ אלא יש לעיין לפי מה שהבין הש"ך דדעת המרדכי לטהרה לגמרי אפי' בלא ז"נ באשה שיש לה וסת וכדמוכח מדברי הש"ך שכ' שאין לסמוך בזה עליו אלא לענין שלא תאסר מחמת רואה מ"ת אבל מ"מ צריכה ז"נ משמע דס"ל דהמרדכי מטהרה לגמרי א"כ קשה הא תנן לעיל אע"פ שאמרו ד"ש צריכה להיות בודקת וכו' ומשמשת בעדים וכו' והא מתני' מיירי באשה שיש לה וסת אליבא דכ"ע וכמו שפירש"י ותוס' שם וא"כ בדיקה זו למה דאם אתה חושש לה שתראה מ"ת הא כיון דשלא בשעת וסתה הוא תלינן בצדדים וכן הקשה בס' כו"פ: ואפשר ליישב בדוחק דלאו משום רואה מ"ת חששו לה דהא רובא לא חזי' מ"ת אלא כיון דלענין טהרות צריכה בדיקה שחרית וערבית וכל היום היא סומכת עצמה על הבדיקה דשחרית וכיון דלא הרגישה מסתמא בחזקת טהרה היא אבל בששימש' חששו חז"ל אולי תראה בשעת תשמיש ולא מחמת תשמיש אלא ממילא ואז לא תרגיש דסברה הרגשת שמש הוא מש"ה הצריכו בדיקה לא"ת כן צריכים אנו לומר עפ"י הבנת הש"ך במרדכי: ומ"ש הש"ך ולפ"ז נראה דאין להתיר אלא לבעלה הלשון מגומגם לכאורה דאיך תלי' זה בפירושו דאף לפי הבנת הב"ח במרדכי נמי אין לסמוך בזה על המרדכי

לטהרה לגמרי שהרי כל הפוסקים חולקים עליו ונ"ל כוונתו דבשלמא לפי הב"ח במרדכי י"ל דאף שהרמב"ם והרשב"א והרמב"ן לא ס"ל כפי המרדכי מ"מ בעיקרא דדינא לא מצינו שחלקו עליו וי"ל דמודים נמי באשה שיש לה וסת קבוע תולה במכה אפי' א"י שמכתה מוציאה דם אבל למה שפי' הש"ך דס"ל להמרדכי דתולה בוסתה אפי' אין לה מכה הרי הם חולקים עליו בעיקרא דדינא דהא הם פירשו ואם יש לה וסת ששימשה סמוך לוסתה מוכח הא לא שימשה סמוך לוסתה טמאה הרי חלקו עליו בהדיא א"כ אין לצרף דעת המרדכי לסניף טהור במכה שא"י אם מוציאה דם אחר שהמרדכי יחיד לגבייהו כנ"ל פירושו: ולענין אם לתלות במכה תוך ז"נ שלה עיין בד"מ סי' קצ"ז הביאו הש"ך שם דדעתו להחמיר מיהו בתשו' האחרונים נראה דעתן להקל אף בז"נ שלה עיין בתשובת ב"ח ובתשו' פ"י ואני כתבתי בתשובת שאלה שנ"ל להחמיר ועיין מש"ל סי' קצ"ו בע"ה: עוד בש"ך שם אבל מ"מ צריכה שתשב ז"נ וכו' עכ"ל בשו"ת כנ"י סי' ל"ד כתב וז"ל סוף דבר לענין לבעלה א"צ לידע שמכתה מוציאה דם לפ"ז אף אנו נאמר כיון דאשה דנ"ד מוציאה דם בעת תשמיש נמצא על עד שלו ובזה אף דמצא זמן מופלג אחר תשמיש מיקרי רואה מ"ת וכו' ולפ"ז ע"כ עלינו מוטל להתיר לבעלה ולומר מכתה מוציאה דם.

א"כ אף מה שרואה שלא בשעת תשמיש מותר ומ"ש אחרונים להרשב"א צריך שתדע שהמכה מוציאה דם דהיינו שלא ראתה בעת התשמיש ג"פ אז לטהרה צריכין לידע שעכ"פ מכתה מוציאה דם וכ"ד המרדכי אמנם בזו שרואה בעת תשמיש מוכרחים אנו לומר שהמכה מוציאה דם הרי לענין טהרה כמכה שודאי מוציאה דם כנ"ל ברור עכ"ל וכפל עוד דבריו שם באותה תשובה שהבין מ"ש הש"ך אבל מ"מ צריכה שתשב ז"נ היינו בלא ראתה מ"ת אבל בראתה מ"ת כיון דלענין לבעלה אתה צריך לדון בזה שהמכה מוציאה דם א"כ אין טהרה לחצאין גם ז"נ א"צ ובמח"כ טעה טעותא רבא דלא אישתכח כוונתיה אלא פירושו כפשטי' דלא סמכינן אסברות המקילים אלא לענין שלא לאוסרה לעולם אבל לא לענין לטהרה לגמרי בלא ז"נ וכך הוא מדת חכמים שבשעת הדחק סמכינן אפילו איחיד היכא דלא איתמר הלכתא בהדיא וכה"ג אשכחן בדוכתי טובא ועוד מה ענין זה לזה בשלמא להתיר לבעלה אחר ספירת ז"נ אינה אלא איסור דרבנן לשמש אחר כך דקיי"ל וסתות דרבנן משא"כ בלא ספרה ז"נ דספק כרת הוא וכן מבואר בפסקי הרמב"ן ז"ל דאע"ג שפסק בפ"ג דבזמן הזה אין אנו מטהרין דם מכה מ"מ כפי' כתב דנאמנת אשה לומר מכה יש לי בתוך המקור שממנה הדם יוצא ותהיה מותרת לבעלה לכשתפסוק עכ"ל הרי להדיא דאף על גב דלא מהני בזה"ז לטהרה מחמת מכה מכל מקום ברואה מ"ת מחלקינן לענין שלא לאוסרה לעולם אמרינן דדם מכה הוא ואין אנו צריכים להקיף המראות דמים אבל לענין ז"נ מחמרינן: והן אמת שמדברי הרשב"א בתה"א סוף שער ד' מוכח דס"ל שאין לחלק אלא כיון שאתה תולה לענין שלא לאוסרה לבעלה דממכה הוא ע"כ צריך אתה לטהרה לגמרי שהרי השיג שם על דברי הרמב"ן שכתב דהאידינא אין אנו מטהרים בדם מכה שהרי אפילו בדם בתולים שאין לך מכה גדולה מזו אפילו הכי חזרו ונמנו דבועל בעילת מצוה ופורש מכ"ש בדם מכה ועל זה השיב הרשב"א ז"ל דהא רב ושמואל ור"י ור"ל כולו ס"ל בבועל את הבתולה דבועל בעילת מצוה ופורש ואלו גבי רואה מ"ת לא נחלקו כלל שמותר בבדיקת שפופרת וכו' הא

שמואל פירש עלה דההיא דבודקת בשפופרת של אבר ור"ל בעי מיניה דר"י ותבדוק
בביאה ג' של בעל הראשון וכו' אלמא מדשקלו וטרו בה ש"מ (דאינו) הלכה למעשה
הכי סבירא ליה עכ"ל ואי ס"ד דס"ל שיש לחלק בנושא אחד דלענין שלא לאוסרה
לבעלה תלינן במכה אבל מ"מ צריך ז"נ אם כן מה השיב הרשב"א מדשקלו וטרו ר"ל
ור"י ושמואל ברואה מ"ת דלמא דוקא בהא הלכתא לענין שלא לאוסרה לבעלה ואף
הרמב"ן מודה לזה כנ"ל דהרמב"ן לא קאמר אלא דצריכה ז"נ א"ו ס"ל להרשב"א דאין
לחלק אך ז"א ראייה דהרשב"א לא קאמר אלא דחכמי הש"ס ודאי דלא חילקו בנושא
אחד לתלות במכה לענין לבעלה ולא לענין ז"נ אלא וודאי דהשוו מדותיהן ובזה סתר
ראיית הרמב"ן מהא דבועל בעילת מצוה דע"כ יש חילוק לרואה מ"ת לדם בתולים
כמ"ש שם הטעם אבל לא כן דרך הפוסקים דבמלתא דמספקא להו הילכתא כמאן בשעת
הדחק ובאיסור דרבנן סמכו על המקיל ובאיסור דאורייתא אף בשעת הדחק אזלינן בתר
המחמיר או בתר רוב הפוסקים: והנה המחבר בש"ע ס"ל דאפי' חכמי הש"ס סברי לחלק
בנושא א' לטהרה לחצאין שהרי הוא כתב בסס"י זה דבתולה שנשאת וראתה מ"ת לעולם
תלינן בדם בתולים כ"ז שלא פסקה פ"א וטעמו כ' בב"י שהוציא כן מהתוספתא שהביא
הסמ"ג לכל צריכים בדיקת שפופרת חוץ מבתולה שדמיה טהורים וקשיא ליה בתולה
שדמיה טהורים בדיקת שפופרת מאי שייכא הכא ולזה פי' דאפי' בנערה או בוגרת דלית
לה זמן כ"כ כמו בקטנה אפ"ה אין צריך בדיקה ברואה מ"ת ותלינן בדם בתולים כיון
דאיכא בתולה שדמיה טהורים עד שתחיה המכה לכך לכולהו יהבינן זמן זה שלא
להחזיקה ברואה מ"ת אלמא דס"ל דאפי' מדין התלמוד דאע"ג דלענין ז"נ לא יהבינן
לבתולה שראתה אלא לילה א' ולבוגרת בעילת מצוה אפ"ה לענין שלא לאוסרה לבעלה
תלינן בדם בתולים ודברי הכנ"י אין להם שורש ועיקר כלל וכ"כ בשו"ת צ"צ סי' פ"ו
יע"ש שכ' כמו שכתבתי: המהרש"א בח"ה במס' כתובות דף ט' הקשה לשיטת האומרים
דבוגרות אין להן טענת דמים דיש בוגרות שאין להן דם בתולים א"כ אמאי נותנין לה
לילה ראשונה דלמא דם נדה הוא ואמאי תלינן בדם בתולים ותי' דמ"מ אזלינן לקולא
בלילה ראשונה כיון דלפעמים יש לה ולא תלינן בדם נדה דלא שכיח כלל שלא בשעת
וסתה עכ"ד הביאו הבי"ש בא"ע סי' ס"ח ומזה סיוע לדעת האומרים דביש לה וסת קבוע
אפי' בא"י אם מכתה מוציאה דם תלינן במכה אפי' לטהרה לגמרי דהא הכא א"י אם
מכתה מוציאה דם אפ"ה תלינן במכה לטהרה לגמרי בלא ז"נ ועיין בס' פ"י שתי' בע"א
מ"מ הוכחנו שהמהרש"א ס"ל כשיטה זו דתלינן במכה אע"פ שא"י אם מוציאה דם
לטהרה לגמרי בלא ז"נ ויש לדחות דש"ה דנודע דמכה כזו מוציאה דם לפעמים משא"כ
במכה דלא נודע כלל אם דרכה להוציא דם לפעמים ועיין ומיהו לשון מהרש"א מגומגם
שכ' וז"ל אע"ג דפעמים אין לה מ"מ תלינן בה לקולא בלילה הראשונה וכו' אלמא
דמיירי בבוגרת שנותנים לה לילה ראשונה והיינו בלא ראתה כלל דאלו בראתה אין
נותנין לה אלא בעילת מצוה כדאמרינן בריש פ' התינוקת וא"כ איך כ' דלא תלינן כלל
בדם נדות דלא שכיח כלל שלא בשעת וסתה הא מיירי ע"כ שלא ראתה כלל ואיך שייך
וסת והכי הל"ל כיון דעדיין לא ראתה ומ"מ צריכין אנו לדבריו בראתה דנותנין לה
בעילת מצוה ומטהרינן הדם שראתה בשעת בעילת מצוה וא"צ ז"נ ואמאי לא תלינן בדם
נדה אע"כ מיירי שיש לה וסת ומיהו מדברי הרא"ש בפ' התינוקת ושאר פוסקים ל"מ

כן דמוכח שם דס"ל דאחר בעילת מצוה צריכה טהרה ודו"ק ועיין מש"ל סי' קצ"ו בע"ה מיהו לדברי הפוסקים דס"ל דמ"מ א"צ לפרוש באבר מת אפי' בבוגרת וראתה ע"כ צ"ל דסמיכין בזה כיון דהוא שלא בשעת וסתה ואיכא בוגרות שיש להן ד"ב וכדברי מהרש"א מיהו אין זה מוכרח דהא אין כל הפוסקים שוים בזה והא הראב"ד ס"ל דצריך לפרוש בא"מ לפ"ז י"ל דהפוסקים דס"ל דיש בוגרות שאין להן ד"ב ס"ל כהראב"ד בזה: (טו) וכן אם אין לה וסת קבוע והוא ספק.

לפ"ז הא דתני ואם יש לה מכה בא"מ תולה בדם מכתה איירי ע"כ אפילו בא"י אם מכתה מוציאה דם דהא ברישא ע"כ מיירי שא"י אם הדם מן המקור או מן הצדדים דאלת"ה אלא ביודעת שבא מן המקור א"כ ק' אמאי מתירים לשני דהא אינו אלא חד ספקא א"ו דברישא מיירי בספק אם בא מן הצדדים או מן המקור ומש"ה מתירים לשני משום ס"ס וכמ"ש הסה"ת והסמ"ג וא"כ הא דתני ואם יש לה מכה באותו מקום היינו אפילו בא"י אם מכתה מוציאה דם או לאו אך הש"ך מפקפק ע"ז דאין זה ס"ס דשם ספק חד הוא ובלא"ה קשיא כיון דקיי"ל דדם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא דחזקתו מן המקור לפי שרוב דמים מן המקור א"כ מה ס"ס שייך הכא דהא קיי"ל דלא מיקרי ס"ס אלא כל היכא דאז"ה שוין אבל היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מבהיתר תלינן לחומרא וכמ"ש הש"ך בסי' נ"ד ס"ק י"ד ובסי' ק"י: אמנם אני כתבתי בתשו' שאלה דליתא להאי כללא הגם שבתוס' במסכת כתובות דף ט' מוכח דס"ל הכי אמנם בנדה דף י"ח ד"ה שליא כתבו דהוי ס"ס בכה"ג משום דסמוך מיעוטא להך פלגא וכה"ג אמרינן סמוך מעוטא דנדמה למחצה דנקבות בפ' בהמה המקשה ובמס' בכורות דף י"ב ובפ' האשה שהלכה דסמוך מיעוטא דמפלות למחצה דנקבות וזו הטעם של הרוקח הביאו הש"ך רס"י שע"א אשת כהן שמעוברת מותרת לכנוס באה"מ דס"ס הוא ספק נפל וכו' אע"ג דרוב יולדות ב"ק מ"מ סמוך מיעוטא דנפלים למחצה נקבות ואם כן בנ"ד נמי א"ל הכי כיון דהוא ספק השקול אם מן המכה או לאו סמוך הך מיעוטא דמן הצדדים להך פלגא דמן המכה ואם כן רובא להתירא הוא הגם שתוס' בכתובות לא ס"ל כן מ"מ דבריהם במס' נדה מוכרחים מכה הראיות שהביאו מש"ס כה"ג מיקרי ס"ס ובס' פ"י דכתובות הרגיש על דבריהם שם דאמאי לא נימא סמוך מיעוטא לפלגא ונעלם ממנו שקו' זו נאמרה בתשובת הריב"ש סי' שע"ב ומ"ש הריב"ש לחלק בין הך פלגא דמחצה זכרים ומחצה נקבות שבדאי הוא מחצה על מחצה כי כן יסדו מלכו של עולם לענין בריאת עולם מש"ה אמרינן סמוך מיעוטא למחצה משא"כ בעלמא לא אמרינן כן דמאן לימא שהוא מחצה על מחצה והוא סותר דברי התוספות מס' נדה שכתבו דאף בעלמא אמרינן הכי אלא שעדיין צ"ע בשלמא בידוע שמכתה מוציאה דם שפיר הוי ספק השקול אבל בלא נודע שמכתה מוציאה דם מה"ת למיתלי במכה כמו במקור ואדרבה מסתבר טפי למיתלי במקור שרוב דמים ממנה בשלמא בשיש לה וסת ושלא בשעת וסתה א"ל משום דאורח בזמנו בא אלא שהרמ"א פסק אפילו באין לה וסת וצ"ע ומדברי מנ"י רס"י ק"ץ נראה דלא הקיל הרמ"א אלא ברואה מ"ת מש"ה תלינן שמן הצדדים הוא על ידי מיעוץ תשמיש כיון דאין דרך לראות מ"ת משא"כ בעלמא לא תלינן בצדדים (ועיין מש"ל בסימן קצ"א): אח"ז ראיתי בשו"ת מעיל צדקה סי' ס"ז שהגאון ח"צ הקשה קו' שהקשיתי לעיל והגאון במעיל צדקה כתב ליישב כיון דאיכא נמי דם עליה ובהצטרף

נמי ד"מ א"כ דם טהור מרובה מדם טמא ע"כ תורף דבריו ודבריו דחוקים דכ"ז ביודעת שמכתה מוציאה דם אבל בא"י טפי מסתבר למיתלי במקור שרוב הדמים מצוים שם וכן העלה בצ"צ סי' פ"ו להלכה דאפילו ביש לה וסת קבוע אם א"י שמכתה מוציאה דם לא תלינן במכתה ודלא כרמ"א יע"ש אך הב"ח ושאר אחרונים תפסו להלכה כדברי הרמ"א ביש לה וסת קבוע אפילו א"י אם מכתה מוציאה דם וכמש"ל גם כן סעד מדברי המהרש"א אבל באין לה וסת קבוע וא"י אם מכתה מ"ד ולהתיר מטעם ס"ס צע"ג ועיין מ"ש בסי' קצ"ט על דין זה: (טז) אא"כ יודעת.

כתב הש"ך ס"ק כ"ד מ"מ שלא בשעת תשמיש אם בדקה עצמה ומצאה דם וכו' עכ"ל לכאורה מזה מוכח כדעת התשובת כנ"י דכל מה שהיא רואה בשעת תשמיש א"צ אפילו ז"נ וכיון דלענין רואה מ"ת תלינן במכה וסמכינן אסברת המרדכי שוב א"ל דלענין ז"נ לא תלינן במכה דאין לחלק בנושא אחד וכמ"ש לעיל דאל"כ ל"ל להש"ך לומר מ"מ שלא בשעת תשמיש אם בדקה הל"ל מ"מ לענין ז"נ ואף בשעת תשמיש אך כבר כתבתי דלא נהירא והוכחתי מהפוסקים והמחבר מכללן דס"ל דיש לחלק בנושא א' וכ"כ בשו"ת צ"צ סי' פ"ו ואפשר דהש"ך ל"ד נקט: (יז) או מ"ל ל"ל יום.

עיין מ"ש לקמן סי' קצ"א: (יח) וכתמים תולה בה בכל ענין. בתשובת פמ"א ח"ש סי' קכ"ו מוכח דס"ל דתלינן בכתמים אפ"י במכה שבחלל הגוף אפ"י אם מכתה מוציאה דם יע"ש הבאתיו לעיל סי' קפ"ג וכ"ה בהדיא בסה"ת הביאו הב"ח ס"ס"י ק"ץ סעיף מ"ח ד"ה היו שלשתן ערות: (יט) וכן אם אומרת ברי לי.

בשו"ת פ"י חולק ע"ז כיון דאין לה מכה אין לה נאמנות ומהרי"ו לא החליט זה אלא כ' דרך אפשר יע"ש ועיין בשו"ת כנ"י סי' ל"ד ובס' מנ"י כ' היכא דאיכא עוד צד להקל יש לסמוך ע"ז באומרת ברי לי: (כ) אם כ"ו שהיא בודקת. לדעת הט"ז בס"ק י' דוקא באשה שיש לה וסת סמכינן ע"ז אבל לא באשה שאין לה וסת אבל לדעת הש"ך בנה"כ אפ"י באשה שאין לה וסת סמכינן ע"ז ומיהו נראה מלשונו דדוקא אם יש לה כאב קצת בא"מ ודעת הצ"צ בסי' פ"ו דדוקא אם כאב לה קצת בא"מ שמצאה ויש לה וסת ונכון להחמיר כדעת הצ"צ וכן משמע מפסקי מהרא"י שכ' וז"ל לכן נראה אי איתנהו לכל הני צדדים אשר הזכרתי לעיל תוכל לסמוך עליהם להחזיקה טהורה דמשמע דבעי לכל הני צדדים ושם הזכיר שיש לה וסת וכאב בא"מ שמצאה דם ובלא"ה כ' בתשובת ח"צ סי' ע"ג שאין להביא ראייה מפוסק שצירף צדדים הרבה להתיר עד דאיכא נמי באותו נדון הנך צדדים כולהו יע"ש: (כא) יש מסתפקים.

ובשו"ת רדב"ז סי' ת"י כ' דאם יש רגלים לדבר שהיא משמשת בצער מה שלא היה לה קודם לכן קרוב בעיני שסומכת על רופא מומחה שאמר שנתרפאת ותשמש פעם ד' עכ"ל ועיין שם: (כב) הפחידוהו פתאום. הרמב"ם השמיט לדין זה לגמרי: (כג) כגון אם ראתה פעם או פעמים.

ולפ"ז צריכה נמי לחוש לוסת החדש כגון אם ראתה פ"א מ"ת בר"ח צריכה לפרוש בר"ח הסמוך וכן הוא בתשו' הרשב"א סי' תתל"ט להדיא וכ"כ בש"ך לקמן ס"ק ל"ה והנה בהגהות מיימוני הגי' בליל שני לטבילתה וכ"ה בדפוס וויניציאה בש"ע הישנים וכמ"ש בשו"ת אמונת שמואל אך צ"ע דאי ס"ד שיש לתלות בליל טבילה דטבילה גרמא

הראיה א"כ ק' הא דגרסינן במכילתין דף ס"ה ההיא דאתאי לקמיה דר"י דכל אימת דהוה סלקא מטבילת מצוה הות קא חזי' דמא א"ל שמא דימת עירך עלתה בך לכי והבעלי ע"ג נהר מפורש בחדושי הרמב"ן וז"ל לפי שאין וסת זה אוסר יומו שלא היה לה וסתה אלא בהכנסתה לעיר שהיו חברותיה מרגישות בה וכו' וה"ל כוסת של אכילת שום וכוסתות של קפיצות שכ"ז שלא קפצה או דלא אכלה אינה חוששת א"נ דמה לא קבע וסת דאקראי בעלמא הוא וה"ק לה לאו טבילה גרמא לך דתתסרי אלא דימא גרמא ומותרת את ע"ג נהר כו' עכ"ל ואי ס"ד שיש לתלות נמי בטבילה למה הקיל ר"י ותלה בדימא דלמא הטבילה גרם ואסורה כל הלילה ואפשר משום דקיי"ל וסתות דרבנן מש"ה כל מה דמצינן למיתלי תלינן דר"י נמי ס"ל דוסתות דרבנן וכמ"ש התוס' בדף ט"ו ע"א ד"ה אפי' (ועי"ל סי' קפ"ט בריש הסימן שכתבתי דהראב"ד לא ס"ל הכי ומספיקא היה ראוי להחמיר ועיין מ"ש לקמן סי' הנ"ל מענין זה) א"נ כיון שהיתה רואה תמיד בהכנסת העיר מזה שפט ר"י דמסתבר טפי למיתלי בדימא מן טבילה.

אך מ"ש בס' מנ"י להקל באם שראתה ג"פ מ"ת כל פעם בליל טבילתה דמותרת אח"כ בליל ב' של טבילה וחלק על א"ש שכ' שחלילה להקל בזה והרב הנז' כ' להקל ובמח"כ הפריו על המדה להקל בדבר שלא מצינו בשום פוסק קדמון או אחרון ואם בהגה"מ נאמר להחמיר לחוש לליל טבילה יאמר להקל והגע בעצמך לפי דבריו אם ראתה ג"פ בליל טבילה תהי מותרת לשמש אח"כ בליל ב' של טבילה ואם גם בליל ב' של טבילה תראה מ"ת תהיה מותרת לשמש אח"כ בליל ג' של טבילה דהא בהג"מ חייש נמי דטבילה גרמא במה שראתה בליל ב' ונשתקע הדבר ולא נאמר ואדרבה אפי' להפוסקים דמפרשים להא דאם יש לה וסת תולה בוסתה כפירש"י שיש לה זמן קבוע לראות מ"ת משמע דלא תלינן בוסת אלא כששימשה בין וסת לוסת ולא ראתה הוא דתלינן בוסת הא אילו לא שימשה בינתיים לא תלינן בוסת ואסורה לעולם וכן נראה מפירש"י שכ' וז"ל ואם יש לה וסת שאינה רואה כל שעה מחמת תשמיש אלא לפרקים תולה בוסת וכו' משמע הא אילו לא שימשה בינתיים לא תלינן כלל בוסת וז"ל תשובת הרשב"א סי' תתל"ח ואם יש לה וסת תולה בוסתה פי' ששימשה כל החדש ולא ראתה בו מחמת תשמיש אלא יום יו"ד ויום ה' ויום ל' הרי קבעה לה וסת מיום ליום תולה בוסתה שלא לשמש בוסתה בחדש השני ביו"ד בו וביום ה' וביום למ"ד בו ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת והא דאסרינן ליה אגברא ה"מ כשראתה ג' זמנין רצופים כגון דכל זימנא ראתה פעם א' ב' וג' עכ"ל משמע דוקא בשימשה כל החדש ולא ראתה רק בימים ידועים ראתה הוא דתלינן בוסת הא לא"ה לא תלינן בוסת ומכ"ש דלא נתלי בליל טבילה להקל ואין להקשות דלפ"ז דמיירי בשימשה בנתיים ולא ראתה רק בימים הקבועים א"כ למה כ' רש"י שם ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת פשיטא דא"צ בדיקת שפופרת דמאי איריא שיש לה וסת ימים שוין ת"ל דבעינן ג' רצופים וכ"ז שלא היה רואה מ"ת ג"פ רצופים מותרת בלא בדיקה אפי' לא היו ימים שוין וכה"ג ק' אתשובת רשב"א הנ"ל שכ' נמי בזה"ל ומשמשת בלא בדיקה בין וסת לוסת דמאי איריא שיש לה וסת אפי' אין לה וסת נמי כיון דלא היו הביאות איסור רצופים ז"א דמכל מקום נפקא מינה דאפילו אחר כך ראתה שלש פעמים בימים הקבועים רצופים בלי ביאת היתר בנתיים אפילו הכי מותרת לשמש בין וסת לוסת בלא בדיקה כיון דידיענן מכח הקביעות קמא שיש לה

וסת לכך מכח ביאת היתר בנתיים אבל אם מעיקרא קרא לא היה ביאת היתר בנתיים אפילו אם אלו שלש פעמים היו בימים שוין לא תלינן להקל וכ"ש בליל טבילה כל כמה דלא היה ביאת היתר בנתיים דלא תלינן ודינו כאלו ראתה רצופים וכן משמע מלשון הרשב"א בתשובה הנ"ל שכתב וז"ל ואם הורגלה לראות סמוך לטבילתה כל שעת תשמיש הראשון וכן עשתה ג"פ רצופים לג' טבילות שכל תשמיש הראשון ראתה דם מ"ת אין לה תקנה להשאר עם בעלה וכו' עכ"ל מסתימת לשונו משמע שאפילו אירע כן תמיד בליל טבילה דא"כ ה"ל לפרש דמיירי שלא אירע כן בליל טבילה ומה שדימה הרב במנ"י רואה מ"ת לאונס דקפיצות המורכב עם ימים קבועים דאינה חוששת לכ"א לבדו אף שבש"ך נמי כתב כן לקמן ס"ק ל"ה ובסימן קפ"ט ס"ק מ"ח מ"מ ע"כ דרואה מ"ת גרע ולא דמי כ"כ לרואה מחמת אונס דאל"כ לדידן דקיי"ל דלקפיצות לא קבעה וסת אלא בימים קבועים א"כ ק' מ"ט אסורה ברואה ג"פ מ"ת א"ו דרואה מ"ת גרע דחיישינן דמחמת חימוד תשמיש ראתה ולא מיקרי אונס ומה שהק' הש"ך דאמאי לא נימא דבפ"א שראתה מ"ת תהיה חוששת עכ"פ ותהא אסורה לשמש כמו בוסת דפיהוק ועיטוש דבפעם א' חוששת לפיהוק גרידא וכמש"ל סי' קפ"ט י"ל כמ"ש הט"ז ס"ק ט"ז דלענין שתאסור עי"ז לעולם לבעלה לא גזרו כ"ז שלא קבעה ולפ"ז י"ל דרואה מ"ת גרע אפילו מוסתות שע"י מקריים שבגופה דאע"ג דבוסתות שעל ידי מקריים שבגופה אם קבעה לימים ידועים א"צ לחוש אלא לשניהם יחד אבל ברואה מ"ת אפילו קבעה וסת לימים ידועים כ"ז שלא היה תשמיש היתר בינתיים חיישינן דלמא התשמיש לחודא גרם וכמש"ל וא"ל דלמא לעולם כסברת הש"ך דרואה מ"ת דמיא לוסתות דקפיצות כיון דשניהם ע"י מעשה בא וכ"ת א"כ אמאי נימא דתאסר ע"י ראייה ג"פ מ"ת דהא קיי"ל דלקפיצות בלא ימים לא קבעה וסת וכמש"ל לזה י"ל דנהי דלא קבעה וסת דבעי עקירה ג"פ מ"מ הא עכ"פ חוששת לה כיון שקבעה ג"פ וכמ"ש הרמ"א לקמן סימן קפ"ט ומש"ה אסורה לשמש עוד אך גם זה ליתא שהר"ן בחדושי חולק ע"ז וס"ל דוסת מחמת אונס אפילו ראתה כמה פעמים א"ח לה שהרי כתב אהא דאיתא בפ' התינוקת גבי האי איתתא דהוי סלקא מבית הטבילה חזיא דמש"ה שריא ר"י למבעל ע"ג הנהר משום דוסת של קפיצה וכיוצא בה אינו נקבע אלא לימים ידועים וזו כל אימת דהוי סליק מטבילת מצוה הוי חזיא דמא ולא ביום ידוע עכ"ד ואכתי קשיא דכיון דכל אימת דהוי סלקא מטבילת מצוה הויא חזיא היה לה לחוש עכ"פ פעם ראשונה א"ו דלית ליה להא דהגה"מ שפסק הרמ"א לקמן או י"ל דאף דס"ל הא דהגה"מ מכל מקום היכא שע"ז תהיה באיסור עולם ואין לה תקנה כזו דכל אימת דסלקא מטבילת מצוה חזיא דמא ל"ח לה כ"ז שלא קבעה וסת כדינו וכמ"ש הט"ז שהבאתי לעיל ואם כן צ"ל דרואה מ"ת לא דמיא לוסת הקפיצות לדעת הר"ן ועוד דאם כן למה כתב הרמ"א כאן ססע"י זה וז"ל מיהו אם עברה ושימשה וכו' דתשמיש זה שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת וכו' דמסתמא מיירי שלא קבעה לימים שוים דאל"כ בלא"ה א"צ בדיקת שפופרת בין וסת לוסת וכמ"ש לדעת הרב במנ"י וגם בכל סעיף זה לא מיירי כלל מזה כי אם ברואה דם מ"ת ג"פ שלא בזמנים שוין אלא בכל עת ששימשה וכיון שכך למה ליה הטעם דתשמיש זה שלא ראתה עדיף מבדיקת שפופרת ת"ל בלא"ה דנעקר בפ"א כיון דאינה צריכה לחוש אלא לפעם ראשונה אע"כ דליתא ורואה מ"ת גרע ול"ד כלל לראיה מחמת אונס ול"ד כלל וסת

שעל ידי מקריים שבגופה דאלו התם כל שנקבע לימים שווין אין צריך לחוש אלא ליום הקבוע עם המקרה שבגופה ואלו ברואה מ"ת אפילו נקבע לימים שווין כ"ז שלא היה תשמיש היתר בנתיים חיישינן דלמא התשמיש לחודא גרים וכן כל הפוסקים כתבו הרואה דם מ"ת ה"ז משמשת פעם ב' שכשתטהר וכו' משמע אפילו שימשה בליל טבילה אפילו הכי אם ראתה ג"פ אסורה ועיין ברמב"ם ופסקי הלכות של הרמב"ן ודוחק לומר דאינהו מיירי שראיה אחת לא היתה בליל טבילה דכיון דראיה א' לא היתה בליל טבילה מש"ה לא תלינן בטבילה דגרמה אבל היכא שכל ג"פ היתה בליל טבילה תולין דטבילה גרמה כ"ז דוחק ומה שהרב במנ"י כ"כ בשם הט"ז אמת שגם הרב באמונת שמואל הבין כן דעת הט"ז אך אני תמה מאד על הרב בא"ש איך תלי בוקי סריקי בהגאון ט"ז ומעולם לא עלתה זאת לפניו למיתלי להקל בטבילה אלא כך כוונת הט"ז דקשיא ליה לכאורה אמה שכתב הרמ"א שאם ראתה ג"פ בכל פעם בביאה א' שאחר טבילה דאסורה לבעלה דאמאי לא נימא דתלינן בטבילה דגרמי להנך ראיות כמו שכתב המחבר דצריכה לפרוש ליל טבילה ואהא תי' דלעיל חיישינן לה לחומרא דלמא הטבילה הוא דגרמי לה מש"ה צריכה לפרוש בליל טבילה אבל הכא חיישינן דלמא הביאה ראשונה שאחר הטבילה גרמה לה אע"ג שכל הביאות היו בליל טבילה אפ"ה חיישינן דלמא לאו ליל הטבילה לחוד גרמה לה אלא כל ביאה ראשונה שאחר הטבילה גרמה אפילו מרוחק מן הטבילה אבל לעולם דין של הרמ"א מיירי אפילו שראתה ג"פ בליל טבילה אפילו הכי אסורה לבעלה דחיישינן לעולם לחומרא דלמא הבעילה ראשונה שאחר הטבילה גרמה אע"פ שהוא מרוחק ומש"ה אע"ג שרצונה לשמש להבא בליל ב' של הטבילה אפילו הכי אסורה דניחוש דלמא לאו ליל טבילה גרמה אלא כל ביאה ראשונה שאחר הטבילה גרמה יהיה באיזה זמן שיהיה אפילו מרוחק מן הטבילה כנלע"ד כוונת הט"ז כללא דמלתא שדברי בעל מנ"י אין להם שורש ועיקר וחלילה לסמוך עליו בזה והעיקר כמ"ש בא"שאך מ"ש הט"ז דהרמ"א מיירי אף על פי שהיתה ביאה של היתר בינתיים מכל מקום לא מהני בדין זה משום דא"א לה לשמש אחר הטבילה דניחוש שמא בביאה ראשונה תראה גם לזה אין לו מקור ושורש אף שהסכים לזה א"ש ולדעתם לא מהני אפילו בדיקת שפופרת כ"א כשתבדוק בשפופרת אחר טבילתה והיא תורה חדשה שלא מצינו זה בשום פוסק וכלל מסרו לנו דכ"ז שלא ראתה ג"פ רצופים אינה אסורה לבעלה לעולם אלא העיקר דהרמ"א מיירי בשלא היתה תשמיש היתר בינתיים ומאי דקשיא להו פשיטא ומאי קמ"ל י"ל דה"א כיון דראתה תמיד בליל טבילה נימא דנתלי בטבילה ולא תאסר קמ"ל דאפ"ה אסורה וכמש"ל אבל היכא שהיתה ביאה של היתר בינתיים אינה נאסרה דלעולם רצופים בעינן וכן נראה מדברי הש"ך ס"ק ל' שפי' כאלו ראתה כו' כלומר כאלו עברה וראתה ג"פ רצופים בלא טבילה דודאי בלא"ה א"א למצוא ג"פ רצופים שהרי צריכה לטבול בכל פעם עכ"ל ואי ס"ד דהפי' בדברי הרמ"א דמיירי בביאת היתר בנתיים לא היה צריך לדחוק דפירושו כאלו עברה ושימשה כו' אלא ה"ל להש"ך לפרש כפשטו כאלו ראתה ג"פ רצופים דהיינו אחר כל טבילה בלתי ביאת היתר בינתיים א"ו דהש"ך הבין בכוונת הרמ"א כפשטי' דמיירי נמי בלי ביאת היתר בינתיים ומש"ה צריך לפירושו הגם ששמעתי שבדפוס קראקא חזר הש"ך ותיקן וכ"כ בנקה"כ

וכוונתו למ"ש הט"ז והא"ש דמיירי בביאת היתר בינתיים ואפילו הכי אסורה לבעלה מ"מ מ"ש נ"ל נכון ודבריו ראשונים עיקר.

(ואין להקשות לפי מה שפי' בש"ך מאי קמ"ל הרמ"א בדין זה דהא זה מוכח מן הסוגיא ולשון הש"ע ברס"י זה מדאמר משמשת עוד ג"פ וע"כ שטבלה בינתיים דאל"כ איך אמר משמשת עוד וכו' אלמא דאפילו ראתה ג"פ מ"ת אפילו לא היו רצופין על ידי עבירה אפילו הכי אסורה יש לומר דקמ"ל דאפילו כל פעם שראתה היה בליל טבילה וה"א דנתלי בטבילה ותשמש בליל ב' קא משמע לן דלא וכמש"ל) ומה גם שעיקר דברי הרמ"א הם מתשובת הרשב"א סימן תתל"ט ושם לא נחית כלל להך חידושא דאפילו בביאת היתר בינתיים תאסור אלא הדברים כפשטי' ודברי מוהר"מ רבקה בבאר הגולה תמוהים ולכאורה עלה בדעתי לפרש דברי רש"י (ועיין בס' פ"י חי"ד סימן א' מה שדקדק אדברי הרא"ש והוכיח דלא ס"ל כפירוש רש"י וכל מה שהק' על הרא"ש אלו סבר כפירוש רש"י היה יכול לדקדק נמי אפירוש"י עצמו וכמש"ל וכבר כתבתי לעיל ישוב נכון יע"ש) שהבאתי לעיל במ"ש ואם יש לה וסת וז"ל שאינה רואה כל שעה מ"ת אלא לפרקים עכ"ל שאין כוונתו לפרש וסת דהכא שיש לה זמן קבוע בימים שוין כמו וסת דכולה מכילתין אלא פירושו של וסת שרואה לפרקים שאינה רואה בכל וסת מ"ת ואשמעינן הברייתא דבעינן רצופים דווקא וניחא השתא מ"ש רש"י דמשמשת בלא בדיקה דהשתא הוא דאשמעינן הך מלתא דכל שלא ראתה רצופים אין צריך בדיקה שפופרת ומ"ש רש"י בין וסת לוסת אע"פ שלא קבעה וסת בימים שוין מ"מ עכ"פ צריכה מיהו לחוש פ"א ליום ראייתה אך מדברי תשובת הרשב"א שהבאתי לעיל לא נראה כן אלא כמש"ל דפירושו שראתה ע"י קביעות בימים שוין וכ"נ מדברי הב"י ובס' א"ש שהבינו דברי רש"י כמש"ל גם על תשובת הרשב"א שהבאתי לעיל יש מקום עיון שפירש להא דאם יש לה וסת כגון שראתה ביו"ד לחדש ובכ' בו ובשלשים בו ובזה קבעה וסת שאין כאן אלא ב' הפלגות מיו"ד ליו"ד ויש ליישב ואין להאריך בזה: ואחר העיון נ"ל דאף הרב במנ"י לא כ' להקל ברואה ג"פ מ"ת כל פעם בליל טבילה אלא בשימשה בינתיים ולא ראתה והיינו לפי מה שפי' הוא דברי הרמ"א דמיירי ששימשה בינתיים וכפי הבנות הט"ז והא"ש אבל בשלא שימשה בינתיים בודאי לא הקיל הרב במנ"י וא"כ אין הדבר חוצץ בינינו לענין דינא דלהרב בעל מנ"י כששימשה בנתיים ולא ראתה מותרת דתלינן בטבילה הואיל וראתה בליל טבילה ולדידן בלא"ה שריא כיון דאינן רצופים והרמ"א לא אסר אלא ברצופים והכי מוכח מדברי הרמ"א שכ' לקמן ביולדת שראתה ג"פ מ"ת אחר כל לידה ולידה והתם מיירי שטבלה כל פעם וראתה ומסתמא התשמיש היה תמיד בליל הטבילה וא"כ לדעת הרב במנ"י ק' ל"ל הטעם דחולשת הלידה מש"ה לא אסרינן לה לעולם הא בלא"ה הוי אסרינן לה לעולם וכדמשמע מדברי הגהות רמ"א לקמן דאי לא עברה ושימשה בין הלידות אסורה לבעלה ואמאי לא תלינן בטבילה א"ו דאף הרב במנ"י לא כ' להתיר אלא כשלא היו רצופים כששימשה בנתיים ולא ראתה ומש"ה בעינן לטעמא דחולשת הלידה משום דהתם מיירי ששימשה אחר כל לידה ב"פ רצופים ודוקא היכא שעברה ושימשה בין הלידות ולא ראתה הא לא"ה אסורה: (כד) וא"צ לפרוש ליל של טבילה ג'.

דכל מידי דלא קבעה וסת לא חייש אלא בח"ז. ק' כיון דחיישינן שהתשמיש של ליל טבילה ג' תרווייהו בהדדי גרמי לראיה א"כ אמאי לא תיחוש לליל טבילה ג' דהא אכתי לא עקרה דמה שלא ראתה ליל טבילה ב' משום דלא שימשה הוא דלא ראתה וכה"ג אמרינן בכל וסת שהוא ע"י מקרה והזמן דאינו נעקר אא"כ בא המקרה והזמן וכמבואר לקמן סי' קפ"ט וע"ש בש"ך ס"ק נ' ואף דשם מיירי בוסת הקבוע ג"פ מ"מ מסתמא כן הוא בוסת שעדיין לא הוקבע לענין חוששת דמ"ש וע"כ צ"ל דהכא עיקר חששא אינה אלא משום דשמא הטבילה גרמה ומה שראתה בשעת תשמיש לאו דתשמיש נמי גרמה אלא שקרה המקרה שראתה בשעת תשמיש ואולי אם לא שימשה נמי היתה רואה באותו הזמן אבל לא חיישינן לצירוף שניהם כ"ז שלא הוחזקה לכך מש"ה די בשלא תשמש עוד בליל טבילה ב' וכה"ג צריכין אנו לומר במ"ש הש"ך לקמן ס"ק ל"ה במ"ש ואם לא ראתה בט"ו באייר וכו' ושוב אינה חוששת לט"ו בחדש יע"ש דק' אמאי לא תחוש לט"ו בחדש סיון והא דלא ראתה בט"ו לאייר היינו משום דלא שימשה הוא עכצ"ל כמ"ש: אך עדיין צל"ע אם נימא דחששו שמא הטבילה גורם מנ"ל שטבילות המים גרמו עד עונה אחת לא פחות ולא יותר דמי הגיד להם זאת דפעולת המים גורם שתראה אח"כ דוקא שיעור עונה וע"ל סי' קפ"ט סעיף כ"ד: (כה) ג"פ בביאה ראשונה שאחר לידתה או ראתה אחר כל לידה ג"פ.

עיינן בש"ך שפי' דברי שא מיירי שראתה אחר לידה א' ג"פ רצופים ואח"כ שימשה ולא ראתה ואחר לידה ב' ראתה ג"פ רצופים דמותרת לבעלה הואיל שבנתיים בין לידה ללידה היתה ביאות היתר בנתיים תלינן בחולשת הלידה ובסיפא מיירי שהוחזקה כן לשלש לידות שראתה אחר כל לידה ולידה ג"פ רצופים מ"ת ואח"ז בין לידה ללידה שימשה ולא ראתה אפ"ה מותרת לבעלה.

ובנקה"כ פירש פי' אחר דברי שא מיירי שראתה מ"ת אחר כל לידה פ"א וכן אירע לג' לידות ובינתיים שימשה ולא ראתה והוצרך לטעם חולשת הלידה דאי לא"ה היתה אסורה לבעלה אע"ג שלא ראתה ג"פ רצופים משום דדמיא לראתה אחר טבילתה ג"פ דלא מהני ביאות היתר בנתיים משום דהוחזקה לראות סמוך לטבילתה ה"נ הוחזקה לראות בביאה א' סמוך ללידתה יע"ש והוא על דרך שכ' הט"ז והא"ש דברואה סמוך לטבילתה לא מהני ביאות היתר בנתיים וכבר כתבתי לעיל שאין זה עיקר דאף ברואה סמוך לטבילתה מהני ביאות היתר בנתיים והעיקר כמ"ש בא"ש דהנכון שתיבת או שבהגהות רמ"א הוא ט"ס וכן צ"ל ואם אירע לה שראתה ג"פ בביאה א' שאחר לידתה ראתה אחר כל לידה ג"פ וכו' עכ"ד ואף שבתשו' א"ש הסכים לדברי הט"ז לדינא שאם ראתה אחר כל לידה מ"ת פ"א והוחזקה כן לג' לידות אסורה לבעלה כשלא היה תשמיש היתר בין הלידות אבל כשהיו ביאות היתר בנתיים דתלינן בחולשת לידה משמע אי לאו דתלי' בחולשת הלידה היתה אסורה לבעלה איהו לשיטתיה אזיל דס"ל דאף ברואה סמוך לטבילתה הדין כן דלא מהני ביאות היתר בנתיים וה"ה בדיקת שפופרת אבל לפמ"ש לעיל בלא"ה מותרת דלעולם רצופים בעינן ובהגהות ש"ד מיירי נמי בראתה ג"פ רצופים אחר כל לידה ולידה וכמ"ש בא"ש וכאשר הוכיח הש"ך בנקה"כ ודלא כט"ז דס"ל דדווקא בראתה אחר כל לידה רק פ"א ובהא מהני ביאות היתר בנתיים ותלינן בחולשת הלידה אבל לא כשראתה אחר כל לידה ג"פ רצופים דלא מהני אחר לידה ג'

וליתא: ומדברי הט"ז כאן מוכח דאף לפי מה שהבין הרב בא"ש והרב במנ"י מדברי הט"ז בס"ק י"ד דאם ראתה ג"פ בליל טבילה דמותרת לשמש בליל ב' של טבילה היינו דוקא כשהיו ביאות היתר בנתיים וכמש"ל אבל אם לא היו ביאות היתר בנתיים לא תלינן בטבילה דהא וודאי דטפי מיסתבר למיתלי בחולשת הלידה מלמיתלי בטבילה ואפי' הכי גבי לידה אי לאו ביאות היתר בנתיים לא תלינן בחולשת הלידה אע"פ שלא ראתה אחר כל לידה אלא פ"א מכ"ש בטבילה א"ו כמש"ל.

ולפי מה שכ' לעיל בכוונת הט"ז גם זה אינו מוכרח מדבריו אבל מ"מ הדין דין אמת לענ"ד היכא שהיו ביאות היתר בנתיים מטעם דרצופים בעינן וכמש"ל: (כו) יש שכתבו להתירה לבעלה וכו'. דקדק וכו' להתירה לבעלה דדוקא לענין שלא תאסר לעולם אבל מ"מ צריכה ז"נ דכולי האי לא מקילינן לתלות בחולשת הלידה שהרי שם בהגהות ש"ד צירף לזה דעת ר"ח שלא הצריכו חכמים בדיקת שפופרת אלא באשה שמיד אחר נשואים נתקלקלה ולא היו לה ביאות של היתר דאמרי' בברייתא נשאת וראתה דם כו' וגם שם בסוף התשובה מסיים וז"ל ודע כי לולי דעת ר"ח אשר מצאתי לא הייתי רוצה להניח שלא יהא דבר נשאל לרבותינו וכו' ובודאי ר"ח לא התיר אשה שנתקלקלה מיד אחר נשואין לגמרי אפי' בלא ז"נ אלא דלא תאסר לעולם א"כ ה"ה בנ"ד דצריכה עכ"פ ז"נ אלא שאינה אסורה לעולם לבעלה א"כ מה שמסיים הרמ"א ותלינן בלידה כמו במכה היינו לענין שלא תאסר לעולם אבל לא לגמרי דמיא למכה דהתם במכה טהורה לגמרי בלא ז"נ א"נ י"ל דמיא למכה שא"י אם מכתה מוציאה דם וכדעת הש"ך בס"ק כ' דאפי' ביש לה וסת לא מהני אלא לענין שלא תאסר לעולם וכ"כ בס' כו"פ: בש"ך ס"ק ל"ב וז"ל נ"ל דדוקא ראתה אחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה וכו' ולכאורה היה אפשר לומר כיון דקיי"ל מעין א' הוא וא"כ מה בכך שהוא דם טהור וסוף כל סוף חזינן שע"י תשמיש מעיינה פתוח ואפשר דס"ל להש"ך כיון דעיקר טעמא דאסורה לשמש משום קביעת וסת הוא וכמש"ל בשם תשובות רשב"א הביאו ב"י בסוף סי' זה וקיי"ל במכילתין דף י"א ע"ב דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה וסת אך הרשב"א כ' בשער ב' דלרב דס"ל דמעין א' הוא לא מוקמינן מתני' ביושבת אלא במבקשת לישב ותו לא איצטרך למימר דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה אלא אפי' בכל ימי מיניקתה לא קבעה יע"ש אך י"ל דמ"מ הסברא קיימת דמימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ואע"פ דלא צריכין לאוקמי מתני' בהכי מ"מ הסברא אמת וסמכינן ע"ז שלא לאסור אשה על בעלה באשר שאין כאן אלא חששא דוסתות דרבנן וצ"ל כיון דמן ימי טהרה לימי טומאה לא קבעה ה"ה דאפי' חוששת נמי לא ועיין בשו"ת שכו"י ח"א סי' ס"ח כ' להקל באשה זקנה שפסקה מלראות זמן רב ועכשיו נתהווה בה מקרה שראתה מ"ת וגם מרגשת צער וכאב בשעת תשמיש דכיון שהיא זקנה ועדיפא מאשה שיש לה וסת וכדאי' בתוס' במכילתין דף ס' מש"ה אף החולקים על המרדכי באשה שיש לה וסת י"ל דמודו הכא וגם כיון שיש לה כאב וצער בשעת תשמיש מש"ה יש להקל שלא להצריכה בדיקת שפופרת אך אם ראתה בילדותה ג"פ מ"ת לא מהני מה שהזקינה אח"כ ודייק מלשון הגמרא והפוסקים מכאן ואילך לא תשמש ולשון הרמב"ם נשאת לג' הרי זו לא תשמש לעולם ואם איתא דבהזקינה לא תלינן בדם נדתה א"כ אמאי קאמר לא תשמש לעולם הלא יש תקנה לקלולה שתמתין עד שתזקין ותפסוק לראות ותהא מותרת לעולם עכ"ד: הנה במ"ש בשם הרמב"ם לא

תשמש לעולם במח"כ בדא זאת מלבו ולא כן לשון הרמב"ם אלא ז"ל נשאת לשלישי וראתה כך דם ג"פ בשעת תשמיש ה"ז תתגרש ואסורה להנשא עד שתבריא מחולי זה וא"כ אין ראייה דהזקינה הוי כמו נתרפאה והנה לכאורה י"ל כיון דאסורה לשמש אחר שהוחזקה לראות מ"ת מטעם וסת הוא וכמ"ש בתשובת הרשב"א דכבר קבעה וסת לראות מ"ת וא"כ כיון דהזקינה אינה חוששת לוסתה הראשון ה"ה לענין זה נמי אינה חוששת ואין להקשות ע"ז דא"כ אמאי כ' הרמ"א ביולדת שראתה ג"פ רצופים מ"ת דאסורה לשמש אם לא היה ביאות היתר בין הלידות ת"ל דהיא מניקה וקיי"ל דבימי מניקתה לא קבעה וסת י"ל דנהי דלא קבעה וסת בימי מניקתה מ"מ חוששת לו וכמ"ש בס"י קפ"ט סעיף ל"ג ואע"ג דברואה מ"ת לא החמירו לענין חוששת דמה"ט ברואה פ"א מ"ת א"צ לחוש לזו כדי שלא תאסור לעולם וכמ"ש הט"ז ס"ק ט"ז מ"מ היכא שראתה ג"פ מחמירין טפי ועיין בס"י קפ"ד בש"ך ס"ק י"ט וצ"ע לדינא: ועכ"פ נראה אשה שראתה מ"ת ג"פ ונתעברה וילדה דמותרת לשמש אח"כ לאחר שתטבול בימי טוהר שלה דהא בכמה מקומות נוהגין לטבול על דם טהור וכמ"ש הטור לקמן סימן קצ"ד אלא דאנן מחמירים במדינות אלו מ"מ בכה"ג שאינה אלא חששא דרבנן משום וסתות וכמ"ש הרשב"א בכה"ג אפשר דלא החמירו ואם אינה רואה יש לומר דמותרת לשמש אחר כך אפילו לאחר שעברו ימי טוהר דמה שלא ראתה הוא כמו בדיקת שפופרת אחת דקיי"ל מעין אחד הוא ואפשר לסמוך ע"ז במה שלא ראתה בימי טוהר שלה וכ"כ בס' כו"פ: (כז) מיהו כ"מ שצריכה בדיקה.

ועיין מ"ש לעיל בזה ובמ"ש בשם תשובת מהרש"ך שאם אחר שהוחזקה לראות שמשה ב"פ ולא ראתה ובפעם ג' ראתה ומאותו פעם ואילך היתה רואה למקוטעין אסורה לבעלה עוד כתב שם שאם לא ראתה ג"פ רצופים מעיקרא אלא למקוטעין אינה נאסרת לבעלה לכ"ע ע"ש ח"א בסימן מ"א וזה פשוט וכ"כ בחדושי מהרי"ו סימן כ"ב: (כח) מיהו חוששת לאחרון.

כתב הט"ז וז"ל א"ל אמאי אמר בסעיף י"ב בהג"ה ג"פ אחר טבילתה כו' מוכח מזה דס"ל להט"ז דלא כהש"ך בס"ק ל"ה דמדמה לרואה מ"ת לוסת הקפיצות דאתי על ידי אונס אלא דסבירא ליה לט"ז דרואה מ"ת לא דמיא למחמת אונס משום דמחמת חימוד תשמיש אתי דאם לא כן לא הוי מקשה מידי דשאני התם דלא הוי ביום ידוע משא"כ הכא: עיין בשו"ת ד"ש סימן רנ"ו על אודות אשה אחת שנדבקו בה תחלואי בעלה חבורות פצע תמרוקי רע ונתקלקלו חדרי בטנה להיות רואה מ"ת ואין טוענת ודאי שיש לה מכה יע"ש שנטה להחמיר וכתב עוד מלבד האיסור חוששת מסכנה ששנו חכמים על מוכה שחין שכופין אותו לגרש שממיקתו והוא הטעם בחלאים רעים ההם הנדבקים כעין בעלי ראתן עכ"ל: (כט) את הבתולה.

דין זה צ"ע הרב בט"ז כתב דאין להביא ראייה מן התוספתא דלמא התם כל חד לפי דינו וכמבואר ר"פ התינוקת ולפי דבריו היה אפשר לתרץ מה שהקשה בב"י בסימן קצ"ג על הרי"ף בפ"ב דשבועות שכתב לכל חלוקי דינים הכתובים במשנה ובגמרא ר"פ התינוקת ואחר כך הביא דרב ושמואל אמרו הלכתא בועל בעילת מצוה ופורש וכו' ואם כן לא היה לו להביא כל שאר דבריו שנאמרו בפ' התינוקת וכו' ע"כ ולפ"ד הט"ז לק"מ דלהכי

הביא הרי"ף כל החלוקי דינים דנ"מ לענין רואה מ"ת אלא דהב"י לשיטתו אזיל דס"ל כיון דחזינן דאיכא בתולה בעלמא דכל שלא פסקה מ"ת מחזקינן להו מדינא בדם בתולים בהכי סגי למילף לכולהו בתולים אף להגיע זמנה וראתה לענין שלא להחזיקה ברואה מ"ת וכמ"ש בב"י וא"ל דאף לדברי הב"י נמי י"ל דלהכי הביא הרי"ף והרמב"ם חלוקי דיני דם בתולים דנ"מ לרואה מ"ת היכא דפסקה מ"ת ז"א דאם כן דנחתו להכי לא ה"ל למיסתם דמשמע דלא יהבינן טפי לרואה מ"ת כ"א הגבול שנתנו חכמים בבתולה וז"א דלרואה מ"ת לעולם תלינן כ"ז שלא פסקה מ"ת לדעת הב"י א"ו דלא נחתו לנ"מ זה אבל לדעת הט"ז ניחא וכמ"ל ומיהו יש לומר נמי דנ"מ לענין כתם דחברתה יכולה לתלות בה וכמ"ש בס"י ק"ץ אלא דהרי"ף השמיט להך דינא לגמרי ולא נזכר כלל בדברי הרי"ף מפלוגתא דר' ורשב"ג לכן דוחק לומר דהרי"ף כוון לנ"מ זו כלל אחר שלא הביא לדין זה והנה דברי הט"ז יש לדחות דאי כדבריו דהתוספתא מיירי כל חד וחד לפי דינו א"כ פשיטא מאי קמ"ל דלא צריכה בדיקה הא מחזקינן ליה בדם טהור: אמנם בס"י מ"ב השיג על הב"י דמן התוספתא בפ' בתרא דנדה אין ראייה דמיירי התם לענין שופעת מתוך ד' לילות לאחר ד' לילות וכמ"ש התוספתא דף ס"ה ע"ב ד"ה וכולן ששופעות בסה"ד יע"ש (ומ"ש בב"י בפ"ק דנדה ט"ס הוא וצ"ל בפרק בתרא) והנה לדעת הב"י דסבירא ליה כיון דחזינן דאיכא בתולה בעלמא דכל שלא פסקה מ"ת מחזקינן לה מדינא בדם בתולים בהכי סגי למילף לכולהו בתולים אם כן אפילו פסקה פ"א מ"ת נמי יש לתלות בדם בתולים שהרי הרי"ף גרס בש"ס דף י"א אר"נ א"ש ל"ש אלא שלא פסקה מ"ת וראתה שלא מ"ת וכו' דדוקא שראתה שלא מ"ת הא אלו ראתה מ"ת אפילו פסקה פ"א מ"ת תלינן בדם בתולים וכן פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב וכ"פ המרדכי ומיהו יש לומר שלא רצה המחבר להקל כ"כ אחר שרש"י ותוס' לא סבירא להו הכי וגם דאם כן אין גבול לזה ולעולם נתלה והרי"ף והרמב"ם לא כתבו אלא תוך הזמן מה שנתנו חז"ל: אך ק' איך הקיל כ"כ וכ' לעולם תולין בדם בתולים כ"ז שלא פסקה פ"א מ"ת הא הרמב"ם בפ"ח מהלכות א"ב דין כ"א כ' וז"ל וכן קטנה שנותנין לה עד שתחיה המכה אפי' לא חיתה שנה ה"ז בועל כל השנה בין בסירוגין בין ביום אחר יום עכ"ל הרי אפי' בקטנה אין נותנין לה יותר מן שנה ואיך כ' המחבר דלעולם תלינן בדם בתולים הגם שלכאורה ק' דמנ"ל להרמב"ם דין זה דאין נותנים לקטנה יותר מן שנה והא דאמר בש"ס מעשה ונתן ר' ד' לילות מתך י"ב חודש היינו בקטנה שהגדילה אבל בהיותה קטנה י"ל דנותנין לה כל ימי קטנותה כ"ז שלא חיתה המכה י"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל מצד הסברא א"ל שלעולם לא חיתה המכה וכמ"ש מוהר"ם פאדווה וז"ל כן רחוק הוא שלא יכלו הבתולים לעולם ע"כ אלא כיון דמצינו בש"ס דנותנין לה יב"ח אפי' בקטנה שהגדילה כ"ש בקטנה בעודה בקטנותה אבל טפי אין להקל כיון דלא מצינו בהדיא בגמ' אין לנו להקל ויהיה טעם הרמב"ם מה שיהיה עכ"פ משמע מדבריו דטפי מן שנה א' לא תלינן וכה"ג דקדקו הפוסקים לעיל בס"י ל"ו מדקאמר אפי' רביעית מכלל דטפי לא והוכיחו מהא דאמר מיל אינו חוזר הא יותר מן מיל חוזר וכו' וכה"ג יש לנו לדקדק בדברי הרמב"ם ז"ל מדקאמר אפי' שנה וכו' מכלל דטפי לא וכה"ג כ' הריב"ש ודקדק כן מדברי הרמב"ם בהלכות ס"ת מדכתב אפי' שלש מכלל דטפי לא יע"ש סי' למ"ד וכ"פ רמ"א בי"ד סימן כה ובתשובות מהרי"ט ח"ב בי"ד סי' ל"א: ובדברי מוהר"ם פ' יש לי מקום

עיון שכ' להקל מטעם אחר וז"ל דכל ענין מתניתין בגבול שנתנו בין נערה לקטנה ובין ראתה ללא ראתה היינו לענין לתלות בבתולים אף מה שתראה אחר זמן התשמיש וכו' אבל לתלות הראיות של שעת תשמיש לא דברו במ ותלינן תמיד בבתולים עד שתפסוק פ"א לענין שלא לאוסרה על בעלה והם בכלל דבריהם ואם יש לה מכה עכ"ל ויש להקשות ע"ז מהא דאי' במכילתין דף י"א במשנה אע"פ שאמרו ד"ש וכו' ומשמשת בעדים חוץ מיושבת על דם טוהר וכתולה שדמיה טהורים ופירש"י וכתולה שדמיה טהורים ד' לילות עכ"ל ולפי דבריו למה פי' רש"י דוקא ד' לילות דהא במתני' מיירי משום חשש שתראה בשעת תשמיש וא"כ לא שייך כלל גבול זה ונ"ל ליישב עם מה שפי' רש"י שם פ"ב ד"ה כאן שלא שימשה כו' ולפני התשמיש היינו טעמא דלא בעי בדיקה דכיון דלא בעי בדיקה לאחר תשמיש נמי וכו' והק' מהרש"א ז"ל דתבדוק לאחר תשמיש משום דלמא תפסוק לאחר תשמיש.

ואמרתי לתרץ דלק"מ דמשום הא לא צריכה בדיקה דמה"ת תפסוק כיון דבתוך הגבול שנתנו חכמים שירפה מצוי וכדאמרינן לעיל ד"י ע"ב בודאי לא תפסוק. וכ"ת א"כ מאי מק' הש"ס תבדוק דלמא נשתנה מה"ת ניחוש להא הלא שירפה מצוי ז"א כיון דעיקר תקנת חכמים שתבדוק לטהרות א"ת היה משום חששא שתראה מן המקור מחמת חימוד תשמיש ע"ז מק' כיון דחששו משום ד"נ א"כ תבדוק דאז מסתמא ישתנה שעד עתה היה דם בתולים ועכשיו ע"י תערוכת ד"נ ישתנה ואע"ג דס"ל לרבנן לקמן דף ס"ה ע"ב כל מראה דם א' הוא היינו לפעמים ד"ב שוה לד"נ אבל עפ"י הרוב ד"ב אינו שוה לד"נ וכן מוכח מן המרדכי שכ' להא דברא דמים שמשונים ד"נ אדום וד"ב אינו אדום וכו' וצ"ל דס"ל דאף חכמים מודים שע"פ הרוב כן הוא וע"ש בתוס' וכיון שכן לק"מ למוהרמ"פ קושיתנו הנ"ל דמש"ה הוצרך לפרש דוקא בד' לילות דאי לאחר ד' לילות אע"ג דכל מה שתראה מ"ת תלינן בד"ב מ"מ כיון דאין שירפה מצוי לאחר זמן צריכה בדיקה קודם התשמיש משום שמא נשתנה ולא"ת משום שמא תפסוק וכקו' מהרש"א: אלא אי קשה הא קשיא לי לפי שיטת מוהרמ"פ שהרי כ' הרא"ש ר"פ התינוקות וז"ל טעם חומרא זו משום דב"מ לכל מסורה ואין הכל בקיאים בחילוק שיש בין תינוקות שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה לראות ובין בוגרת ובין ראתה ללא ראתה.

ועוד משום דחתן יצרו תקפו הילכך הסכימו רבותינו להשוות כולן וליתן להן חומרא שבחומרות עכ"ל ולפי דברי מוהרמ"פ הא לדינא דמשנה דכל מה שתראה מ"ת לעולם תלינן בד"ב ואין גבול לה. וא"כ הדרה הקושיא אמאי החמירו שהרי אפי' בבוגרת כל מה שתראה מ"ת לעולם תלינן בד"ב לפי שיטתם.

אך בלא"ה דברי הרא"ש צ"ע ואין מובנים לי לפי מה שסבר הרא"ש דלבוגרת אין נותנין אלא בע"מ ואפי' לא תראה אח"כ אסורה לשמש עוד עד שתספור ז"נ ותטבול והכי מוכח מדבריו ממה שהוכיח דא"צ לפרוש באבר חי דאל"כ מה נותנין לה. א"כ מוכח מדבריו דלאחר בעילת מצוה אסורה לשמש עד שתטבול ע"ז לא נתן שום טעם על מה החמירו חז"ל וכי מי גרע מככה וכמו שהק' הוא בעצמו וא"ל דהחמירו בבוגרת כיון דאיכא בוגרת שאין לה בתולים וכמ"ש התוס' בכתובות ד"ט בשם ר"ח ז"א דהרי הרא"ש לא ס"ל בהא כר"ח אלא ס"ל דאף לבוגרת יש טענת בתולים הגם שהרא"ש כ' שם וז"ל

ואפ"י בוגרת נמי ואע"פ שאין לה ד"ב מ"מ כיון דיש בוגרת דיש לה דם בתולים לא פלוג וכו' היינו לשיטות הסוברים כן כתב אבל איהו לא ס"ל הכי וכ"כ בס' מע"מ: ומה דק' מדברי הטור במה שכ' בסימן קצ"ג בי"ד שסותר למ"ש בטור אה"ע כבר הרגיש בס' בי"ש בזה: ודברי הב"ח תמוהים מ"ש בס"י זה והשיג על מוהרמ"פ ודעתו להקל אפ"י בלא הרגשת כאב כלל ואפ"י לעולם ב' וג' שנים וכמ"ש בתשובותיו והוא דבר זר מאד וביותר מה שהשיג על הר"ן ורוצה לומר שיש ט"ס בדברי הר"ן לא ידעתי מאי קאמר ודברי הר"ן נכונים והן הן דברי התוס' ר"פ התינוקת ד"ה כ"ז שהרוק וכו' דרב מחמיר טפי ולרב תרתי בעינן שלא פסקה מ"ת וגם נוחרת וכן הוא דברי הרי"ף והרמב"ם לדעתו וליתא יע"ש ועמש"ל ס"י קצ"ג: גם דברי הרב בד"מ מגומגמים קצת ואין להאריך כללא דמלתא לדברי מוהרמ"פ יש לתלות בדם בתולים לענין שלא לאוסרה על בעלה דוקא ד' או ה' פעמים ודוקא שמרגשת כאב בשעת תשמיש אבל בלא"ה לא תלינן ולדברי המחבר לעולם תלינן כ"ז שלא פסקה מ"ת פ"א והאחרונים גמגמו בזה ודי להקל כשיש כאב בשעת תשמיש דאיכא ידיים מוכיחות הא בלא"ה לא וכ"כ בתשוב' מ"ב ובס' ש"ג פ"ק דכתובות העלה כדברי הב"י שאין חילוק בין בוגרת לנערה וכ"ז שלא פסקה מ"ת לעולם הוא תולה בדם בתולים שלא להחזיקה ברואה מ"ת ועובדא בא לידי באחד מתושבי הכפרים הסמוכים לכאן שנשא בתולה אחת וראתה מ"ת מתחילת נשואין ועד איזה שנים לאחר הנשואין ומתחלה אמרה שיש לה כאב ואח"כ אמרה שאין לה כאב והוריתי שמחויבת לפרוש מבעלה ואח"כ נתגלה הדבר ע"י מקרה לילה של הבעל שהוא הגורם שש"ז שלו היה אדום כדם וכדאי' בנדה דף ל"ב ע"ב ובס' בד"ה סס"י ק"ץ והתרתיו אותה לבעלה בצירוף בד"צ ומאז לא ראתה עוד והיא יושבת תחת בעלה ועיין בס' בי"ש בא"ע ס"י כ"ה ס"ק ה' ועיין מ"ש סס"י קצ"ו בשם תשובות מהרי"ט ח"ב ס"י ל' ע"ש: (ל) מכות ופצעים.

עיין בבה"י מ"ש בזה אם כופין אותה לקבל גט ועיין בש"ע א"ע סס"י קי"ז ועיין שם בס"י ע"ז בדברי האחרונים מ"ש בשם הרא"ם ועיין בתשובת מוהר"מ לובלין: עיין בתשובת ד"ש ס"י רנ"ו שהבאתי לעיל באשה שנדבקו בה תחלואי בעלה שכתבו שמלבד חומר האיסור אסור משום סכנתא ודומה זה למוכה שחין השנויים במשנה וכמש"ל ומלבד זה כפי הנראה מלשונו שם היה הבעל מחמת חולי חבורת פצע זב ממנו ליחה לבנה ואותו חולי נדבק בהאשה כנראה מלשונו שם וא"כ זולת חולי ידוע הנז"ל הוא סכנתא וכמ"ש הרב ר"ע בפ"ק דמסכת שבת במתניתין לא יאכל הזב עם הזבה יע"ש אמנם דברי הרב ר"ע שם הוא נגד הסוגיא שם ועיין: כ' בספר שב"י ס"י מ"ב אישה שמצאה טיפין קטנים ודקין א"ת על עד שלה שמקצתן נבלעים בעד ומקצתן נלקטים והורה חכם א' להתיר אחר שלקח שתן שלו וסינן על מפה לבנה ומצא אחר הסינון קרטין כה"ג ובעה"מ הסכים עמו ע"פ מ"ש הרמ"א סס"י זה והמחבר בס"י ק"ץ סעיף כ' מיהו המעיין בתשובת הרשב"א שהביא בב"י ס"ס ק"ץ מוכח דס"ל דלא תלינן אלא כשהוא מוציא דם אפ"י שלא בשעת הטלת מ"ר ואפשר דס"ל דשאני קרטין שאין דרך לצאת מן המקור מש"ה תלינן בו אף שאינו מוציא אלא אחר מ"ר ועדיין צ"ע לדינא: קפח (א) כל מראה אדום.

בגמ' בסוף פרק כה"י אמרינן דאין בודקין אלא בין חמה לצל וכ"פ הרמב"ם פ"ה מהלכות א"ב וכ"ה במסכת מגילה בעובדא דאביגיל דאין רואין דם בלילה והפוסקים השמיטו כל זה משום דאנן אין בקיאים במראות דמים ולא מטהרינן אלא מראה ירוק ולבן מש"ה שריא לראות בכ"מ ובכל זמן. וכ"כ בס' נ"י בסי' זה ועיין מ"ש בסימן ק"ץ מזה: מ"כ דם הנוטה לצבע ברוין בל"א שהוא כעין קליפות ערמונים וכמסקה הקאוווי שהוא טהור ואצ"ל בכתם לפי שאין נוטה לאדמימות כ"א לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור: (ב) וכן מראה ירוק.

כ' הב"ח כשיבוא מראה ירוק או לבן לפני המורה בעודו לח לא יורה דבר עד שנתיבש ע"כ והש"ך כ' שאין נוהגין כן וכ"כ בט"ז ובס' מנ"י וכן נ"ל להוכיח מלשון הרמב"ם פ"ה מהל' א"ב די"ב וז"ל ובעת שיראה מיד יטמא או יטהר עכ"ל מדכ' מיד יטמא וכו' מבואר דלא כב"ח וגדולה מזה כ' בשו"ת ח"צ סי' מ"ו דאפי' אם ראה המורה כשהוא לח והיה לו מראה טהור.

ואח"כ כשנתיבש נמצא מראה טמא לא מטמאין לה דאל"כ אין זה דרכי נועם שהרי אתה מתירה וזו הולכת ושימשה עם בעלה ונתעברה ואח"כ תמצא בקצוות הכתם אדום ותטמאנה והרי בנה וכן בנה בן הנדה וכי זו דרכי נועם אלא תלינן שינוי האויר עם הבגד גרמו להתאדם יע"ש שמביא מופת לזה ובס' שבו"י ח"ב סימן ע"ד חולק עליו בזה ומיהו אין ראייתו מוכרחת ועיין: כ' בשל"ה בשער האותיות ד"ק ע"ב וז"ל והגאון מהרש"ל כ' בירוק צ"ע כי מוהר"מ מינץ כ' בתשובותיו בשם הגדולים דאסרינן בירוק עכ"ל ע"כ אין להקל במהירות אם הוא כמראה שעה ומכ"ש כמראה זהב אא"כ יש צדדים אחרים וסברות מוכיחות שאינן נדות ואם מצאה מראה ירוק הזה ע"י הרגשה נ"ל להחמיר ואם בלא הרגשה מצא כתם יש להקל ואם בקנוח ממנה בלא הרגשה קנחה מראה זו אזי יש לצדד כך וכך והכל לפי ראות הענין עכ"ל והאחרונים השמיטו זה אלמא דלא ס"ל הכי מ"מ בעל נפש יחמיר לעצמו לפי ראות הענין: (ג) אין סומכין עליה.

וכ' הרשב"א הביאו הב"י הטעם וז"ל דדלמא כי היכי דלדידן לא איברר לן ולא יכלינן למיקם עליה איהי נמי לא קים לה וסברא כזה היה ואינו עכ"ל משמע מדבריו דדוקא היכא שהאשה הביאה הדם לפני החכם והוא מסופק אז לא מהני נאמנות שלה משום דאיכא ריעותא לפנינו שאנו מסופקים אבל האשה עצמה אפשר שיכולה לסמוך שהוא בזה וא"צ להביא ולהראות לפני חכם אחר שיודעת שכזה טיהר לה החכם.

אבל מפ"י רש"י בגמרא מוכח דאפי' האשה עצמה א"י לסמוך ע"ז כיון שהדם לפנינו צריכה להראות לחכם דגרסינן בס"פ כה"י איבעי' להו כזה טיהר איש פלוני חכם מהו ת"ש נאמנת אשה לומר כזה ראיתו ואבדתיו. שאני התם דליתא קמן ופירש"י וז"ל אבל הכא דאיתא קמן נחזי אנן עכ"ל משמע דאע"ג דהיכא דליתא קמן סמכינן עליה משום דכתיב וספרה לה.

אבל היכא דאיתא קמן לא סמכינן עליה כיון דאפשר לברורי וא"ל דדוקא היכא דחברתה רצה לסמוך עליה בהא אינה נאמנת כיון דאפשר לברורי אבל היא עצמה נאמנת משום דמעשה לא עבד' לעבור על איסור כרת וכה"ג כ' בס' פ"י בריש מס' גיט. ין ז"א דא"כ מאי מיייתי הש"ס ראיתו ואבדתיו וגם מה מיייתי ראייה מהא דליתא דלמא שאני התם

דהיא על עצמה נאמנת אבל חברתה עדיין מבעי' ליה אם יש לה לסמוך עליה א"ו דהחילוק זה ליתא וא"ל דלמא ש"ה כיון דחברתה מסופקת במראה זה מיקרי ריעותא לפנינו זה דוחק דאטו נשי הילכתא גמירי וספק שלה לא מיקרי ריעותא לפנינו גם יש להוסיף מן המהרש"א דלא היה מקשה לפ"ז מידי שהקשה אמאי לא פי' דם של עצמה.

דלפ"ז לא היה מק' מידי וגם מלשון רש"י משמע דעיקר הטעם משום דאפשר לברורי הוא עפ"ז ק' לי על בעל תשובות צ"צ סימן פ"ו שכתב וז"ל אמנם לפי שאלתך שבארת שידוע שדם מכתה משונה מן דם נדתה אם כן צריך דקדוק גדול. ומסתברא לי שיש להחמיר בכה"ג שלא תהיה האשה סומכת על עצמה להכיר הדם וכו' ואע"פ דאיתא בפ' כה"י נאמנת אשה לומר כזה ראיתיו ואבדתיו הרי מבואר שהאשה נאמנת לעצמה ולחברתה להבחין בדמים מ"מ נראה דבכה"ג שיש לה מכה בגופה וכו' בקל תטעה וכו' מלבד מה שהוא מושג בדבריו אלו בתשובת ח"צ ק' דה"ל לומר דמן הגמרא דפ' כה"י אין ראיה דדוקא היכא דליתא קמן נאמנת אבל היכא דאפשר לברורי לא וכפירוש רש"י ועיין בב"ח ובש"ך ס"ק ז' שהעתיקו להלכה דברי רש"י וכ"כ בס' מנ"י: (ד) שנעקר מקור שלה.

בדין זה שנעקר מקור שלה שקורין פאר פאל. יש פלפול ארוך ומבוכה רבה בין הפוסקים והנני מעתיק את אשר כתבתי בתשובת שאלה לדודי הרב המופלא החר"ף ובקי מו"ה ארי' ליב דיין דק"ק ליסא: ז"ל השאלה ע"ד מקרה בלתי טהור שקרה לאשה נעצבת והיא ילדה.

ולאחר יציאת הולד ממעי' יצא עם הולד חתיכה גדולה ועבה וכמה שבועות תלה החתיכה בחוץ. והרופאים היו רוצים לחתוך החתיכה ממנה.

ואח"כ באה נכרית המילדת בקיאה בדבר ואמרה שהוא האם והכניסה החתיכה הנ"ל לגופה. ומאז ועד עתה א"א לה לטהרה לבעלה מחמת יציאות דמים מרובים ממנה כל עת הילוכה וממש אינה יכולה לילך כדרכה מחמת נפילת החתיכה לבה"ח וצריכה לתת עגולה של שעוה בתוך גופה שלא יצא החתיכה לחוץ והאשה הנ"ל אומרת שכל דמיה שרואה הוא מן החתיכה ההיא באשר שיש לה וסת קבוע.

ובעת וסתה יש לה צער מרובה וכדרך הנשים ולא כן באם שיצא הדם מחתיכה הנ"ל אין לה צער גדול. ושאלנו את פי רופא מומחה ישראל שיש כאן והשיב שאי אפשר להיות שבירה לאשה באותו מקום אם לא מהאם עצמה או צואר האם שקורין בלשונם שייד שיצא לחוץ מחמת רפיון קשרי האם יודיעני מעלתו דעתו הרחבה.

אם יש לסמוך בזה אדעת שו"ת פ"י סימן ו' שרוצה להתיר בנדון כזה ממש. עפ"י דברי רבינו שמשון שהובא בטור סימן קפ"ח שכתב סוף דבריו כל זה ברור בעיני בלתי ספק שאשה זו טהורה אפילו אם דם נדות הוא דאין דרכה לראות כך וכן דעת הט"ז שם דאף אם תראה דם נדות עם החתיכה בשעת נפילת החתיכה לבה"ח אפ"ה טהורה משום דאין דרכה של אשה להיות רואה כך.

וכן הוא דעת שו"ת שב"י שאלה ל"ז. ואף שמשמע מדברי פ"י מתחלת דבריו שרוצה לומר טעמא דר"ש אליבא דב"י שרוצה להתיר דם להדיא משום דתלינן שהוא דם

החתיכה המונח שם לפי דבריו שם גם זה לדעת רש"י טהור והקשה שם שאינו יודע שום חילוק בין דעת רש"י ור"ש ואם כן לדבריו בנ"ד דוודאי דם נדות הוא רק שבאו שלא כדרך ראייתה מאן יימר דטהור אליבא דב"י אבל לדעתי הוא תמוה מאד דהא רש"י לא טיהר אלא משום דם חתיכה.

אבל היכא שהוא וודאי דם נדה כגון שנעקר חתיכה מהמקור ובתוך המקור וודאי איכא דם נדה ממש ודאי הוא אסור לדעת רש"י היכא דפלי פלוני. אבל במפלת חתיכה שאינו מן המקור עצמה יכולים לומר שפיר שהוא דם חתיכה אבל לדעת הר"ש אף אם נעקר חתיכה מהמקור ויש בתוכו דם נדה ממש ופלי פלוני אפילו הכי טהור כיון דאין דרכה של אשה להיות רואה בכך.

נמצא סוף הדבר אף לדברי הב"י טעמא דר"י שכתב דתלינן בחתיכה עיקר טעמו דבחתיכה טהור. משום דאין דרכה להיות רואה כך ומה שנמצא אחר כך להדיא אנו תולין שמהחתיכה נמשך וטהור משום דתחלת נפילה היה טהור והוי כמו שנפל לחוץ כמ"ש שו"ת שב"י סי' הנ"ל (ד"ה רק הב"ח) ע"ש וא"כ נדון דידן ודאי היא טהורה.

אך לשיטת רמ"א שכתב וז"ל אפילו ראתה כ"ז שהחתיכה בביה"ס טהורה דתלינן הדם בחתיכה זו הואיל דידיעין שנעקר מקורה ומחמת מכה הוא ביאר דבריו דלא טיהר בנסקר המקור. וחתיכה נפל לביה"ח ורואה דם להדיא אלא משום דתלינן במכה והיינו בחתיכה זו שנפלה בביה"ח היא נקראת מכה כיון שנעקר ופירש מהמקור ומזה יתהוה הדם בחתיכה ואח"כ יצא אותו הדם לחוץ והא דצריך לטעמא דאין דרך רואה בכך לחתיכה גופה ופלי פלוני דהא עכ"פ יש בה דם נדה ג"כ ואפ"ה טהור משום דאין דרך רואה בכך לראות דם בתוך החתיכה אבל מה שיצא אחר כך מאותו דם נדה לחוץ סובר הרמ"א דזה הוי דרך ראייה ולהכי הוצרך לומר דתלינן הדם שנמצא להדי' הוא מהדם שבתוך המכה ולא מהדם נדות וכן מוכח לפרש דברי שב"י סי' הנ"ל (ד"ה וכמו כן הוא קצת השנ' הט"ז כו' עד ד"ה רק מה שכתב הט"ז עיין שם היטב) ולפ"ז נדון דידן הנ"ל דליכא למימר שיצא הדם מחמת המכה דהא לא נשבר ולא נחתך שום חתיכה מהאם רק שנתקה ממקומה מחמת רפיון האם אם כן כל דמים שיוצא אחר כך מחתיכה זו אסור וזה דרך ראייתה ואף ע"פ שכ"ז שלא יצא שום דם לחוץ אע"פ שפלי פלוני הוא טהור משום דאין דרך ראייתה כך אבל מ"מ זה שיצא אחר כך לחוץ הוא אסור אבל לכאורה גם הרמ"א מודה לזה דאף שיצא אחר כך דם להדיא מחתיכה אפילו הכי מותרת משום דזהו גופא מיקרי שלא כדרך ראייתן הואיל שמתחלה בשעת נפילה מיקרי שלא כדרך ראייתן והוי כמו שנפל לארץ ושוב לא שייך לאסור ומתחלה צריך ליישב מה דתמי' לן טובא בדרכי משה סימן הנ"ל ד"ה ואינה פוסקת לראות כ"ז כו' כתב ב"י מלשון רבינו נראה דאע"פ שראתה דם עם החתיכה כשרה מפני שתולה הדם בחתיכה שבבית החיצון כיון שבשעה שנעקר לא הוי דם אלא בחתיכות טהור.

וכן משמע מדברי רבינו ירוחם אבל מלשון הרא"ש לא משמע הכי דלא מיירי באשר"י אלא שלא ראתה כ"א חתיכות היו בתוכן. ואפילו היו מבוקעין היה מטהר משום דאין אשה דרכה להיות רואה בענין זה אבל אם היה רואה דם בהדיא בלא חתיכות בהא לא מיירי ואפשר בכה"ג טמויי נמי מטמא לה.

ואע"ג דתלינן במכה כמו שנתבאר בסימן שקודם לזה ה"מ במכה שבצדדים אבל הכא שהמכה היה במקור עצמו איכאלמימר דמטמא לה כו' ומ"ש דאם המכה במקור עצמה איכא למימר דמטמא לה יש לתמוה דהא נתבאר בסימן קפ"ז דאף המכה שבמקור תלינן בה כשידוע שהמכה מוציאה דם ואם כן למה לא נתלה ג"כ הדם שבחתיכה כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם ואף דקאמר בגמרא בפ' המפלת חתיכה אם יש עמה דם טמאה נראה דשאני זו דידוע שנעקר מקורה טהורה בכל ענין מאחר שאין דרך ראייה בכך ע"ש: ומתחלה יש להבין דעת הב"י שכ' דאע"ג דתלינן במכה כו' אם רצונו לומר דמיקרי מכה מכח שנעקר חתיכה א' מלמעלה וא"כ יש למעלה בצד העומד מכה א"כ ק' איך כ' הרמ"א אח"כ וז"ל וא"כ למה לא נתלה הדם בחתיכה כפשט משמעות דברי הטור ורבינו ירוחם ע"ש הא בפשט דברי הטור ור"י משמע דתלינן באותן חתיכות שמונחים בביה"ח ומהם נמשך ויצא הדם ועבב"י שם ואמאי לא הק' בפשיטות טפי אמאי לא תלינן במכה שיש במקור עצמו בצד העומד מלמעלה ואף שיש לדחוק ולומר שכוונת הד"מ דמק' למה לא נתלה במכה שלמעלה שבא מחמת אותן חתיכות שנעקרו א"כ יש לתמוה על הא דמק' הד"מ אח"כ וז"ל אע"ג דקאמר בגמ' בפ' המפלת אם יש עמה דם וכו' הא התם ליכא מכה כלל ואמאי לא יטמא אם יש עמה דם וגם מה מתרץ הד"מ שאני זו שאין דרך ראייה בכך סותר דברי עצמו דפתח במכה וסיים בטעמא דאין דרך ראייה בכך ואם היה כוונת הד"מ בפשט הב"י שקושיתו היה אע"ג דתלינן במכה כו' היינו דיש לתלות שהדם נמשך מהחתיכות שמונחים בבה"ח כמו דתלינן בעלמא במכה א"כ פשיטא תמוה מה שמתרץ הב"י ה"מ במכה שבצדדים אבל הכא שהמכה היתה במקור עצמו לא תלינן וכו' וכי מה שייכא דמקור עצמו לכאן דאף שיש לחלק בין מקור להצדדים היינו היכא שהמכה היה במקור עצמו לא תלינן הדם במכה משום דיותר יש לתלות שבא מן המקור הואיל שרוב דמים מצויין שם אבל הכא שהמכה היה שהחתיכה מונחת בבה"ח אמאי לא נאמר דתלינן שמהם נמשך הדם ואם דעת הב"י לומר דהאמת הוא אף שיצא מהחתיכה לחוץ מיקרי דרך ראייה ובאמת הוא טמא וכמ"ש לעיל א"כ לא מק' הרמ"א מידי וז"ל דהא נתבאר בסי' קפ"ז דאף המכה שבמקור תלינן כשידוע שהמכה מוציאה דם התם שפיר יש לתלות בדם מכה שהוא טהור אבל הכא היה דעת הב"י שיהא דם היוצא מחתיכות טמא וא"ל דדעת רמ"א שיש לתלות בדם מכה שהיה באותה חתיכה שנפרש ולא בדם נדה שהיה באותה חתיכה בפלי פלויי א"כ קשיא איך מדמה הד"מ זה למכה שמוציאה דם והאיך אנו יודעים דוודאי המכה מוציאה דם בשלמא אי כוונתו על הדם שיש בבקעי' שייך שפיר לדמויי למכה שמוציאה דם אבל אי כוונתו על הדם שיצא מן החתיכה מחמת שנחתך או שנקרע מלמעלה במה מדמה אותו למכה שבוודאי מוציאה דם ואפשר י"ל דה"פ עפ"י דאי' ברמ"א סי' קפ"ו ס"ה וכן אם אין לה וסת קבוע והוא ספק אם דם מהמקור או מהצדדים תלינן במכה מכח ס"ס ספק מן הצדדים או מן המקור ואת"ל מן המקור שמא הוא מן המכה וא"כ י"ל דה"פ בב"י ואף דתלינן במכה וכו' וא"כ ה"נ נתלי מכח ס"ס דשמא מהחתיכה שבבה"ח נמשך הדם ואף לאחר שיצא הדם מהחתיכה מיקרי ג"כ שלא כדרך ראייתן דהוי כאלו נפל החתיכה לחוץ ואת"ל שבא הדם מהמקור ג"כ יש ספק שמא ממכה שבמקור יצא הדם ואף דלא ידעינן שהמכה למעלה מוציאה דם אפ"ה מותר מכח ס"ס וע"ז כתב הב"י דבמכה שבמקור עצמו לא

תלינן כלל אף שיש ס"ס דהא במקור עצמו לא תלינן א"כ לא נשאר אלא ס' אחד וא"כ מק' הרמ"א שפיר הא חזינן דתלינן במכה שבמקור עצמו היכא דהמכה מוציאה דם א"כ אף כאן ה"ל להתיר מכה ס"ס אף דכאן אין אחת מהמכות מוציאה דם בוודאי ואף דאמר'י בפ' המפלות חתיכה אם יש עמה דם טמאה ולא אמרינן שמהחתיכה נמשך הדם דוודאי מיירי התם אף בחתיכות מבוקעות נראה דשאני זו דידוע שנעקר מקורה וא"כ יש כן ודאי מכה במקור אך שאינו ידוע שמוציאה דם ומש"ה טהורה כאן הואיל שאין דרך ראייה בכך וא"כ מותר מכה ס"ס ספק שמהחתיכה נמשך הדם ואין כאן דרך ראייה וספק שני שבא מהמכה שבמקור ובזה יש לכיין דברי רמ"א בש"ע אפילו ראתה דם כ"ז שהחתיכה בבה"ח טהורה דתלינן הדם בחתיכה זו היינו שממנה נמשך הדם והואיל שידעינן וודאי שנעקר מקורה ומחמת מכה באו החתיכות לכאן וא"כ איכא ס"ס הואיל שיש מכה במקור ויש ספק שמהחתיכה נמשך הדם ואינו כדרך ראיית' וטהורה וק"ל וא"כ לפ"ז נדון דידן טהור אף לדעת רמ"א דהא בנ"ד וודאי בא הדם שלא כדרך ראייתן בשלמא בנעקר המקור יש ספק דלמא לאחר הנפילות החתיכות בביה"ח יצא הדם בהדיא מתמצית המקור עצמו ולהכי צריך ס"ס להתיר אבל בנ"ד דוודאי יצאו הדמים שלא כדרך ראייתן וודאי אף באשה שאין לה וסת יש להתיר שיצא הדם שלא כדרך ראייתן וגם אף באשה שאין לה וסת וגם באשה שיש לה וסת ובשעת וסתה ובזה מיושב תמיהת הט"ז על רמ"א למה צריך לומר מחמת מכה וק"ל וגם מיושב ג"כ קו' שני של הט"ז לדברי רמ"א למה לא חילק בין שעת וסת ובין וסת לוסת וק"ל דלא שייך לומר דאם אמרינן דאף בשעת וסת מותרת א"כ לא תטמא לעולם דיש לטמא אותה לאחר שיצא החתיכה לבה"ח וק"ל ובל"ז יש לתמוה על שו"ת שב"י שרוצה לחלק בין דעת רמ"א ובין דעת ט"ז דלדעת הט"ז טהורה אף בשעת וסתה ולדעת רמ"א אינה טהורה אלא בין וסת לוסת ע"ש (בד"ה ולדעת רמ"א) ואיני יודע מה חילוק יש דהא לשיטתו פ"י הוא דברי רמ"א דתלינן שדם זה שנמצא להדי' הוא בא מאותה חתיכה הנמצאת בבה"ח והוא דם מכה (כמ"ש בד"ה וכמו כן ובד"ה אבל הטעם עד ד"ה ולפענ"ד כו') ע"ש ואי לא הוי תלינן בהכי הוי אמרינן לאסור.

אותה משום דהיינו אומרים שמהחתיכה נמשך הדם נדה והוא כדרך ראייתן וא"כ מה קאמר לדעת הט"ז טהורה אף בשעת וסתה משום דתלינן מהחתיכה נמשך הדם והוא שלא כדרך ראייתן לדעת רמ"א וא"כ בין לרמ"א ובין להט"ז תלינן הדם שמצאו להדי' בחתיכה זו הנמצאת בבה"ח וא"כ במאי יש לחלק ולומר להט"ז טהורה אף בשעת וסתה אבל לא להרמ"א דאף להרמ"א לא שייך לומר דא"כ לא תטמא לעולם דהא יכולה לטמא לאחר שיתכבד הבית וק"ל ואין לומר מאן מפיס לומר שהפ"י ר"ש הוא אמת ודלמא אמרינן כפ"י הרמב"ן בס' חמש שיטות הנדפס מחדש שהוא מפרש הסוגיא דמסכת נדה דכ"ב ע"א מ"ס דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וא"כ ל"ש חציצה אלא מש"ה מטעמי רבנן שהיא דם חתיכה ולא דם נדה ומר סבר דהיינו ר"א סבר אין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה וא"כ הוי החתיכה חציצה אבל באם הוא פלוי פלויי אוסר ר"א אבל רבנן סברי דאף פלויי פלויי טהור שאין זה דם נדה אבל היכא שהיה דם אגור הרבה בתוך החתיכה כ"ע מודים דוודאי לא הוי דם חתיכה אלא דם נדות ממש ומש"ה בפלוי פלויי טמא ודאי לכ"ע באם היה דם אגור הרבה דהא עיקר טעם הפוסקים שלא רצו לפסוק

כרש"י או כשיטת תוס' משום דקשיא קושית תוס' שם וקו' מהרש"א אבל לדעת הרמב"ן ג"כ לא ק"מ קו' תוס' וקו' מהרש"א וא"כ נ"ד ודאי אסור דהא הוי ודאי דם נדות ואפשר שלזה כיון הרמב"ם בהלכות א"ב פ"ה הלכה י"ב הפילה חתיכה קרוע ודם אגור בתוכה טמא וזהו נגד דעת רבנן א"ו דס"ל כדעת הרמב"ן הנ"ל ומש"ה בדם אגור וודאי כ"ע מודים הואיל שהוא קרוע וא"כ פוסק חזא כרבנן וחדא כר"א והיכא שלא היתה קרוע אלא שהיה דם אגור לחוד פוסק דהוי חציצה כר"א והיכא דלא הוי דם אגור פוסק כרבנן דהוי דם חתיכה בקרוע ופלי פלויי משום שגרסתו יהיה בגמרא אמר ר"י משום רשב"י המפלת חתיכה קרוע אם דם אגור בתוכו ואם כן פוסק כר"י שהוא ג"כ פוסק חזא כמר וחדא כמר וכמ"ש המ"מ שם אבל ז"א דאי אמרינן שכך היה גרסת הרמב"ם בדברי ר"י א"כ לא מקשה הש"ס מידי על ר"י והא דאמרינן בבשרה ולא בשפופרת והלא לא דמי זה לזה כלל דר"י בעצמו אמר חתיכה קרוע אבל בלא קרוע אמר שהוא חציצה אף בחתיכה ומכל שכן בשפופרת: ובר מן דין קשיא לן לפי דברי הרמב"ן אמאי משני רבא דכ"ע אין דרכה של אשה לראות ד"ב דהא יכולים לומר דכ"ע ס"ל דרכה ש"א לראות דם בחתיכה אלא שאין זה דם נדה אלא דם חתיכה ומש"ה טהורה לבעלה רק דפליגי אם אומרים מקור מקומו טמא ואפשר מש"ה דחו הפוסקים דברי הרמב"ם הנ"ל ודברי רמב"ן ולא הביאו כלל בספריהם שלא היה נראה כלל דבריהם בעיניהם ואם כן מכל הלין טעמי יש להתיר נדון דידן ואפשר גם לדעת מפרשי דברי רמ"א שצריך מכה ממש לתלות בו יש לומר דהרפיון עצמו מיקרי מכה שגורם לצאת הדם קודם זמנו וכמשמעות הש"י (ד"ה רק מעלתו הזכיר בלשון השאלה כו') ועיין בשו"ת שב"י ושו"ת צ"צ (ובד"ה אף דאין כוונת כו' ע"ש) ובכך יודיעני רום מעלתו דעתו הרמה ואענדם עטרה לראשי נגד זקני עמי ודי בהערה זו לחכ"ב ובקשתי שטוחה שיכתוב לי תומ"י תשובה לאחר העיון ולמצוה יחשב לו כדי לטהר אשה לבעלה ובטוח אני במדת טובו שיתן מקום לדברי והיה טרם אקרא יענה אותי והיה כאשר יענה אותי כן ירבה וכן יפרוץ מנאי דודו הדש"ת וטובתו כה"י ומצפה על תשובתו הרמתה הק' ארי' ליב מוואלטש: תשובה גיה"ק מן כ"ב כסליו ק"ל ואת שאהבה נפשי מצאתי שאלתי ש"ח ותשובתו בצדו בפתחי נדה פתח בטהרה תחלה כראוי ליראי ה' כדי לטהר אשה לבעלה ומה אדע אשר לא ידע מעכ"ת אחרי אשר הכל ערך לפניו כש"ע אך רצונו ש"ח זו כבודו ולאשר בקשוני נמצאתי לגלות דעתי הקלושה: נדון כזה כבר נאמר בתשובת האחרונים זלה"ה בס"ד ש"ס סימן פ"ז ובסי' ק"ע ושם מסיק דלא דמי לדין נעקר המקור המובא בפוסקים מפני שהדברים נראים לפי דרכי הטבע שדם בא מחולשת כחו להחזיק בתוכו אותן המותרות עד עת בשולם וכו' ולא יגיע מפני זה איסור דם נדות דהרי מן המקור הוא בא ומעיין אחד הוא והתורה טמאתו דהוי כמו ראתה מחמת אונס וכ"כ שם בסימן של"א וכעין זה כתב בתשובת ח"צ סימן מ"ו ומה מאד תמיה לי על המחבר שב"י ח"ר שכתב בפשיטות דאף במכה שבאם יכולה לתלות ומביא ראיה מתשובת ד"ש והוא ראיה לסתור אמנם בס' שב"י סימן ל"ז מפקפק בזה ודעתו נוטה שאף בחולה שאירע באם עד שאינה יכולה לבשל דם ויצא קודם זמנו התורה התירתו ומסתייע מתשובת מוהר"מ לובלין רק למעשה לא רצה לסמוך ע"ז ול"נ להביא ראיה לדברי הגאונים ה"ה שו"ת ד"ש וח"צ עפ"י מה דקשיא לי פסקי הרמב"ם אהדדי דבפ"ח מהל' א"ב פסק וז"ל וכן אשה שראתה דם

מחמת מכה שיש לה במקור אף ע"פ שראתה בשעת וסתה היה טהורה ודם טהור עכ"ל וכן העתיק ב"י לשון זה ב"ד סימן קפ"ז אלמא דס"ל כרבי דמקור מקומו טהור ואלו בפ' י' מהל' אלו דין ה' פסק ביוצא הולד ודם דרך דופן דדם טמא כרבנן לגבי ר"ש דס"ל דמק"מ טמא וכן פ' הרמב"ם בפ"א מהלכות משכב ומושב דין ט' וכן פסק שם בדין יו"ד במקור שהזיע כב' טיפי מרגליות וכ"פ שם בפ"ד דין ט"ו באשה שמתה ויצא ממנה דם כת"ק לגבי ר"י דמק"מ טמא וא"כ פסקי הרמב"ם סתרי אהדדי: אבל הא לא ק"ל במה שפסק הרמב"ם שם בפ"א דין ח' בדם ירוק שהוא טהור אע"ג דקיי"ל מק"מ טמא די"ל שאין חזקת דין ירוק ממקור דוקא ואע"ג דדם ירוק ולובן ממקור נמי אתא כדמוכח בגמ' וכן הוא בת"ה סימן ר"מ מ"מ אין חזקתו מן המקור וטפי איכא למיתלי דאתיא דרך העלי' והפרוזדור וכ"ה בהדיא בתשו' ש"י סי' מ"א בשם הגאון מהרי"ל וז"ל דלמא הליחות והטיפות לא באו למקור אלא היו זבין מגוף דרך הגידין של צואר הרחם בין לפנים ובין מחוץ ללול יען מה שאמרו חכמים שחזקת דם נדה או זיבה מן המקור היינו מדכתיב ממקור דמיה וכדכתבו תוס' בפ' כה"י משא"כ כאן דליכא חזקת דם אלא חזקת לובן עכ"ל וכ"כ בשאר צבעים חוץ מדם יע"ש וא"ל דאף אי נימא דלמא לאו מן המקור הוא בא מ"מ מידי ספיקא לא נפיק ואיך מטהר לה הרמב"ם וי"ל עפ"י מ"ש הרמב"ם בפ"ה מהל' שחיטה הביאו טי"ד רס"י כ"ט דבשאר מיני טרפות חוץ מזרוסה יש ספקות שהולכין בהם להקל הואיל ולא נאמר בפ"ה בתורה אלא הלמ"מ ותוס' במכילתין דט"ז כתבו שמק"מ טמא אינו אלא הלמ"מ ולכך פסק בספקו להקל עיין בב"ח ובפר"ח י"ד סי' כ"ט ועיין בתוס' במכילתין י"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין (אך מדברי הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב ד"ו לכאורה ל"מ כן אלא דאפ"י בא בוודאי מן החדר אפ"ה אינו מטמא וצ"ע ועיין מש"ל בסס"י ק"ץ) אבל הא קשיא במה שפסק בדם מכה שבמקור דטהור והוא סותר למאי דס"ל מק"מ טמא: ואשר אחזה ליישב הוא עפ"י מ"ש הרמב"ן ור"ן בחידושים למס' נדה דף מ"א וז"ל מק"מ טמא לאו למימרא דמקור כנגיעה דידה מטמא דהא טומאת בית הסתרים הוא אלא גזירת הכתוב הוא כיון שטומאה נבראת שם מתחלה כל שנברא בו טמא הוא ומטמא נמי ביציאתו טומאת ערב במשהו כדם נדה עכ"ל ולפ"ז י"ל דגזירת הכתוב אינו אלא מה שנברא בו מתולדתו כמעיינות דידה משא"כ בדם הבא ע"י מכה דלאו ממעיינותי' היא אלא דם הבלוע בדופני האבר שבו המכה טהור ואע"ג דרשב"ג ס"ל דאף בזה הדם טמא ס"ל להרמב"ם לחלק משום דבסוגי' דף מ"א מוקמי רבנן דר"ש ס"ל מק"מ טמא וכ"פ שם ר"י במקור שהזיע כו' וכן בסוף מכילתין באשה שמתה מוקמי לת"ק דס"ל מק"מ טמא ואלו בדם מכה הבא מן המקור מסקי' במכילתין דס"ו דרבותינו העידו על דם מכה הבא מן המקור שהוא טהור מש"ה פסק בדם מכה כר' וכרבותינו דטהור אבל במה שהוא נברא בתוכו פסק דטמא: וכיון שכן כ"ז אי נימא דסתם מכה הנאמר בש"ס היינו ע"י חבורה ופצע אבל אי נימא כדעת בעל שב"י שהוא כולל נמי בחולשת האם שמוציאה דם קודם זמנה א"כ האיך כ' הרמב"ם במכה שבמקור היא טהורה ודם טהור שהרי במכה כזה האשה טהורה לדעת בעל ש"י אבל הדם ודאי טמא דלא עדיף ממקור שהזיע ואיך כייל לה הרמב"ם בחזקת א"ו דסתם מכה נמי אינו אלא ע"י חבורה ופצע: ומדי דברי נזכיר מלתא דתמיה שראיתי בתשו' הנ"ל שאלה ל"ו בשם הגאון מהר"ג שכ' וז"ל אמנם דעת הרמב"ם לא אבין דכ' בפ' כ"א מהלכות מו"מ

גבי היוצא דופן ודם דדרך דופן דיש לדם הנ"ל כל דין דם נדה ומשמע שמטמא טומאת ז' מטעם שנגע במקורה והאשה טהורה וגבי מקור שהזיע פסק דאין דם טיפה מטמא רק טומאת ערב וצ"ע עכ"ל ולא ידעתי מאי קשיא ליה מה"ת שיטמא טומאת ז' ולא מצינו טומאת מגע שיטמא טומאת ז' אלא במת והפורשים מן המת ודם נדה דמטמא ילפ"י מקרא והדוה בנדתה מדוה כמותה ונדה עצמה לא מטמאה בנגיעתה אלא טומאת ערב ומעתה אין לנו לצדד להתירא כ"א לדברי הר"ש מקוצי הביאו הרא"ש בפ' המפלת באשה שנעקר המקור וכמ"ש בשו"ת פ"י ח"י"ד סי' ו' ובתשו' שב יעקב סי' הנ"ל וכן הוא בתשו' גאונים בתראי הנדפס מחדש סי' כ"ח והן אמת שב"ח סימן קפ"ח כ' דלמעשה אין לסמוך ע"ד הר"ש מקוצי הואיל ותוס' חולקים עליו והביאו ג"כ הש"ך וכן רמב"ם בחדושו פי' סוגי' זו דלא כר"ש מקוצי ומה שהק' מעכ"ת לפי' רמב"ן ה"ל לרבא לשנויי דכ"ע ס"ל דרכה של אשה וכו' אלא שאין זה ד"נ אלא דם חתיכה ור"א וחכמים פליגי במק"מ טמא או טהור לא אבין דהשתא ע"כ צ"ל פלוגתייהו באין דם אגור ור"א מטהר משום שאין זה דם נדה א"כ ק' קרא דכבשרה ל"ל דהא לאו מגזירת הכתוב ממעט ליה שהרי ר"א ס"ל דטמא משום דרכה ולא אתמעט מבשרה כמ"ש הרמב"ן בהדיא דכ"מ דהוי דרכה בכך לא אתמעט מקרא וע"כ הא דמטהר באין אגור משום שאין זה ד"נ וא"כ ק' קרא ל"ל: אך מה שיל"ד בפ"י הרמב"ן הוא זה דלפירושו חכמים מחמירים טפי מר"א ופשטי' דלישנא משמע דחכמים להקל באו וכמ"ש מהרש"א בתוס' ד"ה הא דם נדה וכו' גם יל"ד לפי' הרמב"ן דלפירושו ע"כ צ"ל דפלוגתייהו דר"א וחכמים מיירי באין דם אגור ולישנא דר"א לא משמע הכי דקתני אע"פ שמלאה דם ול"ק אע"פ שבתוכו דם כלישנא דסומכוס משמע דאתי לאשמעינן אפילו בדם אגור אח"ז שמעתי שהרשב"א בחידושו הקשה עליו קו' זו: ובזה ניחא לי לפרש דעת הרמב"ן שכ' בפ"ה מהלכות א"ב וז"ל הפילה חתיכה קרוע וד"א בתוכה טמאה ע"כ וכ' המ"מ שכן הוא גי' הרמב"ם במימרא דר"י ולענ"ד נראה דא"צ לזה אלא י"ל דהרמב"ם מפרש כפי' התוס' דלכ"ע בפלי' פלויי טמאה ודוקא בד"א הא לאו הכי טהורה דתלינן בדם חתיכה ופלוגתייהו דר"א וחכמים מיירי נמי בדם אגור מדקתני אע"פ שמלאה ופסק כר"א וחכמים ודוקא בפלי' פלויי אבל בדשיעא לא ומש"ה כ' דוקא קרוע וק"ל וא"כ אף הרמב"ם ס"ל כפי' התו' ומ"ש הגאון ש"י דהפוסקים דחו לפי' התוס' משום דלפירושם ק' קו' מהרש"א ומה שתי' מהרש"א הוא דחוק כמ"ש מהרש"א בעצמו אבל לפי' הר"ש ניחא ע"כ: ולענ"ד נראה דאף לפי' הר"ש צריכין אנו לדחוק כה"ג בפירווקא דרבא הגם שנראה מדברי רש"י דלשנויי דרבא פליגי בדרשא דקרא אי מתורת ראייה ממעט ליה או אפי' מטומאה ממעט ליה מ"מ הא כתבו התוס' לעיל בדף ט"ז דמאן דס"ל מק"מ טמא לא מקרא מפיק ליה אלא דאית ליה הלכה למ"מ ולולי דמסתפינא הייתי אומר לתרץ קושית מהרש"א עפ"י מ"ש בתשובות מ"ב סי' מ"ט וז"ל בסוף סי' הנזכר ואין עלי תפיסה מאיבעיא זו דר"י למ"ש למעלה שא"א להכניס שפופרת בתוך האם ומשום דהכי דרכיה של ר"י בבעיא שלו לשאול בבה"מ שאלות זרות ודחוקים ומשום יגדיל תורה ויאדיר אע"פ שאין באפשרות רק דרוש וקבל שכר וכדאמר' בפ"ב דב"ב על דא אפקוה ר"י מבי מדרשא עכ"ל ולפ"ז מש"ה לא ניחא ליה לאביי לאוקמי פלוגתייהו בפלי' פלויי ודכ"ע אית ליה דרשא דבבשרה למעוטי שפופרת דכיון שהוא מן הנמנע דחיק ליה לאוקמי קרא בהכי ומש"ה ניחא ליה לאוקמי

דפליגי בחתיכה העשויה כעין שפופרת וקרא דבבשרה להכי אתי למעט חתיכה דשיעא לכ"ע והן אמת שלשון הרמב"ם בפ"ה וז"ל האשה שהכניסה שפופרת בפרוזדור מ"מ ע"כ צ"ל שהכניסה שפופרת למעלה מבין שני דאל"כ בלא"ה היא טמאה שמתמא מבפנים כבחוף ועיין במעדני י"ט פ' התינוקות ד"ה עד מקום שהשמש דש וזה ג"כ לדעת מ"ב ע"כ צ"ל שהוא מן הנמנע דאל"כ לא צריך לדחוק כנ"ל: והנה אף שעשינו סמוכים לשיטות הפוסקים החולקים על הר"ש מ"מ י"ל לסמוך סמיכה בכל כחא דהתירא על הפוסקים כהר"ש כי הם גדולי המורים והמחבר בש"ע שעפ"י הרוב נטה אחר הרמב"ם וקבע הלכה כמותו וכאן לא הביאו לחוש לדעתו באיסור דאורייתא בהפילה חתיכה קרועה ודם בתוכו דטמאה ולדעתו באשה שנעקר מקור שלה והדם בתוך החתיכה דפלי פלויי טמאה ובאמת תמיה לי על שלא הביא לדעת הרמב"ם לחוש לדעתו באיסור דאורייתא וראה זה מצאתי בחי' הר"ן שכתב במכילתין בר"פ הרואה כתם אהא דקא' התם לשמואל תרתי ש"מ וז"ל פירוש כיון דדרשו מבשרה עד שתרגיש בבשרה ממילא משמע ולא בשפיר ולא בחתיכה שאין בכיוצא בזה הרגשת דם אלא הרגשת שפיר וחתיכה עכ"ל ואם כן לדעת הר"ן אין בזה איסור דאורייתא כיון דאנן פסקי' כשמואל דאין אשה טמאה עד שתרגיש אך הסוגיא דר"פ המפלת קשה ליישב לשיטת הר"ן דלפירושו צ"ל דסוגיא זו פליג אדשמואל ובאמת הפוסקים פסקו לתרווייהו עכ"פ כיון שהמחבר והרמ"א קבעו בש"ע להלכה לדברי הר"ש כדאי הם לסמוך עליהם ובפרט במקום הדחק ועיגון גם בס' מנחת יעקב כתב דיש לפסוק בזה כש"ע ואפשר דאף הב"ח שכתב דלמעשה יש להחמיר כדעת התוספות יש לומר דבמקום הדחק ועיגון מודה: אמנם דעת הר"ש מקוצי והפוסקים שהביאו דבריו סתומים והרבה פרושים נאמרו בכוונת דבריו והנה לדעת הב"י עובדא דהר"ש מיירי שנעקר המקור והחתיכות שנעקרו היה פלי פלויי ובתוכן דם ובכה"ג טיהר הר"ש מקוצי ואם כן לדעתו מה שטיהר הר"ש משום דאין דרכו לאו משום עקירת המקור הוא דאין דרכו וכדעת הט"ז אלא משום דאין דרכו לראות דם בחתיכה וזהו דין הש"ס לפי פירוש הרא"ש וכ"ה לדעת הב"ח ואין חילוק לדעת הב"ח ובין דעת הב"י אלא בראותה דם ממש לאחר שנפלו החתיכות לבה"ח לדעת הב"י טמאה.

אבל לדעת הב"ח בכה"ג טהורה משום דתחלת נפילה לבה"ח היה שלא כדרך הראיה הרי הוא כאלו נפלה לארץ יע"ש. אבל מכל מקום גם לדעת הב"ח טעמא דר"ש דטיהר משום דאין דרכה לראות בחתיכה ולא משום עקירת המקור ובה דעת הב"ח ודעת הב"י אחד ודלא כתשובת ש"י שרצה לפרש דעת הב"ח כדעת הט"ז וז"א: והנה בתשו' פ"י השיג על פירוש ב"י וכתב דלפי' הב"י אין חילוק בין פירוש רש"י לפי' הר"ש ולא היה צריך הר"ש להוציא הדין מפירושו דאף לפירוש"י כ"ה והא ליתא ויפה תפס מעכ"ת עליו דלפירוש רש"י דווקא היכא דוודאי דם חתיכה היא אבל אי איכא לספוקי בדם נדה טמאה משא"כ בעובדא דר"ש שנעקר המקור דבוודאי איכא דם נדה וכמ"ש בתשובת מ"ב סימן הנז' שהמקור מלא דם טמאה לדעת רש"י אבל לפי' ר"ש אע"ג דוודאי איכא דם נדה טהורה וכ"כ הב"ח וכו' ובר מן דין נלע"ד שלא כוון יפה דאע"ג דלפירוש"י מה דקאמר אביי ומ"ס אין דרכה כו' פירושו דלא הוי דם נדה מ"מ בדברי רבא דקא' דכ"ע אין דרכה כו' כך אין דרכה פירושו אע"ג דוודאי דם נדה הוא אפ"ה כיון דאין דרכו בכך

טהורה דאל"ה אלא דאף בדברי רבא פירושו דכ"ע אין דרכו כו' שאין זה ד"נ אלא דם חתיכה א"כ ק' קרא דבבשרה לר"א ל"ל אי למעט שפיר וחתיכה ת"ל דאין זה ד"נ וא"ל דדריש טעמא דקרא ומהכא יליף ל"י דא"כ בשפופרת דודאי ד"נ הוא לכ"ע טמאה והא ליתא דעיקר שנויא דאביי ורבא אזלי דלא הוי שפופרת כתנאי ואיך יתרון רבא דכ"ע ל"ל דשפופרת א"ו בדברי רבא ודאי פ"י אין דרכה כההיא דלעיל וכן מורה לשון רש"י שכ' ד"ה אשה טהורה וז"ל דלאו ראייה היא עכ"ל וכהאי לישנא כ' רש"י דף מ"א ע"ב ביוצא דופן ומדלא כ' דלאו ד"נ הוא מוכח דס"ל לרש"י נמי בדברי רבא דאע"ג דדם נדה הוא מ"מ אשה טהורה משום דאין דרכה.

ולאו ראייה הוא וכיון שכן ליכא למימר דלרבא לכ"ע אין דרכה אפ"י בפלי פלויי דא"כ היינו שיטת הר"ש מקוצי וא"כ גם לדעת הפ"י בפירושו בדברי הר"ש נמי קשיא דל"ל לר"ש לסתור פ"י רש"י דאף לפ"י רש"י נמי מוכח הדין שלו מדברי רבא דהלכתא כוותי' לגבי דאביי ואיך תליא קושייתו לפ"י הב"י א"ו צ"ל דלפירש"י איכא לפרש הא דקאמר דכ"ע אין דרכה היינו בחתיכה דשיעא ורבא לאו אדברי אביי קאי אלא לדחות דברי המק' דלעיל דס"ל דחכמים לא דרשי קרא דבבשרה וע"ז השיב רבא דכ"ע אית להו לדרשא דבבשר' למעוטי חתיכה דשיעא משום דאין דרכה כו' כיון דבלא"ה רבא לא קאי אדברי אביי לפירש"י דלאביי מ"ד אין דרכה היינו דלאו ד"נ ואלו לרבא דלכ"ע אין דרכה היינו משום גזה"כ וא"כ גם לפ"י הב"י לק"מ דמש"ה הוצרך הר"ש מקוצי לסתור פירש"י משום דלפירש"י אע"ג דלאביי דתלינן בחתיכה מ"מ לרבא פליגי ר"א וחכמים במלתא אחריתי וי"ל לכ"ע בפלי פלויי טמאה ומש"ה הוצרך הר"ש מקוצי לפרש פירושו ולפרש הסוגי' כפשטיה דרבא אשנויא דאביי קאי דלאביי פליגי ר"א וחכמים בפלי פלויי ובטעמא דקרא וע"ז קאי רבא דכ"ע אין דרכה וטעמא דקרא משום דאין דרכה אלא דפליגי במקו"מ ומעתה לפ"י הב"י והב"ח נ"ד אינו דומה לעובדא דהר"ש ודברי הרמ"א סתומים והוא מושג מן הב"ח והל"ח ותשובות פ"י הגם לפמ"ש הרמ"א בד"מ דארכבי' להאי דינא אתרי רכשי שכ' לטעמא דמן המכה הוא בא ולטעמא דאין דרך ראייה בכך יע"ש והיה אפשר לפרש דעתו דעיקר טעמא משום דאין דרך ראייה בכך ומ"ש דתלינן במכה כוונתו דמכה זו גרם הראייה ואפ"י דם בעין שהוליד עם החתיכה מ"מ כיון דמכה זו של עקירת המקור גרם הראייה וגם כ"ז שהחתיכות בבית החיצון תלינן בחתיכות אלו שהם גרמו הראייה ואין דרכה של אשה לראות בכך מש"ה טהורה מ"מ מאן מפיס שכן כוונתו אחרי שהגאונים הנ"ל וגם הט"ז לא הבינו כן בדעת הרמ"א ומפרשים לכוונתו כפשטיה דתלינן במכה ממש וגם בתשו' שב יעקב הבין דברי הרמ"א כפשוטו ומ"ש בש"י בכוונת הרמ"א דצריכין לטעמא שאין דרך ראייה בכך אתחלת נפילה לבה"ח וטעמא דתלינן במכה היינו על דם בעין שראתה אחר נפילה לביה"ח דתלינן בחתיכות אלו ומחמת מכה הוא כבר קדמו בל"ח בזה: ולפ"ז נ"ד אף לדעת הרמ"א טמאה דשאני בנדון דהר"ש שהיה עקירה ממש משא"כ בנ"ד וכמו שנבאר לקמן ומ"ש מעכ"ת בדברי כוונת הרמ"א דברי טעם הם ועכ"ז כולי האי ואפשר אין להעמיד ע"ז יסוד להקל ואף לדעת מעכ"ת מ"מ כ' שלא בשעת וסת' או שלא בזמן עונה בינונית דאז א"צ שתדע שמכתה מוציאה דם משא"כ באשה כזו שרואת בכל יום אי לית לה וסת קבוע ודאי דא"א לה לדעת זמן עונה בינונית שלה שהיא מקולקלת למנינה: ואולם לפ"י הט"ז בדברי

הר"ש מקוצי שכ' וז"ל דלא אסרה התורה אלא כשהמקור נשאר במקומו והדם יוצא ממנה משא"כ כאן שהמקור עצמו מוליך עמו דם ואין דרך ראייה בכך עכ"ל וכן דעת שו"ת פ"י וכן נטה ג"כ דעת הל"ח ומעדני י"ט ע"ש ולדעתם בנ"ד טהורה אך כבר כ' ש"י סי' הנ"ל בתשו' מי ימלא לבו להקל באיסור חמור כזה נגד הרמ"א דגרירי עלמא אבתרי' ובפרט דהב"י מחמיר עכ"ל וא"כ אנן מה נענה אבתריה הגם שבתשוב' הנז' מצדד להקל בנדון כזה מטעם דזו בעצמה במה שלקחה ברפיון קשרי האם נקרא מכה לדעת הרמ"א וטהורה וגם מצרף להקל לדעת הב"ח שכ' שכיון שמתחלת נפילה לביה"ח שלא כדרך ראייה אע"ג שלאח"כ ראתה דם להדיא מ"מ נחשוב כאלו נפל לארץ אך לא ירדתי לסוף דעתו: והנני משיב על דבריו ע"פ סדרו בתשובה זו דמ"ש על תשו' ד"ש וז"ל מי הגיד לו דעובדא דהר"ש היה עקירה ממש ע"י חבורה ומכות פצע משא"כ בנ"ד שהיה ע"י רפיון קשרי האם כו' ואפשר דקדק מלשון הר"ש דקאמר חתיכות בל' רבים דמשמע ע"י פצעים וחבורות עכ"ל ולענ"ד מוכח מדברי הפוסקים שהביאו להר"ש כדעת ד"ש שכתבו אעובדא דהר"ש דמיירי שהניחו חתיכות בפושרין מזה מוכח דעובדא דהר"ש מיירי בעקירה ממש גם מ"ש התשו' הנ"ל דלדעת הב"ח דס"ל נמי לטעמא דאין דרכה וכו' ואם כן בנ"ד כ"ז שהחתיכה בביה"ח אפילו ראתה דם להדיא טהורה לענ"ד לא כן רק לדעת הב"ח טעמא דמלתא משום דתחלת נפילה היה ע"י חתיכות דפלי פלויי וזו דין הש"ס לפי הר"ש אבל לא מטעם משום שהמקור בעצמו מוליך עמו דם כדעת הט"ז ומעולם לא חידש הר"ש דבר מדעתו מה שלא נאמר בתלמוד בהדיא ואם כן בנ"ד מנ"ל דטהורה גם מ"ש בתשובה הנז' וז"ל רק הב"ח כתב גם כן הטעם משום דאין דרכה ואפילו הכי כתב שאין לטהר אלא בין וסת לוסת ולכאורה הוא דבר שאין לו שחר עכ"ל ולענ"ד ברור מלולו ולק"מ דהא לדעת הב"ח לא התיר הר"ש אלא דמים היוצאים מחתיכות אחר נפילתן לבה"ח אבל דמים הבאים מן המקור אפילו כ"ז שהחתיכות בבה"ח לא התיר הר"ש מש"ה כתב דבשעת וסתה חיישינן דלמא מן המקור עצמו באו כיון דלא ידעינן בודאי שדם זה מחתיכות אלו באו דמים לאשה שיש לה מכה במקור שבשעת וסתה צריכה שתדע שדם זה מן המכה בא ומ"ש רום מעכ"ת דבנדון דהר"ש לא שייך האי סברא שכתבו התוספות והפוסקים דאל"כ לא תטמא לעולם דהא תטמא לאחר שתתכבד הבית מחתיכות אלו אין נ"ל דאין לחלק בזה בין מכה עוברת לשאינה עוברת ולעולם בשעת וסתה צריכה שתדע שדם זה מן המכה בא ול"ד למה שפוסקים מחלקים בדין זה היכא דאין רואת ממש כמו בשעת וסתה דבזה ודאי לא שייך האי סברא ואין להאריך בזה: גם מה שמצדד בתשו' הנ"ל שם להקל אפי' בשעת נפילת המקור לבה"ח וז"ל דאע"ג דא"ל דלמא רק מקצת המקור נפל והעיקר נשאר במקומו וא"א לפתיחת הקבר בלא דם אפ"ה לדעת הט"ז טהורה דהא ס"ל אפי' בדם בעין שהולך עמו החתיכה טהורה קשה לי דאיך אפשר לומר כן דהא מסיים הטור וכ"כ בש"ע אחר עובדא דהר"ש ודוקא חתיכות קטנות ולשון זה מוכח דקאי אעובדא דהר"ש דשם כ' חתיכות קטנות לשון רבים ואלו לעיל לא הזכיר רק חתיכה אחת וכ"כ הב"ח דקאי אעובדא דהר"ש ומה שמסיים הטור והש"ע אבל חתיכה גדולה רבותא אשמעינן דבגדולה אפי' בחתיכה אחת טמאה ולדעתו מה בכך שחתיכה גדולה וא"א לפתיחת הקבר בלא דם מ"מ אין דרך ראייה בכך: והן אמת שמדברי הט"ז משמע שאפי' דם בעין שהולך עמה החתיכה טהורה.

אמנם קשה ליישב לדעתו הסוגיא דבפ' יוצא דופן דמ"א דאר"ל מקור שנעקר ונפל לארץ טמאה שנאמר יען וגו' ומקשי' למאי אילימא לטומאת ז' דם אמר רחמנא ולא חתיכה כו' משמע הא איכא דם טמאה בשלמא לפי' הר"ש מקוצי ל"ק מידי דכבר תי' הב"ח דאף ר"ל מיירי דאיכא דם בתוך החתיכה והכי מקשה דם א"ר ולא חתיכה כלומר דוקא הדם בעין משא"כ כשהוא בתוך החתיכה דממועט מבבשרה אבל לשיטת הט"ז דוחק ליישב: ואולם גם על תי' הב"ח לפירוש ר"ש י"ל דמאי מק' הש"ס אי לטומאת ז' דם א"ר ולא חתיכה דכיון דר"ל מיירי שיש דם בתוך החתיכות וכמ"ש הב"ח וסתמא דמלתא כ"ה שמקור מלאה דם כמ"ש לעיל בשם תשובת מ"ב וכן צ"ל לדעת בעל ל"ח דסבירא ליה דמסתמא ר"ל נמי מיירי שיש דם בתוך החתיכות דאל"כ לא הוי מק' מידי מסוגיא זו על פירוש ב"י יע"ש א"ו ס"ל סתמא דמלתא כ"ה שא"א לחתיכות מן המקור בלא דם וא"כ מאי מק' הש"ס אי לטומאת ז' כו' דלמא ר"ל בשם ר"י נשיאה ס"ל כסומכוס וכשאר תנאי דלא דרשי לדרשא דבבשרה למעט חתיכה ור"י נשיאה כוותיה ס"ל והוכיח כן מקרא דיען השפך וגו' דלא נימא דנדרוש מבבשרה למעוטי חתיכה א"ו דאיהו נמי ס"ל לדרשא בבשרה אלא דלא ממעט רק בשפופרת או חתיכה דשיעא אבל לא חתיכה דפלי פלויי: גם מ"ש בתשובת שב"י דאף לדעת הרמ"א דטעמא דר"ש משום דתלינן במכה מ"מ בנ"ד היכא שאמרה האשה שיודעת בודאי שכל דמים שהיא רואת מחתיכה זו שבבה"ח היא טהורה אפי' בשעת וסתה דהא במכה מטהרינן אפי' בשעת וסתה כשיודעת בוודאי שדם זו מן המכה הוא בא כ"ז סובב והולך לשיטתו דאף הרמ"א מיירי בלקתה ברפיון קשרי האם אבל לפמ"ש בת"י ד"ש וכאשר הוכחתי בדבריו אין מקום להקל דאף שיודעת בוודאי שמחתיכה זו ראתה מה בכך דהא י"ל שהחתיכה זו היא האם עצמה או צואר האם שכ"ד יוצאים דרך שם ומעין טמא הוא אלא שיוצא שלא בזמנה גם מה שהשיג בתשו' הנ"ל אתשו' צ"צ סי' פ"ז שכ' בנ"ד דצריכה שתרגיש כאב בחתיכה זו שבבה"ח ואז יכולה לתלות במכה שלא בשעת וסתה וע"ז כ' דמלשון הרמ"א לא משמע כן דהא לא הזכיר כלל שצריכה שתרגיש כאב בחתיכות אלו גם זה לשיטתו דר"ש והפוסקים מיירי נמי בנ"ד אבל לא כן דעת הצ"צ אלא דעובדא דהר"ש בעקירה ממש וא"כ אין לך מכה גדולה מזו משא"כ בנ"ד וכמ"ש שם בשם המ"ב שאין דרכה של האם לירד למטה ולחזור למעלה ומכ"ש לשיטת הב"ח דפי' טעמא דהר"ש שהתיר אפי' בדם בעין אחר שנפלה החתיכה לביה"ח דנחשוב כאלו נפלה לארץ וזה לא שייך בנ"ד דחתיכה זו שנפלה לביה"ח מחוברת עדיין למקור עצמה וכמ"ש בש"י עצמו וז"ל דמאן לימא לן דכל המקור נעקר דלמא מקצת או צואר המקום נעקר והמקור עצמו במקומו ע"כ: כללא דמלתא קשה הדבר להתיר שהרי לדעת התוס' והרמב"ן אין דברי הר"ש מוכרחים והב"ח כ' דלמעשה יש לחוש לדעת תוס' וסיעתם ואף אי נימא כדאי הוא הר"ש לסמוך עליו בשעת הדחק מ"מ הא י"ל כפי' הב"י והב"ח ולפירושה לא התיר הר"ש אלא מה שמבואר לפירושו בתלמוד בהדיא ולא יצא לידון בדבר החדש לדמות מלתא למלתא ושיטות הט"ז ופ"י ול"ח אין שיטתם מוכרחת וכמ"ש לעיל ודברי הרמ"א המה סתומים ולמה שהבינו הפוסקים האחרונים דעתו אין ענין לנ"ד ואין לו דמיון וא"כ היא רחוקה להמציא לה מזור ותרופה למכתה: אבל הואיל שגדול השלום שבין איש לאשתו נראה לצדד להקל אם יש לה וסת ושלא בשעת וסתה ע"פ מ"ש בתשובת צ"צ סימן הנ"ל

וז"ל דבר פשוט אך בליטה שהאשה מרגשת בצד שמאל וכאב לה ובשמושה יכולה ליגע בה דזה מיקרי מכה בא"מ בין שתהיה בליטה זאת אחת מחולחלת שנקרעה הפריסה ובין שתהיה האם עצמה מקרי מכה בא"מ עכ"ל ואף שכתב שם בתשובה הנז' דדוקא במרגשת כאב באותה חתיכה הוא דנקרא מכה י"ל דוקא בעובדא דידיה שלא היה הבליטה יוצא חוץ לגופה רק שנפלה לביה"ח משא"כ בנ"ד שבליטה גדולה יוצאת חוץ לגופה לגמרי ואינה חוזרת מעצמה אלא ע"י משמוש ידיים ובנתינת עגולה לתוך גופה בוודאי אין לך מכה גדולה מזו ועיין בתשובת חינוך ב"י ויש מקום חשוב לתלות בו שממכה זו שנתקה קשרי האם בא הדם ולא מהמקור ונהי נמי דהוי רק כמכה שאינה יודעת שמוציאה דם מ"מ איכא למיתלי שלא בשעת וסתה במכה זו אף שאינה יודעת שמוציאה דם כדי שלא תאסר לבעלה לעולם דבזה כ"ע מודו כמבואר בפוסקים וגם יש לנו לצרף דעת הגאונים הנ"ל שמתירים בנ"ד לגמרי דזו נמי אין דרכה וכ"ז כשהיא אומרת שיודעת בוודאי עפ"י אומדנות דמוכחות לה שיש לה וסת אבל מה שנאמר בלשון השאלה הוכחה דיש לה וסת משום דבשעת וסתה יש לה צער מרובה משא"כ שלא בשעת וסתה אין לה צער כ"כ וזה אין הוכחה גמורה דאיכא למיזל בתר איפכא דבשעת וסתה אין לה צער כ"כ אלא כדרך שאר נשים ושלא בשעת וסתה יש לה צער אך אם יש לה אומדנות ואמתלאות דמוכחות יש לה לטהר שלא בשעת וסתה ודעתי מסכמת עם דעתו הרמה אם יסכימו אתנו עוד ממורי הוראה המפורסמים: הגם שלדעת הפוסקים תוך ג' ימים הראשונים של ימי הספירה לא תלינן במכה מ"מ הא כתב בתשובת צ"צ סימן ס"ה דדין זה לא איתמר בגמרא אלא שהאחרונים החמירו בכך והרבה מהאחרונים לא החמירו בזה לכך מאן דמקיל אפילו בטעם כל דהו לא הפסיד כ"כ ואם כן בנ"ד דא"א לה לטהר לעולם ושלא תאסר לבעלה יש להקל (ע"ל סימן קצ"ו העליתי שאין להקל לתלות במכה תוך ספירות ז"נ) וכ"כ בתשובת כנ"י מיהו מ"מ צריכה שתוכל לספור יום אחד בנקיות שלא תראה בו כלל שזהו דין הגמרא אליבא דכ"ע ואפילו פסקה בטהרה לעת ערב קודם ספירות ז"נ אם לא בדקה אפילו יום אחד בתוך ז"נ ואפילו בדקה בח' ומצאה טהורה לא עלתה לה אלא יום ח' לבד וצריכה שתשמור עוד ו' ימים לתשלום ז"נ וא"כ באשה שרוא' בכל יום אי נימא דלעולם ניתלי בדם מכה בדיקתה אינה מעלה ואינה מוריד ומה תועלת יש בבדיקה זו שהרי אפילו תראה תתלה בדם מכה והרי הוא כאלו לא בדקה כלל ואיך תעלה לה ז"נ דהא צריכה עכ"פ שתבדוק יום אחד תוך ז' ימי ספירתה כדי שתתחזק בטהרות כמ"ש כל הפוסקים ע"כ נראה שצריכה שתשמור א"ע בכל יכלתה שלא להרבות בהילוך כדי שיום אחד תהיה נקיה גמורה בלי שום ראייה כלל חוץ ממה שפוסקת בטהרה קודם בין השמשות וראיתי בתשובת שב"י בסימן ל"ו בשם הגאון מהר"ג שכתב וז"ל וצריכה מן התורה אחר וסתה להפסיק בטהרה גמורה דאז היא בחזקת טמאה וצריכה מה"ת הפסק טהרה ומאז ואילך לא תבדוק עצמה כלל משמע מדבריו שא"צ אלא הפסק טהרה ביום שקודם ספירות ז' ימי ספירתה וליתא אלא תרווייהו צריכה הפסק טהרה וגם יום א' נקיה לגמרי ואז תעלה לה לספירות ז' ימי נקיים: והנה ראיתי לחכם א' מחכמי זמנינו שכ' דבתוך ימי ספירתה אין להאמין לאשה שמכה יש לה במקור שממנה הדם בא ומכ"ש באשה שרואת בכל יום ומביא ראייה מתוס' ר"פ האשה רבה ד"ה ברי לי דשומן דמהימן וכו' שכ' וז"ל ואור"י נדה נהי שעכשיו רואה מ"מ לא

איתחזק שתראה לעולם עכ"ל וכ"כ בריש מס' גיטין יע"ש וא"כ באשה שרואת תמיד או בתוך ימי ספירתה אם רואת הרי שור שחוט לפניך ומיקרי איתחזק אסורא ואינה נאמנת לומר דמן המכה בא ולא נהירא דלעולם לא מיקרי איתחזק אסורא ונאמנת מטעם שאין דרך אשה להיות רואה תמיד מן המקור ואדרבה דרך דם המקור להיות פוסק וכמ"ש בשו"ת פ"י חי"ד סי' א' וז"ל או אפשר כיון שהיא רואה תמיד כל כך איכא רגלים לדבר שאין דרך אשה לראות כ"כ עכ"ל ומש"ה מיקרי לא איתחזק אסורא והפוסקים דמחמירים היינו דוקא בתוך ג' ימים ראשונים של ספירתה וגם זה אינה אלא מחומרת האחרונים ועוד הגע בעצמך שהרי למ"ד וסתות דאורייתא כתב הרא"ש בריש מכילתין וז"ל שהיא הלמ"מ וכי מטי זמן וסתה מחזקי' לה בטומאה ואפילו בדקה עצמה אחר זמן וסתה ומצאה טהורה ופ"ה מסקינן במכילתין דף ט"ז דאפי' למ"ד וסתות דאורייתא אם בדקה עצמה כשיעור וסת דטהורה אלמא דנאמנת לומר שבדקה עצמה ומצאה טהורה אפי' למ"ד וסת דאורייתא שהיה בחזקת טמאה א"ו דלא מיקרי איתחזק אסורא כיון דלפעמים היא משנה זמן וסתה כ"ש תוך ימי ספירתה (עיי' במוהרי"ק שורש ע"ב פ"ה התוס' הנ"ל ע"ש וצ"ע לפי דבריו שם) גם ביש לה מכה במקור שא"א לה לדעת אלא האשה עצמה.

ואפ"ה אי לאו דחיישינן שמא גם דם נדה מעורב בו היתה נאמנת לומר דדם זה מן המכה בא אפילו למ"ד וסתות דאורייתא וכמ"ש התוס' שם ד"ה מ"ס וסתות דרבנן הא ודאי דבשעת וסתה למ"ד וסתות דאורייתא חמירא טפי מן תוך ימי ספירתה וכן מוכח מגמ' ופוסקים ועיי' ש"ך סי' קצ"ו ס"ק י"ג מכל הלין טעמי נראה פשוט דנאמנת אפי' תוך ימי ספירתה לומר מכה יש לי במקור וכל דם שהיא רואה תולה במכה רק יום א' צריך שתהיה נקיה לגמרי כמ"ש לעיל כן נראה לענ"ד להלכה ולא למעשה עד אשר יסכימו אתנו מבעלי תריסין ובזה אשים קוצר למלין וה' יוסיף לנו חדוה וגילין ונזכה לביאת ינון הכ"ד היום יום ה' יומא דחנוכה דהאי שתא תקכ"ו לפ"ק פה ק"ק ה"ב פ"ע דנציג הקטן אלחנן: תשובת השואל על תשובתו ארשת שפתי בל אמנע מלהגיד לאדוני שגי"ה ק"ל וקרייתו ושניתו ומחתי כמוצא שלל רב בראותי שפקודתי שמרה רוחו לטייל עמי בפרדס ולבוא בשערי פתחי נדה אשר הן הן גופי הלכות ראיתי שברוחב בינתו היתרה הפליא עצה וערך חניית וכידון כיום המלחמה ביום קרב.

עדי בשחק שבאהבתי אותו היה מוסכם אצלי דלא מזיגנא רישא אבי סדיא עד אשר אכוי' אשורי לכתוב תומ"י תשובה על דבריו ולפנות מכל עסקי ולהיות עסקי בטהרה לטהר אשה לבעלה אכן מן השמים עכבוני זה כמה שבועות בביטול תורה וימים של צער וכו' ועתה ברוך ה' אשר מצרה נחלצתי וגלל כן חשתי ולא התמהמהתי להקריב אליו בכמה דברים אשר נסתרה דרכו מאתי ולבי מהסס עד אשר יבוא נא דבריו הנחמדים ולהצדיק את הצדיק דמעיקרא ראשון תחלה נאמר מה שהקשה מעכ"ת אדברי שו"ת שבו"י סי' ס"ו שכתבו להתיר בשם שו"ת ד"ש נ"ל דהכי קאמר כמו שהתיר ד"ש באם יש פצע וחבורה ויש לה כאב דמותרת אף שאינה יודעת שמכתה מוציאה דם כ"כ התיר הוא באם איכא רפיון גדול שקורין פארפאל דזהו ג"כ מקרי מכה לדברי שו"ת שבו"י ואיכא כאב שאינה יכולה לילך כדרכה וכמ"ש בשו"ת מפורש דמותר מה"ט

יע"ש: ומה שרוצה מעכ"ת לתרץ דברי הרמב"ם עפ"י הר"ן דאם יש לה מכה ע"י פצע וחבורה דם זה אין בא אלא מכותלי הרחם ולא נבראת שם ומש"ה טיהר את הדם.

ולפ"ז תמיה לן אמאי פסק הרמב"ם בדין מקור שנעקר ונפל לארץ דטמאה אשה ואיני רואה שום חילוק בין דם שיצא מכותלי רחם ובין רחם עצמו שיצא לחוץ דגם שמה אין הטומאה נבראת שם ואי מיירי מקור שנעקר ובתוכו דם א"כ ל"צ הש"ס לאתויי קרא דיען השפך נחושתך דהא דם כבר נטמא בשעה שהיה המקור במקומו ואם דעתו לחלק בין פנימית המקור ובין צד החיצון.

אף שאין הדעת סובלת שהוא נגד משמעות תוס' ד"י ד"ה מקור מקומו טמא ע"ש מ"מ לפ"ז בל"ז לק"מ על הרמב"ם די"ל דהרמב"ם לא התיר אלא במכה שיש לה בצד החיצון מהמקור: ומה שתפס מעלתו עלי שאינו יודע כוונתי במה שהקשיתי לשאול אדברי הרמב"ן הלא מעכ"ת עצמו הרגיש שאינו יודע לפרש דברי רבא לפירש"י דהאיך אומר ר"א בבשרה ולא בשפיר והא בשפיר וחתיכה בלא"ה טהור שהוא דם חתיכה.

דהא משני רבא דכ"ע אין דרכה כו' ולפירש"י מכח ההוכחה זו אמרינן שהוא דם חתיכה. וע"כ צ"ל דזהו בעצמו נלמד מקרא דבבשרה ולא בחתיכה מטעם דדם חתיכה מותר וגם נשמע מבשרה שיהא דם שפופרת טהור מטעם חציצה דה"א מסברא אף דידעינן שהוא דם חתיכה אפ"ה אסרה תורה ולהכי צריך קרא להתיר דם חתיכה א"כ כ"כ יכולנו לומר לפי הרמב"ן דכ"ע ס"ל דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ואין כאן חציצה רק בבשרה אתי למשרי דם חתיכה עצמה שיהא טהור מטומאת ז אבל טומאת ערב מטמא משום דמק"מ טמא ורבנן ס"ל דטהור אף מטומאת ערב דמק"מ טהור וכפירש"י ד"ה ורבנן סברי ומה שרוצה מעכ"ת לומר לדברי רש"י דפי' א"ד אליבא דרבא אף דהוי דם נדה מ"מ ממועט מקרא דזה דוחק גדול לדעתי לפרש כן ועוד דתלה מעלתו ליתד מונח דרבא קאי אדברי אביי.

א"כ פשיטא קשיא האיך משנה הש"ס הלשון תוך כדי דיבור ומה שרוצה מעלתו לתרץ דברי הרמב"ם פ"ה מהלכות א"ב הפילה חתיכה קרוע שהרמב"ם פי' כפי' ר"ש לדבריו פשיטא קשיא אמאי לא הביא רמב"ם דין זה באם הפילה חתיכה כעין שפופרת דאף זה אין דרכה ומותר מטעם חציצה דבהא פליגי ר"א וחכמים ועוד דהא כתב הרמב"ם פ' הנ"ל דין י"ג ואפילו נקרעה החתיכה נמצאת מלאה דם טהורה שאין זה דם נדה אלא דם חתיכה דהא לפי' תוספות צ"ל דאין זה דם נדה שאסר הכתוב בשלמא לדברי תוספות י"ל דלא סבירא ליה הך סברא שיש לתלות הדם בחתיכה עצמה אבל אליבא דהרמב"ם שכתב באם אינו אגור תלינן בחתיכה עצמה וא"כ איך כותב לשון דמשתמע אף בדם אגור תלינן בחתיכה עצמה: ומה שרוצה ליישב קושית מהרש"א דאין המתרץ רוצה לאוקמי פלוגתא בפלי פלויי דא"כ בבשרה לא אתיא אלא לשפופרת ואינו אלא דרוש וקבל שכר לא ידענא מאי קאמר דהא אליבא דר"א מוקמי קרא לחתיכה ורבנן אפשר דלא דרשי כלל בבשרה להכי כדקס"ד דש"ס למעיקרא עיין ברש"י ומה שרוצה לעשות סמוכים לנ"ד עפ"י מה שמצא בדברי הר"ן דלשמאל ליכא בנ"ד איסור דאורייתא איני יודע מה שח דהא בנ"ד איכא הרגשה שזב ממנה הדם רק אנו רוצים להתיר מטעם הר"ר שמשון אבל אי הוי כה"ג דרך ראייתן אף שנפל המקור מחמת רפיון וודאי כה"ג איכא

הרגשה שזב דם מהמקור: ומ"ש מעלתו וז"ל ואף לדברי מעכ"ת שטיהר משום ס"ס מ"מ כ"ז שלא בשעת וסתה או בשאין לה וסת ושלא בזמן עונה וא"כ באשה נ"ד אם אין לה וסת וודאי שא"א לה לדעת זמן עונה בינונית שלה שהיא מקולקלת למנינה כו' זה ג"כ אינו מובן הלא כתבתי שם מפורש לפי פירושי דידי בדברי רמ"א גם רמ"א מודה לדברי ר' שמעון וא"כ ודאי נדון דידן מותר אף בשעת וסתה מטעמא דר"ש: ומה שהק' מעלתו על ש"י שמדחיק עצמו בדברי ב"ח חנם ודבריו המה מלתא בטעמא דהא לא מתיר אלא דמים הבאים בחתיכה זו אבל דמים הבאים מהמקור עצמו טמאה וחיישינן דלמא מהמקור עצמו באו ולא גרע ממכה שצריכה שתדע שדם זה מן המכה אפשר זה אינו הא דאמרי' שצריכה לידע שדם זה מן המכה בא זהו דוקא אם יודעת שדם בא מלמעלה דרך יציאת הדם מהמקור אבל הכא יש ספק שדם זה בא מחתיכה המונח בביה"ח ואנו יודעים שחתיכה זו מוציאה דם דהא מיירי בפלי פלויי יש להתיר אף בשעת וסתה דלא שייך למימר טעמא דא"כ לא תטמא לעולם דהא יכולה לטמא באם תדע שדם בא מן המקור ותרגי' שזב מהמקור ומה שהק' מעלתו אש"י סוף התשובה שכ' לדעת הט"ז אפי' דם בעין שהולך עמה החתיכה טהורה וכ' מעלתו וז"ל באמת כן הוא פשטא דלשנא אך ק' דא"כ האיך מסיים הטור אחר עובדא דר"ש ודוקא חתיכות קטנות וכן הוא בש"ס ולפי דעת הט"ז מה בכך שהם חתיכות גדולות הא אפי' דם בעין שהולך עמה החתיכה טהורה: ונלע"ד תמוה לפי דעת מעלתו בפירושו דהט"ז לא מצינו מפלת חתיכה ויש עמה דם טמאה והא לא שמענו שום חולק אסתמא דמתני' וברייתא דתני אם יש עמה דם טמאה וע"כ צ"ל הא דתני אם יש עמה דם טמאה מיירי שאין הדם על החתיכה אלא שיצא הדם עם החתיכה בפ"א שהוא טמא אליבא דכ"ע רק דב"ח וט"ז מחולקים היכא שיצא הדם עם החתיכה ודם מונח על החתיכה מבחוץ וחתיכה מביא הדם הזה בזה מחולקים הב"ח וט"ז אם היא דרך ראייתה ועיין בל"ח פ' המפלת סי' ד' ד"ה אמר רבא כי לא נמוחו שיש לחלק בין דם שבתוך החתיכה אלא שהוא בבקעים בכדי שמגיע ונוגע בכותלי רחם לבין שהלחלוחית מהדם על החתיכה ע"ש אבל היכא שיצא הדם להדיא עם החתיכה בפ"א י"ל זהו דרך ראייתה וא"כ מק' שפיר אדברי הב"ח אמאי יש לחוש שיצא הדם עם החתיכה להדיא דהא מיירי בחתיכות קטנות דליכא פתיחת קבר וגם לחלוחית דם שעל החתיכה טהור שזהו שלא כדרך ראייתה רק הב"ח ס"ל שאף לחלוח דם שעל החתיכה טמא אבל היכא שהיו החתיכות גדולות וא"א לפתיחת הקבר בלא דם ודאי אמרינן שיצא הדם עם החתיכה להדיא וטמאה נדה וכן הוא משמעות דברי הב"ח לא טיהר אלא דם שבתוך הבקעים ע"ש ואחר אחר שכתבתי כל הנ"ל באו דברי קדשו אלי עוד מן ז' שבט העבר והעתקה מן רבנים דק"ק אה"ו וראיתי דבריהם בהעברה בעלמא באשר לא הגיעו דבריהם לידי עד אתמול כי יעבור והנה בהשקפה ראשונה נראה שיפה השיג על דברי מחמיר מלבד הדברים אשר נתקשה לי בהם ואי"ה אביא בארוכה דרך קונטרסי: וגם מה שהשיג הרב אט"ז מסוגי' דיוצא דופן ודם דרך דופן כו' דברים אלו נאמרו ונשנו כאן ודחינו דברים הללו דמאן לימא לן דזה מיקרי שלא כדרך ראייתן דלא מיקרי שלא כדרך ראייתן היינו דוקא אם יוצא מהמקור שלא כדרכו אבל ביציאת הדם שלא כדרכו מגוף האשה מאן לימא לן דמיקרי שלא כדרך ראייתן וגם ראיתי אחרי רואי דברי פ"ק אשר נתקשה רום מעלתו בדברי הב"ח דא"כ מאי מק'

הש"ס דהא ר"ל מיירי דאיכא דם בתוך הבקעים ואם כן דלמא ר"ל סובר כמו שאר תנאים דסברי דרכה של אשה לראות דם בחתיכה עכ"ל והנה ראיתי שהרגיש מעלתו שלא יקשה בדבריו דאם כן אמאי נקט ר"ל דוקא נעקר המקור ומקרא דיען השפך להורות דמקור מיקרי ערוה אף לאחר שנעקר ממקומו הא לפי דבריו אף שלא נקרא המקור ערוה לאחר שנעקר עכ"פ לא גרע מחתיכות בשר בעלמא שיש דם בפלי פלווי דטמאה אם נאמר דדרכה של אשה לראות דם בחתיכה לכך בא מעכ"ת כמתנצל על דבריו וכתב וז"ל ואתא לאשמעינן דלא נימא בבשרה למעט אפילו חתיכה לכך מייתי קרא דיען השפך לגלויי דקרא דבבשרה לא אתי למעוטי אלא שפופרת ומטעם חציצה עכ"ל ולא ידעתי להולמו איך שייך לומר דקרא יען השפך שנאמר בנביאים אתא לומר דאשה מטמא שלא כדרך ראייתה דהיינו חתיכה שיש דם בפלי פלווי הא הפסוק לא אתי לאתויי לן אלא לגלויי מלתא דקרי לה ערוה אף לאחר שנעקר המקור והאיך נשמע מזה באם יש בתוכו דם שהוא טמא בשלמא אליבא דאמת אתא קרא לאשמעינן דמיקרי ערוה אף שלא במקומו דה"א דמקור אינו מטמא שלא במקומו ולהכי אתא קרא דגם שלא במקומו מיקרי ערוה ומטמא מבחוץ כמו בפנים אבל אם כוונת הש"ס לאתויי מהך קרא דאם ראיית דם בתוך החתיכה שמטמא דה"א למעוטי מכח בשרה ולא חתיכה מטעמא דאין דרך ראייתה לא אדע האיך נשמע זה מהקרא דיען השפך (דהא מתמה הש"ס על הס"ד שר"ל דמטמאה טומאת ז משום דהיה ס"ד לומר דערוה גופה מטמא ז כמו דם ולהכי מייתי קרא דלאחר שנעקר מיקרי ערוה מק' הא דם א"ר ולא חתיכה והאיך קמייתי קרא דיען השפך שתטמא טומאת ז) ואם כן דאי ה"א שלא תטמא משום דבשרה אתי למעוטי שלא כדרך ראייתה קשיא האיך נשמע מקרא דיען השפך שלא אמרינן הך סברא דהא לא נשמע מהקרא אלא דמיקרי ערוה כקודם עקירה: גם חדשים אני מגיד דלכאורה נראה להתיר נ"ד מכח ס"ס ספק אחד דלמא הך רפיון בעצמו הוא מכה או שבא מכח שנעקר על ידי פצע וחבורה וכמ"ש הצ"צ וש"י ושבו"י ואת"ל דלא מיקרי מכה יש ספק דלמא אמרינן כסברת פ"י וכו"ש דזהו מקרי שלא כדרך ראייתה ועיין במנ"י דיני ס"ס במחודשים שאם ספק אחד מתיר יותר מחברו ודאי אמרינן ס"ס אף שבשני ספקות איכא פלוגתא בין הפוסקים והך ספק שלא כדרך ראייתה מתיר אף בשעת וסתה יותר מאותו ספק שנאמר דאיכא מכה ואף שאינו מתהפך כבר כתב הפ"י ומנ"י דאעפ"כ מיקרי ס"ס יע"ש וגם מהודענא שלא יצאה עדיין הוראה לא לאסור ולא להתיר מחמת שתל"ת ביני ביני נטהרה האשה לבעלה פ"א וה' ברחמי ישלח לה רפואה שלמה שלא נצטרך להכניס עצמנו באיסור חמור אבל מ"מ בקשתי שטוחה שיכתוב לי תשובה נכונה להלכה באשר בעו"ה רבות בנות עמנו נלכדו במצודה רעה כזו ותו לא מידי רק חיים ושלום מנאי דודו הד"ש וטובתו כל הימים ומצפה על תשובתו הרמה והנשאה הק' אריה לייב בן מוהר"ר משה זלה"ה: תשובה אד"ש גי"ה מן כ' שבט ק"ל ומתוכו ראיתי שעברו עליו ימים של צער נעויתי משומע.

ותהי זאת נחמתי על אשר ראיתי מתוך כתבו שצדיק מצרה נחלץ ועתה אבוא להשיב על הספקות אשר נפל למעכ"ת בדברי אף שאין הזמן מסכים עמדי מ"מ אמרתי לכבודו אפנה ואשנה פ' זה בראשית מאמר כ' מעכ"ת וז"ל מה שהקשה על שו"ת שב"י נראה דה"ק כמו שהתיר בתשובת ד"ש כו' כמו כן התיר הוא באם איכא רפיון גדול שקורין

פארפאל כו' עכ"ל ונפלאתי על דבריו רפיון קשרי האם מאן דכר שמיא בתשו' הנז' ואין שם אפי' רמז מזה ואין זה אלא דברי נביאות וז"ל שם בסי' מ"ה שאלה באשה א' שיש לה וסת קבוע ונתחדש לה מקרה וכו' והלכה לרופאים וענו ואמרו כולם שהוא לה מכאב האם וגם היא מרגשת כאב בגופה אם יש לסמוך על דברי הרופאים עכ"ל השאלה ובסי' ס"ו כ' בזה"ל אשה שיש לה וסת קבוע כו' והחיות המבינות בדרך נשים גם רופאים הסכימו כולם שבא הכל מחולי האם שלה עכ"ל וע"ז השיב וז"ל גם באם יכולה לתלות זה פשוט ומבואר בהדיא בס' ד"ש שאלה פ"ז עכ"ל וא"כ אין רצונו להביא ראיה מתשובת ד"ש דאף באם יכולה לתלות היינו במכה ממש ע"י חבורה ובועה דאל"כ לא היה צריך להסתייע משו"ת ד"ש שכן בהדיא מבואר בגמ' ובכל הפוסקים רק מן הב"י בסי' קפ"ז לכאורה ל"מ הכא והשיגו עליו כל הבאים אחריו והרבה מהאחרונים טרחו ליישב ומשויים דעתו לדעת שאר הפוסקים וע"כ דעת שבות יעקב להביא ראיה דמכה שבאם יכולה לתלות ואפי' אין מכה ממש אלא שנחלשה לבשל הדם המותרות עד זמנה וע"ש כתבתי דהיא ראיה לסתור ועוד מאחר שלשון שאלה הנז' שאמרו הרופאים שהוא מחולי האם וכיון שלא אמרו הרופאים שיש לה מכה מה בכך וכ"כ בתשו' ח"צ סי' מ"ו וז"ל אף שהרופאים אמרו שזהו מן האם אין זה כדי להתיר כו' אלא שכוונתן שנחלשה האם או שאירע בה איזה קלקול עד שאינה בריאה לבשל המותרות אין ענין זה לד"מ שהוא דם בועה וחבורה עכ"ל וכך היה כוונתי בהשגתי עליו: ומה שכתב מעכ"ת וז"ל כמו שהתיר ד"ש באם יש לה פצע וחבורה ויש לה כאב אף דא"י שמכתה מוציאה דם עכ"ל ז"א דשאני התם שכבר חדל לה אורח כנשים וזקנה ודאי דעדיפא מאשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה דבזקנה כ"ע מודים דדיה שעתה משא"כ באשה שיש לה וסת איכא פלוגתא וגם קיי"ל דזקנה תולה בילדה בכתם כמבואר בסס"י ק"ץ ולכאורה עלה על דעתו לפרש כוונת שבו"י להביא ראיה משו"ת ד"ש דכאב כמכה מדכתב שם וז"ל וסימני כאב לבדם אינם מובהקים כ"כ בענין זה כמו בענינים אחרים להורות על מציאות מכה שהרי נוח לתלות הרגש כאב בדבר יותר הווה וטבעית שהוא תנועות התקבצות הגידים לחזור למקומם עכ"ל אלמא היכא דליכא למיתלי בדבר הווה וודאי דכאב כמכה אפילו באם עצמה תלינן מש"ה מטהר בנ"ד לפי שהרגישה כאב בגופה אך אם לזה נתכוין שבו"י מה גם שאין לשונו משמע כך אין דמיונו עולה יפה דל"ד כאב הנאמר בנדון דידיה לכאב הנאמר בתשובת ד"ש דשאני התם שהרגישה כאב כשעוסקת בידיים באם להושיבה על מקומה ובהא הוא דסבירא ליה לד"ש דכאב כמכה וכמ"ש בתשובת צ"צ סימן פ"ו אבל בנדון דידיה שלא הרגישה רק כאב בתוך גופה מנ"ל דזהו מקרי מכה לדעת ד"ש וכמ"ש בתשובת ח"צ על הט"ז וז"ל בסי' הנז' מאין רגלים לומר דכאב כמכה דכל אשה הרואה בכאב היא רואה כו' ואף שכאב משונה אין זה כדאי להכריע ואין מורין כוותי' וכן השיב לי הגאון המנוח מוה' צבי הירש ז"ל שהיה אב"ד בק"ק ה"ש בתשובת שאלה אשר שאלתי ממנו בהיותי בק"ק פרדאן דכאב לאו כמכה: תו' כ' מעכ"ת וז"ל מה שרצה מעכ"ת לתרץ דברי הרמב"ם עפ"י הר"ן כו' לפ"ז תמיה לן אמאי פסק הרמב"ם בדין מקור שנעקר ונפל לארץ דטמאה אשה ואיני רואה שום חילוק בין דם שיצא מכותלי הרחם ובין הרחם עצמו שיצא לחוץ עכ"ל הנה גברא קחזינא תיובתא לא קחזינא דודאי לכ"ע מקור עצמו טמאה כדיליף ר"ל מקרא אלא דעיקר קו' תוס' ר"ן

ורמב"ן דאע"ג דמקור עצמה טמאה מ"מ אינו מטמא משום טומאת בית הסתרים וע"ז תי' תוס' דהלמ"מ הוא והיינו למאן דאית ליה דמק"מ טמא אבל למאן דל"ל ס"ל אף דמקור טמא מ"מ מה שבתוכו טהור משום דמקור עצמו אינו מטמא טומאת בה"ס ול"ל הלכתא ולשיטת הרמב"ן והר"ן גזה"כ הוא כל מה שנברא בתוכו טמא וא"כ מה קושייתו דמעכ"ת דאף שבשר מקור עצמו טמא אף ד"מ יהא טמא שאף הוא כבשר ז"א כבר הוכיח תוס' במס' שבת ר"פ המוציא יין ד"ה הואיל ויכול לקרוש דדם אינו כבשר וגבי נבלה קי"ל דדמה אינו מטמא אלא טמאה קלה כמ"ש הרמב"ם פ"ה מהלכות אבות הטומאה דין ז' ובפ' דם נדה אמרינן נמי דדם מגפתה בעי רביעי' לטמא טומאה קלה הביאו תוס' כאן במקומו ועוד דמקומו הוא מוכרח דאי ס"ד דדם היינו כבשר וא"כ מאי מק' תוס' על רשב"ג דהא טומאת ביה"ס היא ומאי קו' הא רשב"ג איירי בד"מ שבמקור ואי ד"מ הוי כבשר הא כיון דמקור עצמה מטמא ביציאתה אף ד"מ נמי תטמא ביציאת א"ו דד"מ אינו נדון כבשר עצמו ומש"ה הוצרך התוס' לתרץ דהלמ"מ הוא ולרשב"ג ודאי דאין חילוק בין ד"מ לדם הנברא אלא דרמב"ם לא פסק כוותי' דרשב"ג משום עדות דרבותינו אבל בדם הנברא בתוכו פסק דמטמא כר' יוחנן וכסתם מתני' לקמן כמ"ש בתשו' וכ"מ הלשון מדקאמר ורבותינו העידו על ד"מ שהבא מן המקור שהוא טהור ולא קא' רבותינו העידו על מק"מ שהוא טהור דהא בהכי פליגי ר' ורשב"ג א"ו דוקא בד"מ העידו שהוא טהור אבל אינהו מודו דמק"מ טמא ועוד ראייה דאפילו למ"ד מק"מ טמא לא מטמא אלא מה שהוא מעיין כעין ד"נ או כב' טיפי מרגליות אבל מה שאינה ממעינות שלה אע"פ שהיא בתוך המקור אינה מטמאה ומדקא' רבא דכ"ע אין דרכה כו' ודם טמא דאתי דרך המקור ל"ל לומר דדם טמא ת"ל דטמא משום החתיכה שהיא במקור א"ו דליכא גזה"כ אלא דומיא דד"נ שהוא מעין שלה וכמ"ש הרמב"ן והר"ן שאף הוא נעשה כד"נ.

וא"כ מאי קשיא למעכ"ת אי נימא דד"מ אינו מטמא כיון דל"ד לדם נדה שהוא ממעינות שלה: עוד כתב מעכ"ת לתרץ ע"מ שהשגתי עליו בקו' על פירוש הרמב"ן דלדעתו ס"ל לרש"י דאפילו אי נימא דדם חתיכה היא מ"מ איצטריך קרא דבבשרה להכי. לא ידעתי מה הועיל בזה דעכ"פ מודה מעכ"ת שהוא דוחק גדול לומר כן ואיך יקשה על הרמב"ן שגם הוא יכנס בדוחק הגדול הזה אמנם לדעתי הוא מהנמנע לאומרו שרש"י סובר כן ויש לי הוכחות הרבה ע"ז ואינקוט חדא מיניה דלדעת מעכ"ת למה פירש"י בד"ה טמאה (והוא פירש"י אשר מעכ"ת מרמז ברמיזותיו לעיין בו כאלו היה דבור זה בהעלם עין ממני) וז"ל שם ורבנן בתראי לא דייקי לישנא דק' והאי דמטהרי משום דלאו ד"נ הוא עכ"ל דל"ל כן דלפ"ז ק' קו' תוספות דמנ"ל למקשה דפליגי בתרתי טפי ה"ל לרש"י לפרש דהמקשה סבר דאף רבנן בתראי דרשי לק' דבבשרה לחתיכה א"ו דסבירא ליה דטעמא דקרא משום דאין זה ד"נ וממילא משמע בשפופרת כ"ע ל"פ כ"פ בחתיכה והיינו רבנן בתראי ס"ל דתרתי ש"מ כסברת מעכ"ת או דאית ליה לרבנן בתראי דחתיכה ל"צ קרא למעט משום דאין זה ד"נ והוא סברא חיצונה ועל הפי' הזה לא יפול שום קו' ומדלא פירש כן ע"כ ס"ל לרש"י דלמאן דס"ל דדם חתיכה הוא ל"צ קרא להכי ועוד הק' מכ"ת על מה שכתבתי לתרץ הרמב"ם פ"ה מהלכות א"ב וכתב מעכ"ת וז"ל לדבריו פשיטא קשיא אמאי לא הביא הרמב"ם דין זה באם הפילה חתיכה כעין שפופרת דהא בהא פליגי

ר"א וחכמים עכ"ל לא ידעתי מה קשיא ליה דכ"ז אינו אלא לפירוקא דאביי אבל לרבא ל"פ בהא ר"א וחכמים ופלוגתייהו במק"מ ומה שדקדק מעכ"ת מלשון הרמב"ם בדין שלפני זה שכתב לשון מלאה בזה יפה דקדק מעכ"ת עכ"ז אף אי נימא דרמב"ם ס"ל מלאה לאו אגור משמע מ"מ י"ל דברי הרמב"ם ע"ד שכתבתי דס"ל להרמב"ם דלישנא דמלאה איכא לפרושי בין אגור ובין אין אגור.

והנה שמעתי שקו' זו שהקשיתי על הרמב"ן דמלא האגור משמע הק' בחידושי רשב"א על רמב"ן וכעת אינו תח"י לעיין בו: ועתה אחר שעוררני מכ"ת לעיין בזה מצאתי ישוב לקושיית הגאון מהר"ג המובא בתשובת ש"י סימן ל"ו וז"ל ובאמת לאשר כתבתי דרמב"ם פסק כרשב"ג א"כ נ"מ לדינא בזה בהמפלת חתיכה ויש בו דם אגור כמבואר בש"ס דף כ"ב ע"א לאוקימתא דרבא דקיי"ל כוותיה ורמב"ם השמיט דין זה ולא מצאתי עכ"ל ולפמ"ש המ"מ דהרמב"ם גרס בדברי ר"י המפלת חתיכה קרוע ולשיטתו י"ל דאף הרמב"ם ס"ל דמלאה אגור משמע ועדיפא מיניה לכך כתב ברישא בדשיעא אפילו מלאה טהורה שזה דם חתיכה אבל בקרוע אפילו באגור ואינה מלאה אלא במקום אחד אגור טמאה משום דזו ד"נ וכו"י ולפ"ז לק"מ דס"ל להרמב"ם דפלוגתייהו דר"א וחכמים מיירי בדשיעא וס"ל דאפילו בדשיעא תלינן בד"נ מש"ה למאן דאי' ליה מק"מ טמא טמאה אבל אי נימא דדם חתיכה הוא אפילו למאן דאית ליה מק"מ טמא דדם טהור דלא גרע מחתיכה עצמו ולא טימא הכתוב אלא מעיינות המקור ומש"ה הרמב"ם דס"ל כר"י דבדשיעא תלינן בדם חתיכה ליכא נ"מ דממ"נ בקרוע אף האשה טמאה ובדשיעא תלינן בדם חתיכה: עוד כתב מכ"ת וז"ל מה שרצה ליישב קו' מהרש"א לא ידענא מאי קאמר ורבנן אפשר דלא דרשי כלל דבבשרה להכי כדס"ד הש"ס מעיקרא עיין ברש"י עכ"ל תמה אקרא על קו' זו דהא אנן בשינויא דאביי קיימינן ואביי הא בא לדחות דברי המק' דס"ד דרבנן לא דרשי בבשרה ולית להו דשפופרת ועל זה משני אביי בשפופרת כ"ע ל"פ דטהורה ואיך יאמר אביי בתירוץ דרבנן לא דרשי בבשרה וא"כ שפופרת תנאי היא ומאי חדש אביי וקו' מהרש"א נמי הכי הוא דלמא אביי בבשרה כ"ע לא פליגי ואריכות בזה אך למותר: ומה שכתב מכ"ת וז"ל מה שרוצה לעשות סמוכים בנ"ד עפ"י דברי הר"ן איני יודע מה שח דהא בנ"ד איכא הרגשה עכ"ל לא ע"ז כוונתי אלא כתבתי זה לתרץ התמיה למה לא חשש המחבר בש"ע להביא דעת הרמב"ם לחוש לדעתו באיסור דאורייתא ועל זה כתבתי דלפ"ד הר"ן אין בזה איסור דאורייתא אך דחיתי ישוב זה דמלשון הפוסקים והסוגי' לא משמע כן כהר"ן יע"ש בכתבי ותמצא שזה כוונתי: ואגב נזכיר מאי דקשיא לי אתשו' ש"י במ"ש בדין טיפי דמים הבאים עם ליחה לבנה דכיון דליחה לבנה מרובה איכא למיתלי הרגשה בליחה לבנה והן כדברי הר"ן הנ"ל אך קשה מסוגיא זו דא"כ קרא דבבשרה למעוטי חתיכה ל"ל דהא הכא נמי איכא למיתלי הרגשה בחתיכה א"ו כיון דדם בתוך החתיכה הכל מיקרי הרגשה אחת וכ"כ י"ל בליחה לבנה ויש להאריך בזה ולא עת האסף פה: ומה שכ' מעכ"ת בהשגתי עליו דלפירושו בדברי רמ"א דמטהר ליה משום ס"ס בנ"ד האשה טהורה משום דאין דרך ראייה בכך אף לדעת הרמ"א יפה השיב ועיינתי תוך כתבו שכך כוונתו אך כ"ז לדעתי שדרך בדרך בעל ש"י דאליבא דכ"ע בנ"ד מיקרי שלא כדרך ראייה אבל לא כן לפענ"ד אלא הן לפי הב"י והן לפי הב"ח מעולם לא יצא הר"ן לדון בדבר החדש לדמות מלתא למלתא לומר

שעקירת המקור הוי שלא כדרך ראייה אלא דין הר"ש הוא דין המוזכר בש"ס להדיא לפרושו דכיון דלפרושו רבנן בתראי ס"ל דבחיכה אפי' בפלי פלווי טהורה וא"כ לא גרע אשה שנעקר המקור שלה וכעין חתיכות בשר שנפלו לביה"ח והיה הדם בתוך הבקעים ודעת הב"ח והב"י אחד הם דלתרווייהו מיירי הר"ש בחתיכות המקור שנעקרו והיה הדם בתוך הבקעים אלא בהא פליגי לדעת הב"י אם ראתה אח"כ דם להדיא אף שמחתיכות שבביה"ח בא מ"מ מקרי דרך ראייה ולדעת הב"ח אפי' אם ראתה דם אח"כ להדיא טהורה כיון דבתחלת נפילה היה הדם בתוך הבקעים זהו שלא כדרך ראייה והוי כאלו נפלה לארץ ודלא כדעת ש"י שמשוה לדעת הב"ח עם דעת הט"ז דמקרי שלא כדרך ראייה משום דאין דרך המקור להוליך עמה דם דליתא וא"כ אף לדבריו דרמ"א מטהר משום ס"ס מ"מ כיון דאין חולק על פ"י הב"י מסתמא ס"ל נמי לרמ"א דר"ש מיירי בעובדא דידיה שהיה הדם בתוך הבקעים של חתיכות המקור וזהו ודאי מיקרי שלא כדרך ראייה משא"כ בנ"ד דלא מיקרי שלא כדרך ראייה אלא לפי הט"ז והשו"ת פ"י דס"ל דזהו מקרי שלא כדרך ראייה כיון שהמקור עצמו מוליך הדם עמה ואפי' בדם בעין ורום מכ"ת משוה לודאי דזה מיקרי שלא כדרך ראייה לדעת הרמ"א ולענ"ד די אם להכניס סברא זו בגדר הספקות: עוד כתב מכ"ת על מה שהקשיתי שטרח בש"י בדברי הב"ח על לא דבר והשיב מעלתו וז"ל אפשר ז"א הא דאמרי' שצריכה לידע שדם זו מן המכה דוקא אם יודעת שבא מלמעלה עכ"ל ולפ"ז אשה שיש לה מכה בביה"ח ויודעת שהמכה מוציאה דם טהורה אפילו בשעת וסתה אע"פ שא"י שדם זה מן המכה כל זמן שלא הרגישה שדם בא מלמעלה מהמקור וליתא דלא אשתמט לחד מן הפוסקים לכתוב דין זה החידוש ורמ"א לא כתב רק בכתמים תולה בכל ענין וגם בעיני מכ"ת הוא בדרך אפשר וכיון שכן מנ"ל לש"י להקשות בפשיטות על הב"ח שדבריו אין לו שחר עוד כ' מכ"ת וז"ל מה שהקשה מעלתו אש"י בסוף התשובה ולענ"ד תמוה לפ"ד בפי' הט"ז כו' עכ"ל טובא תמיה לי על רומעכ"ת דעכ"פ מודה מעכ"ת דאם א"א לפתיחת הקבר בל"ד ודאי אמרינן שיצא הדם להדיא עם החתיכה וזה היא קושיתי ע"ד ש"י שהרי הוא כתב וז"ל גם יצא לי חידוש דין בדין זה שמקור נפל לביה"ח דעכ"פ בשעת נפילת המקור לביה"ח יש לטמא כו' משא"כ לדעת הט"ז אין נ"מ בזה דא"א לפתיחת הקבר בל"ד אפי' אם בא דם עם החתיכה לא מטמא עכ"ל הרי להדיא דדעת הש"י לדעת הט"ז לעולם טהורה אפי' בחתיכה גדולה וע"ז הקשיתי דאיך יהיה דברי הט"ז נגד הטור שכ' אעובדא דר"ש דוקא בחתיכות קטנות ומה שירד מכ"ת לחלק בין דם לדם דהא דקתני במתני' אם יש עמה דם דוקא דם בפ"ע משא"כ דם על גבי החתיכה לא ידענא מאי קאמר דודאי אף לדעת הט"ז פירושו אפי' על גביו טמאה ושאני התם דדרכה בכך משא"כ בעקירת המקור דזהו אין דרכה שהמקור יוליך הדם עמה וכ"כ הט"ז בס"ק ז' ומה שמביא ראייה מדברי מע"מ הלא דבריו מובאים גם בש"ך ס"ק ט"ו ולא ידעתי דמאי ראייה מזה: תו כתב מעכ"ת ע"ד שבדברות האחרונות במה שהקשיתי על הב"ח מהא דאר"ל לקמן מקור שנעקר כו' וע"ז השיב מעכ"ת דמנ"ל דקרא איירי בדאיכא בתוכו דם אפשר שנשמט מתוך כתבי עיקר דברי דלדעתי סתמא דמלתא כך הוא א"א לחתיכות המקור בלא דם וכמ"ש בתשו' מ"ב שהבאתי בתשובתי שהמקור תמיד מלאה דם וכן הוכחתי מדברי מע"מ שהקשה על הב"י דלפרושו דין הר"ש הוא ש"ס ערוך לקמן בהא דאר"ל

מקור שנעקר ולכאורה אין לדבריו שחר זהתם מיירי בדליכא דם כלל משא"כ בדין דהר"ש דמיירי שיש דם בתוך הבקעים א"ו דס"ל דסתמא דמלתא כך הוא דעכ"פ בתוך הבקעים א"א בל"ד וע"ד אשר בקש מעכ"ת לגלות דעתי הקלושה בנדון זה הלכה למעשה בודאי אין דעתי דעת מכרעת ובפרט באתריה דמר דשכיחי רבנן וא"צ לגמרא ולסברא דידי אך אחר דבריו לא אשנה ודעתי נוטה לדעתו הרמה לטהר באשה שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה חדא מטעם שכ' מעכ"ת ועוד דהא לכ"ע עכ"פ מכה מיקרי ואף שבתשו' צ"צ כ' דבעי נמי הרגשת כאב י"ל דשאני נדון דידן מנדון שבצ"צ דמיירי שלא נפל המקור אלא לבה"ח ולא יצא לחוץ לגמרי משא"כ בנדון דידן שיצאה חוץ לגופה לגמרי ומעכבת הילוכה ודאי מיקרי מכה וכ"מ בתשובת שבו"י חלק ב' וז"ל ומ"ש מעכ"ת שאינה מרגשת כאב דהלא אין לך כאב גדול מזה דכשנופל למטה אין יכול להלוך וכבר אמרו חז"ל בפ' ז' דאהלות משנה ד' משנפתח הקבר אין פנאי להלוך הרי דזה קישוי וכאב גדול עכ"ל בסי' ע"ז ואפי' אי נימא דלא הוי אלא כמכה שאינה יודעת שמוציאה דם מ"מ הא לדעת הב"ח תולין במכה שלא בשעת וסתה אפי' א"י שמכתה מוציאה דם והעיד שכן עשה מעשה בק"ק ק' והסכים בתשו' אמונת שמואל סי' כ"ז ומשמע מדעת הב"ח שהקיל אפי' בדאפשר לה לטהר לבעלה וכמ"ש הש"ך בשמו וגם לדעת מפרשי הטור אף להרשב"א סובר כן דיש לתלות במכה אפי' באשה שאין לה וסת רק הש"ך בסי' קפ"ז חולק ע"ז כ' שדעת הרשב"א כדעת שאר הפוסקים וכ"ה בתשו' פ"י חי"ד סי' א' וכן הסכים לדעתם בתשו' ח"צ סי' מ"ו (ועיין מש"ל סי' קפ"ז דעדיין קשיא קושית ח"צ) אך מה שדחה הח"צ בשתי ידים לפירוש הרשב"א שא"צ שתדע שמכתה מוציאה דם וז"ל הדבר תמוה מאד בעיני שהרי אף בכתמים הקלים שנינו בסוף פ' הרואה כתם כו' ע"ש ולענ"ד דחוי כזה חוזר ונראה ולדעתו ה"ל להק' בכתמים גופיה דהא בכתמים קיי"ל דתולין אפי' במכה שא"י שמכתה מוציאה דם כמ"ש הרמ"א בהג"ה סי' קפ"ז ואלו בפ' הרואה אמרינן דבעי' דוקא לידע אם המכה יכול להתגלע ולהוציא דם ולא עוד אלא שדברי הג"ה הנז' לקוחים מן המרדכי במס' שבועות וז"ל שם אמנם כתמים שתמצא בבגדים טהורים ותולה במכה אפי' שא"י אם מכתה מוציאה דם דבכתמים תולין להקל ואשה שנמצא כתם דם בחלוקה או בסדינה אם יודעת שיש לה גרב או חבורה שאם היתה מסירה הגלד והקליפה היתה מוציאה דם טהורה ותולה כתם זה בבנה או בבעלה אם יודעת שיש לה מכה וגרב שאם היתה יכולה להוציא דם ע"י קליפת הגלד טהורה עכ"ל ולדעת ח"צ יהיו דברי מרדכי סתורים תוך כ"ד א"ו צריכין אנו לחלק היכא שמכה לפנינו וראינו שנתרפאת בעינן שיוודעת שיוכל להתגלות ולהוציא דם הא מסתמא אמרינן דנתרפא לגמרי משא"כ במכה שבמקור דאינה לפנינו תלינן מסתמא שלא בשעת וסתה אפי' אם אין יודעת שמכתה מוציאה דם ועוד איך דנין אפשר משא"א כמ"ש הרשב"א שם לחלק יע"ש והנ"ד דהיכא דאפשר למבדק כגון מכה שבחוץ צריכה שתדע אם יוכל להתגלע ולהוציא דם משא"כ במכה שבמקור ואף דלכאורה משמע מדברי הרשב"א דאף במכה שבמקור אפשר לנסות ע"י בדיקת שפופרת ע"כ לאו דוקא הוא אלא לרווחא דמלתא כתב כן דאף את"ל דאפשר לנסות ע"י בדיקה מ"מ הא מוכח מש"ס דא"צ בדיקה כה"ג וכ"כ בתשו' ח"צ גופא ומכ"ש לדעת מ"ב שהבאתי בתשובתי שהוא מן הנמנע להכניס שפופרת למעלה במקור במקום שהדם יוצא ואף

שאנן מורין להחמיר כדברי הפוסקים דצריך שתדע שמכתה מוציאה דם אפי' שלא בשעת וסתה היכא דאפשר לה לטהר מ"מ בנ"ד יש לנו לעשות סניף מדברי הפוסקים דס"ל דבנ"ד מיקרי שלא כדרך ראייה ועכ"פ צריכה שתספור ג' ימים הראשונים בנקיות לגמרי ובמקום עיגון בעינן יום א' שתהיה נקי לגמרי לעכובא מלבד ממה שפסקה בטהרה כאשר כתבתי בתשובתי כנלע"ד אם יסכימו אתנו מבעלי תריסין הגם שבש"ך י"ד סי' רמ"ב כ' באיסור דאורייתא לא מיקרי רבים כשאין מסכימים מטעם א' הא כבר חלק ע"ז בשו"ת ש"א סי' ס"ח והסכים לדעת רמ"א בח"מ א"כ בנ"ד אף אי נימא דלב"ח לפי פרושו בהר"ש נ"ד מקרי כדרך ראייה מ"מ הוא מתיר מטעם אחר שלא בשעת וסתה והסכים לדעתו בשו"ת א"ש וגם הט"ז שחולק על הרמ"א דלא תלינן במכה שלא בשעת וסתה אם אינה יודעת שמכתה מוציאה דם מ"מ בנ"ד התיר מטעם אחר דמיקרי שלא כדרך ראי' והסכים לדעתו תשובת פ"י ותשו' ש"י ותשו' גאונים בתראי וגם בתשו' חב"י כ' שהתירו הרבנים במכה פארפאל ודעת המחבר בש"ע סתום ודעת הרמ"א נמי סתומים אלא שהש"ך כתב דדעתו דוקא במקום שא"א לה לטהר לבעלה מ"מ הא שתק בנה"כ בסי' קפ"ח ולא השיג אט"ז אלמא דלא דחי לפירושו לגמרי וגם לדעת הב"י והרמ"א דעת הרשב"א להתיר בכ"ע אפי' באין לה וסת אף את"ל דהרשב"א מיירי היכא שא"א לה להטהר מ"מ י"ל לדעתו ביש לה וסת עכ"פ א"צ שתדע שמכתה מוציאה דם וכמ"ש הב"ח מכל הלין טעמי היה אפשר לצדד להקל אך עדיין צ"ע טובא מאימתי תדע שתתחיל ספירות ז"נ וגם מנ"ל שבתוך ז"נ יכולה לתלות במכה דלא מצינו בש"ס דתולה במכה אלא בתחלת ראייתה וכמש"ל בסי' קצ"ד ובסי' קצ"ו וכ"כ בס' מעיל צדקה בשם הגאון ח"צ ע"ש סי' ס"ז וכמ"ש בד"מ סי' קצ"ו הביאו הש"ך שם ותו דאנן קיי"ל דבעינן בדיקה א' וז' מימי הספירה ולדעה זו בעינן ספורים לפנינו דהיינו ספורים ברורים ודאים וכמו שהארכתי בזה בסי' הנ"ל וטוב לפני אלהים ימלט מזה ובאשר שכתבי הלז יגיע תוך הימים דשו"ד בהל' פסח אזכיר מלתא דתמי' לן טובא על תשו' פ"י בחא"ח ס"ח בנדון עניס מיי"ש שנתערב באחר דק"ל שם בתשובת דברי הרא"ש אהדדי במה שכתב בפג"ה וכ"ה ומתוך זה נכנס לדחוקים והוציא דין חדש דחתיכה שנאסרה מחמת בלועה שבלעה משא"מ דבטלה ברוב.

ולפענ"ד במח"כ שגה בזה דודאי חתיכה שקבלה טעם משא"מ א"ב ברוב ולא מטעמי אלא הטעם כמ"ש הש"ך בי"ד סי' ס"ט סקנ"ז משום שמא יבשל ויתן טעם ואף הרא"ש אית ליה להאי טעמא כמבואר בדבריו בפ' ג"ה וכ"כ הש"ך בשמו סי' צ"ח סק"ו ומש"ה כ' הרא"ש בפ' ג"ה דצריך ס' ומ"ש הרא"ש בפ' כ"ה דבטיל ברוב שאני התם דמיירי שכבר נתבשלה עם החתיכות אחרות ונתבטל בס' כמבואר שם להדיא אלא מטעם חנ"נ החתיכה אסורה וא"כ תו ליכא למיחש שאם יבשל כו' דהא ליכא בחתיכה שום טעם משא"מ ול"מ לדעת הרא"ש שכ' שם בהדיא דלר"א ל"א אפשר לסוחטו אסור אלא בב"ח וע"כ ס"ל דהרוטב מבלבל הכל ולא נשאר בחתיכה זו שום טעם משא"מ אלא אפי' לשיטת הפוסקים דס"ל אף בשאר איסור אפשר לסוחטו אסור אפי' לשיטת ר"א לא מטעם דחיישינן דנשאר בחתיכה זו כדי נ"ט אלא הטעם דכ"ש נשאר בחתיכה זו וכיון שהיה עליו שם איסור לא פקע איסורו ועיין בש"ך וט"ז י"ד שם מ"ש בשם מוהרמ"ל

בבצל שחתכו בסכין חולבת ועיין במ"א בא"ח סי' תמ"ז בזיתים שלא נזהרו לחתכו בסכין חדש ונתבשלו קודם פסח יע"ש ובזה תנוח דעתו רענן.

וע"ת אוחיל ואצפה קודם חג הבע"ל להתעלס באמריו בחג הבע"ל הק' אלחנן: אח"ז ראיתי בתשו' מעיל צדקה שכ' (בסי' ל"ד יע"ש גם נטה שם להחמיר שלא לסמוך על רופאים אפי' ישראלים ע"ש) שיש לומר שנדון הר"ש היה נדון הפארפאל ומ"ש הרא"ש בעובדא דהר"ש וכמין חתיכות בשר נופלים צ"ל וכמין חתיכה בשר יע"ש ודבריו נכונים מאד אך מאן ספון לחלוק על הטור והרי"ו שלא הבינו כן וכמ"ש בס' מעיל צדקה עצמו והטוב לפני אלהים ימלט מזה אך במקום עיגון אין ברירה וקשה גירושין.

עוד כ' דשבר של בני מעים ההוא אצל נשים מכה כזו אינה מוחזקת בדם וכה"ג כ' בס' פ"י וכ' זכר לדבר אין מחזיקין דם בבני מעים אך רופא א' אמר לי שעם כ"ז מוציאה דם (וגם לדעת הר"ן הביאו ב"י בסי' ע"ה שאפי' בדקין הדבר נראה לעין שיוצא מהם דם ע"י חבורה אלא דאנן הכי אמרינן שמתוך שדמן מועט א"צ מליחה יע"ש) מחמת קריעות הפריסה ושורייקי סומקי דאית בי' גם אמר לי שאפשר להבחין בין שבר של בני מעיים ובין נפילת המקור שקורין פארפאל לפי ששבר של בני מעיים מכה זו תמצא תמיד מן הצדדים אבל נפילת המקור הוא באמצע ביה"ח וגם הבני מעים המה ירוקים והמקור שהוא האם היא אדומה ע"כ דברי הרופא: (ה) כמין קליפות.

דין זה מעובדא דמייתי בגמרא הוא ר"פ המפלת דגרסינן התם מעשה באשה אחת שהיתה מפלת כמין קליפות אדומות ובאו ושאלו את אבא ואבא שאל לחכמים וחכמים שאלו לרופאים ואמרו להם אשה זו מכה יש לה בתוך מעי' שממנה מפלת כמין קליפות תטיל למים אם נמוחו טמאה ע"כ והק' הרא"ש בתשובה להרשב"א ז"ל דלמה אם נמוחו טמאה דכיון דאמרו הרופאים שיש לה מכה אמאי לא תלינן הדם במכה ע"כ ובתשו' מוהרמ"ל סי' קי"א כ' לתרץ שהחכמים ביחנו דברי הרופאים אם האמת אתם או לאו ולפ"ז מוכח דלא סמכינן באיסור זה על הרופאים אך י"ל דהיכא דאפשר לברורי מבררינן אבל היכא דלא אפשר מהימני ובתשו' ח"צ הק' על פי' מוהרמ"ל דא"כ למה הוזכרו שאלות הרופאים כלל אחר שלא סמכו עליהם כלל אך קו' זו אינה אלא לשיטת הרז"ה דס"ל דאפי' בדם יבש אם לא נמוחה נמי טהורה אבל לשיטת הראב"ד דס"ל דדוקא היכא דצורתן מוכיח עליה וא"ל בריה הוא דמהני שריה מעל"ע אבל בחתיכות דם יבש לא מהני שריה כיון דליכא למימר דבריה הוא לפ"ז שפיר נ"מ בדברי הרופאים דאי לאו דאמרו שכן הוא צורת בריה מקליפות המכה לא היה מהני שריה מעל"ע אך עתה שאמרו הרופאים דהוא מקליפות המכה להכי מהני שריה מעל"ע דכיון דלא נמוחה בתוך מעל"ע מיסתבר למיתלי במכה והכי רהיטי שמעתתא התם דמק' ומי איכא כה"ג יע"ש (וכן הוא בהדיא בירושלמי דפירקין ע"ש וכ"כ בס' כו"פ) אך הרא"ש לשיטתו אזיל דס"ל כשיטת הרז"ה ולדידיה ליכא למימר כתי' מוהר"א דא"כ למה הוזכרו כלל דברי הרופאים ועל מה שאלו להם אחר שלא היו רוצים לסמוך עליהם ומש"ה מק' שפיר ויש מפרשים דהא דאמר בש"ס תטיל למים הן הן דברי הרופאים והוא דוחק.

ואמ"ו הגאון בס' שב"י כ' לתרץ דוודאי היכא דהרופאים אמרו מכה אומדנות והוכחות שיש לאשה מכה בגופה נאמנים אבל בעובדא הנאמר כאן לא היה להרופאים שום הוכחה

שיש לאשה שום מכה תוך גופה אלא משום דאין דרך של אשה להפיל כמין קליפות ושערות ולא שהחליטו בודאי שיש לה מכה ומש"ה אם נמוחו טמאה דאז נתברר שאין לה מכה וכ"כ הב"י בסי' קצ"א ולפ"ז ל"ק קו' הרא"ש: וגם לא קשה אמאי לא סמכו על הרופאים דז"א אחר שלא אמרו הרופאים כן בבירור אלא מחמת השינוי להפיל ענינים כאלה ואכתי י"ל דדם יבש הוא מש"ה הוצרכו בדיקה וכ"ז צריכין אנו לומר לשיטת הרז"ה והרא"ש אבל לשיטת הראב"ד בלא"ה לק"מ וכמש"ל וכן מבואר בהירושלמי דפירקין וכמ"ש הש"ך ואכתי קשי' דאם לא נמוחו דנתברר הדבר שמן המכה הוא בא א"כ אמאי כתב הרשב"א ופסק המחבר לקמן סעיף ה' דאם יש עליהם שום לחלוח דם טמאה וכן הוא בהדיא בירושלמי דפירקין ואמאי נימא כיון דלא נמוחו ודאי מן המכה בא שאף הדם מן המכה הוא ומ"ש בט"ז ס"ק ז' דהיינו טעמא דכיון דיש דם מוכח דגם הנהו הם דם ליתא דדין זה הוא מהרשב"א ושם הטעם משום דמטמא בכ"ש יע"ש וצ"ל דכיון דקליפות מגלדי המכה הם ואז כבר נתרפאה המכה ואינה מוציאה דם אח"ז מצאתי שכ"כ אמ"ו הגאון בתשו' שב"י ועיין בשו"ת מהרי"ק סי' קנ"ט שכ' בפשיטות דמשמע מסוגיא זו דסמכינן על הרופאים הביאו הב"י לקמן סי' קצ"ט ע"ש: (ו) ואם מעכין בצפרניו.

נ"ל שמניח הקליפות על צפרניו וממעכין בצפרניו שבידו השני זו היא מיעוץ ע"י הדחק: במשנה דר"פ המפלת איתא הכי המפלת כמין קליפה כמין שערה כמין עפר כמין יבחושין אדומים תטיל למים וכו' ופי' הרשב"א בתה"ק סוף ש"ד כמין עפר ר"ל כמין דבר שהוא נפרך כעפר וכל הפוסקים הביאו המשנה כצורתה רק הטור בסי' זה השמיט כמין עפר ואחריו נמשך המחבר בש"ע כאן וצ"ע ובשלמא על הטור י"ל דס"ל דכ"ש הוא מן אינך דחשיב שהם בריה ממש ואפ"ה בעי שריה מכ"ש כמין עפר דלאו בריה ממש הוא וכמו שהק' בירושלמי התם ועפר בריה הוא בתמיה ומשני אין אפי' עפר וכו' ע"ש אלמא דעפר לא דמיא כ"כ לבריה וכ"ש הוא מאינך דחשיב ואי דקשיא דה"ל לאשמעינן דאפילו עפר שאינו דומה כ"כ לבריה דאפ"ה אם לא נימוח טהורה ז"א דאין זה חידוש דהא ס"ל להטור דאפי' חתיכת דם ממש אם לא נימוח טהור ומה"ת יגרע כמין עפר בזה אבל המחבר שהביא דעת הראב"ד בסתם דל"מ בחתיכת דם שריה ושיטת הטור הביא בשם י"א קשה דלא ה"ל להשמיט כמין עפר דבזה מהני לכ"ע שריה מבני מזהר"מ ואין להקשות על הטור דלמה תני המתני' עפר הלא כ"ש הוא מאינך י"ל דלהכי נקט ליה לאשמעינן דין זה דאפילו מידי דלא הוי צורת בריה אפ"ה אם לא נימוח טהור דדם יבש אם לא נימוח טהור אבל הטור שכ' דין זה דדם יבש דטהור בהדיא לא היה צריך לכתוב עפר וכנ"ל: (ז) באשה שיש לה וסת.

עיין ש"ך ובספר מנ"י כתב דהרמ"א קאי אמ"ש דאם בדקה ג"פ ולא נימוחו דא"צ בדיקה אהא כתב דמ"מ בשעת וסתה אינו מועיל מה שבדקה כבר שלש פעמים ולא נימוחו אלא צריך שתטיל גם עכשיו למים כיון שהוא בשעת וסתה לא תסמוך על בדיקה ראשונה עכ"ד ונראה מלשון הרמ"א דהא דמהני בדיקה ג"פ ולא נמוחו דוקא כשבדקה כל מה שראתה ולא נמוחו אבל ל"מ בדיקה במקצת מה שראתה וכן נראה מפסקי מהרא"י סי' מ"ז שכ' שם וז"ל ועוד דלא נראה כלל דתועיל אם לא נמוחו כולן עכ"ל הלשון מגומגם ונראה דט"ס יש שם וכצ"ל דתועיל אם לא נבדקו כולן וכדברי הרמ"א כצ"ל ובאמת

צל"ע כיון דמקצת לא נמוחו הרי נתברר שהוא ממכה ואמאי לא נתלה גם השאר דממכה
אתיא מן הסתם אע"ג דלא נבדקו וגם מדכ' הרמ"א בתחלת דבריו וה"ה אם נתמעכו
קצתן משמע דוקא בידוע שנתמעכו הא מסתמא שלא נבדקו טהורה וצ"ע: (ח) וי"א שגם
לזה צ"ב.

והוא דעת הרז"ה והרא"ש ובב"י כ' שהרי"ו כ' שהתוס' הסכים לדעה זו ובתוס' שלפנינו
אין זכר מזה אמנם בחדושי ש"ס כתבתי דמוכח כן מדבריהם בד"ה אבל דם דרכיך וא"ת
והא ד"נ נמי קתני לקמן וכו' ועיין מהרש"א כוונתם ואי ס"ד דס"ל לתוספות כשיטת
הראב"ד והרשב"א שדוקא היכא דצורתו מוכיח דבריה הוא מהני שריה מעל"ע א"כ
מאי מתרצים התוספות דהתם מיירי בדם נדה שנפל על הבגד כו' אכתי קשה במפלת
חתיכה אדומה דקיי"ל דטמאה אע"פ שאינה נמוחה במעל"ע וא"כ הא איכא דם שלא
נמוח במעל"ע ואמאי מהני הכא במעל"ע וא"ל דש"ה דאיכא צורת בריה עליהן וכיון
דרוב פעמים נמוח במעל"ע תלינן במצוי דמסתמא בריה הוא משא"כ היכא דליכא
למיתלי בבריה ע"כ דדם הוא ונתקשה ביותר דא"כ מעיקרא לא מקשי מידי וה"ל לתרץ
דש"ה דצורתן מוכיח משא"כ במתני' דלקמן א"ו דס"ל להתוס' כשיטת הרז"ה והרא"ש:
בתשובת ב"י סימן קכ"ז כתב דאשה שראתה קרטין ונאבדו בלא בדיקה אם נמוחו או
לאו דיותר מטעם ס"ס ספק אם הוא אדום או לאו ואת"ל שהוא אדום שמא לא היה
נמוח ואע"ג שהאשה אומרת שראתה קודם שנאבדה והיה אדום מ"מ כיון שיש מראה
אדום שהוא טהור אלא שאין אנו בקיאים חשוב ספקא וכמ"ש הרא"ש פ' כה"י וז"ל
ובדורות הללו אין בקי לראות בדמים לשעון על חכמתו ולהפליא בין דם לדם ואפי'
בימי חכמי התלמוד היו מן החכמים נמנעים לראות דמים כ"ש האידנא שאין לטהר שום
דם ומראה אדמומית כו' א"כ בנ"ד הוי ס"ס וכו' ואף דהוי ספק חסרון ידיעה מכל מקום
הוי ס"ס תדע שהרי כתב הרמ"א דספק מן המקור ספק מן הצדדים הוי ס"ס אע"ג דהוי
ספק חסרון ידיעה ועוד דבתשובת מ"ב סימן נ' כתב דגבי ס"ס אינו מזיק חסרון ידיעה
והש"ך סי' ק"י חלק עליו ואין דבריו נראין וכו' עכ"ד ולשיטתו בלא"ה לק"מ מהא דספק
חסרון ידיעה שהרי הוכיח הט"ז בי"ד סימן צ"ח ס"ק ו' דדוקא היכא דיש חסרון ידיעה
ליחידים אבל לאחרים יוכל להתברר הוא דלא מיקרי ספק אבל היכא דהוי חסרון ידיעה
לכל הדור לא מיקרי חסרון ידיעה ונכנס בגדר הספק ואם כן בנ"ד שאפילו בימי חכמי
התלמוד נתמעט הבקיאות ובדורנו אין הכרה משום אדם להפליא בין דם לדם אם כן
נכנס לגדר הספיקות אך מ"ש דהוי ס"ס אם יש לו מראה טמא או לאו את"ל שהיה לו
מראה טמא שמא לא נמוח לע"ד אין זה ס"ס דהכל משם אחד הוא ולא הוי אלא חד
ספקא אם הוא ד"נ או לאו דהספק הראשון אם היה לו מראה טמא או לאו ואם כן הך
ספקא הוא אי הוי ד"נ או לאו וגם בספק שמא נמוח או לאו נמי הך שם הוא דאי לא
נמוח אמרינן דאין זה ד"נ אלא בריה הוא וכמ"ש הש"ך בסימן קפ"ז ס"ק כ"ב וכאן אין
הספק האחרון מתיר יותר מן הראשון ולא שייך התירוץ שכתבתי לעיל בשם הגאון מהו'
צ"ה זצ"ל אקו' הש"ך בסימן קפ"ו (ואחר זה ראיתי שאפשר לומר גם כאן תי' הנ"ל
ומיהו תי' הגאון צ"ע לדינא לדידן דלית לן טהרות) גם מה שהוא עושה לספק אם יש לו
מראה טמאה או לאו תלי' בפלוגתא דהראב"ד בס' בעל הנפש והרז"ה ז"ל בהשגותיו
דהראב"ד ס"ל דרוב דמים טמאה ותלינן מן הסתם שהוא דם טמא ואפילו לקולא תלינן

שהוא דם טמא מכל שכן להחמיר דתלינן בדם טמא ומביא ראיה מהא דאמרינן במכילתין דף כ"א גבי קשתה ב' ולשלישי הפילה וא"י מה הפילה כו' דר"י ס"ל א"א לפתיחת הקבר בלא דם מש"ה אית ליה מביאה קרבן ונאכל ואמאי מביאה קרבן ונאכל דאע"ג דס"ל א"א לפתיחת הקבר בלא דם מ"מ מאן נימא לן דהיה דם טמא דלמא דם טהור הוא א"ו דאזלינן בתר רוב דמים באשה שהוא דם טמא והרז"ה חלק עליו וכתב שאין ראיית הראב"ד ראייה דכי אמרינן א"א לפה"ק בלא דם דם טמא קאמרינן וע"ש שמביא ראיות להיפך דלא אמרינן רוב דם באשה ד"ט הוא וא"כ לדעת הראב"ד אין להכניס זה בגדר הספק דלמא דם טהור הוא כיון דרוב דמים טמאים באשה אזלינן בתר רובא וכמ"ש הש"ך בי"ד סימן נ"ג ס"ק י"ד בשם הב"ח וז"ל כל מאי דמכשירין מטעם ס"ס היינו היכא דאיסור והיתר שוין אבל היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי מבהיתר תלינן לחומרא אבל לדעת הרז"ה מקרי שפיר ספקא: ומיהו מאי שמביא הרז"ה ז"ל ראייה לדבריו מדלא מנה רבי יוחנן הך דרוב דמים טמאים באשה באותן מקומות שהלכו חכמים אחר הרוב א"ו דאין זה רובא ע"ש אפשר לדחות למ"ש התוספות במכילתין דף י"ח ע"ב ד"ה למעט רובא כו' דלא מנה רבי יוחנן אלא מאי דלא הוי רוב גמור אבל מה שהוא רוב גמור לא מנה ולפ"ז יש לומר דמש"ה לא מנה ר"י להא דרוב דמים באשה טמאים לפי שהוא רוב גמור לשיטת הראב"ד ז"ל וגם שאר ראיות שהביא הרז"ה ז"ל יש לדחות יע"ש וא"ל אע"ג דרוב דמים באשה טמאים היינו היכא דחזי' כדרך שרגילות לראות משא"כ היכא דחזי' קרטין קרטין שאין דרך הנשים לראות כן לא אמרינן דתלינן ברובא וכה"ג כתב שם בתשובה הנ"ל על ענין אחר ז"א דהא בר"פ המפלת סבר ר"י לאוקמא פלוגתא דר"י ורבנן בהמפלת חתיכה דמיירי בשהפילה וא"י מה הפילה דר"י סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב חתיכות של ד' מיני דמים ורבנן פליגי עליה וס"ל דלא אמרינן ר"ח של ד' מיני דמים ולבסוף איתותב רבי יוחנן ומוקמינן ליה בפלוגתא אחריתא עכ"פ חזינן דס"ל לר"י אליבא דר"י דאזלינן בתר רובא אפילו במפלת חתיכה שאין רגילות לראות בכך ואפילו הכי אמרינן זיל בתר רוב ואע"ג דרבנן פליגי עליה מ"מ כ"ז למאי דס"ד אבל למאי דמסקינן ומוקמינן ליה בפלוגתא אחריתא י"ל דכ"ע ס"ל דאפילו בא"י מאי הפילה דאמרינן רוב חתיכות מד' מיני דמים ואע"ג דא"ל נמי איפכא דלמסקנא לכ"ע לא אמרינן רוב חתיכות של ד' מיני דמים מ"מ אין זה מוכרח ומנ"ל להקל אך כבר כתבתי לעיל בסימן קפ"ג דדברי הש"ך אינן מוכרחים והבאתי ראיה מתוס' ומהריב"ש דהוי ס"ס אפילו היכא דאיכא למיתלי באיסור טפי יע"ש ועכ"ז אין זה ס"ס משום דהוי הכל משם אחד אם ד"נ הוא או לאו וכמש"ל ועיין מ"ש סימן קפ"ז מיהו בתוס' דף ס"ב ד"ה הטבילו ועשו ע"ג טהרות נראה מדבריהם דכה"ג ס"ס הוא דהא ספק צבע וספק דם מעלמא נמי שם אחד הוא ועיין ס"י ק"ץ מ"ש בזה: ואגב ראיתי להזכיר מ"ש בס' תב"ש בי"ד סימן ל"ח לענין ריאה שיש לה מראה שחורה אך שאינה שחורה כדיו שיש להקל דאע"ג דגבי נדה אמרינן כל מראה שחורה אסורה דאנן לא בקיאים היינו משום דאיסור כרת ותו דלפעמים מסור הוא לנשים רק היכא דשחור הוא כזפת יש להחמיר אבל בדידה מזה יש להקל עכ"ד מה שכתב לחלק בין איסור כרת לאיסור לאו עיין בתה"ד סימן ר"ן שכתב להוכיח מסוגיא דמס' יבמות דאין לחלק בזה ומ"ש דשאני ד"נ דהחמירו משום דלפעמים אסור לנשים הא ליתא דמעולם לא היתה הוראה זו מסורה לנשים רק לחכמים הבקיאים

ומשום שנתמעט הלבבות החמירו שלא לפלא בין דם לדם אפילו לחכמים וכמ"ש הרא"ש ז"ל בפ' כה"י וכ"כ בתשובת ח"צ סימן מ"ו וז"ל ועל כיוצא בזה נאמר עדות מסורה לב"ד ואין בנות ישראל מורות לעצמן אלא לחכם עכ"ל: קפט (א) לשעות ולא לימים.

דין זה הוא מהראב"ד בס' בעה"נ וז"ל שאם קבעה וסת בשעה מיוחדת כגון שכל פעם שהיא רואה אינה רואה אלא באותה שעה ביום או בלילה כמו בחצי היום או בחצי הלילה אלא שאין לה יום קבוע לראייתה מש"ה תמיד היא חוששת לאותה שעה בכל יום או בכל לילה וכן הבין הרז"ה בהשגות וכן מוכח מן הראיה שהביא ממתני' דפ' האשה ועוד הביא ראיה לדין זה מהא דאי' פ' התינוקת ההיא אתתא דכל דהוה סלקא מטבילת מצוה הוי חזיא דמא ואתא לקמיה דר"י וא"ל שמא דימת עירך עלתה בך לכי והבעלי ע"ג הנהר והא התם בין שהיה לה וסת בין שלא היה לה יום טבילתה לא היה יום קבוע פעמים מקדמת ופעמים מאחרת וביום טבילתה ה"ל שעת קבוע שבכל עת שהיתה נכנסת לעיר וחברותיה מרגישות בה היתה רואה ואעפ"כ לא חש ר"י בה אלא לשעתה בלבד דהיינו שעת כניסתה לעיר אבל קודם כניסה לעיר התיירה ש"מ שאם קבעה וסת לשעות ולא קבעה וסת לימים אינה חוששת אלא לשעתה בלבד עכ"ל וק"ל דמאי ראיה איכא מהתם דש"ה דדימת עירה גרמה והוי כוסת הקפיצה ואכילות שום ואפילו אי נימא דמי לוסת דפיהוק נמי אינה חוששת אלא לשעתה ולא קודם הוסת וכמבואר בסימן זה וכ"כ הרז"ה והרמב"ן והר"ן בחדושים אבל הוסת הקבוע לשעה בלא שום מקרים שאירע בגופה י"ל דאסורה כל היום ונראה דס"ל להראב"ד ז"ל מדקאמר ר"י שמא דימת עירך עלתה בך מוכח דלא קים ליה לר"י דדימת עירה גרמה אלא מספקא ליה מדקאמר שמא וכו' וקשיא איך הקיל ר"י מספק ואפילו אי נימא דוסתות מדרבנן לא היה לו להקל מספקא לכתחלה וכמ"ל סעיף ז' ע"ש א"ו צ"ל שהיה לה שעה קבוע אימתי שהיתה נכנסת לעיר וכיון שלא היה לה יום קבוע לא נאסרה אלא לשעתה אבל אי לא היה לה שעה קבוע היתה אסורה כל אותה עונה דדלמא הטבילה גרמה אבל כשראתה בשעה קבוע אפילו אי נימא דטבילה גרמה מ"מ כיון דתמיד היתה חזיא בשעה מיוחדת שריא מקודם לכן כיון דאין לה יום קבוע לכך ומש"ה שריא ר"י: ומכאן ראיה למ"ש בש"ע סי' קפ"ז דאשה שראתה פ"א בליל טבילתה שצריכה לפרוש מבעלה ליל טבילה אחרת דכיון שאין לה שעה קבוע אסורה כל העונה וכ"נ מחדושי הרמב"ן שכ' וז"ל וה"ק לה לאו טבילה גרמה לך דתיתסרי אלא דימת עירך גרמה לך ומותרת את ע"ג הנהר עכ"ל משמע דאי הוי טבילה גרמה היתה אסורה אע"פ שלא היה לה יום קבוע לכך וכמ"ל אך אין זה ראיה משום די"ל דטבילה הוי כמו קפיצה ובעינן דוקא שיהיה יום קבוע כיון דמחמת אונס הוא ומ"מ שאני התם שאירע לה כן הרבה פעמים דכל אימת דהוה סלקא מטבילת מצוה הוה חזיא דמים וא"כ אפי' אי נימא דמאי לקפיצות מ"מ הא קיי"ל בקפיצות גופה אם אירע לה כן ג"פ דחוששת מיהו אבל משום פ"א י"ל דאינה חוששת כמו בוסת הקפיצות וע"ל סעיף י"ז מ"ש.

ומ"ש הראב"ד דוסת הזה נעקר בשעה א' נראה דס"ל דוסת הקבוע לשעות ולא לימים דמאי לוסת הקפיצות שאינו נקבע אלא לימים קבועים ואפ"ה כל שראתה כן ג"פ חוששת לה פ"א ונעקר בפ"א וכה"ג בוסת השעות ועיין מ"ש לקמן בזה: (ב) כיון שעברה עונתה.

מ"ש בט"ז ס"ק ה' דבריו תמוהים דא"כ איך כ' המחבר ועונה בינונית שהיא ללמ"ד יום כו' במאי מיירי אי שהיה לה וסת קבוע אלא ששינתה עכשיו בוסת חדשה ולא קבעה א"כ א"צ לחוש לעונה בינונית א"ו דאין לה וסת כלל והדרא הקו' לדוכתא דבלא"ה צריכה בדיקה לפמ"ש בס"י קפ"ו וכה"ג הקשיתי לעיל על הט"ז בס"י קפ"ד מיהו שם כתבתי ישוב לדבריו אך למ"ש כאן לא שייך הישוב שכתבתי לעיל ועיין בש"ך בנק"ה במ"ש בזה וגם דבריו דחוקים: (ג) וראתה שני' לסוף ל'.

כ' בש"ך ס"ק ט' וה"ה דלגה למפרע וכו' וכ"מ בתוס' פ"ק דנדה דף י' ע"ב ד"ה פחתה כו' עכ"ל ודבריו תמוהים שאין מדברי התוס' שום ראיה שהתוס' לא כתבו דבריהם רק על הותירה ונראה ליישב שהוכחתו מדכ' התוס' וז"ל פירש"י כגון כו' לאו דווקא בענין זה וכו' עכ"ל וכוונתם דמיירי שלא הוה דילוגה בענין דלא קבעה וסת ואי ס"ד דבפחתה לא קבעה וסת אפי' הוה לפ"ז פחתה מיירי אפי' שהוה דלוגה אבל הותירה ע"כ דלא מיירי בענין שהוה וא"כ לא הוה הותירה דומיא דפחתה דזה מיירי אפי' בהוה וזה לא מיירי אלא בשלא הוה ומזה הוכיח הש"ך דגם בפחתה קבעה וסת בהוה והשתא כולה בחדא גוונא מיירי בלא הוה ראייתה הן בפחתה והן בהותירה כנלע"ד ליישב דבריו ובס' בעה"נ מבואר להדיא כדברי הש"ך יע"ש: (ד) כיצד ראתה ג"פ בא' בשבת.

כ' הש"ך בשם הב"ח דמיירי שהיו הפלגות שוים ביניהם יע"ש וכ"כ בס' מנ"י וז"ל ואין להקשות דא"כ מאי איצטריך לאשמעין כו' ת"ל דהא איכא וסת הפלגות שוין י"ל דאי משום וסת הפלגה היה צריך ד' ראיות משא"כ אי נקבע לימי השבוע א"צ אלא ג' ראיות עכ"ל ועוד נ"מ טובא דבוסת הקבוע ליום השבוע אף אם ראתה בנתיים פ"א שלא באותו יום מ"מ לא בטלה הוסת בכך כדלקמן גבי וסת החדש וצריכה לחוש לאותו יום משא"כ בהפלגה כשראתה בנתיים בטלה הפלגה ראשונה וא"צ לחוש להפלגתה אלא מראיה אחרונה וכן אם עברה יום הפלגה ולא ראתה א"צ לחוש להפלגתה עד שתחזור ותראה משא"כ ביום הקבוע ליום ידוע אע"פ שעברה אותו יום ולא ראתה צריכה לחוש לימים הבאים כ"ז שלא נעקר ג"פ וכן נ"מ בעברו עליה ג' עונות ולא ראתה דבוסת הפלגה א"א לה לחזור לקביעות הראשון עד שתראה ב"פ כהפלגה שהיתה למודה לראות בו משא"כ בוסת ליום הקבוע דבראיה א' שתראה באותו יום שהיתה למודה לראות הדרה לקביעות הראשון וכדאי' לקמן: והנה דין זה שאשה קובעת וסת לימי השבוע כתבו הרשב"א בשם חכמי הצרפתים ז"ל ולמדו כן מהא דאמר ר"א בפ"ק כגון דקפץ בחד בשבא וקפץ בחד בשבא ולחד בשבא אחרוני חזאי בלא קפיצה אלמא דלימי השבוע נקבע הוסת בג"פ עכ"ל ור"ל דאי מיירי בהפלגה ה"ל למנקט ד"פ חד בשבא מיהו מהתם לא מוכח אלא דקבעה וסת לימי השבוע בימים שוין מ"מ לא מוכח מהתם דקבעה וסת לימי השבוע אפי' לימים שאינן שוין דהיינו בדילוג אלא שהטור והמחבר הוסיפו מסברא דה"ה לימים שאינן שוין נמי קבעה וסת דדמי לקביעות הוסת בימי החדש וכי היכי דהתם קבעה וסת בדילוג הן להבא או למפרע כן נמי בקביעות וסת לימי השבוע אלא דקשיא טובא לפ"ז איך כ' הטור והמחבר לעיל בסעיף ב' וז"ל כיצד קובעתו כגון שראתה ד"פ וביניהם ג' זמנים שוין כגון שראתה היום ולבסוף כ' יום פ"א וכו' דהא אם ראתה דרך משל ראייה ראשונה ביום א' ואח"כ לבסוף עשרים מראיה זו תחול הראיה ב' ביום שבת והראיה ג'

תחול ביום ו' א"כ הרי קבעה בג' ראיות לימי השבוע בדילוג למפרע אליבא דרב ולמה צריך ד' ראיות בג' ראיות סגיא וכמ"ש הש"ך ס"ק ט' אפי' אי נימא דמ"ש ולבסוף ך' ראתה היינו עם ימי הראיה נמי קשה דהא אם ראתה ד"מ ביום א' ולאחר זה ביום כ' עם יום הראיה תחול הראיה ב' ביום ו' ואח"כ הראיה ג' ביום כ' תחול ביום ד' שהוא נמי הפלגת ב' ימים ולרב קבעה וסת בג' ראיות כמו בוסת החדש ואיך סתם הטור והמחבר כאן דבעינן דוקא ד' ראיות ואפשר ליישב דודאי היכא דיש לפנינו ב' מיני וסתות הא' הוא וסת השוה והשני הוא וסת הדילוג טפי איכא למיתלי ולומר דוסתות השוה: היא עיקר דהא מה"ט אמרינן דלוסתות הדילוג אינה חוששת עד שתקבענו וע"כ משום דלא שכיחי שתקבע האשה לוסתה בדילוג וה"ה היכא דאיכא למיתלי בהפלגה לא תלינן דהיום גורם וכ"ה להדיא בתה"א דף קס"ט ע"א גבי ראתה ט"ו לחדש זה י"ו לחדש זה י"ז לחדש זה וז"ל הלכך זו שדלגה כיון שאין בראייתה צד השוה לא בדילוג שוה ולא בהפלגות שוות אמרינן לימי החדש היא קובעת ולא בהשוואה אלא בדילוג עכ"ל אלמא היכא דא"ל דוסת השוה הוא או לדילוג בהפלגה אמרינן דלא ליום ידוע נתכוונה כ"א לוסת השוה או לדילוג בהפלגה וא"כ ה"נ בראתה מן כ' לכ' אע"ג דלדילוג קבעה וסת אליבא דרב מ"מ כיון שאין לנו הוכחה דלדילוג היום נתכוונה אמרינן דלוסת הפלגה נתכוונה ונ"מ דאחר שקבעה בד"פ להפלגה שוה תו א"צ לחוש דשמא לדילוג היום קבעה וא"כ אם ראתה בינתיים בטלה הפלגתה משא"כ אם קבעה ליום ידוע דאז לא נתבטל הוסת במה שראתה בינתיים וכה"ג ראיתי בס' כו"פ שנדפס מחדש וכ"ש היכא דאיכא תרתי וזה פשוט: (ה) ומיהו אם היה לה וסת.

עיינן ש"ך ס"ק ח' מ"ש ועיין בתוס' פ"ק דנדה דף ט' ע"ב ד"ה פחתה דוק היטב עכ"ל ולפי שדברי תוספות סתומים וצריכים ביאור וכך נ"ל ביאור לדברי תוס' דכך הוא דלמאי דס"ל בקושייתיה דבהא פליגי רב ושמואל דרב ס"ל דבג' ראיות קבעה וסת לדילוג אפי' היכא דאין ראייה א' ניכר בימי החדש ואהא פליג שמואל וס"ל דלא קבעה וסת לדילוג אלא בד' ראיות וכגון שראתה היום ולבסוף למ"ד ול"א ול"ב דאיכא ארבע ראיות וכן דעת הרא"ה בב"ה דלרב סגיא בג' ראיות ולשמואל דסגיא בד' ראיות אפי' היכא דלא ראתה בימי החדש ניכרים יע"ש ואהא קשה להו אפירש"י דלא אתיא לא כרב ולא כשמואל דהא הכא איכא ד' ראיות דהיינו עם הראיה שראתה קודם שפסקה מלראות בעונת גדולים דוודאי מתחשב בהדיא דאי לא מתחשב בהדיא א"כ אפי' כיונה נמי ליכא ג' הפלגות בינייהו וא"כ לכ"ע קבעה וסת וע"ז כ' מיהו למאי דפי' התם דדוקא לרואה בדילוג לימי החדש וכו' דאז אף ראייה א' ניכר לימי החדש וגם שמואל מודה דרואה לימי החדש ניכר הראיה הראשונה אלא דס"ל דאפי' הכי ל"מ כיון דלאו בדילוג חזיא וא"כ אם לא ראתה לימי החדש אלא בכה"ג שראתה היום ואח"כ לסוף למ"ד וכו' לרב סגיא בד' ראיות אבל לשמואל בעי ה' ראיות דהפלגה ראשונה לא מתחשב בהדייהו כיון דלאו בדילוג חזיא מעתה ניחא פירש"י דהכא אליבא דשמואל דלדידיה לא קבעה וסת דהכא ליכא ה' ראיות דהפלגה אחרונה שהפליגה קודם שפסקה מלראות הראיה א' של אותה הפלגה לא מתחשב בהדיא כיון דאינה שוה לדילוג של שלש עונות ומעתה תבין דברי הש"ך שהוכיח דאפי' בלמודה צריך שיהיה שוה לדילוג שאחריה וזה כוונתו ג"כ בס"ק ס"ה: הרמב"ם ז"ל פסק דאע"ג דשינתה מן ט"ו לי"ו ואח"כ לי"ז ולי"ח

צריכה לחוש מכאן ואילך ל"ח שמא תקבע וסת ל"ח והש"ע השמיט לדעתו: (ו) ויש לחוש לדבריהם להחמיר.

כ' הב"ח דהיינו לחוש לחומרא זה וזה הביאו הש"ך ס"ק י"ט מזה מוכח דאע"ג דקיי"ל דוסתות דרבנן לא אזלינן מספקא להקל ובזה ניחא למ"ש לעיל בריש הסימן דק' ליה להראב"ד ז"ל דכיון דאר"י שמא דימת עירך עלתה בך מדקאמר שמא אלמא דלא פסיקא ליה הך מלתא שלא היה לו להקל מספקא אע"ג דוסתות דרבנן: (ז) ראתה בא' בניסן.

עיינ ט"ז ס"ק י"א והש"ך בנקה"כ השיג עליו ובלא"ה הוא סותר דברי עצמו למ"ש בס"ק י"ב: (ח) קבעה לה וסת. כ' הש"ך בס"ק כ"ב וז"ל וכ"כ הראב"ד בס' בעה"נ בהדיא מביאו ב"י דזהו הוי כוסת הסירוג דסגיא כו' הוא ט"ס וצ"ל דזהו כוסת הסדור וכ"כ בס' בעה"נ או צ"ל כוסת השוה: (ט) לא קבעה וסת.

כ' הש"ך בס"ק כ"ג אפי' להיש מחמירין דבסעיף ז' וכ' הב"ח אפי' חזרה וראתה י"ט בתמוז וכו' מיהו נראה כיון וכו' גם כאן יש לדקדק לפמ"ש הטור והמחבר לעיל סעיף ו' דקובעת אשה וסת בימי השבוע שוין ואינן שוין וא"כ בנדון כזה כפי מה שצייר הב"ח כסדר החדשים דניסן מלא ואייר חסר וכן לעולם א"כ דרך משל חל ט"ו בניסן בא' בשבת חל י"ו באייר בד' בשבת הרי ראייה שניה בדילוג ד' ימים בימי השבוע מן ראייה ראשונה שהיתה בא' בשבת וי"ח בסיון חל בשבת וא"כ הרי כאן ב' דלוגים מימי השבוע כ"א ד' יום ושלוש ראיות וא"כ לרב קבעה וסת כמו בימי החודש דמ"ש ואיך כ' הש"ע דאינן קובעות וסת דהא לעיל סעיף ז' כ' שיש לחוש ולהחמיר נמי כרב א"ו דהש"ע לא מיירי כפי סדר הקביעות שלנו ועמש"ל בזה: (י) דילגה פעם א' או שתיים.

וכ' הש"ך ס"ק כ"ה וז"ל כ' הדרישה ס' י' י"ט ר"ל לרב פ"א ולשמואל ב"פ דאלו לרב אם ראתה היום ולסוף למ"ד ולסוף ל"א ולסוף ל"ב אף דאין כאן וכו' כצ"ל עוד שם כ' הש"ך נראה מדבריו דאף ביש לה וסת קבוע בט"ז לחדש וראתה אח"כ וכו' וליתא דבהדיא משמע בש"ס גבי אמר לך רב למודה שאני דאפי' ביש לה וסת ליום ט"ז לחדש שדינן ליום ט"ז לוסת (שלפניו כצ"ל).

וכן פירש"י שם להדיא עכ"ל והנה לכאורה מסוגיא שם אין ראייה כלל דא"ל דהך ברייתא היתה למודה להיות רואה ליום חמשה עשר היינו יום ט"ו לטבילה מיירי וכמו שפי' שמואל למתני' דהכא היתה למודה להיות רואה יום ט"ו דבט"ו לטבילה מיירי כדלעיל דף ל"ט וכן פירש"י לקמן בסמוך אבל בראתה לימי החדש י"ל כסברת הדרישה דאפי' בלמודה מצטרפין הראיה א' מיהו נראה דמ"מ מוכח כדעת הש"ך דאין חילוק ולעולם בלמודה לא מצטרפין הראיה א' דהא ק' לדעת הפוסקים כרב א"כ לדידהו קשה דהא מברייתא דראתה יום עשרים וא' וכו' מוכח כדשמואל וכדמסקינן בש"ס דיקא נמי וכו' ומה"ט הרמב"ם וסייעתו פסקו באמת כשמואל וצ"ל הנהו פוסקים דפסקו כרב ס"ל דלא דיוקא הוא וכמ"ש הרמ"ה ז"ל בית ז' ש"ג וז"ל האי דייקוּתא לטעמיה דשמואל היא דלית ליה בוסת דלוגין טעמא דלמודה שאני אבל לרב לאו דייקוּתא היא כלל דהא ראייה דיום כ' אינה מצטרפת בלמודה ולהכי לא תני לה ולאשמעינן היא גופא אתיא שלמודה שאני ולהכי הוא דשבק יום עשרים דמצטרף לראשונים וברייתא לרב בלמודה דכיון דליכא דייקוּתא הדרינן לכללא דמילתא דקיי"ל הלכה כרב באיסורי עכ"ל הרי מוכח

דאין לחלק בין היה לה וסת קבוע לימי החדש או לאו שהרי הך ברייתא דראתה יום א' ועשרים נקט בהדיא בחדש ואפ"ה אמרינן לרב דלמודה שאני: (יא) וסת הסירוג.

כ' הש"ך בס"ק כ"ו מיהו בהיה לה וסת קודם לכן כגון שראתה בר"ח שבט ובר"ח אדר ובר"ח ניסן ושוב סירגה כו' משא"כ הכא עכ"ל ומדברי הרמב"ן בחדושיו ס"פ האשה מוכח דס"ל דנדון כזה הוא אבעי' בש"ס בב"ק דף ל"ז ע"ב גבי שור שנגח שור שור שור חמור וגמל האי שור בתרא בטר שוורי' שדינן ליה ואכתי לשוורי' הוא דאייעד למידי אחרינא לא אייעד או דלמא האי שור בתרא בטר חמור וגמל שדינן ואייעד ליה לכולי מיניה וסלקא בתיקו לפ"ז בנ"ד באשה נמי ספק הוא דהיינו אבעי' הנ"ל אבל היכא דנגח שור ד"פ זא"ז ואח"כ חמור וגמל ודאי דשור בתרא בטר שוורי' קמאי שדינן ליה כיון דכבר הוחזק לנגחן קודם השור בתרא מש"ה שדינן נ' בטר קמאי וכה"ג בנ"ד היכא דראתה ד' ר"ח זא"ז ואח"כ ראתה ב"פ מסירוג שדינן לראיות ר"ח בתרא בטר ראיות ר"ח קמאי ולא איתחזקה לראות בסירוג יע"ש ומהתימא על הש"ך איך כ' בפשיטות דראיות ר"ח בטר קמאי שדינן ליה דהא הך איבעי' נשאר בתיקו וכ"פ הרמב"ם ז"ל בהלכות נ"מ ואולי דעתו כיון שכן דרך כל הנשים לראות מחדש לחדש ואפילו לדעת הש"ך דס"ל לקמן בסמוך דוסת החדש היינו עונה בינונית שכן דרך רוב הנשים לראות מש"ה טפי מסתבר למישדי ראיות ר"ח בתרא בטר קמאי משא"כ בנגיחות השור דלא מסתבר שנגח לשורים טפי משאר מינים מ"מ צ"ע איך כ' בפשיטות כן והיה לו לפרש טעמו ועוד יש ליישב דעת הש"ך בפני אחרים אך סתימות דבריו ק' שלא היה לו לכתוב כן בפשיטות כ"א לפרש ולחלק בין נדון זה לדין השור וצ"ע: (יב) האשה שראתה וסת החדש.

בש"ך סק"ל האריך להוכיח דעונה בינונית היינו וסת החדש יע"ש ואף לדעת הש"ך ע"כ צ"ל דחילוק יש בין עונה בינונית לוסת החדש דאלו בוסת החדש כ"ז שלא נקבע ועבר זמנו ולא בדקה מותרת בלא בדיקה ואלו בעונה בינונית אסורה עד שתבדוק וכמ"ש המחבר לעיל סי' קפ"ד סעיף ט' וסעיף י' ובסי' זה סעיף ד' ומשכחת לה וסת החדש בלא עונה בינונית בכה"ג שכתבתי בסמוך כגון שראתה בא' בניסן ובכ' בו דצריכה לחוש בר"ח אייר משום וסת החדש וכמ"ש כאן בהג"ה אבל משום עונה בינונית א"צ לחוש שהרי ראתה גם בכ' לחדש ואינה אלא י' ימים עד ר"ח וא"כ בנדון כזה אם עבר ר"ח אייר ולא הרגישה ולא בדקה מותרת בלא בדיקה גם א"צ לשואלה וכמבואר שם וכן איכא לאשכוחי עונה בינונית בלא וסת החדש כגון שראתה בר"ח ניסן ע"י אונס כגון קפיצה וכה"ג כגון שקפצה בר"ח ניסן או צריכה לחוש לר"ח אייר אם קפצה בר"ח אייר ג"כ וכמ"ש הש"ך בסי' זה ס"ק מ"ח אבל כל זמן שלא קפצה בר"ח אייר היתה מותרת לשמש מחמת וסת החדש שהרי לא ראתה בר"ח בניסן אלא ע"י קפיצה אבל משום חששא דעונה בינונית מ"מ אסורה לשמש בר"ח אייר דאולי תראה בלא קפיצה משום עונה בינונית וכמ"ש המחבר לעיל בסס"י קפ"ד: ולפ"ז נתיישב קו' עצומה שהק' בתשובת ח"צ סימן קי"ד על הש"ך דלדעתו למה למד הרשב"א ז"ל בתה"א דף קס"ט דין וסת החדש מפלוגתא דרב ושמואל דס"פ האשה וכשהוא בא אצל חששת עונה בינונית דף קע"ד הוצרך ללמדו מפירש"י אההיא מימרא דר"ל משמי' דר"י נשיאה דבפ' כ"ה ולדעת הש"ך דא ודא אחת היא ולמה הוצרך ללמדו משני מקומות בש"ס ולפמ"ש

לק"מ דאע"ג דתרוייהו ביומא חדא חיישינן להו מ"מ איכא לאשכוחי הא בלא הא וגם אין דינן שוה מש"ה הוצרך ללמדו כל חד ממקומו וחששא דכל חדא באפי נפשיה דוסת החדש טעמי' הוא משום דשמא מזל היום גורם מש"ה אע"ג דראתה בנתים אינו מזיק ומ"מ צריכה לחוש לאותו היום בחדש אבל חששא דעונה בינונית טעמי' דחיישינן לפי שכך דרכן של הנשים להתמלאות סאתן מקור מקוה הדמים שלה מל' יום לל' יום מש"ה כשראתה בנתיים לא חשבינן לעונה שלה אלא מן הראיה השניה שכך דרכן של נשים להתמלאות ולדחות המותרות מל' יום לל' יום וכמ"ש הרמב"ן ס"פ האשה יע"ש וכן נמי לענין אם ראתה ראשונה מחמת האונס דא"צ לחוש אלא עד שתבא היום עם האונס משא"כ לענין חששא דעונה בינונית מ"מ צריכה לחוש אפי' בלא האונס דשמא תראה מחמת שכן דרך רוב הנשים לראות כן וכנ"ל: ועוד נ"ל דאיכא נ"מ בין חששא דעונה בינונית ובין חששא דוסת החדש באשה שהיה לה וסת קבוע ואחר כך שינתה וסתה ליום אחר דצריכה לחוש פ"א לאותה הפלגה ולאותו יום בחדש אבל לא מצינו דצריכה לחוש לעונה בינונית מאותה ראייה כיון דלא נעקר וסת הקבוע ולא מצינו דצריכה לחוש לעונה בינונית אלא באשה שאין לה וסת קבוע כלל וכ"מ מכל הפוסקים וכ"כ הט"ז סימן זה ס"ק ל"א אבל משום וסת החדש צריכה לחוש לאותו יום בחדש וכמבואר להדיא בפוסקים וכ"כ בס' כו"פ: ולפ"ז נראה להביא סיעתא לדעת הש"ך דעונה בינונית היינו לאותו יום בחדש בין מלא או חסר מסוגיא דס"פ האשה דמק' הש"ס התם לרב מברייתא דהיתה למודה להיות רואה יום חמשה עשר וכו' ומשני אמר לך רב למודה שאני ומק' דקארי ליה מאי קארי ליה ומשני איצטריכא ליה וכו' ויש להקשות מה מק' הש"ס הא אצטריך למיתני היתה למודה לפי מה שהקשה הראב"ד ז"ל והביאו הרשב"א בס' תה"א דף קס"ט ע"א וכ"כ הרמב"ן בחידושיו והר"ן ז"ל בשמו דה"ד אי בחדשים מלאים אין כאן דילוג אלא הפלגות שוות מן ל"ב לל"ב וכה"ג בחדשים כולם חסרים אין כאן דילוג אלא הפלגה שוה מל"א לל"א ואי בחדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר אין דילוג שוה כיצד הרי שהתחילה לראות בט"ו בניסן שהוא מלא וחזרה וראתה בי"ו באייר ראייה זו להפלגת ל"ב ועוד חזרה וראתה לי"ז בסיון והרי ראייה זו לל"א שהרי אייר חסר ונמצא שלא דילגה אדרבה קרבה ראייתה וכשחזרה וראתה לי"ח בתמוז חזרה להפלגת ל"ב ולפיכך פירש הראב"ד שכשם שהאשה קובעת וסת להפלגות שוות כך היא קובעת בימי החדש כיצד ראתה ר"ח ור"ח קבעה לה וסת לר"ח ואע"פ שאין הפלגותיה שוות שהאחד מלא וא' חסר והלכך זו שדלגה כיון שאין בראייתה צד השוה לא בדילוג השוה ולא בהפלגות שוה אומרינן לימי החדש היא קובעת לא בהשוואה אלא בדילוג עכ"ל אם כן לפ"ז הש"ס מיירי בחדשים כסדרן אחד מלא ואחד חסר כסדרן ואם כן אי לאו דתני היתה למודה וכו' ע"כ היה צריך למתני היתה רואה יום ט"ו ושינתה ליום ט"ו הותר יום ט"ו אסור י"ו והא ליתא דלא פסיקא ליה למתני הכי שהרי אם היה החדש ראשון חסר והחדש ב' מלא וא"כ כשראתה בי"ו לחדש השני הוא עד יום ט"ו לחדש השלישי שלשים יום וצריכה לחוש ביום ט"ו לחדש השלישי משום עונה בינונית ואיך אפשר למיתני הותר יום ט"ו.

לכך הוצרך לצייר בהיתה למודה לראות דאז א"צ לחוש לעונה בינונית כיון שלא נעקר הוסת הקבוע ואף אם נצייר שיהיה החדש הראשון מלא וא"כ החדש ב' הוא חסר וא"כ

שפיר איכא למיתני קאסר י"ו והותר ט"ו שא"צ לחוש ליום ט"ו בחדש הג' אכתי איך היה מצי למיתני ראתה בי"ז הותר ט"ז שהרי אם החדש הראשון היה מלא והחדש השני חסר ואם כן חדש הג' מלא וכשתראה בי"ז נמצא, עד יום י"ו שבחדש הרביעי שלשים יום והרי היא צריכה לחוש לעונה בינונית ואיך אפשר למיתני הותר י"ו וכיון דלא פסיקא ליה למתני הכי מש"ה ניחא ליה לצייר בהיתה למודה דאז אינה צריכה לחוש לעונה בינונית כלל כ"ז שלא נעקרה א"ו כדעת הש"ך דעונה בינונית היינו וסת החדש בין מלא או חסר ומש"ה מק' הש"ס שפיר דקארי ליה מאי קארי ליה דלמאי דס"ד למה תני היתה למודה הגם שראיה זו אפשר לדחות דמ"מ מק' הש"ס שפיר משום דס"ל להש"ס דהך ברייתא דהיתה למודה לראות ליום ט"ו וכו' לאו לענין ימי החדש מיירי אלא בט"ו לטבילתה שהן כ"ב לראיתה מ"מ מנ"ל להקשות דהא איכא לאוקמי נמי דלימי החדש מיירי הברייתא לפי הס"ד דמק' ועוד דמוכח מן הב"י בריש סימן זה ד"ה ואפילו קודם שקבעתו וכו' דמתני' דהכא מיירי בכל גוונא וז"ל שם משנה בפ' האשה שעשתה צרכיה היתה למודה להיות רואה ביום ט"ו וכו' ומשמע דבין בוסת הפלגות בין בוסת הימים איירי מתני' ולפיכך כתב רבינו וכן בראיית הימים שהוא לימים ידועים בחדש וכו' וא"כ מכ"ש בברייתא דמיירי בכל גוונא אפילו בווסת החדש וצדקו דברינו וסיעתא לש"ך ז"ל וכן מוכח נמי מדברי הש"ך ס"ק כ"ה דס"ל דהך ברייתא דהיתה למודה להיות רואה ליום ט"ו וכו' מיירי נמי בווסת החדש וכמש"ל וק"ל: מיהו ק' לפ"ז על מ"ש הש"ך דמה"ט לא כתבו הפוסקים דצריכה לחוש לעונה בינונית משום דכבר כתבו דצריכה לחוש לווסת החדש והיא היא דז"א לפמ"ש דאכתי איכא נפקותא רבתי לדינא בינייהו: אמנם מה שהק' בתשובת ח"צ על הא דמייתי הש"ך ראייה לדבריו מהרמב"ם פ"ח מהא"ב ד"ו דכתב דכל יום שראתה בו חוששת ליום הבא שלאחריו ולא הזכיר כלל לחוש לעונה בינונית וע"ז הק' דכיון דעיקר מטרין של דין עונה בינונית למדו הפוסקים מהא דר"ל אר"י נשיאה דבפ' כל היד ואלו הרמב"ם יש לו פירוש אחר ע"ש דלא כפירש"י והר"ן בחדושים ובהלכותיו להרי"ף וכ"כ הרמב"ן בחדושו והמ"מ שם דס"ל דמה שאמר ר"ל התם והוא שמצאה בתוך ימי עונתה היינו לאפוקי יום וסתה ממש דה"א דבבא מן הדרך הקילו שא"צ לחוש אפי' לעונת הוסת קמ"ל דלא וא"כ לפי הרמב"ם אין לנו ראייה דצריכה לחוש לעונה בינונית ומש"ה השמיט ובאמת קושיא עצומה היא ותמיה על הש"ך איך נעלם זה ממנו ואפשר דס"ל להש"ך ז"ל דלא למדו הפוסקים לדינא דעונה בינונית מהא דר"ל אלא משום דמהתם מוכח דדין עונה בינונית יש לה דין וסת קבוע בעברה ולא בדקה וכמש"ל ובאמת אף בלא הא דר"ל יש לנו ללמוד דצריכה לחוש לעונה בינונית מהא דאמר כיון שפסקה ג' עונות דא"ח לווסת אלמא דדרך האשה לראות בעונה בינונית וא"כ אמאי לא תחוש לה מתחלה ולא היה להם להשמיט א"ו דהיינו עונה בינונית והיינו וסת החדש ובהכי תתישב מה שהקשיתי לעיל דאף לדעתו אכתי קשיא דה"ל להביא דין עונה בינונית דהא איכא נפקותא לדינא דז"א דלהרמב"ם אין שום חילוק ביניהם אך מ"מ מה שכתב כן הש"ך על הרמב"ן והרשב"א והטור דמש"ה השמיטו לפעמים דין עונה בינונית קשיא מה שהקשיתי לעיל דלפוסקים אלו וודאי נפקותא יש בין עונה בינונית לווסת החדש ולא ה"ל להשמיט ומ"ש הש"ך דמה"ט כתבו הפוסקים דשלש עונות המה צ' יום היינו בג"ח מלאים ולדעתו צ"ל דהנהו צ' יום היינו מלבד היום

שראתה בו דאל"כ אין כאן ג' הפסקות או דפירושו דבהנהו צ' יום לא ראתה בהם כלל ועם יום שראת' בו הוא צ"א יום ושפיר יש ג' הפסקות: מיהו דברי רש"י בפ"ק דנדה דף ט' ע"ב ד"ה בשכיונה שכ' וז"ל שראתה ג' ראיות בתשעים יום או ביום תשעים וא' עכ"ל קשה להבין דאי בראתה ביום תשעים א"כ לא הוה ג' הפסקות ואמאי אמרינן דיה שעתה בראיה א' וב' ומיהו לדברי הח"צ ניהא קצת דבלא"ה די בפ"ח יום ולא נקט צ' יום אלא שהוא מספר השלם ול"ד הוא ועדיין צ"ע ומ"ש הש"ך וז"ל וראיה ברורה לדברי ממאי דכ' הפוסקים וכו' והרמב"ם פ"ד מהלכות מו"מ כ' דג' עונות היינו ג"ח וכו' יש לדחות דהרמב"ם לשיטתו דס"ל דאין לעונה בינונית שום מקור בש"ס מש"ה ס"ל דג' עונות היינו וסת החדש אבל לדידן דס"ל כפירש"י בהא דרי"נ משמיה דרי"נ י"ל עונה בינונית לחוד וסת החדש לחוד ומ"ש הש"ך דהא דכתיב מבן חדש היינו כ"ט י"ב תשצ"ג כ"כ ג"כ בי"ד והן דברי הב"ח שם בתשובותיו ומה שהשיג ע"ז בח"צ מדברי תוס' דסנהדרין וגמ' דר"ה ומס' מגילה כבר הרגיש בזה במ"א סי' של"ט סק"ה: (יג) ל"א באייר מפני ר"ח ניסן.

כ' בט"ז ס"ק ח"י פשוט שגם כאן וכו' ומו"ח ז"ל כתב כאן מדלא נקט אלא א' באייר וכו' ולא ידעתי למה יסתור דברי עצמו שכ' לעיל ראתה לר"ח ניסן חוששת בר"ח אייר והיינו לב' ימי ר"ח כמ"ש הוא בעצמו עכ"ל ולק"מ דדברי הב"ח נכונים דבשלמא בראתה לר"ח ניסן חוששת לב' ימים דר"ח אייר דביום הראשון חוששת משום עונה בינונית וביום ב' דר"ח משום שמא תקבע ע וסת לר"ח אבל בדין זה שראתה בא' בניסן ובכ' בו אינה חוששת אלא לב' דר"ח אייר משום ראייתה דר"ח ניסן אבל ביום ראשון דר"ח אייר א"צ לחוש משום עונה בינונית דהא כבר חזיא ביום כ' ניסן וא"כ מן כ' ניסן ועד ר"ח אייר אינה אלא הפלגה דעשרה ימים ועונה בינונית הוא ליום ל' וא"כ מה"ת לחוש ליום א' דר"ח אייר והרי הב"ח ס"ל לקמן בראתה בר"ח אייר דא"צ לחוש לט' בו משום הפלגת כ' לפי שכבר הפסיקה בראיית הפלגת כ' וכמ"ש ג"כ הש"ך בשמו ס"ק ל"א וכמ"ש לענין עונה בינונית ופשוט הוא: (יד) ראתה בא' באייר או לא ראתה חוששת לט' באייר.

בש"ך ס"ק ל"א הסכים עם הב"ח ופרישה דאם ראתה בר"ח אייר א"צ לחוש לט' בו משום הפלגת כ' דנתבטל ע"י ראית ר"ח ואין כאן הפלגת כ' אלא הפלגת י"ב ובט"ז הסכים לדעת הרב בד"מ ובהגה"ה כאן דלעולם חוששת לט' בו ולכאורה היה נראה להביא ראיה לדברי הט"ז מהא דגרסי' בגמרא דף ס"ד ע"א אמר רב פפא לא אמרן אלא למקבעה אבל למיחוש וכו' מאי קמ"ל תנינא היתה למודה וכו' אי מהתם ה"א ה"מ דקיימי בתוך ימי נדתה וכו' ופירש"י ד"ה אימא לא תיחוש לה דכי מטיא טבילה אחריתא ותטבול יום עשרים והג"י במוהרמ"ל ז"ל דצ"ל ויגיע יום עשירי ויקשה ע"ז דהא כששנתה וראתה ביום י' אינה כ"א ש"י נגד יום וא"כ כשתטבול עתה ותגיע אח"כ יום עשירי לא קיימא בתוך י"א יום דהא קיי"ל אין זיבה בלא נדה וכ' וצריך לפרש דר"ל שהקדימה ליום עשירי ושומרת יום כנגד יום וטבלה ואח"כ כששלמו ימי זיבה התחילו ימים הראוים לנדה ראתה ביום שהיתה למודה לראות ונעשית תחלה נדה וטבלה אחר ז' וכשיגיע יום עשירי לטבילתה אסור לשמש משום דחוששת לחזא זימנא שראתה פ"א ביום עשירי ולכך חוששת גם עתה עכ"ד ואכתי קשיא לדבריו דאמאי תיחוש ליום עשירי

דהא כשראתה מתחלה ביום עשירי לטבילתה דהוא יום י"ז לראיותה ואח"כ כשחזרה וראתה ביום שהיתה למודה לראות דהיינו ביום ט"ו לטבילה כ"ב לראייתה שאינה אלא הפלגת ו' ימים עקרה לראית יו"ד א"ו צ"ל כדעת הט"ז דראיה שבנתים אינה מבטלת הפלגה ראשונה ומיהו אפשר לדחות דשאני התם דהיתה למודה מתחלה ליום ט"ו מש"ה לא הוי הפסקה וכה"ג כ' הש"ך בנק"ה לסתור דברי הט"ז מה שהביא ראייה לדבריו מתה"א אך עכ"ז דברי מוהרמ"ל מתנגדים לדברי ט"ז דלדעתו אינה חוששת ליום עשירי אלא מראיה שניה משא"כ לדעת הט"ז צריכה לחוש מן ראייה א' ששינתה ואין ראייה שבנתיים מפסקת ואפשר דש"ה דימי נדה חלוקים מימי זיבה וא"צ לחוש אלא לעשירי דזיבה: אמנם מן מאור עינינו מהרש"א שם ראייה לדברי הש"ך שהקשה כן לדעת המפרשים כדברי מוהרמ"ל ז"ל וז"ל שם ועוד כיון דראתה אח"כ בלא הפלגת י"ז יום הרי נעקרה ראיית יום י"ז דבחדא זימנא מעקרא עכ"ד אלמא דס"ל דאפ"י כשראתה אח"כ ליום הקבוע לה אפ"ה מבטלת הפלגה ראשונה כ"ש ראייה שאינה קבוע וכדעת הפרישה והש"ך והב"ח וכן הוא בפסק הקצר של הרא"ש בסוף מס' נדה שכ' שם סעיף ב' וז"ל ואם היתה רגילה לראות לל' יום ושינתה לעשרים יום כשיגיע יום עשרים תפרוש מבעלה וכו' ואם לא ראתה ליום עשרים כשיגיע יום שלשים דהיינו עוד עשרה ימים לאחר יום עשרים אז תפרוש מבעלה שזו וסת הקבוע לה וכו' ואם ראתה וכו' עכ"ל מדנקט הרא"ש ואם לא ראתה ליום עשרים ולא קאמר ראתה או לא ראתה ביום כ' לעולם צריכה לחוש ליום ל' דהיינו י' ימים אחר כ' א"ו כדעת הש"ך והב"ח ודוק ומדברי הראב"ד בס' בעה"נ נראה נמי כדעת הפרישה וב"ח וש"ך שכ' בשער וסתות וז"ל עוד נאמר שאם לא הפסיקה לר"ח אייר עד שראתה בעשרים בניסן מדין הגמרא אינה חוששת לר"ח אייר מ"ט מפני שהוא תוך י"א יום של ראיית כ' בניסן וכו' אבל היא חוששת להפלגת כ' כמו שהפליגה עכשיו נמצאת היא חוששת לט' באייר שהיא הפלגת עשרים יום לראיית כ' בניסן וכו' ואם ראתה מקודם בר"ח שהוא יום י"ב לנדה של כ' בניסן אינה סותרת ולא עולה אלא היא חוששת ליל כ' באייר שהוא יום י"ב לראיית נדה שראתה בט' בו והוא כענין ראיית ר"ח אייר שהיתה ביום י"ב לראיית נדה שראתה כ' בניסן וכו' עכ"ל אלמא דוקא היכא דראתה בתוך ימי זיבת' הוא דאינה סותרת וכו' אבל היכא דראתה בינתיים בתוך ימי נדתה עקרה להפלגתה וכ"כ עוד שם וז"ל אם ראתה בר"ח ניסן וראתה עוד בעשרה בו הראיה הזאת השניה אינה ראויה לקביעת וסת ואינה לא סותרת ולא נעשית ראש וזנב וכו' עכ"ד ומוכח שם בהדיא דדוקא בכה"ג שראתה בינתיים בימי זיבה והואיל דאינה קובעת וסת בימי זיבה תלינן במקרה בעלמא והוי כאלו אינה ומש"ה אינה סותרת הפלגה ומנינן מראיה א' הא בעלמא סותרת הפלגה ראשונה ולא מנינן להפלגתה אלא מראיה ב' וכ"כ שם בהדיא לעיל מיניה וז"ל היכא דרגילה למחזי מט"ו לט"ו דכל חדא קיימא לחברתה בתוך ימי זיבתה רואין האמצעות כאלו אינן והשאר קובעת לה וסת מכ"ט לכ"ט דקיימי בהדדי בימי נדה עכ"ד.

הגם שהרז"ה בהשגות חולק עליו בזה מ"מ דעת הראב"ד כך הוא שאין ראיות של ימי זיבה סותרות ודלא כמנ"י שכ' דמוכח מן ס' בעה"נ כדעת הט"ז וליתא אך מה שנראה מן הש"ך והמהרש"א שהבאתי לעיל דמה שראתה אח"כ בהפלגה אחרת מיקרי עקירה להפלגה ראשונה ושוב א"צ לחוש להפלגה ראשונה שלא היה קבוע עיין מ"ש לקמן על

דברי הש"ך ס"ק מ' דהא ליתא יע"ש: ויש לתמוה על הרמ"א שכ' בין ראתה בר"ח ובין לא ראתה כו' חוששת לט' באייר שהוא יום כ' וכו' ראתה בט' או לא ראתה חוששת לכ' וכו' דבראתה בר"ח אייר היתה צריכה לחוש גם ל"ב באייר שהיא הפלגה כמו שהוא ר"ח אייר מן כ' בניסן ובראתה בט' באייר היתה צריכה לחוש גם לח"י באייר שהוא כמו הפלגה של ט' באייר מן ר"ח אייר וכמ"ש בס' בעה"נ שהבאתי לעיל וצ"ע ובס' כו"פ הרגיש ג"כ בזה: ועו"ק על הרמ"א שפסק דכיון שא' נקבע א"צ לחוש לשני שלא נקבע משמע אפילו ראתה ב"פ בר"ח ובכ' לחדש ואח"כ ראתה פעם ג' בר"ח כיון שנקבע ג"פ בר"ח שוב א"צ לחוש לכ' בחדש שעדיין לא נקבע ואמאי מ"ש מהא דכ' הטור לקמן סי' זה בראתה תוך ימי זיבה ממעין סתום כגון שראתה ב"פ בר"ח ובשלישי לה' לחדש ובר"ח דקבעה וסת לר"ח ואפ"ה צריכה לחוש לה' בחדש אע"פ שעדיין לא נקבע והוא מן הרשב"א כמ"ש הב"י בשם המ"מ וכ"כ הראב"ד בס' בעה"נ ע"ש ועיין פרישה מ"ש בזה ודוק: (טו) ראתה ט"ו בניסן.

כ' בש"ך ס"ק ל"ב הוא דעת הרב בפירוש דברי הרמב"ן והוא הנכון אע"פ שאין כן דעת הב"י עכ"ל ובס' מנ"י כ' ע"ז ולא מצאתי שום חלוקי דעות בזה והוא מוסכם מכל האחרונים כו' ואולי טעות נפל בדפוס עכ"ל ולפענ"ד נראה כוונת הש"ך פשוט דז"ל הטור וסת הדילוג אינה חושש' עד שתקבענו כיצד ראתה בא' בניסן ולסוף עשרים חוששת להפלגה זו עבר יום עשרים ולא ראתה שוב אינה חוששת כלום להפלג' דלגה ליום כ"א חוששת ליום כ"א הגיע יום כ"א ולא ראתה מותרת לשמש דלגה ליום כ"ב חוששת ליום כ"ב הגיע כ"ב ולא ראתה מותרת לשמש אירע לה ראייה ליום כ"ג קבעה וסת לדילוג וע"ז כ' הב"י ומ"ש דלגה ליום כ"א היינו יום כ"ח לראייה שניה ומ"ש חוששת ליום כ"א פ' חוששת ליום כ"א לראייה שלישי ומ"ש הגיע יום כ"א ולא ראתה מותרת לשמש פ' הגיע יום כ"א לראייה ג' מותרת לשמש יום כ"א ואותו יום דכיון דוסת דיום כ"א לא ה' קבוע נעקר בפ"א עכ"ד ועוד כ' שם וז"ל הגיע כ"ב ולא ראתה וכו' פ' הגיע כ"ב לראייה ד' ולא ראתה מותרת לשמש ביום כ"ב ליום זה שהיא מ"ד לראייה ג' והטעם מבואר בסמוך בהגיע כ"א ולא ראתה עכ"ל ודבריו תמוהים דמאי אריא בוסת הדילוג דאפי' בוסת השוה דינה הכי דכ"ז שלא נקבע נעקר בפ"א וכל עיקר חדושה דהרמב"ן לא בא אלא להשמיענו דבוסת הסירוג אינה חוששת לו כל זמן שלא נקבע משא"כ בשאר וסת ולפ"ז הב"י לא מיירי מזה כלל במה שכ' כיצד וכו' וגם מה שפ' הב"י דהרמב"ן אתי לאשמעינן דאם לא ראתה ביום כ"א או ביום כ"ב שא"צ לחוש ליום כ"ב או כ"ב שהוא יום מ"ב או מ"ד מאותו יום שלא ראתה דהא ג"כ מלתא דפשיטא הוא דהא אין הפלגה זו שוה להפלגה קמייתא הגם דהב"י לשיטתיה אזיל דס"ל דגם זה מיקרי הפלגה קמייתא וכמו שפירש לקמן דברי הטור במ"ש ואם הפסיקה ולא ראתה וכו' חזרה לראות וכו' ועיין בט"ז ס"ק ל"א מכל מקום לשיטות שאר הפוסקים דלא סבירא ליה הכי א"א לפרש כן וגם הקו' ראשונה צ"ע דזה פשיטא הוא דנעקר בפ"א כ"ז שלא קבעה ועיקר חדושה דידיה דא"צ לחוש לוסת הסירוג כ"ז שלא נקבע אכתי לא אשמעינן גם פירוש הב"ח דוחק יע"ש אלא פירוש דברי הרמב"ן שבטור פשוטים וה"ק הגיע יום כ"א ולא ראתה מותרת לשמש ור"ל ביום כ"ב דא"צ לחוש לוסת הדילוג ונימא כמו דדילגה פ"א מן כ' לכ"א כן עתה ניחוש שתדלג מן כ"א לכ"ב משום דוסת הדילוג

שאני כ"ז שלא נקבע אין חוששין וכה"ג הפי' בדילגה ליום כ"ב וכו' וכן פי' הרמ"א כאן לדברי הרמב"ן כמו שפירשתי אלא דאיהו נקט למילתיה בדלגה מן ט"ו ל"ו והרמב"ן נקט למילתיה בדילוג מן כ' לכ"א והיא היא אלא דעיקר חידושים שא"צ לחוש לדילוג כ"ז שלא קבעתו אפילו דילגה פעם או פעמים וכמו שכתב הרמ"א בהדיא ולזה נתכוין הש"ך: (טז) חוששת לט"ו באייר.

כתב בש"ך ס"ק ל"ג ומזה ראייה למ"ש בס"ק ל' דוסת החדש היינו עונה בינונית עכ"ל מיהו למ"ש בס"ק ל"ה וז"ל ולפ"ז מיירי הכא בהיה לה וסת קבוע מקודם לכן בט"ו לחדש עכ"ל לפ"ז אין ראייה מכאן דבהיה לה וסת קבוע לא מצינו שצריכה לחוש לעונה בינונית אלא באשה שאין לה וסת כלל וכמ"ש לעיל: (יז) י"א שחוששת לדילוג.

בט"ז ס"ק כ"ד ר"ל דהרמב"ן אע"ג דכתבו משמו שפסק כשמואל מ"מ הרמב"ן עצמו מחמיר להלכה כרב דג' ראיות סגי וכו' וא"ל ממ"ש הרמב"ן הביאו הטור אירע לה ראייה ליום כ"ג וכו' ומשמע דבעינן ד' ראיות כשמואל י"ל דשם קאי לענין קולא שמכאן ואילך לא תחוש אלא לדלוגה שאם נאמר שקבעה לה וסת הדילוג בג' ראיות היה נמשך מזה קולא שלא תחוש ליום כ"ב (וכצ"ל וכ"ג שכתב הוא ט"ס וצ"ל כ"א) עכ"ל ודבריו תמוהים דלא מבעיא לפמ"ש לדעת הש"ך והרמ"א שפירשו דמ"ש הרמב"ן הגיע כ"ב ולא ראתה דמותרת לשמש ר"ל דמותרת לשמש ביום כ"ג וא"צ לחוש לדלוג א"כ הרי בהדיא שפסק כשמואל אפילו לקולא ואפילו לפירוש הב"י דמ"ש הגיע כ"ב ולא ראתה דמותרת לשמש היינו ביום מ"ד מ"מ מודה דבלא ראתה בכ"ב לראייתה רביעית דמותרת לשמש ביום כ"ג דומיא דהגיע יום כ"א ולא ראתה דא"צ לחוש ליום כ"ב דהא לא איתחזק אליבא דכ"ע ועוד דעיקר דינא אינו אלא הך מלתא דוסת הדילוג כ"ז שאינו קבוע אינה חוששת לו כמו שמתחיל בזה וז"ל וסת הדילוג א"א עד שתקבענו וע"ז קאמר כיצד וכמ"ל בסמוך: (יח) וכן עיקר.

בש"ך ס"ק ל"ט כתב במ"מ וכו' עיין מש"ל סימן קפ"ד בזה: (יט) ואם לאחר ששינתה. בש"ך ס"ק מ' השיג על המע"מ שפירש דהטור סובר דלאו דווקא וכו' ופירוש זה צ"ע וע"ק דא"כ אפילו לא היה קביעותא הא' בכ' עקרה וסת הל' דכיון שראתה אח"כ בך' א"כ עקרה הפלגה ושינתה לכ' ואין צריך לחוש אלא להפלגת כ' וכדלעיל ס"ק ל"א וכו' עכ"ל הנה כ"ז גרם לו שלא היה לפניו הלכות נדה להרמב"ן ז"ל כי לא היה נדפס בימיו וז"ל הרמב"ן בהלכותיו פ"ו עקירת הוסת כיצד היתה למודה לראות מך' לך' ושינתה ולא ראתה ביום ד' וראתה ביום ל' זה וזה אסורים וכו' כשהיא חוששת לוסת הראשון שהוא יום ד' אינה מונה מיום וסת הראשון כדי שתהא אסורה לי"א ימים מיום השנוי אלא מאותו יום השנוי שהוא יום ל' מונה כ' אם ראתה בו חזר וסת הראשון למקומו לעולם מאחר ראייה אחרונה מונין כשחוזרה לראות ביום וסתה לך' אע"פ שחזר הוסת למקומו יש שהורה שצריכה לחוש ליום ל' ממנו ויש שהורה שאינה חוששת כלום משעה שחזר וסת הקבוע למקומו נעקר שאינו קבוע ולזה דעתי נוטה שאם אין אתה אומר כן תהא אשה זו כל ימיה רואה מך' לך' ועדיין צריכה לחוש לשלשים עכ"ל הרי בהדיא כפירוש המע"מ דהא התם מיירי בהפלגת ימים ולא לימי החדש וכמ"ש דמונה ד' מיום ל' וכן ליום ל' למאן דחייש שמונה ממנו היינו מיום כ' וע"כ דלאו בימי החדש איירי

וע"כ דמיירי שאחר ששנתה פעמים ליום ל' ואח"ז קודם שהגיע ל' ראתה לך' דליכא למימר דמיירי שפעם ג' לא ראתה ביום ל' אלא שאח"כ ראתה והפליגה לך' וכמ"ש הש"ך דהא בהדיא כתב דממונה ך' מאותו יום השנוי שהוא יום ל' אלמא דמיירי שראתה בכ' אחר שראתה בלמ"ד השניה ועוד דאי מיירי שלא ראתה בלמ"ד השלישי ואח"כ ראתה והפליגה לך' דא"כ מ"ט דמ"ד דצריכה לחוש ליום ל' דהא כיון דלא ראתה ל' בל' השלישי כבר נעקרה ראיות ל' דבחדא זימנא מיעקר א"ו דמיירי כמ"ש המע"מ דאחר ראית יום למ"ד השלישי הפליגה לך' ואפילו הכא דוקא הואיל וראתה בקביעות הראשון הוא דמיעקר יום ל' הא לא"ה לא מיעקריום ל' אע"פ שקבעה ראיתה בנתיים והוא כדעת הרמ"א וט"ז שס"ל הכי ודלא כהש"ך ומהרש"א שהבאתי לעיל מיהו מה דס"ל להרמ"א וט"ז דמנינן להפלגתה מראיה ראשונה ואין הראיה שבנתיים מפסיק בזה ל"נ כדבריהם אלא כדעת הש"ך וכמ"ל: ומ"ש בט"ז ס"ק כ"ח שהרמב"ן היה לו גי' אחרת בש"ס אמת שהר"ן בחדושו גרס כן אך מדברי הרמב"ן בחדושו נראה שגירסתו היה כגירסת רש"י והר"ן ועיין מה שכתבתי לקמן בסמוך: ומ"ש עוד בט"ז וז"ל ולפ"ז באמת אי לא ראתה ג"פ ביום ך' נעקר אפי' אי לא ראתה יום ל' שאחריו וראתה יום ך' שאחר אותן למ"ד אבל ברא"ש הגי' כמו בגמ' וצ"ע על ב"י וש"ע שלא הרגישו בזה עכ"ל אמת שכן משמע מדברי הרמב"ן שם בהלכותיו וז"ל שינתה ראיותיה ולא השווה אותם כגון ששינתה פעם א' ליום ל' והשני לל"ב והשלישי לל"ד נעקר הוסת הראשון ואין לה וסת לזו ע"כ ואחר כך בדין ד' כ' וז"ל הפסיקה ולא ראתה משעבר עליה יום עשרים ובדקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לעולם חזרה לראות חוששת ליום עשרים מראיה זו שעדיין לא נעקר הוסת עכ"ל משמע דוקא בסיפא בהפסיקה ולא ראתה מהני חזרה לראות ביום עשרים דהדרה לוסת קמייתא אבל היכא דראתה בנתיים לג' ראיות לימים אחרים לא מהני חזרה לראות ביום וסת הראשון דלהוי הדרה לוסת קמייתא וכ"מ מדכ' לקמן בדין שאחר זה בהפסיקה ג' עונות וז"ל חזרה לראות לסוף ך' לראיה זו חזרה למקומה והרי הוא כאלו ראתה בו כל ימיה אפי' הפסיקה שנה משעה שתראה ותחזור ותראה ליום כ' חזר הוסת למקומו שאין הוסת נעקר עד שתשנה אותן ג"פ לימים אחרים עכ"ל ומדכ' עד שתשנה אותו ג"פ לימים אחרים ולא כ' ליום אחר ר"ל שקבעה וסתה ליום אחר ע"כ דאפילו לא היה ביום אחד אלא ששינתה ראיתה לימים אחרים כיון ששינתה ג"פ נעקר וסת הראשון ולא מהני מה שתראה ליום ך' אבל מה נעשה אחר שהטור והש"ע לא הבינו כן וצריכין אנו לבטל דעתנו נגד דעתם: אלא מה שצ"ל ע לשיטת המע"מ שהבאתי לעיל דס"ל דאפי' היכא שלא הגיע עדיין למ"ד השלישי וראתה בכ' חוזרת לוסת קמייתא וא"ח ליום למ"ד אע"ג דעדיין לא נעקרה דראיה ך' לא מקרי עקירה כמ"ש לעיל אפ"ה מה שראתה בכ' שהוא יום קביעת הראשון מחשב לה לעקירה של ב' ראיות דלמ"ד דא"כ איך מצאנו דינו בסוגיא זו דגרסינן אר"פ לא אמרן אלא דקבעתה תלתא זמני דצריכא תלתא זמני למיעקר אבל בתרי זימני בחדא.

זימנא מעיקרא מאי קמ"ל תנינא אין האשה קובעת לה וסת עד שתקבענה ג"פ מ"ד חדא לחד ותרי לתרי וג' לג' קמ"ל תנא כוותיה דר"פ ובפרש"י כוותיה דר"פ דאפי' קבעת' תרי זימני בחדא זימנא מעיקרא היתה למודה להיות רואה יום עשרים ושינתה ליום למ"ד זו וזו אסורין הגיע יום ך' ולא ראתה מותרת לשמש עד יום ל' וחוששת ליום ל'

הגיע יום ל' וראתה כו' יום עשרים וראתה הותר יום ל' ונאסר יום ך' מפני שאורח בזמנו בא ע"כ ומאי ראייה מיייתי לדר"פ דלמא לעולם היכא דקבעתה בתרי זימני צריך תרי זימני למיעקרה ושאני הכא כיון דחזרה וסת הראשון למקומה זו מקרי עקירה לוסת שאינו קבוע שהרי אפי' היכא דלא עקרה כלל עדיין לוסת שאינו קבוע כגון דחזיא בך' ועדיין לא מטי יום ל' אפ"ה אמרינן דמיקרי עקירה לשיטת מע"מ וסיעתו וא"כ כ"ש הכא שכבר עובר פ"א יום ל' ולא ראתה ואח"כ ראתה בך' דזו מיקרי ב' עקירות ולעולם כל היכא דקבעתיה תרי זימני בעי תרי זימני למיעקריה ובשלמא לגי' הר"ן שהבאתי לעיל דגרס יום ל' וראתה יום ך' ולא ראתה יום ל' וראתה יום ך' וראתה לק"מ די"ל דס"ל להש"ס מאי דהדרה לוסת קמיייתא לא עדיף אלא כחדא עקירה ואי ס"ד דבעינן תרי זימני למיעקר לקביעות תרי זימני היה לה לחוש ג"כ ליום ל' מראיה זו א"ו דלתרי זימני ל"ל למיעקר אלא חדא זימנא אבל לגי' רש"י והרא"ש ז"ל דגרסי הכי יום ל' וראתה יום ך' ולא ראתה יום ל' וראתה יום ך' וראתה הותר יום שלישי ונאסר יום ך' מפני שאורח בזמנו בא ואי ס"ד דס"ל דמה שחזר וסת לקביעות הראשון מיקרי עקירה א"כ לא הוי סיעתא מהא לר"פ דש"ה דאיכא ב' עקירות א"ו דלדעת הרא"ש לא הוי בהא עקירה מה שחזרה לוסת הראשון ולפ"ז היכא דראתה בך' קודם שהגיע לשלשים השלישים צריכה לחוש ליום ל' ג"כ ואיך סתם הטור להלכה נגד דעת אביו הרא"ש ז"ל ודוחק לחלק ולומר דהא דכ' המע"מ דזה שראתה בך' שהוא יום קביעות הראשון מיחשב לה לעקירה לב' ראיות דלמ"ד דוקא אם הדרה לקביעות קמיייתא ע"י ראיית עשרים קודם שהיא נעקר ראיות ך' ג"פ הוא דמיחשב עקירה לוסת שאינו קבוע משא"כ היכא דלא ראתה ג"פ בך' וחזרה וראתה בך' דאע"ג דהדרה לקביעות קמיייתא ע"י ראייה ך' כיון שלא קבעה בנתיים ליום אחר מ"מ לא אלים כולי האי ולמיחשב נמי עקירה לראייה למ"ד שאינו קבוע ומש"ה מיייתי הש"ס שפיר סיעתא לר"פ דס"ד דבעי תרי זימני למיעקר אמאי אינה חוששת ללמ"ד וז"א דמ"ש כיון דסוף סוף הדרה לקביעות קמא א"כ נחשוב לעקירה דזו דוחק וצ"ע: ודע דלפני הש"ך בכוונת הטור והש"ע צ"ל שאחר ל' שלא ראתה חזרה וראתה ומאותה ראייה הפליגה לעשרים וראתה דאל"כ לא שייך לומר שהפליגה לך' וכ"ה להדיא בנה"כ והא דאמרינן הותר למ"ד הטעם פשוט כיון דלא ראתה בלמ"ד השלישי עקרה לה לראיית למ"ד בחדא זימנא שלא ראתה וכ"כ בס' באה"ג: (כ) ואם חזרה לראות ביום וסת הראשון.

וה"ה להפסיקה וכו' ועיין בט"ז מה שהשיג על המהרש"ל ז"ל במה שפ"י דברי הטור וכל השגותיו אין בהם ממש וכמ"ש בנה"כ ודבר ד' היתה ברש"ל ז"ל שכוון האמת בזה שכן הוא בהדיא בהלכות הרמב"ן ז"ל פ"ו וכמ"ש ל' וז"ל שינתה ראיותיה ולא הושה אותן נעקר וסת הראשון הפסיקה ולא ראתה משעבר עליה ך' ובדקה ולא ראתה שוב אינה חוששת לעולם חזרה לראות חוששת ליום ך' מראיה זו שעדיין לא נעקר הוסת הפסיקה הרבה כדי ג' עונות של וסת וראתה אינה חוששת לוסת הראשון חזרה לראות לסוף ך' לראיה זו חזר הוסת למקומו והרי הוא כאלו ראתה בו כל ימים אפי' הפסיקה שנה משעה שתראה ותחזור ותראה ליום ך' חזר הוסת למקומו כו' עכ"ל הרי להדיא כמו שפ"י המרש"ל ז"ל דתרי דינים נינהו דברי שא לא איירי בהפסקת ג' עונות אלא הפסיקה אפילו

פ"א והטעם משום דאין כאן הפלגות עשרים ומ"ש הטור חזרה לראות חוששת מיירי אפי' הפסיקה ג' עונות ומטעם סילוק דמי' הוא אפ"ה כשחזרה לראות הדרא לקדמייתא: מיהו מה שנראה לכאורה מדברי מהרש"ל דבהפסיקה מלראות ג' עונות וחזרה וראתה מיד צריכה לחוש ליום עשרים מראיה זו ליתא אלא דא"צ לחוש אלא כשתחזור ותראה ליום ך' מראיה זו אז הדרה לוסת הראשונה אבל כ"ז שלא חזרה לראות ביום וסת הראשון א"צ לחוש לשמא תחזור לוסת הראשון וכמבואר בהלכות הרמב"ן שהבאתי לעיל שכ' הפסיקה הרבה כדי ג' עונות של וסת וראתה אינה חוששת לוסת הראשון חזרה לראות כו' אבל כ"ז שלא חזרה לראות בוסת הראשון א"צ לחוש לשמא תחזור לוסת הראשון וזו דלא כמ"ש בט"ז סס"ק זה שכ' ג"כ דכל שתחזור ותראה לאחר הפסקת ג' עונות דצריכה לחוש מראיה זו לוסת הראשון וכ' דהיינו כדעת הרמב"ן שבסס"י שכ' משעברו ימי עיבור והנקה ותראה פ"א חזרה לוסתה אפי' אינה רואה בזמן וסתה ותמה על הש"ע שכ' כאן דדוקא בחזרה לראות ביום הוסת דליתא והדין עם המחבר בש"ע שכן מבואר ברמב"ן וכמ"ש וע"כ נ"ל דיש לחלק בין דינא דהכא לעברו ימי עיבור והנקה וכמ"ש בס' נקה"כ כאן דשאני ימי עיבור דלא היתה בחזקת מסולקת דמים אלא משום דעיבור והנקה גרם לסילוק דמים וא"כ לא נעקר הוסת וכשעברה הגרם חזר למקומה משא"כ בנדון זה דעקרה לוסת מש"ה בענין שתחזור ותראה ליום וסת הראשון וכן מ"ש הטור וז"ל חזרה לראות חוששת ליום ך' מראיה זו שעדיין לא נעקר וסת הראשון ממקומו בין אם פסקה מלראות או ששינתה בראיות שאינן שוות כו' עכ"ל צ"ל דחזרה לראות ליום שהיתה למודה לראות וההפלגות בימים צ"ל דאיירי שראתה שתי ראיות וראיה ב' היתה בהפלגות כ' מראיה א' ואף שלכאורה דבריו אינן במשמע כן מ"מ צריך לפרש כן שהרי כל דבריו לקוחין מהרמב"ן ושם מבואר כן להדיא ובלא"ה צריכין אנו לפרש דברי הטור כן וכמ"ש בב"ח וז"ל חזרה לראות כו' איכא לתמוה דדברי רבינו סותרים זא"ז תוך כ"ד דכתב תחילה בשינתה ראיותיה דנעקר וסת הראשון וכאן כ' בשינתה ראיותיה דאינו נעקר וצ"ל דתחלה לא אמר דנעקר אלא לענין שלא תהא חוששת לו דה"ל כאשה שאין לה וסת כלל דא"ח אלא ליום ל' לראייתה וגם חוששת להפלגה שבין ראיה אחרונה של וסת הראשון לראיה זו ששינתה עכשיו אבל א"צ לחוש להפלגת וסת הראשון כיון שנעקר בג"פ אבל כאן מדבר דהיכא דשינתה ראיותיה ג"פ וחזרה לראות בסוף עשרים דאפי' בפ"א בלבד חזר הוסת למקומו וחוששת לו כבראשונה וצריך עוד ג"פ לעוקרו וכו' דהיינו דאיכא הפלגות עשרים בין שתי הראיות עכ"ל הרי בשינתה ראיותיה ע"כ צ"ל דמיירי בחזרה לראות בוסת הראשון וכה"ג בפסקה מלראות ג' עונות כן פירושו דהא האי חזרה לראות קאי אתרווייהו וכמ"ש בין אם פסקה מלראות ובין אם שינתה כו' וזה פשוט: אמנם מה שעלה על דעת הט"ז דאע"ג דלא ראתה פ"א לך' מ"מ חשבינן הפלגתה מיום זו שהיתה ראויה לראות והש"ך בנקה"כ דחה סברא זו בשתי ידיים הנה הרמב"ן בחדושו ס"פ האשה כ"כ כדברי הט"ז וז"ל שם היתה למודה להיות רואה יום ך' ושינתה ליום ל' כו' מדקתני האי לישנא ש"מ דוסת הפלגה הוא דקבעה מך' לך' והשתא ק"ל כיון דקיי"ל מראיה לראיה מנינן ולא לפי מנין הראוי כדאי' בשילהי בנו"כ כשהגיע יום ך' ולא ראתה ומנו עשרה לתשלום למ"ד ולא ראתה הגיע יום ך' וראתה דקתני כי אורח בזמנו בא מאי נינהו הא ליכא הפלגה דעשרים

השתא ואיכא למימר הכא מנינן למנין הראוי ויום מ' לראיה אחרונה זו היא יום ך' דקתני שאם ראתה בעונות ראשונות ביום זה תראה ואפילו וכו' שאלו ראתה בעונות של ך' ואירע לה ראיה ביום זה אמרינן אורח בזמנו בא דהכא רגלים לדבר שלמנין הראוי חוזרת אלא שכל זמן שרואה בוסת השינוי מונין לישן מאותה ראיה (כדר"ה בריה דר"י ס"פ בנות כותים) אבל מכיון שהפסיקתה וחזרתה לראות ביום א' אם למנין הראוי חזרה מונין לוסת הראשון לפי אותו מנין כאלו ראתה ואין אומרים הפלגה שלמה היא זו שרגלים לדבר אבל הרב ר"א בר דוד פירש ז"ל לזו בוסת החדש לפי דעתו למודה ליום ך' לחדש ושינתה ליום למ"ד בחדש קתני ולפי פירוש זה בוסת של הפלגה אין אומרים חזר הוסת למקומו עד שתראה עכשיו ותחזור ותראה לסוף ך' שחזר האורח בזמנו עכ"ל הרי לפניך שהרמב"ן מפרש כן כדברי הט"ז אמנם נראה אחר שהביא לדברי הראב"ד ז"ל דמפרש לסוגיא בהפלגה לימי החדש חזר מסברתו וכמ"ש לבסוף דלפירושו אין אומרים חזר הוסת למקומו עד שתראה ותחזור ותראה וקבע כדברי הראב"ד בהלכותיו וכמ"ש"ל ונתברר לפנינו שדברי הרש"ל ז"ל מכוונים להלכה וכמ"ש בט"ז דמ"ש בין הפלגות ימים שוים או להפלגת בימי החדש אטו ראיה זו גורם לראיה אחרת ליתא וכמ"ש בס' נקה"כ דשאני ושאני וכמבואר בדברי הרמב"ן עצמו: הב"י הק' דאמאי פסק כר"א דאמר כל אשה שעברו עליה ג' עונות ד"ש דבמסולקת דמים מחזקינן לה דהא משמע התם דלכתחלה לא פסקינן כוותיה שלא בשעת הדחק כדאי' התם בפ"ק ועיין במע"מ שכתב ליישב דוקא לענין טהרות מחמרינן דלא כר"א משא"כ לענין וסתות פסקינן כר"א יע"ש ולענ"ד נראה לחלק בע"א ע"פ מ"ש בתה"ד סימן רמ"ז על נדון אחר וז"ל שם ונראה דטעם יפה לחלק דלענין מעל"ע הרי דם לפניך אלא דלא ידעינן אימתי קא אתי וכיון דאיכא ריעותא לפנינו מטמאינן אבל בדיקה לבעלה אינו אלא משום שמא תראה וכו' ואהא ליכא ריעותא לפנינו יע"ש וכה"ג איכא למימר בנ"ד דעד כאן לא פליגי רבנן אר"א אלא היכא דחזיא ריעותא לפנינו חיישינן שמא הך ראיה היתה מקודם אבל כ"ז שלא תראה לא חיישינן לשמא תראה וחילוק נכון הוא: בש"ך ס"ק מ"ג ואין לה וסת כלל וכו' ועוד כ' בב"י ושאר אחרונים דחוששת לעונה בינונית עכ"ל ונראה לכאורה דדוקא בכה"ג שראת' לל' ולל"ב ול"ד הוא דצריכה לחוש לעונה בינונית מראית יום ל"ד אבל אי היתה רואה לל"א ואח"כ לל"ב ול"ד וכה"ג לא היתה צריכה לחוש לעונה בינונית כיון דהוחזקה זו שלא תראה תוך למ"ד אע"ג דאחר למ"ד אין לה וסת קבוע מ"מ תוך למ"ד הוחזקה שלא תראה וכמ"ש בתה"ד סי' הנ"ל ופסק כן המחבר בס' קפ"ו סעיף ג' באשה שהוחזקה לראות בענין זה שלעולם לא בפחות מן י"ד יום אחר טבילתה אינה רואה אבל לאחר י"ד יום אין לה קביעות דתוך י"ד יום חשיב כיש לה וסת לענין שא"צ בדיק' לפני תשמיש מיהו י"ל דאיהו לא הקיל אלא לענין בדיקה לפני תשמיש דבלא"ה הרשב"ם והרבה גאונים ס"ל דכל לבעלה לא בעי בדיקה ואפי' אי בעי לאחמורי לא שבקינן אבל בעלמא אפשר דלא סמכינן אזה וכן משמע שם: (כא) כל וסת שנקבע מחמת אונס.

הטור פסק כהרז"ה וכן נראה דעת רש"י בסוגיא זו דקבעה וסת לקפיצות לחוד אמנם אי צריכה לחוש בקפצה פ"א או שתים כ"ז שלא קבעה זה אינו מבואר בדברי הטור רק לקמן בוסת הגוף כ"כ דכ"ז שלא קבעה צריכה עכ"פ לחוש לו פ"א ומדברי הפרישה

סעיף נ"ט נראה שאין חילוק בין וסת הגוף לקפיצות ובכל הדינים שוים הם לדעת הטור וסיעתו אך בהגהות דרישה כ' שיש מחלקים בין וסת הגוף לאונס דוסת הבא מחמת אונס כ"ז שלא קבעה א"צ לחוש לה ולכן כ' הטור הדין גבי וסת הגוף ולא השמיענו כזאת גבי קפיצות עכ"ד וכן נראה דעת הש"ך בסימן קפ"ז ס"ק ל"ה שכ' וז"ל אע"ג דהתם צריכה למיחש לוסת הגוף אפי' שלא בשעת וסת החודש וכו' ש"ה שוסת הגוף בא מעצמו וכו' ותשמיש חשיב כמו אונס ע"י קפיצה עכ"ל: ואכתי ק' מה יענה לדעת הטור דס"ל דקבעה לקפיצות לחוד ואמאי לא נימא כן בתשמיש דניחוש לה אפי' פ"א אע"ג דלא קבעה ביום ידוע א"ו דס"ל להש"ך דאפי' לדעת הטור שאני קפיצה דל"ח לה כל זמן שלא קבעה אלא דוקא לאותו היום הוא דחיישינן וכמ"ש כאן בס"ק מ"ח מיהו למ"ש הש"ך כאן וז"ל כיון דע"י קפיצה ליום ידוע בג"פ קבעה וסת א"כ בחדא זימנא נמי מיחוש חייש עכ"ל לפ"ז בקפיצות גרידא נמי כיון דלדעת הטור קבעה בג"פ בחדא זימנא נמי מיחוש חייש לה והוכחות הש"ך לעיל בלא"ה לק"מ וכמ"ש הט"ז ס"ק י"ו שם דמכח חששא זו דלא הוחזקה ג"פ לא אסרינן לבעלה עולמית ע"ש גם נראה להוכיח כדעת הפרישה דאי ס"ד כשיטות החולקים דס"ל דגם הטור ס"ל לחלק בין וסת מחמת אונס לוסת הגוף א"כ קשיא אמאי נקט הברייתא כל שתקבענה מחמת אונס לא קבעה וסת ולמסקנא אתי לאשמעינן דלא קדמה לימים לחודא משום דקפיצה דאתמול גרמה ק' מאי אריא מחמת אונס הא אף בוסת הגוף הדין כן ודוחק לומר דלרבנותא נקטיה אמנם אי נימא דלדעת הטור וסת מחמת אונס או וסת הגוף שוין הם דדא ודא אחת היא לק"מ דנקט קפיצה וה"ה וסת הגוף ועיין בחדושי גמ' מה שכתבתי בזה ואין להאריך יותר בזה דאין נ"מ לדין דלא פסקינן כהטור וסיעתו: (כב) מ"מ חוששת לו.

כ' בש"ך אבל לוסת החדש ולהפלגה צריכה לחוש אפי' בפ"א וכו' אבל אם לא תקפוץ אח"כ לאותו כו' עכ"ל כל זה מבואר בס' בעה"נ בהדיא וז"ל ואלו וסתות הנקבעים ע"י קפיצות ואכילות כמו שהם נקבעים בג"פ כך היתה חוששת להם בתחלת קביעותן שאם קפצה וראתה בריש ירחא דניסן וקפצה וראתה בריש ירחא דאייר חוששת לקפיצות ומקפיצות ואילך חוששת כל היום עכ"ל בשער הוסתות הרי להדיא דחוששת לאותו היום בפ"א ודוקא היכא דקפצה אבל בלא קפיצה א"ח ליום גרידא אע"ג דבוסתו' הגוף ס"ל להראב"ד דצריכה לחוש מתחלה לאותו יום וכמ"ש הרא"ש בפ' האשה בשם הראב"ד מ"מ בקפיצה א"צ לחוש לאותו יום כ"ז שלא תקפוץ וכמ"ש הש"ך: ומיהו מה שכ' הש"ך וז"ל אע"ג דגבי פיהוק אמרינן לקמן דחוששת לוסת החדש אף בלא פיהוק וכו' לא ידעתי כוונתו דמהא דלקמן אין ראייה דמש"ה צריכה לחוש לוסת החדש אף בלא פיהוק דחיישינן בכל שעה ושעה לשמא תפהק עוד ותקבע לה וסת לימים ולפיהוק ואז היא אסורה כל היום כדס"ל להש"ך לקמן וכמ"ש בנקה"כ ודלא כהט"ז לקמן ס"ק ל"ט אבל בקפיצות הוא בידה שלא תקפוץ עוד וכמ"ש הרז"ה בהשגותיו על הראב"ד יע"ש מש"ה כ"ז שלא תקפוץ א"צ לחוש ליום גרידא וכ"נ מדברי הרא"ש שם שכתב וז"ל ואם פיהקה וראתה וכו' אבל צריכה לחוש שמא תקבע לה וסת לעתים ידועים כגון אם היה בין פיהוק ראשון לשני שלשים יום ובין שני לשלישי עשרים יום (ולא ראתה) לכשתגיע ליום למ"ד חוששת שמא תקבע לה וסת לל' כ"ז דקדק הראב"ד עכ"ל מדכ' חוששת שמא תקבע לה וסת מפיהוק משלשים לשלשים משמע אבל ליום גרידא ל"ח

לה ומיהו בטור כתב וז"ל אבל צריכה לחוש לסוף למ"ד שמא תקבע וסת לימים גרידא עכ"ל אלמא דלימים גרידא נמי חיישינן ולפ"ז עלו דברי הש"ך כהוגן וכ"נ מן הגהות רמ"א סעיף י"ט שכתב דחוששת לכ"א בפ"ע הגם שבב"י כתב שם דמה שכתב הטור שמא תקבע וסת לימים גרידא הוא ל"ד שאפשר שתקבע וסת מורכב מפיהוקים וימים מ"מ הא נמי איתא דחוששת לימים גרידא וכ"כ בס' לחח"מ אלא דגבי וסת הפיהוק לא נ"מ מידי אם היא חוששת לימים גרידא או שחוששת לוסת המורכב דבין כך ובין כך אסורה לשמשכל היום אע"פ שלא פיהקה דשמא תפקק עוד מכל מקום הדין אמת שחוששת נמי ליום גרידא ונ"מ נמי לדינא לדעת הי"א שבהגהות רמ"א בסעיף כ"ג דס"ל דאכילות שום וכיוצא בו דינו כמו וסת שתראה ע"י מקרה שבגופה ואם כן אם ראתה על ידי אכילות שום בר"ח אי אמרינן דאינה חוששת ליום גרידא היתה מותרת לשמש בר"ח השני שהרי אפשר לה שתשמור א"ע ולא תאכל שום וכיוצא בו אבל אי אמרינן שחוששת ליום גרידא אסורה לשמש בר"ח השני ולפ"ז נחא במ"ש הש"ך על דין זה שאינה חוששת בוסת הקפיצה ליום גרידא כן נראה לי כאלו חידש זה מדעתיה דנפשיה משום דלא מוכח כן מדברי הראב"ד בס' בעה"נ וכפי מה שכתב הרא"ש בשמו בפ' האשה וכמש"ל י"ל דהראב"ד ס"ל אף בוסת הגוף ל"ח ליום גרידא רק לוסת המורכב והא דכ' דאסורה ליום ל' היינו משום דאין בידה לשמור א"ע שלא תפקק אולי תקבע וסת לימים ולפיהוק מש"ה ס"ל גבי וסת קפיצות שא"צ לחוש לאותו יום עד שתקפוץ משום דבידה הוא שתשמור א"ע שלא תקפוץ אבל לדידן דס"ל דצריכה לחוש אף ליום גרידא י"ל אף בקפיצות חיישינן לה אף כ"ז שלא תקפוץ מש"ה כ' דז"א משום דיש לחלק בין קפיצות לפיהוק ועיין מ"ש עוד לקמן בזה: (כג) הרי נקבע א' בשבת.

כ"ז הוא דעת הרמב"ם וס"ל דלישנא בתרא פליג אל"ק אבל הרשב"א וכ"כ הטור והמ"מ בשם הרמב"ן ס"ל דל"ב לא פליג אל"ק וכמ"ש הש"ך בשמם ובס' תפארת שמואל כ' שהרמב"ם היה לו הגי' כמו שהיה בס' ישנים שלפנינו ולפי גי' זו מבואר דהני תרי לישני פליגי ופסק כל"ב עכ"ד וכ"כ ברש"ל שם בסוגיא זו מיהו מ"ש הרש"ל שם דהרמב"ן ס"ל כהרמב"ם מדברי המ"מ לא נראה כן וכמש"ל מיהו מדברי הרמב"ן בהלכותיו פ"ו די"ב לכאורה נראה כהרש"ל: (כד) קפצה ביום ידוע כגון בר"ח.

ואם קפצה בר"ח ניסן וראתה וקפצה בריש ירחא דסיון וחזאי וקפצה בריש ירחא דתמוז וחזאי אע"ג דכולה ראיות בר"ח נינהו לא קבעה וסת לא לקפיצות ולא לימים אבל אם קפצה בשלשה ר"ח רצופים וראתה קבעה לה לימים ולקפיצות דכל ריש ירחא דתקפוץ מוחזקת בטומאה עד שתקפוץ שלשה ר"ח רצופים ותמצא טהור הראב"ד בס' בעה"נ: (כה) יש שקובעת וסת ע"י מקרים שיארעו בגופה כגון שמפקת כו'.

בגמ' חשיב נמי שופעת דם טמא מתוך דם טהור והפוסקים השמיטו לפי דהאידינא כל דם בטמא מחזקין ליה ובשו"ת פ"י חי"ד כ' דה"ה בראתה תחלה כעין מוגלא ואח"ז דם דהיינו שופעת דם טמא מתוך דם טהור ולדינא דבריו נכונים אך הפוסקים לא הזכירו זה וצ"ע אח"ז ראיתי בהגהות שערי דורא דחשיב ליה לשופעת דם טהור מתוך דם טמא בין שאר וסתות שאשה קובעת בהן עיי"ש: ודע דכ"ז לשיטת שאר פוסקים אבל הרמב"ם ז"ל סובר דוסת הגוף הם הנמשכים אחר וסת הקבוע בימים והמשנה הודיע לנו שבוסת

הקבוע לימים באים המקרים האלו או א' מהן ונ"מ לטהרות שאינה חוששת אלא לאותה שעה שרגילה לראות בו אבל לבעלה אין נ"מ בוסת הגוף עיין בפ"ח מהלכות א"ב ופ"ג מהלכות מו"מ ובמ"מ הביאו בית יוסף כאן: (כו) ודווקא שקבע וסת לשניהם ביחד.

כ' בש"ך ס"ק נ"ז ואז כשהגיע העת ולא באו שניהם ביחד א"ח כלל אפי' כדין וסתות שאינו קבוע וכו' כ"כ הפרישה עכ"ל כתב כן לאפוקי ממ"ש בב"י על מ"ש הטור ואינה חוששת אלא לשניהם ביחד וז"ל ופי' א"ח היינו לומר שא"ח לו כדין וסת קבוע אלא כדין וסת שאינו קבוע ונ"מ שאם לא בדקה ולא ראתה ה"ז בחזקת טהורה כדין וסת שאינו קבוע אבל מ"מ צריך לחוש לו כדין וסת שאינו קבוע עכ"ל.

וע"ז השיג בפרישה דכיון שקבעה לימים ידועים א"צ לחוש עוד לכ"א בפ"ע אפילו כדרך שחוששת לוסת שאינו קבוע: (כז) פיהקה בר"ח וכו'. ואסורה לשמש עד שתבדוק והק' בט"ז סעיף קטן ל"ח וז"ל ק' הא איתא בסימן זה סעיף ד' וכו' ונראה דכאן בפיהוק גרע טפי וכו' ועיין בפרישה מ"ש בזה ועיקר כמ"ש הט"ז דכאן גרע טפי דהא עיקר הטעם דמותרת כיון שעברה וסתה ולא הרגישה וכמ"ש הרשב"א והטור בסימן זה וסימן קפ"ד אבל הכא היינו הרגשה דידה וכ"כ בס' מע"מ: (כח) אינה חוששת עוד לפיהוק גרידא.

בש"ך סק"ס ומשמע לעונה בינונית אין צריך לחוש וכו' וכ"מ בסעיף שאח"ז ומזה ראייה וכו' עכ"ד ועמ"ל דאין מזה ראייה משום דהיכא דהיה לה כבר וסת קבוע אלא ששינתה פעם או פעמים לוסת אחר כ"ז שלא נעקר הראשון אין צריך לחוש לעונה בינונית וכמ"ש"ל ומש"ה לא פסיקא ליה למימר דצריכה לחוש לעונה בינונית דהא היכא דהיה לה וסת מקודם אין צריך לחוש לעונה בינונית משא"כ לוסת החדש ולהפלגה לעולם צריכה לחוש: (כט) וכולם אין חוששין להם אלא לשעתה.

כתב הש"ך ס"ק ס"א וז"ל ונראה כ"ש אם מתחלה גם מקודם הוסת דצריכה לפרוש כל אותה עונה שלפני הוסת וכל הוסת וכו' דבריו תמוהים לכאורה דממ"נ במאי איירי אי בהיה לה וסת המורכב דהיינו וסת הגוף לימים ידועים הא בלא"ה אסורה כל היום לשיטת הש"ך וכמ"ש בש"ע לקמן סעיף כ"ה וכפי מה שהבין הש"ך בנקה"כ וכפי מ"ש בס"ק נ' דכל העונה אסורה ודלא כט"ז בסמוך ואם כן מאי אריא שראתה לפני הוסת אפילו לא ראתה אלא לאחר התחלת הוסת נמי אסורה כל אותה העונה שלפני הוסת ואי דמיירי שאינו ליום ידוע אם כן לעולם תהא אסורה לדעתו דהא כל יומא איכא לספוקי שמא תראה ומי גרע מאשה שאין לה וסת שאינה אסורה לבעלה אלא דצריכה בדיקה ואף זו כן וא"ל כוונת הש"ך ג"כ דלענין זה אסורה אותה עונה עד שתבדוק קשה פשיטא דכיון דא"ל יום קבוע לוסתות הגוף שלה ודרכה לראות מקודם הוסת ודאי דאסורה לשמש עד שתבדוק ומאי אריא דאסורה כל אותה העונה הא אפילו לא היתה אסורה אלא אותה שעה שרגילה להקדים לפני וסתה אפ"ה דינה כל ימים כדין אשה שאין לה וסת דהא בכל עת איכא לספוקי שמא תבא המקרה שבגופה ותראה מקודם וא"ל דכוונתו דלענין זה נ"מ במה דאסורה כל אותה עונה כגון שיש לה שעה קבועה לוסת המקרה שבגופה כגון בחצות היום או בחצות הלילה וחצי שעה קודם המקרה שבגופה דרכה לראות דם וכבר כתב הש"ע לעיל סעיף ג' דאשה קבעה וסת לשעות ולא לימים אע"ג

דהתם מיירי בגוונא אחרינא וכמש"ל מ"מ י"ל ה"ה בכה"ג בוסת שעל ידי מקרה שבגופה ואם כן בכל יום בשחרית או בתחילת הלילה כשוסתה בחצי הלילה היתה מותרת לשמש בלא בדיקה שלפה"ת והיה דינה כדין אשה שיש לה וסת דאין צריך בדיקה לפני התשמיש כדלעיל סימן קפ"ו אבל השתא דאסורה כל העונה מחמת ראייתה אם כן כיון דאינה יודעת יום ראייתה דינה כדין אשה שאין לה וסת לגמרי ועכ"פ צריכה בדיקה לפ"ת: (ל) אם אחד מאלו בא לזמן ידוע אז ודאי אסורה כל עונות.

עיין בט"ז ס"ק נ"ט מה שהקשה דברי הראב"ד אהדדי וכתב לחלק בין עונת הוסת שקודם הוסת לאחר הוסת ובס' נקה"כ חלק עליו וגם דבריו דחוקים ומגומגמים גם מה שמסיים וז"ל מיהו מתשו' הרשב"א סימן תתל"ח והעתיקו הש"ע לעיל סימן קפ"ז סי"א משמע דאפילו בוסת שאינו קבוע צריכה לפרוש כל העונה וכו' לא ידעתי כוונתו דהא התם בליל טבילה כיון שאין לה שעה קבוע ודאי דצריכה לפרוש כל העונה דכל שעתא ושעתא חיישינן דלמא השתא דתחזי אי נימא דטבילה לחודא גרם וכ"ש אי נימא דטבילה עם תשמיש גורם הראיה דאסורה לשמש מה"ט כל העונה ולא דמי כלל להכא בוסת שע"י מקרים שהראיה בא עם המקרים מש"ה כל זמן שלא קבעה אינה אסורה כל העונה ובס' מנ"י כתב לתרץ קו' הט"ז דמה שכתב הרא"ש כ"ז דקדק הראב"ד לא קאי אלא על סוף דבריו שם אבל מה שכתב הרא"ש שם דבוסת המקרה הקבוע ליום ידוע דצריכה לפרוש מבעלה כל העונה כדין וסת לימים לחודייהו הן דברי הרא"ש ואין הראב"ד מודה לזה עכ"ל וגם ע"ז ק"ל דהא כתב הרא"ש וז"ל ואם פיהקה בר"ח וראתה בר"ח וראתה ושוב פיהקה בתוך החדש וכו' ואם פיהקה וראתה ופיהקה וראתה ולא ראתה שוב אינה חוששת לפיהוק גרידא אבל צריכה לחוש שמא תקבע לה וסת פיהוק לעתים ידועים כגון אם היה בין פיהוק הראשון לשני ל"ד יום וכו' כ"ז דקדק הראב"ד ואי ס"ד דהראב"ד ס"ל דאפילו בוסת המקרים הקבועים ליום ידוע דאינה חוששת אלא לשעתה א"כ איך כתב הרא"ש דצריכה לחוש לשמא תקבע וסת פיהוק לעתים ידועים דהא צריכה לחוש לשמא תקבע וסת לעתים ידועים לחוד בלא פיהוק דבשלמא אי ס"ל להראב"ד בוסת המקרים לעתים ידועים דצריכה לחוש לכל העונה ניחא דלאו דוקא קאמר דה"ה דצריכה לחוש לשמא תקבע וסת לעתים ידועים בלא פיהוק אלא משום דליכא נפקותא לדינא בין אי צריכה לחוש לוסת המורכב לעתים ידועים ולפיהוק או לוסת העתים לבד דסוף סוף צריכה לפרוש כל העונה נקט חדא מינייהו וכ"כ בס' מע"מ דל"ד קאמר דתיחוש לעתים ידועים ולפיהוק אלא דה"ה דצריכה לחוש לשמא תקבע לעתים ידועים לבד וכ"כ הטור אבל אי נימא דבוסת המורכב א"צ לפרוש כל העונה א"כ לא ה"ל למימר דתחוש לוסת המורכב לעתים ולפיהוק אלא עדיפא ה"ל לומר לדעת הראב"ד דצריכה לחוש לשמא תקבע לעתים ידועים ואז אסורה כל העונה והרי על זה כתב דכן דקדק הראב"ד והרי להראב"ד איכא נפקותא רבתי לדעת המנ"י וצ"ע: (לא) היה המקרה לזמן ידוע אינו נעקר א"כ בא המקרה שלשה פעמים בזמנו ולא ראתה אבל במקרה לבד או זמן לבד שלא ראתה בהם אינו נעקר ע"כ.

נ"ל הא דאמרינן בזמן לבד אינו נעקר היינו לענין זה דאם הגיע היום ולא פיהקה ולא ראתה מ"מ צריכה לחוש אחר כך אם הגיע היום ופיהקה דמה שלא ראתה באותו יום הוא משום שלא פיהקה אבל מ"מ לענין זה נעקר דא"צ לפרוש כל אותו היום כ"ז שלא

פיהקה כגון אם ראתה בג' בחדש ע"י פיהוק ואח"כ עברו ג' ר"ח ולא פיהקה שוב א"צ לחוש לר"ח כ"ז שלא פיהקה וא"צ לחוש לשמא תפקק ואז אסורה כל היום דהא עברו ג' ר"ח ולא פיהקה ומה"ת תחוש לשמא תפקק דהא כבר עברו ג' ר"ח ולא פיהקה הא חזינן דאין היום גורם שתפקק אבל לענין זה לא עקרה באם שתפקק אח"כ בר"ח צריכה לחוש לו ומה שלא ראתה בג' ר"ח משום שלא פיהקה ועיין בב"י כנ"ל: אני טרם אכלה לדבר בדיני קביעות וסת אנה ה' לידי ס' כו"פ וראיתי שכ' לעיל בסעיף וי"ו ס"ק ח' וז"ל בא' בשבת כ' המנ"י אע"ג דבלא"ה איכא הפלגה שוים מ"מ בהפלגה בעינן ד' ראיות ובוזה סגיא בג' ונכון הוא אלא יש עוד הבדל דבשבוע אף אם תראה ב' ימים מקדם כשיגיע וסת ההוא חוששת אבל אם אתה עושה וסת הפלגות הא בטלה הפלגתה וכן אם יעבור וסת א' ולא תראה בהפלגה בטלה הפלגתה עד שתשוב ותראה משא"כ בוסת שבוע עכ"ד ואני כתבתי ג"כ כ"ז לעיל ועוד כתבתי נ"מ אחרינא לענין אם עברו עליה ג' עונות יע"ש: תו כ' בס"ק הנ"ל וז"ל לכך אני מסופק אם תראה ד' ה' פעמים בכל יום א' בשבוע ג' שיש כאן לומר שקבעה וסת שבוע וכן י"ל שקבעה וסת הפלגה מכ"ב לכ"ב במה נימא שקבע כי יש נ"מ לדינא כמ"ש ואפשר דיותר שכיח הפלגה מוסת השבוע ולכן אם נוכל לומר שהוא הפלגה למה נימא שהוא וסת שבוע דהא ל"ש דיהיה יום ושבוע בזמן מוגבל גורם הראיה וצ"ע עכ"ל וכן כתבתי לעיל והבאתי ראיה מלשון הרשב"א בתה"א וכ"כ הרמב"ן בחדושו ס"פ האשה לשון הרשב"א ועתה עיינתי וראיתי שזה מוכרח מן הש"ס דתלינן טפי שהוא וסת הפלגה מלמיתלי במזל היום שהוא הגורם דהא גרסינן בס"פ בנו"כ אר"פ נחזי אנן היתה למודה להיות רואה ליום ט"ו וכו' וקסבר ר"פ עשרים ותרתינן מעשרין ותרתינן מנינן נדה ופתחילי מכ"ז מנינן א"ל ר"ה בריה דר"י ממאי דילמא כו' דאלת"ה כו' ופסקו הפוסקים כר"ה בריה דר"י ואי ס"ד דתלינן דהיום הוא הגורם אע"ג דאפשר למיתלי בהפלגה שוה א"כ מאי מותיב ר"ה בריה דר"י על ר"פ ואמאי פסקו הפוסקים כוותיה דהא לא דמיא כלל מאי דמיתתי ראיה מהאי תרנגולא דשאני הכא שהרי כיון שהיתה למודה לראות ליום כ"ב לראייתה א"כ לעולם ראייתה ביום שוה לימי השבוע שהרי אם היתה ראייתה מתחלה ליום א' בשבוע ואח"כ כשהפליגה לראות ביום כ"ב מראיה א' תחול ג"כ ביום א' וכן לעולם וא"כ אח"כ כשדלגה לראות ביום כ"ז לראייתה אף שבטלה הפלגתה ולא מנינן להפלגות כ"ב אלא מראיות כ"ז מ"מ היום קבוע של ימי השבוע עדיין לא בטל אף שלא ראתה פ"א ביום א' של שבוע שלישי מ"מ עדיין צריכה לחוש לקביעתה לשמא תראה ביום א' שבשבוע שלישי מן אותו יום א' שלא ראתה בו וכמ"ש הוא בעצמו לעיל וא"כ כי אתיא עשרין ותרתינן דהיינו יום א' שבשבוע שלישי הוא בימי זיבתה ומאי מקשה ר"ה ברי' דר"י דל"ד כלל אהאי תרנגולא דהתם בהפלגה תליא מלתא והרי בטלה הפלגתה משא"כ בנד"ז א"ו כל היכא דאיכא למיתלי בכה"ג בהפלגה שוה לא תלינן ביום כלל ואיתותב ר"פ שפיר ולפ"ז צ"ל הא דכתבו הפוסקים דקובעת וסת לימי השבוע בימים שוים היינו דווקא לענין זה באם שראתה ג"פ ביום א' דהיינו שראתה מתחלה ביום א' ובשבוע ב' ג"כ ביום א' ואח"ז בשבוע ג' ג"כ ביום א' אז קובעת וסת ליום א' בג' ראיות דדמי לוסת הסירוג בסעיף י"ב דסגיא לכ"ע בג"פ וצריכה לחוש אח"כ לכל יום שבשבוע ג' עד שתעקר ג"פ כדין וסת קבוע אבל אחר שראתה ד' ראיות כה"ג דהיינו מתחלה ראתה

ביום א' בשבוע ואח"כ בשבוע ב' ביום א' (ועוד ביום א' שבשבוע ג') ועוד יום א' שבשבוע ג' כיון דאפשר למיתלי בהפלגה מכ"ב לכ"ב שקבעתו ג"פ לא תלינן תו ביום קבוע כ"א בוסת הפלגות וכמ"ש וכ"כ בס' הנ"ל ס"ק א' וכן כתבתי לעיל בסעיף ב' אבל כ"ז שלא קבעתו להפלגה ע"י ד' ראיות אלא בג' ראיות חיישינן לוסת הקבוע ליום השבוע וצריך ג"פ לעוקרו וכן מוכח מדברי הפוסקים אלו שהרי עיקר מטרינן להא דקבעה וסת ליום השבוע למדו מהא דר"א דף י"א דאי קפיץ בחד בשבת וקפיץ בחד בשבת ולחד בשבת אחרינא חזאי בלא קפיצה דקבעה וסת לימים אע"ג דלא היו ג' ראיות אפ"ה קבעה וסת ש"מ דקבעה וסת ליום ידוע בשבוע וכ"כ בסתה"א ובחדושי רמב"ן שם הרי להדיא כ"ז דלא קבעה וסת להפלגות ע"י ד' ראיות ואמרינן דליום ידוע בשבוע נתכוונה ודינו כדין וסת קבוע דצריך תלתא זימני למיעקרה אבל קשה הא דכתב הטור והש"ע דקובעת וסת בימי החדש ובימי השבוע שוין ואינן שוין האי אינן שוין ה"ד ובע"כ צ"ל בכה"ג כגון שראתה לכ"ג יום וא"כ אם היה תחלת ראייתה ביום א' תחול ראייה ב' ליום כ"ג ביום ב' בשבוע וראייה שלישית ביום ג' בשבוע והרי ראתה יום א' ויום ב' ויום ג' בשבוע ודינו כמו וסת החדש בדילוג ואם כן הא ניחא לדעת הפוסקים וכרב דאפילו בדילוג קבעה על ידי ג' ראיות היכא דניכרים בימי החדש ה"ה היכא דניכרים בימי השבוע אבל לדעת הטור דפסק כשמואל דס"ל דאפילו היכא דניכרים בימי החדש צריך ד' ראיות וכה"ג בימי השבוע דלא עדיף מימי החדש וא"כ ממ"נ במאי מיירי אי בראתה רק ג' ראיות הא קבעה וסת לדילוג כיון דקמייתא לאו בדילוג חזיא ואי דמיירי דחזיא ד' ראיות כה"ג א"כ הא יצא מבינייהו ג' הפלגות שוות והא הוכחנו למעלה דהיכא דאיכא למיתלי בהפלגות שוות תו לא תלינן במזל היום כ"ש היכא דחזיא בדילוג טפי מסתבר למיתלי בהפלגות שוות מלמיתלי במזל היום ובדילוג וא"ל דמיירי שלא ראתה בדילוג השוה אלא דמתחלה ראתה ביום א' ואח"כ ראתה ליום כ"ג שהוא ביום ג' בשבוע וחזרה וראתה ליום כ"ג מראייה זו ותהיה ביום ג' בשבוע ואח"כ לא ראתה ביום ד' שבשבוע שלישית אלא ביום ד' שבשבוע הרביעית הא ליתא דכיון דעבר פ"א יום ד' שבשבוע ג' ולא ראתה הוי זה עקירה לראיות הראשונות שבדילוג דמיעקר בחדא זימנא וז"ל הפרישה בס"ק ח' לפי דינא דגמרא שאין קובעין וסת לא בימי נדות ולא בימי זיבות כו' צ"ל דמ"ש דראתה ג"פ בא' בשבת או בה' בשבת לא מיירי שראתה בהם זא"ז דא"כ ראתה בימי זיבה ומוכרחים לומר דמיירי דראתה היום ביום א' ואחר ג' שבועות חזרה לראות ביום א' וכן עוד פעם א' ביום א' אחר ג' שבועות דהשתא כבר כלים ימים זיבה וא"ל דא"כ עקרה שניה יום א' בנתיים שלא ראתה בהן ואין זה וסת קבוע דהא אמרינן בסמוך דאם ראתה באחד בניסן ובא' בסיון ובא' באב קבעה לה וסת לר"ח לדילוגים אף על גב דבכל פעם דלגה פ"א ר"ח וה"ה הכא עכ"ל יע"ש אם כן כ"ז בזמן שהשוה דילוגה אבל אם אחר כך לא השוה דילוגה ודאי דהוא עקירה לראיות הראשונות גם לדעת המחבר דחשש להחמיר כרב דקבע וסת לדילוג בג' ראיות אף דקושיא הנ"ל לא קשה מידי דשפיר נ"מ במה דקבעה וסת לימי השבוע בימים שאינן שוין סגי בג' ראיות אכתי קשיא אם כן הא דקיימא לן דכל וסת שלא נקבע שלשה פעמים מיעקר בחדא זימנא דאפילו חזא לתרתי כדמסקינן בס"פ האשה ופסקו כן כל הפוסקים א"כ בוסת הפלגה שראתה ב' פעמים בהפלגה ע"י ג' ראיות לעולם איכא קביעות לימי השבוע או ביום

שוה או בדילוג דאם ראתה מכ"ב לכ"ב הא איכא ג' ראיות ביום שוה מימי השבוע וקבעה לה וסת ואי דראתה מכ"ג לכ"ג הא איכא ג' ראיות בדילוג לימי השבוע ולדעת החוששים לדרב כבר קבעה לה וסת לימי השבוע בדילוג ואיך הוא נעקר בחדא זימנא וכה"ג בכל הפלגות שבעולם לעולם איכא ג' דילוגים בשוה הן בימי השבוע למפרע או לקמיה יום א' או יותר דוק ותשכח ודוחק לומר דהא דנעקר בחדא זימנא אפילו ראתה בהפלגה שוה שתי פעמים היינו דוסת הפלגה נעקר ואין צריך לחוש להפלגה אם ראתה אח"כ ביום אחר שאין צריך לחוש להפלגה כזו אבל מכל מקום צריכה לחוש מחמת היום בשבוע גם זה ליתא דאם כן לשיטת המפרשים דעת הש"ע והטור בסעיף י"דדמ"ש דאם לאחר ששינתה פעמים ליום שלשים ראתה לסוף עשרים חוזר וסת של עשרים למקומו והותר שלשים דהיינו אפילו עדיין לא הגיע יום שלשים אפילו הכי כל שחזרה וראתה לסוף כ' חזרה לקביעות הראשון ומחשב עקירה לוסת שעדיין לא נקבע בג"פ וכמ"ש הש"ך בשם ס"ק מ' וכתבתי לעיל שפירושם שם עיקר ודלא כהש"ך שהשיא דעתם לדעת אחרת יע"ש והתם מיירי בוסת הפלגות דמוכח שם וא"כ קשיא דאמאי יהיה נעקר ל' וא"צ לחוש לו דהא אם היתה ראיי' יום כ' שהפסיקה בו ד"מ ביום א' בשבוע וראתה אח"כ ליום ל' לראיה זו תחול הראיה זו ביום ב' ואח"כ חזרה וראתה ביום ל' לראיה זו תחול ביום ג' וא"כ הרי ראתה בימי השבוע בדילוג ואמאי לא תחוש ליום ל' דהיינו ביום ד' שבשבוע רביעית מראיה אחרונה שהרי גם זו כבר נקבע להסוכרים כרב להחמיר ואמאי הותר יום ל' וא"ל דמ"ש דהותר ל' היינו יום ל' מראיית עשרים שחזרה וראתה אבל מ"מ צריכה לחוש ליום ל' מיום ראיי' ל' השני דאע"ג שראתה בנתיים אין זה מפסיד וכמ"ש"ל זו דוחק דמסתימות הפוסקים לא משמע כן לכן נ"ל דמ"ש הטור והש"ע דקובעת וסת לימי השבוע הן בימים שוים או בימים שאינם שוים בימים שאינן שוים דקאמר מיירי שראת' זא"ז בכל שבוע דהיינו בשבוע א' ראתה ביום א' ואח"ז בשבוע ב' ביום ב' ובשבוע ג' ביום ג' ונ"מ דאם עבר אח"כ אותו יום ולא בדקה ולא ראתה דאסורה עד שתבדוק כדין וסת קבוע ואע"ג דזה הוא בימי זיבתה מ"מ לדידן דקיי"ל דאשה קובעת וסת בימי זיבתה א"כ קובעת וסת אבל זה לא אמרינן דתהיה אשה קובעת וסת ע"י סירוג וע"י דילוג דזה לא מצינו וסת הסירוג ודילוג כחדא שתקבע האשה עי"ז וסת וכן הוא בפרישה שכ' בס"ק ח' אחר שכ' מה שהבאתי לעיל משמו מסיים וז"ל ואין אנו צריכין לזה שבגמ' קאי שקבעה וסת ע"י קפיצות מכ"א לכ"א יום כ"פ יום א' שהוא אחר כלות ימי זיבה ומזה למד הרשב"א דין זה לוסת הגוף לדידן שקובעין וסת אף בימי נדה וזיבה כו' עכ"ל והן הן דברינו דאינה קובעת לדילוג וסירוג בחדא וסת הגמרא דמיירי בוסת הסירוג מיירי בוסת השוה ליום ידוע ובזה ניחא דברי הש"ע אמנם מה שהקשיתי לעיל על דברי הטור עדיין לא עלתה ארוכה בדברים אלו כיון דאיהו פסק כשמואל דבעי לדילוג ד' ראיות וא"כ כיון שראתה ראיה ראשונה ביום א' ובשבוע שאחריה ביום ב' ואח"כ ביום ג' עדיין לא קבעה וסת עד שתראה בשבוע שאחריה עוד ביום ד' וא"כ הרי ג' הפלגות מט' לט' ותלינן דחזיא בהפלגות שוין מט' לט' ולא תלינן תו ביום בימי השבוע לדילוג וכמ"ש"ל ואפשר דראתה בינתיים מיירי א"כ תו א"א למתלי בהפלגה וע"כ היום הוא הגורם ועדיין צ"ע: כללא דמלתא שע"י דין זה שכ' הפוסקים דאשה קובעת וסת לימים שוים בימי השבוע ושאין שוין יש מבוכה רבה בכל דינים שבס"י זה וקורא אני

ע"ז מ"ש הרמב"ן בחדושי ס"פ האשה וז"ל ובענ"פ יחוש להחמיר בענין הוסתות עד יערה עלינו או על אחרים רוח ממרום להכריע איזה הדרך הישר שיבור לו האדם עכ"ד גם דוחק לומר דהטור כ' זה למאן דפסק כרב וכה"ג כ' בב"י שם כיוצא בזה בענין אחר דכבר השיגו ע"ז בב"ח דא"א דהטור יכתוב דין מאי דלא ס"ל כיון דאיהו ס"ל לדינא כשמואל יע"ש: בש"ך ס"ק י"ט כ' הב"ח לחוש לחומרא זה וזה והלכך חוששת להפלגה שנקבע בב"פ וכו' ור"ל דחוששת ליי"ז בתמוז משום וסת הפלגה ולי"ח בתמוז משום וסת הדילוג עכ"ד מ"ש שקבעה בב"פ נ"ל ט"ס וכצ"ל שקבעה בפעם ב' דהא הפלגות ט"ו ניסן מן י"ו אייר הוא הפלגות ל"ב דהא ניסן מלא ואלו הפלגות י"ו באייר מן י"ז בסיון הוא רק הפלגות ל"א שהרי אייר חסר ומש"ה צריכה לחוש ליי"ז בתמוז דהוא נמי הפלגות ל"א אלא דקשיא ת"ל דבלא"ה צריכה לחוש ליום י"ז בתמוז משום וסת החדש כיון דעדיין לא קבעה וסת לדילוג וגם ליי"ו בתמוז צריכה לחוש משום עונה בינונית כיון דלא קבעה וסת לשיטת הפוסקים דס"ל דעונה בינונית הוא ביום ל' ודלא כהש"ך: עוד ראיתי בס' כו"פ דעונה בינונית אסורה כל היום וכל הלילה ולבי לא כן ידמה ולענ"ד דאינה אסורה אלא ביום ל' מראיה ראשונה אם היתה ביום אסורה ביום ואם בלילה אסורה בלילה אף שכ' בס"ק ט"ו שזה נראה לו ברור לא ידעתי שם הכרע לדבריו: (לב) אלא שיש הפרש בינה לגדולה.

בש"ך ס"ק ס"ה פ"א דברי שא מיירי בלא חזרה לראות דבגדולה בעינן שיעבור עלי' ג' עונות דידה ואם היו לה עונות גדולות צריך להפסיק ג' עונות גדולות אבל בקטנה בג' עונות בינוניות סגי' עכ"ד ודאי דכן משמע בסוגיא דפ' בנות כותים דסגי' בעונות בינוניות וכמ"ש בס' כו"פ אלא דקשי' לי לפמ"ש הב"י והבאתיו לעיל דלמדו הפוסקים דין זה דגדולה שפסקה ג' עונות א"צ לחוש לוסתה מהא דר"א דס"ל דכל אשה שעברו עלי' ג' עונות דיה שעתה ובמתני' דף ז' ע"ב תנינן איזהו זקנה כל שעברו עליה ג' עונות סמוך לזקנתה ועלה פליג ר"א ואמר דל"ד זקנה דכל אשה שעברו עליה ג' עונות ד"ש וא"כ ר"א ודאי דמיירי בהנך ג' עונות דמיירי ת"ק בזקנה דהן עונות בינוניות דס"ל לת"ק דדוקא בזקנה מהני ואמר איהו דכל אשה שעברו עלי' ג' עונות ד"ש וא"כ מנ"ל לומר דבגדולה בעינן עונות דידה דהא ר"א ס"ל דאפ"י עונות בינוניות מהני ומנ"ל לחלק ולכאורה היה אפשר לומר דדוקא בקטנה שלא הגיע זמנה לראות מהני עונות בינוניות משא"כ בזקנה וכן היה נראה מלשון הש"ע דגבי קטנה כ' עונה בינונית וגבי זקנה כ' וכן זקנה שעברו עליה ג' עונות משהזקינה ולא כ' עונות בינוניות אלמא דבעונות דידה משערין אלא שמדברי הש"ך מוכח דאף בזקנה סגי' בעונות בינוניות שהרי עיקר הוכחתו מהא דזקנה דלקמן סעיף כ"ח יע"ש וצ"ע: (לג) אבל אם פייחתה.

בש"ך ס"ק ס"ח פייחתה וכו' עיין מ"ש לעיל בכוונת הש"ך ופירש דברי התוס' ובס' כו"פ נתקשה בפ"י התוס' והדברים פשוטים כמ"ש גם במ"ש כאן בס"ק כ"ח וז"ל ולא הבנתי דבריו דהא לא מיירי כאן קודם שפסקה לראות בצ' ימים דהיה לה וסת קבוע דאיך אמרינן מטמא מעל"ע עכ"ד ולענ"ד מבואר בש"ך ס"ק י"ח דעיקר ראייה שלו מן הטור והרשב"א דהם מיירי בשהיה לה וסת מעיקרא וכדמבואר בדבריהם להדיא ומדכתבו ראתה בג' ראיות מכוונות שלא פייחתה ולא הותירה כו' וגם לבסוף כתבו אבל אם פייחתה או הותירה שלא היו הראיות מכוונות וכו' מוכח מדבריהם אלו שבכל ענין שפחתה או

הותירה לא קבעה וסת וזה דלא כדעת הפרישה דלדידיה קבעה וסת אבל מן הגמ' ודאי דליכא ראייה דא"ל דמיירי שלא היה לה וסת מקודם אך מה שהק' הא הרשב"א והש"ע חששו להחמיר כרב בזה הדין עמו דקשי' על הש"ך ולולי דמסתפינא הייתי אומר דדעת הרשב"א והש"ע דדוקא בשכיונה ראייתה לג' הפלגות שוין הוא דמצטרפין ראייה קמייתא קודם שפסקה מלראות דכיון דכיונה ראייתה איגלאי מלתא דלאו הפסקות היא אלא שינוי וסת אבל כשראתה בדילוג אז לא מצטרפין הראיות אהדדי ובהא ניחא מ"ש בסיום דבריהם דכ"ז שלא כוונה ראייתה א"א לראיות ראשונות להצטרף דהלשון תמוה דמה יועיל הצטרפות ראייה ראשונה אחר שאין הפלגות שוין אבל למ"ש ניחא דאתי לאשמעין דלא מצטרפים ראייה קמייתא אלא בהפלגות שוין אבל בפחתה והותירה אע"ג דא"ל דקבעה וסת לדילוג מ"מ לא מצטרפים ראיות אהדדי ובחזקת מסולקת בדמים היא כיון שאין דרך נשים לראות בדילוג ובזה ניחא דל"ק קו' התוס' שהקשו לפירש"י ואף דלתי' תוס' ניחא לשמואל מ"מ עדיין קשי' לרב הברייתא אם נפרש כפירש"י אבל לפמ"ש ניחא ודוק: מ"ש הט"ז בפ' דברי הרשב"א דבריו מוכרחים מהא דפסק הרשב"א והטור הביאו לקמן סי' ק"צ גבי תינוקות שלא הגיע זמנה לראות שעברו עליה ג' עונות משראתה דכתמים טמא מיד אחר ג' ראיות שראתה אחר שפסקה ג' עונות מוכח דראיה ראשונה שראתה אחר שפסקה ג' עונות מצטרף לשלשה ראיות דמטמא מיד מעל"ע בראיה ג' וכ"כ הרשב"א בהדיא וזה דלא כפירוש ב"י: אך מ"ש הט"ז לפרש מ"ש הרשב"א ז"ל דעכשיו יוצאת ג' הפלגות שוות אין לו שחר ודוק והנכון מ"ש בס' תפארת שמואל דצ"ל ב' הפלגות שוות והגמ' מיירי לענין טומאת מעת לעת דכיון דראתה ג' לא אמרינן בה ד"ש ויליף הרשב"א מיניה דאמרינן דראיה הראשונה היא מהמנין לענין שבראיה ג' מטמא מעל"ע וה"ה לענין קביעת וסת הימים בג' סגי ובהפלגות בד' עכ"ד ונכון הוא: (לד) וקטנה וזקנה אינה חוששת לוסת שאינו קבוע.

בנקה"כ כ' דאפי' ראתה ג' פעמים כ"ז שלא קבעה וסת אינה חוששת וכן נראה מלשון רשב"א והרמ"א אבל בט"ז כ' דאם ראתה ג' פעמים אע"ג דלא קבעה וסת כיון דמטמא מעל"ע חוששת לו וכן נראה כדבריו דמנ"ל לחלק דכל עיקר לא למד הרשב"א דקטנה וזקנה דא"ח משום דדיה שעתה א"כ ראייתה מקרה היא משא"כ בראתה ג' פעמים דמטמא מעל"ע מדינא דגמרא מה"ת דלא יהא חוששת לו: בתשובת שבו"י ח"א נשאל מהרב הגדול בעל המחבר בי"ש נסתרו דרכי הרמב"ם בפ"ד מהלכות מו"מ דפסק בהגיע זמנה לראות ופסקה ג' חדשים די' שעתה והיינו כר"א כדאיתא בסוגיא דס"ל דכל אשה שעברו עליה ג' עונות ד"ש וכדאמרינן אתאן לר"א ומ"מ לא פסק כוותיה בשאר אשה שפסקה ג' עונות דהא הרמב"ם שם פסק זקנה שפסקה ג' עונות די' שעתה מכלל שאר אשה לא והיינו כת"ק ולא כר"א ותו קשה כי שם בש"ס אי' גרסא ושהגיע זמנה לראות פ"א ד"ש שניה מטמא מעל"ע מני רבי היא ולפ"ז לרשב"ג דקיי"ל הלכתא כוותיה אף בראיה ב' אינה מטמאה מעל"ע וכ"פ הרשב"א בתה"א וגורס גי' זו והתוס' מחקו גי' זו אלא דקאי על תינוקות שלא הגיע זמנה לראות דקתני בג' הרי היא ככל הנשים ולרשב"ג עד ראייה ד' לא הוי ככל הנשים והרמב"ם פסק בתולה שלא הגיע זמנה לראות וראתה ג' ראיות מטמא למפרע א"כ ס"ל ע"כ כגי' שמחקו התוספות ופסק בהגיע זמנה לראות מטמא למפרע בראיה ב' וזו דלא כחז מהני ב' גירסות דהא ע"כ מני רבי היא קאי או על

ראיה ב' שלא הגיע זמנה לראות או על ראיה ג' שלא הגיע זמנה לראות: ולענ"ד נראה לתרץ ותחלה אומר להנחה קיימת דוודאי הרמב"ם לא פסק כר"א אלא כחכמים אלא דסבירא ליה להרמב"ם ז"ל דחכמים לא פליגי אר"א אלא באשה ילדה שהיא בחזקת דמים אבל באשה שהיא בחזקת מסולקת דמים או אפילו באשה ילדה כ"ז דלא איתחזקה בדמים אף חכמים מודים לר"א דמהני ג' עונות וכ"כ בס' שבו"י שם ועוד איכא חילוק בין חכמים לר"א אפילו באשה שהיא בחזקת מסולקת בדמים דלחכמים אע"ג שאמרו דמהני לה ג' עונות דווקא בר"א אבל אם עוד עברו עליה ג' עונות מטמא מעל"ע וכמ"ש בכ"מ שם גבי זקנה אבל לר"א כל כמה דלא איתחזקה להפסקות גדולות כזו אמרינן דיה שעתה דלא גרע מאשה ילדה לדידיה דמהני ג' עונות ולעולם כ"ז שלא תתחזק לראות הפסקות גדולות כאלו ד"ש ולפ"ז אין אנו צריכין לדברי הכ"מ שם שכתב דהרמב"ם היה לו גירסא אחרת בש"ס גבי זקנה דגרס דפעם שניה מטמא מעל"ע אלא די"ל דהברייתא דהתם אתי לר"א אבל לחכמים לא אמרינן דיה שעתה אלא בראיה ראשונה וכדמשמע במתניתין ודלא כתוס' שם וכן מוכח ברמב"ם שם דסבירא ליה דכל היכא דלא איתחזקה בדמים אפילו חכמי מודים לר"א שהרי כתב גבי מעוברת ומניקה נמי דמהני ג' עונות בר"א והכ"מ שם כתב דהרמב"ם ס"ל דר"י לא פליג את"ק דמעוברת משודע עוברת ומניקה משנולדה ד"ש אלא דאתי למימר דבעברו עליהן ג' עונות ד"ש בפעם א' אבל אם עברה עליהן פעם ב' מטמאין מעל"ע ות"ק לא פליג ע"ז עכ"ל ולדעתו א"א להלום הסוגיא דף י' ע"ב דאמרינן דר"י ס"ל דימי עבודה עולין לימי מניקתה ע"ש ואי ר"י ס"ל כת"ק דמעוברת משהוכר עוברת ומניקה משתלד מיד ד"ש אם כן ל"ל השלמות ג' עונות בימי מניקתה הא מיד כשתלד ד"ש וע"כ צ"ל דסבירא ליה דאפילו חכמים מודים במסולקת בדמים דמהני ג' עונות דא"ל דס"ל כר"א אם כן ה"ל לאשמעיןן אפילו באשה ילדה אלא דלפ"ז ק' מנ"ל להרמב"ם הא דחכמים מודים בזה ולפי מה שאכתוב לקמן יהיה הוכחה לזה וגם לדברי הכ"מ שכתב דהרמב"ם היה גורס כן בזקנה מוכיח הרמב"ם דין זה מזקנה דס"ל דאתא כרבנן דאלו לר"א אין חידוש וגם לר"א כל כמה דלא אתחזק אמרינן ד"ש מיהו בזה יש לומר דר"א ס"ל כרבי עכ"פ מוכח מהרמב"ם דס"ל דאף חכמים מודים לר"א בהא ול"ק קו' ראשונה אלא דקו' הב' היא קו' עצומה ואשר אחזה בזה ליישב דברי הרמב"ם ז"ל לענ"ד טרם כל חל עלינו חובת ביאור הסוגיא אשר כבר עמדו ע"ז רבותינו חכמי קדם וכל אחד בדרך דרך לעצמו ולכל הפרושים הדחוקים רבים והראשון שבראשון הוא פירש"י ז"ל דברייתא זו אתא כרבי אלא דבהך ראיה דאתחזקה ביה לא אמרינן שתטמא מעל"ע מש"ה בעי בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות ג' ראיות אבל בהגיע זמנה לראות איתחזק בראיה אחת ומש"ה בראיה שניה מטמא מעל"ע אבל לרשב"ג בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות בעינן ד' ראיות שתטמא מעל"ע ואהא קבעי הש"ס עברו עליה ג' עונות הדר חזיא בעונות מאי דמספקא ליה נימא דהדרי לקדמותה וצריכה שתתחזק עכשיו מחדש או נימא דבתינוקת קמייתא קיימא ואם כן אי הדר חזיא בעונה תטמא מעל"ע ואם כן ע"כ סיפא רשב"ג היא וכמו שכתב רש"י והוא דוחק עצום וכמו שהק' תוספות ותו ק' לפירושו בבעי' שניה ועוד עברו עליה ג' עונות הדר חזיא בעונות מאי ופירש רש"י דמבעיא ליה מי אמרינן הא דתני ועוד עברו עליה ג' עונות דוקא נקט דאיגלאי מלתא דשינוי וסת הוא דא"כ אפילו ראתה בעונה אחר

ב' הפסקות נמי נימא דאיגלאי מלתא ומאי מבעיא ליה לרבי בתרי זימני הוה חזקה ואם כן כיון דבתרי זימני חזיא בהפסקה איגלאי מלתא דשינוי וסת הוא ואף שרש"י ז"ל כתב במתק לשונו דאפילו אי נימא דראיה קמייתא לא סלקי למנינא אפ"ה איתחזקה בתרתי בתרייתא דשינוי וסת הוא מ"מ אין לזה טעם דאמאי לא נחשוב הפסקה קמייתא ותו מאי דכ' רש"י או דלמא כולי האי לא אמרינן הדרה לקמייתא ק' דמ"ש ואי משום דבהפסקה שניה איגלאי מלתא דשינוי וסת הוא ולא סילוק דמים א"כ תטמא מעל"ע בראיה לאחר הפסקה ב' א"ו דאף בראיה ב' אמרינן חזרה לקדמותה ומאי מבעיא ליה וקושיא זו נמי ק' לפי המסקנא דפשיט ליה דכולי האי לא אמרינן חזרה לקדמותה טעמא מאי דהא ע"כ דאף בהפסקה ב' חזרה לקדמותה ולא אמרינן איגלאי מלתא דאל"כ תטמא מעל"ע מיד בראיה שאחר הפסקה ב' גם ק' לפי האמת אמאי לא נימא בהפסקה ב' איגלאי מלתא ותטמא מעל"ע אחר הפסקה ב' וכמ"ש מהרש"א לפירושו ופי' הרשב"א בתה"א דחוק מאד לכן הרמב"ם בחר לו דרך סלולה בפי' הסוגיא זו והוא לפי מ"ש הר"ן בחדושיו וז"ל דאע"ג דאוקמי הך ברייתא כרבי אפ"ה בעי ג"פ לפי שכל אשה שאינה צריכה לבדוק אינה מטמאה מעל"ע דטעמא דמעל"ע כעין קנסא כדאמרינן וזו הואיל ולא בדקה הפסידה עונה הלכך כל שאינה צריכה לבדוק כלל אינה בכלל גזירת מעל"ע שבנדה ותינוקות שלא הגיע זמנה לראות אינה צריכה בדיקה כדתני' לקמן דאין הנשים בודקות אותן הלכך פעם א' וב' שעדיין לא הוחזקה לראות ולא היתה בכלל תקנה לבדוק שחרית וערבית ד"ש וכשראתה בשני' כוון לדברי רבי הוחזקה רואה צריכה בדיקה שו"ע ולפיכך בג' מטמא מעל"ע וכו' וא"ת הגיע זמנה לראות שהיא צריכה בדיקה למה אמרו דבפעם אחת ד"ש י"ל אה"נ דכיון שצריכה בדין היה לגזור עלי' אפי' בראשונה אלא קל הוא שהקילו חכמים בדבריהם עכ"ל וכך יהיה הצעת הש"ס דמספקא ליה להש"ס אי האי ברייתא אתי' כרבי וכפי' הר"ן דמש"ה בעינן ג' פעמים בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות משום דכל כמה דלא חל עליה חובת בדיקה ליתא בכלל גזירת מעל"ע ולפ"ז ל"ל דטעמא דאם הפסיקה ג' עונות דדי' שעתה משום דחזרה לקדמותה דאל"כ אלא כר"א דס"ל דכל אשה שראתה ג' עונות ד"ש ק' הא כיון דהאי ברייתא אתיא כרבי דבתרי זימני הוי חזקה וא"כ כי חזי' בתר הפסקה ב' אמאי דיה שעתה נימא דהאי איגלאי מילתא דשינוי וסת הוא ותטמא מעל"ע ובזה ל"ש תירוץ הר"ן דכיון דלא חל עלי' חובת בדיקה אינה בכלל גזירת מעל"ע דהא אי נימא דלא הדרה לקמייתא א"כ חל עלי' חובת בדיקה דאע"ג שהפסיקה ג' עונות לא עדיפא ממעוברת ומניקה דדי' שעתן ואפ"ה צריכין בדיקה וכמ"ש הרמב"ם שם ד"ו וכ"כ התוס' לקמן במתני' אע"פ שאמרו ד"ש וכו' א"ו דהדרה לקדמותה ולפ"ז אי הדר וחזי' לאחר הפסקה ראשונה אחר עונה נמי ד"ש כיון דהדרה לקדמותה לא חל עליה חובת בדיקה עד שתחזק או אי נימא דהך ברייתא אתי' כרשב"ג ומש"ה בעינן ג' פעמים ומיהו בג' פעמים סגי' דתטמא בראיה ג' מעל"ע אע"ג דעדיין לא חל עלי' חובת בדיקה עד לאחר ג' פעמים אפ"ה איתא בכלל גזירת מעל"ע כיון דאיתחזקה בראיה ג' ולא אמרינן כסברת הר"ן ז"ל משום דהשוו גזירתן משום לא פלוג וכדבעינן למימר לקמן ולפ"ז י"ל דלא אמרינן נמי דהדרה לקדמותה והא דאחר הפסקה ב' ד"ש היינו טעמא דאתי' כר"א ואליבא דרשב"ג דס"ל בג' זימני הוי חזקה וכל כמה דלא איתחזק אית לי' לר"א ד"ש לאחר הפסקה גדולה עד שתחזק וכפירש"י ולעולם

דלא אמרינן הדרה לקדמותה ולפ"ז אי הדר חזיא בעונה לאחר הפסקה ראשונה מטמאה מעל"ע דלא אמר ר"א אלא בראיה שאחר הפסקה משא"כ בראיה שניה שלאחר עונה אף לר"א מטמא מעל"ע כמו שפירש"י וזו היה הספק של הבעל האבעיא דהך ברייתא מני ואלויבא דמאן מתוקמי אי כר' או כרשב"ג דאי לוקמי כר"א ואלויבא דרשב"ג א"כ י"ל דס"ל להברייתא דלא הדרה לקדמותה א"כ כי חזי' בעונה לאחר הפסקה ראשונה מטמא מעל"ע או נימא דאתיא כר' ואז ע"כ ס"ל להברייתא דהדרה לקדמותה וא"כ אי חזיא בעונה שלאחר הפסקה א' ד"ש ע"ז השיב לו ר"ג ראשונה ד"ש ושניה ד"ש וכפירש"י דשניה דהיינו אותה שראתה לאחר העונה דנמי ד"ש משום דאמרינן הדרה לקדמותה והשתא אכתי מבעי' ליה דאף דפשיט ליה דהדרה לקדמותה עדיין י"ל דלמא ברייתא רשב"ג הוא ואף לרשב"ג אמרינן דהדרה לקדמותה עד שתתחזק בהפסקות גדולות ג' זימנין דאיגלאי מלתא דשינוי וסת הוא ואז בראיה ראשונה שלאחר הפסקה ג' מטמאה מעל"ע אע"ג דלא היה חל עליה חובת בדיקה קודם שתתחזק אפ"ה הוא בכלל גזירת מעל"ע ודלא כהר"ן ומעתה אצ"ל דהברייתא אתי' כרשב"ג ואלויבא דר"א אלא כרשב"ג ואלויבא דחכמים ושאיני קטנה שלא הגיע זמנה לראות בכל זמן שלא איתחזקה ג"פ דאיגלאי מלתא למפרע דשינוי וסתן הוא אמרי' דסילוק דמים הוא ומש"ה מבעיא ליה הדר חזי' בעונות לאחר הפסקה ב' אי נימא דהברייתא אתיא כרבי מטמאה מעל"ע דכיון דאיתחזקה בתרי זימני שראתה בהפסקות גדולות איגלאי מלתא דשינוי וסת הוא והיא בחזקת דמים וחל עליה בדיקה ומטמאה מעל"ע אבל אי נימא דהברייתא אתיא כרשב"ג ואף לרשב"ג אמרינן הדרה לקדמותה אין חילוק בין הפסקה ראשונה לשניה וכל כמה דלא איתחזקה אמרינן דסילוק דמים הוא וא"כ כי חזי' בעונה שלאחר הפסקה שניה נמי ד"ש כיון דלא ראתה אלא ב"פ לאחר הפסקה שניה וצריכה שתתחזק כבראשונה ומש"ה מבעיא ליה וע"ז השיב לו ר"ג דמטמאה מעל"ע משום דמתוקמי כרבי וכיון דלרבי בתרי זימני הוה חזקה א"כ בהפסקה ב' איגלאי מלתא דשינוי וסת הוא ומש"ה מטמא מעל"ע וכ"ת א"כ בראיה ראשונה שאחר הפסקה ב' תטמא מעל"ע ז"א כיון דלא ידעה דתתחזק לא היה חל עליה חובת בדיקה משום דחזרה לקדמותה עד אחר שתתחזק בהפסקה ב' דאז איגלאי מלתא למפרע וכסברת הר"ן ז"ל ולפ"ז מקשה מני רבי היא דע"כ כרבי מתוקמי דאלו לרשב"ג אף אי חזי' בעונה לאחר הפסקה ב' נמי ד"ש וע"כ כרבי מתוקמי אמאי סיפא הגיע זמנה לראות ראתה ד"ש שניה מטמא מעל"ע עברה עליה ג' עונות ד"ש מני ר"א היא דכיון דכבר חזיא ב' ראיות קודם שהפסיקה א"כ הוחזקה בדמים ואמאי מהני הפסקות ג' עונות א"ו דר"א היא אבל אי הוי מוקמינן הברייתא כרשב"ג לא היה קשה מסיפא כלום דאיכא לאוקמי אפ"י כחכמים דכיון דלא חזיא אלא ב' פעמים ועדיין לא איתחזקה בדמים מש"ה מהני הפסקה כמו במעוברת ומניקה וזקנה לשיטת הרמב"ם וכמש"ל וכ"כ בתשו' הנ"ל ומתריך דאתיא כר"א ובהא ס"ל כרבי אך צריכין אנו ליתן טעם דמאי דוחקא דר"ג לאוקמי הברייתא דלא כהלכתא כר' וכו"א ולא מוקמי כרשב"ג ואלויבא דהלכתא ע"כ צ"ל דר"ג אית ליה סברת הר"ן דזו יתד בל תמוט דכל היכא דלא חל חובת בדיקה עליה ליתא בכלל הקנס דמעל"ע וא"כ ע"כ דלא מתוקמי כרשב"ג דאי כרשב"ג אמאי מטמאה מעל"ע בראיה ג' הא כיון דעדיין לא איתחזקה עד אחר ראייה ג' לא היה חל חובת בדיקה א"ו דאתי כרבי אמנם סברת

הר"ן לאו דכולי עלמא הוא אלא במחלוקת שנויה דגרסינן לקמן דף ל"ט כל י"א יום בחזקת טהרה ואמר' למאי הלכתא אר"י לומר שאינה צריכה בדיקה ור"ח אמר לא צריכה אלא לר"מ וכו' רבא אמר לומר שאינה מטמאה מעל"ע ומותבינן על רבא מהא דתניא הנדה והזבה והש"י כנגד יום והיולדת כולן מטמאין מעל"ע ואסיק בתיובתא וא"כ לאוקימתא דר"י דכל י"א יום א"צ בדיקה ואפ"ה תניא דש"י כנגד יום מטמאה מעל"ע ולפי סברת הר"ן הא כל שא"צ בדיקה אינה בכלל גזירת מעל"ע א"ו דלר"י ליתא להאי סברא אלא אע"ג דלא חל עליה חובת בדיקה אפ"ה משום לא פלוג מטמא מעל"ע אבל לשאר אוקימתות דהתם דאוקמי מתני' דלא כר"י י"ל כסברת הר"ן ועיין בתוס' שם בד"ה והיולדת לפ"ז צ"ל דר"ג דמוקמי הברייתא דתינוקת כר' ולא ניחא ליה לאוקמי כרשב"ג ואליבא דהלכתא משום דאיתא ליה לסברת הר"ן לסברא מוחלטת ע"כ לית ליה כאוקימתא דר"י אלא כשאר אוקימתות דהתם כר"ח או כר"ה ב"ח התם אבל לר"י ליתא לסברת הר"ן ולא הא בהא תליא והרמב"ם פ"ח מהלכות א"ב פסק כאוקימתא דר"י דכל י"א יום א"צ בדיקה ובפ"ג מהלכות מו"מ ד"ד פסק כהברייתא דהנדה וזבה וש"י כנגד יום מטמא מעל"ע וא"כ ע"כ דליתא לסברת הר"ן ולפ"ז ניחא טפי לאוקמי הברייתא דתינוקת כולה אליבא דהלכתא וכסברות בעל האבעיא דכולה רשב"ג הוא ואפילו לרשב"ג נמי אמרינן דהדרה לקדמותה אלא בהפסקה ג' כיון דאתחזקה לראות בהפסקות גדולות אמרינן איגלאי מלתא למפרע ומש"ה מטמאה מעל"ע אע"ג דלא חל עליה חובת בדיקה ובסיפא נמי אתיא אליבא דכ"ע אפי' לחכמים והא דקתני ובהגיע זמנה לראות עברה עליה ג' עונות ד"ש משום דעדיין לא אתחזקה שלא ראתה עדיין אלא ב' פעמים מש"ה מהני הפסקה אפילו לרבנן כמו מעוברת ומניקה לשיטת הרמב"ם וכ"ת א"כ למה בראיה שניה מטמאה מעל"ע הא עדיין לא אתחזקה ז"א דמן הדין אפילו בראיה ראשונה היה ראוי לטמא מעל"ע והרי היא כמו מעוברת וכו' שלא אמרו ד"ש אלא בראיה זו שהרי הנשים בודקות אותן ומועדות לראות אלא דקל הוא שהקילו חכמים בראיה ראשונה מ"מ עדיין לא אתחזקה ומהני ג' עונות והגמרא דמוקי כר"א היינו לר"ג דמוקי רישא כרבי וא"כ ע"כ ר"א היא דהא הוחזקה כב' ראיות וק"ל: כתב בש"ך ס"ק ע"א וז"ל ודע דבכ"מ שנז' בסימן זה שקבעה וסת אם הוא להקל הוא דווקא שלא בימי נדה או זיבה כדאי ברשב"א וטור ושאר פוסקים עכ"ל והמנ"י חולק ע"ז וכ' כיון דכל עיקר טעמו של הרמב"ן כדי שלא יצטרכו לדקדק בפתחי נדות וזיבות נשי זידן ואם אתה אומר להחמיר אמרינן דאין קובעת אף הן יצטרכו לדקדק עכ"ד וכ"נ מחדושי הרמב"ן בס"פ בנו"כ וכנ"ל להוכיח מן הגהות רמ"א לעיל שהן דברי הרמב"ן ז"ל לעיל סעיף י"ג שכ' האשה שראתה חוששת לוסת החדש וכו' כיצד ראתה בא' בניסן וכ' בו חוששת לא' באייר ראתה באחד באייר או לא ראתה עד שתקבע וסת א' כדינו דאז א"א לשני שלא נקבע וכו' עכ"ל וא"כ אם ראתה בר"ח ניסן וכ' בו ובר"ח אייר וכ' בו ובר"ח סיון אז אינה צריכה לחוש לכ' בסיון כיון שכבר קבעה לר"ח וא"כ קשה הא ראיותיה בר"ח אייר ובר"ח סיון היתה תוך ימי זיבתה ולהקל לא אמרינן דתקבע וסת ותיחוש נמי לכ' בסיון א"ו דלדידן אין חילוק ולעולם קבעה וסת וא"ל דשאני הכא כיון דראיות ר"ח ניסן היתה ממעין סתום הא ליתא דמוכח מגמ' דס"פ בנו"כ ובכל הפוסקים דלא מקרי מעין סתום אלא היכא דשתי ראיות הראשונות היו ממעין סתום אז שדינן לראיה ג'

בתרוייהו ואמרינן דהא דאקדמי' תוס' דמי' הוי ומשום דמים יתרים אקדמי' משא"כ בשלא ראתה אלא ראייה א' ממעין סתום אינה קובעת ועיין מש"ל סי' קפ"ד על דברי הש"ך וכ"כ בפרישה בהדיא בסי' זה סעיף צ' דתרתני בעינן שיהיה ההתחלה והרוב ממעין סתום ומ"ש בטור אבל אם ראתה אותו אע"ג ששתי ראיות בעינן ממעין סתום נקט הכי איידי דנקט ברישא בד"א שראתה ראייה ראשונה כו' דרבותא קמ"ל דאפ"י בראיה א' שבימי נדה אין קובעת וסת עכ"ד: ומ"ש בס' כו"פ דמדברי הר"ן בחדושיו משמע כדעת הש"ך ליתא אף שכ' שצ"ע לדברי הרמב"ן נפקא מינה חורבה מ"מ לא דחה דברי הרמב"ן מהלכה וכ"כ שם בסוף הפרק יע"ש: (לה) פעמים שהאשה קובעת וסת.

בראתה ב"פ בר"ח ובפעם ג' כ' בחדש ובר"ח וברביעי ובחמישי כה"ג נמי קבעה לה וסת תוך וסת דכיון דתרי זימני קמאי ממעין סתום חזיא ליה וכ"ה בהרוז"ה בהשגה י"ב: ומ"ש הש"ך ס"ק ע"ב בשם הראב"ד דהיכא דכבר נקבע הוסת בימים הראוים לנדה אף שאח"כ באו בימי זיבה מ"מ הוא וסת קבוע צ"ע דלפי הטעם שכ' הראב"ד דמש"ה אינה קובעת וסת בימי זיבה לפי דקיי"ל לחז"ל שבעת ימי נדה דמיה מתמרקין ואינן חוזרין עד אחר י"ח ימים ומה"ט כל י"א יום היא בחזקת טהרה ע"ש לפ"ז כששינתה וראתה בכ' לחדש ובר"ח אמאי תחזור לקביעת הראשון הלא עתה היא בחזקת מסולקת דמים שכבר דמיה נתמרקו מן ז' ימים שאחר כ' בו שראתה ומה בכך שכבר נקבע ר"ח בימים הראוים לנדה מ"מ השתא מסולקת בדמים היא ולא שייך לומר כאן דמים יתרים דאתוספו בה כיון שקובעת וסת לכ' ואפשר דמשום כך כ' הב"י כאן שא"י למה היא בחזקת טהרה תוך ימי זיבה ולא ניחא ליה בטעם ס' בעה"נ כמו שהקישתי עליו בסי' קפ"ד היינו משום קושיא הנ"ל דא"כ אין לחלק בין נקבע כבר או לאו: (לו) אינה קובעת וסת.

כ' בש"ך ס"ק ע"ג וז"ל כ' הב"ח תימא למה פסק להקל וכו' ותו כיון דהריטב"א והראב"ד מסכימים לדברי הרשב"א הנ"ל ה"ל הרמב"ן יחיד לגבייהו וכו' ולענ"ד לאו הרמב"ן יחיד הוא שהרי כ' המ"מ שדעת הרמב"ם נוטה לדברי הרמב"ן הביאו ב"י ונראה שדברי הרמב"ם מוכרחים שדעתו כדעת הרמב"ן שהרי כל עיקר טעמו של הרשב"א ז"ל שפסק שאין קובעין וסת הוא משום דס"ל להלכה כר"י וכר"מ דדיין שעתן כל ימי עבורן וכל ימי מניקתן וכיון דד"ש כל ימי עבורן וכל ימי מניקתן כל ראייתן אינן אלא כראיות המקרים ואין ראוי להצטרף וכמ"ש בס' תה"א אבל הרמב"ם דפסק בהלכות מו"מ כר"י דלא אמרו ד"ש אלא בראיה אחת וא"כ ודאי דקובעים וסת כמו שאר נשים וכמ"ש הרשב"א עצמו שם כמה פעמים דלמאן דפסק דמתני' קאי אכולהו דבשניה מטמא מעל"ע קובעים וסת כמו שאר נשים: ודע דלדעת הש"ע שפסק להקל אין חילוק דאפ"י מפלת עד כד"ח אינה קובעת וסת דמ"מ דין מניקה יש לה דאין אברי' חוזרין עד לאחר כד"ח כן הוכיח בס' כו"פ ודבריו נכונים ועוד נ"ל אע"ג דאמרינן דאינן קובעין וסת היינו דוקא להחמיר לא אמרינן דהא צריך תלת זימני למיעקר אבל להקל אמרינן דקבעי לה וסת וא"צ לחוש אלא כפי מה שקבעה אם בהפלגה חוששת להפלגה ואם לימי החדש קבעה חוששת לימי החדש ולא אמרי' דניזל בתר ראייה בתרייתא ותיחוש מספק לימי החדש ולהפלגה כיון שלא קבעה הא לא אמרינן וכ"מ בפ' התינוקת דף ס"ח ע"ב דאמרינן נימא תיהוי תיובתא דר"ה ב"ח א"ש אמר לך ר"ה בר חנינא א"ש כי אמרינן אין אשה קובעת

לה וסת בימי זיבתה דלא בעי תלתא זימני למיעקר דאמרינן דמיה מסולקת וכיון דדמיה מסולקת ד"ש ע"כ ופירש"י ד"ה אמר לך שמואל כי אמרי' אלא לקולא וכו' יע"ש ודוק: ועוד נ"ל דאע"ג דמעוברת ומניקה דצריכין לחוש לראיה שראתה מ"מ א"צ לחוש לעונה בינונית של אותה ראייה דהא אשה שיש לה וסת אם שינתה ראייתה פ"א א"צ לחוש לעונה בינונית אותה ראייה וכמש"ל דלא אמרו דצריכה לחוש לעונה בינונית אלא באשה שאין לה וסת כלל אבל לא באשה שיש לה וסת אלא דצריכה לחוש פ"א מאותה ראייה אם להפלגה או לימי החדש וא"כ כ"ש במעוברת ומניקה דעדיפא מאשה שיש לה וסת כדמוכח לקמן ס"י ק"ץ: (לז) ומ"מ חוששת לראיה שתראה וכו'.

פ"א אפ"י בפעם א' שתראה בימי עבודה ומניקתה צריכה לחוש לו וכ"כ ב"י בהדיא בסימן זה ד"ה ומ"ש אפ"י חזרה לראות באותן עונות כ"כ עוד בד"ה מדין התלמוד שמדברי הרמב"ם סוף דבריו נלמד שאפ"י לא ראתה אלא פ"א בימי זיבה חוששת לו כו' והוא כדאמר ר"פ ס"פ האשה עכ"ל והראב"ד ס"ל דפסק במעוברת ומניקה דחוששת מיהו לראייתה אע"ג דאינה קובעת למד מהא דאמרינן בימי זיבה דאע"ג דאינה קובעת חוששת מיהו וכמ"ש בת"ה וכי היכי דהתם דאפילו בפ"א שראתה חוששת לו ה"ה בימי עבודה ומניקה וכן מוכח בס' בעה"נ בדוכתי טובא דס"ל דאפילו לא ראתה אלא פ"א בימי זיבה חוששת לו וכ"כ הפרישה כאן והוא מוכרח שהרי דין זה הוא מהרשב"א שכ"כ בתה"ק בשם גדולי המורים ונתכוין לדעת הראב"ד כמ"ש בס' תה"א והרי הראב"ד פסק כר"פ דאמר בס"פ האשה דאפילו בימי זיבה חוששת לראייתה שראתה אפילו בפ"א שראתה חוששת לו וכמ"ש מהרש"א שם וזה דלא כמ"ש בש"ך סימן קפ"ד ס"ק י"ט בשם הרש"ל ודלא כמ"ש בס' כו"פ שנטה אחר דברי הרש"ל לעיל ועיין בס' בעה"נ בשער הוסת ד"ה ועתה נחזור וכו' דף י' ע"א: קצ (א) עד שתרגיש.

הוא מימרא דשמואל ר"פ הרואה כתם ויליף לה מדכתיב בבשרה עד שתרגיש בבשרה ומק' הש"ס האי בבשרה מבעיא ליה שמטמאה בפנים כבחוזן ומשני אם כן לימא קרא בבשר מאי בבשרה ש"מ עד שתרגיש בבשרה ואכתי מבעיא ליה בבשרה ולא בשפיר ולא בחתיכה ומשני תרתי ש"מ עכ"ל הגמרא ועמש"ל בסימן קפ"ח בתשובתי בשם חדושי הר"ן דמפרש להא דמשני הש"ס דתרתי ש"מ דר"ל דכיון דבעינן, שתרגיש בבשרה ממילא ידעינן למעט בשפיר או בחתיכה משום דאין זה הרגשת דם אלא הרגשת שפיר או חתיכה והוכחתי שם דדעת הפוסקים אינו כן דאי ס"ל כפירוש הר"ן דמטעם דלאו הרגשה הוא ממעטינן אם כן ק' איך פסקינן לעיל דהרואה דם בשפיר או בחתיכה טהורה דמ"מ תטמא מדרבנן דהא גזרו אפילו על הכתם וכמ"ש בסימן זה ואפילו היכא דודאי לא הרגשה וכמ"ש התוספות דף נ"ח ע"א ד"ה מודה שמואל וכו' וכ"מ מלשון הפוסקים דסבירא ליה כתו' א"ו דס"ל להפוסקים דהאי בבשרה גזירת הכתוב הוא ולא מטעם הרגשה ממעט לה דוודאי דהאי מקרי הרגשה אע"פ שאפשר לתלות בהרגשת השפופרת והחתיכה מכל מקום חדא הרגשה הוא ובזה סתרת דברי מ"ו הגאון בעה"מ ח"שכ"י שכתב באשה שראתה טיפות דמים על ידי ליחה לבנה מרובה דזה מקרי שלא על ידי הרגשה תלינן הרגשה ברובא בליחה לבנה וכ"כ בתשובת ב"י ולפי הנ"ל מוכרח ע"כ דליתא להאי סברא דאל"כ קרא בבשרה ל"ל וע"ל סימן קצ"ח מש"ל עוד סתירה ע"ז וא"ל דמנ"ל דאפילו בזבה בא הרגשה דלמא דווקא בנדה דהא האי קרא בנדה כתיב

ז"א דבהדיא אמרינן במכילתין דמ"א ע"ב דהאי קרא מיירי נמי בזבה מדכתיב זוב
בבשרה יע"ש: אמנם מה זה הוא הרגשה אם ר"ל דהרגישה שנפתח מקורה הוא דמקרי
הרגשה אבל מה שמרגשת שזב מבשרה דם לא מיקרי הרגשה או נימא דגם זה בכלל
הרגשה הנה בשו"ת פ"י חי"ד סימן א' כ' וז"ל נראה פשוט דאין הכוונה שמרגשת שיצא
ממנה דם אלא דבעינן שהרגישה שיצא ממקורה (וה"ה לשאר מקרים שבגופה כגון
שהרגיש גופה ונזדעזע וכן מוכח מהרמב"ם פ"ה מהלכות א"ב דין י"ז וכמש"כ המ"מ
שם דה"ה לשאר מקרים שבגופה בעת הוסת היה הרגשה וכ"כ בש"י שם) וכדפרש"י
ז"ל בפ"ק אשה מרגשת כשנעקר דם מן המקור וכ"נ מדברי הרמב"ם וכו' וכ"כ מהרי"ו
בתשובתו סימן כ"ה וכו' עכ"ד עי"ש שהאריך בזה ובתשובת אמ"ו הגאון בשב"י סימן
ל"ט הוכיח.

דע"כ מה שהרגישה שזב ממנה לא מיקרי הרגשה כיון שלא הרגישה שיצא מן המקור
דאי, ס"ד דהרגשת זובה מיקרי הרגשה איך מצאנו ידינו ורגלינו בסוגיא דר"פ הרואה
דפריך ת"ש האשה שהיתה עושה צרכיה וראתה דם רמ"א אם עומדת טמאה ה"ד אי
דארגשה יושבת אמאי טהורה כו' לעולם דארגשה כו' ואי אמרת דהרגשת זובה שזב
ממנה דבר לח מיקרי הרגשה מאי קאמר אי דארגשה הלא ע"כ ארגשה שזב ממנה דהלא
המ"ר זבין ממנה דהא התם מיירי דנמצא דם תוך הספל דקודם דתמו מיא יצא דם ואם
כן כיון דהדם יצא תוך המ"ר ע"כ הרגישה שזב ממנה דבר לח ומכ"ש שאין להבין מאי
דקאמר אי דלא ארגשה איך שייך לומר דלא ארגשה אלא ע"כ צ"ל דהרגשה שנפתח
מקורה הוא דבר בפ"ע עכ"ד לא ידעתי מה שהשיב ע"ז מהרשש"ך בתשובתו שכתב
וז"ל הנה אומר אלו אמר הגאון שאין לנשים שום הרגשה בעולם עד צאת הדם מגופה
כי אם זאת שזב ממנה דבר לח היה וודאי מקום לתמיהתו אבל זו לא שמעתי כי אם
כיוצא בה שיש הרבה נשים שאין מרגישות הרגשה אחרת כי אם הרגשה זו אבל וודאי
יש גם כן הרבה דמרגישות הרגשות אחרות שבגופה וכו' וכן הש"ס יתפרש כן דה"ק אי
דארגשה בהרגשה שאין לתלות במ"ר והיינו בהרגשתה שנזדעזעו אבריה ודעת המקשן
היה שאין לתלות הרגשה זאת במ"ר ות"ל לו התרצן לעולם דהרגישה בהרגשה הזאת
ואפילו הכי יש לתלות במ"ר דאף לפעמים באים בהרגשה הזאת עכ"ד לא ידענא מאי
קאמר דמ"מ קשיא מאי מק' אי דלא ארגשה עומדת אמאי טמאה וכו' דאמאי לא יהא
טמאה דאף ע"ג דלא היה לה הרגשה אחרת שבגופה כ"א זאת שזב ממנה דבר לח אס"ד
דזה הרגשה מקרי אמאי תהיה טהורה גם התרצן למה צ"ל לעולם דארגשה וכדעתו ר"ל
הרגשה אחרת שבגופה זולת הך הרגשה שזב ממנה דבר לח למה לא השיב לו כפשטיה
דהכא הא ארגשה במה שזב ממנה דבר לח א"ו דזה לא מיקרי הרגשה אלא שאפשר
לומר דשאני הכא כיון שבא עם מ"ר דתלינן הרגשת זיבת דבר לח במ"ר ולא בדם נדה
ומש"ה לא מקרי הרגשה אבל בעלמא י"ל דזה מקרי נמי הרגשה במה שמרגשת בעצמה
זיבת דבר לח בגופה אך לפי מש"כ והוכחתי לעיל זה ליתא דאס"ד דהרגשת זיבה מקרי
הרגשה לא הוי תלינן הרגשה במידי אחרנא דס"ס הרגישה בפ"א הדם עם מ"ר וכה"ג
מיקרי הרגשה כיון דהכל בפ"א א"ו דהרגשת זיבת דבר לח לא מקרי הרגשה: וכבר
כתבתי לעיל סימן קפ"ג דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב דס"ל דחזקת דם שבא
בהרגשה אם נמצא הדם בפנים והנה דברי הרמב"ם ז"ל מוכרחים מסוגיא זו דהא משני

הש"ס לעולם דארגשה ואימור הרגשת שמש הוא מש"ה אמרינן דלאחר זמן פטורה מקרבן דתלינן בהרגשת שמש ואכתי ק' דאותיום אמאי טמאה וחיבת בקרבן ניהוש דלמא לא ארגשה ומאי דארגשה אימור הרגשת שמש הוא ואיך מייתי מספק חולין לעזרה א"ו דחזקת דם שהוא בהרגשה רק בכתם אמרינן כיון דלא ארגשה הוא מן התורה טהור ולא חיישינן שמאארגשה ולא אדעתיה דזה אינה אלא חששא דרבנן אבל היכא שנמצא דם בפנים על ידי בדיקת עד דאיכא למיתלי הטעות דסברה הרגשת עד הוא אז היא טמאה מן התורה משום חזקת הדם שבא בהרגשה וכן מוכח מדתנן בפרק יוצא דופן דתנינן בת יום אחד מטמאה בזיבה ומייתי לה מקרא דואשה ומנא ידעינן שבא בהרגשה א"ו דחזקת דם שבא בהרגשה ואע"ג דקטנה לאו בת הרגשה היא מ"מ אלו היתה גדולה היתה מרגשת וטמאה וכן אמרינן במסכת נדרים דף ל"ה ע"ב דאדם מביא קרבן על בניו ובנותיו הקטנים ואע"ג דליכא למידע אם בא בהרגשה אפ"ה מייתי קרבן בשבילם ש"מ דחזקת דם שבא בהרגשה וליכא למדחי דמהא דבפ' בנו"כ אין ראייה להרמב"ם דלמא התם מספיקא מטמא לה ז"א דהא הרמב"ם ס"ל דספקא דאורייתא להקל: (ב) וחכמים גזרו על הכתם שנמצא בגופה.

וכ"כ הרמב"ם וטומאה זו מספק שמא כתם זה מן החדר הוא בא וכתב הכ"מ ק"ל הא ס"ס הוא והוי ליה למשרי ס' מגופה ס' שלא מגופה ואת"ל מגופה ס' מן החדר ס' מן העליה וטהור וי"ל דאעפ"כ החמירו בו חכמים משום דאיסור חמור הוא ועי"ל שמאחר שאין לה דבר לתלות בו החמירו כאילו הוא וודאי מגופה ואין כאן אלא ספק א' עכ"ל והט"ז כתב די"ל כיון דרוב דם שיוצא מן האשה בא מן המקור לא נחשב כלל זה לספק וא"ל ממה שכתב רמ"א ס"ס קפ"ז סעיף ה' דהתם יש מכה וכו' ובנ"י כתב דשאני בסימן קפ"ז משום דאיתרע לן רובא שכיון דרוב נשים אינן רואות מ"ת ממקור לכן הוי ס"ס גמור ומה"ט חשיב הכא גם כן ס"ס כיון דרוב נשים מרגישות בעצמן אם רואות דם אתרע לן רוב והוי ס"ס גמור אי לאו מטעמיה שכתב הכ"מ עכ"ל ולמש"ל דא"צ שיהיו הספקות שוין ואפ"ה מקרי ס"ס ודלא כהש"ך בלא"ה לק"מ ומ"ש שם מנ"י דלעיל מיירי הרמ"א ברואה מ"ת דוקא לא נראה כן ועיין בש"ך ס"ק כ"ה ועמש"ל סימן קפ"ז סעיף ה' בשם תשובת מעיל צדקה שהרגיש בקו' זו הגאון ח"צ והוא השיב ע"ז כיון דאיכא דם עליה מצטרף ובהצטרף דם המכה איכא דם טהור מרובה מן דם המקור ועיי"ש מ"ש ע"ז: ובספר כו"פ כתב דת"י ב' של הכ"מ הוא הנכון כי כך משני הש"ס אליבא דב"ש דס"ל ד"ש משום דאשה מרגשת בעצמה א"כ לא יהיו כתמים טמאים ומשני בצפור לא נתעסקה בשוק ש"ט לא עברה האי דם מהיכא אתיא וא"כ הדבר לב"ש מכ"ש לב"ה עכ"ל מיהו למ"ש בחי' רשב"א שם וז"ל ק"ל לימא דלמא נתעסקה או עברה ולא אדעתה כדאמרינן תיבוקת שלא הגיע זמנה לראות וכו' ונ"ל דש"ה דאפילו לכשתמצא לומר נתעסקה בצפור או עברה בשוק א"א לך לטהרה אא"כ אתחזקה כשכחה דנתעסקה או עברה ושכחה ולא אדעתה וכיון שכן אף אתה אומר שמא הרגישה ושכחה או שמא הרגישה ולא אדעתה דכסבורה הרגשות מ"ר וכו' והילכך הואיל והרי דם מצוי לפניך ושכיחי בה דמים מוטב שתתלה אותה במצוי דמים מצוין בה כנ"ל עכ"ל ולפ"ז שפיר מק' בכ"מ כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אף דדמיה מצוין בה מ"מ בהצטרף

דם עליה איכא רובא להתירא ובע"כ צ"ל דראו חכמים להחמיר הואיל דאיסור חמור הוא וכת"י הכ"מ: (ג) אם הרגישה שנפתח מקורה.

מלשון זה משמע דלא מקרי הרגשה אלא הרגשת פתיחת המקור וכמש"ל ומקור דין זה הוא מס' תה"ד סימן רמ"ו ועיין בד"מ סימן קפ"ח שפקפק ע"ז וכ"כ הרדב"ז ח"א סימן קמ"ט ומסיים ולא ראיתי ולא שמעתי מי שנוהג חומרא זו וכתבו דאין ראיה מן הגמרא דשם מיירי דמצאה דם מש"ה הרגשה סברא דאורייתא מדארגישה מסתמא חזיא בהאי שעתא או בספק אם מגופה או לאו תלינן דמגופה אתיא בהצטרף טעמא כיון דהרגישה אבל היכא דליכא דם כלל מנ"ל ובחדושי הארכתי בזה והבאתי ראיה לדברי התה"ד ולקמן אבאר ובס' מנ"י כתב הא דכתב המחבר בלשון יש מי שאומר אף שבב"י לא נמצא מי שחולק בזה מ"מ כתב בלשון יש מי שאומר לפי שלא מצא הדבר בשום פוסק רק בתה"ד לכן כתב יש מי שאומר וכן הוא דרכו בש"ע כמ"ש הסמ"ע כמה פעמים עכ"ל ול"נ דמש"ה כתב בשם יש מי שאומר משום שכתב המחבר לעיל בב"י סימן קפ"ח אחר דברי תה"ד וז"ל ונ"ל דחומרות יתרות הם ולית דחש להו עכ"ל הגם שי"ל דמ"ש דחומרות יתרות הם לא קאי אהאי אלא מ"ש בסוף בשמו בנמצא על העד לחלוחית דלובן דסמיך ויש בו משוש קצת מפני הטועים כו' ואהא כתב דחומרות יתרות הם מ"מ פשטא דלישנא לא משמע כן מדכ' חומרות יתרות הם לשון רבים משמע דקאי אכולהו מש"ה כתב כאן בלשון יש מי שאומר: עוד כ' במנ"י שם וז"ל ונראה דבהני נשים שהם בחזקת מסולקת דמים כגון מעוברת ומניקה דאפילו נפתח מקורה טהורה אם לא מצאה כלום וכן יש להוכיח מדברי מהרא"י שכ' כיון דהרגשה דאורייתא הוי כלמ"ד וסתות דאורייתא דאפילו בדקה ומצאה טהורה טמאה כדאיתא בפ' כה"י עכ"ל ומבואר להדיא בש"ס דף ט' דאפילו למ"ד וסתות דאורייתא לא בעי בדיקה בימי עבודה ואם כן ה"נ עכ"ל ואין נדון דומה לראיה דהתם כיון דבחזקת מסולקת דמים הוא עכשיו מה"ת שתחוש לוסת הראשון כיון דנשתנה טבע הגוף ואפילו שראתה ג"פ בימי עבודה נמי לא קבעה וסת כדלעיל סימן קפ"ט משום דתלינן ראייתה במקרה משא"כ הכא דהרגישה ושינתה משאר נשים שאין דרכן להרגיש לימי עבורן מש"ה צריכה לחוש לו מיהו י"ל דבריו נכונים שהרי כ' שם בתה"ד דכ"ז אם לא מצאה כלום.

אבל אם מצאה מראה לבן וכיוצא בו משאר מראות אף שהרגישה בכל ענין טהורה דלבן וירוק מן המקור קאתי' ואם כן ק' נהי דהרגשה דאורייתא מ"מ היכא דלא אתיא כלל אמאי נימא דטמאה הא איכא למיתלי ולומר דשמא מראה לובן וירוק היה ונמוק כמו שאתה אומר בדם וצ"ל משום דרוב דמים באשה טמאים ולו יהיה ספק השקול וכמש"ל בשם הרז"ה והראב"ד מחלוקת בזה מ"מ מספקא מטמאינן ליה וכל זה באשה שהיא בחזקת רואה אבל באשה שהיא בחזקת מסולקת דמים טפי מיסתבר למיתלי להתירה שהיתה מראה לובן וירוק ונימוק או נאבד שכן דרך אפ"י במעוברת ומניקה מלמיתלי בדם כנ"ל: בשו"ת אמ"ו בעל שב"י סי' מ"ה כ' נשאלתי באשה שהיתה מתעטשת בחזקת כח וע"י כח גדול של העיטוש ניתז ממנה למטה מי רגלים לפי דעתה כי היתה בעת הזאת בע"נ בבה"כ ולא יכלה לבדוק עצמה ולא אדעתה כלל עד בלילה בשכבה ראתה למטה בכתונת כתם קטן פחות מכשיעור גריס ושאלה אם יש לחוש אפ"י פחות מכשיעור הואיל שהרגישה בבוקר שניתז ממנה אפשר שזה הדם ניתז ממנה והשיב כיון שהוא פחות

מכגריס אין לחוש כלל אף דמבואר בי"ד סי' קפ"ח וק"צ אם הרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום דטמאה שאני התם דמיירי שבדקה מיד ולא מצאה כלום וע"כ צ"ל דלא לחנם נפתח מקורה והואיל דלא מצאה כלום ע"כ שיצא ממנה דבר מה ונאבד והואיל שהרגשה דאורייתא חיישינן שמא יצא טפה דם משא"כ באשה זו דלא בדקה מבוקר ועד ערב וזה שכיח הרבה בין הנשים שע"י עטוש בכח נתזין ממנה מ"ר ואי הוי בדקה מיד היתה רואה לחלוחית של מ"ר אחזוקי איסורא לא מחזקינן וגם אין דרך ד"נ לצאת ע"י עיטוש כ"א ע"י עטוש הרבה פעמים זא"ז כמבואר בסי' קפ"ט בש"ך שם גבי נשים שקובעות וסת ע"י מקרים שבגופה יע"ש עכ"ד וכו' עוד וז"ל ועוד יש להביא ראיה היותר ברורה ממה דאיתא בפ' כה"י די"ד אתמר בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחה בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ר' אומר טמאה משום נדה ור"ח אומר טמאה משום כתם אמר לו ר"ח אי אתה מודה שצריכה כגריס ועוד א"ל אבל ורבי סבר בעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת וכו' ולפי דעתיה דשמואל דס"ל בריש הרואה כתם דאינה טמאה עד שתרגיש ע"כ האי דרבי מיירי בהרגשה דאם לא כן לא היה מטמא משום נדה ור"ח סבר דאמרינן הרגשת עד הוא מש"ה אינה מטמאה אלא משום כתם ואפ"ה ס"ל לרבי דצריך כגריס ועוד ופחות מזה השיעור תלינן בדם מאכולת אף דהרגישה תלינן הרגשה בעד מכ"ש בנ"ד דיש לתלות ההתזה במ"ר דיש יותר לתלות בו מלתלות סתם הרגשה בעד עכ"ל וראיה זו אינני כלל וגרם לו זה שנעלם ממנו דברי הרשב"א במ"ה שער ד' וכמ"ש בשמו רס"י קפ"ג וז"ל דהיא דר' ור"ח וכו' בשהניחו בקופסא ודכוותיה בעד הבדוק בין עגול ובין משוך טמאה נדה דודאי מגופה אתיא ובהרגשה אתיא אלא דקסברה הרגשת עד הוא כדאי' פ' הרואה עכ"ל הרי להדיא איפכא מדבריו דהרשב"א מוקי לה בדלא ארגישה אלא דאנן אמרינן דהרגישה ומה שאמרה שלא הרגישה שסברה דהרגשת עד הוא ובאמת טעתה בזה שהיתה הרגשת דם ואם כן אין ראיה מהתם דשאני התם שלא הרגישה מש"ה בפחות מכגריס טהורה אבל בהרגשה מנ"ל דתלינן להקל ועגול דטהורה משום דמוכח הוא דסתם דם קנוח משוך הוא ועיין מש"ל סימן קפ"ג מיהו להלכה נראין דבריו משום דתלינן במצוי בכ"מ וכיון דשכיח בין הנשים שניתזין מחמת העיטוש מ"ר תלינן בהו להקל דדוקא פתיחת המקור החמיר בתה"ד דרוב דמים ממקור טמאים או מחצה על מחצה והוא עיקר הרגשה דאורייתא משא"כ בהרגשה שניתזין ממנה דבר מה תלינן במ"ר ומכ"ש דאתי שפיר למש"ל דמוכח מן הגמרא במכילתין דף כ"ב ע"ב בסוגיא דהרואה כתם דאין דרך של אשה להיות רואה בפחות מן גריס יע"ש בתוספות ד"ה ג' גריסין וכו' אם כן טפי מסתבר למיתלי במ"ר: ודע דמדברי רש"י שם בסוגיא זו לכאורה נראה דבמצאה כתם וליכא למיתלי בד"א והוא מזמן רחוק שהוא ספק דאורייתא דלמא ארגשה ולא אדעתה והא דכתב רש"י ר"פ הרואה גבי הא דאמר הש"ס מודה שמואל דטמאה מדרבנן דטעמא דדלמא ארגשה ולא אדעתה מוכח דמה"ט אינה טמאה אלא מדרבנן יש לומר דדוקא כשמצאה מיד דומיא דבדקה קרקע עולם דאמר שמואל ובהא אינה אלא חששא דרבנן מה"ט דדלמא ארגשה ולא אדעתה שהוא חששא רחוקה משא"כ בעלמא ספק דאורייתא הוא שהרי כתב שם ד"ה מ"ד כל כה"ג וכו' ומביאה קרבן אינו נאכל וכו' וקשיא ל"ל כלל קרבן דהא לא הרגישה א"ו צ"ל דס"ל דחיישינן שמא ארגשה ולא אדעתה וכה"ג כתב שם הר"ן בחדושיו למאי דס"ד דמביא קרבן

ונאכל כן צ"ל לדעת רש"י לפי המסקנא דמה"ט מביאה קרבן דלמא ארגשה ולא אדעתה ועיין עוד ברש"י שם דף נ"ג ע"ב ד"ה הוא מתקן הלכותי לידי זיבה מיהו נ"ל דס"ל לרש"י דלית הלכתא הכי אלא דמה"ט טמאה אפילו בלא הרגשה ולקמן בסס"י זה אבאר בע"ה שיטות רש"י ותוספות: בתה"ד הוכיח מסוגיא זו דע"כ הרגשה סברא דאורייתא דמדארגשה מסתמא ראתה דהא בעי אפילו לחייב קרבן מחמת הרגשה וא"כ כי היכי דס"ל למ"ד וסתות דאורייתא דאפי' בדקה ומצאה טהורה טמאה היא בהרגישה שנפתח מקורה ובדקה ולא מצאה כלום אפ"ה טמאה דחיישינן שמא טיפת דם כחרדל היה ונימוק ואמ"ו בתשובה הק' על תה"ד וז"ל והא שמואל ס"ל כן בבדקה ומצאה טהורה דטמאה כדאיתא לעיל דף ט"ז והוא ניהו מרי דשמעתתין בדקה קרקע עולם וכו' אם כן ק' ממ"נ אי לא הרגישה למה תהא טמאה באמת דא"ל הרגשת מ"ר או ארגשה ולא אדעתה כמו דמשני הכא כיון דמיירי שמואל אף שבדקה בזמן מועט דהיינו אחר שיעור וסת וכמבואר התם ועל זמן מועט לא שייך לומר ארגשה ולא אדעתה וכמ"ש התוספות כאן א"ו צ"ל דמיירי בהרגישה ואם כן לדעת התה"ד ל"ל חזקת דוסת הא לדידיה בלא זמן וסת אם הרגישה ומצאה טהורה טמאה עכ"ל ולא ידענא מאי ק' ליה ולא מיבעי לפירוש רש"י שפי' הא דמשני הש"ס מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן דטעמא משום דחיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה ע"כ אם כן מוכח דס"ל דלמסקנא חיישינן אפילו בזמן מועט להא דדלמא ארגשה ולא אדעתה דהא כתבו התוספות שם דכתם שעל בשרה אין רגילות לשהות שנתייבש ונפל וע"כ הא דמשני דמודה שמואל דטמאה מדרבנן וטעמיה משום דלמא ארגשה ולא אדעתה אכתי איך יתורץ הא דמק' מהא דתנן הרואה כתם על בשרה וכו' דטמאה אע"ג דלא ארגשה והתם בנמצא על בשרה מזמן קרוב הוא א"ו דלהמסקנא הדר מהאי סברא דסבר המקשן בנמצא מזמן קרוב לא שייך לומר דארגשה ולא אדעתה והתרצן לא ס"ל הכי ובודאי המקשן הוכיח לסברא זו דאיכא לאפלוגי בין זמן קרוב לזמן רחוק דאלת"ה איך אמר שמואל בבדקה קרקע עולם דטהורה וקשי' קו' התוספות מכמה משניות דשנינו בדיני כתמים ע"כ דאית ליה לשמואל לחלק דוקא מזמן רחוק חיישינן להכי דלמא ארגשה אבל לא בבדקה קרקע עולם שהוא מזמן קרוב ל"ח להכי מש"ה טהורה ולפ"ז שפיר מותיב מהני משניות דמיירי נמי בזמן קרוב ואפ"ה חיישינן אבל למסקנא דמודה שמואל דטמאה מדרבנן ושמואל לא קאמר בבדקה קרקע עולם דטהורה אלא מדאורייתא אבל מדרבנן מודה שמואל דטמאה דאפילו בזמן קרוב חיישינן להא דדלמא ארגשה ולא אדעתה ולפ"ז לק"מ קו' אמ"ו דמש"ה קאמר שמואל בבדקה אחר שיעור וסת דטמאה דחיישינן שמא ראתה וארגשה ולא אדעתה ואף לפירוש התוספות שכתבו דמודה שמואל דטמאה מדרבנן דאפילו בודאי לא ארגשה אפ"ה טמאה נמי י"ל דלהמסקנא אין חילוק בין זמן קרוב לזמן רחוק אלא דהמק' דנחית לחלק בכך משום דס"ל דשמואל לגמרי מטהר בבדקה קרקע עולם ומכח הכרח קו' לשמואל מכל דיני כתמים ס"ל דשמואל אית ליה הך סברא לחלק בין זמן רחוק לזמן קרוב ומש"ה מק' לדידיה כל הקו' מן המשניות דמיירי נמי מזמן קרוב אבל לפי המסקנא דמודה שמואל דטמאה מדרבנן כ"ע ס"ל דאין חילוק בין זמן קרוב לזמן רחוק כיון דבלא"ה לק"מ לשמואל מכל דיני הכתמים דהתם מדרבנן עכ"פ טמאים וא"ל דקו' אמ"ו הוא למאי דס"ד מעיקרא דשמואל לגמרי מטהר לה וה"א דטעמא דשמואל משום דבזמן מועט ל"ח

להא דדלמא ארגשה ולא אדעתה א"כ תיקשי דשמואל אדשמואל מהא דס"ל בבדקה אחר שיעור וסת לזמן וסתה דטמאה הא ליתא דשמואל לא קאמר לעיל בהדיא דמיירי בבדקה אחר שיעור וסת לזמן וסתה אלא אוקימתא דר"ז הוא ור"נ בריה מוקים לה כאוקימתא אחריתי ולדידיה א"ל דשמואל מיירי בבדקה זמן רב אחר זמן וסת וגם בלישנא דר"ז גופיה איכא תרתי אוקימתות יע"ש בפירש"י ובמהרש"א שם ומש"ה לא ה"מ להקשות דשמואל אדשמואל: ועוד י"ל דלק"מ קו' אמ"ו דהא כתבו התוס' ד"ה הרואה וז"ל א"נ כיון דרוב ימים טמאים יש לחוש עכ"ל ור"ל דחיישינן אפי' לזמן מועט כיון דרוב ימים בהרגשה חזי' ה"נ י"ל למ"ד וסתות דאורייתא כיון דחזקה דאורייתא הוא חיישינן לה כיון דבשעת וסתה רגילה לראות בהרגשה מש"ה חיישינן אפי' בזמן מועט מכ"ש דאתיא שפיר לדעת הרמב"ם דס"ל בפ"ח מהלכות א"ב דכל אשה שיש לה וסת דרכה לראות בהרגשה יע"ש והכא בבדקה קרקע עולם מיירי בשאין לה וסת או שיש לה וסת ושלא בשעת וסתה: ועוד י"ל דלק"מ קו' הנ"ל דאע"ג דמסקינן דבלא הרגשה אינה טמאה מדרבנן מ"מ כיון דוסתות דאורייתא וחזקה שראתה מש"ה חיישינן לה אף בטמאה שאינה אלא מדרבנן וכ"כ בס' כו"פ יע"ש וא"כ דברי התה"ד נכונים והן אמת שכתשו' הרדב"ז ח"א סי' קמ"ט חולק ג"כ על הוראות תה"ד ומסיים וז"ל ולא ראיתי ולא שמעתי מי שנוהג חומרא זו עכ"ל אמנם מצאתי ראייה לדברי התה"ד מהא דגרסי' לעיל דף י"ב ע"א אשה מהו שתבדוק עצמה לבעלה וא"ל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש וכתבו התו' פר"ח כיון דרואה אשתו בודקת מיחשב שאם לא הרגישה לא היתה בודק' לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק וא"כ מכאן מוכח דברי התה"ד דהיכא דהרגישה לא מהני בדיקה דאי ס"ד דמהני לה בדיקה אמאי יפרוש הא בדקה עצמה א"ו לא מהני בדיקה אחר שהרגישה מיהו הא יש לדחות דלמא ה"פ שהבעל יחוש לעצמו שמתוך שמהומה לביתה לא בדקה שפיר כמו דאמרינן לעיל דעד שלפני תשמיש אינו ממעט מה"ט אבל אי היה יודע דבדקה שפיר ליכא למיחש דלמא ראתה טיפת דם כחרדל ונאבד או נימוק דלהא לא חיישינן אבל בחדושי הרמב"ן שם מפורש כדעת התה"ד שכ' וז"ל ובשם ר"ח מצאתי שאומרים דמש"ה לבו נוקפו דסבר אלמלא שלא הרגישה כלום לא בדקה כלומר דהא ק"ל דכל לבעלה לא בעי בדיקה וזה אינו סובר שמחמרת אלא שבודקת משום הרגשה וחוששין כיון שהרגישה ודאי בא אורח וטיפה כחרדל היתה ונאבדה בעד וכה"ג כ' בחדושי הר"ן עכ"ל מלשון זה מוכח דדינא הוא דאם הרגישה דחוששת לזה דמסתמא האורח בא ונאבד או נימוק וכדברי התה"ד: ועתה חל עלינו לבאר מה שהק' בתשו' הרדב"ז הנ"ל וכן הק' בד"מ סי' קפ"ח על התה"ד דמאי ראייה מייתי מן הש"ס דר"פ הרואה דמק' אי דארגשה כו' אלמא דהרגשה סברא דאורייתא דלמא שאני התם כיון דדם הוא לפנינו מש"ה הראייה מחזקת להרגשה דמסתמא בשעת הרגשה חזי' משא"כ היכא דלא נמצא כלל מנ"ל דהרגשה לחוד אלים כ"כ מדאורייתא דניחוש דראתה ונאבד' עכ"ד נלע"ד דלק"מ דע"כ מוכח מסוגי' זו דאפי' היכא דלא נמצא דם כלל אפ"ה מטמאינן בהרגשה דהא מק' התם אשמואל ממתני' דהרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה טמאה ואע"ג דלא הרגישה וצריך להבין דמנ"ל להק' דלמא מתני' מיירי בדארגשה כמו דבעי לאוקמי לעיל כמה משניות דסתמא תנן ואפ"ה בעי לאוקמי בדארגשה וצ"ל שסמך"א ע על קו' הש"ס לעיל

דאי בדלא ארגשה אמאי שלא כנגד בית התורפה טהורה דהא ארגשה והא הכא דמה שנמצא דם שלא כנגד בית התורפה הוי כאלו לא מצאה דם כלל דהא א"א לבוא דם מן המקור לשם ואפ"ה ס"ל להש"ס דא"א לאוקמי בדארגשה דא"כ לעולם טמאה היא משום הרגשה הרי להדיא כדעת התה"ד וכה"ג יש לדקדק מהא דמק' הש"ס מהא דקתני על בשרה ספק טמא טהור טמא ואע"ג דלא הרגישה דנמי קשי' דלמא מיירי בהרגישה א"ו צ"ל דס"ל להמק' דאי בדארגש' אפי' בחלוקה נמי ניהו דאזדקרה ומחגור ולמעלה אע"ג דעל בשרה בעי לאשכוחי ובודאי מעלמא אתי' מ"מ כיון דארגשה אפי' בלא נמצא דם כלל נמי טמאה וכדעת התה"ד דחיישינן לשמא נאבד או נימוק אלא ע"כ דמיירי בלא ארגשה מש"ה מק' שפיר א"כ מוכח דס"ל דהרגשה סברא דאורייתא ואפי' בלא נמצא כלל עיין במהרש"א בתוס' ד"ה אימר הרגשת שמש וכו' שהבין ג"כ דכל הקו' שהק' סתמא דש"ס מההיא דשלשה ספיקות ואינך כולהו אזלי על דרך שהק' הש"ס מעיקרא אי דארגשה וכו': אך דברי מהרש"א שם צל"ע וז"ל אך ק"ק לחד תירווצא שכ' התוס' לעיל בההוא דג' ספיקות דפריך מחלוקה ומשני דמזמן רחוק הוה ואימר ארגשה ולא אדעתה אמאי לא קאמר כיון דמזמן רחוק הוה אימר הרגשת מ"ר הוה עכ"ל ולענ"ד לק"מ דהא לכאורה אין מקום לקו' התוס' דבשלמא לעיל קאמר ב"ה לחומרא דהא לא ארגשה משום דכסבורה דהרגשת מ"ר הוא ולעולם חיישינן דהרגישה ומש"ה טמאה למפרע אבל הכא איך נימא להקל דאע"ג דהרגישה למתלי להקל דלאו הרגישה והא דאמרה דהרגישה דטעה וסברה דהרגשת דם הוא ובאמת לא היה רק הרגשת מ"ר דמנ"ל לתוס' להק' בפשיטות למילף קולא מחומרא דלא דמי להא דאמר הכא הרגשת שמש הוא או הרגשת עד הוא משום דודאי שימשה ובדקה בעד מש"ה תלינן להקל היכא דאיכא הוכחה קצת משא"כ במ"ר דמספק שמא הרגישה במ"ר וגם מספיק' לומר שהיא טעה לא מקילינן אף דאיכא הוכחה קצת דלא לחומרא הוא דחיישינן אלא צ"ל דעיקר קו' התוס' הוא דה"ל להש"ס לומר דמש"ה פטור מקרבן אחר זמן משום דאהרגשה לחודא סמכינן לחייב קרבן דלמא הרגשת מ"ר הוא ומספקא לא מייטינן חולין לעזרה דבשלמא היכא שמצאה מיד איכא רגלים לדבר דהך הרגשה היתה הרגשת דם משא"כ במצאה לאחר זמן דלא סמכינן אהרגשה לחוד וכה"ג צריכין אנו לומר למאי דמשני הש"ס דלמא הרגשת שמש הוא ואפ"ה באותיום חייבים בקרבן דתלינן טפי להרגשה זו בהרגשת מקור משא"כ לאחר זמן וכה"ג א"ל בהרגשת מ"ר ומק' התוס' שפיר אבל לקמן בהאי דג' ספיקות לא ה"מ לשנויי לעולם דארגישה ומש"ה במגעות ובהסיטות ורוב ימים טהורים אינה מטמאה משום דתלינן הרגשה במ"ר ז"א דמה"ת למתלי לקולא כיון דאמרה דהרגישה אע"ג שעברה בשוק של טבחים ס"ל להש"ס דליכא להקל כיון דזו עצמה ספק הוא אם באותו פעם היה לה הרגשת מ"ר כלל ואת"ל שהיה לה מאן יימר שטעתה בין הרגשת דם למ"ר ואין לפרש דהכי מק' התוס' דאמאי לא משני הש"ס לעולם דלא הרגישה אלא דאפ"ה מחייב בקרבן אותיום משום דתלינן דהוא סברא שהרגשת מ"ר הוא ומש"ה אמרה דלא הרגישה ובאמת הרגשת דם הוא ולפ"ז היה אפשר ליישב דברי מהרש"א דז"א דאיך מצי לאוקמי הכי דא"כ ק' אדשמואל דאמר בדקה קרקע עולם וכו' טהורה כיון דלא ארגשה דהא השתא אכתי לא אסקו תוס' לחלק בין זמן מועט לזמן מרובה ואמאי ניחוש דלמא הרגשת דם היה ומה דאמר דלא ארגשה לפי דסבורה

דהרגשת מ"ר הוא א"ו דקו' התוספות אינו אלא כמש"ל דה"ל לאוקמי בדאמרה דארגשה ואפ"ה אח"ז פטורה מקרבן לפי דחיישינן שטעתה ובאמת מ"ר היה ומספקא לא מייתנין חולין לעזרה (וזה דלא כספר כרתי ופלתי בסימן קפ"ג שטעה בזה ע"ש): ובזה ניחא הא דמק' התוספות לקו' זו על הא דמשני אימר הרגשת שמש הוא וכו' ולא מק' לעיל על הא דמשני אימר הרגשת עד הוא א"ו דלעיל לק"מ משום דליכא למילף לקולא מהא דמחמירין לעיל משא"כ הכא דאיכא חששא דחולין לעזרה וכמו שכתבתי: ואפשר ליישב דכוונת מהרש"א דה"ל להש"ס לאוקמי דמיירי בלא הרגישה וברוב ימים טמאים טמאה משום דחיישינן דלמא ארגשה ומה דאמרה דלא ארגשה דסברה הרגשת מ"ר הוא אבל קו' תוספות הוא דנוקי בהרגשה ואנן חיישינן בטעה וכמ"ש: והנה התוספות שם ד"ה הרואה כתם הקשו ז"ל תימא מאי מהדר אפירכא הא כמה משניות בפ' בא סימן ודם הנדה בדיני כתמים וליפרוך מנייהו וכו' ואומר הר"י דמדינא דכתמים ליכא למיפרך דהיינו יכולין לעמוד שיש זמן מרובה וכו' ואימר הרגישה ולא אדעתה אבל בשמעתין כו' ק' לי דמ"מ ה"ל להש"ס להקשות מהא דאמר ר"י א"ש גופי' לעיל דף ה' ע"א משום ר"ח ב"א כל הנשים כתמן טמא למפרע ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראיתן חוץ מתינוקת וכו' ואם כן אי מיירי דארגישה השתא מאי אריא משום כתמן טמא ת"ל משום הרגשה דהשתא וכסברת התה"ד ואי דלא ארגישה השתא אמאי טמאה ואי דחיישינן דמזמן רב הרגישה ולא אדעתה ז"א כיון דלא מטמאינן לה אלא מהשתא א"כ ע"כ צ"ל דהשתא חזי' וד"ש א"כ מאי בכך שהרגישה כבר הא תלינן להקל דלא ראתה אלא משעת מציאה ויש ליישב לפמש"ל בשם בעל מ"י דבהנך נשים דבחזקת מסולקת דמים הם לא מטמאינן משום הרגשה אלא תלינן הרגשה במראה כשר ונאבד אם כן בהנך ד' נשים דבחזקת מסולקת דמים הן מש"ה אמרינן בהו ד"ש אין הרגשה מחזקת להם טמאה וא"כ י"ל דמיירי בדארגישה השתא ודוקא דאיכא כתם לפנינו מטמאינן להבא אבל משום הרגשה לחוד בלא כתם לפנינו לא היה טמאה ועוד יש ליישב דמיירי בהרגישה ובדקה ומצאה ירוק ולבן ואי לא משום דכתם לפנינו היינו תולין הרגשה במראה כשרה אך השתא דאיכא כתם לפנינו חיישינן שהרגשת דם הוא ומראה לבן וירוק בלא הרגשה אתיא וכה"ג כתב בכו"פ ליישב קו' אמ"ו הגאון בעל שב יעקב שהבאתי לעיל עיי"ש ועיין מ"ש בסמוך: (ד) ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום וכו'.

אבל אם מצאה לבן או ירוק דאיכא למיתלי הרגשה במידי אחרינא אמרינן האי דארגשה טיפי לובן הוא דארגישה דלבן וירוק מן המקור קאתים כ"כ בס' תה"ד שם סימן רמ"ו הביאו ב"י לעיל סימן קפ"ח מ"ש דלבן וירוק מן המקור קאתי כן נראה מסוגיא דמכילתין דף י"ט דעקביא מטמא הירוק מכלל דמן המקור קאתיא ואפילו חכמים דמטהרים לא מטהרים אלא מגזה"כ דמים מכלל דמודים דמן המקור אתיא מיהו מהתם לא מוכח אלא דירוק כאתרוג דמן המקור אתיא דבהא פליגי עקבי' ורבנן וכמ"ש התוספות שם אבל לא בירוק ככרתי או בלבן ממש לא שמעינן דמן המקור אתיא אלא מתורתו של בעל התה"ד נשמע כן דשאר מראות טהורים נמי מן המקור אתי' ומש"ה תלינן הרגשות פתיחת המקור במראות האלו אלא שצ"ע ברמב"ם שפסק בפ"א מהלכות מו"מ כמ"ד דמקור מקומו טמא ומש"ה פסק דמקור שהזיע כשתי טיפות מרגליות דטמאה טומאת ערב וס"ל מחמת מק"מ דטמא הוא אפילו אב הטומאה ומטמא במגע ובמשא וכשיטת

התוס' במכילתין דף ע"א ד"ה מק"מ טמא וכו' שכן כ' הרמב"ם שם דין ט' להדיא לענין דם שיצא דרך דופן שאותו דם הוי אב הטומאה כדם הנדה והלידה שמק"מ טמא יע"ש ועיין בסו' פ"ד מהלכה ט"ו וא"כ ק' אמאי פסק שם ד"ח שאם ראתה דם ירוק הרי הוא טהור ואינה כמו רוקה וכו' ואמאי מיגרע ממקור שהזיע כב' טיפות מרגליות ואינך שפסק שם דהא ירוק נמי מן המקור אתי' ובכ"מ שם מביא סייעתא להרמב"ם מן הסוגיא בדף י"ט וכחכמים דהתם ואין זה סיוע דאיכא למימר דהסוגיא שם ס"ל דמק"מ טהור דפלוגתא דתנאי היא בכמה דוכתין במכילתין אם מק"מ טמא או לאו אבל לפסק הרמב"ם קשי' ועיין בחידושי על הגמרא ר"פ ד"נ: וכבר כתבתי לעיל בתשובה שכתבתי סימן קפ"ח וכתבתי לתרץ כיון דאינו אלא ספק שמא מן המקור אתיא מש"ה הקיל כיון דאינו כתוב בתורה בפירוש אלא הלמ"מ וע"ש ויש להקשות מהא דאיתא מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות וכו' ואמרינן דווקא תרי אבל חדא אימר מצדדים אתיא א"כ כיון שאין ידוע בודאי שבא מן המקור דמה"ט מקיל בחדא א"כ ה"נ ניקל בתרי דדלמא משאר מקומות שבגוף אתיא ולא מן המקור אתי וי"ל דקים להו בשתי טיפי מרגליות ודאי מן המקור אתי ומה"ט מקילינן בחדא דאימא מעלמא אתיא אע"ג שהוא ספק שמא מן המקור הוא מ"מ כיון דאינו אלא הלמ"מ הקילו בספיקא וזה סיוע לדברי הרמב"ם וכמו שכתבנו ועדיין צ"ע וע"ל מ"ש עוד בס"ד: ודע דאף מה שנראה מדברי התה"ד שם וכן דקדק בש"ע כאן שכ' ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום הא אלו מצאה שום מראה טהורה היא יכולה לתלות הרגשתה בזה עדיין יש לספק עד כמה יכולה לתלות בהא דהא וודאי אין סברא דאם הרגישה ואחר זמן רב בדקה א"ע ומצאה מראה טהורה דאינה יכולה לתלות הרגשה זו בהא דא"כ אם איתא דהוי מעיקרא בשעת הרגשה מאן עכביה עד השתא והיה לו לצאת אע"ג דלחומרא לענין קדשים תלינן דנתעכב בביה"ח עד מעל"ע מ"מ לענין חולין הא קיי"ל דר"ש מהאי טעמא דאם איתא דהוי דם מעיקרא אתיא וכמו דאמרינן בריש מכילתין ועיין בתוס' דף ס' ע"ב ד"ה בעלה פטור וכו' א"ו צ"ל תיכף להרגשה בדקה א"ע ומצא המראות הללו בהא תלינן להרגשה זו וא"כ עדיין ספק עד כמה מקרי בה' מיד דהא מסקינן שם לכ"ע דכל שבעלה פטור טהרותיה טהורות ולא חיישינן דמקמי הכי הוי דם וכמ"ש דלא תלינן בזמן כזה להקל ואפשר לחלק וצ"ע: (ה) שהיא פחותה מי"ב.

הוא דעת הרשב"א הביאו ב"י ודלא כפירש"י בדף ה' ע"א שפי' דבהגיע לי"ב שנים ויום א' אפי' לא הביאה ב' שערות או בהביאה ב' שערות אפי' תוך י"ב שנים מקרי הגיע ימי הנעורים ובני מוהר"מ הקשה על פירש"י מהא דאיתא ר"פ התינוקות הגיע זמנה לראות וכו' בה"א עד מוצאי שבת ד' לילות ובגמ' שם אמר רב בוגרת נותנין לה לילה הראשון וכו' מיתבי מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך יב"ח ולפירש"י מה מקשה הש"ס הא מתניתין יהיב שעורא דד' לילות להגיע זמנה לראות ולפירש"י היינו בת יב"ש ויום א' אע"ג שלא הביאה ב' שערות וא"כ שפיר איכא לאשכוחי ד' לילות מתוך י"ב חדש כגון שהיתה מאחרת מלהביא ב' שערות עד אחר י"ב שנים וששה חדשים וימי בוגרת שלהן מאחרין מלבא עד אחר הבאת ב' שערות ו"ח ונ"ל ליישב למאי דמסקינן בפ' יוצא דופן דף מ"ו דחיישינן שמא נשרו השערות ודוקא היכא דבעל משום דהוא איסור דאורייתא יע"ש וא"כ במעשה דרבי דהוא נמי אד"א לענין שאינה צריכה ז"נ וא"כ הל"ל לשמא

נשרו ומקשה הש"ס שפיר וא"ל דלמא מעשה דרבי הוא תחילת שנת י"ב ובוגרת לא הוה עד ו"ח אחר י"ב שנים ויום א' וא"כ מה מקשה הש"ס י"ל דמה שפירש"י או שהביאה ב' שערות היינו למ"ד דתוך זמן כלאחר זמן ולדידה מיד אחר ו' חדשים להבאת ב' שערות הרי היא בוגרת ולא משכחת י"ב חדש משהגיע זמנה לראות עד שתבגר וכן נראה מדברי רשב"א הביאו ב"י שכ' וז"ל דמ"ש רש"י משהגיע י"ב שנים ויום א' אפי' לא הביא ב' שערות טעמו מדקתני משהגיעו ימי הנעורים דאלמא בהגעת ימים לחוד חוששין לו וזה דוחק עכ"ל מדלא יהיב טעמא אלא אהא שכ' רש"י דבהגעות ימים לחוד סגי' ולא יהיב נמי טעמא מ"ש רש"י דסגי' בב' שערות אפי' תוך הזמן היינו משום דממילא משמע לי' דטעמא משום דתוך הפרק כלאחר הפרק דפלוגת' דתנאי היא בפ' יוצא דופן ובפ' בא סימן וא"ל דלמא מש"ה לא חש רבי לשמא נשרו משום דהתם מיירי דבדקו' ולא אתיא סימני בוגרת וכיון דקיי"ל אין בין נערות לבוגרת אלא ו"ח ולא פחות ולא יותר כמ"ש תוס' במס' קדושין דף ע"ט ומזה ידע דאכתי לא הביאה ב' שערות דמזה ע"כ אין ראיה וכמ"ש בפ' בא סימן בחדושי ועוד איך פסק רבא התם דחיישינן לשמא נשרו נחזי אנן בסימני בוגרת שלה מתי תביא וע"ש: (ו) וכן אפי' אם היתה יתרה מי"ב אם בדקו.

דוקא אם בדקוה ולא הביאה אבל מסתמא אמרינן דהביאה ב' שערות משום חזקה דרבא דאמר בפ' יוצא דופן דמ"ו קטנה שהגיעה לכלל שנותיה א"צ בדיקה חזקה הביאה סימנים אבל אם בדקוה ולא מצאו סימנים אין לה כתם ולא חיישינן לשמא נשרו דכיון דכתמים דרבנן ל"ח לזה דדוקא היכא דאיכא ספק איסור דאורייתא חוששין לזה וכדמסיק בש"ס התם הרשב"א שם: (ז) בין שהיא בתולה או בעולה.

כ' בש"ך ס"ק ג' בשם מהרש"ל דהאידינא כל אשה שיש לה בעל חוששת לכתמים שהרי אפי' לדם בתולים מונין ז"נ ואין להקל מן המנהג והב"ח כ' דראיה מדם בתולים אינה ראיה דהתם כיון דהדם היא בגופה יש להחמיר טפי מבכתמים מדקאמר בש"ס בקטנה שאפילו סדינים שלה מלוכלכים ולא קאמר רבותא שאפילו גופה מלוכלך אלמא דוקא בסדינים תלינן להקל אבל לא בנמצא על גופה עכ"ד הב"ח והש"ך כ' ע"ז וז"ל וקשה הא טעמא דשריותא הוא בקטנה שחכמים לא גזרו בה וכדכתב רש"י והרשב"א בתה"א וש"פ וא"כ אוקמא אד"ת דאינה טמאה כיון שלא הרגישה וכו' משמע דלא גזרו בתינוקות כלל אפי' נמצא על גופה וכו' עכ"ל והנה מה שכ' הש"ך בשם פרש"י אדרבה נראה מפירש"י בדף ה' ד"ה אין חוששין לה וכו' איפכא דדוקא היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא הוא דטהורה אבל לא היכא דא"א למיתלי ובודאי מגופה אתיא גזרו אף בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות שכתב שם וז"ל ואפי' אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה וא"ל עברה ולא אדעתה דהא בגופה אין לתלות כל עיקר דכתמים דרבנן נינהו וכי גזרו רבנן בהגיע זמנה דדם מצוי בה אבל בהא לא גזרו הואיל ואין בה דמים עכ"ל.

הרי להדיא דדוקא היכא דאיכא למיתלי דעברה ולא אדעתה אבל היכא דליכא למיתלי כגון שנמצא בגופה וכ"ש היכא דודאי מגופה אתיא אף בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות טמאה וכן פירש"י לעיל מיניה ד"ה מלוכלכין בדם וז"ל ולא ידעה אי אתא מגופה או לא

עכ"ל משמע דהיכא דודאי מגופה אתיא או שנמצא בבשרה דלא תלינן כלל דמעלמא אתיא וכדלקמן טמאה וכ"נ מחדושי רשב"א במ"ש אהא דאמר בריש מכילתין בצפור לא נתעסקה וכו' דדעתו כפירש"י ונ"ל שרש"י הוכרח לפרש כן דדוקא היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא הוא דמקילין בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות אבל א"א לפרש כפשוטו כיון דמדאורייתא בעינן עד שתרגיש אלא דחכמים אסרו לא גזרו בתינוקת שלא הגיע זמנה וכדפי' הש"ך לפי שרש"י אזיל לשיטתו שפי' לקמן ד' נ"ח ע"א מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן משום דלמא ארגשה ולאן אדעתה וא"כ כיון דמהאי טעמא גזרו רבנן אפי' בלא ארגשה מאי איכא בין הגיע זמנה ללא הגיע זמנה בלא הגיע זמנה ליכא האי חששא דלמא ארגשה ולאן אדעתה מש"ה הוכרח רש"י לפרש דדוקא היכא דאיכא למיתלי דאתיא מעלמא מקילין דכיון דבלא"ה הך חששא דלמא ארגשה ולאן אדעתה אינו אלא חששא דרבנן והכא בתינוקת שאין דמים מצויין ואיכא למיתלי טפי דמעלמא אתיא ולאן אדעתה מש"ה טהורה אבל היכא דוודאי מגופא אתיא אין לחלק בין הגיע זמנה ושלא הגיע זמנה וכמ"ש אבל לשיטת התוספות דהתם שפירשו דאפילו ודאי בלא הרגשה אתיא אפ"ה טמאה מדרבנן ולמסקנא זו לא חיישינן לחולין או לבעלה דדלמא ארגשה ולאן אדעתה אלא שחכמים גזרו אפילו בלא הרגשה שלא יבואו להקל אפילו בדם דחזיא בהרגשה לפ"ז י"ל דדוקא בהגיע זמנה לראות גזרו שלא תבא להקל בדמים דחזי' ע"י הרגשה אבל באשה שלא הגיע זמנה דלא שייך גזרה זו דלאו בת ראייה היא לא גזרו אפילו בודאי מגופה אתיא כיון דשלא בהרגשה חזיא וראיה זו אינה אלא מקרה בעלמא ולא מחזקינן לה שתראה עוד כי היכי דנגזור בה אטו שאר ראיות וכן נראה מן הרשב"א בס' מ"ה דף קע"ו דס"ל בקטנה אפילו בוודאי ראתה מגופה לא גזרו ע"ש אבל מתוס' ד"ג ד"ה והא איכא כתמים משמע דס"ל כפירוש רש"י ועיין בסס"י זה מ"ש טעם לרש"י שמפרש דוקא היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא הוא דמקילין בקטנה ומה"ט דהתם הוכרחו גם התוספות לפרש כאן כפירוש רש"י ע"ש שוב ראיתי בס' מע"מ בפ"ק שרצה להסב בדעת רש"י דאפילו היכא דליכא למיתלי כלל היא טהורה ורוצה להג' בפירוש רש"י יע"ש וז"א כדמוכח מפירושו כאן דדוקא היכא דלא ידעה אי אתיא מגופה או לאו וכמ"ש ל' ממה שפירש"י גם כן ד"ה מלוכלכים ומן המע"מ אירכס ליה דבור זה ולא הביאו שם ולפי מה שכתבתי דברי רש"י מוכרחים לשיטתו וכמ"ש"ל: (ח) היתה שופעת כמה ימים.

עיינן בט"ז ס"ק ג' שהעתיק הסוגיא בפ"ק דנדה ד"י וז"ל בגמרא דנדה אתיא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת כ"ש אינה אלא כראיה א' פוסקת ה"ל כב' ראיות א"ר שימי מזלפת וכו' ולפי לשון הסוגיא שהעתיק הוא הקשה על הב"ח שפי' דשופעת היינו ששופעת בהפסק בין זו לזו ואפ"ה חשבינן ליה לראיה א' וכו' וז"ל וקשה דהא בהדיא אמר בגמ'.

דשופעת מותר ופוסקת אסור ש"מ דפוסקת קאי אשופעת עכ"ל ובאמת לשון הגמרא אינו כן וכן שנינו אר"ח בר טוביה תינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפילו שופעת כ"ז אינו אלא ראייה א' אפילו שופעת ולא מבעי' פוסקת אדרבה פוסקת ה"ל כב' ראיות אלא תינוקת שלא הגיע זמנה לראות שופעת כ"ז אינה אלא ראייה א' עכ"ל הגמ' וא"כ לק"מ על הב"ח וה"פ דמעיקרא לא מקשה אלא על לשון הסוגיא דקאמר אפי' שופעת דמשמע

לא מבעיא פוסקת אדרבה פוסקת ה"ל כב' ראיות וא"כ הוי פוסקת חידוש טפי ואיך קאמר אפי' שופעת דמשמע כ"ש פוסקת ואדרבה איפכא הוא ולא רצה לומר דפוסקת הוי ב' ראיות אלא נגד שופעת הוי פוסקת כב' ראיות וא"כ פוסקת טפי מסתבר למיחשב לב' ראיות ואיפכא ה"ל למימר אבל לא רצה להחליט דליהוי פוסקת ב'ראיות ממש וזה מדויק מדאמר כב' ראיות ולא אמר שתי ראיות מוכח כדאמרינן וע"ז משני אלא תינוקת וכו' ושופעת כ"ז והשתא לא נחית לשום רבותא ומיירי באמת שפסקה בנתיים וכדמסיק דא"א להיות שופעת כ"ז וחי' וע"כ דפסקה בנתיים מיירי וזה פשוט ומ"ש הט"ז דהא דמשני הש"ס אלא אימא אינה אלא כשופעת לפי מסקנא הא דאמר תחלה שופעת כ"ז היינו מזלפת דהא א"א בשופעת כי נהרא עכ"ד אינו מוכרח די"ל דשופעת דתני היינו כמשמעו ולא הדר ביה הש"ס ממאי דסבר מעיקרא אלא דס"ל להש"ס כיון דשופעת מיירי ע"כ בהפסק בנתיים דהא א"א להיות שופעת כי נהרא וא"כ לא גרע מדלפת משופעת בהפסק וע"ז משני דהאמת הוא כן דמדלפת הרי הוא כשופעת ועוד יש לדקדק בסוגיא שם הא דמקשה מעיקרא ולא מבעיא פוסקת וכו' היה לו להקשות דע"כ שופעת נמי מיירי בפוסקת דהא א"א למהוי כנהרא וצ"ל דה"ק דוודאי בשופעת נמי מיירי בפוסקת אלא דמיירי בהפסקה מועטת והא דקאמר לא מבעיא פוסקת היינו בהפסקה מרובה וכגון שראתה ראייה מועטת ואח"כ פסקה וחזרה וראתה כדרך ראייה ולא דמיא לשופעת שהיא ראייה מרובה והפסקה מועטת והא ודאי ב' ראיות הן ומקשה הש"ס שפיר וא"כ אין כאן שום סתירה לדברי הב"ח ולפי תי' הט"ז שכ' לחלק בין שופעת כ"ז דא"א אבל שופעת איזה ימים אפשר להיות שופעת בלי הפסק אכתי קשה שהרי הרמב"ם בפ"ד מהלכות מו"מ כ' להדיא אפי' שופעת כל ז' או מדלפת ואם פסקה וכו' לדברי הב"ח ניחא דהאי ואם פסקה לא קאי אלא אמדלפת ועדיין צ"ע ועיין מש"ל: (ט) ויש מי שאומר שאין כתמה טמא.

הוא דעת הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב וכ' שם המ"מ הביאו ב"י כאן דהרמב"ם מפרש הא דאמרינן בש"ס מדלפת הרי הוא כשופעת דר"ל כל מה שראתה בוסת א' מקרי מדלפת ודלא כפירש"י שפי' טיף אחר טיף דוקא כצ"ל לדעתו יע"ש ולדעתו נמי צריך להיות כמו שכתבתי למעלה הא דמקשה הש"ס נמי ולא מבעיא פוסקת אדרבה פוסקת ה"ל כב' ראיות אין ר"ל דבהפסקה נחשב לב' ראיות דז"א דהא לדעתו כל מה שהיא רואה בוסת א' הכל נחשב לראיה א' אלא דהכי מקשה דהא פוסקת הוי רבותא טפי משופעת דיותר מסתברא דנחשב לב' ראיות משופעת וא"כ אמאי אפי' דקאמר: אך צל"ע טובא דאלו הכא בהלכות א"ב כ' דכל מה שראתה בוסת א' נחשב לראיה א' ומש"ה פסק דבעי ג' וסתות להחזיקה ברואה ואלו בפ"ד מהלכות מו"מ דין ב' כ' וז"ל בתולה שראתה דם אפי' שופעת כ"ז או דולפת הרי זו פ"א ראתה דם ופסקה וחזרה וראתה הרי זו ב' פעמים עכ"ל והתם מסתימת לשונו משמע שכל שפסקה וחזרה וראתה הרי זו ב' פעמים אפי' תוך וסת א' ועוד דאי בב' וסתות פשיטא דהרי זו ב' פעמים ומאי קמ"ל א"ו דכל שפסקה אפי' תוך וסת א' מקרי ב' פעמים וא"כ הדברים סותרים זא"ז ואין לחלק דבהלכות א"ב מיירי בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות דבעי ג' פעמים התם בעינן ג' וסתות משא"כ בהלכות מו"מ דמיירי בבתולה שהגיע זמנה לראות דאיתחזק בפ"א אלא דנ"מ דמ"ש שם דלא הוי אלא ראייה א' משום דס"ל בכל ד' נשים שהם בחזקת מסולקת

בדמים כל זמן שלא הוחזקו בדמים ע"י ג' ראיות אם חזרו ופסקו ג' עונות חזרו לקדמותן וכמו שמוכח שם מדבריו בדין ד' וכמ"ש ג"כ לעיל סי' קפ"ט בסוגיא דר"ג דעת הרמב"ם בזה וא"כ היכא דשופעת כל ז' לא הוי אלא ראייה א' ולא איתחזקה בדמים לענין אם תפסוק ג' עונות שלא תחזור לקדמותה עד שתראה עוד ג"פ גם נ"מ אם ראתה ראייה זו מחמת אונס דלא מקרי מוחזקת בדמים וד"ש וא"כ כיון שנחשב לראייה א' מקרי הכל מחמת אונס ואינה מטמא מעל"ע עד שתראה עוד פעם וכיון שבתולה שהגיע זמנה לראות חמירא מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות דהתם איתחזקה בראייה א' והכא בעי ג' ראיות דוקא מש"ה מחלק הרמב"ם וס"ל דבתינוקת שלא הגיע זמנה לראות בעי ג' ראיות משא"כ בבתולה שהגיע זמנה לראות סגיא בפסקה לחוד ואפ"ל תוך וסת א' ז"א דהא לא איתמר דין זה בגמרא גבי בתולה שהגיע זמנה לראות אלא דהרמב"ם למדה מדין הנאמר גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות וכמ"ש בכ"מ שם א"כ א"א לחלק כלל בין הנושאים וצ"ע שלא העיר בזה שום א' ממפרשי הרמב"ם: (י) ושיעור הגריס הוא כט' עדשים.

עיינן בשו"ת ח"צ סי' ס"ז שכ' הוא המין שקורין בוינין ומהם שני מינין הא' נקרא טערקיש בוינין והן אותן שאין מגדלים תולעים במחובר ועוד מין ב' נקרא גרושי בוינין ובהם הרחש מצוי כדאי' בסי' פ"ד תולעים הנמצאים בפולין כו' וזה המין גריס שלו דהיינו מחציתו לאחר שחלק לשנים כמו שהוא דרך גדולו שני חלקים כל חלק לעצמו במקום שהוא מחובר לחברו דומה למרובע ובו יש לשער לע"ד להלכה למעשה עכ"ל וכ"ה בש"ד סי' ה' וז"ל כגריס שקורין בונא עכ"ל ובתוס' במס' שבת דף כ"ז ע"א ד"ה שכן מטמא בכעדשה וכו' כתבו דאיכא למימר דכעדשה כשמרדד לה הוי רחבה טפי מגריס אבל התוס' בפסחים דף ס"ז ריש ע"ב כתבו שזה דוחק מיהו מבואר שם בדבריהם דחתימת פי האמה אינו קטן מגריס ואפשר דהוי אפילו יותר מן גריס ולפי מה שפ"י רש"י שם דחתימת פי האמה ר"ל כדי סתימת נקב פי אמתו לפי זה הוי שיעורא דגריס זוטר טובא ובאמת ק"ל לפירש"י דאיך אפשר דסתימת הנקב הוא כגריס הא מבואר במסכת נגעים פ"ו מ"ז ומייתי לה פ"ק דקדושין דכ"ה דאין ראש הגוויה כדי גריס וכ"פ הרמב"ם בפ"ג מהלכות ט"צ ואיך יהיה בנקב לחוד כגריס ויש ליישב דצדדי הנקב הם משופעים במקום הנקב אין מצטרף הגריס דבעינן כגריס במקום אחד: ובס' שבו"י ח"ר בסוף הספר בהשמטות כ' וז"ל דע שקבלתי שהוא לערך מטבע שקורין בפראג דרייאר בינוני והוא כן לאחר בחינה ועיינן בתשו' ד"ש סי' נ"א עכ"ל ובס' מעיל צדקה כ' שהוא ר"ף גרעיני שומשין עיי"ש והוא שיעור גדול מאד כמעט כמו מטבע דידיכי קטן ובס' כו"פ השיב על דבריו מהא דאיתא לקמן סעיף כ"ה שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל א' כסלע שתיהן טמאות וקשה אמאי שתיהן טמאות נימא דכ"א יש בה חצי סלע מדם הצפור וחצי השני הוא דם מאכולת וכה"ג אמרינן בסעיף כ"ו בנתעסקה בדם כגריס ונמצא עליה כשני גריסין ה"ז תולה כגריס בדם שנתעסקה והגריס הב' בדם מאכולת ה"נ נימא בסעיף כ"ה א"ו צ"ל דחצי סלע הוא יותר מן שיעור גריס וכ"כ הפרישה בהדיא תירוץ זה דמש"ה לא תלינן כאן החצי סלע במאכולת לפי שאין בדם מאכולת כ"כ וסלע אינו אלא שלישי טפח וכמבואר לעיל בסי' מ"ח שהוא אצבע אגודל ושלישי אצבע וא"כ שיעור גריס ע"כ אינו יותר כ"א כחצי אצבע אגודל או מעט יותר בערך עכ"ד וראייה זו יש לדחות דלשיטת הרמב"ם דס"ל דעל בשרה לא

תלינן במאכולת וי"ל דמיירי הכא שנמצא על ידיה דבמאכולת לא תלינן בגופה ומש"ה כשנמצא חצי סלע יתרה טמאה וכדאיתא לקמן סעיף י"א: ועוד י"ל דמיירי שנתעסקה בדם ציפור שהוא שחור ומעתה אין לה לתלות תו במאכולת לפי שהוא אדום וכמ"ש בסמוך ומן הברייתא עצמה אין ראיה דא"ל דהברייתא אתיא כחכמים דס"ל הרגה תולה לא הרגה אינו תולה אלא דעיקר הוכחה הנ"ל אינו אלא מהפוסקים שהביאו להברייתא זו וי"ל דמש"ה הביאו דנ"מ כנ"ל: ובשו"ת מעיל צדקה סס"י כ' וז"ל וכן שמעתי מן החברים דהיה מן הראוי לטמא כתם שחור שקטן מגריס מטעם הזה עצמו (ר"ל שא"א לתלות במאכולת שהוא אדום וכמבואר בפ' כה"י) ואלו כן לא ימלט שיזכרוהו הפוסקים עכ"ל ותימא גדולה איך נעלם ממנו דברי הראב"ד בס' בעה"נ בסוף שער הכתמים וז"ל דין החמישי אע"פ שאין לה במה לתלות תולה כגריס במאכולת ואינה תולה בו אלא כתם אדום עכ"ל הרי להדיא מבואר דאינו תולה כתם שחור במאכולת ובאמת צ"ע על הפוסקים שהשמיטו דין זה ולא ביארו בהדיא מיהו במקומות שמצוין פרעושין שלכלוך שלהם הוא שחור ואין לך סדין וסדין שלא נמצא בו טפות שחורות מאלו בודאי יש לתלות בהם וכ"כ הרמב"ם בפ"ה המשניות בפ' ה"א וז"ל והרגה בפרעושים והכל כפי ראות עיני המורה ועיין מ"ש לקמן סעיף ל"ז בע"ה מיהו מ"ש בפ"ה המשניות דבמאכולת נכלל גם פרעושים וכ"כ המרדכי בפ"ב דשבועות להדיא אמנם בחבורו מוכרח דליתא דהא פסק פי"א מהלכות שבת דהורג פרעוש חייב ועיין במ"מ שם דהיינו מה שאנו קורין פלויא ואלו במס' שבת דף י"ב אמרינן תניא רשב"א אומר אין הורגין את המאכלות בשבת דברי ב"ש וב"ה מתירין והכי פסקינן אלמא דאין פרעוש נכלל כלל במאכולת ודברי המרדכי אפשר ליישב אבל להרמב"ם וכ"פ בש"ע סי' שי"ו א"א לומר כן דבמאכלות נכלל גם הפרעוש מיהו בסמ"ג כ' ג"כ וז"ל לכך כגריס תולה במאכולת היא פרעוש וכנה עכ"ל וכ"כ בש"ד סי' ה' במאכולת או פרעוש (ס"א פי' פרעוש) טהורה עכ"ל: (יא) ואם נזדמן לה גריס יותר גדול מזה השיעור משערין בו.

כ"כ הראב"ד בס' בעה"נ שכ' וז"ל כיון שלא הזכירו פול של מקום פלוני ולא פול הבינוני אלא כגריס של פול סתם הלכך משערין בכל פול שיזדמן לנו ואפי' הוא גדול שהרי אמרו כל שעורי חכמים להחמיר חוץ מגריס של כתמים להקל עכ"ל ורבים מתמיהים ע"ז דאדרבה כיון דסתמו שמא סתמא כפירושו להחמירו דאי ס"ד לשער במין הגדול ה"ל לפרש או י"ל דלמא כוונתם בבינוני ועיין בס' ד"ש ובשו"ת מעיל צדקה סי' כ"ז מ"ש בזה ול"נ שדברי הראב"ד כפשטן ודעתו כמ"ש התוס' במס' ב"ב דף ג' ע"ב ד"ה מכלל דאיכא זוטרתיה וא"ת מכלל דאיכא רברבתי וכו' ות"י ר"י דאי אין פחות מג' אבל גדולים יש א"כ בכדי נקט חצי לבינה של ג"ט דלא הוי צריך למיתני אלא והאריח חצי לבינה ותו לא וממילא הייתי משער בקטנה הואיל ולא מפרש שיעורו עכ"ל וכ' במוהרמ"ל לכוונתם דאי ס"ד דאיכא רברבתי והתנא חש דאתי למטעי דנשער ברברבתי לא היה צריך משום זה לפרש דמשום חשש שמא נבוא להחמיר לא צריך לפרש דמה בכך אם נבוא להחמיר אין בזה שום איסור אבל במקום דאיכא למיחש שמא להקל צריך לפרש ולכך אמרי' כיון דלא פי' שעורא ודאי הדין הוא שנלך להקל יע"ש וה"נ בנ"ד כיון דלא פי' ודאי דהדין כן הוא דנשער להקל ואף די"ל דהתם בערובין דרבנן הוא ה"נ כתמים דרבנן: כבר הבאתי לעיל סי' קפ"ז סעיף א' בשם שו"ת פמ"א ח"ב סי' קכ"ו דאין

לחוש לכתם כ"א בבגדי אשה אבל לא בנמצא בבגדי איש יע"ש והא דתנן נמצא על שלו
טמאים וחייבים בקרבן היינו בעד שהכין לו לבדוק אחר התשמיש: (יב) וי"א שלא אמרו
אלא בכתם הנמצא על חלוקה.

הדעה הראשונה היא דעת הרשב"א וכו' הה"מ בפ"א מהלכות א"ב שכן דעת הראב"ד
והרמב"ן והי"א היא דעת הרמב"ם ועיין בש"ך ס"ק יו"ד מ"ש להוכיח מסוגיא כדעת
הרמב"ם כבר השיגו בס' מנ"י ועיין בס' כו"פ ועיין בשב"י סי' מ"ג שהאריך בזה ודברי
הגאון מהרא"ב ז"ל לא ידעתי להלום שכל דבריו ז"ל תמוהים מרישא לסיפא ואין
להאריך בזה (ועי' מ"ש לקמן שכתבתי ישוב לדבריו) ומה שמסיים שם שהוא רגיל
להחמיר כדברי הרמב"ם עכ"ד ולענ"ד נראה הסומך להקל וכדעת הב"ח לא הפסיד וכן
דעת בעל מנ"י ואף לדעת הרמב"ם דוקא כשנמצא על בשרה לבד אבל כשנמצא גם על
חלוקה אף הרמב"ם ס"ל דבעי שיעור וכ"כ בב"י ולזה דייק בש"ע על בשרה לבד וכו'
ובהלכות להרמב"ן ז"ל פ"ד צ"ע שכ' דין ג' אחד כתם הנמצא על בשרה וא' הנמצא על
בגדי אינו מטמא עד שהיא כגריס כו' אלמא דס"ל דעל בשרה נמי בעי שיעור ואח"כ
בדין ט"ז כ' וז"ל נמצא כתם על בגדיה ובשרה כא' תולה במאכולת ע"כ דמשמע דוקא
על בגדים ובשרה כא' אבל על בשרה לחוד לא בעי שיעור: ומ"ש בש"ך שדעת התוספות
כהרמב"ם דבריו תמוהים שאין מדברי התוספות שום הכרע ואדרבה נראה מלשונם
שדעתם כדעת הראב"ד והרמב"ן והטור וכן הבין הב"י שדעתם כדעת הראב"ד וסיעתו
וכן כתב הרשב"א בשם חכמי הצרפתים דהא דמבעיא בש"ס טיפין טיפין מהו לענין
צירוף קמבעיא ליה אבל מכל מקום שעורא דכגריס בעינן אפילו על בשרה ועיין מש"ל
סעיף ט'.

אך שצ"ע דברי הרשב"א בתה"א שם הביאו ב"י כאן שכתב וז"ל ונ"ל דהכא לא בטיפין
קטנים לענין צירוף מבעיא ליה אלא בטיפים גדולים כגריס ועוד והכי מבעיא ליה אם
צורתן מוכיח עליהם דשלא מגופה אתיא או לאו וברייתא דלקמן דלענין צירוף וקטנים
מיירי ותדע לך דאכתי לא איירי כלל בשעורי דכתמים וכו' וכ"נ למורי הרב ז"ל והוא
ז"ל הק' דכ"מ מדקתני בברייתא טיפין אינן מצטרפין משמע ודאי דאצטרופי הוא
דלא מצטרפי הא איכא בחד מנייהו כגריס והוא ז"ל מתרץ דהתם בטיפים שעל בגדיה
שהבגד עשוי להתהפך אילך ואילך ואפשר שיטפף הדם במקומות הרבה ממנו כפי מה
שהוא מתנוועע ומתהפך משא"כ בבשרה וכו' עכ"ל וק"ל דלפ"ד אף דמבעיא ליה בטיפין
טיפין שעל בשרה מ"מ על בגדיה פשיטא ליה דטמאה מברייתא דלקמן ואם כן איך בעי
למפשט מן הברייתא דקתני על בשרה ספק טמא וכו' דמיירי בכה"ג איך אפשר לומר
הכי דאם כן ק' אמאי תני על חלוקה ספק טמא טהור הוא טהור אדרבה הא על
חלוקה ודאי דטמאה בכה"ג וצ"ע: ואחר העיון נ"ל ליישב דה"ק מאי לאו כה"ג דברייתא
אתי לאשמעין דאפילו כה"ג שמשונה ברייתה אפילו הכא על בשרה מספקא טמא אבל
על חלוקה כל שהוא משונה מספקא טהור ואפילו לא עברה בשוק ש"ט כיון שהוא
משונה וס"ל להמק' דהברייתא מיירי בכה"ג מכח יתור לשון דספק טמא טהור
וכמ"ש הרא"ש שם ואם כן ה"ה טיפין טיפין שמשונים בצורתן נמי על בשרה מספקו
טמא ולפ"ז לק"מ מספקא דתני על חלוקה ספק טמא וספק טהור והא טיפין טיפין
בחלוקה נמי טמא דז"א דאטו טיפין בברייתא בהדיא תני לה אלא דאנן אמרינן

כיון דטיפין טיפין נמי צורתן משונה א"כ הוא בכלל הריבוי אבל בסיפא דעל חלוקה דלא אתי לומר אלא מה שמשונה בצורתו טהור וממילא משמע דטיפין טיפין כיון דאורחיהו בהכי על חלוקה ולא משונה הוא טמא: ועוי"ל דהשתא נמי סבירא ליה להש"ס דהאי ברייתא מיירי בעברה בשוק ש"ע כדמוקמינן לה לעיל אלא דק"ל מיתור לשון דתני ספק טמא וכו' כמ"ש הרא"ש ומש"ה על חלוקה טהור אע"פ שיש בכ"א מהטיפים כגריס וצ"ל דס"ל להש"ס לס"ד דהשתא דהא דתני יתור לשון בסיפא איידי רישא נקט ליה: (יג) הנמצא על בשרה לבד.

פירוש אבל אם נמצא גם על בגדיה אז לכ"ע תולה במאכולת אם אינה כגריס ואפילו הכתם שבבגדיה שלא כנגד הכתם שעל בשרה שכן דרך החלוק להתהפך הנה והנה וכ"מ בס' תל"מ: (יד) הרגה פשפש. בב"ח מחמיר והש"ך מקיל כרשב"א דבמקום דשכיחי אפילו לא הרגה תולה בה עד כתורמס וכ"כ הר"ן בחדושי: (טו) תולה בה עד כתורמס.

בס' מנ"י כתב שהוא גדול כמו מטבע חצי פצין ומרש"י שם בסוגיא לכאורה מוכח דכתורמס הוא כסלע או יותר שפירש שם ד"ה לדברי אין קץ וכו' וז"ל ואין נותנין שיעור אלא אפילו כסלע תולה או יותר עכ"ל וק' הא מסיק לקמן דאף לרבנן אין תולה יותר מכתורמס ומ"ש לדברי חברי אין סוף קרי ליה אין סוף כיון דתולה ביותר מכגריס אפילו לא הרגה וכמ"ש המהרש"א שם א"ו דמה שפירש"י כסלע או יותר היינו שיעורא דתורמס וצ"ע דהא בביצה דף כ"ה פירש"י דתורמס הוא כמו מעה קטנה שהוא א' מכ"א כסלע וכוודאי אינו גדול כסלע: בטור כ' אכן אם הרגתו ומצאה יותר כתורמס אין תולה בה עכ"ל וכתב בב"י שזה נלמד מדין ב' נשים שנתעסקו בציפור שיש בו דם כסלע ונמצא על כל אחד כסלע עכ"ל ויש לדקדק דאין שום ראייה מכתם דש"ה דנמצא על כל אחד חצי סלע יותר ואם כן ליכא למיתלי במאכולת שנסמך לדם הציפור לפי שהחצי סלע הוא יותר מגריס וכמ"ש"ל בשם הפרישה משא"כ הכא דלמא תלינן המותר במאכולת כמו אם נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כשני גריסין דקיי"ל דתולה הגריס במה שנתעסקה וגריס תולה במאכולת מיהו הטור לשיטתיה אזיל שפסק לקמן דאם נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד דאינה תולה אך דברי הב"י תמוה וצ"ע לדידן דקיי"ל לקולא בהא דאם נתעסקה בכגריס דתולה בנמצא עליה כשני גריסין ואם כן בהרגה פשפש דהוי כמו נתעסקה בכתמים וכמ"ש הרא"ש והפוסקים אם יש לתלות בזה אם היה כתורמס ועוד ולומר דאותו עוד הוא מן מאכולת: (טז) וי"א דה"מ כשנמצא על חלוקה.

אף שכתב כן בשם י"א מ"מ כן הוא לדעת רוב פוסקים וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו וכן דעת הראב"ד ורבתינו הצרפתי והרא"ה והטור וכן פסק הרשב"א בתה"ק: בשו"ת שב"י סי' הנ"ל כ' דלכאורה יש להוכיח מדברי התוס' בדף י"ד ע"ב ד"ה ולמחר מצאה עליה דם דס"ל דאף על בשרה בעי שיעור מדכתב וז"ל וכגון שיש כגריס ועוד דליכא חששא דמאכולת וכו' ודחה זה משום דאף לשיטת הרמב"ם דס"ל דעל בשרה לא בעי שיעור מ"מ אינה אלא ספק טומאה ולא ודאי וכ"מ מדברי המ"מ שם מש"ה הוכרחו לומר שיש כגריס ועוד והגאון מהרא"ב כ' דלכאורה יש להוכיח מתוס' שם ד"ה וטחתה ביריכה דס"ל כשיטת הרמב"ם מדכתבו שם ז"ל פי' במקום שאין דם המקור יכול לפול שם

עכ"ל ש"מ דס"ל כהרמב"ם דבגופא לא תלינן בשום דבר וקשי' להו למ"ד חוששת אמרת לך מאי אריא בעד הבדוק אף בשאינו בדוק נמי ולכך כתבו דמיירי במקום וכו' ודחה זה דלכך מפרשים דמיירי במקום שאין דם המקור וכו' משום דאזלי לשיטתם דמיירי בכגריס ועוד לכך מפ' במקום שאינדם המקור וכו' עכ"ד ואכתי קשה דאף שהם מפרשים דמיירי דאיכא כגריס ועוד מ"מ אכתי אינה טמאה אלא משום כתם כיון דלא בהרגשה חזי' וא"כ אי לאו דבדקה בעד הבדוק תלינן דארגשה וסברה דהרגשת עד הוא וכמ"ש בשם ס' משמרת הבית ולא היתה טמאה אלא משום כתם ולעולם דמיירי במקום שדם המקור יכול ליפול שם וכן הקשיתי בחדושי על הלכה זו ואפשר דא"כ אכתי היה ק' למ"ד חוששת אמרת לך ואין להאריך בזה כאן: (יז) על בשרה.

עיין בש"ך מה שהשיג על הב"ח וכן השיג הגאון מהר"י שור בתשו' גאוני בתראי סי' מ"ו והעולה מדבריהם דדין זה אתי' אליבא דכ"ע דלמ"ד דעל בשרה נמי בעי שיעור מיירי בכתמים כשיעור וכמ"ל בשם הרשב"א ולשיטת הרמב"ם דעל בשרה לא בעי שיעור מיירי אפי' בטיפין קטנים שאין לכ"א שיעור כגריס ועיקר חדושה דלא נימא דצורתן מוכיח דמעלמא אתי' והוא פשוט: (יח) כתם שנמצא.

ובשופה אם תלינן בנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה או ע"ג בגד צבוע עיין מש"ל סי' קצ"ו בפ"ה: (יט) שאינו מקבל טומאה. בס' מנ"י רוצה להחמיר בנמצא על בנין מחובר כיון שהוא מקבל טומאת נגעים לשיטת התוס' והרא"ש ובס' כו"פ חולק ע"ז דבלא"ה הרז"ה והביאו הרשב"א בתה"א חולק על התוס' וגם דאין נגעי בתים נוהג אלא בא"י ועוד כמה חלוקים שצריך עצים ואבנים ועפר בכל א' מהכתלים וכמבואר במס' נגעים וכ"מ פשטי' דש"ע בכך אין להחמיר ועיין מש"ל סעיף ט"ו בזה: וכן אם נמצא על נייר שלא ע"י בדיקה וקנוח אלא שעברה עליה או ישבה עליו כ' בתוי"ט פ"ב דמס' כלים דאין טומאה שייך בנייר הגס דהוא מיירי בנייר שהיה בזמן הש"ס שהי' מעשבים משא"כ בנייר דידן שהוא נעשה מב"פ מ"מ נראה דאין חילוק שהב"פ נטחן ופ"ח בא לכאן ומה שהק' שם התוי"ט לק"מ ונראה דאשתמיטתי' משנה ט"ו פי"ו דאם יש לו בית קיבול אף הנייר טמא מש"ה איצטרך לאשמעינן דבכיסוי טהור ע"ש אבל כ"ז שאין לו בית קיבול טהור אף נייר דידן שאין זה בכלל בגד ועור שטימא הכתוב וגם ל"ד למחצלת דספ"ך דחזיין לשכיבה ע"ש וזה דלא כתו"יט שם: (כ) או בה"ב שאינו מקבל טומאה.

ר"ל של בנין דאינן ראויים לקבל שום טומאה אבל היו ראויים לקבל שום טומאה אפי' טומאת מדרס אינו מציל ופשוטי כלי עץ מחלוקת הפוסקים הוא אם מקבל טומאה מדרבנן ועי"ל סי' קצ"ח סעיף ל"א ובתשובת מוהרמ"פ סי' ל"א ובתשו' מ"צ סי' כ"ז בסופו לענין כלים הבאים במדה: (כא) וכן כתם שנמצא על בגד צבוע.

עיין בתשו' מעיל צדקה סי' ס"ב בדין כתם שנמצא על בגד מנומר בגווני הרבה לבנים ושאר צבעים ולא היה כשיעור כתם על נימור לבן א' אלא שהיה מחובר ועבר הכתם ע"ג חלק הצבוע צבע תכלת ויוצא ע"ג הלבן שבצדו דבאופן שבין שני חלקים שע"ג הסס של שני הלבנים היה ביניהם כשיעור ויש לספק אם שני הלבנים מצטרפין לטמא משום כתם הואיל והפסיק ביניהם הצבע אע"ג שגם על הצבע עבר הכתם מ"מ י"ל דאין הצבע מטמא א"כ הוא הפסק ואין השני לבנים מצטרפים ומסיק דאין הכתם שעל הצבע

מצטרף אבל שני לבנים מצטרף כיון שהכל הוא כתם א' ומתחבר כ"א ע"י הכתם שעבר ע"ג הצבע אע"ג שמה שע"ג הצבע אינו מצטרף להשלים השיעור גריס מ"מ עושה חבור לצרף שני הלבנים אהדדי שאם יש בין שניהם כגריס טמאה ובאם לאו טהורה אע"ג שעם החלק הצבע הוא כגריס דחלק הצבע אינו מצטרף להשלים השיעור עכ"ד: (כב) לפיכך תלביש האשה בגדי צבעונים.

שינה מלשון הרמב"ם שכתב לפיכך תקנו וכו' לפי שבב"י מק' עליו דהא בגמרא מק' על כך לישנא דמאן תקנו יע"ש לכך כ' הרמ"א דרך עצה לפיכך תלביש וכ"כ בס' מנ"י: (כג) והם המקומות נדבקים. ע' במנ"י שתמה למה השמיט דמקום הדבק בעצמו כלפנים דהא הוא עצמו תמה על הרמב"ם והטור שהשמיטו: (כד) וכ"ש על רגלים ממש.

כ' בש"ך שבס' דרישה הניח בצ"ע בשאר ראשי אצבעות הרגלים ובט"ז כתב להקל בשאר אצבעות הרגלים ובס' מנ"י הסכים עם הט"ז: (כה) וכן אם נמצא על ידיה. כ' בש"ך ס"ק י"ח משמע להדיא מדברי הטור דאפי' בסתם דחיישינן שמא נגעו וכן דעת ה"ה עכ"ל כ' זה לאפוקי דעת הרשב"א דס"ל דדוקא בבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ אבל בסתם לא מפני שאינה עשויה ליגע שלא במתכוין במקום התורפה אבל ה"ה כ' שהרמב"ם והרמב"ן כ' הברייתא כפשטיה ולא חלקו וכ' הטעם שאפי' תאמר שאין היד נוגעת בלא כוונה בא"מ מ"מ נוגעת במקומו מן הגוף שאפשר בשעת נגיעה בא"מ נתז מן המקור הדם על ידיה וכו' וכן עיקר להחמיר עכ"ל וכן סתם המחבר כאן בש"ע כדבריו: (כו) אפי' על קשרי אצבעותיה.

ר"ל דהיינו גב היד דאע"ג דבשעת בדיקה לא עבדא דנגעה בגב ידה מ"מ שאני ידה דכולה עבידא דנגעה דשמא שחתה ונגעה שהידים עסקניות הן כ"ה בגמ' ומשמע מדנקט על קשרי אצבעותיה דווקא משמע אבל על גב פס ידה טהורה דאפי' שחתה לא נגעה ומדברי רשב"א בתה"א נראה דמפרש דעיקר רבותא היא שאף ע"י בדיקה אינה מגעת עד קשרי אצבעותיה ואפ"ה טמאה דשמא שחתה ותחבה אצבעותיה בא"מ עד קשרי אצבעותיה ומש"ה ס"ד דמקשה התם דמחזקינן טמאה ממקום למקום דאי לא"ה למה תהיה טמאה בנמצא על קשרי אצבעותיה הא אין קשרי אצבעותיה מגיעים להתם אלא לאו דחיישינן דלמא בדקה בחד ידה ונגעה באידך ידה וע"ז משני לא דכולה ידה עבידא דנגעה והיינו ע"י שחיה: ועוד נראה דווקא מן הסתם חיישינן דשמא נגעה בידה במקום דאפשר ליפול דם מן המקור אבל אם אומרת ברי לי שלא נגעת במקומות אלו נאמנת ולא אמרינן דהוא מלתא דלא רמיא עליה למידע ושמא נגעה ושכחה גם נראה דאף לדעת המחמירים כדברי הרמב"ם דכתם שעל בשרה א"צ שיעור מ"מ בנמצא על ידיה יש לסמוך על הפוסקים דמקילין דס"ל דאף על בשרה צריך שיעור דהא בלא"ה ס"ל לרשב"א בשם רבו דווקא כשבדקה עצמה ולא נטלה ידיה אח"כ אבל מן הסתם לא שאינה עשויה ליגע שלא שמתכוין במקום התורפה וכמש"ל ואף על גב דאנן מחמירים כדעת המ"מ בשם הרמב"ם והרמב"ן דאף מן הסתם חיישינן מ"מ באין בו כשיעור יש לצדד להקל דאל"כ הוא חומרא גדולה שאם תמצא מעט דם על קשרי אצבעותיה שתהיה טמאה ומכ"ש בג' ימים הראשונים דלא תלינן דמעלמא אתיא דיהיה זה חומרא גדולה ומעולם לא שמעתי מי שנוהג חומרא זו א"ו כמ"ש: ולכאורה מסוגיא שם דף נ"ח משמע

כהרשב"א דעיקר החששא אינה אלא כשבדקה א"ע אבל ל"ח לשמא נגעה במקומות שאפשר לפול שם מן המקור דהא אמרינן התם והתניא נמצא על קשרי אצבעותיה וכו' מ"ט לאו משום דאמרינן בדקה בחד ידה וכו' וק' למה ליה למימר בדקה בחד ידה שזו היא דוחק וכמ"ש התוספות דזו היתה זכורה דמה"ט לא רצה למיפרך ממתני' והל"ל דלמא נגעה במקום שדם המקור אפשר לפול א"ו דלהא ל"ח לה מיהו י"ל דהמק' אכתי לא אסיק להא עד דמשני ליה דשאני ידה דכולה עבידא דנגעה השתא הוא דפסיק שאפשר בשעת נגיעה ניתז דם מן המקור אבל מעיקרא ס"ד דא"א להיות דם על היד כי אם על ידי בדיקה מש"ה מעיקרא ס"ד דא"א שיבא דם על קשרי אצבעותיה כ"א על ידי דנגעה באידך ידה וכ"ז דוחק ומתוס' שם מוכח כדעת המ"מ בהא דאף מן הסתם חיישינן שהרי כתבו וז"ל ובסמוך גבי דם טמא דפריך ואימא דבדקה בהאי ידה וכו' פריך מכ"ס וממתני' נמי ה"מ למפרך עכ"ל ולפי שיטת הרשב"א לק"מ דהא בנמצא על גבי קשרי אצבעותיה מיירי דווקא כשבדקה א"ע ולא נטלה ידה אחר כך אבל מן הסתם לא שאינה עשויה ליגע במקום התורפה אלא דהמק' סבר דהברייתא מיירי ביודעת בודאי שלא בדקה א"ע אלא בחד ידה ונמצא דם ע"ג יד השני ואפ"ה טמאה וע"ז משני הש"ס דמיירי שנמצא דם ע"ג אותה יד שבדקה בה ואפ"ה טמאה משום דכולה עבידא דנגעה ואם כן לא שייך לומר דאי איתא דבדקה היתה זכורה דהא באמת מיירי דזכורה היא שבדקה אבל ממתניתין לא ה"מ למיפרך דמתני' מיירי בסתם שאינה זכורה אם בדקה א"ע מש"ה טהורה משום דאם איתא דבדקה ע"ע היתה זכורה א"ו דהתוס' ס"ל דלא כהרשב"א בשם רבו ז"ל ולכאורה י"ל למ"ש המ"מ דחיישינן שמא נגעה במקומות שאפשר לדם המקור ליפול עליה לפ"ז יש לחוש אפילו בנמצא ע"ג פס ידה והא דקאמר על קשרי אצבעותיה ל"ד ולא אתיא אלא לאורויי דאפילו ע"ג היד טמאה וכמו שפירש"י שם.

וכן נראה מחדושי הר"ן דאינו ממעט אלא בנמצא על הזרוע עיי"ש אך מסתימות שאר הפוסקים נראה דדוקא בנמצא ע"ג קשרי אצבעותיה הוא דמטמאין אבל לא בנמצא ע"ג פס ידה וכמש"ל. אך לכאורה משמע מן הש"ס כדברי הר"ן דהא למאי דס"ל להמקשה דמש"ה ע"ג קשרי אצבעות טמאה משום דלמא בדקה בחדא ידה ונגעה באידך א"כ אמאי אריא ע"ג קשרי אצבעות אפילו ע"ג פס יד נמי ע"כ דס"ל דלאו דוקא אלא ה"ה פס ידה ולא נקט קשרי אצבעות אלא לאורויי אפילו ע"ג היד טמאה א"כ מנ"ל דהמתרץ לא ס"ל הכי וצ"ע וכ"נ לפי המ"מ: (כז) ואם יודעת שנזדקרה והגביה רגליה למעלה טמאה בכ"מ שתמצאנה.

כתב בס' מנ"י דדוקא כנגד המקור בגבה ובכריסה משא"כ מן הצדדים לצד חוץ ליכא למיחש ע"כ: (כח) אבל אם יש מכה בגופה. כתב הט"ז בס"ק י"ד וז"ל וכן אם נתעסקה ממש בידיה בכתמים תולה אף אם נמצא על ידיה טור בשם רשב"א עכ"ל הבין דדוקא בנמצא על ידיה אבל בנמצא על שאר גופה לא תלינן אע"ג שנמצא נמי על ידיה (וכן נראה לכאורה מלשון חדושי הר"ן בריש פ' הרוואה כתם שכתב וז"ל ומסתברא דהה"נ אפילו נתעסקה באדום אין תולה בו כיון שנמצא הכתם על בשרה כי היכי דלא תלינן בעברה ומה"ט דכתיבנא וליכא למימר נתעסקה שאני דכיון שנתעסקה ממש באדום אפשר שנתלכלכו ידיה והכניסתן לפנים דהא אמרינן בגמרא דלא מחזקינן טומאה ממקום למקום ולא טהרה ממקום למקום הלכך אינה תולה דאם איתא דממין שנתעסקה

בו על חלוקה איבעיא ליה לאשתכוחי וכי תנן תולה בכל דבר שהיא יכולה לתלות אנמצא על חלוקה קאי לא על בשרה עכ"ל וזה הוא כדעת הט"ז אך יש לדחות דהר"ן מיירי בשאין ידוע שנתלכלך ידיה מן האדום וכנראה מלשונו שכתב אפשר שנתלכלכו ידיה אלמא דמיירי באינה ידוע שנתלכלכו ידיה משא"כ הפרישה דמיירי בידוע שנתלכלכו ידיה ובהא י"ל דהר"ן מודה דתלינן אפילו בנמצא על בשרה לבד וכמ"ש) אבל הפרישה כתב וז"ל ונמצאה על ידיה תולין בהן פירוש אע"ג דאמרינן דכשנמצא על בשרה לבד אפילו עברה בשוק של טבחים אינה תולה מ"מ היכא דנתעסקה ממש בידיה בכתמים וגם נמצא על ידיה תולין הדם שבגופה בדם העסק ואמרינן דמן הידים שנתלכלכו בעסק הדם בא לשם שנגעו שם וזה דומה למ"ש אחר זה שתולין שמבעלה ובנה בא על גופה מחמת שנגעו בה עכ"ל וצ"ל לדבריו דאע"ג דקיי"ל דאין מחזיקין טומאה וטהרה ממקום למקום דמה"ט במכה שבכתפה אינה תולה ולא אמרינן שנגעה בידיה במכה וחזרה ונגעה כאן שאני התם דלא ידעה אם נגעה כלל במכה ואת"ל שנגעה בידיה במכה מ"מ מי יימר שנתלכלך ידה בה אבל הכא דידיעין בוודאי שנתלכלך ידה מן הדם שעסקה בהן תלינן אפילו הדם שבגופה לפי שהידיים עסקניות הם ודרכם למשמש בכל הגוף ולא גרע מבנה ומבעלה דתולה בהן אפילו בנמצא על בשרה ויש לסמוך עליו דהא לשיטת הראב"ד אפילו בנמצא על בשרה לחוד תלינן דמעלמא אתיא כמ"ש הרשב"א משמו הביאו ב"י וכ"כ הטור בשם י"א אף על גב דאנן לא קיי"ל כוותיה מכל מקום בכהאי גוונא י"ל דכ"ע מודים וכמו שכתב הפרישה: (כט) ואם המכה בכתפה והכתם על יריכה.

כתב בס' מנ"י וכן אם המכה בצוארה במקום שא"א לנטף משם על ירכה אף אם היא שוחה כגון מן הצדדים וכיוצא בו גם כן דינא הכי אלא דנקט כתפה שהוא מלתא דפסיקתא וכן מבואר מדברי הבית יוסף והבית חדש ע"כ לשונו וכ"כ הש"ך בסעיף קטן כ"ט: (ל) למטה מהחגור. כתב הראב"ד ז"ל בפ' בעה"ג החגור הזה הוא סינר שהיא חוגרת על יריכותיה לצניעות וכ"כ הרשב"א עכ"ל עיין מ"ש לקמן בשם הש"ג דס"ל דלא כרש"י והרב ר"ע שהביא הש"ך ס"ק כ"א ועיי"ל סעיף מ"ח מ"ש: (לא) או במקום החגור עצמו טמאה.

כ"כ הראב"ד בס' בעל הנפש וכתב הב"י הטעם כי פעמים שהיא שוחה מעט ובא לה מקום החגור כנגד בית התורפה ע"כ לפ"ז נראה כשנמצא בחלוקה למעלה מבית התורפה כל שהגיע אותו מקום נגד בית התורפה כשהיא שוחה מעט טמאה אבל אם אינו מגיע אלא כשהיא שוחה הרבה טהורה מן הסתם כשלא ידעה שהיתה שוחה הרבה דדוקא נגד החגור אמרו דטמאה ועיין מש"ל סעיף י"ג: (לב) ואפילו נמצא לצד חוץ.

עיין מש"ל סעיף י"ח וסעיף כ"ג: (לג) ואפילו לא עברה בשוק של טבחים. בש"ך ס"ק כ"ו כתב בשם הב"ח שתמה למה פסק להקל כהרשב"א שהוא יחיד בהוראה זו ע"ז כתב הש"ך שם שגם הרמב"ן כרשב"א ס"ל וכ"נ דעת ה"ה ודעת רי"ו עכ"ל ולא ידעתי למה השמיט דעת הראב"ד שגם הוא כהרשב"א ס"ל בזה דאם נזדקרה ונמצא על חלוקה לבד דטהורה אפילו לא עברה וגדולה מזו ס"ל להראב"ד בעל בשרה לבד נמי תלינן כל היכא דאפשר למיתלי משום דס"ל דללישנא בתרא דר"פ הרואה דמוקי להא דג' ספקות בחגור ולמעלה ובנזדקרה מיירי בלא עברה בשוק של טבחים ומש"ה על בשרה טמאה אבל

בעברה בשוק של טבחים אף בנמצא על בשרה לבד תלינן אף ע"ג דללישנא קמא דמוקי לה בנמצא מחגור ולמטה ובעברה בשוק של טבחים ואפ"ה תני בנמצא על בשרה דטמאה אלמא דלא תלינן כיון שנמצא על בשרה לבד ס"ל להראב"ד ז"ל דהלכתא כלישנא בתרא וללישנא בתרא י"ל דלעולם תלינן אפילו בנמצא על בשרה לבד כל היכא דאפשר למיתלי אלא בהא לא קיי"ל כותיה דהראב"ד וכמ"ש הרשב"א הביאו ב"י דלישנא בתרא לא למסתר דינא דלישנא קמא אתיא אלא לחדושי אוקמתא לברייתא ואיתא להא והא אבל בזה דעת הרשב"א והראב"ד שוה בנזדקרה ונמצא על חלוקה לבד דטהורה אפי' בלא עברה בשוק ש"ט: והנה הב"י כ' וז"ל ואיכא למידק מ"ט דהרשב"א שפי' על בשרה ועל חלוקה דתירוצא בתרא בחלוף מה שפי' ללישנא קמא דטפי הוה עדיף לפרש תרווייהו בחד גוונא כדפרישנא לדעת הרמב"ם וכו' ונ"ל שטעמו משום דאי כפי' הרמב"ם דגם תירוץ השני מיירי כשעברה ולא חידש בלישנא בתרא אלא דבנזדקרה הוא מן החגור ולמעלה כלמטה א"כ לא ה"ל לתלמודא למימר אלא בהאי לישנא אבע"א מן החגור ולמטה ואב"א מן החגור ולמעלה וכשנזדקרה ואבעית אימא בשעברה בשוק ש"ס וכו' ומדפלגינהו בתרתי משמע דכ"א תי' לעצמו ובתירוץ השני מיירי אפילו בלא עברה וכו' וע"כ על בשרה ועל חלוקה צריכין אנו לפרש בחילוף מה שפירשנו בת' הראשון ע"כ: ולפענ"ד נראה דפירוש הרשב"א מוכרח מסוגיא שם דהא צריכין אנו להבין שינוי הלשון של הש"ס בהני תרי אוקמתא דבל"ק אמר אב"א מחגור ולמטה כגון שעברה בשוק של טבחים על בשרה מגופה אתיא דאי מעלמא אתיא כו' ובל"ב אמר אב"א מחגור ולמעלה כגון דאזדקרה על בשרה ודאי מגופה אתיא דאי מעלמא וכו' וקשה למה בל"ק לא אמר על בשרה ודאי מגופה אתיא אלא קאמר על בשרה מגופה אתיא והיינו כמ"ש הב"י בשם הרשב"א דאע"ג דנמצא על בשרה אינו ודאי אלא רגלים לדבר כיון דמגופה חזי ובגופה אשתכח אבל ודאי ליכא דהא א"ל שניתז מבין רגליה ובל"ב אמר ודאי מגופה אתיא ואמאי משווי ליה ודאי בל"ב טפי מל"ק ולפי' הרשב"א ניחא דבל"ק דמיירי בעברה בשוק של טבחים ואפ"ה על בשרה לבד טמאה ע"כ וליכא אלא רגלים לדבר הואיל ומגופה חזיא ובגופה אשתכח אבל ודאי ליכא כיון דעברה בשוק של טבחים דאיכא למימר דניתז הדם מבין רגליה וכמ"ש הרשב"א ז"ל אבל בל"ב דמיירי בלא עברה מש"ה נאמר בנמצא על בשרה ודאי מגופה אתיא דהא אין לה שום דבר לתלות בו וגם נמצא על בשרה ומגופה עלולה לראות מש"ה ודאי משוינן לה ואפ"ה בנמצא על חלוקה לבד טהורה משום דכל שנזדקרה א"א לדם לטפטף אלא שותת ויורד ונוגע פעמים אף בחלוקה אבל שלא יגע בבשרה א"א ומש"ה עכצ"ל שנתעסקה בכתמים ולא אדעתה או שמא מאכולח נרצפה שם זה אצל זה עד שנעשית יותר מגריס וכ"כ הרשב"א אבל בנמצא על בשרה ודאי דאין לתלות בדרך רחוק כזו ומש"ה אמרינן דוודאי מגופה אתיא ומפירש"י שם משמע דס"ל כדעת הרמב"ם דאף בל"ב מוקים לה בעברה דהא פירש"י ד"ה דאיזדקרה זקפה עצמה וכו' ואע"ג דעברה בשוק של טבחים וכו' משמע דס"ל דאף בל"ב מוקים לה בעברה מיהו אין זה מוכרח די"ל דרש"י בא לגלות דאף ללישנא בתרא לא הדר ממאי דאמרינן בל"ק דנמצא על בשרה אפי' בעברה לא תלינן ולאפוקי מדעת הראב"ד שכתבתי לעיל אך מדפירש"י כן על לישנא בתרא ולשיטת הרשב"א ע"כ הא דאמר בש"ס בל"ב על בשרה ודאי מגופה אתיא היינו אפי'

בנמצא על גופה ועל חלוקה טמאה ואינה טהורה אלא בנמצא על חלוקה לבד ואלו בעברה בשוק של טבחים בנמצא על בשרה ועל חלוקה טהורה וא"כ לא ה"ל לרש"י למיסתם ולפרש אע"ג דעברה וכו' כיון דללישנא בתרא מיירי בנמצא על בשרה ועל חלוקה ובכה"ג טהורה א"ו דרש"י ס"ל כשיטת הרמב"ם דל"ב נמי מיירי בעברה וכן נראה מתוס' ד"ה על בשרה ודאי מגופה אתאי כו' דס"ל כשיטת הרמב"ם שהקשו מהא דלקמן בשמעתין גבי לבשה ג' חלוקים וכו' דתולה אפי' בתחתון וכו' ולפי ציון דבריהם משמע דקאי אל"ב ולכאורה ל"ק דש"ה דוודאי עברה מש"ה תלינן אפי' בתחתון משא"כ כאן דלא עברה ואיכא נמי רגלים לדבר דעל גופה משחכח' מש"ה משווינן ליה וודאי א"ו דס"ל להתוס' כשיטת הרמב"ם דל"ב נמי מיירי שעברה ומש"ה מקשה התוס' על ל"ב ולא על לישנא קמא משום דבלישנא קמא א"ל דאינו אלא רגלים לדבר כיון דמגופה חזיא ובגופה אשתכח מש"ה מטמאינן משא"כ בבגדיה אפי' בתחתון תלינן דכמה מילי מקילין בבגדים טפי מבשרה וכמ"ש הרשב"א ז"ל מש"ה הקשה דווקא ל"ב דאמאי משוה ליה וודאי כיון דעברה בשוק של טבחים איכא למיתלי דמעלמא אתיא כמו בלבשה ג' חלוקים דתלינן אפי' בתחתון: ובאמת לפי הרשב"א קשיא מאי דקאמר בלישנא בתרא על בשרה מגופה אתיא דאי מעלמא אתיא על חלוקה מבעיא ליה לאשתכוחי דל"ל האי טעמא כיון דליכא למיתלי דהא מיירי בלא עברה ודאי דטמאה דלא גרע בנמצא על בשרה ולמעלה מחגור ונזדקרה מעל חלוקה ולמטה מחגור דטמאה היכא דלא עברה כדתנינן במתני' על חלוקה למטה מן החגור טמאה ואי משום דבעי למימר מכח צירוף הוכחה זו דעל חלוקה מבעיא ליה לאשכוחי הוא ודאי מ"מ הוא ללא צורך כיון דהברייתא מתיישבת בלא"ה אף אי נימא דלא הוי כודאי וצ"ל באמת מלתא בעלמא אמר כיון דלא נמצא על חלוקה לבד אין כאן הוכחה דמעלמא אתיא וכמ"ש הרשב"א שם בל"ק ודוחק ומכי יבא אחר הכרעת המחבר ז"ל שפסק להלכה כדעת הרשב"א וסיעתו: אלא דצ"ע לעיל סעיף ו' כ' בשם י"א שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד וכו' אין לו שיעור והוא דעת הרמב"ם וכו' המ"מ הביאו ב"י שטעמו מדאמר בפ' הרואה כתם על בשרה ספק טמא ספק טהור וסבר הרמב"ם דכל פחות מכשיעור ספקא הוא אם הוא מדם מאכולת או לאו וכבר אמרו ספק בבשרה טמא ומיהו ה"מ בשנמצא על בשרה לבד אבל אם נמצא על בשרה ובגדיה כא' כתבו שתולה בכל מה שיכולה לתלות עכ"ל ולשיטת הרשב"א א"א לומר כן דהא הרשב"א ס"ל דל"ב שהוא עיקר הא דתני על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא היינו אפי' בנמצא על בגדיה ועל בשרה כא' וכיון שכן א"א לומר דהברייתא נתכוין נמי לפחות ומשיעור שהוא טמא דהא זה אינו טמא אלא בנמצא על בשרה לבד והברייתא לא מיירי בהכי אלא גם בנמצא על בשרה ובגדיה כאחד ובאמת הרמב"ם לשיטתו אזיל דס"ל דל"ב נמי מיירי הברייתא בעברה בשוק ש"ט וכו"כ בס' כו"פ אבל על המחבר קשה כיון שחשש לעיל נמי לדעת הרמב"ם והביאו בשם י"א ואיך סתם כאן כדעת הרשב"א ז"ל ודוחק לומר דס"ל להמחבר דאף לשיטת הרשב"א יש ראייה לדעת הרמב"ם מל"ק דהא בל"ק הפי' נמצא על בשרה היינו על בשרה לחוד ואז יש לכלול נמי הספק דפחות מכשיעור דטמאה מספק דזה אינו כיון דל"ב מיירי בלא עברה ועל בשרה פי' על בשרה ועל חלוקה דספיקא טמא וא"כ ע"כ דלא כ"ל הברייתא נמי הך ספק דפחות משיעור דא"כ אמאי טמאה בהא

לכ"ע טהורה דתלינן במאכולת וא"כ אף בל"ק נמי אמרינן דלא איירי הבריי' בהכי ועוד דוודאי הל"ב עיקר וע"כ צ"ל דטעם המחבר דס"ל כמ"ש הגהות דטעם הרמב"ם הוא מפני שכל הגוף בדוק הוא אצל דם מאכולת: ואגב נזכיר מה שהקשה בס' שב"י וכן הקשה בס' מנ"י דלשיטת הרמב"ם דס"ל על בשרה אפי' פחות מכשיעור טמאה מה פריך הש"ס אי מחגור ולמטה על חלוקה אמאי טהור הא י"ל דמיירי פחות מכשיעור ועל בשרה ספק טמא ועל חלוקה טהור ות"י במנ"י דלדעת הגהות ניחא דא"כ לא שייך ביה ספק דלא מקרי ספק אלא ודאי הוא עכ"ד וע"ז השיב בס' כו"פ דא"כ כדמוקי ביתר מגריס כ"ש דקשה מ"מ קרי ליה ספק וא"כ אדפריך מחלוקה אמאי ספק טהור דזה יש לדחות דמיירי בפחות מגריס עדיפא ה"ל להקשות אמאי קרי ספק ודאי הוא דהא ע"ז סובב והולך כל קו' הש"ס לדעתו עכ"ד ולק"מ דזה לא היה יכול להקשות דאמאי קרי ליה ספק הא ודאי כיון דנמצא על בשרה הייתי אומר דפי' על בשרה הוא דנמצא על בשרה ועל חלוקה מש"ה קרי ליה ספקא ועל חלוקה דטהור היינו בנמצא על חלוקה לבד מש"ה הוצרך הש"ס להקשות אי מחגור ולמטה כו' וע"ז משני אב"א מחגור ולמטה וכגון שעברה וכו' ומש"ה אף בנמצא על בשרה קרי ליה ספקא דהא עברה בשוק וכו' דא"ל דניתז מבין רגליה על בשרה אפ"ה טמאה הואיל דבגופה חזיא ובגופה אשתכח רגלים לדבר הוא וכמ"ש הרשב"א ז"ל מ"מ אינה טמאה אלא מספקא אבל למאי דס"ד דמקשה דלא מיירי בעברה וכו' לא המ"ל דמיירי בפחות מכגריס דא"כ ע"כ השתא מיירי בנמצא על בשרה לחוד דאי בנמצא גם על חלוקה ודאי דבפחות מכשיעור טהורה א"ו דמיירי בנמצא על בשרה לחוד וכיון דנמצא על בשרה לחוד ולא עברה נמי בשוק של טבחים ס"ל להמקשה דלאו ספקא מקרי אלא ודאי הוא דהא איכא רגלים לדבר דבגופה אשתכח ומגופה חזיא וגם לא עברה דליכא למיתלי במידי ולא אמרינן דלאו אדעתא ודלמא עברה כיון דנמצא על בשרה לחוד אם לא דאישתכח נמי על חלוקה כיון דליכא רגלים לדבר אז מקרי ספקא די"ל דלמא עברה ולא אדעתה גם בלא"ה דברי מנ"י נכונים דאי ס"ד דמיירי בפחות מגריס א"כ הא דתני בברייתא ספק ר"ל ספק אם הוא מן מאכולת או לאו מש"ה ס"ל להמקשה דעל בשרה דלאו ספקא דודאי לאו מאכולת הוא כמ"ש הגהות א"ו הא דקאמר ספקא היינו ספק אם מעלמא או לאו מש"ה מקשה ממ"נ ופשוט הוא: (לד) על בית יד של חלוקה.

פירש"י ר"פ הרואה כתם לפי שפעמים שפושטתן מעל זרוע ונופל כנגד מטה עכ"ל ור"ל שפעמים שמוציאה הזרוע מן הבית יד ואז הבית יד נופל למטה משא"כ כשהיא מלובשת הבית יד על הזרוע אז יש לה קשרים שלא תפול הבית יד ע"ג פס ידה ובזה מבורר דלא תקשי הא דכתב המחבר והוא מרשב"א דאפילו אינה יכולה להגיע שם אא"כ תשחה הרבה וכו' דמאי רבותא בזה דהא כיון דהגיע עד למעלה מקשרי אצבעותיה כי היכי דחיישינן לה בקשרי אצבעותיה ה"נ בבית יד א"ו דהכא מיירי מחששא כשפשטה זרועה ומיהו אפשר אם אומרת ברי לי שלא פשטתי מעל זרועי דנאמנת ולא אמרינן בכה"ג מלתא דלא רמיא וכו' כמ"ש הפוסקים לקמן סעיף נ"ב ודלא כט"ז שם ס"ק מ': (לה) אפי' אינה יכולה להגיע שם.

כן הוא בטור והרשב"א וקשיא ליה דאלו הכא טעמא אפי' באינה יכולה להגיע אלא ע"י שחיה הרבה ואלו לעיל גבי מקום התגור כ' בב"י בשם בעה"נ דמטמא משום שע"י

שחיה מועטת בא לה מקום החגור כנגד בית התורפה משמע דווקא כשמגיע לא"מ ע"י שחיה מועטת הוא דמטמאין הא אלו לא היה מגיע להתם כ"א ע"י שחיה מרובה לא היו פטמאין כמש"ל גם משמע מדכ' שמקום החגור מגיע לא"מ ע"י שחיה מועטת א"כ ע"י שחיה מרובה מגיע נגד התורפה מה שהוא אפי' למעלה מחגור וא"כ למה דפסק כאן דחיישינן לשמא שיחתה הרבה א"כ אף למעלה מן החגור היה לחוש אם נמצא שם כתם ואנן תנן דמן החגור ולמעלה טהור וכ"כ כל הפוסקים והש"ע בסתם ואפשר לומר דמתני' והפוסקים מיירי כשהיא חוגרת בחגורה דאז אפי' ע"י שחיה מרובה א"א להגיע מה שהוא למעלה מן החגור נגד התורפה לפי שהחגור מפסיק למה שהוא למעלה מן החגור וא"א לבוא עד בית התורפה אבל כשאינה חוגרת חגורה י"ל באמת חיישינן אף אם נמצא למעלה ממקום החגורה ומיהו מסתימות הפוסקים לא משמע כן ובאמת בס' בעה"נ שם לא כ' טעם זה שכ' הב"י וי"ל דאף נגד מקום החגור אינו בא אלא ע"י שחיה מרובה אבל למעלה מחגור אינו בא אפי' ע"י שחיה מרובה וצ"ע ועיין מש"ל סעיף י"א: כתב הש"ך ס"ק כ"ז בשם רי"ו אהא דנמצא על חלוקה פי' חלוקה הבדוק לה כדלק' ופשוט הוא ב"י וד"מ עכ"ל ולענ"ד נראה שעדיין צריך פנים היכא דנמצא על חלוקה ועל בשרה ועברה בשוק של טבחים דקיי"ל דטהורה אבל בנמצא על בשרה לחוד טמאה וא"כ יש לדון בזה כשהיא לבשה חלוקה שאינה בדוק לה אי דיינינן לה כנמצא על בשרה לחוד ואמרינן דהכתם שבחלוקה היה מכבר או לא דסוף סוף נמצא גם על חלוקה מיהו נראה ממ"ש הרשב"א דהא דקאמר הש"ס על חלוקה טהור דאי מגופה על בשרה ה"ל לאשכוחי לאו מכח הוכחה כיון דנמצא גם על בשרה אלא מלתא בעלמא אמר דהשתא לית כאן הוכחה דמגופה אתיא כיון דנמצא גם על חלוקה א"כ גם בנידון זה טהורה דסוף סוף ליכא כאן הוכחה דמגופה אתיא דהא נמצא גם על חלוקה וכ"כ בב"י במכה שבגופה דתולין אף בנמצא על בשרה לחוד כיון שאין כאן הוכחה אבל בהא דסעיף י"ז אם מצאה כתם למעלה מחגור וכתם למטה מחגור דתולה התחתון בעליון ואמרינן כי היכא דהעליון בא מעלמא כך התחתון מעלמא כ"ז דוקא אם היה החלוקה בדוק לה מלמעלה ולמטה אבל אם לא בדקה החלוקה אלא למטה מחגור ולמעלה מן החגור לא היה בדוק לה וודאי דאינו תולה בעליון ואמרינן דכתם העליון היה כבר וטמאה: (לו) ואם א' כיסתה.

בס' הלבוש לקמן סעיף מ"ח כתב דברים תמוהים שכ' דאפי' היתה לשתייהן למטה מן החגור תלינן בזו שכסתה בלילה דתלינן יותר בראייה לילה מבראיית יום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן יותר בראיית לילה שראתה בשינה מש"ה לא הרגישה והם דברים תמוהים שלא מצינו זה בשום ספר והוא סותר דברי עצמו מ"ש כאן בסעי' זה וכבר עמד ע"ז בס' מנ"י לקמן סעיף מ"ח ומה תימא על בעל לחח"מ שהביא לדברי הלבוש בפ' הרואה כתם ולא הרגיש שהם דברים זרים ותמוהים ואין להם שורש וענף.

ועיין בס' מנ"י שכ' דאף בשינה אינה אלא מדרבנן כדאי' במכילתן דף ג' ישנה נמי אגב צערה מיתערה וכיון דלא ארגשה אין כאן רק טומאת כתם מדרבנן עכ"ד שם מיהו בתשו' מוהר"מ לובלין כתב דבשינה הוא ספק דאורייתא וצ"ל דס"ל דהש"ס לא קאמר התם הכי אלא לב"ש אבל לב"ה דמטמא למפרע י"ל דס"ל דבישנה לא ארגשה ומש"ה תטמא למפרע אך נראה מסוגי' שם דאף ב"ה ס"ל סברא זו ואינו מחמיר אלא לקדשים

ולתרומה אבל לא לחולין ועיין בתוס' דף ג' ע"ב ד"ה א"ב וכו' וכבר עמדתי על חקירה זו לעיל סימן קפ"ג אם לאחר התשמיש נמצא הכתם אם סד"א הוא אינו אלא ספק דרבנן והבאתי שם ראיה דכמה תשובות ס"ל דאינו אלא דרבנן ועתה עיינתי ונלע"ד דאפילו אחר תשמיש אינו אלא מדרבנן כיון דלא ארגשה ומה שכתבו התוספות שם דשמאי אית ליה דלעולם אשה מרגשת ואינה חוששת בהרגשת עד ושמע כמו שאינה חוששת בהרגשת מ"ר עכ"ל דמשמע דהלל דס"ל דסברה דהרגשת מ"ר חייש נמי לטעות דסברה הרגשת עד או שמש היינו דוקא לתרומה ולקדשים משום סייג אבל לא לחולין דזה אינו אלא חששא דרבנן אבל מדאורייתא סומכין ע"ז דוודאי לא הרגישה לפי שטעות זה אינו מצוי וכמש"ל מש"ה כל היכא דאיכא למיתלי תלינן אבל היכא דליכא למיתלי ובודאי מגופה חזי' בהא י"ל דהוא סד"א דלמא הרגישה וסברה דהרגשת שמש הוא כיון דבלא"ה אית לן חזקה דחזקת דם שבא בהרגשה וכמ"ש לעיל מזה באריכות בסימן קפ"ג דכל היכא דאיכא למיתלי תלינן או מטעם דלא שכיח או מטעם ס"ס: מיהו צ"ע היכא דשימשה מעתה ואחר כך מצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע דבעלמא קיי"ל דטהורה אע"ג דוודאי מגופה אתיא כיון דשלא בהרגשה חזיא אבל כאן דסד"א הוא די"ל ארגשה וסברה הרגשת שמש הוא טמאה: (לז) מכה בצוארה.

עיינן ש"ך ס"ק כ"ט דמיירי בצדי הצואר דאי בצואר ממש בלא"ה תולה בה ובס' מנ"י כתב כיון דהטעם דתולה בצואר פירש"י לפי כשמטה צוארה נופל הדם בתחתיות חלוקה דזה לא שייך כשהיא שוכבת מש"ה איצטריך לטעמא לפי שכסה בה אמרינן דנתהפך ובא לו שם ובאמת כשהיא ישנה י"ל נמי שהיתה מטה ראשה תוך השינה ונפל שם: (לח) למעלה מהחגור.

עיינן בתשובת עה"ג סימן כ"ג: (לט) ויודעת שלא נזדקרה. וצ"ע בנמצא על חלוקה לבדה אפילו אי נזדקרה נמי תלינן דהא א"א לבוא מן המקור וכמ"ש לעיל בשם הרשב"א וזה דלא כתשו' עה"ג.

ואפשר דה"נ אמרינן דתרי קולות לא מקלינן דנימא כיון דלא נמצא אלא על חלוקה ודאי מעלמא אתי' וגם לתלות תחתון בעליון כולי האי לא אמרינן דהא לשאר פוסקים ס"ל דאפילו בלא נמצא אלא על חלוקה ובחגור ולמעלה אפ"ה טמאה אם לא עברה בשוק של טבחים וכמ"ש בב"י כאן: (מ) שאני אומר.

וצ"ע אם למעלה מן החגור מצאה הכתם בחלוקה ולמטה מן החגור נמצא על בשרה אם זה הוא כמו בשנמצא על בשרה וחלוקה שתולה אם עברה אם לא כיון דלא ראתה הכל במ"א וגם בלא עברה אם תולה התחתון שעל בשרה בעליון שעל חלוקה דכיון שנמצא למעלה מן החגור על חלוקה ודאי עברה ולא אדעתה וניתו למעלה על חלוקה ולמטה על בשרה וצ"ע: (מא) כך בא התחתון.

ודוקא אדום באדום תולה למטה בלמעלה אבל שחור באדום לא תלינן לדידן דלא קיימא לן כלישנא קמא דרבא בפ' הרואה כתם וכמבואר בטור ובב"י לקמן וכ"כ בבאה"ג כאן: (מב) אפילו לובשת שלשה חלוקים זע"ז ונמצא אפילו בתחתון טהור. הטעם דאמרינן שמא ניתו מביין רגלי' או שמא נתקפלו בגדי' העליון וניתו על התחתון וכ"כ הב"י וה"ה איפכא אם לא עברה בשוק של טבחים ולבשה ג' חלוקים זע"ז ונמצא אפילו בעליון

טמאה דאמרינן דנתקפלו התחתונים וכ"ה בברייתא דף נ"ח ע"ב להדיא ולא ידעתי למה השמיטו זה ולעיל סעיף י"ב לא כתב אלא הרבותא דנמצא לצד חוץ אבל רבותא זו לא כתב עמש"ל בסעיף כ"ג בשם שו"ת פמ"א ולפ"ז לק"מ: וכתב בספר מעיל צדקה סימן ס"ג דזה וודאי ריבותא מקרי אלא כיון שלא עברה בשוק של טבחים וליכא מידי למיתלי ביה ע"כ צ"ל שנתקפלו בגדיה ואם כן בג' ימים ראשונים של ז"נ דלא תלינן כתם בשום דבר מ"מ אם לבשה חלוק שלבשה בימי נדתה אך היתה חגורה למטה סינר לבן ונקי מלפניה ומלאחריה יש לתלות הכתמים שבחלוק העליון שהם מימי נדתה כיון שהסינר שלמטה נקי אע"ג דבעלמא אמרינן דתוך ג"י לא תלינן שום כתם מ"מ שאני הכא דאיכא הוכחה קצת שלא נתלכלך התחתון טפי מסתבר למיתלי שהכתמים שבבגד העליון הוא מן ימי נדתה דהא דין זה דאין תולין תוך ג"י הראשונים אין לו שורש בפוסקים זולת במרדכי והתרומה והד"מ כתב להקל בספקו כ"ש בנ"ד שיש לו מקצת הוכחה נ"ל שיש להקל עכ"ל הנה אף מה שכתב שם בתשובה שכ"כ בב"י דזה וודאי ריעותא מיקרי מאי דאשתכח על העליון ולא בתחתון לא מצאתי כן בב"י גם מה שמסיים עוד שם וז"ל וה"ה איפכא בנמצא על התחתון ולא בעליון ויש לה מקום לתלות תלינן טפי מעלמא אתיא דאי מגופה אתיא על בשרה בעי נמי לאשכוחי ולכן תולין טפי בחשש רחוק דאמרינן שנתקפלו העליונים ונכתם התחתון או מבין רגלי' ניתז אבל מכל מקום ריעי מלתא טובא אלא דנוח לן יותר לתלות תמיד במצוי טפי וקים להו דהאי שכיח טפי עכ"ל ודבריו תמוהים מ"ש דאי מגופה אתי' על בשרה נמי בעי לאשכוחי וכו' דמשמע אלו היה נמצא גם על בשרה לא היינו תולין והא ליחא דנמצא על בגדיה ובשרה כא' וודאי דתולין היכא דאפשר למיתלי אלא דהתם ה"ט כיון דחזקת דם שבא בהרגשה והיא לא ארגשה וגם אפשר למיתלי תלינן ואמרינן דנתקפלו משא"כ היכא דא"א למיתלי כדאמרינן במכילתן דף ג' לב"ש בשוק של טבחים לא עברה האי דם מהיכא אתי' אע"ג דס"ל לב"ש טעמא דהרגשה מ"מ לענין דינא דבריו נכונים ויש לסמוך עליו כיון שדין זה אינו אלא חומרא בעלמא וחומרת האחרונים: (מג) כך תולה בבנה ובבעלה.

מבואר בפרישה שהבאתי לעיל ססע"י י"א דאפילו נמצא על בשרה תולה בבנה ובבעלה אבל בסיפא כשלא נמצא בהם דם אלא שהיו עסוקים בדבר שדרכו לנתז ודאי דאין תולין אלא כשנמצא גם על חלוקה אבל בנמצא על בשרה לבד לא דלא עדיף מעברה בשוק של טבחים: (מד) דם דרך פי האמה. והוא מתשובת הרשב"א שהביא בב"י סס"י זה ומבואר שם בנדון שלו היה דרכו לצאת מפי האמה דם אפילו שלא בשעת הטלת מ"ר ואז האשה תולה בו משא"כ כשאינו מוציא דם אלא בשעת הטלת מ"ר יש לומר דאינה תולה בו עיין מ"ש בסימן קפ"ז בשם השב"י שכתב לתלות אפילו באינו מוציא דם אלא בשעת הטלת מ"ר ונדון שלו היה שהיתה האשה מוציאה בבדיקה קרטין והיה תולה בו שכן נמצא במי רגלים שלו וצ"ע: כתב בשו"ת מהרי"ט ח"ב סי' ל' על אשה שבדקה ומצאה בעד שלה דם סמוך לתשמיש ב' או שלשה ימים אחר התשמיש וכו' עד שנודע שבעלה היה שותת דם מפי האמה וכן לא"ת בדקו וראו דם עם ש"ז יוצא ונשאל אם יכולה לתלות בו את"ל דתולה אם אחר ג"י מצאה כתם גדול אדום אם תתלה בו והשיב שכ"ז שדרכ' לפלוט היינו תוך ג"י תולה בבעלה אבל לא לאחר שיעור פליטה ע"ש שיש ט"ס שם ונראה ועיין מ"ש בע"ה סי' קצ"ו סעיף י"א מזה: (מה) אבל אדום באדום.

ושחור בשחור אפי' אם אינה ניכר ממש שדומה לו תולה בו' וז"ל הרשב"א בתה"ק אבל אם זה אדום וזה אדום או זה שחור וזה שחור ואינו ניכר אם דומה ממש או לאו הרי זה תולה ע"כ מוכח דדוקא היכא שיש לספק שאע"פ שאינו ניכר ממש שדומה זה לזה מ"מ ספקא הוא אם דומה הוא או לא גם כשנתעסקה במי תלתן או במי בשר וקילור שהם אדומים קצת שתולין בו האדום נמי מיירי שיש ספק דלמא דמיא להדדי אע"פ שזה אדום קצת וזה אדום הרבה מ"מ שמא בהתחברו עם הפשתן יולד מבין שניהם אדמימות ביותר וכמ"ש בתשובת ח"צ סי' מ"ו הבאתיו לעיל סי' קפ"ח אבל היכא דוודאי אינו דומה וליכא מידי למיתלי אפי' אדום באדום אינו תולה וכ"כ בהדיא בס' בעה"נ שממנו מקור הדין הזה וז"ל ואין צריכה לדמותכתם חלוקה לכתם שנשתמש' בה אם דומה לה או לאו אלא תולה כל אדום באדום מן הסתם וכל שחור בשחור מן הסתם אא"כ נתברר לה דאין אודם הצבע דומה לאודם הכתם שאלו נתברר לה כן אינה תולה מפני שהוא כאדום ושחור ותני' נתעסק' באדום אינה תולה בה שחור וכו' אבל מי שאינו יודע בדמיונו' או שהלך הצבע מכנגד פניה ואינה יכולה לדמות מן הסתם תולה כל כתמים כל מיני אדום באדום וכל מיני שחור בשחור הלא תראה באותה שבאה לפני ר"ע ואמר לה שמא מכה יש בכך והיא יכולה להתגלע ולהוציא דם וטהרה ר"ע והרי אשה זו לא הביאה כתם לפניו אלא דאמרה לו ראיתי כתם זה גם לא אמר להוציא דם מן המכה לראות אם דומה לו ש"מ דתולין מן הסתם עכ"ל וכ"כ הרשב"א בתה"א אלמא דוקא מן הסתם תלינן אדום באדום אבל היכא דהדמיון מכחישו בודאי אין תולין אפי' אדום באדום והא דתולין בקילור ובמי צלי היינו מן הסתם שיש לומר שהקילור הי' אדום כמו כן אע"פ שמן הסתם אינו אדום כ"כ ובעט"ז כ' הטעם וז"ל שכן דרך להיות שטיפה אחת מזה המין עצמו הוא יותר אדום מחברו עכ"ל או שמא בהתחברו עם הפשתן נתאדם יותר ויש בו שינוי קצת וצ"ע אבל היכא שנתברר לנו שאין לו דמיון אף בהתחברו עם הפשתן וודאי דאינו תולה והוא פשוט למעיין בדבריהם: ובזה מיושב מה שהק' בפרישה על הטור שכ' וז"ל וי"א שעכשיו אין אנו תולין כתם בשום דבר שאין אנו תולין אלא בדומה לו ואין אנו בקיאים במראה דמים ולא נהירא וכו' וע"ז הק' בפרישה וז"ל ק"ק הא כתב לעיל בסמוך אבל אדום באדום אפי' אינו דומה לו ממש תולין בו ובזה אין אנו טועין גם בזמן הזה עכ"ל ולא ק"מ דמ"ש לעיל אפי' אינו ניכר ממש שדומה לו וכו' היינו שאנו מסופקים ואין אנו יודעים אם דומה לו וכיון דקיי"ל מספקא מטהרינן ותלינן מש"ה טהורה וכ"ז לדידן דמן הסתם תלינן אבל דעה זו ס"ל דצריך לידע בבירור שדומה לו ואפי' אדום באדום נמי לא תלינן אלא בידוע בבירור שדומה לו מש"ה ס"ל כיון דאנן לא בקיאים בזה מש"ה אין תולין שום כתם ופשוט הוא: ולכאורה לא נראה כן מדברי הב"י אלא דתולין אף אם אינו דומה בודאי שכ' וז"ל ומ"ש אבל אדום באדום וכו' וכן משמע מדאמרינן בגמ' תנינן להא דת"ר מעשה ותלה ר"מ בקילור אדום ור' בשרף שקמה ולא קאמר שהקיפום לראות אם דומה לו וסתם קילור אדום אינו אדום הרבה שהרי הדבר אדום מעורב עם דברים אחרים שאינן דומים עכ"ל משמע דמביא ראייה דיכול לתלות אפי' אדום הרבה מדבר שאינו אדום הרבה אבל ז"א שהרי בדף י"ט ע"ב מקשה הש"ס על ר"נ דאמר כדם הקזה ואשאר אמוראי דהתם מיתיבי מעשה ותלה ר"מ בקילור ורבי תלה בשרף שקמה מאי לאו אאדום ומשני לא אשאר דמים מוכח דהיכא דודאי אינו

דומה לא תלינן אפי' אדום באדום א"ו דלא מיירי אלא מן הסתם תולין אפילו בדבר שאין דרכו להיות אדום הרבה ולא אמרינן נקיף שניהם יחד ואז אפשר להתברר כיון שהדבר שאנו תולין בו אינו אדום הרבה ואם הכתם יהיה אדום הרבה אז יבורר שא"א לתלות אלא מן הסתם אמרינן שהוא דומה וא"צ להקיף יחד ולכאורה היה אפשר לומר כיון דאנן לא בקיאים במראות הדמים א"כ קלקלתנו היא תקנתינו דאף דחזינן שאינן דומים זה לזה תלינן בחסרון בקיאותינו ומש"ה לעולם תולין אך הרא"ש כ' בפ' התינוקת בסוגיא דרואה מ"ת דלהבחין בין ב' מיני דמים כל אדם יכול לראות אם הם שווין והטור שהביא י"א דאנן אין בקיאים בזה הוא כדעת הרמב"ן שהביא הרא"ש שם והטור לא הביא כאן לי"א אלא לאסוקי עליה דברי הרמב"ן שא"צ להקיף יחד: ודע דהא דאי' בש"ס לבשה שלשה חלוקים זה על זה אם אינה יכולה לתלות אינה תולה אפי' בעליון נראה דווקא שלשה חלוקים שהם כתונות התחתון וכמ"ש המרדכי בסוף מס' תענית בהגה' מוהר"מ הביאו במ"א סי' תקנ"ט ובהני איכא למימר שנתקפלו התחתונים אבל במלבושים גמורים ובפרט במלבושים שלנו נראה דאינה חוששת בעליון דליכא למימר במלבושים כאלו שנתקפלו ומעולם לא שמעתי לחוש אם נמצא כתם בבגד העליון או בסינור העליון שלה א"ו דבבגדים דידן אין לחוש לזה ומיהו אם נתעסקה בכתמים היכא דאפשר ליתז תחת רגלי' אפי' בבגדים דידן אין לחוש וכמש"ל בשם הרשב"א אח"ז מצאתי בשו"ת פמ"א ח"ב סי' קפ"ג שכ' כדברי שכתבתי לעיל ומחלק בענין אחר דשאני בגדים שלהם שהיו כולם פתוחים מבית הצואר עד למטה כנראה מתקנת עזרא שתקן לחגור בסינור מפני צניעות אבל מלבושי נשים שלנו שכולם אפודים והיא לובשת ממתני' למטה א"א בשום ענין שיבא בגד העליון נגד התורפה ולא מטמאינן אם נמצא בבגד העליון וכן בכרים שנותנים במטה שלנו העשויה כתיבה מוקף בנסרים והכרים עשויים כמדת המטה א"א שיתהפך התחתון לעליון ואם נמצא הכתם על הכר השני יש לטהר ומעולם לא שמענו שטימאו משום כתם בבגד עליון עכ"ד: ולכאורה היה משמע מתוס' במכילתן דף יו"ד ע"ב ד"ה וכי מה בין זו לזו דתולה הכתם אע"ג שאינו דומה בודאי לאותו דבר שתולה בו שהרי כתבו אהא דקיי"ל דתולה בבתולה שדמיה טהורים מדלא מפליג משמע אפי' הדם משונה טהור עיי"ש אך זה אינו דש"ה דאע"ג שהדם משונה אינו וודאי שהוא דם נדה אלא דאנן מחמירים בבתולה שדמיה טהורים אם נשתנה דדלמא דם נדה הוא אבל כתמה תולה בה וכמ"ש התוס' בתירוצם כיון דשירפה מצוי לכך תלינן הכתם בה משום דהוא ס"ס שמא מעלמא ואפי' אי אתי מגופה איכא למימר דם בתולים הוא שלא חיתה עדיין המכה משום דלפעמים משתני' ממילא הד"ב עיי"ש ודברי התוס' שם צ"ע וכתבתי בחדושי גמ' לקמן בסי' זה מ"ש: (מו) במי תלתן במי בשר או בקילור אדום קצת.

לפי מ"ש בס' מנ"י לקמן סעיף ל"א אהא דכתב המ"מ הטעם דלא תלינן בצבע לפי שהוא ספק העומד להתברר ע"י ז' סמנים והא דכתב בסעיף למ"ד דאין צריך להקיף הכתם והיינו כיון שיש בדבר לתלות בה עדיף מספקא אבל הרמב"ם מיירי בדליכא דבר לתלות ומדכ' המ"מ הטעם לפי שאפשר להתברר א"כ לדידן דלא בקיאים היה נראה להקל בספק צבע או דם ולא אמרי' דהוא ספק חסרון חכמה דלא מקרי ספק כיון דליכא בזה"ז שום חכם שיוודע להעביר ז' סמנים וכמ"ש הט"ז בסי' פ"א ס"ק ד' ובסי' צ"ח ובתשו'

מ"ב סי' נ' א"כ קשה למה לי כאן שנתעסקה בקילור ת"ל כיון דע"כ מיירי שהוא מסופק אם הוא דם או לא ממילא טהורה לדידן לדעתו וע' לקמן מ"ש וע' בס' בי"ש בסי' קנ"ה בדין ספק חסרון חכמה שאין שום חכם בזה"ז שיודע אם מיקרי ספק או לאו ע' מ"ש בחדושי גמרא דף נ"ב וע' במכילתן בתוס' ס"פ הרואה כתם ד"ה נמצא עליה מין א': (מז) שתיהן טמאות.

בט"ז ס"ק י"ז השיג על הב"ח שדעתו להקל בבאו לישאל זא"ז וכו' ע"ז שאין לחלק בכך אלא לעולם שתיהן טמאות ומביא ראיה מן הרשב"א בתה"א ע"ש והנקה"כ כ' שעיקר כדעת הב"ח וכו' על הרשב"א שלא ירד לסוף דעתו והשיג עליו ע"ש ונלע"ד שבחנם השיג על הרשב"א ודברי הרשב"א נכונים מאד עד שאני תמה על הש"ך שכ' שלא ירד לסוף דעתו דהרשב"א הלא דברי הרשב"א ברורים ומתחוורים יפה ואביא דברי הרשב"א לפי שבלא"ה דבריו מגומגמים קצת ואח"ז נעמוד על השגת הש"ך ולברר כי לא יתכנו דברי הש"ך בזה ז"ל הרשב"א בתה"א דף קע"ז תניא בפ' כה"י בדקה בעד שאינו בדוק לה והניחו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם ר' אומר טמאה משום נדה ר"ח אומר טמאה משום כתם כו' ועוד תניא התם רבי מטמא ור"י מטהר וכו' והר"ז הלוי פסק כן אף בעד כר"י וא"ת מ"ש עד שאינו בדוק מהא דתנן בפ' האשה שהיא עושה צרכיה ג' נשים שלבשו חלוק א' ונמצא עליו כתם כולן טמאות כבר תירצו רבותינו הצרפתים דהתם נמי בדין היה לטהר את כולן אלא כיון דכולן תלויות בחלוק ה"ל כההיא דב' שבילין דבאם באו לשאול בב"א שניהם טמאים בזא"ז שניהם טהורים ולא נתחוורו דברים אלו אצלי דא"כ שאלה חלוקה אף לעובדת כוכבים שלא ראתה וא"נ ראתה כתם א' מן הג' נשים לאחר זו נטהר את האחרות והאיכא חדא מנייהו דאינה באה לישאל ודברי הרמב"ן קרובים לדברי התוספות שהוא ז"ל פי' עד הבדוק לה כגון שבדקתו ולא זו מתוך ידה שבדקה בו ועד שאינה בדוק כגון שהזמינה מוכן לבנים ונקיים וכיוצא בו אלא שלאחר זמן קנחה בהן ולא בדקה אותן עכשיו בשעת בדיקה מש"ה מטמא לה ר' משום נדה ור"ח משום כתם ואינה מחוורת בעיני דא"כ תיקשי לן כולה מכילתן ג' נשים שלבשו חלוק א' כדאמרן וכן נמצא על בית יד של חלוק וכן פשטתו ומתכסה בו וכן עליון א"ו אחר שהיה חלוק או עד בדוק אצלה מתחלה הרי הן לעולם בחזקת בדוקין עד שתדע שיצאו מחזקתן שאין תולין במקרה שא"י אלא נ"ל שזה הוא עד שאינה בדוק כל שהיא נוטלתו ממקום המוצנע שדרכן של נשים להכין ולהצניע להם עדים ואין מוליכין אותן בשוק ולא מתעסקה בהן בכתמים על הרוב מש"ה הוי מטמא בהן ר' משום נדה וכו' אבל בשלקחה חלוק מן השוק וא"י ממי לקחתו אם מן העובדת כוכבים או מן הישראלית או מישראלית נדה או טהורה וכיוצא בזה או שקנחה בעד המזדמן לה בבית ככי הא ודאי דליכא מאן דמטמא ואפילו משום כתם עכ"ל דבריו צריכין ביאור דמ"ש וא"ת מ"ש עד שאינו בדוק מהא דתנן בפ' האשה שלש נשים וכו' דמה קו' אם כוונתן בקו' זו דלשיטת התוספות וסיעתם דס"ל דאף.

ע"פ שהיה בדוק לה מתחלה כיון שלא בדקה עכשיו מקרי שאינו בדוק דאמרינן שאחר הבדיקה מקרה נתחדש בו אם כן ה"נ בג' נשים שלבשו חלוק אחד נמי נימא שאחר שלבשתה ופשטתה ומנחתו ומשאילה לחברתה מקרה נתחדש בו וכו"נ מדבריו במ"ה שכך כוונתו בקו' זו אם כן ק' מאי מתרץ ע"ז כיון דכולן תלויות בחלוק אחד ה"ל כההיא

דב' שבילין דמה ענין זה לזה דהתם כיון דאחד מהם ודאי טמא וא"א לטהר שניהם מש"ה בבאו לישאל בב"א שניהן טמאים משא"כ הכא לימא מן הדין כולן טהורות דנימא שקרה מקרה אחר שפשטתו הראשונה ומניחתו קודם שלבשתו השניה אירע מקרה זו וכמ"ש במ"ה שם דאפילו ראשונה ראויה להיות טהורה מטעם זה ואם כן מה ענין זה לשני שבילין ועו"ק לפמ"ש שם במ"ה וז"ל אדרבה כל לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מעלמא ולא אדעתה מן המוכין המונחין במקום א' וכו' עכ"ל נראה כוונתו דקשיא ליה דאפי' הראשונה ראויה להיות טהורה דכיון שלא בדקה חלוקה סמוך למציאת הכתם היה לן לתלות דמעלמא אתיא כמו במוכין המונחים במ"א דתלינן שקרה להן מקרה אע"פ שהיו בדוקין לה א"כ למה ליה להקשות מהא דג' נשים וכו' היה לו להקשות בפשיטות דא"כ בטלה כל דיני כתמים דקי"ל כל שלא ידעה אם עברה בשוק של טבחים טמאה ואמאי לא תלינן כמו במוכין הבדוקים לה המונחים במ"א שקרה להן מקרה ולא אדעתה דהא ס"ל כל שהיא לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מן המוכין ולא אדעתה דהא ס"ל כל שהיא לובשת את החלוק מצוי יותר לקבל כתמים מן המוכין מ"מ החמירו חז"ל לטמא בכתמים כיון דה"ל למידע אם עברה במקום דם או לאו מש"ה טמאה כל זמן שאינה יודעת שעברה במקום שאפשר לה לתלות הכתם משא"כ במוכין המונחים במ"א דלא ה"ל למידע אם אירע להן מקרה או לאו מש"ה תלינן שקרה להן מקרה אחר שבדקה אותה אך כל זה לאותה אשה עצמה שלבשה החלוק בדוק ואח"כ מצאה בו כתם שהחמירו עליה דה"ל למירמה אנפשה אם עברה בשוק של טבחים או לאו אבל כשהשאלתו לאחרת ודאי דאין לראשונה למידע אם השניה עברה בשוק של טבחים או לאו וכן השני' אין לה למידע אם הראשונה עברה או לאו וכיון שהחלוק שלבשתה מצוי לקבל כתמים היה לן לטהר כולן וע"ז תירצו רבותינו הצרפתיים ז"ל דבאמת מן הדין היה לן לטהר את כולן אלא דכיון דכולן תלויות בחלוק הזה ור"ל שכל אחת תולה שקרה המקרה הזה אצל חברתה ואלו היו ידעינן בודאי אצל מי היה נתחדש הכתם זה היינו מטמאין אותה לא היינו תולין דמעלמא אתיא א"כ א"א לטהר כולן כיון דאחת ודאי טמאה מחומרא דרבנן מש"ה מטמאין לכולן כההיא דב' שבילין דהתם נמי מן הדין שניהן טהורין אפי' בבאו לישאל בב"א דלכל א' מוקים לה בחזקת טהרה אלא דמטמאין להו כי היכי דלא ליהוי מילי דרבנן כחוכא ואיטולא וכמ"ש התוספות במכילתין דף ס' ד"ה באנו למחלוקת ובמס' פסחים דף י' אע"ג דלא דמיא ממש לשני שבילין לגמרי מ"מ הוי כחוכא ואיטולא דאלו אשה א' שלבשה חלוק בדוק ומצאה בו כתם לא תלינן דמעלמא אתיא ואלו ג' נשים שלבשו חלוק א' מטהרינן לכולן ולא מטמאין לאחת מהן דלאו כ"ע ידעי לחלק דשאני באחת שלבשה חלוק בדוק דה"ל למידע משא"כ בג' נשים וכו' ג' כ' התוס' שם ואין להק' דאכתי לא תירצו כלום דאמאי לא נטהר בג' נשים שלבשו חלוק א' דיהיו כולן טהורות דנימא אחר שפשטתה הראשונה טרם שלבשתה השניה קרה לו מקרה שנתלכלך בכתם ז"א די"ל דההיא דג' נשים וכו' מיירי שכל א' פשטתה ומסרה כ"א לחברתה מיד ליד ולא היה מונח כלל בלא תפיסת יד ואף שמדברי מ"ה נראה דס"ל דדוחק לאוקמי ההיא דג' נשים בהכי אלא דמיירי בפשטתו והניחתו ומשאלה לחברתה אפשר שלא כ"כ אלא על דברי בד"ה שכ' דאינו מבין דברי הרשב"א בזה וס"ל בפשיטות דאין כאן קו' כלל ע"ז כ' במ"ה

דוודאי קו' הוא אחר דמסתימת המשנה לא משמע כן אלא דמיירי אף במניחתו ומשאילתו אבל וודאי עיקר קו' רבותינו הצרפתים אינו אלא כמש"ל ומה שהק' הרשב"א מן בית יד של חלוקה כוונתו לפי דמיירי שפשטתו מעל זרועה וכמו שפירש"י הבאתי לעיל מש"ה הק' כיון דפשטתו לפעמים ואינה על גופה ממש א"כ אין שמירתו עליה ויש לתלות דמעלמא אתי כמו חלוק שאינו בדוק לדעתם ומעתה נעמוד על מה שהשיג בנקה"כ על דברי הרשב"א שכ' וז"ל ומה שהק' הרשב"א מכותית שלא ראתה לא ירדתי לסוף דעתו דהתם כיון דלא ראתה האיך נתלה בה עכ"ל לק"מ דהרשב"א לא קאמר דנתלה בה שמגופה בא הדם דהא וודאי ליתא כיון דלאו בת ראייה היא היאך נתלה בה אלא דקושיתו הוא כיון דלדעת רבותינו הצרפתים דאפילו היה העד בדוק לה מתחלה כיון שלא בדקה עכשיו תלינן דאח"כ קרה המקרה שנתלכלך ממקום דמים ה"נ נימא בשהשאילתה לכותית אע"פ שלא ראתה נתלה שקרה המקרה אצלה שנתלכלך ע"י שעברה בשוק של טבחים ולא אדעתה ולא עוד דאפי' אמרה העובדת כוכבים שלא עברה מי מהימנה בזה ובוודאי דלא מפיה אנו חיין ואמאי אמרינן במכילתן ד' ס' והכי פסקינן לקמן סעיף מ"א דדווקא בשהשאילתה לעובדת כוכבים שהגיע זמנה לראות וראתה פ"א היא דטהורה הא לא"ה טמאה ואמאי נהי דא"א לתלות דמגופה חזיא מ"מ נימא שנתלכלך מעלמא א"ו צ"ל דכל שהיה בדוק לה פ"א לעולם הוא בחזקת בדוק ולא תלינן במקרה כלל אא"כ ידעינן בודאי שעברה במקום דמים וזה ברור: תו כתב בנקה"כ וז"ל גם מה שהק' דהא איכא חד מנייהו דאינה באה לשאול י"ל דאין ה"נ דלדעת התוס' וסיעתם בכה"ג מטהרינן לכל חדא וחדא כיון דבאו בזא"ז והא דלא חלקו הש"ס בכך היינו משום דלא אתי אלא לאשמועינן עיקר דינה דבכתם כולן טמאות ואפשר לזה כיון הרא"ה בכד"ה שהשיג על הרשב"א בזה עכ"ל נפלאתי על דבריו דאיך אפשר לומר דאין ה"נ הא גמ' ערוכה היא שם בעי מיני' ר"י מר"י בר ליואי מהו לתלות כתם בכתם ופירש"י כתם בכתם השאילה חלוקה לבעלת הכתם ואח"כ לבשתה היא מהו שתתלה בראשונה להיות היא טהורה ע"כ ומסקינן דאין תולין והכי פסקינן לעיל בסעיף מ"ג וא"כ לשיטת התוס' וסיעתם אמאי אינה תולה דנהי דאינו תולה כתם בכתם דכיון דלאו בחזקת רואה היא מ"מ כיון דבעלת כתם אינה באה לשאול ממילא טהורה היא דהא אפי' בזא"ז טהורה וכ"ש היכא דאין אחת מהן באה לשאול וא"כ דברי הרשב"א נכונים בזה: מיהו מה שהביא הט"ז ראייה מן הרשב"א דס"ל בג' נשים שלבשו וכו' דכולן טמאות אפילו לא באו לשאול בב"א אלמא דלא מהני כאן לטהר בכ"א לשאול בזא"ז א"כ ה"ה בב' נשים שנתעסקו בצפור א' שאין בו דם אלא כסלע ונמצא על כל א' כסלע דל"מ בבאו לשאול בזא"ז אין ראייה דשאני בהיא דג' נשים דכיון דלא תלינן במקרה כלל משום דהיה חלוק בדוק מעיקרא מוקמינן לה בחזקת בדוקה מן הסתם כל זמן דלא ידעינן בודאי שעברה במקום דמים וא"כ מיד דבא הראשונה לשאול אותו אם אתה בא לטהר אותה צ"ל מיד דהכתם בא מן השני' וא"כ אמרינן מה חזית דמקלקלת להך טפי מהך והוי כמו באו לישאל בב"א משא"כ בהאי דב' נשים שנתעסקו בצפור א' דמיד דבאה ראשונה לשאול תלינן כתמה בדם צפור ואין הספק נולד עד שבא השני' ואמרה שג"כ מצאה כתם מש"ה מהני בזא"ז וכ"כ בס' כו"פ שם ונראה דגם רבותינו הצרפתים ס"ל נמי דבנדון כזה לא מהני באו לשאול בזא"ז כיון שא"א לטהר הראשונה אם לא שתאמר שהכתם הוא מן השניה א"כ הוי כמו בא

לשאול בב"א וכמ"ל ומה שנראה מדבריהם דבההיא דג' נשים מהני בבאו לשאול בזא"ז היינו דוקא לשיטתם דס"ל דכיון שלבשה האחרת מקרי אצל הראשונה כמו עד שאינו בדוק וא"כ בתליה זו שאנו תולין לטהר הראשונה שבאה לשאול אין אנו מקלקלין לשום א' מהן ומש"ה כתבו דדמיא לב' שבילין וכמ"ש לעיל אבל היכא דא"א לטהר הראשונה כ"א ע"י תליות הקלקול בשניה אף הם ס"ל דדמו לבאו בב"א אפי' בבאו לישאל זא"ז ובעיקר הדין בההיא דב' נשים שנתעסקו כו' אם מהני לטהר בבאו לישאל בזא"ז אין הכרע אך בס' מנ"י כ' להקל מטעם דבכתמים שומעין להקל מיהו מ"ש הט"ז דבבאו לישאל בזא"ז דמהני אפי' באיסור דאורייתא דומי' דב' שבילין והש"ך בנקה"כ כ' דדוקא במידי דרבנן אמרו כן ושאיני שני שבילין דבלא"ה ספק טומאה בר"ה טהור עכ"ל והן אמת שכן מוכחבטור לא"ה סי' תל"ח דדוקא בדרבנן אמרינן דמהני לישאל בזה אחר זה וגם שם בט"ז תמה דמנ"ל זה ומביא ראיות דאפי' בדאורייתא אמרינן כן ובאמת אין ראיותיו מוכרחים וכמ"ש בנה"כ אך לע"ד צ"ע דלפי מ"ש התוס' בריש מכילתין וכ"כ בריש שני נזירים דלא ילפינן מסוטה לטהר אלא דבר שיוכל להיות ומה שמטהרין בב' שבילין בבאו לישאל בזא"ז אע"ג שהא' בודאי נטמא התם לא מסוטה גמרינן אלא דמוקמינן כ"א בחזקת טהרה כדאי' הכא דהוי טעמא משום דמוקמינן מלתא אחזקה עכ"ל א"כ מוכח דאפי' באיסור דאורייתא מטהרינן לכ"א משום דמוקמי' מלתא אחזקתיה והן הן דברי הט"ז שכ' וז"ל והטעם דמוקי בחזקת היתר שהיה לפני זה ודבריו מוכרחים מתוס' אע"ג דליכא הלכתא בכה"ג וצ"ע וע' בס' מל"מ פי"ט מהלכות אבות הטומאה שכ' דבר"ה נמי מטמאים מדרבנן ומדבריו שם יש ללמוד בזה מיהו דבריו שם צע"ג ועיין בתוספות בחולין דף ט' עמוד ב' ובמה שכתב מהרש"א שם ומיהו אין דבריו מוכרחים ודוק ועיין מ"ש מוהרמ"ל שם ודבריו נכונים: (מח) דיש לסמוך אמקילין.

וכן בנתעסקה בפחות מכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד גם כן יש לסמוך על המקילין בזה דחד טעמא הוא ואף דכתב הרב בסמוך סעיף כ"ז דיש מחמירים לא קאי רק אם נתעסקה בפחות מכגריס ונמצאו עליה כב' גריסין אבל בנמצא עליה כגריס ועוד דעתו להקל כמו בדין זה וכ"כ המע"מ והוא פשוט מנ"י: (מט) וכן אם נתעסקה וכו'.

עייין באחרונים שהמחבר כתב כן לפי גרסתו בטור שכתב כן בשם הרמב"ן ובאמת נוסחא מוטעת נזדמן לו וצ"ל ברמב"ן נתעסקה בכגריס ומצאה כב' גריסין וכן הוא בפסקי הלכות הרמב"ן שלפנינו: (נ) אינה צריכה להקיף. ואין להקשות מאי קמ"ל דהא אפילו בראתה דם תולין מסתמא במכה ואין צריך להקיף וכמבואר לעיל בסימן קפ"ז וי"ל דהיינו דוקא כשאין שניהן לפנינו אבל דם מכתה ודם ראייתה שניהן לפנינו צריכין להקיף ולבדוק אם הם שוין משא"כ הכא בכתם דאפילו שניהן לפנינו אין צריך להקיף פרישה.

ואיהו לשיטתו אזיל דס"ל לעיל בסימן קפ"ז בדם מכתה כששתיהן לפנינו צריכין להקיף דם מכתה עם דם ראייתה לראות אם שניהן שוין וכמ"ש הט"ז בשמו וע"ל בס"ק ט' וע' מ"ש שם: (נא) ואין לה במה לתלות. ע' מ"ש הט"ז ס"ק י"ח על מ"ש הטור בשם הרמב"ן שאין לסמוך על בדיקת הסמנים אלא לטהרות וכו' וכדברי הט"ז כתב בס' הדרישה ופרישה ובס' כו"פ השיג עליהם כי דברי הרמב"ן פשוטים דס"ל דאין ז' סמנים מעידים

שאינו דם דאף דאינו עובר מ"מ אפשר הוא דם ולא מהני אלא לענין טהרות דכיון שהוא בלוע בבגד אינו מטמא משום דהוי טומאה בלועה וכן מבואר ברשב"א וברא"ה עכ"ד וכבר קדמו בזה בס' שו"ת פנים מאירות ח"ר סימן י"ב: (נב) ועכשיו אין לנו העברת ז' סמנים.

וכבר כתבתי לעיל בסעיף כ"ג בשם המנ"י מדכ' המ"מ הטעם דמחמרינן בספק צבע או דם לפי שאפשר להתברר ע"י העברת ז' סמנים א"כ האידנא דליכא מאן דידע למיבדק ע"י ז' סמנים היה אפשר להקל בספק צבע או דם ומסיק אכן הלבוש כתב דיש להחמיר מספק וצ"ל דהוי ספק חסרון ידיעה עכ"ד וכבר הוכחתי שם בסעיף הנ"ל דאף לדין מחמירין מספק וע"ש ועוד דא"כ נפל כל דיני כתמים בזה"ז בבירא דלעולם איכא לספוקי בספק צבע או דם מיהו נראה דהאידנא שכיחי טובא נשים ששואפין אבק מטובאק בחוטמיהן וכשנופל הליחה מחוטמיהן ע"ג בגד פשתן ובהתחברות הליחה עם הפשתן נעשה כתם אדום דיש לתלות בו וה"ה כשבעלה דרכו בכך ונמצא על הסדין ששכב שם עמה דיש לתלות בו ועוד בא לידי שכמה פעמים מלפפין התינוק בבגד אדום ועל ידי שהתינוק מטיל מים מפליט הצבע אדומה מהבגד ונצטבע חלוקה והסדין שלה דוודאי יש לתלות בו והכל לפי ראות עין המורה וכן לפעמים לובשים בתי שוקים מבגד אדום וכשהיא מזיעה נתלכלך חלוקה מן הצבע שהבגד מפליט יש גם כן לתלות בו והכל לפי ראות עין המורה: כתב בספר ש"ג במסכת שבועות ואשה שמצאה כתם על חלוקה נגד הטבור ונתעסקה האשה בכתם זה יען כי היא מנשים אשר להם וסת קבוע ותמיד אורח בזמנו בא וגם דרכה להרגיש תמיד בביאת העונה והאידנא לא הרגישה וגם נסתפקת שמא אותו כתם היא יציאה של צפור דרור כי כן מצאה כמה פעמים בחדר שלה על בגדיה יציאת צפור דרור שדומה לדם וכ"כ רגילה למצוא על בגדיה שאחר הכביסה משטיחין אותן לשמש בחצר וזה החלוקה, שמצאה עליו הכתם ביום שלפני לבישתה בלילה היה שטוח בחצר ודומה כתם זה שבחלוקה לכתם אחד מיציאת הצפור דרור ונמצא מכויין גם כשרקקה על הכתם חלף והלך לו מיד גם לא היה לו לובן סביבו כנהוג בכתמים האסורים נראה בעיני דהאשה הזאת מותרת לבעלה דפשיטא דאשה כזו שהיא בחזקת טהרה דיכולה לתלות כתם בדבר אחר ואפילו בימי לבונה אם הוא אחר ג' ימים כו' וידוע שהאשה נאמנת לומר בגדי מלוכלך במקום אחר וכו' כל שלא הוחזקה נדה בשכנותיה כדאמרינן בפ' המדיר כו' עכ"ד הנה כתב הרבה צדדים להתיר שהמעשה שהיה כך היה ובאמת אין אנו צריכין לכל הני צדדים דהיתרא כיון דאיכא למיתלי תלינן כיון שכן נמצאו בבגדיה שאחר הכביסה שמלוכלכים מיציאת צפור דרור הרי הוא כמו חלוקה שאינו בדוק לה וכמבואר לקמן סעיף ל"ט וע' במ"ש שם: עוד כתב שם וז"ל ומיהו משום שמצאה כנגד הטבור אין נראה להקל דהא למטה מן החגור הוא ותנן התם פ' הרואה דלמטה מן החגור כנגד בית התורפה היא ור"ל שכל למטה מחגורה הוי בכלל כנגד בית התורפה אבל אינו ר"ל שפירוש למטה מן החגורה הוא בית תורפה ולמידק מיניה הא למעלה מן בית התורפה שרי דאם כן דלמטה מן החגור ר"ל ממש כנגד בית התורפה הא תני ליה רישא ועוד דליכא שום פוסק דמפ' ליה הכי א"ו מחוורתא דכל שלמטה מן חגורה הוי בכלל בית התורפה ועוד כי הני חלוקים דידן הם פתוחים צואריהן ועבידי דחוזרת למעלה ולמטה ואפילו הן מלובשות לפעמים תהיה מקום שסמוך לצואר

נגד בית התורפה הילכך אין לסמוך ע"ז עכ"ל וזהו כמש"ל סעיף י"ג ועמש"ל סעיף מ"ח: תו כתב שם וז"ל ואולם הסימנים המסורים ביד הנשים לבדוק הכתמים ומצאו על פי הבדיקה שאינן מן הכתמים האסורים ע"ז ודאי יש לסמוך ולהתיר עכ"ל ובס' של"ה בשער האותיות הביאו דבריו להלכה ובבאה"ג סימן זה כתב שצ"ע בזה ואפשר דלא קאי אלא על מ"ש דכשארין לובן סביבו כנהוג בכתמים האסורים טהורה ע"ז כתב שזה צ"ע אבל מ"ש דאם כשרקקה על הכתם חלף והלך לו מיד דזו סימן טהרה מודה לו הבאה"ג דיש לסמוך ע"ז והכי דייק לישנא שכתב וצ"ע בזה ובשו"ת ד"ש סימן רכ"ו מפקפק על בדיקה זו דשפשוף הרוק אחר שאין לנו קבלה והוראה ברורה מחז"ל ע"ז איך יערב לבנו לסמוך ולהקל על דברים בלתי מובנים ושלא נמצא פירושם בספרי הפוסקים עכ"ל ע"ש: עוד כתב בשל"ה שם הביאו הבאה"ג שם ששמע שאם הכתם עגול ואף שאין לו מראה טריפה אם כעין חוט אדמימות מקיפו סביב מטריפין אותו עכ"ל ולא ידעתי פירושו דממ"נ במאי מיירי אם שיש בחוט אדמימות ע"י צירוף כל החוט בכדי שיעור גריס ועוד וודאי דטמאה היא וכמבואר לעיל בריש הסימן דכתם ארוך מצטרפין ואי שעל ידי צירוף כל החוט האדמימות אין בו כגריס ועוד קשה אמאי תהיה טמאה וכן מבואר בשו"ת מעיל צדקה סימן כ' וז"ל אשר שאלתני בכתם לבן שיש בו חוט אדום בקצותיו ואין בכמות החוט לבד כשיעור כתם שהוא גריס ועוד אם תולין אותו בדם כינה שנתערב עם לובן ההוא כיון שאין בו כשיעור או נימא אחר כי הלובן וודאי מגופה שאין כאן מקום לתלות בו גם האדום ממנה דע כי שאלתך כבר אמורה בתשו' רמ"א מובא בט"ז וסיים וז"ל וכ"ז דוקא בכתם שהוא כגריס ועוד וכו' ואפילו אי איתרמי שהדם הוא אצל המראה טהור מ"מ אמרינן דאיתרמי הכי אגב זוהמת דם מאכולת הוא זהו הנ"ל עכ"ל ויש לומר דע"כ לא הקיל הרב בזה אלא בכתם שהוא סמוך לכתם אחר כדמוכח מראיתו שם אבל בכתם מקיף את אחר ומכ"ש אם הוא מסבב סיבוב שוה מן הראוי להחמיר דאל"כ א"א דיתרמו שיקיפו בכמות הזו וכו' ונ"ל דאפ"י בכתם שהוא מוקף בעגול ותמונה נפלאה או שנראה בעין שהכל התפשטות אחד יש להקל כל שאין האודם שבו כגריס ואל תתמה אף שנראה שהכל כתם אחד והוא התפשטות הלבן דמ"מ י"ל שדם מאכולת נתערב בו בעודו לח והטבע דחאה חלק האודם לצדדיו והרי גם אם בא מן הגוף ע"כ אנו צ"ל בכה"ג שהרי הכתם מתוכו לבן וצ"ל שחלק אדמימות נראה לצדדיו וכו': ועוד ראייה שלא גזרו כלל על אדמימות קטן מגריס שמקיף הלבן דאל"כ דאף אם כל כמות הלבן עם האדום שמקיפו היה פחות מכגריס ועוד היה ראוי להחמיר כל שיש לבן בתוכו באמצעותו דאלו מן מאכולת הוא לבן מאין בא לשם וא"כ לא ימלט ששום א' מן הפוסקים היה מזכיר החידוש הזה וכו' עכ"ל ואף שמסיים שם הנני כותב דברי להלכה אבל לא למעשה עד יסכימו עמי מבעלי הוראה המפורסמים עכ"ל מ"מ דבריו נכונים ומלתא בטעמא ואין כאן מקום להחמיר והכלל שבידינו דבפחות מכגריס ועוד טהור אין לסתור בדברי סברא בלא ראייה מש"ס ופוסקים ונלע"ד דהשל"ה ז"ל מיירי בשיש חוט אדמימות המקיפו בשיעור כגריס ועוד וכ"ת פשיטא ומאי קמ"ל י"ל דטובא אתי לאשמעינן דהא גרסינן בר"פ הרוואה כתם בעי ר"י כשיר מהו כשורה מהו וכו' ת"ש על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא על בשרה מאי לאו כה"ג דלמא דעביד

כרצועה ע"כ ופירש"י כשיר רצועה בעיגול כצמיד מהו מספקינן בדם נדה או לאו עכ"ל ויש כאן ב' פירושים באבעיא זו דר"י.

חדא דמבעיא ליה לר"י אם מצטרפין ליה לכגריס ועוד או לאו וחדא הואיל שהוא משונה אי נימא דאלו מגופא אתיא לא היה משונה או לאו ועיין ברא"ש ובתה"א ובב"י רס"י זה ופסקו הפוסקים לחומרא דפשטיה ברייתא משמע דאתי לאורויי כה"ג דאי דעבד כרצועה פשיטא ומאי קמ"ל ועוד מדקאמר הש"ס דלמא דעבד וכו' לא דחי' לפשיטתא אלא בדרך דלמא וכמ"ש הרא"ש והרשב"א בתה"א ואדלמא לא סמכינן עיי"ש וא"כ אנן לא קיי"ל להחמיר אלא משום דמשמע דהברייתא מיירי בכה"ג וא"כ בסיפא דברייתא דתני על חלוקה ספק טמא ספק טהור טהור מיירי נמי בכה"ג דמיירי ברישא וכן כל הפוסקים לא כ' דין זה אלא בנמצא על בשרה וכ"כ בש"ע בס"י זה סעיף ט' אבל על חלוקה טהורה בכה"ג מטעם דלא מצטרפין בכה"ג או משום דהוא משונה וא"כ אם נמצא על חלוקה כתם עגול כשיר ובתוכו היה חלק לגמרי היא טהורה אם לא נמצא בתוכו מראה אחרת אלא חלק לגמרי אבל כשנמצא בתוכו משאר מראות י"ל דטמאה היא דאמרינן דהכל בא מגופה ומה שהאדמימות מקיפו בעיגול כן הוא הטבע דדוחה את הדם לצדדים וכמ"ש בתשו' הנ"ל כנ"ל וכ"ז דוקא בשיש בצירוף כל החוט כדי שיעור כתם וקמ"ל דלא נימא דגם זה משונה קמ"ל דלא כנ"ל: והנה ראיתי בד"מ סעיף כ"ו שכ' שראה בקונטרס שבלשון אשכנז דאם הכתם עגול ובתוך חלוק בלא דם כשרה אך שלא ראיתי חילוק זה בכל הפוסקים נראה דאין לסמוך עכ"ל ולפמ"ש נ"ל דהקונטרס מיירי שנמצא על חלוקה וא"כ דבריו מוכרחים מש"ס ופוסקים דטהורה בכה"ג ואפשר דס"ל להרמ"א בד"מ דלמאי דס"ד דהש"ס דברייתא דעל בשרה מיירי בכה"ג בעברה בשוק של, טבחים וכדמוקי לה לעיל בחד לישנא ועל בשרה טמאה אע"ג דעברה בשוק של טבחים והוא משונה אבל על חלוקה טהורה לאו משום דמשונה אלא אפי' כאורחא נמי משום דעברה בשוק של טבחים ודוחק ועוד לפי מה שפי' הרא"ש דדיוקא דהש"ס מכח יתור לשון דספק טמא ספק טהור וא"כ בסיפא דעל חלוקה דנמי תני הכי וע"כ דאתי לאתויי כה"ג ואי דמיירי בעברה בשוק של טבחים מאי קמ"ל הגם די"ל דתני בסיפא איידי רישא מ"מ כל הפוסקים לא כתבו דכשיר וכו' טמא אלא בנמצא על בשרה וכמ"ש המחבר לעיל: והנה לעיל בסעיף י"ד כתבתי דק' על הרשב"א שכ' בתה"א וז"ל דאבעיא דר"י לאו בטיפין קטנים ולענין צירוף מבעיא ליה אלא בטיפין גדולים כגריס ועוד והכי מבעיא ליה אם צורתן מוכחת עליהן דלאו מגופה אתיא או לאו וכן מצאתי למורי הרב ז"ל והוא ז"ל הק' מ"מ מדקתני הברייתא טיפין טיפין אין מצטרפין משמע ודאי דאצטרופי לא מצטרפי הא איכא כגריס ועוד טמאה והוא מתרץ לה התם בטיפין שעל בגדיה שהבגד עשוי להתהפך אילך ואילך וכו' משא"כ בבשרה עכ"ל והקשיתי שם דא"כ כי מוקים להברייתא דעל בשרה בכה"ג א"כ קשיא סיפא דברייתא דתני על חלוקה ספק טמא וספק טהור וטמא וטהור אדרבה על חלוקה מסתבר טפי לטמא וכדמוכח מהא דתני טיפין טיפין אין מצטרפין ואפשר לומר דאע"ג דלענין טיפין טיפין מסתבר טפי לטמא בחלוקה מן על בשרה לפי שכן דרכו של בגד להתהפך אילך ואילך מ"מ לענין כשיר או כשורה משונה או לרחבה יש לטמא בנמצא על בשרה יותר מן על חלוקה דאע"ג דהבגד דרכו להתהפך אילך ואילך מ"מ לא עביד להתהפך בהני גווני והפשטן

אמר מאי לאו כה"ג לאו אטיפין טיפין קאי אלא אשאר צורות דמבעי ליה לר"י: לעיל בסס"י קפ"ח כתבתי בשם ס' תבואת שור שכ' בי"ד סי' ל"ה בריאה שיש לה מראה שחורה אך שאינה שחורה כדיו אלא דיהה ממנו שיש להקל אע"ג דגבי נדה אסרינן כל מראה שחורה משום דאנן לא בקיאנן להבחין בין מראה למראה ש"ה דהוא איסור כרת ותו דלפעמים הוא מסור לנשים רק היכא דשחור כזפת יש להחמיר אבל בדיהה ממנו יש להקל עכ"ל וע"ש שהשגתי עליו דאין לחלק בין איסור כרת לאיסור לאו וכמ"ש בס' תה"ד סי' ר"ן גם מ"ש דלפעמים הוא מסור לנשים כתבתי דליתא והבאתי ראיה מתשו' ח"צ סי' מ"ו שכ' וז"ל על כיוצא בזו נאמר עדות מסורה לב"ד ואין בנות ישראל מורות לעצמן עכ"ל רק הטעם כמ"ש הרא"ש ז"ל בפרק כה"י דנתמעטו הלבבות אפי' בימי חכמי הש"ס לפלות בין דם לדם מ"מ נראה בכתם הנוטה לשחור ואינו שחור ממש דיש להקל כיון דליכא איסור דאורייתא אלא מדרבנן ודוקא בראיה גמורה או ע"י בדיקת עד הבדוק לה שהיא כראיה גמורה החמירו ולא בכתם ומכ"ש המראה שנוטה לצבע ברוין אפי' עמוק הרבה וכ"כ לעיל בשם מ"כ וכמדומה לי שמצאתי בתשובה א' וז"ל ודם הנוטה לצבע ברוין שהוא כעין קליפות ערמונים וכמשקה הקאווי שהוא טהור ואצ"ל בכתם לפי שאין נוטה לאדמימות כ"א לשחור וכבר שנינו דיהה מכן טהור: גם כתבתי שם בשם תשו' ח"צ סי' מ"ו דאם רואה המורה כשהיה לח והיה לו מראה טהור ואח"ז כשנתיבש נתהפך למראה טמא לא מטמאין לה דאל"כ אין זה דרכי נועם שהרי אתה מתירה וזו הולכת ושמשה עם בעלה וכו' אלא תלינן שינוי האויר עם הבגד גרמו להתאדם ע"ש שמביא ראיה מן הטבע לזה: (נג) והוא מקבל טומאה.

כדלעיל סעיף יו"ד וז"ל הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב ד"ז כיצד ישבה על כלי אבנים כלי אדמה כלי גללים או על עור הדג או על כלי חרס מגבו או על בגד שאין בו ג' אצבעות על ג"א ונמצא עליהן דם טהור אפי' בדקה הקרקע וישבה עליה ונמצא הכתם על הקרקע כשעמדה הרי זו טהורה שכל שאינו מקבל טומאה לא גזרו על כתם שנמצא בו עכ"ל הרי שכ' בלשונו פעם דם ופעם בלשון כתם דהכל נקרא בשם כתם כיון דלא הרגישה וכן הוא במשנה ר"פ האשה או שישבו על ספסל א' ונמצא עליו דם וכו' ישבה על ספסל של אבן וכו' ר"נ מטהר וכ"כ בפרישה הביאו בש"ך ס"ק ל"ט וכן מוכח ר"פ הרוואה כתם דאמר שמואל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה ומוקי ליה התם כר"נ אלמא דאין לחלק בין כתם לדם ממש דכל מה שמצאה כיון דלא בהרגשה חזיא נכלל בשם כתם וה"ה בבגדי צבעונים דאין בהם משום כתם אין לחלק בין דם לכתם ופשוט הוא ומיהו מ"ש בפרישה ז"ל עוד הוכחה דאין לחלק בין דם לכתם דהא כתם אם אינו ידוע שמדם הוא אינו מטמא וכמו שכתב רבינו עכ"ל לא ידעתי פירושו הא הטור כ' בשם הרשב"א לאסור אפי' בספק צבע או דם כל זמן שלא העבירו עליו ז' סמנים אלא שכ' בשם הרשב"א שיש מי שהורה ונתכוין על הרמב"ם דס"ל לפי הבנתו של הרשב"א דבספק צבע או דם טהור וכבר כ' המ"מ שגם הרמב"ם ס"ל דטמא מספק וכמש"ל בסעיף ל"ט: (נד) אם יזדמן שתעבור.

כ' בש"ך ס"ק מ"ם ר"ל שיבוא מבין רגליה נגד אותו מקום וכ"כ הפרישה עכ"ל כוונתו דקשיא ליה מאי אם יזדמן שתעבור דקאמר דהא כבר נאמר ברישא ונמצא דם במקום

שעברה כו' וא"כ הא ידעינן כבר שעברה באותו מקום א"ו צ"ל דפי' אם יזדמן שתעבור על המקום וכו' שיהיה מכוון נגד רגליה וכו"ה בפרישה שם: (נה) בעד הבדוק לה.

ונראה דאם בדקה א"ע בחלוק שהיא לובשת ולא בדקה החלוק קודם שבדקה א"ע בו אם הוא נקי באותו מקום מדם מאכולת או לאו ואחר הבדיקה מצאו בו דם פחות מכגריס דאינה טמאה דאע"פ שבדקה חלוקה מקודם כשלבשה ולשיטת הרשב"א זה מיקרי בדוק לה כיון שהיתה בחזקת בדוק לעולם הוא בחזקת בדוק עד שתדע שיצא מחזקתו מ"מ כיון דאין לך כל סדין וסדין שאין עליה כמה טיפי דמים כדאי' בר"פ הרואה כתם א"כ מן הסתם הוא יוצא מחזקתו עד שתדע שהוא נקי וא"כ כיון שהוא כעד שאינו בדוק בעינן כגריס ועוד וכל זמן שאינו כגריס ועוד תלינן בדם מאכולת שהיה כבר בחלוק וכמבואר לקמן בסעי' ל"ז ומ"מ הכל לפי ראות עיני המורה כנלע"ד: (נו) אפי' טיפה כחדל.

וה"ה פחות וכמ"ש בש"ך לעיל סי' קפ"ג ועיין מ"ש שם: (נז) אפי' נמצא על הכתם מאכולת מעוכה. כ' בט"ז ס"ק כ' וז"ל הטעם שאותו המקום בדוק הוא אצל מאכולת וע"כ חמור העד וכו' וקים להו לרבנן דאין בו מאכולת ודאי דם זה מגופה הוא ומאכולת מעלמא אתי (בעוד שהוא בגופה) נ"ל שהוא ט"ס וכצ"ל בעד שהיא מעוכה וכן הוא לשון רש"י בסוגי' שם וז"ל מאכולת מעלמא אתי בעד שהיא רצופה עכ"ל ומ"ש הטעם שאותו מקום בדוק הוא וכו' כ"כ הרשב"א דקיי"ל כהאי לישנא דא"מ בדוק הוא שהוא לחומרא ומיהו למ"ש התוס' שם ד"ה דחוק הוא ליכא נ"מ בין הני תרי לישני אלא היכא דבדקה א"ע לאחר התשמיש ומצאה מאכולת רצופה בו דלהך לישנא דאמר דחוק הוא אימ' שמש רצפה ולהך לישנא דאמר בדוק הוא הא מעלמא אתי אבל כשבדקה א"ע ולא שימשה מקודם ומצאה בו דם ומאכולת רצופה טמאה ואפי' להך לישנא דאמר דחוק הוא והש"ע כ' סתם האשה שבדקה וכו' משמע בין שימשה ובין לא שימשה לעולם טמאה אפי' מאכולת מעוכה עליו משום דקיי"ל לחומרא כהאי לישנא דא"מ בדוק הוא וא"כ אין חילוק בין שימשה ללא שימשה מ"מ בשימשה אינה טמאה אלא מספק אם נימא א"מ דחוק הוא או דנימא בדוק הוא אבל בלא שימשה טמאה ודאי ויש בזה נ"מ לדינא למאי דקיי"ל לקמן סעיף מ"ג השאילתו לבעלת הכתם אין תולה זו בזו והטעם לפי שאינו ידוע בבירור לבעלת הכתם שהכתם יצא ממנה וא"כ היכא דהשאילתו לאשה שבדקה א"ע בעד הבדוק לה ומצאה מאכולת רצופה על הכתם וקודם בדיקה שימשה אף דהיא טמאה מספק דילמא קיי"ל כהאי לישנא א"מ בדוק הוא מ"מ כיון דאינו טמא אלא מספק דהא י"ל כהאי לישנא דא"מ אינו בדוק אלא דחוק וא"כ אינו ברור שהדם בא מגופה ואיך תתלה האחרת בה דנהי דהיא טמאה מספק לחומרא אבל האיך נקל בזו מספק אבל היכא דלא שימשה קודם שבדקה א"ע בעד הבדוק לה ואח"כ מצאה דם על העד ומאכולת רצופה בו אז בודאי חברתה יכולה לתלות בה דהא היא טמאה בודאי בין להך לישנא דא"מ בדוק הוא ובין להך לישנא דא"מ דחוק הוא וכה"ג יש לעיין בכמה דינים שאנו מחמירים מספק מחמת מחלוקת הפוסקים כגון בדקה בעד שאינו בדוק ומצאה ביותר מכגריס דפסק בש"ע דטמאה כהרמב"ם והרא"ש ולהרשב"א והרז"ה טהורה וכמבואר בב"י וא"כ אם חברתה השאילה לה חלוקה אם חברתה יכולה לתלות בה מיהו בזה י"ל דלכ"ע אינו תולה דהא אף להמחמירים אינה טמאה אלא משום כתם חוץ הרמב"ם דס"ל

דטמאה משום נדה וכה"ג צריכין אנו לדקדק בכ"מ שאנו אומרים דחברתה תציל אותה כ"ז אם חברתה טמאה מן הדין דהיינו טומאת וודאי משא"כ כשהיא טמאה מספק דאז אינה מציל דלא הוי אלא כמו כתם גם יש נ"מ אם חוששת לוסת דקיי"ל בסס"י זה דכל שהוא משום כתם אינה חוששת לוסת אלא ברואה ממש או ע"י כתמי עד בדוק לה וע' מ"ש לקמן סעיף ל"ה: הרמב"ן בחדושו כתב וז"ל אבל עדיין אני תמה על עד שלו דלא יהבי ליה רבנן שעורא אלא אע"פ שהוא אחר זמן מרובה קודם קנוח טמאין ואמאי ליחוש שמא מאכולת שבא עליה אחר שבעל ויש לדחוק ולומר שכל קודם קנוח כיון שעדיין ש"ז לחה אין המאכולת בא עליו ואין לחוש שמא נרצפה על הסדין וממנו נתקנח בו שדם מאכולת מועט הוא ואינו מתקנח אלא נבלע הוא בו מכ"ש שא"א להתקנח במקום ששכב עליו עכ"ל והפוסקים לא הביאו אלא אם היא בודקת א"ע בעד הבדוק לה דלא תלינן במאכולת לפי שא"מ בדוק הוא ולא הביאו חידוש דין זה שאף אם הוא מקנח א"ע בעד הבדוק לא"ת דאפילו בפחות מכגריס ועוד טמאה ולא תלינן א"ע במאכולת וצ"ע למה השמיטו דהא דין זה מוכח ממתני' דאל"כ למה חייבים בקרבן בנמצא על שלו: בב"י כתב בשם רי"ו וז"ל עד הבדוק לה וקנחה עצמה והניחתו בקופסא במקום שאין לתלות במאכולת ונמצא עליו בין משוך בין עגול טמאה זולתי אם מצאה עליו מאכולת מעוכה וכן אם בדקה עצמה בעד הבדוק לה ומצאה עליו דם טמאה בין משוך בין עגול ואפילו כ"ש ואפילו מצאה עליו מאכולת מעוכה עכ"ל רי"ו ומ"ש תחלה דעד הבדוק לה אפילו הניחה בקופסא טמאה זולתי אם מצאה עליו מאכולת מעוכה הוא תמוה דמשמע דאם מצאה עליו מאכולת מעוכה טהורה ואמאי הרי הניחתו בקופסא וא"מ בדוק הוא אצל מאכולת וכמ"ש הוא בעצמו בסמוך ולכן נ"ל שצריך להגיה בתחלת דבריו עד שאינו בדוק במקום עד הבדוק עכ"ל הב"י ודבריו תמוהים דלפי הגהתו דברי רי"ו תמוהים יותר דלמא כתב דאם אין מאכולת מעוכה בו טמאה דהא בעד שאינו בדוק כ"ע מודים דבעינן כגריס ועוד וכמבואר בגמרא ובכל הפוסקים והב"ח הגיה במקום זולתי צ"ל אפי' וברישא מיירי שהניחתו בקופסא ובסיפא מיירי שהניחתו במקום מגולה וגם דבריו דחוקים ולענ"ד נראה לפרש דברי רי"ו בלי שום הגה"ה דהא דאמרינן בש"ס אותו מקום בדוק הוא כתב הרמב"ן בחדושו דהיינו בפנים בא"מ ולפי שהוא סתום מלכנוס ואם נכנסה מתה שמה ואין דמה יוצא עכ"ד וכן נראה מפירש"י שכתב דחוק הוא שאין מאכולת יכול לכנוס שם ואפי' למ"ד בדוק הוא אינה מתקרבת כ"כ סמוך לא"מ בכדי שהשמש יכול לכנוס אבל מ"מ רחוק מעט מזה שם המאכולת מצויה והחוש יעיד ע"ז וכמ"ש לקמן ואם כן אם קנחה א"ע מבחוץ יש לתלות במאכולת וא"ל אם כן ל"ל מאכולת מעוכה אפי' אי אין מאכולת מעוכה יש לתלות במאכולת דהא קיי"ל דעל בשרה נמי צריך שיעור והכי ס"ל לרי"ו וכמ"ש בב"י לעיל בשלמא הא דס"ל לרי"ו היכא דבדקה א"ע בעד הבדוק לה וטחתו ביריכה דטמאה בכ"ש ודלא כהרשב"א וכמ"ש בב"י לקמן ל"ק דאמאי תהיה טמאה בכ"ש נימא דדם מאכולת הוא י"ל דאע"ג דעל בשרה צריכה שיעור מכל מקום כיון דבדקה א"ע איכא למימר שמא הרגישה וסברה הרגשת עד הוא ומדאורייתא טמאה היא וכמ"ש לעיל רס"י קפ"ג בשם הרשב"א במ"ה מש"ה לא תלינן אבל היכא דקנחה א"ע מבחוץ בלי שום בדיקה אמאי לא נתלי בדם מאכולת אפי' באין מאכולת מעוכה י"ל דשאני ושאני בשלמא כי נמצא על בשרה תלינן

במאכולת דאע"ג דבמקור שכיח דמים מ"מ לא עבד דנפל וודאי על בשרה והרבה פעמים נופל מן המקור לארץ וא"כ אינה אלא ספק שמא נפל על בשרה מן המקור מש"ה תלינן במאכולת דהא מאכולת נמי רגיל על בשרה לשיטה זו דסוברים דבעינן שעורא בכתם על בשרה אבל בקנחה א"ע בא"מ בחוץ אע"ג דרגיל להיות שם מאכולת תלינן בשכיחי טפי שהוא מן המקור כמ"ש הרשב"א בשם ר"ח דהואיל דשכיחי דמים במקור מש"ה לא תלינן במאכולת לפ"ז ה"ה נמי בקנחה מבחוץ אע"ג דאין כאן הרגשה דאורייתא אפ"ה לא תלינן במאכולת לפ"ז דברי רי"ו מדוקדקים דבתחלה אמר כי עד הבדוק לה וקנחה א"ע וכו' ור"ל קנחה מבחוץ מש"ה תלינן במאכולת היכא דמעוכה בו אע"ג דהכא שכיחי דמים מ"מ כיון דמאכולת רצופה בו ידיים מוכיחות דמן המאכולת אתיא אבל כשאין מאכולת מעוכה בו לא תלינן במאכולת כיון דשכיחי דמים במקור וכן דרכו להתלכלך גם מבחוץ ובסיפא אמר וכן אם בדקה עצמה וכו' בדיקה ממש מבפנים וא"מ בדוק הוא אצל מאכולת לפיכך לא מהני אפ"ה מאכולת רצופה בו ולא תלינן שנגע העד מבחוץ לא"מ במקום שהמאכולת מצוי' שם כיון שלא היה מהכרח להגיע שם וגם בנגיעה בעלמא אין דם מאכולת נסרך בעד וכמ"ש הרמב"ן כה"ג משא"כ בקנחה א"ע מבחוץ כן נלע"ד ועמ"ש לקמן: (נח) וכן הדין כשבדקה בו והניחתו.

כ' הט"ז ס"ק כ"א זהו דברי הרשב"א לא בא למעט אם הניחתו במקום מגולה דטהור אם נמצא לאחר זמן עליו דם דזה אינו פשוט במתניתין בנמצא על עד שלה לאחר זמן דטמא מספק וכו' עכ"ל וכ"כ הב"ח ודברים אלו אין להם שחר בנמצא על שלה לאחר זמן דתני במתניתין פ"ה דהבדיקה שבדקה א"ע לאחר תשמיש היה לאחר זמן אותיום אבל לעולם העד שבדקה בו א"ע י"ל שראתה מיד אחר בדיקתה ומצאה עליו דם ותימה גדולה על גדולים אלו ששגו בדבר פשוט מיהו מ"ש בהגה"ה אם הניחה אותו במקום מגולה דטמאה כ"כ הב"י בפ"ה דברי הטור דס"ל דאף אם הניחתו במקום מגולה לא תלינן במאכולת ובתוס' ד"ה ולמחר מצאה עליו דם וכו' כתבו בשם ר"ח דפ"ה הא דאמרינן התם בדקה בעד הבדוק לה וטחתו ביריכה ולמחר מצאה עליו דם וכו' דגרסינן ולמחר מצאה עליו דם פירוש על העד וטחתו ביריכה היינו בגלוי שלא הניחה אותו בקופסא דבהניחתו בקופסא פשיטא דטמאה וכו' עכ"ל מוכח דס"ל לר"ח דאפילו הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת מיהו כ"ז לפירוש ר"ח אך אנן דלא ס"ל כפי' ר"ח בזה וכמבואר לקמן אם כן אין דין זה מוכרח מיהו מהא דתנן לקמן בפ' הרוואה כתם עד שהוא נתון תחת הכר ונמצא עליו דם עגול טהור משמע דווקא תחת הכר דשכיחי מאכולת הוא דתלינן במאכולת משא"כ אם הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת ונ"ל דדין זה אי תלינן במאכולת היכא דהניחתו בגלוי תלי' בפלוגתא דפליגי התוס' והרמב"ן עם הרשב"א בפ"ה מה נקרא עד שאינו בדוק דלשיטת התוספות והרמב"ן ז"ל דאע"פ שהיה עד בדוק לה מ"מ כיון שלא בדקה אותו עכשיו מקרי עד שאינו בדוק ולא מקרי עד הבדוק אלא כגון שבדקתו ולא זו מתוך ידה שבדקה בו וכמ"ש בתה"א ולדבריהם הא דקאמר ליה ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגריס ועוד ואמר לו ר' אבל והא וודאי שהיה מונח בגלוי איירי דאי היה בקופסא למה צריך כגריס ועוד אלמא כל היכא דמונח בגלוי אע"פ שהיה בדוק מעיקרא תלינן במאכולת לכ"ע אם כן ה"ה היכא דבדקה להעד ומיד בגלוי בדקה א"ע ואח"כ הניחתו בגלוי ולמחר מצאה עליו דם תלינן במאכולת דאין לחלק בין שהיה

מונח בגלוי קודם שבדקה א"ע ובין שהיה מונח בגלוי לאחר שבדקה א"ע ולאחר זמן נמצא דם על העד דמ"ש וכן מוכח מדברי הרשב"א בתה"א במה שהשיב על התוספות והרמב"ן מהא דג' נשים וכו' וכן פושטתו ומתכסה בו דאין לחלק בכך וכמש"ל בפירושו ע"ש והכי מוכח בכמה דוכתי בסימן זה אבל לפירוש הרשב"א דס"ל דעד שאינו בדוק הוא כגון שלא בדקה להעד מעולם י"ל דוקא בהא הוא דס"ל לר' ור"ח דבעינן כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת משא"כ בעד הבדוק ואחר כך הניחתו בגלוי לא תלינן במאכולת כיון שהיה בדוק ועיין מ"ש לקמן: (נט) בעד הבדוק לה.

עיינן בט"ז ס"ק כ"ג ומ"ש עליו לעיל רס"י קפ"ג ומ"ש לקמן סעי' ל"ט עוד בזה: (ס) וטיחתו בירכה ולמחר נמצא עליו דם. משמע מסתימת לשונו דאפי' לא נמצא הדם אלא על העד ולא נמצא על הירך כלל אפ"ה אם עגול טהורה אם אין בו כגריס ועוד ותלינן שמן המאכולת שעל הירך הוטח על העד ולא אמרינן דאם איתא שמן הירך הוטח על העד היה לו למצוא גם על הירך אלא דאפ"ה תלינן במאכולת ובאמת שכן משמע בהרשב"א בתה"א ובקצר אך דעת הר"ן וכ"נ דברי הרמב"ן בחדושיהם דבכה"ג לא תלינן במאכולת שבירכה כיון שלא נמצא דם גם על ירכה ידי' מוכיחות יש כאן שבא על העד מן המקור וכן נראה מתוס' שם ד"ה ולמחר מצא' עליו דם שכ' וז"ל ה"ג רש"י פי' על יריכה וכו' וא"ת ותבדוק העד וי"ל שנאבד העד א"נ שמא דם העד עצמו בא מן הדם ירכה וכו' וכגון שיש כגריס ועוד וכו' ועיין בחדושי מוהר"מ לובלין שכ' דהאי כגון שיש כגריס ועוד שכתבו התוס' קאי נמי לתי' הראשון שכתבו דמיירי שנאבד העד ע"ש מ"מ נראה מדבריהם שכל זה סובב לפירוש רש"י דפי' שנמצא על ירכה הן אם נאבד העד או שנמצא גם על העד לעולם בעינן כגריס ועוד אבל לפי' ר"ח דגרס ונמצא עליו אם היה נמצא על העד ולא על ירכה לא תלינן במאכולת שבירכה ועפ"ז יש לתרץ דברי רי"ו שהביא בב"י שכתב שהתוספות כתבו דלא כהרשב"א וע"ז השיג בב"י דהא גם התוספות כתבו דבעינן דווקא כגריס ועוד ולפ"ז ניחא שהתו' לא כ"כ בנמצא גם על ירכה אלא בנמצא רק העד סבירא ליה דלא בעינן כגריס ועוד ואלו הרשב"א סבירא ליה דלעולם בעינן כגריס ועוד ומיהו בנמצא גם על הירך אין מתוס' הכרח אי דבעינן כגריס ועוד הא בפחות מכגריס ועוד טהורה דר"ל דסבירא ליה דאף בפחות מכגריס ועוד טמאה מספק ולא כתבו דבעינן כגריס ועוד אלא לטמאות וודאי כדאיתא ליה לרבי התם דטמאה נדה ע"ז כתבו דע"כ מיירי כגון שיש כגריס ועוד דאל"כ אינה טמאה וודאי עכ"פ מוכח מתוספות דס"ל דהיכא דהעד לפנינו ונמצא על הירך ולא על העד דטהורה אע"ג דס"ל להרשב"א היכא דנמצא על העד ולא על הירך דאפ"ה טהורה בפחות מכגריס ועוד דאמרינן דמן הירך נתקנח הכל ולפ"ז לכאורה י"ל דה"ה אפכא לסברתו ביותר מכגריס ועוד דטמאה אפי' בנמצא רק על הירך דז"א דשאני הדם שעל הבשר שאינו נבלע בו ואפשר להתקנח משא"כ בעד שא"א להתקנח הכל אלא נבלע ממנו בעד ועוד נראה דאף שכתב הב"ח דיש להחמיר כדעת הי"א דאף עגול טמאה בכ"ש כ"ז דוקא כשהעד לפנינו וראינו שיש דם על העד אבל היכא דנאבד העד יש להקל בפחות מכגריס ועוד דהא הרשב"א מקיל לגמרי וכן דעת הראב"ד והרמב"ן כמ"ש בתה"א בשמם ומן הרמב"ם אין ראייה דהוא גורס בגמ' ונמצא עליו דם י"ל דדוקא בנמצא על העד לא תלינן הא בלא"ה תלינן וגם בלא"ה הוא מחמיר בכתם בנמצא על בשרה דא"צ שיעור לפי

שאין מאכולת מצויה שם וכמש"ל משא"כ לדידן דקיי"ל דאפי' על בשרה צריך שיעור
וא"כ אין לנו מי שמחמיר בזה אלא הרא"ש לפי מה שהבין הטור לדעתו דס"ל דאפי'
בפחות מכגריס ועוד אין תולין ואיהו הא גרס כג"י רש"י ונמצא עליה דם וכו' מ"מ י"ל
דמיירי בנמצא גם על העד אבל בנמצא רק על בשרה כגון שנאבד העד י"ל אף להרא"ש
תולין במאכולת ועוד בלא"ה אין ראייה מהרא"ש דאיהו נמי ס"ל דעל בשרה א"צ שיעור
כנראה מדבריו בפ' הרואה כתם וכמ"ש הב"י לעיל בסי' זה גבי טיפין טיפין וכו' וא"כ
ע"כ ס"ל דעל בשרה לא שכיח מאכולת מש"ה ס"ל דלא תלינן בכה"ג משא"כ לדידן
ועכ"פ בנאבד העד יש להקל בפחות מכשיעור שעל ירכה: בט"ז ס"ק כ"ד כ' דהרמב"ם
הוא מחמיר בירכה טעמו דס"ל ממ"נ יש להחמיר אם נמצא דם על הירך איהו לטעמיה
אזיל דכל שנמצא על בשרה לא תלינן במאכולת אפי' פחות ואם לא נמצא כאן דם על
הירך הרי הוכחה לפנינו דהדם שעל העד הוא מגופה עכ"ד לפי דבריו צ"ל הא דטחתו
בירכה מיירי דוקא במקום שהדם מקור יכול לפול שם דאל"כ אין כאן ממ"נ ובאמת
התוס' כ' דמיירי שאין דם המקור יכול לפול שם ואע"ג שנראה מדברי הרשב"א בתה"א
דס"ל נמי דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם שכ' וז"ל דאע"ג דנמצא גם
בירכה אין אומרים דם זה בירכה היה וממנו נדבק בעד ולא תטמא משום נדה אלא משום
כתם כדין דם הנמצא בירכה לבד עכ"ל אלמא מדכ' משום כתם כדין דם הנמצא בירכה
מוכח דס"ל דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם דאל"כ אף משום כתם אינה
טמאה י"ל דס"ל דמיירי הש"ס בכל גוונא שטחתו הן במקום שדם מן המקור יכול לפול
שם והן במקום שאין דם מן המקור יכול לפול שם והרשב"א כתב לרווחא דמלתא דאפי'
אי נימא דמיירי במקום שדם מן המקור יכול לפול שם אפי"ה אינה טמאה אלא משום
כתם קמ"ל דהיכא בדקה א"ע וטחתו בירכה טמאה משום נדה אבל לומר דס"ל
להרמב"ם דהש"ס מיירי דוקא במקום שדם מן המקור יכול לפול שם מנין לו וא"ל
דהרמב"ם הוכיח דע"כ מיירי הש"ס במקום שדם מן המקור יכול לפול שם דאל"כ למה
טמאה נד א"ו דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם מש"ה טמאה נדה מטעם
שכ' הט"ז דממ"נ טמאה דז"א דמ"מ למה תהיה טמאה נדה דאפי' אי נימא שנפל מן
המקור על הירך מ"מ אינה אלא משום כתם והן אמת בחדושי הרמב"ן נראה מדבריו
דס"ל ג"כ דמיירי הש"ס במקום שדם מן המקור יכול לפול שם יע"ש מ"מ אינו מוכרח
ועיקר כמ"ש הש"ך דעל בשרה לא שכיח מאכולת מש"ה לא תלינן בו וכמש"ל: תו כתב
הט"ז על מה שהקשה הב"י דמנ"ל להטור דס"ל להרא"ש דאפי' בפחות מכגריס טמאה
וע"ז כ' דהטור הוכיח מדכ' הרא"ש טמאה משום נדה והוא דבר שא"צ ומאי נ"מ א"ו
לכוונה זאת שטמאה אפי' בכ"ש עכ"ד וליתא דנ"מ טובא וכמ"ש לעיל סעיף ל"ג ועיין
מ"ש לעיל רס"י קפ"ג ביישוב הטור וכתבתי מדהשמיט הרא"ש להא דאמרינן התם א"מ
בדוק הוא שהיה לו להביא כדי ללמוד ממנו דין זה דבבדיקה לא תלינן במאכולת א"ו
שסמך על מ"ש בדין טחתו בירכה דטמאה נדה וס"ל דגם התם טמאה אפי' בפחות
מכשיעור וכ"ש אם בדקה עצמה בעד הבדוק לה דא"צ שיעור אך עדיין יש לפקפק ע"ז
דאכתי ה"ל להביאו דנ"מ דאפי' מאכולת רצופה בו לא תלינן בה דאלו בטחתו בירכה
ונמצא מאכולת רצופה מסתברא דתלינן לכ"ע ואפשר דהרא"ש ס"ל דהלכתא כלשנא

בתרא דא"מ דחוק הוא גם הרמב"ם השמיט להאי דינא דאם היתה מאכולת רצופה בו ולא כ' מה דינו: (סא) בעד שאינו בדוק לה.

כ' בשו"ת פמ"א סי' ק"ע שנשאל באשה שפסקה בטהרה ובדקה עצמה כדינה והתחילה לספור ז' נקיים ובכל יום בדקה עצמה ומצאה טהורה ואח"כ לבשה כתונת בעלה שכבר לבש בעלה ופשטה ולבש בגדי לבן לשבת והכתונת אשר פשטה זרקה לתוך הכלים המוכנים ליתן לכביסה ואח"כ בדקה כתונת של בעל הנ"ל ומצאה בו כתם והשיב כיון שלקחה כתונת בעלה ממקום שזורקין בגדים שלבשו כבר ומוכנים לכביסה הוי כמו שלקחה עד המזדמן לה בבית שהזכיר הרשב"א אפ"י קנחה עצמה בעד זה ליכא מאן דמטמא אפילו משום כתם עכ"ד אע"ג דמדברי הרשב"א אין ראייה די"ל דהרשב"א מיירי בעד המזדמן לה בבית ולא היה בחזקת בדוק מעולם אבל בכתונת שהיה פ"א בחזקת בדוק א"ל דלא יצא מחזקת' במה שהשליכה בין הכלים שנותנין לכביסה מ"מ נ"ל דהדין עמו דכך דרך כשפושטים הכתונת אין מקפידין עליו אם יתלכלך עוד ודרכו להניחו במקום התורפה זמן מה וכבר כתב הריטב"א הביאו ב"י דכ"ז מיירי בהניחו במקום בינוני שאין משומר לגמרי וגם אינו מקום תורף אלא מקום שנותנין עדיהן לפי שעה ולפיכך נחלקו בדבר אם נדון אותו להחמיר או אם דנין בו כאשפה וכו' עכ"ל ולפ"ז כשפושטין הכתונת אין מקפידין להניחו במקום בינוני להיות משומר קצת א"כ בודאי דלא מוקמינן ליה אחזקתו חזקת בדוק וגם כשמשליכין אותו בין שאר כלים העומדים לכביסה י"ל דכתונת זה נתלכלך משאר בגדים שאצלה שהיו מלוכלכים וכה"ג כ' הב"י בהא דהשאלה לעובד כוכבים הרואה דתולה בה אף ע"ג שעכשיו לא ראתה תלינן שהיו בגדיה מלוכלכים מראייתה שראתה כבר ומהם נכתם כתונת זה וא"כ כן י"ל בנדון זה ומכ"ש לפי מה שאכתוב לקמן סעיף ל"ט דבכתמים יש להקל טפי מלענין עד שאינו בדוק ע"ש דבכה"ג יש להקל דהא וודאי גרע מעד בינוני ששם רוצים שתעמוד בנקיות משא"כ בכתונת שפושטין מעליהן אין מקפידין עוד על לכלוכו וטנופו כלל ומסיחין דעתן מהן בוודאי יצאו מחזקתן כ"נ לע"ד ועוד נראה דאף אם לא נזרקו בין הכלים המוכנים לכביסה אלא שהיה זמן מה מונח בארץ וכה"ג נמי דינו כעד המזדמן דא"ל שהוא מתלכלך מן הארץ שהיה עליה דם מעיקרא ואם לבשה אח"כ ומצאה בו כתם טהורה וכ"כ מוהר"מ לובלין בתשובה סי' ק"ג אם היה לה ספק אם היה העד בדוק לה קודם שקנחה א"ע בו ונמצא עליו דם פשוט הוא שאין לדמות עד שקנחה בו לכתם הנמצא גם הסברא נותנת שהיה העד בדוק לה מקודם שנעימד אותו בסתם עדים שדרכן להיות בדוקין לכל אשה הבודקת עצמה עכ"ד מוכח מדבריו דדוקא ע"י בדיקה החמיר בספק אם היה בדוק לה אבל בכתם הנמצא וספק אם היה בדוק לה או לאו תלינן להקל ומכ"ש היכא דבדקה א"ע בכל יום דתלינן דמעלמא אתיא וכמש"ל סעיף מ' בשם הרמב"ם דאין האשה טמאה בכתמים אלא עד שעת הבדיקה והכא הרי בדקה א"ע אחר פשיטת החלוק שנמצא בו הכתם כנלע"ד ועיין מש"ל סעיף מ' על תשובת המחבר פמ"א מזה: כתב בשו"ת מעיל צדקה סי' נ"ט אשה אחת שבדקה עצמה תוך ג' ימים של נקייתה בעד שאינו בדוק לה ומצאה עליו כתם פחות מכגריס והוא עגול אם יש לתלות במאכולת דשכיחי או נאמר דע"כ לא הקילו התרומה ומרדכי בכתם פחות מגריס ועוד תוך ג"י אלא במצאה בסדין או בכתונתא שא"א להזהר כמ"ש התה"ד סי' רמ"ט אבל בעד איהי

דאפסדה אנפשה והשיב וז"ל מסברא אני אומר שתולה בכינה ולא אמרינן דבעינן שבעה נקיים ברורים אלא בכתם גדול אבל כל מאי דתלינן במאכולת כיון דעכ"פ לא מטמא כתם קטן כזה הנמצא בסדינה וחלוקה ה"נ בבדיקת העד והאריך עוד שם להוכיח סברא זו וכל ראיותיו יש לדחות ע"ש וי"ל דשאני כתם דאינו אלא מדרבנן כיון דלא ארגשה משא"כ בבדיקת עד דא"ל דארגשה וסברה הרגשת עד הוא וכמ"ש במ"ה שהבאתי לעיל בסי' קפ"ג ואע"ג דקיי"ל דאף ע"י בדיקת עד בעינן כגריס ועוד היכא דלא היה בדוק לה וכמבואר בסעיף זה י"ל דוקא היכא דאיכא נמי חזקת טהרה של אשה משא"כ תוך ג' ימים למאי דס"ל להני פוסקים דכ"ז שלא נדע שפסקה מעונה ג' ימים היא בחזקת מעין פתוח וטמאה וטפי איכא למתלי שהוא מגופה אם כן ה"נ אין תולין במאכולת ובע"כ צ"ל דהטעם הוא דמוקמינן להאשה בחזקת טהרה דהא בעד שאינו בדוק אם בדקה א"ע דכ"ע ס"ל דבעינן כגריס ועוד הא פחות מכגריס ועוד טהורה ומשמע מכל הפוסקים דבזה אין לחלק בין משוך לעגול דאפי' משוך טהורה וק' אמאי הא ספיקא דאורייתא הוא דלמא ארגשה וסברה הרגשת עד הוא א"ו הטעם דמוקמינן לאשה בחזקת טהורה מיהו בהא י"ל דלאו משום חזקת טהרה של אשה מטהרים אלא כמ"ש בב"י כאן כיון דלא ארגשה רגלים לדבר דמעלמא אתיא ואע"ג דא"ל דהרגישה וסברה דהרגשת עד הוא מכל מקום לא שכיחא הוא אלא היכא דליכא למיתלי במידי אמרי' ודאי הרגישה וטעתה וסברה דהרגשת עד הוא משום דחזקת דם שבא בהרגשה אבל היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא ניהא טפי למיתלי דמעלמא אתיא מלומר שטעתה וכמ"ש"ל בסימן קפ"ג או מטעם ס"ס תלינן דמעלמא אתיא וכמ"ש שם ואם כן ה"נ בעד שאינו בדוק אם בדקה א"ע בו דלכ"ע בעי כגריס ועוד נמי טעמא הואיל ולא הרגישה ואיכא למיתלי במאכולת תלינן ולא מטעם חזקת טהרה דאשה ואף ע"ג דהב"י כתב דדוקא בעגול תלינן אבל לא במשוך היינו דוקא בבדקה בעד הבדוק והניחתו תחת הכר וכסת או שנתעסקה סמוך למקום שהעד שם במיני דמים בהא הוא דלא תלינן אלא בעגול שאינו דרכו להיות משוך כיון דלאו על ידי קנוח אתיא משא"כ בעד שאינו בדוק יש לתלות אפי' במשוך במאכולת דדלמא ע"י קנוח דם מאכולת אתיא ולפ"ז י"ל בנדון שכתב המעיל צדקה תלינן נמי מטעם דלא ארגשה מ"מ אין לנו ראייה להקל דוודאי אין ללמוד כתם שע"י בדיקת עד מכתם הנמצא שלא על ידי בדיקה דאע"ג שהקילו הס"ת והמרדכי בכתם הנמצא שלא ע"י בדיקת עד בפחות מכשיעור אפי' תוך ג' ימים מ"מ ע"י בדיקת עד י"ל דטמאה כיון דליכא חזקת טהרה דאשה כיון שהוא תוך ג' ימים והא דאמרינן בעד שאינו בדוק דבעי כגריס ועוד מיירי בדאיכא חזקת טהרה דאשה: ולכאורה יש להביא ראייה לדברי המעיל צדקה דתלינן במאכולת אפילו ע"י בדיקת עד ואפי' היכא דליכא חזקת טהרה מהא דמק' הש"ס אמתני' דנמצא על שלה כו' וניחוש ודלמא דם מאכולת הוא ולפי הנראה מדברי הרשב"א בתה"א דקו' המק' היא לטהר לגמרי וכן הבין הב"י בדעתו וכמ"ש"ל סימן קפ"ג וא"כ קשה איך אפשר לטהר לגמרי דהא סד"א הוא דלמא ארגשה וסברה הרגשת עד הוא או הרגשת שמש הוא וא"ל דמוקמינן ליה אחזקת טהרה דאשה דהא במסכת שבועות מוקים לה להך מתנייתא בסמוך לוסתה והתוספות כתבו במסכת קדושין דף ע"ט דביומא דמשלם לנערה שיתא ליכא חזקת נערה כיון דבאותו יום עבידא להשתנות וא"כ ה"נ כיון שהוא סמוך לוסתא אין כאן חזקת טהרה לאשה וא"ל דכ"ז אי וסתות דאורייתא אבל

אי וסתות דרבנן לא אמרינן דעביד להשתנות ואיכא חזקת טהרה דז"א דהא ר"ז הוא משני אהאי קו' אותו מקום דחוק הוא וכו' ור"ז ס"ל לקמן די"ו דוסתות דאורייתא וא"כ מסתמא מוקי מתני' נמי דס"ל וסתות דאורייתא ולדידיה ליכא כאן חזקה א"ו דה"ט דתלינן במאכולת כיון דלא ארגשה תלינן במה דמצינו למתלי וא"ל אכתי ק' איך אפשר לומר דה"ט הכא דתלינן כיון דלא ארגשה הא בפ' הרואה כתם מוקמינן להאי מתניתין דארגשה ואימר הרגשת שמש הוא ואם כן כיון דארגשה אמאי נקל לתלות במאכולת י"ל דלאו דוקא מוקמינן התם בארגשה אלא ה"ה דמתני' מיירי בלא ארגשה אלא דאנן אמרינן שארגשה וטעתה וכמ"ש במ"ה שהבאתי לעיל וכמ"ש בשו"ת שב"י ובס' כו"פ רס"י קפ"ג כתב די"ל דכך הפי' בגמרא התם וא"כ המק' הכא נמי ס"ל דמתני' סתמא קתני ומיירי בין דארגשה ובין דלא ארגשה ומש"ה מק' דאם לא הרגישה אמאי לא נתלה במאכולת ויש לדחות זה גם אין דברי רשב"א מוכרחים לפרש כן דס"ל דקו' המק' וליחוש קאי לטהרה לגמרי ועיין מש"ל ולפי מש"ל בסעיף ל"ג דאשה שלקחה קצוות מכתונת שהיא לובשת בו ובדקה א"ע בלי ראות תחלה אם אותו מקום של הכתונת היה נקי מדם מאכולת דמיקרי עד שאינו בדוק דאע"ג שהיה בדוק לה קודם שלבשה מ"מ כיון דשכיחי מאכולת בכתונת שלובשת מיקרי לענין זה אינו בדוק וגרע מאלו היה בדוק ואח"כ היה מונח בגלוי דלא שכיחי מאכולת משא"כ בכתונת שלובשת כ"ז לאחר ג"י אבל תוך ג' ימים של ז' נקיים יש להחמיר מיהו אם הוא עגול י"ל דתלינן לעולם לפי מ"ש הטור דעגול ודאי מן מאכולת הוא וחזקת קנוח הוא משוך וכיון דדין זה דתוך ג' ימים אינו אלא חומרות האחרונים דמדינא כיון שפסקה בטהרה היא בחזקת טהורה עומדת יש לסמוך להקל ע"ז בעגול אבל במשוך אע"ג דבעד שאינו בדוק אין חילוק בין עגול למשוך כמש"ל מ"מ תוך ג' ימים יש להחמיר: עוד ראיתי מלתא דתמי' בשו"ת הנז' סי' כ' וז"ל והיותר נראה לומר דמש"ה פשיט ליה לר"מ דאמר אי אתה מודה שצריך כגריס ועוד דלכאורה לפי מאי דמפ' התוס' שהיה בדוק לה זה ימים אפשר לומר דגם כגריס לא צריך א"ו דפשיט ליה בזה השיעור דצריך עכ"פ משום דכ"ש בפחות מכגריס וודאי לא גזרו רבנן דעל כיוצא בזו לא היתה גזירתם אע"ג דוודאי מגופה אתיא כל שאינו ע"י בדיקה אלא מציאת כתם וכמו שלא גזרו על הכתמים בבגד צבוע וכיוצא בו להכי פשיטא ליה דבעינן כגריס ועוד וגם ר' מודה לו בזו ומשמעות לשון הטור נמי משמע הכי דכ' לא גזרו חכמים על כתם פחות מכגריס עכ"ל ולא ידעתי מה קאמר דהא ה"נ ע"י בדיקה הוא כדאמר בדקה בעד שאינו בדוק וכו' וא"כ אכתי ק' מאי אמר ר"ח אי אתה מודה דלמה פשיט ליה כ"כ דהא כיון דהיה העד בדוק לה לפני ימים ואח"כ היה מונח במקום מוצנע וכמ"ש התו' א"כ וודאי מגופה אתי' וכיון דהוא ע"י בדיקה טמאה ותו מ"ש דהכי משמע לשון דלא גזרו דאפי' אי וודאי מגופה אתיא וכיון שהוא בפחות מכגריס ועוד טהורה ולדעתו צ"ל הא דאיתא בגמ' ובפוסקים טעמא דבעינן כגריס ועוד משום דתלי' במאכולת הכי פירושו כיון דכל הסדינים מלאים מדם מאכולת ולא תמצא בת לא"א שתהי' יושבת תחת בעלה מש"ה לא גזרו כלל על פחות מכגריס ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתיא משום לא פלוג כיון דשלא בהרגשה חזיא טהורה מן התורה אלא מדרבנן טמאה הם אמרו והם אמרו ועפ"ז היה ניהא מה שהפוסקים סתמו דבריהם דכתם בפחות מכגריס טהורה ולא חלקו בין כתם שחור לכתם אדום דהא במאכולת לית לן

למיתלי אלא כתם אדום וכמו שכ' באמת בס' בעה"נ שהבאתי לעיל א"ו דס"ל להפוסקים כיון דחכמים לא גזרו על כתם בפחות מכגריס ועוד אפילו היכא דליכא למיתלי במאכולת אפי' אי וודאי מגופה אתי' שוב אין לחלק בין כתם לכתם אלא בכל המראות כתמים לא גזרו עד שיהא בו כשיעור ובאמת כן נראה מס' מנ"י דס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל דלא גזרו על הכתם בפחות מכגריס ועוד אפי' אי וודאי מגופה אתי' שכ' בריש סי' קפ"ג אמה שכ' המחבר בש"ע אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה והוא שתרגיש ביציאתו וכו' וז"ל ואע"ג דמתבאר לקמן סי' ק"ץ דאע"ג דלא הרגישה רק בכתם בעלמא על גופה או על חלוקה היינו כשיעור גדול כגריס ועוד כמבואר לקמן והמחבר דבא לומר שהיא טמאה אפילו בטיפת דם כחרדל ע"כ כ' סתם והיא שתרגיש וזה ג"כ כונת הטור שהוא כלשון המחבר עכ"ל ולכאורה אין לדבריו שחר דהא דפחות מכגריס ועוד טהורה היינו משום דלא ידעינן אם נפיק מגופה מש"ה תלינן במאכולת אבל אלו ידעינן דמגופה אתי' אפי' בכחרדל טמאה אפי' בלא הרגשה טמאה מדרבנן והמחבר שכ' אשה שיצא דם ממקורה בין באונס בין ברצון טמאה משמע דידיעינן בודאי שיצא ממקורה א"כ ק' למה התנה דווקא שתרגיש א"ו צ"ל כמ"ש הש"ך בזה דהמחבר מדאורייתא קאמר דאינה טמאה אא"כ שתרגיש וע"כ ס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל דבפחות מכגריס ועוד אפי' וודאי מגופה נפיק לא גזרו וה"נ משמע מס' אורח מישור רס"י זה דס"ל כמ"ש המחבר הנ"ל ובעל ס' מנ"י ולענ"ד אין דבריהם נכונים דדוקא היכא דאיכא למיתלי במאכולת הוא דטהורה אבל אם ודאי מגופה נפיק אע"ג דשלא בהרגשה אתיא טמאה וכן הוא לשון הברייתא שממנה מקור דין זה עד כמה היא תולה עד כגריס של פול ולא אמר עד כמה היא טהורה מוכח דדוקא היכא דהוא ספק אם יצא מגופה או לאו בהא הוא דתולה אבל היכא דוודאי נפיק מגופה טמאה וכ"כ בתה"ק וז"ל פחות מכן תולה אותו דם בדם מאכולת עכ"ל וכ"כ בס' כו"פ סי' קפ"ג ומ"ש בתשובה הנ"ל מדכ' הטור והמחבר לשון לא גזרו על כתם בפחות מכגריס וכו' משמע דלא גזרו כלל אפי' בודאי נפיק מגופה כה"ג דקדק הש"ך ברס"י זה ס"ק ג' גבי קטנה מדכ' לשון לא גזרו משמע דלא גזרו כלל וכבר כתבתי דמוכח מלשון רש"י דדוקא היכא דאפשר למיתלי שמא עברה בשוק של טבחים ולא אדעתה הא לא"ה טמאה וא"כ אין להמציא דין חדש מדקדוק לשון זה נגד משמעות הברייתא הנז' והכי משמע מסוגי' דכאן וכ"נ ממה דס"ל להרמב"ם וסיעתו דעל בשרו א"צ שיעור והטעם כ' הגה"מ משום דלא שכיח מאכולת בגוף מבואר דהיכא דליכא למיתלי במאכולת טמאה ודוחק לומר דשאני גוף דלעולם בדוק הוא אצל מאכולת משא"כ בכתם הנמצא על בגד דכיון דע"פ הרוב איכא למיתלי במאכולת מש"ה אמרו דלא פלוג דאף היכא דליכא למיתלי במאכולת טהורה דזו דוחק: מיהו יש לעיין הא דקיי"ל דפחות מכגריס ועוד תלינן במאכולת מ"מ אין הכתמים שוים בזה דלפעמים הדם נצרר וקווה במקום א' ואם היינו ממחקו הדק הי' מתפשט יותר מכגריס אלא לפי שהוא נצרר והוא גוש ועב מעט הוא פחות מכגריס אם נשער כמו שהוא עתה שהוא פחות מכגריס או אם צריכין אנו להחמיר ולשער אלו היה כמות דם הזה מתפשט בבגד כצבע בעלמא והיה יותר מכגריס וטמאה ונ"ל דאין אנו צריכין לשער רק כמות שבא לפנינו וה"ה איפכא היכא שבא לפנינו כתם וראינו שגוף הכתם אינו אלא פחות מכגריס רק סביבו הוא התפשטות ולכלוכית של גוף הכתם ונצטבע מגוף הכתם אפ"ה טמאה וכך

הוא מדת חכמים בלא פלוג הם אמרו והם אמרו דאלת"ה א"כ אם יבא לפני החכם פחות מכגריס ויטהרנה והיא תשמש עם בעלה ואח"כ תתפשט הכתם מחמת הזיעה וכדומה ואתה צריך לאוסרה ואין זה דרכי נועם וכה"ג כתבתי בסי' קפ"ח בשם תשו' ח"צ ובסי' זה לעיל מיהו י"ל דהכל לפי ראות עיני המורה אם הדם צבור ונקוה במקום א' הרבה דדיינינן ליה כאלו נתפשט והיה בו כגריס ועוד טמאה ועיין בתוס' במס' שבת דף כ"ז ע"א שהבאתי לעיל סעיף ה': כ' בשו"ת פמ"א ח"ב סי' קכ"ו דכל דיני כתמים הנאמרים בסי' זה היינו בבגדי אשה אבל בבגדי האיש לית בהו חששא וכן נראה כיון שנמצא בשלו ולא בשלה מסתמא מעלמא אתיא דרגלים לדבר הוא וכמ"ש התוס' בשם ר"ח גבי נמצא על שלו דמקשה הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת היא דכיון דנמצא על שלו ולא על שלה רגלים לדבר הוא אע"ג דאלו נמצא על שלה לא תלינן והיו חייבים בחטאת מ"מ בנמצא על שלו כיון דלא נמצא על שלה איכא למיתלי וכ"ש בכתמים דרבנן דתלינן דמעלמא אתיא בכה"ג אע"ג דלא עבר בשוק של טבחים אמרינן דעבר ולא אדעתיה או י"ל דלמא נתמעכו הרבה מאכולת זה אצל זה עד שנעשה כתם גדול אף ע"ג דבנמצא על שלה לא תלינן בהכי היינו טעמא דא"כ בטלה גזרת חכמים שתטמא בכתם וכמ"ש הלבוש בסי' זה הביאו בס' לחח"מ פ' הרואה כתם וכמ"ש לעיל בשמו משא"כ בשלו לא מצינו שגזרו ותלינן במה דאפשר למיתלי דכתמים דרבנן והולכין בהם להקל וכ"כ בתה"א דף קע"ז וז"ל כ"ש למעלה מן החגור לעולם טהורה וכו' ואומרינן שמא נתעסקה בכתמים ולא אדעתה או שמא מאכולת נרצפה זו אצל זו עד שנעשו יותר מכגריס וכן הוא בס' בעה"נ בשעת הכתמים דאפי' יותר מכגריס י"ל דממאכולת הוא אע"פ שאין תולין כן בכתם אחר אבל למעלה מן החגור תולין ע"ש וה"ה בנ"ד וכבר כתבתי כן בסי' קפ"ז לענין רואה מ"ת ע"ש: (סב) אינה טמאה אלא אם יש בו כגריס ועוד.

הא פחות מכגריס ועוד טהורה ואין חילוק בין משוך לעגול לעולם בפחות מכגריס ועוד טהורה כן הוא בס' בעה"נ להראב"ד בהדיא וכן נראה מן הרשב"א בתה"א אך מן הרשב"א אין ראיה דאיהו פסק אפי' ביותר מכגריס ועוד טהורה דתלינן דמעלמא אתי ואם כן אין לחלק בין משוך לעגול אבל הראב"ד דפסק ביותר מכגריס ועוד דטמאה וא"כ צ"ל הא דטהורה בפחות מכגריס ועוד משום דתלינן במאכולת ואפ"ה כ' דאין חילוק בין משוך לעגול דלעולם טהורה והרז"ה בהשגות תמה עליו מכדי כרבי אמרה לשמעתייה וכיון שהוא משוך למה לי כגריס ועוד הא נפיק ליה מדם מאכולת במשיכתו ואפי' בכ"ש מפני שהוא דם קנוח והכי תניא בתוספתא העד שהוא נתון תחת הכר וכו' וכיון דרבי לא שני ליה בין בדוק ובין שאינו בדוק דין הוא שיהיה משוך כ"ש טמא עכ"ד ומיהו הרמב"ן בהלכותיו ג"כ כתב כדברי הראב"ד דבפחות מכגריס אין חילוק בין עגול ובין משוך לעולם טהורה אפי' להמחמירים ביותר מכגריס דטמאה מ"מ בפחות מכגריס אין חילוק ע"ש בשער הכתמים דין מ"ו וכן הוא דעת המחבר שכ' דאינה טמאה אלא אם יש בו כגריס ועוד ולא חילק בין עגול למשוך דלעולם טהורה אם אין בו כגריס ועוד וצ"ל לדעתם דאע"ג דקיי"ל בדקה בעד הבדוק לה והניחתו תחת הכר או תחת הכסת אם משוך טמאה מ"מ בעד שאינו בדוק י"ל שקנחו בו דם מאכולת מש"ה הוא משוך משא"כ בהניחתו תחת הכר והכסת דליכא למיתלי בקנוח והכי משמע בגמ' דא"ל ר"ח לר' אף אתה עשית כתם ופירש"י נוהג אתה בו דין כתם דשיעור כגריס ועוד וכו' משמע דלגמרי

הוא שוה לכתם וכי היכי דבכתם אין חילוק בין עגול למשוך ה"ה הכא מיהו לשיטת התוס' והרמב"ן דס"ל דאע"ג שהיה העד בדוק אם הניחתו אח"כ במקום המוצנע כיון שלא בדקה עכשיו מיקרי שאינו בדוק ובהא פליגי ר' ור"ח קשה דאמאי יהיה בפחות מכגריס ועוד טהורה בין עגול ובין משוך מי גרע מקום המוצנע מהניחתו תחת הכר והכסת דמשוך טמאה וצ"ל לדעתם הא דאמר ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגריס ועוד ורבי הודה לו היינו בעגול דוקא וכמ"ש הרז"ה או י"ל לדעתם הא דאמר ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגריס ועוד ורבי הודה לו היינו לענין זה בעי לר' כגריס ועוד דאלו היה בפחות מכגריס ועוד לא היה מטמא משום נדה אלא משום כתם ומיירי בין עגול ובין משוך דאף ע"ג דסבירא ליה בהניחתו תחת הכר והכסת משוך טמא מ"מ אינו אלא ספק ועוד יש לומר דסבירא ליה כרבנן דהתם דפליגי אר"א ב"צ וסבירא ליה דבין עגול ובין משוך טהור אפילו בהניחתו תחת הכר והכסת וכמו שפ"ה הרמב"ם בפירוש המשניות בפרק הרואה כתם דחכמים פליגי וסברי דאף משוך טהור והכי משמע בגמרא ס"פ הנ"ל ועדיין צריך עיון ועיין מ"ש לקמן עוד ישוב על פי מה שכתב הרא"ה בבד"ה: (סג) ודוקא בעד בינוני.

כן הוא בריטב"א שהביא בב"י ובתה"א והכי מוכח בגמרא דבעד שהוא בחזקת מלוכלך לכ"ע טהורה דהא רבי דמטמא בעד שאינו בדוק משום נדה מכל מקום מודה בפחות מכגריס ועוד דטהורה ולמאי דסבירי להו להפוסקים וכמ"ש המחבר טהורה לגמרי כמו בכתם דטהורה לגמרי בפחות מכגריס ועוד והא דמטמא משום נדה ביתר מכגריס ועוד משום דכי נפק לה מדם מאכולת ודאי מגופה אתיא כדמסקינן התם דזה הוא טעמא דרבי והיינו כמו שפירש הרשב"א ז"ל בתה"א וז"ל בפחות מכגריס ועוד א"א לטמא בעד שאינו בדוק הואיל דמאכולת עשויה להתמעך אבל יתר מכגריס ועוד דנפק לה מדין מאכולת אין אומרים שמא נתעסקה בו בכתמים או עברה בשוק של טבחים לפי שאינו מצוי שיתעסקו בכתמים או שיעברו בשוק של טבחים אם העדים בדוקים הלכך בודאי מגופה תלינן עכ"ל א"כ עד שחזקתו מלוכלך ודאי דלא עדיף מעד בינוני ופחות מכגריס כי היכי דהתם טהורה לכ"ע משום דשכיחי אע"ג דבדקה א"ע בו ה"ה עד שחזקתו מלוכלך ביתר מכגריס ועוד וכ"מ מהרמב"ן שם בסוגיא ומ"ש הרשב"א שאינו מצוי שיתעסקו בכתמים או שיעברו בשוק של טבחים אם העדים בדוקים צ"ל דאגב שיטפא כ"כ ע"פ דעתן של תוספות והרמב"ן דס"ל דהא דפליגי ר' ור"ח בעד שאינו בדוק מיירי שהיה בדוק מקדם אלא שעכשיו לא בדקה את העדים ולפ"ז כתב שאינו מצוי שיתעסקו בו בכתמים וכו' אם העדים בדוקים אבל לדעתו שפ"ה לקמן דאלו היה העד בדוק אע"פ שעכשיו לא בדקה אותו מיקרי עד בדוק לכ"ע ועד שאינו בדוק דפליגי ביה ר' ור"ח מיירי שלא בדקה אותו מעולם אלא שנטלתו ממקום המוצנע שדרכן של נשים להצניע ולהכין להם עדים ולא מוליכות אותן בשוק ולא מתעסקים בהן בכתמים עכ"ל א"כ ה"ט דר' כיון שאין דרכן בכך משוינן ליה כודאי מגופה ואין לחוש שמא קודם שהצניעו היה מלוכלך לפי שאין דרך של נשים ליקח לעדים מן המזדמן לה בבית אלא ממה שהוא בחזקת נקי ור"ח ס"ל דאפ"ה אינה טמאה אלא משום כתם כיון דאיכא למימר דמעיקרא היה בו ולפ"ז נ"ל דמ"ש הרמב"ן והר"ן בחדושיהם דהראב"ד ז"ל סובר דבעד אפילו אינו בדוק כלל טמאה דלא דמי לחלוק דכיון שבדקה בו ממש רגלים לדבר דרוב דמים

מצוין בו עכ"ל לא כתבו כן אלא לפי מה שפירשו הם דעד שאינו בדוק דפליגי ביה ר' ור"ח מיירי שלא בדקה אותו סמוך לבדיקה שבדקה א"ע ומ"מ היה העד בדוק לה לפני ימים וע"ז כתבו דהראב"ד ס"ל דאפי' לא היה בדוק כלל אפ"ה טמאה דאל"כ איך כתב הראב"ד דל"ד עד לחלוק כו' הא בחלוק נמי לא בדקה אותו עכשיו קודם מציאת הכתם אלא כיון שבדקה אותו קודם לבישתה ואחר ימים מצאה בו כתם ואם כן אין חילוק בין עד לחלוק א"ו צ"ל דס"ל להראב"ד דבעד אפילו לא בדקה אותו מעולם אפ"ה טמאה משא"כ בחלוק דאלו לא בדקה אותו מעולם לא היה טמאה וכמ"ש לקמן מש"ה כתב הראב"ד דיש חילוק בין עד לחלוק דכיון דבדקה עצמה בו רגלים לדבר הוא מש"ה חמירא עד מחלוק אבל בעד שהוא בחזקת מלוכלך כגון שלקחה עד מאשפה או אפי' עד המזדמן לה בבית שהוא ג"כ בחזקת מלוכלך כמ"ש הפוסקים ודאי דס"ל להראב"ד דאפי' ע"י בדיקה טהורה דלא עדיף מן עד בינוני ובפחות מכגריס דטהורה לכ"ע וכמ"ש הראב"ד עצמו בס' בעה"נ וע"כ טעמא משום דשכיחי מאכולת מש"ה טהורה אפי' ע"י בדיקה א"כ ה"ה והוא הטעם בבדקה א"ע בעד שחזקתו מלוכלך או עד המזדמן לה בבית שחזקתו מלוכלך וכמ"ש הרשב"א אף להראב"ד טהורה אפי' ע"י בדיקה ועיין עוד לקמן מ"ש בזה ועוד נ"ל דאף שהרז"ה הבין דעת הראב"ד ז"ל דפסק כר' דטמאה טומאת נדה מ"מ לבבי לא כן ידמה דהא כתב הראב"ד שם הביאו הטור והש"ע סס"י זה שאין הכתמים קובעים וסת ולא עוקרים וסת חוץ מכתמי עד הבדוק לה שהן מטמאין בכ"ש והרי הן כראיות לכל דבר ואי ס"ד דסבירא ליה להראב"ד כר' אמאי לא יהא כתמי עד שאינו בדוק כראיה לכל דבר דהא כיון דטמאה נדה לר' אלמא בודאי מגופה משוי לה וכיון דודאי מגופה אתיא לה למה לא יהא בהן משום וסת א"ו דלא פסק להלכה כר' אלא כר"ח דמשום כתם הוא דטמאה וכן הוא דעת הטור והש"ע דאינו מטמא אלא משום כתם וכר"ח: (סד) וטחתו בירכה.

הש"ך בס"ק מ"ה תמה על דין זה דאי אפשר לטהרה לגמרי דלאו ס"ס הוא דהכל משם אחד הוא דמה לי אם הוטח מירכה על העד או אם מעלמא אתיא על העד ורש"י ותוספות לא כתבו כן אלא דאז כ"ע מודים דאינה טמאה נדה אבל לטהרה לגמרי אי אפשר דהא ספקא דאורייתא וטמאה דדמי לבדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא בסעיף ל"ו דטמאה בכגריס ועוד ותו כתב דרש"י לא כתב כן אלא לפירושו דמיירי שנמצא בירכה ואם כן ספק ספקא מעליא הוא דצריכין אנו לדין מאין בא על ירכה דשמא מעלמא אתיא על ירכה דהא מיירי במקום שאין דם המקור יכול לפול שם וכדכתבו התוספות ואת"ל דמן העד אתי על ירכה דלמא על העד נמי מעלמא אתי משא"כ בנמצא על ירכה ע"כ תוכן דבריו וכבר עמד בזה בס' כו"פ דהא ליתא דהא פ"ה התוס' והרשב"א והר"ן והרמב"ן דרש"י מיירי אף בנמצא על ירכה וה"ה דנמצא גם על עד ולא כ' רש"י דנמצא על ירכה אלא דלא תימא דמיירי דוקא בנמצא על העד ולא על ירכה דאז אין חידוש דטמאה נדה כיון דלא נמצא על ירכה בוודאי מגופה אתיא דהא העד היה בדוק לה מש"ה כ' דמיירי בנמצא על ירכה אבל מיירי שנמצא ג"כ על העד וא"כ לדברי הש"ך כיון שצריכין אנו לדין גם על הדם שעל העד איך כתבו דהוי ס"ס הא לדבריו אין כאן ס"ס גם מ"ש הש"ך דהרשב"א לשיטתיה אזיל דפסק כר"י אין לו מובן דלר"י בלא"ה טהורה אפי' לא הוטח על ירכה אלא הניחתו בקופסא נמי טהורה וגם בזה עמד בס' הנ"ל מיהו

כ' דבזה הדין עם הש"ך דבנמצא גם על העד דלאו ס"ס מעליא הוא דהכל משם א' הוא וכ' דלאו דוקא ס"ס הוא אלא תרי ספקי לקולא איכא וכ"כ בס' מנ"י דכיון דאיכא שני צדדים להקל טהורה דכיון דאם לא טחתה בירכה לא היתה טמאה אלא מספק כר"ח ועכשיו דאיכא נמי עוד צד להקל דמירכה בא על העד טהורה ולפ"ז נראה דאפי' טחתו בירכה במקום שדם מן המקור יכול לפול שם נמי טהורה דהא מדאורייתא איכא תרי צדדים להקל דהא מן התורה טהורה אפי' בא מן המקור על ירכה דהא אתיא שלא בהרגשה אלא מדרבנן היא דטמאה וכיון דאיכא למימר מעיקרא על העד היתה מעלמא טהורה כיון דאינה אלא חששא דרבנן ולא דמי למאי דס"ל לר"ח בבדקה בעד שאין בדוק דטמאה מספק דהתם ספקא דאורייתא הוא דאיכא למימר ארגשה וסברה דהרגשת עד הוא וכיון דליכא אלא צד א' להקל דלמא מעלמא אתי על העד מש"ה טמאה מספק משא"כ בטחתו בירכה אפי' במקום שדם מן המקור יכול לפול שם דמדאורייתא טהורה כיון דאיכא תרי ספקי להקל אלא מדרבנן טמאה דלמא מן המקור נפל על ירכה וכיון דלא בהרגשה חזיא י"ל דתלינן מעלמא אתיא על העד ומשם הוטח על ירכה מיהו י"ל דכל זה איכא למימר למאן דפסק בעד שאינו בדוק כר"ח וכיון דס"ל אפי' בלא טחתו בירכה דאינה טמאה אלא מספק א"כ השתא בהצטרף נמי עוד ספק דלמא מירכה אתיא טהורה אבל למאן דפסק כר' דטמאה נדה והכי פסק הרמב"ם ז"ל א"כ כיון דס"ל דבדאי מגופה אתיא לה משום דלא שכיח שיהיה על העד מעלמא וגם קי"ל בבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה דטמאה נדה אם נמצא יתר מכגריס לכ"ע וצ"ל דלא שכיח שיהא מעלמא על ירכה א"כ בהצטרף הני תרי מילי דלא שכיח די לנו להשוות ספקא אבל מה"ת לטהרה לגמרי ואפשר שלזה נתכוין הש"ך אע"פ שאין זה לשונו וכ"כ בס' כו"פ מיהו כבר הוכחתי דהש"ע שפסק בעד שאינו בדוק דטמאה כגריס ועוד היינו כר"ח דמספקא טמאה וכמש"ל עוד י"ל דאף למאן דפסק כרבי דטמאה נדה מ"מ בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה ס"ל דטהורה לגמרי דהא כתב הרשב"א במ"ה שהבאתי לעיל בכמה דוכתי דפלוגתא דר"ח ורבי מיירי בלא הרגשה ואפ"ה מטמא ר' משום נדה דס"ל כיון דחזקת דם שבא בהרגשה אמרינן דארגשה אלא דסברה הרגשת עד הוא וכבר כתבתי לעיל בכמה דוכתי דמיקרי ס"ס אע"פ שאין הספקות שוין אלא כיון דשני ספקות שקולין הן מצטרפין הספק השלישי אע"פ שאינו מצוי לחד מן הספקות כיון דבלא"ה איכא שני ספקות שקולין א"כ בהצטרף הספק ג' לחד מן הספקות ה"ל רובא והוכחתי כן מן התוס' והריב"ש דלא כש"ך וא"כ בנ"ד אם בדקה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה כיון דהוא ספק השקול אם מעלמא אתי או מגופה וכמש"ל דהיינו בהצטרף ב' ספקות יחד שמא מעלמא הוא על העד ושמא מן הירך הוטח על העד הוא ספק השקול אם מעלמא אתי או מגופה א"כ מצטרפין נמי להך ספקא דשמא שלא בהרגשה וא"כ איכא רובא להיתרא דאע"ג דהך ספקא שמא שלא בהרגשה חזי' אינו אלא מעוטא מ"מ מצטרפין ליה להך פלגא דמעלמא אתי' וה"ל רובא דהיתרא וכיון דיצאנו מחששא דאיסור דאורייתא אלא מדרבנן אסורה הא קי"ל דספקא דרבנן להקל והכא ספקא הוא דהא איכא למימר דמעלמא אתי' וכמ"ש הש"ך בסימן פ"ג גבי ציר דגים טמאים וכיוצא בזה כתבנו כמה פעמים: ועפ"ז ניחא לי מאי דקשי' לי הא דאמר ר"ח ח' טמאה משום כתם ופירש"י כלומר טומאת ספק ותולין דלמה לא אמר טמאה מספק וכ"ת דהיא היא דטומאת כתמים

נמי תולין מש"ה קרי ליה לטומאת ספק כתם ז"א דהא פסק הרמב"ם בפ"ג מהלכות מו"מ דטומאת כתמים כיון דאינה אלא מדרבנן אין תולין אלא תרומה וקדשים וכן חולין שנעשו עטה"ק אבל הנעשים על טהרות תרומה וחולין הטבולין לחלה אין מתטמאין בכל אלו הטומאות שהן מדבריהן ע"ש וכ"ז בטומאה שעיקרה מד"ס משא"כ בספק טומאה דאורייתא ודאי תולין אף בחולין שנעשו ע"ט תרומה וכן בחולין הטבולין לחלה וכדמוכח בכמה דוכתי א"כ ה"ל לר"ח למימר טמאה מספק לכן נ"ל דהא צריכין אנו עוד להבין מ"ט דר"ח דס"ל דאינה טמאה אלא מספק ואי דשמא מעלמא היתה על העד דהא כיון דמיירי הכא בעד בינוני דלא שכיח שיהיה מלוכלך וכמ"ש הרשב"א ז"ל אליבא דר' ודוחק לומר דר"ח פליג אזה וס"ל דשכיח הוא ועוד דאי דס"ל לר"ח דשכיח הוא היה לו לטהר לגמרי כמו בפחות מכגרים ועוד דטהורה לכ"ע כיון דשכיח הוא ואמאי מטמא מספק ביותר מכגרים וע"כ דס"ל דלא שכיח א"כ למה משוי ליה ספיקא דטפי מיסתבר למיתלי במקור דשכיח ביה דמים ועוד ק' מה השיב ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגרים וכו' ועיין במהרש"א ובתה"א שפירשו דהכי מק' ר"ח לר' כמו דאתה מודה דבפחות מכגרים ועוד תלינן במאכולת ולא מגופה אתיא אמאי לא ניתלי נמי ביותר מגרים דמעלמא אתיא וק' דלדידיה מי ניחא דהא איהו נמי ס"ל דבפחות מגרים טהורה וכמ"ש כל הפוסקים ואלו ביותר מגרים ס"ל לר"ח דטמאה מספק וע"כ צ"ל דמאכולת שכיח טובא א"כ איך הוא מדמה יתר מכגרים לפחות מכגרים ועוד דשאני התם דשכיחי מש"ה תלינן משא"כ היכא דלא שכיחי כמו דמשני ר' באמת ובע"כ צ"ל דוודאי מודה ר"ח דתלינן בדשכיחי טפי אלא כיון דהכא מיירי בדלא ארגישה וס"ל לר' דמש"ה טמאה נדה דאמרי' דארגישה אלא שהיא סברה דהרגשת עד הוא וס"ל לר"ח דטעות כזה לא שכיחי דרוב נשים מרגישות ויודעות להבחין בין הרגשת מקור להרגשת עד וכ"כ בשו"ת אמ"ו שב"י וכמ"ש"ל סי' קפ"ג ובסימן זה בסמוך וכיון דזה לא שכיח שתטעה האשה בהרגשה מש"ה ס"ל לר"ח דאיכא למיתלי נמי דמעלמא היה בעד אע"ג דלא שכיח שיתלכלך העד מ"מ הא אפי' תתלה בגופה נמי לא שכיחי שתטעה בזה וכיון דהאי לא שכיח והאי לא שכיח ואיכא נמי מעוטא דחזיא בלא הרגשה מש"ה טהורה מן התורה דמצטרפין למעוטא דאינן מרגישין להך ספקא דמעלמא אתיא מיהו מדרבנן אכתי טמאה דטפי מיסתבר לומר דמגופה אתיא אלא שטעה בהרגשת עד או דחזי' בלא הרגשה כלל מש"ה טמאה מדרבנן ולהכי קאמר ר"ח דטמאה משום כתם וא"כ הק' ר"ח לר' אי אתה מודה שצריך כגרים ועוד הא אלו היה בפחות מגרים ועוד אתה מודה דטהורה וק' אמאי הא ספקא דאורייתא שמא מן המקור הוא ובע"כ צ"ל כיון דלא שכיחי כ"כ שתטעה האשה מש"ה תלינן בשכיחי טפי דמעלמא אתי ממאכולת א"כ ה"נ נימא דלא תהא טמאה אלא משום כתם דאע"ג דלא שכיח שיתלכלך העד המוצנע לבדיקתה מ"מ הא נמי לא שכיח ובצירוף דאיכא דחזיא בלא הרגשה לא תהא טמאה אלא מדרבנן וא"ל א"כ אמאי ס"ל לר"ח בבדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה דטמאה נדה וכמ"ש התוס' שם דהא האי נמי מיירי בדלא הרגישה ונימא כיון דלא שכיחא שתטעה האשה נימא בהצטרף דאיכא מעוטא דלא חזיא בהרגשה אינה טמאה ודאי אלא משום כתם דשמא מן הירך הוטח י"ל דשאני התם דלא שכיח כלל שיהיה על הירך דם מעלמא דהא בשוק של טבחים לא עברה מש"ה לא תלינן ביה כלל משא"כ בעד שאינו בדוק אע"ג דלא שכיחא מ"מ הוא מיעוט המצוי

ובהצטרף דלפעמים חזיא בלא הרגשה אינה טמאה מה"ת אלא משום כתם ולפ"ז י"ל
הא דמדמי הש"ס פלוגתא דר"מ ור"י להא דעד שאינו בדוק דלכאורה אין דמיון זה לזה
דהא דמטהר ר"י התם הוא משום דס"ל דאין דרך דם המקור לבא עם מ"ר ואי דניחוש
דלמא הדר מ"ר למקור זה אינו אלא מעוטא וכמ"ש הר"ן שם בחדושו ועכ"פ לא שכיח
משא"כ בעד שאינו בדוק י"ל כר' ס"ל וכה"ג י"ל דר"מ כר"ח ס"ל ושאני התם הואיל
דדחיק לה עלמא אמרינן דהדר מ"ר למקור משא"כ הכא מאי רגלים לדבר איכא ולפי
מ"ש לעיל ניחא דהא וודאי דמאי דאמר ר"מ דחיישינן דהדר מ"ר למקור הוא לא שכיחי
דרוב נשים אע"ג שעומדין ומשתינין אפ"ה לא הדר מ"ר למקור אלא דס"ל לר"מ דהאי
גם זה לא שכיח שמכה יש בחלחולת וכיון דהאי לא שכיח והאי לא שכיח טפי מיסתבר
למיתלי שבא הדם מן המקור כיון דרוב דמים מן המקור אתיא א"כ ה"נ בעד שאינו בדוק
דאע"ג דהא לא שכיח שתטעה האשה בהרגשה ולתלות בהרגשת העד מ"מ כיון דהא נמי
לא שכיח שיהיה העד שהזמינה לה שיתלכלכו טפי תלינן במקור מש"ה כר' ס"ל דטמאה
נדה ור"י ס"ל התם כיון דלא שכיח דהדר מ"ר למקור אע"ג דהא נמי לא שכיחא שמכה
יש בחלחולת מ"מ מוקמינן האשה בחזקת טהרה א"כ ה"נ בעד שאינו בדוק כיון דהא
לא שכיחא שתטעה האשה בהרנשה.

והא נמי לא שכיחא שיהיה העד מלוכלך מוקמינן האשה בחזקת טהרה אלא דאכתי י"ל
דאף דמטהר ר"י בעומדת ועשתה צרכיה דכיון דאיכא למיתלי דהדרי מ"ר למקור וא"ל
מכה יש בחלחולת וכיון דהא לא שכיחא והא לא שכיחא מוקמינן לאשה בחזקת טהרה
אבל הכא טפי מיסתבר לומר דמגופה אתיא דהא כל עיקר שאנו באין לתלות ולומר
דבעד מעלמא אתיא אע"ג דלא שכיחא שיתלכלך אינה אלא משום שאין דרכה של אשה
לטעות בהרגשה כנ"ל הא איכא למימר דחזיא בלא הרגשה דהא לפעמים היא רואה בלא
הרגשה אף שאינה אלא מיעוט מ"מ בהצטרף נמי להך ספקא שטעתה הך מעוטא דלא
הרגישה טפי מיסתבר למיתלי בגופה חזיא דלמא בהרגשה חזיא אלא סברה הרגשת עד
הוא ועוד דלמא באמת שלא בהרגשה חזיא ואף ע"ג דמדאורייתא טהורה דהא אי שלא
בהרגשה הוא טהורה מה"ת מ"מ מדרבנן טמאה וחוששים משום כתם: ולפ"ז אפשר
לתרץ פסק המחבר דפסק לקמן בסי' קצ"א כר"י וכאן פסק דטמאה אפי' אי נימא דלא
פסק כאן דטמאה היינו מספק כר"ח אבל לא ודאי טמאה מ"מ הא פסק בסי' קצ"א
דטהורה לגמרי וא"ל דעד שאינו בדוק חמירא מהאשה שעשתה צרכיה דא"כ מאי מק'
הש"ס מהא דאמר ר"י ב"ח כשטימא ר"מ לא טימא אלא משום כתם ואלו ר"מ טמאה
משום נדה ומאי קו' דהא הכא חמירא וכן הק' התוס' ורשב"א ולדברינו ניחא דלזה אין
טעם לומר גבי האשה שעושה צרכיה לטמא משום כתם והכא משום נדה דמ"ש אבל
לטהרה התם גבי האשה שעושה צרכיה ולטמאה גבי עד שאינו בדוק משום כתם שפיר
יש חילוק בשלמא גבי האשה שעשתה צרכיה כיון דהאי לא שכיח דהדרי מ"ר למקור
אע"ג דהאי נמי לא שכיחי דמכה יש בחלחולת מ"מ מוקמינן לה בחזקת טהרה דכיון
דאיכא למימר הכי וא"ל הכי מש"ה מוקמינן לה אחזקת טהרה משא"כ בעד שאינו בדוק
כיון דהאי לא שכיח שיתלכלך העד אע"ג דהא נמי לא שכיח שתרגיש ותטעה לומר
דהרגשת עד הוא א"ו דמעלמא אתיא מ"מ הא איכא נמי דפעמים חזיא בלא הרגשה אם
כן טפי מיסתבר למיתלי בגופה דאיכא למימר חזיא שטעה ועוד דבאמת בלא הרגשה

חזיא וע"כ טמאה מיהו מדרבנן מש"ה מודה ר"י דטמאה משום כתם אבל לר"מ אי ס"ל התם דטמאה משום כתם מ"מ הכא אמאי טמאה נדה דאע"ג דאיכא כאן עוד ספק דמגופה אתיא ושלא בהרגשה חזיא מ"מ אינה טמאה אלא מדרבנן: (סה) אחר הבדיקה במקום שיש לתלות.

לכאורה זו משנה שאינה צריכה שהרי כבר כ' בסעיף ל"ד בהגה"ה דאפי' בעד הבדוק לה ויותר מכגריס ויש מקום לתלות בו דתולין א"כ לאיזה צורך חזר וכ' כאן גבי עד שאינו בדוק דכ"ש הוא מעד הבדוק ונ"ל דמש"ה חזר וכ' כאן משום סיפא דמסיים אבל אם הניחתו במקום שאין דם שכיח טמאה אם הוא יותר מכגריס ע"כ דס"ד דאינה טמאה בעד שאינו בדוק אלא היכא דבדקה עצמה בו ואח"כ הניחתו בקופסא והכי אמרינן בש"ס בדקה בעד שאינו בדוק והניחתו בקופסא דלכאורה משמע דדווקא היכא דהניחתו בקופסא הוא דרבי מטמא משום נדה ור"ח משום כתם הא הניחתו במקום מגולה טהורה דאע"ג דקיי"ל גבי בדקה בעד הבדוק לה דטמאה אפי' הניחתו אח"כ במקום מגולה וכמ"ש סעיף ל"ג מ"מ י"ל דשאני עד שאינו בדוק כיון דאיכא תרי צדדים להקל חדא דאינו בדוק וי"ל דמקמי הכי היה על העד וגם שהיה מונח אח"כ במקום מגולה י"ל דאח"ז בא על העד מש"ה טהורה כי היכי דאמרינן הכא גבי עד שאינו בדוק וטחתו בירכה דטהורה אפי' ביותר מגריס דאע"ג דבעד הבדוק וטחתו בירכה טמאה משום נדה מ"מ מהני טחתו בירכה בעד שאינו בדוק לטהרה לגמרי הכי נמי הייתי אומר דה"ה אם הניחתו במקום מגולה מהני בעד שאינו בדוק לטהרה לזה כתב הרמ"א דלא היא דאם הניחתו במקום שאין דם שכיח טמאה אפילו במקום מגולה דע"כ מיירי בהכי שהניחתו מגולה דאי בקופסא פשיטא הא כבר כתב המחבר א"ו דשמעינן אפילו במקום מגולה וצ"ל לפ"ז הא דנקט הש"ס גבי עד שאינו בדוק והניחתו בקופסא לרבותא דר"ח דאפילו הכי אינו מטמא משום נדה והוא הדין אם הניחתו במקום מגולה טמאה ואינה טהורה.

אלא בטחתו בירכה: (סו) כל שבדקתו בין היא בין חברתה. כן כתב הרשב"א ז"ל והוכיח כן בתה"א הבאתיו לעיל בסעיף כ"ה מהא דג' נשים שלבשו חלוק אחד וכמש"ל לשונו ולאפוקי מדעת התוספות והרמב"ן דס"ל דאפי' היה בדוק לה פ"א כל שהניחתו אח"כ ולא בדקה אותו קודם שבדקה א"ע בו מיקרי אינו בדוק וכ"כ בפרישה וז"ל ונראה דהני רבוותא ס"ל כיש מי שמחמיר בעד שאינו בדוק ונמצא בו כגריס ועוד דאל"כ ק' כיון שבדקתו ומצאתו נקי פ"א אף שהניחתו למה נקל בה יותר מאם נמצא כתם בסדין דמטמאין אם הוא כגריס ועוד אלא וודאי המקיל בכגריס ועוד הוא סובר שפי' עד שאינו בדוק היינו שלא בדקה כלל וכהסכמת הרשב"א שכתב אדעת רבותיו הנ"ל שלא יראה לו עכ"ל וכה"ג כתב בס' כו"פ מיהו מדברי הרמב"ן לא נראה כן שהרי הוא כ"כ דעת התוספות שכל שהניחתו אחר שבדקה אותו פ"א מיקרי עד שאינו בדוק ואפ"ה כתב בהלכותיו וז"ל בדקה עצמה בעד שאינו בדוק לה והניחתו בקופסא יראה לי שהיא טהורה לגמרי והראשונים הורו בזה להחמיר והוא שיהיה הכתם כגריס ועוד בין עגול בין משוך וכדבריהם ראוי לנהוג עכ"ל הרי שמצד הדין כתב דטהורה אלא מצד החומרא כתב לנהוג כדברי הראשונים ז"ל וע"כ צ"ל לדעתם דס"ל כמ"ש הרא"ה בס' בד"ה אהא דהק' הרשב"א ז"ל מן ג' נשים שלבשו חלוק אחד וכן מפושטתו ומתכסה בו וכו' דהתם במלבוש שלה כל שהוא בדוק מתחלה והיא לובשתו תדיר הרי היא בחזקת בדוק ואינה

דומה למניח מוכין נקיים במקום אחד ועמד זמן שלא נתברר הענינים אם הם בנקיות או לאו וזה ברור עכ"ל ומ"ש התם במלבוש שלה וכו' והיא לובשתו תדיר וכו' צ"ל דלאו דוקא מלבוש שלה אלא ה"ה סדין וכיוצא בו מה שהוא משתמש בו תדיר כיון שהיה בדוק לה פ"א מקרי בחזקת בדוק והם לא אמרו אלא בהניחתו במקום אחד ולא היה דעתה עליה להשתמש ועמד זמן מה שלא נתברר לה ענינים זו מיקרי אינו בדוק ובזה יתיישב מה שהקשיתי לעיל דלמה יהיה עדיף בבדקתו פ"א ואחר כך הניחתו במקום אחד דמקרי עד אינו בדוק לדעתם ובפחות מכגריס ועוד טהורה לכ"ע ומשמע דאין חילוק בין עגול ובין משוך לעולם טהורה ואלו בהניחתו תחת הכר וכסת דודאי שכיח טפי מאכולת מאלו הניחתו בגלוי ואפ"ה מטמאין במשוך י"ל דשאני דבר שדעתו להשתמש בו תדיר הרי הוא בחזקתו כ"ז שאין לנו הוכחה שיצא מחזקתו כגון עגול דרגלים לדבר דלאו מקנוח אתי' משא"כ בההיא דמניח מוכין נקיים שלא היה דעתה עליה להשתמש בהן וכמ"ש הרא"ה ז"ל ודוחק: (סז) אא"כ היה בדוק לה קודם שלבשתו.

מ"ש בט"ז ס"ק כ"ט כל דבריו אינן אלא דברי תימה ובמח"כ אין להם המשך וקישור כלל ודברים סתורים מיניה וביה ואין רצוני להאריך ולדקדק בדבריו רק מה שנוגע לדינא וגם המנ"י הסכים עמו ולא יצא י"ח ומ"ש בכוונת הב"ח במח"כ כד ניים ושכיב כתב להא מלתא וחלילה לחשוד להגאון הב"ח שיכוין לדברים מוטעים כאלה וכוונות הב"ח פשוטים וברורים דס"ל להטור לדעת הרא"ש לחלק בין בדיקה שע"י עד שאינו בדוק ובין כתם הנמצא דאע"ג דס"ל להרא"ש בעד שאינו בדוק דטמאה מ"מ בכתם הנמצא בחלוק שאינו בדוק טהורה וכ"כ הראב"ד להדיא בס' בעה"נ וכמו שהבאתי לעיל וז"ל אע"ג דבההיא הלכה כר"י בהא הלכה כר' משום דקאי ר"ח בשיטתיה דמטמא לה משום כתם ושקלינן וטרינן בגמרא אליבא דר"ח אלמא הלכתא כוותיה וטעמא דמילתא משום דלא דמי עד לחלוק דאלו חלוק שאינו בדוק לה כתמה טהור אבל עד כיון שבדקה בו ידים מוכיחות ניהו מיהו צריכה כגריס ועוד לאפוקי מדם מאכולת שמא נתמעך עליו מ"מ לגבי אשה שעושה צרכיה וכו' קיי"ל כר"י עכ"ל הרי להדיא שיש לחלק בין בדיקת עד לכתם הנמצא דלא כט"ז שכתב שאין לחלק בזה ונעלם ממנו דברים אלו וכבר הוכחתי לעיל שאף הראב"ד ז"ל לא פסק כר' אלא כר"ח כנראה מלשונו וכדמוכח ממ"ש שאין בכתמים משום וסת רק בכתמי עד הבדוק לה שמטמאין בכ"ש וכמ"ש"ל גם הוכחתי דהא דכתב הראב"ד ז"ל לחלק בין בדיקת עד לכתמים הנמצא מיירי בעד בינוני בהא הוא דמחלק דבבדיקת עד טמאה אבל בכתמים הנמצאים אפי' בחלוק בינוני טהורה דא"א לומר דמיירי בעד שהוא בחזקת מלוכלך ואפ"ה בבדיקת עד טמאה דזה אינו דבהא וודאי אפי' על ידי בדיקת עד טהורה דכי היכי דמטהרינן בפחות מגריס ועוד משום דשכיחי מאכולת וכמ"ש הרשב"א וא"כ בעד שחזקתו מלוכלך ודאי דשכיחי טובא שיש בו כתמים מדם וכמ"ש"ל וע"כ הראב"ד מיירי בעד בינוני ואפ"ה כתב לחלק בין עד לחלוק מוכח דבכתם הנמצא בחלוק בינוני דטהורה ומה דקשיא ליה להט"ז מהא דכתב הטור וז"ל אין האשה טמאה משום כתם שמצאה בחלוקה אא"כ היה החלוק בדוק לה אבל אם לקחה חלוק מן השוק וכו' שזה הוא חזקתו מלוכלך ולבשתו בלא בדיקה ומצאה בו כתם טהורה עכ"ל וכ"ה ברשב"א ומדנקטו אם לקחו חלוק מן השוק כו' שזה הוא חזקתו

מלוכלך וכמ"ש הרשב"א בתה"א משמע דוקא בכה"ג הוא דטהורה אבל לא בחלוק בינוני ומכח זה רצה הט"ז והמנ"י להוציא הדברים מפשטן דההוא אינו בדוק דסעיף זה אינו דומה לאינו בדוק שבסעיף ל"ו והן דברים שקשים לשמוע ואין הדעת סובלתן שהלשון בש"ע ישתנה ויתהפך תוך כ"ד פעם יקרא עד בינוני בדוק ופעם יקרא אינו בדוק ועוד שבסעיף ל"ח כתב ומפרש איזה עד בדוק כל שבדקתו וכו' הרי כל שלא בדקתו אע"פ שאינו בחזקת מלוכלך מיקרי אינו בדוק ואהא כתב מיד בסעיף זה אין האשה טמאה משום כתם אא"כ היה בדוק לה וכו' אבל אם אינו בדוק וכו' סתמא כפירושו דכל שלא בדקתה היא או חברתה מיקרי שאינו בדוק כמ"ש בסעיף שלפני זה ואם היה דעת המחבר לומר דהך אינו בדוק שבסעיף זה משתנה בפירושו מהך שלפני זה עכ"פ לא היה לו להשמיט מ"ש הטור כגון אם לקחה חלוק מן השוק שמכח זה הוכיח הט"ז שפירושו משתנה מהא שלפני זה וכן מוכח בתה"ק וז"ל חלוק זה שאמרנו בכ"מ חלוק הבדוק הוא בין שהוא בדוק לה בין שבדקתו חברתה עכ"ל ומ"ש בט"ז דמש"ה כתבו כאן ברישא אא"כ היה בדוק לה ולא כתבו אא"כ בדקו אותו אלא להורות שאף אם לא בדקתו אותו אלא שהיה לו חזקת בדוק כי ההיא דמיקרי בסעיף ל"ו אינו בדוק וכו' עכ"ל לא ירדתי לסוף דעתו שהרי בכל הסעיפים שלפני זה כתבו בזה הלשון אא"כ היה בדוק לה והתם מיירי שבדקה ממש אלא שאין בדברים אלו ממש וגם לפי הבנתו של הט"ז דס"ל דההיא דלקחה חלוק מן השוק הוא גרע מעד בינוני אלא שהוא בחזקת מלוכלך כמו עד המזדמן לה בבת אחת שכן נראה מדברי הרשב"א בתה"א וכמו שהעתיק בט"ז לשונו ס"ק כ"ה א"כ קשיא אהא שכ' הרשב"א שם מיד אח"ז חלוק זה שדברו בו חכמים בכ"מ חלוק הבדוק הוא אבל חלוק שאינו בדוק או שלקחתו חלוק מן השוק וכו' וכ"ה בתה"ק לקחה חלוק מן השוק וכו' תולה להקל שכתמים דרבנן עכ"ל דמאי אריא כתם הנמצא דהא אפ"ל בדיקה שע"י עד כ' דבכה"ג טהורה וא"ל שכ' כן לפי שבדיקה שע"י העד חשש עכ"פ להחמיר כדעת רבנותא שפסקו להחמיר כנראה מתה"ק שכ' והמחמיר תע"ב לכן כ' דבחלוק כ"ע מודו כמש"ל בשם הראב"ד ז"א דהא דחשש להחמיר היינו בעד בינוני אבל בעד שחזקתו מלוכלך הא כ' בסתה"א דליכא מאן דמטמא אפ"ל משום כתם והנה בב"י כ' בשם הרשב"א וז"ל חלוק זה שדברו בו חכמים בכ"מ חלוק הבדוק הוא אבל חלוק שאינו בדוק או שלקחתו חלוק מן השוק ואפ"ל יודעת ממי לקחתו אין חוששין לו משום כתמים שאני אומר כבר היה זה הכתם שהכתמים מדבריהם הולכין להקל עכ"ל וכ"כ בס' עט"ז אפילו יודעת וכו' וא"צ לשואלו וכך כ' הש"ך ס"ק מ' וכ"כ בס' לחח"מ בפ' הרואה כתם סעיף י"ח בשם העט"ז אפ"ל יודעת ממי לקחתו וכו' ולפ"ז י"ל דהיינו רבותא דבכתם הנמצא א"צ לשואלו אע"ג דיודעת ממי לקחתו משא"כ בנמצא ע"י בדיקה דוקא באינה יודעת ממי לקחתו אך באמת הוא ט"ס בב"י שהרי בתה"א ובתה"ק כ' להדיא ואינה יודעת ממי לקחתו לשאול ממנו וכו' וכן הוא בס' בעה"נ להראב"ד ז"ל וז"ל כגון שמצאה אותן בחלוק שלקחה מן השוק ולבשתו עד שלא בדקה אותה ואינה יודעת ממי לקחתו אע"פ שהכתם כגריס ועוד אינה חוששת לו כלל שלא חששו חכמים לכתמים אא"כ מצאה אותן במקום בדוק כדאי' בגמרא עכ"ל וכן נ"ל שהוא ט"ס בב"י ובמקום אפ"ל יודעת צ"ל אינה יודעת והעט"ז והש"ך נמשכו אחר נוסחא מוטע' שהיה לפנייהם בב"י וכן נראה דאם אפשר לשואלו ודאי דצריך לשואלו

דאין סומכין על חזקה היכא דאפשר לברורי אפי' במילי דרבנן וכדאמרין במס' פסחים דף ד' גבי בדיקת חמץ דאי איתא במתא צריך לשואלו ולא סמכין אחזקת בדוק וכן פסקו הפוסקים וכמבואר בש"ע א"ח סי' תל"ז לכן נראה לע"ד דהא דמדמה הרשב"א חלוק שלקחה מן השוק לעד המזדמן לה בבית היינו דוקא באופן שכ' שם בתה"א שלא הקפידו אנקיותא דידי' שאין יודעת אם מישראלית או מעובדת כוכבים אם מישראלית נדה או טהורה ומיירי בחלוק ישן שכבר לבשו אותו אחרים בכה"ג הוא דדמי לעד המזדמן לה בבית אבל בשלקחה חלוק חדש בחזקת נקי ודאי דהוא נידון כעד בינוני ועדיף מיניה תדע דהא כ' הרשב"א דעד בינוני הוא כל שהיא נוטלתו ממקום מוצנע שדרכן של נשים להצניע להכין להם עדים ואין מוליכות אותם בשוק ולא מתעסק בהן בכתמים על הרוב מש"ה מטמא ר' עכ"ל וא"כ ק' מעיקרא מה היתה על העדים האלו טרם שהצניעה אותן אם היו בדוקין לה היינו עד הבדוק ואם בשלא היו בדוקין לה א"כ מה מהני שהצניעה אותן דלמא מעיקרא היו מלוכלכין א"ו צ"ל דלא בדקה אותן טרם שהצניעה אותן אלא כיון שהצניעה אותן להיות לה עדים מסתמא לקחה עדים שמוחזקין לה בנקיים והצניען ועתה לא נודע אם היו בדוקין לה או לאו א"כ ה"נ כשלקחה מן השוק בגד חדש מסתמא נקי הוא אלא דמיקרי אינו בדוק כיון שלא בדקה אותו ואינו ידוע לה אם חברתה בדקה אותו או לאו דבכה"ג ע"י בדיקת עד טמאה משא"כ בכתם הנמצא טהורה מיהו בחלוק שאחר הכביסה נראה דזו היא כמו חלוק הבדוק לה דהא הכתם שהיה בו קודם הכביסה אפשר להכיר אם מקדיר או מגליד א"כ לענין זה מקרי בדוק כאלו בדקה אותו פ"א שהרי אחר הכביסה אין הכתם שבו מגליד א"כ כ"ז שלא ידענין שיצאה מחזקתו לענין כתם מגליד הרי הוא בחזקתו לענין כתם מגליד שלא נכתם בו כתם מגליד אחר הכביסה וא"כ אם אין בקיאיין להבחין בין מגליד למקדיר טמאה וזו דלא כמ"ש בס' כו"פ שכ' לחלק אם היה מוסגר בתיבה אחר הכביסה או שהיה מונח בגלוי במקום מוצנע דזה ליתא דממנ"פ אם הכתם מגליד א"כ כיון שהיה לחלוק זה חזקה שלא היה בו כתם מגליד אחר הכביסה דינו כאלו היה בדוק ואם הכתם מקדיר ודאי דהיה בו קודם הכביסה ואם אינו בקי טמאה משום ספק חסרון ידיעה דמ"ש אם בדקה אותו וראתה שאין בו כתם מגליד או שלא ראתה רק שידועים בבירור שלא היה בו כתם מגליד א"כ יש לחלוק הוזה חזקה שאין בו כתם מגליד וצריך שתדע בודאי שיצא מחזקתו כנלע"ד: נשאלתי מבני מוה' משה נר"ו ע"ד הכינים המוזכרים בש"ע סי' קצ"ח סעיף מ"ח שנמצאו אצל כמה נשים בשערות שבא"מ וכשהן בודקות א"ע נמצאו על העד קרטין קרטין אדומים ושחורים וכשהיא מתחככת עם העד מבחוץ על מקום השערות נמצאו ג"כ קרטין אלו על העד וכפי הנראה הני קרטין מן כינים אלו בא שהם מולידין טיפין וקרטין אלו ולא דם שלהם הוא אלא מזיעה יציאת כינים אלו כמו שנמצאו טיפין אלו במקום דשכיחי פרעושי' אם יש לתלות מה שנמצא גם בבדיקת עד הני קרטין או לאו וכבר מוזכר שאלה זו בשו"ת אמ"ו בעל שב יעקב וגם אני כתבתי מזה בס' קפ"ג מה שיש לפקפק על תשובה הנ"ל: וזה אשר השיב בני הנ"ל עיקר ספק זה מהא דאמרין במכילתין דף י"ד דא"מ בדוק הוא אצל מאכולת וכבר כ' בס' הנז' דיש לחלק בין זמן הש"ס לזמנינו גם שהיו רגילין בזמן הש"ס להעביר השערות שבא"מ וכיון דליכא מידי למיסרך לא היה מאכולת שכיח בא"מ מה שא"כ בזמנינו עכ"ד ובלא"ה י"ל דהא אמרינן

בדף י"ט איזהו אדום כדם המכה מאי כדם המכ' זעירא אר"ח כדם מאכולת של הראש מיתבי הרגה מאכולת ה"ז תולה בה מאי לאו דגופה לא דראשה וכ' בחדושי הרמב"ן דהני אמוראי ל"פ וכולה חדא מראה היא אלא מר בקי בהאי חזותא ומר בקי בהאי חזותא וכ' עוד דקו' המק' היא דכיון דבזמנא היו בקיאים במראות דמים וא"כ האי אדום דבעי לתלות במאכולת צ"ל שהוא ממראה טמא וא"כ אי מראה טמא של אדום הוא כמאכולת של ראש א"כ איך מצי לתלות במאכולת של גוף ומשני הש"ס דלא תלינן אלא בשל ראש דלמא איתרמי דהרגה מאכולת של ראש וכיון שכן הא דפריך הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת ע"כ הקו' דלמא אתרמי מאכולת של ראש דהא מאכולת של הגוף לא דמיא ליה ומתני' ע"כ מיירי בידוע שהוא דם טמא דאל"כ אינו מחויב קרבן וע"ז משני דא"מ בדוק הוא לענין מאכולת של ראש אבל מאכולת של הגוף י"ל דמצוי היה גם בזמן הש"ס אלא דא"א לתלות בו מראה אדום דלא דמיא ליה וא"כ בזמנינו שאין אנו בקיאים במראה דמים אלא דמחמרינן מספק שפיר יש לתלות במאכולת המצוין שם: ועפ"ז נלע"ד הא דכ' בש"ע סימן ק"ץ סעיף ו' דעת הרמב"ם ז"ל דכתם שעל בשרה א"צ שיעור וכ' הגה"מ דס"ל דכל הגוף בדוק הוא אצל מאכולת וה"ה כ' הטעם דהא דאמרי' בפ' הרואה כתם דכתם הנמצא על בשרה ספק טמא ספק טהור טמא ה"ה ספק דם מאכולת נמי בכלל הזה דמספקא מטמאינן על בשרה ולפמ"ש י"ל דוודאי בזמן הש"ס שהיו בקיאים במראות הדמים וא"כ הא דבעינן לטהר מחמת תליא במאכולת ע"כ שהיה מראה טמא ואז א"א לתלות אלא במאכולת של ראש מש"ה שפיר י"ל דעל בשרה לא תלינן לפי שמאכולת של הראש לא שכיחי על הגוף משא"כ בזמנינו י"ל דתלינן בשאר מאכולת הגוף דהא אנן לא בקיאים במראות הדמים ועוד י"ל דהש"ס דקאמר דא"מ בדוק הוא היינו בסתם נשים שאין להם אותו מין כינים במקום השערות אלא דהמקשה סבר דניחוש דלמא אתי משאר הגוף להתם אהא משני דא"מ בדוק הוא מלבא להתם מאכולת שבשאר הגוף משא"כ באותן נשים שמקום השערות שלהן מולידין למין כינים אלו באמת יש לתלות בהן ונראה עוד לפי פי' הרמב"ן ז"ל דפי' א"מ בדוק הוא היינו בפנים לפי שלא בשעת תשמיש א"מ סתום הוא ואינה נכנסת לא"מ ואם נכנסת מתה מאליה ואינה מוציאה דם א"כ משמע דאף בזמן הש"ס לא היה א"מ בדוק אלא מבפנים אבל מבחוץ אינו בדוק וכן משמע מפירש"י שכ' דחוק הוא ואין מאכולת יכול לכנוס שם והתוספת כ' מפני הזוהמא אין המאכולת מקרבת כ"כ יש לדקדק הא אמרינן דף י"ג אגב זוהמא אתי מאכולת: ומיהו לכאורה קשה דאכתי מה משני הש"ס א"מ בדוק הוא הא אכתי איכא למימר שנתלכלך העד מבחוץ ואפשר לומר שבזמנא היו בקיאים ונזהרו לבל יגעו מבחוץ משא"כ האידנא ועכ"פ יצא לנו בנשים דשכיחי גבייהו הני מין כינים אין לומר א"מ בדוק הוא מיהו אכתי יש לפקפק דהא גם המק' דלא אסיק אכתי דא"מ בדוק הוא אפ"ה ניחא ליה בכל בדיקות דעלמא דמטמאינן לה אלא דמקשה אמאי חייב קרבן מספק וא"כ בנ"ד נמי נהי דאין א"מ בדוק אצל נשים יש לטמא מספק הואיל דנמצא ע"י בדיקה ומכ"ש לפי ר"ח שכ' התוספות דפי' דקושית המקשה וניחוש וכו' לא קאי אלא אנמצא על שלו ולא על שלה אבל בנמצא על שלה יש לחייב אפי' קרבן ולא תלינן במאכולת אפי' אי אין א"מ בדוק משום דשכיחי דם המקור וכה"ג כתב הר"ן והרשב"א בחדושיו: אכן נראה דיש לחלק מכמה גווני חדא דהא וודאי היכא דלא שכיחא מאכולת ולא היינו רביתייהו בא"מ אלא

דאנו באין לחוש דלמא אתי מאכולת להתם מעלמא ונהרגה טפי מסתבר לתלות הדם מהמקור דשכיחי אבל בנדון זה דעיקר רביתיהו דהני מאכולת התם תלינן דמאכולת שכיחא טפי מכ"ש בנ"ד שאין אנו באים לומר שהוא דם מן המאכולת שנהרגה דזה לא שכיחא כ"כ רק שהוא ממה שמפליטין הני מין כינים שהוא שכיח אצל נשים כנראה בחוש ועוד הא כ' בשו"ת עה"ג שאמרו הרופאים שאין טיפין קטנים כאלו באים מן המקור כלל ועכ"פ מלתא דלא שכיחא הוא בודאי יש לתלות במצוי שבא ממין כינים אלו ויש לדמות דין זה למ"ש הט"ז סי' ק"ץ ס"ק כ"ג באשה שרגילה להוציא דם מבית הרעי אך דלכאורה יש לפקפק על דינו של הט"ז דמביא ראיה מהב"י דהלא התם מוכח דלא תלינן אלא בעגול דרגלים לדבר הוא שאינו בא מקנוח אבל לא במשוך ואע"ג שכ' הט"ז שבנדון שלו אין לחלק בין עגול למשוך לפי דאתי ע"י קנוח מ"מ קשה מנ"ל להקל כיון דאין רגלים לדבר מספיקא יש לטמא ותדע דבכתם שבחלוקה מטהרינן בפחות מכגריס ועוד אין חילוק בין עגול ובין משוך דאף משוך אפשר לבוא ע"י מאכולת ובבדקה בעד וטחתו בירכה או בהניחה תחת הכר וכסת לא מטהרינן בפחות מכגריס ועוד אלא בעגול אבל לא במשוך אלמא בבדיקה שע"י עד חמור מכתם הנמצא דלא תלינן אלא היכא דאיכא רגלים לדבר למיתלי הא לא"ה דמספקא מטמאינן וכן הקשה אמ"ו בחדושו סי' קפ"ג ולכאורה י"ל דוודאי בדם מאכולת לא שכיח שיהיה משוך כ"א עגול לכך ע"י בדיקת עד לא תלינן במאכולת משום דיש רגלים לדבר לאסורא והא דתלי' בכתמים במאכולת אפי' משוך היינו טעמא כיון שאף שממקור הוא הא אינו בא ע"י קנוח ואין דרכו במשוך וע"כ צ"ל שהוא נגד רגילות רק שקרה המקרה שנעשה משוך וכה"ג י"ל אם הוא בא מן המאכולת ומספקא תלינן להקל משא"כ בבדיקת עד שאם הוא מן המקור דרכו במשוך משא"כ ע"י מאכולת לכך לא תלינן משוך במאכולת אבל לעולם י"ל דכל היכא דאיכא למיתלי להיתרא ולאסורא תלינן להיתר ואם כן בנדון הט"ז שאף ע"י מכה מבית הרעי דרכו לבא משוך מש"ה תלינן אפילו משוך להקל וצ"ל לדעת הט"ז הא דכתב הרשב"א גבי בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה והוא בפחות מכגריס ועוד דטהורה דוקא בעגול אבל לא במשוך ע"ש הא דטחתו בירכה לאו היה קנוח אלא טחתו היינו דיבוק בלא קנוח דאל"כ היה לו לרשב"א לטהר אף במשוך לדעת הט"ז דסבירא ליה דהיכא דרגילות במשוך מעלמא תלינן אפילו במשוך א"ו כמ"ש: והנה לשון הפוסקים אין שוה בדין זה שהטור כתב גבי עד הבדוק לה וז"ל ואם הוא עגול טהורה שודאי אינו מדם קנוח שאם היה מדם קנוח היה משוך עכ"ל וכ"ה בס' תה"ק אם כן משמע דתולין להקל כיון דאיכא רגלים לדבר שאלו היה דם קנוח לא היה עגול הא לא"ה תלינן להקל ולפ"ז יש להקשות על הרב"י דלמה ליה למימר דלכך תולין בפחות מכגריס ועוד במאכולת גבי טחתו בירכה ובהניחתו תחת הכר והכסת כיון דלא ארגשה כלל הל"ל דלכך תולין כיון שהוא עגול רגלים לדבר הוא דמאכולת אתי' דדם קנוח הוא משוך ובלא"ה טעם דידיה הוא תמוה דבהדיא מוקמינן בר"פ הרואה הך מתניתין דעד שהוא נתון תחת הכר והכסת בדארגשה ואפ"ה עגול טהור וכמו שהק' א"א מ"ו בחדושו וטפי ניחא למימר דמש"ה תלינן הואיל והוא עגול ואפשר לומר דלכך הוצרך לטעמיה גבי טחתו בירכה משום דמשמע מדברי הרשב"א והרמב"ן והטור דאפילו נמצא רק על העד ולא על ירכה אפ"ה תלינן בפחות מגריס ועוד במאכולת בעגול

ואם כן נהי דאיכא רגלים לדבר להקל לפי שהוא עגול הא איכא נמי רגלים לדבר דאלו ממאכולת שבירכה הוא היה לו למצוא גם על ירכה וכ"כ הרמב"ן בחידושיו ומה"ט באמת פסק הר"ן בחידושיו דהיכא דנמצא על העד ולא על הירך אפילו עגול ופחות מגריס טמאה ולכך הוצרך הב"י לומר דהכא גבי טחתו בירכה איכא עוד רגלים לדבר להקל דכיון דלא ארגשה כן היה נראה ליישב דברי הב"י אך אין לשונו משמע כן: והר"ן בחידושיו ר"פ הרואה כתם וז"ל אם עגול טהור תלינן במאכולת אפ"ה משוך טמא שכיון שקנחה בו והוא משוך מוכחא מלתא דמגופה אתיא ולא תלינן ומשמע מדבריו דמן הסתם תלינן להקל אלא דבמשוך א"א להקל כיון דאיכא רגלים לדבר להחמיר שהוא משוך ובתה"א לכאורה משמע כהר"ן ואין הכרע כ"כ ולכאורה בהאי דינא דטחתו בירכה להרשב"א והר"ן שסוברים דבעינן דוקא כגריס בעגול והוכיחו זה מדפריך הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת אלמא דאפילו בבדיקות דשיעור וסת חוששין לדם מאכולת וה"ה הכא ולכאורה דבריהם תמוהים דלפירוש רש"י קו' המק' דאמאי מטמא ודאי ניחוש דלמא דם מאכולת הוא ולהוי ספק אם כן מאי ראייה מהא לטהרה לגמרי ואף שהתוספות כתב גם כן דמיירי בכגריס ועוד יש לומר דלא כתבו כן אלא דאם לא היה כגריס ועוד לא היתה טמאה נדה אלא מספק והב"י שכתב שהתוספות סוברים כרשב"א הוא תמוה דאין מתוספות ראייה וכמ"ש ובזה אפשר ליישב דעת רי"ו שכתב שדעת התוספות כהרא"ש והרמב"ן נמי שסובר כהרשב"א בזה לק"מ לפי פירושו בחידושיו יע"ש אבל להרשב"א והר"ן קשיא: וביותר קשי' לפי מה שכתב הרשב"א בחידושיו וכ"כ הר"ן דקו' המק' היא דכיון דאיכא רגלים לדבר שבדקה קודם תשמיש ולא מצאה או כיון שנמצא על העד שלו ולא על העד שלה או על שלה ולא על שלו אבל על שאר בדיקות דמטמאה לה ל"ק ליה אע"ג דלא אסיק אכתי דא"מ בדוק הוא או דחוק הוא ואם כן ק' מנ"ל להקל בטחתו בירכה ולתלות במאכולת בפחות מכגריס ועוד ולפעד"נ דהא יש לדקדק מאי פריך הש"ס וניחוש כו' דלמא מיירי מתני' ביותר מכגריס ועוד ובס' שו"ת שב"י סימן מ"ג הק' ג"כ כן ומה שהשיב לו הגאון מוהרא"ב ז"ל דברים תמוהים הם גם דברי המחבר הנ"ל תמוהים שכתב לתרץ ע"פ שיטת הרמב"ם דס"ל דכתם שעל גופה א"צ שיעור ואם כן מה דתני במתני' טמאין מיירי אפילו בפחות משיעור וטמאים מספק לס"ד וכה"ג איירי לענין קרבן והמק' לא פריך מטמאין דנוכל לפרש טמאין מספק רק קושיתו אקרבן עכ"ד ולא ידעתי מה קאמר דהא בסיפא בלאחר זמן תני טמאין מספק אם כן ע"כ רישא הא דתני טמאין היינו ודאי טמאין אלא ע"כ צ"ל דקו' הש"ס היא דלא ניחא ליה להש"ס לאוקמי מתניתין ביתר מכגריס דוקא כיון דמתניתין סתמא קתני ומ"ש בשב"י דהרי בברייתא בעד הבדוק וטחתו תני נמי סתם ואפ"ה מפרשין דדעת הרשב"א ביותר מכגריס לא ידעתי לאיזה ברייתא נתכוין דהא לקמן אינו אלא מימרא דאמוראים אך לכאורה כיון דאפילו להרשב"א וסיעתו אין תולין במאכולת בטחתו בירכה רק היכא דאיכא רגלים לדבר שהוא עגול אבל משוך לא כיון שאין רגלים לדבר וטמאה נדה אבל בעגול יש רגלים לדבר דדם קנוח הוא משוך ואם כן ק' מאי פריך הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת הוא כיון דהכא מיירי בעד שקנחה בו הוא והיא ואם כן מסתמא בנמצא על העד הוא משוך וא"כ ליכא למיתלי.

במאכולת והא דסתם מתניתין משום דסתם דם קנוח הוא משוך: ותו קשה דהכא אפי' אם היה דם מאכולת מ"מ כיון דע"י קנוח אתי על העד מש"ה הוא משוך וכמ"ש הט"ז שהבאתי לעיל וכיון שכן אף אי אין א"מ בדוק או דחוק הוא מ"מ טמאה נדה כמו בטחתו על ירכה דאם משוך טמאה נדה כמ"ש הרשב"א ותו קשה דמאי מקשה הרשב"א והר"ן על שאר בדיקות אמאי מטמאינן לס"ד דמקשה הא סתם בדיקות הוא משוך ומן הדין טמאה כמו בטחתו בירכה לכן נלע"ד דהרשב"א סובר דודאי היכא דליכא רגלים לדבר אין אנו תולין במאכולת ומן הסתם היא טמאה נדה כיון דבדקה בו רק היכא דאיכא רגלים לתלות אז תלינן וא"כ קו' המק' אף על משוך דכיון דבא ע"י קנוח אף דם ממאכולת הוא משוך ניהוש דלמא דם מאכולת הוא וה"נ איכא רגלים לדבר לתלות דנמצא על שלו ולא על שלה או איפכא או כיון שבדקה מקודם ולפ"ז מביא הרשב"א ראיה לגבי טחתו בירכה שאם הוא עגול והוא בפחות מכגריס דתלינן דה"נ איכא רגלים לדבר שהוא עגול ועפ"ז יש ליישב מ"ש הרשב"א בתה"א וז"ל אפי' לפיר"ח כו' מ"מ כך נראין הדברים הואיל וטחתו בירכה שאין לזה הבנה לכאורה ואפשר שכוונתו דנהי דר"ח סובר דעל שלה לעולם טמאה נדה אע"ג דאיכא קצת רגלים לתלות במאכולת וכמ"ש"ל א"כ היכא דטחתו בירכה והוא עגול דלא מהני ולזה כ' דמ"מ כיון דטחתו בירכה והוא עגול יש רגלים לדבר טובא ודמי' לנמצא על שלו ולא על שלה דתלינן אפי' לפיר"ח אי לאו דא"מ בדוק או דחוק הוא ועדיין צ"ע נחזור לעניננו דודאי בנדון דידן ודאי דליכא למיחש דאף אי נימא דלא תלינן בבדיקה שע"י עד במאכולת אלא היכא דאיכא רגלים לזה כגון שהוא עגול ובהני טיפים ליכא למיקם אם הם עגולים או משוך מחמת קטנותם מ"מ עצמות הקרטין והטיפין הן הן רגלים לדבר דלאו ממקור אתיא שהרי אלו נשים רואות תמיד דם ממש בשעת וסתן כשאר נשים ולפי דברי הרופאים הוא מן הנמנע שיבראו טיפים קטנים כאלו מן המקור וכמבואר בתשו' עה"ג ואפי' להחולקים ע"ז שאין לזה ראיה והוא במציאות לפעמים מ"מ כ"ע מודים דלא שכיח שתראה מן המקור כזה וא"כ עכ"פ רגלים לדבר הוא שהרי אף עגול אפשר ע"י קנוח שהרי ביתר מכגריס מטמא אף בעגול משום דלפעמים אפשר ע"י בדיקת עד לבוא עגול אלא כיון דלא שכיחא מיקרי רגלים לדבר הואיל דלא שכיחא שיבא כן מן המקור וגם שכן מוצאת מבחוץ במקום שער ידים מוכיחות שבא מבחוץ וגם בדין של הט"ז י"ל דצדקו דברי הט"ז דאפי' במשוך יש לטהר אע"ג דאין רגלים לדבר לתלות מ"מ תלינן ולא דמי להא דלא תלי' במאכולת אלא בעגול לפי שאין ברי שהיה שם מאכולת באותו פעם ואת"ל שהיה שם מ"מ מאן יימר שנהרגה ע"י הקנוח משא"כ בנדון הט"ז שידוע שיש דם מכה בבירור ועוד מטעם שכ' הט"ז דתולין במכה אף בלא רגלים לדבר וכה"ג כ' מהרשש"ך בשו"ת שב"י דנדון זה נמי כמכה בא"מ הוא ועוד יש לדמות נדון זה לעד שאינו בדוק וכ"כ הגאון מוהר"ג שם בתשובה הנ"ל סי' ל"ו ועוד דיש לדמותו דין דש"י לבדקה וטחתה בירכה דתליא במאכולת אם הוא עגול דאף לדעת הרמב"ם דפליג בטחת' בירכה מ"מ בנתנו תחת הכר והכסת כ"ע ס"ל דתולין במאכולת כיון דשכיח שם מאכולת וה"נ הא שכיחי דהא בנדון זה נמי רגלים לדבר הוא כמ"ש"ל עכ"ד בני שי': תשובה אלהים יחנך בני ויכוננך עליון ויצילך מכל מחלה וכליון ויסיר ממך כל צרה ותוגיון מעו"ע א"ס ראיתי דברייך והנה טובים ונכוחים מה שהעלית לדינא דיש לתלות הקרטין במין מאכולת שנמצאו סמוך

לא"מ בכמה נשים וכמ"ש אמ"ו בס' שב יעקב ועיקר הפקפוק שהיה אפשר לפקפק בהוראה זו הוא מהא דקיי"ל בבדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה או בהניחו תחת הכר והכסת דאפי' בפחות מכגריס ועוד לא תליא במאכולת אלא בעגול ולפי מ"ש הטור והרשב"א בתה"ק משמע דטעמא הוא לפי שאז הוא ידים מוכיחות שלא בא מקנוח דאם מקנוח היה משוך וא"כ בקרטין אלו שמתוך קטנותן א"א להבחין בין עגול ובין משוך לכאורה נראה דיש להחמיר מספק כן העליתי לעיל בס' קפ"ג בחדושי אמנם בהיות שדבר זה מצוי בין הנשים נתתי אל לבי לעיין עוד בזה ואחר העיון נ"ל שהדין עמך וכח דהיתרא עדיף וכמו שהעיד הגאון מוהרש"ך בס' הנ"ל שכבר הורו בזה להלכה ולמעשה להתיר לתלות בהני כנים והן אמת דגם רש"י בפ' הרואה כתם פ"ז ז"ל עגול אין זה דם בדיקה דדרך קינוח להיות משוך עכ"ל ועל משוך לא פירש כלום משמע דעיקר הטעם דתליא בעגול לפי שאז ידים מוכיחות שאין זה דם בדיקה אבל על משוך א"צ לפירש כלום דאע"ג דגם ע"י מאכולת אפשר במשוך מ"מ מספקא מטמאי' לה כיון שהוא ע"י בדיקת עד מחמרי' טפי מכתם הנמצא אך ז"א דאין כאן שום ראייה דודאי לפי מה דמוקמי' התם בסוגי' דמיירי בהרגישה ואנן תלינן לקולא דאימר הרגשת עד הוא א"כ אי לאו דאיכא ידים מוכיחות להקל מה"ת לומר דאף שהרגישה למיתלי בהרגשת עד ולכך פירש"י בעגול יש ידים מוכיחות אבל אם באמת לא הרגישה רק דאנו חוששין לשמא ארגשה וסברה הרגשת עד הוא להא לא חיישינן היכא דאיכא למיתלי במידי אחרינא ואמרי' דמעלמא אתיא וכמש"ל ועוד אכתוב בזה בע"ה בסמוך דאפי' היכא דליכא רגלים לדבר תליא במה דאפשר למיתלי וכן מוכח דהא קיי"ל בבדקה בעד שאינו בדוק דהיינו עד בינוני דאם הוא פחות מכגריס ועוד תליא במאכולת ואין חילוק בין משוך לעגול אלא דלעולם תליא במאכולת ואמאי הא במשוך אין כאן ידים מוכיחות דמעלמא אתי' דנהי דאיכא למימר שמא מעלמא אתי' ע"י קנוח דם מאכולת מ"מ ידים מוכיחות אין כאן דהא איכא נמי למימר דמגופה אתי' א"ו צ"ל דכיון דלא הרגישה וכמ"ש הרשב"א בפ"ה דפלוגת' דר' ור"ח מיירי בלא הרגישה וכמו שהבאתי בחדושי כמה פעמים לשונו מש"ה תלי' במה דמצינן למיתלי וכמ"ש בב"י ס' ק"ץ ולפ"ז צריכין אנו לומר הא דמטמאי' גבי טחתו בירכה והניחתו תחת הכר והכסת היינו משום דאז יש ידים מוכיחות שהוא מגופה דאלו היה דם מאכולת לא היה משוך וכמ"ש הר"ן.

בחדושי פ' הרואה כתם וכמ"ש גם אתה בזה אבל מספיקא היינו תולין להקל והן הן כדברי הט"ז בס' ק"ץ ס"ק כ"ג ולפ"ז צ"ל הא דמקילינן בכתם הנמצא בין עגול ובין משוך היינו משום דאפי' אי מגופה אתיא ג"כ אין דרכו במשוך מש"ה תלינן אפי' במשוך דהא ליכא ידים מוכיחות דמגופה אתיא וה"ט דתלינן במכה בין עגול ובין משוך דכיון דליכא משום רגלים לדבר אוקי אשה בחזקת טהרה וכמ"ש הפוסקים והטור והרשב"א שכתבו בעגול שטהור לפי שודאי אינו מדם קנוח שאם היה מדם קנוח היה משוך קושטא דמלתא כתבו שאין דרכו של דם קנוח להיות עגול וכמו שהוכחנו מסוגיא דלעיל דמוקי הא דהניחתו תחת הכר וכסת אפילו בארגשה ואפ"ה עגול טהורה ותלינן הרגשה דידה בטעות וע"כ דאיכא כאן ידים מוכיחות לפי שהוא עגול ואין דם קנוח עגול אבל באמת לא בהא תליא היתרא דאפי' אי היה דרכו של דם קנוח להיות עגול אפ"ה טהורה היכא דלא ארגישה וכמ"ש ובס"פ הרואה כתם דבעי הש"ס להוכיח דרבנן פליגי אר"א ב"צ

מהא דתניא כתם ארוך מצטרפין מני אי ר"א ב"צ ל"ל צירוף הא אמר משוך כ"ש אלא לאו רבנן ש"מ פליגי וכו' ודאי דהמקשה היה סבר דלר"א ב"צ דכל דם משוך חזקה מגופה אתיא מש"ה היה ס"ל דהאי ברייתא כרבנן דפליגי אר"א ב"צ אבל למאי דמסיק הש"ס דכי אמר ר"א ב"צ בעד אבל בכתם לא השתא הוא דאסיק דכל שלא ע"י בדיקה אין דרכו במשוך יותר מעגול וכ"נ מפירש"י שם ע"ש ותו דהכא בנ"ד שהוא כעין קרטין וכמעט שאין העין שולט בהן מחמת קטנותן ודאי דעדיף מטיפה שהיא עגול דתלי' דאתי מעלמא לפי שאין דרך דם קנוח לבוא בדרך זה מכ"ש קרטין כאלו דתלינן דמעלמא אתיא דהא לדעת הרופאים אין דרך המקור להפליט טיפין קטנים כאלה ואע"ג שאין דבריהם נכונים בזה וכמ"ש האחרונים מ"מ לא שכיח שיבא מן המקור כזה וטפי איכא למיתלי במן הצדדים וכמ"ש למעלה בסי' קפ"ג והבאתי ראיה מן הב"ח ומדברי הראב"ד וכן כתבתי בדין הקרטין שכ' הט"ז שם בסי' קצ"א יע"ש ולפ"ז אפ"י נימא דזה נכלל בחומרא דר"ז אפ"י היכא דאיכא לספוקי במן הצדדים היינו דווקא היכא דליכא מכה מבוררת אבל היכא דאיכא מכה מבוררת הא קיי"ל דתולה במכה ודלא כהראב"ד דס"ל דהאידינא אין תולין במכה משום חומרא דר"ז אבל אנן לא קיי"ל הכי דשאני היכא דאיכא דבר לתלות בו משא"כ בחומרא דכ"ז אף לפי פירושו של הראב"ד היינו משום דמיהו ספקא איכא אע"ג דטיפה אחת כחרדל אין דרכה לבא מן המקור מ"מ אין כאן דבר ברור לתלות שבא מן הצדדים משא"כ ביש מכה לפנינו וא"כ ה"ה בנ"ד דאיכא דבר ברור לתלות בהני כינים שהרי כשהיא מתחככת בעד במקום השער למעלה מבית התורפה נמצאו ג"כ הני קרטין וודאי דבר ברור הוא לתלות בהן דהא לא שכיח שיבא מן המקור קרטין קטנים כאלו שהרי אפילו טיפה א' מדינא היה תולה בצדדים וכמ"ש הב"ח הבאתי שם לשונו מכ"ש קרטין כאלו והא דאמרינן במעשה דר"א ב"צ ר"פ המפלת דאפ"י כמין שערות ועפר תטיל למים ולא תלינן במן הצדדים י"ל דהתם מיירי בהרגישה שהפילה מן המקור וכ"כ אמ"ו שב"י אלא דשם בתשובה הקשיתי על סברת הב"ח הנ"ל דס"ל דאם ראתה רק טיפה א' כחרדל יש לתלות דמן הצדדים אתיא דא"כ קשה ממתני' דפ' כה"י בנמצא על שלה או על שלו אמאי חייבים בקרבן דהא איכא למיתלי דמן הצדדים אתיא וליכא למימר דמתניתין מיירי בנמצא דם הרבה דליכא למיתלי במן הצדדים דז"א דא"כ מאי מקשה התם וליחוש דלמא דם מאכולת הוא הא איכא לאוקמי בנמצא יתר מכגריס ועוד דלא תלינן במאכולת אלא ע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דמתניתין סתמא קתני נמצא על שלה וכו' ומדלא יהיב שיעורא כל שהוא נמצא על שלה או על שלו חייבים בקרבן אפ"י פחות משיעור גריס וא"כ ה"ה אפ"י טיפה א' כחרדל במשמע ואי ס"ד דיש לתלות במן הצדדים ואמאי חייבים בקרבן וכ"כ אמ"ו בס' שב"י דקו' המקשה הוא מסתימת לשון המשנה ומה שחזר ודחה זו חוזר ונראה כמ"ש גם אתה שדבריו תמוהים בזה וכמ"ש"ל בע"ה והגאון מהרא"ב ז"ל כ' שם דאפ"י ביותר מכגריס נמי ספיקא הוא דלמא ממאכולת הוא ומש"ה מק' הש"ס שפיר דאפ"י מוקמי למתניתין דמיירי ביותר מכגריס אפ"י יש לספק דלמא ממאכולת הוא ודבריו תמוהים לכאורה אמנם אחר העיון ראיתי שאפשר ליישב דבריו כי היכי דלא לשווייה כטועה ח"ו הגם ששאר דבריו שם עדיין תמוהים מ"מ בזה יש לי קצת ישוב במ"ש דאפ"י ביותר מכגריס יש לספק במאכולת לענין זה דלאו בר קרבן הוא דלמא דם מאכולת הוא דאע"ג דקיי"ל ביותר מגריס לא

תלינן במאכולת לפי שאין דם מאכולת יותר מכגריס י"ל כמ"ש הרשב"א בתה"א דף קע"ו ע"א גבי נמצא על בגדיה למעלה מן החגור וז"ל דכל שהוא למעלה מן החגור לעולם טהורה ואפילו אין לה במה לתלות ואומרים שמא נתעסקה בכתמים ולא אדעתה או שמא מאכולת נרצפה זו אצל זו עד שנעשו יותר מכגריס עכ"ל וכן כתב הראב"ד בספר בעה"נ אלמא דאפילו יותר מכגריס אפשר לתלות במאכולת ואף על גב דלקולא לא תלינן ביותר מכגריס לטהרה ה"ט כמ"ש הלבוש (וכ"כ בס' מעיל צדקה סימן כ' האי טעמא) הביאו בלחח"מ פרק הרואה כתם שחכמים לארצו להקל כ"כ דא"כ בטל מעיקרא דיני כתמים משא"כ לענין קרבן מק' הש"ס שפיר דליחוש עכ"פ דלא לשוויה ודאי רואה כי היכי דלא ליתי חולין לעזרה ונ"ל להוכיח כן מדברי הרשב"א דס"ל הכא דאיכא לפרש קו' הש"ס וליחוש וכו' אפ"ל אם מיירי מתניתין ביותר מכגריס ועוד אפ"ל יש לספק במאכולת וז"ל בתה"א גרסינן בפ' כה"י בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ומחר מצאה עליו דם אמר רב טמאה נדה פירש"י ז"ל וכו' ודווקא בשנמצא עליו יותר מגריס ועוד ונפיק לה מדין מאכולת הא פחות מכן כיון דטחתה בירכה תלינן במאכולת ותדע לך מהא דתני במתניתין בנמצא על שלו טמאה וחייבים בקרבן כו' ואקשינן עלה בגמרא וליחוש דלמא דם מאכולת ופרש"י דאפילו בנמצא על שלה פריך ופרקינן א"מ בדוק הוא אצל מאכולת וא"מ דחוק הוא אלמא אי לאו דא"מ בדוק הוא או דחוק הוי תלינן במאכולת ומתניתין וודאי בעד הבדוק הוא דאי בשאינו בדוק חטאת לא מייתי דאינה טמאה משום נדה אלא משום כתם ואי תימא דאתיא כרבי דמטמאה משום נדה וביותר מכגריס אם כן היכי מק' ליחוש דלמא דם מאכולת הוא דהא כיון דאיכא כגריס ועוד נפיק להו מתורת מאכולת דאפילו תמצא לומר דאינו לא בדוק ולא דחוק כל היכא דאיכא יותר מגריס ועוד דנפיק להו מתורת מאכולת מטמא רבי משום נדה דוודאי מגופה אתיא וכדקאמר להו רבי לר"ח א"ו מתניתין בעד הבדוק ופחות מכגריס ועוד דלא נפיק מדין מאכולת ואי לאו דא"מ בדוק הוא או דחוק אצל מאכולת לא מטמאין משום נדה אפילו לפרושו דר"ח שפירש ההוא דנמצא על שלו פריך אבל בשלה בלא טעמא דדחוק ובדוק טמאה נדה הואיל ושכיחי בה דמים מ"מ כך נראין הדברים הואיל וטחתו בירכה וכו' עכ"ל ודבריו צריכין, ביאור דלכאורה דבריו תמוהים דמ"ש ומתניתין ודאי בעד הבדוק דאי בשאינו בדוק וכו' ק' דהא אפילו אי מתניתין מיירי בעד שאינו בדוק מ"מ מוכח הדין דיש לתלות במאכולת שבגופה אי לאו דא"מ בדוק או דחוק הוא דליכא למימר דהכי מק' וליחוש דלמא דם מאכולת הוא היינו דם מאכולת שהיתה בעד קודם בדיקה כיון שהעד לא היה בדוק אם לזה נתכוין המק' אם כן מאי משני הש"ס ע"ז א"מ בדוק או דחוק מה בכך הא עיקר קו' המק' לא היה רק דליחוש לדם מאכולת שהיתה כבר בעד שאינו בדוק קודם שבדקה א"ע בו א"ו דקו' המק' היה על דם מאכולת שבגופה בשעה שבדקה א"ע בו דליחוש ליה ואהא משני ליה א"מ בדוק או דחוק הוא אלמא אי לאו דא"מ בדוק או דחוק הוא היה אפשר לתלות במאכולת שבגופה א"כ מה"ט בטחתו בירכה תלינן במאכולת שבגופה ומעיקרא מאי קשיא להרשב"א ז"ל ולמה לאריכות זה לדחות דברים אלו מכח פלוגתא דר' ור"ח הא בלא"ה אין התחלה לדברים אלו וע"כ צ"ל דהרשב"א לא בא אלא להוכיח דאף בגופה איכא למיתלי במאכולת ולאפוקי מדעת האומרים דעל גופה לא שכיח מאכולת ומש"ה ס"ל להחולקים על הרשב"א דבטחתו

בירכה אפי' בפחות מכגריס טמאה דלא תלינן במאכולת וכמ"ש הש"ך סי' ק"ץ שזו היא הטעם של החולקין על הרשב"א מש"ה מביא הרשב"א ראייה דליתא לסברא זו אלא אף בגופה שכיחא מאכולת כמו על חלוקה מדמק' הש"ס וליחוש דלמא דם מאכולת הוא אף אי נימא דקו' המק' אינה אלא על מאי דתנן במתניתין חייבים בקרבן כפירש"י ותוספות אבל על הא דמטמאינן ליה מספק לא קשיא ליה דכיון שהוא ע"י בדיקה מחמרינן מ"מ אי ס"ד דעל בשרה לא שכיחא מאכולת מאי מק' דלמא מש"ה מייתי קרבן כיון דלא שכיחא מאכולת על גופה לא תלינן כלל במאכולת וחייב אפי' בקרבן דהא כתבו תוס' במכילתין דף ס' ע"ב כיון דרוב פעמים בא הדם מקודם מש"ה חייב בקרבן ע"ש א"כ ה"נ מאי מק' הש"ס א"ו דס"ל למק' דמאכולת מצויה על גופה וספיקא מעליא הוא מש"ה מק' שפיר ומזה יליף הרשב"א גבי טחתו בירכה דבפחות מכגריס ועוד תלינן במאכולת שבגופה כיון דמוכח דשכיחא מאכולת שבגופה ואין לומר דכיון שבדקה בעד חמיר טפי וכמו דהיה ס"ל להמק' לפירש"י ותוספות דזה אינו דע"כ אינו חמור ע"י בדיקה בזה אלא דתלינן אפי' שע"י בדיקות עד דאל"כ קשה מהא דעד הנתון תחת הכר וכסת דתלינן בעגול שמן מאכולת הוא וכה"ג בבדקה בעד שאינו בדוק דתלינן בפחות מכגריס במאכולת לכ"ע אע"ג שבדקה א"ע בעד אפ"ה תלינן להקל במאכולת א"כ ה"נ בטחתה בירכה דתלינן בעגול ואין לומר דא"כ הדרה קו' לדוכתיה מאי ס"ד דמק' דתלינן במאכולת אפי' בא"מ א"כ תיקשי על כל בדיקות דעלמא איך מטמאינן וא"ל משום חומרא הואיל ובדקה א"ע בו א"כ קשי' בהניחתו תחת הכר והכסת או בעד שאינו בדוק וכמ"ש ז"א דהא כתב הרשב"א וז"ל ואפי' לפיר"ח וכו' מ"מ כך נראין הדברים הואיל וטחתו בירכה ע"כ ונראה כוונתו דדוקא היכא דידוע שהדם בא מא"מ אלא דספק הוא אם בא מן המקור או ממאכולת שבא"מ בזה ס"ל לר"ח דתלינן במקור הואיל דשכיח דמים משא"כ בטחתו בירכה דאינו ידוע לן אם נכתם העד בא"מ דלמא כאן הוא דנכתם יש לתלות במאכולת ודמיא להא דאמרינן אין מחזיקין טומאה ממקום למקום ואמרינן כאן נמצא וכאן היה ה"נ בזה כיון דטחתו בירכה י"ל כאן היה הדם על ידי מאכולת וא"כ ל"ק למאי דס"ד דמה דמחמרינן בכתם שנמצא על ידי בדיקה ולא תלינן במאכולת דמ"ש מהניחתו תחת הכר והכסת או בעד שאינו בדוק דתלינן דשאני התם שאינו ידוע אם בא מן א"מ כלל משא"כ בבדקה בעד הבדוק וראתה מיד לאחר הבדיקה דם על העד לא תלינן לטהרה לגמרי במאכולת מש"ה מק' רק לענין קרבן דלא לייתי חולין לעזרה דלמא דם מאכולת הוא כנ"ל בכוונת הרשב"א שאף הוא הבין דכל עיקר קו' המק' וליחוש כו' אלא לענין קרבן דלא כנראה מדברי הב"י בסימן ק"ץ שהבין דהרשב"א מפ' הא דמק' וליחוש וכו' לטהרה לגמרי והוא תמוה דמנ"ל לפרש כן ולהוציא דין מזה וגם הלשון ודלמא לא משמע כן אלא כמ"ש ומעתה הוכרח הרשב"א להוכיח דמתניתין מיירי בעד הבדוק אף לפי הס"ד דמק' משום דלכאורה הייתי אומר דס"ד דמק' דמתניתין מיירי אפי' בעד שאינו בדוק ולפ"ז לא היה מוכרח דין של הרשב"א דעל גופה שכיחא מאכולת אלא הייתי אומר דלמא על גופה לא שכיחא מאכולת והא דמק' וליחוש דלמא דם מאכולת הוא אע"ג דלא שכיחא בגופה מ"מ כיון דאיכא בלא"ה עד שאינו בדוק ואיכא למימר דלמא מעיקרא היה בעד מעלמא וע"י צירוף ספק מאכולת שבגופה אע"ג דלא שכיחא מ"מ בצירוף הספקות יחד משוי' ליה לספק מעליא דהא מה"ט ס"ל להפוסקים בבדקה

בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה דטהורה לגמרי וכמבואר בש"ע סי' ק"ץ סעיף ל"ז לכן הוכיח הרשב"א דא"א לאוקמי בעד שאינו בדוק דמ"נ במאי מיירי אי בפחות מגריס ועוד הא לכ"ע אינה טמאה נדה ואי בכגריס ועוד וכו' מאי מק' וליחוש דלמא דם מאכולת הוא דהא היכא דאיכא יותר מגריס דנפיק ליה מדין מאכולת מטמא ר' משום נדה דודאי מגופה אתי ואפי' את"ל דאין א"מ בדוק או דחוק וא"ל דאע"ג דס"ל לרבי ביותר מגריס ועוד לא תלינן במאכולת היינו לפי האמת דמסיק הש"ס דא"מ בדוק הוא או דחוק הוא אבל בהא היא גופא קשיא ליה למק' דאע"ג דס"ל לרבי דלא שכיחא שיהיו נהרגין מאכולת הרבה זא"ז מ"מ כיון דאיכא למימר שהיתה מן מאכולת דמעלמא וטרם שבדקה היה בעד וגם ספק ממאכולת שבגופה יש לתלות אפי' ביותר מגריס ועוד ולומר שנתמעכו הרבה מאכולת זא"ז וכמ"ש הפוסקים בבדקה בעד שאינו בדוק וטחתו בירכה דטהורה לגמרי ז"א דבשלמא התם כיון דאיכא למימר דמעלמא הי' בעד אע"ג דלא שכיחא לפי שהוא עד בינוני ואין דרכו להעבירו אצל כתמים מ"מ בהצטרף דאיכא למימר מדם שבירכה הוטח הוי תרי ספקי להקל משא"כ מאכולת דעלמא דשכיח טובא דמה"ט ס"ל לר' בפחות מגריס ועוד דתלינן וטהורה בבדקה בעד שאינו בדוק ואפ"ה ס"ל ביתר מגריס ועוד אין לתלות במאכולת לפי דלא שכיחא שיהיו נהרגין הרבה מאכולת זא"ז א"כ מה יועיל בהצטרף נמי מאכולת שבגופה לרבי הא בלאו מאכולת שבגופה נמי שכיחא ושכיחא מאכולת דעלמא ואפ"ה ס"ל לרבי דלא תלינן ביתר מגריס ועוד וא"כ מאי מק' הש"ס וליחוש אי מוקמת ליה כרבי א"ו דמיירי בעד הבדוק ואפ"ה מק' וליחוש דלמא דם מאכולת א"כ דברי הרשב"א מוכרחים כנ"ל בכוונת דברי הרשב"א ברור: נמצא דכל עיקר הוכחות הרשב"א ז"ל אינו אלא מדר' מטמא משום נדה ביתר מגריס ועוד אבל בלא"ה הייתי אומר דקו' המק' היא אפי' ביתר מגריס ועוד ניהוש דלמא דם מאכולת הוא דאע"ג דקיי"ל דלא תלינן ביתר מגריס ועוד לטהר היינו לקולא מ"מ ספקא איכא אפי' ביתר מגריס ועוד דשמא נהרגו הרבה מאכולת יחד אלא דר' לא ס"ל הכי דהא מטמא משום נדה מ"מ י"ל דכ"ז לרבי אבל ר"ח ס"ל דאפי' ביתר מגריס ועוד יש לתלות ולספק במאכולת והכי קאמר ר"ח לר' אי אתה מודה בפחות מגריס ועוד וע"כ דתלינן במאכולת ה"ה ביתר מכגריס ועוד עכ"פ ספקא הוא דשמא נהרגו הרבה יחד ולפ"ז י"ל הא דמק' הש"ס וליחוש דלמא דם מאכולת היינו אפי' אי מתניתין מיירי ביתר מגריס ועוד מ"מ קשיא לר"ח דס"ל דאפי' ביתר מגריס ועוד תלינן במאכולת והש"ס ניהא לאוקמי מתני' אפי' כר"ח ומכ"ש דניהא להפוסקים דס"ל דהלכתא כר"ח מש"ה ניהא ליה להש"ס לאוקמי סתם מתניתין כוותי' ומ"ש הרשב"א ז"ל וז"ל א"ו מתני' בעד הבדוק ובפחות מכגריס היינו אי נימא דס"ל להש"ס דמתניתין אתי' כר' ע"כ דלא מק' הש"ס אלא על פחות מגריס ועוד דאלו בגריס ועוד לא מקשה לר' כלל אבל באמת י"ל דאף המק' ס"ל דאפשר לאוקמי מתניתין ביתר מגריס אלא דקשי' ליה לר"ח וכמ"ש ובאמת ה"מ לשנויי דמתניתין כר' אלא דניהא לתרץ אליבא דכ"ע לפ"ז צדקו דברי הגאון מהרא"ב ז"ל: ועפ"ז ניהא מה דקשיא טובא על פסק הרמב"ם שפסק בפ"ה מהלכות א"ב דדם הנמצא בפרוזדור מן הלול ולחוצ' ספקא שמא מן החדר או שמא מן הלול שתת ולא חילק בין נמצא על הקרקע פרוזדור או על גג פרוזדור א"כ ק' בנמצא על שלה או על שלו אמאי חייבים בקרבן הא איכא למימר מן העליה בא והתו' במכילתין

הק' קו' זו בדף י"ח ע"א ד"ה כאן שנמצא וכו' מכח זה הוכיחו דאליבא דכ"ע ליכא ספקא בפרוזדור אלא בנמצא על גג פרוזדור כיון דאיכא שינוי לפנינו הא מסתמא אמרינן דמן החדר אתי ע"ש אבל לשיטת הרמב"ם דלא מחלק בזה וס"ל דלעולם ספקא הוא קו' התוס' במ"ע ועיין בסוף ספר שו"ת דרכי נועם בקונטרס מלחמות מצוה ד"ך והנה בחדושי על הגמ' הקשיתי מאי מקשים התוס' בזה הא כתבו תוס' דף י"ד ע"ב ד"ה ודם העליה וכו' דבעליה אינה אלא מין א' משא"כ במקור שיש בו ה' מיני דמים א"כ י"ל שידוע היה לחכמים איזה מין מן ה' מיני דמים שנמצא בעליה וא"כ מתני' דנמצא על שלה וכו' דמחייב חטאת מיירי שנמצא מן הד' מינים אשר לא נמצא כן בעלי' וא"ל דתוס' לא כ"כ אלא בתי' ב' אבל לתי' א' שכתבו התוס' שם אין זה מוכרח וי"ל דגם בעלי' נמצאו הדמים שנמצא במקום מ"מ מנ"ל להתוס' להקשות על פירש"י מהא דנמצא על שלו או על שלה דלמא רש"י ס"ל כן דבעלי' לא נמצא כל המינים אשר נמצא במקור והאי דנמצא על שלה מיירי שנמצא דם שידוע לן שאין אותו מראה דם נמצא בעלי' וכתבתי שם דלא ניחא להו להתוס' לתרץ כן משום דקשי' להו מאי מק' הש"ס ממתני' וליחוש דלמא דם מאכולת היא כו' דלמא מתני' מיירי ביתר מגריס ועוד א"ו דס"ל דליכא לאוקמי בהכי דהא מתני' סתמא קתני דמשמע כל מה שנמצא אפי' כ"ש נמי חייבים בחטאת וכיון שכן ליכא לאוקמי נמי מתני' דמיירי דוקא בנמצא שאר מיני דמים דליכא בעלי' דהא מתני' סתמא קתני דמשמע דבכל מיני מראה דמים טמאים שנמצא על שלה או על שלו חייבים בקרבן ומש"ה מקשי' שפיר כ"כ שם בחדושי: אמנם לפי מ"ש לעיל שאין זה מוכרח דאיכא למימר דהמק' לאו מסתימת המשנה משמע ליה דבכל גווני מיירי מתני' אלא דמקשה דאפילו אי מיירי מתני' בדאיכא גריס ועוד אפ"ה איכא ספקא לר"ח דשמא דם מאכולת הוא לפ"ז לק"מ על רש"י והרמב"ם דיש לתרץ אליביה וכמש"ל מיהו בלא"ה לק"מ על הרמב"ם דע"כ לא כ' בנמצא מן הלול ולחוזן דספקא הוא מטעם דקי"ל דקורבא דאורייתא הוא וגם חזקת טהרה זידה ה"ל נגד רוב שבא מן המקור כפלגא ופלגא ועיין בתוס' די"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין וכו' וכ"ז כשנמצא קרוב ללול דהיינו מן הלול ולחוזן אבל מן הסתם תלינן שבא מן המקור מש"ה בנמצא בשעת תשמיש טמאים וחייבים בקרבן: ומעתה צדקו גם דברייך שכתבת לקיים דברי חז"ל שאמרו א"מ בדוק הוא או דחוק הוא והא עינינו רואות דלאו הכי הוא שמצויין בא"מ בכמה נשים ודברי בעל שב"י דחוקי' וכתבת דה"ק דאותו מין כנים של הראש אין מצויין התם שא"מ בדוק הוא או דחוק הוא להם ושאני הני מין כנים דרביתיהו התם משא"כ בכנים של הראש והדברים ראויין לאמרן אך מה שנראה מדברייך דלא תלינן במאכולת אלא מראה אדום ששנינו במשנה משא"כ שאר ארבע מראות לא תלינן במאכולת וצ"ל לדברייך דאע"ג דאנן קיי"ל דתולין כל מראות דמים טמאים במאכולת חוץ משחור לדעת הראב"ד בס' בעה"נ היינו לדידן דאין אנו בקיאים להבחין בין אדום שבא דומי' לשאר אדום אבל בזמן חכמי הש"ס שהיו בקיאים במראה אדום לא היו תולין במאכולת רק האדום ששנינו במשנה משא"כ שאר מראות דמים לפי ששאר מאכולת שבגוף אין דמה דומה למראות דמים טמאים אבל לא נראה כן מדברי הראב"ד בס' בעה"נ והרשב"א בתה"א אלא דמראה אדום ששנינו במשנה אין לתלות אלא במאכולת שבראש שדומה לו אבל שאר מיני דמים ששנינו במשנה יש לתלות במאכולת שבגוף שדומה לשאר מיני דמים טמאים

ועיין בדבריהם במה שכתבו אהא דמק' הש"ס בפ' כה"י אר"ח דאמר אדום דמתני' דומה למאכולת של הראש מיתיבי הרגה מאכולת הרי זו תולה בו מאי לאו דכולה גופא לא של ראש וז"ל משום דס"ד דמתני' תולה כל הכתמים במאכולת ואפי' כתם אדום שבאדומים ומש"ה אקשי אי איתא דאדום אינו דומה למאכולת שבגוף אם הרגה מאכולת שבגוף איך תולה בו אדום שבאדומים שאינו דומה לו עכ"ל מלשון זו שכתבו דס"ד דמק' דתולה כל כתם במאכולת כו' משמע דשאר מיני דמים ניחא דתולה במאכולת שבגוף אלא דק' ליה על אדום שבאדומים ואהא משני ליה דוודאי כל מיני דמים יש לתלות במאכולת אלא דשאר מיני דמים תולה בהרגה מאכולת שבגוף ואדום שבאדומים אינו תולה אלא בהרגה מאכולת שבראש ועם כ"ז דבריך נכונים דלא מק' הש"ס וליחוש וכו' ודלמא מתני' מיירי באדום שבאדומים דלא דומה למאכולת שבגוף וע"כ דמק' הש"ס דלמא ממאכולת הראש בא לשם ואהא משני שפיר דא"מ בדוק או דחוק הוא לענין מאכולת של הראש אבל לענין שאר מאכולת שבגוף י"ל שאינו בדוק או דחוק אלא דמתני' מיירי בנמצא אדום שבאדומים דליכא למיתלי במאכולת שבגוף דלא דמי' ליה וכ"ז ניחא לדברינו דאע"ג דמתני' סתמא קתני לא מיירי בכל גווני מיהו השתא דאתי להכי י"ל דוודאי מתני' מיירי בכל מיני מראות דמים שנמצאו על שלה או על שלו חייבים בקרבן משום דמאכולת של הראש ושל שאר הגוף א"מ בדוק הוא או דחוק הוא אלא דהני מינים של מאכולת דרביתיהו התם קיי"ל לחז"ל שאין דמם דומה כלל לשום מראה טמאה ומתני' ע"כ מיירי בידוע שהוא מראה טמאה דאל"כ קרבן לא מחייב ומש"ה חייבים בקרבן דהא ליכא למיתלי במין כינים דרביתיהו התם דדמם אינו דומה למראות דמים הטמאין ושאר מאכולת הן שבגוף או של ראש א"מ בדוק הוא או דחוק וכ"ז בימיהם שהיו בקיאים לפלות בין דם לדם אבל לדין שאין אנו בקיאים במראות הדמים יש לתלות במיני כנים אלו כן היה נראה לומר אלא מה דקשי' ע"ז מה שפסק הרשב"א והש"ע בסי' ק"ץ בבדקה בעד הבדוק לה ונמצא עליו דם אפי' פחות מכגריס ואפי' מאכולת מעוכה בו אפ"ה טמאה והיינו משום דקיי"ל דא"מ בדוק הוא ולדברינו קשה אמאי טמאה לדין דאין אנו בקיאים במראות הדם יש לטהר במאכולת רצופה בו ויש לתלות שמן המאכולת דרביתיהו התם הוא ומן הש"ס אין ראייה וכמ"ש ומיהו קשיא זו קשה גם למ"ש אמ"ו בעל שב"י שמחלק בין דורות הראשונים שהיו מגלחין מקום השער לזמנינו שפסק הרשב"א והטור והש"ע מתנגד לזה שכ' לדין זה אף בזמנינו: מיהו י"ל דהתם מיירי בסתם נשים שלא נמצאו בהן מין כנים הללו וכיון דליכא למיתלי אלא במאכולת של שאר הגוף וכיון דא"מ בדוק הוא אמרינן דמעלמא נפל אבל בנשים שדרכן בכך שנמצאו מיני כנים הללו ודאי דתלינן אף דאין להבחין בטיפות הללו אם הם עגולים או לאו וכמ"ש ל מיהו אכתי פש לברורי הא דמוכח מהרשב"א בתה"א דלא הקיל אלא בטחתו בירכה והוא עגול אבל אם ידוע שהדם בא מא"מ לא תלינן במאכולת אפי' אי לאו א"מ בדוק הוא דהא חשש לפי ר"ח שפי' דקו' המק' וליחוש כו' הוא בנמצא על שלו וכו' הא אלו נמצא על שלה אף למאי דס"ד ולא אסיק אכתי דא"מ בדוק הוא מ"מ חייבים בקרבן כיון דשכיחא דם המקור אלא דהרשב"א כ' שכך נראים הדברים הואיל וטחתו בירכה ר"ל שאינו ידוע שמן א"מ בא הדם ודמיא להא דאמרינן שכל הטמאות כשעת מציאתן ובמקום מציאתן וכמ"ש ל וכיון דבנ"ד ידוע שהדם בא מא"מ א"כ י"ל דלא תלינן

במאכולת: מיהו אחר העיון יש לומר דשאני הכא וכמו שכתבת דהרשב"א לא קאמר אלא דלא תלינן במאכולת מספיקא ולומר שמא מאכולת היה שם וטפי תלינן במקור דשכיחא טפי אבל בנ"ד שהכנים אלו מצוין באותן נשים תמיד ודאי דשכיחי טפי מדם המקור ותלינן אפ"ל לפ"ר ר"ח בכנים אלו גם עצמות הקרטין ושינוי צורתן מעידין דלאו ממקור אתיא ודומה למ"שהר"ן הביאו ב"י בסי' קצ"א וז"ל אע"פ שאין אנו בקיאים במראות הדמים אין היתר מצד המראה אלא מצד עצמות הדברים שהם מובדלים ונחלקים עכ"ל ואע"פ שכתב בתשובת ח"צ דהר"ן לא התיר אלא בבאים החצץ וחול אדום עם מ"ר דוקא דלא כט"ז אלמא דלא מהני שנוי צורתן לחוד יע"ש מ"מ הא כתבתי בתשו' שייחדתי לדין זה דלא כ"כ אלא היכא דליכא כאב אבל היכא שיש לה כאב שע"י הכאב נתברר שיש לה מכה בכליות שמוליד החצץ והחול אז טהורה אפ"ל באינן באים עם המ"ר וכמו שהארכתי שם ואף שבח"צ כ' דגם בכאב אין להקל באינן באים עם מ"ר שהר"ן לא כ"כ דמהני כאב אלא לסניף בעלמא היינו משום דס"ל להגאון ח"צ דכאב אינה כמכה יע"ש הא אלו ידעינן בודאי דמכה יש לה בכליות ודאי דתלינן החצץ והחול בכליות לכ"ע לפי שדרכן של כליות בכך וכמ"ש שם וא"כ בנ"ד בידוע שדרכן של כנים שמולידין טיפים כאלו כאשר הנסיון מעיד ע"ז וכמ"ש"ל ודאי דאין לחוש שמא גם מהמקור בא כדוגמת' וגם בלא"ה איכא כמה צדדים להקל בנדון זה וכמו שכתבתי שם בתשובה יע"ש ובפרטות שכבר העיד הגאון מהרשש"ך שם בתשובת שב"י סעיף ל"ט שכך היה עובדא לא באחת ולא בשתיים שקרה להם כן וצוה ליקח בגד פשתן רך ולחכך בא"מ (ור"ל למעלה מבית התורפה) וגם באותן שערות נולדו הני כנים וע"י חכוך נתמלא הבגד טיפין וכו' והואיל דאתברר לן דיש הני כנים קרוב לבשר הפנימי וע"כ יצא הדבר בהיתר בהסכמות גדולי חקרי לב עכ"ד ומעשה רב: ועתה אבא על סדר דבריך הנוגע לפלפולא מה שהקשית על השב יעקב בסי' מ"ג דלהכי מקשי בפשיטות וליחוש דלמא דם מאכולת ולא ניחא ליה לאוקמי מתניתין דמיירי בדאיכא גריס ועוד משום דס"ל להש"ס דעל בשרה טמאה אפילו בפחות מכגריס ועוד טמאה מספק ואם כן ע"כ מה דתני במתניתין בנמצא על עד שלו או שלה דטמאין קאי אפ"ל על פחות מכגריס ועוד כיון דהאמת כן הוא דאפ"ל פחות מכגריס ועוד נמי טמאה ומתני' נקט בחד שיטה טמאין וחייבין עליו בקרבן וודאי בכה"ג דאיירי טמאין כה"ג חייבין עליו בקרבן דבחד בבא כהאי אין לחלק ולומר דטמאין איירי אפ"ל בפחות מגריס וחייבים בקרבן איירי בגריס ועוד לכך פריך שפיר דוודאי על טמאין לק"מ די"ל לחומרא טמאין רק היאך נחייב קרבן מספק עכ"ל וע"ז הקשיתי דהא ע"כ הא דתני במתניתין ברישא טמאין היינו טמאין ודאי לשרוף עליה תרומה וקדשים וכפירש"י שם דאלו טומאת ספק אפילו באחר זמן תני בסיפא דטמאין מספק וא"כ ע"כ ברישא מיירי לענין טומאת ודאי וא"כ אף לענין טומאה מיירי מתניתין ביתר מגריס דבפחות מגריס ועוד אף דטמאה לשיטת הרמב"ם מ"מ אינה אלא טומאת ספק וכמ"ש הוא בעצמו דכיון דס"ל להמק' דלא מייתי קרבן ע"ז משום דאיכא למימר דממאכולת היא ה"נ דאין שורפין עליה תו"ק וכפירש"י להדיא ע"כ דבריך יפה תפסת עליו ואין לדבריו שום התחלה ולכאורה היה אפשר ליישב דבריו אע"פ שאין זה לשונו דהכי מק' מדתני סיפא נמצא על שלה לאח"ז טמאים מספק לענין טומאת ספק מיירי אפילו בפחות מגריס דכן הוא האמת לשיטת הרמב"ם א"כ ה"ה

ברישא מיירי בכה"ג ומש"ה מק' שפיר וליחוש וכו' מיהו גם זה יש לדחות דאף בסיפא למאי דס"ד השתא דיש לתלות במאכולת אפילו בא"מ מיירי ע"כ בדאיכא גריס ועוד דאל"כ אף מספקא א"א לטמא להבעל דהא ס"ס הוא דדלמא ממאכולת אתיא ואת"ל דמגופה חזי' שמא בשעת בעילה לא ראתה: ומה דקשי' לך על הב"י שכתב בדין בדקה בעד הבדוק לה וטחתו בירכה ונמצא עליו פחות מגריס ועוד שכתב הרשב"א טהורה בעגול וז"ל והטעם מבואר דכיון שלא הרגישה רגלים לדבר שלא בא מגופה ולפיכך תולין במה שאפשר לתלות הלכך פחות מגריס ועוד תלינן בדם מאכולת כל שטחתו בירכה או נתנתו תחת הכר אבל כשהוא כגריס ועוד דנפקא לך מחשש דם מאכולת אמרינן כיון שקנחה בעד בדוק זה ואין אנו יכולין לתלות בדם מאכולת מפני שהוא יותר מגריס ועוד ודאי מגופה שקנחה בו הוי וטמאה נדה ודאי ולא מספקינן לה וכו' עכ"ל והקשית דל"ל הך טעמא הואיל דלא ארגישה ת"ל כיון דהוא עגול ואין דרך דם קנוח להיות עגול מש"ה תלינן במה דאפשר למיתלי ומכח זה רצונך להוכיח דאף דם קנוח אפשר בעגול אלא דם מאכולת שאינו בא ע"י קנוח אין דרכו במשוך לאו ראייה היא די"ל מש"ה הוכרח הב"י לטעמא הואיל דלא הרגישה דאי משום הוכחה הואיל והוא עגול קשיא אמאי בנמצא יתר מגריס טמאה אפי' בעגול הא כיון דעגול הוא וודאי מירכה הוטח וא"ל הא ליכא למיתלי במידי משום דהוא יתר מגריס וא"כ וודאי מגופה אתיא ז"א דהא הרשב"א ס"ל דהא דאמרינן בש"ס וטחתו בירכה מיירי אף שטחתו בירכה במקום שהדם מן המקור בא ויכול לפול שם דהא כתב וז"ל פירש"י ולא תטמא משום נדה אלא משום כתם כדין הנמצא בירכה לבדו מכלל דמיירי במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם דאי במקום שאין דם ממקור יכול לפול אפי' משום כתם ליכא עיי"ש בתה"א וא"כ קשה במקום שדם ממקור יכול לפול שם היה לנו לתלות בעגול דלאו ע"י בדיקת עד אתיא אלא דמן המקור נפל על הירך ומשם הוטח על העד וא"כ אמאי טמאה נדה דלא היה לך לטמא אלא משום כתם דהא כיון שנפל על הירך שלא בהרגשה אינה טמאה אלא משום כתם לכך הוכרח הב"י לומר דהך לחודא שהוא עגול לאו הוכחה היא אלא עיקר הוכחה הוא הואיל ולא ארגשה אמרינן מעלמא אתיא אבל היכא דליכא למתלי דמעלמא אתיא ובודאי מגופה אתיא מסתבר למתלי שבא ע"י בדיקת עד וטעתה וסברה דהרגשת עד הוא ובאמת הרגישה ומש"ה טמאה נדה אבל היכא דאפשר לומר דמעלמא אתיא טפי מסתבר למיתלי דמעלמא אתיא מלומר שהרגישה אלא שטעתה וסברה הרגשת עד הוא דזה ג"כ לא שכיחא ואפ"ה במשוך טמאה נדה שחזקת משוך מקנוח הוא: אלא שדברי ב"י בלא"ה צ"ע וכמ"ש בחדושי סימן קפ"ג והבאת בכתבך במ"ש דטעמא הוא הואיל ולא ארגשה מש"ה תלינן במאכולת בטחתו בירכה ובהניחתו תחת הכר אם הוא עגול מוכח מדבריו דדוקא בלא הרגישה הוא דתלינן במאכולת אם הוא עגול אבל אם הרגישה לא תלינן במאכולת ואפילו עגול ואלו בריש פ' הרואה כתם מוקמינן הא דעד שהיה נתון תחת הכר והכסת דמיירי בהרגישה ואפ"ה עגול טהורה ואמרינן דמה דהרגישה היה הרגשת העד ולפ"ז צ"ל הא דתלינן לקולא כ"כ אפילו בהרגישה טעמיה הואיל שהוא עגול רגלים לדבר שלא מקנוח אתי' דדם קנוח אינו עגול וכפי' רש"י שם וכמ"ל וכן יש להקשות לכאורה על הרשב"א בתה"א דמוכח דס"ל גבי טחתו בירכה דאם הוא יתר מגריס דטמאה משום נדה אפילו בעגול דהא כתב שם

וז"ל ועוד דהא משמע דכיון דאיירי הכא בעד הבדוק ובעד שאינו בדוק ופלגינן בינייהו בדין בטחתו בירכה ובדין הניחתו בקופסא ולא מפלגינן בהדיא בשעורין אלמא תרווייהו חד שעורא אית ליה ולכאורה אין זה הוכחה דהא אכתי גמ לדידיה קשיא דה"ל לחלק בין השעורין הא בעד שאינו בדוק כ"ע ס"ל דבפחות מגריס ועוד טהורה בין עגול ובין משוך כדמוכח מכל הפוסקים ואלו בדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה אינה טהורה אלא בעגול אבל לא במשוך וע"כ צ"ל דלדידיה ניחא מש"ה לא מפליג בינייהו בשיעורין לפי דהא דבדקה בעד הבדוק וטחתו בירכה מיירי בין בעגול ובין במשוך לפי דבעגול אין חילוק בין עד הבדוק וטחתו בירכה ובין עד שאינו בדוק דלעולם בפחות מגריס ועוד טהורה מש"ה לא מפליג בשעורין בינייהו וכיון שכן דהאי דעד הבדוק וטחתו בירכה מיירי אפילו בעגול וכשהוא יתר מגריס טמאה נדה א"כ ק' כיון דס"ל להרשב"א דטחתו בירכה מיירי אפילו במקום שהדם מן המקור יכול לפול שם א"כ אמאי תהא טמאה נדה ה"ל למימר כיון דעגול הוא רגלים לדבר שמן הירך הוטח על העד ואע"ג שהוא יותר מגריס הא י"ל דמן המקור נפל לשם וכיון דלאו בהרגשה נפיק אינה טמאה אלא משום כתם דהא בפ' הרוואה כתם מוקמינן הא דעד שהוא נתון תחת הכר וכו' מיירי בהרגישה ואפ"ה עגול טהורה משום דרגלים לדבר הוא דלאו מגופה אתיא הואיל שהוא עגול ותלינן להרגשה בטעות דהרגשת עד היתה וסברה דהרגשת המקור הוא ואם כן ה"ה בטחתו בירכה והוא עגול מיהו איכא למימר דשאני בהא דטחתו בירכה כיון דהאי דם וודאי מגופה אתיא ואיכא למימר דמן המקור נפל על ירכה ושלא בהרגשה אתיא ואיכא נמי למימר דמן המקור בא על העד בשעת בדיקה ובהרגשה אתיא ודסברה דהרגשת עד הוא וטפי מיסתבר לומר דמן המקור בא על העד בשעת בדיקה ובהרגשה אתיא אלא דסברה דהרגשת עד הוא מלומר דמן המקור נפל תחלה על הירך ושלא בהרגשה אתיא כיון דחזקת דם שבא בהרגשה מש"ה לא מהני מה שהוא עגול משא"כ בההיא דעד שנתון תחת הכר יש לתלות דמעלמא אתיא הואיל שהוא עגול ועוד יש ליישב בדרך אחר דברי הרשב"א ואין להאריך בזה: אך דברי הב"י קשיא שכתב הטעם הואיל ולא הרגישה מש"ה תלינן בעגול והניחתו תחת הכר דהא בגמ' מוקמינן דמיירי בארגשה וכמש"ל ובחדושי שם כתבתי לתרץ דברי הב"י דס"ל דהא דמוקמינן התם הא דהניחתו תחת הכר כו' דמיירי בארגשה היינו למאי דס"ד התם דהא דאמר שמואל בדקה קרקע עולם ומצאה עליו דם דטהורה לגמרי קאמר דטהורה אפילו מדרבנן ומש"ה קשיא ליה מהא דעד הנתון תחת הכר וכו' והוכרח לשנויי דמיירו בארגשה וכו' אבל למאי דמסקינן דמודה שמואל דטמאה מדרבנן ואם כן מעיקרא ל"ק מהא דעד הנתון תחת הכר דא"ל דמיירי בלא ארגשה אפ"ה טמאה מדרבנן במשוך עכ"ד וע"ז כתבת אלי והקשית דהא אף לפי המסקנא ס"ל להב"י דאף דלא ארגשה מ"מ ע"י בדיקת עד יש לומר דארגשה וסברה דהרגשת עד הוא וטמאה מדאורייתא דהא לפי מה דס"ל להב"י דמש"ה כתב הרשב"א דטהורה בפחו' מגריס ועוד והוא עגול וטחתו בירכה כיון דלא ארגשה רגלי' לדבר הוא וא"כ ס"ל דהש"ע מיירי בלא ארגשה דהא הרשב"א מוכיח כן מהש"ס מדלא מפליג בשעורא בין עד בדוק וטחתו בירכה ובין עד שאינו בדוק והניחתו בקופסא אלמא לתרווייהו חד שעורא הוא דבפחות מגריס ועוד טהורה לפי דברי ב"י מש"ה טהורה הואיל ולא ארגשה רגלים לדבר דממאכולת אתי א"כ מוכח דס"ל דהש"ס דמיירי בלא

ארגישה ואפ"ה אמרינן ביתר מגריס טמאה נדה וק' אמאי טמאה נדה הא לא ארגישה ולא תהא טמאה אלא בכתם מד"ס וע"כ צ"ל דמש"ה טמאה נדה דאמרינן דארגשה וסברה הרגשת עד הוא ומש"ה טמאה מדאורייתא ואם כן ק' לפי דברי ב"י מעיקרא מאי דוחקי' דהש"ס לאוקמי בדארגשה ה"ל לאוקמי בדלא ארגשה ואפ"ה טמאה משום דאמרינן דארגשה וסברה הרגשת עד הוא א"ו דס"ל להש"ס במוחלט דאפילו בארגשה נמי טהורה כיון דהוא עגול רגלים לדבר הוא דטעתה וסברה דהרגשת מקור הוא ולא היה אלא הרגשת עד וא"כ ניחא ליה לאשמועינן רבותא דאפילו בכה"ג דטהורה אבל אי נימא דהא ליתא לפי המסקנא ואין זה סברא מוחלטת א"כ מעיקרא מי דוחקי' לאוקמי בכה"ג דהא היה אפשר לשנויי תי' מה שהוא סברא מוחלטת דמיירי בלא ארגשה וכמ"ש ע"כ דבריך ובאמת קו' זו בלא"ה ק' להפוסקים דס"ל דאף דלא ארגישה והיכא דליכא למיתלי במידי דמעלמא אתיא אז היא טמאה מדאורייתא ואמרינן דארגשה וסברה דהרגשת עד הוא א"כ מנ"ל לתרץ דמתני' מיירי בהרגישה ואפ"ה מקילין בעגול וכה"ג במאי דמשני התם כן על מתני' דנמצא על שלה ובעושה צרכיה דמנ"ל להקל כ"כ ה"ל לשנויי דמיירי בלא הרגישה אלא דאנן אמרינן דהרגישה וטעה וכן הק' הגאון מהר"ג בס' שב"י גם קשי' לי למאי דמוקי הש"ס הא דעד הנתון תחת הכר דמיירי בדארגשה וא"כ צ"ל הא דמקילין כ"כ היינו הואיל שהוא עגול ואיכא רגלים לדבר דמן מאכולת אתיא אכתי קשיא מ"ט דרבנן דפליגי אר"א ב"צ כדמסקי הש"ס ס"פ הרואה כתם דרבנן פליגי מהא דאמר שמואל הלכה כר"א ב"צ מכלל דרבנן פליגי ומוכח התם דרבנן לקולא פליגי וס"ל דטהורה אפ"ה במשוך וכפ"י הרמב"ם בפ"י המשניות שם וא"כ אי מיירי בדארגישה מ"ט דרבנן דמטהרי אפ"ה בהרגישה ובמשוך: תו קשיא לי למאי דמוקי הש"ס התם הא דנמצא על שלה וכו' דמיירי בהרגישה א"כ מאי מק' הש"ס בפ' כה"י וליחוש דלמא דם מאכולת הוא ולפי פירש"י הקו' קאי גם אנמצא על שלה וכן תפס הרשב"א בתה"א לפירש"י עיקר ואי דמיירי בהרגישה מה"ת לתלות במאכולת לומר שטעתה בהרגשה טפי מסתבר שלא טעתה דבשלמא בנמצא לאחר זמן י"ל אע"ג דהרגישה יש לתלות בטעות לפי שאין דרך דם להתעכב כ"כ בביה"ח גם בהא דאשה שעשתה צרכיה י"ל נמי דמה"ט תלינן הרגשה בטעות לפי שאין דרך דם נדה לבוא עם מ"ר אבל הא דמקשה וליחוש שמא דם מאכולת אפ"ה בנמצא על שלה קשיא דאי מיירי מתני' בדארגשה א"כ מה"ת לומר דהרגשה דידה בטעות היה אדרבה מדהרגישה וודאי מגופה אתיא גם הסוגיא דשבועות דף י"ח ע"א אי אפשר להלום דמוקי לה בשלא סמוך לווסתה ואפרישה ומק' אזה והא נמצא קתני וכו' ומכח זה הדר מהאי אוקמתא ומוקים לה בסמוך לווסתה ואכניסה יע"ש מאי קו' דלמא לעולם אפרישה הוא דמחייב והא דקתני נמצא כו' דהא למאי דמוקי הש"ס הכא ע"כ בהרגישה מיירי וא"כ דלמא מש"ה חייב אפרישה לפי שהיא אמרה שהרגישה והיה לו לפרוש ולא הוי אונס וא"כ שפיר קתני לשון נמצא דאח"כ נתברר שראתה והרגשת דם היה וא"ל דס"ל להש"ס דאפ"ה לא שייך למיתני לשון נמצא דנמצא משמע שהוא דבר חדש ולא עלה על הדעת מעולם שיהיה נמצא דם אבל אי מיירי בהרגשה לא שייך לשון נמצא רק ה"ל לומר היה על שלו או על שלה וכ"כ בס' ת"ח שם בהדיא דמש"ה לא מוקים הש"ס דמיירי בהרגישה דא"כ לא שייך לשון נמצא ע"ש א"כ הדרא קו' לדוכתיה איך מוקים לה בפ' הרואה בארגשה מאי לשון

נמצא וא"ל דס"ל להש"ס דאי מיירי שלא ראתה דם ממש רק שאמרה שהרגישה אפ"ה לאו בר קרבן הוא דאנוס הוא דכיון די"ל דהרגשת שמש הוא אף הבעל חושב כן דמה"ת שתראה כיון שעדיין אין זמנה לראות וע"כ דמיירי דאמרה נטמאתי וכפירש"י וכ"כ בס' כו"פ ואין זה נכון דאכתי קשיא אמאי הדר מאוקמת' זו הא איכא לאוקמי בסמוך לוסתה ומשום פרישה וכמ"ש התוס' שם דה"מ לאוקמי הכי ומיירי דלא אמרה נטמאתי רק דאמרה שהרגישה ומהשתא וודאי דלאו אנוס הוא כיון שאמרה שהרגישה שהוא סמוך לוסתה היה לו להבעל לחשוב שמא ראתה א"ו צ"ל דס"ל להש"ס דגם בזה לא שייך לשון נמצא וכנ"ל וא"כ איך מוקים הש"ס בפ' הרואה דמיירי בארגישה לכן נראה לכאורה בפ"ה הש"ס הא דמוקי דארגשה וכו' לאו שהיא אומרת שארגישה רק באמת היא לא ארגשה רק שאנו אומרין הא דלא ארגשה לפי שהיא טעתה וסברה דלא הרגישה ותלתה הרגשה במידי אחרנא ואף שהלשון דחוק בש"ס לפ"ז מ"מ בע"כ צ"ל כן מכח קושיא הנ"ל וכן מטין דברי הרשב"א במ"ה דף קס"ח ע"א שהבאתי כמה פעמים בחדושי וז"ל במ"ה שם ודכוותיה ודאי בעד הבדוק בין עגול בין משוך טמאה נדה דוודאי מגופה אתיא ובהרגשה אתיא אלא דסברה הרגשת עד הוא כדאיתא בפ' הרואה עכ"ל מדכ' בפשיטות כדאי בפ' הרואה משמע דס"ל דכן הפ"ה בסוגיא שם וכ"נ מן הר"ן בחדושי ד"ג ועיין בשו"ת פ"י חי"ד סי' א' מ"ש על מהרי"ו במה שדחק עצמו בפ"ה הסוגיא דמשני לעולם דארגשה דה"פ שהיא אמרה שהיא מסופקת מה היתה הרגשתה אם הרגשה מידי אחרנא יע"ש והוא קרוב למה שכתבתי וכ"כ בס' כו"פ סימן קפ"ג דיש לפרש כן הא דאמר הש"ס לעולם דארגשה ר"ל דאנן הוא דאמרין דארגשה אלא דסברה וכו' אבל באמת היא לא אמרה שהרגישה דאלו אמרה שהרגישה לא היו תלינן להקל אך אחר העיון ראיתי דהתוס' שם ע"כ לא ס"ל לפרש כן שהרי כתבו בד"ה אימור הרגשת שמש וז"ל וא"ת אמאי לא נקט הרגשת מ"ר כמו לעיל ואע"פ שלא הטילה עכ"ל ואם היו מפרשי דהא אמר הש"ס לעולם דארגשה כמ"ש דהיא אמרה דלא ארגישה אלא דאנן אמרינן דארגישה והיא מטעה דקטעתה א"כ מאי הקשו דלמא הרגשת מ"ר וא"כ ע"כ צ"ל דה"ק דהיא אמרה שלא הרגישה אלא דאנן אמרינן דהרגישה ומאי דאמרה דלא הרגישה לפי דסברה דה"ר הוא ק' דאיך אפשר לשנויי הכי דא"כ הדרה קו' לדוכתיה על שמואל דאמר בדקה קרקע עולם וכו' דטהורה אמאי תהיה טהורה דהא איכא למיחש לשמא הרגישה ומה דאמרה דלא הרגישה לפי שסברה דהרגשת מ"ר הוא דהא השתא לפי קושי' התוס' אפי' מזמן קרוב נמי אמרינן דסברה מ"ר הוא וא"כ מ"ט דשמואל א"ו דהתוס' ס"ל הפ"ה בגמרא כפשטא וכ"כ בחדושי ובס' כו"פ כ' דתוס' כאן ס"ל דהפ"ה בגמ' הוא דלא אמרה שארגישה אלא דאנן אמרינן אלא שהתוס' במס' שבועות בסוגיא שהבאתי לעיל ס"ל הפ"ה בגמ' כפשוטי' שהיא אומרת דארגישה ואין דבריו נכונים ואדרבה איפכא מסתברא דהתוס' במסכת שבועות ס"ל הפ"ה בסוגיא דכאן דהא דאמר הש"ס לעולם דארגישה היינו דאנן אמרינן דארגישה אבל היא אומרת דלא ארגישה אבל אלו אומרת דארגישה אפי' לאחר זמן חייבים בקרבן דמסתמא בשעת ביאה היה הדם כיון דארגשה וכקו' המק' ולא הוי תלינן הרגשה במידי אחרנא כיון דאמרה בהדיא שהרגישה אבל להחמיר אמרינן דהיכא דלא הרגישה אמרינן דהרגישה ומטעה דקטעתה לפי שחזקת דם שבא בהרגשה מש"ה אותיום טמאין וחייבין בקרבן משא"כ

לאחר זמן פטורים דרגלים לדבר לפי שאין דרכו של דם להתעכב וכ"כ י"ל דאח"כ בא הדם בשעת בדיקה ואז הרגישה אלא דסברה הרגשת עד הוא ולפ"ז ניחא מ"ש התוס' שם ד"ה והא נמצא קתני תימא דעדיפא מיניה המ"ל מהא דתני סיפא נמצא על שלה טמאה מספק ופטורים מקרבן ואמאי פטור כיון דאמר נטמאתי עכ"ל וע"ז הקשה בס' כו"פ דמהא לא ה"מ להקשות דהמ"ל דאיירי שאמרה הרגשתי פתיחת המקור מש"ה לאחר זמן פטורים דמסתמא לאח"כ בא הדם לפי שאין דרכו של דם להתעכב וכדמוקי הש"ס דמיירי בארגישה ואפ"ה לאחר זמן פטורים וכ"כ בס' ת"ח ולפמ"ש לק"מ דס"ל להתוס' כפי' השני דאוקמי הש"ס בדאמרה שלא הרגישה אלא דאנן אמרינן שהרגישה אבל בדאמרה שהרגישה ס"ל להתוס' דבהא לא היו פטורים מקרבן אפי' לאחר זמן וכנ"ל אך התוס' בפ' הרואה ע"כ ס"ל הפי' בסוגיא כפשטיה מיהו על הב"י לק"מ במ"ש דלא תלינן להקל בהניחתו תחת הכר אלא בלא הרגישה די"ל דס"ל הפי' בסוגיא כמ"ש וכמו שנראה מדברי רשב"א במ"ה שהבאתי לעיל וכנראה מתוס' במס' שבועות וכן נראה מס' תה"ד בפסקיו סי' מ"ז שהבין כן הפי' בגמרא דמיירי בדאמרה שלא הרגישה ואנן אמרינן דהרגישה שכ' שם וז"ל דרואה מ"ת נמי אין מרגשת דאי מרגשת דנפתח החדר פשיטא דטמאה אלא אמרינן הרגשת שמש הוא וכו' וחשיב ליה ספקא דאורייתא עכ"ל ואי ס"ל דתלינן להקל אפי' בדארגישה ואמרינן דהרגשת שמש הוא א"כ מאי ראייה מייתי דלמא התם מיירי בדארגישה ואפ"ה אינה אלא ספק דשמא הרגשת שמש הוא וא"ל דס"ל דלא אמרינן דטענה אלא היכא דאיכא רגלים לדבר כגון שנמצא הדם לאחר זמן וכנ"ל ז"א דרואה מ"ת נמי איכא רגלים לדבר שאין דרכה של אשה לראות מ"ת וכמ"ש הב"י סי' קפ"ז ותו דהא מקשה הש"ס על האי דנמצא על שלה וליחוש דלמא דם מאכולת ולפירש"י מקשה אפי' בנמצא על שלה ודליכא רגלים לדבר והאי מתני' מוקים לה בדארגיש אפ"ה מק' דנימא שהוא ספק דלמא דם מאכולת הוא א"ו דס"ל כפי' השני שכתבנו: ומיהו למ"ש בס' פ"י דמהרי"ו ס"ל הא דקאמר בש"ס לעולם דארגישה ה"ק שהיא אומרת שהרגישה ואינה יודעת מה הרגישה מש"ה תלינן הרגשה זידה במידי אחרינא כיון שהיא עצמה אומרת שהיא מסופקת יש ליישב ג"כ דברי הב"י ומ"ש בס' הנז' דמתוס' לא משמע כן לק"מ ועיי"ש מיהו אף אם נאמר הפי' בגמרא כפשטיה דהיא אומרת שהרגישה כו' מ"מ כיון דתלינן להקל ואמרינן שטענה מכ"ש דיש לחוש להחמיר אע"פ שאמר שלא הרגישה א"ל דהרגישה וטעת' וסבר שהוא הרגשת מידי אחרינא עד או תשמייש ובאמת היתה הרגשת המקור: ועפ"י הדברים האלה אמרתי לתרץ מה דק' לן במה דגרסינן בדף י"ב בעי מיניה ר' אבא מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה בחטאת כו' א"ל לא תבדוק ותבדוק ומה בכך א"כ לבו נוקפו ופורש עיין בהר"ן שפי' דהוא מבעי' ליה אם שבח הוא לה לבדוק או לאו והשיב לא כלומר דאינו רשאי ושאל ותבדוק ומה בכך דאני לא שאלתי רק אם הוא שבח או לאו אבל דלא תהא רשאי לבדוק מה"ת לא וא"ל דאינו רשאי כדי שלא יהא לבו נוקפו ופורש ע"ש שפי' כן באבעי' קמייתא וה"ה הכא שהפי' כן וקשה דאמאי שאל אם היא מחוייבת לבדוק כדי לחייב בעלה חטאת דמשמע דהוא חייב ולא היא ואמאי הא במתני' תני בין נמצא על שלו או על שלה אותום חייבי' בקרבן ועו"ק דלקמן דף ט"ז ע"ב אמרינן אר"א אר"ח ב"א א"ר בדקה בעד ואבד אסורה לשמש עד שתבדוק מתקיף לה ר' אילא אילו איתא

מי לא משמשה ואע"ג דלא ידעה השתא נמי תשמש א"ל רבא זו מוכיחה קיים וזו אין מוכיחה קיים ופירש"י וז"ל זו מוכיחה קיים הרי העד לפנינו ולמחר תראה בו ומהני ליה לטהרות וכו' וגם אם ימצא דם באותו שלפני תשמיש תביא חטאת כפרתה עכ"ל דלמה נקט רש"י דהיא מביא חטאת כפרתה הלא גם הוא חייב בקרבן חטאת ונראה לתרץ דהא בלא"ה ק' דמה מבעי' ליה לר"א אם האשה תבדוק בשיעור וסת כדי לחייב בעלה הא לא משכחת ליה חיוב חטאת כלל דהא למאי דמסקינן בסוגי' דשבועות שהבאתי לעיל דלא משכחת שום חיוב חטאת אם טמאה בשעת תשמיש אלא בבעל סמוך לוסתה וקסבר יכולני לבעול הא לא"ה ליכא לחיוב חטאת לפי שהוא אנוס וא"כ הכא במאי מיירי אי בבעל סמוך לוסתה מה השיב א"כ לבו נוקפו ופורש יפרוש ויפרוש ולא יבעול עוד סמוך לוסתה ומי עבדינן תקנתא לרשיעא או לע"ה שיחזור ויבעול סמוך לוסתה דהא אם יבא לב"ד ויחייבוהו חטאת יאמרו לו לפי שבא עלי' סמוך לוסתה ומש"ה חייב חטאת ומכח זה יפרוש ולא יבעול עוד סמוך לוסתה ואי מיירי בבעל שלא בסמוך לוסתה א"כ אין כאן חיוב קרבן כלל ונראה לתרץ ע"פ מ"ש בכ"מ פ"ה מהלכות שגגות ובב"י סס"י קפ"ה וז"ל ומיהו אפשר דהא דחביב ליה אנוס היינו בשבדקה לפני התשמיש אבל אם לא בדקה קודם תשמיש לא חשיב ליה כאנוס דכיון שהרמב"ם סובר דאם אין לה וסת אסורה לשמש עד שתבדוק ואפילו יש לה וסת דרך הצנועות לבדוק כל שלא בדקה לאו אנוס הוא עכ"ל וצ"ל דמיירי בגוויני שנמצא לאחר תשמיש וידוע שהדם ראתה מקודם תשמיש כגון שנמצא בעד שבדקה בו לפני תשמיש או בחלוק שלבשה קודם וכה"ג דאל"כ דלמא בשעת תשמיש ראתה ומה היה מועיל אלו היתה בדקה קודם תשמיש כיון שאז לא ראתה וכה"ג הק' בס' המלחמות שם במס' שבועות על בעל המאור שכ' ג"כ כדברי הכ"מ א"ו דמיירי בגוויני דכתיבנא היוצא לנו מדברי הכ"מ דאפילו באשה שיש לה וסת דקיי"ל דא"צ לבדוק לפ"ת מ"מ כיון דקיי"ל דהצנועות בודקות א"ע אע"ג שאינן מחויבות מ"מ לא מקרי אנוס דהיה לו לאסוקי אדעתא לשמא ראתה שהרי חז"ל אמרו דהצנועות יבדקו משום חשש שמא ראתה או משום חימוד תשמיש ראתה עתה ה"ל לאסוקי אדעתא ולצוות לבדוק ולא מקרי אנוס בהכי ואין להקשות לפ"ז מאי מק' הש"ס התם אי בשלא בשעת וסתה אנוס הוא הא לשיטת הרמב"ם לא הוי אנוס הא איכא לאוקמי בשלא בדקה א"ע קודם תשמיש וא"כ לשיטת הרמב"ם לאו אנוס הוא ז"א דלק"מ דהא סוגיא דהתם אזלי אהא דתני' היה משמש עם טהורה ואמרה לו נטמאתי דיודעת דהשתא בשעת תשמיש נטמאת וא"כ זו שהרגישה שעתה נטמאת בשעת תשמיש ומעיקרא טהורה היתה וכ"מ בשו"ת ח"צ סי' מ"ו א"כ מה היה מועיל הבדיק' שקודם התשמיש א"כ אפי' לא בדקה מקודם התשמיש נמי אנוס הוא גם הא דמק' התם ממתני' דנמצא על שלה כו' ומוקי לה בסמוך לוסתה ואכניסה וכו' דמשמע בשלא סמוך לוסתה אינו חייב בקרבן ולפי דברי הכ"מ הא אפשר לאוקמי אפי' בשלא סמוך לוסתה ובלא בדקה קודם תשמיש דז"א דאיך אפשר לחייב בקרבן דלמא בשעת תשמיש ראתה וא"כ מה היה מועיל בדיקתה שקודם תשמיש וכמ"ש ותו דמתני' דהתם קאי על מתני' שלפניו דרך בנות ישראל משמשות בב' עדים והצנועות מתקנין להן השלישי ועלה קאמר המתני' נמצא על שלה וכו' וא"כ מוכח דאפי' הצנועות שבדקו א"ע לפני התשמיש אפ"ה בנמצא א"ת חייבין בקרבן וכה"ג כ' בס' המאור שם מש"ה הוצרך לאוקמי בסמוך לוסתה

ולפ"ז י"ל דוודאי דמבעיא ר"א מר"ה וודאי דמיירי בשלא סמוך לוסתה דאי בסמוך לוסתה לא הוי פשיט ליה דלא תבדוק משום לבו נוקפו ופורש דיפרוש ויפרוש וא"ל דמיירי ביוצא לדרך שהתירו חז"ל לשמש בסמוך לוסתה וכמבואר בס"י קפ"ד דכיון שהתירו חכמים מקרי אנוס וכ"כ בס"י כו"פ ופשוט הוא א"ו דמיירי בשלא בסמוך לוסתה ומיהו לפי דברי הכ"מ כיון דחכמים אמרו דמדת צנועות הוא שתבדוק קודם תשמיש אע"ג דלא שוויה עליו לחובה מ"מ אי לא עביד כצנועות לא מיקרי אנוס שהיה לו למידק ולעשות כצנועות אבל להפוסקים דס"ל דאפי' מדות צנועות ליכא כיון שלא חששו כלל לשמא ראתה מקרי אנוס אע"פ שלא צווה לבדוק קודם תשמיש ועיין מה שאכתוב לקמן בזה וא"כ ה"נ אי נימא דשבח הוא לה שתבדוק עצמה מיד לאחר תשמיש ולחוש דלמא מחמת תשמיש ראתה א"כ כל בעל נפש אין לו לפרוש עצמו באבר חי דאע"ג שעל הביאה אנוס הוא מ"מ הפרישה היה לו לפרוש באבר מת בשלמא לפי המסקנא דהכא דמסקינן דלא תבדוק דלא יהא לבו נוקפו ופורש וחז"ל לא חששו כלל זה לבעלה לשמא ראתה מחמת תשמיש רק לטהרות משום מעלה בעלמא ולא חששו לשמא תראה א"ת אלא שתהיה מרבה לבדוק וכמ"ש הרמב"ן והר"ן אבל לא לבעלה ואפילו אם תרצה להחמיר אינו רשאי א"כ ה"ה הבעל אין לו להחמיר ולפרוש באבר מת ואפשר אפי' אם ירצה להחמיר על עצמו אינו רשאי וכמו שאכתוב לקמן כיון דחז"ל לא חששו לזה א"כ אינו רשאי כדי שלא יהא לבו נוקפו להבא וא"כ סוגיא דשבועות אזלא לפי מסקנא דהכא מש"ה לא משכח התם לחייב בחטאת אלא בסמוך לוסתה אבל למאי דס"ד באבעיא דר"א דחז"ל חששו לזה אף לבעלה לשמא ראתה מ"ת והיא משובחת אם תבדוק א"ע תוך שיעור וסת א"כ הבעל לאו אנוס הוא משום דגם הוא ה"ל עכ"פ לחוש ולפרוש באבר מת ולפ"ז ניחא הא דשאל דווקא כדי לחייב בעלה חטאת אבל היא אינה מחוייבת בחטאת דהא כתב המרדכי במסכת שבועות והובא בש"ע סימן קפ"ה דאם נטמאה בשעת תשמיש ופירש מיד באבר חי הוא מחייב בקרבן אבל לא היא דאנוסה היא ולא עברה מידי ולכן מבעיא ליה דווקא אם תבדוק כדי לחייב בעלה חטאת אבל היא פטורה בין על הכניסה ובין על הפרישה דאנוסה היא דהא מיירי שלא בשעת וסתה: ובוזה מתורץ מה דקשיא לן טובא על המרדכי שפסק דעל הפרישה באבר חי דהאשה פטורה דהא זה הוא נגד הסוגיא דשבועות שם דבעי לאוקמי המתניתין דנמצא על שלה דמיירי שלא בשעת וסתה וחייבים בקרבן אפרישה אמאי תני חייבים בקרבן דהא היא פטורה לדעת המרדכי ובע"כ צ"ל להמרדכי דבאמת ה"מ לדחות מזה דלא מיירי בפרישה אלא דעדיפא מיניה פריך מלשון המשנה מוכח דלא מיירי בפרישה דהא נמצא קתני דהא בלא"ה ה"מ לדחות דלא מצי מיירי בפרישה מכח סיפא וכמ"ש התוספות שם אלא ע"כ צ"ל דבלא"ה דחי שפיר א"כ ה"נ י"ל בזה אך ק' מנ"ל להמרדכי דין זה דהא לפי פשטי' דסוגיא' משמע דגם היא חייבת ולדברינו ניחא דהמרדכי הוכיח מסוגיא דהכא מדלא מבעי' לר"א דתבדוק אלא כדי לחייב בעלה מוכח דהיא פטורה וסוגיא דהכא בפרישה מיירי וכמ"ש ונראה מדברי הכ"מ דס"ל להפוסקים דס"ל דאף הצנועות א"צ בדיקה לפני תשמיש לבעלה אין לחייב קרבן אפי' אם ידוע שבא הדם לפני התשמיש אע"ג דהיה אפשר לו להבעל לצוות לה שתבדוק לפני התשמיש דהא כל עיקר דס"ל להפוסקים דלא תבדוק הוא מטעם שלא יהא לבו נוקפו ופורש ופירשו בתוספות שם בשם ר"ת כיון דרואה אשתו בודקת מחשב

שאם לא הרגישה לא היתה בודקת לפי שיודעת שחכמים לא תקנו לבדוק ולפ"ז י"ל כל זה אם היא בודקת מעצמה אז מחשב הבעל מסתמא הרגישה אחר שיודע' שחז"ל לא חייבו אותה לבדוק אבל כשהבעל מצוה לה לבדוק אז לא היה לו לחשוב שהרגישה ומה שבדקה הוא משום שצוה עליה שתבדוק ולפ"ז למה כתב הכ"מ דווקא להרמב"ם הוא דלא הוי אנוס אם לא בדקה קודם תשמיש הא אף לשאר פוסקים נמי לאו אנוס הוא דאע"ג דס"ל דאינו רשאי לבדוק משום שלא יהא לבו נוקפו מ"מ הבעל היה לו לצוות עליה שתבדוק א"ו דס"ל דכיון דחז"ל לא חששו לדבר אין לו להחמיר בזה כדי שלא יהא לבו נוקפו וכן הוכחתי בחדושי מתוספות שם ד"ה מהו למיעבד כהא מתניתין שהק' על פירש"י שפי' דבעי בדיקה וכו' הא אמר לעיל כל לבעלה לא בעי בדיקה וגם אין להחמיר ולבדוק דא"כ לבו נוקפו ופורש ע"כ דמה קו' דלמא הכי מבעיא ליה דאף דמסקינן לה לעיל דלא יהא לבו נוקפו ופורש מ"מ מבעיא ליה אם להבעל להחמיר ולצוות לאשתו שתבדוק: ובזה היה ניחא הא דאמר התם אמר ר"כ שאלתינהו לאינשי ביתיה דר"פ ודר"ה כי אתו רבנן מצריכו לכו בדיקה ע"כ דאע"ג דמסקינן דלא תבדוק מ"מ שאל אם הם מצריכים להו בדיקה דאז ליכא חשש שמא יהא לבו נוקפו ופורש ולא היו צריכין לדחוק כמ"ש התוס' דה"ק מי מצריכו לכו בדיקה להקיץ אתכם עד שתתיישב דעתכם להשיב אם היא טהורה שהוא דוחק דהא מי מצריכו לכו בדיקה אמרו א"ו התוספות ס"ל כיון דחכמים אמרו שהיא לא תבדוק כדי שלא יהא לבו נוקפו ואף הוא אין רשאי להחמיר ואם כן צדקו דברינו דאם היא אינה רשאי שתבדוק א"ע בכדי חיוב חטאת או חיוב א"ת כדי שלא יהא לבו נוקפו אף הוא אינו רשאי לפרוש באבר מת ולחוש שמא ראתה וכו"ז לפי המסקנא אבל למאי דס"ד דר"א דשבח הוא לה שתבדוק בכדי שיעור חטאת או א"ת אך הבעל אם בעל נפש הוא לא היה לו לפרוש באבר חי אלא באבר מת ואי לא עביד הכי ונמצא אחר כך דם בכדי חיוב קרבן מחייב קרבן על הפרישה אבל היא פטורה וכמש"ל ועיין בסוגיא דלקמן בדי"ז ע"ב דמשמע דחז"ל חששו לשמא מחמת חימוד תשמיש ראתה ומה"ט בעי ר"ז לומר דבעל נפש לא יבעול וישנה אא"כ יבדוק בעד בנתיים ורבא ס"ל דלא דא"כ לבו נוקפו ופורש והיינו כיון דלא חששו חז"ל לכך אין רשאי להחמיר אפילו בעל נפש: ומעתה נבא לתרץ במה שפירש"י שם דהיא תביא חטאת כפרתה דמשמע דהוא פטור דהא לפי הסוגיא דשבועות א"א לאשכוחי חיוב חטאת בשימש עם הטמאה שנטמאה בשעת תשמיש אלא בסמוך לוסתה דשלא בשעת וסת' אנוס הוא וא"כ ה"נ קשיא סוגי' זו דבמאי מיירי דודאי לא מיירי בשימש סמוך לוסתה דמאי אריא בשנאבד העד דאפילו מוכיחה קיים אסורה לשמש א"ו דמיירי בשלא סמוך לוסתה וא"כ ק' אמאי תתחייב בקרבן דהא אנוסים הם דאפילו במוכיחה קיים כיון דחז"ל אמרו שלא תבדוק ואפילו בעל נפש בועל ושונה לא יבדוק וכדמסיק רבא שלא יהא לבו נוקפו ופורש כמ"ש התוס' שם ד"ה לא יבעול וכו' וא"כ מאי ה"ל למעבד דוודאי אנוסים הם כיון שחז"ל התירו ולא חששו לכך לבעלה בודאי דאנוסים הם ופטורים מקרבן ונראה למאי דמסקינן בפ' הרואה בסוגיא שהבאתי לעיל דמן התורה אינה טמאה אלא עד שתרגיש בבשרה ומוקמינן המתניתין דנמצא על שלה בדארגישה וכו' וא"כ ה"נ א"א לחייב בקרבן אלא בדארגישה דאי לאו דארגישה אינה טמאה מן התורה וליכא קרבן כלל והן אם נפרש כפשטיה דהרגישה אלא שהיא טענה וסברה

דהרגשת שמש הוא או דנימא הפי' כמ"ש לעיל שהיא אמרה שלא הרגישה אלא דאנן אמרינן דודאי הרגישה לפי שחזקת דם שבא בהרגשה אלא שהיא טענה וסבר' שלא הרגישה והיתה תולה הרגשתה בשמש א"כ ודאי דהיא לאו אנוס' היא דהא אלו הוי רמי' אנפשה למידק שפיר בהרגשה היתה מבחנת ויודעת שהרגשת מקור הוא דהא החילוק שבין שוגג לאונס הוא כמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות שגגות וז"ל שהשוגג היה לו לבדוק ולדקדק ואלו בדק יפה ודקדק בשאלות לא היה בא לידי שגגה ולפי שלא טרח בדרישה וחקירה ואח"כ יעשה צריך כפרה אבל זה מה לו לעשות עכ"ל וא"כ ה"נ אלו דקדק' יפה בהרגשתה היתה מבחנת שפתיחת החדר הוא דודאי אין הרגשות דומות זה לזה וכמ"ש מהרי"ו גבי הרגשת מ"ר שאינו דומה להרגשת החדר ואפ"ה אמר בש"ס אימר הרגשת מ"ר הוא והיינו לפי שלא דקדקה יפה מש"ה לא מיקרי אונס אלא שוגג מש"ה חייבת בקרבן וכ"ז דהיא חייבת בקרבן אבל איהו ודאי דאנוס הוא ופטור מקרבן מש"ה פירש"י דהיא תביא חטאת כפרת' וא"ל א"כ למה לא מוקי הש"ס בשבועות להא מתני' אפילו בשלא בשעת וסתה ואפ"ה יש בקרבן דכיון שלא הבחינה בהרגשה וז"א דהא מתני' נמי תני חיובא בדידיה ואיהו ודאי אנוס הוא וא"ל דא"כ למה שאל ר"א לר"ה כדי לחייב בעלה חטאת דהא היא נמי חייבת בחטאת דהא מסתמא הרגישה וכיון שלא הבחינה ודקדק' להיות רמיא אדעתה אף היא שוגגת ז"א דלהכי לא נקט אלא כדי לחייב בעלה חטאת ולא נקט נמי דהיא תתחייב בחטאת דבשלמא אם אמרה שהרגישה אלא דסברה דהרגשת שמש הוא ואז שפיר י"ל דגם היא תתחייב בחטאת אבל היכא דאמרה שלא הרגישה אלא דאנן אמרינן ודאי הרגישה לפי שחזקת דם שבא בהרגשה מ"מ אין לנו לחייב' בחטאת דדלמא לא ראתה להדם אלא בשעת פרישה ואז היא פטור' כסברת המרדכי ומספיקא אינה מביאה חטאת אבל הבעל לעולם חייב בחטאת לפי שהיה לו לפרוש באבר מת וכיון דלאו מלתא דפסיקא הוא דהיא אינה מחויבת בחטאת אלא בדאמרה שהרגישה והיה קודם פרישה אלא דסברה דהרגשת שמש הוא אבל אי לא אמר' כן אינה מחויבת בחטאת וכמ"ש מש"ה ניחא ליה למנקט כדי לחייב בעל' בחטאת שהוא מלתא דפסיקא בין אמר' שלא הרגישה וא"ל דכ"ז ניחא למאי דאמר מעיקרא כדי לחייב בעלה בחטאת אבל דמבעי' ליה משום חיוב א"ת אמאי נקט לחייב בעלה א"ת הא איהי נמי תתחייב בא"ת ז"א כיון דהיא לא תתחייב בא"ת אלא מספקא שמא קודם שפירש הבעל חזיא להדם וכיון דאחר שפירש הבעל בדקה עצמה בעד שיעור בדיקה ובהצטרף נמי הזמן כדי שיעור פרישה זו מקרי אחר אחר ולא בר קרבן הוא ועיין ברשב"א שהבאתי בסי' קפ"ז שמיד אחר שיעור בדיקה הוא אחר אחר ולא בר קרבן הוא וכיון דא"א לחייב' בקרבן אא"כ אתה אומר לשמא קודם הפרישה חזי' לכולי האי ל"ח לה לענין קרבן ותו דהכא איכא ס"ס ולא מתחייב' מא"ת דספק שמא עכשיו בשעת בדיקה בא הדם ואין שום א' מהם מתחייב בקרבן ואת"ל דמקודם בא הדם שמא בשעת פרישה בא הדם ואיהו הוא דמחייב בקרבן והיא פטורה וליכא למימר דשם ספקא חדא הוא דמה לי אם הדם בא אחר מעשה כולן או בשעת פרישה ז"א דהכא דספק א' מתיר או יותר מחבירו מקרי שפיר ס"ס וכמ"ש הש"ך בסי' ק"י בדיני ס"ס וה"נ הרי ספק א' מתיר יותר מן הספק ב' דבספק א' שניהן פטורין מקרבן ובספק ב' פטור' היא ואיהו מיהו חייב כן העליתי בחדושי עם מעט תבלין לדבר שהוספתי כאן ותעלוזנה כליותי בדבר

שפתיך מישרים מה שאמרת עפ"י הדברים הנ"ל לתרץ חדושי הרמב"ן שכ' לפרש המתני' במכילתין דף י"ו ע"א בש"א צריכה ב' עדים על כל תשמיש ותשמיש או תשמיש לאור הנר בה"א דיה בשני עדים כל הלילה דהני ב' עדים היינו א' לו וא' לה שלה בודקת בו לפ"ת ראשון ורואה אם טהורה היא ומשמשת ואח"כ מקנחת בו לא"ת וכשבא' לשמש פעם אחרת א"צ כלום אלא משמשת ולא"ת מקנחין היא ובעלה בשני עדים אחרים ואפי' לב"ש עד שלפ"ת ושלא"ת עד א' הוא שאפי' הצנועות לא נהגו צניעותן אלא בעד שלפ"ת מתוך שהוא נקי וטפה כ"ש ניכרת בו אין רוצה שיהיה בו לכלוך וכו' אבל לאחר תשמיש שהש"ז רבה בלא"ה אין להקפיד וליקח עד חדש והיינו נמי דאמר או תשמש לאור הנר ותבדוק בו דלא"ת לא בעינן לבן אלא שצריך לידע אם דם שעליו מתשמיש ראשון הוא או מאחרון הוא כדי לחייב עצמה ובוועלה וכו' ולעולם לפני תשמיש לא בעי ב"ש בדיקה אלא לפני תשמיש ראשון שהרי דיה בבדיקה אחת לעונה א' ולא הוצרכו בדיקות הללו שבין תשמי' הללו אלא משום קרבן לבד אם תמצא דם וכו' וב"ה אומרים דיה ב' עדים כל הלילה אף אלו א' לו וא' לה שלה עולה לפ"ת ראשון שבודקת ורואה אם טהורה היא ולא"ת אחרון משלו לא"ת אחרון עכ"ד וקשי' לך לדבריו אכתי ק' דל"ל בעד שלו על כל ביאה וביאה עד חדש לב"ש כיון דטעמא דב"ש דסבירי להו דצריכה לבדוק אחר כל ביאה וביאה בעד חדש היינו כדי לחייב בקרבן ולטמא את בוועלה דאם לא היה לה על כל ביאה וביאה עד חדש לא היה מצינן לחייב בקרבן דאפי' אם תמצא למחרתו על העד דם א"ל דבשעת בדיקה שלאחר תשמיש האחרון בא הדם דהא א"א לחייב בקרבן אלא בקנוח תוך שיעור וסת דהכא ודאי דצריכה בדיקה ממש ואי לענין קרבן א"ת דמשכחת לה בבדיקה י"ל דס"ל דבעינן חתיכה א' מב' חתיכות כמו דס"ל למתני' דלעיל אך הא ניחא בעד שלה דצריכה על כל ביאה וביאה עד חדש אבל אכתי ק' בעד שלו למה צריך על ביאה וביאה עד חדש דהא בנמצא על שלו אפילו אחר זמן חייב בקרבן וא"ל דנ"מ לחייבו הרבה חטאות דז"א דכיון דהכל היה בהעלם א' אינו מחייב אלא חטאת א' וכמבואר בסוגי' דשבועות הנ"ל ובמס' כריתות ואמרת לתרץ דאם לא היה עד שלו רק א' אם היה נמצא דם על העד לאחר כל הביאות לא היה מחייב בקרבן דאע"ג דודאי היה בשעת ביאה מ"מ הא י"ל שבא הדם בשעת ביאה האחרונה ופטור מקרבן דהא אנוס הוא דהא הכא מיירי שלא בשעת וסתה דאלו בשעת וסתה אסורה לשמש וא"כ ע"כ דמיירי שלא בשעת וסתה ואז הוא אנוס ולכך מצריך ב"ש אף בעד שלו על כל ביאה וביאה עד חדש וא"כ אם נמצא למחרתו דם בעד שלו של ביאות ראשונות מחייב חטאת דאע"ג דלא חייבו חכמים לבדוק העדים בין ביאה לביאה מ"מ לא מיקרי אנוס דהא אם היה רוצה היה יכול לבדוק העדים בין תשמיש לתשמיש וכמ"ש הרמב"ם בהלכות שגגות שהבאתי לעיל עכ"ד ולכאורה דבריו סותרים דברי מש"ל שהוכחתי דכל מקום שלא חייבו חכמים בבדיקה אינו רשאי להחמיר על עצמו ומקרי אנוס ובאמת אין דבר חוצץ בינינו דאני לא כתבתי אלא לב"ה דס"ל דלא חשו חכמים כלל לשמא ראתה מ"ת לחייב חטאת ומה דהצריכו חכמים לבדוק א"ת משום טהרות לאו דחששו לשמא ראתה מחמת תשמיש אלא מעלה בעלמא עבדי כי היכי דליהוי ידה מרבה בבדיקה ומשובחת וכמ"ש הרמב"ן והר"ן בחדושיהם אבל לב"ש דס"ל דצריכה על כל ביאה וביאה עדים חדשים משום חיוב חטאת ודאי דאם ירצה להחמיר על עצמו ושלא לשמש עד שבדקה תחלה

משובח: גם לק"מ על דבריך ממש"ל דאפי' בביאה א' ונמצא על שלו דס"ד דר"א לחייב בקרבן דהי' לי' לאסוקי אדעת' לשמא ראתה מ"ת ולפרוש באבר מת אלא דמסיק דלא דחכמים לא חשו לכך לשמא ראתה אלא לטהרות מעלה בעלמא הוא אבל לבעלה אינה רשאי וא"כ לב"ש דס"ל דצריך על כל ביאה וביאה עדים חדשים משום שמא ראתה ויחייבו בקרבן א"כ אף אי נימא שהיה בביאה אחרונה מ"מ מחייב בקרבן כיון שלא פירש באבר מת והדרא קושיא לדוכתי' לפי' הרמב"ן דלמא בעד שלו צריך על כל ביאה עד חדש דז"א דמ"מ אף בשלו צריך עד חדש לכל ביאה וביאה דנ"מ לחייב אותה בקרבן וגם נ"מ אם פירש בביאה אחרונה באבר מת ולא היה חייב בקרבן אבל כשיש חדש על כל ביאה וביאה ונמצא דם בעדים של ביאות הראשונות היא וגם הוא חייבים בקרבן אפי' פירש באבר מת: וע"פ דברינו אפשר לתרץ מה שהקשו הראשונים ז"ל על הרמב"ם דפסק אפילו באשה שיש לה וסת צריכה בדיקה לא"ת הוא בעד שלו והיא בעד שלה והש"ע הביא לדעתו בסימן קפ"ו והקשו עליו דהא מסקינן הכא בסוגיא דלא תבדוק ותירצו דס"ל להרמב"ם דה"ק דתוך כדי חיוב קרבן לא תבדוק אבל אחר כך תבדוק ועדיין ק' אמאי לא הביא הרמב"ם להא דאינה רשאי לקנח א"ע תוך שיעור וסת ואמאי השמיט לדין זה לגמרי ונראה לתרץ דהא פסק הרמב"ם פ"ה מהל' שגגות ד"ח כל העושה מצוה מן המצוות ובכלל עשייתה נעשה עבירה שחייבין עליו כרת בשגגה ה"ז פטור מחטאת שהרי עשאה ברשות אבל בא על אשתו והרי היא נדה חייב חטאת מפני שלא שאלה ואחר כך יבעול אבל יבמתו אינו רגיל בה כדי לשואלה עכ"ל והק' בס' לח"מ דל"ל להרמב"ם ז"ל ליתן טעם באשתו נדה משום דה"ל לשואלה ת"ל דלא עשה מצוה ומן הרמב"ם משמע דס"ל כמ"ד דלא פטור אלא בטעה בדבר מצוה ועשה מצוה משא"כ כשלא עשה מצוה דאינו פטור דהכי דייק לישנא דהרמב"ם כל העושה מצוה מן המצוות ובכלל עשייתו וכו' משמע דוקא בטעה בד"מ ועשה מצוה הוא דפטור ואם כן באשתו נדה דליכא מצוה א"כ ל"ל הטעם שהיה לו לשואלה דאפילו לא ה' לשואלה אפ"ה חייב כיון שלא עשה מצוה וכתב דס"ל להרמב"ם דאף באשתו נדה מיקרי עשה מצוה כמו ביבמתו בביאה ראשונה אע"פ שהיא נדה מיקרי מצוה הבאה בעבירה ה"נ קרינן באשה שמחת עונה מצוה הבאה בעבירה מש"ה הוצרך לטעמא דה"ל לשואלה וכתב עוד שם דאע"ג דאיכא מ"ד התם דלא פטור אלא היכא דזמנו בהול וכדפסק הרמב"ם שם ואם כן ביבמתו מאי זמנו בהול איכא ותי' דס"ל להרמב"ם דהיכא דלא ה"ל לשואלה דינו כמו בזמנו בהול דפטור דאפילו דה"ל ע"ש וכיון שכן ק' מאי מבעיא ליה לר"א אשה מהו שתבדוק כשיעור וסת כדי לחייב בעלה בחטאת אמאי יתחייב בחטאת אפילו לפי דברי שכתבתי לעיל דס"ד דר"א דחייב על שלא פירש בא"מ מ"מ טועה בדבר מצוה הוא ופטור דהא היכא דלא ה"ל לשואלה דינו כמו בזמנו בהול דפטור והכא ליכא למימר דה"ל לשואלה דהא שניהן לא ידעו אם פירסה נדה בשעת תשמיש ואף שהיה אפשר לפרוש בא"מ מ"מ אי לא עביד הכי לא מיקרי אלא טועה וכיון דמצוה עביד פטור מיהו י"ל דר"א ס"ל כסוגיא דפסחים בפ' א"ד דס"ל התם דלא פטור ר"י בטועה בד"מ אלא היכא דזמנו בהול אבל היכא דאין זמנו בהול אע"ג דאי אפשר לשואלה כגון ביבמתו אפ"ה חייב מש"ה שפיר מבעיא ליה אבל הרמב"ם ז"ל דפסק כר"י התם דס"ל דהיכא דא"א לשואלה הוא כמו זמנו בהול ופטור וא"כ א"א למישכח חיוב קרבן אפי' בקנוח

דשיעור וסת מש"ה השמיט הרמב"ם לדין זה מיהו יש לפקפק ע"ז דוודאי הביאה הוא ד"מ משום שמחת עונה משא"כ בטעה בפרישה א"ל דלא ד"מ מיקרי ובזה אמרתי בדרושי הא דבעי ר"ע מר"א במס' כריתות בבא על אשתו נדה וחזר ובא עליה בהעלם אחד אם חייב על כל אחד ואחד או לאו דל"ל למיבעי על ב' ביאות דהא על ביאה אחת נמי איכא למיבעי אם חייב שתים על הכניסה ועל הפרישה ועוד שאר דקדוקים שיש לדקדק שם והרחבתי הביאור וכאן אקצר: מיהו מה שהקשית על פסק הרמב"ם בפ"ה מהלכות אלו שפסק שם בסוף הפ' וז"ל וה"ה בשאר עריות שאם שגג ובא על הערוה על דעת שהיא מותרת ונודע לו שהיא ערוה והוא בתוך התשמיש לא יפרוש מיד שיציאתו הנאה לו כביאתו ואם לא ידע שאסור לפרוש מיד ופירש והוא מתקשה אינו חייב אלא חטאת אחד ששגגה אחד היא עכ"ל וקשיא לך כיון דידע קודם הפרישה שהיא ערוה אם כן ידע דחטא על הכניסה ואם כן אחר כך שגג ופירש באבר חי למה היא שגגה אחד הא ידע בנתיים שחטא כמו ברישא בידע שאסור לבעול סמוך לוסתה אלא שדימה שיכול לבעול קודם ראייתה וראתה בשעת תשמיש ופירש באבר חי דלא ידע שאסור לפרוש באבר חי ה"ל ב' העלמות כיון שידע בנתיים שחטא וכפירש"י בסוגיא זו א"כ בסיפא בערוה ה"נ הא ידע קודם פרישה ששגג בערוה ואמאי לא הוי אלא שגגה א' קו' זו כעת צריך עיון ואין לי ישוב הגון ע"ז גם בסוגיא שם יש לדקדק דה"מ לאוקמי בע"ה ומיירי דאתידע ליה בשני ידיעות למה דקיי"ל ידיעות מחלקים לחטאת ועיין: נחזור לעניננו במש"ל דסוגיא דשבועות ס"ל דא"א לאוקמי מתניתין דפ' כה"י נמצא על שלה דמיירי בהרגישה שנפתח מקורה דמתניתין נמצא משמע דמעיקרא לא ה"ל שום ידיעה כלל וכ"כ בס' ת"ח שם לפ"ז צ"ל הא דמוקי סתמא דש"ס בפ' הרואה כתם להך מתני' דמיירי בארגישה צ"ל כפירוש השני שכתבתי לעיל דר"ל דאנן אמרינן דארגישה וטעתה במה שאמרה דלא ארגישה לפי שסברה דהרגשת שמש הוא מיהו למ"ש בס' ת"ח שם דהא דאיצטריך ליה לרבא למימר ציית מאי דקאמר רבך משום דרב אדא לא הוי חייש להך קו' עכ"ד לפ"ז י"ל דסוגיא דפ' הרואה כתם ס"ל כרב אדא דלא חייש להך קו' אבל לרבא ורבינא דחיישי להך קו' דלא שייך לשון נמצא אא"כ לא הוה שום ידיעה כלל לפ"ז צריך לאוקמי מתני' דפ' כה"י בדלא ארגשה ואפ"ה אותיום טמאים וחייבים בקרבן דתלינן דטעתה וסברה הרגשת שמש הוא והשתא דמוקמינן להאי מתניתין דפ' כה"י בדלא ארגשה כה"ג יש לאוקמי כל המשניות דמייתי התם לאתובי לשמואל דמיירי בלא ארגשה אלא דאנן תלינן שטעתה שתלתה הרגשת המקור במידי אחרנא לפ"ז ניחא הא דמשני הש"ס דכל המשניות מיירי בדארגשה אלא שאנן אמרינן דלא ארגשה ולא משני איפכא דלא ארגשה ואנן אמרינן דארגשה וכמש"ל די"ל דסוגיא דהתם ס"ל כרב אדא דמוקי מתניתין דפ' כה"י דחייבים אפרישה ואם כן ע"כ צ"ל שהרגישה דאל"כ למה חייבים אפרישה א"ו דהרגישה ואמרה לו בשעת תשמיש שהרגישה מש"ה חייבים אפרישה וכיון דהך מתניתין מיירי בהרגישה מש"ה ניחא ליה להמתרץ התם לאוקמי כולה מתניתין בחדא גוונא אבל למאי דס"ל לרבנא ורבא נדחה אוקמתא זו וע"כ מיירי בדלא ארגשה דאל"כ לא שייך לשון נמצא ובזה יתיישב גם כן דברי הב"י שהבאתי לעיל שכתב דטעמא דתלינן בהניחתו תחת הכר וכסת בעגול שהוא ממאכולת לפי דלא ארגשה דס"ל דמסוגיא דשבועות נדחה אוקמתא דפ' הרואה ומיירי כולה מתניתין בדלא

ארגשה ומש"ה תלינן אבל בדארגשה לא תלינן הנה עד פה יצאתי מגדרי והארכת קצת אף שאין הכל נוגע לנדון זה מ"מ תורה היא ונ"מ להתלמד במ"א: ומעתה נבא לנדון שלפנינו בשאלתך בדין הכינים הנמצאים אצל כמה נשים בא"מ דלמאי ניהוש לה אי משום דכתב הרשב"א וכו"ה בש"ע דאף בטחתו בירכה לא תלינן במאכולת אלא בעגול דוקא אבל לא במשוך ובהני טיפין טיפין א"א להבחין מתוך קטנותן בין עגול ובין משוך הא כבר הוכחתי בראיות ברורות דמן הסתם תלינן במאכולת אפילו בדליכא רגלים לדבר אלא במשוך טמאה לפי שיש רגלים לדבר דלאו מן מאכולת הוא אבל מסתמא תלינן דמן מאכולת הוא וא"כ ה"ה בנ"ד דכיון דא"א להבחין בין עגול למשוך תלינן במאכולת וא"ל הא דהקיל הרשב"א בעגול דוקא היכא דטחתו בירכה אבל כשידוע שבא ע"י בדיקה מן אותו מקום לא תלינן במאכולת אפילו למאי דס"ד דש"ס דא"מ לאו בדוק הוא שהרי כתב הרשב"א בתה"א דאפ"ל לדעת ר"ח שפירש דמק' על נמצא על שלו מ"מ כך נראין הדברים הואיל וטחתו בירכה עכ"ד מוכח דחשש הרשב"א לדעת ר"ת דבנמצא על שלה לא תלינן במאכולת בשום ענין אפילו אי לאו א"מ בדוק או דחוק הוא וכמש"ל טעם לדבריו מ"מ הא כבר כתבנו דכ"ז מן הסתם לא תלינן דאע"ג דא"מ לאו בדוק או דחוק הוא מ"מ לא ברירא דהיה שם מאכולת וכיון דדם המקור שכיח טפי לא תלינן במאכולת משא"כ בהני נשים דהכי רביתייהו של אותו מין מאכולת בא"מ במקום השער וידוע בודאי שתמיד נמצאים שם ומתולדתן באו הני שיפים כאשר נתברר ע"י הני כינים וכיון דשכיחי גבי הני נשים ודאי דתלינן בהו דדמי למכה שבא"מ וכמ"ש גם אתה וזה פשוט דהא צורתן מעיד על זה ואפ"ל תוך ג' ימים הראשונים של ז"נ שלה יש לתלות בהן אע"ג דליכא חזקת טהרה של אשה מ"מ תלינן בהו כיון שהני טיפין טיפין משונים משאר דם ראייתה וידוע שטיפין כאלה באו מן הכינים לא מחזקין אסורא לשמא גם מן המקור בא כאלה לפי דלא שכיח שתראה האשה מן מקור טיפים קטנים כזה כמה שהוכחתי מש"ס ופוסקים הילכך תלינן במצוי דמן כינים הוא דקיי"ל במצוי ואינו מצוי תלינן במצוי ועוד יש להקל בנ"ד הואיל דשלא בהרגשה אתיא ואף ע"ג דאיכא למימר דמ"מ ספק דאורייתא שמא הרגשת עד היא וכדמוכח מדברי הרשב"א במ"ה שהבאתי לעיל דס"ל דכל המשניות והברייתות מיירי בדלא ארגשה ואפ"ה טמאה מדאורייתא מ"מ נ"ל דלא דמי נ"ד לזה: ותחלה אביא מה דק' לי טובא על ס' תה"ד בפסקיו סי' מ"ז על אשה א' שמצאה כמין כתמים ושערות במקום א' מן הצד וז"ל גם אשר כתבת דנראה לך דספיקא דרבנן הוא הואיל ותמיד רואה היא בלא הרגשה ואין סברא לעולם לומר הרגשת עד הוא אין נראה דרואה מ"ת נמי אין מרגשת דאי מרגשת דנפתח החדר פשיטא דטמאה אלא אמרינן דהרגשת שמש הוא אע"ג דבכל פעם בלא תשמיש אינו רואה כלום בלא הרגשה וחשיב לה ספקא דאורייתא עכ"ל וק' לי דאין הנדון דומה לראיה דבשלמא גבי תשמיש אמרינן דתשמיש גורם לראות שתראה מש"ה אמרינן דאע"ג דלא הרגישה דלמא טעתה וסברה דהרגשת שמש הוא משא"כ באשה שרואה כמין שערות בלא הרגשה מאי אמרת דלמא הרגשת עד הוא וא"כ אתה אומר דבכל פעם שהיתה בודקת א"ע בעד באותו פעם נפתח המקור וכוונה את הרגע כסומא בארובה שהיתה תמיד נוטלת העד ובודקת א"ע באותו רגע שהמקור יהא נפתח מעצמו ומש"ה לא הרגישה ותמיד לא עברה אותו רגע לא קודם לו ולא אח"ז דלזה וודאי אין השכל מודה לחוש לזה ואם ר"ל

דבאמת שדרכה לראות להני שערות בלא הרגשה אלא דניחוש שמא עתה ראתה להני
שערות ע"י הרגשה והיא סברה דהרגשת עד היא גם זה ליתא כיון דחזינן שדרכן של
הני שערות לבא שלא בהרגשה וא"כ ע"כ הני שערות יצאו מכלל שאר דם שדרכן לבא
בהרגשה מה"ת ניחוש לשמא ארגשה וטעתה בהרגשה דלא שכיחי שתטעה האשה
בהרגשה כמש"ל טפי מסתבר למיתלי דחזי גם עתה בלא הרגשה לפי ששערות אלו שהן
משונין במראיתן לפיכך משונין גם ביציאתן מן המקור דנפקי בלא הרגשה דהא ידעינן
שכך דרכן של שערות לצאת בלא הרגשה דהא ע"כ כמה פעמים נפקי בלא הרגשה
כמש"ל וא"כ מה ראייה מייתי התה"ד מהא דרואה מ"ת לנידון זה שמוצאת תמיד כמין
שערות דהתם איכא למימר שלעולם לא בא הדם בלא הרגשה משא"כ הכא דאי אפשר
לומר כן (אח"ז ראיתי שהרגיש בזה אמ"ו בס' שב"י בס' מ"א דף ע"א והנאני שכוונתי
לדעתו הרמה) ואפשר לומר דבנדון דמייתי שם בתה"ד מיירי שהיתה מוצאת גם דם
בעין כמו דמשמע מלשונו שכתב כמין כתמים ושערות וגבי דם בעין וודאי דאיכא למיחש
דאעפ"י דידעינן שכמה פעמים היה בלא הרגשה מ"מ כל פעם שמצאה ע"י בדיקת עד
איכא למימר דלמא השתא חזיא בהרגשה וסברה דהרגשת עד הוא דלגבי דם בעין ודאי
ליכא למימר כיון דהרבה פעמים נפק בלא הרגשה מש"ה נימא דלעולם בא בלא הרגשה
דהא חזקת דם שבא בהרגשה וודאי דאין לחלק בין דם מרובה למועט אבל היכא שבא
כמו שערות וקליפין וכה"ג מודה התה"ד דלא תלינן דטעתה בהרגשה אלא כיון דידעינן
שהרבה פעמים היה בא בלא הרגשה דהא ל"ל שלעולם היתה מכוונת הרגע שהיה
המקור נפתח כמ"ש גם אתה לא תלינן בטעות אלא אמרינן דאף עתה לא ארגשה וכיון
שכן אף בנידון דידן כיון שהיא רואה להני קרטין בלא הרגשה והם משונין משאר דם
אמרי' דלא טעתה כלל אלא דחזיא בלא הרגשה דהא ל"ל דלעולם היתה טועה בהרגשה
והיא כיונה תמיד לאותו זמן שהיה נפתח המקור וא"כ אף שרשב"א במ"ה כ' דהא דעד
שאינו בדוק מיירי בלא הרגשה וכה"ג כ' הב"י דהא דבדקה בעד הבדוק וטחתה בירכה
מיירי ג"כ בלא הרגשה כמש"ל ומוכח מדבריהם דאף בלא הרגשה היכא דליכא למתלי
במאכולת טמאה משום נדה דהא ר' מטמא משום נדה בעד שאינו בדוק וגבי טחתה
בירכה לכולי עלמא טמאה משום נדה כיון דהעד היה בדוק לה והוא יותר מכגריס היינו
התם דלא היה אלא פ"א י"ל כן שטעתה בהרגשה ובאותו פעם שבדקה אירע שנפתח
המקור ומש"ה ס"ל לר"ח ג"כ דאילו נמצא על שלה אפי' אי לאו אותו מקום בדוק או
דחוק אפ"ה לא תלינן במאכולת אף אי נימא דמתניתין דנמצא על שלה מיירי בלא
הרגשה מ"ת כיון דא"ל טעתה וסברה הרגשת שמש הוא מש"ה לא תלינן במאכולת
משא"כ בנ"ד דידעינן שדרכן של הני קרטין לבוא בלא הרגשה תלינן במאכולת ותו
בטיפין קטנים כאילו א"ל דחזקתן שבא שלא בהרגשה דמכח קטנותן לא הרגשה וכ"כ
בפרישה ברס"י קצ"ב דאפי' בטיפין שהיא כחרדל י"ל מחמת קטנותן לא הרגשה כ"ש
טיפין אלו שהן קטנים ביותר: והנה ראיתי בס' כו"פ סי' קפ"ג שכתב להוכיח דהג"מ לא
ס"ל להא דניחוש מדאורייתא לשמא הרגשה וטעתה לתלות הרגשה במידי אחרנא דלא
חיישינן לזה מדאורייתא מדכתב הג"מ בפ"ד מהלכות א"ב אות כ' שכתב הטעם דאין
לאשה לבדוק עצמה א"ת וכו' כיון דמן התורה בעינן שתרגיש בבשרה אלא דרבנן אסרו
רואה בלא הרגשה כמו כתמים והם אמרו עכ"ל מזה מבואר דס"ל דאפי' לאחר תשמיש

די"ל הרגשת שמש הוא מ"מ הוא רק מדרבנן כמו כתמים עכ"ד וכבר כתבתי בחדושי דאין דבריו נכונים שאין בדברי הג"מ ראייה שחולק על שאר פוסקים דהא וודאי שטעות כזה לא שכיחא שתטעה האשה בהרגשה וכמש"ל אלא היכא דהדם לפנינו והיכא דוודאי מגופה הוא כיון דחזקת דם שבא בהרגשה מש"ה תלינן בטעות האשה אבל היכא שאין שום דם לפנינו טפי מסתבר לומר שלא ראתה כלל מלומר שראתה וטעתה בהרגשה כיון דלא שכיח שתטעה ואם באת לחוש לשמא ראתה בלא הרגשה לזה כ' כיון דאינו אלא מדרבנן הם אמרו והם אמרו וכו' ולפ"ז אין כאן מחלוקת דלכ"ע ס"ל אף דלא הרגישה היכא דאיכא למתלי בטעות תלינן ואמרינן דהרגישה מיהו ממ"ש התוס' ד"ג ד"ה מרגשת בעצמה וז"ל אלא שמאי אית ליה דלעולם אשה מרגשת ואינה חוששת בהרגשת עד ושמך כמו שאינה חוששת במ"ר עכ"ל נראה מדבריהם כיון דב"ש אינו חושש לכך ה"ה לב"ה אע"ג דחושש לכך היינו מדרבנן דהא לחולין ס"ל נמי דטהורה ולא חיישינן להכי אפי' בשמשה בנתיים ואע"ג דאיכא למימר התם ה"ט דלחולין טהורה משום דאף לה"ט דהרגשה מ"מ קאי נמי טעמא דהעמד האשה על חזקתה וכמ"ש התוס' שם בד"ה ואב"א דהאי טעמא דהרגשה אינו אלא כי היכי דלא נעבד סייג בקדשים מ"מ מתוס' שם ע"ב ד"ה א"ב שכתבו דטעמא דהרגשה מהני להלל שלא לטמא וודאי ע"כ מוכח מדבריהם דטעמא דהרגשה מהני אפי' בלא טעמא דחזקה דלהוי תולין ומוכח מדבריהם דלא הוי לב"ה ספ"ד דאל"כ הדרא קו' לדוכתיה דמ"ש ממקוה דמטמאינן ודאי דהא התם נמי אינו אלא ספ"ד א"ו צ"ל דס"ל להש"ס דאף לב"ה מהני הרגשה דלא הוי ליתא דאורייתא אלא מחומרא דרבנן תולין בתו"ק: ותו קשיא לי לסברא זו דהיכא דאיכא למתלי בטעות האשה תלינן ואמרינן דארגשה וזה הוא סברא דאורייתא א"כ הא דקיי"ל בנמצא על כתם על דבר שאינו מקבל טומאה או שנמצא כתם על בגד צבוע דטהורה וטעמא משום דמה"ת אינה טמאה אלא בהרגשה אלא מדבריהם טמאה אפילו בלא הרגשה ועל כתם שנמצא במקומות אלו לא גזרו ולא מפלגינן בין כתם שידוע שהוא מזמן קרוב ובין כתם שי"ל שמזמן רחוק הוא וכיון דא"ל דמזמן רחוק הא א"ל דארגשה וסברה דהרגשת מ"ר הוא וכמ"ש התוס' ר"פ הרואה וא"כ כיון דהוא סד"א אמאי מקילין במקומות אלו וכ"ש היכא דשמשה מטתה דא"ל דסברה הרגשת שמש הוא ומסתימת הפוסקים שכתבו לטהר במקומות אלו משמע אפי' היכא דשימשה מקודם מציאת הכתם אם נמצא אח"כ על דבר שאינו מקבל טומאה או על בגד צבוע אפ"ה טהורה מיהו י"ל דאע"ג דאיכא למימר שהכתם היה מזמן רחוק מ"מ כיון דא"ל העמד אשה על חזקתה מש"ה אמרינן השתא היא דחזאי והרי לא הרגישה דאע"ג דס"ל לב"ה דאשה הואיל ועלולה לראות לא אמרי' השתא היא דחזאי מ"מ הנ"מ לתו"ק משום סייג אבל לא לבעלה אך למ"ש הב"י סי' קצ"א והסכימו עמו האחרונים דלטהר אשה לבעלה להבא יש להחמיר טפי לבעלה מלענין תו"ק שהוא באיסור כרת ק' אמאי טהורה אמנם הא ל"ק על סברת הב"י שכ' דלבעלה חמירא מתו"ק א"כ אמאי כתבו הפוסקים דטעמא דתלינן במכה משום דהעמד אשה על חזקת טהרה ואמאי הא ב"ה ס"ל דאפי' לענין תו"ק לא מוקמינן אחזקה משום דעלולה לראות ז"א דע"כ לא אמר ב"ה אלא היכא דליכא למתלי לדם דאתי מעלמא אלא דוודאי מגופה אתיא מש"ה לענין טומאה למפרע לא מוקמינן אחזקה אלא לענין תו"ק כיון דהשתא ודאי מגופה חזיא וגם עלולה לראות אבל היכא דאיכא למתלי במכה

וודאי דאף לב"ה מוקמינן אחזקה וכ"כ בס' פנ"י בחי"ד סי' א' אבל קו' דלעיל קשיא
בנמצא דם על דבר שאינו מקבל טומאה או על גבי בגד צבוע היכא דאיכא למתלי שבא
מזמן רחוק אמאי טהורה דהא ספד"א הוא שמא ארגשה וסברה דהרגשת מ"ר הוא או
היכא דשימשה מקודם די"ל דסברה הרגשת שמש הוא דליכא למימר העמד לאשה על
חזקתה דהא ליכא למתלי במידי אחרינא ובוודאי מגופה חזיא אלא דא"ל דעתה ראתה
וכיון דמחרינן לענין לטהר לבעלה כמו בתו"ק לא אמרינן אוקמי אחזקה ותו היכא
דידוע וניכר שהכתם בא מזמן רחוק כגון שהוא יבש וכה"ג מאי איכא למימר וכבר
העירותי בזה בחדושי ויהיה איך שיהי' בנדון הכנים הנז"ל נראה לי דתולין והאשה
טהורה ואפי' תוך ג"י לספירתה יש לתלות בהני כנים מטעם דכתיבנא (מיהו למ"ש בס'י
קצ"ד דתוך ימי ספירתה יש לטמאה מה"ת אפי' בלא הרגשה ז"א מ"מ יש להתיר עפ"י
שאר טעמים שכתבתי לעיל) אחר שכתבתי כל הנ"ל בא לידי תשובה מחכם א' שבזמנינו
בכתב שכתב בדין זה פשוט להתיר וז"ל ראשון לתלות בכנים הדבקים בבשר ומהם
נולד הקרטין קרטי דם כחירגא דיומא ובאמת דבר זה מצוי ושכיח ותלינן במצוי ובפרט
כי מכ"ת כ' שהחזקה אשה זו בדברים כאלה ונראה להוסיף ולומר דתליא בשני סברות
רש"י ור"ח דפרכינן ס"פ כה"י וניחוש דלמא דם מאכולת הוא ופירש"י לא על גוף
טומאה וטהרה קפריך כי מידי ספקא לא נפקא רק הקושיא למה יתחייב בקרבן וא"כ
בנ"ד לתלות במאכולת י"ל מידי ספקא לא נפקא ואין להתירה כ"א כפי דעת ר"ח דדעתו
להתירה לבעלה הואיל ויש רגלים לדבר שלא נמצא על עד שלו ולא על שלה וא"כ כ"ש
בנ"ד שהרבה רגלים לדבר שנתהוה מעוקצת הכנים ומהותן מעיד על כך וא"כ פשיטא
דתלינן בכנים וכבר בררתי בחדושי על י"ד שהמוצאת קרטין ולא הרגישה שנפתח
המקור הוא רק מדרבנן ויש להקל בו מכל צד ומ"ש עוד שהקרטין הם קטנים ביותר
ע"ד שא"א להבחין אם נימוחו או לאו בזה וודאי הולכין להקל דלא נימוחו חזא דהוי
ס"ס ספק נמוח או לא נמוח ואת"ל נמוח דלמא לאו מן המקור ולהתהפך נמי נוכל לומר
ספק מן המקור וספק לאו מן המקור שמא לא נמוח דדעת הרבה פוסקים אפי' מהמקור
או לא נמוח טהורה ומה ששאלו חז"ל לרופאים ל"ק בממנ"פ אם נימוח טהורה ואי לא
נימוח טמאה הארכתי בזה במ"א והעיקר אם אין אנו יודעים אם נימוח אם לאו היינו
אומרים שוודאי יהיה נימוח דסתם דם להיות נמוח אבל כיון שאשה זו יש לה מכה וסתם
מכה מוציאה גלדי מכה אמרינן מסתמא לא יהיו נמוחין עד שתברר שנמוחו וכן הדבר
בנדון הזה כ"ז שלא נתברר אמרינן בריה הוא ולכן ברור דאשה זו טהורה אפי' אם
תמצא קרטין כאלו בימי וסתה שריא מכל צד דלא שייך כאן א"כ לעולם תטמא דהא
משונה ראייתה עכ"ד וכל דבריו נכללו בדברינו וכבר כתבנו מה שיש לדקדק ולסתור
בראיות אלו גם מה שנראה מדעת החכם הנ"ל שהבין מ"ש התוס' בשם ר"ח דפריך
אנמצא על שלו דכוונתו דמק' הש"ס דהיה לו לטהר לגמרי לא נ"ל אף שלכאורה משמע
כן מדברי תוס' שכתבו וז"ל אמאי מטמאין משמע דה"ל לטהר לגמרי ז"א דא"כ ק' מי
דחקו לר"ח לפרש כן בכוונת המקשה דהא המק' לא קאמר אלא וליחוש דלמא וכו'
משמע דעכ"פ א"ל דספיקא הוא אלא נראה דמ"ש התוס' בשם ר"ח אמאי מטמאין ר"ל
טומאת נדה וודאי קאמר וא"ל דאכתי קשיא מי דחקו לר"ח לפירושו ולא פירשו כמו
שפירש"י דעל חיוב קרבן מק' וליחוש דלמא מייתי חולין לעזרה י"ל דקשיא ליה לר"ח

דא"כ אמאי לא מקשה הש"ס דעלמא איך האשה מטמא משום נדה בכ"ש וכדאי' במתניתין פ' יוצא דופן דליחוש דלמא דם מאכולת הוא ואף שכ' התוס' דא"ל משום חומרא היא זה לא ניחא ליה לר"ח ז"ל דאכתי קשיא האיך משכחת דטמאה משום נדה בכ"ש ופשטי' דמתני' משמע דטמאה ודאי וכ"כ הר"ן בחידושי שם וז"ל א"כ אין לך אשה שמתמאה נדה בבדיקה עכ"ל כוונתו כמ"ש דליכא למימר משום חומרא כמ"ש התוספות דא"כ אינה טמאה משום נדה אלא משום כתם ובכולה סוגיא דמכילתין מוכח דטמאה בכ"ש משום נדה ואי ס"ד דניחוש למאכולת לא משכחת לה דטמאה משום נדה לכן פי' ר"ח דקו' המק' וליחוש כו' אינה אלא על נמצא על שלו דרגלים לדבר הוא כיון שנמצא על שלו ולא על שלה מש"ה י"ל דספקא הוא אבל בנמצא על שלה דליכא רגלים לדבר ודאי משוינן לה דמגופה אתיא כיון דשכיחי בה דמים וכמ"ש הרשב"א בשמו שהבאתי לעיל ומהשתא ניחא דאשה טמאה משום נדה בכ"ש ולא תלינן במאכולת כיון דליכא רגלים לדבר וודאי משוינן לה וכ"ה בחדושי הר"ן שם וז"ל אבל ר"ח פי' דעל שלו דוקא פריך משום דכיון דנמצא על שלו ולא בשלה איכא למיחש לדם מאכולת אבל בדידה כיון שהדמים מצויין בה לא תלינן בדם מאכולת עכ"ל הרי להדיא שכתב אף בנמצא על שלו איכא למיחש לדם מאכולת משמע דספקא משווינן לה אף בדאיכא רגלים לדבר וא"כ בנדון דידן אף אי נימא דמיקרי רגלים לדבר מ"מ י"ל דספקא הוא מיהו כבר כתבתי שאין נדון דידן דומה למ"ש תוספות בשם ר"ח ובגוף הדין מסכים החכם הנז' לדברינו בכך נלע"ד דבנדון כזה יש לטהר בלי שום מיחוש ונדנוד איסור כנ"ל ברור: (סח) ופשטתו ומצאה טהורה.

הרשב"א בתה"ק כ' וז"ל האשה שלבשה חלוקה בדוק וכשפשטתו בדקה עצמה וחלוקה ומצאה טהור והשאילתו לחברתה ונמצא כתם בחלוקה הראשונה טהורה והשניה טמאה דבדיקת חברתה כו' עכ"ל (וכן הוא לשון הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב ד"ל כלשון הרשב"א והמ"מ שם כ' וז"ל ברייתא בפ' הרואה קרוב ללשון רבינו) ולא ידעתי למה כ' ובדקה עצמה וחלוקה בדיקה עצמה ל"ל דהא אפי' לא בדקה עצמה אלא שבדקה חלוקה לחוד כשפשטתו נמי דינא הכי הראשונה טהורה והשניה טמאה והן אמת כפי מ"ש הרשב"א בתה"א הביאו ב"י כאן יראה שכך היה גרסתו בש"ס שכתב שם וז"ל בדיקה זו שאמרנו בין שבדקתו חברתה והשאילתו לה בין שבדקתו היא עצמה דתניא בפ' הרואה בדקה עצמה וחלוקה כלומר שפשטתו ומצאה טהור והשאילתו לחברתה ונמצא כתם בחלוקה היא טהורה וחברתה תולה בה כלומר הראשונה שהרי בדקה עצמה וחלוקה כשפשטתו ומצאה טהור וחברתה שתולה בה אוקמה רב ששת דלענין דינא תנן עכ"ל אבל בנוסחא דידן ליתא אלא ה"ג בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה כו' ועל הנוסחא רשב"א ורמב"ם ז"ל קשיא דל"ל בדיקת עצמה הא סגיא בבדיקת חלוקה לחוד ומדברי הר"ן בחדושי נראה ג"כ שגרסתו היה כגוי' הרשב"א ז"ל ע"ש וכן הרא"ש היה לו גירסת רשב"א ועיין מעי"ט שם: ולענ"ד נראה דאפילו לא בדקה חלוקה אלא בדקה עצמה ומצאה טהורה והשאילתו לחברתה ואח"כ נמצא בו כתם אצל השניה הראשונה טהורה כיון שהיתה בחזקת טהרה שהרי בדקה א"ע הרי היא בחזקתה ותלינן בשניה דהא לא מצינו בכולה מכילתין דאשה צריכה בדיקת חלוקה אפי' לטהרות אלא בדיקת עצמה ועיין מש"ל סי' קצ"ו וכיון שבדקה א"ע אחר הפשיטה הרי היא בחזקת טהרה ואף ע"ג

דגם השניה בדקה א"ע קודם הלבשה מ"מ י"ל דלמא אח"כ ראתה דהא אין ידיה בעיניה ואימור עם סילוק ידיה ראתה משא"כ בראשונה דל"ל הכי דהא פשטתו מש"ה אמרינן דתלינן בשניה ול"ד למ"ש רשב"א בדין ג' נשים שלבשו חלוק בזא"ז ונמצא בו כתם דקיי"ל דכולן טמאות ואם בדקו ב' מהן תוך שיעור וסת של מציאת כתם ונמצאו טהורות דהן טהורות והשלישית טמאה ואם נמצאו כולן טהורות אז כולן טמאות דהתם כיון שכולן נמצאו טהורות אין לתלות בזו יותר מבזו דהא ע"כ חדא מיהו חזיא מקודם הבדיקה אבל הכא שהראשונה בדקה א"ע אחר שפשטתו ונמצאת טהורה מוקמינן לה אחזקת טהרה אע"ג דגם השניה בדקה א"ע לאחר לבישתה מיד או קודם לבישתה וגם מיד בשעת מציאת הכתם בדקה א"ע ומצאה טהורה מ"מ תלינן דביני ביני חזיא משא"כ ראשונה דהא קיי"ל דהרואה כתם אינה טמאה אלא עד שעת הבדיקה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות מו"מ ועיין מ"ש בסמוך אלמא דמחזקינן אותה בטהורה משעת הבדיקה ולמפרע ואינה טמאה אלא משעת בדיקה ואילך וא"כ זו שבדקה א"ע לאחר שפשטתו ודאי דמחזקינן אותה בטהורה למפרע משא"כ בשני' דאע"ג דבדקה א"ע בשעת לבישה לא מהני לטהרה מכאן ולהבא ומה שבדקה א"ע תוך שיעור וסת של מציאת כתם נמי לא מהני כיון שכבר מצאה הכתם טרם הבדיקה אמרינן דכבר חזיא קודם המציאה ולא מהני אלא בשכולן שוות משא"כ כשהראשונה בדקה א"ע לאחר שפשטתו כנ"ל ברור דכ"ש הוא דהשתא אם בדקה א"ע תוך שיעור וסת של כתם טהורה כ"ש זו דטהורה היא שבדקה א"ע קודם שנולד הספק כלל מיהו י"ל למש"ל סעיף מ"א דס"ל להרמב"ם דכל כתם אנו דנין כאלו ראתה עתה בשעת מציאתה א"כ אין זה כ"ש מ"מ י"ל דהטור לא ס"ל הכי וכיון שכן נלע"ד דמ"ש הרשב"א בתה"ק לפי גרסתו בש"ס וז"ל וכשפשטתו בדקה עצמה וחלוקה ומצאה טהורה וכו' דוי"ו של וחלוקה היא וי"ו המחלקת וכמ"ש האחרונים לעיל סי' קפ"ד סעיף ג' ור"ל בין שבדקה א"ע או שבדקה את חלוקה ומצאה טהורה לעולם הראשונה טהורה אך לשון הרמב"ם לא משמע כן וצ"ל דכך היה גרסתו בש"ס ודרכו להעתיק כמ"ש בגמ' מ"מ נ"ל דהדין אמת דאם בדקה א"ע אע"פ שלא בדקה חלוקה הראשונה טהורה ועכ"פ י"ל דהטור ס"ל הכי ולפ"ז צדקו דברי הדרישה במ"ש בכוונת הטור אבל לא מטעמיה וז"ל הטור ואם בדקה חלוקה ולבשתו ופשטתו ומצאה טהור והשאלתו לחברתה ולבשה ומצאה בו כתם הראשונה טהורה והשניה טמאה עכ"ל והקשו האחרונים ז"ל דל"ל הבדיקה ראשונה וכל זה לפי הבנתם בטור שהבינו דמ"ש הטור ופשטתו ומצאה טהור ר"ל במצאה להחלוק טהור ע"י שבדקה אותו אחר פשיטתו ומש"ה יפה הקשו דבדיקה ראשונה ל"ל דת"ל דשניה טמאה משום שבדקתו אחר הפשיטה אבל הדרישה כתב וז"ל נלע"ד דהאי ומצאה טהור קאי אאשה ור"ל דאחר שפשטתו בדקה האשה ראשונה א"ע ומצאה שהיא טהורה וקמ"ל דתלי' הכתם בשניה אע"ג דלא בדקה החלוק אחר שפשטתו וכו' וכן נראה מלשון רבינו דקאמר ופשטתו בלשון זכר ומצאה בלשון נקבה ודוק עכ"ל וזה נכון עפ"י מה שכתבנו דכיון דבדקה א"ע הרי היא בחזקת טהורה למפרע ולכך הוצרך הטור לומר שבדקה ראשונה החלוק בשעת לבישתה דאל"כ אף השניה היתה טהורה אך מה שכתב שם הדרישה וז"ל וצ"ל דה"ט דכאן נמצא וכאן היה יפה תפסו עליו האחרונים ז"ל דהיכא דשניהן שוות לא אמרינן כאן נמצא וכאן היה ולדברינו ניחא דהכא כיון דהראשונה בדקה א"ע

כשפשטתו והיא בחזקת טהרה למפרע אמרינן כאן נמצא וכאן היה וכמש"ל אך יתר דבריו שם מגומגמים ע"ש אבל בעיקר כוונת הטור יפה כוון כנ"ל ולא הוצרך הטור לכתוב הדין אם בדקה חלוקה דזה פשוט וכ"ש הוא וברייתא דנקט בדקה חלוקה לרבותא לענין דינא דחברתה תולה בה אפילו בדקה ראשונה חלוקה ומעתה מ"ש בט"ז להוכיח דין חדש דבדיקת הראשונה לא מהני אלא כשהיה הבדיקה לה לצורך לידע אם טמאה היא או טהורה.

משא"כ בשלא היה החלוק בדוק לה אע"פ שבדקתו כשפשטה כיון שלא היה אותה בדקה לצורך דאפילו תמצא בו כתם היא טהורה כיון שלא היה בדוק לה מש"ה לא מהני אותה בדקה דאמרינן מילתא דלא רמיא עליה לאו אדעתה ולא בדקה יפה ואף השניה טהורה ומש"ה כתב הטור ואם בדקה חלוקה וכו' ולפמ"ש אין זה מוכרח אבל מ"ש הש"ך בס"ק מ"ז דמש"ה כתב הטור שבדקתו תחלה דאלו לא בדקתו תחלה לא איצטריך לאשמעינן דהראשונה טהורה משום שמצאה אותו טהורה והשאילתו לחברתה דבלא"ה טהורה כיון שלא בדקה אותו קודם הלבישה וכמ"ש בסעיף שלפני זה וכ"כ הרשב"א בתה"ק בהדיא שבדקה חלוקה קודם הלבישה ודעתו כדפירש אף שאין פירושו מוכרח מכל מקום הם דברים של טעם: ומ"ש בס' כו"פ על הש"ך וז"ל אמנם תירוצו אינו מספיק פה דסוף כל סוף אף בהא דבדקה מה רבותא יש דראשונה טהורה כיון דבדקתו לאחר פשיטתו ולא מצאה בו דבר עכ"ל לק"מ דע"כ גם בגמ' צ"ל דאתי לאשמעינן דהראשונה טהורה דה"א אף הראשונה תהיה טמאה וא"כ גם הטור למה לא ישמיענו הרבותא זו דה"ג בש"ס שם דנ"ח בדקה חלוקה והשאילתו לחברתה היא טהורה וחברתה טמאה מ"ש מהא דתניא ב' נשים שנתעסקו בצפור א' ואין בו אלא כסלע דם ונמצא כסלע על זו וכסלע על זו שתיהן טמאות שאני התם דאיכא כסלע יתירה ע"כ ופירש"י שתיהן טמאות ולא תלינן א' מן הכתמים בצפור ואע"ג דאיכא למיתלי וה"נ אע"ג דבדקה לימא שתיהן טמאות דאימור לאו יפה בדקה ע"כ והק' התוס' תימא מה דומה להך דלעיל דהכא אין לתלות בזו יותר מבזו אבל לעיל אין לתלות בראשונה הואיל ובדקה ואור"ת דברייתא איירי שנתעסקה בצפור זא"ז ואם היתה נשאלת הראשונה היינו מטהרין אותה הואיל ונתעסקה ובשביל חברתה אנו מטמאין הראשונה שהיא טהורה גמורה גם למעלה אע"פ שהראשונה בדקה נטמאנה הואיל ושני' תולה בה לדינא עכ"ל ויש לדקדק אכתי מאי מק' הש"ס דלמא הכא מיירי שלבשה הראשונה חלוק שאינו בדוק לה מש"ה הראשונה טהורה אבל השני' טמאה ע"י בדקה של הראשונה וצ"ל דס"ל להמק' דע"כ הברייתא לא מיירי בהכי דאי ס"ד דמיירי שלבשה הא' חלוק שאינו בדוק מאי קמ"ל הברייתא דהראשונה טהורה פשיטא דהראשונה טהורה א"ו מיירי בחלוק הבדוק לה ואשמעינן דאפ"ה הראשונה טהורה ואכתי קשי' דמאי קמ"ל הברייתא דהראשונה טהורה אפי' דמיירי שלבשה חלוק הבדוק הא נמי פשיטא כיון דבדקתו כשפשטתו א"ו צ"ל דאיצטריך לאשמעינן דה"א כיון דלענין דינא הראשונה תולה בה ה"א דאף הראשונה תהיה טמאה דאימור לא בדקה יפה כפירש"י והתוס' ועיין בחדושי הר"ן קמ"ל דלא אלא הראשונה טהורה ואהא מקשה דלמה באמת לא נימא דהראשונה תהיה טמאה דמ"ש מהא דתניא וכו' וע"ז משני דש"ה דאיכא סלע יתרה אבל הברייתא איצטריך לאשמעינן דלא נטעה לומר כסברת המקשה דאף הראשונה תהיה טמאה מש"ה

תני הראשונה טהורה וא"כ גם הטור הוצרך לאשמעינן חדוש דין זה דאפי' בדקה הראשונה להחלוק כשלבשתו ופשטתו ובדקתו והשאלתו לחברתה ונמצא בו כתם דהראשונה טהורה דה"א דאף הראשונה טמאה וכדס"ד דהמק' התם מש"ה הוצרך הטור לכתוב שבדקתו הראשונה כשלבשתו דאל"כ אין כאן שום חידוש דטהורה הראשונה ויפה כ' הש"ך: ולכאורה י"ל דמש"ה לא ניחא ליה להש"ס לאוקמי להך ברייתא דמיירי כשהראשונה לבשה חלוק שאינו בדוק לה דאם כן אמאי תני והשני תולה בה דמשמע שהשניה תולה שמן הראשונה הוא הכתם עדיפא הל"ל דהשניה תולה שהכתם היה בחלוק כבר קודם שלבשה הראשונה מיהו אין זה דיוק כ"כ די"ל דתולה בה דקאמר היינו שנעשה אצלה הכתם ועוד אפי' אי נימא דדוקא הוא דמיירי ברייתא בחלוק הבדוק מ"מ מדאיירי הברייתא בכה"ג שהיה החלוק הבדוק לה ולא איירי בחלוק שאינו בדוק דאפ"ה השניה טמאה ש"מ משום רבותא דראשונה נקט הכי עכ"פ דברי הש"ך נכונים ומ"ש הש"ך על תי' של הב"ח שאינו מכוון במנ"י כתב דכוונת הב"ח הוא מש"ה נקט הטור שלבשה חלוק הבדוק לדיוקא דאפי' היה בדוק מעיקרא אי לאו דבדקה אותו כשפשטתו היה ראשונה ג"כ טמאה ומכ"ש כשלא היה בדוק לה דהראשונה טמאה דלית ליה להחלוק חזקה מבוררת לומר דהשתא הוא דנכתם ומיירי בחלוק בינוני יע"ש אזיל לשיטתו שכתבתי לעיל דס"ל דאף הב"ח ס"ל דאפי' בחלוק בינוני האשה טמאה משום כתם וליתא כמש"ל וגם איהו גופי' כ' דמדברי הב"ח בסעיף ל"ח לא משמע כן ועיין מ"ש בסמוך מזה: הרשב"א ז"ל בס' תה"א הוכיח מסוגיא זו דבדיקה שאמרו בין שבדקתו חברתה והשאלתה לה מדאוקמי ר"ש דלענין דינא תנן שאין חברתה חייבת לכבס לה את החלוק דאין מוציאין ממון מן הספק דאמרה לה אבדיקתך לא סמיכנא אבל לענין טומאה הראשונה שבדקתו טהור אבל השני' טמאה דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה וכחלוק הבדוק הוא לה עכ"ל וקשיא ליה דהא ע"כ עיקר ראיית הרשב"א אינו אלא מדתני בברייתא דלענין דינא חברתה תולה בה מכלל דהשניה לא בדקה החלוק דאל"כ מדינא נמי תתחייב השניה לכבס אחר שיודעת בבירור שהיה נקי כשהשאלתו א"ו דמיירי דהשניה לא בדקה להחלוק ואפ"ה השניה טמאה מזה הוכיח דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה דמיא אבל מברייתא דלעיל מיניה דתניא ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וכו' וכן ממתני' דג' נשים שלבשו חלוק א' לא ה"מ להוכיח דבדיקת חברתה כבדיקת עצמה דמיא דהייתי אומר דמיירי שכבר היה החלוק בדוק לכולן טרם שלבשו אותו וכיון שהיה בדוק להן פעם א' הרי הוא בחזקת בדוק לעולם עד שנדע שיצא מחזקתו וכמ"ש הרשב"א לעיל מש"ה מייתי מהאי דהכא אך לפי מה דהוכחתי לעיל דע"כ מיירי הכא שהיה החלוק בדוק קודם שלבשה הראשונה דאל"כ לא הוי מק' הש"ס מידי מ"ש מהא דתני' וכמש"ל וא"כ מאי ראייה מייתי מהכא דהא א"ל דה"נ מיירי שהשניה יודעת שהיה החלוק בדוק טרם שלבשתו הראשונה אבל אח"כ כשלבשתו היא לא בדקה אותו והכי משמע קצת לישנא דחברתה תולה בה דתני דמיירי שיודעת השניה שהיה החלוק בדוק קודם שלבשה הראשונה וכתם זה תולה בה וכמש"ל: (סט) הבדוק לה.

גם כאן כתב הב"ח דמש"ה נקט הטור בדקה חלוקה והשאלתו לישראלית נדה וכו' משום דע"כ בחלוק הבדוק מיירי דאל"כ אף בלא השאלתו לנדה טהורה משום דאזיל לשיטתיה שכתב לעיל דבחלוק שאינו בדוק אין בו משום כתם ורש"י והרמב"ם שלא

כתבו כן אפשר דס"ל דבסתם חלוק אף שאינו בדוק חזקתו בדוק ואם נמצא בו כתם יתר מכגריס טמאות הלכך הכא דהשאילתו לעובדת כוכבים ולנדה תולה בהן עכ"ד מזה מוכח דס"ל להב"ח דאף בסתם חלוק נמי ס"ל להטור שאין בו משום כתם דליכא למימר דמיירי בחלוק שהוא בחזקת מלוכלך דבזה לא פליג שום פוסק ואיך כתב שרש"י והרמב"ם לא ס"ל כן א"ו כמ"ש וזה דלא כמנ"י שהשיא דברי הב"ח לדעת אחרת וכבר הרגיש בעצמו שמ"ש הב"ח הוא סותר למה שהביא הוא דעתו וכמ"ש"ל: (ע) לישראלית נדה.

ע' בס' מל"מ בפ"ט דהלכות א"ב שר"ל דהא דתולין הקלקלה במקולקל היינו דוקא כשהיו שתיהן שוות אבל אם היתה הנדה זקנה או מעוברת או מניקה אפשר דלא נתלה בהן ודמיא להא דתני' בפ' האשה ד"ס ולקמן בש"ע סעי' מ"ט עוברת ושאינה עוברת תולה עוברת בשאינה מעוברת מניקה ושאינה מניקה וכו' וא"כ ה"נ גבי נדה אם היתה עוברת או מניקה או זקנה אפשר דשתיהן מקולקלות דלכל חדא איכא אומדנא דמן דידיה הוי הכתם ודמיא לההיא דכ' הרשב"א בת"ה ופסק כן לקמן בש"ע דאם היתה אחת מניקה ואחת עוברת או אחת זקנה ואחת בתולה דשתיהן טמאות ואינה תולה זו בזו וכ"ת שאני התם שלא ראו ומש"ה אינן תולות זו בזו אבל לעולם דאם ראו אפי' פ"א אזדא להו חזקתן הא ליתא דהא קיי"ל דעוברת ומניקה אין חוששין לוסתה הראשון אפי' היה להן וסת קבוע אינה צריכה בדיקה ומותרות לבעליהן ואפי' שופעות ורואות דם באותן עונות שהיו למודות לראות בה אינן אלא במקרה בעלמא וכמ"ש בסי' קפ"ט ועוד דאפי' את"ל דהאי טעמא דתולין הקלקלה במקולקל מהני אפי' אם הנדה היתה עוברת או מניקה מ"מ לקטנה שלא הגיע זמנה לראות נ"ל דלא מהני ה"ט לפי דהפרש גדול יש בין עוברת ומניקה לקטנה דהא קיי"ל כרשב"א דאמר נשים שאמרו חכמים ד"ש כתמן כראייתן חוץ מתינוקת שלא הגיע זמנה לראות אפי' סדינים שלה מלוכלכים בדם אין חוששין לה הוואיל ואין דמים מצויין בה כו' כ"ש שאין חברתה תולה בה עכ"ד ואני הוכחתי בחדושי גמ' שלי דאפי' היכא שאין שתיהן שוות מ"מ תולה בנדה אפילו היא מעוברת או מניקה דבחזקת מסולקת דמים הם מ"מ כיון דהשתא ודאי חזי' א"כ הוא בחזקת מעין פתוח כ"ז שלא עברו עלי' ז"נ שלמים לזבה גדולה או יום נקי שלם לש"י כנגד יום וז"ל שם אהא דגרסינן התם ת"ר תולה בש"י כנגד יום בשני שלה ובסופרת שבעה שלא טבלה כו' ופירש"י ד"ה בשני שלה תולה בה ואע"ג דלא הוחזקה רואה היום כיון דמעינה פתוח תולה בה ואע"ג דמקלקלה פורתא דצריכה לשמור יום המחירת כיון דטמאה השתא עכ"ל והוא תמוה דל"ל טעמא דמעינה פתוח תיפוק ליה דתלינן הקלקלה במקולקל דהא לקמן בטמא וטהור שהלכו בשני שבילין דלכ"ע לרשב"ג תולין דטהור הלך בשביל הטהור והתם ליכא טעם אחר אלא דתלינן הקלקלה במקולקל וכן הק' במל"מ ומ"ש לתרץ בזה הם דברים דחוקים מאוד ואין להם שחר יע"ש לכן נלע"ד דס"ל לרש"י הא דתלינן הקלקלה במקולקל היינו דוקא היכא דשתיהן שוות בחזקת רואה אבל באם אחת מהן אינה מוחזקת ברואה אע"פ שהיא מקולקלת בלא"ה לא היה לנו לתלות בה כיון דאיכא סברא להכא ולהכא וכמ"ש"ל ומש"ה ק' ליה לרש"י דהכא בש"י אין לנו לתלות בה אע"פ שהיא מקולקלת בלא"ה דהא קיי"ל לעיל דף ל"ט ע"א דכל י"א יום שבין נדה לנדה היא בחזקת טהרה ואינה צריכה בדיקה וא"כ אמאי נימא דתולה בה דמשמע מדתני סתמא

דתולה בה אפ"א אם חברתה היא בימים הראשונים שראויים להיות נדה אפ"א תולה היא בש"י כנגד יום ואמאי נימא דזו כיון דבחזקת מסולקת בדמים היא לא נתלה בה לזה כ' רש"י כיון דמעינה פתוח תולה בה ור"ל דאע"ג דכל י"א יום היא בחזקת טהרה ובחזקת מסולקת בדמים ה"מ כל שלא ראתה אבל זו שראתה אתמול אינה בכלל מסולקת בדמים ואדרבה בחזקת מעינה פתוח היא וכ"כ רש"י בהדיא לעיל דל"ט במשנה שם דטעמא דזבה וש"י הם בחזקת טומאה הואיל דמעינן פתוח וה"ה בסופרת זו שלא טבלה כיון דלא עברו עליה זו ימים שלמים עדיין מעין פתוח מיקרי וכ"כ בהדיא במל"מ דהכי ס"ל לרש"י יע"ש ואם כן אפילו אי נימא דהא דאמר רשב"ג דתולה בסופרת זו שלא טבלה מיירי שאפילו היא עדיין בימים הראוים לזיבה אפ"ה היא דתולה בה כיון דבחזקת מעין פתוח הוא וא"כ בטהור וטמא שהלכו בשני שבילין דשניהן שוין להילוך זה הטעם פשוט דלרשב"ג תולין הקלקלה במקולקל כנלענ"ד בכוונת רש"י ולזה העירני בני מוהר"מ וכיון שכן ה"ה במעוברת ומניקה אם היא נדה תולין בה דאע"ג שהם בחזקת מסולקת בדמים ה"מ כ"ז שלא ראתה אע"ג שכבר ראתה כמה פעמים מ"מ כיון דעתה לא ראתה הרי היא בחזקת מסולקת בדמים אבל בראיה זו שראתה כ"ז שלא עברו עליה ימי הטהרה ימים שלמים היא בחזקת מעין פתוח וחברתה תולה בה אך מה שכתב במל"מ על דברי הב"י שהשיג על ה"מ שכתב הטעם על עובדת כוכבים הרואה לפי שכל עובדת כוכבי שראתה פ"א לעולם הרי היא נדה של דבריהם שהרי אינה יוצאה לטהרה ור"ל דישראלית כיון שנדותה תלויה בימים ובאה לכלל טהרה לא מיקרי נדה אלא בתוך ימי נדותה אבל לאחר שעברו ימי נדותה אף שלא טבלה אינה תולה בהכי לפי שכבר עברו ימי נדותה ופנים חדשות באו לכאן אבל העובדת כוכבים כיון שראתה פ"א לעולם היא נדה מדבריהם ואין טהרתה תלויה בימים וכל ימים חד דינא אי' ליה מש"ה תולה לעולם שתולין הקלקלה במקולקל שלעולם היא נדה משא"כ בישראלית שלאחר שעברו ימי נדתה או ימי ספירתה אין תולין בה לפי שלא חשיבה מקולקלת וע"ז הק' הב"י דלפי טעם זה אפילו עובדת כוכבים שלא הגיע זמנה לראות אם ראתה פ"א תולין בה דהא לעולם לא יצאה מכלל נדה וזה שלא כדברי הרשב"א ודלא כדמשמע מדברי רש"י וכו' וע"ז כתב במל"מ דלא ק' מידי דמש"ה לא תלינן בקטנה עובדת כוכבים אע"ג שראתה פ"א כיון דהיא בחזקת מסולקת בדמים אין תולין בה בזה יפה כתב אף לפי מ"ש לעיל דהיכא דמעינה פתוח י"ל דתולין בדמים דהא השתא אינה מסולקת בדמים ואדרבה בחזקת מעין פתוח הוא מ"מ כ"ז היכא דראתה השתא ולא עברו עליה ימי טהרתה אבל בעובדת כוכבים קטנה אע"פ שראתה כבר פ"א מ"מ השתא אינה בחזקת מעין פתוח שהרי לא ראתה עכשיו מש"ה אי לאו דהגיע זמנה לראות וראתה פ"א לא היינו תולין בה אבל קטנה ומעוברת ומניקה שראו עכשיו כל זמן שלא עבר עליהן כל ימי טהרתן ימים שלמים חברתה תולה בה לפי דאף ע"ג שהן בחזקת מסולקת בדמים מ"מ השתא הם בחזקת מעין פתוח וכמ"ש ויתר הדברים מ"ש בס' מל"מ והאריך להשיג על המהרש"א ז"ל וגם מ"ש על התוספות שם עיין בחדושינו שם מ"ש בזה: (עא) שהגיע זמנה לראות וראתה.

עיין מ"ש המ"מ בטעמו והבאתי לעיל ובב"י כתב הטעם שהעובדת כוכבי אינה רגילה להקפיד על דמיה וכתמיה הילכך כל שראתה פ"א משגדלה אע"ג דבעידן שאלה לא

חזאי איכא למיחש שמדמיה ראשונים נתלכלך בשרה ובגדיה ולכלכו חלוק זה אבל בישראלית ליכא למימר הכי שהרי בנות ישראל רגילין לנקות בשרן ובגדים מדם וכתמים אע"פ שלא היה בדעתן לטבול עכ"ל וק' דלדבריו נמי ק' דא"כ למה צריך דוקא שהגיע זמנה לראות דאפילו בעובדת כוכבים קטנה דכל שראתה פ"א שייך האי טעמא כמו שהק' הוא לטעם המ"מ קו' זו ומה הועיל בטעמו וכן הק' בס' מל"מ ואפשר לומר דטעמו כיון שהיא קטנה וראיה זו שראתה לא היה אלא אקראי דרכן לנקות א"ע משא"כ בגדולה שעלולה לראות אין דרכן לנקות א"ע ודוחק: (עב) וה"ה אם בדקתו והשאלתו להן ואח"כ לבשתו היא.

עיקר הרבותא אע"ג דאישתכח הכתם גבה אפ"ה היא טהורה ולא תימא דההיא דאישתכח הכתם גבה תתקלקל קמ"ל דאפ"ה טהורה ובש"ך ס"ק נ' כתב וז"ל אם בדקתו כשפשטתו והשאלתו וכו' עכ"ל משמע דר"ל דמיירי שלבשתו היא תחלה ואחר כך פשטתו ובדקתו והשאלתו לעובדת כוכבים או לנדה ואח"כ חזרה ולבשה היא ונמצא אצלה הכתם ובאמת אין הכרח לפרש כן וגם מאי נ"מ בלבישה הראשונה לבשתו ופשטתו ובדקתו והשאלתו לעובדת כוכבי' הרי לבישה ראשונה כמאן דליתא דמיא דהא ליכא לספוקי לשמא מן לבישה ראשונה בא הכתם שהרי בדקתו ואפשר שדחק להש"ך לישנא דאם בדקתו והשאלתו להן וכו' דק"ל לאיזה צורך בדקתו כיון שהשאלתו לעובדת כוכבים או לנדה לכך כתב דמש"ה בדקתו דמיירי שהיא לבשתו תחלה מש"ה בדקתו כדי לראות אם טהורה היא אם לאו וכ"כ בס' מנ"י: (עג) ואפילו היא בספירה ז"נ.

ועיין בש"ך ס"ק נ"א שכתב דלפי מ"ש הרב דבג' ימים הראשונים אין תולין ה"ה לקמן סמ"ד בעצמה אינה תולה אלא נראה דהרב אזיל לטעמיה לקמן סימן קצ"ו ס"י שכתב דבמכה שבגופה שמוציאה דם תולה בה אם כן ימים של נדה עצמה ודאי כמכה שבגופה שמוציאה דם דמיא אבל לפי מ"ש דאפילו במכה שבגופה אינה תולה א"כ בס' מ"ד אינה תולה בנדתה אלא אחר שלשה ימים הראשונים של ז"נ עכ"ד ועיין בשו"ת פמ"א ח"ש סימן ק"ע שהסכים לזה דלפי מ"ש הרמ"א דבמכה שבגופה שמוציאה דם תולה בה אפילו תוך שלשה ימים הראשונים של ז"נ ה"ה נמי דתולה אפילו תוך ג' ימים הראשונים בחלוק' שלבשה בימי נדתה ע"ש אבל בס' מל"מ שם כתב אין דמיון זה עולה יפה דאע"ג דס"ל להרמ"א דבמכה שבגופה שמוציאה דם תולה בה אפילו תוך ג' ימים ראשונים מ"מ תוך שלשה ימים הראשונים לתלות בעצמה בחלוק' שלבשה בימי נדתה ס"ל להרמ"א דלא תלינן דלא דמי' אהדדי והוכיח כן מדברי הרמ"א שהביא הש"ך לקמן סימן קצ"ו דנראה מדבריו דס"ל מדכתב הרשב"א סתם דתולה בעצמה אפ"ה בתוך ימי ספירתה ולא חילק בין ג' ימים הראשונים ובין אחר ג' ימים נראה דלא ס"ל כסברת המרדכי וסה"ת יע"ש והרואה דברי הרשב"א יראה דהרשב"א לא מיירי אלא בתולה בעצמה אלא דהב"י למד מזה שתולה נמי בחברתה ואם איתא לדברי הש"ך אין להביא ראייה מדברי הרשב"א הללו שחולק על המרדכי אשר ע"כ נ"ל היכא דתולה בעצמה נמי הוא דוקא לאחר ג' ימים עכ"ד המל"מ שם: מיהו בס' שו"ת ח"צ סימן ס"ג כתב דנראה דהא דאין תולה בעצמה תוך שלשה ימים הראשונים של ז"נ היינו מן הסתם שלא נודע אם החלוק נכתם מן ימי נדותה או לאו אז יש לחלק בין ג' ימים הראשונים ולאחר ג' ימים תוך ג' ימים הראשונים לא תלינן שהיה בו הכתם כבר מימי נדתה ולאח"כ תלינן שהיה בו הכתם

כבר מן ימי נדתה אבל בידוע שהיה בחלוק זה כבר כתמים מימי טומאתה אלא שספק לנו אם נתוסף בו כתם עתה או לאו בזה י"ל דלעולם תולין שמימי טומאתה אפי' תוך ג' ימים הראשונים כיון דכבר איתחזק החלוק בכתמים אין לנו לחוש לשמא נתוסף בו כתם ובהא מיירי בש"ע כאן דאין תולין תוך ג"י הראשונים היינו מן הסתם דלא נודע אם היה בו כתם מן הנדה או לאו אבל בדאיתחזק בכתמים ל"ח אפילו תוך ג"י הראשונים אם לא שפשעה שלא לבשה בגדים נקיים בימי ספירתה ראוי לקונסה אבל היכא שלא פשעה אין לחוש ואפילו היכא שפשעה אם היא אומרת שהיא מכרת אותן כתמים בט"ע שהן הנהו שהיו בו מימי טומאתה מהני דא"צ תליה בזה ונאמנת היא שמכירה בט"ע דאפילו ע"ה קיי"ל דיש לו ע"ע אלא דבמילי דממון חיישינן משום חימוד ממון דמשקר משא"כ באסורים מהימן עכ"ד ועיין מ"ש עוד בשמו בנדון זה לעיל בסעיף י"ח ועיין מ"ש עוד מזה בסימן קצ"ו סעיף י' באריכות: (עד) ועיין לקמן סימן קצ"ו דבג' ימים.

כתב בס' מנ"י לקמן סימן קצ"ו נראה באשה שיש לה חבורות ופצעים שא"י אם מוציאות דם או שמתעסקה בכתמים ומתירא שלא תוכל לספור ז"נ בלא כתם לדידן שאין הנשים סופרין ז"נ עד לאחר יום ה' לשמושה וכמבואר שם סעיף י"א סי' הנ"ל נ"ל דיש לה תקנה בדרך זה דהיינו מיד שפסקה דמה ביום א' או ב' לראייתה תבדוק עצמה היטב כמו שדרכה לבדוק לספירת ז"נ ואחר יום ה' כשתתחיל לספור ז"נ כבר עבר ג"י שפסק דמה ואז תולין כתמים להקל וכה"ג פסק בתשובת צ"צ סימן ס"ה בדברי השואל ומביא שם ראיות ברורות לדבריו ואף שהבעל צ"צ שם מפקפק בזה להחמיר היינו שבדקה שלא במתכוין רק לכבוד שבת וחייש אולי לא בדקה יפה משא"כ אם בדקה במתכוין וע"ש עכ"ד ודבריו נכונים בזה: עוד כ' שם ס"ק י"ד וז"ל נ"ל דאם מצאה כתם תוך ג' ימים ראשונים לשבעה נקיים שצריכה לחזור ולספור ז"נ מחדש ואז אף שראתה כתם תוך ג' לז"נ השניים תולין להקל כיון שכבר עבר ג"י הראשונים ובפעם שניה לא ראתה מגופה ואת"ל שהיא מגופה לא הוחזקה מעינה פתוח בראיית הכתם ועוד דהוי כס"ס ספק אם הכתם הראשון היה מגופה ואת"ל שהיה מגופה דלמא כתם שניה לא היה מגופה עכ"ל ואין לדבריו טעם ובס' ב"ש באה"ע סי' ס"ג ס"ק ג' כתב להחמיר בזה ומביא ראיה מדכ' בתה"ד סי' רמ"ט דכתם פחות מכגריס ועוד תלינן במאכולת אפילו תוך ג"י הראשונים דאל"כ אין לך אשה שיכולה לטהר לבעלה דאין לך סדין שאין עליו דם מאכולת מזה מוכח דאפי' אם נתקלקל ספירתה הראשונה ע"י ראיית כתם אפ"ה אין תולה תוך ג"י הראשונים של ספירת ז"נ השניים דאל"כ איך כתב אין לך אשה דיכולה לטהר לבעלה דהא בפעם שניה היא בעלת כתם ואז היא יכולה לתלות במאכולת אבל אחר ג"י הראשונים שאחר ראיות דם מהמקור מנ"ל דיכולה לתלות במאכולת אע"כ ס"ל דאין חילוק דאפילו אם נתקלקל ספירתה ע"י מציאת כתם וחזרה לספור ז"נ שניי' אין תולה בד"א תוך ג' ימים של ספירת ז"נ השניה מיהו כתב שיש לספק דלמא דוקא היכא שראתה מתחלה מן המקור הוא דמחמירנן דאפילו נתקלקלו ז"נ הראשונים ע"י מציא' דלא תלינן כתם בד"א אפי' בג' ימים הראשונים של ז"נ השניים כמו בז"נ הראשונים כיון דמתחלה היה נפתח המקור הכל נמשך אחר תחלתו אבל בעלת כתם מעיקרא או כלה אחר בעילת מצוה דלא ידעינן כלל אם נפתח המקור מעולם י"ל דתוך ג"י הראשונים תולין מיהו מסיק שם בשם גדול א' להחמיר משום לא פלוג ולא ידעתי טעם

לזה דלמה נחמיר בהא כ"כ משום לא פלוג לכן נ"ל דהמקיל בזה לא הפסיד בפרט אם תחילת ראייתה תה לא היתה כ"א ע"י כתם דהא קיי"ל דאין תולין כתם בכתם וכיון דלהקל לא אמרינן ה"ה להחמיר נמי לא וכמ"ש התוס' והרשב"א אהא דאמרינן דנ"ח ע"א גבי אין שונין בטהרות ע"ש מכ"ש בדין זה דס"ל להרמ"א שאינו אלא חומרא והשאר פוסקים חולקים ע"ז וכמ"ש הש"ך בשמו סי' קצ"ו ס"ק י"ב וכ"כ בצ"צ שם וגם בכלה אחר בע"מ המקיל לא הפסיד: בשו"ת פמ"א ח"ש סי' ק"ע נשאל אשה שפסקה בטהרה ובדקה עצמה כדינה והתחילה לספור ז"נ ובכל יום בדקה עצמה ומצאה טהורה וביום א' לספירתה לבשה כתונת בעלה שכבר לבש בעלה ופשטו ולבש בגדי לבן לשבת והכתונת אשר פשט זרקו אותו לתוך הכלים המוכנים ליתן לכביסה וביום ז' לספירתה בדקה הכתונת של הבעל הנז' ומצאה בו כתם וכל ימי לבישתה לא בדקה הכתונת רק בדקה עצמה כדינה ומצאה טהורה מה דינו של האשה הנ"ל והשיב וז"ל נראה ללמוד היתר דהא בפ' בא סימן דנ"ג ע"ב פליגי רבי ורשב"א אם מטמא למפרע ומשמע דוקא לטהרות פליגי וע"כ הא דתנן דפליגי דמטמא למפרע עד שעת הכיבוס דוקא לטהרות ולקדשים ולא לגבי בעלה ופסק הרמב"ם פ"ט מהלכות א"ב בדין ג' וכל הרואה כתם טמאה למפרע עד כ"ד שעות ואע"פ שהיא טמאה למפרע מדבריהם אינה מטמאה את בועלה למפרע ואינה מונה לנדתה או לכתמה אלא מעת שראתה הדם או שמצאה הכתם הרי להדיא דמונה מעת שמצאה הכתם ומותרת לטבול ביום ז' למציאת הכתם כנדה דאורייתא ש"מ דלא מחזקינן שיצא דם ממקורה קודם מציאתה ה"נ כיון שמצאה הכתם ביום ז' לספירתה א"כ פשוט לן דלא ראתה מקודם מגופה אלא דהשתא מספקינן אם היא מגופה או לאו ושפיר יש לתלות כיון שלקחה כתונת בעלה ממקום שזורקים בגדים שלבשו כבר ומוכנים לכביסה והוי כמו שלקחה עד המזדמן לה בבית שהזכיר הרשב"א אפי' קנחה עצמה בעד זה ליכא מאן דמטמא אפילו משום כתם א"כ בנ"ד שלא מצאה הכתם אלא ביום ז' א"כ שוב לא מספקינן דלמא יצא דם מגופה מקודם אלא בשעת מציאת הכתם מספקינן א"כ שפיר יש לתלות בעד שאינו בדוק עכ"ל וכה"ג כ' שם להתיר באשה שביום שני לספירתה פירסה לה המשרתת סדין שהיתה שוכבת עליה בימי נדתה וביום ז' לספירתה מצאה בו כתם ג"כ מטעם הנ"ל ומה מאד אני תמה על החכם הזה שכל דבריו בזה אינם אלא דברי תימא ושגגה מ"ש הא דפליגי ר' ורשב"א כו' דוקא לטהרות ולקדשים וע"כ הא דתנן דמטמא למפרע עד שעת הכיבוס דוקא לטהרות ולקדשים ולא לגבי בעלה לא ידעתי איך שכח הא דתנן במתניתין דף נ"ב הרואה כתם מקולקלת למנינה ולעיל ד"ו בברייתא הרואה כתם וכו' ומקולקלת למנינה כו' והקלוקל למנין הוא לבעלה גם התוס' פירשו כאן בפלוגתא דרבי ורשב"א היינו לענין קלוקל למנינה פליגי דזו פי' עצמה דקאמרי ועיין בחדושי הרמב"ן והר"ן שם גם מ"ש הרי להדיא דמונה מעת שמצאה הכתם ומותרת לטבול ביום ז' למציאת כתם כנדה דאורייתא ש"מ דלא מחזקינן שיצא דם ממקורה קודם מציאתה ה"נ כיון שמצאה הכתם ביום ז' לספירתה וכו' דברי תימא הם שהרי כן הוא לשון הברייתא שהבאתי הרואה כתם וכו' ומקולקלת למנינה ומטמאה את בועלה ואינה מונה אלא משעה שראתה וכו' הרי להדיא אע"ג דמקולקלת למנינה ואבדה פתח נדתה דשמא ראתה כבר ואפ"ה תני דאינה מונה אלא משעה שראתה ור"ל דיש לה כל החומרות דהיא מקולקלת למפרע

ולענין ספירה שלה אינה יכולה לספור אלא משעה שראתה וכבר הק' התוס' שם דפשיטא ותירצו דקמ"ל שאם ראתה אח"כ יום א' או ב' דאינה מונה אלא בשעת ראייה ממש ולא בשעת מציאת הכתם דאימור לאו מגופה אתיא אלא מעלמא עכ"ל וכן קי"ל דהרואה כתם גדול שאפשר לחלק לג' גריסין ועוד היא טמאה משום זוב דשמא בג' ימים ראתה וכ"פ הרמב"ם וכמו שאכתוב בסמוך וא"כ הא חיישינן לשמא ראתה מקודם וכל הקלקול זה לבעלה נמי איירי ומ"ש הרמב"ם שאינה מטמאה את בועלה למפרע טעמו דפסק כחכמים דס"ל הכי כדאיתא בדף ט"ו ע"א דהרואה כתם אינה מטמאה את בועלה אלא מכאן ולהבא וי"ל דהברי"י דלעיל נמי הכי ס"ל ומאי דתני הרואה כתם מטמא את בועלה היינו מכאן ולהבא אע"פ דס"ל להברייתא שהיא מקולקלת למנינה מ"מ ס"ל דלענין לטמא את בועלה אינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וכך היה גזירת חכמים לגזור בהא ולא לגזור בהא ואין לדמות גזירת חכמי' זה לזה והן אמת דמ"ש הרמב"ם שם בפ"ט מהלכות א"ב ד"ג וז"ל וכל הרואה כתם ה"ז מקולקלת למנינה שמא מן החדר בא ונתקלקלה וסתה עכ"ל אינו ר"ל דמקולקלת למנינה משום דאינה יודעת מתי ראתה הכתם ואם תראה אח"כ א"י אם היא בימי נדתה או בימי זיבתה וכמו שפירש"י דז"א דהא הרמב"ם ס"ל בפ"י דכל אשה שראתה בתחלתה ממנה חוששת כל ימיה ימי נדתה שבעה ואח"כ י"א ימי זיבה וכן כל ימים לעולם בין ראתה בהן דם ובין לא ראתה ע"ש וא"כ מאי קלקול פתחי נדה יש כאן ע"י ראיית כתם אלא שיש לו פירוש אחר בזה וכמו שפי' בפירוש המשניות על המשנה בדף נ"ב משום דס"ל דאם עקרה וסתה הראשון אז היא חושבת ימי נדתה וימי זיבתה מוסתה השני לזה אמר דהרואה כתם מקולקלת למנינה שמא נפקד העת הידוע לנדתה ונתקלקל וסתה ולזה נתכוין בחיבור במ"ש שמא מן החדר בא ונתקלקל וסתה כוונתו שאם תראה עוד ב' פעמים בזמנים שוים יש לחוש שמא גם הכתם מן החדר היה בא באותו זמן ונתקלקל וסתה הראשון וא"כ היא מקולקלת למנינה שאינה יודעת אם למנות פתחי נדה שלה מוסתה הראשון או לספק עקירת וסתה השני ועכ"פ לדידן הוא ספק לשמא ראתה הכתם כבר ואפי' לבעלה חיישינן דלא סבירא ליה כהרמב"ם בזה וא"כ הפי' מקולקלת למנינה הוא כפשטי' וכפירש"י וסיעתו: גם מ"ש והביא דברי הרמב"ם דס"ל דכתם אינו מטמא למפרע אלא מעל"ע או מפקידה לפקידה כדין רואה אמת שכ"כ הרמב"ם שם אלא שנסתרה דרכו של הרמב"ם בזה ממנו אף אי נימא דס"ל להרמב"ם דהא דקי"ל דרואה כתם עד שעת הכבוס טמאה היינו דוקא החלוק מטמאין ליה משעת הכיבוס אבל לא להאשה וכמש"ל מ"מ הא מברייתא זו שהבאתי לעיל מוכח להדיא דאפי' האשה טמאה למפרע ברואה כתם אפי' יותר מן מעל"ע דהא בהרואה דם שנינו התם הרואה דם דמטמא מעל"ע ומה היא מטמאה וכו' ואח"כ תני הברייתא הרואה כתם מטמא למפרע ומה היא מטמאה וכו' וכיון דברישא גבי הרואה דם תני מעל"ע ואלו גבי כתם תני סתם מטמא למפרע מוכח דאפי' ביותר מן מעל"ע וכן פירש"י שם דכתם מטמא למפרע עד שעת הכבוס ולא זו שפסק הרמב"ם בזה סותר להברייתא הנ"ל קשיא לי טובא שפסקיו סותרים זה את זה שכאן פסק הרואה כתם אינה טמאה יותר מן מעל"ע ואלו בפ"ג מהלכות מו"מ ד"ז כתב וז"ל הרואה כתם טמאה למפרע עד עת הפקידה וכן הבגד שנמצא עליו הכתם טמא למפרע ועד כמה עד שתאמר בדקתי החלוק הזה ולא היה עליו כתם וכו' עכ"ל הרי שכ' לחלק בין האשה לחלוקה

דלאשה מהני בדיקת עצמה אבל לחלוק לא מהני בדיקת עצמה עד שתאמר בדקתי החלוק
הזה אבל מעל"ע לא מהני אפי' לאשה וכ"כ בהדיא שם בכ"מ שהרואה כתם חמור בזה
מרואה דם ממש דשם מהני מעל"ע משא"כ בכתם ועיי"ש מ"ש בשם הרי"ק והפוסקים
סותרים זא"ז ושום א' מנושא כליו לא העיר בזה גם דברי הרי"ק שהביא שם בכ"מ
לכאורה צ"ע שכ' וז"ל וטעם יש בדבר דאלו רואה עתה אין טעם להחמיר עליה למפרע
ביותר מעל"ע אמנם כתם שא"י מתי יצא דם זה מגופה יש להחמיר ולומר דסמוך
לפקידה יצא עכ"ל הנה נתן טעם על שהחמיר הרמב"ם בכתם לטמא יותר מן מעל"ע
אבל מה שהקיל הרמב"ם לטהר בכתם כמו בראיה ממש שאינה טמאה אלא מפקידה
לפקידה עדיין צריך טעם דבשלמא גבי רואה הא דמטמאינן למפרע אינו אלא משום
חששא לשמא היה הדם בביה"ח וכמו שפרש"י בריש מכילתין א"כ כיון שבדקה א"ע
תו ליכא למיחש לשמא היה בביה"ח שהרי בדקה א"ע ולא מצאה כלום אבל גבי כתם
מה מועיל מה שבדקה א"ע ומצאה טהורה דלמא מקודם לכן ראתה וצ"ל דס"ל להרמב"ם
ז"ל כיון שבדקה א"ע והיא בחזקת טהורה לא חיישינן לשמא ראתה מקודם כיון דכתמים
אינן אלא מדרבנן מהני מה שבדקה א"ע דלא מספקינן לשמא ראתה מקודם וכן נראה
לכאורה מתוס' דף נ"ג ע"ב ד"ה צריכה הפסק טהרה עיי"ש וכה"ג כתבתי לעיל בשם
הרשב"א בתה"ק והטור ולפ"ז נלע"ד בנדון השאלה שנשאל בעל פמ"א דהיכא דבדקה
עצמה תוך שבעה בכל יום כדינו ואח"כ מצאה הכתם ביום ז' דתלינן שהכתם היה בחלוק
מקודם שלבשה אותו תוך ז"נ כיון שהיא בדקה א"ע בכל יום ומצאה טהורה הרי ע"י
בדיקה שבדקה א"ע איתחזקה לן בטהרה עד עתה תו ליכא לאורועי לחזקתה לטמאה
למפרע ולא דמי לאם נמצא הכתם תוך ג"י דלא תלינן אע"ג שבדקה א"ע קודם מציאת
הכתם דשאני התם די"ל אימא עם סילוק ידיה ראתה אבל כשבדקה א"ע אחר ג"י ומצאה
א"ע טהורה דלא חיישינן לשמא ראתה תוך ג' ימים דהא בדקה א"ע אח"ז ומצאה טהורה
וכיון דלענין טהרות לא מטמאינן לה קודם הבדיקה ה"ה לבעלה דהא ודאי לענין טמאה
למפרע מחמרינן לטהרות טפי מלבעלה דהא ברואה דם ממש מטמאינן למפרע מעל"ע
לטהרות ואפ"ה אינה מקולקלת למנינה אלא פתחי נדתה מונה משעה שראתה ולא
חיישינן לבעלה כלל לשמא ראתה מקודם תוך מעל"ע אלמא דלטהרות חמירא טפי
מלבעלה ועיינן במש"ל סי' קצ"א וא"כ כיון דפסק הרמב"ם דלענין טהרות מהני בדיקתה
כ"ש לבעלה ובפרט בדין כתם הנמצא תוך ג"י לספירתה שאין תולין אינה אלא חומרת
האחרונים וכמ"ש הפוסקים ודאי דיש להקל בזה (ולפ"ז נראה דאף דקיי"ל דתוך ג"י
אינה תולה כתמה בד"א מ"מ אם פשטה חלוקה ולא בדקה להחלוק בעת הפשיטה ובדקה
א"ע ומצאה טהורה ואח"כ נמצא כתם בחלוק דטהורה ותלינן להכתם אי איכא למיתלי
בד"א הואיל דאשה איתחזקה בטהרה ע"י בדיקה וכמש"ל ועוד קצת ראייה לה מהא דאי'
לעיל בסי' י"ח סעיף י"ג בסכין שנאבד עיי"ש וכן נראה לכאורה להוכיח מהא דפסק
הרמב"ם שם בפ"ט מהלכות א"ב דף י"ג וז"ל מצאה כתם א' שאין בו כדי ג' כתמים אם
בדקה עצמה כל בין השמשות של יום ראשון ומצאה טהורה ולא בדקה חלוקה וביום
השלישי מצאה זה הכתם שאינה כשלשה כתמים אינה חוששת לזיבות ואם לא בדקה
עצמה כל בהש"מ הואיל ולא בדקה חלוקה ושהה עליה ג' ימים בימי זיבתה חוששת
לזיבה ואע"פ שאין הכתם כדי ג' כתמים עכ"ל וקשה מה מועיל שבדקה א"ע כל בהש"מ

של יום ראשון כיון שלא בדקה א"ע גם ביהש"מ של יום שני הא איכא למיחש לשמא ראתה ביום הראשון ובשני ראתה בהש"מ שלו וה"ל ג' ימים רצופים וכן פירש"י בגמ' דף נ"ב דצריכה לבדוק גם בהש"מ של יום שני הא לא"ה היא ספק זבה אלא ודאי דס"ל להרמב"ם ז"ל דכיון דבדקה א"ע כל בהש"מ של יום ראשון ומצאה טהורה תו ליכא למיחש לשמא ראתה ביום א' כיון דמצאה א"ע כל ביהש"מ טהור מסתמא לא ראתה מקודם והרי היא עד בין השמשות הראשון בחזקת טהורה ולפ"ז נ"ל דלאו דוקא אם בדקה א"ע כל בהש"מ של יום ראשון אלא ה"ה אם בדקה א"ע בלילה לאחר יום א' נמי מהני מה"ט אך ק' דא"כ מאי איכא בין ראתה כשתי ראיות ובין ראתה ראייה מרובה כשלש ראיות דפסק הרמב"ם שם דטמאה ולא התנה דאם בדקה א"ע בבהש"מ דטהורה מוכח דס"ל דלעולם טמאה ואמאי הא מ"ה אפי' בראיה מרובה יש לטהר מה"ט וצ"ע ואחר העיון נ"ל ליישב דס"ל להרמב"ם ז"ל דכל כתר הנמצא אמרינן השתא הוא דחזאי אע"ג דלענין טהרות מטמא למפרע מ"מ לענין זיבה לא חיישינן לדלמא ראתה כבר וכה"ג אמרינן ברואה ממש דמונה משעה שראתה לענין פתחי נדה אע"ג דלטהרות מטמא למפרע אבל היכא דחזאי שיעור שני כתמים אמרינן חד שיעורא השתא הוא דחזאי והשני חזיא למפרע וכיון דחד שיעורא אמרינן השתא הוא דחזאי א"כ בבדקה בהש"מ של יום ראשון וליכא למיחש דזבה גדולה היא כיון דחד שיעורא חזיא מסתמא השתא קודם מציאת הכתם ועיין בח"ג שכתבתי ביתר ביאור וכתבתי שכן מוכח מלשון הרב המ"מ במ"ש שם בדין ט"ו ודוק וכ"מ ממה דקיי"ל לקמן בסעיף נ"א דמהני בדיקה תיכף למציאת הכתם ע"ש ומ"מ בנדון שכ' הפמ"א נ"ל להיתר וכמ"ל (בס' הל"מ שנדפס מחדש ראיתי שכ' להחמיר בנדון זה ולענ"ד נראה כמ"ש) אך אם לא בדקה א"ע אחר ג"י צ"ע אם יש להקל בזה ויש פנים לכאן ולכאן די"ל דלא החמירו אלא במוצאת כתם תוך ג"י כיון שעדיין היא בחזקת מעין פתוח מש"ה לא תלינן במעלמא אבל כל שמצאה הכתם לאחר ג"י כיון שעברו עליה ג' ימים ולא הרגישה הרי היא בחזקת מעין סתום ותלינן במה דאפשר למיתלי וכ"נ לכאורה מלשון המרדכי והפוסקים שכתבו דין זה דתלי הכל אם יום המציאה היה תוך ג' או לאחר ג' וכנ"ל וצ"ע: (עה) שלא ראתה מעולם.

כן הוא לשון הטור והרשב"א בתה"ק והק' בני מוהר"מ דהא זה הוא נגד גמ' וברייתא ערוכה בר"פ התינוקת דגרסינן התם אמר ר"נ ב"י ואפי' ראתה ממאי מדקמפליג בסיפא בין ראתה בין שלא ראתה מכלל דרישא ל"ש הכי ול"ש הכי תניא נמי הכי ב"ה אומרים עד שתחיה המכה בין ראתה בין לא ראתה ע"כ ופסקו כן הרי"ף והרמב"ם והמרדכי דלקטנה נותנין לה עד שתחיה המכה ואין חילוק בין ראתה ובין לא ראתה והרשב"א בתה"א דף קע"ט ע"ב כתב וז"ל ושויין שתולין בש"י כנגד יום בראשון שלה וביושבת על דם טוהר ובכתולה שדמיה טהורין פי' בתולה בתולות דמיה כקטנה או נערה שלא ראתה ונבעלה שנותנין להם מן הדין לקטנה עד שתחיה המכה ולנערה שלא ראתה עד ד' לילות וכו' גם לשון זה ק' מ"ש פי' בתולה בתולות דמיה כקטנה או נערה שלא ראתה דלכאורה משמע דאף בקטנה צריך להיות בתולות דמי' מיהו בזה י"ל דמ"ש בגמ' דאפי' ראתה היינו בפ"א וכ"ז שלא הוחזקה לראות מיקרי בתולות דמי' דראי' דידה שראתה פ"א אינה אלא מקרה אבל אם ראתה כבר ג' פעמים אפשר דאין לה זמן כ"כ עד שתחיה המכה אבל לשונו בתה"ק שכתב להדיא כמ"ש הטור והש"ע שצריך להיות קטנה שלא

ראתה מעולם קשה הגם שנראה מדבריו דלישנא תולין בבתולה שדמיה טהורין דחזקתו מדקרי לה בתולה משמע שעדיין היא בתולה והיינו בתולות דמיה מוכח דאינו תולה אף בקטנה אלא היכא שלא ראתה מעולם אבל אין לזה טעם דלמה לא תתלה בקטנה אף שראתה כ"ז שלא חיתה המכה כיון דשירפה מצוי ועוד דבגמרא דף י' ע"ב איתא מתקיף לה ר' אלעאי וכי מה בין זה לבתולה שדמיה טהורין וכו' ופירש"י שם דעיקר הקו' התם אינה אלא מן הגיע זמנה לראות וראתה כבר בבית אביה וכן מוכח דעיקר הקו' אינה אלא מן הגיע זמנה לראות וראתה כבר בבית אביה דאלו מן הגיע זמנה לראות ולא ראתה לא הוה מק' מידי לחזקי' מהא דבתולה שדמיה טהורים דהא התם אלו חזיא לא הוה מטמא מעל"ע דהא קיי"ל דבתולת דמים אינה מטמאה מעל"ע א"ו כפירש"י דהקושיא היא מן הגיע זמנה לראות וראתה וס"ל להמקשה הא דתני ושויין שתולה בבתולה שדמיה טהורין איירי אפי' בהגיע זמנה לראות וראתה שדמיה טהורין כל הלילה ואפ"ה קרי לה בתולה מוכח דאין זה דיוק דקרי לה בתולה שהיתה כבר לפי שהן תחלת ביאת אחר ימי בתולים ואפי' אי נימא דהרשב"א לא ס"ל כפירש"י שם ויש לו פי' אחר בקו' המק' דהתם (וכ"נ מן חדושי רשב"א שכ' פי' אחר בשם ר"ח שם בסוגיא וגם דבריו שם צ"ע) מ"מ קו' הנ"ל ב"ע מ"ט בעי בקטנה שלא ראתה מעולם דהא כיון דקיי"ל דאפי' בראתה טהורה עד שתחיה המכה וא"כ הרי שירפה מצוי מ"ט לא תתלה בה ואין לדחוק לומר דהא ע"כ הטור והש"ע שלא ראתה מעולם לרבנותא נקטי' דאפי' לא ראתה מעולם דתולה בה דז"א דחדא שאין לשונם משמע כן דא"כ ה"ל למימר אפי' לא ראתה מעולם א"ו דדוקא קאמרי שלא ראתה מעולם הוא דתולה בה הא ראתה לא ותו דמה רבותא איכא בהא דאטו אנן בעינן למיתלי בדם נדתה אדרבה בדם נדתה לא הוי תלינן בה ולא תלינן בה אלא משום דשירפה של דם בתולים מצוי בה וא"כ מה רבותא איכא בלא ראתה יותר מראתה ואדרבה השתא שכתבו לא ראתה מעולם משמע דוקא לא ראתה אבל ראתה לא יהינן לה עד שתחיה המכה כמו דהוי ס"ד אי לאו דאשמעינן ר"נ ב"י והברייתא דאין חילוק א"כ גם הטור והש"ע ה"ל לאשמעינן דין זה והיה להם לבאר דבקטנה אין חילוק בין ראתה ובין לא ראתה לעולם תולין בה עד שתחיה המכה וצ"ע ואין להביא סייעתא להרשב"א ז"ל דפי' בתולה שדמיה טהורין היינו שעדיין היא בתולה דוקא וכגון בתולת דמי' וא"כ הא דתני ושויין שתולה בש"י כנגד יום בראשון שלה ובבתולה שדמיה טהורים היינו דוקא שלא ראתה מעולם דאל"כ לא הוי קרי לה בתולה אע"ג דלא ידעינן טעמיה וכמש"ל מ"מ כך מוכח מדקרי לה בתולה וכמ"ש והוא מדפירש"י על המתני' בדף י"א ע"א אע"פ שאמרו ד"ש צריכה להיות בודקת וכו' ומשמשת בעדים חוץ מיושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורים וכו' ופי' שם וז"ל ובתולה שדמיה טהורים ד' לילות דהיא אינה צריכה לשמש בעדים כו' עכ"ל ומדלא נקט נמי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות שהוא רישא דמתני' דהתם א"ו ס"ל דבתינוקת לא שייך למיתני לישנא דבתולה דהא נותנין לה עד שתחיה המכה אפי' בראתה מש"ה נקט רש"י בלשונו ד' לילות שהוא בהגיע זמנה לראות ולא ראתה ז"א די"ל דמש"ה לא נקט רש"י תינוקת שלא הגיע זמנה לראות משום דס"ל דאפי' ראתה פ"א אפי' אינה צריכה לשמש בעדים כדאיתא לעיל דף י' ע"ב ת"ר חזקה בנות ישראל עד שלא הגיעו לפרקן הרי הן בחזקתטהרה ואין הנשים בודקות אותן וא"כ מאי אריא שדמיה טהורין הא

בלא"ה אינה צריכה לשמש בעדים כיון דאינה צריכה בדיקה לטהרות וכ"ת דאכתי איכא לאוקמי בשראתה ג' פעמים ואז צריכה בדיקה לטהרות י"ל דסבירא ליה לרש"י דאף על גב דמסקינן בפ' התינוקת דבקטנה אין חילוק בין ראתה ללא ראתה מכל מקום אם ראתה ג' פעמים דינה כהגיע זמנה לראות וכמש"ל ומה שלא פירש"י דמתניתין מיירי בהגיע זמנה לראות וראתה דנותנין לה כל הלילה י"ל משום דבגמ' מדייק מיניה דשחרית וערבית בעי בדיקה ומקשה עלה מ"ט ואלו בהגיע זמנה לראות וראתה פשיטא דבעי בדיקה שחרית וערבית דהא אין לה אלא אותו הלילה מש"ה לא נקט רש"י הגיע זמנה לראות וזה שמסיים רש"י שם אבל שחרית וערבית וכו' ר"ל אפי' בתולה שנותנין לה ד' לילות אפ"ה בעי בדיקה שחרית וערבית ואם כן אין בדברי רש"י שם ראייה ועוד שהרי הוכחתי לעיל ממה דפירש"י בדף י' ע"ב בד"ה מתקיף לה ר' אלעאי וכו' דס"ל לרש"י דבלשון בתולה שדמיה טהורין נכלל נמי אפילו הגיע זמנה לראות וראתה דאפ"ה בתולה קרי לה והרמב"ם בפירוש המשנה כתב בהדיא דהך משנה ומשמשת בעדים חוץ מן היושבת על דם טוהר ובתולה שדמיה טהורין דהיינו בתולה קטנה שנשאת ואיהו לשיטתיה אזיל דס"ל דפי' ומשמשת בעדים ר"ל לאחר תשמיש אחד לו ואחד לה ודלא כפירש"י שפירש אחד לפ"ת ואחד לא"ת אלא הכל לאחר תשמיש ואפי' באינה עסוקה בטהרות ובפ"ד מהלכות א"ב די"ו כתב דהכל צריכין בדיקה א"ת אפילו קטנה ומעוברת וכו' מש"ה מוקים לה אפי' בקטנה גם הרע"ב פי' למתני' בקטנה יע"ש ואע"ג דפי' הרע"ב שם כפירש"י דמשמשת בעדים היינו אחד לפני התשמיש ואחד לאחר התשמיש ודוקא כשהיא עסוקה בטהרות עיי"ש ואם כן קשה איך אפשר לאוקמי בקטנה דמאי אריא שדמיה טהורים הא אפילו אין דמיה טהורים נמי א"צ לשמש בעדים כיון דאינה צריכה בדיקה לטהרות וכמש"ל דמה"ט אין הנשים בודקות אותה ופסקה הרמב"ם בפ"ד מהלכות מו"מ הלכה ח' י"ל דס"ל להרע"ב דמיירי בקטנה שראתה ג' פעמים דהוחזקה לראות וס"ל להרע"ב למה דמסקינן דבקטנה אין חילוק בין ראתה ובין לא ראתה ה"ה אפי' ראתה הקטנה ג"פ נמי זמנה עד שתחיה המכה והא דאמרינן לעיל דאין הנשים בודקות אותה ע"כ מיירי בדלא הוחזקה לראות דאי בדהוחזקה לראות ודאי דינה כשאר נשים וזה דלא כמש"ל לפירש"י ע"כ דין זה שכתבו הרשב"א והטור והש"ע דלא תלינן בקטנה שדמיה טהורים אלא דוקא בקטנה שלא ראתה מעולם לא ידענו מנין להם וצ"ע: (עו) קודם שחיתה המכה.

כתב בס' מנ"י וז"ל משמע דלאחר שחיתה המכה לא תלינן בה ואף שצריכה ז"נ כדין נדה כמבואר לקמן סימן קצ"ג מ"מ אין תולין בה ולא אמרינן בכה"ג תולין הקלקלה במקולקל ועיין בסמוך ס"ק מ"ג עכ"ל ואין דבריו נכונים בזה גם מש"ל ס"ק מ"ג לא דבר נכונה וכולה חדא שגגה היא וכמו שאבאר לקמן בע"ה: (עז) ואפילו בזמן הזה.

כתב הש"ך בס"ק נ"ד וז"ל ואפי' בזמן הזה שאין נותנין לשום בתולה שנבעלה אלא בעילת מצוה וכדלקמן סימן קצ"ג אפ"ה תולה בה לפי שדמיה מצויין בה וכן היושבת על דם טוהר ואף ע"ג דבזה"ז היא ככל הנשים כדלקמן סימן קצ"ד אפ"ה תולה בה לפי שמן הדין היא טהורה ואם תתלה בה אין כאן קלקול ומה שהחמירו שלא לבעול על דם טוהר לעצמן החמירו אבל לענין שלא תציל על חברתה לא החמירו טור ופוסקים עכ"ל כתב הב"ח והא דלא קאמר בבתולה נמי טעמא דלעצמן החמירו כדאמרינן ה"ט בדם

טוהר י"ל דהא דאין נותנין בזה"ז לבתולה אלא בע"מ בלבד מדינא דגמרא הוא כדלקמן בסימן קצ"ב אבל שלא לבעול על דם טוהר אינו אלא חומרא שנהגו בה מקצתם ולא מדין התלמוד כדלקמן בסימן קצ"ד עכ"ל ובס' מל"מ בפ"ט מהלכות א"ב השיגו דהא הראב"ד דס"ל דתולין ביושבת על דם טוהר אפי' בזה"ז ס"ל דהא דאין יושבת עכשיו על דם טוהר לאו משום דנהגו בה מקצתם אלא מדינא דתלמודא הוא ובכלל חומרא דר"ז הוא גם כן וכל זה מבואר בדברי הרשב"א בת"ה וכן ההיא דבועל בעילת מצוה דוקא אליבא דמרן לדעת רבינו גם זה תלוי במנהג ומ"מ בין הכי ובין הכי קו' מעיקרא ליתא דמי עדיף ליה טעמא דהראב"ד שהרמב"ן חולק עליו מטעמא דדמיה מצוין שהוא דין מוסכם אליבא דכ"ע והטור מלתא פסיקא נקט וזה פשוט עכ"ל ובאמת השגה זו שהשיג על הב"ח יש ליישב דאף דהראב"ד ז"ל הכי ס"ל דאפי' חומרא שהחמירו חכמי תלמוד יש לומר נמי דלעצמן החמירו ומש"ה חברתה תולה בה מ"מ י"ל הטור לא ס"ל הכי וס"ל דמה שאסור מדין התלמוד אע"פ שאינה אלא חומרא בעלמא אפ"ה לא אמרינן גבי' דלעצמן החמירו ואין חברתה תולה בה מש"ה הוכרח ליתן טעם גבי בתולה שדמיה טהורים הואיל ושירפה מצוי אבל גבי דם טהור ניחא ליה בטעמא דהראב"ד משום דס"ל דאין אסורה מדין התלמוד וכמ"ש לקמן סי' קצ"ד בשם בה"ג והרמב"ם ז"ל: אמנם עיקר הקו' של הב"ח מעיקרא ליתא ע"פ מה שכתבו התוספות בדף יו"ד ע"ב ד"ה וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורים וכו' דקו' רבי אלעאי היא מדלא מפליג ותני סתמא שתולה בבתולה שדמיה טהורין משמע אפי' דם הכתם משונה טהורה ואלו ראתה כן הבתולה טמאה כדאי בדף י"א ע"ב דאם נשתנו מראה דמים שלה טמאה ואמאי תתלה בה וע"ז משני הואיל ושירפה מצוי מש"ה היא תולה בה אע"פ שדם הכתם משונה עיי"ש וכ"נ בפירש"י שם ולפ"ז מש"ה הוצרכו ליתן לטעם הואיל ושירפה מצוי דלא מבעי' לשיטת הרמב"ן שהביאו הרא"ש בפ' התינוקת דס"ל דאנן אין בקיאים להבחין אם דומין המראות של דם זו לזו וא"כ בזה"ז לפי הטעם שלעצמן החמירו לא ה"מ לתלות בבתולה שדמיה טהורין דדלמא הדם של הכתם משונה מדם של הבתולה ואז מדינא תטמא הבתולה ואיך מצי לתלות בה דמאי חזית דמקלקלת להך טפי מהך מש"ה הוצרך לטעם הואיל ושירפה מצוי מש"ה לעולם תולה בה אפי' יהיה הכתם משונה מדם ראיות של הבתולה כדמוכח התם אלא אפי' לדברי הרא"ש שם שכ' דאע"פ שבזה"ז אינן בקיאים להבחין בין דם טהור לדם טמא מ"מ בקיאים להבחין בין שני מינים דמים אם דומים זה לזה עיי"ש מ"מ לא היתה יכולה לתלות מן הסתם כל הכתם בבתולה שדמיה טהורין לטעמא של הראב"ד דלעצמן החמירו עד שתדע בוודאי שדם כתמה דומה לדם ראיות של הבתולה מחמת בתולים ואצ"ל כשיודעת בוודאי שאין דומי' שאינה תולה ועכ"פ צריכה להבחין ולבדוק אח"ז מש"ה נתן הטור והפוסקים הטעם משום דשירפה מצוי מעתה היא תולה כל הכתמים אפי' יודעת בוודאי שאינן דומין זה לזה והוא ברור: בהגהות פרישה ובס' מנ"י הק' וז"ל אבל צ"ע דפשיטא דתולין בזה"ז בבתולה שנבעלה בעילה ראשונה דהא בלא"ה קיי"ל דטמאה כנדה ממש וא"כ פשיטא דתולין הקלקלה במקולקל ומכח קו' זו רצה בעל מנ"י להוכיח דלא מקרי מקולקלת אלא היכא דהיא טמאה מדאורייתא משא"כ היכא דאינה טמאה אלא מדרבנן עיי"ש והא ליתא דאפי' אינה טמאה אלא מדרבנן מ"מ מקולקלת היא וחברתה תולה בה דדוקא בכתמים לא תלינן כיון דלא ידעינן אם מגופה

הוא או לאו אבל בעלמא תלינן אפי' אינה טמאה אלא מדרבנן דומיא דכתמים וכן מוכח ממ"ש לקמן בשם המל"מ דבזה"ז נמי תולין בסופרת ז שלא טבלה אע"ג דאינה צריכה ז"נ אלא מחומרא דר"ז ומה דקשיא להו ל"ק מידי ובמח"כ נעלם מהם שורש ועיקר דין זה בכך אציע לשון הגמ' והפוסקים איתא בגמ' די"א ע"ב תנן התם תינוקת שלא הגיע זמנה לראות ונישאת בש"א נותנין לה ד' לילות ובה"א עד שתחיה המכה אר"ג א"ש לא שנו אלא שלא פסקה מחמת תשמיש וראתה שלא מ"ת אבל פסקה מ"ת וראתה טמאה עבר לילה א' בלא תשמיש וראתה טמאה נשתנו מראה דמים שלה טמאה וכו' ומייתי שם ברייתא דתניא כוותיה עיי"ש וכתבו התוס' שם ד"ה שלא פסקה מ"ת וז"ל דכל פעם שמשמשת רואה אפי' תשמיש מופלג מחברו חדש או ג' חדשים הוי דם תשמיש וטהור כדאמר בפ"ב דף ס"ה מעשה ונתן לה רבי ד' לילות מתוך יב"ח וכו' שמשה בלילה וראתה למחרתו או בלילה שלאח"כ בלא תשמיש טהור אבל אם ראתה יום שני לשמושה טמאה כדאמר עבר עליה לילה א' בלא תשמיש וכו' וביום תשמיש נמי אם נשתנו מראה דמים שלה משל אמש טמאה ואם פסקה מ"ת וראתה אח"כ אפי' באותו יום בין בתשמיש בין בלא תשמיש טמאה דוודאי חיתה המכה וכלו בביאה ראשונה כל דמי בתולים וכו' עכ"ל ומוכח התם דאין חילוק בדינים אלו בין קטנה להגיע זמנה לראות וכפירש"י שם דאב"ה קאי ר"ג א"ש והתם לא מייתי פלוגתא דב"ש וב"ה אלא בקטנה שלא הגיע זמנה לראות אלא דאף בקטנה איכא להני חלוקי דינים אלא שמדברי הרמב"ם בפ"ב מהלכות א"ב לא נראה כן שכ' שם די"ח וז"ל וכיצד דין הבתולה בדמי' אם נשאת קטנה בין לא ראתה דם מימיה בין שראתה דם בבית אביה ה"ז מותרת לבעלה עד שתחיה המכה שכל דם שתראה מחמת מכה הוא ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה ה"ז נדה עכ"ל מדכתב שכל דם שתראה מחמת מכה הוא ולא חילק בין עבר עליה לילה א' בלא תשמיש ובין לא עבר עליה משמע דס"ל בקטנה אין חילוק ולעולם כל זמן שלא חיתה המכה היא מותרת לבעלה וצ"ל דאע"ג דהש"ס התם לא מייתי אלא רישא דמתני' מ"מ ר"ג א"ש לא קאי אלא אנערה דנותנין לה ד' לילות אבל בקטנה אין חילוק ובדין י"ט כ' שם בנערה שלא ראתה דם מימיה דנותנין לה ד' ימים ביום ובלילה כרב דס"ל הכי בר"פ התינוקת כמ"ש המ"מ שם ודוקא כששימשה בכל מעל"ע פ"א כדמוכח ממה שכ' שם דהני ד' לילות שנותנין לנערה שלא ראתה דם אע"פ שהם בסרוגין בועל לילה הראשון וממתין אפי' ב' או ג' חדשים ובעל לילה שני וכו' מבואר דוקא כשבעל אבל כשעבר לילה א' ולא שימשה אין נותנין יום שלאחריו ואם ראתה בו טמאה.

אלא דק' דלפ"ז למה לא כתב הרמב"ם שמותרת בנערה שלא ראתה יום ולילה וגם הלילה שלאחריו וכמ"ש התוס' שהבאתי לעיל דהא לפי דעתו הא דר"ג א"ש קאי אנערה שלא הגיע זמנה לראות ואהא קאמר דוקא עבר עליה לילה אחד ולא שימשה הוא דאינה טהורה במה שראתה ביום שלאחריו משמע אבל מה שראתה בליל ב' שאחר תשמיש אפי' לא שימשה באותו לילה טהורה תלינן בד"ב וגם ק' הא ללוי דס"ל ד' עונות תנן מוכח דס"ל דהברייתא דמפ' למתניתין בד"א וכו' ארישא דמתני' קאי ולב"ה מסתמא גם לרב הוא כן וצ"ע: ותו יש להקשות אמאי השמיט הרמב"ם הא דאמרינן הכא דאם נשתנו מראה דמים דטמאה מיהו בהא א"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל כפירש"י בפ' התינוקת דס"ה ע"ב דכ"ז לר"מ דס"ל דמראות דמים משונין הם אבל לחכמים דס"ל כל מראה דמים א'

הן ליתא להא אך זה דוחק דא"כ מה מק' הש"ס הכא ממתניתין דבתולה שדמיה טהורים
א"צ לשמש בעדים אמאי דלמא נשתנו מראה דמים שלהן מה קו' דלמא מתניתין כחכמים
אתיא וא"ל דניחא ליה לאוקמי סתם מתניתין כר"מ אכתי קשי' מאי מק' ר' אלעאי לעיל
ד' יו"ד וכי מה בין זו לבתולה שדמיה טהורים ופירשו שם רש"י ותו' דעיקר הקו' היא
דהא אלו חזי' בשינוי מראה טמאה וכמש"ל ומה קו' דלמא רבי ורשב"ג ס"ל כחכמים
ולא כר"מ א"ו דלכ"ע אם נשתנו מראה דמי' טמאה וצ"ע ודברי רש"י יש ליישב וכתבתי
בחדושי גמ' ובשו"ת ב"ח סי' פ"ג ראיתי שכ' דהרי"ף והרמב"ם ס"ל דרב מודה לשמואל
דכ"ז שרואה מ"ת תלינן בד"ב אלא דמוסיף עליו דאף באינה רואה מ"ת מ"מ בנוחרת
נמי ידעינן דלא חיתה המכה ע"ש לפ"ז ל"ק קו' א' שהקשיתי על הרמב"ם משום דס"ל
דהברייתא דמחלק בין עבר עליה לילה א' בלא תשמיש או לאו מיירי באינה נוחרת
ואפ"ה כ"ז שלא פסקה מ"ת ולא עבר עליה לילה א' בלא תשמיש טהורה אבל בנוחרת
אפי' עבר עליה לילה אחד בלא תשמיש או שפסקה מ"ת אפ"ה טהורה אך דברי הב"ח
תמוהים שהרי הרמב"ם שם בדין כ"ד פסק דאם פסקה מ"ת ואחר כך ראתה דם שלא
מחמת תשמיש דטמאה וכמו שאביא לקמן ומבואר שם דאפי' בנוחרת ס"ל הכי אלמא
דס"ל דלרב תרתי בעינן וכמ"ש התוס' והר"ן על דברי הרי"ף שם ואף שיש לדחוק בזה
מ"מ בלא"ה קשה להלום הסוגיא כאן ובדף י"א ע"ב לדעתו דמייתי התם תנ"ה בד"א
וכו' מבואר דהברייתא מפרש למתניתין דתני עד שתחיה המכה וכו' ורב הא מפרש
למתניתין דקרי עד שתחיה המכה כ"ז שנוחרת כדאיתא הכא עד שתחיה המכה ועד כמה
א"ר כ"ז שנוחרת ואהא קאי הברייתא אלמא דאפי' בנוחרת מפליג הברייתא בהני חלוקי
דינים ועיינן עוד יש חילוק בין הרמב"ם ז"ל לשיטת רש"י והתוס' שם דלפירש"י ותוס'
אם פסקה פ"א בשעת תשמיש אפי' אם חזרה וראתה בשעת תשמיש טמאה כיון דפסקה
פ"א ולהרמב"ם דוקא אם פסקה פ"א מ"ת וראתה שלא מ"ת אבל אם חזרה וראתה מ"ת
אע"פ שפסקה פ"א מחמת תשמיש אפ"ה טהור שכן נראה ממ"ש שם בדין כ"ד וזה תליא
בפי' וגי' הסוגיא וכמ"ש מהרמ"ט על המרדכי שכ"נ דעת הרי"ף כדעת הרמב"ם וכבר
כתבתי מזה לעיל סי' קפ"ז: ומעתה נבא לבאר דברי הש"ע דמ"ש לנערה שלא ראתה
ולבשתו תוך ד' לילות לבעילתה הני ד' לילות לא משכחת לה רצופים דהא לכ"ע אין
נותנין לה אלא ליל התשמיש ויום שלאחריו אבל יותר אין נותנין לה כ"ז שלא שימשה
וא"כ בזה"ז לאחר תשמיש של ב"מ דינה כנדה גמורה ואסורה ואיך אפשר להיות ד'
לילות רצופים א"ו ד' לילות דקאמר היינו אינן רצופין כל אחת אחר שטבלה ובאמת
שהלשון הטור והש"ע מגומגם קצת במ"ש תוך ד' לילות לבעילתה מ"מ ע"כ הכוונה
כמ"ש ומעתה לק"מ מה שהקשה בהגהות פרישה ובס' מנ"י דבלא"ה טמאה בזה"ז ז"א
דהכא הא מיירי שטבלה א"ע אחר כל תשמיש מן הד' לילות שלה וא"כ ה"ק שאם
השאילתו לנערה שטבלה אחר ז"נ של לילה הראשונה ובעלת החלוק השאילה חלוקה
לבתולה זו בליל טבילתה ושימשה אז בעלת החלוק תולה בה אע"פ שמקלקל לזו אפ"ה
תולה בה מפני ששירפה מצוי וזה פשוט מאד ולא הוצרכתי להאריך בזה אלא משום
דנ"מ לדינא לנ"ז שכ' הש"ע לידע מתי תולין ומתי אין תולין: ומעתה נימא הא דהשמיטו
הפוסקים שתולה גם בהגיע זמנה לראות וראתה שלפי דין המשנה נותנין לה כל הלילה
וא"כ אם השאילתו לנערה כזו אפי' לבשה החלוק אחר ב"מ אפ"ה תולה בה לפי

ששירפה מצוי כל הלילה דלא הוצרכו לכתוב דין זה דפשיטא הוא דבלא"ה אפי' אי לאו שירפה מצוי אפ"ה יכולה לתלות בה כיון דבלא"ה היא מקולקלת מיהו למ"ש הרשב"א והטור והש"ע דאינה תולה אלא דוקא בלא ראתה מעולם בלא"ה לק"מ אלא שכבר כתבתי לעיל שאין לזה טעם ואין חילוק בין ראתה ובין לא ראתה אם שירפה מצוי תלינן וכמש"ל ולפ"ז מ"ש בס' מנ"י דאחר שחיתה המכה בקטנה אף ע"פ שעדיין הוא תוך ז"נ לא תלינן בה ומסתייע ממ"ש אח"ז בסמוך מכח קושיא הנ"ל כשל עוזר ונפל עוזר גם הדיוק שלו דמדייק מדכ' המחבר קודם שחיתה המכה משמע דלאחר שחיתה לא תלינן אפי' היא בספירת ז"נ לאו דווקא ואין כאן שום משמעות דה"ק קודם שחיתה המכה תלינן בה אפי' היא טהורה לגמרי כגון אחר שטבלה משא"כ לאחר שחיתה המכה לא תלינן בה כיון שמקלקלת להך מאי חזית וכו' מש"ה לא תלינן בה לאחר שחיתה המכה אבל כשהיא תוך ז"נ בלא"ה תלינן בה אפי' בלא טעם דשירפה מצוי משום דתלינן הקלקלה במקולקל אך יש לעיין כיון דקיי"ל דלא מיקרי לא חיתה המכה אלא כשראתה הדם בעת שתעמוד וכשתשב לא תראה וכשיושבת על הקרקע תראה ואם יושבת על כרים וכסתות לא תראה אבל אם פסקה הדם ולא ראתה כלל בין עומדת ובין יושבת כחיתה המכה דיינינן לה וכמ"ש הרמב"ם שם וא"כ איך אפשר לומר בקטנה שטבלה בזה"ז ותהיה עדיין תוך זמן שלא חיתה המכה דהא כיון דצריך שיהיו הדמים ניגרין ממנה בכל עת שתעמוד הא א"א לה לטבול בזה"ז דדיינינן לדם בתולים כדם נדה אך ז"א דהא דבעינן גבי קטנה עמדה ורואה היינו כ"ז ששימשה בלילה אז ביום שלאחריו צריך שתראה אם עומדת אבל כשלא שימשה בלילה אז בימים שאחריה אפי' אינה רואה כשעמדה לא אמרינן שחיתה המכה דמה שלא ראתה משום שלא שימשה בלילה ואם אח"כ תשמע ותראה ביום שלאחריו כשעמדה בידוע שלא חיתה המכה ותדע שכ' הרמב"ם שם דנותנין לקטנה כ"ז שלא חיתה המכה אפי' לא חיתה שנה אטו כל השנה תראה בתמידות יום יום כשעמדה או ישבה ע"ג קרקע א"ו כדכתיבנא ועוד דהא אפי' בהגיע זמנה לראות דנותנין לה ד' לילות כתב הרמב"ם שם דלא יתנין לה ד' לילות אלא דוקא כ"ז שלא חיתה המכה וא"כ אי ס"ד דלא מקרי לא חיתה המכה אלא היכא שראתה בכל עת שתעמוד א"כ היכא משכחת לה דנותנין לה ד' לילות מתוך יב"ח אפי' בזמן הש"ס דממ"נ אם ראתה במשך הזמן בכל עת שעמדה א"כ היא טמאה ואיך היה אפשר לה לטבול דהא בהגיע זמנה לראות ודאי דאין נותנין לה אלא הלילה ויום שלאחריו אבל מה שראתה ביום שאח"כ היא טמאה וכמש"ל דכ"ז שעבר עליה לילה בלא תשמיש היא טמאה ואי דלא חזיא הא כבר חיתה המכה ואין נותנין לה א"ו דלא בעינן עומדת ורואה אלא ביום שאחר התשמיש וה"ה בקטנה וכמ"ש כנ"ל: (עח) לסופרת ז שלא טבלה.

כ' בס' מל"מ שם דמשמע מלשון המחבר מדכ' סופרת ז שלא טבלה הא אם טבלה בשביעי אינה תולה בה אפי' לדידן דקיי"ל כחכמים דאסור לעשות כן שמא תבא לידי ספק וכדאיתא בפ' התינוקת ולדעת הרבה פוסקים אסורה לטבול ביום ז' מטעם גזרה זו שמא יבא עליה ויש מגדולי המורים דס"ל דאם טבלה ביום לא עלתה לה טבילה וכמבואר לקמן בס' קצ"ז ומה"ט כ' הטור כאן וז"ל ולזבה בימי זיבתה ואפי' בז' שלהולא כ' דווקא כשלא טבלה משום דס"ל דאפי' טבלה תולה בה והש"ס דנקט לא טבלה משום רבותא

דרבי דאפ"ה ס"ל דאינה תולה מ"מ המחבר ס"ל כהרשב"א בתה"א דטעמיה דרשב"ג הוא משום דתולין הקלקלה במקולקל ואע"ג דבידה של זו לטבול ולטהר מ"מ עכשיו מחוסרת טבילה היא טמאה היא ע"כ משמע דווקא כשמחוסרת טבילה הא טבלה לא תלינן בה עכ"ד עוד כ' דנראה מדברי כל הפוסקים ז"ל דדוקא זבה תוך ימי זיבה ולנדה תוך ימי נדותה הוא דתולין בהן לרשב"ג אבל אם עברו ימי זיבה אף שעדיין לא טבלה אינה תולה בה דדוקא בז' שלה הוא שתולה בה הא בתר הכי לא וטעמא דמלתא משום דדוקא בנדה תוך ימי נדותה ולזבה תוך ימי זיבתה שעדיין טומאתה הראשונה קיימת תולין בה אע"פ שסופרת אבל כשעברו ימי נדותה או ימי זיבתה אע"פ שלא טבלה מ"מ טומאתה הראשונה כבר פקעה אלא שגזיה"כ הוא דבעינן טבילה ואם אנן תולין בה אנו מביאין לה טומאה מחודשת ומאי חזית דנטמא לזו מחדש ולא לזו מש"ה שתיהן מקולקלות ומ"ש רש"י עלה דמתני' דישראלית טהורה ששאלה חלוק מחברתה טהורה ואח"כ לבשתה חברתה טהורה שתיהן טמאות ל"ד טהורה ממש שטבלה כבר אלא כל שעברו ימי נדותה או ימי זיבתה ואע"פ שלא טבלה טהורה קרי לה לפי שכבר עברו ימי טומאתה עכ"ד עוד כ' שם דאפי' לדידן דקיי"ל דכל אשה שרואה דינה כזבה גדולה משום חומרא דר"ז ומדין הגמור אם טיפה זו ראתה בימי נדתה היתה סופרת ששה והוא ואם בימי זיבתה היתה ש"י כנגד יום וא"כ אם לבשה חלוק זה בזה"ז ביום ז' לספירת נקיים מהו שנתלה בה כיון שע"פ הדין אין תולין בה שאם היתה בימי נדתה כבר עברו ואם בימי זיבתה הרי לא היתה מן הדין כ"א ש"י כנ"י אי נימא דאין תולין בה או דלמא כיון דעכשיו החמירו עליהם וקבלו חומרא דר"ז חשיבא מקולקלת לדידן ואמרינן דתולין הקלקלה במקולקל וכ' די"ל דזה תליא בפלוגתא דהרמב"ן והראב"ד ז"ל שהביא הטור כאן דלהרמב"ן דס"ל אף היכא דמן הדין היה לתלות בא' מהן וכיון שהחמירו עליהן אין ראויה לתלות בזו יותר מזו ושתייהן טמאות מש"ה ס"ל דעכשיו אין תולין בדם טוהר ה"נ בתר החומרא אזלינן אף שע"פ הדין אין לתלות בזו יותר מזו מ"מ עכשיו שהחמירו מתוך החומר זה מקרי מקולקלת ותולין בה אבל להראב"ד דס"ל דבתר עיקר הדין אזלינן ואע"פ שהחמירו לעצמן החמירו ומה"ט ס"ל דתולין האידנא בדם טהור א"כ ה"נ אזלינן בתר עיקר הדין ושתייהן טמאות דאע"פ שהחמירו לעצמן החמירו אבל לענין שתציל החברתה לא החמירו ומיהו אם איתא להא מלתא לא הוי שתקי הפוסקים מיניה ונראה דגם הראב"ד מודה בנדון זה דבתר החומרא אזלינן ותולה בה וחברתה טהורה וע"כ לא אמר דבתר עיקר הדין אזלינן אלא להקל בכתמים דרבנן לא החמירו לענין שלא תציל על חברתה אבל לעולם דלהחמיר מעולם לא אמר הראב"ד דניזיל בתר עיקר הדין אלא כיון דלפי מה שהחמירו ראוי לתלות בה תולין כיון שהיא עכ"פ היא טמאה וחברתה טהורה עכ"ד: (עט) תולה בה.

כ"ז לשיטת הפוסקים דפסקו כרשב"ג אבל הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב פסק דאינה תולה כו' וכ' המ"מ הטעם דקיי"ל הלכה כר' מחברו ע"כ וצ"ע דממ"ש פי"א מהלכות נחלות ד"ד מבואר דס"ל דאין הלכה כר' נגד אביו שהיה רבו וכמ"ש הרי"ף שם בפ' הניזקין: (פ) בין שראתה כתם בחלוק. ור"ל דאפי' מצאה הכתם אחר תוך שיעור וסת למציאת הראשון דבכה"ג בראיה ממש היה חברתה תולה בה וכדלקמן סעיף נ"א מ"מ

בכתם לא תלינן דהא אפי' מצאה הכתם קודם השאלה לא היינו תולין בה כיון דלאו ודאי מגופה אתיא: (פא) וחזרה ולבשתו.

כ' הש"ך ס"ק נ"ז דקמ"ל דאע"ג שחזרה ולבשתו והחלוק הוא אצל הראשונה אפ"ה השניה ג"כ טמאה עכ"ל ולכאורה אין כאן שום רבותא יותר כיון דאשמעינן שאם נמצא אצל בעלת השאלה דראשונה נמי טמאה אע"ג שנמצא אצל בעלת השאלה ממילא ידעינן דה"ה אם נמצא אצל בעלת החלוק דבעלת השאלה נמי טמאה ולא אמרינן דהך דמישתכח גבה תתקלקל ונ"ל כוונתו עפ"י מ"ש התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה ולענין דינא תנן שכתבו וא"ת מדינא נמי תתחייב השנייה לכבסו כדאמרינן בהמדיר כל שנולד ספק ברשותו עליו להביא ראיה וי"ל כיון דאינה לשניה אלא בתורת שאלה אינה ממש ברשותה ועוד י"ל דהתם קאמר שאם ירצה להוציא יביא ראיה אבל הכא לא תתחייב האחרונה לכבסו עכ"ל ודבריהם צ"ע דמ"ש בת"י השני דהתם קאמר שאם ירצה להוציא כו' הא בהדיא מוכח בסוגיא דהתם דאפי' להחזיק מה שבידו צריך ראיה וכדמסיק ליה התם בדלא יהיב טבח דמי נמי צריך ראיה וכ"כ התוס' שם וכ"פ כל הפוסקים ועיין בתוס' מסכת חולין דף נ"א ע"א מ"ש לתרץ על קו' תוס' דכאן תירוץ אחר מן מה שכתבו כאן ועוד כתבו לחלק בין מכר לשאלה וכמ"ש התוס' כאן בת"י הראשון דבשאלה עדיין ברשות המשאל קיימא ולפ"ז י"ל דהיכא דמכרה החלוק שלה לחברתה ונמצא אצל החברתה כתם דהראשונה טהורה משום דהיא תולה בחברתה לפי שברשותה נמצא הכתם והיינו לפי דעת הטור בא"ע סי' נ"ט וכמ"ש בבי"ש שם ס"ק י"א דאף לענין איסור אמרינן כן ושם איירי לענין לבטל הקדושין דסמכינן ע"ז כיון שנולד ברשותה מבטלין הקדושין וא"כ כ"ש הכא בכתמים דסמכינן ע"ז אך כ"ז היכא שמכרה חלוקה לחברתה אבל היכא דהשאלה לחברתה חלוקה ואח"כ לבשתה היא ונמצא אצלה כתם י"ל דשתיהן טמאות אע"ג דנמצא הכתם אצל בעלת החלוק מ"מ א"ל כאן נמצא וכאן היה כיון שנולד הספק ברשותה דהא אם נולד הכתם אצל בעלת השאלה נמי ברשותה היה דהא ע"י השאלה עדיין לא יצא החלוק מרשותה מש"ה שתיהן מקולקלות דשמא אצל בעלת השאלה נולד הכתם לפ"ז י"ל דהיינו רבותא דאע"פ שחזרה ולבשה הבעלת חלוקה לחלוקה ונמצא אצלה הכתם וה"א כיון דהחלוק שלה וברשותה נמצא הכתם דתהיה היא טמאה ובעלת השאלה טהורה קמ"ל דלא אלא שתיהן מקולקלות דכיון דלא יצאה מרשותה ע"י שאלה יש לומר נמי דאצל בעלת השאלה נולד הכתם וכמ"ל ולזה אפשר שנתכוין המחבר לעיל סעיף מ"א שכתב וה"ה אם בדקתו והשאלתו להן ואח"כ לבשתו היא ומצאה בו הכתם שתולה בהן ע"כ ובס' מנ"י כ' וז"ל והיא רבותא יותר מבבא ראשונה דאע"ג דאשתכח הכתם אצל בעלת החלוק שלבשתו אח"כ אפ"ה תולין בהן עכ"ל היינו נמי כמ"ש דעיקר רבותא דס"ד כיון דאישתכח כתם אצל בעלת החלוק נימא כיון שברשותה נולד הספק לא נתלי בחברתה קמ"ל הגם שהמחבר לא ס"ל כדעת הטור שם בסי' ל"ט וס"ל דהא דאמרינן כל הנולד ספק ברשותו וכו' אלא בממון אבל לא לענין איסור וכמ"ש שם בב"י ומשום הכי לא הביא בש"ע בסי' ל"ט לדינים אלו שכ' הטור שם מכל מקום לא נמנע כאן וכתב לרבותא דלא נטעי כדעת הסוברים דאף באיסור אמרינן הכי קא משמע לן דלא ובספר מנ"י כ' דמ"ש הש"ע כאן וחזרה ולבשתו האי וחזרה לאו אלבשה

קאי אלא וחזרה אחלוקה קאי שחזרה ולקחה ממנה החלוק אחר שהשאלתו לחברתה ולבשתו וה"ה לבשתו תחלה עד כאן דבריו: (פב) תולה שמימי נדותה.

הוא עיין מש"ל בשם מ"מ דמ"מ בשלשה ימים הראשונים של ספירות ז"נ אינה תולה אפ"ל למה דס"ל להרמ"א לקמן סי' קצ"ו דבמכה שבגופה שמוציאה דם תולה אפ"ל בג"י הראשונים מ"מ הכא ס"ל דאינה תולה וכ"כ בס' מנ"י ס"ק מ"ה דשאני התם דעדיין היתה המכה בגופה משא"כ הכא דכבר עברו ימי נדתה והא דלא הגיה הרב בכאן כדלעיל סעיף מ"א משום דכאן לא כ' המחבר מן ז"נ וגם סמך עצמו אלעיל כ"ז נ"ל ברור עכ"ל: (פג) ואחר שנתעברה לבשתו.

צ"ל דמיירי שהיתה טמאה קודם שנתעברה וירדה לטהרה אלא שהחלוק הזה שמצאה בו כתם עתה יודעת שלא היתה לבוש בימי טומאתה אלא מקודם לכן מקודם שנטמאה מש"ה היא טהורה דתולין שהכתם זה היה בחלוק מקודם שנתעברה ומה שירדה לטהרה אח"כ עולה נמי לטומאת הכתם דאי בשלא ירדה לטהרה אחר לבישת החלוק שלא בימי עבודה מאי מהני שתולין לבישות הימים שלא בימי עבודה סוף סוף טמאה היא עכשיו א"ו כדאמרן ואפשר דאם היא יודעת שהיתה רואה ז"נ קודם שנתעברה ואינה יודעת אם לבשה לחלוק זה שמצאה בו כתם עתה בימי נדתה או לאו אבל יודעת שהיתה לובשה לחלוק הזה קודם שנתעברה אלא שא"י אם לבשה בימי טומאתה או לא יכולה לתלות שהיתה לובשת אותו בימי טומאתה וממנו נכתם אע"ג דבעלמא לא תלינן מספקא אלא היכא דוודאי לבשה אותו בימי טומאתה מ"מ כיון דמעוברת ואינך דכוותי' דבחזקת מסולקת דמים הן תלינן אף בכה"ג וצ"ע: (פד) אם נתכבס ע"י ישראל.

כ' הש"ך ס"ק ס"א וז"ל נראה דגם החלוק אינו בפנינו דאם הוא לפנינו תיבדק במקדיר או במגליד ואם אינה בקיאה תחמיר כדלקמן בסמוך אלא מיירי שנאבד החלוק דבכה"ג אין להחמיר כדכ' בפרישה ס"ט וכ"כ הרא"ה בבד"ה דף קע"ט ע"ב וכ"מ ברשב"א בת"ה שכ' ואפשר שגם הרב לא אמר אלא בדאפשר למיקם עלה דמלתא ע"כ ומביאו ב"י משמע אבל נאבד אפשר למיקם עלה דמלתא טהורה מספקא דרבנן לקולא והכי אמרינן לעיל סימן צ"ח ס"ג וכו' עכ"ל ובס' מנ"י ס"ק ט"ו כ' וז"ל חזקתו בדוק בשעת כבוס משמע מדברי הטור והרשב"א שהוא כלשון המחבר דאפ"ל הכתם לפנינו והוא מקדיר מ"מ כיון שחזקתו בדוק לא תלינן בלפני כבוס דהא דסמכינן אבדיקה דמקדיר או מגליד היינו אם לא בדקתו בשעת כבוס וכן מבואר להדיא מדברי הרשב"א במ"ה דף ק"פ ע"א דר' ור' אחא לא קאמרי אלא היכא דלא בדקתו ע"ש אכן הש"ך כ' דגם בזה סומכינן אבדיקה דמקדיר או מגליד אלא דהכא מיירי בנאבד ונראה דנמשך בזה אחר דעת הרא"ה בדף קע"ט ע"ב בבד"ה שסובר כן אבל לע"ד דעת הטור והרשב"א ואחריהם נמשך המחבר כמ"ש עכ"ל ובס' כו"פ נמשך אחר בעל מנ"י דהיכא דנתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו חשבינן לודאי נתכבס ולא סמכינן אקידור כלל ומש"ה כ' דהציון בהש"ך הוא שלא במקומו וקאי על אם נתכבס ע"י ישראלית והיא בפנינו ואמרה שלא בדקה או ע"י עובדת כוכבים אפ"ל שלא בפנינו וכ' שכן משמע בת"ה להדיא עכ"ד ולענ"ד נראה הדין עם הש"ך דאפ"ל אם נתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו אם הוא מקדיר תלינן ולא אמרינן בהא חזקתו בדוק ואף הרשב"א ס"ל כן וכדי לברר הדברים

צריך אני להעתיק דברי הרשב"א בתה"א ולפרש דבריו במה נחלק עם הרא"ה ז"ל ואח"כ נעמוד על עיקר דין זה ז"ל הרשב"א ז"ל ד' קע"ט ע"ב שנינו בפ' דם נדה הכתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס ואבע"י לן עלה בגמ' עד שעת הכבוס חזקתו בדוק או דלמא חזקתו מתכבס וכו' ונ"מ דאימור כבוס ולא בדוק אי אמרת חזקתו בדוק הוא אימור דלא בדוק וא"א חזקתו מתכבס הא מתכבס א"נ דאישתכח באמרא א"א חזקתו בדוק מאן דבדק באמרא נמי בדק א"א חזקתו מתכבס אמרא לא מתכבס ופשיטנא דחזקתו בדוק מהא דתני' אר"מ מפני מה אמרו כתם שנמצא בחלוק מטמא למפרע עד שתאמר בדקתי את החלוק ולא היה בו כתם או עד שעת הכבוס מפני שחזקת בנות ישראל בודקות חלוקיהן בשעת כבוסיהן ואם לא בדקו הפסידו למפרע ומסתבר דל"ד חלוקיהן אלא אף של חברותיהן לאפוקי שפחה ועובדת כוכבים דלא אבל כבסתו ישראלית וליתא קמן חזקת בדקתו בשעת כיבוס אבל היתה קמן ואמרה דלא בדקה אין חזקתו מתכבס ובעובדת כוכבים ובשפחה אפ"י ליתנהו קמן חזקה לא בדוק וחזקה לא מתכבס ודנין אותו כחלוק שאינו בדוק לה ותולה בו ומיהו התם פליגא ביה ר"א ור' דר"א אמר תחזור ותכבסנו אם נדחה מראיו וכו' ור' אומר אינו דומה כתם שלפני כיבוס לכתם שלאחר הכיבוס שזה מקדיר וזה מגליד כלומר שלפני הכיבוס דקא עבר בבגד ושלאחר הכיבוס מגליד כלומר גלדו עבה לפי שממשו של דם עליו הנה ששלש מחלוקות בדבר לר"מ אין הכל תלוי אלא בבדיקת הכיבוס ולר"א אע"פ שלא בדקתו בשעת כיבוס תכבסנו עכשיו כיון דאפשר למיקם עלה דמלתא אם נדחו מראיו או לאו ולר' אינו חוזר ומכבסו אלא בודקו במראיו עכשיו אם מקדיר או מגליד ומסתברא כיון דכתמים דרבנן הולכים בו להקל והלכך חלוק או סדין שלבשתו בשעת וסתה שנתכבס וחזרה ולבשתו בלא בדיקה אם נתכבס ע"י ישראלית וליתא קמן דנשאלה חזקה בדקתו בשעת כיבוס ואינה תולה בה אבל אם איתא קמן ואמרה דל"ב בשעת כבוס אין חזקתו מתכבס וה"ז תולה בה ואם נתכבס ע"י שפחה או עובדת כוכבים ה"ז תולה בה ואפ"י ליתא שפחה ועובדת כוכבים קמן מיהו אם אפשר למיקם אמלתא אם מקדיר או מגליד ונמצא מגליד חיישינן להו כדרכי אבל ראיתי להר"א ז"ל שכ' כיון דאפשר למיקם עלה כר' דאמר אינו דומה כתם שלפני הכיבוס וכו' בדקינן לכיבוס אם מקדיר טהורה ואם מגליד טמאה ולפי דברי הרב ז"ל אפ"י א"י לכוין אם מקדיר או מגליד חוששין לה וטמאה מספק שאין זה כספקא דרבנן דספק הבא לה ממיעות הכרה אינו ספק שאם זה אינו מכיר ובקי אחר מכיר ואפשר שגם הרב לא אמר אלא בדאפשר למיקם אמלתא והרמב"ן ז"ל תלה הכל במקדיר ומגליד כר' ויש לחוש לדבריהם ז"ל עכ"ל ביאור דבריו דס"ל להרשב"א ז"ל דג' מחלוקות בדבר דלר"מ הכל תלוי בבדיקה בשעת כבוס ואם לא בדקה בשעת כיבוס מטמא למפרע ולא אמרינן דניקום עלה דמלתא ואם הוא מגליד ודאי דלאחר כיבוס הוא ולא מטמא למפרע דס"ל דאפ"י הוא מגליד אפ"ה י"ל דמקום כיבוס נמי הוי וכן נמי אם נתכבס ע"י ישראלית וליתא קמן דנשייליה אם בדקה או לאו אמרינן חזקה בדקתה ולאחר הכיבוס בא הכתם אע"פ שהוא מקדיר אפ"ה אמרינן דלאחר כיבוס בא דס"ל שאין מקדיר ומגל יד סימן מובהק לסמוך עליו ואהא פליגי ר"א ור' וס"ל דהכל תלוי כפי שמצאנו עכשיו לר"א תכבסנו עכשיו ולר' הכל תלוי במקדיר ומגליד ואפ"י כבסתו ישראלית חברתה ואפ"י היא

עצמה אין בכך כלום ולא אמרי' במקדיר בוודאי בדקתו ואינו תולה בו אלא כל שמקדיר בידוע דמעיקרא הוי ותולה בו ואם מגליד אפי' אמרה לו בדקתו בשעת הכיבוס אינו תולה בו דבידוע שלאחר הכיבוס הי' וכ"כ להדיא במ"ה דבהא פליגי הני תנאי ע"ש נמצא בענין תליות הכתם איכא קולא וחומרא לר"מ וקולא וחומרא לר"א ולרבי דלר"מ דס"ל דלא משגחינן במקדיר ומגליד אלא הכל תלוי בבדיקה בשעת הכיבוס איכא קולא לדידי' אם נתכבס ע"י עובדת כוכבים תלינן שהיה בו למפרע קודם הכיבוס ואפי' החלוק בפנינו וראינו שהוא מגליד אפ"ה תלינן כדמוכח מדאמר ר"מ ואם לא בדקו הפסידו למפרע ולא חילק בין מקדיר למגליד או שתכבס שנית כדר"א מוכח דס"ל דלעולם מטמא למפרע ולפ"ז ה"ה לענין תליות כתם תלינן דמעיקרא הוי ביה משא"כ לר' אם חזינן דמקדיר לא תלינן וטמאה וכה"ג לר"א בכיבוס תליא מלתא נמצא קולא לר"מ וחומרא לר"א ור' ואם נתכבס ע"י ישראלית לר"מ לא תלינן דאמרינן חזקה בדקתו ולר"א בכיבוס תליא מלתא ולר' אם הוא מקדיר תלינן דלא אמרינן חזקה בדקתו היכא דחזינן שהוא מקדיר וא"כ בנתכבס ע"י ישראלית הוא חומרא לר"מ וקולא לר' ור"א אם מקדיר לר' ולר"א אם לא נשתנה מראיתו אחרי הוכבס שנית ועוד איכא חומרא לר"א ור' היכא דנתכבס ע"י עובדת כוכבים והחלוק הוא בפנינו אלא שאינו בקי להבחין אם הוא מקדיר או מגליד לר' או אם נשתנה מראיתו לר"א דטמא' לפי שהוא ספק מחמת חסרון ידיעה דלא מקרי ספק כלל משא"כ לר"מ טהורה דתלינן שהיה בו קודם הכיבוס משום דס"ל דאין זה סימן למיקם עלה דמלתא ופסק הרשב"א ז"ל כיון דכתמים דרבנן יש להקל ולפסוק כר"מ בהא דאם נתכבס ע"י עובדת כוכבים או ישראלית ואמרה דלא בדקה אפילו החלוק לפנינו טהורה אם אינו בקי להבחין בין מקדיר למגליד כיון דספק הוא אע"ג דלאו ספקא מעליא הוא כיון שהוא ספק מחמת חסרון ידיעה מ"מ כיון דר"מ ס"ל דאין להבחין עי"כ מש"ה מקיל אבל היכא שהוא בקי ורואה שהוא מקדיר בהא ס"ל להרשב"א להחמיר כרבי דהלכתא כוותיה מחברו דלא תלינן ולא כ' הרשב"א להקל אלא באינו בקי וכמ"ש וע"ז כ' הרשב"א אבל הראב"ד שכ' כיון דאיכא למיקם עלה דמלתא כר' בדקינן לכתם וכו' משמע שפוסק לגמרי כר' דבמקדיר ומגליד תליא מלתא ולדידיה אפי' באינו בקי להבחין בין מקדיר ומגליד אפ"ה טמאה כיון דפסק לגמרי כרבי ולדידיה אפי' באינו בקי טמאה משום דהוי ספק חסרון ידיעה וע"ז מסיק הרשב"א וכ' ואפשר שגם הרב לא אמר אלא בדאיכא למיקם עלה דמלתא ור"ל די"ל דאף הר"א לא פסקו לגמרי כר' אלא דווקא למאן דאפשר למיקם עלה דמלתא דהיינו שהוא בקי אבל אם אינו בקי י"ל דסוף דעתו להקל כיון דר"מ לא מפליג בין מקדיר למגליד יש לסמוך עכ"פ באינו בקי ול"ד לשאר ספק הבא ממיעוט הכרה דלאו ספק הוא דש"ה דא"ל דהלכתא כר"מ וכ"פ הרמב"ם וכמ"ש בב"י ואח"ז מסיק דהרמב"ן ז"ל תלה הכל במקדיר ומגליד כר' ויש לחוש לדבריהם ז"ל ור"ל דאפי' אינו בקי טמאה כנ"ל בפירוש דבריו וזה דלא כש"ך ז"ל שהבין דמ"ש הרשב"א לדעת הר"א שאפשר שלא אמר בדאיכא למיקם עלה דמלתא היינו שהוא לפנינו ולאפוקי היכא דנאבד דאז טהורה ולע"ד ל"נ כן אלא כוונתו כמש"ל דאפי' איכא החלוק או הסדין לפנינו אלא שאינו בקי י"ל דס"ל להר"א דטהורה ומטעם שכתבתי והרא"ה ז"ל חלק עליו וכתב דמסתברא למימר דלא פליגי אלא דר"מ אתא למימר דחלוק סתמא נבדק בשעת כיבוס ואפי' נאבד לאח"כ ואינה

מטמאה למפרע בכתם אלא משעת כיבוס ואילך אבל היכא דהוא לפנינו אף ר"מ ס"ל כרבי ור"א דבבדיקות תליא וכיון שכן היכא שהוא לפנינו לכ"ע בבדיקה תליא מלתא ואם אינו בקי להבחין בין מקדיר למגליד טמאה מטעם דהוי ספק מחמת מיעוט הכרה דלא שמיה ספק וזה דלא כרשב"א וע"ז השיב הרשב"א ז"ל במ"ה דלא כן הוא אלא דפליגי אהדדי וכמש"ל בשמו ומעתה מ"ש בס' מנ"י וז"ל וכן מבואר להדיא מדברי הרשב"א במ"ה דף ק"פ ע"א דר' ור"א לא קאמרי אלא היכא דלא בדקתו וכו' לא ידענא מאי קאמר דהא בהדיא מבואר ברשב"א במ"ה שם דלר' לא אמרינן במקדיר בוודאי בדקתו אלא כל שמקדיר בידוע דמעיקרא הוי בו וכמש"ל וא"כ נהי דהרשב"א כתב מתחלה דיש להקל כיון דכתמים דרבנן ולפסוק כר"מ היכא דאינו בקי ולטהר אם נתכבס ע"י עובדת כוכבים מ"מ להחמיר לא פסק כוותיה בנתכבס ע"י ישראלית אלא כר' דאפי' שנתכבס ע"י ישראלית ואינו בפנינו במקדיר מיתלי תלינן גם אחר כך שכתב הרשב"א שיש להחמיר כדעת הר"א והרמב"ן פסק לגמרי כוותיה דר' בין להקל ובין להחמיר ואם כן יפה כתב הש"ך על הש"ע שכתב דאם נתכבס ע"י ישראלית ואינה בפנינו דלא תלינן דע"כ מיירי בנאבד החלוק דאם החלוק בפנינו אפי' בנתכבס ע"י ישראלית תלינן במקדיר ואי במגליד מאי אריא ישראלית אפילו עובדת כוכבים נמי ואם אינו בקי נמי בלאו הא דחזקתו בדוק מחמרינן ואם כן אין חילוק בין עובדת כוכבים לישראלית בדין זה א"ו דמיירי בנאבד וכ"נ ממ"ש בסעיף שאח"ז והוא מתה"ק לבשה חלוק הבדוק לה ופשטתו וכבסתו והשאילתו לחברת' דאם מקדיר בידוע שמן הראשונה הוא ולא חילק בין נתכבס ע"י ישראלית או ע"י עובדת כוכבים אלמא דאפילו בנתכבס ע"י ישראלית אם הוא מקדיר אמרינן דוודאי מן הראשונה ולא אמרינן במקדיר חזקתו בדוק ודלא כס' מנ"י שכתב דמיירי דווקא כשהיא לפנינו ואמרה דלא בדקה וז"א דמסתימת לשונו לא משמע כן ועוד נ"ל פשוט כיון דהש"ע תפס דעת הר"א והרמב"ן להלכה שפסקו כר' דבמקדיר ומגליד תלי' מלתא מש"ה פסק כשהחלוק לפנינו ואינו בקי להבחין בין מקדיר למגליד דטמאה אם כן יש לפסוק לגמרי כר' הן לקולא והן לחומרא ולא לתפוס חומרא דר"מ וחומרא דר' בכתמים דרבנן כנלע"ד ברור: (פה) חזקה בדקתו.

כתב הש"ך ס"ק ס"ב וז"ל דחזקת ב"י בודקת לחלוקות שלהן ושל חברותיהן בשעת כבוס כלומר ואם תמצא כתם מגדת לחברותיה ובזה"ז לא חזינן דדרך ב"י בכך ונראה להחמיר עכ"ל ולא ידעתי למה החמיר בזה"ז כיון שאין דרכן בכך אמאי לא ניתלי בקודם כבוס אם נאבד החלוק וא"א לעמוד עלה אם מקדיר או מגליד אך כ"ז לפי פירושו שפירש דר"ל בנות ישראל בודקות חלוקיהן ושל חברותיהן ואם מצאה בו כתם מגדת לחברתה שפיר יש לחלק בין זמנם לזמנינו שאין דרכן בכך להגיד לחברותיהן אך לא ידעתי מנ"ל פירוש זה אלא הפירוש הוא כמ"ש תוספות במכילתין דף נ"ו ע"ב שחזקה ב"י בודקות חלוקיהן בשעת הכבוס ואם מצאה כתם מעבירה עליו ז' סמנים או תעשה כבוס טוב וגמור דהא חזינן דע"י כבוס טוב הולך הכתם בלא סמנים וכ"כ העט"ז וז"ל דסתם ישראלית בודקת חלוקותיהן וסדיניהן בשעת כביסה אפי' אינן שלהן ואם היה בו כתם היתה כובסתו עד שעבר עכ"ל ולפ"ז אין לחלק בין זמנם לזמנינו דודאי גם בזה"ז בנות ישראל מקפידין שלא תשאר בו כתם: (פו) ונמצא עליו כתם.

כתב הש"ך וז"ל וא"א לידע הדבר ע"י שאלה כדבסעיף הקודם עכ"ל מלשונו זה מוכח דר"ל כל היכא דא"א בשאלה ואפי' נתכבס ע"י ישראלית וליתא בפנינו נמי אמרינן במקדיר דהראשונה טמאה ולא אמרינן במקדיר חזקה ב"י בודקות חלוקיהן וכמש"ל וזה דלא כס' כו"פ שרצה להסב דעת הש"ך לכוונה אחרת וכמש"ל בשמו וליתא: (פז) ואם הוא מקדיר.

מ"ש הש"ך להשיג על העט"ז כבר כתב בלחח"מ פ' האשה ע"ש ודע דמוכח מהא דסעיף מ"ז שכתב חלוק שלבשתו בימי נדתה ונתכבס כו' דפסק דאין חזקתו מתכבס ויכולה לתלות שהיה בו מקודם הכבוס דהיינו דוקא בחלוק שלבשתו בימי נדתה דמסתמא נתלכלך מדם נדתה וספק אם מתכבס או לאו מקרי חלוק שאינו בדוק וכמ"ש הרשב"א בהדיא מש"ה טהורה אבל סתם חלוק שנותנין לכבס אע"ג שכתבתי לעיל בשם הפמ"א דהא מיקרי חלוק שאינו בדוק דכיון שפשטה חלוקה ודעתה ליתן לכביסה אינה מקפדת עוד על חלוקה אם מתלכלך עוד וגרע מעד בינוני מ"מ אחר שנתכבס אע"פ שלא בדקה אותו קודם הלבישה מ"מ מיקרי עד הבדוק דמי יימר שהיה בו כתם ואת"ל שנתלכלך קודם שנתכבס מ"מ י"ל שיצא ע"י כביסה ושאני הכא שלבשה אותו בימי וסתה שקרוב לודאי שנתלכלך משא"כ בסתם חלוק או סדין כנ"ל ועיין מש"ל עוד מזה: (פח) שתיהן טמאות.

דין זה מקורו מהא דאי' בש"ס דף נ"ח ת"ר ארוכה שלבשה חלוקה של קצרה וקצרה שלבשה חלוקה של ארוכה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות ואם לאו ארוכה טהורה וקצרה טמאה ונמצא בזה נוסחאות מתחלפות וליכא נפקותא לענין דינא מ"מ בכל הנוסחאות איתא אם מגיע כנגד בית התורפה כו' ולא הוזכר חגור כלל וכן הרמב"ם בפ"ט מהא"ב והרשב"א והטור כולן כתבו כלשון הגמרא אלא המחבר בש"ע שינה מלשון תורפה לחגור ואין בזה קפידיא דס"ל להמחבר היינו חגור והיינו כנגד בית התורפה וכמו שפי' רש"י והרע"ב ר"פ הרואה כתם מן החגור ולמטה כנגד בית התורפה והביאו הש"ך לעיל ס"ק כ"א ומ"ש הש"ך שם בשם הרשב"א שחגור הוא הסינר שחוגרות בו הנשים לצניעות אינו חולק עם רש"י אלא שמפרש מאי הוא החגור אבל לכ"ע הוא כנגד בית התורפה ומ"ש הש"ך בשם רש"י דהחגור הוא כנגד בית התורפה ליתא דרש"י פירש כן על למטה מהחגור אבל חגור עצמו למעלה מבית התורפה הוא והראב"ד חידש דין זה שאף במקום החגור עצמו טמאה כיון דאם היא שוחה מגיע כנגד בית תורפה ונפקא ליה דין זה מדקתני מן החגור ולמטה טמאה ומן החגור ולמעלה טהורה ואלו חגור עצמו שייר ולא פירש בו מה דינו להיכן שדינן ליה אם למטה או למעלה מש"ה כתב להחמיר דאע"פ שהחגור עצמו הוא למעלה מבית התורפה כיון דע"י שחיה מגיע כנגד בית התורפה טמאה אבל לעולם החגור עצמו למעלה מבית התורפה הוא וכ"כ הרשב"א בתה"א דף קע"ח ע"ב וז"ל תני' בפ' הרואה שתי נשים שלבשו חלוק א' א' ארוכה וא' קצרה אם מגיע כנגד בית התורפה של ארוכה שתיהן טמאות כלומר דלכל אחת הוא למטה מן החגור וכו' כנגד בית התורפה של קצרה קצרה טמאה וארוכה טהורה למעלה מן החגור לארוכה היא עכ"ל אלמא דס"ל דהיינו למטה מן החגור והיינו כנגד בית התורפה וז"ל בדף קע"ו ע"ב ראתה על חלוקה מן החגור ולמטה פי' חגור סינר שחוגרות בו הנשים לצניעות והוא כנגד בית התורפה ועל חלוקה כל שהוא למטה מן

החגור ל"ש כנגד בית התורפה ל"ש מן הצדדים לפי שהחלוק עשוי להתהפך ומה שלאחריה חוזר לפנים וכל שהוא למטה מן החגור פעמים שהוא מתכוין כנגד בית התורפה עכ"ל הביאו ב"י סימן זה ור"ל משום דקשיא ליה להרשב"א כיון דלמטה מן החגור היינו כנגד בית התורפה אם כן למה שינה המשנה בלשונו ונקט ברישא הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה וכו' וגבי חלוקה נקט מן החגור ולמטה וכו' והא אידי ואידי חד שיעורא הוא ולזה תי' משום דיש חילוק דבנמצא על בשרה צריך שימצא הכתם כנגד בית התורפה ולאפוקי אם נמצא על צדדיה שוקה ורגליה אף ע"פ שהוא למטה מבית התורפה דא"א להדם לבא לשם מש"ה נקט כנגד ב"ה דוקא לאפוקי צדדים דלא אבל בחלוק בכ"מ שימצא בו כתם כשהוא למטה מחגור אפילו מן הצדדים לבית התורפה טמאה לפי שדרכו של חלוק להתהפך וכ"כ הר"ן בהדיא בחדושיו ר"פ הרואה דמה"ט שינה לשון הסיפא מרישא יע"ש: אמנם מדברי בעל תוי"ט ר"פ הרואה נראה שלא הבין דברי הרשב"א כן שכתב על דברי הרשב"א אלו וז"ל ונ"ל דאצ"ל דמה שמן בית התורפה ולמעלה עד החגור דודאי דחיישינן דמתרמי כנגד בית התורפה ע"י שחיה ששחתה דשכיחא טובא ששחתה ובעת השחי' מגיע החלוק שתחת החגור עד למטה כנגד בית התורפה עכ"ל נראה שהבין דהרשב"א ג"כ ס"ל דמן החגור ולמטה הוא למעלה מבית התורפה ולכן קשיא ליה למה כ' הרשב"א דכ"ש למטה מן החגור ל"ש כנגד בית התורפה ל"ש מן הצדדים לפי שהחלוק עשוי להתהפך ומה שלאחריה חוזר לפני' וכו' ולמה לא נתן טעם גם מה שהוא למעלה מבית התורפה ולמטה מן החגור שהיא טמאה ולזה כ' שאצ"ל זה שהטעם פשוט דחיישינן דמתרמי כנגד בית התורפה ע"י שחיה והא ליתא דכל עיקר לא בא הרשב"א לומר אלא כיון דאידי ואידי למטה מבית התורפה היא למה שינה הלשון ולא נקט כמו דתני ברישא נגד בית התורפה לכך כ' דלכך שינה להורות דא"צ כנגד בית התורפה אלא דאפי' מן הצדדים וכמש"ל ולכאורה יש להוכיח דהרשב"א לא ס"ל כהראב"ד דס"ל דמקום חגור עצמו כלמטה מן החגור דאי ס"ל כהראב"ד למה ליה לתרץ דמש"ה נקט מן החגור ולמטה משום צדדים וכו' ת"ל דלא הוי מצי למיתני כנגד בית התורפה משום מקום החגור עצמו שהוא למעלה מבית התורפה ואפ"ה טמאה א"ו דלא ס"ל להרשב"א כהראב"ד בזה ויש לדחות ואני תמה על הש"ג שהבאתי לעיל סעיף ל' דס"ל דאפילו כנגד הטבור הוא למטה מהחגור וכו' דאין לפרש דלמטה מן החגור הוא כנגד בית התורפה דא"כ הא תני ליה ברישא ועוד דליכא שום פוסק דמפרש הכי עכ"ל וכי אשתמיטתיה מיניה כל הפוסקים שהבאתי לעיל: מיהו לענין דינא נראה דכל שאפשר שבא ע"י שחיה כנגד בית התורפה חיישינן לה וכמבואר בש"ע סעיף י"ג והש"ס והפוסקים הנ"ל מיירי היכא שהיא חוגרת חגורה וא"א לבא אף ע"י שחיה נגד בית התורפה וכבר כתבתי לעיל מזה ע"ש: אך בדין זה שהיתה אחת ארוכה ואחת קצרה ולבשו שתיהן החלוק והכתם הוא לקצרה למטה מבית התורפה ולגדולה אינה למטה מבית התורפה כ"א על ידי שחיה שתשחה הרבה צ"ע אי נימא דתלינן בקטנה דתלינן במצוי טפי מלומר שהוא מן גדולה ובא על ידי שחיה טפי מיסתבר לתלות בקטנה או נימא דסוף סוף כיון דאפשר לבא מן הגדולה על ידי שחי' שתיהן טמאות ונראה להחמיר וכ"כ הר"ן בחדושיו דאפי' אינו מגיע לארוכה אלא ע"י הדחק אפ"ה שתיהן טמאות והיינו דתני ארוכה וקצרה ע"ש: (פ"ט) בד"א בשלא פשטו אותו בלילה.

האי בד"א קאי אם הוא למעלה מחגור דשתיהן טהורות ע"ז קאמר בד"א שלא פשטתו כו' משא"כ אם כסו ראשן דאז בכ"מ שימצא טמאה משום דחוזר הילך והילך כמבואר לעיל סעיף י"ד וט"ו ולכן אם שניהן כסו ראשן שתיהן טמאות ואם א' כסתה ראשה אותה שכסתה טמאה כ"ז פשוט וכ"ה בתה"ק ודלא כעט"ז שכ' דאם א' כסתה בו את ראשה אותה שכסתה טמאה אע"פ ששתיהן הוא למטה מן החגור תלינן יותר בראיות הלילה מראיות היום מפני שאם היתה רואה ביום היתה מרגשת לפיכך תלינן באותה שכסתה בו בלילה דתלינן שראתה בשינה ולא ארגשה ודבריו תמוהים מאד אף שבעל לחח"מ העתיק דבריו להלכה עכ"ז אינן אלא דברי תימה וכבר הרגיש בזה המנ"י וכבר כתבתי לעיל מזה באריכות: (צ) כולן טמאות.

כ' הט"ז בשם תה"א דאפי' בבאו לישאל בזא"ז כמ"ש בסעיף כ"ה ועיין שם מ"ש בזה: (צא) דוקא שקנחה עצמה בעד שבידה. המחבר סתם כדעת הרשב"א דאינה מצלת חברתה אלא כשקנחה עצמה תוך שיעור וסת של מציאת הכתם ומצאה טמאה דפסק כבר פדא שם בסוגיא אבל הרא"ש פסק כר"א ולדידיה אפי' אחר שיעור וסת מצאה טמאה מצלת חברתה וכ"ש אם בדקה עצמה ומצאה טהורה דמצלת עצמה דלא בעי תוך שיעור וסת וכ' הב"ח ומיהו לא תלינן לקולא אף לר"א לאחר שיעור וסת אלא תוך שיעור בדיקה לחורין ולסדקין עכ"ל וכ' עוד דכ"ז בבדקה ומצאה טמאה דמצלת חברתה הוא דבעינן תוך שיעור בדיקה לחורין ולסדקין אבל בבדקה א"ע ומצאה טהורה לענין מצלת א"ע אפי' אחר שיעור זה מצלת א"ע דאיכא סברא להקל טפי לענין מצלת א"ע מלענין מצלת על חברתה כדכ' הרז"ה בהשגות הביאו ב"י עכ"ד וכל דבריו אינן מוכרחים אלא נ"ל כיון דלר"א תלינן אפי' אחר שיעור וסת תלינן כל מעל"ע אחר מציאת הכתם אפי' לענין מצלת על חברתה וטעמא דמלתא דהא קיי"ל בדף נ"ג ע"ב כרבי דתולין כתמה בראייתה כל מעל"ע וכ"פ הרמב"ם בפ"ט מהלכות א"ב א"כ ה"נ תולין הכתם בראייה שראתה אחר כך כל מעת לעת וכ"ה בהדיא במדרש רבה פרשת וישב סוף פ' פ"ו אמר רבה בר רב חסדא שבעה נאמנים לאלתר ואלו הן החיה והשיירא והמטהרת את חברתה וכו' והמטהרת את חברתה כדתנן שלש נשים ישנות במטה אחת ודם תחת אחת מהן כולן טמאות בדקה אחת מהן דם היא בלבד טמאה אמר רבא ובלבד מעל"ע ופי' במ"כ בשם רש"י מעל"ע משעה שראתה עד שישנה עמהם עכ"ל וביפ"ת תמה דהא בפ' עשרה יוחסין מסיק ר"ח דוקא תוך שיעור וסת ואיך אמר הכא מעל"ע ולק"מ דהתם קאי אליבא דבר פדא ורבא ס"ל כר' אושעיא מיהו כ"ז לדעת הרא"ש והטור אך הב"י כ' שהרא"ש יחיד בזה מש"ה פסק כאן בש"ע דלא כוותיה אלא בין מצאה טמאה לענין מצלת את חברתה ובין מצאה א"ע טהורה להציל א"ע לעולם בעינן תוך שיעור וסת שהוא כדי חיוב חטאת הא לא"ה לא ולפ"ז אם שתיים בדקו א"ע תוך שיעור זה ומצאה טהור' והשלישית בדקה א"ע לאחר שיעור זה אע"ג דמצאה נמי טהורה מ"מ היא טמאה והשתיים טהורות דבדיקת השלישית אינה מעלה ואינה מוריד וכאלו לא בדקה כלל הוי ולפ"ז כ"ש אם לבשו חלוק א' זא"ז ושתיים הראשונות בדקו א"ע כשפשטו החלוק ולא בדקו החלוק ונמצא הכתם אצל השלישית ולא בדקו א"ע מיד תוך שיעור וסת למציאת הכתם דהשתא הראשונות טהורות והג' טמאה דהשתא אם היו השתיים הראשונות בודקות א"ע תוך שיעור וסת למציאת הכתם היו טהורות מכ"ש עכשיו שכבר בדקו א"ע

קודם למציאת הכתם שיכולין לתלות בשלישית וגדולה מזה כתבתי לעיל שנ"ל לדעת הטור דבכה"ג אפילו אם השלישית בדקה א"ע תוך שיעור וסת של מציאת הכתם אפ"ה שתים הראשונות טהורות מטעם שכ' הרמב"ם בפ"ג מהלכות מו"מ שהמוצא כתם אינה מטמאה למפרע אלא עד שעת בדיקה ע"ש ואף שהאחרונים לא הבינו כן בדעת הטור מ"מ בנדון זה שהשלישית לא בדקה א"ע תוך שיעור וסת וראשונות בדקו א"ע אחר שפשוטו החלוק כ"ע מודים דשלישית טמאה וב' הראשונות טהורות: ודע הא דפסק המחבר בש"ע בבדקה ומצאה טמאה תוך שיעור וסת דמצלת על חברותיה ולא מחלק בין חלוק למטה הוא דלא כהראב"ד והרשב"א וסיעתו דס"ל דדוקא גבי מטה וספסל ששכבו וישבו בב"א הוא דמציל בבדיקה א' תוך שיעור וסת ומצאה טמאה לפי שהוא שיעור וסת לכולן משא"כ בחלוק שא"א אלא בזא"ז אינה מצלת לפי שהוא אחר שיעור וסת של ב' הראשונות וכה"ג במטה וספסל אם ישבו או שכבו בזא"ז נמי אינו מציל מטעם זה אבל בבדקו ומצאו טהורות תוך שיעור וסת של מציאת כתם אין חילוק בין חלוק למטה וספסל ולעולם מהני להציל א"ע אבל המחבר סתם וכ' דלעולם מהני בין להציל את חברותיה ובין להציל א"ע בין חלוק ובין במטה וספסל אם היתה הבדיקה תוך שיעור וסת וכדעת הרמב"ם שכתב ב"י שחולק אהראב"ד והרשב"א וס"ל דאין חילוק גם הטור לא הביא דברי הרשב"א בזה ובב"י תמה דלמה השמיט הטור דעת הרשב"א שדרכו של הטור להביא תמיד דעת הרשב"א ובכאן השמיט דעתו לגמרי ובחדושי על מס' זו כתבתי לתרץ כיון דכבר הביא הטור במסקנתו לדעת אביו הרא"ש דפסק כר"א גם במצאה א' מהן טמאה א"צ תוך שיעור וסת אלא דלעולם מצלת על חברותיה א"כ אין חילוק בין חלוק למטה וספסל והרשב"א שכתב כן אזיל לשיטתו דס"ל דבעינן דוקא תוך שיעור וסת מש"ה מפליג שפיר משא"כ לדעת הרא"ש אח"ז מצאתי כן בס' לחח"מ בפ' האשה שכתב כן על הב"י ונהניתי שכוונתי לדעת הגדול ומזה מוכח דס"ל להלחח"מ דלא כהב"ח שהבאתי לעיל דס"ל דאף לדעת הרא"ש צריך שתהיה הבדיקה תוך שיעור בדיקה לחורין ולסדקין דא"כ ה"ל לחלק בין חלוק למטה דודאי א"א שתהיה הפשיטה של ראשונה ולבישה ופשיטה של שתים האחרונות תוך שיעור זה או כמש"ל דאפילו תוך מעל"ע מהני ומיירי שהיה הכל תוך מעל"ע מש"ה לא מחלק מידי אבל אם היה הפשיטה של אחת מהן קודם מעל"ע י"ל דאף הרא"ש ס"ל כן כהרשב"א מיהו מתני' לא מיירי בהכי אלא שהיה.

הפשיטה של ג' נשים הכל תוך מעל"ע ולפ"ז ל"ק קו' המ"מ שהק' דסדר המשנה לא משמע כן עיין ב"י דלדעת הרא"ש דמתני' אתיא כר"א לק"מ אלא דקו' המ"מ עדיין למאן דבעי לאוקמי מתני' כבר פדא ואי איתא לסברת הראב"ד והרשב"א קשיא דסדר המשנה לא משמע כן אח"ז ראיתי שגם הב"ח תירץ כן כמש"ל כיון דהטור ס"ל כדעת אביו הרא"ש דפסק כר"א אין חילוק בין חלוק למטה וספסל וכתב והכי נקטינן נראה מדבריו שנטה אחר דעת הרא"ש ז"ל שפסק כר"א מיהו י"ל שלא כ' והכי נקטינן אלא בדין זה שאין חילוק בין חלוק למטה כיון דבלא"ה הרמב"ם ס"ל הכי אבל בענין בדיקה תוך שיעור וסת י"ל דס"ל כהרשב"א והרמב"ם והראב"ד וסיעתן: והנה לעיל סימן קפ"ז כתב בהגה"ה סעיף ב' דאין אנו בקיאים בשיעור חיוב א"ת לפ"ז י"ל דה"ה בשיעור זה של חיוב חטאת נמי אין אנו בקיאים ואם כן נפל דין זה בבירא אך כיון שלא הגיה

הרמב"ם כאן כמש"ל י"ל דדעתו להקל כאן בכתמים דרבנן גם כיון דלהרא"ש א"צ תוך שיעור זה מש"ה סתם כדעת המחבר להקל: (צב) היו שלשתן ערומות.

כצ"ל ומ"ש בט"ז ס"ק מ' דנימא מלתא דלא רמיא עליה ולא שכיח עיין בשו"ת צ"צ סימן ס"ה ובעה"ג סימן ע' ועיין לעיל סימן צ"ד בט"ז ס"ק י"ב ובש"ך ס"ק כ"ח ועיקר בזה כל שאמרה שעשתה זה לאיזה כוונה ודאי דבכה"ג ליכא למימר מלתא דלא רמי' וכו' או בזמן קרוב ואינו רגיל קצת כמ"ש ט"ז ועיין לעיל סימן י"ח סעיף ד' ובסימן כ"ג בש"ך ס"ק ט"ו: (צג) אין בכתמים וסת.

מדברי הרמב"ם בפירוש המשנה בפ' בא סימן הרואה כתם מקולקלת למנינה נראה שחולק אזה וס"ל דיש בכתמים משום וסת שכתב וז"ל וכוונת אמרו מקולקלת למנינה נפסד העת הידוע לנדתה ונתקלקל לוסתה עכ"ל כבר כתבתי לעיל מהשהכריחו לפירוש זה ע"ש: האחרונים העתיקו כאן בשם הרש"ל שכתב בשם מהר"ם על אשה מוכה שחין דבר פשוט שכתמיה טהורין אפילו אם בשעת וסת לא בדקה עצמה ושוב בדקה עצמה ומצאה כתמים על חלוקה ועל סדינה דטהורה עכ"ל ופשוט הוא דאפי' אם מצאה כתמים בשעת וסתה דטהורה היא ואפי' אם יש לה מכה שאינה יודעת אם מוציאה דם אפ"ה טהורה ואפי' אם מוצאת בשעת וסתה וכמש"ל סימן קפ"ז בהגה"ה ססע"י ה' דבכתמים תולה בכל ענין: הרב בט"ז הביא כאן תשובת הרמ"א בסימן צ"ז והשיג עליו והש"ך בנקה"כ הסכים עם הט"ז לדינא וז"ל הרמ"א שם וששאלתם ע"ד הכתם שמצאה אשה בחלוקה והיה יותר מכגריס אך שהיה לאשה חטטין ומכות המגועלים בדם והנה זאת האשה היתה רגילה בשעת מציאת הכתם לראות מראה לבן וירוק הכשרים וכל חלוקה היה מלוכלך מכתמים הירוקים ולבנים ההם ובראש אחד מן הכתמים ההם היה נמצא המראה אודם והיה האודם סביב הכתם הלבן כדמות דבר לח המתפשט בבגד לבן והיה נדמה למראית עין שמראה האודם היא קצוות כתם הלבן ושהכל כתם אחד וששאלתם אם אזלינן בכתם זה לקולא ולתלותו בחטטין שבגופה מאחר שנמצא סמוך וסביב המראה שיצא מגופה עכ"ל השואל תשובה אע"ג דחכמים הקילו הרבה בענין הכתמים הואיל והם מדבריהם וכו' מ"מ בכה"ג נראה דטמאה מאחר דאיכא הוכחה שהיא מגופה עם הכתם הלבן דהא כתב בתה"ד סימן רמ"ו דמראה לבן וירוק נמי מן המקור אתא אם כן בידוע שנפתח מקורה שיצא ממנו הלבן והירוק אם כן וודאי מראה האודם נמי יצא משם מאחר שנדמה הכל לכתם אחד וטמאה ואפי' לא יהא אלא ספק אם הוא כתם אחד או לאו נראה דאזלינן לחומרא מאחר שידוע שנפתח המקור למראה לובן וירוק חוששין שגם האודם יצא משם וראיה מהא דאמרינן ר"פ הרואה כתם א"ש בדקה קרקע עולם וישבה עליה ומצאה דם עליה טהורה כו' וקאמר התם ת"ש עד שהי' נתון תחת הכר ונמצא עליו דם אם עגול טהור אם משוך טמא ה"ד אי ארגשה עגול אמאי טהור אלא לאו דלא ארגשה וקתני משוך טמא וכו' והשתא יש לדקדק אמאי לא משני דמיירי בכה"ג שנמצא עליו גם כן מראה לבן וירוק דמשוך הוא טמא דוודאי עם המראה הלבן וירוק בא מן המקור משא"כ בעגול דאפשר למיתלי במאכולת מיהו יש לדחות ראייה זו דהתם קאי אליבא דשמואל דס"ל דאינה מטמאה עד שתרגיש דווקא ולא בע"א ולכן פריך שפיר ה"ד ותדע דלפי המסקנא דהלכתא פשיטא דטמאה אם בדקה א"ע ומצאה עליו כתם משוך וכדפסקינן התם הלכתא ואפ"ה פריך אי דלא ארגשה משוך אמאי טמא אלא

אליבא דשמואל פריך הכי דס"ל הרגשה דווקא ולא קיימי במסקנא הכי עכ"ד ודבריו תמוהים מאד בעיני ולא ידעתי במה דחה הראיה זו דלכאורה ראייתו נכונה דמוכח מסוגיא זו דהיכא דמצאה מראה טמא אצל מראה טהור שהוא בוודאי מן המקור לא תלינן להמראה טמא במידי אלא אמרינן כי היכי דהאי ממקור אתיא האי נמי ממקור אתיא ואפי' אם המראה טמא הוא פחות מגריס ועוד אפ"ה לא תלינן בדם מאכולת כיון שהוא סמוך למראה הלבן או ירוק שהוא מן המקור דאלת"ה קשיא מאי מק' הש"ס אשמואל מהא דעד הנתון תחת הכר אי דארגישה כו' הא י"ל דמיירי בארגישה אלא שמצאה נמי על אותו עד מראה לבנה וירוקה שהוא בוודאי מן המקור ומש"ה משוך טמאה דחזקת דם קנוח שהוא משוך ומגופה אתיא אבל עגול טהורה כיון דאיכא רגלים לדבר שאינה מגופה כיון שהוא עגול מש"ה טהורה ותלינן בדם מאכולת והא דארגישה תלינן הרגשה במראה לבנה וירוקה וכמ"ש בתה"ד שם דתלינן בהכי א"ו מדלא מוקי הש"ס בהכי ע"כ צ"ל דס"ל להש"ס דאין לאוקמי בכה"ג דאם כן שנמצא על העד גם כן מראה לבן וירוק אפי' עגול נמי יהא טמא דכיון דהאי ממקור אתיא י"ל דהאי נמי ממקור אתיא או י"ל דס"ל להש"ס דאי מיירי בכה"ג אם כן לא הוי פליגי רבנן אראב"צ וכדמסיק ס"פ הרואה וס"ל דאפי' משוך טהור וכדמוכח התם וכמ"ש"ל בשם הרמב"ם בפירוש המשנה דחכמים לקולא פליגי ואי דמיירי בכה"ג לא היו חכמים חולקין ומטהרין וס"ל דתלינן אפי' משוך במאכולת דכיון דנמצא אצל המראה שהוא בוודאי מן המקור י"ל דהאי נמי מן המקור אתיא א"ו דלא מיירי בהכי ומש"ה מק' שפיר ואם לדברים אלו נתכוין הרמ"א ז"ל לא ידעתי מה השיב ע"ז וכתב מיהו יש לדחות ראייה זו דהתם קאי אליבא דשמואל דס"ל דאינה מטמאה עד שתרגיש כו' הא קושייתו היא דה"ל לאוקמי דמיירי בדארגישה ואם שלא לזה נתכוין הרמ"א ז"ל במ"ש שיש ראייה מסוגיא זו לא ידעתי כוונתו כי אין שום התחלה לדבריו ואין לדחות לראיה זו דמש"ה לא מוקים הש"ס בכה"ג משום דס"ל דאם כן אף בעגול טמא כיון דהרגישה לא תלינן להרגשה במידי אחרנא אלא אמרינן דהרגשת דם הוא דז"א דהא השתא נמי משני דהרגישה ואפ"ה עגול טהור דתלינן להרגשה בהרגשת עד א"כ ה"נ המ"ל בכה"ג דתלינן בעגול דהרגשת ליחה לבנה היה והדם ממאכולת הוא א"ו מדלא מוקים הכי מוכח כיון דנמצא אצל המראה שהיא וודאי מן המקור לא תלינן להדם שהוא מעלמא ואפי' בפחות מכגריס וזה הוא דלא כמסקנת רמ"א בתשובה שם דמסיק דעכ"פ פחות מכגריס תלינן דמעלמא אתיא אפי' נמצא אצל מראה לבנה וירוקה שהוא וודאי מן המקור: אך נראה דיש לדחות ראייה זו מה"ט דלא ניחא ליה להש"ס לאוקמי בכה"ג דהא סתמא קתני עד שהיה נתון תחת הכר וכו' אם משוך וכו' ואי דמיירי בכה"ג היה לו לפרש שנמצא אצל המראה אחרת שהוא וודאי מן המקור מש"ה ניחא ליה לשנויי טפי לעולם דארגישה ואימר הרגשת עד הוא: תו כ' הרמ"א בתשובה שם וז"ל אך יש להביא ראייה מהא דאמרינן התם אמר רבא נמצא עליה מין א' תולה בה כמה מינים עד א"ד נתעסקה במין א' תולה בה כמה מינים מיתבי נתעסקה באדום אין תולה בה שחור כי קאמר רבא דאתעסקה בתרנגולת דאית בה כמה מינים ומבואר שם בפירש"י ותוס' דל"ק אם נמצא עליה מין א' שידוע שבא מעלמא כגון שהוא למעלה מן החגור תולה היא בו כמה מינים דאמרינן כמו שזה בא מעלמא ה"ה שאר מינים ואפי' ל"ב דלא מקיל כ"כ מ"מ הרי קמן דאם נתעסקה במין

א' תולה בה כמה מיני דמים דאמרינן כמו שזה מעלמא בא ה"ה מינים אחרים ואזלינן בה לקולא מאחר דאיכא הוכחה דאתי מעלמא אע"ג דאין זה מין עצמו כ"ש שניזול לחומרא לתלות מין א' בחברו לומר שזו המראה הירוק והלבן בא מן המקור ה"ה שמראה אדום בא מן המקור דהא אמרינן דיותר תלינן לחומרא בדבר המוכח ממה שאזלינן לקולא אע"פ שאינו אלא כתם דרבנן דגרסינן התם האי איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא וכו' והתני' אין שונין בטהרות כי אמרינן אין שונין לקולא אבל לחומרא שונין כו' עכ"ד כבר עמד ע"ז בט"ז דלפ"ז היה לנו לומר אף אם נמצא המראה אדום רחוק מזה הלובן נמי טמאה דומיא דנמצא עליה מין א' תולה בה כמה מינים ודומיא דנתעסקה בתרנגולת דמיני' יליף הרמ"א לדין זה דהא התם א"צ שיהיו סמוכים זה לזה וא"כ ה"ה בזה והא ודאי ליתא דא"כ כל אשה שיצא ממנה מראה טהור נימא דכל כתם שלה טמא אפי' יש במה לתלות ובגמ' ופוסקים לא חילקו בדבר זה ומביא ראיות לזה מש"ס ואף דראיותיו יש לדחות וכמ"ש בנקה"כ מ"מ הדין דין אמת דוודאי בשני מקומות אין שום ה"א לאסור ומעשה בכל יום שתולין כתמים במה שיש לתלות אע"פ שיש בחלוקה כמה כתמים לבנים וירוקים ואין לך סדין וחלוק של אשה שאין בה כתמים ממראות טהורים שמגופה ולפי דין זה יהיה רחוק לעולם לטהר ולתלות הכתם ולומר דמעלמא אתי' דע"פ הרוב נמצאים כתמים ממראות טהורות שידועים דמגופה אתיא ואפי' אם תרצה לומר שלא החמיר אלא באם נמצא המראה טמא והטהור סמוכים זה לזה וכדמשמע מדבריו אכתי קשיא לפי סברתו דלמה בנמצא עליו מין א' תולה בו כמה מינים וכן בנתעסקה בתרנגולת תולה בו כמה מינים ואפי' נמצאו רחוקים זה מזה ואלו הכא בעי סמוכים זה לזה דהא אם לקולא תלינן אפי' ברחוקים כ"ש דיש לתלות אפי' ברחוקים כי היכי דהאי ממקור אתיא האי נמי ממקור אתי' א"ו צ"ל כמ"ש הט"ז דלא דמי' כלל זה לזה דוודאי כל היכא דאפשר למיתלי לא גזרו כלל על הכתם ומעיקרא כשגזרו על הכתם לא גזרו אלא היכא דליכא למיתלי דמעלמא אתי' והא דאמרו בנמצא בה מין אחד תולה בה כמה מינים לאו משום דהאי מעלמא אתיא ה"נ שאר כתמים מעלמא אתי' אלא דאנן הכי אמרינן כיון דמן הדין היה לנו לתלות בכתמים דמעלמא אתיא כיון דלא הרגישה אלא דמחמרינן משום דהא בצפור לא נתעסקה ובשוק של טבחים לא עברה מש"ה לא תלינן דמעלמא אתי' דאם איתא דמעלמא אתי' הוי ידעה אבל כשנמצא עליה מין א' דוודאי מעלמא אתי' והיא לא ידעה מהיכן בא עליה אמרינן כי היכי דלא יהבה דעתה לידע מנין הכתם זה בא לזה ה"נ נתעסקה או עברה בלא דעת במקום כתמים או שניתז עליה ממקום אחר ולא ידעה משום הכי טהורה אבל לא מטעם כי היכי דהא מעלמא אתיא ה"ה שאר כתמים ודאי אינו וא"כ כאן דאף על גב דהמראה לבנה וירוקה מגופה אתיא יש לנו לומר דהדם ממכה אתיא או משאר דברים שאנו יכולין לתלות: גם מה שהביא ראיה מהא דנתעסקה בתרנגולת אין לזה דמיון וראיה כלל דאטו אנן אמרינן כי היכי דהאדום מתרנגולת אתיא ה"נ שחור אלא הטעם כיון שיש בתרנגולת כמה מיני דמים והיא נתעסקה בו מש"ה תולין בו כמה מיני דמים וליכא כאן שום קולא לתלות זה בזה אלא שכך הוא עיקר הדין כיון שנתעסקה בהרבה מיני דמים יכולה לתלות כמה מיני דמים אבל מנ"ל למילף מכאן דאם נמצא מראה אחד שהוא מן המקור דלא תלינן שאר מראות במה שיש לתלות דאף שיש במקור כמה מיני מראות מ"מ מאן לימא

לן מדהאי מן המקור ה"נ האי וליכא אלא ספק אם מעלמא אתיא או לאו ככתמים דעלמא שהוא ספק אם מגופה אתיא או לאו וכיון דאיכא למיתלי תלינן שכך אמרו בכתמים דתולין בכל דבר שיכול לתלות וכבר עמד ע"ז בט"ז על מה שהביא הרמ"א ראייה מתרנגולת יע"ש: אך מה שהביא הרמ"א ראייה מהא דפ' בא סימן דף נ"ב ע"ב בהא דאמר רבא בהא זכינהו ר"ח ב"א לרבנן מ"ש פחות מג' גריסין במקום אחד דלא חיישינן וכו' ג' גריסין במקום אחד נמי נימא תרתי ופלגא מגופה חזיא ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא ורבנן כיון דאיכא לפלוגי כגריס ועוד לכל יומא תלינן ע"כ מדקאמר ואידך אגב זוהמא דם מאכולת הוא דל"ל אגב זוהמא דם מאכולת הוא אפי' בלא אגב זוהמא נמי דהא תלינן בפחות מכגריס ועוד במאכולת אע"ג דלא הוי ביה זוהמא בתחלה אלא ש"מ בכה"ג לא תלינן שמקצת אתא מגופה ומקצתו אתא ממאכולת דאיך יתרמה שיהיה זה אצל זה ויהיה כתם אחד משני דברים אם לא שאגב זוהמא דרכן של מאכולת בכך אבל בעלמא דלא שייך למימר הכי לא תלינן דמיתרמי וא"ל אם כן אמאי ס"ל לחכמים דאית ביה משום זוב וראתה לכתם זה בג' ראיות ואיך יתרמי שיהיה הכל כתם אחד ז"א דחדא דיותר מדמין לחומרא מלהקל ועוד דשאני התם דתלינן הכל בראיות גופה דעביד דמתרמי להיות הכל כתם אחד אבל אין לומר שמקצת הוא מן המקור ומקצתו ממקום אחר ונעשה הכל כתם אחד עכ"ד ולכאורה הוא ראייה נכונה ובט"ז לא הביא ראייה זו ומ"ש ע"ז בתשובת מעיל צדקה סימן כ' וז"ל וגם הגוף הראיה של הרב יש לפקפק קצת מה שהביא ראייה מדברי רבא שסיים אגב זוהמא וכו' די"ל דהוצרך לומר כן לדברי מאן דפליג לקמן עליה דר"ח ב"א דבעינן דווקא הרגה הוא דתולין ואי לאו אין תולין להכי איצטריך ר"ח ב"א לומר לדידהו בזה דאיכא זוהמא נתלה בה דאגב זוהמא שכיחי ונתלה מבלי הרגה עכ"ל דבריו דחוקים דאע"ג דאגב זוהמא שכיחא מאכולת מ"ש כיון דלא הרגה לא תלינן לרבנן דפליגי לקמן אר"ח ב"א ואמרו הרגה דווקא דאטו רבנן דפליגי אר"ח ב"א לקמן ואמרו דהרגה דווקא משום דלא שכיחא מאכולת פליגי וודאי דאף רבנן ס"ל דשכיחא מאכולת אלא דס"ל דאין לתלות אלא בהרגה דלא תלינן שנהרגה ממילא ואם כן מה השיב כאן ר"ח ב"א דשכיחי אגב זוהמא מ"מ מאן לימא דנהרגה: ועוד איך אפשר לומר דרבנן דהכא הן רבנן דהתם דפליגי אר"ח ב"א אם כן ל"ל ג' גריסין ועוד דווקא אפי' בפחות נמי אפשר לחלק לשלשה ראיות א"ו מש"ה בעי' ג' גריסין ועוד משום דס"ל דאין להחמיר בכתם אחד מאלו ראתה בשלשה כתמים בחלוק אחד או בשלשה חלוקים דהתם וודאי בעי' ג' גריסין ועוד דאל"כ תלינן במאכולת ה"נ כשהוא בכתם אחד צריך נמי לשיעור זה ואם כן מוכח דחכמים דהכא ס"ל כר"ח ב"א בזה דתלינן במאכולת אפי' בלא הרגה ואולי סבירא ליה להמעיל צדקה דמש"ה בעינן לחכמים כתם גדול כדי לחלק לג' גריסין ועוד לפי שאין דרכה של אשה לראות ראייה מעוטה בפחות מכגריס ועוד וכמש"ל די"ל כן: ועוד יש להביא ראייה לדברי הרמ"א מהא דגרסינן בפ' הרוואה בעי' ר"י נתעסקה בכגריס ונמצא עליה כגריס ועוד וכו' ופסקה הרא"ש לחומרא דלא תלינן אלמא אמרינן דלא עביד דמתרמי משני מינים אהדדי ואם כן ה"ה בנדון זה ואפי' לדידן דפסקינן לאבעיא זו להקל ודלא כרא"ש י"ל דווקא היכא דאפשר למתלי במאכולת משום דאגב זוהמא דם מאכולת אתיא אבל בעלמא לא אמרינן הכי ועוד דהא חכמים דפליגי אר"ח ב"א ס"ל אפי' במאכולת לא אמרינן הכי וכ"פ הרמב"ם

בפ"ט מהלכות א"ב כחכמים ואם כן כ"ש דבעלמא לא אמרינן הכי מיהו נראה דיש לחלק בין שהוא הכל ממראה אחד או משני מראות וכמו שרצה גם הרמ"א לחלק כן אך שסתר.

לזה ממה דנמצא עליה מין אחד וכו' משמע דאין לחלק בהכי אבל לפמ"ש דאין משם ראייה לנדון זה אם כן שפיר יש לחלק כן היכא דשניהם ממראה אחד אמרינן כיון דמראה אחד לשניהם והם זה אצל זה מסתמא כתם אחד הוא משא"כ כשהן שתי מראות אע"פ שהן זה אצל זה אמרינן דמתרמי בהדדי ולא אמרינן כיון דהאי ממקור הוא האי נמי ממקור הוא דאע"ג שנפתח המקור לזה מ"מ לא בא עמהן דם דהא חזינן כמה נשים שניגרינן מהן ליחה לבנה תמיד והדם אינו בא אלא לזמן וסתה ועפ"ז נראה שהדין עם הט"ז דאין להחמיר בזה דאע"פ שסמוכים זה לזה יש לתלות במה שיש לתלות אם לא באותו ענין שנשאל רמ"א עליו שלמראית עין היה נראה שהאודם הוא קצוות המראה טהור שהיה מתפשט והולך סביבות המראה טהור כעין קו אודם יסוב אותו בזה הסכים הט"ז עם הרמ"א שהוא וודאי טמא אבל בלא"ה אלא שהמראה טהור וטמא סמוכים זל"ז אותו המראה האודם הולך ומתפשט על המראה הטהור או איפכא לא יצא מדין שאר כתם וכל היכא דאיכא למתלי האודם דמעלמא אתי תלינן אך בשו"ת מ"צ סימן הנזכר כתב דאפי' בכתם שהוא מוקף בעוגל ותמונה נפלאה שנראה בעין שהכל התפשטות אחד יש להקל כל שאין האודם שבו כגריס ואל תתמה אף שנראה שהכל כתם אחד והתפשטות הלבן מכל מקום י"ל שדם מאכולת נתערב בעודו לח והטבע דחה חלק האדום לצדדיו והרי גם אם בא מן הגוף ע"כ אנו צ"ל בכה"ג שהרי הכתם מתוכו לבן וצ"ל שחלק אדמימותו נדחה לצדדיו ואל תתמה שנתלה במקרה רחוק כזה דכל שהוא חשש מאכולת תלינן אפילו ביותר רחוק משום דאין לך כל סדין שאין לך כמה טיפי דם מאכולת ולא הנחת בת לא"א יושבת תחת בעלה וראייה דהא אם נתעסקה כגריס ונמצא עליה כב' גריסין קיי"ל דטהורה דאמרינן דמתרמי מאכולת אצל הגריס שנתעסקה אלא שאין תולין בב' מאכולות זא"ז דאל"כ אין לך כתם שיטמא שנתלה בשנים ושלשה מאכולות ואין לדבר סוף ובטלה גזירת חכמים אבל דם שנתעסקה בו אנו תולין שבא בצדי דם מאכולת ואלו התעסקה בשני זמנים בשני סלעים ונמצא עליה ב' סלעים במקום אחד מכוון נראה לכאורה מדלא הזכירו הפוסקים דין זה שאין תולין אותו להקל לומר דאיתרמי שיבא זה בצד זה דאף בכה"ג תולין ועוד ראייה שלא גזרו כלל על אדמימות קטן מכגריס שמקיף הלבן דאל"כ אף אם כל כמות הלבן עם האדום שמקיפו היה פחות מגריס היה מן הראוי להחמיר כל שיש לבן בתוכו באמצעיתו דאלו מן המאכולת לבן שבתוכו מנין ואם כן לא ימלט ששום אחד מן הפוסקים היה מזכיר החידוש הזה וכו' וכ"ז שכתב הרמ"א לא חשש אלא בידוע בודאי שהלבן בא ממנו כגון דשכיח שראתה בבדיקה כן ממש כדמותו וצלמו אבל בנסתפק אם גם הלבן ממנה אף שאין לה מקום לתלות בו הלבן אפילו אם האודם המקיף את הלבן הוא יותר מגריס תלינן להאודם אם יש לה מקום לתלות בו וכמ"ש הרמ"א שם והנני כותב דברי להלכה אבל לא למעשה עד יסכימו עמי מבעלי הוראה המפורסמים ומה שחשש הב"ח בסימן קפ"ח לליקוי כזה דווקא באם ראתה כן ע"י ראייה דא"צ שיעור א"נ במצאה אותו מתחלה כולו ירוק או לבן ואחר כך נשתנה לפנינו אבל בלא"ה אמרינן שהיה בו תערובת דם מאכולת ודוק עכ"ד הנה מרוב ענותנותו לא רצה לסמוך על דעתו מ"מ לענד"נ שיש לסמוך על דבריו

להלכה ולמעשה דאם הוא פחות מכגריס ועוד אף שלפי מראית העין נראה שהקו יסוב להעוגל לבן שבתוכו מ"מ י"ל דדם מאכולת הוא דאף אם הוא מגופה ע"כ צ"ל דהטבע דחה להאודם עד שיסבב להעוגל כמו כן י"ל בדם מאכולת שבתוכו שהטבע דחה אותו ואדרבה נראה מהש"ס דאם באה מעלמא י"ל שקרה מקרה שנעשה בתמונה משונה ונפלאה משא"כ כשבא מגופה אין סברא כ"כ שבא משונה בתמונה שהרי בפ' הרואה מבעיא ליה כשיר מאי וכו' ופירשו המפרשים דמבעיא ליה כיון שהוא משונה מי נימא אלו מגופה היה לא היה בתמונה משונה כ"כ וע"כ דמעלמא אתיא אלמא דס"ל להש"ס כיון שהוא משונה בתמונת הכתם יש לתלות טפי דאתי מעלמא מבגופה ואם כן אפילו היה העוגל אודם שסביב יותר מכגריס היה אפשר להקל לתלות היכא דאיכא למתלי לפי דאף שהיא משונה בתמונה נפלאה אין זה הוכחה שמגופה אתיא ואדרבה טפי יש לתלות דמעלמא אתיא דאף שהוא סביב להעוגל אלו מגופה היתה מאן היה מכוון לתמונה זו ואי שקרה המקרה או שכן הטבע של האודם ה"נ י"ל אם האודם אתיא מעלמא ועוד ממעשה שבא לפני ר"ע באשה שאמרה לו ראיתי כתם וטיהרה מחמת מכה שבגופה שאמרה לו שהיה לה ואי ס"ד דבכה"ג לא תלינן למה לא חשש ר"ע שהכתם הוא בתמונה כזאת ואז לא תלינן במידי דהא הכתם לא היה לפני ר"ע וכמ"ש הראב"ד והרשב"א ז"ל מדלא אמרה לו כתם זה ראיתי אלא אמרה לו ראיתי כתם משמע דלא היה הכתם לפני ר"ע ומזה הוכיחו דא"צ הדם להקיף אם דומה להדם שאנו תולין בו אלא מן הסתם אנו תולין אודם באדום.

ואם כן למה לא צוה ר"ע להביא לפניו הכתם משום שמא הכתם הוא כה"ג והט"ז סתר עם ראייה זו מר"ע לדברי הרמ"א דלסברתו אף בסמוכים זה לזה מראה טהור עם מראה טמא לא תלינן אם כן אמאי לא חשש ר"ע לכך וזה ק' נמי לפי מסקנתו שהסכים להרמ"א היכא שהוא בתמונה זו שהקו אודם מסבב להלובן דלא תלינן אם כן אמאי לא חשש ר"ע להכי הגם שי"ל דהט"ז לא כ"כ אלא לפי סברת הרמ"א דס"ל דאם אנו אומרים להקל כ"ש דיש להחמיר וכיון דר"ע שאל להקל שמא מכה יש בכך ה"מ להקשות ולשואלה שמא נמצא אצל הלובן אבל לפי האמת י"ל דלא חיישינן להחמיר והיכא דאיכא למיתלי תלינן מ"מ מה טורח היה בשאלה ועכ"פ היה לשואלה ובאמת חלילה להקל נגד הרמ"א והט"ז אבל באם שהקו אדום המסבב הלובן או הירוק הוא בפחות מגריס ועוד יש לסמוך על הגאון בעל מעיל צדקה להקל ובלא"ה מה שהוכיח הרמ"א בתשובתו דאם תלינן להקל כ"ש להחמיר ומביא ראייה מתוספות ר"פ הרואה כתם הנה הר"ן שם בחדושו כתב בהיפך דבכתמים דרבנן תלינן להקל אבל לא לחומרא לדבריו צ"ל דשאני גבי משתיתא דאמר דשונין להחמיר אבל לא להקל דש"ה דאין כאן מקום לתלות אבל היכא דיש לתלות דמעלמא אתיא טפי מיסתבר להקל מלהחמיר וכמ"ש הט"ז כאן כנלע"ד: וטרם אכלה בדיני כתמים המוזכר בסי' זה מצאתי חובה לבאר הא דקיי"ל דכתמים דרבנן ומן התורה אין שום טומאה בכתמים ולד"ה טהורה היא לבעלה אף למ"ד מק"מ טמא וכמו שאבאר בע"ה לקמן מאיזה טעם הוא ויש לזה שני פנים הא' כיון דשלא בהרגשה אתיא מהאי טעמא אין האשה טמאה לבעלה ע"י מציאת כתמים דאפי' באו מגופה מ"מ כיון דשלא בהרגשה אתו טהורים דגזרת הכתוב הוא שאין האשה טמאה אלא ברואה בהרגשה אבל שלא בהרגשה אפי' רואה הדם שופעת מגופה אפ"ה טהורה מן התורה

אלא חכמים גזרו בכתמים שתטמא לבעלה משום דגזרה דלמא ארגשה ולא אדעתה כפירש"י בפ' הרואה ריש דף נ"ח ע"א ד"ה מדרבנן כו' או כפי' התוס' ד"ה מודה שמואל כו' דאפי' וודאי לא ארגשה טמאה הואיל וראתה דם נדות ועוד י"ל טעם אחר דמש"ה כתמים דרבנן דהתורה לא טימאה אלא היכא דוודאי מגופה אתיא אבל כתמים דאיכא למימר דמעלמא אתיא לא אסרה התורה אף ע"ג דבעלמא קיי"ל דספקא דאורייתא לחומרא מ"מ כאן גזה"כ הוא דספיקא שריא דומיא דשריא התורה ממזר מספק וכה"ג אמרינן בקדושין דף ל"ט גבי ערלה בח"ל דאסור מהל"מ מסיני דכך נאמר ודאי אסור וספקא מותר ה"נ כאן אפי' לא עברה בשוק של טבחים אפ"ה אמרינן דלמא עברה ולא אדעתה ואפי' ישבה ע"ג דבר הבדוק לה תלינן דאימור לא בדקה יפה וכמו שאבאר להבא: וכבר עמדו על חקירה זו בשו"ת מוהר"ם לובלין והשואל הגאון מוהר"י סג"ל וז"ל הגאון מוהר"ם לובלין סי' ב' תשובה וכו' ואומר שעיקר היסוד שנבנים עליו דברי שאלת כ"ת הוא לדעת אם הטעם שאמרו רז"ל שאין האשה טמאה עד שתרגיש גזה"כ הוא או הטעם דכשאינה מרגשת דאיכא לספוקי שאין הדם ממנה אפי' היכא שבדקה המקום שישבה עליו אימור לא שפיר בדקה לכן צריכה שתרגיש שאז הוא בירור גמור שהדם ממנה אבל אין ה"נ אפילו בלא הרגשה אי איכא ידיעה ברורה שהדם ממנה אפי' לא הרגישה טמאה ומינה נמי אפי' היכא דהרגישה אם אותה הרגשה אינה בבירור שהיא הרגשת דם אינה טמאה דהא השתא נמי ליכא ידיעה ברורה שהדם ממנה וא"כ נראה לברר זה מסוגיא דשמעתא ר"פ הרואה דאיתא התם אמר שמואל בדקה קרקע כו' ת"ש האשה שעושה צרכיה וכו' ה"ד אי דארגשה יושבת אמאי טהורה אלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה ומשני לעולם דארגשה ואימור הרגשת מ"ר הוא כו' וא"כ בעומדת אמאי טמאה דהא בעומדת נמי ליכא ידיעה מבוררת דהא אפשר דלא הדר מ"ר אלא מכה יש לה במקום מ"ר וממנו יצא הדם והאי הרגשה הרגשת מ"ר הוא וכו' עכ"ל וראיה זו אין בו ממש דוודאי מן הסתם אין לנו לתלות במכה וזיל בתר רוב נשים שאין להם מכה כלל דאל"כ לא תמצא לעולם שתהא אשה טמאה נדה דנימא מכה יש לה במקור א"ו דלא חיישינן למכה אלא היכא דמוכח ומה"ט מטמא ר"מ בעומדת משום נדה וכדאי' לעיל די"ד ע"ב ולא תלינן במכה אלא היכא דמוכח כגון ביושבת לפי שאין דרך לדה"מ לצאת עם מ"ר מש"ה תלינן במכה אבל בעומדת דדרכה בכך איידי דחזיק לה עלמא מש"ה אמרינן דוודאי מן המקור הוא דרוב דמים שבאשה מן המקור הוא ורוב נשים אין להם מכה אלא הכי איכא לאקשוויי דאי ס"ד דטעמא בהקפידה התורה על ההרגשה לפי שע"י הרגשה נתברר שהדם ממנה ה"ל לאוקמי דמיירי שלא הרגישה אפ"ה עומדת טמאה כיון דוודאי שהדם בא ממקור לא בעינן הרגשה ושמאל לא אמר אלא בבדקה קרקע עולם אע"ג דקרקע עולם מיבדק שפיר כדמסיק אפ"ה תלינן דלא בדק שפיר וכ"מ הלשון בגמ' דמסיק לקמן אפי' קרקע עולם דמיבדק שפיר דאיכא למימר מגופה אתיא טהור וקשה מאי איכא למימר דקאמר וכך ה"ל למימר דוודאי מגופה אתיא א"ו אע"ג דקרקע מיבדק שפיר מ"מ לאו וודאי הוא די"ל דלא בדק שפיר אלא דמסתבר דמגופה אתיא דהא בדק לה ומש"ה אמר הש"ס דא"ל וכו' וא"כ ל"ל להש"ס לאוקמי הא דאשה שעושה צרכיה בארגשה א"ו דטעם דהרגשה הוא מגזה"כ אפי' לרואה וודאי בלא הרגשה טהורה מן התורה וכן הק' במוהרמ"ל שם עוד הביא ראייה מהא דמקשה הש"ס התם מעד

הנתון תחת הכר ומהא דנמצא על שלו וכו' אי דלא ארגשה כו' דמה קושיא דהא התם כיון דוודאי מגופה אתיא דהא משוך הוא ומקנוח אתיא וגם נמצא על שלה אותיום ע"י בדיקה דוודאי מגופה אתי' אפי' בלא הרגשה טמאה למאי דס"ד השתא א"ו דהרגשה גזה"כ הוא אפי' לרואה ממש ששופעת דם מא"מ טהורה בלא הרגשה עכ"ד: ולענ"ד נראה דלא ק"מ ותחלה נעמוד על כוונת רש"י במה שפי' שם בסוגיא דף נ"ח רב אשי א"ש דאמר כר' נחמיה וכו' וז"ל ר"א אמר טעמא דשמואל דאמר לעיל בדקה קרקע עולם וכו' לאו משום הרגשה אלא כר"נ ס"ל דאמר לא הזכירו חכמים גזירת כתם אלא על דבר המקבל טומאה הלכך כל הני תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא איירי בהרגשה כלל עכ"ל ולכאורה דברי רש"י תמוהים דהא שמואל גופא אמר שנא' בבשרה וכו' ודוחק לומר דס"ל לרש"י דהאי דקאמר בבשרה לאו מדברי שמואל הוא אלא דסתמא דגמ' והם טעמא לשמואל דזה דוחק וכבר עמד בזה מ"ו הגאון בס' שב"י סי' מ"א והק' כן אך גם דבריו שם תמוהים במה שכ' ליישב פירש"י והן במה שכ' עוד שם בענין זה ועיי"ש לכן נלע"ד דרש"י ס"ל דהא דמסיים שמואל שנא' בבשרה עד שתרגיש כו' אליבא דר"א ה"ק דמן התורה בעינן הרגשה שהוא מברר שהדם מגופה אתיא אבל בלא הרגשה י"ל דלאו מגופה אתיא ותלינן דמעלמא אתיא ואפי' בבדקה קרקע עולם י"ל דלא בדקה שפיר וכדס"ל להשואל במוהרמ"ל אלא דחכמים גזרו על כתם ובנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו וכ"ת דא"כ מעיקרא אמאי לא ניחא ליה להש"ס לפרש כן דברי שמואל ומאי מקשה הש"ס מעיקרא כל הני תיובתא דהא איכא לשנויי דשאני התם דוודאי מגופה אתיא מש"ה אפילו בלא הרגשה טמאה וכקו' מוהרמ"ל י"ל דוודאי למאי דסבר הש"ס מעיקרא דשמואל סבר בבדקה קרקע עולם דטהורה לגמרי אפילו מדרבנן אמר וא"כ קשיא ליה מכמה משניות דפ' בא סימן ודם נדה וכמ"ש תוס' ד"ה הרואה וכו' וע"כ צ"ל כתי' התוס' בשם הר"י דמהתם ליכא למיפריך דהיינו יכולין לעמוד בשיש זמן מרובה ואימור הרגישה ולא אדעתה וכו' וכ"ז ניחא אי טעמא דשמואל דמטהר לגמרי אפי' מדרבנן בבדקה קרקע עולם הוא משום דגזה"כ הוא דאפי' ברואה ממש מגופה טהורה בלא הרגשה ולא משום דמספיקא מטהר לה שפיר י"ל דבעלמא היכא דזמן רחוק הוא יש לטמא הכתמים דאימור ארגשה ולא אדעתה אבל אי נימא דטעמא דשמואל דס"ל דמש"ה הצריכה התורה הרגשה כדי שתדע בוודאי שהיא מגופה וכ"ז שלא נודע בוודאי שהוא מגופה טהורה ואף חכמים לא גזרו בה למאי דס"ד השתא א"כ קשה מכל דיני כתמים דהא לעולם בכל הכתמים דעלמא יש לספק דלמא מעלמא אתיא ואמאי טמאה א"ו צ"ל דטעמא דשמואל דבלא הרגשה טהורה מגזה"כ אפילו ודאי ראתה וגם רבנן לא גזרו בה היכא דוודאי לא הרגישה וכגון שהוא מזמן קרוב אבל היכא שהוא מזמן רחוק דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה טמאה ואין להקשות לדברינן דא"כ אמאי פירש"י בשנויא דר"י מדיפתא משני דמודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן וז"ל דלמא ארגשה ולא אדעתה עכ"ל הא השתא דמסיק ר"י דשמואל לא אמר אלא דמדאורייתא טהורה א"כ י"ל דלשמואל לא תליא מידי בהרגשה אי ודאי דחזיא מגופה להרגשה לא בעינן אלא שע"י הרגשה מבורר שהדם מגופה וכדס"ל לרב אשי וכמ"ש ומנ"ל לרש"י דרב ירמיה לא ס"ל הכי דלמא אף ר' ירמיה הכי ס"ל דאין חילוק בין ארגשה או לא ארגשה היכא דוודאי מגופה חזיא ואינה טהורה מן התורה אלא היכא

דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא ואע"ג דלא עברה בשוק של טבחים מן התורה טהורה ואמרינן דלמא עברה ולא אדעתה אלא מדרבנן גזרו בכתמים היכא דליכא למיתלי בבירור כגון שעברה בשוק של טבחים או שנתעסקה בכתמים י"ל דמשמע ליה לרש"י ז"ל דהא דמשני רבי ירמיה מודה שמואל דטמאה מדרבנן לא בא לשנויי אלא הא דמקשה קתני מיהת על בשרה וכו' ואהא משני דמודה דטמאה מדרבנן אבל הא דמקשה לעיל מהא דנמצא על שלה כו' ומהא דאשה שעושה צרכיה נשאר תירוץ לעיל דבהא לא שייך דטמאה מדרבנן דהא בנמצא על שלה ובשלו אותיום חייבים בקרבן וא"כ מוכח דמדאורייתא הוא וגם באשה שעושה צרכיה נמי מסקינן דר"מ משום נדה מטמא משמע מדאורייתא קאמר בהא ס"ל לר' ירמיה כתי' הש"ס לעיל דמיירי בארגשה מוכח דס"ל לר"י כדבעי למימר מעיקרא אליבא דשמואל וגם מדמשני ר"י אהא דעל בשרה וכו' דטמאה מדרבנן מוכח דס"ל אליבא דשמואל דבהרגשה תליא מלתא מגזה"כ דאלת"ה אלא דאף לר' ירמיה טעמא דשמואל דבעי הרגשה אינו אלא כדי לברר דמגופה אתיא אבל היכא דודאי מגופה אתיא אפילו לא ארגשה טמאה מן התורה דא"כ בהא דעל בשרה דאמרינן הכא דודאי מגופה אתיא דאי מעלמא על חלוקה בעי לאשכוחי מן התורה טמאה אי לא בעינן הרגשה מן התורה ומדאמר ר"י דטמאה מדרבנן משמע ליה לרש"י דאף ר"י ניחא ליה לשנויי דברי שמואל למאי דס"ד מעיקרא דטעמא דשמואל דבעינן הרגשה מגזה"כ גם לשון אמר רב ירמיה ולא רב ירמיה אמר דאז הוי משמע דרב ירמיה הדר ממאי דבעינן למימר מעיקרא אליבא דשמואל משמע דלר"י נמי ס"ל דשמואל בעי הרגשה דוקא מגזה"כ ולפ"ד ניחא הא דקשיא לן הא דמותיב הש"ס כל הני תיובתי לשמואל קשה אף אי ליתא דשמואל מי ניחא הא דמשנה שלמה שנינו לקמן דאמר ר"ע לתלמידיו שלא אמרו חכמים הדבר להחמיר כו' דכתמים עצמן דרבנן וכדמפרש התם רבינא וע"כ דמש"ה הכתמים דרבנן לפי דאתי בלא הרגשה וא"כ למה מקשה הני קושיות על שמואל על מתני' דלקמן ה"ל לסדר כל הני קושיות וא"ל דעל המתני' דלקמן לא היה קשיא ליה כיון דעכ"פ מדרבנן טמאים משא"כ שמואל דאמר אפי' מדרבנן טהורים היכא שהוא מזמן קרוב היכא דליכא למימר דלמא ארגשה ולא אדעתה למאי דס"ד מעיקרא מש"ה מקשה שפיר ז"א דאף על מתני' נמי קשיא כיון דס"ל דמן התורה הכתמים טהורים דבעינן דוקא בהרגשה א"כ קשיא מהא דנמצא על שלו וכו' דחייבין בקרבן א"כ מוכח דמדאורייתא טמאים וגם מהא דאשה שעושה צרכיה דמסקינן בפ"ב דלר"מ טמאה משום נדה וה"ל להקשות ה"ד אי דארגשה וכו' א"ו כמ"ש דכתמים מש"ה טהורים מן התורה כיון דאיכא למימר דמעלמא אתיא ואפי' אי נימא דמדאורייתא לא בעינן כלל להרגשה אפ"ה כתמים טהורים מדאורייתא מטעם זה וא"כ לא ה"מ להקשות כל הני תיובתי דשאני התם דודאי מגופה בא מש"ה טמאה מדאורייתא אבל לשמואל מקשה שפיר למאי דס"ד השתא דבעינן להרגשה דוקא וא"כ ק' ה"ד וכו' דאי לא ארגשה אפי' ודאי מגופה אתיא נמי טהורה דלדידיה בהרגשה תליא מלתא ולכאורה יש להקשות על דברינן דאכתי קשיא מעיקרא מאי קא מותיב כל הנך תיובתי על שמואל דלמא שמואל נמי ס"ל דהיכא דבבירור דמגופה חזיא לא בעינן להרגשה כלל וטעמא דשמואל דאמר בבשרה עד שתרגיש בבשרה לפי שע"י הרגשה מבורר שהדם מגופה הוא וכמו דס"ל לר"א אליבא דשמואל לפי רש"י ומש"ה מטהר בישיבה ע"ג קרקע עולם דלמא מעלמא אתיא ואף

בדקה אימור לא בדקה שפיר וכ"ת דאם כן קשיא מכל דיני כתמים השנויין בפ' בא סימן ודם נדה דאמאי טמאים וכמש"ל דהא למאי דס"ד דהשתא ס"ל להש"ס דשמואל מטהר לגמרי אפי' מדרבנן ואם כן ק' הא בכל כתמים דמעלמא יש לספק כן דלמא מעלמא אתיא ואמאי טמאים לזה י"ל דודאי מן הסתם תלינן דמגופה אתיא דרוב דמים מן המקור ובשוק של טבחים לא עברה ודאי דמגופה אתיא אבל היכא דלא ארגישה דאיכא הוכחה לפנינו דלאו מן המקור אתו דהא רוב דמים שמן המקור בהרגשה בא וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שחזקת דם שמן המקור בהרגשה אתי וכן מוכח מכמה סוגיות וכמש"ל ר"ס זה דדם שמן המקור ע"פ הרוב בהרגשה אתיא וכיון דלא ארגשה יש לנו לתלות דמעלמא אתיא והיינו טעמא דקרא דהקפיד על הרגשה דאי לאו הרגישת כיון דחזקת דם שמן המקור בהרגשה אתיא יש לנו לתלות דמעלמא אתיא ואם כן לא קשה מכל הני משניות דפ' בא סימן ודם הנדה דשאני התם כיון דמזמן רחוק הוא ויש לומר דארגשה ולא אדעתה טפי מיסתבר למיתלי דמגופה אתיא דהא השתא אין לנו שום הוכחה דלאו מגופה אתיא וכיון דליכא כאן שום אמתלא ורגלים לדבר דלאו מגופה אתיא תלינן דמגופה אתיא דהא רוב דם מן המקור אתיא ובשוק של טבחים לא עברה אבל שמואל דמיירי שראתה הכתם בזמן קרוב דליכא למימר דארגשה ולא אדעתה ואם כן יש הוכחה לפנינו דלאו מגופה אתיא ומעלמא מדלא ארגשה מש"ה טהורה דאימור דלא בדקה שפיר ומעלמא אתיא ונראה דלק"מ די"ל דס"ל להש"ס דאי טעמא דשמואל דמטהר בבדקה קרקע עולם משום דלא ארגשה מש"ה תלינן דלא בדקה שפיר ודריש הכי טעמא דקרא דבבשרה כיון דלא ארגשה מש"ה תלינן דאתי מעלמא דכיון דחזקת דם שמן המקור אתי בהרגשה וס"ל דאף חכמים לא גזרו בהא אם כן לא היה להם לגזור גם בכתם שמזמן רחוק דאף דאיכא למימר בהא דארגשה ולא אדעתה נגד זה י"ל נמי דעברה בשוק של טבחים ולא אדעתה משא"כ בהא דשמואל דליכא למיתלי דמעלמא אתיא אם לא שנימא דלא בדקה יפה והיא תליא רחוקה ואפ"ה מטהר כ"ש דיש לטהר בכתם שמזמן רחוק אע"ג דליכא הוכחה מעליא כ"כ מ"מ י"ל עברה ולא אדעתה וכמ"ש מש"ה ס"ל להש"ס טעמא דשמואל לאו משום דתלינן דמעלמא אתיא אלא דאפי' ודאי מגופה אתיא מטהרינן לה מגזה"כ כיון דלאו בהרגשה אתיא משא"כ בכתמים דעלמא דאיכא למימר ארגשה ולא אדעתה טמאה מדרבנן מש"ה מק' הש"ס שפיר מהך מתניתא אבל לשנויא דרב אשי ניהא דס"ל דטעמא דשמואל דמטהר בבדקה קרקע עולם דכיון דהתורה לא טימאה אלא היכא דודאי בבירור גמור מגופה חזיא כגון דארגשה שזה מברר דחזיא מגופה אף חכמים לא גזרו בנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה אבל בנמצא על דבר שהוא מקבל טומאה מדרבנן אם לא בידוע שעברה בשוק של טבחים כנ"ל ברור בדעת רש"י ז"ל וראיות ברורות יתנו עדיהן דרש"י ז"ל ס"ל כן דלקמן דף ס"ב ע"ב פירש רש"י ד"ה א"ל הנח לכתמים וז"ל דעיקר תחילת גזרתן אינה אלא מדרבנן הילכך מקילינן דמדאורייתא עד שתראה בבשרה עכ"ל דקדק וכתב דמדאורייתא עד שתראה בבשרה ולא כתב עד שתרגיש בבשרה כלשון דאמר שמואל א"ו כוונתו דלמסקנא לשנויי דר"א לאו בהרגשה תליא מלתא דאם ודאי מגופה חזיא אפי' בלא הרגשה טמאה אלא דהרגשה נמי מברר שהוא מגופה מ"מ אין הרגשה עיקרא דמלתא אלא בבירור הדברים תלי' דבעינן דודאי מגופה חזיא מש"ה כתב עד שתראה בבשרה כלומר דודאי מגופה אתיא הא כל היכא דאיכא לספוקי דלאו

מגופה אתיא מן התורה טהורה אלא דחכמים גזרו בה מש"ה כתב עד שתראה שלא תטעה לומר דבעינן דוקא הרגשה כדס"ד דהש"ס מעיקרא אליבא דשמואל ובאמת ראייה לאו דוקא דאטו בראייה תליא מלתא אלא ראייה לאו דוקא וה"ה ידיעה ברורה דמגופה אתיא נמי מהני דטמאה ודאי ומה"ט מהני הרגשה שהוא כמו ראייה דמגופהאתיא ונ"ל דדברי רש"י ז"ל מוכרחים דע"כ הא דאמר ר"ל הכא הנח לכתמים דרבנן טעמא כיון דאיכא למימר דמעלמא אתיא מש"ה טהורה מה"ת דליכא למימר דטעמא דר"ל דכתמים דרבנן משום דבעינן דוקא הרגשה אפ"י אי ודאי מגופה אתיא וכדס"ד דהש"ס מעיקרא אליבא דשמואל אם כן ק' כיון דקיי"ל דמקור מקומו טמא ואע"ג דאין האשה טמאה משום רואה מ"מ הדם שהיה במקור מטמא במגע והוא אב הטומאה וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מהלכות מו"מ ולענין זה אין חילוק בין ארגשה או לא ארגשה דאפ"י לא ארגשה מ"מ הדם מטמא במגע וכדמוכח ממתניתין דהאשה שמתה ויצא ממנה רביעית דם לקמן דף ע"א ע"א ע"ש וכ"כ הגאון מהר"ג בתשובת אמ"ו בס' שב"י דלענין הדם שיהא מטמא במגע אין חילוק בין ארגשה או לא ארגשה דאפ"י לא ארגשה מ"מ הדם טמא ודבריו מוכרחים מכמה מקומות בש"ס אם כן מאי משני ר"ל הנח לכתמים דרבנן וכו' דנהי דכתמים דרבנן דאין האשה טמאה מן התורה כדין רואה כיון דלא ארגשה מ"מ הדם מטמא מן התורה במגע ובמתניתין דהכא לענין טומאת מגע מיירי כדתנן הטבילו ועשה על גבו טהרות דמינה מותיב ליה ר"י ואם כן הוא מטמא מה"ת ומאי משני ר"ל וכי מה ענין ראייה לטומאת מגע ודוחק לומר דר"ל מוקי למתניתין שלא אליבא דהלכתא וס"ל מתניתין אתיא כמ"ד מקור מקומו טהור מש"ה פירש רש"י דהיינו טעמא דכתמים דרבנן דבעינן מה"ת עד שתראה בבשרה ר"ל שיהא ודאי מגופה אבל היכא דאיכא למימר דלאו מגופה היא טהורה ומה"ט אין לחלק בין טומאת ראייה לטומאת מגע דכי היכי דהתורה לא טימאה להאשה שתהיה כרואה אלא היכא דודאי מגופה אתיא ה"נ לענין טומאת דם שיטמא במגע אינו מטמא אלא היכא דודאי מגופה הוא אבל לא היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתי דלא עדיף טומאת מגע מטומאת ראייה דכי היכי דלענין רואה תלינן להקל מן התורה ה"ה לענין טומאת הדם שיטמא במגע ועיין עוד בזה שאכתוב לקמן בע"ה: ועוד ראייה דרש"י ס"ל הכי דהיכא דברירא לן דמגופה חזיא אפילו בלא הרגשה טמאה מן התורה הוא ממה שפירש"י דף נ"ב ע"ב וז"ל מהו דתימא כל כה"ג וכו' להכי נקט ב' ימים וחלוק לאשמעינן דהשתא נמי חששא בעלמא הוא ומביאה קרבן ואינו נאכל דשמא לאו מגופה הואי הך כתם שלישי ומליקת חולין נבלה דאי לא אשמעינן ה"א הרי רגלים לדבר דודאי זיבה היא עכ"ל מבואר מדבריו דאלו ודאי מגופה חזיא אע"ג דלא ארגשה טמאה מן התורה דמה"ט מביאה קרבן ואינו נאכל ובאמת הרמב"ן והר"ן בחדושיהם חלקו על פי זה וס"ל דה"ק דאינה מביאה קרבן כלל ובס"ד ה"א דנימא דמסתמא ארגשה ולא אדעתה ומביאה קרבן ונאכל קמ"ל דאינה מביאה כלל דהא כתמים דרבנן ולא חיישינן מדאורייתא לדלמא ארגשה ולא אדעתה עכ"ל אבל לא כן דרך רש"י ז"ל דס"ל דלמסקנא לשנויא דר"א לא בעינן להרגשה כלל דאפ"י בלא ארגשה טמאה מה"ת היכא דברירא לן דמגופה חזיא אבל היכא דליכא בירור דמגופה חזיא טהורה מן התורה אלא דהכא כיון דתרי יומי מגופה חזיא לא דמיא כלל לשאר ספקא דמטהרינן לה מן התורה לגמרי אלא ספקא גמורה מיהו הוי להחמיר ומביאה קרבן ואינו נאכל וגם הראב"ד בס'

בעה"נ בריש שער הכתמים פי' כפירש"י כאן וז"ל מ"ד כל כה"ג מביאה קרבן ונאכל קמ"ל שאינו נאכל הא קרבן מיהו מתיא עכ"ל מוכח דס"ל דלא תליא מידי בהרגשה מדאורייתא מיהו יש לדחות די"ל כיון דב' ימים בהרגשה חזיא חיישינן מדאורייתא דגם הכתם בהרגשה חזיא ולא אדעתה וחששא זו חיישינן אפי' מה"ת וכמו דאמרינן לקמן אם רוב ימים בהרגשה חזיא וכו' וכן י"ל לפירש"י וע"ש בתוספות ד"ה קתני מיהו וכו' ודוחק: עוד י"ל לפירש"י דס"ל דאף לפי האמת אמרינן מדתרי יומי בהרגשה חזיא אף בשלישי ודאי בהרגשה חזיא אלא דאינו נאכל משום דלמא מעלמא אתי והכריחו לכך דאי כפי' הרמב"ן והר"ן ל"ל למימר דה"א כל כה"ג מביאה קרבן ונאכל לא ה"ל למימר אלא מ"ד כל כה"ג מביאה קרבן ותו לא א"ו דהאמת הוא דמייתי קרבן אלא דאינו נאכל ועוד י"ל דאף ע"ג דמן התורה לא חיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה משום דרוב נשים אינן טועות בכך מ"מ האי רובא לאו רוב מעליא מש"ה היכא דאיכא חזקת טומאה כמו כאן אמרי' סמוך מעוט טועות בהרגשה ושכחו להרגשה לחזקת טומאה ואיתרע לה רובא וכדאי' דף י"ח ע"ב: (עוד י"ל דס"ל לרש"י ז"ל דהא דבעינן גבי זבה הרגשה מדכתיב זובה בבשרה כמו דאיתא במכילתין דף מ"א ע"ב היינו דוקא בראיה א' שלה משא"כ לאחר שראתה פ"א בהרגשה אפי' חזיא בשאר ראיות שלא בהרגשה מצטרפין לראיה א' של יום א' ונעשית זבה גדולה דהא עיקר קרא בבשרה דדרשינן מיניה דבעינן בהרגשה בנדה כתיב אלא דמרבינן נמי לזבה מזובה כדאיתא התם ודרשינן זבה דומיא דנדה דבהרגשה א' סגיא וגם זה דוחק לענ"ד אלא כמ"ש ועיין לעיל): וכן נראה מפירש"י דף נ"ג ע"ב ד"ה והוא מתקן הלכותי' לידי זיבה במ"ש שם דאף להקל תולין כתמה בראייתה לטבול ליל שביעי לכתמה וכו' וגם בזה תמהו הרמב"ן והר"ן שם איך אפשר לה לטבול ליל שביעי לכתמה דאפי' ודאי מגופה חזיא לכתם מ"מ הא שלא בהרגשה הוא וטהורה מן התורה ולפמ"ש ניחא דכיון דלר' תולין כתמה בראייתה ואמרי' דהאי כתם מגופה אתיא כיון דתוך מעל"ע חזיא מגופה א"כ גם הכתם מגופה חזיא א"כ אפילו בלא הרגשה טמאה מה"ת דלמסקנא לא הקפידה התורה על הרגשה אלא דיש להקשות על פירש"י דמנא ליה דלרבי כודאי משווי' ליה דהכתם מגופה אתיא אלא באת"ל דמגופה חזיא מסתמא תוך מעל"ע לראייתה חזיא אבל לעולם שמספקא דלמא מעלמא אתיא וכבר הרגישו תוספות בזה: ובהכי ניחא מה שפירש"י לעיל דף ה' ע"א אהא דאמר ר"י א"ש משום רחב"א כל הנשים כתמן טמא למפרע חוץ מתינוקות שלא הגיע זמנה לראות וכו' דאפי' אין לה במה לתלות דבשוק של טבחים לא עברה איכא למימר עברה ולא אדעתה וכו' וכן פי' לעיל מזה ד"ה מלוכלכין בדם ולא ידעה אי מגופה אתיא או לאו מבואר דס"ל דאי ודאי מגופה אתיא לא מקילינן וברש"י זה כתבתי טעם לדבריו מיהו לפי דברינו כאן בלא"ה ניחא דרש"י לשיטתו אזיל דס"ל דכל עיקר דכתמים מדרבנן אינו אלא משום דמן התורה בעינן שתדע בוודאי דמגופה אתיא הא לא"ה טהורה אבל אי ודאי מגופה חזיא טמאה מה"ת אפי' ודאי לא ארגישה ומש"ה לא היו מקילין בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות אלא בספק אם מגופה חזיא או לאו ודלא כמ"ש בס' לחח"מ שרוצה להגיה בדברי רש"י וכבר השגתי עליו רס"י זה.

גם נ"ל מן מה שפירש"י בס"פ הרואה אהא דלא אמרו להקל אלא להחמיר וכו' ופי' ז"ל שלא להקל בנדה גמורה ע"כ ואלו למאן דבעי הרגשה הא פי' לעיל דהטעם משום דלמא

ארגשה א"ו דלעיל פי' כן למאי דבעי למימר דשמואל ס"ל דמדאורייתא בעי הרגשה מש"ה פי' דטעמא דהחמירו לטמא כתמים משום דלמא ארגשה ולא אדעתה וכאן פי' אליבא דר"א דלדידיה לא ס"ל שמואל דבעי הרגשה מן התורה לרואה ממש מש"ה פי' דגזרו שלא להקל בנדה גמורה והנה גם דעת התוס' נ"ל דס"ל כרש"י דאליבא דהלכתא קיי"ל דהיכא דברירא לן דמגופה חזיא אפי' בלא הרגשה טמאה מן התורה וכמו שאבאר בע"ה ע"פ ראיות ברורות שכן דעתם ז"ל הגם שלכאורה מדברי התוס' דף נ"ח ע"א ד"ה מודה שמואל לא משמע כן שכתבו וז"ל פי' הקונטרס דתלינן דלמא ארגשה ולא אדעתה וא"נ דאפי' מוחזק לה שלא הרגיש' טמאה הואיל וראתה דם נדות ור"א נמי מודה דלשמואל היכא דלא הרגישה טהורה מן התורה וטמאה מדרבנן אלא דאתי לפרושי דכי נמצא אקרקע דטהורה אפי' מדרבנן עכ"ל כוונתו דלא ניחא להו כפרש"י שפי' דר"י מדפתי ס"ל דמה"ט טמאה מדרבנן דחיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה דכיון דהמק' ס"ל דכתם שעל בשרה שאין דרכה להשהות זמן רב ליכא למימר ארגשה ולא אדעתה דוחק לומר דר"י מדפתי פליג אסברא זו בלא שום טעם מש"ה ניחא להו לפרש דס"ל לר"י מדפתי דאפי' אי ודאי ארגשה טמאה מדרבנן ומה שכתבו דאף לשינויא דר"א ס"ל לשמואל היכא דלא ארגשה טהורה מה"ת א"ז סתירה לדברינן דלא כתבו כן אלא דשמואל הכי ס"ל דלא ניחא להו כפירש"י דלשינויא דר"א טעמא דשמואל דקפיד קרא על הרגשה כדי לברורי שהיא מגופה דא"כ מ"ט דשמואל בבדקה קרקע עולם דטהורה דדוחק לומר תלינן דלא בדקה שפיר הא מסקינן דקרקע מיבדק שפיר מש"ה כתבו דאף לשינויא דר"א טעמא דשמואל משום הרגשה ומיהו דוקא שמואל הכי ס"ל אבל אנן לא קיי"ל כוותיה דשמואל בהא והטעם אבאר לקמן בעז"ה וזו מדויק בדבריהם שכתבו ור"א נמי מודה דלשמואל היכא דלא ארגשה טהורה ע"כ משמע דוקא שמואל הכי ס"ל אבל אנן לא קיי"ל כוותיה: וראיה לזה ממ"ש התוס' לעיל דף ה' ע"א ד"ה ואינה מונה אלא משעה שראתה תימא פשיטא וכו' וס"ל דמיירי שראתה יום א' או ב' ימים וכו' וקמ"ל דאינה מונה מיום מציאת הכתם וכו' דאימור לאו מגופה אתיא וכו' מדכ' אימור לאו מגופה אתיא אלא מעלמא מבואר דס"ל אלו מגופה חזיא היתה מונה ממצייאת הכתם אע"ג דלא ארגשה אלמא דס"ל דמן התורה טמאה כל שוודאי מגופה חזיא אפי' בלא הרגשה וכל עיקר בכתמים דרבנן אינו אלא כיון דלא ודאי מגופה חזיא ואיכא למימר דמעלמא אתיא וכמש"ל לפירש"י וכ"נ ממ"ש לקמן דף נ"ג ע"ב ד"ה שהוא מתקן הלכותיה לידי זיבה וד"ה צריכה הפסק טהרה וכו' שלא השיגו על פירש"י שכ' דלר' תולה אף להקל ולטבול ליל שביעי לכתמה אלא מטעם דרבי לא אמר שתולין כתמה בראייתה בוודאי אלא מספק אבל אי וודאי דתולין כתמה בראייתה ס"ל דטובלת בשביעי למציאת כתמה אע"ג דשלא בהרגשה חזיא מוכח דס"ל דלא תליא בהרגשה כלל ועוד ראה ממ"ש דף נ"ו ע"ב בד"ה לא נחשדו על כתמיהן וז"ל ואע"ג דכתמים דרבנן הך טומאה אית להו דסברה דמגופה אתיא עכ"ל ואכתי ק' מה בכך דמגופה אתיא מ"מ דרבנן הוא דהא שלא בהרגשה חזיא והר"ן בחזושו כ' בזה"ל וא"ת הא כתמים דרבנן נינהו ואינהו לא זהירי בדרבנן י"ל דאינהו סברי דמדאורייתא נינהו דלית להו דרשא דבבשרה עד שתרגיש בבשרה עכ"ל וכך היה לתוס' לתרץ א"ו דס"ל להתוספות דלדין לא ס"ל הא דשמואל והא דכתמים דרבנן משום דתלינן דמעלמא אתי מש"ה כ' שפיר דהך טומאה

אית להו דסברה דמגופה אתיא אבל הר"ן ס"ל דאף למסקנא קיימא לן הא דשמואל וכמו שאבאר לקמן מש"ה כתב דלא דרשי דרשה בבשרה: ועוד נ"ל ראייה מתוס' דף ג' ע"א ד"ה והא איכא כתמים דס"ל נמי כפירש"י גבי תינוקת שלא הגיע זמנה לראות דמש"ה מטהרינן אפי' סדינין שלה מלוכלכים בדם דתלינן דאימור בשוק של טבחים עברה ולא אדעתה מבואר דס"ל דאלו וודאי מגופה חזיא אין לחלק בין תינוקת שלא הגיע זמנה לשאר נשים ואי דס"ל דה"ט דכתמים דרבנן כיון דלא ארגשה א"כ אפי' ודאי מגופה חזיא נמי י"ל דטהורה בתינוקת וכמ"ש הש"ך רס"י זה ול"ל טעם דתלינן דמעלמא אתיא הגם דלפי' רש"י כתבתי ריש סי' זה טעם כיון דס"ל לרש"י דמה"ט טמאה מדרבנן דחיישי אימור ארגשה ולא אדעתה א"כ מה"ט אין לחלק בין הגיע זמנה ללא הגיע זמנה אבל התוספות דלא ס"ל הכי כמ"ש לעיל בשמם דאפי' וודאי לא הרגישה אפי"ה גזרו בכתמים כיון דרואה א"כ י"ל בתינוקת לא גזרו כיון דלא שכיחא שתראה ול"ל טעמא דאימור בשוק של טבחים עברה א"ו דס"ל דה"ט דכתמים דרבנן דתלינן דמעלמא אתיא א"כ הא דמקילין בתינוקת שלא הגיע זמנה לראות היינו היכא דלאו וודאי מגופה חזיא ועוד ראייה ממ"ש התוספות דף ס"ב ע"ב ד"ה הנח לכתמים דרבנן וז"ל ומיהו כיון דרגילות לבא כתם מגופה לא מקילינן אי לאו משום דאיכא למיתלי בצבע כדפי' במתניתין ולא דמי לדם תבוסה דלקמן דמקילין משום דהוי דרבנן עכ"ל ואי ס"ד דס"ל דמש"ה כתמים דרבנן ומשום דאפי' אי וודאי מגופה אתו מ"מ כיון שלא בהרגשה חזיא טהורה מה"ת א"כ מה בכך מה שרגילות לבא מגופה סוף סוף אינה אלא מדרבנן דהא שלא בהרגשה הוא ואכתי ל"ל טעמא דמתני' דתלינן בצבע תיפוק ליה כיון דאינו יכול לצאת ע"י הדחק אפי' וודאי דם נמי טהורה כמו בדם תבוסה דלקמן א"ו צ"ל דס"ל להתוס' דהא דכתמים דרבנן אינו אלא משום דמדאורייתא כיון דאיכא למיתלי דמעלמא אתי טהורה ומש"ה לא מקילינן הכא אע"ג דאינו אלא מדרבנן כיון דרגילות לבא מגופה ואף מ"ש לעיל לשיטת רש"י ז"ל דהכא ע"כ מוכח דלאו מטעם הרגשה ס"ל לר"ל דכתמים דרבנן דכ"ז אינו מועיל אלא להתיר אשה לבעלה אבל לפי מאי דקיי"ל דמק"מ טמא אין לחלק בין אתי בהרגשה או לאו דלעולם הדם מטמא במגע לטהרות וכיון דמתני' דהכא לטהרות מיירי מש"ה לא רצה לפרש דמה"ט כתמי' דרבנן כיון דלא ארגשה דזה לא מהני לענין טומאת מגע לטהרות דדוחק לומר דמתני' אתיא דלא כהלכת' וס"ל כמ"ד מק"מ טהור ולפ"ז לכאורה י"ל דגם מתוס' כאן אין ראייה דלעולם י"ל דס"ל להתוס' ז"ל דמש"ה כתמים דרבנן אפי' אי וודאי מגופה אתי כיון דשלא בהרגשה חזי' וכדשמואל אלא הכא לר"ל ע"כ טעמא דידיה דאמר כתמים דרבנן משום דמדאורייתא תלינן דמעלמא אתי מ"מ עכ"פ מוכח מדבריהם כאן דס"ל דאף בלא טעמא דהרגשה איכא טעמא דכתמים אינן אלא מדרבנן משום דמדאורייתא תלינן דמעלמא אתי' ומעתה אין מוכרחים לומר דקיי"ל כהא דשמואל דאף דקיי"ל דכתמים דרבנן לאו מטעמא דשמואל אלא כמו דצריכין אנו לומר לר"ל דס"ל דלענין טהרות אינו אלא מדרבנן וכה"ג י"ל נמי דהיינו טעמא דלבעלה טהורה מה"ת משום דתלינן דמעלמא אתי' ואין להקשות דמנ"ל למידחי להא דשמואל מהלכתא לשיטת התוס' דס"ל דאף ר"א ס"ל דטעמא דשמואל דבהרגשה תליא מלתא וכמ"ש ל' בשמם י"ל חדא מהא דר"ל דפליג אשמואל דלשמואל טעמא דכתמים דרבנן משום דשלא בהרגשה אתי' ואלו לר"ל טעמא אחרינא איכא משום

דתלינן דמעלמא אתיא ואפי' אי נימא דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי וכמו שאכתוב לקמן מ"מ י"ל דמשמע להו ז"ל דלית הלכתא כשמואל מסתמא דתלמודא שהבאתי לעיל דנ"ב דאמר מ"ד מביאה קרבן ונאכל קמ"ל דפשטי' דשמעתתני' משמע מ"מ קרבן מייתי וכפירש"י והראב"ד ז"ל ואי ס"ד דבעינן הרגשה אפי' קרבן נמי לא לייתי ואף שכתבתי לעיל די"ל דכיון דתרי יומי בהרגשה חזי' גם הכתם בהרגשה חזי' וארגשה ולא אדעת' מ"מ זו דוחק דמדאורייתא לא חיישינן כלל להא אפי' להכתם שמזמן רב וגם זו דוחק לומר דס"ל לרש"י דאף דבעינן גבי זבה הרגשה מכל מקום סגי' בראיה א' של יום א' אלא כמ"ש: ועוד כתבתי בתשו' שאלה דמוכח מהא דאמר רב לקמן דף ס"ח ע"א נדה שבדקה עצמה ביום ז' שחרית ומצאה טמאה וביהש"מ לא הפרישה ולאחר הימים מצאה טמאה דאמר רב זבה וודאי מוכח דס"ל דלא בעינן הרגשה כלל דאל"כ אמאי זבה וודאי הא לא ארגישה וא"ל דפלוגת' דרב ולוי מיירי בארגשה דהא לא נזכר כלל בפלוגתייהו א"ו דרב לית ליה הא דשמואל דאמר דבהרגשה תלי' מלתא כנלע"ד ועוד מסוגי' דלעיל דף כ"א ע"ב משמע דממעטינן בשפיר ובחתיכה מטעם דאין דרכה לראות ולא מטעם הרגשה ולשמואל צ"ל דטעמא משום הרגשה וכמ"ש הר"ן בחדושי' ר"פ הרואה ומעתה מה שאמ"ו בס' שב יעקב דחה בשתי ידים לדעת הגאונים שסוברים דהא דאין אשה טמאה מה"ת אלא בהרגשה דלאו כ"ע מודים בזה ולדעתו ז"ל הוא מן הנמנע לומר כן אלא דכ"ע ס"ל הא דשמואל ולפמש"ל מוכח דעת רש"י ותוס' י"ל דלית הלכתא כוותי' דשמואל וכ"נ דעת הרא"ש שלא הביא למימרא דשמואל כלל משמע דס"ל דלית הלכתא כוותי' ומ"ש בס' אמ"ו דסמך הרא"ש על מה שהביא המשנה שם שאמר ר"ע לתלמידיו מה הדבר קשה בעיניכם כו' שנא' ואשה כי תהיה וגו' דם ולא כתם דטעמא דמתני' נמי משום הרגשה היא ולפמש"ל ליתא דבלאו טעמא דהרגשה כתמים דרבנן נינהו אך מדברי שאר פוסקים נראה דס"ל דהא דשמואל הלכתא הוא דהא הרמב"ם רפ"ט מהלכות א"ב כ' וז"ל אין אשה מטמאה מה"ת בנדה או בזיבה עד שתרגיש ותראה דם ויצא בכשרה וכו' ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה דם לפנינו בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה כמו שבארנו עכ"ל מבואר דס"ל דאפי' מצאה בפנים אינה טמאה אלא משום דבחזקת שבא בהרגשה הא אלו ידעה בוודאי שלא היה בהרגשה אע"ג דבכה"ג ליכא למיתלי דמעלמא אתי' אפ"ה טהורה דעל הרגשה קפיד קרא אפי' וודאי מגופה אתי' אינה טמאה אא"כ חזי' בהרגשה ולפי דעתו הא דקיי"ל כתמים דרבנן הא מן התורה טהורה היינו טעמא משום דשלא בהרגשה חזי': ועפ"ז יש ליישב פסק הרמב"ם שם בפ' הנ"ל דין ל"ו שכ' כל כתם שנמצא על הבגד שאין לה במה יתלה אין מטמא עד שיודע שהוא דם ואם נסתפק להם שמא הוא דם או צבע אדום מעבירין עליו ז' סמנים וכו' ואם עמד כמות שהוא ה"ז צבע וטהורה והראב"ד השיגו שאין הבדיקה זו לטהר את האשה אלא לטהר את הבגד שאע"פ שיהיה דם שאחר שאינו יכול לצאת אינו מטמא מפני שהוא בלוע שא"י לצאת והוא טהור אבל האשה לעולם טמאה עכ"ל וקו' הראב"ד היא קו' עצומה דאי ס"ד כדעת הרמב"ם ז"ל דאפי' לטהר האשה לבעלה מהניבדיקות ז' סמנים א"כ ק' הטבילו ועשו ע"ג טהרות דתנן במתני' דהתם וכ"פ הרמב"ם פ"ד מהלכות מו"מ ל"ל הטבילו הא אפי' בלא הטבילו הטהרות טהורות כיון דתלינן בצבע דהא מה"ט היא טהורה לבעלה א"ו דלא מהני דתלינן בצבע

אלא לענין טומאת למפרע דטמאה מדרבנן כיון שהקפיד עליו וסבר שיכול לצאת אבל בטומאה דאורייתא לא מקילינן לתלות בצבע ומש"ה בעינן הטבילו משום דבעודו לח היה מטמא להבגד מן התורה אם דם נדה היה וכמ"ש התוס' שם וא"כ לענין לטהרה לבעלה נמי לא מקילינן לתלות בצבע וכן הק' הר"ן בחדושו על הרמב"ן ובמ"מ שם דחק ליישב דעת הרמב"ם וכ' דס"ל להרמב"ם דלטהרות מחמרינן טפי מלבעלה מש"ה בעינן לטהרות דווקא הטבילו משא"כ לבעלה והוא דוחק ועיין בב"י סי' קצ"א ועיין מ"ש שם ולפי דברינו דברי הרמב"ם ז"ל נכונים ולק"מ דוודאי גם הרמב"ם ס"ל דהא דבעינן לטהרות דווקא הטבילו משום דלא סמכינן למיתלי בצבע אלא בטומאה דרבנן ולא בטומאה דאורייתא משום דהאי ס"ס לאו ס"ס מעליא הוא וכמ"ש התוס' מש"ה דווקא היכא דהטבילו דליכא תו טומאה דאורייתא אלא מדרבנן טמא הבגד כיון דסבר היה שיכול לצאת והקפיד עליו שהרי עדיין לא העביר עליו ז' סמנים הוא דמהני ס"ס למיתלי בצבע ומש"ה לטהרה לבעלה כיון דאינה טמאה אלא מדרבנן דהא לא ארגשה תלינן בצבע משום ס"ס וכ"ת א"כ הבגד נמי אינה טמאה אלא מדרבנן דהא לאו דם נדה הוא דהא שלא בהרגש' חזי' זה אינו דהא אנן קיי"ל דמק"מ טמא וכבר הוכחנו מהא דאשה שמתה בסוף מכילתין דלמ"ד מק"מ טמא אפי' אי חזי' שלא בהרגשה הדם מטמא במגע וכן מוכח מהא דאר"י בפ' יוצא דופן דף מ"א ע"ב מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות וכו' אבל חדא אימא מעלמא אתיא ופירש"י שם מן הצדדים וא"כ ע"כ מיירי דלא הרגישה דאי בהרגשה למה ניתלי דמעלמא אתי' דהא ארגישה וכדפריך הש"ס ר"פ הרוואה והכא לא שייך תי' הש"ס דהתם דאימור הרגשת עד הוא דהא לא נזכר בדברי ר"י שמצאה ע"י בדיקת עד דווקא אלא סתמא קתני דאפילו ברואה ממש או ע"י קנוח מבחוץ נמי טפה אחת טהורה אי דארגשה למה ניתלי במן הצדדים וא"כ לענין טומאת הבגד היא ספק דאורייתא וכמ"ש התוס' במכילתין די"ו דמאן דס"ל מק"מ טמא הוא מדאורייתא הלמ"מ או מגה"כ משום דרשא וכמ"ש הר"ן והרמב"ן בחדושיהם דף מ"א ע"ב מש"ה בעינן הטבילו דווקא דכיון דהטבילו נפק מטומאה דאורייתא משא"כ לטהרה לבעלה דליכא אלא איסור דרבנן וא"ל א"כ מאי משני ר"ל הנח לכתמים דרבנן דהא לענין לטמא להבגד הוא דאורייתא וכמ"ש י"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דר"ל מוקי למתני' כמ"ד מק"מ טהור ולדידי' אף לענין טומאת מגע הוא דרבנן כיון דשלא בהרגשה חזיא ולא דם נדה הוא מן התורה טהור אף הבגד אבל לדידן דקיי"ל כר"י דאמר א' משקין קלין וא' משקין חמורים אם הוסק התנור וכו' וכמו שפסק הרמב"ם פי"ד מהלכות כלים מוקמינן למתני' כמ"ד מק"מ טמא דהלכתא כוותי' ואפ"ה תלינן בצבע כיון דא"י לצאת אינו אלא טומאה דרבנן כיון דהקפיד וסבר שיכול לצאת ולפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דאליבא דר"י רישא דמתני' ז' סמנים מעבירים וכו' מיירי לטהרה לבעלה וסיפא דמתני' הטבילו ועשו ע"ג טהרות העביר עליו ז' סמנים מיירי לטהרות וכמ"ש הר"ן בחדושו ע"ש דלטהרה לבעלה מהני ז' סמנים אבל לטהרות בעינן דוקא הטבילו וכמ"ש אלא דקשה לפ"ז על מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ג מהלכות מו"מ דין ט' וז"ל מעוברת שהוציא העובר את ידו וכו' וטומאת כתמים הכל מד"ס וטומאתן מספק לפיכך אין שורפין עליהן תרומה וקדשים וכו' ומפשטי' דלישנא משמע דקאי נמי אמ"ש לעיל מיניה דין ז' הבגד שנמצא עליו כתם כו' דהבגד נמי אינו טמא אלא מד"ס וכן מבואר להדיא בפתיחה שלו

למשניות דסדר טהרות שכ' ד"ה וטומאת נדה וז"ל ודם על החלוק אשר לא יתאמת שהוא דם נדה הכל אבות מדרבנן עכ"ל ואמאי אינו אלא מדרבנן הא קיי"ל דמק"מ טמא וא"כ אע"ג דשלא בהרגשה אתי מ"מ מן התורה טמא ודוחק לומר דס"ל להרמב"ם דמק"מ טמא אינו אלא מדרבנן וכ"מ לכאורה ממ"ש ספ"ד מהלכות מו"מ דז"א דממ"ש פ"א מהלכות הנ"ל דין ט' סתימת לשונו שם משמע שהוא מדאורייתא ע"ש ומ"ש ספ"ד מטמא טומאת כתמים דמשמע לכאורה דאינו אלא מד"ס ליתא דהרמב"ם תפס לשון המשנה שם וכמו שאנו צריכין לפרש לשיטת התוס' והרמב"ן והר"ן דס"ל דמק"מ טמא מן התורה דטומאת כתמים דנקט המשנה לאו דווקא כן צ"ל להרמב"ם ז"ל ולכן נלע"ד דס"ל להרמב"ם ז"ל דתרתני בעינן מן התורה חדא שתהא יודעת דוודאי מגופה אתי וגם שתרגיש בבשרה אבל ברואה כתם אע"ג דאיכא למימר דארגשה וכגון שמצאה לכתם מיד אחר תשמיש דאיכא למיתלי דארגשה וסברה הרגשת שמש הוא או שמצאה כתם לאחר שעשתה צרכיה דאיכא למימר ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוא אפ"ה טהורה מה"ת כיון דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא ואין וודאי דמגופה אתיא אבל במצאה דם לפני בפרוזדור היכא דאיכא למיתלי שטעתה בהרגשה כגון לאחר תשמיש או ע"י בדיקת עד וכה"ג אמרינן חזקת דם שבא בהרגשה וכמ"ש הרמב"ם רפ"ט ואם לא הרגישה ובדקה ומצאה הדם לפני בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה והיינו היכא דאיכא למיתלי שטעה בהרגשה וכמ"ש והתורה לא טיהרה לדם שבא שלא בהרגשה אלא היכא דוודאי שלא בהרגשה אתי כגון היכא דליכא למיתלי שטעה בהרגשה ומ"ש ומצאה הדם לפני נמי אתי למעוטי כתם דאיכא למימר דמעלמא אתי שאינו אלא מד"ס אע"ג דא"ל שטעה בהרגשה מגזה"כ וס"ל להרמב"ם ז"ל דתרי מעוטי איכא דמן בשרה דרשינן למעוטי שלא בהרגשה ומן דם ממעטינן ולא כתם כפשטי דמתני' דלקמן שאמר ר"ע לתלמידיו דם ולא כתם ובלא"ה ניחא לשיטת הרמב"ם דס"ל דכל ספק דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן ולפ"ז ניחא נמי הא דמשני ר"ל הנח לכתמים אפי' למ"ד מק"מ טמא ודוק ולפ"ז לענין מק"מ ודאי לא חמירא מדם נדה כי היכי דמעטינן מדם ולא כתם כיון דלאו מגופה אתי האשה טהורה לבעלה ה"ה לענין טומאת מגע ומק"מ אינו טמא אלא בודאי מגופה אתי לפ"ז אפסדן לקמייתא מש"ל לענין שבעה דברים שמעבירן על הכתם לדעת הרמב"ם שכ' הרמב"ם ז"ל דמהני לטהר האשה לבעלה ולענין טהרות כתב דבעינן דוקא הטבילו ובע"כ צריכין אנו לדברי המ"מ ז"ל שהבאתי לעיל מיהו יש ליישב דברינו דלענין לטהר לבעלה איכא בכתמים ספיקי טובא לקולא משא"כ לענין מק"מ: ומעתה ניחא מה שתמהתי לעיל דלמה סתמו הפוסקים לטהר הכתמים אפי' שמצאו אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר וכה"ג אם נמצא על דבר שאינו מקבל טומאה או ע"ג בגד צבוע דהא איכא ספקא דאורייתא דלמא ארגשה וסברה וכו' ולפ"ז ניחא דאפי' בלא טעמא דהרגשה הכתמים טהורים מן התורה כיון דאיכא למתלי דמעלמא אתיא וכ"נ מן הסמ"ג הביאו בהגהות ש"ע סי' זה סעיף יו"ד בנמצא על בה"כ דטהורה ומסתמא מיירי שעשתה צרכיה וא"ל אימור ארגשה וסברה הרגשת מ"ר הוא ואפ"ה טהורה: וראיתי בס' זכרון יוסף שנדפס מחדש שרצה לפרש דברי הרמב"ם דמה"ט דאם מצאה בפנים בחזקת שבא בהרגשה לפי שרוב דם מן המקור הוא בא בהרגשה אתיא ודוקא בפנים ור"ל מן הלול ולפנים משא"כ במצאה מן הלול ולחוץ וכ"ש כתם ממש

דא"ל מן העליה בא או מעלמא אתיא וכיון דאיכא תרי מעוטי חדא שמא לא מן המקור הוא ועוד שמא שלא בהרגשה אתיא מצטרפין הני תרי מעוטי לחזקת טהרת האשה ומטהרינן לה מה"ת עכ"ד וז"א דאם כן קשיא אמאי בנמצא על שלו ועל שלה אותיום חייבים בקרבן הא איכא תרי מעוטי חזקת טהרת האשה וא"ל דהא מוקמינן לה בש"ס דמיירי בארגשה וכו' ז"א הא איכא למימר דלמא הרגשת שמש הוא דהא מה"ט מק' הש"ס בפ"ק ודלמא דם מאכולת הוא וכו' ואע"ג דמוקמינן לה בדארגשה אפ"ה מק' ודלמא דם מאכולת הוא ונתלי הרגשה בהרגשת שמש א"כ ה"נ נימא כן ועמש"ל בסי' זה בענין הקרטין דאפשר ליישב דבריו דהא מוקמינן להאי מתניתין במסכת שבועות בסמוך לוסתה וא"כ אין כאן חזקת טהרה דאשה וכמש"ל ועוד יש לומר דשאני מאכולת דשכיחי משום הכי מקשה דניחוש לשמא דם מאכולת אפילו בארגשה מכל מקום בעיקר פירושו לא נהירא לי אלא כמ"ש וכו' נ בספר שב"י ובס' כו"פ בכוונת הרמב"ם כמ"ש בסימן קפ"ג: והנה ראיתי בס' שב"י סי' מ"א שהק' למאי נ"מ סיים הרמב"ם גבי כתמים וטומאת זו בספק שמא מן החדר בא הלא בלא"ה אין שורפין עליו תו"ק הואיל דהוי רק מדרבנן וע"ז כתב הרמב"ם לא בא אלא להורות טעמיה דטהור הואיל דטומאה זו בלא"ה לא בוודאי מן החדר בא כמו בדין שלפניו שמצאה בפנים והוי ספק אחד דאורייתא ומחזקינן בוודאי בא בהרגשה משא"כ בכתם דיש עוד ספק בגוף הדם עכ"ד ולא משמע כן ונ"ל דס"ל להרמב"ם ז"ל דדוקא כיון שהוא ספק הוא דאין שורפין עליהן תו"ק הא אלוהיה וודאי טומאה מד"ס היו שורפין עליהן תו"ק כמו בששה ספקות דפ"ה דמס' טהרות ומייתי לה בש"ס במסכת שבת פ"ק ובמכילתין בפ' בנו"כ דאע"ג שהן מד"ס אפ"ה שורפין עליהן תרומה (וכן מבואר בפ"ה המשניות להרמב"ם בפ"ד למסכת טהרות משנה י"א וז"ל אמנם אם נסתפק אדם אם נטמא באב מאבות הטומאה אשר הם מד"ס כי ספקו טמא ושורפין עליו את התרומה וכו' אלא אם יהיה האב עצמו ספק כמו בית הפרס שהוא ספק אם נגע או לא נגע אין שורפין עליו את התרומה לפי שהוא ס"ס עכ"ל מבואר דס"ל להרמב"ם דעל אה"ט שהוא מד"ס שורפין עליו את התרומה אם לא היכא דאמר בש"ס בהדיא עבדי רבנן היכרא דלא לשרוף עליה תו"ק כמו בכלי זכוכית במסכת שבת וגבי דם עובדת כוכבים וכה"ג הא בעלמא שורפין תו"ק באה"ט שהוא מד"ס אלא שי"ל דברי אמ"ו הגאון דקשיא ליה כיון דבגמרא איתא בהדיא דאין שורפין תו"ק על טומאת כתמים כדאיתא במסכת נדה ד"ו ע"א מנ"ל להרמב"ם האי טעמא דמש"ה אין שורפין תו"ק כיון דספקא הוא דהא אפילו בוודאי טומאה שהוא מד"ס אשכחן שעבדו היכרא דלא לשרוף תו"ק כמש"ל דלמא ה"ה טומאת כתמים אפילו היה ודאי מחדר אתיא אין שורפין דמעיקרא כך גזרו דלא לשרוף עליו תו"ק ומיהו י"ל דבאמת בכולה דאין שורפין עליו תו"ק טעמא איכא והיכא דליכא טעמא עבדי כעין דאורייתא ושורפין עליה תו"ק והכא איתא בפ"ז דמסכת טהרות דאוכל נבלות עוף טמא אין חייבין עליה על ביאת מקדש ואפ"ה שורפין עליה תרומה אע"פ שהוא מדרבנן עיי"ש בפ"ה הר"ש והרע"ב ובפ"ה הרא"ש שם כתב שכך גזרו חכמים מתחלה ולהרמב"ם ה"ה בכל טומאה דרבנן שהוא אה"ט שורפין עליה תו"ק אם לא היכא שמוזכר בפ"ה דעבדו היכרא כמש"ל ועיין בר"ש רפ"ב דמסכת זבים ועיין בתוס' בריש מסכת נדה דאפילו מעל"ע שבנדה אי לאו שלא יהיה לבו נוקפו ופורש היו שורפין עליו תרומה וכן בנגע באחד בלילה דשורפין

עליו לרבנן אע"פ שאינו אלא מדרבנן כמבואר בתוס' שם) וכ"פ הרמב"ם ס"פ י"ג מהלכות שאר אה"ט וז"ל שם וכולן גזרה מדבריהם וכו' אע"פ שעיקר טומאתן בספק ה"ז תשרף הואיל וודאי ספקות אלו טומאתן מה"ת אבל אם נסתפק לו בכ"מ אם נגע בבית הפרס וכו' הרי אלו תולין מפני שעיקר טומאתן מספק שמא טמאין הן או טהורים וא"ת טמאים שמא נגע וכו' ונמצאו ב' ספיקות ואין שורפין על ב' ספיקות עכ"ל ולפ"ז נ"ל דס"ל דהיכא דוודאי מן החדר אתיא אע"ג דשלא בהרגשה אתיא גזרו בה חז"ל דלמא ארגשה ולא אדעתה ושורפין עליה תו"ק הואיל דוודאי ספיקות אלו טומאתן מה"ת וכפירש"י ועיקר גזרות חכמים היה בכתמים דלמא מגופה חזיא וארגשה ולא אדעת' ולמסקנא צ"ל דאפי' מזמן קרוב חיישי' להכי ולא כמו דס"ד דמק' וכמש"ל בס"י זה אבל בכתמים דא"ל דלמא מעלמא אתיא ואיכא תרי ספיקי לקולא דלמא לאו מגופה חזיא ואת"ל מגופה דלמא לא ארגשה מש"ה תולין ואין להקשו' לדברינו דא"כ אמאי אמרי על ו' ספקות שורפין התרומה דמשמע תו לא הא איכא נמי הך דלעיל ז"א דכבר כתבו התוספות בפ"ק דשבת ד"ה על ו' ספקות וז"ל אור"י דאפילו איכא ספיקא יותר ששורפין עליהם תרומה וכו' לא חשיב אלא הני דתקנו באושא עכ"ל ולכאורה נראה להביא ראיה לדברי הרמב"ם דהיכא דוודאי מגופה חזיא אלא דשלא בהרגשה אתיא אפ"ה שורפין עליה תו"ק והא דאמרינן ד"ס ע"ב סבר לה כבר פדא דאמר כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות כל שבעלה בא"ת טהרותיה תלויות א"כ ק' וממ"נ במאי מיירי אי בדארגשה בשעה שעסוקה בטהרות אפילו לאחר זמן נמי טמאה ואי בדלא ארגשה בשעה שעסוקה בטהרות אפילו בתוך שיעור וסת אמאי טהרותיה טמאות דאף דדם מעיקרא אתיא כיון דשלא בהרגשה חזיא אינו אלא מד"ס ואמאי תשרף הא אינו אלא מד"ס והכא לא שייך שנוי' כדמשני בר"פ הרואה לעולם דארגשה וכו' ואימור הרגשת עד הוא כיון דלא בדקה א"ע רק אחר שעסקה בטהרות וא"כ בשעה שעסקה הא ליכא למיתלי בשום טעות ובטעות דמ"ר ליכא למיתלי כמ"ש התוס' שם ודוחק לומר דמיירי שאמרה שארגשה ואינה יודעת מה ארגשה אם פתיחת המקור או הרגשת מ"ר מש"ה כל שבעלה בחטאת טהרותיה טמאות דהרגשת דם היה משא"כ לאחר זמן טהרותיה תלויות דאימור הרגשת מ"ר הוא דזה דוחק לאוקמי פלוגתא דב"פ ור"א דאמרי סתמא דמיירי דוקא בכה"ג אבל לדעת הרמב"ם דס"ל דהיכא דוודאי מגופה חזיא אלא דשלא בהרגשה חזיא כיון דרבנן גזרו בה שמא ארגשה ולא אדעתה שורפין עליו תו"ק ניחא הכל אך ראיה זה יש לדחות י"ל דמטעם טומאת משא מטמאין לה דמק"מ טמא וכיון שראתה תוך שיעור וסת ס"ל לב"פ דוודאי בעת שעסקה בטהרות היה דם בביה"ח דאע"ג דביה"ח ביה"ס הוא ואין כאן טומאת מגע מ"מ טומאת משא יש: מיהו אע"פ שאין ראיה לדברינו מ"מ הישוב לדעת הרמב"ם נכון דאפילו אי נימא דהרמב"ם רפ"ט מהלכות א"ב מיירי לענין טומאת האשה לטמא כל ז' כדין רואה ובהא כתב שהוא מד"ס אפ"ה הצריך לכתוב שאינו אלא מספק דנ"מ דאין שורפין עליה תו"ק וכמ"ש ועוד לאביי דס"ל דאותו מקום בלוע הוא דאפילו במשא לא מטמא ראיה נכונה הוא: נחזור על הראשונות כבר הוכחנו דלשיטת רש"י ותוספות לא קיי"ל כוותיה דשמואל דדרש בבשרה עד שתרגיש כו' אלא היכא דוודאי מגופה אתיא אפי' בלא הרגשה טמאה מה"ת וכ"נ דעת הראב"ד בס' בעה"נ כמש"ל אבל דעת הרמב"ם נראה דס"ל דהלכתא כשמואל

דאינה טמאה מה"ת אפ"ל בודאי מגופה חזיא אא"כ הרגישה אבל היכא דאיכא למיתלי דהרגישה אלא שטעתה וסברה וכו' אם מצאה בפנים דודאי מגופה חזיא אמרינן חזקת דם שבא בהרגשה וטמאה מה"ת אבל כתמים אינו אלא מד"ס אע"ג דאיכא למיתלי דארגשה וסברה וכו' כגון אחר תשמיש וכה"ג כיון שאינן ודאי מגופה אינה טמאה אלא מד"ס ולזה הפ"ה הסכים אמ"ו בס' שב"י ובס' כו"פ דמה שכתב הרמב"ם בדקה ומצאה הדם לפנים בפרוזדור ה"ז בחזקת שבא בהרגשה טעמא כיון שמצאה ע"י בדיקת עד י"ל ארגשה וסברה הרגשת עד הוא הגם שכתב בס' שב"י עוד פירוש אחר והוא דס"ל להרמב"ם דדוקא בבדקה ומצאה בפנים דליכא אלא חד ספקא אי בהרגשה אתיא או לאו הוא דאמרינן חזקת דם שבא בהרגשה משא"כ בהצטרף עוד ספק דשמא לאו מן המקור אלא מן העליה וכמ"ל בשמו וכ"ש היכא דאיכא לספוקי דמעלמא אתיא לא חיישינן דלמא ארגשה ולא אדעתה כיון דאיכא תרי ספיקי להיתר ומ"ש הרמב"ם ובדקה ומצאה הדם לפנינו בפרוזדור ר"ל מן הלול ולפנים שהוא וודאי מן החדר עכ"ד.

ולפי דבריו אלו י"ל דאפ"י ע"י בדיקת עד דא"ל דארגשה וסברה וכו' אינה טמאה מה"ת דלא חיישינן לטעות ודוקא היכא דארגשה ואיכא הוכחה שלא ראתה דם באותו פעם כמו אחר אותיום או בעגול וכה"ג הוא דאמרינן אימור הרגשת שמש הוא או עד הוא אבל היכא דלא ארגישה ל"ח דלמא ארגשה וטעתה דסברה וכו' כיון שלא מצאה הדם מן הלול ולפנים איכא תרי ספיקי ומש"ה לא מוקי הש"ס התם איפכא דלמא ארגשה וכו' ואפשר כוונתו נמי כיון דאיכא חזקת טהרת האשה מש"ה מקילינן וכמ"ש בס' ז"י שהבאתי לעיל וקשיא לי דאם כן הא דכתב רחמנא בבשרה למעוטי שלא בהרגשה במאי מיירי אי מהלול ולפנים הא הוא בחזקת שבא בהרגשה אע"ג דלא ארגשה לפ"י זה ואי דאתי למעוטי מלול ולחוץ תיפוק ליה כיון דספקא הוא וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב דאפ"י בנמצא על קרקע פרוזדור נמי ספקא הוא אם כן תיפוק ליה בלא"ה לשיטת הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל ספקא רחמנא שריא אפ"י היכא דאיכא איסור כרת ודלא כיש נוסחאות שכתבו בפ"ט מהלכות ט"מ דספקא דכרת מן התורה אסור אלא דכל ספקא אינו אסור אלא מדרבנן אפילו באסור דאיכא כרת ועיין במהרי"ט ובס' פ"ח ב"ד סימן ק"י ואם כן קרא ל"ל דאפילו אי לא בעינן הרגשה מן התורה נמי מן הלול ולחוץ מן התורה טהורה ואפשר לומר דאי לאו קרא דבבשרה היינו מטמאים אפילו מלול ולחוץ דלא הוי ספקא ממש דרוב דמים מן המקור הן באין ומשום הכי לא דמי האי ספקא לשאר ספקות אך השתא דכתיב בבשרה דבעינן דווקא הרגישה ספקא מעליא הוא כיון דשלא בהרגשה חזיא מכל מקום נראה לי דהיכא דמצאה בפנים ע"י בדיקת עד חיישינן דלמא ארגשה וסברה בדיקת עד הוא וכבר כתבתי לעיל שכן דעת הרשב"א במ"ה דאע"ג דלא הרגישה טמאה מן התורה היכא דא"ל דארגשה וסברה וכו' וכן הוכיח בני מוהר"ם שי' מסוגי' שבדף י"ב ע"א דגרסינן התם בעי מיניה ר"א מר"ה אשה מהו שתבדוק עצמה כשיעור וסת כדי לחייב בעלה חטאת ומסתמא שאל על כל הנשים אם יש להן לבדוק לאחר תשמיש כדי לחייב בעלה חטאת אפ"י בדלא הרגישה וכמ"ש הר"ן והרמב"ן בחדושיהם דדוחק לומר דשאל לו דווקא באם ארגישה אם תבדוק או שהיא מסופקת בהרגשה אם ארגישה פתיחת המקור או לא חזא דהא סתמא מבעיא ליה ועוד דבהא לא היה משיב משום דלבו נוקפו ופורש ופרוש ויפרוש דהא אם הרגישה אסור לו לפרוש

אפי' באבר חי וצריכה היא שתאמר לו בשעת תשמיש אפילו וה"ה כשמסופקת אם הרגישה או לאו ועו"ק לא"ד דהכי מבעיא ליה אם תבדוק כדי לחייבו א"ת כיון דלא אסיק אדעתיה הך טעמא דלמא לבו נוקפו ופורש אם כן אמאי תבדוק ולמה לא תקנח עצמה תוך שיעור וסת כיון דארגשה ודלמא יש כאן דם ותהא חייבת בחטאת ומי התיר לה שתמתין עד כדי שיעור א"ת א"ו דאפי' בלא הרגשה איכא חיוב חטאת משום חזקת הדם שבא בהרגשה ואמרינן הא דלא ארגשה כסבורה הרגשת שמש הוא ומ"ש בס' כו"פ סימן קפ"ג דהגמ' לא ס"ל לסברא זו כבר כתבתי שאין דבריו מוכרחים ולכאורה י"ל בכוונת התוספות שהבאתי לעיל דמוכח מדבריהם דטעמא דכתמים דטהורים מן התורה משום דתלינן דמעלמא אתי' ולא כתבו לטעמא דהרגשה לפי דס"ל דאלו וודאי מגופה אתיא היינו אומרים דארגשה ולא אדעתה וזו סברא דאורייתא היא כיון דחזקת דם שבא בהרגשה אלא כיון דאיכא נמי ספקא דלמא מעלמא אתיא בהצטרף הספקות שריא מה"ת וכמש"ל בשם תשובת שב"י ומ"ש התוספות דאימור מעלמא אתי' חדא מתרי טעמי נקט וה"ה דטעמא משום דלא ארגשה אלא דהיינו חוששין לשמא ארגשה ולא אדעתה אבל כיון דאיכא נמי ספקא דלמא מעלמא אתי' לא חיישינן להא מיהו אין הכרע לזה די"ל נמי דס"ל להתוספות דלא קיי"ל להא דשמואל וכמש"ל וכן הרא"ש לא הביא בפסקיו להא דשמואל וממתניתין דס"פ הרוואה דדרשינן דם יהיה זובה ולא כתם י"ל מתיבות דם יהיה זובה דריש הכי דמשמע כשהוא זוב מבשרה ודלא כמ"ש בתוי"ט דדריש מן בבשרה עד שתרגיש דלישנא דמתניתין לא משמע הכי מיהו מדברי הרשב"א בס' תה"א ריש שער ד' משמע כדברי התוי"ט דטעמא דמתניתין דממעטינן כתם הוא מן תיבת בבשרה דכיון דמה"ת בעינן הרגשה דכתיב בבשרה עד שתרגיש בבשרה מש"ה כתמים דרבנן וכ"נ מדברי הרמב"ן בחדושו בכמה דוכתי דטעמא דכתמים דרבנן משום דמה"ת בעינן הרגשה דווקא וכדעת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל דקיי"ל כוונתיה דשמואל וכ"כ בהלכותיו ריש פרק ד' ע"ש גם הר"ן בחדושו בכמה דוכתי כתב דהא דכתמים דרבנן טעמא משום דלא ארגשה ולא משום ספקא דלמא מעלמא אתי: ועפ"ז אמרתי דבר המתקבל לענ"ד אהא דאמר ר"נ כל דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים כתבו התוספות טעמא דר"נ כיון דדבר שהכתם בו טהור גם על האשה לא גזרו טומאה עכ"ד מבואר מלשונם דה"ט דמטהרין לאשה במצאה כתם על דבר שאינו מקבל טומאה כיון דאותו דבר שנמצא בו הכתם טהור לא רצו לגזור גם על האשה שום טומאה אבל הר"ן בחדושו שם כתב וז"ל וה"ט משום דדבר המקבל טומאה כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא גזור בה רבנן כדי שלא יבאו לטהר הבגד אבל כשנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה לא גזרו על האשה כלל עכ"ל מבואר מדבריו דעיקר גזרת חכמים היה לטמא בכתמים אינו אלא משום דדבר שנמצא בו הכתם טמא מש"ה גזרו רבנן לטמא גם האשה כדי שלא יבאו לטהר הבגד אבל מדברי התוספות לא נראה כן אלא ס"ל דהא דגזרו על הכתמים טעמא משום שלא יבאו להקל בנדה דאורייתא כמו שאר הרחקות שהם מד"ס אלא היכא דנמצא הכתם ע"ד שאינו מקבל טומאה לא רצו לגזור טומאה על האשה ונ"ל דתוספות לשיטתייהו אזלי דס"ל דלית הלכתא כשמואל דאמר עד שתרגיש וכו' מש"ה לא ה"מ לפרש כפירוש הר"ן אבל הר"ן דס"ל דהלכתא כשמואל כמש"ל מש"ה פי' שפיר וכמו שאבאר דהא צריכין אנו להבין מ"ש הר"ן דמש"ה גזרו חכמים על הכתמים

בנמצא ע"ד המקבל טומאה כדי שלא יבא לטהר את הבגד משמע דס"ל דהבגד ודאי טמא מה"ת וקשה טעמא מאי יהיה הבגד טמא וע"כ צ"ל משום דקיי"ל מק"מ טמא מה"ת ולמ"ד מק"מ טמא א"צ להרגשה דאפ"י ודאי שלא ארגשה נמי הדם מטמא להנוגע בו וכמש"ל מש"ה גזרו נמי לטמא האשה לבעלה ואע"ג דמה"ת טהורה לבעלה כיון דלא ארגשה מ"מ גזרו בה כדי שלא יבאו לטהר הבגד לפי שאין הכל יודעין שיש חילוק בין טומאת מגע לטומאת האשה לבעלה ואי לאו הא לא קיימא הא וא"ל דאף אי לא גזרו לטמא אותה לבעלה ע"י כתם אפ"ה לא יבאו לטהר הבגד דהא חזו דמטמאין לה טומאת ערב לטהרות ולקדשים מחמת מגע שלה בדם וכדפירש רש"י במכילתין דף כ"ב ע"א ואם כן איך יבאו לטעות לטהר הבגד י"ל דגזרו חז"ל דזימנין שתמצא כתם בימי ספירתה ואם לא גזרו על הכתמים לטמא לבעלה לא היתה סותרת למנינה ואם כן יאמרו שגם הבגד אינו טמא ואע"ג שיצא ממנה תוך ימי ספירתה מ"מ דם לאו משקה הוא ולא מעין הוא כמבואר בגמרא ס"פ כה"י גם טומאת משקין צריך רביעית לטמא כדאיתא בפ' דם הנדה ועיין ברמב"ם פ"א מהלכות מו"מ דהא השתא לית להו היכרא מכח טומאת ערב דאשה דהא היא בלא"ה טמאה לטהרות ולקדשים ולכך הוצרכו לגזור על הכתמים לבעלה דאז אם מוצאה להכתם בימי ספירתה סותרת למנינה ויודעים הכל שהכתם מטמא להבגד ולענין סותרת ליומי אי חזיא בלא הרגשה עיין מש"ל דפלוגתא דרבנותא היא אך כ"ז אי נימא דטעמא דכתמים טהורים מה"ת הוא הואיל דלא ארגשה מש"ה טהורה לבעלה אבל לטמא במגע לטהרות ולקדשים מטמא אפ"י שלא ע"י הרגשה שפיר י"ל כנ"ל אבל לשיטת האומרים דלית הלכתא כוותיה דשמואל דאפילו בלא הרגשה טמאה מה"ת אפילו לבעלה היכא דהדם בודאי מגופה אתיא וטעמא דכתמים טהורים מה"ת הוא כיון דלאו ודאי מגופה אתיא מש"ה טהורה מה"ת וכמש"ל אם כן תו אין לחלק בין טומאת מגע מטעם מק"מ לטומאת ראייה לבעלה דכי היכי דטיהרה התורה לבעלה היכא דליכא ודאי מגופה ה"נ לענין מק"מ למגע דהיכא דלאו מגופה אתיא וי"ל דמעלמא אתיא נמי טהורה מה"ת דלא עדיף טומאת מגע בהא מטומאת ראייה וכמש"ל מש"ה לא הוה מצי התוספות לפרש כפירוש הר"ן אליבא דר"נ משום דס"ל דאליבא דהלכתא לא קיי"ל כוותיה דשמואל וכמו שהוכחתי לעיל כנ"ל מיהו י"ל דבלא"ה ניחא לפי שהתוספות מפרשים האי משתיתא דאמר התם בסמוך הוא מקבל טומאת נגעים אם כן לא שייך לומר כטעם הר"ן כדי שלא יבאו לטהר הבגד דאם כן מ"ט גזרו על משתיתא שיטמא בכתמים דהא הכא הוא באמת אינו מקבל טומאה מן הדם לכך הוצרכו לפרש דכיון שאותו דבר שנמצא בו כתם אינו מקבל שום טומאה לכך לא גזרו על האשה ודוקא בדבר שאינו מקבל שום טומאה הוא דל"ג משא"כ במקבל שום טומאה אפילו טומאת נגעים גזרו גם באשה אבל הר"ן פירש לקמן ד"ס ע"ב דהאי משתיתא הוא מכלי אורג שמקבל טומאה מש"ה פירש כפשטיה מיהו גם לדברי התוספות אין לו טעם כ"כ דמה ענין טומאת נגעים להכא וע"כ צ"ל דל"פ ושם טומאה אחת היא וע"כ צ"ל כמ"ש: אך דברי הטור והש"ע נפלאו ממני שכ' ברס"י זה וז"ל ד"ת אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש וכו' דלמה כתב שאין האשה מטמאה משמע דר"ל לטהרות ולקדשי' וז"א דכיון דקיי"ל דמק"מ טמא ומטמא לאשה טומאת ערב מנ"ל דלענין טומאת מגע בעי הרגשה מה"ת דהא מוכח בש"ס דלענין מק"מ לטמא במגע לא בעי הרגשה וכמש"ל

וראיתי בב"ח שהרגיש בזה שכ' וז"ל פי' ד"ת אין האשה מטמאה טהרות למפרע ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבשרה דדרשינן ואשה כי תהיה זבה דם יהיה זובה בבשרה עד שתרגיש בבשרה וכשתרגיש שנפתח המקור ויצא דם אע"פ שבדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה דודאי מצאה טיפת דם כחרדל ונתקנה או נמוק או נאבד וחכמים גזרו על כל כתם שנמצא וכו' אע"פ שלא הרגישה כלל שהיא טמאה ומטמאה טהרות למפרע ואסורה לבעלה וכו' ובתה"ד כ' עוד דאפי' לא הרגישה שיצא דם אלא הרגישה שנפתח מקורה ובדקה אח"כ ולא מצאה כלום טמאה מדאורייתא ע"ש בסי' רמ"ו עכ"ל מבואר דקשי' ליה קו' הנ"ל דלענין טהרות שתטמא אותן לא בעינן להרגשה מה"ת למאי דקיי"ל מק"מ טמא ולמה כ' הטור ד"ה אין האשה מטמאה וכו' עד שתרגיש לזה כ' שפירושו דאינה מטמאה למפרע אך דבריו דחוקים מאד דטמאה למפרע מאן דכר שמיה ועוד דומיא דאסורה לבעלה דמיירי להבא ה"נ מיירי לטהרות להבא ועו"ק לי למאי נ"מ כ' הטור שאין האשה מטמאה עד שתרגיש שאין זה נ"מ בזה"ז ובתה"ק שדרכו של הטור להעתיק לשונו לא כ"כ אלא ז"ל ד"ת אין האשה מטמאה משום נדה עד שתרגיש בבשרה שנא' וכו' וכ"ה לשונו בארוך ור"ל שאינה מטמאה משום רואה נדה עד שתרגיש אבל לענין טומאת מגע שתטמא טומאת ערב לא בעינן הרגשה מה"ת וכן בהלכות להרמב"ן לא כ' ג"כ כלשון הטור ע"ש לכן נלע"ד דכוונת הטור במ"ש דד"ת אין האשה מטמאה עד שתרגיש שיצא דם בבשרה משום דאם לא הרגישה ומצאה כתם מה"ת כיון דאיכא למיתלי דמעלמא אתי טהורה וכמו שהבין השואל בשו"ת מוהר"מ לובלין שהבאתי לעיל אבל היכא דחזיא ודאי מגופה אפי' אי אתי שלא בהרגשה נמי טמאה מה"ת וכדס"ל לרש"י ז"ל דלמסקנא טעמא דשמואל נמי הכי הוא דכיון דלא ארגשה א"ל מעלמא אתי ובדקה קרקע עולם איכא נמי למימר דלא בדקה שפיר ולפ"ז אין לחלק בין טומאת ראייה לטומאת מגע משום מק"מ דהיכא דלאו ודאי מגופה אין לטמא אותה משום טומאת מגע דלא עדיף בזה מטומאת ראייה דמספיקא מטהרינן לה ה"ה לענין טומאת מגע אבל אי הוי אמרינן דאפי' לוודאי רואה בעינן הרגשה מה"ת מגזה"כ אין למילף טומאת מגע מזה דבעי הרגשה דנהי דלא משוי לה התורה לרואה עד שתרגיש מ"מ כיון שהדם טמא לפי שבא מן המקור יש לה לטמא את האשה לפי שנגעה בדם אע"פ שלא הרגישה וכן מבואר בסוגיא דף כ"ב ע"א דאע"ג דאין דרכה של אשה לראות דם בחתיכה ומיעטה הכתוב מטעם דלאו ראייה ממש הוא מ"מ מטמא משום מגע ה"נ לענין הרגשה דאע"ג דמיעטה התורה דלאו ראייה הוא בלא הרגשה מכל מקום מטמא להאשה במגע ומש"ה כ' הטור שאין האשה מטמאה לטהרות עד שתרגיש אע"ג דליכא נ"מ בזה"ז כדי לגלות טעמו דלא נטעה דס"ל דאפי' ודאי ראתה מגופה אפ"ה טהורה מה"ת מגזה"כ ולזה כ' שאינה מטמאה לקדשים ולטהרות כ"ז שלא הרגישה דמיניה מוכח דעיקר טעמא דבעינן הרגשה כדי לברר שהוא מגופה שאז ליכא ספקא דלמא מעלמא אתיא אבל אי לא ארגישה דאיכא לספוקי דמעלמא אתיא טיהרה התורה ומעתה מה"ת אף לטהרות ולקדשים טהורה אע"ג דקיי"ל דמק"מ טמא כיון דלאו ודאי מגופה אתיא מש"ה טהורה מן התורה: ובזה א"ש דלא קשה על הטור מה שהקשו האחרונים ז"ל כיון דהרא"ש לא הביא דברי שמואל דבעינן מה"ת עד שתרגיש למה כתבו הטור ולפמ"ש ניחא דאף הטור ס"ל דהיכא דודאי מגופה חזיא אפי' בלא הרגשה טמאה אלא בכתמים

כ' הטעם דטהורין מה"ת כיון דלא ארגשה איכא למיתלי דמעלמא אתיא: אך עדיין צל"ע כיון דהרא"ש לא הביא הא דאמר שמואל בדקה קרקע עולם וכדמפרש לה ר"א משום דקרקע אינו מקבל טומאה מזה נראה דס"ל להרא"ש דלא קיי"ל כוותיה דאף שהביא הרא"ש לקמן בפ' האשה להא דר"נ ומסיק דהלכתא כוותיה מ"מ אי ס"ל להרא"ש דהלכתא כשינויא דר"א היה לו להביא להא דר"א אליבא דשמואל דאי התם הא איכא למימר דמיירי שלא בדקה מעיקרא או דא"ל דלא מיבדק שפיר מש"ה טהורה כיון דמה"ת בעינן דוודאי מגופה חזיא אבל היכא דאיכא לספוקי דמעלמא אתיא מה"ת טהורה אלא דחכמים גזרו בהם אמרו והם אמרו בנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה טהורה אבל בבדקה קרקע עולם י"ל דהוי כמו ודאי מגופה חזיא ומה"ת טמאה ואי הוי ס"ל להרא"ש כשינויא דר"א היה לו להביאו אלא נראה דס"ל להרא"ש ז"ל דכל זה למאי דס"ל לשמואל דאפי' ודאי ראתה בעינן להרגשה מה"ת משא"כ לדידן דס"ל דלית הלכתא כוותיה דשמואל וכמש"ל שהתוס' ס"ל כן דהכתמים דטהורים מה"ת משום דאיכא למיתלי דמעלמא אתיא אבל בבדקה קרקע עולם דמיבדק שפיר הוי כמו ודאי דמגופה אתיא טמאה לדידן מש"ה השמיט הרא"ש לדין זה דס"ל דר"א לא משני אלא לדשמואל ואיהו לא ס"ל הכי א"כ צ"ע על הטור למה הביא להא דבדקה קרקע עולם דטהורה שהוא נגד אביו הרא"ש ז"ל: תו ק"ל למ"ש לעיל דמשום מק"מ מטמא אפילו חזיא בלא הרגשה א"כ מאי מקשה הש"ס מהא דשמואל דאמר עד שתרגיש בבשרה ממתני' דהאשה שעושה צרכיה ה"ד וכו' אלא לאו דלא ארגשה וקתני עומדת טמאה דמאי קו' דהא האי מתני' מיירי בטהרות כדמוכח לקמן בר"פ האשה וכמ"ש התוס' לעיל בשם ר"ח דף י"ד ע"ב וא"כ י"ל דמיירי בלא ארגשה אפ"ה עומדת טמאה לטהרות משום מק"מ דטמא מיהו אזה י"ל דדייק מר"ש דס"ל התם דאפי' איש ואשה שהטילו מים בספל טמאה והא ר"ש ס"ל לעיל דף מ"א ע"ב דמק"מ טהור אך יש לדקדק אהא דמקשה מעד שהיה נתון תחת הכר וגם על הא דמקשה מג' ספקות וממתניתין דהרואה כתם דדלמא כל הני מיירי לטהרות ומשום מק"מ דטמא ויש ליישב: נחזור לעניננו דהא דקיי"ל דכתמים דרבנן לדעת רש"י ותוס' וסיעתם אפי' אם מצאה להכתם אחר התשמיש וכדומה לו אע"ג דאפשר לומר דארגשה וסברה דהרגשת שמש הוא וכה"ג אפ"ה אמרינן דכתמים דרבנן וכ"כ בשו"ת פמ"א ח"ש סי' קכ"ו ועיין בשו"ת שב"י סי' מ"ה וכמש"ל בשמם סי' קפ"ג וטעמא כיון דלאו ודאי מגופה חזי' מש"ה טהורה מה"ת ואפי' לדעת הרשב"א והרמב"ן והר"ן שהבאתי לעיל דס"ל דהא דכתמים דרבנן הטעם משום דשלא בהרגשה חזיא לפ"ז איכא למימר דהיכא דמצאה לכתם אחר תשמיש וכה"ג דאיכא למימר דטעה בהרגשה דטמאה מדאורייתא מ"מ מסתימת הפוסקים שלא חלקו בזה נראה דס"ל דלעולם כתמים דרבנן והטעם כיון דטעות לא שכיח כ"כ וכמש"ל בדוכתי טובא ובהצטרף נמי דלמא מעלמא אתיא אע"ג שלא נתעסקה בכתמים איכא למימר דלמא עברה ולא אדעתה מה"ת טהורה וכמש"ל בשם שב"י דמה"ט כ' הרמב"ם דוקא היכא שמצאה בפנים היא בחזקת שהרגישה אבל היכא דנמצא כתם כיון דאיכא לספוקי שמא מעלמא אתיא לא אמרינן בחזקת שהרגישה ואינה טמאה אלא מד"ס מה"ט י"ל נמי במצאה כתם אחר תשמיש וכדומה לו אע"ג דא"ל דארגשה וטעתה אפ"ה אינה טמאה אלא מד"ס כיון דאפשר למימר עברה ולא אדעתה לאוקמי אתתא בחזקת טהרה וכן נראה מדברי הרמ"א בסימן

זה סעיף יו"ד שכתב או שנמצאו ע"ג בה"כ דמשמע אפילו היא עושה צרכיה אפ"ה אם נמצאו ע"ג בה"כ טהורה אע"ג דאיכא למיחש שמא ארגשה וסברה הרגשת מ"ר היא אפ"ה טהורה ואע"ג שבדקה מקודם למקום שישבה עליה דאי לא בדקה פשיטא דטהורה דאפי' ע"ד שמקבל טומאה נמי טהורה כמו כתמי עד שאינו בדוק לה דטהורה.

ולפמש"ל מקלינן בכתם אפי' בעד בינוני דטהורה וכדעת הב"ח וא"כ קשה מאי איריא ע"ד שאינו מקבל טומאה א"ו דמיירי דאפי' היה בדוק לה כבר אפ"ה טהורה דכיון דלא ארגשה ואיכא נמי למימר דאחר כך נכתם מעלמא דטעות לא שכיחא מש"ה מן התורה טהורה ומד"ס היא דטמאה ובנמצאו ע"ד שאינו מקבל טומאה לא גזרו מש"ה סתמו הפוסקים ולא כתבו לחלק בנמצא כתם ע"ד שאינו מקבל טומאה דבנמצא אחר תשמיש או אחר הטלת מ"ר דטמאה א"ו דאין חילוק ומה"ט י"ל דמש"ה לא כתבו לחלק בין פקחת לשוטה דבשוטה כל כתמים טמאים מדאורייתא דלמא ארגשה ועיין מש"ל בתשובת שאלה מזה ולפמ"ש ניחא דכיון דלאו וודאי ממקור אתיא דאיכא למימר דמעלמא אתיא ואיכא נמי למימר דשלא בהרגשה אתיא טהורה מה"ת ובנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה לא גזרו ומה"ט הוריתי באשה שעושה צרכיה ומצאה על הרעי שלה דם ובדקה עצמה ומצאה טהורה כיון דנמצא הדם על הרעי שהוא דבר שאינו מקבל טומאה דטהורה האשה אע"ג דליכא למיתלי דמעלמא אתיא י"ל שממקום הרעי בא שכמה בני אדם מוציאים משם דם בבלי דעת וכלי שום הרגשת כאב ואע"ג שהיא א"י אם דרכה בכך מ"מ תלינן כיון דנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה והיא לא ארגשה איכא ס"ס וכה"ג אמרינן באיש ואשה שעשו צרכיהן בספל אע"ג שאין דרכו של איש להוציא דם כדאיתא בסוגיא שם אפ"ה קיי"ל דטהורה וא"כ בנ"ד נמי עכ"פ מה"ת טהורה וכיון שנמצא ע"ג דבר שאינו מקבל טומאה טהורה אפי' מד"ס וכ"ש דניחא למש"ל לשיטת רש"י דס"ל דגזה"כ הוא עד שתראה בבשרה וגם לשיטת התוס' שכתבתי לעיל דס"ל דמה"ט כתמים דרבנן דאיכא למימר מעלמא אתיא ואע"ג דלא עברה בשוק של טבחים אפ"ה תלינן דעברה ולא אדעתה ה"נ כאן דתלינן דיש לה מכה זו שמוציאה דם ממקום הרעי כיון שכן נמצא בהרבה ב"א אע"ג דבלא"ה לא תלינן אא"כ יודעת שיש לה מכה וכו' מ"מ בנמצא ע"ד שאינו מקבל טומאה יש לתלות בנ"ד: ודע שלולי שכתבו התוס' לעיל דף ו' ד"ה ואינה מונה וכו' שהבאתי לשונם לעיל ז"ל דאימור לאו מגופה אתיא אלא מעלמא עכ"ל הייתי אומר בפ"י אלא מעלמא ר"ל דלאו ממקור אתיא אע"ג דמגופה אתיא קרי ליה מעלמא כיון דלאו ממקור הוא ואל תתמה על לשון מעלמא אתיא שכן הוא לשון הגמרא דף מ"א ע"ב דאמרינן התם אהא דאמר ר"ל משום ר"י נשיאה מקור שהזיע וכו' ודווקא ב' אבל חזא אימא מעלמא אתיא ופירש"י מעלמא מן הצדדים אלמא כל שאינו מן המקור נכלל בכלל מעלמא מ"מ מ"ש התוס' אימור לאו מגופה אתי דחקתילפרש כן דלשון זה משמע דלא אתי כלל מגופה ע"כ כוונתם שמא עברה ולא אדעתה וכן הוא לשונם בכל המקומות שהבאתי לעיל מבואר דס"ל דתלינן מה"ת דמעלמא אתי אע"ג דלא עברה ותלינן במציאות רחוק דעברה ולא אדעתה וכ"נ מדברי הכ"מ רפ"ט מהלכות א"ב דאמאי טמאה מד"ס בכתמים הא ס"ס הוא שמא מעלמא אתיא ואת"ל מגופה שמא מעלמא אתיא אע"ג דמיירי דלא עברה בשוק של טבחים דהיכא דעברה אפי' מד"ס טהורה בנמצא על בגדיה א"ו מיירי בדלא עברה אפ"ה משהו ליה

ס"ס ואע"ג דמדרבנן טמאה היא מטעמא דבשוק של טבחים לא עברה וכדאיתא בריש מכילתין או מטעם שכ' הכ"מ שם מ"מ י"ל מדאורייתא טהורה מה"ט וה"נ בנ"ד כבר כתבתי דהשואל במוהרמ"ל ס"ל הכי די"ל דאפילו היה המקום שישבה בחזקת בדוק מ"מ איכא למימר דלא בדקה שפיר ע"ש והשואל שם הוא הגאון מוהר"י סג"ל ואף המוהרמ"ל דחה דבריו מ"מ כבר כתבתי סעד לדברי השואל ואף שמלשון השואל נראה דדוקא בהיה דבר בחזקת בדוק אבל לא בשבדקה עכשיו בכוונה מכוונת לידע אם תמצא כתם אם הוא מגופה או לאו דאז לא אמרינן אימור לא בדקה יפה דאל"כ לא תמצא לעולם שתדע בודאי שמגופה היא אפי' במוצאת הכתמים ע"י עד הבדוק לה וכ"מ מדבריו שם ולדעתו הא דבדקה קרקע עולם וישבה עליה מיירי נמי שהיה בחזקת בדוק אצלה ולא שבדקה עכשיו לשום כוונה מכוונת לדעת אם תמצא כתם אם מגופה היא או לאו אלא שהיה הקרקע בדוקה כבר ואיכא למימר דאיתרמי אח"כ שבא דם מעלמא או דלא בדקה שפיר כיון דלא בדקה לשום כוונת איסור והיתר מ"מ ס"ל היכא דאיכא אפשרי שמעלמא אתיא אינו אלא מד"ס וה"נ איכא למיתלי דממקום שבא הצואה בא הדם הואיל שהוא מונח עליה תלינן דממקום א' אתי וכמ"ש התוס' ר"פ האשה ד"ה דלמא בתר וכו' דמש"ה לא חיישינן דלמא בא הדם כדרכו בשעה שהיא מזנקת דכיון דלא חזאי קודם עשיית צרכיה או אח"כ א"כ הדם לאו ממילא אתיא אלא ע"י מ"ר שחזרו למקום הא לא"ה היכא דליכא למימר שחזרו למקום כגון במזנקת אמרינן דמכה יש לה בחלחולת וממקום מ"ר אתיא ה"נ בנ"ד ואף שכתבו התוספות אח"כ לדחות זה וכתבו ושמא בשעת זינוק א"א לדם לבא כדרכו שמחמת הזינוק נסתם המעין ע"כ מ"מ נראה דלא כתבו כן אלא ליישב פירש"י מש"ה כתבו לשון ושמא די"ל דרש"י ס"ל הכי אבל התוס' לא ס"ל סברא זו אלא כיון דלא אתי מקודם אי אח"כ אמרינן דממקום מ"ר בא הדם וה"נ בנ"ד אע"פ שאינה יודעת שיש לה בא"מ דהא התם נמי א"י ממכה ואפ"ה תלינן שיש לה מכה בחלחולת: ואין להקשות על מ"ש לעיל דבנמצא על הצואה דמיקרי דבר שאינו מקבל טומאה לא גזרו בו משום כתמים דא"כ אמאי בנמצא על מ"ר טמאה ז"א דמ"ר מיקרי משקה ומקבל טומאה וכמ"ש הרמב"ם בפ' י' מהלכות טומאת אוכלין מיהו בלא"ה היכא שהיא עושה צרכיה לתוך הכלי ונמצא דם על צרכיה אין להקל מטעם שנמצא הדם על גבי דבר שאינו מקבל טומאה דהא אם הוא דם נדה הכלי טמא אע"ג שהצואה אינו מקבל טומאה מ"מ הכלי טמא מחמת טומאת משא וכמ"ש רש"י ר"פ דם נדה ד"ה היא עושה מו"מ ואף שיש להקל גם בזה מטעם דתלינן דממקום הצואה אתיא אפ"ה מסתפינא להקל וצ"ע: מזה יצא לנו חידוש דין דהא דקיי"ל בנמצא כתם על דבר שאינו מקבל טומאה דלא גזרו בהא וטהורה מ"מ אם אותו דבר שנמצא עליו הכתם מונח ע"ג דבר המקבל טומאה כיון שאותו דבר שאינו מקבל טומאה מונח ע"ד שמקבל טומאה ונטמא משום משא לכך גם האשה טמאה דהא לפמש"ל בשם הר"ן בחדושו עיקר הגזרה היה לטמא האשה משום דאותו דבר שנמצא עליו הכתם הוא טמא משום מק"מ טמא מש"ה טימאו גם להאשה דאי לאו הא לא קיימא הא א"כ י"ל ה"ה בנ"ד כיון דכלי תחתון טמא משום משא מש"ה גזרו נמי על האשה ואף שלפי מ"ש בכוונת התוס' דס"ל דכיון דאותו דבר שנמצא עליו הכתם טהור השוו מדותיהן ולא רצו לגזור טומאה גם על האשה א"כ כאן נמי י"ל דטהורה אע"ג שאותו דבר מונח ע"ג דבר המקבל טומאה מ"מ אין זה מוכרח

הגם שי"ל דדוקא דם נדה ממש מטמא במשא משא"כ מה שנמצא במקור אע"ג שהוא
אב הטומאה מה"ת מ"מ מלשון הרמב"ן והר"ן בחדושיהם למכילתין דף ז' משמע דס"ל
שהוא כדם נדה ממש והיכא דדם בלוע וא"י לצאת ולא הקפיד עליו אם מטמא או לא
עיין בגמ' דס"ב דמשמע דכ"מ שלא העביר עליו ז' סמנים מסתמא מקפיד עליו: לעיל
בסי' קפ"ו כתבתי בשם מנ"י שכתב דמה"ט לא כתבו הפוסקים כיצד ינהוג החכם עצמו
לראות דם נדה דהיינו אם רואין דם בלילה ולעשות צל בידו על הדם וכמבואר בס"פ
כה"י וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב משום דלדידן אינו טהור אלא המראה לבן
והירוק וזה אין צ"ע ודקדוק היטב כי בקל יכול החכם להבחין ענין זה לכן בכל ענין
שירצה החכם יוכל לראות כדי לטהרה או לטמאה וכ"כ הראב"ד בהשגות בפ"ה מהא"ב
ע"ש עכ"ד מ"ש בשם הראב"ד ז"ל ליתא דהראב"ד לא קאי כלל אזה כ"א אמ"ש שם
הרמב"ם ואם נסתפקו לו במראה מן המראות צריך להקיף ולערוך לדיו או לדם הקזה
וכו' וע"ז כתב הראב"ד שאין זה הלכה למעשה שאין לנו עכשיו דם טהור אלא כל מראה
אדמומית טמא אבל מהא דאם האידנא רואין דם בלילה לטהר או לטמא או לאו מזה לא
מיירי כלל הראב"ד ז"ל מ"מ מסתימת הפוסקים שלא הזכירו כלל בזה"ז זמן בדיקת
הכתם מוכח כדברי המנ"י ואף שכתב הרמ"א בהג"ה סי' קצ"ו סעיף ד' שהבדיקה של
ז"נ צריך לכתחלה להיות לאור היום ולא לאור הנר מבואר דאף בזה"ז יש לבדוק לאור
היום לכתחלה י"ל דלא החמירו אלא בבדיקה שתוך ז"נ משא"כ כשהיא בחזקת טהורה
דאז רשאי לראות אף בלילה ועיין בתוספות דף י"ג ד"ה אימא בודקין מטותיהן ביום
וכו' מיהו אם האשה בודקת א"ע בלילה ומספקא לה אם נדמה לאודם או לאו ופירשה
מבעלה מספק ואחר כך למחרתו חזרתו לראותו לאור היום וראתה שאין בו מראה הנוטה
לאדמומית יש להקל כדמוכח מהא דסוף פרק כה"י גבי הא דר' ראה דם בלילה וכו'
דלמאי דס"ד דרבי מספק טימא בלילה מק' דודאי טעה דכיון דחזי' ביום והיה לו מראה
טהור אמרינן אין לדיין אלא מה שענינו רואות ה"ה בנדון זה ואף שיש לפקפק על ראייה
זו די"ל דש"ה דלמאי דס"ד מעיקרא ס"ל הא דר' טימא לאו משום דאימא ליה בלילה
למראה טמא אלא כיון דאין רואין דם בלילה מש"ה טמאה מספק וא"ל אם כן למה חזיא
ליה כלל בלילה י"ל דמעיקרא סבר שמא לא יהיה לו שום מראה אדום וזה אפשר להבחין
אף בלילה כמש"ל אבל אחר שראה שהוא אדום אף שלא היה לו מראה טמא אפילו הכי
טמא מספק כיון דאין רואין דם בלילה ואהא מקשה שפיר דאין לדיין אלא מה שענינו
רואות וכן כתב המהרש"א שם דלמאי דס"ד הש"ס מעיקרא ס"ל להש"ס שהיה רבי
מטהר ביום אף על גב דלא אשתני ליה מבלילה ע"ש מה שאין כן בנדון זה שבלילה
מספקא לה ועכשיו ביום לא מספקא לה י"ל דאישתני מפכח הוא דקמפכח כדאמרינן
התם מ"מ נראה מדמסיק הש"ס מעיקרא אחזיק בטמא וכו' ופירש"י וז"ל כלומר אמש
לא מספק טומאה אלא שפיר חזיא ואחזיק בטמא דאמרינן לקמן ר' בדק לאור הנר עכ"ל
משמע דוקא משום דבלילה ודאי טמא היה אבל אלו מספקא ליה בלילה כי הדר וחזי
לאור היום שהוא טהור לא תלינן דהדם נשתנה ואין לומר דשאני התם דאי לאו דס"ל
לר' דבודקין לאור הנר אלא דהוי ס"ל דאין בודקין לאור הנר ומש"ה היה מטמא מספק
אע"ג דנראה לו בלילה שהוא מראה טמא אפ"ה לא היה מטמא אלא מספק כיון דאין
רואין דם בלילה לא היה לו לחזור ולטמא כיון שראה ביום שהוא טהור והיה לו לתלות

דמה שנדמה לו בלילה למראה טמא משום דא"א לפלות בין דם לדם לאור הנר מש"ה הוכרח הש"ס לאסוקי דר' אחזקיה בטמא דס"ל רואין דם בלילה משא"כ בנדון זה אפשר להכיר לאור הנר בין מראה אדום ובין מראה ירוק ולבן וכיון דמספקא לה בלילה אע"ג דכי הדר וחזיא לה לאור היום פשיטא לה שהוא מראה טהור יש לטמא ולתלות דהדם אישתני מ"מ נ"ל להקל בזה כיון דבלילה מספקא לה ולא איתחזק לה בטמא יש לתלות שע"י אור הנר שמתפשט על המראה טהור מש"ה מספקא לה והחוש יעיד ע"ז שע"י מראה הנר נדמה מראה ירוק שקורין גע"ל לאודם קצת אבל היכא דאיתחזקה א"ע לודאי טמא ע"י ראייתה בלילה אע"ג דחזרתו וראתו ביום ויש לו מראה טהור אין להקל כנלע"ד: (צד) לא קבעתו ולא עקרתו.

פירוש אם יש לה וסת קבוע ואח"כ פסקה מלראות וראתה ג' כתמים או ראתה ב"פ ראייה ממש ובפעם ג' ראתה כתם בג' זמנים ידועים ולא אמרינן שבזה נעקר וסת הראשון לענין שא"צ לחוש לו עוד דע"י כתמים לא נחשב עקירה דאין זה ראיות אלא נחשבה כהפסיקה שלש עונות דאם חזרה וראתה פעם אחת חזרה לקביעותה וכדלעיל בסי' קפ"ט סעיף ט"ו וכ"כ בפרישה: בט"ז ס"ק מ"א כתב וז"ל ומזה גם כן ראייה למ"ש בסעיף ל"ח דאינו בדוק לא הוי טומאה דאורייתא אע"פ שקנחה עצמה עכ"ל וכבר כתבתי בזה לעיל מלתא בטעמא ע"ש ודלא כנראה מדברי הפרישה כאן ע"ש: (צה) חוץ מכתמי עד הבדוק.

וכ"כ הטור והוא מדברי הראב"ד בס' בעה"נ אבל הרמב"ם ס"ל דיש קביעות וסת ע"י מציאות כתמים ופירש כן מהמשנה דהרואה כתם ה"ז מקולקלת למנינה ר"ל שמא עקרה לו סת הראשון וקבעה וסת אחרת כמבואר בפ"י המשניות ובפ"ט מהלכות א"ב ואזיל לשיטתו כמש"ל אבל אנן לא קיי"ל הכי אלא כמ"ש בש"ע כאן דאין בכתמים קביעות וסת ולא נעקרו כ"א ע"י כתמי עד הבדוק לה וכבר נתבאר לעיל סעיף ל"ה בבדקה עצמה בעד הבדוק לה דאפילו טחתו בירכה ואח"כ נמצא עליו טמאה נדה אלא בפחות מכגריס ועוד והוא עגול יש מחלוקת בפוסקים אם טמאה אם לאו וכמבואר שם אבל בכגריס ועוד או במשוך ואפילו בפחות מכגריס ועוד טמאה נדה לכ"ע ואם כן בכה"ג קבעה וסת ולפירוש רש"י שם בסוגי' מבואר דאם בדקה עצמה בעד הבדוק לה וטחתה בירכה ונאבד העד ונמצא דם על ירכה טמאה נדה אפילו בנמצא על ירכה במקום שאין דם מן המקור יכול לפול שם כ"כ התוספות שם דלפ"י רש"י מיירי שנאבד העד ואפ"ה טמאה נדה ע"ש ולפ"ז צ"ל אע"ג דקיי"ל דאין מחזיקין טומאה במקום היינו דוקא היכא דמספקא לן אם נגע במקום טומאה אז אף דידיעין דנגעה במקום טומאה מ"מ כיון דמספקא לן אם חזר ונגע בידו באותו מקום שנמצא הדם מש"ה לא מחזיקין משא"כ כאן דידיעין שבדקה עצמה בעד וחזרה ונגעה בעד על ירכה אף שנאבד העד ולא ידעין אם היה דם על העד כלל אפ"ה מחזיקין לטומאת ודאי ולפ"ז י"ל הא דקיי"ל בסעיף י"א אם יש לה מכה בכתפה והכתם על ירכה במקום שא"א לבוא מהמכה טמאה משום דלא מחזיקין טהרה ממקום למקום כ"ז מסתמא אבל היכא דידיעה בודאי שנגעה במכה ואח"כ חזרה ונגעה באותו מקום שנמצא הדם אע"ג דלא ידעה אם נתלככה ידה בנגעה במכה כגון שרחצה ידה אפ"ה תולה במכה דומיא דטחתה בירכה לפירוש"י וא"ל דלמא דוקא להחמיר אמרינן הכי ולא להקל ז"א דאי אמרינן להחמיר ה"ה דתולין להקל כדמוכח בגמ' דף נ"ח ע"א וכמ"ש התוס' שם ועוד כיון דהכא לטומאת ודאי משווי' ליה עכ"פ

י"ל להקל דמצי לתלות מספיקא אך התוס' שם כ' עוד תי' אחר לפירש"י לפ"ז י"ל דהיכא דנאבד העד לא מחזקינן טומאה וכן הרשב"א והרמב"ן בחדושו לא כתבו לתי' התוס' דמיירי דנאבד העד אלא כתבו דלרבותא כ' רש"י דאפי' נמצא גם על ירכה אפ"ה טמאה נדה וכן נראה מסתימות הפוסקים שכתבו דאין מחזיקין טהרה ממקום למקום ולא חלקו כלל מזה נראה דס"ל דאפי' ידוע לה שנגעה במכה ואח"כ נגעה בא"מ שנמצא הדם עכשיו אפ"ה טמאה ולא מחזקינן טהרה ממקום למקום אפילו בכה"ג ול"ד למ"ש בסעיף י"א בשם הפרישה בנתעסקה ידיה בכתמים דתלינן אפי' בנמצא כתם על הגוף דש"ה שידוע לה שהיה דם על ידיה וכיון דידיים עסקניות הן תלינן משא"כ היכא דלא ידעינן אם נתלכלכו ידיה דלא תלינן ה"ה אם בדקה עצמה בידיה ואח"כ קנחה ידה בסניר שלה ונמצא דם על הסניר י"ל דאינה טמאה וצ"ע: שאלה ע"ד אשה שיש לה וסת כדרך כל הנשים ושלא בשעת וסתה יש לה בדיקה טהורה מדם נדות רק שמצאה קרטין קרטין אדומים ונלקטין מהפשתן זה לזה זמן רב אשר איננה יכולה לטהר לבעלה גם סיננה מי רגלים ומצאה לאחר הסינון ג"כ מהקרטין הנ"ל יותר ויותר ממה שנמצאה בבדיקה והנה יש לנו לומר דזו דינו של הר"ן המובא סוף סימן קצ"א וא"צ להטיל במים לראות אם נמוחו דאף אם נמוחו ג"כ טהורה כמ"ש הש"ך סס"י הנ"ל ואף אי נימא סברת הט"ז שמא קרטין האשה הנ"ל אינם דומים באיזה צד לקרטין דהר"ן הנ"ל מ"מ לא אמרינן בתר דתמו מיא אתא דמא והביאו המי רגלים את הקרטין מהמקור דאפי' לר"מ לא חיישינן למיעוטא דמיעוטא דלא שכיח והכא ודאי לא שכיח מלתא דבשעת וסתה אינה מוצאת כ"א דם ממש ושלא בשעת וסתה הדור מי רגלים להמקור והביאו מהמקור קרטין הנ"ל וטהורה אף לר"מ ומכ"ש לר"י וכמ"ש הר"ן בעצמו הובא בב"י סימן הנ"ל דלמעוטא דלא שכיח כה"ג לא חיישינן ואף שמלשון רמ"א שכ' ואינה מוצאת אותו חול כ"א אחר הטלת מ"ר דמשמע מיניה שאם מוצאת אותם גם כן בבדיקה בלא הטלת מים אסורה ז"א דלא אתא למעוטי אלא שאם מוצאת אותן קרטין בבדיקה לחוד ובמי רגלים לא נמצאה כלל ולמעוטי סברת הט"ז וכדעת ח"צ בתשובה סימן ע"ג וגם אפשר דאתא למעוטי אם קנחה עצמה לאחר מי רגלים ואח"כ מצאה בבדיקתה קרטין ובפרט אם נבדקת האשה הנ"ל בבדיקת מהרי"ו סימן כ"ה ואם כן חזינן דאית לה מכה במקום מי רגלים מה"ת נימא דלא ליתלי אף בשעת וסתה במכה כזו כמ"ש הש"ך סימן קפ"ז ס"ק כ"ד ולא שייך לומר דאם כן לא תטמא לעולם הא יכולה להטמא אם רואה דם ממש ע"ש בש"ך ס"ק כ"ו ואף שמפקפק הש"ך קצת אבדיקת מהרי"ו בסי' קצ"א סק"ז וגם אפשר דבקרטין לא מהני בדיקה (זו הואיל שאינה יכולה לצבוע העד שתכניס בעומק כמו דם) מ"מ גם אנו יכולין לאשכוחי בדיקה המבררת שבאו הקרטין ממקום מי רגלים והיינו שתבדוק האשה ותקנח היטב בחורין ובסדקין שלא ישאירו רושם קרטין נדבקין ואח"כ תשב על הספל ותקלח לתוך הספל וקודם גמר הקילוח תטיל המילדת את הספל מתחתה ותסנן מי רגלים ואם תמצא שם קרטין ודאי ממקום מי רגלים אתי שנולדו שמה הקרטין הללו ומתמצית מי רגלים אתו ולא שייך למימר דלמא בתר דתמו מיא הדור מי רגלים להמקור ואייתי קרטין הללו הא לקחו את הספל מתחתיה קודם גמר הקילוח והא דלא הוזכר הך בדיקה בש"ע היינו משום דבבדיקת מהרי"ו מבוררת אף אם עומדת ושותתת ולא נמצא דם כ"א בסוף השתיתה ע"ש וגם אפשר שתבטל הדם בתוך המי

רגלים אשר המה בתוך הספל אבל קרטין ודאי נמצאו אף בתוך המים ובפרט לפי דברי רמ"א אם נמצא דם ממש תוך מ"ר וגם על עד הבדיקה כתב הוא שאינו אלא חומרא בעלמא ואם כן בקרטין כה"ג ודאי אינו מחמיר כלל ואף שכתב הש"ך ס"ק ח' וז"ל ולפי מ"ש לעיל ס"ק ג' שפי' רבינו חננאל הוא עיקר שאין כאן חומרא רק הוא שרש הדין ע"ש ולפענ"ד אינו מוכרח לומר כן לפי ר"ח די"ל הא דמק' הש"ס מזנקת נמי דלמא בתר דתמו מיא אתא דם לא מק' אלא לר"מ דס"ל טמאה נדה ממש ואם כן מק' שפיר דלמא לאחר הזינוק שותת ומביא דם מהמקור דהא לר"מ טמא נדה ודאי אם יושבת ושותה או אם עומדת ומקלחת אם כן יש לחוש לאחר הזינוק תהיה שותתת והדור מי רגלים למקור ואייתי דמא אבל לר"י דס"ל דאינה טמאה אלא משום כתם אף אם שותתת ודאי אם כן יכולנו לומר דלדידיה לא חיישינן דלמא שותתת לאחר הזינוק וא"כ י"ל לר"י טהורה אם מצאה דם במי רגלים ויושבת ומזנקת אף שאינה יושבת על שפת הספל ואף אם מצאה אחר כך בבדיקה גם כן ע"ש וא"ל דאי אמרינן דקו' הש"ס הוא דוקא לר"מ ולא לר"י אם כן קו' הר"ן ומביאו הש"ך ס"ק ג' דהאיך אפשר דשמואל ור' אבא ס"ל כר"י ושקלא וטריא אליבא דר"מ ז"א דאיכא ג"כ נ"מ בהך שקלא וטריא אליבא דר"י ג"כ משום דאף אליבא דר"י אם עומדת ושותתת ודאי גם ר"י מודה דמטמאה נדה דאיכא תרתי לריעותא וא"כ אליבא דאמת אף אם עומדת ומזנקת צריכה ג"כ לעמוד בשפת הספל לקלח בתוך הספל הואיל דבסוף הזינוק איכא למיחש לשמא שותתת ובאותו פעם איכא תרתי לריעותא ואיכא למיחש דלמא באותו פעם הדור מ"ר להמקור דבתרתי לריעותא מודה ר"י לר"מ וצריכנא גם כן לאוקמי בעומדת בשפת הספל לתוך הספל דאם איתא דהדור מ"ר למקור בשפת הספל אבעי לאשכוחי אף לר"י וק"ל: ובזה מיושב קו' הט"ז סק"א וז"ל רבים מק' למה כתב אצל מקלחת לתוך הספל ואצל שותתת כתב על שפת הספל ולהנ"ל ניחא דגם לי"א אלו אין להתיר כ"א בעומדת על שפת הספל ומקלחת לתוך הספל אבל אם שותתת על שפת הספל אף שהוא בסוף הקילוח אסורה והא דלא כתב הרמ"א דוקא בעומדת על שפת הספל יש לומר דהרב קיצר במובן וכמ"ש הש"ך בעצמו סק"ד ע"ש ולהכי הרמ"א נקט בלישניה אבל אם שותתת על שפת הספל דמירי ג"כ אף במקלחת לתוך הספל הואיל דלסוף הקילוח היא שותתת על שפת הספל אסורה הואיל דאיכא תרתי לריעותא עומדת ושותתת לבסוף אסורה מש"ה נקט בלישניה אבל אם שותתת על שפת הספל הואיל דלבסוף א"א אלא בשתיתה וק"ל: ועוד לשיטת ר"ח נידון דידן שהאשה רואה קרטין הללו בלא הרגשה כלל מה"ת לטמא ובודאי אמרינן דתולה שבאו מתמצית מי רגליה והא דכתב הט"ז סי' ק"ץ ס"ק כ"ט ואף על גב דס"ל בפ' כה"י לרבי בעד שאינו בדוק דטמאה משום נדה היינו משום כיון שהיא בחזקת בדוקה קצת ה"ל לרבי כאלו ראתה דם בבירור והיא טמאה מן התורה א"כ נשמע מיניה דאם בדקה בעד הבדוק ודאי היא טמאה מן התורה ואף שלא בהרגשה משום דאמרינן שסבורה היתה שהוא הרגשת עד ובאמת הוא הרגשה ממש ע"ש ז"א די"ל דהוא לא כתב כן אלא לדעת הש"ע שפוסק שם סעיף ל"ו בעד שאינו בדוק דטמאה משום כתם ובסימן קצ"א פוסק הש"ע באשה שהשתינה מים דטהורה לגמרי וצ"ל דס"ל להש"ע דהדין עד שאינו בדוק הוא חמור מדין אשה שעשתה צרכיה ולא כדעת תוס' נדה דף י"ב ע"ב בד"ה ור"י מטהר ע"ש וא"כ יכול לאוקמי נמי הדין דעד שאינו בדוק בלא הרגשה אבל

לדברי רבינו חננאל דהוכיח מהגמרא הנ"ל דעד שאינו בדוק אינו חמור יותר מהאשה שעשתה צרכיה ודאי צריכנא לומר כמו דמוקמינן המתני' באשה שעושה צרכיה בהרגשה ה"נ מוקמינן הדין עד שאינו בדוק מיירי בהרגשה ע"ש ולק"מ קו' הט"ז הנ"ל וכמו דאוקמי שמואל להמתני' דהאשה שהיא עושה צרכיה ה"נ צריכנא לאוקמי עד שאינו בדוק ע"ש היטב: וגם יש להתיר הקרטין הללו מכח ס"ס שמא מן הכליות ואת"ל מן המקור שמא לא נימוחו ואף דאיכא לברורי ע"י בדיקה מ"מ ס"ס מותר אף בלא בדיקת פושרין וכדאי' בפ"ח י"ד כללי ס"ס כלל ב' ע"ש וכן פוסק בש"ך בדיני ס"ס דין ל"ה ע"ש אם לא במקום שאין הפסד בדבר ע"ש ואף שיש באשה זו חזקת איסור נדה מ"מ אפ"ה מהני ס"ס כדאי' בפ"ח בדיני ס"ס כלל ט"ז ע"ש מכל הני טעמי נראה להתיר אשה זו וק"ל עכ"ל החכם דודי מוהר"ל דיין דק"ק ליסא: תשובה ע"ד אשה שיש לה וסת כדרך כל הנשים ושלא בשעת וסתה א"א לטהר מחמת קרטין אדומים נלקטין מן העד וסינתה מי רגליה ונמצאו אלו הקרטין בימי רגליה הרבה יותר ממה שנמצאו ע"י בדיקת עד בט"ז סי' קצ"א הקיל מאד באלו הקרטין והגאון בח"צ השיג עליו בתשובתו סי' ע"ג ואמ"ו הגאון שב"י סי' ל"ח עמד לימין ט"ז והשיג על הח"צ חמשה השגות ולפענ"ד נראה דדברי ח"צ נכונים וז"ל ח"צ ראש דבריו כ' הנה ב' היתרים במקום הזה א' מצד עצמות הקרטין ואפי' אינה מרגשת כאב כלל עכ"ל ולא עיין בתשו' הר"ן שכתב בפירוש שלא תלה במכה אלא מכח שיש לה כאב בכליות וז"ל כגון זה הדבר ברור שתולה בכאב הכליות שיש לה עכ"ל הרי שלא תלה במכה אלא מכח שיש לה כאב כליות עכ"ל וכתב ע"ז בש"י וז"ל הנה עיינתי שם בתשו' דלא כתב זאת אלא לפי מה שכתב עוד להתיר מהא ששנינו אם יש לה מכה תולה במכתה וכו' וכתב אע"פ שהרמב"ן כתב דבזמן הזה אין תולין במכה וכו' כגון זה הדבר ברור שתולה בכאב הכליות שיש לה וכו' עכ"ל היינו כיון שיש לה כאב הוא דומה שיש לה מכה אבל באמת כתב כל זה רק לסניף הלא כבר כתב לפני זה הוכחות אחרים שתולין בחול שדרך להוליד בכליות כמ"ש שם וז"ל ואני אומר אפילו לר"מ איתתא שריא וכו' עכ"ל לפי טעם זה א"צ כאב בכליות ובאמת נמצא אפילו באנשים לפעמים בשתן הרבה חצץ אדום ויצא אפי' בלא כאב כו' גם אם דעתו דוקא הואיל שהיה לה כאב בכליות היה לו להזכיר בשאלה וכו' ובלא זה הלא הב"י כתב ע"ז ולי נראה דבלאו האי טעמא איתתא שרי ובהדיא תניא בפרק המפלת וכו' אם כן צ"ל דומיא דהתם אף על פי שאינה מרגשת במכה עכ"ל בהשגה א': תו כתב בהשגה ב' וז"ל מה שכ' בתשו' מהר"ץ וזה שגגה גדולה דהתם ביוצאים עם מי רגלים עסקינן ועל קוטב זה סובב והולך ענין תשובת הר"ן ובזה ודאי מתיר הר"ן אפי' בלא כאב שהרי כל עצמו הוא בא להתירה ממשנת האשה שהוא עושה צרכיה וזה ודאי באין לה כאב מיירי עכ"ל הנה מזה מסכים בעצמו שדרך חצץ אדום בא מן הכליות אפי' בלא כאב וא"כ סותר דברי עצמו עכ"ל בהשגה ב' ותמה תמה אקרא פה קדוש יאמר דבר זה דהא ודאי כ"ע מודה שאותן בני אדם שיש להם מכה בכליות ודרכו להוליד חול וחצץ אדום כשהוא יוצא דרכו לצאת אפי' בלא כאב כי כן נמצא אפי' באנשים שיוצא במי רגלים שלהם כמין חול וחצץ אדום אפי' בלא שום כאב אך אין זה ברוב בני אדם כ"א במיעוט שרוב ב"א אינו יוצא עם מי רגלים שום חול וחצץ אדום וגם אותן ב"א שדרכן לצאת מי רגלים כמין חול וחצץ אדום אין זה מצד הטבע רק ע"י מכה שיש להם

בכליות וכמ"ש הט"ז בעצמו וז"ל עצמות הקרטין שרגיל לבוא מחמת מכה בכליות עכ"ל מוכח דס"ל שאין דרך חול לבוא כ"א מחמת מכה שבכליות וכיון שכן בודאי מן הסתם אשה שיוצא ממנה כמין חול וחצץ אדום אין לנו לתלות במכה שבכליות דמנא ידעינן שיש לה מכה בכליות וטפי מסתבר שהיא מרוב ב"א שאין להם מכה בכליות ומה שהיא רואה כמין חול וחצץ אדום הוא מן המקור אע"פ שהוא משונה משאר דם משום הא ליכא לטהר שהרי שנינו המפלת כמין קליפות וכמין שערות וכעין עפר תטיל למים ולא נימוחו הוא דתלינן במכה אבל כל זמן דלא בדקינן לה בפושרין אז תלינן במכה א"כ מה"ת למיתלי הכא במכה שבכליות כ"ז שלא ידעינן שיש לה מכה בכליות מש"ה מצריך הר"ן כאב בכליות דדומה שיש לה מכה ואז תלינן החצץ אדום מהמכה שבכליות והמשך דברי הר"ן בתשובה כך הוא תחלה כ' להתיר חצץ אדום מחמת שיצא עם מי רגלים דקיי"ל כר"י דלא חיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם ובין עומדת ובין יושבת וכ' לסתור דעת רבינו משולם דפסק הלכתא כר"מ גם כ' לסתור דעת מוהר"מ מרונטבורק דס"ל דאף לר"י חייש דלמא בתר דתמו מיא אתא דם וכתב עוד אפילו לדעתם דמחמירים מ"מ בנ"ד י"ל דאפילו לר"מ שריא משום דמלתא דלא שכיחא היא ולמעוטה דלא שכיחא אפי' ר"מ לא חייש ע"כ ולפי טעמים אלו מתיר אפי' בלא שום הרגשת כאב כיון שבא החצץ אדום עם מי רגלים ואח"ז מסיק דאפי' בלא הני צדדים דלעיל איתתא דא שריא ור"ל אפי' מי שבא לחוש לדעת הרב ר' משולם ודעת מהר"מ מר"ב ואפי' אי נימא דר"מ חייש בהא מ"מ יש להתיר מחמת שמרגשת הכאב בכליות דקיי"ל דתולין במכה כן תוכן דברי הר"ן ובאמת לדעת הר"ן סגי' להתיר כיון שיוצא החצץ עם מ"ר אפי' בלא הרגשת כאב אך שכ' נמי ההיתר של הרגשת כאב כיון שהיה בנ"ד כאב וא"כ שריא אפי' לדעת המחמירים דלעיל וכן דרך כל בעלי הוראה לצדד ולחפש אחר כל צדדי ההיתר אע"פ דסגי' בטעם א' לחוד כדי שלא ליתן פ"פ לבעל דין לחלוק ומעתה יפה השיג הח"צ על הט"ז שהרי בנידון דט"ז לא היו הקרטין באים עם מי רגלים ואפ"ה כ' הט"ז בשם הר"ן להתיר מחמת עצמות הקרטין אפי' בלא כאב וזה אינו שהרי הר"ן לא התיר אלא בבא עם מ"ר או מחמת כאב הכליות אבל בלא כאב ושלא בשעת הטלת מ"ר ליכא שום שריותא ועכ"פ צריך חזק' מתרתי או שבא עם מ"ר ואז שריא אפי' בלא כאב או שבא שלא בשעת הטלת מי רגלים ובזה צריך כאב לברר על המכה שבכליות וזה אין שום סתירה בדברי ח"צ וכל עיקר השגת ח"צ על הט"ז אינו אלא במה שמתיר קרטין קרטין הנמצאים שלא במי רגלים ובלא כאב גם מה שמביא הט"ז בתשובתו פלוגתא דר"ן ומרדכי שאינו ענין לנ"ד כי הם מיירי בבאים עם מ"ר: ומה שכתב עוד בש"י ראי' לדבריו מדלא כתב הר"ן בהשאלה שם שהיה לה כאב ל"ק מידי דהא לפי מה שהיה נידון דשם שבא החצץ עם מ"ר באמת ל"צ לדעת הר"ן כאב דאפילו בלא כאב שריא אבל בשלא בא עם מ"ר ודאי דמצריך כאב וכמ"ש לעיל ותו דמבואר שם דלשון השאלה אינו לא מדברי הר"ן ולא מדברי השואל אלא מדברי המדפיס: ומ"ש עוד בש"י סייעתא מדברי הב"י שכתב וז"ל ול"נ דבלא"ה איתתא דא שריא דבהדיא תני' וכו' א"כ צ"ל דומיא דהתם וכו' לא ידעתי איך עלה בדעתו להביא ראי' ממה שב"י בעצמו דחה לדבריו ותיקנה בס' בד"ה שאין הנידון דומה לראי' דהא התם בעי בדיקת פושרין וכ"כ בד"מ ולפי הס"ד דב"י בנידון זה שריא אפילו בלא כאב מחמת עצמות הקרטין וחצץ אבל לפי

האמת דקיי"ל במפלת כמין קליפות דצריך בדיקת פושרין אבל בלא בדיקה לא תלינן במכה כיון שאין מכה לפנינו אם כן בנ"ד עכ"פ צריך הרגשת כאב שע"י זה מוכח שיש לה מכה: וממילא מבואר מה שכתב עוד בש"י בהשגה ג' וז"ל לפי דבריו למה לו להר"ן לומר שתלה בכאב הכליות הלא הר"ן מיירי בבא עם מ"ר ולזה לא צריכין להכאב עכ"ל לק"מ דוודאי בנדון דהר"ן שהיה חצץ יוצא במי רגלים לא צריך להרגשת כאב ולא כתב שם להתיר מחמת הכאב אלא לסניף בעלמא דליהוי הך שריותא אליבא דכ"ע אפילו למי שבא לחוש לדעת הרב רבינו משולם והדעת מהר"מ מ"ר כמ"ש לעיל אבל בשאין באות עם מ"ר ודאי דצריך כאב דאל"כ מנא ידעינן שיש לה מכה בכליות: תו כתב בש"י שם להתיר אפילו בשאינו בא עם מ"ר מטעם שכתב הר"ן שהוא מעוטא דמעוטא דאפילו לר"מ לא חייש לה עכ"ד ומסתייע מדברי תשובת ב"י שכתב כן בס"י קס"ז לא ירדתי לסוף דעתו דהר"ן לא קאמר אלא בבאים עם מ"ר דאז הוי מעוטא דמעוטא לפי שאין זה אלא מעוט דתהדר מ"ר למקור וגם זה דנימא אף שהדר מ"ר למקור אינו מוצא כ"א כעין חצץ וחול ובכל פעם אינו רואה כעין זה מש"ה הוא מעוטא דמעוטא אבל כשאינו בא עם מ"ר לא הוי מעוטא דמעוטא והמפלת כמין קליפות ועפר יוכיח שגם הם משונים ואפ"ה צריך בדיקת פושרין: תו כתב הש"י בהשגה ד' וז"ל ועל ארבעה לא אשיבנו מה שכתב הגאון מוהר"ן הנה חרד עלינו כל החרדה ללא דבר דפשוט הוא שמה שכתב הר"מ עכ"ל לא ידעתי מה פשוט לו זאת נגד הב"י וד"מ וט"ז שלא הבינו כך גם דעת הש"ך הוא כן ובודאי הוא נעלם מן הגאון הנ"ל הואיל שלא הביאו וכו' ואדרבה פשטא דלישנא לא משמע כן עכ"ל ולא ידעתי מה עדיפתא דש"ך מהני רבוותא שהביא בח"צ ובודאי גם עיניו ראה לדברי הש"ך ואטו כי רוכלא ליחשיב וליזול שהרי הש"ך לא כתב מדעתו כלום רק העתיק דבריו וכבר הביא לד"מ שם בתשובה עכ"ז מלאו לבו לחלוק עליהם ומה שכתב השב"י וז"ל ואדרבה פשטא דלישנא לא משמע כן לע"ד נראה דדברי הח"צ מוכרחים לכאורה בפשט המרדכי שהרי כל דברי מוהר"מ שבמרדכי סובבים ע"ז דר"י לא פליג על ר"מ ביושבת וכי היכי דלר"מ ביושבת על שפת הספל ונמצא דם תוך הספל ועל שפת הספל טמאה הכי נמי לר"י דבהא לא פליג ר"י אלא ביושבת ס"ל לגמרי כר"מ ואע"ג דפליג בעומדת ומקלחת היינו בנמצא דם בתוך הספל לחודא אבל בנמצא על שפת הספל ובתוך הספל אפי' יושבת מודה ר"י לר"מ דטמאה דס"ל למהר"מ דגרע כשנמצא על שפת הספל ותוך הספל ביושבת מן עומדת ונמצא רק בתוך הספל וכן נראה מתוספות בסוגיא שם במה שכתבו ועוד י"ל כמ"ש מהרש"א שם אף שבתוספות שם לא כתבו רק לס"ד דמקשה מ"מ ס"ל למוהר"מ דגם דלמסקנא י"ל כן ודוק ולפי הבנת ב"י וד"מ שרצו להשוות דעת המרדכי בשם מוהר"מ לדעת הר"ן דאף המרדכי ס"ל דאיכא למיתלי הני קרטין בהכליות אלא שמרדכי כתב לאסור משום דם גמור הנמצא בבדיקה לאחר מ"ר ק' א"כ למה ליה להמרדכי למימר דביושבת ס"ל לגמרי כר"מ דהא אפילו אי נימא דר"י פליג על ר"מ אפילו ביושבת ונמצא תוך הספל ועל שפת הספל מ"מ בנידון הזה שלא נמצא במי רגלים אלא קרטין ולאחר מי רגלים דם ממש בהא ודאי מודה ר"י וכמ"ש הב"י דאפילו לרא"ש דס"ל דר"י מטהר ביושבת לגמרי אפילו בשותת מ"מ מודה היכא דלא מצאה בתוך מ"ר דם כ"א בבדיקת העד לאחר הטלת מ"ר דטמאה והכי נמי בנ"ד שהרי מה שמצאו בתוך מי רגלים אינו אלא קרטין דאיכא למיתלי בכליות

ודאי דאינן מצילין על הדם בעין שראתה בבדיקת העד שכיון שאינו דומה לזה ול"ל להמרדכי לפלפול הזה א"ו נראין דברי הח"צ דלהנהו קרטיין קרי למהר"מ ז"ל דם אף שיש לדחוק ולדחות זה מ"מ פשטן של דברים נראין כן: וראיתי בתשובת פמ"א סימן י"ב שהקשה לדעת מוהר"מ הנ"ל למה מהדר הש"ס אתקפתא אדר"מ הוה לו להדר אדר"י דהלכתא כוותיה דמטהר בעומדת דניחוש דלמא בתר דתמו מיא אתא דמא יע"ש ולק"מ דהא מוהר"מ אזיל לפי תי' הר"י שבתוספות כמ"ש להדיא בהג"מ פ"ה מהלכות א"ב ומביאו ב"י סימן זה ולפי מה שכתבו התוספות היה ס"ד דמקשה דמתניתין מיירי בין במזנקת ובין בשותתת ואפ"ה ס"ל לר"י דטהורה אפילו בעומדת ואם כן איך מצי להק' לר"י דלמא בתר דתמו מיא וכו' שהרי למאי דס"ד השתא אפילו בשותתת ס"ל לר"י דטהורה ולא חייש כלל דהדר מ"ר למקור ומוהר"מ לא קאמר אלא למסקנא דמוקמינן הא דר"מ ביושבת ומקלחת ובנמצא תוך הספל ולא על שפת הספל השתא י"ל לר"י דמודה ביושבת ונמצא דם על שפת הספל ותוך הספל דלא פליג אלא בעומדת ומקלחת לתוך הספל ונמצא דם בתוך הספל גרידא תו כתב בש"י בהשגה ה' וז"ל מה שכתב עוד אבל הר"ן מיירי מצד הקרטיין דאין שום דם עליה מותר אפילו לר"מ עכ"ל ט"ז שגגה גדולה היא שהרי משנה שלימה שנינו כמין עפר תטיל למים ואם נימוחו טמאה והיאך יכשיר הר"ן בלי שום בדיקה והטלה למים עכ"ל והנה לדעתי לא ראו עיניו דגם הש"ך כתב כן בס"ק י"ד וכו' אף די"ל דהוא משיג רק על הט"ז דרצה לטהר אפילו בלא מ"ר אבל משמעותו דהוא משיג גם כן על הר"ן גופי' דכתב דאיך יכשיר הר"ן בלי שום בדיקה וכו' עכ"ל שב"י ולפענ"ד כוונת הח"צ דלא השיג אלא על הט"ז שלפי הבנתו בהר"ן דמתיר בלא מי רגלים ובלא כאב ע"ז כתב ח"צ לדעתו איך יכשיר הר"ן בלא בדיקה א"ו דהר"ן לא מיירי אלא בבאים עם מי רגלים ואין כאן שום משמעות אחר בדברי הח"צ ובחנם כתב השב"י על הח"צ שדבריו הם דבר שפתים ושפת יתר ולא כן הוא כי דברי הח"צ נכונים וברורים: ומה שכתב עוד בשב"י וז"ל ובפרט די"ל דאין זה מוכרח לדעת הר"ן דוקא הואיל שנמצא אחר מ"ר רק המעשה שהיה כך היה ועוי"ל לרבנותא כ"כ וכו' עכ"ל ולענ"ד נראה דודאי עיקר היתר של הר"ן תלוי בזה במה שבא אחר מ"ר או בכאב כמבואר למעין דבריו וגם לו יהיה כדברי שב"י דאיכא למימר דלאו דוקא נקט מ"מ מנ"ל להקל באיסור חמור כזה ולומר דהר"ן לאו דוקא נקט דלמא דוקא הוא ומי שבא להתיר ולומר דלאו דוקא ודאי עליו להביא ראיה: כללא דמלתא שכל מה שכתב אמ"ו בזה לא זכיתי להבין ודבריו תמוהים בעיני העולה מכל מה שכתבנו אשה שיש לה מכה בכליות תלינן חצץ אדום במכה אבל מן הסתם לא אמרינן שיש לה מכה ואם מרגשת כאב בכליות תלינן חצץ אדום בכליות לפי שע"י כאב נתברר שיש לה מכה בכליות ולפ"ז לכאורה יש לומר אשה שנמצא במי רגליה חצץ אדום וכיון שאין דרך דם מקור לצאת עם מי רגלים ע"כ מכה יש לה בשלחופית או בכליות ולפ"ז נוכל לתלות במכה זו אפילו מה שמצאה בלא מי רגלים אף לדעת הגאון ח"צ דאיהו לא קאמר דצריך כאב אלא היכא דלא מצאה כלל במי רגלים מה שא"כ במצאה במי רגלים שע"י נתברר שיש לה מכה נוכל לתלות נמי במכה אף מה שמצאה שלא על ידי מי רגלים אך כ"ז ביושבת על שפת הספל ולא נמצא דם כ"א בתוך ספל אבל בלא"ה לדידן דחיישינן דלמא לבתר דתמו מיא אתא דמא כמו שפסק רמ"א כר"ח וא"כ אפי' נמצא תוך מי רגלים עדיין

לא נתברר שיש לה מכה ואף שאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר מ"מ דלמא בתר דתמו מיא אתא דמא ואין לומר דאף דנימא בתר דתמו מיא אתא דמא והיינו לפי שנתמעט המים ולא נפקי בקלוח הדרי מ"ר למקור ואייתי דמא כדפי' התוס' וא"כ כיון דמפקי דמא כהאי ולא דם ממש ה"ל מיעוטא דמיעוטא ולא חיישינן כמ"ש הר"ן דאי ס"ד דהדר מ"ר למקור למה אייתי דם כהאי ולא דם ממש שהרי המקור מלא דם תמיד וכמ"ש המ"ב סי' מ"ט בשלמא קרטין שיצא מאליו בין וסת לוסת י"ל שכך דרכו של המקור לדחות דם המותרות שלא נתבשל כראוי ולהחזיק דם מבושל עד זמן הראוי אבל א"ל דמ"ר אפקי לדם י"ל הוא מלתא דלא שכיחא דאפיק דם כי האי ולא מפקי דם ממש אך מדברי הר"ן לא משמע כן שכ' וז"ל האיך נאמר דכי הדר מי רגלים למקור מפקי דם כי האי ובשעה אחרת אינו יוצא ממנו דם כי האי כלל הא ודאי מעוטא דלא שכיחא עכ"ל מוכח מלשונו דדוקא אם בשעה אחרת לא מפקי דם כי האי אבל כי מפקי נמי דם כי האי בשעה אחרת לא אמרינן דהוה מעוטא דלא שכיחא דאפי' אי נימא דזו לא שכיחא דכי הדר מ"ר למקור דמפיק דם כי האי ולא דם אחר מ"מ בנ"ד שרגילה לראות קרטין קרטין אפי' שלא ע"י הטלת מ"ר אף כי נמצא נמי תוך מ"ר י"ל דממילא נפל תוך מ"ר בתר דתמו מיא ולא ע"י דהדר מ"ר למקור אלא מעצמו נפל לשם אף שתוס' כתבו שם בסוגיא דלהא לא חיישינן שבא מאליו היינו כמו דמסקי מלתא בטעמא כיון דלא אתיא מקודם או אח"כ ודאי דמ"ר גרמו משא"כ בנ"ד דבאמת דרכה לראות כן מקודם ואח"כ ודאי דאיכא למיחש להא אליבא דכ"ע ואין שום צד להיתר אלא ביושבת על שפת הספל ונמצא דם תוך הספל גרידא דאז מוכח לפירש"י דמכה יש לה אפי' בנ"ד שהרי לפירושו א"א לצאת דם המקור בשעת הטלת מ"ר וכיון דלא נמצאו על שפת הספל ודאי עם מ"ר אתיא ומכה יש לה בחלחולית אך מאן גבר ומאן ספון לידע בזמן הזה איזה הוא שפת הספל ואיזה הוא תוך הספל בפרט בקרטינשא"א לכוין בין נמצא תוך הספל לעל שפת הספל: ומה שכ' החכם השואל דתיבדק באופן זה שתהיה יושבת על שפת הספל ותטיל מים בקלוח וטרם שתכלה מימי רגליה תבא אשה אחרת ותקח הספל מב"ר טרם שתכלה המים ואז ליכא למיחש למידי דהא לקחה הספל קודם שכלתה מ"ר והיא שמקלחת לא ידעה שתוקח מתחתיה הספל ולא היתה מרגשת בנטילת הספל ואם כן בוודאי לא צמצמה ועצרה מ"ר ותו ליכא למיחש למידי וגם זה לא ישר בעיני דאפשר אף ביושבת להיות שותתת ומי יכול להבחין איזהו מקלחת ואיזהו שותתת דהא מעיקרא כדמקשה הש"ס יושבת נמי הוי ס"ד דמקשה דמיירי בשותתת אלמא דאפילו ביושבת אפשר להיות שותתת ותו איכא למידק דכל זה ניחא לפירש"י דס"ל שא"א להיות דם מקור יוצא בהטלת מ"ר אבל לפירוש התוספות שכתבו הטעם דמש"ה לא חיישינן שיצאו דם מקור עם מ"ר דכיון דלא אתא מקודם או אחר כך ודאי דמ"ר גרמו לראיה זו כ"ז באשה שאין רואה תמיד כעין קרטין אבל בנ"ד שרואה תמיד אפילו שלא בשעת הטלת מ"ר יש לחוש דאתיא מן המקור בשעת הטלת מ"ר לפירוש התוספות.

ובר מן דין נראה דכל עיקר היתר הר"ן אינה אלא בקרטין הבאים עם מ"ר בהא איכא למיתלי דיצאו מן הכליות דרך השלחופית אבל בחול וחצץ גרידא מנ"ל שיש להם דרך ומבוא מן הכליות לבה"ח וכן נראה בדברי הח"צ בסוף התשובה הנז"ל וראיתי בתשובת שב"י סי' ל"ט בשם מהרשש"ך שהשיג על הש"ך בסעיף ק"ח במה שהק' על הרמ"א

דלאיזה צורך כתב האי דינא דאם מצאה תוך מ"ר וגם על העד שבדקה עצמה בו בשם יש מחמירין דהא כבר כתב לעיל דאין להתיר אלא ביושבת ומקלחת וע"ז כתב הרב מהרשש"ך דס"ל לרמ"א דאפילו לדעת ר"ח לא מטמא ר"י לכתחלה כי אם כשנמצא על שפת הספל וכשנמצא תוך הספל מזה לא מיירי ר"מ ור"י מפלוגתא ואיכא למימר דגם לבעלה מטהר ר"י אף לר"ח עכ"ד ולא עיין יפה במרדכי ובהגה"מ פ"ה מהל' א"ב שכתבו בהדיא לדעת ר"ח אפילו בנמצא תוך הספל ועל שפת הספל מטמא ר"י לכתחלה ובוודאי לא יחלוק רמ"א עליהם וכן נוטה דעת הר"ן בתשובה שכתב הוא לדעת ר"ח אלא הא איכא למידק אדברי הש"ך שאין ענין דעת המחמירין שהביא רמ"א כאן לדברי ר"ח כלל דהא בלא"ה צריכין אנו להבין אמאי דקיי"ל בנמצא על שפת הספל ותוך הספל דטמאה הא קיי"ל דתולין במכה והכא כיון דנמצא תוך הספל מסתמא מכה יש לה במקום מ"ר דהא א"א לדם המקור לצאת עם מ"ר לפרש"י וכה"ג לפירוש תוס' מדאתו עם מ"ר מסתמא ממקום מ"ר הוא ואם כן אף בשנמצא על שפת הספל נתלי באותה מכה או נימא דמשוירי דם התמצית הוא מה שיצא עם מ"ר ולזה י"ל דהיינו טעמא דחיישינן דלמא כל הדם יצא בתר דתמו מיא ומה שנמצא נמי בתוך הספל חיישינן דלמא מן שפת הספל ירד לתוך הספל אבל כשלא נמצא כלל על שפת הספל אמרינן דאי איתא בתר דתמו מיא אתיא איך אפשר שירד הכל לתוך הספל ולא ימצא בשפת הספל כלל אך כ"ז ביושבת על שפת הספל ונמצא דם על שפת הספל ותוך הספל אז חיישינן דדלמא לבתר דתמו מיא אתיא ומן שפת הספל ירד לתוך הספל אבל אם היתה יושבת על שפת הספל נמצא דם תוך הספל גרידא וע"י בדיקת עד מצאה גם כן דם אז יש לטהרה דהא ממה שנמצא תוך הספל ולא על שפת הספל מוכח דמכה יש לה דאם איתא דבתר דתמו מיא אתיא על שפת הספל בעי לאשכוחי א"ו דמכה יש לה ואם כן מה שנמצא על ידי בדיקת עד יש לתלות במכה זו ולטהרה אף לשיטת ר"ח אבל דעת היש מחמירין שהביא רמ"א כאן ס"ל דאף בכה"ג טמאה והכי מוכח מדברי הג"מ והמרדכי בשם מוהר"ם דהא עובדא דהתם היה שמצאה בתוך מ"ר וגם על עד שבדקה בו כמבואר שם וע"כ מיירי שהיתה יושבת על שפת הספל ונמצא דם רק בתוך הספל דאלת"ה אלא דמיירי ביושבת על הספל ולא על שפת הספל ק' מאי איריא שמצאה בבדיקת עד דהא אפילו לא מצאה כלל בבדיקת עד אלא במ"ר לחוד נמי לדעת המרדכי טמאה דהא ס"ל דביושבת לא פליג ר"י על ר"מ וכי היכי דלר"מ חיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתיא דם ה"נ לר"י א"ו מדלא כתב המרדכי לאסור רק ע"י שנמצא דם בבדיקת עד ע"כ מיירי בכה"ג שהיתה עושה צרכיה על שפת הספל ולא נמצא כ"א בתוך הספל ואפ"ה כיון שמצאה גם ע"י בדיקת עד אסורה ולא אמרינן דמתמצית מ"ר הוא וכן מוכח בב"ח דמיירי המרדכי בכה"ג שהיתה יושבת על שפת הספל ונמצא דם תוך הספל לחוד שכתב דאילו לא נמצא בבדיקת עד דטהורה דלא גרע מדם ממש שנמצא תוך מ"ר והיינו דוקא כה"ג ובאמת הוא חידוש דין ול"ד כלל להא דנמצא על שפת הספל ותוך הספל: ואני תמה מאד על הש"ך שכתב וז"ל וא"ל דהכא נמי ביושבת ומקלחת אפילו הכא כשנמצא גם על העד טמאה דהא אפילו ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בשפת הספל ותוך הספל טמאה כ"ש כשנמצא תוך הספל ועל עד עכ"ד ולא ידענא מאי קאמר דע"כ מיירי המרדכי ביושבת על שפת הספל ולא נמצא כי אם בתוך הספל כמש"ל ואם כן מה כ"ש הוא דבשלמא בנמצא על

שפת הספל ותוך הספל י"ל דדם אתא בתר דתמו מיא ומן שפת הספל בא לתוך הספל משא"כ ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל לחוד רק שע"י בדיקת עד מצאה דם דע"כ מוכח דמכה יש לה ומסתבר לטהר ובאמת לפי תי' ב' של ב"י והסכים עמו בד"מ שכתב דמרדכי לאו מטעם קרטין אסר אלא מטעם דם ממש שנמצא ע"י בדיקת עד לא מוכח כלל מדברי המרדכי דמיירי בהכי וי"ל דלא מיירי אלא ביושבת על הספל ולא על שפת הספל ומה שהצריך לאסרה ע"י מה שמצאה דם בבדיקת עד משום דאי לאו שמצאה בבדיקת עד היה תולה הקרטין הנ"ל בכליות אבל לתי' ראשון של הב"י מוכח שפיר דמיירי ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל וצ"ע היטב: גם מה שכתב ב"י דרא"ש ס"ל דתלינן הדם שנמצא על ידי בדיקת עד שמשוירי דם מ"ר הם לא מוכח מידי דרא"ש לא קאמר אלא בנמצא על שפת הספל דאפילו אי נימא בתר דתמו מיא אתא מ"מ מטהר ר"י כיון דאיכא חזא למעליותא דיושבת ובאים עם מ"ר אבל בנמצא על עד י"ל דאף הרא"ש מודה וכבר הרגיש הש"ך בזה וכמו שרשום בקיצור בהגהות רמ"א (שוב ראיתי בשו"ת פ"מ חי"ד סי' א' שהשיג על הב"י בזה וכמ"ש דאין ראייה דס"ל להרא"ש הכי וכתב להגיה בב"י יע"ש) וצ"ל לדעת המחמירין אלו דאע"ג דבעלמא קיי"ל דתולה במכה הכא שאני משום דאין כאן מכה מבוררת אלא משום דאין דרך דם המקור לצאת עם מ"ר א"כ די לנו להקל אלא ביוצא עם מ"ר ממש אבל בנמצא אח"כ לא תלינן במכה וצ"ע: ובשו"ת פמ"א סי' הנ"ל הרבה להשיב על ר"ח ועלה בדמיונו לדחות דברי ר"ח אשר כל דבריו דברי קבלה וכבר שקל למטרפסי' באותה תשובה שם שכתב דזקנה אין לה כתם וטעה בדבר שתינוקות של ב"ר יודעים דאין חילוק בין זקנה לילדה וכך שנינו נשים שאמרו חכמים דיין שעתן כתמן כראייתן וזקנה תולה בילדה אבל לטהר כתמה מכל וכל טעותא רבה הוא דלא אשתכח כוותיה: נחזור לנ"ד דמה שנמצאו הקרטין במ"ר אין להקל משום זה אף מה שנמצא בלא מ"ר וכמ"ש"ל ואפילו אי איכא נמי כאב בכליות יש לפקפק דאולי אין דרך לצאת מן הכליות לבה"ח כי אם ע"י מ"ר ובלא"ה פקפק שם בתשובת ח"צ דאין לדמות כאב למכה והר"ן לא אמרה אלא לסניף בעלמא ודווקא בבא עם מ"ר ואפילו אי נימא דבנ"ד יש לדמות כאב למכה דכיון שראייתה משונה משאר ראיות וכבר העמידו הרופאים שכן דרך להוליד כמין חול וחצץ אדום בכליות אך כ"ז בבא עם מ"ר שכן דרכו לצאת וכנז"ל: ובשו"ת עה"ג סי' כ"ב כתב להתיר מחמת אמירת הרופאים שטיפים הללו דרכן לבוא מן הצדדים מחמת הגידים הקטנים המושפעים בדם והגאון בח"צ סי' הנ"ל דחה בשתי ידים דאין לסמוך על אמירת הרופא בלי שום אמתלא והוכחה לדבריו ובאמת אף שהדין עם הגאון ח"צ שאין לסמוך על אמירת הרופא שאמר מאומד דעתו בלי שום הוכחה מ"מ להא מיהא מהני אמירתו למעבד ספקא אולי מן הצדדים הם באים כיון שהוא דבר מועט איכא למיתלי ולומר מן הצדדים הם באים אע"ג דוודאי לא הוה שגם מן המקור אפשר לצאת כה"ג מ"מ גם מן הצדדים אפשר למיתלי וראיה לזה ממה שכתב הב"ח בסי' קפ"ג שכתב הא דאמר ר"ז בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל סופרות ז' נקיים הקשו הראשונים ז"ל דמאי רבותא דטיפת דם כחרדל דהא מה"ת מטמא בכ"ש ע"ז כתב הב"ח ז"ל ולפע"ד נכון דבפ' יוצא דופן דף מ"א אמר ר"י מקור שהזיע כב' טיפי מרגליות טמאה ודוקא תרתי אבל חזא מעלמא אתי פירוש מן הצדדים וזה יאמר

כאן דהחמירו בנות ישראל אפי' טיפת דם אחת כחרדל אע"פ שאינה כי אם טיפה אחת לא תלינן דמצדדים אתיא עכ"ל הרי שע"פ הדין היה אפשר למיתלי טיפה אחת במן הצדדים וכדאמרין במקור שהזיע אלא דמצד חומרא דר"ז מחמרינן י"ל דווקא היכא דאיכא חד ספקא אבל בדאיכא עוד ספקא מטהרינן וכיון שכן אומרים בטיפה אחת דתלינן מן התורה דמן הצדדים הוא מכ"ש בקרטין קרטין אלו דמשהו בעלמא הוא ומדברי הגאון בשב"י סי' הנ"ל נעלם כ"ז יע"ש שרצה לומר דמן התורה אין האשה טמאה בטיפת דם כחרדל מלבד שהשיגו החכמים הגאון מהרשש"ך והגאון מוהר"י עליו מדברי רש"י דף מ"ב נעלם ממנו ג"כ דברי רש"י בד' י"ד ע"ב שכתב בהדיא וז"ל אפי' כעין חרדל או פחות מכן ע"כ וכן מוכח בסוגי' בר"פ המפלת א"ה לא יסתור בזיבה יע"ש וע"פ דברי הב"ח נ"ל לתרץ הראב"ד שהביא הרא"ש ז"ל בפרק התינוקות וז"ל שם הראב"ד ז"ל כתב דהאידינא ליכא שריותא דבדיקת שפופרת דאפילו ידוע שבאה מן הצדדים הרי גזרו על בנות ישראל כל רואה טיפת דם כחרדל יושבת ז' נקיים ע"כ והם דברים תמוהים דאנה רמוזה גזרה זו בדברי ר"ז וכמו שהשיג עליו הרא"ש ז"ל דר"ז לא אמר אלא בסתם ראייה אבל בידוע שבא מן הצדדים לא החמירו ולפי דברי הב"ח נכונים דברי הראב"ד דס"ל דבטיפת דם כחרדל איכא למיתלי טפי במן הצדדים אתיא מלומר שהוא ממקור דהא מהאי טעמא מטהרינן בטיפה א' בפ' יוצא דופן במקור שהזיע אלמא דאיכא למיתלי טפי דבר מועט כהאי במן הצדדים מלומר שהוא מן המקור ואפ"ה החמירו בנות ישראל על עצמן מש"ה ס"ל להראב"ד ז"ל דה"ה בודאי דאתא מן הצדדים החמירו על עצמן אבל הרא"ש השיג עליו דנהי דהחמירו על עצמן היינו בסתמא אפילו היכא דאיכא למיתלי טפי במן הצדדים אבל בידוע שהוא מן הצדדים לא וכ"כ הר"ן בתשובה שם על דברי הראב"ד הנ"ל וז"ל אע"פ שגזרו בנות ישראל על כל הדם היינו לפי שאינו ידוע מאיזה מקום בא הדם אם מן המקור אם מן הצדדים אבל היכא דאתי ודאי מן הצדדים טהורה עכ"ד וכוונתו דאף דהחמירו על עצמן היינו בסתמא דאע"ג דאיכא למיתלי טפי במן הצדדים כיון שהוא דבר מועט אפ"ה החמירו על עצמן דאלת"ה מאי חומרא שייך בזה שכך הוא מן הדין להחמיר בספקא א"ו כדאמרן וא"כ לפ"ז דדבר מועט איכא למיתלי טפי במן הצדדים דאתיא ולא מן המקור אפי' אי נימא דמצד החומרא דר"ז דיש לטמא כ"ז בחזק ספקא אבל אי איכא נמי ספקא דשמא לא נימוח ודאי שפיר דמי למיעבד ס"ס ספק מן הצדדים או מן המקור ואת"ל מן המקור שמא לא נימוח וקרטין קרטין הללו ע"פ הרוב א"א לנסותן אם נימוח או לאו שנאבדו במשמוש הידים ואע"ג דש"ך סימן קפ"ז מפקפק על ס"ס זו שכ' רמ"א שם כה"ג משום דשם חד הוא מ"מ בנ"ד דאיכא למיתלי טפי במן הצדדים ואינו אלא מצד חומרא שהחמירו על עצמן איכא למימר דלא החמירו אלא בחזק ספקא דהיינו דם ממש אבל בכה"ג לא החמירו דעכ"פ רובא להתירא הוא ואע"ג דמפלת כמין קליפות כמין שערות וכמין עפר בעי בדיקה י"ל דהתם מיירי בידוע שבאו מן המקור וכלישנא דש"ס המפלת כו' דזה שייך במקור ועו"ל שאני התם דאפשר למבדקה ולא סמכינן על ס"ס היכא דאיכא לברורי מה שא"כ בנ"ד אע"ג דבעלמא איכא למימר דהך ספק דשמא מן הצדדים לאו ספקא כיון דרוב הדם מן המקור כמ"ש בט"ז סי' ק"ץ סק"ב מ"מ בכה"ג דמשהו בעלמא הוא איכא למיתלי טפי במן הצדדים כנז"ל ועיין בסוגיא דרואה כתם דנ"ב ע"ב ובתוס' שם בד"ה שלש גריסין

דמוכה מדבריהם שאין דרך של אשה לראות מן המקור פחות מכגריס וכתבתי בחדושי הגמרא ואין להאריך בזה דעכ"פ בנ"ד שהם קרטין קטנים דאפי' טיפה אחת ליתא יש לתלותו דאתיא מן הצדדים וכה"ג כתב בתשובת ב"י סי' קט"ז ועוד יש לצרף לזה לצדד להתירא ולעשות ס"ס שמא מן הצדדים ושמא מן המקור ואת"ל מן המקור שמא דם טהור הוא שאף במקור איכא דם טהור דהא דמים בלבד הם טמאים אבל שאר דמים טהורים ולא כל אדום טמא ולא כל השחור טמא אלא מה שאמרו חכמים וכ"כ בתשובת ב"י שם ואע"ג דהך ספקא שמא דם טהור הוא ספק חסרון ידיעה מ"מ בכה"ג שהוא חסרון ידיעה לכל העולם שהרי אפי' בימי חכמי הש"ס היו נמנעין לראות דם משום חסרון הבקיאות מכ"ש בזה"ז ובחסרון שהוא חסרון ידיעה לכל העולם כתב הט"ז ב"ד סי' צ"ח דמיקרי ס"ס (מיהו בהא דקיי"ל גבי ספק צבע וספק דם דטמאה וכ"כ המ"מ כיון דאפשר לברורי מש"ה טמאה וכתב במנ"י אע"ג דהאידינא אין בקיאים מ"מ מיקרי ספק מחסרון חכמה דלא הוי ספק מוכח אע"ג דכ"ע אין בקיאים אפ"ה לא הוי ספק מיהו י"ל דש"ה דאם כן עקרת כל דיני כתמים מש"ה החמירו בזה ודוק) וראיתי בס' ב"ש בס' קנ"ה שחולק על הט"ז בדין זה וכתב להוכיח דלא מיקרי ספק אפילו בכה"ג דאל"כ למה כתבו תוספות במכילתין דף נ"ב דמשהגיעה לכלל שנותיה לא תמאן בזמן הזה דאע"ג דלא בעל משום דאין בקיאים לבדוק כל גופה וק' הא היכא דלא בעל לא הוי אלא מדרבנן ואי ס"ד דמקרי ספק היכא שהוא חסרון ידיעה לכל העולם נימא דהוא ספק מדרבנן להקל א"ו אע"ג שהוא חסרון ידיעה לכל העולם לא מיקרי ספק עכ"ד ויש לדחות דאע"ג דקיי"ל ספק דרבנן להקל מ"מ היכא דאיתחזק איסורא לא אמרינן אפי' בספק דרבנן להקל הכא נמי כ"ז שלא מיאנה היא בחזקת א"א מדרבנן וע"י ספק מיאון אתה בא להוציאה מחזקה זו מש"ה לא אמרינן בהא סד"ר לקולא וכן כתבתי בחדושי הגמרא נמצא דזה שפיר מקרי ס"ס ספק מן המקור או מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא דם טהור הוא ועיין בס' תבואת שור ל"ד סי' ל"ח שכתב להקל גבי ריאה שאינה שחורה כדיו אע"ג דבגדה מחמרינן היינו משום דאיסור כרת הוא ותו דלפעמים מסור הוא לנשים רק היכא דשחור כזפת יש להחמיר אבל בדיחה מזה יש להקל ע"ש מה שכתב לחלק בין איסור כרת לאיסור לאו עיין בתה"ד סי' מה שכתב בזה אם יש לחלק בהכי ומה שכתב עוד דדם נדה מסור לנשים ז"א דלעולם לא היה דבר זה מסור לנשים ומה שהחמירו עתה לפי שכבר נתמעטו הלבבות בימי אמוראים שלא ידעו להפליא בין דם לדם וכ"כ בתשובת ח"צ סי' מ"ו וז"ל ועל כיוצא בזה נאמר עדות מסורה לב"ד ואין בנות ישראל מורות לעצמן אלא חכם עכ"פ ספקא מיהו הוי אם דם טהור או דם טמא הוא ובהצטרף נמי הך ספקא דלמא מן הצדדים הוא מקרי שפיר ס"ס ובהא ל"ק קו' הש"ך דמאי ס"ס הוא דהא שם ספקא חד הוא דמה לי אם הוא מן הצדדים או מן המקור ודם טהור שם ספקא חד הוא דז"א דספק אחד מתיר יותר מחברו דאם נימא דאם הוא מן הצדדים אז הדם עצמו טהור מה שאין כן אי נימא ממקור הוא אפי' דדם טהור הוא מ"מ הדם עצמו טמא הוא דקיי"ל מקור מקומו טמא הוא אפילו פחות מרביעית כמ"ש התוס' במכילתין דף ט"ז וכ"כ אלי הגאון מוהרצ"ה שהיה אב"ד דק"ק ה"ש: וא"ל דהך ספקא דשמא דם טהור הוא לאו ספקא מקרי דרוב דמים שבמקור דם טמא הוא הא ליתא דכבר כתבתי לעיל בחדושי סימן קפ"ח דהראב"ד בס' בעה"נ סבירא ליה הכי דרוב

דמים טמאים הם ותלינן מן הסתם שהוא דם טמא ואפי' להקל סמכינן אהא ומביאה ראייה
מהא דאמרינן במכילתין דף כ"א קשתה ב' ולשלישי הפילה ואינו ידוע מה הפילה וכו'
דר"י ס"ל א"א לפתיחת קבר בלא דם מש"ה מביאה קרבן ונאכל וקשיא דאמאי מביאה
קרבן ונאכל דנהי דא"א לפתיחת קבר בלא דם מ"מ דלמא דם טהור הוא א"ו דרוב דמים
באשה טמאים והרז"ה בהשגות השיג עליו דהכי קאמר א"א לפתיחת קבר בלא דם טמא
אבל לעולם רוב דמים באשה טהורים ומביא ראיות להיפך דלא אמרינן דרוב דם באשה
טמאים יע"ש ועמ"ש בסי' קפ"ח וא"כ לא מבעיא לדעת הרז"ה דס"ס מעליא הוא אלא
אפי' לדעת הראב"ד דס"ל דרוב דמים מן המקור טמאים מ"מ י"ל דס"ס מעליא הוא ואף
ע"ג שכ' הש"ך ב"ד סי' נ"ג ס"ק י"ד בשם הב"ח וז"ל כל מה דמכשרינן מטעם ס"ס
היינו היכא דאיסור והיתר שוין אבל היכא דאיכא למיתלי לאיסור טפי מבהיתר תלינן
לחומרא ע"כ כבר כתבתי בחדושי סי' קפ"ג ובסי' קפ"ז דליתא להאי כללא והבאתי
ראיה מן התוס' במכילתין דף י"ח ד"ה שליא בבית ועוד ראיות כמו שהארכתי שם: ותו
יש ראייה להביא דלא כדברי הש"ך מסוגיא דידן ריש פ' האשה דהא מסקינן הכא דתניא
כוותיה דר"י דכי א"ר מאיר בחד ספקא אבל בס"ס לא אמר וא"כ הא חזינן דלר"מ דס"ל
באשה שעשתה צרכיה דטמאה ומסקינן לעיל דף י"ד ע"ב דר"מ משום נדה מטמא לה
ולא משום כתם אלמא דס"ל לר"מ דאיכא למיתלי טפי דהדור מ"ר למקור מדנימא
דמכהיש מש"ה משוי לה לכודאי נדה ואפ"ה אית ליה היכא דאיכא נמי עוד ספיקא שמא
מן האיש הוא דטהורה לגמרי אלמא אע"ג דאין ספיקות שקולין אפ"ה מקרי ס"ס ודוק
ותו איכא למימר דע"כ לא קאמר הראב"ד דרוב דמים טמאים אלא בדם ממש אבל בדם
משונה כי האי לא הוי רובא ואע"ג דבר"פ המפלת סבר ר"י לאוקמי פלוגתא דר"י ורבנן
במפלת חתיכה שהפילה ואינו יודע מה הפילה דר"י סבר זיל בתר רוב חתיכות ורוב
חתיכות של ד' מיני דמים הם ורבנן פליגי עליה וס"ל דלא אמרינן דרוב חתיכות של ד'
מיני דמים הם ואיתותב ר"י ומוקמי לה פלוגתייהו באוקימתא אחריתי וא"כ י"ל
דלמסקנא כ"ע ס"ל דאפי' בחתיכה אמרי' דרוב חתיכות של ד' מיני דמים הם אע"ג שהוא
משונה מ"מ י"ל דאדרבה איפכא מסתברא כיון דמעיקרא סבר ר"י לאוקמי פלוגתייהו
דפליגי ברוב חתיכות אם הם של ד' מיני דמים ולהך אוקימתא סברי רבנן דלא אמרינן
רוב חתיכות של ד' מיני דמים הם ומסתמא הילכתא כוותיה כרבנן אע"ג דלבסוף הדר
ביה י"ל דלכ"ע לא אמרי' דרוב חתיכות של ד' מיני דמים הם כיון שהוא משונה משאר
דם ושפיר הוי ס"ס מכ"ש בהצטרף כל הספקות יחד דהא דשמא מן הצדדים ושמא מן
המקור את"ל מן המקור שמא לא נמוח ואת"ל דנמוח שמא דם טהור הוא מכ"ש היכא
דאתיא שלא בהרגשה וכמו שהארכתי בזה בסימן קפ"ג ליישב דברי הט"ז בסי' ק"ץ
ס"ק כ"ט במה שהקשה עליו בתשובת שב"י: אמנם מה שכ' בתשובת שב"י להתיר היכא
דבאו הקרטין אלו עם הליחה לבנה דתלינן דראתה ע"י הרגשה של הלחה לבנה ולא היה
הרגשת דם והסכים עמו בתשו' שבו"י כבר השגתי עליו בתשו' א' שכתבתי בסי' קפ"ח
מסוגיא דר"פ הרואה ומחדושי הר"ן שם ועוד יש להקשות ע"ז מסוגיא זו דר"פ האשה
דס"ל לר"מ בעומדת טמאה ולפי מה דמסקינן בפ' כה"י דר"מ משום נדה מטמא לה אמאי
טמאה משום נדה דהא אפי' אי נימא דהדור מ"ר למקור מ"מ לא היה הרגשת דם אלא
הרגשת מ"ר דכיון דאתי דם עם המ"ר איכא למיתלי הרגשה במ"ר שהם רוב לסברת

תשובת שב"י אלא ודאי דליתא להאי סברא אלא דסוף סוף הרגשה הוא וגם על הר"ן בתשו' יש לתמוה שכ' דטעמא דר"מ דחייש דלמא הדור מ"ר למקור משום דר"מ לטעמא דחייש למעוטא דא"כ למה ר"מ מטמא משום נדה ודי אם היה מטמא משום כתם לא מבעיא לשיטת התוס' שכתבו בחולין דר"מ לא חייש למעוטא אלא מדרבנן דק' אלא לפי דעת התוס' שכתבו במקומות אחרים דאיכא למימר דר"מ מדאורייתא חייש לה מ"מ לא הוי אלא ספקא ואמאי מטמא לה משום ודאי נדה ועוד מה יענה הר"ן לר"ש דאית ליה נמי כר"מ ומחמיר טפי והיכן מצינו דר"ש אית ליה דחיישינן למעוטא ואדרבה מבואר בגמ' דיבמות דף ס"ז ע"א וע"ב דר"ש ס"ל דלא חייש למעוטא ואע"ג דלחד תירוצא בעי הש"ס למימר דס"ל לר"ש דחיישי' למעוטא לבסוף הדר ביה הש"ס ועוד לפי הר"ן תיקשי למאי דמשני התם דר"ש לא חייש למעוטא מדר"ש דהכא א"ו דליתא לדברי הר"ן ויש ליישב: אמנם היכא דאפשר לברורי ע"י מיעוך בצפורן ודאי יש לברר אלא שמדברי הרמ"א ס"ס קפ"ח משמע דלא מהני מה שממעך קצת אלא דצריך הכל בדיקה כמ"ש בסי' קפ"ח וזו דבר קשה הוא מאד ומה גם דאפי' אם נתמעך אכתי איכא ס"ס כמו שכתבתי לעיל ספק מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא ד"ט הוא אמנם מה שנראה מדברי הט"ז בעובדא דידיה שבאו הקרטין לאחר דם הוסת עם הדם שהוא כעין שרית מי בשר בזה קשה הדבר להקל דנראים הדברים שבאים מן מקור וטוב לפני אלהים ימלט מזה כנלע"ד גם יש לצרף לזה אם נמצא דם תוך מ"ר דהיינו באופן זה שכתבתי למעלה בשם חכם א' שכתב אשה חכמה ותקח הספל מתחתיה בעודה מקלחת בבלי דעת האשה המטלת מים וכמש"ל ואע"ג שכתבתי למעלה דאף בכה"ג איכא למיחש דלמא שותתת היא מ"מ הא לדעת הרמב"ם והרא"ש והר"ן ופסק כוותיהו המחבר להלכה לעולם טהורה אפי' בשותתת ואע"ג דאנן קי"ל כר"ח מ"מ יש לצרף לדעתם להנהו צדדי היתרא דלעיל ומה גם כשהוא בלא הרגשה ואע"ג כשנמצא ע"י בדיקת עד הוא סד"א וכמ"ש בפסקי מהרא"י סי' מ"ז דלמא ארגשה וסברה הרגשת עד הוא מ"מ אינה אלא ספקא ומה"ט היכא דאיכא למיתלי להתירא תלינן וכמו שהארכתי בזה בחדושי לסי' קפ"ג יע"ש: ובענין הרגשה הראני בני מוהר"מ מלתא דתמיה בשו"ת שב"י סי' ל"ו במה שכ' שם בשם הגאון מוהר"ג נר"ו וז"ל והנה לענין טומאת נדה לטמא שאר דברים מבואר דאינו מטמא אף שהדם בפנינו דהוי טומאה בלועה וכן מבואר בש"ס דף מ"ב דפריך בירידה אמאי טמאה טומאה בלועה היא וכו' א"כ ע"כ בבשרה לא קאי רק לבעלה וכו' עכ"ל ובמח"כ טעה טעותא רבה דכולהו מכילתין מוכח דאין לחלק בין טהרות לבעלה גם לשון המשנה כך הוא כל הנשים מטמאות בביה"ח ולישנא דמטמאות לא שייך אלא לטהרות דאי לבעלה טמאים ה"ל לומר וכ"פ רש"י בריש מכילתין ובגמ' שם אימור כותלי בית הרחם העמידה והתם לטהרות מיירי ועוד כהנה רבות במכילתין דמיירי לטהרות ומה שמביא ראייה לדבריו מסוגיא דף מ"ב ליתא דהתם כשטבלה לראייתה דמשום ראייה אינה טמאה שכבר טבלה וליכא לטמויי אלא משום מגע דם שבביה"ח בהא קאמרינן דמגע בית הסתרים היא וטהורה אבל ברואה אין חילוק דאפי' טהרות היא מטמאה אפי' בעודה בביה"ח ופשוט הוא אלא מה שיש לדקדק בהא דכ' הרמ"א לעיל סי' קפ"ז דאפילו באין לה וסת קבוע והוא ספק אם הדם בא מן המקור או מן הצדדים תלינן במכה מכח ס"ס ספק מן הצדדים וכו' אבל אם ידוע שבא מן המקור

וכו' מוכח מדבריו דכל זמן שלא ידעין בודאי שבא מן המקור יש לספק שמא מן הצדדים וקשה דא"כ איך מצאנו ידיו ורגליו בסוגיא דף י"ד ע"א בהא ששנינו נמצא על שלו טמאים וחייבים בקרבן נמצא על שלה וכו' ומקשה הש"ס וניחוש דלמא דם מאכולת הוא ופירש"י ואמאי טמאין ודאי וכו' ואי ס"ד דהיכא דלא ידעין בודאי שהוא מן המקור איכא לספוקי שמא מן הצדדים הוא ואמאי תני במתני' חייבים בקרבן איך אפשר לחייבה בקרבן דלמא מן הצדדים הוא וא"ל דה"נ מיירי בידוע שהוא מן המקור דז"א דא"כ מאי מק' וליחוש דלמא דם מאכולת הוא ותו דבידוע שהוא מן המקור וע"כ שיודעת בודאי שנפתח מקורה וכה"ג תו אין לחלק בין נמצא על שלו או על שלה ובשלמא לדעת המרדכי שכ' באשה שיש לה וסת תלינן דמן הצדדים לק"מ דאמאי חייבים בקרבן דהא מתני' מיירי באשה שיש לה וסת וכמו שהק' בתשו' אמ"ו שב"י דזה לק"מ דהמרדכי לא אמר אלא ביש לה וסת ושימשה שלא בשעת וסתה דסמכינן אהא דאין אורח בא אלא בזמנו אבל מתני' דהכא הא מיירי בסמוך לוסתה וכדאוקמינן בלא"ה בפ"ב דשבועות מתני' דהכא דמיירי בסמוך לוסתה וכמ"ש לעיל סי' קפ"ז ועוד כתבתי שם לתרץ בגוונא אחריתי קושית שב"י על המרדכי אבל לדעת הרמ"א קשה דאיהו כתב דאפי' באין לה וסת איכא לספק שהוא מן הצדדים קשיא וליכא לתרץ דודאי ע"פ הרוב אינו בא מן הצדדים ומש"ה חייבים בקרבן דאיכא למיתלי ברובא וכמ"ש התוס' דף ס' ע"ב ד"ה אימא שמש עכבי' וכו' מש"ה כי ליכא מכה חייבים בקרבן משא"כ בהצטרף נמי דיש לה מכה מצטרפינן הך מעוטא דמן הצדדים לספיקא דמן המכה אתיא ודלא כדעת הש"ך שכ' דא"א למעבד ס"ס אלא היכא דא"ה שוין וכמ"ש"ל דז"א דכל זה ניחא אלו היה בלא"ה פלגא ופלגא כמו במכה שמוציאה דם דאיכא לספוקי שמא מן המקור ושמא מן המכה יש לצרף המיעוט דמן הצדדים להך פלגא דמן המכה והוי רובא להתירא וכמ"ש לעיל סי' קפ"ג וסי' קפ"ז אבל במכה שא"י אם מוציאה דם דליכא כאן מחצה על מחצה שהרי המקור ודאי מוציאה דם והמכה א"י אם מוציאה ובהצטרף נמי הך מעוטא דמן הצדדים עדיין ליכא רובא להתירא וע"כ דס"ל להרמ"א דהך ספקא דשמא מן הצדדים הוא ספק השקול ובהצטרף המכה הוי רובא להתירא קשיא מסוגיא זו.

ותו קשיא בנמצא לא"ז דטמאין מספק הא ס"ס הוא שמא מן הצדדים ואת"ל מן המקור שמא לא בא אלא לאחר תשמיש ובפרטות קשיא למ"ש לעיל בשם הב"ח דבראיה מועטת איכא למיתלי במן הצדדים וכמו שהוכיח מר"פ המפלת ומוכח שם דאיכא למיתלי טפי במן הצדדים ממה דנתלה במקור דהא מה"ט אמרינן התם דחדא טפה אינה טמאה דאימור מן הצדדים הוא ובודאי דמספקא לא מטהרינן לה אלא משום דראיה מועטת הוא דרובא מן הצדדים א"כ מתני' דמיירי נמי אפי' בראיה מועטת דהא מקשה וניחוש דלמא דם מאכולת הוא ובראיה יותר מן כגריס ודאי דליכא לספוקי במאכולת ועיין מ"ש לעיל סי' ק"ץ מזה וצ"ל הא דמקשה הש"ס בפשיטות וניחוש דלמא דם מאכולת ולא ניחא ליה לאוקמי ביתר מן גריס מיירי מתני' וע"כ משום דסתמא קתני דמשמע כל שהוא נמצא דם אפי' דבר מועט ולפי דעת הב"ח הא ע"כ לא מיירי מתניתין אפי' כ"ש דא"כ ניתלי בצדדים ולא מחייב קרבן א"ו דמתניתין נחת לשעורא ואם כן דלמא מיירי נמי מתניתין ביתר מגריס וצ"ע ועיין מ"ש בזה בסיומן קפ"ז: קצא (א) על שפת הספל.

כ' בש"ך ס"ק ב' וק"ו אם שותת תוך הספל עכ"ל ר"ל דלא מבעיא אם שותת מתחלה לתוך הספל דאיכא למיחש הואיל ומ"ר מרובים ודחק ליה עלמא והדרו מ"ר למקור אלא אפי' שאינה שותתת אלא לבסוף על שפת הספל ומעיקרא היתה מקלחת רק לבסוף שנתמעטו מ"ר עד שאינן יוצאים בזינוק אפ"ה חיישינן דלמא בתר דתמו מיא אתא דם כיון דאיכא תרתי לריעותא דעומדת ושותתת לבסוף וכ"כ הב"ח על הטור והפרישה כתב דהרבנותא היא דאם היתה שותתת על שפת הספל ונמצא דם תוך הספל לחוד אפ"ה טמאה אע"ג דאלו היתה מקלחת ויושבת על שפת הספל ונמצא דם תוך הספל לחוד טהורה אבל בשותתת ועומדת לעולם טמאה ודברי המנ"י על הש"ך לא ידעתי כוונתו: (ב) וי"א דאפילו ביושבת.

כתב בש"ך דכן מוכח ברש"י ונעלם ממנו דברי המרדכי שכתב להדיא דדעת רש"י אינו כן אלא הא דמסיק דאף לכתחלה קאי נמי ארישא דמתניתין וכבר הרגיש בזה בשו"ת פמ"א ח"א סי' י"ב ומה שהשיג על הב"י שכתב לחלק בין טהרות לבעלה דכתב דאע"ג דמסקינן דר"י לכתחלה קאמר היינו לטהרות אבל לבעלה מחמרינן טפי דז"א אלא דכי היכי דלטהרות לכתחלה אסור ה"ה לבעלה עכ"ד ובאמת שדברי הב"י צ"ע שכתב וז"ל אע"ג דלענין בדיקה מחמרינן לטהרות טפי מלבעלה כדמשמע בפ"ק דנדה שאני התם דמשום גזרת מעל"ע לא שייכי אלא בטהרות מפני כך הוצרכו בדיקה להם אע"ג דלבעלה ל"צ אבל בענין זה יש להחמיר לבעלה דהוי איסור כרת יותר מלטהרות דלית בהו איסור כרת עכ"ל וק' מ"ש דגזרת מעל"ע לא שייכי אלא לטהרות הא גם לבעלה שייך גזרת מעל"ע לענין מקולקלת למנינה דלא ידעינן מתי יתחילו פתחי נדה ואפ"ה לא גזרו לבעלה כלום דקיי"ל דהרואה דם אינה מקולקלת למנינה ומתחילין פתחי נדותה מיום שראתה ול"ח שמא ראתה אתמול וכותלי בית הרחם העמידה אע"ג דלטהרות חיישינן להכי אלמא דהחמירו בטהרות טפי והנכון בזה כדברי המע"מ (וכ"כ בפרישה סי' ק"צ סעיף מ"ד) שכתב על דברי הב"י דבלאו האי טעמא דגזרת מעל"ע לא שייכי אלא בטהרות יש לחלק דשאני לענין בדיקה דהחמירו טפי בטהרות דקיל הוא שהקילו לענין בדיקה שלא יהא לבו נוקפו ופורש בזה מיושב נמי שלא החמירו לענין מקולקלת למנינה דבהא נמי שייך לבו נוקפו שאם יראה דמטמאינן למפרע לענין מקולקלת למנינה לבעלה וכ"מ סוגיא שבדף ג' ע"ב דאמרינן דטעמא דשמא משום ביטול פ"ו והלל מפ"ו מי קאמינא לטהרות הוא דקא אמינא מבואר דאלו אמרו דתהוי מקולקלת למנינה לבעלה ודאי דאיכא למיחש לביטול פ"ו וק"ל: אך דברי הש"ך מגומגמים שכתב דשוה טהרות עם לבעלה דלענין זה דלכתחלה אסורה הן לטהרות והן לבעלה ובדיעבד מותר משום דבש"ס משמע דר"י גבי עד שאינו בדוק מטמא משום כתם ובש"ס מדמה האשה שעושה צרכיה לעד שאינו בדוק ק' הא אכתי ל"ד עד שאינו בדוק להעושה צרכיה ועמדה וראתה דאלו בעד שאינו בדוק אפי' בדיעבד טמא אלא דתולין לא אוכלין ולא שורפין והכא אינה לכתחלה וכבר הרגיש בזה גם בפמ"א: ועיין במהרש"א דף י"ד במכילתין שהקשה דלא ה"ל לומר לשיטת ר"ח דאי מהתם ה"א דיעבד וכו' דהא למאי דמטמא ר"י משום כתם הוא אפי' דיעבד ותי' דקאמר האי לישנא לשנויי נמי למאי דקס"ד דלא טימא ר"מ אלא משום כתם דהשתא ע"כ ר"י לגמרי מטהר עכ"ד מבואר דבכתם אפי' דיעבד טמא אלא שלפי תי' המהרש"א לק"מ דהא דאמר אי מרישא ה"א דיעבד היינו דרצה נמי

לתרץ למאי דס"ד בפ' כה"י אבל לפי המסקנא דהתם דר"מ משום נדה ס"ל י"ל דר"י לא טיהר אלא משום נדה אבל מטמא משום כתם ובסיפא מטהר לגמרי ומעתה לבעלה ולטהרות שוין הן ועיין בתה"א דף קפ"ג ע"א שכתב גם כן דיש להחמיר בבעלה טפי מלטהרות ועיין במ"מ פ"ט דהלכות א"ב דין ל"ו שכתב גם כן לדעת הרמב"ם דיש להחמיר לטהרות טפי מן לבעלה וכן מוכח בגמ' דף ס"ג ע"ב דקאמר צריכא דאי אשמעינן הא ה"א לטהרות יע"ש ובמ"מ פ"ט ד"ד כתב לחד תי' דס"ל להרמב"ם דיש להחמיר לבעלה טפי מלטהרות ע"ש הביאו ב"י סי' קפ"ט ד"ה עוברת וכו' מיהו י"ל דה"ק דהתם לטהרות איתמר ובדיעבד דזה לא שייך לבעלה אבל לכתחלה הכא והכא חוששין וע"ל סי' קצ"ח לענין חציצה וטבילה דמחמרי' טפי לטהרות מלבעלה: (ג) טהורה בכל ענין.

ומשמע דהיינו בנמצא תוך הספל על המים כדאיתא בש"ס עכ"ל הש"ך ס"ק ו' נראה כוונתו בעומדת ומזנקת ונמצא על שפת הספל דלא מהני ס"ס ומכ"ש דלא מהני בשותתת לגמרי ועומדת אמנם אין לו הכרח ואין בסוגיא שום זכר מזה ונראה דהוכיח כן מכח קו' הב"ח דק' ליה מאי מק' הש"ס ור"י השתא בחד ספקא מטהר בס"ס מבעיא דלמא איצטריך לאשמעינן בס"ס דמטהרים אפילו בעומדת ושותתת א"ו דהמק' הוכיח מדתני מתני' איש ואשה שעשו וכו' ונמצא דם על המים דמיירי במקלחת ונמצא תוך הספל מש"ה תני במתניתין על המים להורות זה דמיירי שנמצא תוך הספל מש"ה מק' שפיר אלא שהטור לא ס"ל דאל"כ למאי הלכתא כתב האי דינא דאיש ואשה שעשו צרכיהן וכמ"ש הב"י והב"ח ואין לתרץ קו' הב"ח דמ"מ מק' שפיר השתא בחד ספקא וכו' ואי דרצה לאשמעינן בעומדת ושותתת דמטהר ר"י בס"ס גם זה לא צריכא דהשתא לר"מ דמטמא בח"ס ואפ"ה מטהר בס"ס אפי' בעומדת ושותתת וע"כ דס"ס הוי כמו תרתי לטיבותא כ"ש ר"י דמטהר בח"ס כיון דאיכא חדא לטיבותא פשיטא דמטהר בס"ס דהוא כמו תרתי לטיבותא ואם כן מה צריך לאשמעינן לר"י הא ליתא דמכל מקום צריך לאשמעינן דאיש ואשה מקרי ס"ס דה"א דהך ספק שמא מאיש כמו דליתא דמי' כמו דס"ל לר"ש שחזקת דמים מן האשה: (ד) וכ"ז אם נמצא דם במקרה וכו' אפילו מצאה דם אחר הטלת מ"ר.

בתשובת צ"צ סי' צ"ב כתב וז"ל כללא דמלתא לפי הסכמת האחרונים אין להתיר אלא ברגילה למצוא דם תוך מ"ר בתוך הספל וכואב כשהיא מטלת מים אז יש להתיר אפי' ביוצאת דם גם אחר הטלת מ"ר על העד שבודקת בו משום דתלינן לומר דאותו דם שמוצאת על העד לאחר הטלתה הוא מתמצית הדם שמצאה תוך מ"ר דאותו שמצאה תוך מ"ר ודאי לאו דם המקור דאין דרך מקור לצאת עם מ"ר כדפירשתי א"נ בשלא מצאה דם תוך מ"ר תוך הספל אלא שכואב לה הרבה בשעת הטלת מ"ר ממש והיא בודקת קודם הטלת מ"ר ונמצאה נקי' ואחר כך מכנסת מוך נקי מבפנים ומשתנת אבל אם אינה מרגשת כאב בשעת הטלתה ממש אין להתירה אף ע"פ כשמרגשת כאב קודם לכן ואחר כך עכ"ל ולא ידעתי מנ"ל הא להחמיר חומרות האלו ולפענ"ד נראה דאפי' לא מצאה כלל תוך מ"ר אלא מיד אחר הטלת מ"ר מצאה דם ולא היה לה כאב בשעת הטלת מ"ר אלא לאחר הטלת מ"ר היה לה כאב ואז מצאה דם טהורה ע"י בדיקה שכתב רמ"א כיון שמצאה סמוך למ"ר וע"י הכאב ומ"ש הרמ"א ז"ל וז"ל אבל אשה שרגילה

לראות דם במ"ר ומרגשת כאב בשעה שמטלת מים וכו' דמשמע לכאורה דבעינן דוקא כאב בשעת הטלת מ"ר היינו היכא שראתה תוך מ"ר בעינן לכאב נמי בשעת הטלתה אבל היכא שלא ראתה דם אלא אחר הטלת מ"ר סגיא בכאב שאחר הטלת מ"ר ומש"ה כתב הרמ"א בסיפא וז"ל ואפי' מצאה דם אחר הטלת מ"ר כשמקנחת עצמה טהורה דמאחר דמרגשת כאב ואינה מוצאת דם רק אחר הטלת מי רגלים ודאי דם המכה הוא ע"כ ולא התנה שצריך להיות דמרגשת כאב בשעת הטלת מי רגלים אלא כתב סתמא דמרגשת כאב ומכ"ש לפמ"ש הש"ך דלדעת מהרי"ו הך בדיקה מעליותא הוא ויש לסמוך עליה וכן מבואר בתשובת מהרי"ל סי' ר"ג שכתב וז"ל אמנם הר"י הלוי מטרפורט שלח לי בשם מוהר"מ ז"ל אע"פ שרוב פעמים אינן רואות הנשים כי אם לאחר השתן והשתן כואב לה אחר כך גם פעמים שאין שתן כואב לה אחר כך טמאה כו' משמע שאם תמיד רואה מחמת כאב טהורה אע"פ שאין כואב לה כי אם אחר הטלת מ"ר כיון דראייתה נמי הוא לאחר מ"ר וכן מוכח מדברי הגאון ח"צ סי' ע"ג ברואה סמוך להטלת מ"ר מהני כאב אע"ג דכאב אינה כמכה מ"מ בנ"ד שרואה תמיד סמוך להטלת מ"ר כאב כמכה ועם צירוף בדיקה שכתב הרמ"א מהני ועיין בתשובת א"ש סימן כ"ב שכתב דחולי הארי"ן ווינ"ד הוא מכה גמורה ע"כ נלע"ד דלא כדברי הצ"צ (ועיין בתשובת שבוי"י ח"ש סי' ע"ו שכתב להחמיר לכתחלה ולהיות מתון בדין זה וכתב צדדים להקל) ובלא"ה דברי התשובה הנ"ל מגומגם מאד דנראה כסותר עצמו ולא סוף דבריוכראש דבריו יע"ש וגם מ"ש עוד שם דמהרי"ל סמך שם להתיר משום שלא היה דם אדום אלא כהה כמוגלא וזו עיקר היתר של מהרי"ל עכ"ד והמעייין בדברי מהרי"ל יראה שלא כתב שם אלא לסניף וז"ל שם גם יש קצת ראייה דלאו מן המקור בא הואיל ואינו דומה למראית דם אלא מראה מוגלא הרי שלא כתב אלא לקצת ראייה ולא דעיקר ההיתר נשען על זה וכן מוכח הגהת רמ"א שכתב להתיר אפילו בדם ממש שרואה לאחר הטלת מ"ר: (ה) רק באשה שיש לה וסת.

כ' בש"ך ס"ק ז' ונראה דמיירי שאינה רואה בשום פעם דם כ"א בשעת צרכיה וכו' עכ"ד דברים אלו לא נתנו לאומרן דא"כ איך כ' מהרי"ל אכן אם יש לה עונה כדרך הנשים אפילו אין וסתה קבוע כגון שפחתה או שהותירה ג' או ד' ימים או שבוע וכו' רק שיהא לה עונה קבוע שרגילה להמתין לכל הפחות מסוף ראייה כך וכך ימים עכ"ל ממ"נ במאי מיירי אי מיירי שראתה פעמים שלא בשעת צרכיה א"כ הדרא קושיא לדוכתה דל"ל שיש לה קבוע ת"ל אפילו בלא עונה תשתרי דהא לא שייך דא"כ לעולם לא תהא טמאה דהא אפשר שתטמא כשתראה שלא בשעת עשיית צרכיה ואי דמיירי שאינה רואה תמיד כ"א בשעת עשיית צרכיה א"כ איך התיר מהרי"ל כשרואה פ"א שלא בעונה הקבוע לה דהא כיון דאשה זו דרכה בכך לראות דם נדתה מן המקור ע"י עשיית צרכיה דהא מה"ט מטהר לה שלא בשעת עונתה משום דתטמא כשראתה בעונתה הקבוע בימים הרגילה לרחק או לקרב וע"כ צ"ל שכך דרכה של אשה לראות דם המקור ע"י עשיית צרכיה וא"כ מה בכך ששינתה ראייתה וראתה בתוך ימי עונתה אטו אשה שיש לה וסת וראתה שלא בשעת וסתה נטהר אותה ואף זו כן דהא וסתה בכך לראות ע"י עשיית צרכיה וכי משום שקרבה ראייתה נטהר דהא ודאי ליתא ע"כ צ"ל דמה שכ' מהרי"ל וז"ל וכי לעולם לא תהא טמאה אינה אלא לשון מושאל ולא דוקא הוא דודאי דאפשר

לה להיות טמאה כשראתה שלא ע"י עשיית צרכיה אלא כיון דמ"ר שכיחים מאד בכל יום ובכל שעה חיישינן שמא יזדמן ראייתה מן המקור סמוך להטלת מ"ר ואתה מטהרה שלא כדין לכך הוצרך שתהיה לה וסת דאל"כ יש לחוש כנ"ל ומה גם שנשים שיש להם חולי זו אין להם עת פנוי שא"צ להטיל מ"ר אלא שתמיד המה מטילים מ"ר מעט מעט ואין המ"ר שלהם כלים בב"א לכך קאמר מהרי"ל שפיר דא"כ לעולם לא תהא טמאה אלא שיש להקשות דלעיל בסי' קפ"ז באשה שיש לה מכה כ' הרמ"א דבאשה שאין לה וסת בעונתה בינונית שלה שצריכה לחוש ואינה תולה במכה א"כ אמאי לא לימא ג"כ כאן דאפי' באין לה וסת דא"צ לחוש אלא ביום ל' לראייתה ואמאי בעי דוקא אשה שיש לה וסת וראיתי בשו"ת כנ"י חי"ד סי' ל"ד שהרגיש בזה הגאון מהרצ"ה ומה שהשיב בזה בכנ"י לא חש לקמחי' יע"ש וצ"ל דשאני התם שיש לה מכה מבוררת משא"כ הכא דליכא מכה מבוררת לדעת מהרי"ל וכמ"ש בנקה"כ לעיל בסי' קפ"ז דס"ל למהרי"ל דהכא גרע אפי' ממכה שא"י אם מוציאה דם ומש"ה בעי דוקא שיש לה וסת ולא מטעמא דא"כ לעולם לא תהא טמאה דהא אפי' בשאין לה וסת כיון דחוששת ליום למ"ד שלה סגי' דהשתא לא שייך לומר דא"כ לעולם לא תהא טמאה וכמו שפסק הרמ"א לעיל אלא דכאן אינה אלא לשון מושאל וכמ"ש אלא דחיישינן שמא יזדמן ראיית נדתה ממש ותתלה בהא ותטהר שלא כדין לכך בעי דוקא יש לה וסת ואמרינן חזקה אין אורח בא אלא בזמנו אע"ג דקיי"ל וסתות דרבנן מ"מ סמכינן אהא בנ"ד: (ו) ואם בדקה עצמה ג"פ.

והוא מהמרדכי בשם מוהר"מ זצ"ל דס"ל דל"ד לוסת הקפיצות שנעקר בפ"א וכ"כ בס' תפ"ל"מ ע"ש וצ"ע דבהג"מ פ"ח מהלכות א"ב מבואר דס"ל למוהר"מ דאשה שראתה בשעה שעושה צרכיה דומה לוסת הקפיצות ושאר אונס ועיין: (ז) ולפענ"ד לא משמע מהרא"ש מידי. וכ"כ בשו"ת פמ"א ח"ב סי' פ"ד דמן הרא"ש לא מוכח מידי לטהר בכה"ג דהרא"ש לא קאמר אלא בנמצא נמי על שפת הספל דטהורה לר"י כיון דמטהר בחדא לטיבותא א"כ כשנמצא על שפת הספל אמרינן דאתו עם מ"ר כששותתין בסוף משא"כ בנמצא על העד מנ"ל דתלינן דמתמצית הדם שיצא עם מ"ר הוא יע"ש ומיהו י"ל כיון דלדעת הרא"ש מטהרינן בנמצא נמי על שפת הספל מטעמא דתלינן שבאו עם מ"ר כשהיו שותתין בסופן ולא חיישינן דלמא אתי ממילא מן המקור בלא מ"ר כלל א"ו כל היכא דאיכא למיתלי תלינן להקל והיינו מטעמא שכתבו התוס' בסוגיא דרגלים לדבר הוא דאתו עם מ"ר מדלא אתו אלא בסמוך להטלת מ"ר א"כ גם במצאה אח"כ ע"י בדיקת עד תלינן שמתמצית דם דאתו עם מ"ר הוא וכן נראה מן המרדכי דאיהו לא כ' להחמיר במצאה תוך מ"ר ובבדיקת עד אלא למאי דס"ל דר"י לא פליג אר"מ אלא ביושבת לגמרי כוותיה ס"ל אבל למאן דס"ל דר"י פליג אר"מ אפי' ביושבת אפי' במצאה אח"כ ע"י עד נמי טהורה היא ודו"ק שם: והנה משיגרת לישנא דהרמ"א מוכח דס"ל דהיכא דמצאה גם אח"כ על העד דטמאה אפי' עבדה כעין בדיקת מהרי"ו שהרי אפילו ביש לה כאב לא כתב להקל אלא ע"י בדיקת מהרי"ו וא"כ באין לה כאב שכ' להחמיר היכא שמצאה גם על העד ע"כ מיירי אפי' ע"י בדיקת מהרי"ו וטעמא דס"ל להרמ"א דהך בדיקה לאו בדיקה מעליותא וכמ"ש הש"ך ס"ק ז' ודי לנו לסמוך על בדיקה זו ביש לה כאב או שמצא רק תוך מ"ר אבל לא באין לה כאב ומצאה גם אח"כ ע"י העד ולפ"ז

היה אפשר ליישב קו' הש"ך בס"ק ח' שהקשה לאיזה צורך כ' הרמ"א כלל להך דינא יע"ש די"ל דכאן מיירי ביושבת על שפת הספל ומצאה דם תוך הספל ועל העד וא"ל דהא נמי פשיטא וכמ"ש הש"ך שהרי אפי' ביושבת על שפת הספל ונמצא דם בתוך הספל ועל שפת הספל כ' להחמיר מכ"ש בנמצא אח"כ על העד די"ל דלעיל לא כ' להחמיר כשיטת ר"ח אלא בלא בדיקה דמהרי"ו אבל ע"י בדיקה דמהרי"ו ס"ל להקל כיון דהרבה פוסקים חולקים על ר"ח וס"ל דר"י מטהר אפי' בנמצא נמי על שפת הספל משום הכי סמכינן אבדיקת מהרי"ו ולטהרה בכה"ג אבל בנמצא נמי על העד דחמירא טפי ע"ז מסיק להחמיר אפי' ע"י בדיקת מהרי"ו אע"ג שנמצא העד שנתנה בעומק הגוף נקי כיון שנמצא על העד שבדקה עצמה בביה"ח טמאה אלא דעדיין צ"ע דמשמע מן הפוסקים דהא תליא דמאן דאית ליה לטהר במצאה על שפת הספל ותוך הספל מטהר נמי במצאה תוך מ"ר ועל העד וא"כ אי ס"ל להרמ"א לטהר ע"י בדיקת מהרי"ו במצאה תוך הספל ועל שפת הספל משום דהרבה מהפוסקים ס"ל דר"י מטהר בכה"ג גם במצאה תוך מ"ר ועל העד היה לו לטהר ע"י בדיקת מהרי"ו ואפשר דהרמ"א ס"ל מסברא דנפשיה להחמיר במצאה ע"י בדיקת עד אע"ג שמצאה נמי תוך מ"ר ולא מהני בדיקת מהרי"ו ומאחר די"ל במצאה על העד חמיר טפי מנמצא על שפת הספל ואין בדברי הרא"ש הכרח שמקיל בזה וכמש"ל ומה שכ' רמ"א ז"ל יש מקילין כוונתו על הב"י שהבין כן מדברי הרא"ש אבל באמת אינו מוכרח מש"ה כ' להחמיר בזה אבל בנמצא על שפת הספל ותוך הספל דעתו להקל ע"י בדיקת מהרי"ו ועדיין צ"ע: (ח) ואם אינה מוצאת דם אח"כ כשבדקה עצמה רק קרטיין.

בתשו' פמ"א ח"ב סי' הנז' כ' דהיכא דמצאה דם על העד שקינחה בו ובתוך מ"ר מצאה כעין חצץ אדום לא תלינן האידנא שבא מתמצית החול דעד כאן ל"ק הר"ן אלא היכא שמצאה על העד חול וחצץ ובתוך מ"ר נמי כה"ג אבל היכא שמצאה דם ממש אחר הטלת מ"ר ובתוך מ"ר כעין חול וחצץ אדום ודאי לא תלינן אם לא שיש לה כאב בהטלת מ"ר והן דברים פשוטים: ומה שצ"ע לפי מה דמסקינן באיש ואשה שעשו צרכיהן בספל דטהורה לגמרי לכ"ע ולדעת הטור מטהר לר"י אפי' בעומדת ושותתת וכמש"ל אע"ג דאיכא למיתלי דהדור מ"ר לגמרי דהא מה"ט מטמא ר"מ ואפילו לר"י א"ל הכי למאי דמסקינן דמתניתין מיירי במקלחת וא"כ בשותתת ועומדת לא פליג ר"י עם ר"מ וכמש"ל אפי"ה עבדינן לס"ס באיש ואשה שעשו צרכיהן אע"ג דלא שכיחי דמים משוינן ליה לס"ס א"כ באשה שרואה דם מ"ת היכא דאיכא למיתלי דלמא מאי שיוצא ממנו בשעת תשמיש הוא דם או שמא ש"ז שלו אדומים וכדאמרינן בפ' בנו"כ דף ל"ב ע"ב דקרא אתי למעט ש"ז אדומה שאינה מטמא אלמא איכא ש"ז אדומה באיש וכמ"ש הב"י בב"ה סי' ק"ץ וכמ"ש נמי לעיל בסס"י קפ"ז א"כ היכא דלא ידעינן שהדם אתיא מן המקור שלה לא ה"ל לאחזוקי לרואה מ"ת דהא ס"ס היא ספק מן האיש ספק מן האשה ואת"ל מן האשה שמא מן הצדדים הוא וכמ"ש הרמ"א לעיל סי' קפ"ז בהגה"ה דמשוינן לספק שמא מן הצדדים הוא אז היכא דיש לה מכה אע"פ שא"י שמכתה מוציאה דם ואין לה וסת י"ל נמי ס"ס בכה"ג ספק מן האיש ואת"ל מן האשה שמא מן המכה הוא וא"ל דהא לא שכיחי שיהיה בכה"ג מן האיש ומש"ה לא תלינן בו הא ה"נ לא שכיחי שיהיה הדם עם מ"ר של האיש ואפ"ה מטהרינן משום ס"ס למ"ש הב"י שם דלא שכיחי שתהיה

אשה רואה מ"ת מש"ה תלינן להקל כל מה דאפשר למתלי וא"כ אמאי לא עבדינן ס"ס בכה"ג ודוחק לומר דהתם מיירי שידעינן בודאי שאינו מן האיש דמסתימות הפוסקים לא משמע הכי ועיין בש"ע א"ע סי' כ"ב ובבי"ש ס"ק ב' שכ' שם וז"ל ואם נמצא דם בעד של אשה ויש ספק אם הדם ממנה או ממנו נראה לכאורה דמותר לאיש להוציא זרע כדי לברר וכו' גם יש להביא ראיה מש"ס פ' הערל ויש לדחות וצ"ע עכ"ל ולפמ"ש אף על גב דליכא לברורי אפילו הכי אפשר לטהר מכח ס"ס הנז"ל וצ"ע"ג: בשו"ת פמ"א סי' קנ"ו נשאל אשה שא"י לטהר ג' רביעי שנה שתמיד מוצאת ע"י בדיקה כתמים אדומים כמו שריות בשר ויש לה חול שקורין זנד (ר"ל חול במי רגלים) וקודם בדיקתה מרגשת כאב גדול במתנים ואחר הכאב מוצאת הכתמים הנ"ל ויש לה וסת קבוע ובשעת הטלת מ"ר אינה מרגשת כאב רק שמוצאת כמין חול אדום והכתמים הנ"ל כשהם לחים הם כמו מוגלא ולאחר שנתייבש נתקשה הכתם מאד ויכול לגרור אותן מהבגד וצידד שם להקל כיון שדם ראיתה משונה ורואה מחמת כאב וגם רגילה למצוא במ"ר חול וחצץ אדום ויש לה וסת קבוע אע"פ שאינו ידוע שמכתה מוציאה דם וגם א"י אם המכה במקום שהדם בא מ"מ כיון שמכה וכאב במתנים קרובים לכליות וגידי מקור יש להקל יע"ש: קצב (א) שמא מחמת חימוד וכו'.

כ' הר"ן בחדושו דמקשה ע"ז מהא דאמרי' במכילתין דף כ' האי דם חימוד הוא ות"י דהא דאמר האי ד"ח הוא לטהרו לא אמר כן אלא להראות חכמתו ע"כ וכ"כ הרשב"א בחדושו עוד כ' הר"ן וז"ל ול"נ דאפשר דאי קי"ל דודאי דם חימוד הוא טהור והאי דצריכה לישב ז"נ משום דאגב חימוד מתעוררים דמים ואע"פ שדם חימוד טהור אפשר שנמשך אף דם נדות עמו עכ"ל: (ב) ואינה צריכה הפסק טהרה.

גרסינן בגמרא דף ס"ו ע"א אמר רבא רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה שתשב ז"נ רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבא (נ"א חנינא) א"ל ס"ל מר למכתב כתובה לארבעה יום א"ל אין כי מטא לארבע נטר עד ארבע אחרנא איעכב ז' יומי בתר האי יומא א"ל מאי האי א"ל לא סבר לה מר להא דרבא דאמר רבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה שתשב ז"נ א"ל אימר דאמר רבא בגדולה דקחזיא דמא אבל בקטנה דלא חזיא דמא מי אמר א"ל בפ"י אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה גדולה טעמא מאי משום דמחמדא קטנה נמי מחמדא עכ"ל המהרש"א מפירוש מהרש"ל דהיינו ליום ד' שהבתולה נשאת ליום ד' וכפירושו איכא במרדכי ע"ש אבל מפירוש רש"י שכתב איעכב ז' יומי בתר יומי שנתפייסה לינשא עכ"ל אין נראה לפרש כן כיון דנטר ליום ד' בשבוע אחרנא ה"ל יום ז' מיום רביעי ולא מיום שנתפייסה ונראה לפירוש דנטר עד ארבע לאו היינו יום רביעי בשבוע שהבתולה נשאת עכ"ל ולפענ"ד נראה דודאי לפי גי' שלנו פירוש הרש"ל מוכרח דהא ק' מעיקרא מאי קסבר רבינא דא"ל סבר מר למכתב כתובה לארבעה יומי דאמר אין הא איהו ידע להא דרבא ואם כן למה הסכים לדבריו וכן הק' מוהרמ"ל ולפירוש המהרש"ל ניחא דמעיקרא סבר רבינא הא דא"ל דנכתוב כתובה לארבעה יומי כוונתו ליום ד' שבשבוע שאחר ז"נ וסבר דר"ח לא הקפיד אלא שתנשא ליום ד' כמו בזמן המשנה שב"ד היו יושבים בכו"ה אבל באמת ר"ח לא ידע הא דרבא וסבר היה שתנשא מיד ביום ד' בשבוע זו שנתפייסה בו ואחר שעכ"פ ר"ח עד ד' אחרנא ושאל לו ר"ח מאי האי אז א"ל רבינא לא ס"ל מר וכו' וגילה לו שמעיקרא כי אמר אין היה דעתו שמסכים

עמו שתנשא ביום ד' שבשבוע אחר שאפשר להנשא לו והיינו אחר ז"נ אבל רש"י שכתב דאיעכב ז' יומי בתר שנתפייסה לא היה לו גי' זו אלא כגל' המ"מ בפ"ח מהלכות א"ב דגרס אמר להו ליום פלן נכתב כתובה איעכב ז' יומי בר מההוא אתא א"ל מ"ט איעכב מר וכו' ולפי הגי' זו הוכרח לפרש דאיעכב ז' יומי בתר שנתפייסה בו דאין לפרש שנתעכב ז' יומי אחר יום פלן שרצו למכתב כתובה דלמה יעכב כ"כ אחר שהיה די בהמתנת שבעה ימים מיום שנתפייסה אבל לפי גי' דידן ניחא דמש"ה איעכב עד ד' אחריו לפי שהקפידו מעיקרא דתנשא ליום ד' בשבוע ועוד יש לומר דהוכרח רש"י לפרש דאיעכב ז' יומי בתר יום שנתפייסה לפי שהרמב"ן והראב"ד ז"ל סוברים דא"צ הפסק טהרה והוכיחו זה מעובדא דהכא דהא ר"ח לא היה סבר דמש"ה איעכב ודאי שלא הפסיקה בטהרה ואפ"ה לא אשכחן לרבינא דאצרכ' ז' יומי אחריו אבל בדיקה תוך ז' בעי דכיון דנקיים בעי לא סגי' בלא בדיקה תחלה או סוף כ"כ הר"ן לדעתם והק' הרשב"א בתה"א דף קס"ו דהא מהכא מוכח דאפילו בדיקה תוך ז' לא בעי דהא ר"ח לא אסיק הא דרבא דאמר אפילו בקטנה ואם כן אפילו בדיקה לא היה ות"י הר"ן בהלכות הרי"ף וכ"כ בחדושו דהא קיי"ל דסגי' בבדיקת סוף אע"פ שאין תחלתו אפילו ברואה ודאי וה"נ בדקה אותה לבסוף וכל זה ניחא אי נימא דהעיכוב היה ז' יומי מיום שנתפייסה ושפיר י"ל דרבינא בא ביום ז' של נקיים לכתוב כתובה לערב ואז בדקו אותה וסגי' בהכי כיון שהיה לה בדיקה בסוף ז"נ אבל אי נימא דלא בא רבינא עד יום ז' לאחר שקבעו בראשונה ואם כן היה זה אחר ז"נ שלה ואז לא מהני בדיקה דהא כשלא בדקה עד יום ח' לספירה אבדה ז"נ הראשונים וצריכה לחזור ולספור ז"נ מן יום ח' כדאיתא לקמן בסי' קצ"ו אבל הרשב"א ס"ל שרבינא לא בא עד יום ז' בתר יומא שהוקבע מעיקרא למיכתב כתובה שהוא אחר ז"נ מש"ה הק' שפיר על הראב"ד והרמב"ן דס"ל דבעי בדיקה תוך ז' דהא מוכח מהאי סוגיא דלא בעינן דליכא למימר שבדקה עצמה כשבא רבינא כיון דהיה אחר ז"נ ולא מהני מידי וזה מדויק בדברי רשב"א ז"ל שכתב שם וז"ל ורבינא נמי לא אתא עד לבתר כל הני שבעה ואפ"ה לא אשכחן דאצרכה ז' אחריו עכ"ל כוונתו דליכא למידחי שבדקה בסוף דהא רבינא לא אתא עד לבתר כל הני ז' אבל הראב"ד והרמב"ן ס"ל דלא איעכב ז' יומי אלא בתר שנתפייסה כפירש"י ומעתה י"ל דרבינא אתא ביום ז' לנקיים שלה ובדקה עצמה ביום ז' דמהני וז"ל הראב"ד בס' בעה"נ סוף שער הפרישה ותביעה זו מצאנו אע"פ שלא הפרישה בבדיקה סופרת ז' וכו' ממעשה דרבינא דאיעסק וכו' ואמר להו ליום פלן נכתב כתובה פירוש נהיה פנוים לכתוב כתובה ונכתוב אותה איעכב ז' יומי בתר האי יומא פירוש בתר יום תביעה כלומר אע"פ שכתב הכתובה נתעכב עד שהשלים השבוע וא"ל מ"ט עבד מר הכי בלא כנסה ביום כתיבת הכתובה וא"ל לא ס"ל וכו' חזינא הכא דלא הוי הפסק טהרה דלא ס"ל דתיבעי שבעה ואפ"ה עלו לספירות שבעה וא"ת אפילו בדיקה נמי לא ליעבד כלל והיכא אשכחן נקיים בלא בדיקה הא ל"ק לן דכיון דס"ל סופן אע"פ שאין תחלתן כי אתא בסוף ז' אצרכה בדיקה ואטבלה אלא הפסק טהרה קשיא א"ו הכא הוא דתביעת נשואין לא בעי הפסק טהרה עכ"ל מבואר כמש"ל וכ"כ הרשב"א ז"ל במ"ה דלשיטת הראב"ד צ"ל שלא נתעכב ז' ימים ממש שא"כ אפילו סופן ליכא אלא כשבא ביום השביעי ממש עכ"ל אלא דטובא קשיא ליה ע"ז דאף ע"ג דקיי"ל בבדקה עצמה בח' שאין לה אלא אותו יום

וצריכה למנות עוד ששה נקיים ואמאי נימא לצרף למפרע ששה ימים ליום השמיני ותהי בדיקת יום ח' בדיקת סוף א"ו דהא ודאי לא אפשר דכיון דהיא התחילה למנות ז' ימים מקודם וחשבו שיכלו נקיים שלה קודם שמיני ובדיקתה לא היה עד יום שמיני לספירתה תו לא שייך לצרופי למפרע ליום השמיני שהוא אחר ז"נ לספירתה הן למ"ש הרא"ש בס' בד"ה דף קפ"ג דהטעם דבעינן בדיקה תוך ז"נ כי היכי דלהוי ספורין לפנינו מש"ה כי איכא תחלתן ו' ספורין דבתריה גרורים אבתריה וכי איכא סופן איכא למימר דו' ספורין דלקמיה גרורים בתריה ולפ"ז י"ל דכל ז' ימי נקיים מישך שייכי בהדדי וכיון דלפי מנינה כבר כלתה הז' נקיים תו ליכא לצרופי ימים שלמפרע לשמיני דכיון דלא בדקה עצמה בכל השבעה שלפי מנינה לא מקרי ספורין כלל וליכא לצרופי והן לטעם הרשב"א במ"ה שכתב שם דאנן לאו ספורין לפנינו בעינן אלא שתספור שבעה מוחזקים בטהרה וכיון שהפרישה בטהרה ובדקה עצמה ביום הראשון כל הו' ימים שאחריה מוחזקין בטהרה וכן כשבדקה עצמה בשביעי כיון שהפרישה בטהרה ובז' מצאה טהורה מוחזקים הימים שלפניה בטהורים י"ל גם כן דכולה ז' ימים כחזא שייכי וכיון שלא בדקה אפילו בדיקה אחת תוך ז' אין כל הימים שעברו מוחזקים בטהרה כלל ואף אם בדקה בשמיני אין לצרף לו ו' ימים למפרע כיון דלפי מנינה כבר עברו ימי נקיים שלה ואין לימים שעברו שום שייכות בצרוף לשמיני וכ"ז אי בעינן לדעתה וכונתה אבל אי נימא דלאו בדידה תליא מילתא אלא דאפילו לא כוונה לשום ספירה כלל כעובדאברתיה דר"ח שלא היה לה שום כוונה לספירה כלל ואפ"ה אמרינן דעלתה לה אם כן מה לי אם בדקה בסוף בשביעי שלה או בשמיני שלה או יותר סוף סוף נצרף לאותו יום שבדקה א"ע ששה ימים למפרע וכמש"ל ואם כן למה כתב הרשב"א דלשיטתם מיירי שבא ביום ו' עצמו וכ"מ מדברי הראב"ד וכמש"ל דמה חילוק יש בין ז' לשאר ימים אי לא בעינן כוונתה לספירת ז"נ שלה ולכאורה י"ל לפי מה שכתב הרשב"א במ"ה הטעם של הבדיקה משום דבעינן מוחזקין וקיי"ל לחז"ל דלא איתחזקו הימים שבנתיים אלא כשאין בין בדיקה לבדיקה יותר מן ו' ימים וכמ"ש הרשב"ם ז"ל דכל שהפרישה בטהרה ובסוף הז' מצאה טהור חזקה שכולן יצאו בטהרה עכ"ל ודוקא בכה"ג אבל כל שהוא יותר מן ו' ימים בין בדיקה לבדיקה אין הימים שבנתיים מוחזקים בטהרה לפ"ז יצא לנו דין כשהאשה פסקה בטהרה במ"ש ועולה בדעתה שלא להתחיל נקיים שלה עד יום ב' כדי שיכלו הנקיים שלה ביום אחד ולא בדקה עצמה עד יום אחד שהוא סוף נקיים שלה למנין ספירתה אפ"ה לא מהני אע"ג שהוא יום ז' לספירתה כיון שכבר עברו יותר מן ז' ימים בין בדיקה לבדיקה אין הימים שבנתיים מוחזקים בטהרה: ולפ"ז י"ל דלא ק' מה שהקשיתי לעיל דלמה התנה הרשב"א דלשיטת הרמב"ן והראב"ד ז"ל מיירי דרבינא בא ביום ז' דווקא דהא אפילו אם בא אחר ז' ימים כיון שבדקה עצמה באותו היום שבא רבינא נצרף לאותו יום ששה ימים למפרע ונימא דהבדיקה דהשתא תתחזק ששה ימים למפרע שהם בחזקת טהרה כמו שאר בדיקת סוף כיון דלאו בכוונה תליא מילתא וכמש"ל דז"א דאין הבדיקת סוף תחזיק הימים שלמפרע בטהרה אלא דווקא כשאין בין בדיקה לבדיקה יותר מן ז' ימים: אך עדיין אין זה מעלה ארוכה לקושיתנו דהא בעובדא ברתיא דר"ח לא היה אפי' הפסק טהרה וכמ"ש הרשב"א שם בשמם ואפ"ה מהני בה בדיקת סוף וע"כ צ"ל שהבדיקה מה שהיא בודקת עכשיו הוא מחזיק ששה ימים למפרע

וא"כ הדרה קושיא לדוכתה מה לי בדיקת ז או בדיקת ח' ושאר ימים דלעולם תחזיק ששה ימים למפרע בטהרה וי"ל דס"ל דכיון דברתיה דר"ח קטנה היתה ולא היה בחזקת רואה כלל אלא מחמת חשש חימוד אתיא עליה אין אנו מחמירין עליה אלא כרואה בשעת חמודה ולא יותר דדם חימוד מועט הוא וכאלו פסקה בטהרה משווין לה דהא מה"ט א"צ הפסק טהרה לשיטתם וכיון דכהפסקה בטהרה משווין לה מש"ה צריכה בדיקה בשביעי דוקא כי היכי דלא להוי יותר מן ז' ימים בין בדיקה לפסיקת החימוד ואי קשיא לך כיון דמשוית לה כוודאי פסקה בטהרה משום דדם חימוד מועט הוא מה"ט נימא גם בשאר הימים דכבדוקה משווי' לה כבר הקשה זה הרשב"א ז"ל שם על הרמב"ם והראב"ד ז"ל דממ"נ אם אתה חושש לחימוד בכל יום ומצריך בדיקה מה"ט מכ"ש דניחוש ביום התביעה ממש שמא ראתה לאחר התביעה ביה"ש ואם אי אתה חושש לכך דווקא בשעת התביעה אתה חושש לשמא ראתה מכ"ש דלא ניחוש לשאר הימים שאחר יום התביעה עי"ש ובאמת ק' קושיא זו ג"כ על הרא"ש ז"ל שהסכים לדעת הראב"ד והרמב"ם דאינו צריך הפסק טהרה וכ' דצריכה בדיקה לכתחלה בכל יום ויום מן ימי נקיים שלה מטעם דיותר שהיא קרובה לנשואין לבה הומה ומשתאה ותדיר חיישינן שמא מחמת חימוד תראה עי"ש א"כ קשה כ"ש דניחוש באותו יום התביעה שמא מחמדה וחזרה ומחמדה ולא הפסיקה בטהרה וכי גבול יש לה שאינה מחמדת בכל יום אלא פ"א ואין בידי ישוב נכון ליישב הדברים על מכונם אך עיקר איסור זה אינו אלא מדבריהם הם אמרו והם אמרו וצריכין אנו לילך בעקבי הראשונים ז"ל כאשר הבינו הם בעיקר דבריהן וגזירתן וכן מסיק הרשב"א ז"ל על דברי הראב"ד והרמב"ן ז"ל אע"פ שכ' שלא ירד לסוף דעתם ושלא מצא עיקר לדבריהם מ"מ כ' שצריך לחוש לדבריהם ז"ל והנה למדנו מתורתו של הראב"ד והרמב"ן והרשב"א לפי גירסתם דלא בעינן ספירה כלל דאפי' בלא כוונתה שתהיה לספירת נקיים אפ"ה עולין לה כיון שישבה ז' ימים וזה דלא כמ"ש בשו"ת מ"צ סי' ס"ג שכ' דעכ"פ ספירת ז' בעינן שהחזיקה עצמה בחזקת סופרת ז"נ כפשטיה דקרא וספירה לה וגו' ואחר תטהר ולולי דאפשר שתסתור הוי בעי ברוכי על ספירתה כמ"ש התוס' מנחות דף ס"ה ע"ב עכ"ד דלפי דעת הפוסקים הנ"ל מוכח דלא בעינן ספירה כלל דהא ברתי' דר"ח לא ספירה כלל לפי מה דסברי דבקטנה ליכא חשש חימוד דא"ל דדוקא הכא הקילו כיון דלאו ודאי רואה היא הא בעלמא בעינן ספירה דז"א דאי נימא דמדאורייתא ספירה בעינן וכל זמן שלא חשבה לנקיים לאו ספירה היא א"כ מאי תועלת בהמתנת ז' ימים כיון דלאו ספירה היא ואין לחלק בין ספק רואה לוודאי רואה כיון דלאו ספירה היא ולא עלתה לה אם ראתה אלא שהרא"ש ז"ל הקשה על הגדולים שסוברים דא"צ בדיקה כל ז' משום דס"ל דברתיה דר"ח לא ידעה כלל דצריכה לספור ז"נ ואעפ"כ כנסה דא"כ אפי' ישיבת ז' אין כאן ומה תועלת יש בהמתנת ז' ימים עכ"ל מבואר דס"ל כיון דלא כיוונה לספירת נקיים לא עלתה כלל אלא דבענין שתכוין לספירה וגם ברתי' דר"ח ספירה ז"נ לפי גי' ספרי אשכנז דאל"כ לא היה מק' מידי על הגדולים אלו דלמא כתב שאין כאן אפי' ישיבת ז' אי לא בעינן כוונה כלל דהא ס"ל להגדולים אלו שא"צ בדיקה כיון דלא הוחזקה מעיינה פתוח וגם דדם חימוד אינו אלא דבר מועט ולמה לא יעלה לספירת ז"נ א"ו שס"ל לרא"ש כדעת המעיל צדקה דבעינן דוקא כוונה לספירה גם כל זה לשיטת הפוסקים דפסקו כרב דס"ל דסגי' בבדיקת תחלתן

או סופן אבל לשיטת הפוסקים לר"ח דס"ל דבעינן תחלתן וסופן ומוכח שם בסוגיא דף ס"ט דלמאן דאית ליה הכי ס"ל דספורין לפנינו בעינן וכדדחי ליה התם לכ"ע ספורין לפנינו בעינן ומוכח התם דלמאן דבעי ספורין לפנינו מדאורייתא היא וכמש"ל בסי' קצ"ו וכן מבואר לקמן סי' הנזכר דאיסור כרת הוא ודאי דבעינן כוונתה ודעתה ובדיקה תחלה וסוף דאי לא"ה לאו ספורין נינהו ואנן קיי"ל להחמיר כפוסקים אלו וכמו שפסק המחבר לקמן סי' קצ"ו דאפי' בדיעבד לא מהני אם לא בדקה תחלה וסוף ודאי דבעינן כוונה לספירה ועיין מ"ש לקמן בסי' זה ובסי' קצ"ו בע"ה ודברי הרשב"א צ"ל"ע דמאי הוכיח מדלא אשכחן דאצרכי ז' אחריני דלפי גרסתו דגרס ביה רב חביבי הא מבואר במס' כתובות ד"ח ע"א דלא אסתייע מלתא והדרי בהו ומש"ה לא אמר דאצרכי ז' אחריני דהא הדרי בהו ואף שי"ל דהאי דכתובות עובדא אחרינא הוו מ"מ מנ"ל להרשב"א להוכיח דלמא עובדא חדא הוי: (ג) להפסיק בטהרה.

כ' הש"ך והאידנא נהגו להפסיק בטהרה אף לבתולה ובודקין כל ז' נקיים וכ"כ הרש"ל ומביאו הפרישה והב"ח וכתב מיהו בדיעבד אפילו לא בדקה אלא פ"א תוך ז' סגי ופשוט הוא עכ"ל ור"ל דאף האידנא נהגו להקל אף שהחמירו האידנא לענין הפסק טהרה ומצריכין הפסק טהרה כרואה ודאי מ"מ בהא לא מחמירין וסגיא בדיעבד בבדיקה א' תוך ז' דאע"ג דקיי"ל לקמן סי' קצ"ו דאפילו בדיעבד לא מהני כ"א כשבדקה יום א' ויום ז' הכא כיון שאינה ודאי רואה סמכינן אפוסקים דס"ל דסגי בבדיקה א' תוך ז' ימים כמ"ש הש"ך לקמן ס"ק ב' וכ"כ בס' לחז"מ בפ' התינוקת מיהו כל זה מיירי בקטנה שלא ראתה מעולם או בזמן הש"ס אף בראתה היו טובלין עצמן לטהרות אבל האידנא שאין טובלין עצמן כ"א לבעלה א"כ בהגיע זמנה לראות או בקטנה ידוע שראתה ודאי דכל דין שאר אשה יש עליה שצריכה בדיקה בתחלתן ובסופן דאע"פ שעכשיו לא ראתה מחמת חימוד מ"מ היא בחזקת רואה כיון שהגיע זמנה לראות שמא ראתה פ"א כמ"ש הב"ח בתשו' סי' קי"ח ומכ"ש בודאי ראתה דלא סגיא בלא בדיקת ראשון ושביעי שלה דבלא"ה לא מיקרי ספורין כלל וכמש"ל דלדעה זו קיי"ל דבעינן ספורין לפנינו מדאורייתא מיהו היכא דפסקה בטהרה ואח"כ תבעוה להנשא י"ל דמונה מיום המחרת אף לדידן וא"צ הפסק טהרה לחשש ד"ח בדיעבד כיון דלא וודאי ראתה ולראייתה ממש כבר פסקה בטהרה קודם שתבעוה להנשא ובתנאי שהבדיקה של הפסק טהרה היה לאיזה כוונה מכוונת דאל"כ אמרינן מלתא דלא רמיא וכו' ואימור לא בדקה שפיר וכל מ"ש בסי' זה דסגיא בבדיקה א' תוך ז' מיירי בקטנה וכ"כ בס' מנ"י ונכון הוא הגם דהב"ח בתשובה שם כ' בשם הגהמי"י סי' א' דאף בקטנה שלא ראתה מעולם איכא למיחש לשמא ראתה פ"א ולא אדעתה מ"מ נ"ל דלענין זה אין להחמיר כ"כ וסגיא בבדיקה א' תוך ז' דהא דבנו"כ נדות מעריסתן אוקמינן לה כר"מ בר"פ דהתם משמע דלרבנן דלא חיישי למעוטה לא חיישינן לה ונהי דנחמיר לכתחלה אפי' בלא הגיע זמנה לראות לשמא ראתה ולא אדעתה משום חומר איסור כרת וחיישינן לכתחלה אפי' למעוטה מ"מ יש לסמוך בזה על הפוסקים דס"ל דאפי' בזבה גמורה סגי בבדיקה א' תוך ז' כצ"ל ועמש"ל: (ד) מונים אותה משעה.

עיינן בט"ז ס"ק ג' מ"ש בכוונת הרשב"א ז"ל ודבריו ברורים ונכונים דהרשב"א בעל סברא זו ס"ל דלא חיישינן דמחמדת והולכת אלא לפ"א הוא דחיישינן מש"ה ס"ל דא"צ

בדיקה כל שבעה ולכן כ' דמסתברא ליה דלא מהני אם תבעוה עכשיו להנשא אחר יב"ח דתמנה מיד ז"נ כיון דלא מחמדה עכשיו וע"כ כשאמרו דאיכא חשש חימוד אינו אלא משעה שמתקנין לה צרכי החופה וכאותו שאמרו מכי רמו שערי באסיתא וכו' וא"כ לא מהני ז"נ שישבה כבר כיון דהחשש חימוד אינו אלא עכשיו משעה שהיא סומכת בדעתה ומכינה עצמה לחופה ודברי הפרישה תמוהים כמ"ש הט"ז ויש להקשות על הרשב"א ז"ל שהוכיח מסוגיא זו דא"צ בדיקה כל שבעה דס"ל דרבינא לא אתא עד לבתר כל הני ז' ואפ"ה לא אצרכיה תו ז' אחרינא דלמא שאני התם שהיתה קטנה והיא בחזקת מסולקת בדמיה מש"ה הרי היא כאלו בדקה עצמה וליכא למיחש שמא מחמת חימוד ראתה תוך ז' ימים דהא הרשב"א ס"ל דלא חיישינן לה אלא לפ"א הוא דחיישינן לה לשיטתו אבל בעלמא היכא שהגיע זמנה לראות וראתה י"ל כיון דאצרכוה ז"נ צריכה נמי בדיקה תוך ז' ימים כי היכי דלהוי ימים מוחזקים בטהרה על ידי בדיקה וכמש"ל בשם הרשב"א דמה"ט אצרכוה בדיקה חדא תוך ז"נ משום דימים מוחזקים בעינן וכל זמן שלא בדקה עצמה בדיקה חדא תוך ז' ימים לא הוי מוחזקים דאף ע"פ שהיא שלא בשעת וסתה מכל מקום לא מיקרי ימים מוחזקים דהא אשה שמצאה כתם שלא בשעת וסתה אינה תולה באשה שיש לה וסת ובשעת וסתה וכמבואר לעיל סס"א ק"ץ אבל קטנה דקיי"ל דאפילו היכא דלית לה למיתלי כתמים טהורין מש"ה אפילו בלא בדיקה מיקרי ימים מוחזקים ומנ"ל להרשב"א ז"ל למילף שאר נשים מקטנה ואפשר לומר דס"ל להרשב"א ז"ל כיון דמסקינן התם דבפירוש אמר רבא ל"ש גדולה ול"ש קטנה משמע דחזד דינא אית להו כיון דבקטנה מוכח דא"צ בדיקה ה"ה בגדולה נמי א"צ בדיקה עיין בב"ש ס"א ק"ט שמסתפק באשה שנשתטית וספרה ז"נ בימי שטותה ע"י נשים אחרות שבדקוה ואחר כך נעשה חלומה אם רשאים לכונסה על סמך נקיים הראשונים או נימא דכשנעשה חלומה נתעורר החימוד מחדש ועיין שם: (ה) אע"פ שלא נתקדשה.

כתב זה לאפוקי מדעת הרא"ה בבד"ה שם דס"ל דחשש חימוד אינו אלא לאחר קדושין דוקא לכך כתב אף על פי שלא נתקדשה וכל שכן אחר שנתקדשה וכמו שכתב הש"ך ס"ק ג': (ו) ויש לסמוך הטבילה כו'. היא ע"פ שיטת הפוסקים דסוברים דכל שהיא קרובה יותר לנשואין לבה הומה ומחמדת ומכ"מ אין חימוד זה דומה לחימוד של תביעה דהתם אפילו בדיקה לא מהני משא"כ תוך ז"נ או אחר טבילה בדיקה מיהו מהני וכמ"ש בט"ז ס"ק ה' והרא"ש ז"ל הוכיח כן מדהזכיר רבא ז"נ ולא מחמת חומרא דר"ז אלא אפילו קודם שנהגו חומרא דרבי זירא דבימי רבא לא פשטה חומרא דר"ז בכ"מ כדקא"ל רבא לר"פ אמינא לך אסורא ואת א"ל מנהגא היכא דאחמור אחמור וכו' אלא ז"נ דאמר רבא שיהיה נקיים בבדיקה דבכל יום חיישינן שמא מחמת חימוד תראה עכ"ל ודבריו תמוהים וכבר הרגיש בס' כו"פ סימן קפ"ג וז"ל ועדיין לכאורה התמיה קיימת ל"ל שיהיה ז"נ אפילו ראתה ושופעת דם כל ז' מחמת חימוד כיון דפוסקת סוף יום ז' טובלת לערב כשאר נדה עכ"ל ודבריו אינן מדוקדקים דהא לא ק"מ דאטו אנן מחזקינן לה לודאי רואה ביום התביעה דנימא דאפילו תראה אחר כך בכל יום מחמת חימוד דפוסקת לערב של יום ז' וטובלת כדין נדה אלא דאנן לספק רואה משווינן לה ביום התביעה לכך צריכה אח"כ בדיקה בשאר הימים שאם תראה מחמת חימוד ואז אין יכול לספור ימי נדתה מיום התביעה אלא מן היום שראתה בו דלמא ביום התביעה לא ראתה ועכשיו

מתחילין הימי נדה שלה וכן בכל יום ויום מן ימי נדתה איכא לספוקי בכה"ג אם תראה בו מש"ה צריכה בדיקה כל ימי משך נדתה אלא אי איכא לאקשוויי על הרא"ש הכי איכא לאקשוויי דלמה אמר רבא ז' נקיים דהא מה"ט א"צ אלא ו' נקיים ועם יום התביעה הוא ז' אבל ביום התביעה א"צ בדיקה דממ"נ עולה לחשבון ז' אבל בששה ימים שאחר יום התביעה צריכה בדיקה דאם תראה בהן ימים הראשונים יפלו ואין עולין לחשבון ז' ימי נדתה ולמה אמר רבא ז"נ: ותו קשיא דאם כן רבא מיירי אפילו היכא דלא נהגו חומרא דר"ז איך סתם רבא ואמר דתשב ז' ימים דהא אם יום התביעה היה תוך ימי זיבתה סגיא ביום א' נקי לבד כדין ש"י או אם תבעה בז' לנדתה יכולה לטבול לערב ובע"כ צריכין אנו לומר כוונת הרא"ש ז"ל דס"ל דאף קודם חומרא דר"ז נתפשטה תקנתא דר' דתקן ברואה א' או ב' דתשב עוד ששה מלבד ימי הראיה שראתה בהן לפי גירסת הרא"ש דגרס דתיקן ר' בסוריא ור"ל ה"ה בשאר ארצות ומשווי' ליה לכולה בטועות וכמו שפירש רש"י בגמרא ולפ"ז הא דאמר רבא דתשב ז"נ ע"כ דנקיים אינו מוסב על שבעה אלא ה"פ ששה והוא צריכה לישב כתקנתא דר' שהם שבעה עם יום התביעה וימים אלו שתמנה מלבד יום התביעה צריכה להיות נקי בבדיקה מחשש דם חימוד וכ"כ בס' כו"פ שזו כוונת הרא"ש ז"ל או י"ל כמ"ש הר"ן בחדושו דס"ו ז"ל שם ד"ה ראתה וכו' ונקיים דקאמר אכולה יומא קאי אלא שיגרת לישן הוא ז"נ עכ"ל כן י"ל דהרא"ש שיגרת לישן ז"נ נקט ועיין מ"ש לקמן בסמוך ותיבת לאו שכתב בחדושי הר"ן הוא ט"ס וצ"ל אכולה יומי קאי ועיין בפירוש הרי"ף מ"ש הר"ן: אך אכתי דברים אלו צריכים תיקון דלכאורה עדיין מנ"ל להרא"ש ז"ל דצריכה בדיקה בימים אלו מלבד יום התביעה והא דבעי רבא נקיים היינו משום תקנתא דרבי דהא לתקנתא דרבי בראתה יום א' דמונה ששה והוא או בראתה ב' ימים דמונה ששה והן ע"כ הני ששה צריכין להיות נקיים שלא ראתה בהן כלל דאם ראתה בהן הא חוזרת למנות ז' ימים מן יום הראיה כיון דכטועות משווינן להו בכל יום ויום שראתה איכא לספוקי שמא היום תחלת נדה היא והראשונים היו סוף ימי זיבה וכ"כ הר"ן בהדיא בפ"ב דשבועות וכ"כ בחדושו למכילתין וכ"כ הרמב"ן שם דהני ששה צריכה שלא תראה בהן מה"ט ואם כן נקיים דאמר רבא הוא מה"ט ולא דמצריך בדיקה כלל מחשש חימוד אלא לומר שאם תראה בהן לא סגיא בז' אלא צריכה למנות מן יום הראיה וצ"ל דהא צריכין אנו להבין במימרא זו דאמרינן במכילתין דף ס"ו ע"א אמר רב יוסף אר"י א"ר התקין ר' בשדות ראתה יום א' תשב ששה והן שנים תשב ששה והן שלשה תשב ז"נ אמאי לא אמר גם גבי ששה תשב ששה נקיים וכבר הרגישו בקו' זו הר"ן והרמב"ן שם ותירוצם דחוק ע"ש ולכך ס"ל להרא"ש ז"ל דכל היכא דאמרינן לשון נקיים לא סגיא בלא בדיקה דהכי משמע נקיים וודאין ע"י בדיקה וכ"מ מלשון הרא"ש ז"ל שם לגבי דבעינן בדיקה א' תוך ז' דטעמא דבהכי מיקרי נקיים ע"י בדיקה וכ"כ הר"ן בפ"ב דשבועות וז"ל כיון דנקיים בעינן בעי בדיקה א' תוך ז' בתחלתן או בסופן ע"כ משמע דבלא"ה לא קרינן נקיים אך כ"ז לספירה זבה לטהרה מטומאתה דגזה"כ הוא דאינה עולה מטומאתה עד שתספור ז"נ הא לא"ה היא בטומאתה הראשונה מש"ה בעינן נקיים בדוקים הן מטעם דבעינן ספורים לפנינו וליכא ספורים לפנינו כי אם ע"י בדיקה כמ"ש הפוסקים והן מטעם הרשב"א ז"ל דבעינן ימים מוחזקים שע"י בדיקה הן מוחזקים בטהרה דכ"ז בעינן אם אנו רוצין לטהר על ידי ספירה זו

מטומאתה הראשונה אז שפיר י"ל דכ"ז שאין מוחזקים וספורים אוקמינן לה בחזקה לטומאה עד שיודע לך בודאי שהם נקיים ברורים ומוחזקים וכה"ג נמי לבתר חומרא דר"ז כיון דגזר על ראייה אחת דדין זבה גמורה יש לה מש"ה צריכה ז"נ על ידי בדיקה כמו בזבה גמורה אבל בתקנתא דר' דנהי דמצריך שתשב בתר ראיות יום א' או בתר ראיות ב' ימים עוד ששה ימים אע"ג דצריכה שלא תראה באותן ו' ימים דאל"כ מספקינן לה מראיה אחרונה שלה דדלמא השתא תחלת נדה מ"מ ראייה זו אינה מטמאה אלא מכאן ולהבא אם כן מה"ט א"צ בדיקה דמספיקא לא מחזקינן לה ברואה אלא כיון דפסקה בטהרה ביה"ש ולא הרגישה ממילא מחזקינן לה בחזקת שלא ראתה וא"צ בדיקה כדאיתא בגמרא דף ס"ח דאפילו בשני שלה וה"ה בראשון לכמה פוסקים ועל ידי מוך דחוק מהני לכ"ע עיין סימן קצ"ו לכך לא אמרינן דבעינן נקיים אלא גבי ראתה ג"י דהתם שייך לשון נקיים שפירושו נקיים וודאין ע"י בדיקה משא"כ בראתה יום א' או ב' ימים דבששה ימים שתשב עוד אין צריך בדיקה ומן הסתם מחזקינן לה בשלא תראה מש"ה לא אמר שם תיבת נקיים וזה ברור לע"ד: ומעתה מדייק הרא"ש ז"ל שפיר מדאמר רבא תשב ז"נ דאף דנקיים לא קאי על כל ז"י אלא מששה ימים שאחר תביעה וז"נ דא"ר ל"ד אלא שיגרת לישנא הוא ומ"ש הר"ן אודנקיים דקאמר לאו אכולה קאי מ"מ ק' כיון דבימיו עדיין לא נתפשטה חומרא דר"ז בכ"מ אלא תקנתא דר' ואיך אמר נקיים דהא לתקנתא דר' דאף דבעינן שלא תראה בששה ימים שאח"כ הא מ"מ לא בעינן בדוקים כמוכח מלשון נקיים דבעי בדוקים א"ו דש"ה דבעינן אע"ג דבעלמא לתקנתא דר' לא בעינן בדוקים משום דמסתמא לא מחזקינן טומאה והיא בחזקת שלא תראה כ"ז דלא ארגשה אבל הכא כל שהיא סמוכה לחופתה לבה הומה וחומדת ולכך מצריך רבא בדיקה ודברי הרא"ש נכונים: ולפ"ז מיושב מה שמקשים העולם דמה מק' הש"ס בפ' החולץ ובפ"ק דיומא אהא דרב ור"נ דמכרזי מאן הוה ליומא מהא דאמר רבא תבעוה להנשא וכו' דלמא בימי רב ור"נ עדיין לא נתפשטה חומרא דר"ז וכך היה הכרוז מאן הוה ליומא דהיינו האשה שהיא ביום ז' לנדתה דתהיה מותרת ליה בלילה דליכא למיחש להא דרבא דאף אם ראתה הא הוא יום ז' לנדתה שאפילו תראה כל היום תפסוק בטהרה ותטבול לערב וזה מדויק בלישנא מאן הוה ליומא דהיינו אשה שהיא יום ז' לנדתה ותהיה טהורה לו לערב וכן הק' בס' כו"פ ות' דחוק ע"ש ולפ"ד ניחא דס"ל להש"ס דכבר נתפשטה מזמן קדום ואם כן לפי תקנתא דר' אף אם תראה ביום ז' לנדתה צריכה שתשב עוד ששה ימים אח"כ דחיישינן שמא ביום ז' תחלת נדה היא ומש"ה אף אם תבעוה ביום ז' לנדתה צריכה שתשב עוד ששה ימים שמא ראתה מחמת חימוד ויום השביעי שלה היא תחלת נדה: (ז) והמנהג לטבול הכלה ליל ד' וכו'.

נראה דלאו דוקא ליל ד' אלא כ"ז שאין יותר מן ד' לילות סמוך לבעילת מצוה ש"ד דאין לומר דוקא ליל ד' קאמר לפי שיש לו סמך דבזמן התלמוד היה בתולה נשאת ליום ד' דאם כן אמאי קאמר אבל אין להרחיק הטבילה מן הבעילה יותר מזה טפי ה"ל לאשמעינן דאפילו בפחות מזה כגון אם טובלת בליל ה' נמי לא א"ו שאין קפידא אלא שלא להרחיק יותר מזה אבל כל שאין רחוק יותר מזה מותר לפי המנהג אע"פ שאין הטבילה בליל ד' אלא בשאר ימי השבוע: (ח) ואם לא תבעל במ"ש.

לכאורה משמע מלשון הרמ"א דאם אינו אלא ד' ימים בין טבילה לבעילת מצוה א"צ לבדוק תוך ימים אלו אבל הב"ח כתב כאן וכ"כ בתשובה סימן קי"ח דאפילו היכא דליכא אלא יום א' בין טבילה לב"מ צריכה שתבדוק עצמה אלא דיותר מזה אין מרחיקין על סמך הבדיקה אבל כל שאינו אלא ד"י בין טבילה לב"מ סמכינן לכתחלה על הבדיקה לפי המנהג: (ט) אם בדקה רק פ"א תוך ז'.

מבואר אם לא בדקה אפילו פ"א תוך ז' לא עלתה לה טבילה ראשונה וצריכה לחזור ולספור ז"נ ואע"ג דאשה דעלמא יכולה לטבול א"ע כמה ימים קודם שתזקק לבעלה אפילו ימשוך יותר מן ז' ימים עד שתזקק לבעלה וא"צ בדיקה שאני הכא דכל שהיא קרובה לנשואין איכא חשש חימוד מש"ה אם לא בדקה א"ע פ"א תוך ז' ימים שאחר טבילתה חיישינן לשמא ראתה מחמת חימוד אבל אם לא ראתה אחר הטבילה ז' ימים הרי עדיין יכולה לבדוק דהא בדיעבד סגי בבדיקה אחת תוך ז' ועוד כיון דכבר בדקה ביום ז' שקודם טבילתה אותה בדיקה מהני לשלשה ימים שאחריה דלא חמירי מרואה ודאי וספרה ז"נ דבדיקת יום א' מחזקת לששה ימים שאחריה אע"פ שלא בדקה כ"ו ימים שאחריה מהני לרוב הפוסקים וה"נ הוי בדיקת יום ז' שבסוף ספירתה תחלתו של ששה ימים וכ"נ מתשובת מ"ב סימן מ"ב: (י) הנשואין.

עיינן ש"ך ס"ק ו' מ"ש בשם הב"ח דמיירי שדחו הנשואין בסתם ולא הסכימו באותה שעה על איזה זמן יהיה הנשואין וכו' בזה חיישינן דלמא לא אסקא אדעתה שתהא נזהרת יפה בבדיקה דמאחר שע"י קביעות הנשואין אינה חוששת להנך ז"נ הראשונים אבל אם הדחיה מזמן קביעות הראשון לזמן קביעות השני הכל היה במעמד שעסוקין באותו ענין אין ספק דאין צריך לחזור ולספור ז"נ מחדש ואי קבדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה טהורה היא עכ"ל וגדולה מזו כתב הב"ח סימן קי"ח דאם בדקה שחרית ואחר כך דחו הנשואין בסתם ואח"כ חזרו וקבעו הנשואין ליום פלוני והכל ביום א' הדחיה והקביעות קודם הערב וחזרה ובדקה עצמה בערב ומצאה טהורה דאם היו דנין לזו כתביעה חדשה היתה צריכה לחזור ולספור ז"נ כדין כל תביעה להנשא ונתפייסה דאפילו בדקה לא מהני אלא דאנן לא חיישינן לה לחימוד חדש אלא לשמא לא אסקא אדעתה לבדוק יפה מש"ה א"צ לחזור ולספור ז"נ דמאחר שהדחי' והקביעות הכל ביום א' היו ושהות מועטת בנתיים והבדיקה שחרית וערבית שניהם היה בשעתא דאסקא אדעתה קביעות הנשואין והיתה נזהרת בהם בבדיקה יפה אם כן לא צריכה לחזור ולספור ז"נ עכ"ל וכ"כ בשו"ת מהריט"ץ סימן ס"ז דהיכא דדחי' והקביעות היה הכל ביום א' בין בדיקת שחרית וערבית אפילו דחו בסתם מתחלה וחזרו ונתפשרו כיון דבשעת בדיקה אסקא אדעתה להיות נזהרת יפה א"צ לספור ז"נ דאפילו היכא דדחו הנשואין בסתם אין כאן חשש חימוד חדש אלא דחיישינן שלא היתה נזהרת בבדיקה יפה: ובאמת דק' טובא ע"ז כיון דפסק הש"ע דבדיעבד סגי בבדיקה א' תוך ז' אם כן מה לי אם הדחיה והקביעות היה באותו יום או אם הקביעות היה איזה ימים אח"כ כיון דלחימוד חדש לא חיישינן אלא דחיישינן שמא לא בדקה יפה באותן ימים שעמדה בגדר הדחי' ומה בכך הא אפילו לא בדקה כלל איזה ימים אינו מפסיד כ"ז שלא עברו ז' ימים בלא בדיקה ועוד הדבר תמוה דניחוש לחימוד באותן הימים שעמדה בגדר הדחי' אדרבה אבדה חמדתה וכבר הרגיש בזה בשו"ת מהריט"ץ שם וכתב שהם קו' חזקות אבל מדברי המ"ב בתשובה שם

מבואר דס"ל דטעם של מוהר"מ שבמרדכי שממנו מקור הדין זה דמשום חשש חימוד חדש נגעו בו הואיל דלא אסקא אדעתה הנך ז' נקיים הראשונים הואיל ודחו הנשואין איכא חימוד חדש דבעינן דרמיא אנפשה ויהבי אדעתה שלא תבא לידי חשש דם חימוד והכא הואיל ודחו הנשואין ונתיאשה מן ז"ל הראשונים ולפיכך כל שחזרו ונתפייסו הוי כמו שתבעוה להנשא מחדש ואיכא חשש חימוד ומה"ט כתב שאם בדקה בימים הראשונים הא חזינן דלא נתיאשה ליכא חימוד חדש וחולק על מהרי"ק שהביאו בהגה"ה כאן דס"ל דבדיקה לא מהני הביאו בש"ך לקמן ולפ"ז ניהא הכל ולק"מ ולטעם זה אם דחו הנשואין בסתם אפילו חזרו ונתפשרו באותו יום והדיחוי והפיוס הכל היה בין בדיקת שחרית וערבית אפ"ה צריכה ז"ל אחרים כיון דהדיחוי היה בסתם נתיאשה מז"ל הראשונים ואיכא חימוד חדש כשחזרו ונתפייסו ולא מהני לה בדיקת ערבית דהא אפילו בדקה בשעת הפיוס לא מהני וכן נראה מדברי הט"ז כאן אבל דברי מהרי"ק מורין דס"ל דלאו מטעם חימוד חדש חייש לה אלא מחשש חימוד של אותן הימים שעמדה בדיחוי דמשתבעוה להנשא עד שתבעל איכא למיחש טובא הלכך בעינן דיהבי אדעתיה ואסקא טובא ואע"ג דבדיקה עצמה אימור לא בדקה יפה וצ"ל לדעתו דאע"ג שעומדת בדיחוי אפ"ה לא אבדה חמדתה ומצפה שיהא דיחוי כזה חוזר ונראה ומ"מ מספיקא לא בדקה שפיר ומש"ה לא מהני בדיקתה ולפ"ז נראה דגם המחבר והרמ"א ז"ל ס"ל כטעמו של מהרי"ק דלא מחשש חימוד חדש חיישינן לה אלא מחששא דחימוד דימים שבנתיים דאימור לא בדקה יפה ואף ע"ג דס"ל דסגיא בבדיקה א' תוך ז' דשאני התם כיון שהיא יושבת תוך ז"ל רמיא אנפשה ומסקי אדעתה טובא אם הרגישה ובוודאי לא הרגישה כלום דאם הרגישה היתה בודקת א"ע משא"כ כשדחו הנשואין דנתיאשה מן הנקיים הראשונים ולא מסקא אדעתה טובא דאיכא למיחש לדלמא מחמדה ואע"ג שבדיקה דלמא לא בדקה יפה ולפ"ז אם הדיחוי והפיוס היה הכל ביום א' בין בדיקת שחרית לערבית א"צ לחזור ולמנות ז"ל מחדש וכדברי הב"ח ומהרי"ט"ץ ז"ל דהא לחשש חימוד זה דשלא ביום התביעה מהני בדיקה דשחרית וערבית ואין להחמיר כ"א בעומדת יום א' או יומים בדיחוי ומטעם שכתבנו: ועפ"ז נראה לי לבאר דברי המרדכי בשם מוהר"מ שממנו מקור דין זה כפי מה שהעיד הב"ח שכן מצא מוגה מפי גדולי ארץ וז"ל מהר"מ דקדק מרשב"ם מלשונו שאם דחו הנשואין כגון שאין יכולין להתפשר יחד אבות חתן וכלה או מחמת נדוניה או מחמת הוצאת הנשואין אע"פ שישבה ז"ל צריכה לחזור ולישב ז"ל כשיתפשרו וישלימו יחד ודעתן לעשות הנשואין דהכי איתא פ' התינוקת רבינא איעסק ליה לבריה בי רב חביבי ונתפייסה בת ר"ח לינשא לבנו של רבינא א"ל רבינא לקרובי הכלה ליום פ' נכתוב כתובה כלומר לעשות הנשואין ליום הנועד כי מטי האי יומא שקבעו ביניהם לכתוב הכתובה אמרו לרבינא לנטר מר עד ד' אחרנא מיום ד' זה ליום ד' הבא בשבוע אחרת וכי לא ס"ל מר להא דרבא תבעוה להנשא ונתפייסה צריכה ז"ל והא לך לשון הרשב"ם ובתולה זו שתנשא לבנך היא שכחה ולא שמרה ז"ל עד יום זה שמא ראתה אתמול ולא מהני טבילה דהשתא לראיה דאתמול הלכך לנטר מר עד ארבע אחרנא ותתן אדעתה ותשב ז"ל ותבעל ליל ראשון של חופה כמשפט הבתולה עכ"ל רשב"ם מדקאמר רשב"ם שכחה ולא שמרה ז"ל אלמא בעינן דיהבא אדעתה אע"פ שהיא יושבת בתוך ז"ל ה"ה נמי היכא שדחו הנשואין אע"פ שתוך ז"ל היא צריכה לחזור ולישב ז"ל משום דלא

מסקא אדעתה אהנך ז"נ הואיל ודחו הנשואין אז אינה חוששת להנך ז"נ עכ"ל המרדכי
ודבריו צריכין ביאור מ"ש אף ע"פ שהיא יושבת בתוך ז"נ כו' דמנ"ל בעובדא ברתיה
דר"ח שהיתה יושבת ז"נ דפשטיה דשמעתתיה משמע דברתיה דר"ח עדיין לא ירבה ז"נ
ועוד דאין ענין ברתיה דר"ח לנדון דיחוי התם טעמא משום חימוד חדש דאפי' בדיקה
לא מהני משא"כ בהך דדחית הנשואין דמהני בדיקה אלא דחיישינן דלמא לא אסקא
אדעתה ומנ"ל למילף דהתם חיישינן דלמא לא אסקא אדעתה טובא למבדק יפה ומ"ש
הב"ח שם דס"ל דגם בברתיה דר"ח מסתמא ירבה ז"נ דהא אף בלא הא דרבא צריכה
כל אשה שתנשא ז"נ וטבילה אפי' קטנה דחיישינן לשמא ראתה פ"א לפני שנה או
שנתיים או כשהיא בת יום א' ומסתייע מהא דכתב הגה"מ פ"א מהלכות א"ב אמת שכן
הוא בהגה"מ שם בשם ראבי"ה אך נראה למעיינן שם דלא מצריך אלא טבילה קודם
הנשואין מהאי חששא אבל לא לספירת ז"נ דס"ל דנהי דחיישינן לחששא רחוקה באיסור
כרת לכתחלה כמש"ל כ"ז כי היכי דלא ליגע באיסור כרת אבל ספירת ז"נ דאינו אלא
מחומרא דר"ז דאפי' אי נימא דראתה לפני שנה מה"ת א"צ לספירה כלל אלא כיון
שעברו ז' ימים טובלת ואפילו ראתה בהן כ"ז שפוסקת לערב של יום ז' ומכ"ש זו
שבוודאי מזמן קרוב לא ראתה וגם לא חיישינן דלמא ראתה ג"פ בימי זיבה דהא אפי'
לפעם א' דניחוש הוא חששא רחוקה מש"ה א"צ אלא טבילה בלי שום ספירה לנקיים
דמספקא בחששא רחוקה בהאי לא חיישינן לחומרא דר"ז גם בלא"ה דברי הב"ח בזה
הם משוללי הבנה שכ' דס"ל למוהר"מ דבת ר"ח גם קודם שנתפייסה ירבה ככר ז"נ
מנ"ל זה למוהר"מ לכן נ"ל דס"ל למוהר"מ ז"ל מסברא דנפשיה כיון דדחו הנשואין
דאינה חוששת לז"נ שישבה כבר ואינה מסקא אדעתה כל ימי משך הדיחוי ואפי' בדקה
איכא למיחש דלא בדקה שפיר לפי מהרי"ק והנמשכים אחריו ולזה לא היה צריך ראייה
שהוא מילי דסברא כיון שאינה חוששת לנקיים הראשונים והוא בגדר הדחיה מספקא
לא מסקא אדעתה למיבדק שפיר ולדעת אם הרגישה או לאו וכמש"ל אלא דלא תימא
כשיטת הרשב"א ז"ל דס"ל דאין לחוש לחימוד אלא בשעת התביעה אבל אח"כ אין כאן
שום חשש חימוד אע"פ שהיא קרובה לנשואין ולפ"ז אין כאן שום חשש דאפי' אי לא
בדקה שפיר כל אותן הימים שהיא בגדר הדחיה מה בכך הא כבר ספרה ז"נ לחשש
חימוד של תביעה ותו ל"ח לחימוד טפי וא"כ מ"ש אשה זו משאר אשה דעלמא שסופרת
ז"נ אע"פ שלא תזקק לבעלה עד אחר זמן לזה הוכיח מוהר"מ מפירוש"ם דליתא לסברת
הרשב"א ז"ל אלא דבכל זמן שהיא קרובה לביאה היא מחמדת וצריכה דאסקא אדעתה
למיבדק יפה והוא מדכ' הרשב"ם ז"ל ובתולה זו שתנשא לבנך היא שכחה ולא שמרה
ז"נ ע"כ ס"ל להרשב"ם שהיה ז' ימים מן יום שתבעו עד אותו יום שקבעו מעיקרא
למיכתב הכתובה דאי היה פחות מן ז' ימים קשה מאי שכחה ולא שמרה דקאמר דהא לא
היה אפשר לשמור ז"נ וכך ה"ל להרשב"ם לומר לא שמרה אלא ע"כ דס"ל להרשב"ם
ז"ל דשבעה ימים ויותר היה מזמן התביעה עד שעת הנשואין וטעמו של רשב"ם לפרש
כן דא"כ קשיא על ר"ח מאי ס"ד להסכים מעיקרא על הזמן שקבעו אי ס"ד דהוי פחות
מן ז' ימים דהא ידע להא דרבא דל"ש גדולה ול"ש קטנה בעי ז"נ מש"ה פירוש"ם
דבאמת היה ז' או יותר ימים מן יום שנתפייסה עד שקבעו הנשואין אלא שהיא שכחה
ולא שמרה ז"נ ולפ"ז הוכיח מוהר"מ דע"כ מיום שנתפייסה עד הנשואין לבה הומה

ומחמדת דאי ס"ד כדעת הרשב"א דליכא חימוד כ"א בשעת התביעה א"כ מה בכך ששכחה ולא שמרה ז"נ הא כבר עברו ז' ימים מן שעת החימוד דאפי' היא לא כוונה שתעלה לנקיים ממילא תעלה דהא מה"ט ס"ל להרשב"א דאפי' לא בדקה כל ז' ואפי' בלא כוונה כלל עלו לה כמש"ל ואפי' למש"ל דלא סגיא ליה בלא בדיקה משום דבעינן ימים מוחזקים בטהרה שתעלה לה לספירת ז"נ מ"מ י"ל דס"ל למוהר"מ ז"ל דכל זה בגדולה אבל ברתייה דר"ח שהיתה קטנה שלא ראתה מעולם הימים שבינתיים בחזקת טהרה עומדין דבחזקת שימור הם אלא ע"כ דכ"ז שהיא קרובה לביאה איכא חששא דחימוד וצריכה דלהוי רמיא אדעתה טובא ול"ש גדולה או קטנה דלעולם איכא חששא דחימוד וכיון דברתייה דר"ח שכחה ולא שמרה ז"נ בודאי לא יהבא אדעתה ואיכא חששא דחימוד לפ"ז למד ממנו מוהר"מ ז"ל דה"ה אם דחו הנשואין דצריכה לחזור ולספור ז"נ כשיתפשו וישלימו דכיון דבכל יומא ויומא איכא חימוד חיישינן שמא מחמת הדחוי נתייאשה מן הנקיים הראשונים ולא רמיא אם הרגישה וחמדה או לאו ואפי' בדיקה לא מהני לשיטת מהרי"ק וסיעתו דאימור לא בדקה יפה ומחמת חששא דחימוד צריכה בדיקה יפה ואסוקי אדעתה טובא כנלע"ד בפירוש המרדכי: ומעתה נבא לפסק הלכה מ"ש הש"ך בשם הב"ח הבאתי לעיל וז"ל אבל אם הדחיה כו' והקביעות לזמן ב' וכו' ואי בדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה טהורה היא עכ"ל לא ידעתי בדיקה דאותה שעה למה כיון דבנ"ד לא נתייאשה מן הנקיים הראשונים ועיינתי בב"ח וראיתי שהש"ך לא העתיק יפה והב"ח לא כ' כן אלא כשדחו הנשואין ולא קבעו זמן שני אלא בסתם כשיתפשו וישלימו ואח"כ ביום או יומים השלימו וקבעו זמן שני לנשואין ע"ז כ' דמשום תביעה חדשה ליכא ואי בדקה עצמה באותה שעה ומצאה טהורה טהורה היא אלא דאיכא למיחש שמא לא אסקא אדעתה מקודם שתהא נזהרת יפה ונ"מ שאם היה הדחיה בסתם ואח"כ באותו יום היה קביעות לזמן השני בין בדיקת שחרית לערבית דאי הוי חיישינן לחימוד חדש לא היה מועיל בדיקת ערבית וצריכה לחזור ולספור ז"נ מחדש אבל השתא דנימא דלא חיישינן לחימוד חדש אלא דחיישינן דלא אסקא אדעתה מקודם בבדיקה יפה א"כ בזה דבדיקות שחרית וערבית היה בשעה דאסקא אדעתה יפה א"צ לחזור ולמנות ז"נ וכמש"ל אבל היכא שהדחיה והקביעות לזמן ב' הכל היה ביחד לא חיישינן למידי אפילו בדיקה א"צ וכן מבואר בתשובתו שם: (יא) צריכה לחזור ולישב ז"נ ולטבול.

האי תיבות ולטבול נראה שהג"ה הרמ"א בדברי המחבר והוא מלתא דפשיטא ומאי קמ"ל ונראה שבא לאשמעינן דאע"פ שכבר ספרה ז"נ וטבלה אח"כ דחו הנשואין אפ"ה צריכה שתחזור ותספור ז"נ וזה מדויק מדקאמר צריכה לחזור ולישב ולטבול מכלל דכבר היה לה טבילה וכ"כ הש"ך בשם המרדכי אך עדיין יש לדקדק מאי רבותא דטבילה איכא בהא ואפשר דסד"א דכיון דטבלה והיא טהורה גמורה תו לא ניחוש לשמא לא בדקה יפה דנוקי אותה בחזקת טהורה אך מ"ש כן הש"ך בשם המרדכי לא מצאתי כן ובדברי המנ"י כאן ראיתי מלתא דתמיה שסיים אחר דברי הש"ך הנ"ל וז"ל אם עברה ושמשה צריכה להמתין ו' עונות שלימות ואח"כ תמנה יום א' נקי ותטבול וכמבואר לקמן סי' קצ"ו עכ"ל והם דברים תמוהים דמה ענין זה לזה דהתם טעתה במנין יום א' לכך די שתספור אחר ו' עונות יום א' להשלים ז"נ אבל הכא דחיישינן דלא נזהרה בבדיקתה

ושמא ראתה בנתיים אם שימשה ולא שמרה ז"נ צריכה שתספור ז"נ אחר ו' עונות ולא סגיא ביום א': (יב) אע"פ שבדקה עצמה.

כ' הש"ך בס"ק ז' בשם המ"ב כלה שספרה ז"נ אדעת הנשואין שהיו מוגבלין לר"ח ניסן וכשהגיע ר"ח ניסן לא בא ולמחרתו בא ציר מהחתן דאתילד ליה אונסא בדרך ומיד יבא ביום או יומים ועכשיו החופה ב' או ג"י אחר ר"ח ניסן דבזה ודאי א"צ ז"נ אחרים אפ"י לא בדקה עצמה בימים שבנתיים אם לא עברו עליה ז' ימים בלא בדיקה ואפ"י הרב ומהרי"ק מודים לזה דמאחר דלא דחו הנשואין אלא שמחמת אונס נתעכב הדבר ודאי דלא נתיאשה מן ז"נ הראשונים וסמכה דעתה שיבא החתן יום או יומים ורמיא אנפשה ויהבא דעתה שתהא נקיים ושלא תבא לידי חשש חימוד ע"כ והט"ז חולק ע"ז וס"ל דצריכה ז"נ מחדש דכיון שלא בא ליום המוגבל ודאי מסופקת בדעתה דכל הדרכים בחזקת סכנה ושמא יש סכנה שלא יבא כלל ואחר שנודע לה שהוא בא ודאי הוי חימוד חדש ע"כ והש"ך הסכים לדברי המ"ב וכו' וז"ל ובאמת אין להחמיר בדינים אלו דבלא"ה הרבה פוסקים ס"ל דא"צ ז"נ וגם בדיעבד סגיא בבדיקה א' תוך ז' לכ"ע וגם כל עיקר הדין זה הוא מדבריהם עכ"ל ונ"ל דאין זה מספיק דמ"ש דבלא"ה הרבה פוסקים ס"ל דא"צ ז"נ נ"ל כוונתו דלדעת הרשב"א דס"ל דאין חוששין רק לחימוד של שעת התביעה אבל אח"כ אין עוד חימוד א"כ לדעתו אפ"י דחו הנשואין בסתם ולא קבעו מועד שני אין לחוש לימים שבנתיים כיון דליכא עוד חימוד וגם לשיטת הראב"ד והרמב"ם דס"ל דבדיקה א' תוך ז' בעינן נראה ג"כ דלא ס"ל כסברת הרא"ש דכל שהיא קרובה לביאה לבה הומה כיון דס"ל דלכתחלה סגיא בבדיקה א' תוך ז' וכמ"ש הב"י לדעתו דאי ס"ל לסברת הרא"ש היה מצריך בדיקה בכל יום לכתחלה וכמ"ש הרא"ש וא"כ לדידהו ג"כ א"צ נקיים אחרים אך למ"ש הט"ז דאיכא למיחש לחימוד חדש כיון דסברה דכל הדרכים בחזקת סכנה הם אין זה מעלה ארוכה וא"ל דנתכוין הש"ך לדעת ריב"א שכתב הגה"מ דס"ל דוקא היכא דדעתו לישא אותה מיד הוא דאיכא חשש חימוד וכן כתב בחדושי אנשי שם שאצל המרדכי בשם הרוקח שכ' כן בשם הר"י שפירא דכבר כ' הב"י סי' זה דסברא זו דחוי' מכל הפוסקים גם מ"ש הש"ך דבדיעבד סגיא בבדיקה א' תוך ז' לכ"ע גם זה אינו מספיק דש"ה די"ל דנתיאשה מן הנקיים הראשונים גם י"ל דאיכא חימוד חדש כדעת הט"ז ובס' מנ"י כ' דמסתברא דברי הש"ך כי עיקר דין זה להצריך ז"נ מחדש הוא חומרא גדולה כמו שהאריך בתשובת מ"ב לסתור דברי מהרי"ק עכ"ל לא ידעתי כוונתו דעיקר המחלוקת שבין המ"ב ומהרי"ק אינו אלא היכא דבדקה בימים שבנתיים בהא הוא דחולק המ"ב על מהרי"ק דלא מסתבר שבדיקה לא תהני כיון דלא נתיאשה מימים הראשונים שהרי בדקה עצמה והכא הא מיירי כשלא בדקה עצמה בימים שבנתיים מנ"ל להקל דלמא זה דמיא לדחית הנשואין ולא בדקה בימים שבנתיים דחיישינן שמא נתיאשה מן ימים הראשונים וה"נ דכוותיה ולסברת הט"ז י"ל דגרע מדחית הנשואין דיש לחוש לחימוד חדש כמ"ש"ל לכן נ"ל לנהוג לכתחלה כמ"ש בס' מנ"י שם וז"ל ומ"מ נ"ל דצריכה שתבדוק עצמה באותה שעה שבא הציר ומצאה עצמה טהורה עכ"ל כן יש להמורה לצוות להכלה כשיבא הציר שתבדוק עצמה מיד והוא כעין פשר בין הדעות דהא ס"ל לראב"ה דאפ"י בשעת התביעה מהני בדיקה ואע"ג שכתב ע"ז הב"י דסברא זו דחוייה היא ומחו להו אמוחא מ"מ יש לעשותו סניף לשאר צדדי

היתר בנדון זה וכה"ג גם מ"ש הב"י לדחות דברי ראבי"ה מדכתב הרא"ש דחיישינן שמא תראה בכל יום מהז' משמע בהדיא דלא סגי' בלא ז"נ עכ"ד ראי' זו אינני מבין דלמא מיירי בשלא בדקה בשעת תביעה אז צריכה שתספור ז אבל בשבדקה בשעת תביעה א"צ להמתין ז' ימים אלא בכל יום שקודם הביאה צריכה בדיקה וצ"ע: ובספר ב"ה העיד דנוהגין לפסוק הלכה למעשה כס' מ"ב וכ"ז מיירי בשלא עברו ז' ימים בלא בדיקה אבל אם עברו ז' ימים בלא בדיקה צריכה לחזור ולספור ז"נ וכמ"ש בתשו' מ"ב שם הביאו הש"ך וראיתי בס' כו"פ סי' זה שכ' ע"ז וז"ל ואין מובן לי כלל הגבול ימים אלו מה טיבן ממ"נ אם אתה עושה זה הביאה של החתן כתביעה חדשה אם לא עבר אפי' יום א' הרי כאן תביעה חדשה וחימוד חדש ואם אמרינן דלא נתייאש מן תביעה ראשונה א"כ אף דעברה ז' ימים ולא בדקה מ"מ הא כבר מנה ז' ימים בזמן הראשון וכו' דמ"ש ששה משבעה וכו' לא ידעתי מה טעם יש בדבר ומאין אדני הדין הזה הטבעו כי אין לו שורש ועיקר כלל בראשונים עכ"ל ואני תמה מאד על תמיהתו על שהוא צווח על המ"ב בא ונצווה על מה שכתבו הפוסקים בשם המרדכי דאם טבלה קודם נשואין ז' ימים או יותר אותה טבילה לא מהני ועיין ב"ח שכ' דמיירי בלא בדיקה שלא בדקה כל ז' וג"כ קשה דמ"ש ז' או פחות מז' ממ"נ וכו' וכ"ה בהגהות רמ"א סי' זה סעיף ב' שכ' יש לה לבדוק עצמה בכל יום עד בעילת מצוה ודוקא לכתחלה אבל בדיעבד אין להחמיר אם בדקה פעם א' תוך ז' ע"כ והוא מדברי ב"י ותיקשי נמי מה גבול יש בין פ"א תוך ז' או לאו א"ו הדבר ברור דבכל יום חיישינן לחימוד אלא דלא חיישינן להאי חימוד כמו דחיישינן לחימוד לשעת התביעה דהתם לא מהני אפי' בדיקה אבל בשאר ימים מהני לה בדיקה ולכתחלה צריכה בדיקה בכל יום כמ"ש הרא"ש אלא דלא אלים האי חששא דחימוד מרואה ודאית וסופרת ז"נ דבעינן נמי לכתחלה בדיקה בכל יום ואפ"ה ס"ל לרוב פוסקים דמהני בדיקה חזא תוך ז"נ וטעמא כמ"ש ל בשם הרשב"א במ"ה דטעמא דבדיקה משום שהבדיקה מחזיק בטהרהו בדיקת יום הראשון מחזיק לכל ו' ימים שאחריה בטהרה ובדיקת הסוף מחזיק ששה ימים שלפניה בטהרה ובדיקת האמצע מחזיק ימים שלפניה ושלאחריה בטהרה וכ"ז תוך ז' אבל בדיקת יום שמיני לא מהני מידי ואם אמרו ברואה ודאי אין להחמיר בחששא דרבנן יותר מא"ד ומהני בדיקה א' תוך ז"י להחזיק בטהרה דלא ראתה אלא כי היכי דהשתא טהורה ה"נ בשאר ימים ומשום כך אם לא עברו עדיין ז' ימים אחר טבילה כיון שבדקה עצמה ביום שביעי קודם טבילה אותה בדיקה מהני לששה ימים שאחריה או י"ל כיון שלא עברו עדיין ז' ימים יש לה תקנה שתבדוק עכשיו ומהני לימים שעברו משא"כ כשעברו ז' ימים דבדיקת שמיני ל"מ מידי דהכי קי"ל לחז"ל וכמ"ש ל ולפ"ז צדקו דברי המ"ב שהתנה שצריך שלא יעברו ז' ימים בלא בדיקה ודבריו יש לו שורש ועיקר בפוסקים: כתב בט"ז ס"ק ח' מעשה באלמנה א' שהיה לה זמן מוגבל בתנאים עם החתן שלה לנשואין אלא שהחתן אמר לה שאפשר שיקדים הנשואין וכן עשה והיא אמרה שסמכה ע"ז וספרה ז"נ טבלה וכו' עליה ונ"ל אע"פ שהאלמנה עשתה שלא כדין כיון שלא היה לה בירור על הקדמת החתונה עד שבא החתן וכינסה נמצא שבשעה שהתחילה לדעת הבירור נתחדש החימוד וצריכה לחזור ולספור ז"נ מ"מ כיון שעברה ועשתה כן אין להפרישה מכח זה וראיה ממ"ש סי' קצ"ו סעיף י"ב וכו' עכ"ל ור"ל דא"צ להמתין שיעור הבחנה צ' יום מ"מ צריכה לחזור ולספור

ז"נ ולטבול אבל בתשו' הב"ח שם כ' שנשאל באשה א' שנקבעו הנשואין שלה ליום פלוני וקרובי הכלה הסכימו להקדים הנשואין ג' ימים לפני זמן הקבוע לשלחו להחתן שיקדים ויבא לזמן זה ולפי שפשוט היה בעיניהם שישמע החתן לקולם התחילה הכלה לשמור ז"נ שיהיו סמוכים לחופה והנשים חששו שמא לא יבא החתן אלא לזמן שקבעו בראשונה חזרו ואמרו להכלה שתשמור ז"נ מחדש שיהיו סמוכים לחופה לפי קביעות הראשון והחתן בא יום א' אחר זמן שהקדימו לו וחזרו והסכימו שתהיה החופה יום א' לאחר קביעות הראשון ונחלקו בעלי הוראה מקצתם הורו שתטבול מיד על סמך ז"נ הראשונים שכבר נשלמו ומקצתם הורו שתאחר טבילתה עד כי ישלמו ז"נ האחרונים ומקצתם הורו שצריכה לישב ז"נ שלישית והסכים הב"ח אע"פ שכלה זו היתה יודעת בטיב קביעות הראשון לנשואין והיא התחילה לספור מקודם לפי שחשבה אולי יבא החתן מקודם ע"פ הכתב ששלחו אליו קרוביה שפיר היתה יכולה לסמוך אספירה זו לטבול סוף ז"נ הראשונים ובתנאי שתבדוק עצמה בכל יום אחר הטבילה כמקמי טבילה ואע"פ שאין הטבילה בליל בעילת מצוה שפיר מהני דלא אמר הרשב"ם דלא מהני אלא כשלא תבדוק עצמה לאחר טבילה כשאר נשים שאין בודקין התם הוא דאין ז"נ סמוכים לבעילת מצוה אבל כשבדקת עצמה בכל יום ויום אף לאחר הטבילה שפיר ה"ל ז"נ סמוכים לבעילת מצוה אלא שלכתחלה ודאי אין נכון להרחיק הטבילה מליל ב"מ אלא לפי מה שנהגו לפי המנהג שהיה בזמן שבתולה נשאת ליום ד' ואצ"ל שכלה זו יכולה לסמוך על ז"נ השניים וא"צ לחזור ולספור ז"נ שלישית דלחימוד לא חיישינן שתהא לה דין תבעוה להנשא דאף בדיקה לא מהני הא ודאי ליתא כדפרישית עכ"ל מבואר דלא כט"ז כיון דהיא סמכה אדעתיה שיהיה כן יכולה לסמוך על ספירה זו ולמעשה יש להורות כמש"ל דבעת שיתברר לה יום הנשואין תבדוק עצמה אם תמצא עצמה טהורה יכולה לסמוך על ספירה זו וכ"ז לכתחלה אבל בדיעבד אם לא בדקה עצמה באותה שעה שנתברר לה יום קביעות הנשואין ואיכא הפסד כגון שטבחה טבוח ויתקלקלו האוכלין אם ידחו הנשואין עד שתספור ז"נ ויצטרכו לעשות חופת נדה נ"ל דכדאי הוא הב"ח לסמוך עליו במלתא דרבנן כמ"ש הט"ז בשם המ"מ פי"א מהלכות א"ב דאפי' ראתה כיון דלא הרגישה טהורה ובלא"ה נראה דאינו אלא חששא דרבנן דמדאורייתא לא חיישינן כלל לשמא ראתה ד"נ מחמת חימוד דמוקמי לה בחזקת טהרה לפיכך יש לסמוך על הב"ח בזה שתטבול על סמך ספירה זו ועדיף מלעשות חופת נדה וכה"ג כ' הש"ך לקמן סי' קצ"ו ס"ק כ' ואע"פ שיש לחלק בין נדון דהתם לנדון זה מ"מ נ"ל כמ"ש ואצ"ל אם כבר נבעלה אחר טבילתה וספירה זו שא"צ ספירה וטבילה אחרת ודלא כט"ז: כתב הלבוש דאם מחמת הקטט נתפרדה החבילה ובאותו מעמד הסכימה הכלה לישא לאיש אחר ונכנסה מיד באותו יום לאיש אחר הדבר פשוט דה"ל תביעה חדשה ואפילו בדקה עצמה ומצאה טהורה צריכה לספור ז"נ מחדש דאיכא כאן חימוד חדש ע"כ והסכימו כל האחרונים לזה ועוד כתב הט"ז דאם אחר הריצוי לחתן שני חזר החתן ראשון ונתרצה עמה צריכה ג"כ לחזור ולספור ז"נ מחדש כיון דאיפסקה אחר בינתיים עכ"ל: מה שכתב הט"ז ס"ק א' דליכא חשש חימוד היכא דהיא עמו במטה בס' כו"פ כתב סעד לדבריו מן תוספות דפ' החולץ וביומא די"ח ע"ש אך הרשב"א במ"ה לא ס"ל הכי שהק' על הרא"ה שכתב שאין התביעה של קודם הקדושין כלום אלא אזלינן בתר תביעה דאחר קדושין

דבההיא דסמכה דעתה דאם איתא הכי בטלת כל קדושי ביאה עכ"ד ולפי דברי הט"ז לק"מ דהא קודם קדושין ליכא חימוד לסברת הרא"ה ובשעת ביאה שמקדשה נמי ליכא חימוד לדעת הט"ז א"ו דהרשב"א לית ליה סברא זו מיהו הרא"ה ז"ל י"ל דס"ל סברא זו ול"ק ליה קו' הרשב"א ז"ל ומה שהק' עוד הרשב"א ז"ל על הרא"ה ז"ל אם כן לא תמצא קדושין וחופה טהורה ביום א' ומשוית להו לכל ישראל כטועין שמקדשין ומכניסין לחופה ובוועל בעילת מצוה ביום א' ע"כ י"ל לדעת הרא"ה כיון דאיכא שדוכים בקנסות ובחרמות הוי כמו קדושין דהכא ודאי סמכה דעתה: עוד כתב הרשב"א ז"ל שם וז"ל ואני אומר כי מנהגן של ישראל בכל מקום ומקום תורה היא וכל מה שעושין במנהגן יסודתן בקודש ובכל מקומותינו הנהיגו להכין סעודה ושמחת שבת לפני שבת של הנשואין וזו היא תביעה וממנה מונין לה שבעה אלו עכ"ל וכתב בס' מנ"י וז"ל דבריו הם ע"פ מנהג שנהגו לכנוס בע"ש ולטבול לעת הכנסת שבת כמבואר בא"ה סימן ס"ג וס"ד וצ"ל דמיד בע"ש שלפני השבת של שבת דנשואין שמכינים עצמן לסעודה מקרי יום התביעה דאל"כ לא תמצא ז"נ ועכשיו שנהגו ע"פ הרוב לטבול בליל ששי צ"ל דיום התביעה מקרי ב' וג' ימים קודם השבת על דרך דאמרינן בריש כתובות שיהא טורח אדם בסעודה שלשה ימים עכ"ל וכ"ז למנהגן שנהגו לכנוס מע"ש שכך היה מנהג מקודם כמבואר וכן מ"ש הרמ"א לעיל סעיף א' וכן המנהג לטבול הכלה ליל ד' אע"פ שלא תבעול קודם מוצאי שבת לא נתכוין למנהג רע שהביא הש"ך בס"ק י"א שלא לבעול רק אחר ב' או ג"י אחר הנשואין ח"ו שמנהג רע זה יעלו על הספר אלא כוונתו לפי שהיו נוהגין לכנוס בע"ש וכמ"ש המרדכי פ"ק דכתובות והרע"ב ריש מס' כתובות דמשום תקנת עניים נהגו לכנוס בע"ש והיו נוהגין שלא לבעול בתחלה בשבת כמ"ש האחרונים סי' ר"פ בא"ח בשם האגודה ואע"פ שאין הלכה כן מ"מ היו נוהגין להחמיר וכנראה מתשובת מוהרמ"ל סימן נ"ג הביאו הש"ך סימן קצ"ז ס"ק ב' ולכך לא נבעלה עד מ"ש ולפ"ז צ"ל דלאו דוקא ג' ימים קודם שבת מיקרי ימי תביעה דאל"כ לא כלו ז"נ בליל ד' וכן למנהגנו שאין אנו מדקדקין ועושין נשואין בכל יום מימי השבוע אף ביום א' צ"ל דמיד ביום א' שלפני שבת זו מקרי יום התביעה דאין רגילין להכין צרכי הסעודה בכל השבוע שלפני שבת זו שהוא קודם הנשואין אבל יותר אין להקדים שתחל לספור ז"נ קודם ב' שבתות שלפני הנשואין אף ע"ג שתבדוק עצמה בכל יום מ"מ בעיקר היום שהוא נחשב לתביעה לא מהני בדיקה ואם כן אם תטבול לסוף אותן ז"נ אף שלא תרחיק הטבילה מן ב"מ כ"א ב' או ג' ימים מ"מ אותן ימים לא עלו לה ושמא ראתה בו ואף דאנן עבדינן הכנה דרבה ומכינים זמן הרבה קודם לזה אין להקל יותר כנ"ל להורות לכתחלה: (יג) והמנהג ליקח קטן אצל החתן.

כתב הש"ך ע"ל סימן שמ"ב כתבתי בשם הב"ח דצ"ל שיודעים טעם ביאה ושואין מוסרין עצמן לביאה עכ"ל ופירש רש"י בקדושין דף פ"א ע"ב שיודעת טעם ביאה כלומר מה ביאה שתדע לספר דבריה בשוק ואינה מוסרת עצמה לביאה מתוך קטנה עדיין לא לבשה יצר הרע הלכך אין כאן משום דעת קלה שלא תהא נוחה להתפתות עכ"ל ובס' מנ"י כתב על דברי הש"ך וז"ל וראיתי בב"ח שם שלמד דבר זה ממה דאיתא כן באה"ע סימן כ"ב אבל באמת אין ראיה כלל משם דדוקא להתיחד עם אשה אחרת אסור אא"כ כך בקטנה שאינה מוסרת עצמה לביאה דבמוסרת עצמה לביאה אסור מטעם דאסור לאיש א'

להתייחד עם ב' נשים משא"כ כאן אפשר דאף במוסרת עצמה לביאה מותר וכו' כיון שאשתו הנכנסת לחופה עמו ואשתו משמרתו וכמבואר שם בא"ע שם אף דיש לחלק מ"מ אין ראייה משם עכ"ל ובס' כו"פ כתב על מנ"י דנ"ל טעם הב"ח דס"ל כמאן דס"ל בא"ע דבלילה בעינן ב' כדי שאם ישן א' נשאר לכ"א שומר ואם כן ודאי דהבעל אשתו משמרתו אבל הכא הא מיחדין קטן עם הבעל ואותו קטן גם כן איירי דיודע טעם ביאה והיינו שהוא בן ט' שנים ויום א' וא"כ אף הוא אסור להתייחד ובעל אינו רק שומר א' והרי הקטן מתייחד עם הכלה ועוד בת אחת ובלילה לא סגיא בשומר אחד ולכך מצריך שאותה קטנה לא תמסור עצמה לביאה וליכא חשש פיתוי ולאונס לא חיישינן דתצעוק ויהיו השומרים נעורים והרי כאן נגד הקטן ב' שומרים הקטנה והבעל משא"כ במוסרת עצמה לביאה אין כאן נגד הקטן רק שומר אחד דהיינו הבעל ואנן בעינן ב' שומרים בלילה וזה הטעם למנהג שלוקחין דווקא קטן וקטנה עכ"ל וכל דבריו אינן אלא דברי תמה דא"כ למה לוקחין דווקא קטן הא גדול נמי ש"ד גם לפי מה שכתב הש"ך כאן שאין מוסרין עצמן לביאה משמע דקאי נמי על הקטן דאינו מוסר עצמו לביאה כלומר שלא לבשו יצה"ר וקטן בן ט' שנים ויום א' כבר לבשו יצה"ר דמה"ט אסור להתייחד כמ"ש בא"ע שם אך לפי לשון הב"ח וש"ך סימן שמ"ב משמע דלא קאי אלא אקטנה ועוד לא ידעתי מי הגיד לו דלא מקרי יודע טעם ביאה עד שהוא בן ט' שנים ויום א' דנראה קטן כבר שבע וכבר תמניא יודע טעם ביאה ובעיקר דברי המנ"י כבר קדמו בזה החמ"ח בא"ע שם ס"ק ט' שכתב על מ"ש המ"מ פ' כ"ב דא"ב אהא שכתב הרמב"ם דנשים הרבה עם אנשים הרבה מותרין להתייחד שלמד כן מהא דאמרינן גבי חתן הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים כי ראייה זאת חלושה דשאני חתן וכלה דהם איש ואשתו והם שמירה לאחרים ואף דיש לחלק בין הכלה לאשה אחרת מ"מ מנ"ל לחלק וללמוד מזה קולא עכ"ל וכיון דהרמב"ם ז"ל למד מזה קולא וס"ל לחלק בין כלה לאשה אחרת מכ"ש דיש ללמוד מזה חומרא וזו טעם המנהג שלוקחין דווקא קטן וקטנה היינו פחות מבן ט' ויום א' לקטן וקטנה שאינה מוסרת עצמה לביאה לנטירה יתירה דהא ס"ל להרמב"ם דאשה אחת לא תתייחד עם אנשים הרבה וחיישינן שמא תישן הקטנה בלילה לכך צריך קטן דווקא ודברי הב"ח נכונים: (יד) מחזיר גרושתו.

וכתב הט"ז דאם עבר וכנסה דא"צ שמירה כיון דכבר בעלה כשהיתה אשתו לא תקיף יצריה וכ"כ בתשובת רדב"ז ח"א סימן קס"ד ע"ש ולפ"ז י"ל דאם בא עליה בזנות ואח"כ כנסה דנמי א"צ שמירה כיון דכבר בא עליה פ"א וראיתי בס' תפארת למשה שהניח דין זה בצ"ע: כתב בס' מנ"י ונראה דה"ה אם גירשה כשהיא מעוברת והחזירה גם כן צריכה לישב ז"נ דאף דמעוברת היא בחזקת מסולקת בדמים מ"מ חיישינן שמא מחמת חימוד ראתה כמו בקטנה ברס"י זה ומבואר לעיל ססי' קפ"ט דקטנה עדיפא מן מעוברת ואפ"ה חיישינן לה לשמא ראתה מחמת חימוד כ"ש מעוברת עכ"ל ובריק"ש צידד להקל בגרושה מעוברת אם אמרה שבדקה ביום התביעה דיש לסמוך בזה על ראבי"ה ע"ש וצ"ע: בב"ח הק' כאן למאי דקיי"ל בסימן קצ"ו דצריך בדיקה לחורין וסדקין עד מקום שאבר תשמיש מגיע ואם לא עשתה כן לא הוי אלא קינוח בעלמא ולא יצאה ידי בדיקה אם כן בתולה דתבעוה להנשא איך יכולה לבדוק בעוד פתחה נעול הלא כל הנשים מטמאות בביה"ח ואמרינן בפ' יוצא דופן דביה"ח הוי עד בין השינים והיינו עד מקום

שהשמש דש וכ"ש דק' אבתולה שראתה כבר איך מותרת בבדיקה ותירץ בשם דרשות מהר"ש מאויסטרייך וכן הוא בדרשת מהרי"ל כיון דשמואל אמר יכילנא למיבעל כמה בתולות בלא דם א"כ כ"ש דאשה בעלמה יכולה לבדוק את עצמה אף ע"פ שהיא בתולה ואין הבתולים מעכבים בכך ע"כ והב"ח תי' דלפי מה שיתבאר בסימן קצ"ו דהרבה מחברים ס"ל דאינה צריכה לבדוק עד מקום שהשמש דש אלא בחורין ובסדקין כפי כחה ולכ"ע בדיעבד סגיא אע"פ שאינו מכניסו עד מקום שהשמש דש א"כ לפי זה הבתולות גם כן בודקות את עצמן היטב כפי כח האפשר ויוצאין ידי חובתן כדיעבד דמיא מאחר שאי אפשר בענין אחר עכ"ד ועיין בתשובת נ"ש סי' ס' שתמה מאד על דברי מהרש"ל ומהרי"ל שהוא מן הנמנע שתבדוק עצמה עד מקום שהשמש דש בלי השרת בתולים וע"י הטיה הוא קשה מאד דלאו כולי עלמא בקיאין בזה לכך העיקר כמו שכתב הב"ח ועיין מה שכתבתי לקמן סי' קצ"ו בע"ה: קצג (א) ופורש.

כתב הב"י בשם הרשב"א בתשובה אע"ג דאין לך מכה גדולה מזו לא תלינן בה כדתלינן בעלמא במכה משום דשאני התם דאיכא למיחש לדשמואל דאמר יכילנא לבעול כמה בתולות בלא דם ועוד דבבתולה יש להחמיר לפי שאינו אלא לשעה ופעם אחת אבל היכא שאפשר שתאסרנה ע"י על בעלה לא החמירו עכ"ל ובאמת על הת' ק' מאדכיון דהא דשמואל לא שכיחא ולכאורה י"ל דס"ל להרשב"א דדוקא הטיה דשמואל לא שכיחא שהיה בועל בעילה גמורה אבל הטיה שכיחא כדאמרינן בפ"ק דכתובות דרוב בקיאין בהטי' וכ"כ תוס' בכתובות שם אך לשון הרשב"א שכ' דאיכא למיחש לדשמואל אינו סובל זה גם בתה"א דף קס"ה ע"ב כ' בהדיא וז"ל ובהטיה לא תלינן דמלתא דלא שכיחא הוא וכדאמרינן לעיל בעל ולא מצא דם עכ"ל אלמא דלא ס"ל כתוס' בזה וכמו שאבאר לקמן בעז"ה וכן דבריו אלו דכ' בת' ב' מבואר דס"ל להרשב"א ז"ל דאפי' במכה שידוע שמוציאה דם אפ"ה אינו תולה בו כל שהיא מכה עוברת שאינה אלא לשעה וכן נראה ממ"ש דף קפ"א ע"ש ע"ב ולא נראה כן דעת שאר פוסקים אלא דלעולם תולין במכה שמוציאה דם אפי' במכה עוברת ואינה אלא לשעתה ע"ל סי' קפ"ז מיהו י"ל דש"ה דשם מכה אחת היא ולא פליג משא"כ ד"ב דלעולם היא מכה עוברת אבל הרא"ש כ' כאן טעם אחר דודאי לא חיישינן שמא יצא דם מן המקור עם דם בתולים דלמה נחוש בתינוקות וכו' ואפילו באשה גדולה למה נחוש הא אמרינן לקמן דאפי' אשה המוחזקת להיות רואה מ"ת אם יש לה מכה תולה במכת' ולא חיישינן שמא יצא דם מן המקור עם דם מכתה ונ"ל טעם לחומרא זו לא בשביל שנחוש שמא יצא דם מן המקור עם דם בתולים דלמה נחוש לזה וכו' אלא משום דב"מ לכל מסורה ואין הכל בקיאין בחילוק שיש בין תינוקות שלא הגיע זמנה לראות ובין הגיע זמנה ובין ראתה ובין לא ראתה ועוד משום דחתן יצרו תקפו הלכך הסכימו רבותינו להשוות כולן וליתן להם דין חומרא שבחומרות דהיינו בוגרת שראתה דנותנין לה בעילת מצוה עכ"ד ותמי' לי' דמנ"ל דבבוגרת שראתה לדין המשנה בועל בעילת מצוה ופורש והא דאמרינן התם גבי בוגרת דאמר רב דנותנין לה לילה ראשונה ל"ש אלא שלא ראתה אבל ראתה אין לה אלא ב"מ פירושו כיון שהיא ראתה אין נותנין לה לילה ראשונה אלא ב"מ ומנ"ל דצריכה לפרוש מיד אלא כ"ז שלא ראתה יותר מותרת לבעלה דהא אם לא ראתה דנותנין לה כל הלילה ודאי דא"צ טבילה אח"כ כיון דכל הלילה מותר לבעול אף אם תראה כל פעם באותו

לילה דתלינן הכל בדם בתולים למה תהיה אסורה אח"כ אלא ה"פ שכל אותה הלילה אף אם ראתה כל פעם הן מחמת בעילה או שלא מחמת בעילה מותרת אבל אח"כ אם ראתה וכה"ג הא דאמר בבוגרת שראת' דאין לה אלא ב"מ נמי ה"פ דכל דם שהיא רואה בשעת תשמיש הראשון הוא דם בתולים אבל מה שתראה אח"כ הן ע"י בעיל' או שלא ע"י בעילה לא תלינן בדם בתולי' אבל אם לא ראת' אח"כ מותרת לבעלה וא"צ טבילה עבור הדם ששתת ממנ' בשעת ב"מ דתלינן בדם בתולי' אבל דיצטרך לפרוש מיד היכן הוזכר זה לדין המשנה והנה הרא"ש לפי שיטתו חולק על מה שכ' הראב"ד דצריך לפרוש באבר מת דא"כ מאי נותנין לה דקאמר ע"כ צריך לבעול ב"מ אלא ה"פ אע"ג דהחמירו לעשותה כנדה אחר בעילה זו נותנין לו כל ביאה זו שיבעול ויגמור עכ"ל וכ"ז הוא לשיטתו דס"ל דאף לדין המשנה היכא דלית לה אלא בע"מ צריך לפרוש מיד אבל להראב"ד י"ל דלק"מ דס"ל דלדין המשנה אף היכא דאין נותנין לה בעילת מצוה מ"מ אין צריך לפרוש מיד אלא דאם לא ראתה אח"ז עוד מותרת לבעלה בלא טבילה דומיא דנותנין לה כל הלילה או ד' לילות דאף לאחר ד' לילות או לאחר לילה מותרת לבעלה בלא טבילה אם לא ראתה אח"כ ה"נ היכא דנותנין בעילת מצוה וא"כ שפיר אמר במתני' לב"ש דנותנין לה ב"מ דכל דם שהיא רואה בשעת ב"מ טהורה ומותרת לבעול אח"כ ומכ"ש דא"צ לפרוש באבר מת דהא מותר אפ"ל לבעול אח"כ וכן הא דאמרינן בשמעתין ל"ש אלא שלא ראתה אבל ראתה אין נותנין לה אלא ב"מ לגי' הרא"ש שגרס כן וכן הוא גי' הרשב"א נמי ה"פ דאין נותנין לה אלא ב"מ הא ב"מ נותנין לה שמותרת לבעלה אח"כ אם לא ראתה אבל לדין דקיי"ל דבועל ב"מ ופורש י"ל כדעת הראב"ד דצריך לפרוש באבר מת אך מדברי הראב"ד בפ"ה דא"ב נראה שסובר ג"כ כדעת הרא"ש דכל היכא דאין נותנין לה אלא ב"מ צריך לפרוש מיד אף לדין המשנה דעל מה שפסק הרמב"ם שם דאם ראתה בבית אביה ואח"כ נשאת אין לו לבוא עליה אלא ביאה ראשונה ופורש כ' הראב"ד כב"ש היא עכ"ל מבואר דס"ל דלב"ש דאמר נותנין לה ב"מ צריך לפרוש מיד ולא ידעתי מנ"ל לפרש כן: וביותר קשה לי על הרשב"א בתה"א דף קס"ה ע"ב שהקשה אהא דא"ל ר' אבא לר"א אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו וז"ל וקשיא לי מאי קשיא ליה טפי ארבותינו ממתני' דקתני בתינוקת שהגיע זמנה לראות וראתה בועל ב"מ ופורש עכ"ל ולא ידעתי מאי קשיא ליה דהיכן מוזכר במתני' דצריך לפרוש מיד וכ"נ לכאורה מסוגיא דכתובות דף ד' בהאי דאי' התם דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים וכו' כ' המהרש"א ויש לדקדק דמסקינן לקמן טעמא משום אבילות קילא ליה הא אית ביה נמי משום דם בתולים דלא קילא ליה ויש מתרצים בזה דמיירי במוכת עץ או באלמנה שנשאת לבחור והוא דחוק אבל מדברי הרא"ש למדתי תי' דאיירי הך ברייתא לפי המשנה ראשונה דאין לפרוש משום ד"ב עכ"ד ואי ס"ד דאף לדין המשנה בבוגרת שראתה בועל ב"מ ופורש אכתי קשיא איך סתם התנא ותני כל אותן הימים כו' דמאי פסקא הא איכא נמי בוגרת שראתה דא"צ לישן בין האנשים א"ו דלדין המשנה בכלה א"צ לפרוש גם בתשו' הרשב"א סס"י זה מבואר דס"ל דב"ש דאמר דבועל ב"מ ר"ל דפורש מיד ומאד קשה לי דמנ"ל זה אח"ז ראיתי בהשגות הרז"ה בשאר הפרישה שכ' להדיא כדברי וז"ל דאפילו לב"ש דמחמירין לא החמירו כל הצורך שלא הוזכרה פרישה במשנתנו כל עיקר שכשאמרו נותנין לה ב"מ לא אמרו שיהא פורש

ממנה מיד אלא שאם תחזור ותראה לאחר ב"מ אפילו בו ביום או בלילה הוא חייב לפרוש ממנה דומיא דנתינת ד' לילות ועד שתחיה המכה שאין חייב לפרוש ממנה עד שתראה לאחר ד' לילות א"נ לאחר שתחיה המכה ה"נ כשאמרו ב"ש נותנין לה ב"מ שאם תראה לאחר מכן אפי' בו בלילה פורש ממנה ואם לא תראה לאחר מכן אינו פורש לעולם ולדברי ב"ה אינו פורש כל הלילה ואפי' ראתה אחר ביאה ראשונה ולאחר הלילה אם ראתה פורש ואם לא ראתה אינו פורש נמצא שאפילו ב"ש לא חייבוהו לפרוש מבעילת מצוה כשלא ראתה אחר כך וכשחזרו רבותינו ונמנו וגזרו שיהא פורש ממנה מיד עד שתספור ז' לראייתה שראתה מתוך ב"מ עכ"ל והן הן הדברים שכתבתי ואפשר לישב בדוחק דעת הפוסקים דס"ל דפי' דנותנין לה היינו לשמש וכן פירש"י ולא ניחא להו לפרש דפי' דנותנין לה קאי על הדם דנותנין לה שיהא טהור אלא נותנין לה קאי על הבעילה דא"כ קשיא הא דאמר נותנין לה בע"מ מאי נותנין לה ע"כ צריך לבעול ב"מ כמ"ש הרא"ש אלא ע"כ צ"ל דלענין זה נותנין לה שרשאי לבעול ולגמור ביאתו או לענין זה נותנין שא"צ לפרוש באבר חי כמ"ש הרא"ש ז"ל א"כ מוכח שהוא כדם נדה ממש אך לא ידעתי מי הכריחם לכך דהא אפשר לפרש דקאי על הדם מה שהיא רואה בשעת בעילה דנותנין לה שהוא דם טהור וכמ"ש אה"ז ראיתי בהרי"ף פ"ק דכתובות גבי בוגרת שדעתו ג"כ כהרא"ש ואף דלכאורה לדידן אין נ"מ בפלפול הזה כיון דקי"ל בכולה בועל ב"מ ופורש מ"מ לפי מה שאכתוב לקמן יש בזה נ"מ לדינא: (ב) מיד.

כתב הש"ך ס"ק א' ה"ה דמותר לפרוש באבר חי וא"צ להמתין עד שימות האבר ע"כ והוא מן הרא"ש והרשב"א דלא כהראב"ד דס"ל דצריך לפרוש באבר מת וכבר כתבתי לעיל דהרא"ש הוכיח זה דא"כ מה נותנין לה בעילת מצוה הא ע"כ צריך לבעול בע"מ ואני שמעתי ולא אבין דהא י"ל נותנין לה שרשאי לגמור ביאתו אבל לעולם דצריך לפרוש בא"מ וא"ל דא"כ קשיא למאי דס"ד דרבי אבא דאמר אלא מעתה בעל נפש לא יגמור ביאתו וא"כ לדידי' תיקשי מה נותנין לה ז"א דאף ר"א ידע דנותנין אפי' לגמור ביאתו אלא דמק' אגוף הדין אמאי התירו לו כ"כ לגמור ביאתו וע"ז השיב ר"א דמש"ה התירו לו כדי שלא יהא לבו נוקפו ועוד למ"ש הרשב"א בתה"א בלא"ה לק"מ שכ' דעל מתני' לק"מ אלא על רבותינו שהחמירו אפי' בתינוקות שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה דאלמא כעין ודאי משוי לה והלכך לדידהו הוא דקשיא ליה א"כ בעל נפש לא יגמור ביאתו עכ"ד לפ"ז למשנה ראשונה ודאי דידע דאין לבעל נפש להחמיר שלא לגמור ביאתו ומותר אפילו לפרוש באבר חי והראב"ד לא כתב כן אלא למאי דקיי"ל כרבותינו ואף דמסקינן דמותר לגמור ביאתו אפי' בעל נפש ס"ל להראב"ד ז"ל מ"מ לפרוש באבר חי אינו רשאי ולק"מ אבל הרשב"א ז"ל מסיק מילתא בטעמא דכיון דהתירו לו לגמור ביאתו כ"ש דהתירו לו לפרוש באבר חי ולא תהא פרישתו גדול מכל גמר ביאתו ועוד שאם אתה עושה כמשמש עם הטהורה ואמרה לו נטמאתי אף הוא לבו נוקפו ופורש וזו היא תשובתו של ר"א וזו נ"ל מבואר ואפי' לבעל נפש וכן דעת הר"ז הלוי עכ"ד: (ג) מצאה דם טמאה.

הרא"ש והרשב"א כתבו דבהדיא לא תלינן משום דלא שכיחא כדאמרינן שאני שמואל דרב גוברי' וקשיא ליה לפמ"ש הרשב"א בת' הראשון שהבאתי לעיל מש"ה לא תלינן בדם בתולים דאיכא למיחש לדשמואל וא"כ קשיא כשלא מצא כלום מ"ט נגזור דממ"נ

אם הטה הרי לא מצא כלום ואי לא הטה הא דם בתולים היא אך לפי תי' ב' ניחא דהטעם דבבתולה יש להחמיר טפי שאינו אלא לשעה וחיישינן שמא נתערב בו דם נדה וא"כ היכא דלא מצא כלל חיישינן כי היכי דדם בתולים חפוהו ש"ז או נימוק דהא ודאי דהיה שם ד"ב דהא הטיה לא שכיחא י"ל נמי דלמא דם נדה נמי בא עמו וחפוהו ש"ז או נימוק אבל לטעם הרא"ש שכ' דכיון דביאת מצוה לכל מסורה לכך הסכימו להשוות כולן וליתן להם דין חומרא שבחומרות היינו בוגרת שראתה דאין לה אלא בעילת מצוה בלא"ה ניחא כיון דהטי' לא שכיחא ובודאי יש דם בתולים כאן וחפוהו ש"ז או נימוק מש"ה פורש כדין בוגרת שראתה גם י"ל לדעת הרא"ש אף שכ' דלתערובת ד"נ לא חיישינן היינו דמשום זה לחודא לא היה להם לגזור דיפרוש דמה"ת נחוש לזה אבל השתא דגזרו דפורש כדי להשוות כולן יחד השתא נמי גזרו משום תערובת ד"נ וכ"כ הב"י כאן במ"ש ליישב דברי הרי"ף והרמב"ם ומהשתא ניחא מה דקשיא לי על הרא"ש ז"ל דהכא דחה בשתי ידים לטעם דחיישינן משום תערובת ד"נ ואלו בפ"ק דכתובות כ' הטעם משום תערובת ד"נ ולפמ"ש ניחא דהא והא איתא והכא לא כ' אלא משום ה"ט לחודא לא גזרו דמ"ש במכה דלא גזרו לתערובת ד"נ א"ו דהעיקר הגזרה היה כדי להשוות כולן יחד והתם בכתובות כ' דגזרו משום תערובת ד"נ היינו לבתר שהשוו יחד ונתנו לה דין חומרא שבחומרות גזרו נמי משום תערובת ד"נ ונ"מ דאפי' בעל ולא מצא כלל דטמאה דאי לאו משום תערובת ד"נ לא היה להם להחמיר כ"כ: אך מה שהקשיתי לעיל סי' קפ"ז דהיא גופא קשיא מ"ט אמרו בבוגרת שראתה דבועל בעילת מצוה ופורש דהא ס"ל להרא"ש דכל בוגרת יש להן דם בתולים כנראה מן הטור בא"ע סי' ס"ח דפסק כן דאף לבוגרת יש טענות דמים בוודאי ס"ל דכן דעת אביו הרא"ש וכיון דיש לה טענות דמים מ"ט צריך לפרוש הא ודאי קו' היא ואין לי ישוב נכון ע"ז כעת הגם שראיתי בס' כו"פ שכ' דס"ל להטור דרוב בוגרות יש להן דם בתולים אבל מעוט אין להן דם בתולים לכך לענין כתובה מפסדת כיון דהרוב מסייע להבעל ע"ש ולפ"ז הי' ניחא דמה"ט אמרו בועל ב"מ ופורש כיון דאיכא מעוט שאין להם דם בתולים ואיכא נמי מעוטא דהטי' מש"ה אמרו דפורש דשמא דם נדה היא אך לענ"ד א"א לומר כן דהא מסיק הטור שם לענין לאוסרה על בעלה דאם קבל בה אביה קדושין פחותה מבת ג' שנים ויום א' או באשת כהן אסורה לבעלה ומבואר שם דזה קאי אכל הנשים שיש להם טענות בתולים דהא לא מפליג מידי מוכח דקאי אפי' על בוגרת דאם לא היה להם דם בתולים אסורה לבעלה אם קבל בה אביה קדושין פחות מן ג' שנים דאסור' לבעל ואי דיש מעוט בוגרות שאין להם ד"ב אמאי תהא אסורה לבעלה הא איהו פסק כרבינו יונה שהביא הרא"ש בפ"ק דכתובות שאם היא אמרה נאנסתי או מוכת עץ אני אפי' קבל בה אביה קדושין פחות מג' שנים אפ"ה מותרת לבעלה כיון דהיא אומרת ברי לי והוא טוען שמא ועוד דחזקת כשרות מסייע לה ואע"ג דרצון הוא רוב ואונס מעוט אפ"ה אלים טענות ברי וחזקת כשרות מסייע דשריא לבעלה לפ"ז אי איתא דמעוט בוגרת אין להם דמים אמאי תאסור לבעלה הא היא טוענת שלא זינתה והיה לנו לתלות במעוטא משום ברי וחזקת כשרות דידה וא"ל דדוקא נגד הרוב דרצון דלאו רוב גמור הוא כמ"ש התוס' ד"ט הוא דמהני טענת ברי וחזקה דידה משא"כ האי רובא דרוב בוגרות יש להם ד"ב דהוא רוב גמור לא מהני טענת ברי דידה דהמעין ברא"ש שם יראה דאין לחלק בכך ועוד שהרא"ש כ' שם בהדיא

דלג' רש"י בדף ל"ו כל בוגרות יש להם דם בתולים ואף שהרא"ש כאן כ' דיש בוגרות שאין להם דם בתולים ע"כ לדעת הסוברים כן כ"כ וכמ"ש במע"מ והנה התו' בר"פ התינוקת הקשו אהא דאמר שם שאני שמואל דרב גוברי' משמע דשמואל לא שכיחא מהא דאמר בפ"ק דכתובות ד"ו ע"ב רוב בקיאי' בהטי' ותירצו דהטי' דכתובות אינה בעילה גמורה שתתעבר בה כשאר ביאות וכן כ' התו' שם וז"ל דשמואל היה יכול לבעול בעילה גמורה שאשה מתעברת בו בלא דם אבל בהטי' אין אשה מתעברת עכ"ל ולפ"ז צ"ל הא דאמר רבי חנינא בעל ולא מצא דם ואח"כ בעל ומצא דם דטמאה דאמרינן דאי איתא דהוי דם בתולים מעיקרא הוי אתי ואי לדשמואל לא שכיחא מיירי שאמר שבעל בעילה גמורה שראוי להתעבר בה דאי לא"ה הא אמרינן דהטיה שכיחא לכ"ע א"ו הא דפליגי ר"ח ור"א מיירי שאמר שבעל בעילה גמורה וראוי להתעבר בה ור"א סבר דשמואל שכיחא אפי' בבעילה גמורה בלא הטיה ור"ח סבר דשמואל לא שכיחא שיבעל בעילה גמורה בלא השרת בתולים ושאיני שמואל דרב גוברי' וכיון שאמר שבעל בעילה גמורה שראוי להתעבר אמרינן דאלו היה ד"ב מעיקרא הוי אתי ולפ"ז מן הסתם כשהבעל אינו יודע אם בעל בעילה גמורה או לא תלינן דבעל בהטיה כיון דהטיה שכיחא אך כל הפוסקים כתבו דאם בעל ולא מצא דם טמאה וסתמו דבריהם ולא חלקו בין אם אמר הבעל שבעל בעילה גמורה או לא מבואר דס"ל דלא כתוס' אלא אפי' מן הסתם לא תלינן בהטיה וקשיא להפוסקי' הנ"ל איך מתרצי' קו' התו' דהא בפ"ק דכתובות מבואר דהטיה שכיחא מיהו התוס' במס' חגיגה דף י"ד ע"ב ביארו דבריהם יותר וכתבו וז"ל וי"ל דוודאי תחלת ביאה רוב בקיאי' בשעת מעשה אכן גמר כדי שתתעבר בו א"א כ"א לשמואל עכ"ל לפ"ז כשאמר שגמר ביאתו ודאי דלהטי' לא חיישינן והפוסקים מיירי בשגמר ביאתו דאז א"א כ"א לשמואל אבל בשלא גמר ביאתו לכ"ע שכיח הטי' ומ"ש התוספות במס' נדה ובמס' כתובות לחלק בין בעילה גמורה שראויה להתעבר בה כוונתם נמי לזה דכ"ז שלא גמר ביאתו אינה ראויה להתעבר וכמ"ש התוס' במס' יבמות דף נ"ה ע"ב דבהעראה אינה יכולה להתעבר כ"א בגמר ביאה ועיין בשו"ת נ"ש סי' ס' מה שרצה לפרש בכוונת הגמ' דאמר שאני שמואל דרב גוברי' ואין בדבריו ממש ומעתה מ"ש הרמ"א דנהגו להקל אם לא גמר ביאה רק הערה בה ולא ראתה דם אבל אם בא עליה ביאה ממש צריך לפרוש ממנה אע"פ שלא ראתה דם המנהג הזה הוא מעיקר הלכה דאף הפוסקים דס"ל דצריך לפרוש אע"פ שלא ראתה דם ולא תלינן בהטי' משום דהטי' לא שכיחא היינו דווקא בשגמר ביאתו אבל תחלת ביאה הטיה שכיחא לכ"ע וכמ"ש: ועדיין פש גבן לברורי מה זה הנקרא גמר ביאה הא וודאי דהעראה היא הכנסת עטרה וכמו שפסק הרמב"ם ומבואר בא"ע סי' ק' אך נ"ל דמן הכנסת עטרה עד גמר ביאה הכל נכלל בכלל העראה וכה"ג אמרינן במס' יבמות שם דלמ"ד העראה זו נשיקה דמן נשיקה ועד הכנסת העטר' הוא בכלל העראה ה"נ למ"ד הערא' זו הכנס' עטרה גמר ביאה הוא גמר ביאה ממש ומן הכנסת העטרה עד גמר ביאה הוא בכלל הערא' וכ"נ מן הרמ"א בהגהה דליכא למימר דדווקא בהכנסת העטרה הוא דמתיר בלא ראתה דזו פשיטא דבהכנסת עטרה לחוד אין כאן השרת בתולים כלל וכמ"ש הט"ז בא"ע סי' ז' הביאו בס' ב"ש שם ס"ק א' ומ"ש רש"י בכתובות דף ט' ע"ב ד"ה מאי לאו וכו' שע"י העראה שובר בתולים ר"ל שכל שלא גמר ביאתו העראה קרי ליה או דכ"ז שלא גמר ביאתו בכלל העראה הוא

וזה שמסיים הרמ"א ז"ל אבל אם בא עליה ביאה ממש וכו' ר"ל גמר ביאה ובמס' יבמות שם אמרינן דגבי שפחה חרופה אינו חייב אלא על ביאת מירוק ופירש"י שם כשהוא מזריע אבל התוס' שם כתבו דמחייב אפי' בלא הוצאת זרע אלא שתהא ביאה ראוי' להזריע ונראה לפי' התוס' הא דקאמר דאינו חייב אלא על ביאת מירוק ר"ל הכנסת כל האבר דבו ראוי להזריע וכמ"ש הרמב"ם בפ"ה מהלכות א"ב דבשעת גמר ביאה האבר נכנס לפניו מן הלול וכה"ג יש להקל כאן כ"ז שלא גמר הביאה במירוק האבר ולא ראתה דם כנלע"ד ואף שיש לפקפק על זה מ"מ נראה בתינוקת ובנערה שלא ראתה יש לסמוך ע"ז דהא לשיטת הרי"ף והרמב"ם הא דהחמירו חז"ל ואמרו בועל בעילת מצוה ופורש לא קאי אלא על הגיע זמנה לראות וראתה אבל בלא ראתה או בלא הגיע זמנה לראות ואפי' ראתה א"צ לפרוש אפי' למשנה אחרונה וגם לשיטת הרז"ה אפי' בבוגרת שלא ראתה לא החמירו ואע"ג דאנן לא קיי"ל הכי מ"מ בכה"ג יש לעשות סניף טהור לכ"ע אך מסוגיא דסנהדרין דף ע"ג מוכח דבהכנסת עטרה יש השרת בתולים מ"מ נלע"ד מ"ש הוא נכון: (ד) שלא לשחוק בתינוקת.

לא ידעתי פירושו אם ר"ל שלא לשחק כו' אם בא ולא ראתה אפ"ה צריך לפרוש הא זה איסור גמור הוא לכל אדם אפי' אינו בעל נפש וכמו שפסק המחבר ואם נתכוין להא דאמרי' בגמ' רפ"ב המשחקין בתינוקתמעכבין את המשיח זה נמי איסור הוא ולא מדת חסידות הוא וכמבואר בא"ע סי' כ"ג וגם דין זה לא שייך הכא כלל כ"א בע"א ואפשר דר"ל שישגמור ביאתו בפעם אחת וקטנה דנקט דבר בהווה הואיל ורחמה צר אפ"ה בעל נפש יחוש לעצמו בביאה ראשונה ויגמור ביאתו: בספר כו"פ הקשה כאן על המהרש"א בכתובות דף ד' שהקשה על התוספות שם ד"ה אבל דברים שבצנעה נוהג וכו' דהקשה דתקשי לרב ושמאל דאמרי' בפ"ב דמ"ק דתשמיש המטה בשבת של ז' ימי אבלות רשות מברייטא דהתם דתני דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים וכו' דמה קושיא דהא י"ל דרב ושמאל מפרשי טעמא דברייטא דפורש משום דם בתולים וכמשנה אחרונה וע"ז הקשה בס' כו"פ דהא לדין המשנה קודם חומרא דר"ז אם היתה בימי זיבתה א"צ לשמור רק יום כנגד יום דוודאי לא חמור דם בתולים מן דם נדה וודאי ולפ"ז ליכא לפרש מטעם דם בתולים הוא פורש דא"כ איך סותם הברייטא ותני כל אותן הימים הוא ישן כו' דמאי פסקא דמיירי שנשאת בימי נדתה דהא איכא שנשאת בימים הראוים לזיבה וא"צ שימור אלא יום כנגד יום עכ"ד ודבריו נכונים אך קו' זו יש להקשות נמי על תוספות שם ד"ה בועל ב"מ ופורש וכו' שכתב דהש"ס לא מצוי לדייק בדברים של צנעה נוהג מדקתני בועל ב"מ ופורש דהמ"ל דפורש משום דם בתולים אבל מהוא ישן בין האנשים וכו' ועוד דכל אותן ימים משמע דכלהו הוי חד טעמא דהיינו משום אבילות עכ"ל דלמה לדוחק הזה דהא בלא"ה א"א לפרש הא דתני כל אותן הימים הוא ישן כו' משום דם בתולים דהא תינח אם נשאת בימי נדתה אבל אם נשאת בימי זיבתה למה יפרוש כל אותן הימים הא די בשימור יום כנגד יום לכן ע"כ צ"ל דס"ל לתוספות דאיכא לאוקמי הברייטא בקטנה או בנערה שלא ראתה מעולם לפי שכך מצות חכמים להשיא בניו ובנותיו סמוך לפירקן כדאיתא במס' יבמות דס"ב ע"ב ובמסכת סנהדרין והך סמוך פירוש לפני פירקן או לאחריו מיד וכמ"ש הרמב"ם בפ' כ"א מהלכות א"ב והוא כשהוא בן י"ג שנים ויום א' והיא בת י"ב שנים ויום א' ואז מסתמא עדיין לא ראתה וכדאיתא

בפ"ק במכילתין דכ"ז שלא הגיעו לפירקן אין הנשים בודקות אותן לפי שהיא בחזקת שאינה רואה דכל אימת שתראה מתחילין ימי נדתה ולפ"ז צדקו דברי המהרש"א במה שהקשה על התוספות אמאי דקשיא להו דמקשי לרב ושמואל ברייתא דהכא דאימא רב ושמואל אוקמוה לפי המשנה אחרונה ובקטנה ובנערה שלא ראתה מעולם דהשתא מתחילין ע"י דם בתולים שראתה ימי נדתה דהא ע"כ תוספות ס"ל הכי דאיכא לאוקמי ברייתא בכה"ג אך מה שהקשה מהרש"א להרמ"א שהביא הרא"ש וודאי דלק"מ וכמ"ש בס' כו"פ דא"כ איך פסיקא ליה למיתני דכל אותן הימים הוא ישן כו' דהא איכא נישאת בימי זיבתה דא"צ אלא שימור יכ"י ואי דמיירי בקטנה או בנערה שלא ראתה מעולם י"ל דס"ל להש"ס דזה דוחק לאוקמי סתמא דברייתא דמיירי דוקא בכה"ג הגם דהתוספות ס"ל דאיכא לאוקמי הברייתא בכה"ג וכמש"ל וגם לדעת הרא"ש וסיעתו דס"ל דבבוגרת אפילו למשנה ראשונה בועל ב"מ ופורש א"כ צ"ל דברייתא לא מיירי בבוגרת וכמש"ל אע"ג דהברייתא סתמא קתני מ"מ על הרמ"ה לא ק"מ דאיהו ס"ל דסתמא דברייתא מיירי בכולהו ועל פי הדברים האלה עלה בדעתי ליישב דברי הרי"ף והרמב"ם שהביא ב"י בסימן זה דס"ל דרב ושמואל לא אמרי דבועל ב"מ ופורש אלא היכא דראתה ועודה בבית אביה שכיון שנקבע בגמרא אפיסקא דראתה ועודה בבית אביה משמע דלא קיימי אלא אכה"ג ע"ש בב"י ומקשי ע"ז דא"כ מאי פריך הש"ס ממעשה דרב דההיא ע"כ בלא ראתה מיירי מדנתן לה ד' לילות עיין בב"י ובס' השגות הרז"ה מה שכתבו לתרץ בזה בדוחק ועם דברינו אלה ניחא דהא צריכין אנו עוד לדקדק בסוגיא שם דמקשה ר"ח ממעשה דרב א"ל רבא אהדורי אפרכא למה לי לותיב ממתניתין והוא סבר מעשה רב ע"כ דלמה ליה לאלומי קושייתו ממעשה רב הא בלא"ה גמ' ממתניתין הקושיא עצומה וכי רב ושמואל יחלקו על המתני' לכן נלע"ד דמעיקרא דאכתי לא אסיק דרב ושמואל אמרי כרבותינו ולא ידע מהך ברייתא דרבותינו נמנו וגמרו וכו' מכח קו' זו דהוי קשיא ליה לר"ח דאיך רב ושמואל יחלקו על המתני' סבר ר"ח דה"ט דרב ושמואל דאינהו אזלי לשיטתייהו וס"ל דתשמיש המטה באבל בשבת ובמועד הוא רשות והוי קשיא להו הברייתא דתני בה דכל אותן הימים הוא ישן בין האנשים כו' דאלמא דתה"מ אסור במועד וע"כ דהברייתא פליג על המתני' וס"ל דדם בתולים דין נדה יש לו ובוועל ב"מ ופורש ומש"ה אמרי רב ושמואל דהלכה דבועל ב"מ ופורש דס"ל כהך ברייתא דפליג על מתני' אך ק' דמנ"ל לרב ושמואל דהברייתא חולק על המתני' דלמא הברייתא מיירי בבוגרת שראתה דאף לדין המשנה ראשונה ס"ל בועל ב"מ ופורש כשיטת הרא"ש וסיעתו וכמש"ל ועדיין מנ"ל דהברייתא חולק על המתני' דלב"ה נותנין לכ"א כדינו וצ"ל דס"ל לרב ושמואל דאי ס"ד דהברייתא מיירי בבוגרת שראתה ולכ"ע אם כן ק' איך סתם הברייתא ותני דכל אותן הימים הוא ישן וכו' דמאי פסקא דנשאת דווקא בימי בגרות הא איכא דנשאת בימי קטנותה ובימי נערוטה ואיך תני סתם וכיון שכך מוכח דרב ושמואל בכל גווני מיירי דבועל בעילת מצוה ופורש ומכ"ש דניחא טפי למש"ל דסתמא דברייתא מיירי שנישאו סמוך לפירקן כמצות חכמים דאז מסתמא עדיין לא ראתה דאל"כ ק' איך תני דכל אותן הימים וכו' הא איכא נישאת בימי זיבתה א"ו דמיירי בכה"ג בלא ראתה וסתמא דמלתא הכי וכמש"ל הכי ס"ל לר"ח דה"ט דרב ושמואל למאי דלא אסיק אכתי מברייתא דתניא רבותינו נמנו וכו' הוי סבר

דרב ושמואל פסקי כהך ברייתא הוא ישן וכו' ואם כן מוכח דרב ושמואל ס"ל דאף בלא ראתה בבית אביה נמי אין נותנין לה אלא ב"מ ופורש דהא ע"כ דמוקמי הך ברייתא דהוא ישן וכו' בכה"ג וכמש"ל ומש"ה שפיר מק' ממעשה דרב דמוכח דקיי"ל כמתני' דהכא ובאמת דה"מ להקשות דרב ושמואל איך שבקי למתני' ועבדי כברייתא אלא דאלימא ליה להקשות ממעשה דרב וכו' למאי דס"ד דר"ח אבל למאי דמסיק הש"ס דאינהו עבדי כרבותינו וכדתני אם כן רב ושמואל לאו מברייתא דהתם עבדי הכי אלא כדתני דרבותינו נמנו וכו' מעתה י"ל דאף רבותינו לא נחלקו אלא בראתה ועודה בבית אביה אבל בלא ראתה נשאר דין המשנה וכב"ה ומה דקשיא לרב ושמואל מברייתא דהוא ישן וכו' דמוכח דתה"מ אסור באבל במועד ובשבת עיין בס' מג"ש מ"ש ליישב בזה ואין להקשות על דברינו דאיך אפשר לומר דרב ושמואל מתרצים להברייתא דהוא ישן וכו' אליבא דנפשייהו דס"ל דתה"מ באבל בשבת ומועד רשות דטעמא דברייתא משום דם בתולים דאכתי ק' מן שבת של שבוע שנייה עיין בס' מג"ש שם ובס' פ"י שכתב ליישב זה אבל מ"ש בס' פ"י שם וז"ל ואי תקשי משבת שניה שנוהג ז' ימי אבלות איכא למימר דהתם נמי משום דם בתולים משום דמסתמא איירי ברייתא בבתולה שניסת בד' ונבעלת בה' כדינה כדקתני הרי שהיה טבחו ויינו מזוג ומסתמא היינו בד' ואם כן כיון דקיי"ל דפולטת ש"ז סותרת למנינה א"כ לא תוכל למנות ז"נ אלא מיום א' נמצא דשבת שניה נמי עדיין לא טבלה לנדתה עכ"ל אין לדבריו שחר כיון דבזמן הברייתא עדיין לא נתפשטה חומרא דר"ז א"כ בממנ"פ אי ניסת בימים הראוים לנדה ליכא ז"נ וא"צ לישב אלא ז' ימים בין ראתה ובין לא ראתה וטובלת ביום ז' לערב אם פסקה מנדתה וא"כ מאי סתירה איכא ע"י פליטת ש"ז דהא אפילו רואה ד"נ ממש טובלת ביום ז' לערב ואי דמיירי שניסת בימים הראוים לזיבה ליכא ז"נ ודי בשומרת יום כנגד יום א"צ ז"נ אלא בראתה ג' ראיות בג' ימים ואין להאריך עוד בזה: (ה) ולא תתחיל למנות עד יום ה' לשמושה.

כתב בט"ז בשם מהר"ל מפראג דאע"פ דהשתא נהוג עלמא דנדה מתחלת למנות מיום הששי כמבואר בסימן קצ"ו מ"מ במתחלת למנות אחר ביאה ראשונה של בתולים מתחלת למנות מיום ה' וכן הורה הלכה למעשה עכ"ל וכ"כ מוהרש"ל בביאורי הסמ"ג ובסימן קצ"ו סס"ק ה' שם ביאר דבריו די"ל דלא גזרינן בה שמא תשמש באותו יום בסופו דהיינו בין השמשות דמש"ה החמירו שלא תתחיל למנות עד יום ו' כיון דאין כאן דם נדה רק דם בתולים לא החמירו בו לבסוף עוד יום אחד משום תשמיש בין השמשות אבל אם באמת נבעלה בעילת מצוה בין השמשות נראה וודאי דחשבינן לה כאלו נבעלת בלילה שלאחר אותו ביה"ש אפילו גבי כלה נמצא שאם נבעלה הכלה בליל מ"ש תמנה מיום החמישי ואם נבעלה ביה"ש של סוף יום א' תמנה מיום ו' עכ"ל ולפ"ז אם פירסה נדה מיד אחר בעילת מצוה אין להקל למנות מיום ה' אלא צריכה להמתין עד יום ו' כיון דלא הקילו כאן אלא משום דאין כאן דם נדה אלא דם בתולים אבל היכא דפירסה נדה ממש היא צריכה ז"נ משום דם נדה אם כן אין להקל בזו יותר מבאשה אחרת ופשוט הוא: (ו) ונוהג עמה בכל ד"נ.

כתב בס' מנ"י וז"ל הב"י אסור לפרוץ גדרן של ראשונים להקל בו אפילו כחוט השערה ומי שעושה כן הרי הוא פורץ גדר וישכנו נחש אכן ראיתי נוהגין שנותנין להם לאכול

יחד בקערה אחת ולא ידעתי מאין יצא להם מנהג זה גם הט"ז כתב בשם מוהר"ל מפראג צד קולא להלכה ולמעשה וז"ל דאע"פ דהשתא נהוג עלמא דהנדה מתחלת וכו' ואפשר שמזה נתפשט להם פה המנהג גם כן בקולא זו ולאכול בפעם ראשון מקערה א' אבל באמת הוא נגד לשון משמעות הש"ע והב"י והמחמיר תע"ב: (ז) אלא שנדה גמורה וכו'.

וזו מותר לו לישן בא"מ וה"ה נמי שהיא מותרת לה לישן על מטה המיוחד לו אפילו לדעת הט"ז לקמן סימן קצ"ב בס"ק ו' דאסור בנדה הכא מודה דשרי ובלא"ה חולק ע"ז בס' מנ"י ומתיר אף בנדה גמורה שהיא מותרת לישן במטה המיוחד לו ע"ל מ"ש בזה: (ח) ואפילו בסדין שהדם עליו. בס' דרישה כתב ומעתה נהגו פרישות יתירה שלא ליגע אפילו בסדינים שיש בו נדות אע"פ שלא בפניה ואין טעם לחומרא זו שלא אסרו אלא שלא ישכב ויישן על מטתה משום הרגל ואפשר שהטעות נמשך מזה שסבורין שאסור לישן במטתה משום שיגע בדם נדתה ולפ"ז אסור ליגע גם כן בסדין אבל ז"א דהטעם הוא משום הרגל עברה עכ"ל וכ"כ בס' ט"ז לקמן סימן קצ"ה סס"ק ו' ומה שמקצת נזהרין שלא ליגע בדם נדתה שיבוש הוא עוד כתב הדרישה סימן זה דאין חילוק בין ימי נדתה או בין ימי לבונה לעולם אסור לו לשכב במטה שלה וכתב וז"ל אבל שמעתי משום מ"י שנהג היתר בימי לבונה אבל לקמן סי' קצ"ה משמע בהדיא דאין חילוק בשום דבר עכ"ל: כתב הט"ז לקמן סימן שמ"ב סק"ג ובזה ניחא מה שיש להקשות על מ"ש שצריך שמירה להחתן אחר שבעל בע"מ הא אמרו בגמרא דדוקא באיסור שהוא אבילות החמירו עליו כאן שצריך שמירה אע"פ שבעל דלא יטעה להקל עוד כיון שהקילו בו רבנן לענין היתר תשמיש באונן אבל ביש איסור נדה עליו א"צ שמירה אם בעל כבר שבוודאי לא נחשד על הנדה וא"כ לדידן שפורש אחר בע"מ כמו בשאר נשים למה צריך שמירה בזמנינו די"ל כיון דבזמן התלמוד היה חייב בשמירה אין לנו להקל בזה דאין בנו כח אלא להחמיר ולא להקל כנ"ל עכ"ל ובס' נקה"כ השיג עליו מדברי הרא"ש דפ"ק דכתובות דכ' להדיא דלמשנה אחרונה שאמרו דם בתולים אשתו ישנה עמו וכ"פ רמ"א ס"ס קצ"ב וכ"מ מתוס' שם במ"ש דאי משום דם נדות כיון דבעל אשתו ישנה עמו ע"ש וכל ראיותיו אינן בהן ממש לדחות דברי הט"ז דהט"ז לא קאמר אלא גבי אבל דלא מהני כיון דבזמן התלמוד שלא היה פורש אחר דם בתולים הי' צריך שמירה מש"ה אף לדידן צריך שימור אף דקיי"ל דבועל בע"מ ופורש דאין בידינו להקל אבל בלא אף הט"ז מודה דא"צ שמירה אחר בע"מ כיון דבעל ודם בתולים חמירא לן כמו דם נדה מש"ה א"צ שימור דהא שמירה אף בזמן התלמוד לא היה צריך שימור דהא היה מותר אפי' לבעול אחר בע"מ וכ"כ בס' קרבן נתנאל אך מ"ש הט"ז כיון דבזמן התלמוד היה צריך שימור דאין בידינו להקל דבריו תמוהים דהא דקיי"ל בועל בע"מ ופורש היה בזמן התלמוד וכמשנה אחרונה וכבר הרגיש בזה בנקה"כ ואפשר דכוונתו לשיטת הרי"ף והרמב"ם דס"ל דלא גזרו אלא בראתה בבית אביה ואף דאנן מחמירים בכולהו אין בידינו להקל שלא להצריך שימור מיהו למ"ש הש"ך בנקה"כ דבזמן הזה מת אביו או אמה דין שאר קרובים יש לו לית בזה נ"מ לדינא: קצב (א) אפילו.

התוס' במס' כריתות דף י' ד"ה א"א לפה"ק בלא דם כתבו וז"ל ותימא א"כ למאי איצטריך למיכתב גבי זכר וטמאה ז' ימים עכ"ל ובס' אמרי נועם פ' תזריע כ' לתרץ דנ"מ אם ילדה תוך ימי נדתה דמן התורה דאפילו ראתה כל שבעה ופסק' ביום שביעי

קודם חשיכה טובלת לערב להכי איצטרך גבי יולדת דאם ילדה בשביעי לנדתה ופסקה לערב דאפ"ה טמאה משום הלידה טומאת ז עוד כ' שם דנ"מ אם ילדה תוך ימי זיבתה דמן הדין אם ראתה יום א' א"צ אלא שימור יום כנגד יום לכך איצטרך קרא ביולדת דאפ"ה צריכה ז משום הלידה דאלו משום הראיה שראתה בשעת הלידה הי' סגי' בשימור יום א' כנגדו ועיי"ש מיהו יש עדיין לפקפק דפשטי' דקרא משמע דכולהו ז' ימים שטימא הכתוב בלידה כולהו חד טעם אית להו והכל טמא משום הלידה ואלו בהנך גווני דלעיל דמיירי שילדה תוך ימי נדתה או בתוך ימי זיבתה היום הראשון בלא"ה טמא משום הדם למ"ד א"א לפה"ק בלא דם ויותר נראה לתרץ דאיצטרך וטמאה ז' ימים היכא דילדה בתוך ימי זיבתה מתוך הקושי דטהורה לגמרי משום הדם דקושי סמוך ללידה רחמנא טהרה ומכ"ש דניחא לדעת הרמב"ם וסיעתו דס"ל דכל דם שראתה מחמת לידה מיקרי דם קושי אפי' ילדה בשופי וכמ"ש בסמוך וא"כ אם ילדה תוך ימי זיבתה אף דא"א לפה"ק בלא דם מ"מ משום דם אינה טמאה דדם קושי הוא ואינה טמאה אלא משום לידה אך לפי מה שפירש"י בחומש פ' הנ"ל אשה כי תזריע אפי' ילדתה מחוי כעין שהזריע אמו טמאה לידה וכיון דקרא מיירי נמי בכה"ג ואהא לא שייך תי' הנ"ל דהא קיי"ל דאין קושי לנפלים ובזה אפשר להמשיך דברי רש"י בחומש שם דמתחלה פי' אפי' ילדה מחוי וכו' ואח"כ פי' כימי נדת דותה דאפי' נפתח הקבר בלא דם וק"ל ועיין בסוגי' דר"פ יוצא דופן ובתוס' שם דהאי דרשא אפילו ילדה מחוי אפי' לרבנן דפליגי אר"ש ס"ל להאי דרשא ע"ש אבל רש"י שם ס"ל דלרבנן לית להו האי דרשא דלא צריכא קרא להא ע"ש וכיון דרש"י ז"ל הביא לפשטי' דקרא כר"ש מש"ה איצטרך לפרש לקרא כימי נדת דותה תטמא כמ"ד אפשר לפה"ק בלא דם: (ב) חשובות יולדות בזוב.

בטור כ' וז"ל והאידינא כל היולדות חשובות יולדות בזוב דקיי"ל א"א לפה"ק בלא דם וכ' ע"ז הב"ח דמדינא אפי' היתה יולדת בי"א יום שבין נדה לנדה והיתה רואה ב' ימים רצופים וילדה ביום ג' לא היינו מצטרפין הך טיפת דם שראתה מחמת פה"ק שתהי' נקרא זבה גדולה דהלא קיי"ל דם יהיה זובה מחמת עצמה ולא מחמת ולד אבל האידינא דהחמירו וקבלו עליהם חומרא דר"ז אף טיפה זו דמחמת לידה קבלו עליהם שתהא נקראת יולדת בזוב מחמת טפה זו ודוק עכ"ל ובס' תל"מ תמה ע"ז וכ' וז"ל אשתמיטתי דבהדיא אמרינן דף ל"ח ת"ר יש רואה ק' יום כ' וב' שאחר הנדה לאפוקי ממ"ד א"א לפה"ק משמע למ"ד דא"א לפה"ק בלא דם הוי יולדת בזוב וכפירש"י בפרק בא סימן דף נ"ד אברייתא דראתה ב' ולשלישי הפילה ע"ש ודוחק לומר דמיירי בקשתה וכו' עכ"ל ולק"מ ואשתמיטתי להרב בעל תל"מ הרמב"ם בפ"ז מהלכות א"ב ד"ד שכ' וז"ל חל שלישי לראית' ביום הלידה אפי' כל היום כולה בשופי אין זה יולדת בזוב שהרי יום הלידה סמוך לקושי עכ"ל וכ"כ ע"ז המ"מ וז"ל הדין שכ' רבינו פשוט הוא שאפילו ילדה בלא קושי ובלא צער אין לך אונס גדול מלידה וא"א בלא קושי עכ"ל וא"כ מכ"ש הדם שהיא רואה בשעת לידה דדם קושי מיקרי וכ"כ הרשב"א בתה"א דף קפ"ז ע"א וכ"כ הרמב"ן והר"ן בחזושי בדף ל"ז במכילתין וז"ל דכל מה שהיא רואה מחמת פה"ק של ולד אינו גורם זיבה דאין לך קושי גדול מפה"ק שהוא מחמת הולד ומה דאמרינן לקמן דהיכא שראתה שני בלא קושי וילדה למ"ד דא"א לפה"ק בלא דם שהיא זבה גדולה

וצריכה זו י"ל דההיא דווקא לנפלים דאין קושי לנפלים ע"ש והן אמת דהתוס' לא ס"ל הכי אלא דאפי' מה שראתה בשעת לידה אם לא ראתה מחמת צער וקושי וכן מוכח ממ"ש בדף ל"ז ד"ה רבא אמר אינה סותרת וא"ת והא רבא סובר בפ"ב דא"א לפה"ק בל"ד וא"כ תסתור דהכא בעינן ז"נ מדם עכ"ל מבואר דס"ל דדם שראתה מחמת פה"ק של וולד לא מקרי דם קושי דאי ס"ל דהוי דם קושי לא היו מקשים מידי וכן תירצו הרמב"ן והר"ן על קו' זו וכן מוכח ממ"ש התוס' שם דף ל"ח ד"ה מאי דעתך דלא ס"ל כשיטת הרמב"ם וסיעתו שכתבו שם דהא דיש רואה ק' יום מיירי בבן קיימא ולשיטת הרמב"ם וסיעתו א"א לומר הכי אלא דע"כ מיירי בנפלים דאל"כ איך מסיק עלי' לאפוקי מ"ד דא"א לפה"ק בלא דם וכמש"ל ועוד יתבאר לקמן דתוס' לא ס"ל הכי מ"מ אין תפיסה על הב"ח מן הש"ס וגם מי סניא למימר דהטור תפס שיטת הרמב"ם וסיעתו: אך מ"ש הב"ח בפ"ה הטור אין דבריו מוכרחים וגם מה שהבין הב"ח בכוונת הב"י במ"ש על הטור שכ' והיולדת בימי זיבתה אם ראתה דם בלידתה צריכה ז"נ וכו' ע"ז הב"י כלומר בי"א יום שבין נדה לנדה אם רואה דם בלידתה כלומר אם רואה ג' ימים רצופים דאז היא זבה גדולה וצריכה ז"נ צריכה שיהיו נקיים מדם לגמרי וכו' עכ"ל וכ' הב"ח דר"ל דיולד' בימי זיבה דקאמר רבינו היינו שלאחר הלידה ראתה ג' ימים רצופים ונעשה זבה גדולה והשיגע"ז דפשט הלשון לא משמע הכי אלא דמיירי דמקמי לידה ראתה ג"י רצופים ע"ש והדבר פשוט דגם הב"י נתכוין לפרש כן דהטור מיירי דמקמי לידה ראתה ג"י תוך י"א יום שבין נדה לנדה וחלילה למשו' לרבינו הב"י לטועה שיסבור דימי לידה ראויים לזיבה אם ראתה בהן והדבר פשוט בגמ' ובכל הפוסקים דימי לידה אינן ראויים לנדה ולזיבה דאפי' ראתה כל ימי לידתה והיא בתוך י"א יום שבין נדה לנדה אפ"ה טובלת סוף ז' לזכר וסוף י"ד לנקבה וכן אם ראתה בסוף ימי הלידה אף שהיא תוך ימי נדת' אפ"ה טובלת סוף ז' וסוף י"ד דימי הלידה אינן ראויים לזיבה ולנדה וכ"ה בהדיא בגמ' דף ל"ז ע"ב וגדולה מזו פסק הרמב"ם בפ"ז מהלכות א"ב די"א דאפילו ילדה תוך ספירות ז"נ של זיבה וראתה דם תוך ימי לידתה שאין עולין לה ימי הראיה ולא סותרין כל הימים אלא משלמת על הימים שספרה כשיפסוק הדם שאין סותר הכל אלא ראיות של זוב אבל אלו סותרין יומן לבד ע"כ מבואר אע"ג דקיי"ל בזבה בעלמא שסופרת ז"נ אם ראתה תוך ימי ספירתה סותרת הכל היינו משום דכ"ז שלא ספרה ז"נ ימי זיבה מיקרי מש"ה סותרת דזיבה סותר אבל ימי לידה אינן ראויים לזיבה ולנדה וכן הרגיש בס' הנ"ל על הב"ח בזה ולכאורה יש לטעות דאף ימי לידה ראויין לנדה ולזיבה מהא דגרסינן במכילתין דף מ"ב ע"א ת"ר הנדה והזבה והש"י כ"י והיולדת כולן מטמאות בפנים כבחוזן ומק' הש"ס בשלמא כולהו לחיי אלא יולדת אי בימי נדתה נדה היא ואי בימי זיבה זיבה וכו' ופירש"י אי בימי נדה ילדה וראתה הא תני לה וכו' משמע לכאורה מלשון רש"י דאפי' ילדה ואח"כ ראתה אפ"ה אי בימי נדה נדה ואי בימי זיבה זיבה אך א"א לפרש כן דאי מיירי שילדה ואח"כ ראתה ה"ל להש"ס להקשות דמאי נ"מ שמטמאה הדם בפנים כבחוזן הא בלא"ה טמאה היא משום לידה דטמאה אפי' בלידה יבשתא ול"ל להקשות מכאן נדה נדה וכו' דכבר תני לה אגופא דמלתא ה"ל להקשות דמאי נ"מ בזה אם מטמאה בפנים כבחוזן הא בלא"ה טמאה היא א"ו מה שפירש"י ילדה וראתה ר"ל וראתה כבר קודם הלידה מחמת פה"ק וכמו שפירש"י בדף ל"ח ע"א ד"ה קמ"ל דאפשר

לפה"ק בל"ד וז"ל דאי לא אפשר ה"ל זבה כשילדה אחר שנים של אחר הנדה דה"ל יום לידה שלישי ואי הוי חזי קודם הלידה בפה"ק הרי היא זבה הואיל ובלא קושי ראתה עכ"ל וכן כוונתו כאן דראתה מחמת פה"ק קודם הלידה ואהא מק' שפיר אי נדה נדה זיבה זיבה ולשיטת רמב"ם ס"ל דכל היום של לידה מיקרי קושי הא דמק' הש"ס הכא אי זיבה זיבה נ"ל למאי דס"ד השתא מיירי בנפלים וכמש"ל: והנה לכאורה י"ל סייעתא לשיטת התו' דס"ל דאם ילדה בשופי הדם שראתה בפה"ק של לידה לא מיקרי דם קושי ודלא כשיטת הרמב"ם וסייעתו דגרסינן בר"פ המפלת קשתה ב' ולשלישי הפילה ואינה יודעת מה הפילה ה"ז ספק לידה ספק זיבה מביאה קרבן ואינו נאכל ר"י אומר מביאה קרבן ונאכל שא"א לפה"ק בלא דם וכתבו התו' שם ד"ה ואינו נאכל וז"ל וב' קרבנות א"צ להביא משום דאימא ראתה וילדה דא"כ קושי סמוך ללידה היא וטהורה כו' דיש קושי לנפלים וכן צ"ל לר"י דסבר יש קושי לנפלים דאי אין קושי היה לה להביא ב' קרבנות של זיבה דהוי ודאי נאכל ושל לידה דהוי ספק אינו נאכל דלזיבה וללידה לא סגיא בקרבן חד עכ"ל וכיון דברייתא דהכא ס"ל יש קושי לנפלים קשה לשיטת הרמב"ם וסייעתו דס"ל דכל מה שראתה מחמת פה"ק דלידה הוא דם קושי אפי' ילדה בשופי למה נקט הברייתא קשתה ב' וכו' הא אפי' ראתה ב' ימים בשופי ובג' הפילה נמי אינה מביאה אלא חד קרבן דלמאי ניחוש לשמא ראתה עם הולד הא כיון דראתה עם הולד קושי הוא לדעתם וכיון דבג' מחמת קושי הוא אף דב' ימים הראשונים ראתה בשופי אפ"ה רחמנא טהרי' כדאיתא בפרק בנו"כ ופסקה הרמב"ם שם: והן אמת דברי התוספות שם צ"ע דהא גרסינן ס"פ ב"ס דף נ"ד ע"ב ראתה ב' ולשלישי הפילה וא"י מה הפילה ה"ז ספק זיבה וספק לידה מביאה קרבן ואינו נאכל וימי לידתה וכו' והתם הא לא תני ראתה ב' בקושי ובוודאי בראתה בשופי מיירי וכן פירש רש"י שם ואפ"ה תני מביאה קרבן וכו' דהיינו בחזקת קרבן סגיא (ואיך רצו התוספות להוכיח דת"ק ס"ל יש קושי לנפלים מדס"ל דאינה מביאה אלא חד קרבן אכתי איך מתורץ הברייתא דהתם) ולולי דבריהם היה נ"ל דהיינו טעמא דלא מיייתי אלא חד קרבן כיון דס"ל לת"ק וכן ברייתא דס"פ ב"ס דאפשר לפה"ק בל"ד אם כן מהיכי תיתי שתביא קרבן על ספק זה דשמא ראתה אדרבה אוקי לאתתא בחזקת שאינו רואה וכ"כ הר"ן בהדיא כאן בסוגיא זו בחזקתו ואף דכבר היא בחזקת שראתה בב' ימים מ"מ עדיין לא נעשה זבה גדולה ואוקמינן לה בחזקה זו שאינה ז"ג ואע"ג דלענין איסור מצינו בכמה דוכתי שחז"ל החמירו לאסור מספקא ולא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא כגון היכא דאיכא רגלים לדבר ומצוי קצת וכה"ג וי"ל דמה"ט היא ספק זבה לענין שצריכה שתספור ז"נ וכפירש"י שם בס"פ ב"ס ה"מ לענין איסור החמירו שצריכה שתספור ז"נ ולא אמרינן דניזיל בתר חזקה דמעיקרא וכמש"ל משום שהוא רגיל קצת כשנפתח מקורה שתראה דם אע"ג דלא וודאי משווין ליה אבל לענין קרבן לא רצו להחמיר ולומר שתביא קרבן זיבה מספק ולהתיר מליקת חולין ע"ג המזבח כיון דאיכא חזקה כנגדה אע"ג דקיי"ל דחטאת העוף בא על הספק מ"מ לא התירו אלא מדוחק ובספק גמור וכן פירש"י במסכת כריתות דף ח' ע"א דמה"ט אשה שיש עליה ה' ספק לידות או ה' ספק זיבות אינה מביאה אלא קרבן א' ואין השאר עליה חובה כדאיתא התם אבל קרבן לידה ודאי דמביאה מספק דספק גמור הוא דאע"ג דמיירי הכא שלא היתה בחזקת מעוברת דאלו היתה בחזקת מעוברת היתה מביאה קרבן ונאכל וכדאמר

ריב"ל לקמן דף כ"ט וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"א מחו"כ מ"מ ספיקא מעליא הוא דכי היכי שהיתה מוחזקת שלא נתעברה בולד שיש לו צורת אדם ה"נ לא הוחזקה שנתעברה מדבר שאין לו צורת ולד והרי הפילה לפנינו וכי היכי דמספקא לן שלא היה צורת ולד ה"נ י"ל שהיה לו צורת ולד ולפ"ז הא דלא מחייב ת"ק דר"י וכן ברייתא דב"ס אלא בחד קרבן היינו בספק קרבן דלידה אבל לא משום זיבה והא דקתני ה"ז ספק לידה וספק זיבה היינו לענין איסור וכמש"ל: ועפ"ז נ"ל לתרץ מאי דקשיא לן בברייתא דס"פ ב"ס דמסיים אחר דתני ה"ז ספק זיבה וספק לידה וימי לידה שראתה בהן כו' דמה ענין זה לכאן דהא למאי דמסיק הש"ס דין זה ל"ד בספק יולדת אלא אפילו בודאי לידה עולין לה ימי לידה שלא ראתה אם כן לא ה"ל למיתני הכא דין זה גבי ספק לידה דהא אפשר למיטעי ולומר דדוקא גבי ספק לידה הוא דעולין משא"כ בודאי לידה וכדבעי למימר ר"פ התם ולפ"ז מ"ש דלענין קרבן לא נ"מ בספק זיבה אפילו אי אין קושי לנפלים או שילדה בשופי מטעם דאיכא חזקה שלא ראתה לא מייתי ספק מליקת חולין ניחא הא דמסיים הברייתא הכא דין זה דהא יש עוד לדקדק בלשון הברייתא דהתם תני ה"ז ספק זיבה ספק לידה בלא וי"ו הנוספת משמע דליכא לספוקי אלא בהני תרי ספקות דלמא יולדת ולא זבה היא או שמא זבה היא ולא יולדת ואמאי לא תני אלא הני תרי ספקות הא איכא נמי ספק ג' דשמא יולדת וגם זבה היא וכפירוש רש"י שם ואמאי לא חשיב הברייתא נמי להאי ספקא בשלמא הא ל"ק ליה דלא ה"ל למיתני להני ספקות דשמא זבה או יולדת לחודא היא אלא דה"ל למיתני רק האי חששא דלמא זבה וגם יולדת היא די"ל דניחא ליה להתנא לאשמעינן הני חששות דנ"מ אם ילדה בקושי דאז ליכא האי חששא דשמא זבה וגם יולדת היא להכי תני דאיכא למיחש לכל חדא באפי נפשיה ואע"ג דברייתא דהתם לא מיירי בילדה בקושי וכמש"ל מ"מ אגב אורחא ניחא ליה לאשמעינן במאי דנ"מ לדינא אם היתה יולדת בקושי אבל מ"מ ק' דה"ל למיחשב גם האי ספקא דשמא יולדת וגם זבה היא מיהו למ"ש לעיל לק"מ דמאי נ"מ בהאי ספקא דהא כיון דכבר גילה לנו התנא דחוששת משום לידה ואינה טהורה לבעלה עד אחר י"ד יום אפילו לא ראתה בהן דשמא ילדה נקבה וגם אשמעינן דאם ראתה בהן דצריכה שתשמור ז"נ אם כן למאי נ"מ האי חששא דניחוש שמא יולדת וגם זבה היא ואי לענין קרבן הא כתבנו דמ"מ אינה מביאה אלא קרבן א' ולהכי לא תני האי חששא כלל דלא נ"מ מידי דהא כבר נתת לה כל החומרות בהני תרי ספקות ומה יוסיף הספק הג' אך אי נימא דימי לידה שלא ראתה בהן אין עולין לספירת ז"נ אם כן ודאי דמוסיף חומרא במה שאנו חוששין לספק הג' שמא יולדת וגם זבה דאי לא הוי חיישינן אלא לכל חד וחד באפי נפשיה דשמא זבה היא ולא יולדת או יולדת ולא זבה היה סגיא במה שספרה ז"נ בתוך ימי לידתה וטובלת מיד אחר ימי לידתה ממ"נ אם יולדת ולא זבה היא א"צ ז"נ ואם זבה היא ולא יולדת הא ספרה ז"נ אבל עכשיו שבאנו לחוש לשמא יולדת וגם זבה היא צריכה שתספור ז"נ אחר י"ד יום של ימי לידה דדל יולדת וגם זבה היא משום כך הוצרכה הברייתא להסמיך האי דינא דימי לידה שלא ראתה בהן עולין לה כי היכי דלא תיקשי לך למה לא תני הברייתא הספק הג' ומתוך כך תטעה לומר דס"ל להברייתא כדעת הרמב"ם וסיעתו דכל מה שראתה ע"י פה"ק של הלידה דם קושי מיקרי אפילו ילדה בשופי ומשום הכי לא תני הספק הג' דלא משכחת ליה דהא אם ראתה עם הלידה ליכא זיבה כלל להכי מסיימת

הברייתא האי דינא דעולין לה דלאו היינו טעמא דדם קושי הוא אלא כיון דעולין לה ליכא נ"מ בספק הג': ועפ"ז יש ליישב דברי הרמב"ם בפ"ד מהלכות א"ב וז"ל ראתה ב' ימים ובשלישי הפילה ואין ידוע מה הפילה ה"ז ספק זיבה וספק לידה עכ"ל והנה שינה מלשון הברייתא דהברייתא תני ספק זבה ספק יולדת בלא וי"ו העטוף והרמב"ם כתב ספק זבה וספק יולדת וצריך טעם למה שינה מלשון הברייתא ועם דברינו ניחא דודאי הברייתא ניחא ליה לאשמעינן הני ספקות דאיכא לספוקי בכל חדא באפי נפשיה דנ"מ לענין ילדה בקושי וכמש"ל וס"ל להרמב"ם דהברייתא ס"ל יש קושי לנפלים אבל הרמב"ם דפסק אין קושי לנפלים א"כ לא נ"מ בהני ספקות לכך תפס הקיצור דאיכא לספוקי לשמא זבה וגם יולדת היא ועיין מ"ש לקמן: ובדברי המ"מ ראיתי תמיה שכתב על דברי הרמב"ם הנ"ל וז"ל בפ' המפלת כו' קשתה ב' כו' עכ"ל וכל הרוואה יראה דלא מן הברייתא דפ' המפלת למד הרמב"ם דין זה דשם מיירי בקשתה אלא הרמב"ם הוציא דין זה מברייתא דס"פ ב"ס שהיא ממש כמ"ש הרמב"ם גם דברי הכ"מ שם מגומגמים ואין להם הבנה כלל יע"ש: ומדי עברי בין עין עיוני בדין זה ראיתי גם בדברי המהרש"א ז"ל מלתא דתמיה שכתב על התוספות דף ל"ח ע"א ד"ה מאי דעתך וז"ל דליכא למימר דנקט קושי משום דס"ל לר"מ דא"א לפה"ק בל"ד כו' אשתמיטת' הא דסומכוס משום ר"מ דף כ"א ע"ב גם מ"ש בתירוץ קו' זו וז"ל ועוד דמשמע (בריש המפלת כצ"ל) דת"ק דר"י דהוא ר"מ דכל סתמא דמתניתין כוותיה הוא ס"ל דאפשר לפה"ק בל"ד עכ"ל לאו כללא הוא דבהדיא כתב רש"י במס' ערובין דף מ"ו דבר פלוגת' דר"י ר"ש הוא והתם נמי קאי אסתם מתני' יע"ש: נחזור לעניננו הראשון דלפי מש"ל י"ל הא דתני בברייתא דר"פ המפלת קשתה ב' ולא תני דינו בראתה בלא קושי כמו דתני הברייתא דס"פ ב"ס ואי משום דר"י בר פלוגתיה תני קשתה דאי לאו דקשתה היתה צריכה להביא ב' קרבנות והא' נאכל דזו דוחק דת"ק יאמר קשתה משום דר"י ואין לומר מש"ה תני קשתה דאי לא"ה היתה צריכה להביא ב' קרבנות הא הוכחנו לעיל דאפ"ה אינה מביאה אלא חד קרבן אבל לפי מ"ש דמש"ה לא תני הברייתא דס"פ ב"ס הספק השלישי דשמא זבה וגם יולדת היא משום דלא נ"מ מידי בהאי ספקא דהא כבר יהבינן לה כל חומר מחמת הני תרי ספקות דס"ל להברייתא דימי לידה שלא ראתה בהן אין עולין לספירת ז"נ וכברייתא דטועה דס"ל הכי וכדאמרין בדף כ"ט מש"ה תני קשתה לאשמעינן דדוקא בקשתה הוא דליכא אלא הני ב' ספקות וס"ל יש קושי לנפלים אבל אי לא קשתה איכא נמי ספק ג' דשמא זבה וגם יולדת היא ונ"מ שצריכה להמתין בספירת ז"נ שלה עד אחר שעברו ימי הספק לידה מיהו בלא"ה י"ל הא דנקט הת"ק קשתה לרבנות תני הכי דאע"ג דקשתה ואיכא ב' ספקות למיתלי דלאו זבה היא חדא דלמא לא ראתה דם ואת"ל דראתה דם שמא ולד היה והוי קישוי מחמת לידה ואפ"ה חוששת לזיבה ויהיה איך שיהיה הפי' בברייתא מ"מ הא דתני בברייתא קשתה ב' ימים קשה על הרמב"ם וסיעתו דס"ל דמה שראתה מחמת פה"ק של לידה דם קושי הוא וא"כ למה תני כלל קשתה דבלא"ה נמי אם באנו לחוש לשמא היה דם עם הולד קושי הוא להרמב"ם כל יום הלידה ולהרמב"ן והר"ן מה שבא בפה"ק של לידה וצ"ל לדעתם דס"ל שיש חילוק דאף דקיי"ל בילדה ולד קיימא דאפי' ראתה ב' ימים בשופי ובשלישי ראתה מחמת קושי דם קושי מיקרי כדאיתא בפ' בנו"כ מ"מ בנפלים אפי' למאן דאית ליה יש קושי לנפלים מ"מ בהא גרע

מבן קיימא דלא מהני אם ראתה ב' ימים בשופי ובשלישי בקושי אלא דצריך כל ג' ימים בקושי וה"ט דברייתא דתני קשתה ב' ימים וצ"ע: ומה שהקשיתי על התוס' מהא דס"פ ב"ס יש ליישב בדוחק דס"ל להתוס' אף דבברייתא דהתם תני ראתה ב' ימים ולא תני קשתה לאו דמיירי דוקא בראתה בשופי אלא מש"ה תני ראתה סתם משום דמיירי בכל גווני שראתה הן ע"י שופי והן ע"י קושי ולכך תני מביאה קרבן ולא תני ב' קרבנות משום דלא פסיקא ליה דהא איכא ראתה בקושי דאינה מביאה אלא קרבן א' ולכך תני סתם מביאה קרבן דעכ"פ חד צריכה להביא: ומעתה נבוא לבאר מה שנוגע לדינא לדידן דמ"ש הטור דהאידינא כל יולדות חשובות יולדות בזוב דקיי"ל א"א לפה"ק בל"ד הילכך צריכה ז"נ וכו' לשיטת הרמב"ם דס"ל דכל מה שראתה ביום הלידה דם קושי מיקרי ואפי' ילדה בשופי וכן לשיטת הרמב"ן והר"ן דס"ל דעכ"פ מה שראתה מחמת פה"ק של וילד אין לך קושי גדול מזה צ"ל דכ"ז שכ' הטור אינה אלא מחומרא דרבנן דכיון דבלא"ה החמירו בנות ישראל כר"ז שאפי' ראתה טיפת דם כחרדל דיושבת עליו ז"נ החמירו נמי אפי' בדם קושי שיטמא כדם שופי וכמ"ש הב"ח וכ"כ בהדיא בס' בעה"נ דף ג' ע"א ועיין במרדכי מחלוקת הראשונים בזה ומסיק ג"כ דהאידינא אין לחלק בין קושי לשופי מחומרא דר"ז ועיין בהשגות הרז"ה על ס' בעה"נ אבל לשיטת התוס' דאם ילדה בשופי לא מיקרי דם קושי מה שראתה בעת פה"ק של הולד דברים כפשטן דהאידינא הוי כולן יולדות בזוב דהא החמירו ב"י כר"ז להיות יושבות על כל דם ז"נ בין דם נדה ובין דם זיבה והאי דם שראתה בשעת פה"ק אי נדה נדה ואי זיבה זיבה הוא כדאי' בגמ' דף מ"ב וא"כ לדידן לעולם צריכה לישב ז"נ ומעתה נבוא לבאר דברי המחבר כאן בש"ע דמ"ש עכשיו בזה"ז כל היולדות חשובות יולדות בזוב וכו' היינו משום דקיי"ל לעיל סי' קפ"ח דא"א לפה"ק בלא דם אך מ"ש אח"כ נמצאת אומר שהיולדת זכר תשב ז' ללידה וז' לנקיים לזיבה והיולדת נקבה יושבת שבועים ללידה וז' לנקיים לזיבה כו' הא ע"כ מיירי בשראתה תוך ימי הלידה למנות נקיים דאלו לא ראתה למה צריכה שתשב ז' לזכר וז' נקיים לזיבה וכן בנקבה שבועים ללידה וז' נקיים לזיבה הא ימי לידה שלא ראתה בהן עולין לה לז' נקיים וכמו שפסק הוא בעצמו מיד אחר דין זה א"ו דהכא מיירי שראתה תוך ימי הלידה א"כ ק' דאף אי נימא דלאו יולדת בזוב היא ואפשר לפה"ק בלא דם צריכה שתשב ז"נ מחמת הדם שראתה תוך ימי הלידה דהא ס"ל להמחבר דלדידן דנוהגין חומרא דר"ז אין חילוק בין דם שראתה תוך ימי הלידה אע"פ שאינו גורם שום טומאה לשאר דם דהא אפי' בדם טוהר מחמרינן לישב עליו ז"נ מכ"ש דם של ימי לידה וכמ"ש בב"י כאן והסכימו עמו האחרונים וכמ"ש הט"ז כאן ועי' מ"ש בסמוך ולפ"ז לא נ"מ מידי בהא דכל יולדות חשובות יולדות בזוב מחמת דקיי"ל א"א לפה"ק בל"ד אלא ביולדת זכר ולא ראתה תוך ימי לידתה דאם היה אפשר לפה"ק בל"ד היתה יכולה לטהר מיד בכלות ז' ימי לידתה דהא לא ראתה כלל אבל לפי מה דקיי"ל א"א לפה"ק בל"ד א"כ צריכה ז"נ ובכלות ז' ימי לידתה אינה יכולה לטהר דהא יום הראשון ודאי ראתה מחמת פה"ק ועדיין לא היה ז"נ ואינה יכולה לטהר עד שמיני ללידתה אבל ביולדת נקבה ליכא נפקותא כלל בהאי דכל יולדות חשובות יולדות בזוב מחמת דא"א לפה"ק בל"ד דממ"נ אי לא ראתה תוך ימי לידתה אף אי נימא דא"א לפה"ק בל"ד טובלת לסוף י"ד ימים דהא לא ראתה והיה לה ז"נ ואי בדראתה תוך הי"ד יום של לידה אף אי נימא

דאפשר לפה"ק בל"ד מ"מ צריכה שתשב ז"נ משום הך ראייה שראתה תוך ימי הלידה וא"כ למה כ' המחבר נמצאת אומר כו' דמשמע דהא תלי' בהא שכ' דהאידינא כל היולדות חשובות יולדות בזוב ובאמת לא תלי' בזה כלל וכמ"ש וכן הך' בב"י על הטור ד"ה ומ"ש רבינו יש לה ימי טומאה ולשון הרמ"א ז"ל מגומגם ביותר שכ' בהג"ה ולאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה מותרת מיד מאחר שספרה ז"נ וכו' איך אפשר שמיד אחר ז' לזכר כבר ספרה ז"נ דהא יום הראשון של ז' ימי הלידה ודאי טמאה היתה דא"א לפה"ק בל"ד וצ"ל דהאי מיד ל"ד דאע"ג דגבי נקבה האי מיד ממש מ"מ גבי זכר ל"ד הוא ויותר נראה דמ"ש אח"ז מאחר שספרה ז"נ האי מאחר ט"ס וצ"ל אחר שספרה ז"נ ובזה יבא על נכון: והנה דברי המחבר כאן הן לשון הרמב"ן ז"ל בהלכותיו הביאו ב"י כאן אמ"ש הטור שאם ילדה נקבה ולא ראתה בשבעת ימים הראשונים וראתה בז' ימים השניים אינו סותר ושהרמב"ן חולק ע"ז וס"ל דסותר וכ' ע"ז הב"י וז"ל ומ"ש בשם הרמב"ן וכו' ז"ל הרמב"ן בהלכותיו וכו' והוא לשון הש"ע כאן ולא ידעתי שום משמעות מדברים אלו שהרמב"ן חולק ע"ז ואפשר דדייק מדכ' ימי לידה שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אם לא ראתה וכו' ולא כ' סתם ימי לידה שלא ראתה בהן וכו' ולמה לו לפרש שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה כו' א"ו דכוונתו דצריך שכל ימי הלידה הן של זכר והן של נקבה נקיים משא"כ אם ימי הלידה של הנקבה יהיו ימים הראשונים נקיים ואח"כ ראתה סותר ודוחק והיה לו להב"י להביא מ"ש הרמב"ן בדין י"ט ששם מבואר כן בהדיא ונ"ל שיש השמטת סופר בב"י ונתכוין על מ"ש הרמב"ן בדין י"ט וז"ל שם יולדת נקבה בזה"ז שספרה ז"נ מתוך י"ד וחזרה וראתה צריכה ז"נ משתפסוק עכ"ל ומ"מ קשי' לפי מה דס"ל לב"י דמ"ש הטור דאינו סותר היינו דוקא לאותן הבועלים על דם טוהר אבל למנהגנו וודאי דסותר א"כ מנ"ל להטור דהרמב"ן חולק ע"ז הא הרמב"ן ס"ל דהאידינא ליכא מאן דשרי לבעול על דם טוהר וכמ"ש הטור בשמו וכן הוא בהלכותיו בהדיא דלדידן אין שום מקום רשאי להקל בדם טוהר וא"כ מנ"ל שהרמב"ן והרא"ש מחולקים כלל בדין זה דהא י"ל דמודה הרמב"ן להרא"ש בזה לדינא דגמרא אלא דמצריך ז"נ לאחר שתראה בזה"ז דווקא דאין בועלין על דם טוהר וצ"ע וגם לשון הטור לא נהלם יפה שכ' דהאידינא כל היולדות חשובות יולדות בזוב מטעם דא"א לפה"ק בל"ד הלכך צריכות ז"נ ואם אינה רואה תוך ז' ימי הלידה עולין לה לנקיים ואפ"ל ילדה נקבה ולא ראתה בשבעה ימים הראשונים ועלו לה לספירות וראתה בשבעה ימים השניים אינה סותרת וטובלת לאחר י"ד אפ"ל לא פסקה עכ"ד וק' דכיון דלא ראתה בז' ימים הראשונים ע"כ מיירי בלא יום הלידה דהא יום הלידה א"א למיחשביה לימים הנקיים דהא וודאי ראתה כיון דא"א לפה"ק בל"ד א"ו מ"ש ולא ראתה בשבעה ימים הראשונים ועלו לה לספירה היינו ז' ימים בלא יום הלידה שהם ח' עם יום הלידה ולא פש מן יום הלידה כ"א ששה ימים ואיך כ' וראתה בשבעה ימים השניים אינה סותרת וטובלת לאחר י"ד הא לא נשארו מימי הלידה כ"א ו' ימים והטור נמשך אחר אביו הרא"ש ז"ל בס"פ ב"כ ולשון הרא"ש אפשר ליישב אבל לשון הטור א"א ליישב ועיין מש"ל סי' קצ"ו בזה בסעיף י': (ג) ואם שלמו ז"נ.

כ' בב"י דהרמב"ם חולק על ר"ת דר"ת ס"ל דאם יולדת נקבה ובתוך ימי לידתה ספרה ז"נ ואחר הספירה ראתה תוך י"ד של ימי לידתה אפ"ה אינו סותר ומותרת לטבול מיד

אחר י"ד של ימי לידתה אבל הרמב"ם חולק ע"ז דע"כ לא אמר הרמב"ם אלא בדם
טוהר וכמ"ש בפ"ז מהלכות א"ב דיולדת בזוב וספרה ז"נ ולא טבלה ואח"כ ראתה דם
ה"ז טובלת ומותרת לבעלה מיד שכל ימי טוהר אינם ראויים לא לנדה ולא לזיבה ע"כ
וזה פשוט בטעמו אין לו צורך ראיה ואם ראתה תוך שבועים לנקבה משמע דפשיטא
ליה דסותרת כל מה שספרה כיון שאינו ד"ט עכ"ד מכח זה דחק עצמו לפרש דברי הגמ'
דמשמע מדבריו דליכא שום פלוגתא בזה בין הרמב"ם ובין ר"ת יע"ש ואני תמה מאד
על הב"י דאיך אפשר לומר דהרמב"ם חולק על ר"ת וס"ל דדם טמא שבתוך ימי לידתה
שראתה אחר שספרה ז"נ סותר הא כ' שם הרמב"ם בדין י"א וז"ל ימי לידתה וימי נדתה
אם לא ראתה בהן וכו' ואם ראתה בהן דם אין עולין לה ימי הראיה ולא סותרין כל
הימים אלא משלמת על הימים שספרה כשיפסוק הדם שאין סותר הכל אלא ראיות של
זוב אבל אלו סותרין יומן בלבד עכ"ל כיון דס"ל להרמב"ם דדם טמא של ימי לידה אינו
סותר אפ"ל ראתה תוך ימי ספירה א"כ מהו סתירה שייך אחר ז"נ וכמ"ש הב"י סי' קצ"ו
גבי ש"ז כיון דלא סתר אלא שאינה עולה והכא הא כבר ספרה ע"ש וכ"כ הרשב"א
בתה"א דף קפ"ז ע"ב דכיון דאם ראתה באמצע הספירה אינה סותרת אלא דאינה עולה
השתא דשלימו לה הא שלימו לה ע"ש וצ"ע ומהרש"ל ז"ל בבאוריו לסמ"ג הבין גם
לדעת הסמ"ג דס"ל דאפ"ל ראתה דם תוך ימי לידה טרם שגמרו ז"נ דאינו סותר ותמה
עליו ומפרש כוונתו לדעת אחרת דס"ל דמיסתר נמי סתר ע"ש ולא ידעתי על מה תמה
על הסמ"ג הא הרמב"ם נמי הכי ס"ל וכמ"ש"ל ומה שרצה להוכיח שם מהא דמק' רבא
לאביי מהא דתניא ואחר תטהר אחר אחר לכולן וכו' ואי ס"ל דאפ"ל ראתה לא סתר א"כ
יקשה רבא לנפשיה ע"כ לק"מ עפ"י מ"ש התוס' דף ל"ג ד"ה רואה וכו' דדוקא היכא
דמטמא טומאת ז הוא דהוי הפסקה לרבא משא"כ יום א' לא מפסיק וגם אינו גורם ראיה
זו טומאת מו"מ דבלא"ה טמאה היא: ומה שנראה דעת הב"י דס"ל דדם טוהר לא יסתור
הוא פשוט יותר ממה שנאמר דדם בימי הלידה לא יסתור מדברי התוס' שם בפ' ב"כ דף
ל"ו ע"א נראה לכאורה איפכא דבימי לידה הוא פשוט יותר לפי שאינו גורם לא טומאה
דכל שבועים בלא"ה היא טמאה אבל דם טוהר גורם טומאה אך ז"א דהתוס' לא כתבו
כן אלא אליבא דלוי דס"ל לב"ה דב' מעיינות הן ולכך כתבו דאליביה בשופעת גורם
טומאה לה שהרי אסורה היא לטבול לבעלה עד שתפסוק הדם אבל אליבא דרב אין
הד"ט גורם שום טומאה לה דהא בלא"ה היא טמאה קודם הטבילה וכשטובלת עצמה
וטהורה היא לבעלה אף שלא פסק הדם וא"כ צדקו דברי הב"י דטפי מסתבר לומר שדם
טוהר לא יסתור ספירתה ממה שנאמר דדם בימי לידה לא יסתור: אך מ"מ קשיא לי
דע"כ הרמב"ם לא ס"ל הכי שהרי גבי רואה דם בימי לידה פסק דאם ראתה תוך ספירת
ז"נ שלה דאינו עולה ואינו סותר ואלו בדם טוהר כ' המ"מ שם דס"ל דאם ראתה תוך
ימי ספירתה דמיסתר נמי סתר הרי להרמב"ם חמירא ליה דם טוהר מן דם בימי לידה
ובאמת הוא נגד הסברא ואין דברי המ"מ מוכרחים לפי שלא כ' כן אלא משום דקשיא
ליה על הרמב"ם דפסק שם ד"י דדם הקושי אינו סותר אם בא לה תוך ספירות ז"נ ולא
עוד אלא שעולין מן המנין ואהא קשיא ליה דמ"ש דם קושי מדם טוהר דקיי"ל דאינו
עולה וע"ז תירץ דשאני דם טוהר כיון דקיי"ל דביומא וטבילה תלי רחמנא ויולדת בזוב
שלא ספרה אין לה דם טוהר לכך אם ראתה תוך ימי טהרה בעודה סופרת סותרת היא

מנינה עכ"ד ואין דברים אלו מוכרחים בדעת הרמב"ם די"ל כמ"ש הר"ן בחדושיו בגמ' דף ל"ז ע"א וכ"כ הרשב"א בתה"א דף קפ"ז ע"א דה"ט דלא דמי דם קושי לדם טוהר שאינו עולה דש"ה שהדם טמא דביומא וטבילה תלי רחמנא וכיון שגורם טומאה דרך ראייה אע"פ שאינו סותר אינו עולה דנקיים מראי' בעינן וה"ט דש"ז אע"פ שאינו גורם סותר יומו דכיון שמתמא דרך ראייה אינו עולה אבל דם קושי כיון שהוא טהור לגמרי נקי מיקרי דה"ל כד"ט אליבא דלוי דאמר ב' מעיינות הן שעולה עכ"ד מבואר דס"ל להר"ן לדעה זו שאף ד"ט אינו סותר אלא יומו דלא כהמ"מ ומ"ש הגהמי"י הביאו ב"י כאן וז"ל אבל בתוך ז' ליכא מאן דפליג דאפי' ד"ט סותר הר"ן חולק ע"ז וס"ל דאפי' תוך ז' אינו סותר וכמ"ש והכי ס"ל להרמב"ן ז"ל בחדושיו בגמ' דף ל"ז כדעת הר"ן דד"ט אינו סותר אלא שאינו עולה דומיא דש"ז וכ"כ הרשב"א שם ובאמת שמדברי התוס' מוכח דס"ל כמ"ש המ"מ והגה"מ דד"ט מיסתר נמי סתר דהכי מוכח ממ"ש בדף ל"ו ד"ה שבוע בתרא וכו' שהוכיחו דיוולדת בזוב או בזה"ז דכולהו נשי חשבינן כיוולדות בזוב שספרה ז"נ וראתה אח"כ בימי טוהר דאינו סותר מבואר דס"ל דדוקא אחר שספרו ז"נ אינו סותר הא תוך ימי הספירה סותר וכן מבואר בהדיא בדבריהם בדף ל"ז ע"א ד"ה דבר הגורם סותר כו' עי"ש ומן הש"ס אין להוכיח מדאמרין התם כימי נדת דותה תטמא לרבות היולדת בזוב שצריכה שתשב ז"נ ומסקינן דבעינן נקיים מדם די"ל מ"מ מיסתר לא סתר אלא דבעי נקיים מדם כדי שיעלה אותו היום לספירת ז"נ שאם לא היה נקי אותו היום אינו עולה ומן הרב בב"י מבואר דמיפשט פשיטא ליה דאם ראתה תוך ז"נ ד"ט נמי סותר וצ"ע דהא פלוגתא דרבוותא היא וכמ"ש ומעתה מ"ש הרמ"א לקמן סי' קצ"ז בהגה"ה סעיף א' אם היה אפשר לה לטבול קודם לכן כגון שהיה אחר לידה וכו' וכ' ע"ז בש"ך ס"ק ב' וז"ל דוקא כשטובלת אחר לידה ולא ראתה דם טמא אבל אם ראתה דם טמא וזמן טבילתה בליל שבת מותרת לטבול משום דהוי בזמנה כ"כ מהר"י בפסקיו סי' נ"ג ומביאו ד"מ ונראה דדם טמא הוי לאחר ל"ג לזכר וס"ו לנקבה כדלעיל סי' קצ"ד עכ"ד מבואר דס"ל דדווקא אם ראתה דם טמא דהיינו אחר מלאת אבל אם ראתה תוך מלאת וחל ליל טבילתה בליל שבת אינה רשאי לטבול אע"ג דאנן מחמרינן שלא לבעול על ד"ט מ"מ כיון דמדינא מותר לבעול עדט"ו הוי טבילה שלא בזמנה ובאמת שזה הוא חומרא גדולה דהא לדעת כמה פוסקים ס"ל דלאחר שקבלו חומרא דר"ז מדינא אסורין לבעול עדט"ו וכמבואר בטור ובב"י וא"כ מ"ש חומרא זה מכל שאר חומרות אשר אנן מחמרינן בשאר דיני נדה וכתמים אפ"ה הן טובלות כשחל טבילתן בליל שבת ולמה נחמיר בחומרא זה שלא לטבול וכל נשי דעלמא כולן אין טובלים כ"א אחר ספירת ז"נ דמדין התורה אם היא נדה טובלות בסוף שביעי לראייתן אלא מכח חומרא דר"ז סופרות ז"נ ואפ"ה מקרי טבילה בזמנה ועוד שאינן סופרות ז"נ עד אחר חמשה ימים מיום ראייתה וחומרא זה מורכב מכמה חומרות יחד וכמבואר שם גם אין מחלקין בין שמשה ללא שמשה והכל מחומרת האחרונים ואפ"ה טובלות בליל שבת ולמה יגרע חומרא זה שאין בועלין על דם טוהר שיש לה סמך ועיקר לדינא דגמ' אחר שקבע חומרא דר"ז ועוד טעמים אחרים וכמ"ש הפוסקים דמיקרי טבילה שלא בזמנה ובתה"ד סי' רכ"ה מבואר דלא החמירו ביולדת אלא היכא שהיה לה אפשר לטבול קודם לכן אלא שהיתה דוחה מחמת שלא היה לה כח הרבה אבל מצד הנקיות היתה יכולה

לטבול עצמה קודם ליל שבת בהא הוא דאסור אבל אם לא היתה יכולה לטבול מקודם מחמת שלא היתה מוטהרת ונקייה מדם אע"פ שלא ראתה אלא דם טוהר כגון תוך מלאת אפ"ה מותרת לטבול בליל שבת אלא שבפסקי מהרי"ו כ' שנהגו הנשים כן שלא לטבול בליל שבת אחר הלידה אם לא ראו דם טמא וצ"ל דאותן שהנהיגו להן כן היו סוברים דחומרא דר"ז לא שייך כלל בדט"ו וכמ"ש הרמב"ם והטור דבכמה מקומות היו בועלין על דט"ו מה"ט והלכך כיון שהיה בעיניהם חומרא בלא טעם לכך החמירו שלא לטבול בליל שבת אחר הלידה אם לא ראתה דם טמא דל"ד לשאר חומרות שיש להם טעם וסמך אך כ"ז ניחא אם כבר היה לה ז"נ אחר הלידה ואח"כ ראתה דם טוהר אבל אם לא היה לה באפשר לספור ז"נ מחמת ראייתה ואע"פ שנמשך לתוך ימי טוהר מ"מ כיון דנשי דידן יולדות בזוב הן מכח חומרא דר"ז וצריכה ז"נ מדם דאפי' דם טוהר סותר לדעת הרבה פוסקים וכמ"ל ואפי' לדעת הפוסקים דס"ל דמיסתר לא סתר אלא דאינה עולה כ"ז לדין תורה אבל לחומרא דר"ז וכ"ז שלא ספרה ז"נ מיסתר נמי סתר דהא צריכה לישיב גם על דם שראתה ז"נ כיון שהוא דם טמא וגורם טומאה שאינו עולה לנקיים וכפירש"י דף ל"ה ע"ב דהתורה לא טיהרתו עד שתספור וכל זמן שלא ספרה הוי כדם זיבה וכו' וא"כ אף אי נימא דבדם טוהר לא שייך חומרא דר"ז מ"מ בדם זה שראתה תוך ימי ספירתה וודאי דשייך חומרא דר"ז ואע"ג דלדעת הרא"ש והטור לא שייך חומרא דר"ז בדם שראתה תוך ימי לידה היינו טעמא דדם זה אינו גורם לה שום טומאה וכמ"ש התוס' והרא"ש דבלא"ה היא טמאה אבל הדם טוהר שראתה תוך ימי ספירתה שגורם לה טומאה שצריכה למנות יום אחר כנגדו אליבא דכ"ע ולדעת התוס' סותר לגמרי וכמו שכתבנו בסמוך וודאי דשייך ביה חומרא דר"ז וכ"נ מהתוס' שם וא"כ הא וודאי טבילה בזמנה היא כשאר טבילות דנשי דידן וצ"ל דמהרי"ו לא מייירי אלא היכא דהיה באפשר לה לספור ז"נ בהא הוא דמחלק בין ראתה דם טמא אח"כ ובין אם ראתה דם טוהר אח"כ דכיון דהיה באפשר לה לספור ז"נ אלא שלא רצה לספור ז"נ ולטבול מכח חולשת הלידה או מחמת הבושה כמ"ש מע"מ אע"פ שראתה אח"כ דם טוהר וספרה ז"נ וחל ליל טבילתה בליל שבת נהגו שלא לטבול כיון דהיה לה באפשר לטבול קודם ואע"ג שחזרה וראתה דם טוהר ומן ראיה זו חל טבילתה בליל שבת כיון דס"ל לאותן שנהגו כן דהא דאין בועלין על דם טוהר אינו אלא פרישות וחומרא בעלמא מש"ה הוי שלא בזמנה משא"כ בראתה אח"כ דם טמא אע"ג דהיה באפשר לה לספור ז"נ כיון דאח"כ ראתה דם טמא ומן ראיה זו חל ליל טבילתה בשבת טבילה בזמנה היא ושריא לטבול אבל בשלא היה באפשר לה לספור ז"נ מחמת שלא היתה נקייה מדם אפי' שהיה דם טוהר כיון דהאידינא בזה"ז כולן יולדות בזוב הן ובעי נקיים מכל דם אפילו מדם טוהר טבילה בזמנה היא ורשאה לטבול בליל שבת וא"ל משום לא פלוג דלמה נחמיר כ"כ דבלא"ה אפי' בהיה אפשר לה לספור ז"נ ואח"כ ראתה דט"ו חומרא גדולה היא שלא תהא רשאה לטבול בליל שבת וא"כ בנדון זה אין להחמיר כלל נ"ל ברור: (ד) י"ד לנקבה.

כבר הבאתי לעיל מ"ש הטור דאם ספרה ז"נ תוך י"ד ימי לידה אע"פ שראתה אח"כ תוך ימי לידה אינו סותר וטובלת לאחר י"ד יום אפי' לא פסקה והוכחתי דאף הרמב"ם ז"ל אינו חולק ע"ז ודלא כב"י דסבר שהרמב"ם חולק ע"ז דז"א דהא פסק הרמב"ם

דאפי' רואה דם לידה בתוך ז' של ספירות נקיים דאינו סותר אלא דאינו עולה וא"כ מאי סתירה שייך לאחר שספרה ז"נ וכמ"ש הב"י לקמן סי' קצ"ו גבי ש"ז אך עדיין י"ל שהרמב"ם חולק על הרא"ש וטור לענין חומרא דר"ז להרא"ש והטור ס"ל דאף בתר חומרא דר"ז אפ"ה טובלת לאחר י"ד אפי' אם ראתה דם לידה וזה אינו מוכרח דהרמב"ם יסבור הכי דמ"ש בפ"ז דדם לידה אינו סותר אלא שאינו עולה כ"ז כ' לד"ת מקודם תקנת ר"ז שהרי אף בדם נדה כ' שאינו סותר וע"כ דמיירי קודם שקבלו חומרא דר"ז דאל"כ הא בלא"ה צריכה ז"נ משום ד"נ שראתה והכי מוכח התם דכל מה שכ' בפרק זה הוא לדין של תורה ופ' י"א הוא שכ' והביא לחומרא דר"ז ולפ"ז י"ל דס"ל להרמב"ם דחומרא דר"ז שייך אף בדם לידה ואף שכ' בפ' י"א דין וי"ו דבדם טוהר לא שייך חומרא דר"ז אלא שהגאונים החמירו בו מ"מ י"ל דבדם לידה שייך חומרא דר"ז וכן נראה ממ"ש הרמב"ם פי"א אחר שכ' בדין ד' חומרא דר"ז כ' שם בדין ה' וכן כל היולדות בזה"ז הרי היא כיוולדות בזוב וצריכה ז' ימים נקיים וקשה כיון דאיהו פסק בפ"ד דאפשר לפה"ק בל"ד וא"כ איך סתם וכ' דכל היולדות בזה"ז צריכה ז"נ הא איכא לידה יבשתא א"ו דס"ל דבתר חומרא דר"ז אף בדם לידה צריכה ז"נ וא"כ לעולם לא משכחת לה יולדות בזה"ז שתהא טהורה לבעלה בלא ז"נ ואם לא ראתה תוך ימי לידה הרי שהיה לה נקיים דימי לידה שלא ראתה בהן עולין לנקיים ואם ראתה בהן הא צריכה נקיים משום אותו דם שראתה וכ"נ מדברי המ"מ מיהו לדידן שאין בועלין על דם טוהר אין נפקותא בכל זה דהא כ' הב"י שאף הטור לא כ"כ אלא לאותן שבועלים על דם טוהר אבל לאותן שאין בועלין על דם טוהר ונהגו חומרא דר"ז בדם טוהר מכ"ש דנהיגי חומרא דר"ז בדם לידה ואף שכ' הב"ח דאף לאותן שאין בועלין על דט"ו מ"מ בדם לידה לא שייך חומרא דר"ז לא נראין דבריו וכבר השיגו בט"ז ושאר אחרונים ז"ל וכתבו שאין דבריו מחוורין בזה: מיהו גם דברי הט"ז לא מחוורין יפה שכ' הטעם דבמקום שנוהגין לבעול על דט"ו אין שייך חומרא דר"ז ולפי דאיך תעשה ז"נ כיון שדם שהיא רואה באותן הימים בועלין עליו ואין זה כלום דיולדת בזוב יוכיח דצריך ז"נ וכל מה שראתה טרם שספרה ז"נ דם טמא הוא דלמא ה"נ כעין דאורייתא תקנו אלא הטעם פשוט דבאותן מקומות שבועלין על דם טוהר ס"ל דלא החמירו ב"י אלא בדם הגורם נדות או זיבה משא"כ בדם לידה אבל במקומות שאין בועלין ס"ל דלא חלקו בראייתן: גרסינן בגמ' דף ל"ז ע"א בעי רבא קושי מהו שתסתור בזיבה וכו' ומסקינן אמר אביי נקטינן אין קושי סותר בזיבה ע"כ ופירש"י אהא דבעי רבא אי נימא דווקא דבר הגורם סותר והאי לאו גורם הוא וכו' וז"ל והאי לאו גורם הוא דלא אתי בה לידי זיבה ואי קשיא והרי קרי שאינו גורם כדקיי"ל וסותר ההיא לאו סתירה דחד יומא הוא דסתר וכי בעי רבא לסתור הכל עכ"ל הגם דהרא"ש בפ' ב"כ היה לו גרסא אחרת ברש"י מ"מ כך היא הגירסא שלפנינו מבואר מדבריו דאף דמסקינן דדוקא דבר הגורם סותר מש"ה קושי אינו סותר ה"מ לסתור שבעה הוא דאינו סותר אבל מ"מ אותו יום אינו עולה דלא גרע מקרי והא דאמר אביי נקטינן אין קושי סותר בזיבה י"ל דאינו סותר שבעה אבל יום א' מסתר מיהו סותר ולזה נטה דעת הרמב"ן בחדושיו שם שכ' וז"ל ומיהו וודאי כיון דמעין א' הוא אינו עולה דלא גרע מימי טוהר דבתר לידה דאמרינן לעיל לרב דאמר מעין א' הוא אינו עולין והא לא סתירה מיקרי אלא דבעי נקיים מכל דם של אותו מעין עכ"ל יע"ש וכ"כ הר"ן

בחדושו בגמ' דף ל"ה ע"ב בשם הרב רבינו יונה דם קושי סותר יומו כש"ז ע"ש וכ"כ הראב"ד בהשגות בפ"י מהלכות א"ב שדם קושי אינו סותר ואינו עולה אבל הרמב"ם ס"ל שם דם קושי לא זו דמסתר לא סתר אלא דאפ"ל עולה וכ"כ הרשב"א בתה"א דף קפ"ז בשם ר"ח דס"ל כהרמב"ם וכבר כתבתי לעיל שדברי הר"ן בחדושו שנתן טעם לדברי הרמב"ם ז"ל דס"ל דלא דמי דם קושי לדם טוהר דשאני דם טוהר שהוא מטמא דביומא וטבילה תליא רחמנא וכיון שהוא דרך ראייה אינו עולה וה"ט דש"ז דכיון שמטמא דרך ראייה אינו עולה אבל דם קושי כיון שהוא טהור לגמרי נקי מיקרי ע"כ וזו דלא כהמ"מ שנתן טעם אחר להרמב"ם ודבריו תמוהים וכמש"ל ויש להביא סעד לדברי הרמב"ם ז"ל שדבריו מוכרחים מסוגיא זו שאח"כ דפליגי אביי ורבאבימי לידה שלא ראתה בהן אם עולה או לאו וכתבו התוס' בשם רש"י בתשובה דאביי מודה דימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת זיבתה דהכי מוכח בפ' ב"ס מן הברייתא ועוד כתבו שאר הוכחות דלא פליגי אביי ורבא אליבא דנפשיה אלא אליבא דר' מרינוס בעי מהו שתעלה דאמר ר' מרינוס אין לידה סותרת בזיבה וס"ל לרבא דלאו דוקא אמר דאינה סותרת אלא ה"ה דעולה כדמייתי ראייה מאחר תטהר דאם לא היה עולה מיסתר נמי סתר ואביי ס"ל מדנקט ר"מ אין לידה סותרת ולא נקט אינה סותרת ועולה מכלל דס"ל דאינה עולה ע"ש והנה הא דאמר ר' מרינוס אין לידה סותרת בזיבה פירש"י אם היתה זבה ופסקה והתחילה לספור וילדה אינה סותרת ע"כ והא דפליגי אביי ורבא אליבא דר"מ אם עולה או לאו היינו בכל ימי הלידה פליגי דהיינו ז' לזכר וי"ד לנקבה ולא ראתה בהן ובהא פליגי אם עולה ולא דווקא ביום הלידה עצמו פליגי אלא בכל ימי הלידה פליגי וכדמוכח מסוגיא דהתם וכן פירש מהרש"א ומוהר"מ ולפ"ז יש לדקדק דמנ"ל לאביי דר"מ ס"ל דימי הלידה אינו עולה ופליג אברייתא דבא סימן דלמא אף ר"מ ס"ל בברייתא דב"ס והא דאמר ר"מ אינו סותר ולא אמר אינו סותר ועולה י"ל דלא ה"מ למימר הכי דהא הקשו התוס' שם ד"ה רבא אמר וכו' וז"ל וא"ת והא רבא סובר בפ' בתרא דף ס"ו דא"א לפה"ק בל"ד וא"כ תסתור דהא בעינן ז"נ מדם וי"ל דרבא אליבא דר"מ קאמר כדפי' וסבר דאפשר לפה"ק בל"ד דהא קאמר אינה סותרת עכ"ל והנה קושית התוס' ל"ק לשיטת הרמב"ם דס"ל דאם חל יום ג' לראייתה ביום הלידה דאפי' כל היום כולו בשופי אין זו יולדת בזוב ומכ"ש מה שראתה ע"י פה"ק של הלידה דקושי הוא וכ"כ הרשב"א בתה"א וכן תי' הר"ן והרמב"ן לקושית תוס' וכמש"ל בשמם ומעתה י"ל דאף ר"מ סבר דימי הלידה שלא ראתה עולין לספירת ז"נ וכברייתא דס"פ ב"ס ומה שלא אמר ר"מ אינו סותר ועולה י"ל דאי הוי אמר הכי ה"א דאף יום הלידה עולה דהא ר"מ מיירי בראתה קודם הלידה וספרה מקצת הנקיים וכפירש"י ובאמת ס"ל דאין יום הלידה עולה דס"ל א"א לפה"ק בל"ד אלא דמ"מ אינו סותר דדם קושי קיי"ל דאינו סותר אבל אינו עולה ואי הוי אמר דאינו סותר ועולה ה"א דאף יום הלידה עולה וה"א דס"ל אפשר לפה"ק בל"ד לכך אמר דאינו סותר אבל עולה לא עלה יום הלידה ומנ"ל לאביי דר"מ פליג אברייתא דב"ס א"ו מוכח כדעת הרמב"ם ז"ל דדם קושי עולה ולפ"ז שפיר הוכיח אביי דר"מ פליג אברייתא דפ' ב"ס מדלא אמר ועולה: ולשון התוס' שהבאתי לעיל תמוהים לי מאד שכתבו וז"ל וא"כ תסתור דהכא בעינן ז"נ מדם עכ"ל ולא ידעתי כוונתה למאי צריכין לזה דבלא"ה כיון שהיא בספירת ז"נ וראתה דם פשיטא

דסותר דהא האי דם שראתה בשעת לידה דם זיבה הוא דכל זמן שלא ספרה ז"נ הכל זיבה הוא וכדאמרין לעיל דמ"ב אי בימי זיבה זיבה והא דאמרין דבעינן ז"נ מדם לא צריכין אלא היכא דלא הוי זיבה כגון דם טהור ואפ"ה סותר לשיטת התוס' שם ד"ה דבר הגורם ולשיטת הרמב"ם וסיעתו עכ"פ אינו עולה בהא הוא דצריכין לטעמא דנקי מדם בעינן אע"פ שאינו זיבה וכדאמרין דף ל"ה ע"ב ודף ל"ז ע"ב אבל מה שראתה תוך ימי ספירתה פשיטא דמותרת מאחר תטהר שאין חילוק בין ראתה בשעת לידה בשופי או אם ראתה שלא מחמת לידה הכל זיבה מיקרי וראויה להצטרף עם ב' ראיות וכדאי לקמן דל"ח ובכמה דוכתי: נחזור לעניננו דהרמב"ם ור"ח ס"ל דאם ראתה מחמת קושי אותו היום עולה לספירת ז"נ אבל רש"י והראב"ד והר"י והר"ן ס"ל דאינו עולה ומעתה יש לי ספק עצום הא דקיי"ל דבר תורה אין האשה טמאה עד שתרגיש ותראה הא אם ראתה בלא הרגשה טהורה ומספקא לי אם ראתה תוך ספירת ז"נ בלא הרגשה אם אותו היום עולה לספירת ז"נ או לאו דלשיטת הרמב"ם ור"ח דס"ל דאם ראתה דם קושי דעולה דה"ה נמי אם ראתה בלא הרגשה וודאי דעולה דמ"ש אבל לשיטת החולקים על הרמב"ם דס"ל דדם קושי אע"ג דאינו סותר מ"מ אינו עולה למה לא נימא כן בראתה בלא הרגשה דאינו עולה הא מעיין א' הוא ואנן נקיים מדם בעינן בשלמא לדם טהור ליכא לדמויי דלשיטת התוס' מיסתר נמי סתר כדמוכח מדבריהם ד"ה דבר הגורם ולשיטת הרמב"ן והר"ן אינו עולה מיהו ולמ"ש לעיל אף הרמב"ם הכי ס"ל די"ל דל"ד דשאני דם טהור דכ"ז שלא ספרה ז"נ דם טמא הוא דביומי וטבילה תלי רחמנא משא"כ בחזיא בלא הרגשה שהוא טהור לגמרי אבל לדם קושי נראה דדמי ליה דכי היכי דדם קושי אינו עולה ה"נ בחזיא בלא הרגשה אף דמיעטה רחמנא מקרא דבבשרה שאם ראתה בלא הרגשה דטהור י"ל היינו דווקא בתחלת ראייתה דהא עיקר קרא דבשרה בנדה כתב וזבה דרשינן מרבויה דזובה יהיה בבשרה כדאמרין בגמ' דף מ"א ע"ב וא"כ י"ל דומיא דנדה דליכא ספירה אבל בזבה תוך ימי ספירתה אף בחזיא בלא הרגשה אינו עולה ועוד דדם קושי נמי דרשינן מקרא דכתיב גבי זבה כי יזוב זוב דמה דמה מחמת עצמו ולא מחמת ולד וקרא נמי סתמא כתיב ואפ"ה להפוסקים הנ"ל קרא לא מיירי אלא בתחלת ראייתה ה"נ בדרשא דבבשרה לא מוקמינן לה אלא בתחלת ראייתה ועוד לפמ"ש הרמב"ם ברפ"ז מהלכות א"ב וז"ל שנאמר בזב דם יהי זובה בבשרה מפי השמועה למדו זיבה מחמת עצמה ולא מחמת ולד עכ"ל ואע"ג דהאי קרא בנדה כתיב מ"מ כ' שנאמר בזבה דהא מן יהיה זובה דרשינן לזבה כמש"ל וא"כ כי היכי דרישא דקרא זובה מוקמינן לה דווקא בתחלת הראייה דווקא ולא תוך ספירת ז"נ ה"נ סיפא דקרא דכתיב בבשרה למעט בלא הרגשה נמי מיירי דדוקא בתחלת הראייה דהא תרווייהו בהדדי כתיב מיהו דברי הרמב"ם שם תמוהים שהוא נגד הסוגיא בדף ל"ו ע"ב ע"ש וצ"ע גם דברי המ"מ שם תמוהים שכ' דהרמב"ם פסק דאין קושי לנפלים מהא דאמר בפ' ב"כ דף ל"ח ע"ב דרבא דהוא בתרא סבר אין קושי לנפלים ע"כ ומזה אין שום ראייה דרבא הכי ס"ל דהא רבא שם לא קאמר אלא לפרש הברייתא דהכי ס"ל להברייתא אבל עדיין מנ"ל דרבא הכי ס"ל והיה לו להמ"מ להביא דרבא הכי ס"ל מפ' בתרא דף ס"ו דאדברי רבא לרב ושמאל ודרש קשתה ב' ימים ובג' הפילה תשב ז"נ קסבר אין קושי לנפלים וא"א לפה"ק בל"ד דמהתם מבואר דרבא הכי ס"ל וצ"ע: נחזור על הראשונות אף למאי דאמרין

בסוגיא שם דממעט לדם קושי שלא תגרום זיבה מקרא דדמה ומקרא דוטמאה ז' ימים כנדתה ואף דקרא סתמא כתיב אפ"ה ס"ל להני פוסקים דלעיל שאינו עולה אם כן מנ"ל להקל ולומר דאם חזיא בלא הרגשה דתעלה לספירת ז"נ וכל הפוסקים לא כתבו אלא שאין האשה מתטמאה מן התורה עד שתרגיש וכו' הא מספירות ז"נ אם עולה בחזיא בלא הרגשה או לאו לא כתבו ואף שכתבו בדיני כתמים לתלות אפי' תוך ספירות ז"נ אם הוא אחר ג"י אלמא דאפילו תוך ז"נ אינו סותר אפי' ליומו דהא כל עיקר דתלינן גבי כתמים הוא משום דאינן טמאים אלא מדרבנן כיון דלא בהרגשה חזיא מוכח דס"ל דאם חזיא בלא הרגשה תוך ספירות ז"נ דאותו יום עולה מן התורה דאל"כ היה להם לפרש דעכ"פ אותו יום אינו עולה כיון דספק דאורייתא הוא לא תלינן במידי ז"א דיש לומר דהיכא דאיכא למיתלי בלא"ה טהורה משום ס"ס וכמ"ש הכ"מ בריש פ"ט מהלכות א"ב ואפילו היכא דליכא למתלי ס"ל להכ"מ שם דאינו אלא חומרא דרבנן מטעם ס"ס ועיין ס"ס ק"ץ מ"ש הט"ז ובמנ"י ועיין מ"ש שם בס"י הנ"ל דלשיטת רש"י ותוס' אפילו בלא טעמא דהרגשת הכתמים הם דרבנן אבל היכא דוודאי ראתה אפי' בלא הרגשה י"ל דאותו יום אינו עולה עם ספירות ז"נ לשיטת הפוסקים הנ"ל דס"ל דדם קושי אינו עולה וראיה לזה מצאתי בחדושי הרמב"ן שכתב אהא דאמרין דף נ"ב ע"ב מ"ד כל כהאי גוונא מביאה קרבן ונאכל קמ"ל וז"ל נ"ל שאין לפרש קמ"ל דאינו נאכל אבל מביאה קרבן כמו שכתבו רבים דהא כתמים דרבנן הם ואפי' בידוע שמגופה חזיא ד"ת טהורה ואינן מביאין לה לידי נדה כדאיתא לקמן בפ' הרואה אלא ע"כ נפרש דקמ"ל דאינה מביאה קרבן וכו' ויש לדחוק שכיון שראתה ב' וצריכה שימור בשלישי אע"פ שאין דין הכתם לטמא בתחלה כיון שדבר ברור דמגופה חזיא בדין הוא שתעשה זבה גמורה שהרי לא עלתה לה שימור ואין זה נכון עכ"ל מבואר דס"ל דאע"ג דשלא בהרגשה חזיא מ"מ אין זה שימור דנקי מדם בעינן ומ"ש ואין זה נכון ר"ל דמ"מ זבה גדולה לא נעשית בראיה זו דשלא בהרגשה אתיא שאין ראה זו גורמת לזיבה ולא בת קרבן היא אבל מה שלא עלה אותו היום לשימור סברא נכונה היא ואף הרמב"ן מודה בה ועוד נ"ל ראה לזו דלא עלתה לז"נ אף דלא בהרגשה חזיא דהא קי"ל לקמן סימן קצ"ו דצריכה שתבדוק ביום הראשון מן השבעה ובשביעי וכמ"ש שם בש"ע סעיף ד' ואפי' בדיעבד אין להקל בלא בדיקת יום הראשון ושביעי וטעמא מבואר בב"י הואיל דפלוגתא דרבוותא היא אם צריך בדיקה תחלתן וסופן או לאו אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת עכ"ל מבואר דס"ל דהאי בדיקה דאורייתא נינהו ומדכ' וספרה וליכא ספורים בלא בדיקה למאן דבעי ספורים לפנינו ועיין מש"ל בסימן קצ"ו בע"ה מזה ולפ"ז אי ס"ד דאם ראתה בלא הרגשה דעולה לספירות ז"נ קשיא בדיקה זו למה דהא לא ארגשה ואם כן אף אם תמצא דם בלא הרגשה היא וטהורה מן התורה ומאי נ"מ בבדיקה זו שהצריכה התורה לבדוק דאי ארגשה לכ"ע צריכה בדיקה וליכא מאן דפליג ול"צ קרא להכי ולדעת התה"ד אפי' בדיקה לא מהני כמבואר רס"י ק"ץ א"ו דזה מיירי אפי' בלא ארגשה הצריכה התורה ספורין בדוקין ואם כן מוכח דאפי' חזיא בלא הרגשה תוך ספירות ז"נ דעכ"פ אינו עולה אותו יום הראיה וליכא למימר דהתורה חששה דלמא ארגשה ולאו אדעתה אע"ג דבעלמא לא חיישינן להכי דהא כתיב בבשרה עד שתרגיש וכו' ואי חיישינן להכי א"כ לא תמצא שתהיה טהורה דלעולם איכא למיחש להכי אם לא ע"י שפופרת

כמש"ל בסימן קפ"ח בשם הר"ן וזו דוחק לאוקמי קרא בכה"ג דוקא א"ו דמה"ת לא חיישינן להכי מ"מ י"ל תוך ספירת ז"נ שהיא בחזקת טומאה דמן התורה חיישינן ליה דלמא ארגשה ולא אדעתה דא"כ סוף סוף הוא ספק דאורייתא ולא זו דאינו עולה אלא אף זו שסותר דלמא ארגשה ולא אדעתה אלא דלשיטת הראב"ד וסיעתו אין אנו מוכרחים לזה די"ל שה"ט שהקפידה התורה על הבדיקה דחיישינן דלמא חזיא ואף שלא בהרגשה הוא מ"מ אותו יום אינו עולה אבל לשיטת הרמב"ם דס"ל דדם קושי עולה ולפי מש"ל דם בלא הרגשה לא גרע מדם קושי וע"כ צ"ל לדעתו דמש"ה הקפידה התורה על הבדיקה תוך ספירת ז"נ משום דלמא ארגשה ולא אדעתה הואיל דבלא"ה היא בחזקת טמאה לפ"ז לא די דאינו עולה אלא מיסתר נמי סתר לה מספקא דלמא ארגשה ולא אדעתה: ועפ"י שיטת הראב"ד וסיעתו אמרתי לתרץ מה דק' טובא בסוגיא דפ' התינוקת דף ס"ח ע"ב דפליגי ר"א ור"י במתניתין בזב וזבה שבדקו עצמן ביום הראשון ומצאו טהור וביום השביעי ומצאו טהור ושאר ימים שבנתיים לא בדקו ר"א ואמר הרי הן בחזקת טהרה ור"י אין להם אלא יום הראשון תני' א"ל ר"א לר"י לדברך אתה מונה בסרוגין והתורה אמרה ואחר תטהר וכו' א"ל ר"י ואי אתה מודה בזב שראה קרי ובנזיר שהולך סככות ופרעות שמונה בסרוגין והתורה אמרה וכו' ור"א בשלמא התם לטמאה בה אמר רחמנא שאינה סותרת אלא יומו ואי משום איחלופי זב בב"ק לא מיחלף נזיר שהולך וכו' רבנן בדאורייתא לא מיחלף אבל הכא אי חיישינן דלמא חזיא בספק אחד לאיחלופי בוודאי ע"כ וק' מאי צריך הכא לטעמא דאתי לאחלופי תיפוק ליה דאי חיישינן דלמא חזאי הוי ספק אם עלו למנין הימים שבדקו דהא אם חזיא הוא סותר למפרע ומ"ש ימים שלא בדקה מימים שבדקה דכולה חד ספקא הוא ולמה אלו יעלו לה ואלו לא יעלו לה וכן הק' מוהרמ"ל ועוד ק' מאי ס"ד דר"י לדמות האי דהכא לזב שראה קרי או לסככות ופרעות דהתם דינא הכי הוא שאינה עולה ואינה סותרת אבל הכא אי חיישינן לספק שמא ראתה אם כן היא סותרת ומה שתי' מוהרמ"ל שם כתב הוא עצמו שהוא דוחק ומלבד שהוא דוחק א"א לאמרו כלל שכתב וז"ל וי"ל בדוחק דגם ר"י מודה דמדאורייתא מוקמינן לה אחזקת טהרה ול"ח שמא חזיא והא דס"ל דאין לה אלא יום א' ויום ז אינו אלא מדרבנן עכ"ל דאכתי קשיא דא"כ יהיה גזירת חכמים כמלתא בלא טעמא דאם גזרו שלא יעלו אותן הימים שלא בדקה שמא ראתה ולא אזלינן בתר חזקת טהרה מה"ט ה"ל למיגזר שאף ימים הראשונים לא יעלו דהיא היא ואם ר"ל דאף מדרבנן מוקמינן לה אחזקת טהרה אלא דלכתחלה צריכה לבדוק עצמה בכל יום מספירת ז"נ ולא תסמוך אחזקה מש"ה כיון שעברה על מצות חכמים ולא בדקה עצמה קנסו אותה שלא יעלו לה אותן הימים דאל"כ לא אתיא שפיר דברי ר"א שאמר אבל הכא אי חיישינן דלמא חזאי בספק וכו' דהא לפ"ז לאו מטעם דלמא חזאי אמרו שלא יעלו דהא בדיעבד סמכינן על חזקת טהרה דידה אלא משום קנס אמרו שלא יעלו לה הואיל ועברה על מצות חכמים ולמ"ש ניחא עפ"י שיטת הראב"ד וסיעתו דאם חזיא בלא הרגשה אינו סותר אלא יומו מה"ת מיהו מדרבנן כיון שגזרו על הכתמים שיהיו מטמאין כמו ראייה שע"י הרגשה ה"ה לענין לסתור אין חילוק בין חזי' בהרגשה או שלא בהרגשה ור"י לא חייש היכא דלא בדקה אלא לספיקא דאורייתא לענין שלא יעלו לה הימים שלא בדקה דלמא חזיא אבל לסתירה לא חייש דהא אף אם ראתה אינה סותרת מן התורה דהא לא

ארגשה ואע"ג דמדרבנן סותר כיון דאינו אלא ספקא ל"ח מספקא לאיסורא דרבנן ואע"ג דיש לגזור ספקא אטו וודאי משום איחלופי לא גזרינן ואהא מייתי ר"י ראייה מזב ומסככות ופרעות ור"א ס"ל דל"ד להתם כדאמר אי משום איחלופי וכו' אבל הכא אתי לאיחלופי בוודאי ואע"ג דגם וודאי ראתה אינו סותר למפרע אי חזי' בלא הרגשה אלא מדרבנן לא הוי גזרה לגזרה משום דספקא בוודאי מיחלף וחדא גזרה היא ואין זה גזרה לגזרה ועוד י"ל כיון דאיסור חמור הוא שהוא בכרת גזרינן אפי' גזרה לגזרה וכ"כ הב"י בסימן קפ"ג ע"ש ועיין מ"ש בסימן קצ"ו עוד מזה לתרץ בד"א ולפ"ז הא דקיי"ל בדקה קרקע עולם וישבה עליה ואח"כ מצאה עליה דם או כל דבר שאינו מקבל טומאה דטהורה או בנמצא ע"ג בגד צבוע דטהורה כמבואר בסי' ק"ץ ובכולם הטעם לפי דכתמים דרבנן ובכה"ג לא גזרו וכ"ז אי בעינן דווקא מה"ת שתרגיש בבשרה אבל לפי מש"ל דבתוך ז"נ לא בעינן להרגשה מה"ת ואליבא דכ"ע סותר ליומו מה"ת ולשיטת הרמב"ם כתבתי לעיל די"ל דס"ל דמיסתר נמי סתר ליה מטעם דלמא ארגשה אין להקל כלל דבשלמא בשאר כתמים היכא דאיכא למיתלי דמעלמא אתי' שפיר דתלינן אפי' תוך ז"נ משום דבלאו טעמא דהרגשה הן מדרבנן וכמש"ל אבל בכה"ג דודאי מגופא אתיא לא ידעתי שום צד להקל ומש"ל לשיטת הרמב"ם ז"ל די"ל דמש"ה צריכה התורה בדיקה תוך ז"נ אפי' בלא ארגשה משום דכיון דכבר היא בחזקת טומאה חיישינן אף מה"ת לדלמא ארגשה ולא אדעתה מצאתי סעד לדברי מדברי הר"ן בחדושו שכ' על הא דאמרינן בגמרא דף נ"ב מ"ד מביאה קרבן ונאכל וכו' וז"ל והיינו טעמא דה"א משום דב' ימים בהרגשה חזי' אף ראיית חלוק בהרגשה חזי' ולא אדעת' עכ"ל מבואר דס"ד דאף מה"ת חיישינן להא ואף דמסיק קמ"ל דלא ופי' הר"ן דאינה מביאה כלל ול"ח להא מן התורה י"ל דהיינו דוקא היכא דלא איתחזקה בזבה גדולה דאף דראתה ב' ימים מ"מ עדיין יש לה חזקה שהרי לא היתה זבה גדולה אבל בתוך ז"נ דכבר איתחזקה לז"ג וצריכה שתשב ז"נ י"ל דחיישינן להא מה"ת וצריכה שתשב ז"נ בדוקים שיהיו ודאי נקיים ואף שכתבו התוס' בריש מסכת גיטין דלא מיקרי איתחזק אסורא דאינה בחזקת שתראה בכל שעה מ"מ חזקת היתר אין כאן וגזה"כ שתספור נקיים ברורים ואי לא בדקה איכא למיחש לשמא ארגשה וראתה ואם מצאה דם טמאה דחיישינן שמא ארגשה כיון דאין לה חזקת טהרה מיהו מדברי הד"מ לקמן סימן קצ"ו הביאו הש"ך שם ס"ק י"ג משמע דס"ל דאין לחלק שכ' שם וז"ל אבל במכה שידוע שמוציאה דם נ"ל דתלינן אף בג' ימים הראשונים דהא אפי' ברואה ממש תלינן לעיל סימן קפ"ז במכה שמוציאה דם כ"ש כתמים דרבנן וא"ל דשאני ברואה ממש דהוא תחלת ראייה ולכך תלינן במכה ואמרינן דמעינה סתום וכו' אבל תוך ספירת' שמעינה פתוח כבר לא תלינן במכה כלל ז"א דהרי כתבתי דיש סוברים דבשעת וסתה תלינן במכה הואיל וסתות דרבנן א"כ כתמים נמי שהן מדרבנן תלינן במכה עכ"ל מבואר דס"ל דהכתמים מצד עצמותן הן דרבנן הואיל ולא ארגשה דאי ס"ל דתוך ז"נ טמאה אפי' בלא הרגשה אלא היכא דאיכא למימר דמעלמא אתיא הן מדרבנן אין הנדון דומה לראיה שמביא מהא דוסתות דרבנן דשאני הכא דאע"ג דכתמים דרבנן בעלמא משום אימור מעלמא אתו אפי' היכא דליכא לפנינו לתלות בו וכמש"ל בשם הכ"מ מ"מ י"ל תוך ג"י כי היכי דלא תלינן במכה שלפנינו שמוציאה דם לפי ס"ד דהשתא הואיל ומעינה פתוח ה"נ אין לתלות דמעלמא אתיא דהא על דא אנו מדיינינן אם

לתלות הואיל ומעינה פתוח או לאו א"ו דס"ל להרמ"א דהכתמים דרבנן מטעם דלא ארגשה בלא טעם דאימור מעלמא אתיא ואפי' בתוך ז"נ ואף שיש לדחוק ולדחות ראייה זו מ"מ כך נ"ל מפשט דבריו וכן ראיתי בכמה תשובות האחרונים ז"ל דס"ל דאין לחלק בזה בין ספירת ז"נ ובין בתחלת ראייה דלעולם אם לא ארגשה אינה אלא מד"ס ולדעתי צע"ג בזה: ובדברי הר"ן שהבאתי לעיל יש לי מקום עיון אף שכל דבריו הם דברי הרשב"א בתה"א דף קפ"ז ע"א מ"מ לא עמדתי על דעתם בזה דמ"ש וז"ל אבל דם קושי כיון שהוא טהור לגמרי נקי מיקרי דה"ל כדם טוהר אליבא דלוי וכו' אם ר"ל דאפי' למאי דקיי"ל מק"מ טמא מטמא לאשה טומאת מגע מ"מ דם קושי הוא טהור לגמרי או דר"ל שאין בו שום טומאה מחמת ראייה אבל למה דקיי"ל מק"מ טמא הדם קושי טמא לטמא במגע דל"ד לדם טוהר דהכתוב קראו דמי טהרה משמע דטהור לגמרי מגזה"כ אך ממ"ש הר"ן ול"ד לדם טוהר שאינו עולה דש"ה שהדם טמא דביומא וטבילה תלי רחמנא וכו' וכיון שגורם טומאת דרך ראייה אע"פ שאינו סותר אינו עולה דנקיים מראיה בעינן עכ"ל ואי ס"ד שדם קושי מטמא במגע מה עדיפתיה מדם טוהר לרב דא"ל דש"ה דגורם טומאה לאשה דדרך ראייה ז"א דמה גורם טומאה לאשה איכא הא בלא"ה טמאה כל זמן שלא טבלה ללידתה ומיד שטבלה אחר ז"נ היא טהורה אף שהיא רואה וכמ"ש התוס' דף ל"ו וא"כ מאי גורם טומאה איכא א"ו צ"ל דעיקר כוונתו דהתם הדם טמא לטמאה במגע ואף שאינו גורם שום טומאה לאשה מ"מ כיון דדרך ראייה הוא והדם עצמו מטמא מש"ה אינו עולה אבל דם קושי טהור לגמרי אפי' למ"ד מק"מ טמא דמעטי' קרא מדמה דוקא מחמת עצמה או מן כנדתה ולא כזיבתה כדאי' בגמרא ולגמרי מעטיה קרא אך לפמ"ש"ל בסי' ק"ץ דדם שראתה שלא בהרגשה אע"ג דאשה טהורה מ"מ הדם טמא למ"ד מק"מ טמא וכן כ' הגאון מוהר"ג בתשובה של אמ"ו שב יעקב והבאתי ראייה לדבריו מגמ' ע"ש א"כ לא ידעתי טעם לחלק בין דם קושי לדם שראתה בלא הרגשה דהא הא נמי מעטי' קרא מן בבשרה עד שתרגיש ואי נימא דדם קושי טהור לגמרי משום דקרא לגמרי מעטי' ה"נ נימא כן בראתה שלא בהרגשה דלגמרי טיהרה רחמנא וכיון דהרמב"ם פסק דמק"מ טמא ואם כן אי ס"ל דדם קושי מטמא במגע משום מק"מ טמא אין טעם לחלק בינו לדם טוהר וכמ"ש ומ"ט פסק דדם קושי עולה ואי ס"ל דדם קושי לגמרי טהור אם כן אף בראתה בלא הרגשה נימא כן ואין להביא ראייה מתוספות דף ל"ו ע"ב ד"ה נדה ליומא דס"ל דדם קושי טהור לגמרי אף שלא לטמא במגע שכתבו וז"ל נראה דאף לבעלה ל"ח שמא תשפה וכו' עכ"ל וק' דפשיטא דפליגי רב ושמואל ור"י לבעלה דאלו לטהרות לכ"ע טמאה משום דנגעה בדם קושי א"ו דס"ל להתוס' קושי טהור לגמרי ז"א דאיכא למימר דהני אמוראי מוקמי למתני' כמ"ד מק"מ טהור אבל לדידן דס"ל מק"מ טמא י"ל אף דם קושי כן וצ"ע: כתב הטור יולדת טמאה כנדה אפילו בלא ראתה דם וכו' וכתב בפרישה דאף דס"ל להטור אי אפשר לפה"ק בל"ד אפ"ה כתב אפי' בלא ראתה דם דאיכא לאשכוחי שהפילה ולד שהוא קטן כמו שפופרת עכ"ד וז"א דע"כ שאין לזה מציאות כלל שיהיה ולד קטן כמו שפופרת דא"כ הא דתני' קשתה ב' וכו' דס"ל לר"י מביאה קרבן ונאכל אם היה אפשר כן אם כן אמאי ס"ל לר"י דמביאה קרבן ונאכל ואף שזה יש לדחות דמיירי שהרגישה בפתיחת הקבר מ"מ יש להביא ראייה מהא דאיתא בדף ל"ח יש רואה מאה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד ב' בלא עת וז' נדה וב' שלאחר הנדה ופ'

של נקבה וז' נדה וב' שלאחר הנדה מאי קמ"ל לאפוקי ממ"ד א"א לפה"ק בל"ד ופירש"י דאי לא אפשר ה"ל זבה כשילדה אחר ב' שלאחר הנדה דה"ל יום הלידה שלישי ואי הוי חזיא קודם הלידה בפה"ק הרי היא זבה ע"כ ולפי דברי הפרישה אף אי אמרינן אי אפשר לפה"ק בנ"ד נמי איכא לאשכוחי בכה"ג א"ו שאין לזה מציאות שיהיה צורת הולד ויהיה פחות משפופרת וכ"מ מהא דאי לקמן דף ס"ו ע"א דאדברי' רבא לרב ושמואל וכו' אלא דהטור קושטא דמלתא נקט דאפי' אם היה אפשר לפה"ק בל"ד ולא ראתה דם טמאה משום טומאת לידה אבל באמת לדין א"א לפה"ק בלא דם וליכא לידה בלא דם ומה שהצריכה התורה לכתוב לטומאת שבעה לזכר כבר כתבתי בסי' זה: עוי"ל דהא דקיי"ל דא"א לפה"ק בל"ד היינו דוקא בסתם נשים אבל משפחת דורקטי שאין להם דם בתולים ודם נדה כדאיתא במס' כתובות דף י' ע"ב ובמכילתין דף ס"ד ע"ב לא שייך לומר א"א לפה"ק בל"ד לפי שאין להם דם בחדר כלל מיהו התוס' בכריתות שהבאתי לעיל ברס"י מקשי' שפיר דקרא א"א לאוקמי דמיירי בכה"ג דהא כתיב כימי נדת דותה תטמא וכתוב ושלשים ושלשה תשב בדמי טהרה אלמא דמיירי באשה שיש לה דם ומ"ש הב"ח בקונטרס אחרון ע"ד הפרישה לא ידעתי מה קאמר כי אין לדבריו הבנה כלל: (ה) יש מקומות שנוהגין שא"ט תוך מ' לזכר ופ' לנקבה.

כתב בד"מ הביאו הט"ז והש"ך שמנהג זה נתיסד במקומות שנהגו כן ע"פ דברי ר"ת דפסק כאביי דס"ל דימי לידה שלא ראתה בהן אינן עולין לספירת ז"נ ולדעתו כ"ז שלא טבלה ללידתה ימי לידתה מיקרי דקיי"ל ביומי וטבילה תלי רחמנא ע"ש לפ"ז צריכה להמתין מלטבול עד שתספור ז"נ אחר מלאת וכ"כ הש"ך והב"ח ומ"ש הרמ"א שנוהגין שאין טובלין תוך מ' לזכר כו' דמשמע דאחר מ' לזכר ופ' לנקבה יכולה לטבול צ"ל דלאו דוקא מיד קאמר אלא דאף אחר כך א"א לה לטבול עד שתספור ז"ל לטעם זה וכ"ה בד"מ והט"ז הק' דלטעם זה אין לחלק בין תוך מלאת לאחר מלאת דלעולם עיקר ימי לידה עד שתטבול כמבואר במרדכי והש"ך כתב בשם ד"מ ליישב המנהג דאפשר דאותן שנהגו מנהג זה להחמיר ראו דברי ר"ת תוך עיקר ימי לידתה דהיינו תוך מ' לזכר ופ' לנקבה אבל לא אח"כ ע"כ ולכאורה דברים אלו כתפל בלי מלח ואין שום טעם לחלק בין תוך מלאת לאחר מלאת כיון דלעולם ימי לידה מיקרי כל זמן שלא טבלה ובס' תפל"מ כתב שיש טעם נכון לחלק ביניהם ע"פ מה דאיתא דף ל"ז ע"ב דמייתי אביי ראייה דימי לידה שלא ראתה בהן דאינו עולה מהא דתני' כימי נדתה כך ימי לידתה מה ימי נדתה אינן ראויין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן אף ימי לידתה אינן ראויין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן ע"כ ופירש"י אף ימי לידה הואיל ודמי לנדה ואין ראויין לזיבה כדאמר ולא דמה מחמת ולד ה"נ לענין ספירה מדמינן להו לנדה ולא תעלה בהן ספירת ז' כגון אם ילדה בימי ספירה עכ"ל מבואר דליכא למילף מהאי היקשא אלא מה דדמו לנדה דאין ראויין לזיבה אבל ימים הראויין לזיבה כמו לאחר מלאת אע"ג דימי לידה מיקרי כיון דלא טבלה מ"מ ראויין לזיבה ולא ילפינן מהך היקשא כיון דלא דמו לנדה בהא דהא וודאי דאחר מלאת אף שלא טבלה ללידתה מ"מ ראויין לזיבה דאל"כ וכי לעולם לא תהא זבה ולקמן דף ל"ח אמרינן יש רואה מאה יום ואין זיבה עולה מהן כיצד שנים בלא עת וכו' ואי ס"ד דכ"ז שלא טבלה לנדתה אין זיבה עולה בהן אם כן איכא לאשכוחי שתהיה רואה כל ימיה ואין זיבה עולה בהן וכגון שלא טבלה ללידתה א"ו דאף

שלא טבלה ללידתה מ"מ אחר מלאת ראוין לזיבה דתו לא מיקרי דמה מחמת ולד מש"ה אותן שנהגו חומרא זו נהגו כדברי ר"ת תוך עיקר ימי לידתה דהיינו תוך מלאת דכיון דאין ראוין לזיבה דמי לנדה ואתקש לה משא"כ לאחר מלאת כיון דלא דמי לנדה ליכא למילף מהיקשא דנדה מש"ה עולין לספירת ז"נ ואף שלא טבלה ודבריו נכונים הם ובזה מדויק מה שהאריך הברייתא מה ימי נדתה אין ראוין לזיבה ואין ספירת ז' עולה וכו' ולא אמר בקיצור מה ימי נדה אין ספירת ז' עולה מהן אף ימי לידה אין ספירת ז' עולה ולא אמר בהברייתא אתיא לגלויי דליכא למילף מהך היקשא אלא מאי דדמי לנדה שאין מהן א"ו דהברייתא אתיא לגלויי דליכא למילף מהך היקשא אלא מאי דדמי לנדה שאין ראוין לזיבה וכפירוש רש"י לאפוקי אחר מלאת אף שלא טבלה ללידתה כיון דראוין לזיבה ולא דמו לנדה ספירת ז' עולה מהן לפ"ז נ"ל מ"ש המרדכי והג"א אליבא דר"ת דכ"ז שלא טבלה ימי לידה מיקרי ר"ל דווקא תוך מלאת משום דהא חזינן דכל שלא טבלה שוה לימי לידה לכל דינן שהדם מטמא לח ויבש ואינו גורם לנדה ולזיבה כמו בימי לידה שהוא ז' לזכר וי"ד לנקבה מש"ה אמרינן דלענין דין זה נמי ימי לידה מי קרי דאינו עולה לספירת ז"נ אבל אחר ימי מלאת דאישתני דינה דאפי' לא טבלה עדיין נעשית נדה וזבה ודאי דאין לכוללו בימי לידה ועולה לספירת ז"נ לכ"ע ואף שהד"מ לא כ"כ וכמש"ל נמשכו אחריו הש"ך והט"ז נ"ל כמ"ש ומ"ש המרדכי והגהמ"י כל ימיה ר"ל לכל ימי המלאת: עוד כתב בס' הנ"ל אע"ג דמוכח מהא דיש רואה מאה יום וכו' דמיד אחר ימי המלאת מתחילין ז' ימי הנדה א"כ לכאורה קשיא איך תספור מיד אחר ימי המלאת לז"נ דהא ימי נדה שאינה רואה בהן אין עולין לספירת שבעה נקיים וכדאמר מה ימי נדה וכו' ז"א דלקמן בברייתא דיש רואה מאה יום מיירי שלא היתה זבה קודם לידתה וכמבואר שם בהדיא מש"ה מתחילין מיד אחר המלאת ימי הנדה אבל כשהיתה זבה קודם לידתה ולא ספרה ז"נ אין מתחילין הימי נדה עד שספרה ז"נ וכמ"ש רש"י כאן ואם כן הכא שלא טבלה ללידתה ולא עלו לה ספירות ז"נ תוך ימי המלאת משום דדמי לנדה שאין ראוין לזיבה אף אחר מלאת אינה נעשית נדה עד שתספור תחלה ז"נ לזיבתה מש"ה יכולה לספור נקיים שלה מיד אחר ימי המלאת ואין להקשות דכיון דמה"ט הואיל דדמו לנדה שאינה ראויה לזיבה מש"ה אין ספירות ז"נ עולה מהן א"כ נימא נמי אף שטבלה אחר ימי לידתה לא תעלה לה לספירה תוך ימי טוהר שלה דהא כל משך ימי טוהר שלה אינה ראויה לזיבה ז"א דזה לא א דמי לנדה דמה שאינה ראויה לזיבה היינו מכח הקולא שהקילה התורה שכל הדמים שהיא רואה בהן הם טהורים מש"ה דין הוא שאם לא ראתה בהן דלא גרע משאר ימים שעולה בהן ספירות ז"נ משא"כ בימים הראוים לנדה שאם תראה בהן דם היא טמאה והדם טמא ואפ"ה אין ראויה לזיבה וכה"ג בימי לידה שהיא טמאה והדם שראתה בהן טמא דמי ממש לנדה וכן אם לא טבלה אחר לידתה היא טמאה והדם שראתה בהן טמא אף תוך ימי טוהר וכב"ה במתני' דביומי וטבילה תלי רחמנא הני דמי ממש לנדה שאף שראתה אינו ראוי לזיבה אע"ג שהדם טמא מש"ה ילפי' שפיר בהאי היקשא שלא יעלו לספירת ז"נ ע"כ דבריו ואף שאין זה לשונו מ"מ זה כוונתו ומילי דסברא נינהו: מיהו מה שהקשה דאיך תספור נקיים שלה מיד אחר ימי המלאת הא תחלת נדה היא ואין עולין לספירת ז"נ למ"ד דאין ימי לידה עולין לספירות ז"נ בלא"ה לק"מ ועיין בתוס' דף נ"ד ע"א שכתבו דלר"ת דווקא נדה שראתה בהן אינן עולין ור"ל אף שמקצת הימים הם נקיים מ"מ כיון שכבר

ראתה בהן והיא נדה ממש אינן עולין אבל ימים הראוים לנדה עולין שפיר ודוק שם ואין להאריך עוד בזה: עוד כתב בספר הנ"ל וז"ל שוב עיינתי בש"ס וצלע"ג על הסה"ת והגה"מ דס"ל דלר"ת צריכין ב' טבילות דנ"ל מבואר שם דא"צ ב' טבילות אפי' לר"ת דדוקא תוך ז' או תוך י"ד שהם טמאים מצד עצמן ולא מהני בהן טבילה ס"ל לאביי ור"ת דפסק כוותיה דאינה עולה כיון דהתורה טימאה בז' לזכר וי"ד לנקבה אף שאינו רואה כאלו רואה דם אם כן לא הוי נקיים אבל אחר ז' וי"ד אף שלא טבלה הימים בעצמם טהורים ובידה לטבול אמאי לא יעלו מ"ש מכל זבה דעלמא שסופרת ז"נ קודם טבילה אף שעדיין היא טמאה וכ"מ בש"ס שם בפ' המפלת בברייתא דטועה דטובלת צ"ה טבילות דאתיא כאביי ע"ש בהדיא דף כ"ט וז"ל דאמרינן ב"ש וב"ה תרווייהו ס"ל ימי לידה שאינו רואה אינן עולין לספירת זיבתה אם כן אמאי תשמש אור ליל ל"ה וגם מאי פריך בעשרים וחד תשמש הא הטבילות שטבלה תוך י"ד יום הוי כלא טבלה לענין ימי לידה דהא שמא הם תוך י"ד לנקבה כיון שבאה ביה"ש ע"ש רק ע"י טבילת ליל שאחר י"ד לטהרה מטומאת לידה ואם כן יום ט"ו לא יעלה למנין דז"נ שלמים בעינן וכבר יצא שעה אחת מליל ט"ו קודם טבילה דהוי ימי לידה ועוד דפריך שבוע קמא לטבול ביממא דלמא כל יומא ויומא שלמו ספורים דילה ע"ש ומאי קו' הא לא טבלה עד שבאה לפנינו וצריכה לספור ז"נ אחר הטבילה דימי לידה אינן עולין אע"כ דאחר ז' וי"ד לא מיקרי ימי לידה כלל וכ"מ מדר"י בר"י דאמר דיה לטבילה באחרונה דהיינו ליל ל"ה ואם כן אמאי מותרת לשמש ליל ל"ה הא לא ספרה ז"נ אחר הטבילה דהא ל"פ אלא בטבילה בזמנה מצוה ולא בימי לידה אי עולין אע"כ דא"צ ב' טבילות אף לר"ת וצ"ע"ג על הסה"ת והג"מ עכ"ל מה שהק' מהא דפריך הש"ס בעשרין וחד תשמש גם מאי דמק' מהא דמק' הש"ס שבוע קמא לטבלא ביממא דברי שגגה הם דלק"מ דהפוסקים לא כתבו כן אליבא דר"ת אלא למאי דקיי"ל כב"ה דביומי וטבילה תלי רחמנא מש"ה שפיר כתבו דכ"ז שלא טבלה מיקרי ימי לידה ואינן עולין אליבא דר"ת כיון דלא טבלה אבל לב"ש דס"ל דבימים לחוד תלי רחמנא ולא איכפת לן בטבילה אם כן אף שלא טבלה תו לא מיקרי ימי לידה כיון דשלמו הימים וא"כ קו' הש"ס בהני קו' אזלי אליבא דב"ש דתשמש בעשרים וחד ובשבוע קמא לטבלא ביממא לב"ש אך מה שהק' אמאי תשמש אור שלשים וחמש לכאורה קו' היא דלב"ה אמאי משמשת אור ל"ה להפוסקים הנ"ל וכה"ג יש להקשות מהא דאמר ר"פ בסוף פרק ב"ס שאני התם כיון דאיכא למימר יולדת זכר היא וכל הני שבעה יתירא דקיהבינן לא סלקי לה לספירת זיבתה ע"כ ורצה ר"פ לדחות דלא תפשוט מן הברייתא דימי לידה שלא ראתה בהן דעולין לספירת זיבתה אלא דאיכא למימר דאינן עולין וש"ה וכו' ולדעת הפוסקים הנ"ל כיון דס"ל דאין עולין איך אפשר דקיהבינן הני שבעה יתירא דסלקי לה לספירת זיבתה דהא ע"כ צריכה שתטבול בסוף ז' ואם כן ליכא שבעה שלמים דהא בצרי לה השעה שטבלה בו אור לשמיני ודוחק לומר דר"פ מוקים לה להברייתא כב"ש דס"ל דביומי לחוד תלי רחמנא ועוד מי דחקו לר"פ לאוקמי הברייתא כב"ש ה"ל לומר דלא סלקו לה מהני שבעה יתירא דקיהבינן לה אלא ששה ימים ואתיא אליבא דכ"ע והא דאמר ימי לידתה שאינה רואה בהן עולין לספירת ז"נ ר"ל חוץ משמיני כיון שאינו יום שלם וצריכה שתספור עד יום א' להשלים ז"נ אחר י"א ימי לידה א"ו דליתא לדעת הפוסקים הנ"ל וכשלמדתי הלכה זו דפרק המפלת

הרגשתי ג"כ בקו' זו שהק' המחבר הנ"ל לדעת הפוסקים הנ"ל דאמאי תשמש אור ל"ה לב"ה ודחיתי אותו די"ל דס"ל להני פוסקים הנ"ל דשבוע ג' סלקו לה לז"נ אם ילדה נקבה בזוב אע"ג דחסרה לה מקצת מן הליל ט"ו בשעה שהיתה טובלת בהן ללידתה ולא היה יום הראשון של ז"נ יום שלם אפ"ה עולה לה ליום א' כיון דלא ראתה ממש דהא רמי ב"ח קשיא ליה דאמאי לא נספור שפוסקת בו לז"נ דהא קיי"ל מקצת יום ככולו כדאיתא בדף ל"ג ע"א ואף דלא קיי"ל הכי דהא פריך בפ' התינוקת לרב דאמר יום שפוסקת בו עולה למנין שבעה ורב ככותאי אמרה לשמעתי י"ל דהיינו דוקא ברואה ממש הוא דאמרינן דסוף היום נגרר לתחלתו משא"כ בלא טבלה ללידתה דהיום מצד עצמותה הוא טהור אלא דכ"ז שלא טבלה אינו עולה אמרינן מקצת היום ככולו ועיין ברשב"א בתה"א דף קפ"ג ע"ב שכתב דלא אמרינן סוף היום כתחלתו אלא כשתחלת היום גורם טומאה או טהרה אבל כשאין תחלת היום גורם טומאה או טהרה אינו נחשב להיות גורר אחריו סוף היום וע"ש ואם כן ה"נ שליל ט"ו אינו גורם טומאה אדרבה גורם טהרה שעד עכשיו לא היה מהני לה טבילה ומיד בתחלת ליל ט"ו מהני לה טבילה אלא דצריך זמן שעה מועטת בכדי שתטבול ואם כן דבר אחר גרם לה שהיא טמאה בהתחלת הלילה דמחוסרת טבילה לא אמרינן שתהא גוררת אחריה כל היום אלא אמרינן מקצת היום ככולו ועולה לספירת ז"נ ועיין בהרא"ש פ' בנות כותים כנ"ל ברור ליישב דברי הפוסקים הנ"ל: אמנם בחדושי הוכחתי מדברי ר"ת עצמו דלא ס"ל כשיטת הפוסקים הנ"ל אלא ס"ל דאפ"ל לא טבלה ללידתה אפ"ה עולין לספירת ז"נ מיד אחר ז' לזכר וי"ד לנקבה דלא איתקש לנדה אלא ימי לידה עצמן שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה שהם טמאים אפ"ל לא ראתה בהן הוא דאין עולין משא"כ אחר כך עולין אפ"ל לא טבלה והוא ממ"ש המהרש"ל שם בסוגיא דטועה דף ל' ברש"י ד"ה טבילה יתירא וז"ל ומש"ה נמי מיושב אמאי משני שבאתה ביהש"מ דלמא לעולם ביום באתה וכדס"ד מעיקרא והא דק' לן בציר לן חדא דלמא הך טבילה דסוף שבוע קמא חשיב אלא משום דדק בלישנא וק"ל אחר כך מצאתי בגליון בשם התוס' כמו שפירשתי וכתב עוד שרבינו תם תירץ משום דב"ה ע"כ לא חשיב חדא בשבוע אם כן לדידיה בציר חדא וק"ל עכ"ל וכוונתו מבואר ועיין בתוספות ד"ה עשרים ותמניא ומהרש"א כתב דלא ידע מה תיובתיה דטבילה דסוף שבוע קמא לא שייכא אלא בראתה בביהש"מ וכפירש"י להדיא לקמן ד"ה סוף שבוע ראשון עכ"ד ואני לא ידעתי מה תיובתא אף שרש"י כ"כ וכי גברא אגברא קרמית דנלע"ד דס"ל להתוס' בגליון דאפ"ל כשבאתה ביום אי בדקה עצמה באותו יום ומצאה טהורה מיקרי ספורים לפנינו וכן מבואר מתוס' לקמן דף ס"ט ד"ה שבעה לנדה וכו' וז"ל שם ועוד דסוף סוף סגי לה במה שבדקה ביום הספירה ומצאה טהורה דאי אין בדיקת סוף היום עולה לספירה לא היה תקנה לבנות ישראל אא"כ יבדקו בעליית עמוד השחר דספירת לילה אינה ספירה עכ"ל מבואר בבדקה בסוף היום ומצאה טהורה מיקרי ספורים לפנינו אף שרש"י לא ס"ל כן מ"מ הגליון ס"ל הכי וצדקו דבריהם: אך לדברי הפוסקים הנ"ל ק' דמאי תירץ ר"ת משום דב"ה ע"כ דלא קחשיב חדא בשבוע וכו' הא לדעת הפוסקים הנ"ל לא קשיא כלל לב"ה סוף שבוע קמא לטבלא כיון דהשתא מוקמינן שבאתה לפנינו ביום והיא לא טבלה עד הלילה דהא בשבוע קמא לא טבלה אלא בלילה אם כן א"א למיחשב ליום הראשון שבאה לפנינו לז"נ דהא ב"ה סבירא להו ביומי

וטבילה תלי רחמנא וא"כ אף שעברו ימי הלידה קודם שבאתה לפנינו אפ"ה א"א למיחשב ליום הראשון משבאת לפנינו לספירת ז"נ כיון שלא טבלה והדרה הקו' לדוכתה דה"ל לאוקמי כגון שבאתה לפנינו ביום וקחשיב ב"ש הך טבילה דסוף שבוע קמא תוך צ"ה לטבילה ואימשום דב"ה ע"כ לא חשיב חזא בשבוע ז"א דאף לב"ה י"ל דחשיב חזא בשבוע אלא דלדידיה א"א למיחשב טבילה דסוף שבוע קמא דלדידיה ליכא טבילה בסוף שבוע קמא א"ו דר"ת לית ליה כסברת הפוסקים הנ"ל אלא ס"ל דדוקא ימי לידה ממש שהם ז' לזכר וי"ד לנקבה אע"פ דאינן עולין דאתקשי לנדה אבל אחר שעברו ז' לזכר וי"ד לנקבה אע"פ שלא טבלה עולין: שוב ראיתי בבאורי מהרש"ל להסמ"ג שכ' וז"ל במרדכי כ' שנראה להצריך כל יולדת ב' טבילות לפי ר"ת אחת לאחר ז' לזכר או לאחר י"ד לנקבה כדי להשלים ימי לידה ואח"כ תוכל לספור ז"נ וטובלת ומותרת לבעלה אבל כל זמן שלא טבלה אחר לידה כל הימים קרוין ימי לידה דקיי"ל כרב דאמר מעין א' הוא והתורה טיהרתו וטימאתו לב"ה דם יולדת שלא טבלה מטמאה לח ויבש א"כ הכל קרוין ימי לידה עד שתטבול ע"כ ואני אומר שתימא הוא בעיני הלא כתבו התוס' להדיא בשם ר"ת דהיולדת דאפי' לא טבלה וספרה ז"נ ואח"כ ראתה דאינה סותרת וק"ו בלא ראתה כלל שיכולה לספור בלא טבילה וכמ"ש הספר לעיל ע"כ וא"ל דמיירי בטבלה אחר ימי הלידה אלא שלא טבלה אחר ז"נ דא"כ אפי' דם לא היה מטמא ולעיל כ' אבל דם עצמו מטמא וק"ל וכן כל הפוסקים לא הזכירו ולא נהגו כן עכ"ל הנה עיקר ראייתו מן הסמ"ג שם אבל מן התוס' אין ראיה די"ל דמיירי בדטבלה ללידתה אלא שלא טבלה אחר ז"נ לזיבתה וכמ"ש הוא עצמו ומ"ש התוס' שם ז"ל דאפי' ב"ה דמטמאין לח ויבש מודו דעלתה לה ספירה עכ"ל קאי אמ"ש לעיל דהא אמר הכא דכי ראתה וכו' ואהא מסיימו דאפי' ב"ה מטמאין לח ויבש מ"מ מודו דעלתה לה לספירה ומסוגי' דהכא אין ראיה לדידן ויעלה ספירה אפי' בלא טבלה ללידתה דהא בסוגיא זו מיירי בלא טבלה משום דסוגי' זו ס"ל דימי לידה שאינה רואה בהן עולה לספירת ז"נ מש"ה לא צריך טבילה אבל לדידן אליבא דר"ת דס"ל דקיי"ל דימי לידה שאינה רואה אינה עולה י"ל דצריך טבילה קודם ספירת ז"נ ופסק ר"ת נ"מ לדידן היכא דטבלה אחר לידתה ואח"כ ספרה ז"נ דמהני אפי' אם ראתה אח"כ דם טוהר אלא עיקר הוכחת מוהרש"ל הוא מלשון הסמ"ג שמסיים אחר דין זה שאם ילדה בזוב וספרה ז"נ ואח"כ ראתה דם טוהר דעלתה לה ז"נ אבל דם עצמו מטמא מוכח דמיירי בלא טבלה ללידתה ואפ"ה ס"ל דעלו לה ז"נ וא"ל דהסמ"ג ס"ל דלא כר"ת אלא כשיטת הפוסקים דפסקו דימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת ז"נ מש"ה ס"ל דעלו לה לנקיים אע"פ שלא טבלה ז"א דהא כ' הסמ"ג אח"ז דבצרפת נהגו כדברי ר"ת הואיל ונפק מפומיה וא"כ לא ה"ל למיסתם לעיל להתיר דעולין לה לז"נ אע"פ שראתה אחר ספירתה דם טוהר אפי' לא טבלה א"ו דליתא לדברי המרדכי אלא דאף לדברי ר"ת א"צ ב' טבילות אבל מדברי התוס' אין הוכחה דיש לדחות דמיירי בטבלה ללידתה וכן נראה לכאורה מלשון התוס' שם שכתבו וז"ל דהא אמר הכא דכי ראתה בשבוע ג' דלא סתרה אע"ג דדם טמא הוא כ"ש דראיות דם טוהר אינה סותרת עכ"ל ואי דמיירי בדלא טבלה ק' מה עדיפותא דדם טוהר מהא דראתה בשבוע ג' דהא נמי דם טוהר הוא אלא שכיון שלא טבלה הוא מטמא לח ויבש דהא אנן קיי"ל כרב דמעין א' הוא א"ו בדטבלה מיהו י"ל דלעולם מיירי בלא טבלה ואפ"ה כתבו דכ"ש ד"ט דהא

כיון דסוגי' זו אזלא אליבא דלוי דס"ל ב' מעיינות הן והכא מיירי בשופעת ממעין טמא וא"כ שפיר כ"ש הוא דכיון דאפ"י בשופעת ללוי לא סתרה אע"ג דדם טמא הוא ור"ל דלא מהני לה טבילה כ"ז ששופעת ללוי דממעין טמא אתיא וגורם טומאה אפ"ה אינה סותרת כ"ש דם טוהר דאע"ג דמטמא לח ויבש לב"ה כ"ז שלא טבלה מ"מ מהני לה טבילה אע"פ שלא פסקה מלראות לדידן דקיי"ל כרב דאמר מעין א' הוא וכן נראה דמיירי בדלא טבלה דאי בטבלה מהיכי תיתי דיסתור כיון דאף הדם הוא טהור ולמה צריך ר"ת ראייה לזה דאע"ג דדם קושי נמי אינה מטמאה אפ"ה סותר ליומי לשיטת הראב"ד וסיעתו וכמש"ל מ"מ כיון דאינו סותר אלא ליומו והכא כיון דספרה הא ספרה וכמש"ל א"ו דמיירי בדלא טבלה ועוד שכבר הוכחתי מדברי גליון תו' דר"ת ס"ל כסברת המרדכי והג"מ דמצרכי ב' טבילות וא"כ ע"כ צריכין אנו לפרש דברי התוס' כאן בשם ר"ת דמיירי נמי בלא טבלה וכיון דר"ת שממנו יצא הוראה זו דהלכתא כאביי דאין ימי לידה עולין לספירת ז"נ ס"ל דלאחר שעברו ז' לזכר וי"ד לנקבה עולין לספירת ז' נקיים אע"פ שלא טבלה א"כ אין לחוש מה שהחמירו הפוסקים הנ"ל והוסיפו על דבריו כיון דר"ת גופא לא ס"ל הכי ואין לדחות דברינו הנ"ל ולומר דהסוגיא דהכא אזלא אליבא דלוי לקמן דס"ל דאף לב"ה לאו ביומי וטבילה תלי רחמנא אלא משום דסבר ב' מעיינות הם דז"א דא"כ יהיה כל הסוגיא דהכא שלא אליבא דהלכתא דהא קיי"ל כרב כדפסק התם בגמ' וללוי בלא"ה לק"מ מברייטא דהכא דאיהו אמר כתנא דשוין וכדמשני התם על קו' אחריתי לפ"ז אין לנו שום טעם לחומרא זו שנהגו בקצת מקומות ואי משום הא דכ' האגודה שהטעם פן ישכחו העונה דמ' לזכר ופ' לנקבה כבר כ' הט"ז דליכא למיחש להכי לפי שאין דין זה נוהג בזמנינו לפי שאין אנו בועלין על ד"ט ומה"ט השמיטו דין זה בש"ע וכ"כ מהרש"ק בספר תפארת שמואל בהגהותיו על הרא"ש למס' נדה וכו' שמצוה לבטל המנהג הגם שי"ל דמ"ש המהרש"ק דמצוה לבטל המנהג לא קאי אלא לאלו שנוהגים להמתין לזכר ששה או שבעה שבועות ולנקבה ט' שבועות שהיא חומרא בלא טעם וריח שמחמירים ביותר בזכר להמתין מלטבול אף אחר מ' יום ובנקבה מקילין לטבול קודם פ' יום בהא הוא דכ' שיש מצוה לבטל המנהג אבל אותן שנהגו להמתין מ' לזכר ופ' לנקבה י"ל דס"ל כמ"ש הרמ"א דאין להתיר במקום שנהגו להחמיר מ"מ מריש דבריו שכ' ומזה בא מנהג של שטות שהנשים אין טובלות אחר זכר פחות וכו' כדי שתעבור הלילה אסור וכו' וטעות הוא בידם כי דוקא לאותן שבועלין על ד"ט נאסרה אותו הלילה וכו' מדקרי ליה מנהג זה מנהג של שטות וטעות א"כ מ"ש בסוף דבריו דמצוה לבטלו קאי נמי לעיקר המנהג שנהגו ביש מקומות ומ"מ מי יבא אחר הכרעת רמ"א ז"ל שאין להתיר במקום שנהגו להחמיר אבל מ"מ אין להטיל עונש על העובר ע"ז וכמ"ש הט"ז אם לא במקום שהוא מוסכם להחמיר בין כולם אבל במקום שקצת נהגו להקל אף שמקצת מחמירים הוי כאלו אין כאן שום מנהג דהא בלא"ה הרמב"ם כתב לבטל המנהג לגמרי וה"ה במקום שאין נוהגין להמתין עד אחר מ' לזכר ופ' לנקבה רק שממתינין אחר נקבה ט' שבועות או פחות באותן המקומות וודאי יש להתיר שתטבול מיד אחר שתטהר כיון דחזינן דלא חשו לחומרא זו שהחמירו ביש מקומות אלא שהחמירו בלא טעם כמ"ש המהרש"ק מש"ה יש לבטלו ואף שיש לומר שטעמם במקומות ההם הוא משום הא דכ' הריב"ש הביאו בב"י וז"ל אם נהגו זה לגדר ופרישות

וכו' אם מפני נקיות שבאותם הימים דמים מצוים בהם וכו' עכ"ל לפ"ז י"ל ששיערו ע"פ אומד דעת שעד ט' שבועות הדמים מצוים בהם ולא יותר וכה"ג בזכר חמשה או ששה שבועות מ"מ מאחר שהמנהג הזה אינו כתוב בשום ספר מספרי הפוסקים והרמ"א ז"ל לא הביאו אין לחוש לו אח"ז ראיתי במע"מ דף ל"ג שכ' כן בהדיא ע"ש שכ' עוד טעמים למנהג זה: עוד כ' בט"ז דאף במקומות שנהגו להחמיר מ"מ במפלת אין מנהג בשום מקום להחמיר וכ"כ בשו"ת ח"צ סי' ח' וכ' שם הטעם דס"ל שטעם החומרא הוא לפי שהדמים מצוים בהם כמ"ש הריב"ש וראו שאין דמי המפלת מרובים מש"ה לא החמירו במפלת עוד כ' הטעם שני כיון שלכל הטעמים מנהג זה אינו אלא חומרא והרחקה יתירה ראו הנשים להחמיר ביולדת ולא במפלת כי רוב יולדות מניקות בניהם ואין באיחור הטבילה שום ביטול פו"ר ולא הוי ליה חומרא דאתי לידי קולא משא"כ במפלת שיש בו איחור הטבילה וביטול פו"ר לא ראו להחמיר עכ"ד ובס' בה"י חידש וכ' מדעתו דאף במפלת צריכה להמתין מ' לזכר ופ' לנקבה ויטול מה שחידש וכ"כ הש"ך בסק"ד דבמפלת ליכא מאן דמחמיר וסגיא לה ז"נ אחר י"ד יום וכ"נ מדברי האחרונים עכ"ל ובס' מנ"י תמה עליו למה כ' דבעי ז"נ אחר י"ד יום דהא קיי"ל דימי לידה שאינה רואה בהן עולין לספירת ז"נ ולפע"ד נראה דעת הש"ך דס"ל דאותן מקומות שנהגו להמתין מלטבול עד אחר מ' לזכר ופ' לנקבה ס"ל דהלכתא כאביי וכמו שפסק ר"ת דאין ימי לידה עולין לספירת ז"נ וכמ"ש בד"מ בשם הפוסקים שהחמירו הואיל ונפק מפומי דר"ת ולא הקילו במפלת אלא לאחר ז' לזכר וי"ד לנקבה שתספור ז"נ לפי דס"ל דמ"ש הסה"ת והג"מ דכ"ז שלא טבלה מיקרי ימי לידה אינו מוכרח וכמש"ל דלא אתקש לנדה אלא ימי לידה ממש דהיינו ז' לזכר וי"ד לנקבה מ"מ ביולדת דליכא ביטול פו"ר החמירו כדעת הפוסקים הנ"ל שתוך ימי מלאת אין עולין לספירות ז"נ אם לא טבלה אבל במפלת דאיכא פו"ר לא ראו להחמיר בחומרא זו אבל בעיקר ימי לידה שהוא תוך ז' לזכר וי"ד לנקבה אין להקל אף במפלת כיון דלדעתם הלכתא כאביי כנ"ל ליישב דברי הש"ך בזה: ולולי דמסתפינא הוי אמינא מלתא חדתי דמה שנהגו באותן המקומות להחמיר ביולדת ולהקל במפלת הוא עפ"י מ"ש הד"מ שהבאתי לעיל שהטעם של אותן שנהגו כן הוא משום דסבירא ליה כרבינו תם וסבירא ליה נמי דכ"ז שלא טבלה ללידתה ימי לידה מיקרי ולפי מה שפירש רש"י דמשום הכי ילפינן ימי לידה מנדה דאינה עולה לספירות רות ז"נ ה"ט דדמי לה שאין ראויין לזיבה כמו נדה וימי לידה דאינן ראויין לזיבה נפקא לן מדכתיב זוב דמה מחמת עצמה ולא מחמת וולד וכמו שהבאתי לעיל לשונו ולכאורה יש לדקדק דהא האי דמה דרשינן לעיל למעוטי מה שראתה מחמת קושי אבל מה שראתה מחמת שופי טמאה וצ"ל דש"ה שראתה לפני הלידה מש"ה בעינן שתראה מחמת קושי דאי בשופי לאו מחמת וולד הוא אבל מה שראתה אחר הלידה אין לחלק דבין מחמת קושי ובין מחמת שופי הכל מחמת וולד הוא וממועט מן דמה ולא מחמת הולד והנה למ"ד אין קושי לנפלים צ"ל דהאי מעוטה דמה ולא מחמת וולד לא קאי אנפלים אלא דוקא בולד ממש דליכא למימר דה"פ אין קושי לנפלים שאין אשה מתקשה בנפלים דהא חזינן דלאו הכי הוא אלא יש קושי גם לנפלים כמו בולד גמור א"ו דה"פ דאין דין קישוי לנפלים וכן פירש"י בדל"ח ע"א ד"ה אין קושי לנפלים וז"ל אין הנפל מטהר קישוי עכ"ל וע"כ דמאן דס"ל הכי אית ליה שום דרשא או דגמרא גמירא ליה דהאי מעוטה דמה לא אתי

למעוטי אלא בולד גמור אבל בנפלים אף מחמת הולד יש זיבה לפ"ז ה"ה אחר הלידה נמי יש זיבה דהא תרווייהו מדמה נפקא דוקא מחמת עצמה ולא מחמת הולד וכיון דבנפלים אף מחמת הולד יש זיבה תו אין לחלק בין קודם הלידה לאחר הלידה ומעתה בנפלים כיון דיש זיבה אף בימי הלידה תו אין למילף בהיקשא לנדה דהא לא ילפינן מיניה אלא מאי דדמי לה שאין ראוי לזיבה מש"ה אף בימי הלידה עולין לכך נהגו להקל במפלת וא"ל על דברינו מהא דתניא יש רואה מאה יום ואין זיבה עולה בהן כיצד וכו' ופ' של נקבה וכו' ולשיטת הר"ן והרמב"ם והרמב"ן מיירי הך ברייתא בנפלים כמש"ל דז"א דלשיטתם צ"ל דס"ל להך ברייתא יש קושי לנפלים וכל דברינו אינו אלא למאי דקי' אין קושי לנפלים ולפ"ז אפשר ליישב קו' התוספות שם בד"ה מאי דעתך וכו' שהקשו וא"ת והלא בלא קושי משכחת כל ימיה שלא תהא זבה כגון שהפילה אחר פ' לנקבה וכו' ולפ"ד לק"מ דכיון דס"ל לר"מ אין קושי לנפלים א"כ יש זיבה אף תוך ימי הלידה כמש"ל: (ז) אינה חוששת לולד.

במשנה ד' ל' שנינו המפלת ליום מ' אינה חוששת לולד ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה ופירש"י ליום מ' לטבילתה ע"כ וכתב בשו"ת עה"ג סימן כ"א דמוכח מדברי רש"י אלו שאנו חושבין מיום טבילתה הסמוכה ולא חיישינן שנתעברה מקודם לכן אע"פ שבא עליה בעלה מקודם וטעמא כיון שראתה נדה קודם שירדה לטהר א"ע הוא בירור גמור שלא נתעברה מקודם לכן דאם נתעברה שוב לא תראה נדה ממילא מוכח שולד זה עדיין אינו בן מ"א יום ופסק כן להלכה ובשו"ת שבות יעקב ח"ר הק' ע"ז הגאון מוהר"י מילר דהא קיי"ל דאין מעוברת מסולקת בדמים רק אחר הכרת העובר שהוא ג' חדשים ומה שהשיב ע"ז בעהמ"ח הנ"ל לא עמדתי על כוונתו שנראה מדעתו דס"ל דה"ט דבעינן הכרת העובר דאז נתברר דהיא מעוברת אבל קודם לזה מנא ידעינן שהיא מעוברת אבל לעולם מיד שנתעברה היא בחזקת מסולקת בדמים והא וודאי ליתא דהא אמרינן בגמרא ד"ט בעי מיניה ר"י מר"ז ראתה ואח"כ הוכר עוברת מהו כיון דבעידנא דחזאי לא הוכר עוברת מטמא או דלמא כיון דסמוך לה חזאי לא מטמא א"ל מידי הוא טעמא אלא משום דראשה כבד עליו ואבריה כבדין עליה בעידנא דחזאי אין ראשה ואבריה כבדין עליה ע"כ מבואר דאפי' נתברר שמעוברת היתה אפ"ה אמרינן דעלולה לראות כ"ז דאין ראשה ואבריה כבדין עליה וכ"כ בס' כו"פ וכ"ת דש"ה שהדמ לפנינו וחזינן דאינה מסולקת בדמים עדיין מש"ה מטמא למפרע מעל"ע ואמרינן כיון דהשתא חזאי משום דעדיין אין ראשה ואבריה כבדין עליה ה"נ א"ל דמאתמול חזאי משא"כ מן הסתם אמרינן דמיד שנתעברה היא מסולקת בדמים ז"א מדאמר הש"ס מידי הוא טעמא וכו' משמע שהטעם הוא הא דבעינן הכרת עובר אינו אלא משום דראשה ואבריה כבדין עליה ולא מטעמא כדי שיתברר לנו שהיא מעוברת ועוד הא דספק בן ט' לראשון או בן ז' לאחרון אי איתא להא לא הוי אישתמט בשום דוכתא לאשמעינן שאם ראתה בינתיים דאמרינן שמן האחרון הוא א"ו כ"ז שלא הוכר עוברת אינה בחזקת מסולקת וכ"מ עוד מכמה דוכתי במכילתין ומה שפירש רש"י ליום מ' טבילתה אפשר דמיירי בטבלה אחר הלידה דוודאי לא נתעברה מקודם ובא לאפוקי שלא לפרש המתני' כמו שפירשו התוס' הברייתא במסכת כריתות ד"י ע"א שכתבו שם ד"ה ביום מ' ליצירת הזכר וכו' וז"ל אף שאין יכולין לידע יום ארבעים ליצירה והלא ש"ז שוהא לקלוט

פעמים עד ג' ימים ומיהו שמואל היה בקי כדאמרינן פ' המפלת וכו' ור"ל וכ"ש בזמן התנא דברייתא שהיו בקיאים וכ"כ מהרש"ק שם וא"כ אם תרצה לפרש המתני' דהכא נמי הכי המפלת ליום מ' היינו שאנו מכירים בו שהוא יום מ' ליצירה וז"א דא"כ אמאי תני בסיפא ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה אמאי תשב לנדה הא וודאי ולד הוא וכבר הרגיש בזה בתה"א דף קפ"ו ע"ב וכתב דטעמא דשמא לא נקלט הזרע עד יום ג' וכ"ז שלא עבר מ"ג יום תשב לנדה ע"ש ואם כן אי מיירי הכא בבקי ומכיר שהוא מ"א יום מתחלת יצירה א"כ קשיא אמאי תשב לנדה מש"ה כתב רש"י דמתני' לא מיירי בבקי ומכיר אלא מעת טבילתה הוא מ' יום ומש"ה בסיפא תשב לנדה דשמא לא נקלט הזרע מיד או דמיירי שבעל אח"כ הרבה פעמים ומש"ה תשב לנדה דשמא לא נתעברה בביאה ראשונה שאחר הטבילה ומ"מ תשב לזכר ולנקבה מספק דשמא נתעברה מביאה ראשונה שאחר הטבילה אבל לעולם דמיירי בגווי דליכא לספוקי שמא קודם הטבילה כבר נתעברה וכמ"ש ומה שמביא בס' עה"ג ראייה מדברי הרמב"ם אין שום ראייה ע"ש: (ח) אבל חוששת משום נדה.

כ' הב"י וז"ל כ' הרשב"א בת"ה דכל שמפלת בפחות ממ"א מיא בעלמא הוא ולית ליה פה"ק וראייה מדאמרינן פ' ד' מח"כ ולד דגמר צורתו מיפתח טפי פחות מבן מ' לא מיפתח טפי כלומר ואפשר ליה בלא דם וכן דעת הרז"ה אבל הר"א חולק ואמר דלא גרע מחתיכה דמטמא ר"י משום פה"ק ועוד תניא קשתה ב' ולשלישי הפילה וא"י מה הפילה ה"ז ספק זיבה ספק לידה וכו' אלמא המפלת רוח א"א לה בלא פה"ק ואי משום ההיא דפ"ד מח"כ שינויא היא ואשנוי' לא סמכינן וראוי להחמיר כדבריו והלכך אם קים לה דקודם מ"א הוא אינה חוששת לולד אבל מ"מ חוששת נדה עכ"ל וכ"ה בס' תה"א מלשונו זה מבואר שכך הוא מפורש שם בגמ' ולד דגמר צורתו וליתא בגמרא שלפנינו שום זכר מזה ובס' בדק הבית ובמ"ה כתבו שהוא גמרא בפ' אמרו לו וגם שם לא נזכר מזה כלל ולכאורה שהרב אחא משבחה הוא שמחלק כן כמבואר בהרשב"א שם ובס' בעה"נ דף ג' ע"ב למד כן מהא דפ' ד' מח"כ דף י' דאמרי' שם אמר ר"א רבא מתרץ לה ביום מ' ליצירת זכר וביום פ' ליצירת נקבה ור"י היא וכו' ומקשה התם תיפוק ליה דטמאה היא משום נדה ומשני בלידה יבשתא א"ה מאי למימרא מ"ד א"א לפה"ק בלא דם קמ"ל דאפשר לפה"ק בל"ד וקשיא ליה לר"א משבחה איך מוקמי לרבא המתניתא דאפשר לפה"ק בל"ד הא רבא אית ליה בפ' התינוקת דא"א לפה"ק בל"ד אפי' בנפלים שלכך מחלק ר"א בין נפל שנגמרה צורתו לבין נפל שלא נגמרה צורתו כגון תוך מ' שאין לו פה"ק לכ"ע וכ"מ מהרא"ש ר"פ המפלת שראית ר"א משבחה היא מההיא דלעיל וכ"מ לכאורה בס' בעה"נ שם ע"ש וכ"נ מן הסמ"ג אבל מלשון הרשב"א משמע שכך הוא בגמ' בהדיא וצ"ל שכך היה גירסתו שם וכ"מ בחדושי רמב"ן בדף כ"א ואם נדחוק דגם הרשב"א כוונתו כמ"ש דר"ל דמוכח שם אבל אינו מבואר בהדיא הגם שאין לשונו מודה כן ז"א דא"כ קשה דלמה ליה לדחות דברי ר"א משבחה משום דשינוי הוא ואשנויא לא סמכינן עדיפא ה"ל למימר דרבא לא ס"ל הכי אלא דמוקי להברייתא דס"ל כמ"ד אפשר לפה"ק בל"ד אבל ליה לא ס"ל הכי וכמ"ש הרשב"א שם בעצמו דף קפ"ה ע"א שאין להוכיח מהא דפ' ד' מח"כ דקיי"ל אפשר לפה"ק בל"ד דה"ל דחיד מן תנאי דס"ל הכי תני לה אבל אנן לא קיי"ל כוותיה וכ"נ מדברי הראב"ד בס' בעה"נ שדחה

מטעם זה דברי ר"א משבחה ע"ש ע"כ שהיה להם גירסא אחרינא בש"ס שם ודברי התוס' בכריתות שם צ"ע שכתבו שמוז"ל קמ"ל פי' דאפשר לפה"ק בל"ד והכי פסק בשאלתות דר"א מהאי דהכא וכו' עכ"ל מלשונם משמע שהשאלתות פסק בכ"מ דאפשר לפה"ק בל"ד ולפי מ"ש הפוסקים הנ"ל בשמו לא פסק כן אלא בנפל שלא נגמרה צורתו וגוף השאלתות אינה תח"י כעת לעיין בו: (ט) או שפיר.

עיין בפ' הרע"ב פ"ג דמס' בכורות מהו שפיר: (י) או חתיכה. בשו"ת מע"צ סי' מ"ו כ' לפקפק בדין זה בשם הגאון מהרא"ב ואין לחוש לדבריו אחר שכל הפוסקים כתבו דין זה בלי שום חולק דכ"ע ס"ל דאם אין בו עצם אין לחוש לולד ומה שרצה בעה"מ הנ"ל לומר דהרשב"א חולק אזה לא עיין ברשב"א בארוך ובקצר שפסק להדיא דאם אין בו עצם אין חוששין לולד וכ"כ הב"י בשמו ומה שרצה הגאון מהרא"ב לפרש הא דאר"ב אם יש בה עצם כו' היינו לענין טומאת לידה לישב לזכר ולנקבה אבל אם אין בה עצם ספק טומאת לידה והיינו שתשב לזכר ולנקבה ולנדה ע"כ הוא נגד כל הפוסקים ובטלה דעתו נגד כל הפוסקים והני רבוותא ועיין מ"ש בסמוך: (יא) ואם כלו ז"נ.

ויש לדקדק בכל הני שהוא ספק ולד אמאי תשב לנקבה הא קשה קושית תוס' שהקשו בדף כ"ז ד"ה חומר ב' ולדות דלא ה"ל לישב כ"א לזכר דהא ס"ס הוא ספק שמא אינו ולד ואת"ל ולד שמא זכר הוא וע"ז תירצו דא"כ אם תראה ביום ל"ד ותחזור ביום מ"א איכא למימר נמי אימור לא ילדה כלל והוי במ"א ש"י כנגד יום ואפי' איכא ולד אימור נקבה ושתי ראיות דם טוהר הוא וא"א בתרווייהו למיזל לקולא דסתרי אהדדי אזלינן בתרווייהו לחומרא עכ"ל וכ"כ התוס' בב"ק דף י"א ע"א דכ"ז ניחא מדינא דש"ס שהיו בועלין על דם טוהר משא"כ לדידן דאין בועלין על דם טוהר ועוד דאפי' במקום שנהגו לבעול על דם טוהר מ"מ לאחר שנתפשטה חומרא דר"ז ויושבת ז"נ על כל דם שהיא רואה וליכא שומרת יום האידנא כלל לא שייך תי' תוס' דיבא להקל אם תראה יום ל"ד ותחזור ותראה יום מ"א שלא תהא אלא שומרת יום וא"כ הדרה קושי' התוס' לדוכתיה דהאידנא לא תשב אלא לזכר הא איכא ס"ס וא"ל דהאי ספק שמא אינו ולד לאו ספק מעליא הוא לפי שהוא ספק הבא מחסרון ידיעה דז"א דאכתי קשיא לשיטת הפוסקים שכתבו דספק חסרון ידיעה שהוא לכל העולם שפיר מיקרי ספק וכמש"ל בס"י ק"ץ וא"כ ה"נ הא ספק הוא לכל העולם שאין שום חכם בזמן הזה שהוא יכול לומר שהוא בקי בזה ובפרט בספק שפיר שאף בזמן הש"ס נתמעט הבקיאות כדאמרינן מעולם לא דכו שפיר בנהרדעא ואין לתרץ דכיון דקודם שנתפשטה חומרא דר"ז וגם בזמן שהיו בועלין על דם טוהר לא הוי ס"ס והיו צריכין לישב לנקבה מספק גם עתה שנתפשטה חומרא דר"ז ונהגו שלא לבעול על דם טוהר לא להקל קבלו עליהם אלא להחמיר וכמ"ש הט"ז בכה"ג סי' שמ"א והבאתיו לעיל בס"י קצ"ב דזהו דוחק ועוד דאכתי קשיא לשיטת הב"ח והש"ך שם דלא ס"ל הכי ועוד דהט"ז לא קאמר התם אלא שאין בנו כח להקל מה שהחמירו בזמן התלמוד ועיין מש"ל בישובו משא"כ בחומרא דר"ז שכבר נתפשטה בזמן התלמוד ואף שהרא"ש כ' בפ' התינוקות דבימי רבא לא נתפשטה חומרא דר"ז בכ"מ מ"מ בתר רבא כבר נתפשטה בכ"מ גם הוא סותר דברי עצמו כמ"ש המע"מ שם ועוד חומרא דר' כבר היה מקודם וכמש"ל סי' קצ"ב מיהו למ"ש התוס' דף כ"ט ד"ה תשב לזכר וכו' וז"ל ומיהו בטועה מחמרינן אע"ג דאיכא כמה ספיקי וכוונתם דה"ה הכא אע"ג

דאיכא ספקא ראוי להחמיר וכ"נ מפירש"י בדף כ"ז ד"ה חומר ב' ולדות דס"ל הכי דמחמירינן אפי' היכא דאיכא ס"ס לפ"ז י"ל דפוסקים תפסו תוס' זה עיקר ועיין מה שאכתוב לקמן בזה: (יב) לא עלתה לה טבילה.

וכ' הש"ך ומשמע במפלת ליכא מאן דמחמיר להצריכה פ"א יום וכבר כתבתי לעיל דהכי סבירא להו לשאר האחרונים ז"ל ודלא כמ"ש בס' בה"י להחמיר אף במפלת במקום שנהגו להחמיר בשאר יולדת ועיין בספר מעיל צדקה סימן הנ"ל שפסק ג"כ דלא כוותיה: עוד כתב הש"ך שם וז"ל ונראה דבע"נ יחמיר לפרוש ממנה ליל מ"א וליל פ"א משום ספק זכר או נקבה ע"כ וכבר כתבתי שהט"ז כ' דהאידינא שאין בועלין ע"ד טוהר אין לחוש לזה וכן הסכימו שאר האחרונים ובלא"ה מוכח משמעטא דטועה דאין לחוש מספקא דא"כ איך תשמע אור ליום ל"ה הא איכא למיחש שמא ליל מ"א או פ"א הוא: כתב הרמב"ם פ"י מהלכות א"ב הפילה חתיכה לבנה אם נקרעת ונמצא בה עצם ה"ז טמאה לידה עכ"ל לכאורה נראה דס"ל שאין בדיקת זו חובה והוא סייעתא להגאון מהרא"ב שכתבתי בסמוך דס"ל דאפי' בלא נמצא בו עצם טמאה מספק א"כ בדיקה זו אינה אלא להקל עליה שאם תמצא בו עצם טמאה לידה וודאי יהבינן לה ימי טוהר אך המ"מ כ' שם דאף בנמצא בו עצם אין לה ימי טוהר ועוד דלמה לא יהא בדיקה חובה הא נ"מ לענין קרבן ונאכל ועוד נ"מ לענין קביעות וסת ועוד דלשון הברייתא דתני קורעה משמע שהוא חובה וע"כ דהרמב"ם לאו דווקא אם קרעה אמר אלא צריך לקרעה ועל דברי המ"מ יש לדקדק מ"ט כ' דלא יהבינן לה ימי טוהר הגם שהרשב"א כ' ג"כ דלא יהבינן בחתיכה ימי טוהר הא כ' מלתא בטעמא משום דחיישינן שמא הרחיקה ימי לידתה אבל הרמב"ם שהשמיט דין זה ולא כתבו כמ"ש המ"מ בעצמו מזה נראה דלא ס"ל להאי חששא דהרחיקה לידתה לפ"ז למה לא יהיה לה ימי טוהר ואפשר דס"ל כמ"ש הראב"ד דחיישינן שמא מגוף אטום בא מיהו אינו מוכרח דהרמב"ם יסבור כוותיה אלא י"ל דס"ל כהרשב"א שהשיג על הראב"ד בזה בתה"א וע"ש: (יג) ולד חי.

משום דבחיות תליא מלתא דהא דתלינן השלי' בולד מפני שאנו אומרים קרע ולד להשליא ויצא כמ"ש הרמב"ם והרשב"א ובחי הוא דאיכא למימר הכי ולא במת ב"י: (יד) עד כ"ג יום. כ"כ כל הפוסקים וקשה לי הא אמרי' בגמרא דף כ"ז ע"א אמר רבה בב"ח אר"י מעשה ותלו השליא בולד עד כ"ג יום וכו' אמר ר"א בר"י דר"ע אר"י מעשה ונשתתה הולד אחר לחבירו ל"ג יום וכו' הניחא למ"ד יולדת לט' יולדת למקוטעין משכחת לה וכו' אלא למ"ד יולדת לט' אינה יולדת למקוטעין מא"ל ומשני איפוך שמעתא ל"ג לשליא כ"ג לוולד ע"כ וא"כ הא מסקינן דל"ג יום תולין לשליא וא"ל דכ"ז למ"ד דא"י למקוטעין משא"כ למ"ד דיולדת א"צ לומר איפוך דהא אנן קיי"ל כמ"ד יולדת לתשעה א"י למקוטעין ועיין באה"ע סי' קנ"ו וא"כ לדידן צ"ל איפוך וצ"ל ע"פ מ"ש התוס' שם דסוגיא דידן לית ליה הא דרבה בר תוספאה דלידיה אצ"ל איפכא ואנן קיי"ל כדרבה בר תוספאה וכמבואר בהרמב"ם פט"ו מהלכות א"ב וכ"ה בש"ע אה"ע סימן ד' אם כן לדידן אין צריך לומר איפוך וק"ל: (טו) אבל אם הפילה נפל.

כ"פ הרמב"ם והר"ן והרשב"א דלא כרש"י שפירש דהא דאמרינן דף כ"ז ע"ב אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא בא לאפוקי שאם הפילה דבר שאין ראוי לבריית נשמה

כגון בירך א' באמצע או גוף אטום או כמין בהמה חיה ועוף אבל הפילה נפל הראוי לבריית נשמה אפי' לא כלו חדשיו כיון שכיוצא בו מתקיים תולין בו השליא ועיין בחידושי רשב"א ובב"י שנתנו טעם למה לא פירש"י כשאר פוסקים לענ"ד נראה דס"ל לרש"י שיש חילוק דכ"מ שנא' בן קיימא פירושו (שאין) כיוצא בו מתקיים וראיה מהא דאיתא ד"ח ע"ב ת"ר הרי שהיתה בחזקת מעוברת וראתה דם ואח"כ הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא הרי היא בחזקתה וד"ש וכו' ורמינהו קשתה שנים ולשלישי הפילה רוח או כל דבר שאינו של קיימא ה"ז יולדת בזוב וא"א לידה מעליותא הוא קושי סמוך ללידה רחמנא טהרי' וקשה דמאי ק"ו דלמא ס"ל להאי תנא אין קושי לנפלים ולא עדיף הפילה רוח משאר נפלים אע"כ צ"ל דהמקשה הוכיח דס"ל להאי תנא יש קושי לנפלים מדתני או כל דבר שאינו של קיימא דפירושו שאין כיוצא בו מתקיים ותידוק מיניה הא אלו היה כיוצא בו מתקיים אפי' נפל לא הוי יולדת בזוב מוכח דס"ל להאי תנא יש קושי לנפלים ואי הפילה רוח לידה מיקרי אמאי הוי יולדת בזוב מש"ה מקשה הש"ס שפיר לפ"ז מוכח כרש"י דכ"מ שאמר שאינו של קיימא פ"י שאין כיוצא בו מתקיים ואחר העיון נ"ל שחילוף גרסאות יש כאן דהרשב"א וסיעתו היה להם גי' אחרת אין תולין את השליא אלא בבן קיימא כנראה מתה"א ובחדושו וכו"נ מחדושי הר"ן אבל לפי גי' שלפנינו והיא גי' רש"י דגרסי של קיימא וודאי אין לפרש כ"א כפירש"י ובטור שכ' וז"ל בד"א ביולדת ולד של קיימא וכו' סתם ולד הוא דבר הראוי להתקיים דאל"כ לאו ולד מיקרי וכשהוא אמר של קיימא ממילא מבואר שהוא עצמו מתקיים: מה שהקשה בב"י על הרמב"ם שכ' דתולין השליא בולד אחר כ"ג יום הא בגמרא לא אמרו אלא כ"ג יום מש"ה כ' דכ"ג יום דאמרו בש"ס היינו בלא אותו יום של יציאת השליא וזה שכ' הרמב"ם אפי' אחר כ"ג יום ר"ל כ"ד יום עם יום יציאת השליא ובס' תפל"מ כתב בשם מוהרש"ק דהאי אחר שכ' הרמב"ם צ"ל אחר בציר"ה תחת הא' ופתח תחת החי"ת ור"ל שנתעכב השליא אחר הולד כ"ג יום ומעתה י"ל דהני כ"ג יום עם יום יציאת השליא הוא עכ"ד גם הרמב"ן בהלכותיו פ"ז ד"ט כתב כלשון הרמב"ם: כתב הרשב"א בתה"א דאנן האידנא אין אנו בקיאים מהו גוף אטום ובכרי' של ב' שדראות ובכולן טמאה לידה מספק דהא אנן לא ייבנין לשום יולדת ימי טוהר א"כ אין לחוש שמתוך חומר יבא לידי קולא אלא שהראב"ד סבר אף דאנן לא בקיאים בצורת הוולדות מ"מ בגוף אטום אנו בקיאים ועיין מ"ש בס"י זה והרשב"א בתה"א כ' בשם הראב"ד שהקשה דמ"ש במפלת חתיכה לבנה ויש בו עצם דאמו טמאה לידה ומ"ש בהמפלת יד שאינה חתוכה דאמרינן מגוף אטום בא ותי' הא דבעינן חתוכה דווקא לענין קרבן ונאכל הוא דבעינן אבל לענין טומאה בכל זהו מטמאין משום לידה והרשב"א השיב ע"ז דלק"מ דשאני יד שאינה חתוכה דאיכא ריעותא לפנינו שאינו חתוך מש"ה תלינן דמגוף אטום הוא משא"כ חתוכה לפנינו ליכא ריעותא והטור כתב דכל מה שהפילה אפי' ושטו אטום אמו טמאה לידה ובהמפלת יד ורגל כ' ג"כ דאמו טמאה לידה וכ' הב"י דמה שלא כ' הטור דבעינן דווקא יד חתוכה לפי דס"ל כהראב"ד דלא איתמר דבעינן חתוכה אלא לענין קרבן ונאכל ולא ידעתי מי הכריחו לכך אלא נראה דס"ל להטור דאנן השתא אפי' גוף אטום לפנינו מטמאין אותה משום לידה משום דאנן אין בקיאים א"כ וודאי דלא עדיף יד שאינה חתוכה מגוף אטום עצמה: גם מה שהקשה בב"י דלמה לא הביא הרמב"ם הא דאמר רבא ושטו נקוב אמו

טמאה לידה ותי' דס"ל להרמב"ם דרבא ס"ל טרפה חיה אבל אנן קיי"ל טרפה אינה חיה מש"ה בהפילה נפל שושטו נקוב אמו טהורה ומה שלא כ' הרמב"ם דאמו טהורה שכבר נודע דרכו של הרמב"ם ברוב המקומות שלא לכתוב כ"א דינים הסדורים בתלמוד אליבא דהלכתא עכ"ד אינו מוכרח אלא נראה דס"ל להרמב"ם ז"ל דרבא אתיא אליבא דהלכתא דטרפה אינה חיה ואפ"ה ס"ל דאמו טמאה משום דלאו בטרפה תליא אלא בראוי לברייתא נשמה תליא וכדאיתא בברייתא דתני תנא קמיה דרב דף כ"ד ע"ב והאי ברייתא פליגא אאידיך ברייתא דהמפלת גוף אטום דס"ל בטרפה תליא מלתא ומה שלא כ' הרמב"ם דושטו נקוב אמו טמאה ממילא משמע דאמו טמאה דכל כמה שלא כ' דאמו טהורה ידעינן דטמאה וכה"ג כ' בתשובת ח"צ סי' ע"ה ומה שתמה על מ"ש הרמב"ם דבעינן עד טבורו עיין בתשו' הנז' שם ובס' כו"פ סי' כ': (טז) אין תולין אותה בולד.

הטעם דהא דתולין השליא בולד משום דאמרינן בזע השליא ונפק אבל בנפק קודם הולד ל"ל הכי רשב"א: (יז) חוששת מיום ראשון. הטעם דחיישינן לשמא יצא בא"מ ראשו או רובו דהוי כילוד מיהו לדידן דקיי"ל דא"א לפה"ק בל"ד בלא"ה טמאה מיום הראשון משום פה"ק דא"ל דמיירי שיצא ביום הראשון רק דבר דק כשפופרת דק שבדקין דבכה"ג אין לנו לחוש שיש בו הראש או רוב מיחוי של וולד ואם נשתהה יציאת השליא הרבה ימים אחר יציאת א"מ וודאי דאיכא נ"מ דאם לא היתה טמאה רק משום פה"ק היה די בשבעה ימים אבל עכשיו שאנו חוששין משום לידה טמאה י"ד ימים משום ספק נקבה אע"פ שעדיין לא יצא כל השליא רק מקצת אבל לשון הש"ע שכ' שם שיצא מקצת ביום הראשון ולא נגמר עד יום השני ק' דבלא"ה טמאה ביום הראשון משום פה"ק ועל הגמ' לק"מ מדאמר רבא התם לחוש חוששת מיום הראשון וכו' הא רבא אית ליה בפ"ב דא"א לפה"ק בל"ד ובלא"ה טמאה י"ל דנ"מ דכלו ימי טוהר מיום הראשון וביום מ"א מן ראשון טמאה אבל לדידן דלא יהבינן ימי טוהר אין נ"מ בזה ועיין מש"ל: (יח) דמות בהמה.

כ' הש"ך לדידן שאין אנו בקיאים לעולם נותנין לה ימי טומאות של נקבה כדלעיל ס"ג וכן כתב הראב"ד בספר בעה"נ הביאו ב"י בסימן זה וז"ל שאין אנו יודעין לבדוק בין זכר לנקבה אא"כ הולד גדול עכ"ל והרמב"ן בהלכותיו פ"ז דין ד' כתב וז"ל ואין מפרישין בין זכר לנקבה עד שישעיר גוף הנפל ויהיה זכרותו או נקבותו ניכר לעינים עכ"ל מ"מ מבואר מדבריהם כשהוא ניכר לעינים בזה לא אמרו שאין אנו בקיאים ולא אמרו אלא בשניכר קצת וכ"מ מדברי המחבר בסעי' זה שכ' ואע"פ שהולד הנדמה הוא זכר מבואר דאף אנן בקיאים בהא ומיירי כשניכר להדיא וכ"מ בטור בכמ' דינים בסי' זה דאף האידנא בקיאים כשניכר להדיא ומ"ש הרמב"ן ועד שישעיר גופו בגמ' דף כ"ה אמרינן לענין שפיר לא תעביד עובדא עד שישעיר ופירש"י שיהיה לו שערות בראשו והרמב"ן מחמיר לענין הבחנה בין זכר לנקבה דבעינן שישעיר דאז מן הסתם ניכר זכרותו ונקבותו להדיא: (יט) ימי טומאה של נקבה.

כ' הש"ך טומאה של נקבה מספק עכ"ל האי ספק שכ' ס"ס הוא דהא דאין תולין באינה קשורה לאו בוודאי דמוולד אחר הוא אלא ספק הוא כמו שכתבו התוספות שם ובשלהי פ' בה"מ לפ"ז ס"ס הוא שמא שליא זו מן הנדמה הוא ואת"ל דמשל וולד אחר הוא שמא

זכר הוא וכבר כתבתי לעיל שהתוס' הק' קו' זו ותירוצם שם לא שייך הכא דהא אנן קיי"ל דצריכה לישב לזכר משום הנדמה לפי שאין אנו בקיאים אם כן לא שייך לחוש שאם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א דתרצה לטהר מטעם דשמא בשליא היה נקבה ושמא לא היה ולד כלל בשליא אלא משל נדמה הוא ז"א דהא אף בשביל הנדמה צריכה שתשב לזכר לדידן וא"ל דמ"מ איכא ס"ס אם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א ספק שמא השליא מן הנדמה היא והנדמה עצמה לאו ולד הוא ואת"ל שהשליא אינה מן הנדמה שמא היה בו נקבה הא ליתא דזו לאו ס"ס היא דכל עיקר שאנו מטהרין ע"י ס"ס הוא משום דע"י ס"ס הא איכא רוב צדדים להתיר אבל בנדון זה הוא לעולם פלגא ופלגא דהא כשאנו אומרים ספק שמא השליא היא מן הנדמה והנדמה שמא אינו ולד בצד זה גופא איכא פלגא לאיסור ופלגא להתיר דאף שהשליא מן הנדמה הוא ספק לן אם הנדמה הוא ולד או לאו גם בצד זה שאנו אומרים ואת"ל שהשליא לאו מן הנדמה הוא שמא היה בו נקבה באותו צד גופא שאנו אומרים דשליא לאו מן הנדמה היא איכא פלגא לאיסור ופלגא להתיר שמא זכר היה בו ושמא נקבה היה בו וכל כה"ג לאו ס"ס הוא מיהו כבר כתבתי דבלא"ה צ"ל דס"ל להפוסקים דבכה"ג מחמירין אפי' במקום ס"ס וכמ"ש התוס' דכ"ט מיהו מסוגיא דב"ק ד"א מבואר דבמקום ס"ס לא מחמירי' וצ"ע: (כ) נותנין לה ימי טומאה ש"נ.

בגמ' אמרי' דאפי' אתיליד זכר בהדיא לא אמרינן מדהאי זכר הוא האי נמי זכר הוא אלא אפי"ה תשב לנקבה: (כא) וחוששת שמא נקבה היתה. כ"כ הטור וכתב ע"ז הב"י דמה שלא כתב הטור דתשב לזכר ולנקבה ולנדה כיון דהשתא לא יהבינן ימי טוהר וגם חילוק בין נדות לזיבות א"כ אין נ"מ בהא עכ"ד ובס' תל"מ כתב ע"ז דמשמע דלבוועלין על דם טוהר איכא נ"מ בהיתה בחזקת מעוברת וכ"כ בס' הב"ח להדיא וצ"ע דאשתמיט להו הא דאמרינן דף כ"ח דלא יהבינן ימי טוהר דאימור הרחיקה לידתה וכו' ומכאן יצא לי תימא רבה על הרמב"ם שכתב בפ"י הוחזקה עוברת וילדה וא"י מהו שתשב לזכר ולנקבה ובדין כ' כתב כ"מ שנאמר תשב לזכר ולנקבה אין נותנין לה ימי טוהר אלא עד מ' יום ע"ש ואמאי לא ליתב לה כלל דאימור הרחיקה לידתה וכך ק' אהרשב"א שכתב דף קפ"ו ע"ש כדברי הרמב"ם כו' מיהו כבר תמה המ"מ על הרמב"ם ד"א שלא הזכיר כלל דין הרחיקה לידתה עכ"ד וכל דבריו בזה אינן אלא דברי שגגה ולק"מ דלא אמרינן שמא הרחיקה לידתה אלא היכא דחזינן ריעותא לפנינו שלא הפילה אלא יד חתוכה ושאר אברים לא חזינן דהפילה וכיון דחזינן שהפילה הולד לסירוגין אברים אברים מש"ה חיישינן שמא כבר יצאו ממנה רוב האברים אבל כשהפילה וא"י מהו מסתמא אמרינן הכל בפ"א הפילה לא מחזקינן איסור ולומר שהפילה בסירוגין וכ"כ התוס' בהדיא דף כ"ה ע"ב ד"ה המפלת סנדל או שליא וא"ל א"כ מאי מק' הש"ס מהא מתני' על ר"ח ורבה בר"ה דלמא מתניתין מיירי שהפילה לתוך הנהר וא"י מה הפילה מש"ה לא מחזקינן ריעותא י"ל דס"ל דאי מתניתין מיירי בכה"ג מאי קמ"ל פשיטא וכ"כ הרשב"א בחדושו על משנה זו וז"ל תמיה פשיטא ונ"ל דבמפלת יד חתוכה עסקינן וקמ"ל דמביאה קרבן ונאכל ולא חיישינן שמא מגוף אטום בא והכי מוכחת סוגיא דלעיל עכ"ל אבל הפוסקים דין המשנה כפשטיה העתיקו ולא מיירי בכה"ג שהפילה יד חתוכה אלא שראתה שהוא ולד ולא הבחינה אם זכר או נקבה היא או בהחזקה מעוברת אע"פ שלא

הבחינה אם וולד הוא כלל מ"מ נותנין לה ימי טוהר של זכר ולא חיישינן כלל לשמא הרחיקה לידתה והמעיינן ברמב"ם יראה שהוא מפרש רישא דמתניתין דמפלת וא"י מהו דתשב לזכר ולנקבה שלא הבחינה כלל אם וולד הואאו לאו כגון שעברה הנהר והפילה אפ"ה לא תשב לנדה דמיירי נמי בהחזקה עוברת וסיפא דמתני' א"י אם וולד הוא מיירי נמי בכה"ג אלא דמיירי שלא החזקה מעוברת מש"ה תני תשב לזכר ולנקבה ולנדה וצ"ל לדעתו דמעיקרא מקמיה דשמעינן להא דריב"ל מוקמינן למתניתין דרישא מיירי ביד חתוכה ורגל חתוכה דאל"כ מאי קמ"ל מתניתין כקו' הר"ן א"ו דמיירי בכה"ג ואשמועינן דלא חיישינן שמא מגוף אטום בא כיון דלא חזינן שהפילה יותר מסתמא הוא גוף אטום קמ"ל דל"ח להכי ומביאה קרבן ונאכל אבל השתא דשמעינן לדריב"ל י"ל דמתני' מיירי בהחזקה עוברת וקמ"ל אע"ג דלא הבחינה אם הוא וולד כלל כגון שעברה נהר והפילה אפ"ה מייתי קרבן וה"ה דיש לה ימי טוהר לפי שהחזקה עוברת ובאמת בגמרא דלעיל ה"מ לדחות דמיירי בכה"ג אלא דבלא"ה משני שפיר: אך דברי רש"י תמוהים שפירש בדף י"ח ע"א אהא דאמרינן בג' מקומות וכו' וז"ל שם ואין חוששין לומר לא יהיו לה ימי טוהר וכו' והיינו כוודאי מדיהבינן לה ימי טוהר הואיל ורוב נשים לאו מגוף אטום יולדות וכו' והוא תימא הא מסקינן לקמן דלא יהבינן לה ימי טוהר כלל מטעם דשמא הרחיקה לידתה וא"ל דס"ל לרש"י דר"י פליג אר"ח ורבה דלקמן קשה מנ"ל זה דהא י"ל דלא פליג ר"י אר"ח ורבה בר"ה והא דאמר דעשאו כוודאי היינו לפי שמביאה קרבן ונאכל דמדקתני ואין חוששין וכו' א"כ משום קרבן תני לה דאין חוששין לו ולומר שהקרבן לא יהא נאכל אלא דנאכל וצ"ע: גם דברי התוספות שם ע"ב ד"ה למעוטי רובא וכו' צ"ע שכתבו ז"ל א"נ בהאי שלשה נמי לא הוי רוב גמור וכו' וק' לפי מה שנראה מתוספות שם ממ"ש בד"ה המפלת יד חתוכה דס"ל דהאי מתני' דהמפלת וא"י מהו לא מתוקמי אלא ביד חתוכה ורגל חתוכה ע"ש לפ"ז איך אפשר דרובא דר"י לאו רוב גמור הוא וא"כ ק' אמאי לא תני במתני' דהתם ולנדה כיון דהאי רוב לאו רוב גמור הוא ולפמש"ל דהרמב"ם ס"ל דמתני' מתוקמי בהחזקה עוברת כדריב"ל שפיר י"ל דר"י ס"ל דהני רובא לאו רוב גמור הוא ויש סעד להרמב"ם ז"ל אך מדברי התוספות שם אין שום גילוי דעת בזה דה"ל לפרושי דלתי' זה דר"י ס"ל דהאי רובא לאו רוב גמור הוא לא מתוקמי מתני' דהמפלת וא"י מהו ביד חתוכה: ואגב נזכיר מה דקשיא לי בימי חרפי ברש"י דף כ"ח ד"ה ניתני ולנדה וכו' ולקמן בהאי פרקא מפרש למה הוזכר זכר וכו' דבריו אלו צע"ג דלמאי חיישינן לשמא הרחיקה לידתה אף אי לא תני רק לנקבה ולנדה לא הוי תני זכר כלל נמי היתה מקולקלת עד מ"א שאם תראה ביום ל"ד ותחזור ותראה ביום מ"א חיישינן שמא ביום ל"ד עדיין תוך ימי טוהר הוא ויום מ"א תחלת נדה לפי שהרחיקה לידתה וסוף ימי לידתה נשלמו בין יום ל"ד ליום מ"א ולכאורה יש לתרץ דאי לאו דתני לזכר ה"א שאם חזרה ותראה ביום מ"א לא תהא אלא ש"י כ"י מטעם ס"ס שמא לא הרחיקה לידתה וכולו דם טוהר הוא ואת"ל דהרחיקה לידתה שמא הרחיקה כ"כ עד שכבר שלמו לה כל ימי טוהר גם קודם יום ל"ד והראיה שראתה ביום ל"ד תחלת נדה היא והראיה שראתה ביום מ"א ש"י כ"י היא ולכך תני נמי דתשב גם לזכר לפ"ז באותו צד שבאתי להקל ולומר שמא תוך ימי טוהר היא דילדה נקבה הא איכא נמי למימר דשמא ילדה זכר ועתה ביום מ"א ראייה זו היא תחלת נדה וכן בצד

השני שבאנו להקל דהרחיקה לידתה עד שנשלמו ימי טוהר קודם יום ל"ד הא איכא למימר דלמא בין יום ל"ד ובין יום מ"א הוא דכלו ונשלמו ואם כן הוא פלגא לאיסור ופלגא להיתר ומספיקא מחמרינן משא"כ אי לאו חששא דשמא זכר ילדה אם כן רובא להתירא הוי כמו בכל ס"ס דהא באותו צד שאנו דנין דאימור לא הרחיקה לידתה ואם כן הוא אז כולו להתירא הוי דנקבה ילדה והכל דם טוהר הוא וגם כשאנו דנין לחומרא דניחוש דהרחיקה לידתה איכא פלגא ופלגא י"ל שלא הרחיקה כ"כ אלא שנשלמו בין יום ל"ד ליום מ"א והוא לחומרא כמו כן י"ל להקל שכך הרחיקה עד שגם יום ל"ד היה אחר ימי טוהר שלה והוי רובא להתירא וכן השיב לי א"א מ"ו הגאון זצ"ל מ"מ מדברי רש"י ד"ה חומר ב' ולדות נראה דס"ל דאף במקום ס"ס מחמרינן וצ"ע: גם בדברי הרמב"ם בפ"ה המשניות יש כאן מקום עיון שכ' וז"ל וזהו כוונת תשב לזכר לנקבה ולנדה שלא יהיו לה ימי טוהר כלל ובמלאת מ' יום תטבול כאלו ילדה זכר ולא תגע בקדשים כל זה הזמן כמו היולדת אע"פ שלא ראתה דם שבמלאת פ' תטבול ותביא קרבן יולדת ואז תטהר לאכול בקדשים ואמנם טבלה ביום מ' להיות טבילה בזמנה אם היתה יולדת זכר וזה הכוונה תשב לזכר ולנקבה ולנדה וכו' ושמור זה הענין עכ"ל מלבד מה דקשה דא"כ למה לא משני הש"ס הכי אהא דמקשה למה הוזכר זכר וכו' קשיא נמי הא אנן קיי"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה עיין בלח"מ פ"ו מהלכות יסודי תורה ואתיא מתני' דלא כהלכתא ועוד קשה דה"ל להרמב"ם לומר דצריכה נמי טבילה סוף ז' דלמא זכר הוא וכדאי' בסוגיא דטועה ועוד קשה הא דט"י ארוך בעי טבילה ב"ש הוא דס"ל הכי אבל ב"ה ס"ל דא"צ טבילה כדאיתא בשלהי מכילתין א"כ מתני' ב"ש היא ולא ב"ה וא"ל דב"ה מודה דלקדשים בעי טבילה וכפירש"י וכדאיתא במסכת חגיגה ז"א דהאי טבילה דבעי לקדשים אינה אלא לאחר שהביאה כפרתה וכדאי' שם וא"כ לא מהני האי טבילה דסוף מ' שהרי א"א לה להביא כפרתה עד אחר פ' וכמש"ל מזה וצ"ע: (כב) אינה טמאה לידה.

כ' הש"ך כלומר מדאורייתא אבל מדרבנן טמאה לידה ביצא אבר א' כדלקמן סעיף י"א וטמאה ג"כ נדה מדאורייתא משום דא"א לפה"ק בל"ד וכ"כ העט"ז וכ"מ בפוסקים עכ"ל ואין להקשות מאי נ"מ סוף סוף טמאה היא י"ל דנ"מ טובא דאם היה לידה מן התורה היה מנינן ימי טמאה מיד משיצא אבר א' וכששלמו י"ד ימי טומאת נקבה ואח"כ לא ראתה היא טהורה לבעלה משא"כ השתא דביציאת אבר א' לא הוי לידה מדאורייתא א"כ אם יצא אבר א' היום והשאר למחר מנינן ימי טומאתה מן יום יציאת רוב הגוף ואפי' לא ראתה בהן טמאה מיהו בטור שכ' ג"כ דין זה בלא"ה לק"מ שכ' בהדיא דנ"מ לענין ימי טוהר דאע"ג דטמאה מדרבנן מיד כשיצא אבר א' מ"מ לא יהבינן לה ימי טוהר אלא מיום שיצא רוב הגוף לפי שבימיו הי' בקצת מקומות נוהגין בימי טוהר אבל המחבר בש"ע שבימיו כבר נשתרבה המנהג בכ"מ שלא לבעול על דם טוהר צ"ל כמ"ש דנ"מ אם לא ראתה ביום ט"ו מן יום יציאת אבר א' דאלו הוי לידה מן התורה היתה טהורה לבעלה לפי ששלמו לה ימי טומאתה אבל עכשיו דלא הוי לידה מן התורה עד יציאת הרוב טמאה לפי שעדיין היא תוך ימי טומאת לידה גם י"ל דנ"מ לענין פסולי עדות וכמ"ש הש"ך לעיל סי' ט"ז סס"ק י"ז וא"ל דהא בלא"ה יש איסור דאורייתא משום שיצא אבר א' משום דא"א לפה"ק בל"ד ז"א דמ"מ נ"מ אם נתעכב יציאת הרוב אחר

שיצא אבר א' ז' ימים דאלו משום פה"ק היה סג' שתמתין ז' ימים משא"כ השתא אסורה מדרבנן משום לידה וכמש"ל בשם הרשב"א אך בעיקר דברי הש"ך שמפרש כן דעת המחבר שהוא לשון הרמב"ם בפ"י מהלכות א"ב דסברי נמי דמ"מ טמאה מדרבנן מיד שיצא אבר א' אין סתימת לשונו משמע כן ואף שי"ל בדעת הרמב"ם שכן דרכו לסתום הדין כאשר הוא מוזכר בש"ס מ"מ המחבר דרכו לפרש ולא לסתום ועוד שבסעיף שאחר זה כ' הוציא עובר את ידו והחזירו אמו טמאה לידה והאי טומאה ר"ל מד"ס וא"כ מה שכ' כאן בסעיף זה אינה טמאה לידה סתמא כמפורש דאינה טמאה לידה אפי' מד"ס אבל הרמב"ם נזהר בלשונו שכ' וז"ל הוציא עובר את ידו והחזירו אמו טמאה לידה מד"ס עכ"ל אך המחבר שכ' סתם אמו טמאה לידה לעיל כ' אינה טמאה לידה מסתמא יש לפרש בחדא גוונא לכן נראה לי דס"ל להמחבר ז"ל לדעת הרמב"ם אפילו מדרבנן בכה"ג אינה טמאה לידה אע"ג דקיי"ל ביצא אבר אחד אמו טמאה לידה מדרבנן היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך דגרע וכדאמרינן בש"ס בשלם כ"ע ל"פ כי פליגי במחותך אלמא דמחותך גרע לענין אם הראש פוטר ה"נ י"ל דאע"ג דאבר א' הוי לידה מד"ס היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך שהרי כשלמדו בש"ס דאבר א' הוי לידה היינו דווקא בולד שלם משא"כ במחותך דהא למדו בש"ס דאבר אחד הוי לידה מדכתיב ויהי בעת לדתה ויתן יד והתם וולד שלם היה ואף דהאי ילפותא אינה אלא אסמכתא ולא הוי ילפותא גמורה מכל מקום מסתמא איירי בולד שלם דוגמא לאסמכתא שהביאו לזה אף שבטור מבואר כדברי הש"ך מ"מ אין כאן ראייה דהרמב"ם יסבור הכי ועוד שגם בטור אינו מבואר בהדיא דסובר כן וז"ל הטור יצא מהופך כגון שיצא דרך מרגלותיו אינו חשוב כילוד ליתן לו ימי טהרה עד שיצא רוב הולד בין אם הוא חי או מת או שלם או מחותך אבל משיצא אבר א' טמאה לידה עכ"ל הנה מפשט לשונו לכאורה משמע מדכ' או שלם או מחותך אבל משיצא אבר טמאה לידה אף במחותך ס"ל אם יצא אבר א' טמאה לידה: מיהו יש לדחות דמ"ש דאף במחותך טמאה משיצא אבר א' היינו שהוציא אבר א' ואח"כ חתכו וכיון דהיה שלם כשהוציא אבר א' מש"ה אמו טמאה לידה ומ"ש או מחותך מיירי נמי שהוציא אברים אברים וחתכו ועיקר הרבותא היא אע"ג דלא נפקי רובא בבת א' וס"ד דלא הוי לידה עד שיצא רובא בב"א כדאי' בש"ס ר"פ בה"מ דף ס"ח ע"ב דמבעי לן לענין איסור יוצא אי בכה"ג הוי רוב כילוד או לאו מש"ה קמ"ל כאן דהוי כילוד אף בכה"ג שכתבו התוס' שם דלא מבעי לי' התם אלא על מה שבפנים אי הוי כילוד בכה"ג דלא יצא רובא בב"א אבל למה שבחוץ מיפשט פשיטא לי' דהוי כילוד ז"א דהא דפשיטא לי' התם דלמה שבחוץ דהוי כילוד היינו כיון ששנינו הכא דהוי כילוד וכמ"ש התוס' שם הא לא"ה ה"א דאף לענין טומאת לידה לא הוי מיקרי רוב אלא ביצא הרוב בפ"א אבל היכא דנחתך במעי אמו ואח"כ הוציא אבר א' י"ל דאף הטור ס"ל דלא הוי כילוד וא"כ הרמב"ם והש"ע שכתבו בהדיא נחתך במעי אמו בהא י"ל דכ"ע מודים דבאבר א' לא הוי כילוד אפי' מד"ס: גם י"ל דאת"ל דהטור מיירי בכל גווני אפי' נחתך במעי אמו אפי' באבר א' הוי כילוד י"ל דהטור לשיטתו אזיל דס"ל לדידן דקיי"ל כר"י דפליג אר"א התם ס"ל הראש פוטר במחותך כמו בשלם מש"ה ס"ל דתו אין לחלק בין שלם למחותך ומה"ט אף בהוציא אבר א' אין לחלק ביניהם ועיין בב"י אבל הרמב"ם והמחבר דס"ל דאף לדידן דקיי"ל כר"י אפי' ה' יש חילוק בין שלם למחותך דבשלם סגי

ברוב הראש ובמחותך בעינן כל הראש וכיון דמצינו שיש חילוק ביניהם א"כ מנ"ל דבמחותך באבר א' הוי לידה מד"ס כיון דלא מצינו שאמרו כן אלא בשלם מהיכא תיתי להחמיר אף במחותך וכל עיקר האיסור אינו אלא מד"ס ומן הרמב"ן בהלכותיו הביאו ב"י ג"כ אין ראייה דס"ל דאף במחותך באבר א' הוי כילוד וז"ל העובר שהוציא ידו והחזירו טמאה לידה מד"ס ואם יצא אח"כ מונין לו משעה שיצא וכן הולד שיצא אברים אברים משיצא אבר אחד מטמאין אותו מד"ס משום דהוי לידה ומשיצא רובו מונין לה עכ"ל י"ל דר"ל במ"ש וכן הולד שיצא אברים אברים היינו שיצא ואח"כ חתכו מש"ה הוי לידה באבר א' משא"כ בנחתך במעי אמו וכן י"ל בהרשב"א בתה"א ע"ש ואפילו אי נימא דפליגי י"ל לשיטתייהו אזלי דלא מפלגי בין נחתך לשלם בהוצאת הראש אבל להרמב"ם והמחבר דמפלגי בהוצאת הראש בין שלם לחתוך א"כ ממילא משמע דאף בהוצאת אבר א' לענין איסור דבריהם שיש לחלק: ויש לדקדק על הרמב"ם והמחבר למה השמיטו הדין שאם יצא שלם ומסורס דבעי נמי הרוב דוקא ואף די"ל דממילא משמע מדבריהם מ"מ לא היה להם להשמיט מלכתוב דין המוזכר במשנה בפירוש שהרי לר"י דקיי"ל כוותיה צריך לפרש המתני' דתני יצא מחותך ומסורס דה"ק יצא מחותך או שלם וזה מסורס ע"ש א"כ דין שלם ומסורס מוזכר במתני' בהדיא ולא היה להם להשמיט אבל הטור ושאר פוסקים כתבו הדין כצורתו כאשר שנוי במתניתין וראיתי בב"ח שכ' כאן על הרמב"ם דס"ל הכא דרוב פדחתו סגי' ואלו בהלכות נחלות פסק סתם דיצא פדחתו ילוד משמע דבעי כל הפדחת ות' דהרמב"ם פסק להחמיר באיסור נדה כמ"ד דסגי' ברוב פדחת ע"ש וק"ל הא אע"פ שהחמרת בתחלתו הקלת בסופו דשלמו לה ימי טומאה מן הוצאת רוב פדחתו ומ"ש עוד שם דאף הטור ס"ל לחלק בין שלם למחותך לענין הוצאת הראש אין זה סתירה לדברינו דאנן בשיטת המחבר אמרינן דלא ס"ל כוותי' עיין בב"י: (כג) אע"פ שנחתך אח"כ.

הא אלו נחתך מעיקרא לא הי' סגי' ברוב הראש וכמש"ל ויש להקשות על המחבר והטור דהכא כתבו סתם דראש פוטר בנפלים ולא חלקו בין המוציא ראשו מת לראשו חי ובין בן שמנה ובין בן ט' ולקמן בסי' ש"ה כ' דאין הראש פוטר אלא בבן ט' ל"ש הוציא ראשו חי או מת אבל בן שמנה אם הוציא ראשו חי הוא דפוטר אבל לא בראשו מת ע"ש סעיף כ"ב וכ"ג והא דין בכור ודין טומאת לידה א' הוא וכמבואר בהרמב"ם בהלכות בכורים פי"א וכבר הרגיש בזה בס' שו"ת פמ"א סי' זה ולכאורה עלה בדעתי לתרץ דברי הטור והש"ע ע"פ דברי כנה"ג שהקשה עוד שם הפסקי טור והש"ע אהדדי דהתם בסי' ש"א כתב דהמפלת בהמה וחיה אינו פוטר אלא בהיה לו חצי פרצוף אדם וכה"ג בגוף אטום דאינו פוטר ואלו הכא כ' לחומרא דאנן אין בקיאים בזה ות' דדוקא לענין איסור כרת החמירו משא"כ גבי בכור דממונא אע"ג דקיי"ל המוציא מחברו ע"ה מ"מ היכא דאיכא חזקה דגופה כי הכא שמעמידין להאשה בחזקת שלא ביכרה מוציאין ממון ומסתייע לזה מן תשו' מוהרי"ק שכ' כן ופסק' הרמ"א שם גבי שפיר ע"ש ועיין בתשו' ח"צ סי' ק"ד לפ"ז כה"ג י"ל על קושי' הנ"ל דהא דאין ראש של בן שמנה מת פוטר לאו דכ"ע היא אלא במחלוקת היא שנויה דרמב"ם פי"א דבכורים ס"ל דאינו פוטר וכ"נ דעת רש"י במכילתין דף כ"ו דאמר התם גבי סנדל דתנן גבי כריתות שיצאו דרך ראשיהן ולד דאית ביה חיותא מדנפיק רישא הוי ולד סנדל עד דנפיק רובא ופירש"י דהכי אמרינן בבכורות

דאין הראש פוטר בנפלים ובתוס' הקשו ע"ז דהא לא ק"ל התם הכי אבל לפ"ז לא קשה מידי דסבירא ליה לרש"י דלא איתותב שמואל אלא בבן שמונה שהוציא ראשו חי אבל בבן שמונה שהוציא ראשו מת לכ"ע אינו פוטר וכ"נ להוכיח לפי מה שפירש"י בפ' בה"מ שכ' שם דהא דנקט מתני' בן שמונה שיצא ראשו חי משום רבותא דאין בכור לכהן דאפי' לא יצא אלא ראשו אפ"ה אין הבא אחריו בכור לכהן אבל לענין בכור לנחלה אפי' יצא כולו הבא אחריו בכור לנחלה לפ"ז ק' כיון דמשום רבותא דאין בכור לכהן מתני' ה"ל למיתני רבותא טפי דאפי' בהוציא ראשו מת אפ"ה אין הבא אחריו בכור לכהן א"ו דבן שמונה שהוציא ראשו מת לא הוי כילוד דאל"כ ה"ל למיתני במתני' הבא אחר נפלים אפי' הוציא ראשו מת הבא אחריו בכור לנחלה ואינו בכור לכהן ואין להקשות ע"ז דא"כ מאי אע"פ שהוציא ראשו חי דקתני במתני' דהא השתא דוקא ראשו חי הוא דפוטר לק"מ דבסדר המשנה שבכל המשניות לא כ' אע"פ רק במשנה הנדפס בגמ' גרסי' אע"פ והתם גופא בר"פ י"ב כשמביא הש"ס משנה זו להק' על שמואל ג"כ לא גרסינן ביה אע"פ דעיקר דלא גרסינן אע"פ וכן היה גירסת הרמב"ם ז"ל אבל מן תוס' שם שהקשו על פירש"י במה שפי' על סנדל דאין הראש פוטר בנפלים דהא איתותב שמואל מבואר דס"ל דאפי' בן ח' שהוציא ראשו מת הוי לידה ולדעתם צ"ל הא דנקט במתני' ראשו חי משום רבותא דבכור לנחלה נקט דאפי' הוציא ראשו חי אפ"ה הבא אחריו בכור לנחלה הוי וא"ל דא"ה ליתני רבותא טפי דאפי' יצא הולד כולו הבא אחריו בכור לנחלה הוי י"ל דס"ל כדעת הש"י שהביא הסמ"ע סי' רע"ז דס"ל דאם יצא הנפל כולו הבא אחריו אינו בכור לנחלה ומזה סיוע לדברי המחבר ש"י ובתו"ט רפ"ח דבכורות השיג על החכם הנזכר מדברי רש"י ר"פ בה"מ לפמ"ש לק"מ דאף דרש"י לא ס"ל כן מ"מ התוס' מסייעים לו וכיון דדין זה במחלוקת שנוי' י"ל דלענין איסור כרת החמירו דהוי לידה וכדעת התוס' משא"כ לענין ממון הקל פסקו כהרמב"ם וסיעתו מטעם שכ' הכנה"ג ועל הרמב"ם בלא"ה לק"מ שזרכו להעתיק הדין כפי שהוא מסודר בתלמוד וילמוד הסתום מן המפורש אך הא ליתא דמ"מ ק' איך סתמו שהראש הוי לידה דמשמע אפי' בבן ח' שהוציא ראשו מת הא אף שיש בו חומר בתחלתו מ"מ יש קולא בסופו דאם הוציא ראשו ביום א' יציאת הגוף היה ביום השני דאף אם נאמר דראש הוי כילוד א"כ ביולדת נקבה כשאינה רואה ביום ט"ו היא טהורה לבעלה דהא כבר שלמו י"ד ימי לידה אבל אי נימא דבבן ח' וראשו מת לא הוי ראש כילוד א"כ לא הוי לידה שלה כ"א ביום ב' כשיצא הגוף ולא שלמו ימי לידתה עד יום ט"ו מן יום הוצאת הראש וטמאה אע"פ שלא ראתה וה"ל לפרש וצע"ג: (כד) אמו ט"ל.

עמ"ש בסס"י זה על מ"ש הב"י בזה: (כה) מקשה לילד. בשו"ת נ"ש סי' ט' כ' באשה שמלאו ימיה ללדת לפי דמיונה וקראו להמילדת וגם שאר נשים הסכימו שהגיע עתה עת לדת' והתעסקו עמה ואחר איזה שעות המילדת לא ראתה את הוולד ועדיין היא הולכת כמו ד' שבועות אח"ז וכריסה בין שיניה והנשים מעידות שבכל מדינת פולין המנהג שתיכף שקראו להמילדת והיא בודקת את האשה אם הגיע זמנה ללדת או לאו מחזקינן אותה בטומאה והאריך לעשות סמוכות להמנהג ע"פ הדין מהא דאי' בפ' מפנין דפה"ק הוא משתשב על המשבר והא קיי"ל דא"א לפה"ק בל"ד לכן טמאה משישבה על המשבר וכ' ע"ז בס' סולת למנחה וז"ל ולענ"ד אין דבריו ברורים וכ"ש אין מוכרחים

דאף דקיי"ל דמשתשב על המשבר הוי פה"ק היינו אם יולדת אח"כ מתוך קישוי זה משא"כ אם אינה יולדת אח"כ והלכהזמן רב ולא ילדה איגלאי מילתא למפרע שטעות היה וחבלי שוא היה גם המילדת טעתה וראיה ברורה לזה שכן אית' בפ"ז דאהלות מ"ד דמשנפתח הקבר אין פנאי להלך ועיין בתוי"ט וא"כ זו שהלכה אח"כ מוכח שלא היה פה"ק גם נ"ל דבכה"ג לא שייך מנהג כי הוא דבר שאינו מצוי שתטעה המילדת וכל הנשים ושתלך האשה אחר ישיבתה על המשבר כמה ימים ובדבר שאינו מצוי לא שייך מנהג ולענין שבת דמחללין ביושבת על המשבר משום דאזלינן בתר רוב נשים וחזקת המילדות הבקיאיות שיודעין זמן הלידה וכו' גם לא יהא אלא ספק הא קיי"ל ספק פ"נ מחללין השבת עכ"ל ובס' כו"פ מסיק דבאותה שעה באמת יש לבעל להזהר בה אבל כאשר ראינו שפסקו הצירים ועמדה מן המשבר ולא ילדה איתגלי מילתא דלא כן היה וכאבא בעלמא הוא דכאיב לה ולא היה מעיקרא פה"ק דלא שכיח שיהיה נפתח ויחזור ויסתום חבלי לידה לכן נראה שלא היה פה"ק וטהורה וכן המנהג בכל מקום מיהו במקום דנהגו איסור יש להניח מנהגן כי הוא חומרא שיש בו קצת טעם ומקום לסמוך עד כאן דבריו ובאמת אני תמה על מ"ש בסולת למנחה וראיה ברורה לזה מפ"ז דאהלות וכו' דקו' זו קשה על הגמרא למ"ד דפה"ק הוא משתשב על המשבר או משעה שהדם יורד ושותת ופליג אהא דאמרי לה משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה הא ממתני' דאהלות מוכח דס"ל כמו הא דאמרי לה ואיך פליגי הני אמוראי על המתני' דמפרש דפה"ק הוי משעה שא"י להלוך והיינו כאמרי לה וכבר הקשה קושיא זו הר"ש שם והניח בקושיא ואפ"ה פסק בש"ע ככל הני אמוראי וא"כ מאי זה ראייה ממשנה הנ"ל הא ע"כ הני אמוראי דיהבי הני שיעורא אחרנא לא ס"ל הכי מיהו מ"ש כיון דאח"ז היא הולכת ואינה מרגשת חבלי לידה אתגלי למפרע שהיה טועה וסברה שהם חבלי לידה בזה דבריו נכונים ומ"ש בס' כו"פ דבאותה שעה צריך הבעל להזהר בה נ"ל דלאו דוקא באותה שעה שישבה על המשבר אלא מיד שאחזזה צירים וחבלי לידה ומבקשת להביא לה חכמה צריך הבעל להזהר בה דודאי לאו ישיבת המשבר גורם פה"ק אלא כל שהיא קרובה ללידה כ"כ שצריכה לישב על המשבר ואיכא למיחש אלו היתה המילדת מזומנת אצלה היתה מושיבה מיד על המשבר לכן צריך להיות נזהר בה ואם אח"כ נתגלה שטעות היה אצלה אין כאן שום מיחוש דהא חזינן דטעות היה ואין לחוש דנפתח הקבר ואח"כ נסתם דזה לא שכיח וטפי מיסתבר למיתלי בטעות אבל היכא דנהגו לאסור אין להתיר להם כמ"ש בס' כו"פ ומה שהקשה הר"ש על הני אמוראי דיהבי שיעורים אחרים לפה"ק דקשיא להו מתני' דאהלות נלע"ד ליישב דהא אמרינן התם אין לנפלים פה"ק ובודאי דאין לפרש שאין להם פה"ק כלל מש"ה כ"ז שהוא במקור אמו אינו מטמא לאוהל אע"פ שהיא מתקשה לילד ולפ"ז צ"ל כ"ז שלא עיגל ראשו כפיקה אפשר לצאת אף בלי פה"ק דהא וודאי ליתא דהא דרכו של מקור להיות סתום לגמרי ומה"ט קיי"ל בס' קפ"ח סעיף ג' אם הפילה חתיכה אם הוא גדול משפופרת דק שבדקין טמאה משום דא"א לפה"ק בלא דם וכ"ש לנפל שלא עיגל ראשו כפיקה דצריך פה"ק להוצאת הראש מן הרחם ואמאי הבית הראשון טהור לשיטת הר"ש ע"כ צ"ל דה"פ אין לנפלים פה"ק ר"ל דין פה"ק וכמו שאמרו אין קושי לנפלים ובהא ודאי דאין ר"ל שאין להם קושי כלל דהא חזינן דאיכא קושי לנפלים אלא דר"ל שאין להם דין קושי לטהר דם וכמש"ל ה"נ

פירושו אין פה"ק לנפלים ר"ל שאין להם דין פה"ק לנפלים לטמא הבית הראשון מחמת לה"ק דכיון שאין הקבר נפתח הרבה הוי טומאה בלועה ואין מטמאה באהל אע"פ שסוף הטומאה לצאת וכפרש"י בבכורות דף כ"ב אבל אם עיגל ראשו כפיקה דצריך לפתוח הרבה אז לא הוי טומאה בלועה ומטמאה לאהל משום דסופו לצאת וכ"פ הגאון מהרא"ה בסוף ספר דרכי נועם דף ו' ע"א לפ"ז הא דאמרינן במתני' משנפתח הקבר אין פנאי להלך ר"ל נמי כשנפתח הקבר הרבה כשיעור שיטמא באוהל אבל בפתיחה מועטת י"ל דיש לה פנאי להלך לפ"ז לענין סכנת נפשות לחלל עליה שבת ס"ל להני אמוראי דמיד שהתחיל לפתוח הקבר אע"פ שלא נפתח שיעור גדול מ"מ קרובה ללדת היא ומחללים עליה שבת ולק"מ וא"כ ה"ה לענין איסור נדה מיד שיושבת על המשבר איכא פה"ק פורתא וצריך הבעל להזהר ממנה אם לא היכא שנתגלה אח"כ שהיה טעות ובמקום דלא נהגו איסור: (כו) או שאינו ניכר.

בטור כ' רבותא טפי אע"ג דהשני אינו ניכר אם וולד הוא ואת"ל וולד הוא ספק אם זכר הוא או נקבה היא אפ"ה חוששת לנקבה וכבר כתבתי לעיל דאפ"ה במקום ס"ס החמירו ומיהו הכא בלא"ה אף לתירוץ התוס' שכתבתי לעיל ניחא כיון דאיכא למיעבד ס"ס דסותר לס"ס זו לא עבדינן ס"ס כלל אע"ג דהכא לא שייך לומר כתירוץ שכתבו דאם תראה ליום ל"ד ותחזור ותראה ליום מ"א דאיכא למיעבד ס"ס הסותר לס"ס הראשון שתאמר ספק לא היה וולד כלל וא"כ ביום ל"ד היתה תחלת נדה ועכשיו ביום מ"א היא ש"י כ"י ואת"ל דולד היה שמא נקבה היא והכל דם טוהר היא דהא הכא איכא זכר בהדיא וא"כ אף שולד השני אינו וולד אפ"ה ביום ל"ד א"א לה להיות תחלת נדה מחמת הולד הראשון מ"מ כיון דהכא מיירי שילדה וולד הראשון לפני שקיעת החמה והשני אחר שקיעת החמה א"כ איכא למיעבד ס"ס דאיסתור לס"ס הראשון וכגון שתראה ליום מ' של הולד שני שהוא יום מ"א מן הולד ראשון ואח"ז תראה ליום מ"ו של הולד ב' תאמר שתטבול בליל מ"ז מטעם ס"ס דשמא השני לא היה וולד כאן וא"כ ביום מ"א של הולד הראשון היתה תחלת נדה ועכשיו ביום מ"ז הוא יום שביעי לנדתה ואת"ל שהיה וולד שמא נקבה היתה והכל דם טוהר וא"כ סותר לס"ס הראשון: ותמיה לי על המחבר שהשמיט דין אשה שהפילה סנדל דתשב מספק לנקבה והוא משנה שלימה וכן הוא בכל הפוסקים וא"ל שסמך על מ"ש בסי' זה שאם אינו ניכר מהו דתשב מספק לנקבה ז"א דהא כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו פ"ז ד"ג וז"ל פעמים תשמש האשה לאחר עיבורה ותפחת צורת העובר במעי' ויעשה כמו חתיכה בלא צורה ותצא כרוכה על מקצת הולד וחתיכה זו נקראת סנדל והסנדל מטמא את אמו כולד גמור לפיכך המפלת זכר וסנדל תשב לנקבה שמא סנדל זה נקבה הוא ואם לא יצא כרוך עם הולד ה"ז כשאר חתיכות ואם נמצא בה עצם טהורה עכ"ל מבואר דאם יצא כרוך עם הולד אע"פ שאינה אלא חתיכה בלא עצם אפ"ה טמאה מספק משום טומאת נקבה וחידוש דין זה היה לו להמחבר להביא והטור כ' דין סנדל סתם ולא ביאר פירושו וצ"ע על המחבר שהשמיטו לגמרי: ראיתי בסוף הס' שו"ת דרכי נועם פלפול ארוך וכרך הנורא מהגאון מהרא"ה וחכמים שכנגדו חולקים עליו בדין אשה שהיתה מקשה לילד ביום ו' ובליל כניסת שבת ילדה אם יהא נימול לשמנה בשבת או ניחוש שמא הוציא ראשו חוץ לפרוזדור בע"ש שהוא כילוד ועיקר מחלוקתם מהו הפרוזדור האמור בענין זה אם ר"ל שמן צואר הרחם וחוזן

לצואר הרחם עד סוף שפתות הערוה הכל נכלל בכלל פרוזדור ולא נקרא יצא חוץ לפרוזדור כ"א כשיצא לאויר העולם או דנימא דגבול יש שעד אותו גבול נקרא פרוזדור ומשם ואילך אע"פ שעדיין הוא תוך גוף האשה מ"מ אינו נקרא פרוזדור אלא חוץ לפרוזדור מיקרי אע"פ שעדיין לא יצא לאויר העולם ועודנו הוא בביה"ח מ"מ חוץ לפרוזדור הוא והנה אמרתי אסורה ואראה את המראה הגדול הזה זקוקין דנורא שיצא מפי הגדולים הנ"ל וראיתי שהוא ענין ארוך ואם אבא לחפש ולסלסל בכל פרט ופרט ארכו הדברים הרבה וילאה הקורא בכך משכתי ידי מזה רק באשר שראיתי בס' שו"ת פמ"א סי' ז' שהוא קורא מלא אחרי הגאון מהרא"ה ודימה בנפשו כי כביר מצאה ידו להשיג על הגאון מהרא"ה ולשוויה לטועה בדבר משנה ולבבי לא כן ידמה כי לדעתי דברי הגאון מהרא"ה ד"ת הם וצריכים פנים ולפני ולפנים אף שהחכמים חולקים עליו והקיפו אותו בחבילות ראיות ברוב חריפותם ובקיאותם מ"מ אחר כל הראיות אין מזיזין אותו ממקומו דהסוגיא דאיתמר בדוכתא עדיפא שממנו יסוד הבנין שבנה מהרא"ה ומסתבר כוותיה וכאשר אברר בע"ה: איתא בפ' יוצא דופן דמ"ב ת"ר נדה והזבה והיולדת מטמאות בפנים כבחוף ומקשינן יולדת מאי מטמאה בפנים כבחוף איכא ואוקמי כגון שהוציא הולד ראשו חוץ לפרוזדור וכי היא דאתא לקמיה דרבא א"ל מהו לממהל בשבתא א"ל אימא לי איזי גופא דעובדא היכי הוי א"ל שמעית לולד דצויין אפניא דמעלי שבתא ולא אתילד עד שבתא א"ל האי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הוא והוי מילה שלא בזמנה ואין מחללין עליה את השבת ע"כ וז"ל רש"י כגון שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ואוליד וקאמר דאף ע"ג דאכתי ראשו בפנים הוא דהיינו בביה"ח הוי כילוד וטמאה לידה וכרב אושעיא דאמר חוץ לפרוזדור ולד הוי דאר"א בפ' בה"מ אהא דתנן האשה שמת עוברה בתוך מעיה ופשטה חיה את ידה ונגעה בו החיה טמאה טומאת שבעה והאשה טהורה עד שיצא הולד והוינן בה חיה אמאי טמאה טומאה בלועה היא ואר"א הך טומאת חיה מדרבנן גזרה שמא יוציא הולד את ראשו חוץ לפרוזדור ותגע בו דמכי נפק ה"ל ילוד ולא ה"ל בלועה וטמא מדאורייתא משום דנוגע במת אלמא חוץ לפרוזדור ילוד הוא הלכך לענין לטמא את אמו טומאת לידה נמי ילוד הוא וכי היא דאתא וכו' כלומר מדרבא נמי שמעינן דראשו חוץ לפרוזדור הוי כילוד עכ"ל ומזה למד מהרא"ה מדפירש"י אע"ג דראשו בפנים בביה"ח ש"מ דאף שלא יצא הגולגולת לאויר העולם אלא כולה עדיין בפנים הוי לידה לענין נדה ולענין מילה ומיהו כ"ז דוקא להני תרתי הוא דהוי לידה דאיתקשי להדדי בפ' כי תזריע אבל לשאר מילי בענין הוצאה לאויר העולם ממש אין אנו אחראין ללמוד מלידה ומילה שאר מילי ופרוזדור דאיתא גבי בכור לא הוי כהך דהכא דהתם קרי פרוזדור לעובי הירכים וכמ"ש התוספות בכמה מקומות עכ"ד והנה כל עין רואה יראה שא"א לפרש פירוש אחר בדברי רש"י גם פשטא דסוגיא מוכיח כדבריו מדהוצרך הש"ס לאתויי מדר"א ומרבא דהוציא ראשו הרי הוא כילוד הא משנה שלמה היא יצא כדרכו עד שיצא רוב ראשו כדאיתא לעיל דף כ"ח ועוד בכמה מקומות שנינו דראש הוי כילוד א"ו דבעי לאתויי ראייה דאע"ג דעדיין כולה ראש בפנים הוי כילוד דלא בעינן אלא שיצא חוץ לפרוזדור וכן הבין המהרש"א דברי רש"י אלו וכתב שגם התוספות בד"ה שהוציא ולד וכו' סוברים כן ע"ש ומה מאד אני תמה על הפמ"א שם שהעלים עינו מן המהרש"א בהלכה שמשמשו ידיו ואלו ראה דברי

המהרש"א לא היה כותב מה שכתב על המהרא"ה כיון דאית ליה תנא דמסייע מארי דכולא תלמודא מהרש"א ז"ל ואף שכתב דמדברי התוספות ד"ה כדרב אושעיא סותר זה לקמן אבאר בע"ה הנלע"ד בזה מ"מ לדעתו התוספות בדבור הנזכר סובר כפירוש רש"י וכתב שא"א להולמו אלא לפי שיטת רש"י והדין עמו שא"א לפרש כ"א לשיטת רש"י שהרי כתבו וז"ל שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשיב כבחוץ וא"ת והא אמר לעיל בפ"ק דם הנמצא בפרוזדור ספקו טמא וי"ל התם ספק טמא כשיצא לחוץ ועוד יש לחלק בין דם נדה לדם לידה עכ"ל מבואר דלתי' הראשון של תוספות לידה ודם נדה שוין דכ"מ שדם נדה חשוב כבחוץ ה"נ לענין לידה חשוב כילוד וא"כ כיון דקיי"ל דכל הנשים מטמאות בביה"ח ה"נ חשוב לידה וזה מבואר כפירש"י: וראיתי בס' שו"ת מ"ב סימן מ"ט שכתב להוכיח דבין השינים הוא לפנים מן הלול שבין השינים הוא סמוך לרחם טפי מן הלול שהרי מן הלול ולפנים אמרי' דספיק' טמא וכל הנשים אינן מטמאות אלא בביה"ח ואמרינן בגמרא שם עד היכן ביה"ח עד בין השינים ובין השינים עצמן כלפנים וע"כ דהלול הוא למטה לצד חוץ מן בין השינים דאל"כ אמאי מן הלול ולפנים טמא הא הוא למעלה מבין השינים א"ו דבין השינים קרובים יותר לרחם מן הלול עכ"ד ונעלם ממנו דברי התוספות כאן דלתי' הראשון של התוס' לא מוכח מידי דר"ל דהלול קרוב להרחם טפי מבין השינים והא דמן הלול ולפנים טמא היינו כשיצא לחוץ ובאמת זה תליא בשני תירוצים של תוס' הנזכר דלתי' ראשון ס"ל דדם הנמצא בפרוזדור אינו מטמא אלא כשיצא חוץ לפרוזדור ולעיל די"ח מוכח דלול הוא בפרוזדור ע"ש א"כ מוכח דלול מקרבא טפי לרחם מן בין השינים דהא ע"כ בין השינים הם חוץ לפרוזדור דהא עד בין השינים היא מטמאה בפנים כבחוץ ולפי תירוצם זה אין בתוך הפרוזדור טמאה כלל עד שיצא לחוץ וע"כ דבין השינים הם חוץ לפרוזדור וכיון דהלול הוא בתוך הפרוזדור הרי הלול למעלה מבין השינים וכ"כ המרדכי בפ"ב דמסכת שבועות וז"ל שמטמאה בפנים שיצא מפרוזדור וכותלי בית הרחם העמידוה טמאה כאלו יצא לחוץ עכ"ל אלמא דס"ל דכ"ז שלא יצא מפרוזדור לחוץ אין כאן שום טמאה והוא כתירוץ הראשון של תוספות אבל לתירץ השני של תוספות דס"ל דאף דם הנמצא בפרוזדור ולא יצא לחוץ טמאה ע"כ דהלול למטה מבין השינים דהא כיון דדם הנמצא אפי' למעלה מן הלול טמא אפי' לא יצא לחוץ ע"כ שבין השינים הם למעלה לצד החדר טפי מן הלול דאל"כ איך תטמא במצאה דם לפנים מן הלול הא אינה מטמאה בפנים כבחוץ אלא מן השינים לצד חוץ ומעתה צריכין אנו לומר דג' גבולין יש מן סוף החדר ולמטה דהא ע"כ הבין השינים אינן פה האם דא"כ הא דאר"י עד בין השינים ומבעיא ליה לתלמודא אם בין השינים כלפנים או כלחוץ ואי ס"ד דבין השינים הם מיד בסוף החדר מה מבעיא ליה אם בין השינים כלפנים וכו' הא מוכח דהם כלפנים דאי ס"ד דבין השינים הם כלחוץ א"כ שיעורא דר"י הוא עד סוף החדר ממש דמן החדר ולחוץ הכל ביה"ח א"כ ל"ל לר"י לומר עד בין השינים ה"ל למימר עד החדר ומה מבעיא ליה תפשוט דבבין השינים כלפנים דהשתא הוצרך לר"י למימר עד בין השינים דאי הוי אמר עד החדר ה"א דאף בין השינים כלחוץ ולכך אמר עד בין השינים ולא עד בכלל דבין השינים כלפנים א"ו מדמבעיא ליה להש"ס צ"ל דאין בין השינים סמוכים לפה האם מש"ה שפיר מבעיא וכ"כ בס' מ"ב מכח הוכחה הנ"ל ועוד כתב שאר ראיות שאין

השינים סמוכים לפה האם והפרוזדור מפסיק ביניהם גם צ"ל שהפרוזדור נמשך גם למטה מבין השינים דהא הוכחנו לעיל שלתי' זה הלול הוא למטה לצד חוץ מבין השינים ומסוגיא דמשל משלו חכמים מבואר דהלול הוא תוך הפרוזדור ונמשך ממנו ולמטה וע"כ דהפרוזדור שהוא צואר הרחם נמשך גם למטה מן בין השינים והא ליכא למימר דהפרוזדור נמשך עד למטה בשפתות הערוה דא"כ איך אפשר לומר דהולד יצא מן הפרוזדור ועדיין הוא בביה"ח כפרש"י דהתוספות בדבור זה ס"ל נמי כוותיה כמש"ל והא מיד כשיצא מן הפרוזדור הוא באויר העולם א"ו צ"ל דהפרוזדור אינו נמשך עד לבסוף אלא שיעור מה למטה מבין השינים ואח"כ כלה הפרוזדור ואין כאן אלא ביה"ח נמצא שלשה גבולים יש למטה מפי החדר דמן סוף החדר עד בין השינים ובין השינים בכלל נקראים פרוזדור ואין לו שם אחר ומבין השינים ולמטה גם שם יש חלק מן הפרוזדור נכלל בכלל ביה"ח ולפעמים קורא אותו בשם פרוזדור כהאי דלעיל בנמצא בפרוזדור מן הלול ולפנים או לחוץ דמיירי בחלק שהוא למטה מן הלול וכמ"ש וכן הכא דאמר הוציא ראשו חוץ לפרוזדור מיירי נמי שהוציא ראשו מן כל הפרוזדור אף מן חלק שהוא למטה מן הלול דלא דמי לדם נדה כמ"ש התוס' בתי' זה וממקום שכלה הפרוזדור עד שפתות הרחם נקרא בשם ביה"ח לבד ואין לו שם אחר ודברים אלו מבוארים ברמב"ם שכ' בפ"ה מהלכות א"ב וז"ל כל הנשים מתטמאות בביה"ח ואעפ"י שלא יצא הדם לחוץ אלא נעקר מן הרחם ולא שנתת הואיל ויצא מן השינים ה"ז טמאה וכו' ועד היכן הוא בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה ובין השינים עצמו כלפנים משל משלו חכמים באשה הרחם שנוצר הולד הוא הנקרא מקור והוא שדם נדה וזיבה יוצאה ממנו וקורין אותו חדר לפי שהוא לפני ולפנים וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קורין אותו פרוזדור כלומר שהוא בית שער לרחם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ולמעלה מן החדר ומן הפרוזדור בין החדר לפרוזדור הוא המקום כו' מקום זה נקרא עליה כמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרוזדור ונקב זה קורין אותו לול והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה עכ"ל הנה מ"ש ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות אינו ר"ל שהאבר נכנס בשעת גמר ביאה לפנים מבין השינים והא לעיל כ' עד היכן בין השינים עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה משמע דאין האבר מגיע רק עד בין השינים ולא לפנים ממנו ועוד דהא ר"י הוא דאמר עד בין השינים ומסקינן דבין השינים כלפנים ובמתני' תני עד מקום דישה ואי ס"ד דהאבר נכנס בשעת גמר ביאה לפנים מן בין השינים א"כ פליג ר"י על הברייתא וא"ל דמקום דישה לחוד וגמר ביאה לחוד וכמ"ש חכם א' בס' הנ"ל דזו דוחק ועוד דנראה מדברי המ"מ דמ"ש הרמב"ם דבין השינים הוא המקום שיגיע אליו אבר התשמיש למד כן מברייתא זו דתני מקום דישה ע"ש וכ"נ ממ"ש בפ"ה המשניות לכן העיקר כמ"ש המ"ב בתשובה שם דמ"ש הרמב"ם ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אינו ר"ל דמ"מ נכנס האבר לפנים מן בין השינים אלא עד בין השינים ומפני שבין השינים אינו רחוק מן הרחם רק מעט כ' כן דזו מ"ש אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ור"ל כשמגיע האבר עד בין השינים אז הוא רחוק מעט מראשו שבפנים ולפעמים אף

לבין השינים אינו מגיע כגון באבר קטן ואז הוא רחוק הרבה מראשו שבפנים וברייתא דאמר עד מקום דישה בסתם ב"א והוא עד בין השינים ודבריו נכונים וזה דלא כב"י סי' קצ"ו ועיין במע"מ פ' התינוקות ע"ש לפ"ז כיון דבשעת גמר ביאה אין האבר מגיע רק עד בין השינים וגבי לול כ' הרמב"ם דהאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה מבואר כדברינו שכתבנו לעיל דבין השינים הוא למעלה והלול הוא למטה לצד חוץ גם מדכ' הרמב"ם ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור מכלל דקודם גמר ביאה אין האבר בפרוזדור מבואר דאין הפרוזדור נמשך עד שפתות הערוה בכל משך של ביה"ח כי אם שיעור מה אחר בין השינים ולא במשך כל ביה"ח לפ"ז הא דאמרינן הוציא ראשו חוץ לפרוזדור הרי הוא כילוד מיירי אע"ג דראשו עדיין בביה"ח אפ"ה הרי הוא כילוד ומ"ש המהרש"א דממ"ש התוס' בד"ה וכדר"א מבואר דלא ס"ל כפירש"י שהקשו תימה וכו' אפ"ה הוציא ידו נמי טמאה החיה שנגעה בו וכו' וכו' ע"ז המהרש"א וז"ל ולפי מה שפירש"י בשמעתין דהוציא ראשו חוץ לפרוזדור בביה"ח כו' אין מקום לקושייתם דמ"ש"ה נקט ראשו דהוי כילוד אבל בהוציא ידו חוץ לפרוזדור דאכתי בפנים בביה"ח לא נטמאה חיה במגע אפ"ה לרבא דטומאת ביה"ס הוא ולאביי בהיסט נמי לא מטמאה טומאה בלועה היא וע"כ הנראה דכל דבריהם וכו' לפי שיטתם בר"פ בהמה המקשה ובר"פ יש בכור דפרוזדור דשמעתין הוא ביה"ח דהשתא יצא ראשו חוץ לפרוזדור היינו יצא לחוץ לביה"ח דתו לא הוי טומאה בלועה וה"ק בשמעתין כגון שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור דבהכי מיירי דמטמאה בפנים כבחוז דהולד מטמא בפנים היינו בביה"ח אף אם לא יצא אלא ראשו וכולו מבפנים בביה"ח מיהו מ"ש התוס' בסמוך בד"ה שהוציא ולד כו' ור"ל דהתם ספיקו טמא אשיצא לחוץ א"א להולמו אלא לפי שיטת רש"י ותו לא מידי עכ"ל תמיה בעיני שהתוס' יסתרו דבריהם בפ"ה הסוגיא בשני דבורים הסמוכים זה לזה ולא ידעתי מעיקרא מאי קשיא ליה להמהרש"א ז"ל דנלע"ד דאף התוס' בדבור זה ס"ל כפירש"י ואפ"ה החיה שנגעה בו טמאה ואליבא דרבא דהלכתא כוותיה נגד אביי דס"ל דא"מ בית הסתרים הוא דמקשו הכי דגרסינן במס' חולין דף ע"א ע"א אמר רבה כשם שטומאה בלועה אינה מטמאה כך טהרה בלועה אינה מטמאה וכו' ואמרינן התם ע"ב אמר רבא תרווייהו תנינהו כו' ומשני כי קאמר רבא כגון שבלע ב' טבעות א' טמאה וא' טהורה דלא מטמא מטמאה לטהורה והא עובר וחיה דכשתי טבעות דמיא וקא מטמא לה עובר לחיה ומשני דגזרו בה טומאה מדרבנן כדר"א גזרה שמא יוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור ע"כ ופירש"י כי קאמר רבא וכו' דאי ממתני' דקתני וכו' ה"א לאו משום בליעה היא אלא משום דמגע בית הסתרים לאו מגע הוא לענין טומאה וכו' אבל טבעת בטבעת לאו בית הסתרים שייך למימר בהו אע"פ שנטמנו באדם הרי הן כמונחים בתיבה ונטמאו אשמעינן רבה דטעמא דמתני' משום בלוע היא ואפ"ה חברתה לא מטמא עכ"ל הרי מבואר דלא שייך בית הסתרים אלא באדם שאין מקבל טומאה אם נגע בו טומאה בבית הסתרים שלו או להיפך שאם האדם טמא ונגע בבית הסתרים שלו לטהרות אין הטהרות מקבלין טומאה מן הבית סתרים של אדם אבל שני הטבעות המונחים בבית הסתרים של אדם וא' טמא וא' טהור מטמא הטמא לטהור דלא שייך כאן בית הסתרים דכמאן דמנחי בתיבה דמי וא"כ עוברת וחיה דכשתי טבעות דמיא מטמא זה לזה לכן הקשו תוס' שפיר אליבא דרבא דמאי אריא ראשו דאפ"ה הוציא ידו נמי דאף דמסיק התם

דרבה אמר אפי' בשתי טבעות היינו דווקא בטומאה בלועה וכמ"ש התוס' שם דרבה
יליף מקרא וגזה"כ הוא אבל בבית הסתרים לא אשכחן דממעט ליה קרא כיון דלא שייך
בית הסתרים בשני טבעות מה"ת למעוטי דבקרא לא אשכחן אלא בבלועה כנלע"ד פשוט
ומהרא"ה נדחק בזה ולפענ"ד נראה כמ"ש ולפ"ז מדויק מ"ש התוס' כאן דהא תו לאו
טומאה בלועה היא ור"ל דאף שהוא בבית הסתרים מ"מ כיון דלאו בלועה היא נטמאה
החיה בנגיעה ומעתה אין כאן שום סתירה בתוס' אלא ס"ל כפירש"י דאף שהוציא ראשו
חוץ לפרוזדור מ"מ עדיין ראשו בביה"ח וכן פירש"י במס' שבת דף פ"ו ע"ב אשה אית
לה פרוזדור כותלי בית הרחם בולט מן השינים ולחוץ ובית הרחם הוי מן השינים ולפנים
עכ"ל נראה מדבריו שעד אותו בליטה שהוא מן השינים ולחוץ הוא הפרוזדור אבל
בבהמה אין שום בליטה אלא ביה"ח לפני הרחם: עוד כתב מהרא"ה מדכ' הרמב"ם
וצואר הרחם כולו והוא המקום הארוך שמתקבץ ראשו בשעת העיבור כדי שלא יפול
הולד ונפתח הרבה בשעת לידה קוראין אותו פרוזדור מבואר דלא נקרא פרוזדור אלא
צואר הרחם וא"ל דכל מה שהוא מן החדר ולחוץ נקרא צואר הרחם והוא על כל משך
ביה"ח ז"א דהא כתב גבי בדיקת שפופרת שדוחקת את המוך עד שיגיע לצואר הרחם
ואם נמצא דם על ראש המוך וכו' מבואר דצואר הוא סמוך לפתחו של חדר דאי ס"ד
דצואר הרחם הוא בכל משך אותו מקום אם כן מה זה שכתב שדוחקת את המוך עד
שיגיע לצואר הרחם הא מיד כשתכניס היא בצואר הרחם א"ו כדאמרן עכ"ד ונכון הוא
אלא שדברי התוספות בר"פ בהמה המקשה ובר"פ יש בכור נראה כמתנגדים לפירש"י
וכמ"ש מהרש"א שהבאתי לעיל מיהו מהרא"ה כתב דהתוספות דהתם לא נחתי לברר
מקום הפרוזדור ביחוד רק שבאו להבדיל בין פרוזדור דפ' בהמה המקשה ודפ' י"ב דהוי
עובי יריכים ובין פרוזדור בפ' י"ד דהוי בתוך גופה של אשה ולתפוס לישנא קלילא נקטי
לישנא דביה"ח שהוא שם כולל לכל מה שהוא מן השינים ולחוץ ואה"נ דפרוזדור הוי
לפנים מביה"ח והוא אמצעי בין החדר וביה"ח עכ"ד והיינו לתירוץ קמא של תוס' אבל
לפי תירוץ ב' של תוספות ע"כ הפרוזדור נכנס לתוך ביה"ח וכמש"ל ניחא טפי דמ"ש
התוספות דפרוזדור דהתם הוא ביה"ח אין ר"ל כל ביה"ח אלא חלק מביה"ח ועיקר
כוונתם לא באו אלא לומר דהתם מיירי תוך גופה של אשה גם י"ל דמ"ש התוספות שם
דפרוזדור דהתם הוא ביה"ח אינו אלא שם מושאל וקרי לפרוזדור בשם ביה"ח לפי
שהוא כביה"ח לחדר וכיון דלא נחתי התם לפרש איזה נקרא ביה"ח כ"א לחלק בין האי
דהכא לדהתם ואף שזה דוחק לפרש כן מ"מ מוטב לסבול הדוחק קצת כדי להשוות
דבריהם דהתם עם ההיא דפ' י"ד שהסכימו לפירוש רש"י וגם דפשטא דסוגיא מוכח
כפירש"י דאל"כ למה מייתי ראיה מדר"א ומדרבא דהוציא ראשו הוי כילוד ולא הביאו
מכמה משניות דהוצאת הראש הוי כילוד גם הטור והש"ע לא כתבו דין זה רק כאן למה
לא כתבו גם כן בהלכות נחלות כמ"ש כאן דיציאת חוץ לפרוזדור הוי כילוד כדברי
מהרא"ה ומ"ש בזה בעל פמ"א לא מחזור יע"ש אך מה שנוגע לגוף הדין בענין למול
אותו בשבת אין בידי הכרע אחר שחלקו עליו חכמי דורו ידעתי בנפשי שאין אני כדאי
להכריע מה גם שאין מקומו של דין זה כאן בהלכות אלו ואני לא באתי רק מה שנוגע
בהלכות אלו מ"מ אחר שבא לידי דין זה אגב גררא אמרתי לכתוב הנראה לע"ד בקצרה:
הש"ך בסימן רס"ו ס"ק ט' כתב וז"ל כתב בסמ"ק סימן קנ"ז וצריך לדקדק באשה מקשה

אם הוציא ראשו חוץ לפרוודור בע"ש אין מלין אותו בשבת כ"א בע"ש וצריך לשאול לנשים ואם אינן יודעות יש לילך אחר המנהג ע"כ וכ"כ הכל בו סימן ע"ג עכ"ל ודבריו אלו סתומים מאד והחכמים השלמים בס' הנז' כ"א כתב פירוש לדברים אלו כפי רוחב בינתו דמה זה שכתב שיש לילך אחר המנהג ובס' הכל בו כתב במקום שיש לילך אחר המנהג כתב שיש להלך אחר חזקה והגאון מוהר"י הלוי כתב דפירוש יש להלך אחר החזקה דאמרינן השתא הוא דהוציא ראשו ולא מע"ש דהא מעיקר' היתה בחזקת שלא ילדה ולזה נתכוין הש"ך שכ' במקום חזקה מנהג שלא תטעה לפרש דהולכין בתר חזקה שכל המקשה הוציא ראשו חוץ לפרוודור שזה גרם הקישוי לפי שהולד במקום צר לזה כתב שיש לילך אחר המנהג דהמנהג הוא דכל אשה היולדת בשבת מלין לתינוק ביום השבת ואע"פ שהיה מתקשה מבע"י ומהרא"ה חולק ע"ז ופירש לדעת הסמ"ק להחמיר דמשנתקשה כבר הוציא ראשו חוץ לפרוודור וחזקה דמשעה שנתקשה הוציא ראשו חוץ לפרוודור כי זה גרם לה הקישוי דאין לפרש כמ"ש מוהרי"ה דמוקמינן לה בחזקת שלא הוציא ראשו עד עתה כיון דאשה זו עומדת ללדת עתה כי מלאו ימיה אין כאן שום חזקה כדאמרינן בשילהי מס' קדושין דביומי דמישלם שית אין חזקה לא לנערות ולא לבוגרות עכ"ד מיהו אחר שהעידו החכמים הנ"ל שכן נהגו אם נולד בליל שבת שמלין אותו לשמנה בשבת ולא חיישינן לשמא הוציא ראשו מבע"י אין לערער אחר המנהג והנח לישראל אם אין נביאים וכו' ועכ"פ באשה מקשה לילד בע"ש יש לשאול לנשים כמ"ש הש"ך בשם הסמ"ק וכל בו אם שהוציא ראשו חוץ לפרוודור מבע"י ואם אומרים שאין יודעים יש לו ב' צדדים להחמיר ולהקל אם אומרינן דיודעין דהוציא ראשו וא"י אותו רגע דהוציא ראשו אם היה בין השמשות או בלילה יש לדין להחמיר וכמ"ש מהרא"ה בשם מוהרמב"ח אבל אם אומרים שא"י אם היה כ"כ זמן ועיכוב בין יציאת הראש לשאר הגוף וספק להם אם היה זמן מפסיק בין יציאת הראש להגוף ושמא בתר רישא גופא גרירא מיד ולא היה זמן ושהות מפסיק בין יציאת הראש ויציאת שאר הגוף אחריו או לאו בזה יש לילך אחר המנהג ולמול אותו בשבת כיון דעיקר הלידה היה בשבת גם אם אומרים שהיה ראש הולד עומד בפנינו על פתח כותלי בית הרחם לאויר העולם מבע"י בהא נמי אחר שכבר נהגו למול אותו בשבת ויש להם לסמוך על החכמים השלמים החולקים על מהרא"ה דסוברים דאף לענין טומאת לידה בעינן הוציא ראשו לאויר העולם דווקא וה"ה לענין מילה אין לסתור המנהג אף דמיסתבר דברי מהרא"ה כפשט הלכה ר"פ י"ד כמש"ל ע"ש וכ"נ מן הטור סס"י זה מ"מ קשה לסתור המנהג אף דמיסתבר לפסוק נגד המנהג וכמ"ש מוהרי"ק הביאו ב"י סי' זה דכ"מ שיש לישב המנהג יש לילך אחריו ואחרי כתבי זה ראיתי בדברי רש"י במס' ב"ב דכ"ד ע"א שכתב וז"ל נמצא בפרוודור נמצא דם לאשה בין כותלי רחם מבחוץ הקרוי ביה"ח עכ"ל מלשוננו זה לכאורה משמע שהפרוודור שוטף ועובר כל ביה"ח עד הפתח היוצא לאויר העולם וזה דלא כהרא"ה דס"ל דלרש"י אין הפרוודור נמשך והולך כל ביה"ח כ"א מקצתו של ביה"ח ויש לדחות דמ"ש רש"י נמצא דם לאשה בכותלי רחם מבחוץ כוונתו שלא תטעה לפרש שנמצא בפרוודור בחלק שהוא למעלה מבין השינים וכמש"ל שחלק מן הפרוודור הוא למעלה מבין השינים וקצתו חוץ מביה"ח לזה פירש דמה שאמרו נמצא בפרוודור ר"ל בחלק שהוא בביה"ח דהיינו למטה מבין השינים ולא ניחא ליה לפרש כפשטיה

דכ"מ שנמצא בפרוזדור למעלה מן הלול טמא דקשיא ליה קו' תוספות דהא למעלה מבין השינים אינו מטמא בפנים כבחוז ותירצו תוספות דמיירי כשהוציא אחר כך לחוץ לרש"י לא ניחא ליה לפרש כך לכך מפ' דמיירי בחלק שהוא בביה"ח אבל לעולם דרש"י ס"ל דאין הפרוזדור במשך כל ביה"ח וכדמשמע מפירושו בפ' י"ד וכדס"ל להרמב"ם ז"ל וכמש"ל וכן מבואר ממ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ר"פ י"ד וז"ל שם וביה"ח כינוי מן המקום אשר הוא יוצא מצואר הרחם והוא המקום אשר יכנס בו האמה בעת המשגל וכו' והוא אמרם בגדר ביה"ח מקום שהשמש דש עכ"ל מדכ' אשר הוא יוצא מצואר הרחם מכלל דאין צואר הרחם שוטף כל ביה"ח ומה שהוא יוצא מצואר הרחם הוא הנקרא ביה"ח וצואר רחם עצמו פרוזדור מיקרי ואף שהוכחנו דגם מקצת צואר הרחם עובר למטה מבין השינים שהוא ביה"ח מ"מ נכלל בכלל ביה"ח בשם הכללי אע"פ שהשם הפרטי שלו הוא פרוזדור וז"ש הרמב"ם כינוי מן המקום וכו' ולא כתב כינוי מקום וכו' אלא ר"ל דאף צואר הרחם מה שהוא חוץ מבין השינים מכונה בשם ביה"ח כמו המקום שהוא חוץ לצואר הרחם שהשם פרטי שלו הוא ביה"ח אף לחלק צואר הרחם שמחוץ לבין השינים ע"ד הכינוי נקרא נמי ביה"ח: ומה שהק' בס' פמ"א על מהרא"ה שכתב דאף לענין בכור לנחלה ולשאר מילי לא חשיב ילוד עד שהוציא ראשו לאויר העולם מ"מ לענין טומאת לידה הוי ילוד מכי הוציא ראשו לביה"ח משום דאיתקש לנדה דכתיב כימי נדת דותה תטמא וע"ז השיב בס' הנ"ל דהך היקשא איצטריך להא דדרשינן דף ל"ז ע"ב מה ימי נדתה אין ראוין לזיבה ואין ספירת שבעה עולה מהן וכו' עכ"ד מלבד דקיי"ל אין היקש למחצה וי"ל דהא נמי ילפינן מיניה בלא"ה נמי לק"מ דאדרבה י"ל מהא סייעתא למהרא"ה דהא רבא מוקי ליה התם בריי' זו כר"א אבל לרבנן דפליגי אר"א ליכא למילף הך היקשא להא מלתא ע"ש ולרבנן י"ל דהך היקשא איצטריך לאגמורי לענין טומאת לידה דהוי ילוד מכי הוציא ראשו לביה"ח כמו בנדה מיהו בלא"ה איצטריך להאי היקשא דגמרינן מיניה דטבילת יולדת בלילה כפירש"י ביומא ד": אלא מה שיש להקשות אדברי מהרא"ה ז"ל דבמתני' ר"פ יש בכור תני וחשיב מה שאינו בכור לכהן והוי בכור לנחלה וחשיב בן ח' שהוציא ראשו חי ובן ט' שהוציא ראשו מת דאינו בכור לכהן והוי בכור לנחלה ואי ס"ד דלענין טומאת לידה הוי ילוד מכי הוציא ראשו חוץ לפרוזדור וה"ה לענין בכור לכהן דהוי לידה שאין הבא אחריו בכור לכהן דאין טעם לחלק ביניהם וכמ"ש הרמב"ם פט"ו דהלכות בכורים דכל מה שהוא ולד לענין טומאת לידה ה"ה לענין בכור לכהן הוי ולד וכן מסתמא ה"ה מה שנקרא לידה לטומאה ה"ה לענין בכור לכהן וה"ל למתני' למתני' נמי בן ט' שהוציא ראשו חוץ לפרוזדור ועדיין ראשו בפנים בביה"ח שהבא אחריו אינו בכור לכהן והוא בכור לנחלה דלענין נחלה יכיר בעיניו כמ"ש מהרא"ה שם וצ"ע: ובאשר שראיתי בשו"ת פמ"א שכתב שם לתרץ קו' מוהרמ"ל במסכת ב"ק דף י"א שפירש דשליא שיצאה מקצתו אסורה באכילה דחיישינן לשמא יצא באותו מקצת ראשו או רובו שהוא סותר לסוגיא דר"פ בה"מ דאם כן לא מקשה הש"ס התם מידי יע"ש אמרתי להעלות ג"כ דבר נאות ומתקבל בשם בני המנוח החריף מוהר"מ זלה"ה כי לת' בעל המחבר הנ"ל וכ"כ בס' כו"פ בי"ד סימן י"ד שניהם לדבר אחד נתכוונו דרש"י הוכרח לפרש כן אליבא דר"א דהוא התם מרא דשמעתיה דשליא שיצאה מקצתה ביום הראשון וכו' ועלה מוטיב האי

תיובתא מאי קמ"ל דאין מקצת כו' ולדידיה ע"כ צריך רש"י לפרש דחשש שליא שיצאה מקצתה דאסורה באכילה משום שמא יצא רובו באותו מקצת דאי משום חששא דנפק ראשו הא איהו ס"ל במסכת נדה דכ"ט דבמחותך אין הראש כרובו ורש"י ס"ל דמחוי שבתוך השליא נידון כנחתך כמ"ש בהדיא בב"ק ד"ה דאין מקצת שליא וכו' מש"ה איצטריך לפרש אליבא דר"א דמש"ה אסור באכילה משום דחיישינן שמא יצא רובו באותו המקצת אבל בחולין אזלא הסוגיא אליבא דהלכתא דקיימא לן כר"י דאפילו במחותך הראש כרובו ומה"ט אין אנו מוכרחים לפרש דמשום הכי אסור באכילה משום חששא דיצא רובו אלא משום חששא דראשו ע"כ תוכן דבריהם ועדיין לא העלו ארוכה לקו' מוהר"מ ז"ל דמ"מ מנ"ל להק' בר"פ בה"מ מאי קמ"ל וכו' הא איכא למימר דלאו משום חששא דיציאת הראש הוא דאסור באכילה אלא משום דלמא נפק רובא כמו דס"ל לר"א אבל בני זלה"ה אמר בטוב טעם ודעת ליישב הקו' הנ"ל עפ"י מה דאיתא במכילתין דף י"ח אר"י בג' מקומות הלכו בו חכמים אחר הרוב ועשאום כודאי שליא דתנן וכו' פירש"י דרוב שליא אינן בלא ולד והק' בתוס' דלפ"ז למה אמרו שליא שיצאה מקצתה אסורה ואי מיעוט שליא בלא ולד ה"ל למשרי משום דסמוך מיעוטא דאין בהם ולד כלל לפלגא שלא יצא רוב הולד והוי רובא להיתרא וכתבו דיש לפרש לפירוש הקונטרס דהתם מיירי בשליא שיצאה ונמצא ולד תוך השליא ע"ש ודבריהם תמוהים דא"כ למה אמר המתניתין הטעם סימן ולד באשה וכו' וביותר ק' לגירסתם דגרסי כסימן ולד וכו' דמוכח שהוא טעם תיפוק ליה דנמצא אחר כך בתוכו ולד ול"ל סימן דקאמר וצריך לדחוק לדבריהם דה"ק דאף במקצת שיצא הוא סימן שיש ולד בתוך אותו המקצת וכ"כ בס' פר"ח בי"ד סימן ק"י בדיני ס"ס ודוחק מיהו מפירש"י שם אסורה כולה מבואר דס"ל דמתניתין מיירי אע"פ שאינו ניכר בתוכו מיחוי ולד וכ"מ הסוגיא דשילהי פ' בה"מ דלא מיירי בניכר שיש בו ולד דא"כ לא מצאנו ידו ורגליו במה דפליגי ר"א ור"י התם לכן נראה לתרץ קו' התוס' לשיטת רש"י ז"ל עפ"י מה שכתב בפר"ח בדיני ס"ס שהק' לדעת הרמב"ם ז"ל דס"ל דכל ספיקא רחמנא שריא והא דספקא דאורייתא לחומרא אינו אלא מדרבנן אם כן מאי הק' הש"ס בשילהי פ' בה"מ מכדי אין שליא בלא ולד ל"ל קרא דשליא שיצאה אסורה ופירש רש"י דפשיטא שאסורה דשמא יצא הולד והרי הוא כילוד ואי אמרינן כל ספקא להחמיר אינן רק מדרבנן אם כן צריך קרא דתאסור מדאורייתא ותירץ דכיון דיצא מקצת שליא הוי תרי צדדים לאיסור חדא דשמא יצא רובו של ולד באותו מקצת ואת"ל דלא יצא הרוב שמא יצא הראש דהוי נמי כילוד וחד צד להיתר שיצא מעוטו ולא ראשו וכיון דאיכא תרי צדדים לאיסור וחד צד להיתר הוי רובא לאיסור ובכה"ג אף מן התורה אסורה ולא אמרינן ספקא רחמנא שריא אלא בספק השקול משא"כ דאיכא רובא לאיסורא מש"ה פריך הש"ס דל"ל קרא לאיסור בלא קרא ידעינן דאסור מס"ח לפ"ז ל"ק קו' תוספות על רש"י דליכא למימר סמוך מעוטא דאין בו ולד לפלגא שלא יצא הראש או הרוב דז"א דהכא אלו יש בו ולד לאו פלגא לאיסור הוא, אלא רובא לאיסור הוא ואם כן ליכא הכא אלא תרי מיעוטי חדא דשמא אין ולד בשליא וחדא דשמא לא יצא הראש או הרוב ותרי מיעוטי לא מהני נגד חד רובא וכיון שכן אין אנו צריכין לדחוקו של פר"ח שהק' דמנ"ל להוכיח ממתניתין דאין מקצת השליא בל"ו דלמא לעולם דיש מקצת שליא בל"ו וכ"ת אם כן לישתרי מטעם ס"ס ז"א

דאין הספיקות שקולים דהא אי נימא דיש במקצת שיצא וולד תו אין לומר דלמא לא יצא רובו אוראשו דהא אי נימא שיצא עמו מקצת הולד הוי רובא לאיסורא דמסתמא יצא ראשו או רובו כמש"ל וע"ש שמדחיק עצמו בישובו אמנם לדברינו רווחא שמעתתא ולק"מ דאין מקצת שליא בל"ו דאי ס"ד שיש מקצת שליא בל"ו אם כן יש לנו ספק א' השקול אי יצא שום וולד באותו מקצת שיצא או לאו וכיון דיש מיעוט שליא שאין בו וולד כפירש"י סמוך הך מעוטא לפלגא שלא יצא באותו מקצת שום וולד וא"כ הוי רובא להתירא א"ו דאין מקצת שליא בל"ו: גם י"ל בקיצור דאי ס"ד דיש מקצת שליא בל"ו אם כן יש כאן ספק אם יצא באותו מקצת שום מהולד או לאו ואף אם יצא הא איכא מעוטא דלא יצא רק מעוט מן הולד וסמוך הך מיעוט לפלגא שלא יצא כלל והוי רובא להתירא ודוק: אך כ"ז אנו צריכין לומר כי היכי דיהיה מוכח ממתני' דאין מקצת שליא בל"ו אבל מן ר"א עצמו וודאי דמוכח דס"ל דאין מקצת שליא בל"ו ול"ק כלל קו' פר"ח דלדידיה ליכא למימר דס"ל דיש מקצת שליא בל"ו ואפ"ה ס"ל דחוששין לשמא יצא ביום הראשון דלא הוי ס"ס משום דאם יצא מן הולד בתוך אותו מקצת דאיכא רוב צדדים לאסור דשמא יצא רובו ואת"ל דלא יצא רובו שמא יצא ראשו דז"א דהא ר"א ס"ל דאין הראש פוטר בנפלים כמש"ל ואפילו לחד לישנא דבמסכת נדה דף כ"ט דלא ס"ל לר"א הכי אלא במחותך מ"מ נראה לכאורה מדברי רש"י כאן דשליא הוי כמו מחותך ועיין בר"ן בס"פ בהמה המקשה דלא ס"ל הכי מ"מ מדברי רש"י נראה דס"ל כן וכ"כ בס"פ פמ"א דרש"י מדמה ליה למחותך הגם שאין מוכרח כ"כ מ"מ הא איכא התם חד לישנא דאף באינו מחותך ס"ל לר"א דאין הראש פוטר א"ו צ"ל לר"א דס"ל דאין מקצת שליא בל"ו ואין להקשות דא"כ הדרה קו' תוספות במסכת נדה שהקשו לפירש"י לדוכתיה דכיון דס"ל לר"א דאין הראש פוטר וע"כ הא דחוששין ביום הראשון היינו טעמא דחיישינן לשמא יצא רובו ביום הראשון הא איכא ספקא אם יצא רובו ביום הראשון או לאו וספק זה הוא ספק השקול א"כ נסמוך להך פלגא דשמא לא יצא מיעוט שליא שאין בה וולד כלל והוי רובא להתירא ולא תאסור ביום הראשון הא לק"מ מתרי טעמי חדא דאיך נתיר ביומא קמא מטעמא דנוקמי מיעוט שאין בו וולד לפלגא שלא יצא הרוב דשמא אח"כ ביום ב' כשיצא כולו יהא ניכר שיש בו וולד ואם כן למפרע עבדינן אסורא דהא הוא היה ספק דאורייתא אם יצא הרוב או לאו ואיך אפשר לכנס לבית הספק משום סמוך מעוטא שמא יתברר אחר כך שיש בו וולד ולא מבעיא להפוסקים דאין סומכין על הס"ס במקום דאפשר להתברר וכ"ש בזה שהוא ספק השקול אלא דאמרינן סמוך מעוטא לפלגא דלא מהני במקום דיתברר אח"כ דהא בס"ס איכא מ"ד דבעינן שכל הספיקות יהיו שקולים ועכ"פ לא עדיף סמוך מעוטא לפלגא מס"ס דלא אזלינן בתריה במקום דאפשר לברורי ואפילו להפוסקים דס"ל במקום ס"ס אפילו איכא לברורי א"צ בדיקה מ"מ איך נימא דשרי' ביומא קמא משום סמוך מעוטא שאין בו וולד לפלגא שלא יצא הרוב דלמא יהיה נראה לעינים ביום ב' שיש בו וולד בלא שום בדיקה ונמצא דעבד ספק איסור למפרע וכה"ג כתב הש"ך ססי' ק"י ע"ש: ועוד דבלא"ה לק"מ דכמו שחדשו לנו התוס' דס"ס הסותרים זא"ז לא עבדינן דממ"נ נעשה איסור א"כ לא עדיף בזה גם הא דנסמוך מעוטא לפלגא אם יסתור זה את זה דלא סמכין מעוטא לפלגא א"כ בנ"ד אם נטהר אותה ביום הראשון מטעם סמוך מיעוטא שאין בו וולד לפלגא שלא

יצא הרוב אח"כ ביום ט"ו נטהר אותה אם לא ראתה בו דשמא יצא ביום הראשון רובו ועכשיו הוא אחר שבועים דנקבה סמוך מיעוטא דשאין בו ולד כלל להך פלגא דשמא יצא רובו ביום הראשון ונטהר אותה לגמרי ביום ט"ו וזה הוא סותר למאי דסמכינן מעיקרא המעוטא להך פלגא דלא יצא ביום הראשון רובו מש"ה לא סמכינן המעוטא לשום פלגא וא"ל דביום ט"ו בלא"ה י"ל סמוך מעוטא לפלגא דזכרים ז"א דאם תראה ביום מ"א נשתרי לה מטעם ספק נקבה וכמ"ש התוס' ומעיקרא התרתה מטעם ספק זכר ועוד יש לצייר בע"א ודוק וא"ל דאכתי קשיא לר"א דס"ל דאין הראש פוטר בנפלים א"כ קשיא לדידיה הא דתנן שליא שיצאה מקצתה דאסורה באכילה אמאי לא נימא סמוך לפלגא שלא יצא הרוב המיעוט שליא דאין בו ולד כלל דאין לתרץ אליביה דאיכא רוב צדדים דהוי ילוד משום שמא יצא הרוב ואת"ל דלא יצא הרוב שמא יצא הראש הא לדידיה אין הראש פוטר ז"א דר"א לא אמר דאין הראש פוטר אלא באדם אבל בבהמה י"ל דס"ל דהראש פוטר כמ"ש התוס' ר"פ בה"מ ד"ה שליא אליבא דשמואל ע"ש: ולפ"ז יתורץ קושיא עצומה מה דקשה טובא אמה שפירש"י ד"ה דקא מטהרת לה מראשון וז"ל שתהא סופרת י"ד של נקבה עם יום הראשון ודמי' שתראה ביום ט"ו טהורין וכו' עכ"ל וכ"כ התוס' שם דלמא כ' ודמי' שתראה דהא אפ"ל לא תראה נמי קולא היא דהא ימי לידה טמאין אפ"ל לא ראתה בהן ולפמ"ש ניחא דאם לא תראה בהן לא היה מקשה רבא מידי דדילמא באמת ס"ל לר"א דאינה מונה אלא מראשון כיון דאיכא פלגא ופלגא אם יצא רובו ביום הראשון או לאו ואיכא נמי מיעוט שליא שאין בו ולד וסמוך להך פלגא שיצא רובו ביום הראשון והא מילתא גופא אשמעינן ר"א דמונה מיום הראשון וא"צ לחוש ליום ט"ו אם לא ראתה בה מטעם שכתבנו ואין להקשות דא"כ אמאי מטמאה ביום הראשון ומטהרת ביום ט"ו אימא איפכא דביום הראשון א"צ לחוש מטעם זה דספק שמא לא יצא רובו ביום הראשון וסמוך מיעוטא שליא דאין בו ולד כלל להך פלגא שלא יצא ביום הראשון והוי רובא להתיירא ואי משום דא"כ יסתור אם לא תראה ביום ט"ו דנתלה דנפק ביום הראשון סוף סוף מאי חזית לטמאה יום הראשון יותר מן ט"ו ז"א דביום הראשון א"א לטהר מטעם זה דשמא יהיה ניכר בתוכו ולד כמש"ל ור"א מיירי בלא ניכר בתוכו ולד דאז מטהרין ביום ט"ו בלא ראתה ועוד י"ל דמש"ה מטמאין ביום הראשון משום דס"ל לר"א א"א לפה"ק בל"ד וא"כ ביום הראשון בלא"ה היא טמאה ועיקר מילתא לא קמ"ל ר"א אלא דמונה מיום הראשון לטהרה ביום ט"ו ולקולא אמר ר"א דהא הכי ס"ל לרבא גופא בפ' התינוקת דא"א לפה"ק בל"ד לכן הוצרך רש"י לפרש שאם תראה ביום ט"ו דהשתא אין לפרש דברי ר"א דלקולא אמר ק' אמאי הא ספקא הוא דשמא לא יצא רובו עד יום שני ואין לומר סמוך מיעוטא דאין בו ולד כלל להך פלגא דשמא נפיק ביום הראשון דזה לא שייך אם ראתה בט"ו דכיון שאין ולד כלל ליכא כאן דם טוהר ודם טמא הוא ואין להקשות אכתי איך אמר רבא לחוש חוששת וכו' מימני לא מנה וכו' אמאי לא תמנה לקולא מראשון הא איכא רובא דיצא ביום הראשון לסברת הפר"ח וא"ל דרבא נמי אית ליה דאין הראש פוטר בנפלים דזו דוחק דרבא יסבור דלא כהלכתא גם א"ל דלדבריו דר"א אמר דזו ג"כ דוחק נראה דלק"מ הא פסק הרמב"ם וכ"פ בטור וש"ע סי' ש"ה דהא דראש פוטר בכך שמונה דוקא ביצא ראשו חי אבל לא בראשו מת ולדעתם צ"ל דדוקא באדם הוא דאינו פוטר אבל בבהמה אין חילוק דאל"כ

קשיא מהא דר"פ בה"מ דאמרינן התם דראש פוטר אפי' בשליא דמסתמא לאו בן ט' הוא ועכ"פ מידי ספקא לא נפיק ואיכא ספקא טובא ועיין א"ו דיש חילוק בין אדם לבהמה לפ"ז אף לרבא ניחא ודוק מיהו בלא"ה צ"ל דלדבריו דר"א קאמר דהא איהו ס"ל א"א לפה"ק בל"ד וא"כ מאי חוששת מראשון דקאמר הא בלא"ה טמאה מראשון עמש"ל דיש לדחות: ומעתה יתורץ קושית מוהרמ"ל דוודאי כאן במס' ב"ק ניחא ליה לרש"י לפרש דחששא הוא לשמא יצא רובו כיון דבלא"ה לר"א צריך לפרש כן דהא ר"א ס"ל באדם אין הראש פוטר בנפלים מש"ה מפרש רש"י לכולה שמעתין בטעם זה ובאמת בבהמה איכא עוד טעם דחיישינן לשמא יצא ראשו דבבהמה אף ר"א מודה וכמש"נ אלא דהכא בשמעתין לא נחית להכי וסגי בהאי טעמא לחוד דשמא יצא רובו אבל בפ' בה"מ מוכיח הש"ס שפיר דע"כ הראש פוטר בבהמה דאלת"ה אלא משום דלא נפיק רובא לחודא הוא דחיישינן לה א"כ קשה קושית התוס' דנימא סמוך מעוטא דיש שליא בל"ו להך פלגא דלא נפיק רובא ואמאי אסורה א"ו דאיכא עוד חששא דלמא נפק ראשו והוי רובא לאסורא וכסברת הפר"ח וכמש"ל ונכון הוא: ועפ"ז נראה לתרץ קושית התוס' על רש"י במה שכתב דגזרו מקצתה אטו כולה דגזרינן מקצתה אטו היכא דנפק כולה ויחזור לפני' דאיך אפשר לטעות שהרי גם ביציאת מקצתה היוצא אסור מדאורייתא ותחלה נעמוד על כוונת רש"י ז"ל במה שפ"י וז"ל אלא ה"ק אסורה באכילה גזרה אטו דנפקא כולה ואתו למימר אין כאן ולד ואם חזרה לפני' תשתרי בשחיטת האם ואכלו נבלה דההיא ודאי סימן ולד באשה וכו' עכ"ל מבוואר מלשונו זה דאי לאו דהוי סימן ולד אם יצאה כל השליא וחזרה לפני' דהוי שריא וצ"ל לדעתו דאע"ג דקיי"ל דאבר שיצא וחזר לפני' דאסורה דהא מ"ד דפליג אהא בפ' בה"מ אתותב ודוחק לומר דסתמא דגמ' מוקי ליה לר"א דלא כהלכתא אלא נראה דס"ל לרש"י כיון דקיי"ל דשליא אינה מטמאה טומאת אוכלין ולא טומאת נבלה חישב עליה מטמאה טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבלה כדאי' במשנה ס"פ בה"מ ופירש"י דמש"ה לא מטמא טומאת נבלה דלאו בשר היא אלא כשאר אוכל בעלמא ע"ש ולית ביה משום לאו דבשר בשדה טרפה דדרשינן מיניה כיון שיצא חוץ למחיצתו וכו' דהא שליא לאו בשר היא אלא שאם לא חזר לפני' אסורה משום אמ"ה דהא אפי' חלב וביצים אי לאו דאית לן קרא דשרי הוי אסרינן להו משום אבר מן החי דההוא איסורא לאו בבשר תלי אלא כל היוצא מן החי אסור אף דלאו בשר הוא וכ"כ בס' כו"פ סי' פ"א ולכך איצטריך קרא התם כל בבהמה תאכלו לרבות את השליא שלא תאמר דאין שחיטת האם מטהרתו ותאסור משום אמ"ה וכן פירש"י במשנה שם ועיין בס' כו"פ שם אמ' הך ילפותא ילפותא גמורה היא מדאורייתא או אינו אלא אסמכתא מדבריהם דפירשא בעלמא היא ע"ש ובפר"ח והוא מחלוקת בין הרמב"ם והראב"ד ז"ל וכ"נ לכאורה כיון שעדיין השליא מחוברת בשאר בני המעים אפשר דל"ש בי' איסור אמ"ה מה"ת מ"מ איסור מדרבנן מיהו איכא לכ"ע וס"ל לרש"י דכ"ז כשאינה חוזרת לפני' אבל כשחוזרת לפני' אפי' יצא כולה לית בה משום אמ"ה דשחיטת האם מתירתו ולית בי' משום אמ"ה ושאיני אבר שיצא דלא מהני חזרה דנלמד מקרא דובשר בשדה טרפה דומיא דטרפה שאין לו תקנה משא"כ בשליא דלאו בשר הוא ולית בה אלא איסור אמ"ה ולפ"ז יפה פירש"י מ"ד יש מקצת שליא בל"ו וה"ק מתנ"י שליא שיצאה מקצתה אסור' אפי' חזרה אותו מקצת לפני' אע"ג דל"ש בי' איסור אמ"ה דהא חזרה

ואפ"ה איכא למגזר אטו יצאה כולה וחזרה דנשתרי נמי מטעם חזרה והתם אסורה משום דיש סימן ולד כו' והוי כילוד ולא מהני חזרה וכ"ת דאותו מקצת בלא"ה אסור דהא ספק דאוריית' הוא שמא יצא עמו קצת מן הולד ולא מהני בי' חזרה ז"א דהא אי אמרינן יש מקצת שלי' בל"ו א"כ אמרינן סמוך מיעוט שליות דלית בהו ולד כלל להך פלגא דלא נפיק באותו מקצת שיצא שום ולד והוי רובא להתירא אלא דגזרו משום אטו יצאה כולה וכיון דמשום הך גזרה גזרו במקצתו תו אין לחלק בין מה שבפנים למקצתו שבחוץ והכל אסורה ואין להקשות לדברינו אלא דא"כ קשי' התם מה מקשה הש"ס הא נמי תנינא שלי' וכו' דלמא התם משום דגזרינן מקצתה וכו' כקו' התוס' ותי' תוס' שתירצו דאם איתא דביציאת הראש לא הוי לידה לא הי' ראוי לגזור כיון דבמקצתה א"א לבא בשום פעם לידי חשיבות לידה ליתא לפי דברינו דלמא לעולם דיציאת הראש לא הוי לידה אלא דביציאת רובה הוי לידה וא"כ אפשר לבא לידי חשיבות ביציאת מקצתו ע"י רוב הולד לק"מ דלפי מ"ש בכוונות רש"י דאי לאו דגזר מקצתה אטו כולה הוי אף המקצת שיצא שרי דסמכינן מעוט שליות דלית בהו ולד לפלגא דלא נפיק מן הולד באותו מקצת וכ"ז אי אמרינן יש מקצת שלי' בל"ו אבל אי אין מקצת שלי' בל"ו ליכא למימר טעמא דמתני' דגזרינן מקצתה אטו כולה הא חזי' להו דאותו מקצת אסרי רבנן דאותו מקצת וודאי דאסור מה"ת אף אם לא נפיק בי' רק מקצת מן הולד לפ"ז י"ל דסוגי' בפ' בה"מ אזלא למסקנא דאין מקצת שלי' בל"ו מעתה א"א לפרש המשנה מטעם גזרה וא"ל דאיצטרך לאשמעינן הכא דראש פוטר דאי מהתם ה"א יש מקצת שלי' בל"ו דאי דמש"ה אשמעינן הכא דראש הוי כילוד כדי שלא נטעה לפרש מתני' דלקמן משום גזרה א"כ אף דתני הכא דראש הוי כילוד אכתי איכא למטעי ולפרש מתני' דלקמן משום גזרה דרבנן ובאמת מדאורייתא אסור' למאי דקיי"ל אין מקצת שלי' בל"ו וה"ל להתנא לאשמעינן דאסור מדאורייתא גם נ"מ לטומאת לידה דלא שייך הך גזרה א"ו להתנא מיפשט פשיטא ליה שלא יטעה כן שום אדם דיש מקצת שלי' בל"ו אלא ר"א שהוא אמורא הוצרך לאשמעי' כדי שלא נטעה כן ועיין בת"ח מה שכ' שם בב"ק דלמה לא ניחא לרש"י לפרש גזרה מקצתו אטו רובא כפי' התוס' יע"ש ועוד האריך בני ז"ל בזה בדברים ישרים בסוגי' דחולין שם בהא דאבעי' את"ל אין לידה לאברים ובאשר שאין זה נוגע להלכות אלו קצרותי כי אין כאן מקומו רק אעתיק מה שמצאתי לו בענין זה: שהקשה אמ"ש תוס' במכילתין דף כ"ה ע"ב ד"ה המפלת סנדל או שלי' וכו' וז"ל וא"ת בשלי' לתני נמי ולנדה דאימר הרחיקה לידתה וכבר כלו ימי וכו' ועוד י"ל דאי הוי תני ולנדה ה"א מביאה קרבן ואינו נאכל וכו' עכ"ל מבואר דס"ל לתי' זה דבשליא לא יהבינן לה ימי טוהר והוא נגד סוגי' הנ"ל מדאמר לחוש חוששת מראשון פשיטא דהא אף מקודם לראשון היא טמאה מחשש הרחקת לידה גם למה דפירש"י ותוס' בהא דרבא חומרא דאתי לידי קולא שאם תראה וכו' מוכח דיהבינן דם טוהר ודוחק לומר דר"א מיירי בשניכר שיש כל הולד וע"כ צ"ל דהתוס' לא כתבו כן אלא לר"ח ורובה דאית להו דחיישינן שמא הרחיקה לידתה אבל ר"א ורבא י"ל דלא ס"ל הא דר"ח ורבה ולפ"ז י"ל דמש"ה השמיט הרמב"ם להא דשמא הרחיקה לידתה ותמה המ"מ למה השמיטו די"ל שסמך אסוגי' דבכאן דס"ל השלי' דמאי ליד חתוכה דאיכא למימר נמי דנימוק ויצא וכן פירש רש"י בחולין דף ע' ואפילו הכי לא חיישינן לשמא הרחיקה לידתה עכ"ד: (כז) יוצא דופן.

בש"ע סי' ש"ה סעיף כ"ד פסק יוצא דופן והנולד אחריו כדרכו שניהם פטורים הראשון מפני שלא יצא מהרחם והשני מפני שקדמו אחר ע"כ והט"ז כ' שם וז"ל אע"ג דאותו אחר לא פטר הרחם מ"מ כיון שזה הנולד אחריו לא הוי בכור לנחלה דהא לאו ראשית אוננו הוא לא הוי נמי בכור לכהן דבכור לדבר א' דהיינו לרחם ולא לולדות לא הוי בכור הכי אמרינן בפ' יש בכור דף מ"ז עכ"ל מדבריו אלו משמע דאם היוצא דופן היה נפל הוי היוצא דרך רחם בכור לכהן דהא השת' היוצא דרך הרחם הוי נמי בכור לנחלה דהוא ראשית אוננו לפי שהראשון לא ה' לבו דוה והא ליתא דאפי' שהיוצא דופן היה נפל אפ"ה היוצא דרך רחם לאו בכור לכהן הוא כיון דלאו בכור לולדות הוא הוי בכור רק לדבר א' ולא מיקרי בכור וראיה דאף בבהמה אמרינן כן שם בדף י"ט דאם יצא א' דרך דופן והשני דרך רחם בתרווייהו לא קדיש בבכורה משום דבכור לד"א לא הוי בכור והתם ליכא לפרש אלא משום בכור לולדו' וכן הוכחתי בחדושי בדברי המהרש"א במ"ש במכילתין דף כ"ו ע"א: כתב הטור סס"י זה דמשיצא אבר א' טמאה לידה וכו' בב"י מחלוקת הראשונים די"א דווקא הוציא יד הוי לידה ולא בשאר אברים וי"א דל"ש יד או שאר אברים לעולם הוי לידה וכדעת הטור וכו' ע"ז וז"ל וכן נראה מדברי הירושלמי דגרסינן בפ' כה"י אמר ר"י ג' הן שהן כספק ועשו אותן כוודאי ואלו הן המפלת יד חתוכה ורגל חתוכה ושליא ודם הנמצא בפרוזדור עכ"ל ולא ידעתי מה ענין דברי הירושלמי לדין זה כלל דהתם לאו משום דהיז והרגל לבד אנו מטמאין אלא כיון שהפילה יד ורגל חתוכה הא חזינן דשאר הגוף כבר יצא ממנה והפילה אברים אברים והכא מיירי בולד שלם אלא שהוציא יד או אבר אחר אפי' החזירו אי מקרי לידה משום הך אבר שיצא אף שאין הולד יוצא כ"א אחר כמה ימים וגם ק' למה הביא זה מן הירושלמי הלא הוא תלמוד ערוך גם בתלמודא דידן דף י"ח ע"א אח"ז ראיתי שהרגיש בזה מהרש"ק: תו כתב בב"י ד"ה הוציא ידו או רגלו והחזירו וכו' וז"ל וכבר נתבאר בסמוך ודברי רבינו כפולים עכ"ל וכתב ע"ז הב"ח וז"ל ואע"ג דרבינו כבר כתב בסמוך דמשיצא אבר אחד טמאה לידה התם מיירי במחותך וקאמר דנחתך ממנו אבר אחד ויצא לחוץ אמו טמאה לידה אבל כאן מדבר בשלם והוציא ידו והחזירה וקמ"ל דאפ"ה טמאה לידה והיכא דנחתך אבר אחד ויצא לחוץ דנלמד לעיל במכ"ש מהוציא ידו והחזירה וקאמר הכא רב הונא דטמאה לידה והב"י כתב ודברי רבינו כפולים ולמאי דפרישי' אינן כפולים אלא לא זו אף זו קאמר עכ"ל ולא ידעתי מאי קאמר דמאי כ"ש הוא ואדרבה במחותך הוי רבותא טפי מולד שלם וכדאיתא בסוגיא ומכ"ש לדעתו דס"ל דאף הטור ס"ל לחלק לענין הוצאת הראש בין שלם למחותך וכמש"ל בשמו ואולי עיקר כוונתו דהכא אשמעינן רבותא אפילו בהחזירה הוי כילוד דלא שמעינן הא מדלעיל גם זה ליתא דדעת הרב ב"י ז"ל דזה לאו רבותא היא וכמ"ש התוס' בפ' בה"מ ד"ה סיפא מאי קמ"ל וכו' וז"ל וא"ת ודלמא הוצרך לאשמעינן דאע"ג דהחזירו הוי כילוד דמההיא דבכורות לא שמעינן אלא בלא החזירו וי"ל דפשיטא ליה דכיון דבלא חזרה הוי לידה כי החזירו נמי לאו כלום הוא ומיהו אי לאו דבכורות לא הוי ק' ליה אמאי איצטריך ליה למיתני החזירו כיון דאיצטריך לאשמעינן דיציאת הראש הוי לידה אשמעינן נמי אגב אורחיה דחזרה לאו כלום הוא אבל כולה בבא לית לה למיתני משום האי חידוש פורתא עכ"ל וזה כוונת הב"י דמשום האי חידוש פורתא לא היה צריך הטור להכפיל בדברים

דבשלמא ר"ה כיון דאשמעינן דיד הוי לידה אשמעינן אגב אורחא האי חידוש פורתא דחזרה לא מהני אבל הטור שכבר כתב דאבר אחד הוי לידה לא היה לו להכפיל הדברים משום האי חידוש פורתא כנ"ל כוונת הב"י מיהו דאין לדמות דברי הפוסק לדברי התנא: כתב בספר כו"פ דאף דלא יהבינן ימי טוהר בהוציא אבר אחד אלא מעת שיצא רוב הגוף או הראש מ"מ לחומרא מנינן ימי טוהר מראשון לענין זה דשלמי לה ימי טוהר מעת שהוציא אבר אחד עכ"ל ולענ"ד אין זה מוכרח די"ל דאף שאמרו חז"ל הוצאת אבר אחד מקרי לידה מ"מ לא אמרו שתבטל בזה הלידה דאורייתא שאף שגם הוצאת אבר אחד מקרי לידה מ"מ הוצאת הרוב או הראש וודאי דלידה מיקרי ועשאו כאלו ילדה ב' ולדות דיהבינן ימי טוהר משני וטמאה גם כן מלידה ראשונה וכיון שאין נ"מ בזה לדידן אין להאריך בזה: מ"ש בב"ח כאן בשם תשו' מהרי"ו ע"ש ראבי"ה על תינוק שצווח בבטן אשה כיון שלא היתה באותה שעה מקשה לילד לא מנינן אלא משעת לידה ע"ש עיין בד"מ סימן רס"ב שהביא ג"כ לתשובה זו ע"ש: כתב בב"י דהראב"ד והרשב"א פליגי אם האידנא אנו בקיין בגוף אטום או לאו וכתב דהראב"ד בס' בעה"נ כתב וז"ל ומיהו בגוף אטום יכול לעמוד עליו שאם אין לו צורות אברים והוא ניכר שלא נחתכו ממנו אבריו אלא שכך היה שלם אין אמו טמאה לידה ואפילו הוא בן ט' אבל טומאת נדה מיהו אית לה כדאמרן עכ"ל דברים אלו ליתא בס' בעה"נ שלפנינו ואדרבה כפי הנוסחא שלפנינו מפורש שם דאף בגוף אטום אין אנו בקיאים בזה"ז ואמו טמאה לידה וצ"ל שהיה לו נ"א בדברי הראב"ד שבס' בעה"נ הך ומיהו הוא חסר בדפוס חדש שנדפס בדפוס בערלין: קצה (א) תמיד היא בנדתה עד שתטבול.

כלומר אף בימי לבונה כל חומר נדה עליה ש"ך משום דלכאורה היה נראה מדברי ר"ת ורש"י במסכת כתובות שיש להקל בימי לבונה יותר מן ימי נדותה לפי ששם דף ס"א אהא דאמר התם דביתהו דשמואל דמחלפא ליה בידא דשמאלא פירש"י בימי לבונה להכי כתב עד שתטבול כלומר אף בימי לבונה כל דין נדה יש לה כ"כ הפוסקים וכ"כ התוספות שם דאף רש"י ס"ל הכי שאין לחלק אלא אומר ר"ת שהיו רגילות לטבול אחר ז' לראיה כשפוסקת דלא אסורה השתא אלא מדרבנן אבל בזה"ז שאין רגילות לטבול עד אחר ז"נ אין חילוק בין ימי נדות לימי ליבון כדאמרינן במסכת שבת דף ס"ד בנדתה תהא וכו' וכ"ה בתו' במסכת שבת דף י"ג ע"ב וכ"ה ברא"ש מס' כתובות וכתב שם הטעם של טבילה שבסוף ז' לראייתה היה לטהרות לפי שלא החמירו חומרא דר"ז אלא לבעלה אבל לטהרות העמידו על ד"ת וצ"ל דמ"ש הרא"ש שם וז"ל שהיו רגילין לטבול אחר ז' ימי נדות כשפוסקת קודם שתשב ז"נ וכו' דלאו דווקא קודם שתשב ז"נ דלטעם זה אפילו התחילה לספור קצת ז"נ וכגון שלא ראתה רק מקצת ימים כל ששלמו לה ז' ימים אחר תחלת ראייתה היתה טובלת אלא דר"ל דאף קודם ששלמו לה ז"נ היתה טובלת דלטהרות לא חששו לחומרא דר"ז ובריב"ש סימן תכ"ה כתב עוד טעם האי דטובלת אחר ז' לתחלת ראייתה משום דס"ל דטבילה בזמנה מצוה מש"ה היתה טובלת מיד אחר ז' לראייתה דאז היא זמן טבילתה לדין תורה וכ"כ האי טעמא המרדכי פ"ק דשבת בשם ר"ת ז"ל: ובזה יש ליישב מה שהקשה מהרש"א ז"ל בתוספות במסכת כתובות שם וז"ל מדבריהם נראה שבאו לקיים פירש"י ומדברי הרא"ש אין נראה כן עכ"ל דלפ"ז לק"מ דר"ת דס"ל דטעם ב' טבילות משום דס"ל דטבילה בזמנה מצוה

ומש"ה יש לקיים פירש"י דהא דביתהו דשמואל היה בימי לבונה די"ל דאף דביתהו דשמואל נהגה בב' טבילות מטעמא דטבילה בזמנה מצוה אבל הרא"ש דס"ל דטעם דב' טבילות משום טהרות מש"ה א"א לקיים פירש"י דא"ל דגם דביתהו דשמואל נהגה כן דהא שמואל בבבל היה ושם לא היה טהרות וכמ"ש התוס' במס' נדה דס"ז והרא"ש שם וכ"כ בס' ק"נ ונכון הוא ואין זה המנהג שהביא הרמב"ם פט"ו מהלכות א"ב דשם מיירי שנהגו שלא לספור ז"נ עד ששלמו ז' ימי נדה ומטבילה לא הוזכר כלל והוא מנהג אחר וע"ז כתב הרמב"ם ז"ל שהוא מנהג טעות הביאו ב"י סימן קפ"ג ובב"ח שם נתן טעם להמנהג זה עיין בתה"ד סימן רמ"ה ובהגהות ש"ד ועיין מ"ש סימן קצ"ו וכתב הריב"ש שם בשם הרמב"ן דבדורות האחרונים בטלוהו להני ב' טבילות משום דהוי חומרא דאתי לידי קולא שיבואו בה לידי מכשול להקל באיסור דרבנן כמו שנכשל בזה אותו תלמיד שהזכירו פ"ק דשבת ע"כ: (ב) דכיון שבא עליה.

ודוקא היכא דיש היתר לאסורה וכבר בא עליה כי הכא אבל היכא דאין היתר לאסורה אע"ג דכבר בא עליה אסור להתיחד עמה דתרתיה בעינן וכדאיתא לעיל סימן קפ"ז סעיף י"ב וה"ה בזינתה תחת בעלה דאסורה עליו אסור להתיחד עמה וכדאיתא בפ"ק דמסכת סוטה דף ז' וכ"כ במ"י: (ג) ולא יושיט.

אפי' בדבר שהוא ארוך מטעם שמא יגע בבשרה וכדמפרש לקמן: (ד) וכן ע"י זריקה. ובריק"ש כתב להתיר כל שאינו דרך שחוק ואין לזוז מדברי הרמ"א ובס' כו"פ כתב גם כן שראה נוהגין זורקין כלפי מעלה ולא לנוכח אשתו כמתכוין לזרוק לידה אלא כאינו מתכוין והיא פושטת ידה ומקבלה דזו לא הוי כזריקה ול"נ אע"פ שיש להקל מעיקר הדין מ"מ אין להתיר וכל המחמיר בענינים כאלה תע"ב וכ"כ בס' מנ"י דאפי' לנפוח נוצה או עפרורית מבגדי אשתו כשהיא לובשת בה אין להקל וסחור סחור וכו': (ה) אא"כ יש שום שינוי.

הפוסקים למדו דין זה מהא דמדמי הש"ס התם בפ"ק דשבת דאסור לישן עם אשתו נדה במטה א' לשני ב"א המכירים זא"ז א' אוכל בשר וא' אוכל גבינה דאסורים לאכול על שולחן אחד אא"כ יש היכר ביניהם כדאיתא לעיל סימן פ"ח ובס' תפארת למשה הק' ע"ז דלא דמי דהתם מדמי שכיבה עם אשתו נדה במטה א' לב' ב"א האוכלים בשר וגבינה על שלחן א' משא"כ אכילתו עם אשתו נדה דאף אם יאכל עמה בקערה אחת אין איסור אלא משום הרגל דבר מנ"ל למיגזר כולי האי ולאסור לאכול בשלחן א' בלא היכר ע"ש ונעלם ממנו דברי הראב"ד ז"ל בס' בעה"נ הביאו הר"ן פ"ק דשבת שהק' כן ות' יפה וז"ל וא"ת מפני שהשוו בגמרא ענין עליית העוף וגבינה על שלחן אחד לענין הנדה אין זה דומה לזה שלא השוו וכו' אלא שלא תישן עמו במטה בבגדי' כי כשם שהשלחן הזמנה לאכילה כך המטה הזמנה לתשמיש וכמו שגזרו בבשר וגבינה העלאה אטו אכילה כך ראוי לגזור עלייה במטה אטו תשמיש אבל אכילת הנדה עם בעלה על שלחן אחד מותר שאפי' בקערה אחת אינה אלא משום הרגל דבר מנין לנו לאסור אלא שיש לסמוך דבריהם ממה שאמרו כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה שמא יאכילנו דברים טמאים והתם ודאי על שלחן א' נמי אסור דומיא דעוף וגבינה דאיכא למיגזר בי' עלייה אטו אכילה וקאמר כיוצא בו אלמא אכילת זב וזבה נמי אסור על שלחן א' כי האיך מיהו

אתחזי לך שאם הפרישה מפה אחרת לעצמה אע"פ שהיא אוכלת על שלחן א' מותר דהא איכא היכרא להרחקה והכי נהוג עלמא לבשר וגבינה עכ"ל מבואר דס"ל דהאיסור לאכול על שלחן א' יש לו ראייה מן הש"ס ולא למדו מהא דשני ב"א דא' אוכל בשר וכו' אלא שריותא דמהני היכרא וכ"ש הוא מהתם ועיין מ"ש עוד בסמוך בזה: (ו) לחם או קנקן.

כתב הפרישה וט"ז דווקא כשאין אוכלין מאותו לחם ואין שותין מאותו קנקן דומיא דסימן פ"ח עכ"ל מיהו מבואר שם שאם הקנקן ששותין ממנו אין דרכו להיות על השלחן הוי היכר כשעומד השתא על השלחן אע"פ ששותין ממנו אף שהב"ח שם חולק ע"ז הא הש"ך שם הסכים לדברי הש"ע וכמ"ש כאן דמהני דהא הרמב"ם מתיר לגמרי לאכול על שלחן אחד ולא אסר אלא באוכלין מקערה אחת גם בד"מ כתב וז"ל ובמדינות אלו הוא המנהג בכ"מ שראיתי שאוכלין עמה על שלחן אחד אבל לא בקערה אחת מיהו נ"ל דמ"ש בד"מ שראה בכל המדינות האלו שאוכלין עמה על שלחן אחד כדבריו כן הוא לפי שהוא היה במדינת פולין שאוכלין כל בני הבית מקערה אחת וכיון שבימי נדתה אוכלת היא מקערה שלה לבדה הא הוי היכר וכמ"ש לקמן משא"כ במדינות אשכנז שכל אחד אוכל מקערה שלפניו משום הכי צריך היכר אחר ומזה מיירי הפוסקים ומשום הכי השמיט הרמ"א כאן בהג"ה מנהג זה וסמך עצמו על מה שכתוב לחלק בין דרכן לאכול בקערה אחת או לאו: כתב המרדכי בפ"ק דשבת בשם חכמי נרבונה סמך מדכתיב אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך ע"כ ר"ל סיפא דקרא בניך כשתילי זיתים סביב לשלחנך אבל אשתך בזמן שהיא כגפן פוריה אינה סביב לשלחנך אלא בירכתי ביתך גם במשנה במכילתין דף ס"ד ע"ב מדמה נשים בדמיה לגפן פוריה יש גפן וכו' וי"א הא דצריכין כ' הש"ך בס"ק ז' בשם הב"ח דאף לסברא זו אינה אלא כשגם בני בית אוכלין עמהם על שלחן א' ביחד התם הוא דשרי כשהיא אוכלת מקערה שלה אע"פ שאוכלין על מפה א' בלא שום היכר אבל כשבני בית אוכלין על שלחן אחר והאיש והאשה אוכלין לבדן על שלחן א' כ"א מקערה שלו אסור אפי' היה רגיל לאכול עמה בקערה א' וכ' ע"ז הש"ך ומשמע בדבריו דה"ק כשאין שם ב"ב כלל אסור ואין דבריו מוכרחים עכ"ל נראה מדברי הש"ך שמה שכ' שאין דברי הב"ח מוכרחים לא קאי אלא מה דס"ל דאף כשאין שם בני בית כלל אסור אבל מה דס"ל שאם יש שם בני בית והבעל והאשה אוכלין על שלחן והב"ב על שלחן אחר דאסור מודה ליה הש"ך דאפי' דרכן לאכול כל השנה מקערה א' והשתא כ"א אוכל מקערה שלו לבד דאסור ובאמת שאין לדבריו אלו הכרח בב"ח דיסבור הכי ואפשר דאף הב"ח לא מיירי אלא בדאיכא בני בית שם והוא ואשתו אוכלין על שלחן א' לבדן ושאר בני בית על שלחן אחר דאז מראה אקרובי דעתיה טפי אבל כשאין בני בית שם אפשר דס"ל נמי להב"ח דסגי' כשהוא אוכל מקערה שלו לבדו והיא מקערה שלה אם דרכן כל השנה לאכול מקערה א' וע"ש: ואך בעיקר הדין מה שנראה מן הב"ח לחלק בין היכר זה שכ"א אוכל מקערה שלו לבד אע"פ שאין דרכן בכך בשאר ימי השנה ובין שאר היכרים כגון פריסת מפה לכ"א וכה"ג דמהני ביושבין על שלחן א' לבדן משא"כ ההיכר דכ"א אוכל מקערה שלו דלא מהני באוכלין על שלחן א' לבדן לא נראה לענ"ד וז"ל הרא"ש פ"ק דשבת ומה שרגילין עכשיו לאכול עם אשתו נדה בשלחן אחד לפי שבימיהם היו רגילים כ"א לבדו על שלחן קטן וכשאשתו עמו על אותו קטן

נראה דרך חבה ודמי להצעת המטה ומזיגת הכוס והרחצת פניו ידיו ורגליו אבל האידנא שכל בני הבית אוכלין על שולחן אחד אינו דרך חבה ויש שעושין היכר ביניהם והוי כמו שנים שאוכלין יחד זה בשר וזה גבינה עכ"ל מדבריו אלו מבואר דס"ל להרא"ש דהטעם דאכילה על שולחן א' לאו טעמא משום דגזרינן העלאה אטו אכילה כיון דאכילה גופא אינו אסור אלא משום הרגל עבירה ול"ל למיגזר כולי האי וכמש"ל אלא דאכילה גופא על שולחן אחד איכא דרך חבה כמו מזיגת הכוס והרחצת פניו ידיו ורגליו ולפי טעם זה י"ל דלא מהני היכרא דבשלמא גבי אכילת בשר וגבינה דהטעם דאסור משום דגזרינן דלמא אתי למיכל עמו וכיון דאיכא היכרא דכיר שלא לאכול עמו אבל הכא טעמא משום דהוא דרך חבה ואיכא למיחש להרגל דבר מה מהני היכרא סוף סוף איכא חבה ואתי לידי הרגל דבר ולא דמי למזיגת הכוס דמהני שינוי דהתם החבה הוא לפי שמשמשת היא לו בדברים אלו ואינה משמשת כראוי אלא מניחתו לפניו ובידא דשמאל כדאיתא התם לא מיייתי לידי חבה אבל הכא שהאכילה יחד על שולחן הוא דרך חבה מאי מהני היכר אחר שעושה דאף דמהני ההיכר שלא יאכל עמה מקערה א' מ"מ האכילה יחד על שולחן א' מביא לידי חבה והרגל דבר וע"ז כ' דכ"ז בדורות הראשונים אבל בזה"ז שאוכלין בשולחן א' אין האכילה יחד בשולחן א' מביא לידי חבה ולפ"ז היה אפשר דאף היכר לא צריך בזה"ז כיון דכל עיקר האיסור לא היה אלא משום כשאוכלין על שולחן א' לבדן הוא דרך חבה אבל דניגזור העלאה אטו אכילה מעולם לא גזרו וכשכל בני בית אוכלין על שולחן יחד לא צריך אפילו היכר אלא דיש מצריכין היכר לפי דס"ל הטעם דגזרינן העלאה אטו אכילה כנ"ל פשוט: ובזה מבואר דברי הרא"ה בספר בד"ה שער ב' שכ' ג"כ דלא אסרו על שולחן א' אלא כשאוכלין על שולחן א' לבדן או שמסובין סמוכין אבל אם היו שם אחרים אוכלין ומפסיקים ביניהם מותרין וכ' ע"ז הרשב"א במ"ה דאין לזה טעם וריח דאפילו יש עמהם אחרים איזה היכר יש להם ואם יבואו לידי הרגל לאכול בקערה א' שניהם מי מעכב א"ת שהאחרים יזכירום וימנעום מאין הם יודעים שהיא נדה וכי צריכין להודיע את המסובין ועוד דדומיא דבשר וגבינה וכו' ואטו התם כי אחרינא בהדיהו מי שרי עכ"ל ולפי מ"ש לק"מ דס"ל להרא"ה ז"ל כדעת הרא"ש ז"ל דאין הטעם משום דגזרו העלאה אטו אכילה אלא משום דישיבה על שולחן א' וליכא אחרינא בהדיהו איהו גופא דרך חבה היא וכן כשיושבין ומסובין סמוכין זא"ז הוי נמי דרך חבה ואסור משא"כ כשאחרים יושבים ג"כ ומפסיקים ביניהם אין כאן דרך חבה ול"ק כל קושיות הרשב"א על הרא"ה ז"ל וכן מבואר מדברי הטור שכ' ז"ל ולא יאכל עמה על השולחן ואצ"ל בקערה א' ודוקא בימים הראשונים שהיו להם שלחנות קטנות וכו' אבל האידנא שרגילין רבים וכו' בלבד שיעשו שום היכר כגון שיפרוס מפה או שיתן שום דבר ביניהם וכו' עכ"ל מבואר דכשאוכלין על שולחן לבדן לא מהני שום היכר כיון דזו עצמו דרך חבה כשאוכלין על שולחן יחד לבדן ולא מהני היכי אלא כשאחרים אוכלים עמהם דאז ליכא חבה מחמת ישיבה ואכילה על שולחן א' ואפ"ה צריך היכר דהטור חשש לדעה זו דגזרינן העלאה אטו אכילה וכמ"ש הרא"ש דיש מצריכין היכר וכ"כ הרא"ש בקיצור הלכות נדה שלו וצ"ע על הב"ח במה שחילק בין היכר דאכילה כ"א מקערה לבד לשאר היכרים דלדעה זו אין לחלק וכדמוכח מן הטור וכמ"ש מיהו הש"ע לא חשש כלל לדעה זו וכ' בסתם דמהני היכר ומשמע דאפילו אוכלין לבדן על השולחן ואין

להחמיר דהא הרמב"ם לא אסר כלל על שלחן א' כ"א מקערה אחת וכמש"ל: כתב רש"ל
בביאורי סמ"ג אם היא אינה אוכלת המאכל שהוא אוכל אסור לאכול על שלחן א' שעתה
אין כאן היכרא וצריך שינוי עכ"ל: (ח) י"א שאסור לאכול.

והש"ך תמה ע"ז דפשיטא דאסור כיון דאנן קיי"ל אסור לשתות משיורי כוס שלה
כדאיתא בסמוך סעיף ד' א"כ כ"ש בשיורי מאכל ואדרבה שתיה נלמוד מאכילה ולמה
כ' הרמ"א דין זה בשם י"א ע"ש אבל לא משמע כן בדברי ב"י בס' בד"ה שאחר שכ'
בב"י דין שתיה דבסמוך כ' ע"ז בבד"ה בשם ס' א"ח דבאכילה מותר לאכול זה מה
ששייר זה אלמא דס"ל דבאכילה יש להתיר טפי דבשלמא שתיה א"א בענין אחר כ"א
בזה אחר זה משא"כ באכילה דאפשר לאכול שניהם בבת אחת מן הקערה מש"ה בזא"ז
ליכא משום הרגל דבר וכ"כ בס' כו"פ גם בהגה"מ לא למד שתיה מאכילה אלא מהא
דאמרה אכל עמי ושתה עמי דעל כולן הקפיד עליה ואין ללמוד אכילה משתיה מטעם
שכתבתי ועוד דבשתיה מראה חבה כשהוא שותה אחריה דאינש דעלמא אין דרך לשתות
משיורי כוס ששתה חבירו כדאי' בא"ח ס' ק"ע מש"ה י"ל אם הוא שותה אחריה מראה
חבה יתירה משא"כ באכילה: כתב בט"ז דכשמביאין קערה ובתוכה חתיכות גדולות וכ"א
נוטל חתיכה א' מן הקערה ומשימה לפניו ואוכל ממנו אין בזה איסור כיון דאין האכילה
מיד כשנוטלה מן קערה משא"כ בחתיכות קטנות אסור אפי' נוטלין זה אחר זה נמי אסור:
כתב הב"י בשם רי"ו דהא דאסור לאכול עמה על שולחן א' בלא היכר מ"מ אם היא
אינה יושבת במקומה המיוחד לה בשאר ימות השנה הוי היכר ושרי: (ט) היא.

כתב הש"ך אע"פ שחזרו ומלאוהו אבל אם שתה כל הכוס וחזרו ומלאוהו שרי אע"פ
שלא הדיחו הכוס ביניהן ובב"י כ' שמנהגן להדיח הכוס בין שתיה דידה לשתיה דידה
ומנהג כשר הוא אבל אין נוהגין כן עכ"ד: (י) אם לא שמפסיק. וה"ה משיורי מאכל
דידה מהני אם הפסיק אדם אחר ביניהם ט"ז: (יא) לה.

כתב הש"ך בשם הב"ח דמתיר ישיבה כשהוא לבוש בבגדים לישוב על מטתה אפילו
בפניה עכ"ד ובס' הב"ח שלפנינו לא כתב להתיר אלא דוקא שלא בפניה ובט"ז אסור
ובנקה"כ חלק עליו עוד כתב בט"ז שהיא לא תישן במטה שלו דיש טפי הרהור בשכבה
ובקומה אבל ישיבה בעלמא מותרת לישוב על מטתו דהיא לא מרגילה ליה ובס' מנ"י
חלק עליו ומתיר שתישן היא במטה שלו וכתב וכן יש קצת ראייה מהא דכתבו הפוסקים
דהיא מותרת לשתות אחריו כדאמרינן בפ"ק דשבת גבי עובדא דהאי תלמיד אכל עמי
ושתה עמי ולא אמרה אכלתי עמו ושתיתי עמו ועיין בבאורי סמ"ג לאוין לרש"ל והתם
נמי קאמר וישן עמי עכ"ל ודבריו תמוהים מאד דא"כ תידוק נמי מדלא אמרה וישנתי
עמו מוכח דבהא ליכא שום חידוש דאפילו בימי נדתה שרי זה ליתא וח"ו לומר כן וע"כ
מהאליכא למידק כלל ובאמת הפוסקים לא דייקי כלל אלא מלשון לא יאכל הזב ולא
אמר ולא תאכל הזבה וכו' אבל מהתם ליכא להוכיח שהשיבה כפי מה ששאל אליה מה
הוא אצלך וע"ז השיבה אכל עמי וכו' ונראה דכל הני דפליגי רבוותא נכון להחמיר
וכמ"ש הראב"ד בס' בעה"נ שאכתוב בסמוך מיהו נראה ממ"ש הרא"ש בפסקי הלכות
נדה בקצרה וז"ל ולא ישכב על מטתה אפילו כשאינה במטה עכ"ל משמע דוקא שכיבה
הוא דאסור ולא ישיבה וכן בהלכות נדה להרמב"ן פ"ח כתב וז"ל אסור לשכב על מטתה

וכו' וכל המרבה בהרחקה ה"ז משובח עכ"ל ומדלא הזכירו כלל איסור בישיבה מבואר דאפי' בפניה נמי שרי ונגיעה שנוגע בסדין שהוא מלוכלך בדם אין אסור אע"פ שקצת נוהרין בזה ושיבוש הוא ט"ז: (יב) שמתנדדת.

אבל ע"ג קורות כבדים המונחים על הארץ מותר לישיב עם אשתו לפי שכבדתן קובעתן נ"ש בתשובה: (יג) במטה. כתב הש"ך וז"ל מיהו במטה של עץ או של בנין מותר עם אשתו הוא במטתו והיא במטתה וכ"כ הר"מ אלשקר בתשובה סימן צ"א והוא מפ' הדר דס"ג ע"ב הישן בקילעא שאיש ואשתו שם עכ"ל ודבריו תמוהים הא בהדיא כתב הרמ"א ואפי' אם שוכבים בב' מטות אם נוגעים זב"ז אסור והתם נמי מיירי במטה של עץ וכמבואר במרדכי שכתב דאפי' אם רגלי המטות נוגעים זב"ז דאסור ואם ר"ל כשאין נוגעין זב"ז פשיטא דמותר ומה"ת לאסור ואי משום יחוד הא נמי פשיטא דיחוד מותר בנדה כמבואר בגמרא בהדיא וא"צ להביא ראיה מרמ"א וכבר עמד ע"ז בס' א"מ סימן זה וכתב שעייין בתשובת מהרמ"א שם ומיירי שם דישנים תחת הוילון הפרוס ושוכבין שם הוא במטתה וכו' וצ"ל דס"ד דהוי דרך חבה הואיל דהוילון הוא פרוס רק להם לבדם מפני הצניעות ואפשר חסר בכאן בש"ך אמנם ראיה שלו תמיה דהוא פירש קילעא דפ' הדר מלשון קלעים כמ"ש שם להדיא ובאמת פירושו חדר בכל דוכתא בש"ס וכן פירש"י שם ובברכות דף כ"ב ובע"ז דכ"ד עכ"ל: (יד) אפילו בעקבה.

מגמרא דנדרים דף כ' ע"א הוא דאיתא התם ר"א בר"י אומר כל המסתכל בעקבה של אשה הויין לו בנים שאינן מהוגנים אר"י ובאשתו נדה אמר ר"ל עקבה דקתני במקום הטנופת שהוא מכוון כנגד העקב ע"כ וכתב הרשב"א בתה"א דמן עקבה נלמד בכ"מ מקומות המכוסים שבה דאסור להסתכל בהן ותמה הב"י והב"ח ופרישה הא בגמרא אר"ל דעקבה דתני במקום הטנופת משמע דבהא לחודא אסור ולא בשאר מקומות ונעלם מהם דברי הראב"ד בס' בעה"נ דף ב' שכתב בשם י"מ דמלתא דר"י לחוד ודר"ל לחוד דהא דר"י בעקבה ממש ובאשתו נדה והא דר"ל אפילו באשתו שאינו נדה ומאי עקבה מקום הטנופת ור"י ור"ל לא פליגי אלא בפירושא דברייתא כו' ואנן לית לן לאכרועי בהא מלתא דמעשה שמים הוא מיהו מידי אסורא לא נפיק ונקטינן כתררווייהו לחומרא דאסור להסתכל בעקב אשתו נדה ומן העקב נלמד כ"מ המכוסה שבה וכו' עכ"ל וכבר נתעורר בזה בס' מנ"י: (טו) אבל מותר להסתכל.

ובש"ד כתב ולא יתן בה עיניו יותר מדאי פן יתקלקל עמה כדאמר הספר לשם כל המסתכל באשה יותר מדאי הויין לו בנים שאינם מהוגנים אמר רב יוסף ובאשתו נדה אמרו שלא יראה בה יותר מדאי עכ"ל צ"ל דס"ל הא דאמר התם המסתכל בעקבה של אשה כו' לאו דווקא מקומות המכוסים בעקבה אמרו אלא אפילו במקומות הגלויים ועקבה דנקטי לרבנותא אמרו וכ"ש בשאר אברים מקומות היופי מיהו הרמב"ם מתיר וכמ"ש הרמ"א כאן וטעמא הואיל והיא מותרת לאחר זמן אינו בא לידי מכשול: ודע דבכמה ענינים החמירו באשתו נדה יותר מן ערוה דעלמא ובכמה ענינים הקילו באשתו נדה יותר מן ערוה דעלמא וטעמא כמ"ש הרא"ש ז"ל בהלכות נדה הקצר וז"ל ומשעת ראייתה עד שתטבול ויש להתרחק לה קצת מבעלה בדברים שאפשר (נ"א בדברים שאפשר) כי התורה אסרה היחוד עם כל העריות וגם נדה היא בכרת כשאר עריות אלא

שהדבר קשה להזהר מיחוד אשתו ומצאו רמז מן המקרא להתיר יחוד נדה ודרשו בסנהדרין דף ל"ז סוגה בשושנים ובשביל שנתייחד תדיר עמה עשו גדר וסייג ואמרו שלא יאכלו על שולחן אחד וכו' עכ"ד מש"ה בקצת החמירו משום סייג וגדר ובקצת הקילו מפני שראו שהוא דבר קשה וא"א להזהר וכל המחמיר על עצמו קדוש יאמר לו: (טז) זוכרים.

הקשה בס' מנ"י וז"ל ולא ידעתי מאין יצא להם טעם זה הלא הטעם מפורש להדיא בש"ס ס"פ אע"פ כדי שלא תתגנה על בעלה ופירש רש"י בימי טהרה אם לבשה בגדים שלבשתה בימי נדתה עכ"ל ותמיה גדולה על האחרונים שלא הרגישו בזה ויש בה כמה נ"מ לדינא וצ"ע ובאמת לפי מ"ש הב"י דהטור למד כן מהא דאמרינן הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה ופירש רש"י שראוה שלבשה בגדי נדות קו' הרב מנ"י קו' עצומה היא דמנ"ל דמהאי טעמא הוא הא מפורש בש"ס טעם אחר אלא נראה דהרמב"ן והטור כ"כ מסברא דנפשיה כיון דמצינו דבקושי התירו להתקשט בימי נדתה אלא שלא תתגנה על בעלה וכמ"ש בסמוך אלמא דהקישוט מביא לידי הרגל דבר מש"ה ראוי לעשות זכירה והיכרא וכ"מ בפסקי הרמב"ן בהלכותיו פ"ח ד"ח ע"ש: ובזה מיושב מה שהקשה במנ"י וז"ל וזכירה זו למה דלא צריכין היכר אלא אם כן יש איזה הרגל וסיבה וקירוב דעת ולמ"ש לק"מ שהקישוט הוא המביא לידי קירוב דעת והגמרא דלא יהיב האי טעמא דמש"ה הבלאות יש לה משום האי טעמא הוי סגיא בקצת בגדים מבלאות שלה ולא היה צריך למיהב לה כל הבלאות והטור ניחא ליה למנקט האי טעמא דאלו לטעם הש"ס אפשר כשאין שניהם מקפידין ע"ז א"צ לשנות בגדיה מש"ה יהיב האי טעמא דצריך משום היכרא: (יז) להתקשט.

כתב בס' מנ"י ואע"ג דאמר במס' שבת דף ס"ד זקנים הראשונים היו אומרים והדוה בנדתה שלא תכחול כו' עד שבא ר"ע ולימד אם כן אתה מגנה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה ומשמע מדקדוק לשון הש"ס דר"ע אזיל לשיטתו דאמר אפילו מצא אחרת נאה הימנה אבל אנן דלא קיי"ל כוותיה אם כן תהא אסורה להתקשט וכו' שוב מצאתי בלח"מ ס"פ התינוקת שהרגיש בזה ות' דמ"מ יש לחוש ע"י שתתגנה ישים לה עלילות דברים עד שיגרשנה עכ"ד ועיין בס' מל"מ פ"ו מהלכות גרושין שהרגיש בזה ותירץ דאיתא בהדיא בירושלמי שילהי מס' גיטין דזקנים אתיא כב"ש ור"ע אתיא כב"ה: (יח) חוץ ממזיגת הכוס.

ועיין בב"ח ובש"ך הביאו שכתב דה"ה ליתן הקערה על השולחן ודוקא קערה המיוחדת לבעלה אבל לא כשבני בית אוכלין ממנה וכ"כ ב"ש דף קי"ג ע"ב והט"ז כתב מדלא אמרו רק מזיגת הכוס ולא אמרו גם כן תיקון המאכל א"ו דחכמים שיערו זה בחכמתם שאין בזה קירוב דעת רק מעשה עבדות וכ"נ לפמ"ש הרמ"א דוקא מזיגה בפניו והנחה לפניו הוא דאסור הא הנחתה לפניו לחודה דשרי ה"ה ה"נ דשרי דאפילו אי משוינן דנתינה מן הקדירה לקערה למזיגה מ"מ כיון שהוא שלא בפניו שריא מיהו הב"ח לשיטתיה דס"ל דאע"פ דהמזיגה היה שלא בפניו כיון דהנחה הוא לפניו אסור מש"ה החמיר בזה אבל למ"ש הרמ"א והסכים לזה הש"ך בס"ק י"ד אין להחמיר כלל בזה: (יט) אסורה ליצוק לו מים.

כתב הפרישה דלפ"ז צ"ל דזריקה שריא דאל"כ בלא"ה אסור אך לפמ"ש הט"ז י"ל דהא לא הוי כמו זריקה לפי שהיא נוגעת בכלי והכלי במים והמים המה ע"י זריקה גם לפמ"ש הט"ז דבכלל האיסור הוי שאם הוא רוחץ מכלי שיש בו נקב ובשעת רחיצתו היא יוצקת מים לכלי גם כן ל"ד לזריקה ואצ"ל לפמ"ש הש"ך בשם הר"י דאסור לתת לפני בעלה קיתון של מים וכו' שירחוץ בהם רגליו מפני שהוא דרך חבה דלק"מ: (כ) ואין חילוק בכל אלה.

משמע דקאי לכל מילי המוזכר כאן בש"ע ואף מ"ש סעיף ח' דראוי שתיחד לה בגדים לימי נדותה וכו' ה"ה ברואה כתם כן וק"ל דא"כ למה אמרו במסכת כתובות דף ע"ב ובמס' קדושין ד"פ הוחזקה נדה בשכנותיה ה"י בעלה לוקה עלי' ופירש"י שראוה שלבשה בגדי נדותה אכתי איך אפשר ללקות דלמא לא מצאה אלא כתם דאינה טמאה אלא מדרבנן ולא בר מלקות הוא בשלמא הא ל"ק דאיך אפשר ללקות דלמא חזיא בלא הרגשה י"ל דחזקת דם שהוא בא בהרגשה ואזלינא בתר רוב דם שהיא רואה בהרגשה דהא אזלינן בד"נ בתר רובא אך הא קשיא דלמא לא חזיא דם כלל אלא שמצאה הכתמים וצ"ל כיון דלא עברה בשוק של טבחים דאלו עברה היתה תולה בה וכיון דלא עברה תלינן במצוי דודאי ראתה ובהרגשה חזיא ועדיין צ"ע: ועפ"ז אפשר ליישב מה שהקשה בתשובת הרמ"א הבאתיו לעיל סימן קפ"ה אהא דאמרין במסכת כתובות דף ע"ב ובמס' קדושין דף פ' הוחזקה נדה בשכנותיה בעלה לוקה עליה משום נדה אמאי לא קאמר דגם היא לוקה ולפמ"ש י"ל דמש"ה היא אינה לוקה במלקות דהא ק' דאיך אפשר לחייב מלקות כלל דלמא כתם מצאה או שלא בהרגשה חזיא וע"כ צ"ל דאזלינן בתר רובא דהא בשוק של טבחים לא עברה ובצפור לא נתעסקה מסתמא מגופה אתי' ובהרגשה חזיא דרוב דם בהרגשה אתיא בשלמא אם מצאה כתם ואמרה שלא הרגישה ודאי דאינו אלא מד"ס אבל מן הסתם אזלינן בתר רובא דבהרגשה אתיא אך קשה כיון דכתיב וספרה לה לעצמה שהיא נאמנת וא"כ אמאי לוקה הא אינה נאמנת דשלא בהרגשה חזיא או ע"י כתם אם כן איך אפשר להתרות בו למלקות דשמא תאמר דשלא בהרגשה חזיא והוי התראת ספק ואפילו למ"ד התראת ספק שמיה התראה מ"מ קשה איך פסק ותני לוקה עליה הא איכא דזימנין דאינו לוקה ובכה"ג שאומרת דשלא בהרגשה חזיא וא"ל דש"ה דאיתרע נאמנות שלה כיון דשימשה עם בעלה בטומאה ז"א דהא קי"ל דחשוד לדבר הקל אינו חשוד לדבר החמור וא"כ ה"נ נהי דחשודה לעבור על ד"ס אכתי י"ל דלא עברה על איסור דאורייתא ונ"ל דהא משמע בפרק האשה רבה דע"א נאמן באיסורין ודוקא במידי דאיתיה בידים ומידי דלא אתחזק איסורא וכתבו התוספות שם ובריש מס' גיטין דילפינן לה דע"א נאמן באיסורין מן וספרה לה דכתיב גבי נדה וא"ל דהתם איתחזק איסורא ז"א דהתם אינה בחזקת שתראה לעולם והא דנאמנת לומר שטבלה לטומאתה משום דהוי בידה וכמ"ש ריש מס' גיטין ולכאורה קשיא דמ"מ נילף דע"א נאמן אפי' היכא דאיתחזק אסורא מהא דכתב בבשרה עד שתרגיש בבשרה וא"כ מן התורה האשה נאמנת לומר דחזי' בלא הרגשה אע"ג דרוב דם בהרגשה אתיא אפ"ה היא נאמנת נגד הרוב מכ"ש דנאמנת נגד החזקה דהא רובא וחזקה רובא עדיף אך ז"א דמהא ליכא למילף די"ל דאם ראינו שהדם שותת ממנה באמת אינה נאמנת והא דכתב בבשרה היינו אם ראתה דם ולא נודע לנו שתראה כ"א על פיה אז היא טהורה כיון דלא איתחזק לן ברואה

כ"א על פיה והפה שאסר הוא הפה שהתיר וע"כ לא מבעי לן התם אם ע"א נאמן היכא דאתחזק אסורא היינו באתחזק שלא ע"פ העד משא"כ היכא דלא אתחזק כ"א ע"פ העד וודאי דנאמן ולפ"ז היכא דהוחזק' נדה בשכנותיה וודאי דאינה נאמנת לומר דשלא בהרגשה חזיא כיון דכבר הוחזקה שלא ע"פ דלא שייך לומר שהפה שאסר הוא הפה שהתיר דווקא כשאמר תוך כ"ד משא"כ הכא שהוחזקה כבר גם י"ל דמש"ה נאמנת לומר שלא בהרגשה חזיא במגו דאמרה מכה יש לי במקור דבהא לא שייך לומר דניזיל בתר רובא כיון שהוא שלא בשעת וסתה ואיכא חזקת טהרה דידה משא"כ הכא בהוחזק' נדה בשכנותיה אך כ"ז לענין שלא תהא נאמנת להעיד ולהתיר דבר שהוא בחזקת איסור לאחריו אבל העד לעצמו וודאי שהוא נאמן כגון שנמצא תרנגולת שחוטה במקום שיש לחוש לנבלה או לשחיטת עובד כוכבים וכה"ג ועיין ברשב"א שם ביבמות אף דאנן לא מהמנינן ליה מכל מקום העד עצמו וודאי דרשאי לאכול במה שבריו לו שהוא כשר מש"ה לק"מ דמה"ט היא אינה לוקה דיכולה לומר דע"י כתם מצאה דם או שלא בהרגשה חזיא: (כא) ליבונה.

האחרונים כתבו שאין להקל כ"א ביום השביעי של נקיים דשוב ליכא למיחש להרגל דבר דכיון דסמוך לטבילה הוא לא שביק התירא ואכל אסורא: (כב) פניו ידיו. כ' הש"ך אבל מזיגת הכוס אשכחן התירא טובא ע"כ ור"ל לדעת הגמ"י דמזיגה בלא הושטה או הושטה בלא מזיגה שרי' ולדעת הרשב"א דמזיגת יין במים דוקא אסור משא"כ בשאר משקין שרי א"כ ה"נ ואע"ג דבבריא נכון להחמיר בכולהו מ"מ בחולה שרי ע"כ: (כג) אסור לבעלה.

כ' כנה"ג בשם הרדב"ז היה בעלה אומן מקיז דם אם אין שם מקיז ז דם אחר מותר ע"כ וכ' ע"ז הכנה"ג ה"ה אם יש שם מקיז דם אחר אלא שאינו בקי כ"כ אם יש לחוש שלהיותו בלתי בקי יעשה לה היזק ובעלה הוא מקיז דם בקי שאין לחוש לכך בהא ודאי דמי' לרפואה דמותר הא לא"ה אסור ע"כ: (כד) אסור למשמש לה הדפק.

כ' הש"ך וז"ל ומיהו אם החולה מסוכן ואין שם רופאים משמע קצת מדברי תשובות הרמב"ן סי' קכ"ז דשרי מפני פ"נ אלא די"ל לטעמי' אזיל דס"ל דנגיעת נדה אינה אלא מדרבנן אבל להרמב"ם דנגיעת ערוה אסורה מה"ת הכא אע"פ שיש פ"נ אפשר דאסור משום אביזרא דג"ע וצ"ע עכ"ל ב"י וכ"כ העט"ז ואין נראה דודאי אף להרמב"ם ליכא איסור דאורייתא אלא כשעושה כן דרך תאוה וחבת ביאה כמש"ל סי' קנ"ז ס"ק יו"ד משא"כ הכא וכן המנהג פשוט שרופאים ישראל ממשמשים הדפק של אשה אפ"ל אשת איש או עובדת כוכבים אע"פ שיש רופאים אחרים עובדי כוכבים וכן עושים שאר מיני משמושים עפ"י דרכי רפואה אלא הדבר פשוט כמ"ש וזה נראה דעת הרב דלעיל סי' קנ"ו משמע מדבריו כהרמב"ם וכמ"ש שם ס"ק יו"ד וכאן התיר משמוש הדפק מ"מ באין סכנה אסור לבעלה למשמש הדפק כשהיא נדה וכדאית' בתשו' הרמב"ן ובדברי הרב עכ"ל ובס' מנ"י כ' דאין ראייה משאר נשים לאשתו נדה דיש להחמיר ביותר באשתו נדה שלבו גס בה מן אשה אחרת וכמ"ש בתשו' הרשב"א סימן א' קפ"ח ובהגהת ש"ע אה"ע סימן כ"א עכ"ל ובמח"כ אין בדבריו ממש דהרשב"א בתשו' שם והרמ"א בהגה"ה לא מיירי אלא במה שאסרו חכמים משום הרגל דבר בהא הוא דשייך לחלק בין אשתו

נדה דלבו גס בה לאשה דעלמא אבל מה שאסור מה"ת משום קריבות ערוה ודאי דחמירא א"א מאשתו נדה ואין לחלק בין לבו גס בה או לאו ומדחזינן מעשים בכל יום שהרופאים ישראלים ממשמשים בדפק ושאר מיני משמושים שמדרכי רפואה אפילו לא"א מוכח דאינו אסור מה"ת וכ"כ בס' כו"פ שדברי הש"ך ברורים ומסיים וכן נוהגין שאשה שיש לה מכה בבטנה וכ"מ תורפה רופאים רואים אותה וזה ודאי בגדר ג"ע כדאמר הש"ס ימות ואל תעמוד ערומה א"ו כדאמר הש"ס דזה במלאכתו עוסק עכ"ד מיהו מה שנראה מדברי הפוסקים הנ"ל דמה שאינו אסור אלא מדרבנן ליכא בכלל אביזרא דג"ע ואמרינן בי' יעבור ואל יהרג וכ"כ הש"ך בהדיא סי' קנ"ז ק' לי הא אמרינן בסנהדרין שלהי פרק בן סורר ומורה במעשה באדם א' שנתן עיניו באשה אחת והעלה לבו טינא באו ושאלו הרופאים ואמרו דאין לו תקנה עד שתבעל לו ואמרו חכמים ימות ואל תבעל לו תעמוד לפניו ערומה ימות ואל תעמוד לפניו ערומה תספר מאחורי הגדר ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר ובכל הני ליכא איסור דאורייתא לכ"ע אלא בחבוק ונשוק לדעת הרמב"ם בפ' כ"א מהלכות א"ב ד"א ואפ"ה אמרו חכמים ימות כו' גם למ"ד התם דפנויה היתה ודאי דליכא שום לתא דאורייתא וע"כ צ"ל דש"ה דחולי בא מחמת עבירה לפיכך ימות ואל יעשה העבירה וכמ"ש מוהרמב"ח בס' תוספת יוה"כ וכ"מ בסימן קנ"ה דאם אמר הבא לי עלין סתם והביא לו עלין מעצי אשרה ופסקו הפוסקים דלא כהירושלמי דס"ל כיון דאיכא לאו דלא ידבק בידך הוי אביזרא דע"ז אלא דאפ"ה שרי אך הר"ן והרב בהגה"ה לעיל סימן קנ"ז ע"כ לא ס"ל לחלק בהכי דא"כ מנ"ל למילף מהאי עובדא דאפילו דבר שאין בו מיתה רק לאו בעלמא יעבור ואל יהרג דלמא ש"ה דהחולי בא מחמת העברה א"ו דלא ס"ל לחלק בהכי ועיין בשו"ת חו"י סימן קפ"ב שהרגיש ג"כ בזה א"כ אף בדבר שאין בו לאו רק הרחקה מדרבנן נמי נימא דהוי אביזרא דג"ע ויהרג ואל יעבור כהאי עובדא דהתם אך מדברי הר"ן פ' אין מעמידין ופ' כ"ש וה"נ בסנהדרין שם משמע דס"ל דבכל הני איכא לאו דלא תקרבו והוא תמוה וכ"כ בס' מל"מ פ"ה מהלכות יסודי התורה בשם הרא"ם בתשו' ח"א סי' נ"ט דאפילו בחלוצה דאינה אסורה אלא מדרבנן הרי היא בכלל ג"ע ויהרג ואל יעבור ומייתי ראייה מהאי עובדא דשלהי פ' בן סורר ומורה דאפילו בפנויה ובדבור בעלמא ואפילו שלא בפניו שאין בכל אלו כ"א איסור הנאת פנויה בלבד ואפ"ה אמרו ימות וכו' משום דאביזרא דידיה הוא ע"ש וכ"כ הריב"ש סימן רנ"ה בהדיא: ועוד ק' לי על הש"ך שכ' בסימן קנ"ז דמהאי עובדא דמייתי הש"ס מוכח כדברי הרמב"ם דס"ל דאף שאר קריבות לערוה אסור מה"ת כמו חבוק ונשוק ולמ"ש אין שום ראייה שהרי אפילו דבור אסרו התם מיהו הא דאמר התם דפנויה היתה לק"מ אהר"ן דהא אמר התם דמשום פגם משפחה אמרו כו' אלא דראייה של הר"ן מהא דאמר התם למ"ד א"א שפיר וכ"נ מן הנ"י שם ועיין בהגהות מל"מ פ"ז מהלכות א"ב ואין דבריו ברורים אצלי דמה שהביא ראייה מהא דאמר ליה הבא עלין סתם וכו' והוא דעת הי"א לעיל סימן קנ"ה סעיף ב' כבר הסכימו הפוסקים דלא כהירושלמי זה וכמ"ש הש"ך שם ס"ק י"א ע"ש ולענין דינא במקום ס"נ יש לסמוך על הפוסקים המקילים לשמשה וכ"ש למשמש הדפק דשרי ועיין בס' בי"ש בא"ע סי' כ' שהשיג ג"כ על הש"ך: קצו (א) אם תראה ב' או ג"י.

אע"ג דזכה דאורייתא אינה אלא בראתה ג"י עיין כו"פ מ"ש בזה והב"ח בק"א כתב דר"ל אם תראה ב"י זה אחר זה וראי' ב' היתה כל ביה"ש דה"ל ספק ראתה ג"י משפט אחד לו כוודאי ראתה ג"י דבודקת ביום שפסקה עכ"ד: (ב) בטהרה. כ' הש"ך וז"ל ביהש"מ ולא ידעתי כוונתו הא מבואר כן בש"ע ובדיקה זו תהיה סמוך לביהש"מ: (ג) רק שחרית.

כ' הש"ך היינו מיום ב' מדאורייתא ואילך כדלקמן ס"ב עכ"ל ועיין מש"ל: (ד) להחמיר לכתחלה. עיין מש"ל דנלע"ד בראתה יום א' אפילו בדיעבד בעינן שיהיה מוך דחוק כל ביה"ש: (ה) מאחר דהקהל.

כ' הש"ך וז"ל אע"פ שעדיין היא לא התפללה ערבית תה"ד שם עכ"ל ועי"ל סי' שע"ה ס"ק י"ד מ"ש לחלק בין האי דהכא לאבל: (ו) אפילו עשו הקהל שבת. כ' הש"ך אפילו התפללה היא ג"כ ועשתה שבת מותר ואע"ג דגבי אבל פסק לקמן דאפילו בדיעבד אותו היום אינו עולה עי' ש"ך לקמן סימן הנ"ל ס"ק ט"ו מ"ש לחלק בזה מיהו גם כאן כ' הש"ך בשם אביו וכ' שכן נראה מן המהרש"ל בתשו' סימן פ"ב דאם היא התפללה ערבית דאין להקל אפילו דיעבד: תו כ' וז"ל מ"מ מבואר מהאגור שהבאתי דאף להמקילים היינו עד כ"ד שעות וא"כ כשהיום גדול כ"כ חשבינן יום ולילה שוין וכמש"ל סי' קפ"ד ס"ק ז' אבל בתר הכי לכ"ע אסור עכ"ל דבריו מגומגמי' וכבר השיגו ע"ז כל האחרונים אלא דלעולם הבדיקה תהיה עד סוף היום הן ביום ארוך או ביום קצר ומ"ש האגור כ"ד שעות לפי שמעולם אין בלילה ויום יותר מן כ"ד שעות: כתב הב"ח וז"ל נלפע"ד דבקיץ כשמתפללים הקהל ערבית בעוד היום גדול דיותר נכון היה שתבדוק עצמה לאחר תפלת ערבית בעוד שהוא יום סמוך ללילה שהוא כמו שעה או יותר או פחות לאחר תפלת ערבית אלא הואיל ונפק מפומיה דמהרא"י דאין להפסיק בטהרה אלא קודם תפלת ערבית כמ"ש בתה"ד סימן רמ"ח צריך ליזהר לכתחלה להפסיק קודם תפלת ערבית מיהו לכתחלה צריך עוד לבדוק עצמה גם אחר תפלת ערבית בעוד שהוא יום היותר סמוך ללילה שאפשר שזאת היא עיקר ההפסקה בטהרה אבל דיעבד אם לא חזרה ובדקה אחר תפלת ערבית א"נ דיעבד אם לא בדקה קודם תפלת ערבית מורין לה שתהא בודקת לאחר תפלת ערבית לכתחלה ותתחיל למנות מיום המחרת שזו היא עיקר ההפסקה בטהרה ביום שהוא יותר סמוך ללילה שאפשר כנ"ל ולפ"ז מ"ש בהגהות ש"ע דאם נתקלקלה תוך ימי ספירתה סמוך לערב שראתה דם או מצאה כתם אחר ברכו דמפסיקין בטהרה אף לאחר ברכו דחשבינן לה לדיעבד דמשמע דוקא תוך ימי ספירתה אבל בתחלת ספירתה אם ראתה דם אחר ברכו אע"פ שעוד היום גדול אינה מפסקת וכו' ליתא אלא אף בתחלת ספירתה מפסקת בטהרה אפילו אם ראתה דם סמוך לערב כיון שעדיין יום גמור הוא ואדרבה זו עיקר ההפסקה בטהרה כדפי' ואם לא ראתה שום דבר לא דם ולא כתם אלא שלא הפסיקה קודם ברכו אף בעל הגהות ש"ע מודה דמפסקת בטהרה לאחר ברכו אפילו עשו הקהל שבת כדכ' באגור ע"ש מהר"י מולין ומפורש כך בהג"ה להדיא עכ"ל והש"ך ס"ק ה' כ' דאף הרב בהג"ה מודה לזה דאפילו אם ראתה דם סמוך לערב מפסקת אחר ברכו בתחלת ספירתה וה"ק אפילו פסקה קודם ברכו לא אמרינן כיון דפסקה קודם ברכו א"כ חשיב אחר ברכו לדידה לילה אלא אם נתקלקלה אח"כ מפסקת אפילו אחר ברכו והיינו שכ' הרב ובדיעבד אין לחוש ואם היא רואה דם

עד סמוך לערב פשיטא דאין דיעבד גדול מזה ומתחלת להפסיק אחר ברכו ומ"ש ונוהגין לכתחלה ליהזר היינו היכא דאפשר כגון שאינה רואה דם קודם וק"ל עכ"ל: (ז) ובדיעבד אין לחושב.

ר"ל באם שגגה או פשעה ולא בדקה קודם ברכו בודקת ופוסקת בטהרה דאחר ברכו כמ"ש סמוך בשם הב"ח וש"ך: כתב הט"ז סק"א וז"ל רש"ל בתשובה סי' פ"ב כ' דכיון שנשים מתחילין למנות מיום ו' כמ"ש בסעיף י"א פשיטא שיכולה למנות אפילו אחר תפלת ערבית עכ"ל מפשטיה דלישנא משמע דהרש"ל כ"כ על דין זה שיכולה להפסיק בטהרה אפ"ל אחר תפלת ערבית כיון שהתחילה למנות מיום ז' לראייתה וז"א דלעולם צריך שתהיה הפסק טהרה ביום דווקא אף אם פוסקת בטהרה בשביעי שלה צריך שתהיה הפסקת טהרה ביום וכיון דחשבינן לאחר תפלת ערבית ללילה מה מהני מה שמתחילין למנות מיום ו' והרש"ל לא כ' כן אדינא דהכא אלא מה שנהגו להחמיר שלא למנות נקיים אלא מיום ו' לראייתה אהא כ' דלפי מנהג זה אם ראתה אחר ערבית ביום א' ועדיין הוא יום יכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה' ומונה מיום ו' וכמ"ש הש"ך בשמו לק' ס"ק י"ט והט"ז נתן במקום לטעות בדבריו וכבר העיר בזה בס' א"מ: (ח) תוך ימי ספירתה.

כבר כתבתי סמוך דלאו דוקא אלא ה"ה בתחלת ספירתה כשהיא מפסקת בטהרה קודם ברכו וחזרה וראתה אחר ברכו או שראתה עד סמוך לערב דפוסקת בטהרה לכתחלה אפ"ל אחר ברכו אף שלכאורה דברי הרמ"א אין מורין כן ודברי הש"ך שכתבתי בסמוך דחוקים כפי לשון הרמ"א וכ"כ בס' מנ"י מ"מ כ' דיש לסמוך על דברי הש"ך והב"ח מיהו מה שמסיים המנ"י בזה וז"ל ובפרט לדידן כמ"ש בסק"ג עכ"ל טעה בדברי הט"ז כמ"ש בשם רש"ל שכתבתי בסמוך ובס' סולת למנחה מתנצל עצמו וכ' שגם כוונתו דהרש"ל קאי על האי דין דלקמן סעיף י"א ע"ש אבל מ"ש כאן מבואר שלא הבין כן: (ט) צריכה לבדוק עצמה.

מבואר דס"ל להמחבר דבראתה ב' או ג"י לכתחלה צריכה שתבדוק ותפסוק בטהרה סמוך לבה"ש אבל א"צ שיהא שם מוך דחוק כל ביה"ש אלא למצוה מן המובחר וכמ"ש בסעיף א' אבל אם ראתה יום א' ופסקה בטהרה בו ביום צריך שיהא שם מוך דחוק כל ביה"ש וכ"כ הרמב"ן בהלכותיו פ"ב וכ"כ המ"מ בשמו פ"ו דהלכות א הביאו ב"י סי' זה דאם ראתה יום אחד ופסקה בטהרה בו ביום אינה מונה מיום המחרת אא"כ היה ידה בעיניה כל ביה"ש וכ' הב"י שתיקון זה במוך דחוק קורא הרמב"ן ידיה בעיניה כל ביה"ש מ"דא"ל דידי' בעיני' ממש כל ביה"ש קאמר דזה דבר שא"א לעשות כן עכ"ל ונ"ל שטעמו של הרמב"ן ז"ל דמצריך ידי' בעיניה כל ביה"ש מ בפסקה בטהרה ביום הראשון ולא סגי בבדיקה סמוך לבה"ש מ משום דגרסינן בש"ס דס"ח על פלוגתא דפליגי במתניתין שם נדה שבדקה עצמה יום ז' שחרית ומצאה טהורה וביה"ש"מ לא הפרישה ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה וכו' רי"א כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה ה"ז בחזקת טמאה וחכ"א אפילו בשני' לנדתה בדקה ומצאה טהורה וביה"ש"מ לא הפרישה וכו' ה"ז בחזקת טהורה ופירש"י וג' מחלוקות בדבר לת"ק שביעי הוא דמטהרתה בדיקת שחרית אבל שני לא ולר"י אפילו בדיקת ז' שחרית לא

מטהרת' עד שהפרישה ביהש"מ ולרבנן בתראי אפילו בשני ע"כ ומייתי בגמרא ברייתא תני אמרו לו לר"י אלמלי ידי' מונחת בעיני' כל ביהש"מ יפה אתה אומר עכשיו אימור עם סילוק ידי' ראתה מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון וכו' מבואר דס"ל לחכמים דפליגי על ר"י דאם אין ידיה מונחות בעיניה כל ביהש"מ לא עדיפא בדיקת ביהש"מ מבדיקת שחרית וכי היכי דבדיקת ביהש"מ מהני בדיעבד ה"נ בדיקת שחרית מהני צ"ל דאע"ג דאף החכמים ס"ל דלכתחלה תפסוק בטהרה סמוך לביהש"מ וכמ"ש הב"י כאן ושאר פוסקים היינו לכתחלה ראוי לאחר ההפסק טהרה כל מה דאפשר אבל לר"י דס"ל דאפילו בדיעבד לא מהני עד שתבדוק מן המנחה ולמעלה בז' ע"ז השיבו החכמים כיון דאין ידי' בעיניה כל ביהש"מ אפ"ה מהני לדידך ולא חיישינן לשמא ראתה אחר הבדיקה משום דמוקמינן אחזקת בדוקה וטהרה ה"נ להוי מועיל בדיעבד בדיקת שחרית ובשאר יומי אפילו אינה בשביעי לפ"ז בראתה יום אחד ופסקה בטהרה בו ביום דס"ל להרמב"ן וסיעתו דלא מהני בדיקת שחרית דוקא בשני הוא דאמרי רבנן בתראי דמהני אבל לא בראשון ע"כ דאף בדיקת ביה"ש לא מהני אא"כ ידיה בעיניה כל ביהש"מ דאל"כ קשיא אף לרבנן בתראי מה שהשיבו לר"י אלא ע"כ לרבנן בתראי דפסקינן כותייהו לא שרי הפסק טהרה ביום ראשון אא"כ ידי' מונחות בעיני' כל ביהש"מ דהיינו ע"י מוך דחוק שמונח שם כל בהש"מ לפ"ז אפילו בדיעבד לא מהני אם לא היה מונח שם מוך דחוק כל ביהש"מ אם ראתה יום א' ופסקה בו ביום כנלע"ד ומ"ש בס' בעה"נ על דברי המחבר אלו וז"ל לשון הרשב"א בת"ה וכ"כ הטור בשם אביו כו' ליתא אלא המחבר פסק כהרמב"ן בהלכותיו וכמ"ש: ונ"ל דכל הפוסקים דס"ל דבדיקת שחרית לא מהני בפסקה בטהרה ביום הראשון ס"ל דלא מהני בפסקה ביהש"מ כ"א ע"י מוך דחוק כל ביהש"מ וכ"נ מהמ"מ לפי מה שמפ' הב"י כאן לדעתו דס"ל דאף הרמב"ם ס"ל כהרמב"ן בזה וכן מבואר בבד"ה להרא"ה דף קס"ו ע"ש ומעתה אני תמה על הרמ"א בהג"ה דפסק כהמחבר בזה דבדיקת שחרית לא מהני ביום הראשון ופסק בדיעבד אם בדקה עצמה סמוך לביהש"מ ומצאה עצמה טהורה אע"פ שלא היה המוך אצלה כל ביהש"מ סגי לא ידעתי מנ"ל זה והמ"מ הנרשם בהגהות רמ"א לא ידעתי לכיון שאין מכל הפוסקים אלו שמביא שום ראיה דס"ל הכי ועיין גם הרי הוכחתי מסוגי' דגמ' דאין לחלק בין בדיקת ביה"ש כשלא היה ידיה מונחות שם כל ביהש"מ ובין בדיקת שחרית דאם בדיקת ביהש"מ מהני כה"ג אף בדיקת שחרית מהני וכיון דפסק הרמ"א ז"ל דבדיקת שחרית לא מהני בראשון אף בדיקת ביה"ש לא מהני אם לא הי' ידיה מונחות בעיניה כל ביה"ש הגם שהתוס' שם ד"ה א"ל כתבו דביום הראשון שפיר יש לחלק בין בדיקת שחרית ובין בדיקת ביה"ש אע"פ שאין ידיה מונחות שם כל ביה"ש וז"ל דכיון דהוחזק' רואה שחרית דין הוא להצריכה הפרש' מן המנחה ולמעלה בלא חומרא אלא מן הדין ואין לנו להחמיר ולספק שמא עם סילוק ידיה ראתה להצריכה בדיקה בסוף היום אבל ר"י שבא להחמיר ולספק דאפילו בשלא ראתה שחרית אלא בבדקה עצמה ומצאה טהורה הוא מצריך הפרשה גם בסוף היום היה לו להחמיר ולבדוק מספק שמא עם סילוק ידיה ראתה עכ"ל והם כ"כ לפי שיטתם דמחלקי' כן אף בשאר ימים בין ראתה בו ביום או לאו לפ"ז י"ל כן לדידן לחלק בין יום ראשון לשאר ימים אך דברי התוספות דחוקים מאוד בחילוק זה שמחלקים אלא שהם מוכרחי' לחלק

כן מכח קושיתם דלימא ר"י לנפשי ע"ש וכל זה לשיטתם שכתבו שם בדיבור זה דהא דאמר ר"י לעיל דף נ"ג ומה אילו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טומאה וכו' דאלמא אף ר"י בעי הפרשה מן המנחה ולמעלה מיירי כשהפרישה ביום שראתה בשחרית בהא הוא דצריך הפרשה מן המנחה ומעלה והכא מיירי בבדקה שחרי' ומצאה טהורה ואהא קשי' להו דלימא ר"י לנפשיה והוכרחו לדוחק הזה שכתבו בתירוצם אבל הפוסקים דפסקו דדווקא ביום הראשון לראייתה הוא דלא מהני בדיקת שחרית אבל ראתה ב' או ג"י מהני בדיקת שחרית בשני או בשלישי אף שראתה בו ביום לא ס"ל כתי' תו' כאן וי"ל דס"ל כתירוץ ראשון בתוספות דנ"ג דהא דקאמר ר"י אלו נדה שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה לא תהא בחזקת טמאה מיירי בלא בדקה כלל וכיון שלא בדקה גם מן המנחה ולמעלה הא לא היה לה הפסק טהרה כלל מש"ה היא בחזקת טמאה אבל אם בדקה בצהרים ומצאה עצמה טהורה היה מהני אע"פ שראתה גם בו ביום וכן צ"ל דהכי סבירא ליה להרשב"א כתי' א' וצ"ל הא דנקט ר"י מן המנחה ולמעלה לאו דוקא אלא ה"ה אם בדקה מקודם ומצאה טהורה אלא דנקט מן המנחה ולמעלה לפי דלכתחלה יש לה לבדוק מן המנחה ולמעלה וכמש"ל ולפ"ז לק"מ דר"י אדר"י ולא ק' נמי דנימא ר"י לנפשיה דהא השתא סבר ר"י דלעולם מהני בדיקת שחרית וצהרים אלא דלכתחלה קאמר דיש לאחר הפרשת טהרה מן המנחה ולמעלה ולא מק' אלא על רבי יהודה דס"ל דאף בדיעבד לא מהני בדיקת שחרית ואהא מק' שפיר כיון דלדידך חיישינן אפילו בדיעבד שמא, עם סילוק ידיה ראתה א"כ אף בה"ש לא יועיל וכמש"ל ואין אנו צריכין לדוחק של התוספות ואם כן מנ"ל להרמ"א ז"ל דהפוסקים דס"ל דבדיקת שחרית לא מהני בראשון דיועיל ביה"ש אף אם אין ידיה מונחות בעיניה כל ביה"ש ואדרבה נראה דכל הפוסקים העומדים בשטה זו דל"מ ביום אחד בדיקת שחרית ס"ל כהרמב"ן ז"ל דמצריך מוך דחוק מונח שם כל ביה"ש אם פסקה בטהרה ביום ראשון וצ"ל דהרמ"א מכריע כן מדעתיה דנפשיה בפשרה בין הפוסקים ולדעתיה צע"ג: לכן נלע"ד שאין להקל בלא מוך דחוק מונח שם כל ביה"ש אם הפרישה בטהרה ביום הראשון אפ"ל בדיעבד וכדעת הרמב"ם והרמב"ן והרא"ה והכי משמע פשטי' דסוגיא ונ"מ לדידן היכא דחזרה וראתה בתוך ימי ספירתה דכיון שלא ראתה רק יום א' לא מהני בדיקת שחרית כמ"ש הש"ך ס"ק ו' אם מפסקת בטהרה בו ביום צריך שיהא מוך דחוק כל ביה"ש ואפילו בדיעבד מעכב אם לא היה מונח שם מוך דחוק דאינה מונה ממחרת א"נ נ"מ בכלה שרוצה להפריש בטהרה ולא ראתה רק יום א' ורוצה להפריש בטהרה בו ביום דצריך מוך דחוק שם כל ביה"ש: גם מה שפסק הרמ"א דבדיקת שחרית מהני בשאר ימים חוץ מן יום הראשון אפ"ל ביום שראתה בו אף שדרכו לפסוק כתוס' והרא"ש כאן נמשך אחר דברי הב"י שמפרש דאף הרא"ש ס"ל הכי ומ"ש הרא"ש ואחר שיפסוק הדם תבדוק עצמה יפה יפה ובדיקה זו תהיה ביה"ש וכו' כ' הב"י דהרא"ש לא כ' כן לפסק הלכה אלא לרווחא דמלתא דאפ"ל מאן דסבר דבהפסיקה ביום א' נמי סגיא בבדיקת שחרית מודה דבאיזה יום שתפסוק עדיף טפי למיבדק ביה"ש דמרחקה נפשה מידי נדנוד ספק כו' ועוד האריך בזה ע"ש אבל בס' תפל"מ היטיב לראות שכ' דהרא"ש ס"ל כשיטת התוס' דף ס"ח שהבאתי לעיל ולדעתם אין חילוק בין יום ראשון לשאר ימים אלא כל שראתה ומפסקת בטהרה ביום שראתה

בו צריך הפסק טהרה ביה"ש שהוא מן המנחה ולמעלה וכפירש"י במתני' והרע"ב שם וגם הרא"ש מיירי בכה"ג כשהיא מפסקת בטהרה ביום שראתה בו דאז מצריך הפסק טהרה קודם ביה"ש ובזה נסתלק תמיהת ב"י דאיך יפסוק הרא"ש כיחידאי כר"י דמתני' דלפ"ז לק"מ אלא דס"ל דלכ"ע באם שהפסיקה ביום שראתה בו אין חילוק בין יום ראשון לשאר ימים וזה דעת הטור שכ' שהרא"ש חולק על הרשב"א לפי דהרשב"א ס"ל דאפי' ביום שראתה בו מהני בדיקת שחרית וע"ז כתב דהרא"ש חולק ע"ז דלא מהני בדיקת שחרית אם הפסיקה בטהרה ביום שראתה בו ואף שהתוס' בדף נ"ג תירצו עוד תי' אחר וכמו שהבאתי לעיל בשמם מ"מ כתבו נמי בתירוצם ב' כמ"ש כאן וי"ל דהרא"ש תפס תי' זה עיקר גם רש"י שם ד"ה לא תהא בחזקת כו' ס"ל כתי' זה של תוס' שכתבו כאן בדף ס"ח וכמ"ש מהרש"ל בכוונת דברי רש"י: מיהו מה שפירש"י לקמן דף ס"ח ע"ב ד"ה מי איכא למ"ד וכו' סותר פירושו מה שפי' בדף נ"ג דהא למה שפי' בדף נ"ג ס"ל דר' יוסי מודה דאם הפסיקה בטהרה ביום שראתה בו דלא מהני בדיקת שחרית א"כ קשה מאי קאמר ר' בראשון טעיתי שלא שאלתי וכו' מאי מבעיא ליה הא בראשון ודאי דלא מהני בדיקת שחרית דהא אפי' בשאר ימים אם ראתה לא מהני בדיקת שחרית בו ביום וכן הקשה מהרש"א שם וע"כ צ"ל כתיירו צו דמבעיא ליה אי מהני מן המנחה ולמעלה או לאו דדלמא בראשון שהוחזקה מעינה פתוח אינו מועיל אפילו בדיקת ביה"ש א"כ קשה איך פי' לקמן וז"ל אבל בראשון דהוי פתיחת מעינה ליכא למ"ד דאם בדקה בצהרים ומצאה טהורה דתהוי הפרשה עכ"ל מבואר דס"ל דהש"ס מתמה על בדיקת צהרים ואהא משני אין והתניא וכו' אלמא ס"ל להש"ס דלר' מבעיא ליה אי מהני בדיקת צהרים והא ליתא לפי מה שפי' בדף נ"ג דלפי' זה לא מבעיא ליה לרבי אלא אי מהני בדיקת ביה"ש וכמ"ש ל"מ להרא"ש י"ל דתפס תי' תוס' שבדף ס"ח עיקר וכפירש"י דף נ"ג ואין להקשות דאי ס"ל להרא"ש הכי א"כ ע"כ מפרש דמבעיא ליה אי ביום הראשון מהני הפרשה אפי' ביה"ש וכמ"ש מהרש"א ואיך סתם וכו' דתפרוש ותבדוק ביה"ש היה לו לפרש דביום הראשון אפי' ביה"ש לא מהני י"ל דס"ל להרא"ש בהא כרשב"א שכ' בתה"א כיון דאמר ר' טעיתי שלא שאלתי ויהיב טעמא למילתיה אטו וכו' ראשון נמי וכו' וברייטא תני בהדיא דמהני הפסקה בראשון בטהרה יש לפסוק דמהני אפי' בראשון: היוצא מזה דאפילו אם פסקה בטהרה בשאר ימים אם ראתה בו ביום צריך שתבדוק סמוך לביה"ש דוקא ובדיקת צהרים לא מהני כדי לחוש לדעת התוס' וכפירש"י בדף נ"ג וכדעת הרא"ש לפי מה שהבין הטור לדעת אביו הרא"ש דחולק על הרשב"א וס"ל דבדיקת שחרית לא מהני אפי' בפוסקת בשאר ימים מיהו מוך דחוק ודאי דאינו מעכב בשאר ימים אפי' בפוסקת ביום שראתה בו דהא לשיטת התוס' וסיעתו צריכין אנו לחלק כמ"ש התוס' דדוקא אם באנו להחמיר מחמת חומרא שלא מן הדין הוא דיש לחוש אף בבדקה סמוך לביה"ש דשמא עם סילוק ידיה ראתה אבל היכא דראתה בו ביום דמן הדין הוא דבודק' מן המנחה ולמעלה הואיל וראתה בו ביום ותו לא חיישינן דשמא אח"כ ראתה כמו שהוכיחו מכח קו' דלימא ר"י לנפשיה והן אמת כי לולי דבריהם הייתי אומר ליישב קושייתם דמקשי' דלימא ר"י לנפשיה דלק"מ דהנה הב"י כתב דהא דאמר מן המנחה ולמעלה ר"ל מן מנחה קטנה ולמעלה שהוא ב' שעות וחצי קודם הלילה ע"ש ואני תמה איך כ' כן בפשיטות הא רש"י פי' כאן במתני' וכ"פ הרע"ב

דהא דאמר ר"י מן המנחה ולמעלה היינו ביה"ש וכפירש"י לקמן דנ"ג ע"א ולדעתם צ"ל הא דאמר מן המנחה ולמעלה לאו מתחלת זמן מנחה קאמר אלא מסוף זמן מנחה קאמר שהוא עד ביה"ש אך הרא"ה בס' בד"ה כ' דמן המנחה דקאמר היינו תחלתזמן מנחה והואיל דיצא כבר רוב היום תו לא חייש לשמא תחזור ותראה וכ"פ רש"י בדף ס"ג ע"ב ונלע"ד דמן המנחה ולמעלה דקאמר רבי יוסי ודאי דאיכא לפרש כפירש"י דהיינו ביה"ש ומן המנחה ולמעלה דאמר ר"ל מסוף זמן תפלת המנחה או הקרבת המנחה כמ"ש המ"א ס' רל"ג שהוא ביה"ש אבל רבי יהודה דס"ל במס' ברכות דזמן המנחה עד פלג המנחה לפ"ז אפי' אי נימא דסוף זמן תפלת המנחה קאמר אכתי הוא יותר מן ב' שעות עד הלילה ודוחק לומר ר"י מן המנחה ולמעלה דרבנן קאמר אלא דמסתמא מן המנחה ולמעלה דידיה אמר לפ"ז ל"ק מידי דהא צריכין אנו לדקדק דמה השיבו חכמים לר"י אלמלי ידיה מונחות בעיניה וכו' דלמא באמת ר"י מיירי כה"ג דהא כן משני הש"ס לעיל דף נ"ג כשידיה בעיניה ואם כן דלמא ר"י נמי בכה"ג איירי ולפי דברינו ניחא כיון דר"י מסתמא מן זמן תפלת המנחה ולמעלה דידיה אמר שהוא יותר מן ב' שעות עד הלילה אם כן ליכא למימר דמיירי כשידיה בעיניה דל"ל ידיה בעיניה בזמן גדול כזה כיון דסגי' לה כשידיה בעיניה רק כל ביה"ש שהפסיקה בטהרה במשך זמן קטן כזה א"ו מדאמר ר"י מן המנחה ולמעלה ר"ל בכל עת שתבדוק במשך זמן זה עד ביה"ש סגי' אפילו כשאין ידיה בעיניה ולא חיישינן שמא חזרה וראתה כיון שעבר כבר הרוב יום וע"ז השיבו חכמים דאי חיישינן בבדיקת שחרית לשמא חזרה וראתה אף במיעוט היום יש לחוש להכי אבל לרבי יוסי לק"מ די"ל דס"ל כחכמים דתפלת המנחה עד הערב ומן המנחה ולמעלה דאמר היינו סוף זמן תפלת מנחה שהוא עד ביה"ש וא"כ ל"ק וכי ידיה בעיניה די"ל אין ה"נ דמיירי בידיה בעיניה כל בין השמשות כנ"ל: מיהו נ"ל דהתוס' לא ניחא להו לתרוצי הכי משום דלפי שיטתם שכתבו דהא דאמר ר"י מן המנחה ולמעלה מיירי בהפרישה בטהרה ביום שראתה בו לפ"ז צ"ל הא דמבעיא ליה לרבי בראשון מהו היינו דמבעיא ליה אי מהני בראשון בדיקת ביה"ש ואי ס"ד דהא דאמר ר"י מן המנחה ומעלה מיירי דוקא כשידיה מונחות בעיניה כל ביה"ש א"כ מאי מספקא ליה לרבי אי בכה"ג מהני ביה"ש דיום הראשון מהיכי תיתי לא יהא מהני דמאי ניחוש לי' דאף דביום הראשון מעינה פתוח מ"מ כיון דידיה בעיניה כל ביה"ש תו ליכא למיחש למידי א"ו הא דאמר ר"י מן המנחה ולמעלה מיירי אפי' בשאין ידיה בעיניה כל ביה"ש ובכה"ג הוא דמבעי' ליה לרבי אי מהני נמי ביום הראשון מש"ה מקשי' שפיר דלימא ר"י לנפשיה: אלא אכתי ק' לי טובא דמה מקשי' דלימא ר"י לנפשי' לפי מה שפירש"י בדר"י דמן המנחה ולמעלה היינו ביה"ש וע"כ ר' יוסי ביה"ש דידי' אמר דהא ביה"ש דרבי יהודה לדידיה יממא הוא וכיון דביה"ש דדידיה אומר שהוא כהרף עין לא שייך לומר וכי ידיה בעיניה כל ביה"ש דוודאי ידיה בעיניה כל ביה"ש דהא שיעור בדיקה הוא יותר הרבה מהרף עין וצ"ל דהתוס' לא ס"ל כפירש"י אלא כשיטת הרא"ה דס"ל דמן המנחה ולמעלה הוא קודם הרבה מביה"ש וטעמיה הואיל ויצא רוב היום כמש"ל: ובדברי הב"י כאן צ"ע שכ' וז"ל נראה מדברי רבינו שהרא"ש סובר דאיזה יום שתפסוק צריכה לבדוק ביה"ש וכר"י דמתני' דאמר כל שלא הפרישה בטהרה מן המנחה ולמעלה ה"ז בחזקת טמאה דהא לא חילק בין יום ראשון לשאר ימים וא"כ הוא קשה למה פסק כחידאי עכ"ל וק"ל דהא

אף כר"י לא אתי' דהא ר"י מצריך מן המנחה ולמעלה בשביעי דוקא אבל בשאר ימים לא מהני אפי' בדיקה מן המנחה ולמעלה וכן פירש הרמב"ם בפ"י המשניות ע"ש וא"ל דס"ל להב"י דר"י לא פליג את"ק אלא בהא דאמר דמהני בדיקת שחרית בשביעי ואיהו ס"ל דבעי מן המנחה ולמעלה אבל אם בדקה מן המנחה ולמעלה יהיה באיזו יום שיהיה מהני לר"י הא ליתא דאי ס"ל דמהני בדיקה מן המנחה ולמעלה בשאר יומי כ"ש דיהא מהני בדיקת שחרית בשביעי דהא טפי יש לחוש אם בדקה מן המנחה ולמעלה בחמישי או בששי שלה שהוא משך זמן ארוך עד טבילתה לשמא תחזור ותראה ממה שיש לחוש אם בדקה בשביעי שחרית שאין משך זמן ארוך כ"כ וכ"מ ממה שהשיבו החכמים בברי"י לר"י מה לי הפרישה בטהרה בז' מן המנחה ולמעלה מה לי הפרישה בטהרה בראשון משמע דלר"י דווקא שביעי קאמר וא"כ אף כר"י נמי לא ס"ל דהא הרא"ש כ' באיזה יום שתפסוק מהני הפסקת ביה"ש ולר' יהודה לא מהני אלא בהפסיקה בטהרה בז' וכיון דנשי דידן ספק נדות וספק זיבות הן ושמא נדה היא ולא מהני הפסק טהרה בשני או בשלישי ואף שגם אח"כ בודקת עצמה בימי נקיים שלה מ"מ דיעבד מהני בתחלתן אע"פ שאין סופן לשיטת הרא"ש וגם אותן הבדיקות אינן ביה"ש כ"א כל היום מתי שתרצה וצ"ע: תו יש לעיין במ"ש הב"י שם דאפי' אי נימא דחכמים ס"ל דוקא בשני מהני אבל לא בראשון היינו בדיקת שחרית הוא דאיכא לאיפלוגי בין ראשון לשני אבל ביה"ש אפי' בראשון מהני לרבנן בתראי וכ' וז"ל וכ"מ דהא אמתני' דבדיקת שחרית קיימי חכמים דאמרי בשני לנדתה אבל לא בראשון ודוקא שחרית דומי' דשני דאיירי בי' מתני' ממעטים ליה אבל מבין השמשות דלא איירי בי' מתני' לא ממעטים ליה עכ"ל והב"ח כ' ע"ז שהוא דבר פשוט ולכאורה ק' דא"כ אמאי אמרו רבנן בתראי אפי' בשני ה"ל למימר רבותא טפי אפי' בראשון ביה"ש והוי כ"ש בשני שחרית וכמש"ל מיהו זה יש לדחות דקאי אדברי הת"ק דנקט שחרית מש"ה אמרינן בשני מהני נמי בדיקת שחרית אלא הא קשיא ליה מה מקשה הש"ס בראשון מי איכא למ"ד ופירש"י הא אפי' רבנן בתראי בשני שלה הוא דקאמרי דלמא הא דאמרו מה לי הפרישה בטהרה בראשון היינו ביה"ש דמהני וכיון דמהני ביה"ש דראשון כ"ש דמהני בדיקת שחרית בשאר יומי וכצ"ל לפי התוס' דהא דמתמה הש"ס בראשון מי איכא למ"ד היינו אפי' אי בדקה ביה"ש בראשון מי איכא למ"ד דהא רבנן בתראי בשני אמרו ואי ס"ד דאף בראשון ביה"ש מהני ה"ל למימר רבותא טפי דאפילו ביה"ש בראשון מהני ולא חיישינן שמא חזיא אח"כ בלילה כ"ש דמהני בדיקה בשני בשחרית ואהא משני אין וכו' דהא רבי אמר טעיתי שלא שאלתי אטו וכו' וס"ל דבראשון ביה"ש מסתברא דמהני ונראה ליישב דהא דכתב הב"י בבדקה בראשון ביה"ש אף לרבנן בתראי מהני היינו דוקא כשהיו ידיה בעיניה כל ביה"ש כנראה מלשונו במה שכ' שם על הרמב"ם דסבר כהרמב"ן דמהני בדיקת ביה"ש בראשון והיינו כשידיה בעיניה כל ביה"ש וע"ש ובהא ודאי הדין עמו דבהא ליכא למיחש למידי וכמ"ש לעיל דע"כ לרבנן בתראי בעינן ביום א' ביה"ש כשידיה בעיניה ומעתה ל"ק הא דמתמה הש"ס בראשון מי איכא למ"ד ולא ניחא ליה לאוקמי בראשון ביה"ש וכשידיה בעיניה כל ביה"ש משום דס"ל להש"ס הא דאמרי רבנן מה לי בדקה מן המנחה ולמעלה בשביעי מה לי בדקה בראשון דומיא דשביעי דר"י והא מיירי בשלא היה ידיה מונחות בעיניה אף ראשון כן מש"ה מתמה הש"ס כיון דמעינה פתוח יש לחוש שמא עם

סילוק ידיה ראתה ואהא משני אין וכו' ולרבי מספקא ליה אם אף בדיקת שחרית מהני בראשון ולפ"ז צ"ל דשני דנקטי ל"ד וכמ"ש הרשב"א ז"ל או דבריי' פליג אמתני' וס"ל דאף בראשון מהני בדיקת שחרית וכמ"ש הרא"ה ז"ל ועיינן: (י) רק יום א'.

כבר כתבתי לעיל בשם הש"ך שכ' בשם מע"מ דנ"מ לדידן היינו היכא דחזרה וראתה בתוך ימי ספירתה ואם היא רוצה להפסיק בטהרה בו ביום לא מהני בדיקת שחרית כיון שלא ראתה אלא יום א' ומעינה פתוח ולפמ"ש לעיל לא מהני אא"כ הפרישה בטהרה קודם ביה"ש ומונח שם מוך דחוק כל ביה"ש ובס' מנ"י כ' דנ"מ בכלה שרוצה להפריש בטהרה לפמ"ש הש"ך לקמן סי' זה ס"ק כ' אם הוא שעת הדחק דא"צ להמתין עד יום ה' לראייתה: עוד כתב הש"ך בשם המע"מ ז"ל אבל לא ראתה רק כתם אפשר להקל בין בימי ספירה בין בתחלה עכ"ל ולקמן בס"ק כ"א מסיק דאפילו במצאה כתם ולא שימשה נוהגין להמתין ה' ימים ואם כן אין למצוא קולא בכתם אלא במצאה תוך ימי ספירתה דמהני הפסק טהרה בשחרית והדין עמהם דהא הרשב"א ס"ל אפילו ברואה ממש מהני בדיקת שחרית אפ"י ביום הראשון וכ"כ הרמב"ן בשם יש מקילין הגם שאינן שוין בטעמא דמילתא דהרשב"א כתב הטעם כיון דרבי מספקא ליה אי מהני בדיקת שחרית בראשון ויהיב טעמא למלתא אטו כולהו וכו' וטעמא דמיסתבר ואשכחן בברייתא דס"ל דמהני אפילו בראשון מש"ה יש לפסוק הלכה כן ורבנן בתראי דאמרו במתני' אפילו בשני וכו' י"ל דלאו דוקא אמרו אלא ה"ה אפ"י בראשון מהני וכמ"ש שם במ"ה ואלו טעמא דיש מקילין שהביא הרמב"ן ז"ל טעמן דאפ"י אי רבנן בתראי דוקא בשני אמרו דמהני בדיקת שחרית ולא בראשון ה"מ היכא דאחר הימים מצאה טמאה הוא דלא מהני בדיקה בראשון אבל היכא דמצאה טהורה מהני אפ"י בראשון ע"ש מ"מ לענין הדין שוים דמהני בדיקת שחרית ביום א' ואם כן עכ"פ בכתמים דרבנן יש לסמוך על הרשב"א והיש מקילין שברמב"ן: כתב בספר מע"מ דף ש' וז"ל וכל ירא ה' צריך להזהיר ע"ז דלא מהני בדיקת שחרית כשפוסקת ביום הראשון כ"א סמוך לביה"ש ולפמ"ש לעיל צריך נמי להזהר שיהיה מוך דחוק אצלה כל ביה"ש: (יא) תלבש חלוק.

לשון המרדכי בשם הרוקח תלבש חלוק לבן שאם תראה עוד שיהא ניכר בחלוקה הביאו ב"י: (יב) שתרחץ ולובשת לבנים. והטעם בכל זה דאולי נתלכלך גופה או חלוקה באיזה כתם ותמצא תוך ז"נ דאז אין תולין כמבואר בסמוך סעיף יו"ד לשון מנ"י ושפת יתר הוא דכ"ש אם היה הדין דתולה בו צריכה לכתחלה שתרחץ ותלבוש לבנים דשמא תראה אחר כך ותתלה בו: (יג) אבל בשעת הדחק.

כתב בס' מע"מ דף ש' ע"ב וז"ל ורמ"י הוסיף בלשונו שתוכל לספור ז"נ בלא רחיצה כלל מיהו נראה לי דלאו לאפוקי רחיצת פניה שלמטה דכולי האי א"א לומר שלא תוכל למצוא מים מועטים בכדי רחיצת הפנים שלמטה וכו' ויותר משמע דאין ה"נ שנתכוין אפילו על פניה שלמטה וכשהיא דחוקה כ"כ שאין לה מים כלל וכלל דאלת"ה הא אמרן דרחיצת כל גופה אפילו שלא בשעת הדחק אינה אלא לכתחלה א"ו דהכא אפ"י פניה שלמטה א"צ ומ"מ ודאי קנוח קאמר לנקותה במאי דאפשר ופשיטא דלא סגי בלא"ה עכ"ל ופשוט דיכולה לרחוץ פנים שלמטה עם מי רגלים כשהיא דחוקה ואין לה שאר מים כלל וכן שמעתי שנהגו כן: (יד) פעמים בכל יום.

וז"ל הסמ"ג בשחרית כשעמדה ממתנה וערבית כשהולכת לבה"כ קודם שיהיה לילה וכ"כ התוספות פ"ק דנדה ד"ז ע"ב דע"כ לא פליגי תנאי במתני' דף ס"ח ע"ב אלא בדיעבד היכא דלא בדקה כ"א ראשון ושביעי אבל לכתחלה כ"ע מודים לר"ע דצריכה לבדוק בכל יום וכ"כ הרא"ש פרק התינוקת ושאר פוסקים וכ"ה בס' בעה"נ ומ"ש פעמיים בכל יום כ"כ בסה"מ וסה"ת וסמ"ק והמרדכי בשם הרוקח וטעמם דהכי תנן בפ"ק די"א ואע"ג דאסיקנא התם דלא אמרו אלא לטהרות אבל לבעלה לא בעיא בדיקה וכדלעיל סימן קפ"ו היינו דוקא לאחר שטבלה שהרי היא בחזקת טהורה לבעלה אבל בספירות ז"נ דהיא בחזקת טמאה צריכה בדיקה פעמיים שחרית להוציאה מידי ספק שמא ראתה בלילה שלפניו וערבית להוציאה מידי ספק שמא ראתה ביום דבספירת ז"נ לבעלה צריכה בדיקה כמו לטהרות אחר שטבלה כ"כ הב"ח לדעתם ועיין מש"ל: (טו) אחת שחרית.

הרא"ש בפ' התינוקת ובהלכות נדה בקצרה שסידר סוף מסכת נדה כתב וז"ל ובאותן ז' ימים תבדוק בכל יום עצמה וחלוקה בבדיקה יפה וכו' ותימא על הטור והש"ע שכתבו סתם צריכה להיות בודקת וכו' ולא כתבו בפירוש עצמה וחלוקה וכמ"ש הרא"ש ז"ל: כתב הגאון מהר"ג בשו"ת שב"י סימן ל"ו בנדון האשה שמצאה תמיד בבדיקתה קרטין קטנים שנימוחו ע"י הרוק וז"ל ועוד אמינא באשה זו להקל ולהחמיר דהיינו שעכ"פ אחר וסתה גמורה תצטרך להפסיק בטהרה גמורה וכו' וזהו לפי דעתי ודאי אפשרי וצריכה מן התורה הפסק טהרה בלי פקפוק ומאז ואילך כיון שיש לה וסת קבוע לימים וכו' לא תבדוק א"ע כלל ועל סמך בדיקה אחת תטבול וכו' אף שלא ראיתי לאחד מן הראשונים שהעלו על לבם והזכירו שום דבר מענין קולא בבדיקתה מ"מ מאחר שאנן פסקינן דאם לא בדקה רק פעם ראשונה די בזה אם כן טוב לנו לסמוך על קולא זאת מלבדוק אותה ולהקל אח"כ בענין ראייתה הנ"ל ויש לזה ראיות גמורות ואין כאן מקום להאריך וכ"ש אחר טבילתה לבעלה א"צ בדיקה וכו' ובאמת מה טוב היה אם היה באפשר שתבדוק לבסוף גם כן אבל מי יודע שתהיה נקיה והארכתי בזה גם כן וכו' וכן הוריתי כמה פעמים עכ"ל לכאורה משמע מלשונו דדי בבדיקת הפסק טהרה שלה ובכל ז' ימי נקיים לא תבדוק עצמה כלל רק שתסמוך על בדיקת הפסק לחוד וזה ודאי א"א דא"כ לא הוי ספירה כלל ולא עלו לה לנקיים כלל וכמבואר כאן בש"ע וע"כ יש קיצור בדבריו דבדיקה חזא צריכה תוך ז"נ לכ"ע ובלא"ה לא סגיא לה ומלבד הבדיקה של הפסק שלה מצריך עוד בדיקה א' תוך ז"נ מ"מ גוף הדין מה שהקיל שלא תבדוק עצמה בכל יום מן ז"נ כתקנת חכמים מחשש שמא תמצא בבדיקתה קרטין קטנים ותצטרך להקל שלא תאסור לבעלה ע"כ מוטב לבטל תק"ח שלא תבדוק כלל כי אם בדיקה אחת שהוא מעכב אפילו דיעבד לא ידעתי מנ"ל זה וגברא חזינא וראיותיו לא חזינא ולכאורה יש ראייה לדבריו ממ"ש בביאורי מהרש"ל להסמ"ג אהא דכתב שם דרואה מ"ת לא תבדוק בשפופרת לבעלה הראשון שמא תמצא דם בראשו של מוך ותאסר אכ"ע וז"ל לכאורה י"ל מכאן שמי שיש לו בביתו דבר שיש בו חשש ספק איסור וכו' וירא לבדוק אחריו שמא ימצא ותאסור דמותר לאוכלו בלי בדיקה וכו' ונ"ל שיש לחלק דהכא יש ספקות דאפילו אם תמצא דם למעלה שמא ראויה היא לשני שאין כל האצבעות שוין ועל סברא זו אין אנו רשאים לסמוך אע"פ שאפשר שהיתר גמור הוא משום הכי אינו

מחויב לגרום שיבא לידי ספק אדרבה קצת איסור יש בדבר לעגן האשה חנם את"ל שהוא היתר אבל גבי תולעים אם ימצאהו אסורים בודאי אם כן כשאין הפסד בבדיקת מצוה וחובה היא ולא נעלים עינינו עכ"ל מהר"י א"ש וה"ה מה שאינו מוזכר בתלמוד בהדיא דטרפה רק מחומרת הגאונים נמי רשאי שלא לבדוק ומה"ט משליכים הקצבים ראשי הכבשים בימות החמה עכ"ל לפ"ז י"ל דה"ה בנ"ד אך אין הנדון דומה לראיה דשאני התם דכל עיקר הבדיקה אינה אלא משום החשש ספק איסור זה שפיר י"ל כיון דאינו איסור ודאי אף אם ימצא משום הכי כשר הדבר שלא לבדוק כלל אבל הכא דבלא"ה מצות חכמים שתבדוק בכל יום מז"נ שלה הן מטעם דלהוי ספורים בדוקים והן מחשש שמא תראה דם וכמש"ל דתוך ז"נ החמירו כמו לטהרות מנ"ל דרשאינו אנו לבטל מצות חכמים מחששא זו שמא תמצא קרטין אלו ויכנוס ספק ונדנוד איסור בלבנו ול"ד למ"ש הרשב"א בתה"א דתולין במכה אפילו בשעת וסתה לדידן דקיי"ל וסתות דרבנן וכתב אע"ג דקיי"ל בעבר זמן וסתה דאסורה לשמש עד שתבדוק וכ"ש זו שרואה ואיך תתיר ותירץ דשאני הכא דלא אפשר ואין דנין אפשר משא"א ולא אמרו תבדוק אלא בדאפשר אבל לא בדלא אפשר עכ"ל התם לא אפשר בבדיקה דאף אם תמצא תולה במכה משא"כ בנ"ד אם תמצא דם ממש טמאה מנ"ל לבטל מצות חכמים והא יש ללמוד מדברי הרשב"א למאן דס"ל דתולה במכה אפילו בספירת ז"נ ועייין מש"ל בכה"ג דיש לה מכה א"צ לבדוק בכל יום כיון דמצות בדיקה בכל יום אינה אלא מדרבנן דאי מדאורייתא צריך בדיקה בכל יום אין לחלק בין לכתחלה לדיעבד ואמאי אינו מעכב אלא ראשון וז' וכמ"ש בסמוך א"כ דמי' לוסתות דרבנן דמקיל בה הרשב"א ז"ל כיון דלא אפשר ועייין מ"ש בסמוך משא"כ באפשר אין ראיה לבטל מצות חכמים משום כדי שלא יכנוס ספק בלבנו: ותו ק' לי על הגאון מהר"ג ז"ל כיון שפסק המחבר בש"ע דאין להקל אפ"ל בדיעבד בלי בדיקה תחלה וסוף ומבואר בב"י משום חשש ספק איסור כרת דס"ל דמאן דפסק דבעי בדיקה תחלה וסוף מדאורייתא הוא שלא הוי ספירה כלל בלא בדיקה תחלה וסוף וכמ"ש בסמוך ואיך עלה על, דעתו להקל במקום שהמחבר לא רצה להקל מחמת חומר האיסור וצ"ע"ג: (טז) ואם לא בדקה בכל הז' אלא פ"א.

כ' הש"ך תוך ז"נ מלבד הבדיקה דהפסק טהרה דלעיל סעיף א' עכ"ל בס' תפל"מ הק' על המחבר כיון שפסק כדעת הסמ"ג וסיעתו דצריך בדיקה שחרית וערבית ודלא כהרא"ש דלא מצריך אלא בדיקה א' בכל יום ולדעתם לא מהני אפ"ל בדיעבד בדיקת ראשון ושביעי כ"א כשבדקה פעמיים בכל יום וכמבואר בהדיא בסמ"ג הביאו ב"י כאן וז"ל וסמ"ג כ' וז"ל הלכה למעשה הוא כו' ואם שכחה ולא בדקה עצמה כ"א ביום שפסקה בו לערב ולמחרת שהוא יום א' של ספירה בדקה עצמה שחרית וערבית ולא בדקה עצמה עד יום הז' כו' דמותרת וטובלת בלילה וטהורה וכו' עכ"ל ואם כן למה פסק כאן דסגי' בבדיקה פעם אחת וכן בסעיף זה שכתב וי"א שצריך שתבדוק ביום א' מהז' וביום הז' ואין להקל ע"כ והיינו כדעת הסמ"ג וסיעתו דפסקו כר"ח והיה לו לבאר דצריך נמי בדיקה פעמיים ביום א' וביום ז' פעמיים: ולפענ"ד נראה דלק"מ דעד כאן לא החמיר המחבר לפסוק דאפ"ל בדיעבד לא מהני בלא בדיקת יום א' ושביעי אלא משום דאין להקל באיסור כרת וכמ"ש בב"י כאן ואביאנו בסמוך דס"ל דמאן דמצריך בדיקת ראשון וז' מדאורייתא קאמר דלא סגי בלא"ה דלא מיקרי ספורים לפנינו כי אם בבדיקת ראשון

ושביעי כמו שיתבאר בסמוך אבל לענין בדיקת פעמיים בכל יום ס"ל להמחבר דאינו אלא חומרא דרבנן בטהרות וה"ה בימי ספירה אבל מדאורייתא אפ"י אי נימא דצריכה בדיקה דווקא סגיא בבדיקה אחת ביום מש"ה לכתחלה מצריך בדיקה פעמים בכל יום אבל בדיעבד הקיל דסגיא בבדיקה א' ודלא כסמ"ג דס"ל דבדיקת שחרית וערבית מעכב אפ"י בדיעבד: (יז) וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה.

בס' תפל"מ תמה על דין זה ע"ש וכבר כתבתי בזה לעיל סי' קצ"ב ויתבאר עוד בסמוך בע"ה: (יח) וי"א שצריך. הוא דעת סמ"ג וסיעתו דפסקו להחמיר הואיל ונחלקו רב ור"ח דלרב סגיא בבדיקה א' תוך ז"נ תחילתן או סופן ולר"ח בעי תחילתן וסופן ולא נתברר הלכה כדברי מי ראוי להחמיר כדברי ר"ח שלא יהא יותר מן ה' ימים בין בדיקה לבדיקה מלבד יום שפסקה בו וכ"כ בסה"ת והגהמ"י בשם ראב"ן ובשם רבינו שמחה וכ' בב"י וכיון דכל הני רבוותא מספקא להו אין להקל בדבר שהוא ספק איסור כרת עכ"ל מבואר דס"ל דבדיקה זו מדאורייתא היא שאין ספירה בלא בדיקה מיהו כל זה למאן דמצריך בדיקה תחלה וסוף אבל להפוסקים דס"ל דסגיא בבדיקה א' תוך ז"נ לא נתבאר אם בדיקה זו מדאורייתא היא או לאו וכבר הבאתי לעיל סי' קצ"ב דעת המחבר ס' מעיל צדקה דס"ל דאפ"י מאן דס"ל דסגיא בבדיקה תחילתן או סופן עכ"פ ספירה בעינן שהחזיקה בעצמה בחזקת סופרת ז"נ וכפשטיה דקרא וספרה לה וגו' ואחר תטהר דמשמעו דבעינן ספירה ממש ולולא דאפשר שתסתר המנין הוי בעי ברוכי על ספירתה וכמ"ש התוס' מנחות דס"ה ובמסכת כתובות דע"ב עכ"פ בעינן לפחות שתחשבם למנין נקיים וגם ר"א דס"ל דלא בעי בדיקה בכל יום מן ז"נ מ"מ בעי ספירה ומה"ט בעי דווקא בדיקה תוך ז"נ אבל בדיקה בח' לא מהני דבלא"ה לא ידענו טעם לזה כיון דעכ"פ הוחזקה בטהרה ומה יגרע לה שהמתנה עוד יום א' אחר ז' א"ו דספירה בעינן וכל שלא בדקה תוך המנין לפחות פ"א לא מהני ולא מיקרי ספירה ומה שאמרו לר"א לא בעינן ספורים לפנינו פי' ספורים גלויים לא בעינן אלא סגיא בבדיקה אחת בסוף או בתחילה וכן משמעות הלשון בש"ס דקאמר תחילתן אע"פ שאין סופן וכן להיפך משמעו שעל שום מספר קאמר עכ"ד ומתוך זה פסק בנדון שנשאל לו באשה שמצאה כתם בימי לבונה ולעת ערב הפסיקה מחדש בטהרה ולבשה שנית לבנים ואמרו לה חברותיה ביום המחרת שגם על הכתם צריכה להמתין מחדש ה' ימים כדין רואה כתם בימי טהרתה משום פליטת ש"ז ואחר ב' ימים נודע לה שאין אשה המוצאת כתם בתוך ימי לבונה צריכה להמתין ה' ימים ובאתה ושאלה אם היא רשאי למנות ז"נ מפסיקות טהרה הראשון שמיד שלאחר מציאות הכתם הפסיקה בטהרה או לאו ע"כ וע"ז השיב דכיון שלא כיונה במספר נקיים באיזה ימים מהם לא עלו לה וכ' עוד וז"ל וטעמא רבה נמי איכא להדא מילתא דאולי כל שלא נתנה דעתה לספרן לנקיים לא הקפידה אף אם הרגישה קצת לבדוק נפשה ואף אם תאמר עתה שלא הרגישה מתחילה לא מהני והוא בכלל כל מילתא דלא רמיא עליה דאינש לאו אדעתיה ואין נאמנים עליו עכ"ל הנה הטעם השני הוא פשוט ועמ"ש"ל בשם שו"ת צ"צ אך מ"ש דלכ"ע בעינן שכיונה דעתה לספירה וכל שלא חשבה בדעתה למנות למנין הנקיים לא עלו לה לספירת שבעה דלאו ספירה מיקרי ומדאורייתא ספירה בעינן צ"ע והנה הראיה שהביא מבדיקה בשמיני לא מהני מוכח דבעינן ספירה דוקא דאל"כ למה יגרע מה שהמתנה עוד יום א' אחר ז' א"ו דספירה בעינן הוא ראייה

נכונה ועדיפא יש להקשות דאי ס"ד דלא בעינן ספירה א"כ למה אמרו דאם לא בדקה בז"נ עד יום שמיני דלא עלו לה הז"נ ומשלמת על יום השמיני עוד ששה ימים וכמ"ש הפוסקים אמאי נימא דיתחילו הז"נ מיום ג' אחר יום שפסקה ונמצא יום ח' להפסקת טהרה הוא יום ז' לספירת ז"נ והא סגיא בסופן אע"פ שאין תחילתן א"ו דספירה בעינן וכיון דדעתה היה למנות לנקיים ממחרת יום שפסקה תו לא חזי יום שמיני לאצטרופי בהדייהו אבל אי לא בעינן ספירה כלל אין סברא לומר כיון דחשבה למנות מיום מחרת שפסקה תו א"א למנות מיום השני כיון דלא בכוונה תליא מלתא ובלא כוונה ומחשבה כלל עולה לספירת ז"נ מהיכא תיתי נאמר שע"י מחשבתה מגרע גרע דלא חזיא תו לאצטרופי ולמנות מן יום השני.

ולכאורה י"ל דמש"ה לא אמרינן דתתחיל הז"נ מיום ג' שלאחר יום הפסקת טהרה שלה דא"כ אתה מפליג הבדיקה אחרונה של ז"נ מן בדיקת הפסקת טהרה שלה דאף דמהני אם לא בדקה עד שביעי ה"מ כשאינו מרוחק מן הבדיקה של הפסק טהרה כ"א ז' ימים דהיינו כשהיא מונה ז"נ מיד למחרתו של הפסק טהרה שלה דזו דוחק דמסתימת הפוסקים לא משמע הכי אלא דלעולם מהני הבדיקה בשביעי של נקיי' אף אם לא התחילה למנות מיד ממחרת של יום ההפסק טהרה דהא אין עליה שום חיוב למנות ז"נ מיד ממחרת של יום ההפסק טהרה אלא אם תרצה שלא להתחיל ז"נ כ"א יום ב' או ג' אחר ההפסק טהרה רשות בידה דכיון דפסקה בטהרה היא בחזקת טהרה לעולם עד זמן וסתה וכ"כ בס' תפל"מ וא"כ אי ס"ד דלא מהני בדיקת שביעי אלא בהתחילה למנות ז"נ ממחרת יום ההפסק לא היה להפוסקים לסתום אלא לפרש דלא מהני בדיקת שביעי אלא בכה"ג א"ו דלעולם מהני בדיקת שביעי אף בלא התחילה למנות נקיים שלה ממחרת יום ההפסק ועוד הוכחתי לעיל סי' קצ"ב מהא דכ' הראב"ד בס' בעהנ"פ גבי תבעוה להנשא ונתפייסה דס"ל דא"צ הפסק טהרה כדמוכח מעובדא דרבינא ואפ"ה כ' דמיירי שבדקה ביום שביעי דקיי"ל סופן אע"פ שאין תחילתן וכ' הרשב"א במ"ה דף קס"ו דלדעתו צ"ל שלא נתעכב רבינא ז' ימים ממש שא"כ אפי' סופן ליכא אלא כשבא ביום השביעי ממש ע"ש אלמא אע"ג דלא מצריך התם הפסק טהרה כלל אפ"ה כ' הרשב"א דצ"ל דמיירי כשבא ביום השביעי ממש אבל ביום הח' לא מהני והתם ליכא למימר האי טעמא דלא להפליג הבדיקה דז"נ מבדיקת ההפסק דהא לא צריך בדיקה להפסק טהרה כלל גבי ד"ח.

ואף שכתבתי שם ליישב דשאני ד"ח כיון שאינו אלא דם מועט כאלו ידוע שהפסיקה בטהרה וכמ"ש הרא"ה בבד"ה שם מ"מ קשה דא"כ מה"ט להני נמי אם היה בא רבינא ביום ח' ולמה כ' הרשב"א דלדעתו דווקא כשבא ביום ז': מיהו אכתי קשה לדעת הראב"ד אף אי נימא דבעינן ספורין עדיין אינו מתורץ דלמה לא נצטרף ששה ימים קודם שמיני לשמיני דלהוי שמיני שביעי ואי משום דבעינן כוונתה ודעתה לספירה ז"א דהא ברתייה דר' חנינא לא ספרה כלל ואפ"ה ס"ל להראב"ד דמהני וכמש"ל סי' הנזכר ועוד אבאר בסמוך וכיון שכן לכאורה נסתר ראייה זו מ"מ מבואר מהרבה פוסקים דס"ל דבעינן ספירה לכ"ע ומטעם זה בעינן בדיקה אחת תוך ז' דבלא"ה לא מיקרי ספורים וז"ל הרא"ש בפ' התינוקות אבל אם לא בדקוהו עד יום השמיני לא מיקרי ספורים דבדיקה תוך ז' בעינן עכ"ל מבואר דס"ל דבעינן ספורים ובלא בדיקה א' תוך ז' לא מיקרי ספורים

וכ"כ הרא"ה בספר החינוך פרשת א"מ מצוה ר"ז וז"ל ואפשר שעיקר דבר זה כיון שהתורה צותה וספרה לה וגו' ואחר תטהר ומכיון שלא בדקה לא בתחלה ולא בסוף אין כאן ספירה עכ"ל וכ"כ העט"ז סי' זה שהטעם שאם לא בדקה עד יום שמיני שאין לה אלא שמיני הוא לפי שזו לא קיימה מצות ספירה שאין ספירה אלא ע"י בדיקה תוך ימי ספירה וכן מבואר בתה"א בשער הספירה שכ' וז"ל אשה שהפרישה בטהרה ביום שפסקו דמיה שלה צריכה לבדוק עצמה כל ז' ימי הספירה שיהיו ספורים בבדיקה לפנינו לא בדקה עצמה כלל בא' מימי הספירה אע"פ שהפסיקה בטהרה ביום שפוסקת בו ולאחר ח' ימים בדקה ומצאה טהורה אינה טהורה שאין כאן ספורים כלל עכ"ל מבואר מדבריו דס"ל לכתחילה בעינן בדיקה בכל יום כדי שיהיו ספורים לפנינו אבל בדיעבד מהני בדיקה אחת תוך ז"נ דאל"כ לא הוי ספורים כלל וכן מבואר מתוס' דף ז' במכילתין ד"ה רא"א שכתבו וז"ל ובדקה יום הא' ויום הז' חשיב ספירה וכ"נ מתוס' דס"ח שכתבו דצריך להיות הבדיקה ביום דספירה ביממא הוא ע"ש הרי מדברי כולן נלמד דבעינן ספירה דווקא ומה"ט בעינן בדיקה א' תוך ז"נ לכ"ע דאין ספירה בלא בדיקה ועכ"פ צריך שתהיה חושבת בדעתה מספר הימים של הנקיים שלה אע"ג דלא נהגו שיהיה ספירה בפה דוקא כמ"ש האגודה הביאו בס' הנ"ל דמצריך ספירה בפה מלא כמו בספירת עומר ויובל בב"ד כ"כ השל"ה בשער האותיות דף ק"א ד"פ דצריכה לספור בפה דוקא ושכן נהג כל ימיו וצוה לאשתו שתספור לעת ערב קודם שקיעת החמה היום יום א' לספירת לבוני וכן יום ב' ועיין מ"ש בזה בר"ס קצ"ח בע"ה וכתב דמ"ש התוספות בכתובות דף ע"ב סוף ד"ה וספרה לה וכו' וז"ל אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות עכ"ל ר"ל אין לה למנות בברכה כי כן התחילו התוספות והזכירו בדבריהם ברכה ואפשר שהו"ט וצ"ל אין לה לברך אבל לספור בלא ברכה היא מחויבת כדכתיב וספרה לה עכ"ד ועיין בס' כנה"ג סימן זה מ"ש בזה אבל מ"מ בעינן שתתן דעתה וחושבת שימים האלו יהיה לנקיים שלה אע"פ שלא נהגו לספור בפה ממש וכ"מ מדברי הרא"ה בס' בד"ה שהשיג על הרשב"א דס"ל דמהני בדיקה באמצע ספורים כמו בדיקת תחלה או סוף וז"ל ודבריו תמוהים דאנן שבעה נקיים ספורים בעינן בשלמא כי איכא תחלתן או סופן איכא למימר דסליק לשבעה ספורים דכי איכא בתחלתן ז' ספורים גרירי אבתריה וכי איכא סופן איכא למימר דז' ספורים דלקמיה גרירי אבתריה אבל בדיקה דבאמצע זיל הכא ליכא ז' ספורים וזיל הכא ליכא ז' ספורים עכ"ל ור"ל דהא לא אמרינן דלהוי גריר דלקמיה ודבתריה דכולי האי לא אמרינן מש"ה לא מהני בדיקת האמצע מבואר מדבריו דבעינן ז"נ ספורים ואף הרשב"א במ"ה שכתב ע"ז וז"ל אנן לאו ספורים בפנינו כר"ע וכר"י אלא שתספור ז' מוחזקים בטהרה וכר"א וכדקתני וכו' ואם בדקה בראשון בלבד ושאר הימים לא בדקה אין כאן בדיקת ז' ספורים אלא מדין חזקת טהרה וכן כשבדקה בשביעי ושאר הימים הראשונים לא בדקה אין הראשונים ספורים אלא מדין חזקה דכל שהפרישה בטהרה ובסוף הז' מצאה טהור חזקה שכולן יצאו בטהרה וכיון שכן כ"ש כשבדקה באמצע דיום האמצעי ה"ל לקודמין כבודקת בסופן ולאחרונים כבודקת בתחלתן עכ"ל עיקר השגתו על הרא"ה ז"ל כיון דלא קיי"ל כר"ע וכר"י דס"ל דבעינן ספורים לפנינו אלא כר"א דס"ל דסגיאת בתחלתן או סופן וטעמיה משום דבעינן ספורים מוחזקים בטהרה כל שכן דמהני בדיקת האמצע שע"י איתחזקי הימים שלפניה

ושל אחריה על כ"פ נראה מדבריו דספירה מיהו בעי וכמ"ש הת"ה: מיהו מ"ש דאף אם בדקה בתחלתן ליכא ספורים לפנינו לא משמע לכאורה כן מפשטיה דסוגיא וכמ"ש בסמוך בע"ה: ומ"ש הרשב"א ז"ל דטעם הבדיקה הוא כי היכי דלהוי ימים מוחזקים קשה כיון שכבר איתחזקה ע"י הפסק טהרה שלה כדאיתא במתני' דס"ח ע"א דאפי' נדה שהפרישה בטהרה ואפילו בשני שלה ולאחר הימים בדקה ומצאה טמאה הרי היא בחזקת טהורה ול"ל הבדיקה דתוך שבעה הא מוחזקת ועומדת היא משהפרישה בטהרה בבדיקות הפסק וע"כ צ"ל כיון דכתיב וספרה לה לא סגיא בלא בדיקה וכמ"ש"ל וע"כ דגזיה"כ הוא שיהיו הימים מוחזקים בטהרה ע"י בדיקה שבדקה בז"נ עצמן מלבד הבדיקה של הפסק טהרה: וז"ל הרא"ה בס' החינוך מצוה ש"ל ואם תשאל למה חייבוננו חז"ל למנות השנים שבע מדכתיב וספרת לך ולא ראינו מעולם שימנה הזב ימי ספירות ולא הזבה ימי ספירתה ואע"פ שכתב וספר זולת שחייבים שיתנו לב על הימים ולא שיתחייבו למנותם בפה ולברך על מנינם תשובת דבר זה מה שהקדמתי לך בראש ספרי כי כל ענין התורה תלוי בפירוש המקובל וכו' וכן באתנו הקבלה שצווי וספרת לך צריך מנין בפה וצווי הספירה הכתובה בזב וזבה אינו אלא השגחה בימים ומנהגן ש"י בכ"מ כן הוא ואע"פ שאינן נביאים בני נביאים הם וכן ענין זה מצאנו בתורה בלשון זכירה דכתיב בענין עמלק וזכירה ע"ד מרים וכת' גם כן זכירה בענין י"מ ועל זכירת י"מ באתנו הקבלה לעשותה בפה וכמ"ש ז"ל בברכות אמת ויציב דאורייתא ושאר הזכירות די לנו בהם זכירת הלב לבד השגחתנו על הדברים עכ"ל ונלע"ד דמ"ש שיתנו לב על הימים ר"ל ע"י בדיקה שתבדוק עצמה תוך ימי הספירה למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וזו מ"ש השגחה בימים ר"ל ע"י הבדיקה כי כן באתנו הקבלה אבל בלא בדיקה לאו ספירה הוא וכמ"ש"ל ואפשר לומר שחז"ל למדו כן מדכתיב גבי זב וספר לו וכן גבי זבה וספרה לה לומר לעצמן דאי ס"ד דהאי ספירה ר"ל ספירה ממש מה בא הכתוב ללמדנו פשיטא שהם עצמן יספרו דהא המצות חל עליהן לספור וכי צריכין אנו קרא בספירת עומר שאחר לא יספור בשבילו דפשיטא הוא שחיוב הוא על כ"א בעצמו ואם כן הכא קרא ל"ל ואי דצריך קרא שהם נאמנים בזה שספרו הא נמי פשיטא הוא כיון דבידו לספור ע"א נאמן וכמו שפירש"י בריש מס' גיטין ובחולין דף יו"ד ע"ב שהרי האמינה התורה כ"א ואחד מישראל על הפרשת התרומה ועל השחיטה וכו' א"ו דעיקר קרא אתיא שנאמנים על הבדיקה שבתוך ימי הספירה וזה אין בידם וכמ"ש התוספות שם: ועפ"ז יתורץ הת"כ פ' מצורע וז"ל וספר לו לעצמו מכאן אמרו הזב והזבה שבדקו עצמן ביום הראשון ומצאו טהורין וביום השביעי ומצאו טהורין ושאר כל הימים לא בדקו ר"א אומר הרי אלו בחזקת טהרה רי"א אין להם אלא יום הראשון וז' רע"א אין להם אלא יום ז' בלבד ע"כ כוונתו כיון דדרשינן מן וספר לו לעצמו מוכח דבעינן בדיקה תוך ז' מש"ה פליגי אם תעלה הבדיקה בדיעבד אם לא בדקה כל ז' אבל בלא דרשה הנ"ל לא הוי ידעינן דבעינן בדיקה תוך ז' אלא ה"א דדי בבדיקה של יום הפסקה וק"ל: מכל הלין מבואר דבעינן ספירה ועכ"פ שתתן בדעתה שיעלו ימים אלו לנקיים אך מה שעומד לנגדנו מהא דכתב הראב"ד בספר בעה"נ הביאו הרשב"א בתה"א דף קס"ו גבי תבעוה להנשא וכו' דלא בעי הפסק טהרה והוכיח ממעשה דרבינא דאיעסק לבריה בי ר"ח דר"ח לא אסיק אדעתיה הא דרבא ומיסבר סבר דברתיה דקטנה היא לא צריכה כלל לישב ז"נ

ורבינא לא אתי עד לבתר הני שבעה ואפ"ה לא אשכחן דאצרכה ז' אחרינא אלמא דלא בעי הפסק טהרה והרשב"א ז"ל למד מזה דאפילו בדיקה תוך ז' לא צריכה כלל ע"ש ואי ס"ד דמדאורייתא בעינן ספירה ממש או שתתן דעתה לכך הא לא"ה לא הוי ספירה כלל ואם כן אמאי לא אצריכה התם ז' אחרינא ומה תועלת היה מה שהמתינה ז' ימים ואפשר שלזה נתכוין הרא"ש בפ' התינוקת שהקשה על דברי יש מן הגדולים שכתבו שאינה צריכה הפסק טהרה ולא בדיקה כלל בימי הספירה לא בתחילתן ולא בסופן וסעדו דבריהם מעובדא דרבינא וכו' וז"ל ואינו ראייה כלל דאם כן אפילו ישיבת שבעה אין כאן ומה תועלת יש בהמתנת שבעה ימים עכ"ל כוונתו כמ"ש דכיון דלא בדקה כלל ולא נתנה אדעתה שתהיה לנקיים הרי היא כאלו לא ישבה כלל וכמ"ל סימן קצ"ב ואפשר לומר דדעת הראב"ד והרשב"א ז"ל דאע"ג דזבה דאורייתא בעי כוונה לספור ז"נ מ"מ הכא גבי תבעוה להנשא שאינו אלא חששא דרבנן דשמא ראתה מחמת חימוד ואף אם ראתה אינה צריכה לז"נ מן התורה אלא מחומרא דר"ז לא החמירו אלא המתנת ז' ימים משום לא פלוג כתקנתא דר"ז אבל לענין דבעי ספירה ממש כזבה דאורייתא לא החמירו כ"כ אף שהוא דוחק צריכין אנו לומר כך מכח הראיות שהבאתי לעיל מלשון הפוסקים וגם מהא דפסקו כל הפוסקים שאם לא בדקה עד שמיני דמשלמת עוד ז' ימים ואי ס"ד דלא בעינן דעתה וכוונתה לספירת ימים נקיים אין טעם לפסק זה דמנ"ל דלא מצרפין ששה ימים למפרע ויהיה שמיני לפסיקת בדיקת טהרה שביעי לנקיים דהא בגמרא לא אמרינן דלא מהני בדיקת שמיני אלא בבדקה בראשון ובשמיני דמאן דמצריך תחלתן וסופן לא שייך לאיצטרופי כפירוש רש"י שם או למאי דמוקי התם כר"י ס"ל דאין לה אלא ראשון ושביעי מודה בראשון ושמיני דאין לה אלא שמיני אבל למאי דס"ל דבבדיקה אחת סגיא אי ס"ד דלא בעינן כוונה לספירה מנ"ל דלא מצטרפין ו' ימים למפרע ובספר תפל"מ כתב וז"ל והא דמשמע בש"ס דביום ח' לחוד לא מהני בדיקה וצריכה תחלה או סוף היינו שאם תרצה לשמש ביום ח' אחר הבדיקה וטבילה אסורה עד הלילה כיון דלא בדקה כל ז' ע"כ צ"ל דיום ח' הוא ז' ואסורה לשמש בו ביום משום דר"ש ודוק היטב עכ"ל ולא דק דלא על זה נאמר בש"ס דבדיקת שמיני לא מהני אלא כמ"ל בבדקה בראשון ובשמיני דוקא למאן דמצריך תחלתן וסופן או לר"י דס"ל דמונה בסירוגין ומשלמת על הימים שבדקה עד תשלום ז' ובהא מודה דאין לה אלא שמיני כיון דלא חזי לאצטרופי ואם כן אין ראייה להפוסקים דלדידן לא מהני בדיקת שמיני א"ו דבעינן שתתן דעתה לספירת ז"נ וכמ"ל: והן אמת דפשטי' דסוגיא בשמעתינן דף ס"ט לא משמע הכי דהא מק' התם אמאי דאמר רב סופן אעפ"י שאין תחילתן מבריייתא דטועה דאי ס"ד דלא בעינן ספורים לפנינו ביממא נמי ניטבליה וכו' דמאי קו' דלמא ש"ה דלא היה לה ספורים כלל מש"ה לא מהני ורב מיירי בשספרה ז"נ אלא שלא בדקה עד שביעי מש"ה ס"ל דמהני כיון שספרה.

ובספר מעיל צדקה הרגיש בזה ומ"ש לתרץ בזה הוא דוחק גדול ולא ירדתי לסוף דעתו וגם אי יתבין ליה כל דחוקיו שכ' דהא דס"ל לתלמודא דלרב אפי' ספירה לא בעיא היינו קודם דאסיק מבריייתא דטועה שאמרו יום א' וכו' משא"כ בתר דאסיק מהך ברייתא אמרינן דאפרב ס"ל דבעינן ספורים אכתי ק' מסתמא דתלמודא בדף ל' ע"א דמקשה התם שבועתא קמא דאתי לקמן ליטבלה ביומא וכו' ומשני הא מני ר"ע היא דאמר בעינן

ספורים לפנינו ואי ס"ד דלמסקנא לכ"ע בעינן ספורים א"כ מאי מוקי כר"ע הא אתיא ככ"ע ושאני טועה דלא היה לה ספורים כלל א"ו מאן דאית ליה סופן אע"פ שאין תחילתן אפי' ספורים נמי לא בעי וצ"ע על הפוסקים הנ"ל דס"ל דסופן אע"פ שאין תחילתן ואפ"ה ס"ל דבעינן ספורים הא בגמרא לא משמע כן: ומיהו כל זה למאן דלא בעי ספורים לפנינו אבל למ"ד דבעינן ספורים לפנינו אין כאן שום ספק דודאי בעינן ספורים ממש וכן מוכח מסוגיא זו דמקשה לרב בתרייתא דאמר סופן אע"פ שאין תחילתן מברייתא דטועה ומשני הא מני ר"ע היא דאמר ספורים לפנינו בעינן וק' מאי מקשה הש"ס דהא רב מצריך הפסק טהרה וברייתא דטועה איכא לאוקמי דלא הפרישה בטהרה ומ"ש הרמב"ן בחדושו תי' על קושיא זו הוא דוחק גדול והנכון כמ"ש מהרש"א וז"ל דרב נמי לא בעי הפרשה בטהרה בודאי אלא להחמיר שלא לטהרה לבעלה בסופן אע"פ שאין תחילתן אלא בהפרישה בטהרה בודאי אבל לגבי טבילת מצוה בזמנה אע"פ שלא הפרישה בטהרה בודאי ע"י בדיקה משום ספיקא דשמא הפרישה בטהרה צריכה טבילה בזמנה וכ"נ מדברי התוס' שכתבו וכו' עכ"ל ביאור לדבריו כיון דרב ס"ל דסגיא באופן אע"פ שאין תחילתן ובעת שספירה ששה ימים הראשונים עדיין לא נתבררו בודאי אם הם נקיים ברורים או לאו דהא אכתי לא בדק' עד שביעי אפ"ה ס"ל דעולין לנקיים אע"פ שבעת ספירתה לא ידעה כלל אם ראויה לז' נקיים או לאו אלמ' דס"ל דלא תליא בהכי א"כ ה"ה כשלא הפרישה בטהרה כיון דאיכא למימר שמא פסקה בטהרה ועלו לה ז"נ אע"ג שהיא לא ידעה בודאי ומספיקא אסורה לבעלה דשמא לא פסקה בטהרה מ"מ לענין טבילת מצוה בזמנה צריכה להחמיר ולטבול מספיקא דשמא בזמנה היא ומש"ה ס"ל להש"ס דלרב בתרייתא לא בעי ספורים כלל דאי ס"ד דבעו ספורים צריכה שתדע בשעת ספירה שהוא ספירה ודאי שאותו יום שהיא סופרת לנקיים הוא ודאי נקי ולא מהני בדיקה בשביעי כדי להחזיקה בטהרה למפרע דהא מעיקרא לא ידעה בשעת ספירתה אם הם נקיים ברורים או לאו א"ו מדמהני בדיקה לבסוף ע"כ דלא בעי ספירה כלל: והשתא נמי ניחא הא דמק' מברייתא דטועה לרב בתרייתא ולא מק' נמי לדרב קמייתא דס"ל דמהני בדיקה בתחלה תקשי מברייתא דטועה דאע"ג שלא בדקה בתחילתן בטועה מ"מ מספיקא תטבול ביממא שמא היו נקיים וטבילה בזמנה היא א"ו דלרב קמייתא לק"מ כיון דבעי בדיקה בתחילה ס"ל נמי דספורים לפנינו בעינן ר"ל ספירה ברורה נקיה בודאי שע"י בדיקה בתחילה ס"ל נמי דספורים לפנינו בעינן ר"ל ספירה ברורה נקיה בודאי שע"י בדיקה בתחילתה מוחזקים כל הימים בנקיים מש"ה גבי טועה כיון שספק אצלה אם היו נקיים או לאו לאו ספורים נינהו: ובהכי ניחא הא דמשני הש"ס הא מני ר"ע היא דבעי ספורים לפנינו מנ"ל דלר"ע לא ס"ל שתטבול מספיקא דלמא הא דאמר ר"ע דבעי בדיקה בכל יום נמי לחומרא אמרה שאסורה לבעלה כ"ז שלא בדקה בכל יום אבל מנ"ל דר"ע ס"ל דבעינן ספירה גלויה א"ו ס"ל להש"ס דטעמי' דר"ע דמצריך בדיקה בכל יום דכיון דכתי' וספרה לה וליכא ספורים בלא בדיקה בכל יום מז"נ וס"ל דקרא דוקא קפיד על ספירה ואפי' בדיעבד מעכב וכ"ז דליכא ספורים לפנינו ר"ל ספורים ודאין וגלויים לאו ספירה היא וטעמי' דמ"ד דצריך תחלתן וסופן גם הוא מצריך ספירה וכיון דס"ל דקפיד קרא אספירה צריך ספורים ודאין וגלויים אלא דס"ל כיון דהיה

לה בדיקה בתחילתה ספורים לפנינו נינהו דאחר בדיקת יום ראשון גרירי כולהו ז"נ לענין זה מ"מ לטהרה לבעלה או גבי זב לטהרות החמירו דבעי נמי בדיקה בסוף וכמ"ל וזה שלא כדברי הרשב"א במ"ה דס"ל דאף למאי דס"ד דרב ס"ל דוקא בתחילתן הוא דמהני אבל לא בסופן נמי לא ספורים לפנינו נינהו וז"א כמ"ש ויש ליישב דהרשב"א כ"כ למאי דמסיק דס"ל לרב דסופן בלא תחילתן נמי מהני וע"כ דלא מצריך ספורים לפנינו אלא דמצריך בדיקה לבסוף משום חזקה לאחזוקי לטהרה לימים שלמפרע א"כ מה"ט דמהני תחילתן אע"פ שאין סופן נמי משום חזקה הוא לאחזוקי לימים שלהבא בחזקת טהרה דליכא למימר דטעמי' משום דנהוי ספורים לפנינו הא רב לא מצריך ספורים לפנינו מדמהני לדידיה בדיקה בסוף אבל מעיקרא הוי סבר הש"ס דהא דמהני לרב תחילתן אע"פ שאין סופן הטעם כי היכי דלהוי ספורים לפנינו מש"ה לא מק' לעיל אדרב קמייתא מיהו מוכח דמאן דמצריך תחילתן וסופן טעמא משום דבעינן ספורים לפנינו דא"כ מאי מק' ארב מברייתא דטועה דאלמא ספורים לפנינו בעינן הא ר"א אמר בהדיא דסגיא בראשון ובשביעי ואיהו אליביה דר"א אמר דהלכתא כוותיה כדפסקינן בפ"ק א"ו דמאן דמצריך תחילתן וסופן טעמי' משום דבעינן ספורים לפנינו וכיון שכן הא המחבר פסק דאין להקל בלא בדיקת ראשון ושביעי כהפוסקים דפסקו כר"ח מעתה וודאי הדין דין אמת כמו שפסק בס' שו"ת מעיל צדקה כיון דבדעתה היה שלא לספור הימים ראשונים לנקיים שוב אינן עולין: ועפ"ז אני תמה על רבותינו בתשו' האחרונים שכתבו להקל ולתלות במכה אפי' תוך ז"נ ומטהרים אפי' בלא נקיים לגמרי וכבר עמד ע"ז הגאון הח"צ בתשו' הנ"ל סי' הנ"ל שכ' דאין להקל כלל בימי לבונה לתלות במכה כאותה שאמרו כל ספק נגעים עד שלא נזקק לטומאה ספיקו טהור משנזקק לטומאה ספיקו טמא ואין זה ענין לכתם דשאני כתם שאינה אלא מדרבנן לאפוקי זה שלפנינו רואה והמחבר שם הודה לו אלא שכ' כי לא עליו תלונה זו כ"א על הפוסקים אחרונים שכתבו לתלות במכה אף בימי לבונה וכן מבואר בד"מ סי' זה הביאו הש"ך כאן ס"ק י"ג דיש לחלק ולומר דלא תלינן במכה אלא בתחילת ראיית' דמעינה סתום משא"כ בימי ספירתה שמעינה פתוח כבר לא תלינן במכה כלל ועי' בט"ז ס"ק ד' דכ' כה"ג ולא הקילו אלא בכתמים ע"ש שמלבד חילוק זה קשה כיון דפסקינן דבעינן תחילתן וסופן ולדעה זו צריך ספורים לפנינו דהיינו ספורים ודאין וכיון שדם לפנינו אף שי"ל דתולין במכה נקיים ודאין לא הוי דהא איכא למימר נמי דדם נדה הוא וליכא ספורים ודאין דהא מדינא בנדה כיון דפסק' בטהרה הרי היא בחזקת טהרה אע"פ שאח"כ מצאה עצמה טמאה כדאי' במשנה התם והבאתי לעיל ואפ"ה בזבה החמירו דלא מהני הפסק טהרה לחודא רק צריך נקיים ברורים ביותר מצד הימים עצמן נקיים ודאין מלבד החזקת טהרה דידה וא"כ היכא שדם לפנינו ע"כ מטעם חזקה אתינן עלה דכיון דהיא בחזקת טהרה שפסקה בטהרה תלינן במכה והא לא מהני תוך ז"נ ואפי' בבדקה יום הראשון ויום השביעי ומצאה טהורה ובינתיים ראתה לא מהני דודאי מן הסתם כיון דבדקה יום הראשון ושביעי ומצאה טהורה מסתמא אמרינן שכולן יצאו בטהרה אבל היכא דראתה בינתיים אותן ימים שראתה לאו וודאי נקיים הם וליכא למימר דגרירי בתר יום ראשון הא חזינן דנשתנה מיום הראשון דבו לא חזי' כלל והשתא חזי' ואלו הוי חזי' בראשון לא היינו תולין במכה כמ"ל ומ"ש בימים שאחריה דנתלה במכה דהא כולי שבעה יומי צריכין להיות נקיים

ודאין ולא עדיף יום ראשון משאר ימים בענין זה גם לפמ"ש הרשב"א לשיטתו דמש"ה מהני בדיקת תחלה או סוף משום דע"י בדיקות אלו מוחזקי' כל הימים בטהרה נמי י"ל דדוקא מן הסתם מוחזקי' בכך משא"כ כשראתה דם להדיא לא איתחזקה ע"י בדיקות אלו דהא בעינינו ראינו שנשתנה ימים אלו שראתה בהן מימים שבדקה בהם שלא ראתה כלל גם יש לספק כיון שמבואר בכל הפוסקים דלכתחילה בעינן בדיקה בכל יום כדי שיהיו ספורים לפנינו ואם זו מדאורייתא היא או לאו ואי קשה דא"כ מנ"ל דבדיעבד אינו מעכב י"ל דלמה אית ליה לר"א שום לימוד ע"ז לפ"ז י"ל כל הראוי לבילה וכו' משא"כ במכה דאין ראוי לבדיקה ועוד לא ידעתי מה הוא הגבול שנתנו בזה ומתי תתחיל לספור ז"נ כיון שהיא רואה מחמת מכה תמיד א"כ אחר וסתה מתי נדע שפסק דם המקור ותתחיל למנות ז"נ דהא חזינן רוב נשים שאין להם מכה ופסקו בטהרה ומתחילין לספור קצת נקיים ואח"כ מתקלקלין וחוזרים ורואים וא"ל דהולכים בזה כפי שהיתה רגילה לטהר עצמה קודם שנולד בו מכה זו מאד קשה לסמוך ע"ז דוודאי לאו כל העתים שוין אצלה הכל כפי' התוס' דמים פעמים הם מעוטים ופעמים הם מרובים ואצ"ל דאין הולכין בזה אחר רוב נשים שדרכן לפסוק קודם יום שביעי וכמ"ש הב"י בסי' זה בישובו על הרא"ש ז"ל גם זה לאו מכללא הוא ומצוי הוא בכמה נשים שאינן יכולים לטהר א"ע אף אחר ז' לראיתם ועיין מש"ל בזה בסעיף ז' ועוד אשנוי' ניקום ונסמוך בכך אני אומר אף שמצוה גדולה היא לעשות שלום בין איש לאשתו מ"מ בנדון זה טוב לפני אלהים ימלט מזה: ודע דהרז"ה בהשגות על בעה"נ ס"ל דאף לכתחילה א"צ בדיקה בכל יום ובטלה דעתו נגד כל הני רבוותא וכו' עוד שם דהא דפסקינן כרב כנגד ר"ח הוא משום דהאידינא נשי דידן נדות הם ומשום חומרא דר"ז משווינן להו לספק זיבות מש"ה יש לפסוק כרב דסגי בתחילתן או סופן ומדברי המחבר בב"י לא נראה כן שכ' דאין להקל משום חומר איסור כרת ס"ל דאף האידינא אין לחלק כיון דזובה גמורה יש להחמיר משום איסור כרת אף בנשי דידן אין להקל: (יט) ובדיעבד מהני אפי' לאור הנר.

הרב הוציא כן מדברי הב"י שכתב כן דלפי שאינו מעכב לכן לא כתבו הרמב"ם והטור ועיקר דין זה הוזכר בגמ' פ' כה"י של בית מונבז אין בודקין מטותיהן אלא ביום ומזכירין אותן לשבח והתם ודאי דאינו אלא זהירות לכתחלה דמיירי לטהרות בבדיקה שאחר התשמיש ומשום דצבע הכתם ניכר יותר ביום מבליילה אבל בדיעבד אינו מעכב כדאמרין התם או תבדוק לאור הנר: אבל ק' לי איך מדמה בדיקה שבתוך ז"נ לדהתם דשאני הבדיקה שהיא לספירת ז"נ דטעמא משום דליכא ספירה בלא בדיקה וכמו שהספירה צריך ביממא ה"נ הבדיקה וכ"מ מתוס' דף ס"ט ד"ה שבעה לנדה וז"ל דאי אין בדיקת סוף יום עולה לספירה לא ה"ל תקנה לבנות ישראל א"כ יבדקו בעליית עמוד השחר דספירת הלילה אינה ספירה עכ"ל מבואר דהבדיקה הוי משום ספירה וצריך להיות ביום דוקא ואין ראייה מלשון הרשב"א בתה"ק הביאו ב"י כאן דמשמע נמי דטעמא דהבדיקה ביום היא משום דניכר טפי ביום מבליילה י"ל דאיהו לשיטתו אזיל דס"ל דסגי בסופן אע"פ שאין תחילתן וע"כ לאו משום ספירה הוא אלא דימים מוחזקים בעינן ומעתה אין לחלק בין בדיקה ביום ובין בדיקת לילה אבל למ"ש המחבר דאין להקל בלא בדיקות תחילה וסוף ולפמ"ש לעיל דלדעה זו ספורים לפנינו בעינן וטעמא דבדיקה משום ספורים הוא אם כן הבדיקה דוקא ביום ולא בלילה ומעכב אפילו בדיעבד לכן יש

להזהיר לביתו שתבדוק דוקא ביום וכמ"ש הסמ"ג שחרית בקומה ממטתה וערבית כשהולכת לבה"כ ובדיעבד אפילו פעם אחת ביום מהני וכמ"ל ואין להקל נגד דעת התוספות אחר זה ראיתי בריק"ש שכתב וז"ל אין הבדיקה עולה כהוגן אלא ביום עד כאן לשונו אולי כיון לטעם שכתבתי: (כ) ומצאה טמאה.

וה"ה אם לא בדקה כלל ולאחר ג' או ד' ימים בדקה ומצאה טהורה היא בחזקת טמאה וכמו שמסיים ה"ז בחזקת טמאה עד שתפסיק בטהרה ופשוט הוא: (כא) בבגד פשתן לבן ישן. ז"ל הטור ולא בב"פ חדש אפי' שהוא נקי ולבן מפני שהוא קשה עכ"ל וכ"כ בתה"ק וז"ל מתוך שהוא קשה מעט שמא יעוותנה עכ"ל לפ"ז אם אינה חוששת לכך מותרת לבדוק עצמה בב"פ חדש לבן ונקי ובב"י כ' בשם הגהות מיי' שחקי' דנקט לאפוקי קודם ליבון וכן פירש"י בגמ' ואם לא דקדקה בכך נראה שלא הפסידה מדקאמר בגמ' של בית מונבז היו מזכירים אותו לשבח על כך אלמא לא חובה ולא עיכוב הוא ע"כ: (כב) או בצמר גפן.

משמע אבל לא בבגד מצמר גפן ובלח"מ כ' שמצא נוסח' בהרא"ש סוף הלכות נדה שכ' או בבגד צמר גפן מיהו בנוסחא שלפנינו כ' כמ"ש בש"ע כאן וברא"ש פ' התינוקות כ' שתכניס בגד לבן או צמר גפן וכו' ולא התנה שיהיה הבגד מפתן וגם שיהיו ישנים דוקא ולכתחילה אין לזוז מפסק הש"ע ובדיעבד אינו מעכב כמ"ל בשם הגהמ"י: כתב בהגהות ש"ד ואותן נשים הבודקות באצבעות שלהן בלא בגד ובלא מוכין לא דיין שהן טועות אלא שהן נדות לכל דבריהן כי בדיקתן אינה בדיקה והרי הן בחזקת טמאות עכ"ל: (כג) לחורין ולסדקין.

כ"כ כל הפוסקים חוץ מן הראב"ד בספר בעה"נ דס"ל דצריכה בדיקה בבה"ח והוא עד מקום שהשמש דש אבל א"צ לחורין ולסדקין בדיקה דלא מצרכי בדיקת חורין וסדקין אלא לטהרות דוקא אבל לא לבעלה ולמד זה מהא דאמרינן בפ"ק עד שלפני התשמיש אינה ממעט כפקידה מ"ט מתוך שמהומה לביתה אינה מכנסת לחורין ולסדקין ראינו מכאן אע"פ שתקנו חכמים בדיקה לתשמיש ולטהרות עד שלפני תשמיש בדיקה היא לתשמיש ואינה בדיקה לטהרות מפני שאינה מכנסת לחורין ולסדקין ע"כ והרשב"א בתה"א דף קפ"ג דחה ראייה זו וכ' עליו וז"ל דהיאך אפשר שיהא בעלה שהוא איסור כרת קיל ממעלות עסק טהרות וע"כ דאף כאן וי"ל דבבא לישאל אומרים לה לבדוק לחורין ולסדקין וכאן חשש פשיעה מתוך שמהומה לביתה וכו' עכ"ד ולא זכיתי להבין דבריו דמאי קשיא ליה דהא חזינן שהחמירו בטהרות טפי מלבעלה דהא לטהרות חששו לטמא אותה למפרע דשמא כותלי בית הרחם העמידוה ואלו לגבי בעלה לא חששו לכך דהא אינה מקולקלת למנינה ואינה מונה אלא משעה שראתה כדאי' בדף ו' ע"א אלמא דהחמירו טפי לטהרות מלבעלה והיינו בהאי חששא גופא דלטהרות חששו שמא כותלי בה"ר העמידוה בחורים ובסדקים משא"כ לבעלה לא חיישינן להכי אלא אמרינן דאם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתיא וכדאי' בריש מכילתין משום דאין דרך לדם להתעכב.

מיהו י"ל דמש"ה לא גזרו שתהיה מקולקלת למנינה משום דא"כ יהיה בטל מפ"ו וכמ"ש בסי' קצ"א ועיין ואף שאין ראייה להראב"ד דא"צ בדיקת חורין וסדקין לבעלה מהא דאמרינן דטעמא דשמאי דאם איתא דהוי דם מעיקרא הוי אתיא ואף הלל לא נחלק עליו

אלא משום סייג לקדשים אבל לענין שתהא מקולקלת למנינה אף הלל לא גזר אלמא דכל לבעלה לא חיישינן להכי י"ל דשאני התם דאיכא נמי חזקת טהרה דאשה מש"ה לא חיישינן לבעלה להכי משא"כ בבדיקה שבתוך ימי ספירתה שבא להוציא מחזקת טומאה דידה י"ל דלכ"ע חיישינן לשמא חורים וסדקים העמידו דם ועמש"ל סי' קצ"א עוד ראיות לזה: מיהו גם להראב"ד זו אין ראייה דמה שהביא ראייה מהא דאמרינן מתוך שמהומה לביתה דחה הראב"ד ז"ל בעצמו בשם יש מי שאומר דשאני התם שאין עיקר הבדיקה לבעלה אלא מחמת מעלת הטהרות הצריכה נמי בבדיקה לבעלה לפיכך די בבדיקה קלה משא"כ תוך ימי ספירתה דצריכה בבדיקה מן הדין צריכה בבדיקת חורין וסדקים גם הרשב"א דחה ראייה זו וכמש"ל וכ"כ הר"ן בחידושיו בגמ' שם מיהו נראה דאף להחולקים על הראב"ד ז"ל ומצריכים לבעלה בבדיקת חורין וסדקין דוקא ואפי' בדיעבד לא מהני בלא בבדיקת חורין וסדקין ולדעת הרא"ש ז"ל צריכה שתבדוק כן עד מקום שהשמש דש כל זה אינו אלא מחומרא דרבנן אבל מן התורה אע"פ שלא בדקה בחורים ובסדקין כל שהוא שוהה בבדיקה בכדי שתדע מן המטה תו ליכא למיחש למידי דהא מה"ט אינה חייבת בא"ת אפי' למאן דלא בעי חתיכה כה א' מן ב' חתיכות אפ"ה פטורה דליכא תו ספיקא דאורייתא משום דאי איתא דהוי דם מעיקרא לא היתה שוהה כ"כ ולא אמרינן דחורים וסדקים העמידו משום דאין דרך לדם להתעכב כ"כ וכדאי' בדף ס' ע"ב דאם איתא דהוי דם מאן עכביה וליכא אלא גזירת מעל"ע דרבנן וכפירש"י שם ואפי' בר פדא לא חלק עליו אלא תוך שיעור וסת או בכדי שתדע וכו' ע"ש ולפ"ז הואיל ואינו אלא חומרא דרבנן אבל מדאורייתא לא בעינן בבדיקת חורין וסדקין י"ל דלא גזרו והחמירו אפי' בדיעבד אלא היכא דאפשר משא"כ בדלא אפשר סגי בבדיקת ביה"ח אפי' בלא בבדיקת חורים וסדקים: ובהכי ניחא מה שהקשו הראשונים ז"ל על בתולה שתבעו להנשא דאיך יכולה לבדוק א"ע בעוד שפתחה נעול ומה שתירצו בזה הוא דחוק דהדבר ברור שא"א לבתולה שתבדוק א"ע בחורין וסדקין ומכ"ש בבדיקה עד מקום שהשמש דש שהוא מן הנמנע אלא כיון שחומרא זו אינה אלא מדרבנן אף הם לא החמירו אלא היכא דאפשר משא"כ בא"א סגי לה בבדיקה קלה שהיא סגי מן התורה וכן כתבתי לעיל סי' קצ"ב בשם הב"ח אבל אלו היה בבדיקת חורים וסדקים מה"ת אין לחלק בין אפשר ללא אפשר: וראיתי בס' שו"ת זכרון יוסף בחי"ד סי' יו"ד שכ' שם שנשאל אודות אשה אחת שיש לה מכה שקורין פא"ר פא"ל ועשתה לה מילדת הבקיאיה טבעת של שעוה ותחבה הטבעת לתוך רחמה לעכב יציאת החסרון בצד ימין מן הרחם עד שהעוגל מפסיק כל אורך הפרוזדור לשנים והוא דבוק למעלה ולמטה וא"א לה להיות זולת הטבעת מחשש ס"נ זולת בעת תכרע ללדת מוכרחים להסיר הטבעת ממנה מעתה מה יהיה משפט האשה בעת הפרשתה מטומאת לידתה לטהרתה ובדיקת ספירת ז"נ מאחר שאינה יכולה לבדוק במקום הנחת הטבעת שניתכדת מה לעשות בעידן דנחתה לטבילת מצוה שהרי טבעת חוצץ בסתר רחמה ע"כ והשיב ע"ז וז"ל האשה הזאת תוכל להפריש בטהרה ולבדוק א"ע במוך נקי שתכניס באמצע רחמה עד קרוב להמקום שהשמש דש וכו' דלכאורה פתח החדר לפרוזדור באמצע הפרוזדור כמ"ש הב"י סי' קפ"ז וטבעת הוא מצד החדר וגם תבדוק צד שמאל רחמה ואף שבצד ימין מקום הנחת הטבעת אינה יכולה לבדוק נ"ל דאין בכך כלום וכו' כי נ"ל ברור ואמת שאם תשים

המוך במקום או קרוב למקום שהשמש דש ותניחהו שם כל ביה"ש למ"ש בש"ע סעי' ב' בשעת הפרשתה לטהרתה וכן תעשה גם באחד מימי הספירה בשחרית או ערבית אע"פ שבשאר הימים תבדוק א"ע בבדיקה קלה שוב אין כאן בית מיחוש דע"י בדיקה זו אם תראה שהמוך נקי נעשית מוחזק' שפסקה דמי' וכו' וכ"ת אכתי איכא למיחש שיצא כבר קודם בדיקה זו ועיכבה הטבעת מלצאת משום דהוי כמוך דחוק דמודה רבא במס' נדה ד"ג ועודנה טמון תחת הטבעת או דבוק עליו די"ל ממ"נ אי אכתי הוא גוואי בין השינים אינה מטמאה כדאמרינן בנדה דמ"א וכו' ואי כבר נפיק לבראי לביה"ח מעידן דנפיק ה"ל רואה וגבי נדה דאורייתא בעי למימני ז' מעידנא דאיתברר לה דנפק דמה לביה"ח וזבה לכשתטהר מזובה תספור ז"נ ותטבול אע"ג שברור לה שעדיין דם בביה"ח מ"מ הטבילה מטהרתה מטומאת נדתה וזיבתה לבעלה ואינה טמאה אלא טומאת ערב לענין טהרות במשא וכו' וכן מוכח מש"ס דנדה דמ"ב וכו' ואין להקשות ממ"ש הב"י וז"ל אפשר שטעמא משום דקיי"ל כל הנשים מטמאות בביה"ח וכו' צריך לבדוק כל ביה"ח ועד מקום שהשמש דש הוא ביה"ח ומפני כך צריך לבדוק עד שם עכ"ל ולפ"ד תיקשי מאי מזיק יציאת הדם לביה"ח י"ל דחיישינן דבשעה זו עצמה שבודקת א"ע יוצא דם ממנה לביה"ח למקום שלא תגיע עם עד הבדיקה לשם באופן שאינה נעשית בבדיקה זו מוחזקת נקיה מדם משא"כ בבדיקה שאמרנו שתהיה עד קרוב למקום שהשמש דש ויהיה המוך דחוק שם הרי חזינן בבדיקה זו שפיר שפסק מקור דמיה ולא חיישינן תו לדמא דנפיק כבר וכו' עכ"ל ואני שמעתי ולא אבין דאף לפי דבריו שע"י מוך דחוק נתברר שפסק דם המקור ולא חיישינן לדם שיצא כבר שאינו גורם שום טומאה הא תינח בבדיקה שבודקת א"ע להפרשת טהרתה שבדיקה זו אינה אלא משום כך שתדע אם כבר פסק דם המקור אבל הבדיקה שחייבו אותה לבדוק אותה תוך ספירת ז"נ שהיא לברר שהם ימים נקיים ושלא חזרה וראתה אחר ההפסק טהרה שלה וכמ"ש לעיל סי' זה ובסי' קצ"ד אי משום דבעינן ימים מוחזקי' ואי מטעם דבעינן ספורים לפנינו ודאין וע"י בדיקת יום א' גם שאר ימים מוחזקים וברורים שלא תראה עוד וא"כ מה יועיל בדיקה זו שאינה מוציאה מידי ספק ראייה דהא איכא למיחש לשמא ראתה והטבעת הוא מעכב להדם ומש"ה לא נמצא כלל על העד לפי שהדם הוא תותי הטבעת או על הטבעת וכן מבואר בהדיא בתה"א שם בהשגתו על הרמב"ן דס"ל דבדיקת הפסק צריכה חורין וסדקין אבל בדיקת ז' דבחזקת טהרה עומדת בבדיקה קלה סגיא וכתב ע"ז וז"ל וגם זה אינו מספיק לדעתי דכיון שאתה מצריכה בדיקה בימי ספירה וכו' מה הועילה זו בחצי בדיקה אם אתה חוששת לו אע"פ שהפסק' טהרה זיל חוש לה אפי' לחורין וסדקין ואם אי אתה חושש לה לחורין וסדקין מפני מה אתה מצריך לשאר המקומות ואדרבה הדעת נותנת שיהא חורין וסדקין צריכין בדיקה יותר מפני שהן מעמידין הדם וחיישינן שמא ראתה כבר ומה שלא נמצא על העד הוא משום דלא בדקה בחורין וסדקין וכ"כ הב"ח שטעם הבדיקה לדעת הסמ"ג משום שמא ראתה כבר ומה"ט מצריך בדיקת שחרית וערבית וכמ"ש"ל בשמו ולדעת המחבר הנ"ל קשה למה צריכה בדיקת חורין וסדקין בבדיקה שבודקת להפסק טהרה דממ"נ אי ניחוש לשמא ראתה כבר והחורין וסדקין מעמידים לדם מה בכך כיון דהשתא מיהו פסקה ואי דניחוש לשמא אכתי לא פסק מקור דמיה לזוב מן החזר הא כיון דפתח החזר באמצע המקור אם איתא דאכתי לא פסק הדם מלזוב

על העד בעי לאשכוחי כיון שמכניסה לעד עד סמוך למקום שהשמש דש ובע"כ צ"ל דחיישינן שמא זב הדם עדיין דרך צדדי פתח המקור לכותלי הפרוזדור לחורין וסדקין שלא כנגד העד ואף שפתח החדר באמצע החדר מ"מ לפעמים הדם שותת לצדדים מש"ה בעינן בדיקת חורין וסדקין וא"כ בנדון זה מה מועיל מה שמכניסה המוך באמצע הרחם אחר שא"א לה לבדוק א"ע בצד ימין מפני הנחת הטבעת וחולשת הפרוזדור ואין כאן בדיקת חורין וסדקין שחייבו אותה חכמים ומה שהביא ראיה מן המהרא"י שפסק לעיל ס"א קפ"ז סעיף ז' אין ראיה דלא על הטעם זה לחוד סמך כ"א בדאיכא נמי קצת כאב וגם תמיד היה נמצא במקום א' מן הצד משא"כ בנ"ד דאיכא למיחש שמא השתא זב הדם דרך צדדים לצד ימין שלה: ועוד קשה לדעתו שהרי הב"י כתב ששמע רבים מגמגמים על הבדיקה קשה שמצריך הרא"ש לבדוק עד מקום שהשמש דש שהוא דבר שא"א ואם תכניסה כ"כ בעומק ע"י תחבולות תקלקל עצמה ועכ"ז מפני חומר האיסור כתב בב"י לבעל נפש יצוה בביתו בדביקה שבודקת בשעת ההפסק טהרה שלה ובבדיקה א' שבתוך ז"נ תבדוק עד מקום שהשמש דש וכן פסק כאן בש"ע בסתם אפילו לאינו בעל נפש ואי כדברי המחבר הנ"ל טורח הזו למה הא די אם תכניס המוך באמצע הרחם אפילו אינו מגיע עד מקום שהשמש דש שאם לא ימצא דם על המוך יתברר שפסק דם המקור מלזוב דאל"כ על המוך היה לו למצוא שהרי פתח החדר באמצע החדר אע"כ צ"ל שזה אינו מוציא מידי ספק דחיישינן שמא זב הדם לצדדי הרחם למעלה ממקום שמגיע העד שם וחורים וסדקים שבכותלי הרחם מעמידים להדם ואם כן בבדיקה שכתב המחבר הנ"ל שתכניס המוך עד מקום שהשמש דש באמצע הרחם מה מהני כיון שאינה יכולה לבדוק בצד ימין שלה ועוד נ"ל שאין בדיקת ההפסק טהרה שלה בא לברר שעתה בשעת בדיקה פסק הדם מלזוב דאטו תהיה שופעת כנהרא אלא כיון שנמצא אחר בדיקת חורים וסדקים המוך נקי נתברר שכבר פסקה מלראות זמן מה דאל"כ דרך הדם להתעכב בחורים וסדקים וכיון שלא נמצא כלום בחורים וסדקים אחר הבדיקה נתברר שכבר נסתם המעין ואם כן עיקר בדיקת חורים וסדקים הוא מה"ט אם כבר פסקה מלראות ואינו מועיל מה שנתברר שעתה בשעת בדיקה אינה רואה מיהו אלו היה בדיקת המחבר הנ"ל בדיקה מעולה היה תקנה לזה שיהיה המוך דחוק שם כמו שעה או יותר ואם תמצא נקי יתברר שנסתם המעין אך עיקר הבדיקה אינה כלום דלמא יצא דם דרך צדדי הפתח לחורין וסדקין וכמש"ל: תו כתב המחבר הנ"ל וז"ל ועוד נ"ל דאחזוקי ריעותא לא מחזקינן למימר דנפק דמה והוא תותי הטבעת מדתני' בנדה ד"ו הרואה דם וכו' ואינה מקולקלת למנינה ולא מפליג בין שהיה אצלה מוך דחוק או לאו וכו' וקשיא לכאורה ואמאי ניחש כיון דאיכא גבה מוך דחוק אימא מאתמול נפק לביה"ח וכו' א"ו דלהא לא חיישינן וכן הא דקאמרינן בש"ס מודה רבא במוך דחוק פירושו דמטמא שמאי למפרע מעל"ע כמו להלל אבל לא להחמיר יותר לטמא למפרע אף לחולין או שתהא מקולקלת למנינה וכשאר מודה שמאי דקאמר התם והיינו מטעם הנזכר עכ"ל מ"ש דמטמא שמאי למפרע מעל"ע כמו להלל אינו מדוקדק דהא הלל לית ליה טומאת מעל"ע אלא מפקידה לפקידה אמנם עיקר ראייתו הוא תימא גדולה ונעלם ממנו דברי התוספות בריש מכילתין ד"ג ע"א ד"ה ואב"א וז"ל ונראה דלהאי לישנא נמי צריך טעמא דהעמד אשה על חזקתה דאל"כ כי קאמר מודה שמאי בשוטה וכן מודה שמאי במוך וכי יטמאנה למפרע אף

לחולין והלא כל הנשים דיין שעתן לחולין אף להלל אלא הני טעמא לא איצטריך אלא כי היכי דלא נעביד סייג בקדשים עכ"ל ומעתה מה ראייה משם לנ"ד דלחולין וכן לבעלה לענין שלא תהא מקולקלת למנינה ס"ל לשמאי ולהלל דל"ח משום דמוקמינן לה אחזקתה חזקת טהרה דידה משא"כ בנ"ד דליכא חזקת טהרה אפי' א"נ דליכא נמי חזקת טומאה כיון שאין דרך שתהא טמאה לעולם וכמ"ש התוספות ריש מסכת גיטין ופ' האשה רבה והוי חזקה שעשויה להשתנות דלאו חזקה היא מ"מ חזקת טהרה נמי ליכא ודאי דחיישינן שראתה והחורים והסדקים והטבעת מעכבים הדם מלצאת: עוד אני תמה על המחבר הנ"ל אף לפי דעתו שהבדיקה הזו שכתב הוא בבדיקה מעולה למה הקיל שלא תעשה כן כ"א בבדיקת הפסק וגם בא' משאר ימי הספירה ובשאר הימים תבדוק בבדיקה קלה הא הב"י לא הקיל כן אלא בבדיקה עד מקום שהשמש דש דסגיא בהכי וטעמיה משום שהיא בבדיקה קשה והואיל דרוב הפוסקים ס"ל דסגיא בבדיקה אחת תוך ז' אע"פ שלכתחלה הצריכו לבדוק בכל יום לענין בבדיקה בענין זה שהוא דבר קשה וגם כי רוב הפוסקים אין מצריכין לבדוק בענין זה דיינו לעשות כדברי המצריכים לבדוק בענין זה בבדיקות המוכרחים שהם בבדיקת יום הפסקה ובדיקה אחת תוך ז' וכו' ואע"פ שקצת פוסקים סוברים שצריכה לבדוק תחילתן וסופן הלא הם הסמ"ג וסה"ת הם לא הצריכו להכניס עד מקום שהשמש דש סגיא לד"ה עכ"ל ובב"י שם יש ט"ס ע"ש וכצ"ל כמ"ש ואם כן הב"י לא הקיל דסגיא בבדיקה אחת תוך ז"נ אלא בבדיקה הקשה שהוא עד מקום שהשמש דש משום דהמצריכים בבדיקת תחילתן וסופן ס"ל דל"צ עד מקום שהשמש דש והמצריכים בבדיקה עד מקום שהשמש דש לא מצריכים בבדיקה תחילתן וסופן אלא סגיא ליה בבדיקה אחת תוך ז"נ אבל בבדיקת חורין וסדקין דלרוב הפוסקים בעינן מנ"ל דסגיא ליה בפ"א תוך ז"נ וכיון שלדעתו הך בבדיקה שכתב הוא במקום בבדיקת חורין וסדקין ודאי דלא סגיא בלא תחילתן וסופן ואפשר מ"ש ושאר הימים תבדוק בבדיקה קלה ר"ל שא"צ להכניס המוך כ"כ בעומק עד מקום שהשמש דש אף שאין לשונו משמע כן: ומ"ש שם דאפשר דבשעת הדחק כה"ג כ"ע מודים להראב"ד דא"צ בבדיקת חורים וסדקים וסגיא ליה בבדיקה קלה כבר כתבתי די"ל כן דה"ט דבתולה שתבעו להנשא דאע"ג דא"א לה שתבדוק בחורים וסדקים סגיא לה בבדיקה קלה הואיל וא"א בלא"ה מיהו כ"ז היכא דליכא דם למיסרך ביה סמכינן אהא דאם איתא דהוי דם הוי אתי שאין דרך לדם להתעכב כ"כ משא"כ בנ"ד: והנה כתב שם בספר הנ"ל שחקר מן הנשים הממונים מן הקהל להראות כתמי הנשים לחכם והעידו שנהגו הנשים המדוכאים במכה זו ונושאים טבעות כנ"ל שיש להם ב' טבעות אחת שמנחת ברחמה בעת וסתה וטומאת נדתה והשני שמנחת שם בעת הפרשתה לטהרה ומניחתו שם ז' ימי הספירה ואינה נוטלת מתוכה בשעת הבדיקה רק בודקת א"ע והטבעת בתוכה כמו שתוכל ובשעת טבילתה נוטלת מתוכה ואין כל הטבעות שוים כי מקצתם גדולים ומקצתם בינונים או קטנים הכל לפי תואר החסרון ואיכות המכה גם אמרו שרוב הטבעות האלו אינן מעכבים את הבדיקה כלל כי רובם מונחים בצדדי הרחם מרוחקים מתחלת כותלי בית הרחם למעלה לצד הגוף עד שתוכל להכניס אצבע לשם ולא תגיע למקום הטבעת כלל עכ"ד נ"ל שהנשים הללו עשו כן עפ"י הוראת חכם שהורה להם כן וסבירא ליה כיון שהוא שעת הדחק שא"א להם להוציא הטבעת תמיד סמך על הכרעת

הרמב"ן שהביא הב"י דבבדיקת ההפסק טהרה צריך בדיקת חורים וסדקים משא"כ בדיקה של ספירת ז"נ סגיא בבדיקה קלה ע"כ הורה שבשעת הפרשתה לטהרה צריכה להוציא הטבעת ולבדוק אבל בבדיקת ספירת ז"נ הואיל והוא שעת הדחק שאפשר שיש קצת סכנה להוציא הטבעת יש לסמוך על הראב"ד והרמב"ן דסגיא בבדיקה קלה הגם שכתבתי לעיל דיש לפקפק ע"ז דעד כאן לא התירו הפוסקים הנ"ל בבדיקה קלה דוקא היכא דליכא מידי למיסרך דאז סמכינן על בדיקה קלה לפי שאין דרך לדם להתעכב משא"כ היכא דאיכא מידי למיסרך לא סמכינן על בדיקה קלה י"ל דס"ל דאף עובי הטבעת אינו מעכב להדם דהא מסקינן בריש מכילתין דרבא ס"ל אפילו משמשת במוך אינו מעכב לדם משום דאגב זיבה מיכוויץ כויץ ויש מקום לדם לצאת כ"א במוך דחוק ועובי הטבעת לא הוי כמו מוך דחוק דהא יש מקום לדם לצאת ואע"ג דהא איתמר לשמאי מ"מ לחולין מודה הלל לשמאי ובסברא זו לא נחלקו אלא דמדרבנן החמירו ובעי בדיקת חורין וסדקין והיכא דלא אפשר סמכו הפוסקים הנ"ל בכחא דהתירא ואם כן הוא שמנהגם עפ"י חכם אין לסתור מנהגם: וראיתי בדברי החכם השואל שם שיצא לדון בדבר חדש שכתב וז"ל ומלבד זה איכא למימר דבנדה בעינן בדיקה מדאורייתא ייתא ולא סמכינן ארובא והיינו משום דספק טומאה היא וברה"י טמא ולא מבעיא לתירוץ אחד של תוספות ריש נדה דדוקא למפרע לא ילפינן מסוטה אבל שאר טומאות ילפינן אם כן טמאה מספק כו' אלא אפילו לפי תירוץ ב' דתוספות שכתבו דלא ילפינן ספק ראייה מסוטה איכא נמי לחלק דלטהר ברה"ר לא ילפינן משום דהתם איכא ספק מגע והכא איכא ספק ראייה אבל לטמא ברה"י וכו' ודאי ילפינן מק"ו מסוטה שהתם הוא טומאת מגע ולא מסתבר לאחמורי כ"כ ומכ"ש טומאת ראייה דטמאה מספק עכ"ל נעלם ממנו דברי התוס' במכילתין דף י"ז ע"ב ד"ה ואין שורפין עליו את התרומה וכו' שכתבו בהדיא דלהאי שנויא דלא ילפינן טומאת ראייה מסוטה אפילו ברה"י לא ילפינן ע"ש גם מה שכתב דלתירוץ א' של תוספות דמחלק בין למפרע ובין להבא ודאי דטמאה מספק נעלם ממנו דברי התוספות במס' ב"ק דף י"א ע"א ד"ה אין מקצת שליא בל"ו שכתבו וז"ל וא"ת לר"א דאמר וכו' ה"ד אי ברה"ר אפילו בחד ספיקא מטהרי ואי ברה"י אפילו בס"ס נמי טמא וכו' ויש לומר דשמעתין איירי לענין לאוסרה לבעלה עכ"ל מבואר מדבריהם דלתירוצם דמיירי לבעלה אין לחלק בין רה"ר לרה"י דלעולם בחד ספיקא מטמאין ובס"ס מטהרין ולא ילפינן מטומאה דאין לפרש דבריהם דלתירוצם מיירי הסוגיא בר"ה אבל ברה"י אפילו לבעלה טמאה דא"כ היה להם לפרש בתירוצם כן וי"ל דמיירי בשמעתין בר"ה ולענין לאוסרה לבעלה א"ו השתא דמסקי דמיירי לבעלה אין חילוק בין רה"י לרה"ה וכן יש להוכיח בשמעתתא דהתם דאין חילוק וע"ש וע"כ התוס' שם תפסו עיקר כתירוץ הראשון בריש מכילתין ולא ס"ל לחלק בין טומאת נגיעה לטומאה שע"י ראייה דאל"כ לא היו מקשים מידי דהא ודאי טומאת לידה היא טומאה שע"י ראייה ול"ד כלל לטומאת מגע אפ"ה כתבו דלבעלה אין חילוק בין רה"י לרה"ה וא"ל דש"ה שיש לה חזקת טהרה ז"א דאי נילף טומאה לבעלה מטומאה לטהרות אין לחלק בין יש לה חזקת טהרה או לאו דהא לענין טומאה לטהרות ברה"י טמא אפי' יש לה חזקת טהרה: והנה החכם הנ"ל כתב דאף שמשוינן טומאה לבעלה כמו טומאה לטהרות דברה"י ספיקא טמא מ"מ כ"ז באין לה חזקת טהרה כגון בימי ספירה אבל ביש

לה חזקת טהרה לא משום דליכא למילף מסוטה דש"ה דאיתרע חזקתה וכמ"ש התוספות עכ"ד לא ירדתי לסוף דעתו דלפי דעתו שבא להשוות טומאה לבעלה וטומאה לטהרות אהדדי אין לחלק בין יש לה חזקת טהרה או לאו דהא קיי"ל דספק טומאה ברה"י טמאה אפילו באיתחזק טהרה וכמ"ש התוספות שם דמסוטה ילפינן שעשאה הכתוב כודאי אף ע"ג דאית לה חזקה שאינה טמאה ודאי דלא איתרע אלא חזקת טהרה ודאית ע"ש אלא שאין ענין זה לזה כלל ואין לדמות טומאה לבעלה לטומאה לטהרות וכמ"ש ומה שרצה להסתייע לזה מדברי הרא"ש בפ' בנות כותים במ"ש על דברי הראב"ד דס"ל דפולטת ש"ז אינו סותר ליומו אלא בטהרות אבל לא לבעלה וכתב ע"ז הרא"ש דבריו תמוהים איך תסתור לחצאין שתעלה לה ספירה לבעלה ואסורה לקודש ולמקדש עכ"ל ומדברים אלו רוצה ללמוד לכאן דג"כ אין לחלק ביניהם אבל אין ענין דהתם דומה לכאן וכמ"ש הוא עצמו שם די"ל דשאני הכא דלא גמרינן מסוטה אלא דוקא לענין טומאה ולא לענין איסור גם בר מן דין אין ראיה מדברי הרא"ש כלל לדהכא וכמ"ש בחדושי הר"ן בגמרא דף מ"ב על הראב"ד דכיון דגורם טומאה לקדשים סותר נמי לבעלה דנקיים מכל טומאה בעינן ע"ש וזה כונת הרא"ש עיין בס' לחזק"מ שם ולפמ"ש לק"מ דכונת הרא"ש כמ"ש הר"ן: גם לפי דברי החכם הנ"ל יהרסו ויפלו כל דיני ס"ס בהלכות אלו שאנו מטהרין לבעלה מכח ס"ס וכמ"ש הרמ"א סימן קפ"ז וכן הק' תוספות בכמה דוכתי במכילתין דנטהר מכח ס"ס ולפ"ד א"א לטהר דהא קיי"ל ברה"י כל ספיקות שאתה יכול להרבות ספיקו טמא וכה"ג ק' מהא דר"פ האשה דמטהר התם מכח ס"ס ולפ"ד החכם הנ"ל צ"ל דמיירי הכל בר"ה אלא ודאי הא ליחא שאין ללמוד כלל איסור לבעלה מטומאה וכל שלבעלה אין לחלק בין ר"ה לרה"י הן בדאיתחזק טומאה או לאו: עוד ראיתי שהחכם הנ"ל ר"ל דמדאורייתא אזלינן בתר רובא דנשים שפסקו מלראות ביום ה' או יום ו' לתחלת ראייתן והחכם המשיב כתב דאין נ"ל למיזל בתר רובא דנשי דעלמא לגבי אשה מיוחדת שאין טבע הנשים שוין בענין זה אלא דאזלינן בתר רובא דהך איתתא גופא ע"ש וכתב שנ"ל מוכח מן הש"ס דנדה דט"ו ע"ב דאזלינן בתר רובא דהך איתתא דאמרינן התם בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה שפירושו שמחשב ע"פ רגילותה משך זמן ראייתה הקודם וכדמשמע מפירוש רש"י דאל"כ במה יודע לו משך זמן ראייתה עכ"ל ולכאורה ראיה זו נכונה ואע"ג דמסיק התם דר"י לא אמר אלא בספק ראתה ומשום ס"ס אבל ודאי ראתה לא אמר מ"מ הא מפרש התם דטעמיה משום מי יימר דטבלה ולא קאמר טעמא דאימור לא פסקה מלראות ולא היתה יכולה לטבול ועוד דלמאי דס"ד דר"ש בר ייבא דאמר ר"י אפילו בודאי ראתה משמע דמחשב ימי וסתה דקאמר ר"י היינו ימי משך ראייתה שדרכה לראות בהן ולפסוק אחר כך אז מותר לבא עליה אלא דק"ל ע"ז מהא דגרסינן לקמן דס"ה אהא דתנן בדקה ז' שחרית ומצאה טמאה וביה"ש לא הפרישה דתני לוי במתני' אחר הימים בין בדקה ומצאה טהורה בין בדקה ומצאה טמאה ה"ז ספק זבה וכ"פ הרמב"ם בפ"ו מהלכות א"ב וכ"פ כל הפוסקים ובש"ע כאן בסעיף ה' ולא מפלגי מידי לומר דאם ברוב ימיה דרכה לפסוק בשביעי דטהורה א"ו דלעולם היא בחזקת טומאה עד שתפרוש בטהרה ואפילו אי נימא דמדרבנן מטמאין לה מספק ולא אזלינן בתר רוב ימים להקל אבל מדאורייתא אזלינן בתר רוב ימים אפילו להקל מ"מ ק' ל"ל להש"ס לומר הכא מי יימר דטבלה ולא אמר מי יימר דפסקה מלראות ולא היתה יכולה

לטבול דהא מה"ט אמרינן דאחר הימים אפילו בדקה ומצאה טהורה שהיא ספק זבה דשמא לא פסקה מלראות אע"ג דקיי"ל דכל י"א יום היא בחזקת מסולקת בדמים וכדאיתא בדף ל"ט וכמ"ש בסימן קפ"ט בשם הראב"ד ואפ"ה חיישינן לה כיון שהיא בחזקת רואה וה"ה הכא ובע"כ צ"ל דש"ה דאינה אלא ספק ראתה והא דאמר מי יימר דטבלה ה"ה דהמ"ל מי יימר דפסקה ועיין: מכל הלין מבואר דאפילו אי נימא דמדאורייתא אזלינן בתר רוב ימים מ"מ מדרבנן לא אזלינן להקל וזה סייעתא למש"ל דקשה הדבר להתיר במכה פור פאל שמוציאה דם תמיד לענין ספירת ז"נ שלה משום דלא ידעינן מאיזה יום תתחיל למנות כיון שהיא רואה תמיד ובתר רוב ימים שדרכה לפסוק מלראות קודם שאירע מכה זו לא אזלינן עכ"פ מדרבנן ואפשר דאפילו מדאורייתא נמי לא אזלינן להקל שהטבע של בני אדם עשויה להשתנות ואין זילת דם נדתה הוא בכלל הוסתות בשוה ודרכו להשתנות בין רב למעט לפי בריאות הגוף וחולשתו בריבוי הדם ומיעוטו: ומה שנאמר בתשובה הנ"ל שם שהוא ספק אם בדיקת תוך ספירת ז"נ הוא דאורייתא או דרבנן דמדאורייתא סמכינן על מה שפסקה בטהרה ולא הרגישה שנפתח עוד מקורה ולבסוף העלו להלכה דהבדיקה הוא מדאורייתא מברייתא השנויה בספרא פרשת מצורע כבר הארכתי בזה לעיל סימן זה מה שנלע"ד ומה שנוגע לענין החציצה בטבילה בנדון זה אבאר בע"ה לקמן סימן קצ"ח: ובדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל צל"ע שכתב וז"ל ונדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם ואפילו פסק בשני לנדתה ושגגה או הזידה ולא בדקה עד לאחר נדתה ימים רבים וכשבדקה מצאה טמאה אין אומרים שמא כל אותן הימים היתה טמאה ותהיה זבה אלא כל אותן הימים שלא בדקה בחזקת טהרה בדקה עצמה ומצאה טמאה אפילו בדקה בז' לנדתה וביה"ש לא בדקה עצמה כדי לפרוש מטומאת נדתה אלא המתינה ימים ואח"כ בדקה ומצאה טהור ה"ז ספק זבה וכו' לא ידעתי מה אפילו בשביעי שכ' דהא כיון דמצאה טמאה מה רבותא דשביעי טפי משאר ימים: (כד) ואם יקשה בעיניה.

כבר כתבתי לעיל שכתב הב"י שבנערותו ראה זקנים שהם מגמגמים על בדיקה זו שהוא דבר שא"א ומסיק שם להחמיר לבעל נפש אבל כאן בש"ע סתם וכ' להחמיר אפילו לאינו בע"נ בבדיקת הפסק ובדיקת יום אחד של ספירת ז"נ שתבדוק עד מקום שהשמש דש גם בב"ח כ' שהוא דבר קשה מאוד כיון שראש אותו צואר נסתם מאוד איך תוכל לבדוק שם במוך באצבעה גם היאך תוכל לכוין אותו הפתח שבראש צואר הרחם שהאבר נכנס לשם הלא הוא תלוי ועומד ומתנדנד כמו שאומרות הנשים הפקחות שבהן ונראה ליישב ולומר דודאי כשבאת האשה להכניס אצבעה עם העד כ"כ בעומק הוא דבר נמנע מחמת גודל דוחק הסתימה מבפנים אבל אם דוחקת מוך הרבה זה ע"ז עד שתכנס בעומק שהשמש דש אינו נמנע שכל אחד דוחק את חברו וכן כולם זה אח"ז עד שנכנס למקום שינים ותדע שהרי הדמים יוצאים דרך שם בשפיכה לפעמים וכן האבר נכנס לשם בגמר ביאה וא"כ ג"כ אפשר שיכנס ג"כ לשם המוך ע"י שדוחקת אותו בעומק כדפי' ועוד דכמו שאין כל האצבעות שוין כך אין כל הרחמים שוות יש שרחמה צר ויש שרחמה רחב ואפשר הוא שיגיע המוך לשם ואם עכ"ז לא יגיע המוך עד מקום שהשמש דש הנה כיון שבדקה היטב בחורין ובסדקין תו לא חיישינן דלמא איכא דם בפרוזדור עצמו והרי היא מטמאה בביה"ח דל"ח להכי עכ"ד ולענ"ד נראה שבדיקה זו

שהמציא ע"י דחיקת מוך הרבה זה אחר זה הוא בדיקה הקשה ביותר ויש לחוש שתקלקל א"ע והנכון שתבדוק א"ע מקום שתוכל להגיע עם העד באצבעה כפי כחה אולי תגיע עד מקום שהשמש דש ואם לא תגיע לא ניתנה תורה למלאכי השרת ואינו מעכב בדיעבד וכדמסיק רמ"א בהג"ה: (כה) ובדיקה של יום ראשון.

בב"י כ' שעכ"פ בדיקה א' של תוך ז"נ צריך שתבדוק א"ע עד מקום שהשמש דש וסגיא בהכי כיון דלרוב הפוסקים סגיא בבדיקה אחת תוך ז"נ אע"ג דהסמ"ג וסה"ת מצרכי בדיקה א' ושביעי הם לא הצריכו להכניס כ"כ בעומק עד מקום שהשמש דש הלכך בבדיקה א' שבתוך ז"נ שבדקת א"ע כ"כ בעומק סגי לד"ה אמנם צריך שתייחד יום א' בתוך הז"נ כדי שיהיה יום מיוחד לבדיקה זו שתדע שתמיד צריכה לבדוק באותו יום באותו ענין ונ"ל שהיום היותר ראוי לייחד הוא היום ב' כדי שאם תשכח באותו יום מלבדוק בענין זה יהיה לפניך ימים הרבה לתשלומין בעודה תוך ז' עכ"ל ובד"מ תמה עליו למה ייחד יום ב' ולא יום א' ושוב מצאתי בש"ע שכ' שם יום הראשון עכ"ל ולענ"ד נראה דבלא"ה ראויה שתהיה בדיקה זו ביום א' שהרי כתבתי לעיל ברס"י זה דלמאן דמצריך ספורים לפנינו ע"י בדיקה שבדקה א"ע ביום הראשון מקרי ספורים לפנינו כדמוכח מסוגיא דהתם וא"כ כיון דאנן פסקינן דאפי' בדיעבד מעכב בלא בדיקת ראשון ושביעי מטמא דבעינן ספורים לפנינו מש"ה יש להצריך בדיקה זו בראשון שלא אבל לא בשאר ימים דלאו ספורים לפנינו הם ע"י בדיקה זו כיון שלא היתה בדיקה זו בראשון שלא וכ"ת א"כ תצטרך גם בשביעי שלא בדיקה זו י"ל דאפי' למאי דמצריכין גם בדיקה בשביעי אינו אלא מדרבנן אבל מן התורה סגיא בבדיקה ביום הראשון וכמוכח מהתם שע"י בדיקת הראשון מיקרי ספורים לפנינו דמש"ה לא מוטיב ממתניתא דטועה לדרב קמייטא וכמש"ל וכיון שאין בדיקת שביעי אלא מדרבנן מש"ה הקיל בבדיקה זו הקשה: (כו) עד מקום שהשמש דש.

כ' הב"י דטעמו כיון דקי"ל דנשים מטמאות ביציאת הדם לביה"ח אע"פ שעדיין לא יצא לחוץ כמו שנתבאר בס"י קפ"ג צריך לבדוק כל ביה"ח ועד מקום שהשמש דש והוא ביה"ח ומפני כך צריך לבדוק עד שם ואע"פ שכתב הרמב"ם בפ"ה מהא"ב שבשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרוזדור ואינו מגיע עד ראשו שבפנים אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות ע"כ דלפ"ז אפי' תכניס העד עד מקום שהשמש דש עדיין לא יצאה י"ח בדיקת הפרוזדור כולו י"ל דס"ל דמאי דאפשר למיבדק בביה"ח בדקינן א"נ שאינן סוברים כהרמב"ם דהא בפ' י"ד בעי הי ניהו ביה"ח במתניתין תנ"י מקום שהשמש דש והרמב"ם מפרש דעד מקום שהשמש דש הוא ביה אבל עדיין נשאר קצת מביה"ח לצד פנים והם מפרשים ששם נגמר הביה"ח עכ"ל ובס"מ דף ש"א ע"א השיגו וכ' וז"ל הוא סובר דפרוזדור הוא ניהו ביה"ח ואינו כן שהרי הרמב"ם בעצמו כ' ועד היכן ביה"ח כו' חוץ מבין השניים ועד היכן הוא ביה"ח ש עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה וכו' אבל ענין הפרוזדור אע"פ שאינו הרחם עצמו וכל מה שממנו ולחוץ בכלל ביה"ח יחשב מ"מ כשנאמר ביה"ח אין המכוון בו כל הפרוזדור אלא עד מקום שהשמש דש וזה מבואר בדברי הרמב"ם וכו' ומעתה גם להרמב"ם ביה"ח אינו מגיע ליותר כ"א עד מקום שהשמש דש ואע"פ שהשמש אינו מגיע לראשו של פרוזדור שמבפנים האי לאו ביה"ח מיקרי לענין זה אף להרמב"ם זה נ"ל פשוט וברור וגדול מזה דבהדיא איתא בגמ' דיוצא

דופן דמ"ב יצא ראשו חוץ לפרוזדור דהיינו ביה"ח וכן פירש"י הא קמן בהדיא דביה"ח ופרוזדור לאו חדא מלתא נינהו עכ"ל וכבר הארכתי בזה לעיל סי' קצ"ד אמנם בב"ח ראיתי מלתא דתמי' שכ' בסי' זה וז"ל ועוד דאפי' היה הדם בפרוזדור בביה"ח אין ספיקו טמא אלא כשיצא לחוץ אבל כשנשאר בפרוזדור אינו טמא כדכתבו התוס' בפ' י"ד דמ"ב ע"ב וז"ל שהוציא ולד ראשו חוץ לפרוזדור אבל בפרוזדור עצמו טהורה דלא חשיב כבחוץ וא"ת והא אמר לעיל בפ"ק דם הנמצא בפרוזדור ספיקו טמא וי"ל התם ספיקו טמא כשיצא לחוץ ועוד יש לחלק בין דם לידה לדם נדה עכ"ל הרי דלשנויא קמא אפי' היה דם בפרוזדור אינו טמא כשנשאר שם ולא יצא לחוץ הילכך מספיקא לא מטרחינן למיבדק גם בפרוזדור עצמו ולא כתבו הרא"ש ורבינו והרי"ו מהגהות מיימוני דתכניסהו עד מקום שהשמש דש אלא למצוה ולא לעכב כלל ועוד הארכתי בתשובה בס"ד עכ"ל והם דברים תמוהים מאד דהא קיי"ל כל הנשים מטמאים בפנים כבחוץ כדאי' במשנה שם ועלה מפ' בגמרא התם דהיא מבין השינים ולחוץ דמטמא אע"פ שלא יצא לחוץ דאלו לאחר שיצא לחוץ אפי' הכניסה קנה לתוך המקור והוציא דם טמאה משיצא לחוץ ומ"ש התוס' כבר כתבתי ביאורו לעיל סי' קצ"ד עיי"ש אח"ז ראיתי שגם מהר"י הלוי ז"ל בקונטרס מלחמת מצוה שבסוף ספר דרכי נועם עמד ע"ז: (כז) רק שבדקה עצמה יפה בחורים ובסדקים.

מבואר דבדיקת חורים וסדקים מעכב בדיעבד ועמש"ל דאפשר לומר דהיכא דלא אפשר דיש לסמוך על הראב"ד ז"ל דס"ל דלבעלה סגיא בבדיקה קלה בביה"ח ועדיין צ"ע: (כח) אע"פ שלא הגיע. ור"ל אע"פ שיודעת בודאי שלא הגיע למקום שהשמש דש אפי' מהני בדיעבד: (כט) ששומעת ואינה מדברת.

אין לשון זה מדוקדק כיון דשומעת איך קרי לה חרשית וז"ל הרמב"ם בפירושו למס' תרומות פ"א מ"ב חרש בלשוננו הוא שאינו שומע ורז"ל קוראים ג"כ לאלם חרש לפי שסבת האלמות היא חרשות יחדש בעובר בעודו בבטן אמו ולא ישמע מה שמדברים לו וכו' וקרא לאלם בסבת האלמות חרש עכ"ל וכ"כ הרע"ב שם מבואר דלהכי נקרא אלם בשם חרש כיון דסבת אלמותו הוא החרשות אבל שיהיה השומע ואינו מדבר נכלל בכלל חרש זו לא שמענו: (ל) שמרבה לבדוק.

ע"ל סי' קפ"ד וסי' קפ"ז דלשיטת רוב הפוסקים דוקא שלא בשעת התשמיש אבל לפני התשמיש ולאחר התשמיש אין לה להחמיר ולבדוק לפני בעלה כדי שלא יהא לבו נוקפו וכ"פ הרמ"א שם ודוקא ביש לה וסת קבוע אבל באין לה וסת קבוע אפילו בשעת תשמיש צריכה בדיקה וע"ש: (לא) שיהיו רצופים.

בת"כ יליף לה מדכתי' ואחר תטהר אחר א' לכולן ומייתי לה בגמ' במכילתין בכמה דוכתי ופירש"י בדל"ג ע"ב אחר א' לכולן כלומ' זמן א' לכולן שיהיו רצופין טהרתן עכ"ל ובס' ק"א פ' מצורע פ"ט כ' וז"ל ולי נראה לדייק אחר א' שירצה שלא יהיה לכל ז"נ אלא אחר א' כלומר אחר טומאה ולא ב' פעמים אחר טומאה דהיינו אם משלמת אותם אחר טומאה שנית של קצתם אחר טומאה ראשונה וקצתם אחר טומאה ב' נמצא שיש לה ב' מיני אחר עכ"ל מכל זה מבואר שהגי' אחר אחד לכולן ולא כמ"ש בספרים דידן בכל המקומות דמייתי הגמ' להברייתא זו אחר אחר לכולן אלא כצ"ל אחר אחד לכולן וכן

הוא בהרי"ף בפ"ב דשבועו' וכן הר"ן שם פ"א כמו שפ"י בק"א ע"ש שוב ראיתי בס' לח"ה דרע"ט ע"ב שכ' כמ"ש ועיין עוד שם בדף ש"א ע"ב מ"ש עוד בזה: (לב) שאם ראתה דם.

עיינ בט"ז שכ' דיש נפקותא בזה אף לדידן דאית לן חומרא דר"ז לענין בדיקה תוך ז"נ דחובה עליה כיון שאם תראה תסתור הכל מש"ה חזקת טומאה עליה וצריכה בדיקה בכל יום פעמיים ודבריו דחוקים ולענ"ד לק"מ דהא הוצרך לאשמענין אף לדידן אם ראתה בשביעי אפי' בסוף היום סתרה כל הימים דמה"ט הוא דאמרינן אסורה לטבול ביום שביעי שלא תשמש בשביעי דשמא תראה ותמצא זבה למפרע אבל בלא"ה היתה מותרת לטבול בשביעי שחרית ולשמש מטתה אח"כ דהא אף אם תראה א"ת הא אינו סותר למפרע אלא מכאן ולהבא היא טמאה ולכך כתבו הטור והש"ע דז"נ צריכין להיות רצופים דמה"ט שאפי' ראתה בשביעי הוא סותר למפרע ולכך אפי' לדידן דקיי"ל כחומרא דר"ז איכא נ"מ שאסורה אפי' לטבול בשביעי מגזרה שמא תשמש ואח"כ באותו יום תראה ותמצא זבה למפרע ואין לומר דאכתי קשה דאף אי נימא דאם ראתה תוך ז"נ לא סתר הקודמים מ"מ אותו יום הראיה ודאי דאינו עולה מיהו וא"כ בשביעי אסורה לשמש מה"ט דשמא תראה בו וליכא ז"נ ואכתי מאי נ"מ לדידן בדין זה אם הוא סותר להקודמים או לאו ז"א דאי לאו דראיה שתוך ז"נ הוא סותר להקודמים היתה מותרת לשמש בשביעי אחר שטבלה דאף שתראה אח"כ אינה טמאה אלא מכאן ולהבא אבל התשמיש שבינתי' בהיתר היתה כיון דמקצת היום ככולו הא שלמו לה ז"נ וכ"כ בהדיא הרא"ש גבי פולטת ש"ז דמה"ט פולטת ש"ז בשביעי שלו אינו סותר דכיון דש"ז אינו סותר אלא יומו וכיון שספרה מקצת השביעי כבר שלמו הנקיים משא"כ בזיבה כיון שסותר כל הימים הקודמים מש"ה סותר בשביעי עד הלילה ע"ש מבואר כמ"ש דכיון דסותר להקודמים משום הכי סותר בשביעי כל היום וכל עיקר לא באו הטור והש"ע אלא להשמיענו דכיון דבעינן רצופים מה"ט הוא דסותר בשביעי אם ראתה עד הלילה ונ"מ לדידן דאסור' לשמש בשביעי אחר שטבלה דשמא תרא' אפי' לטבול בשביעי אסורה מה"ט כדאיתא לקמן סימן קצ"ז ומ"ש וצריכה לפסוק בטהרה ולחזור ולמנות ז"נ ר"ל בדין תורה ומשום הראיה ראשונה אפי' קודם חומרא דר"ז הגם שבב"י כ' על הטור במ"ש או ביה"ש שהוא ספק יום דליכא נ"מ לדידן ולפי מ"ש י"ל דאיכא נ"מ דאסורה לשמש בסוף היום סמוך לביה"ש מ"מ י"ל בחבורו ש"ע חזר בו אחר זה ראיתי בס' תפל"מ שכ' ג"כ כמ"ש אלא שלא ביאר דבריו כמ"ש ודברי הב"ח מגומגמים: ועפ"י דברי הרא"ש שהבאתי כאן יש ליישב מה שהקשיתי בסי' קצ"ד שכ' דקיי"ל א"א לפה"ק בל"ד ולכך האידנא כל היולדות חשובות יולדות בזוב וצריכות ז"נ ואם אינה רואה בתוך ימי הלידה עולין לז"נ ואפי' ילדה נקבה ולא ראתה בשבעה ימים הראשונים ועלו לה לספירת זיבה וראתה בז' ימים השניים אינה סותרת וטובלת לאחר י"ד אפי' לא פסקה עכ"ל והקשיתי שם כיון דכ' שלא ראתה בז' ימים הראשונים ועלו לה לספירת זיבה ע"כ מיירי שספר' ז' ימים בלא יום הלידה דהא יום הלידה א"א למיחשבי' תוך ימים הנקיי' דהא א"א לפה"ק בל"ד א"ו דז"נ ספר' בלא יום הלידה וא"כ לא פש מן הימי לידה אחר שספרה ז' לנקיים רק ששה ימים ואיך כ' אח"כ וראתה בשבעה ימים השניים ולפמ"ש בשם הרא"ש דהיכא דלא סתר אלא יומו אם ראתה בשביעי כיון שהיתה תחלת היום

נקיה עולה לספירת ז"נ וכבר הבאתי לעיל דס"ל להרמב"ם דדם שראתה תוך ימי הלידה אינו סותר אלא יומו ע"ש וא"כ משכחת לה שספרה ז"נ בלא יום הלידה דהיינו ששה ימים שלמים ותחלת יום השביעי היתה ג"כ נקיה ועלתה לה לספירת ז"נ אע"פ שאח"כ בו ביום ראתה אפ"ה עלו לה ספירת ז"נ דמקצת היום ככולו דכיון דדם שבתוך ימי הלידה אינו סותר להימים הקודמים אלא ליומו עלה לה מקצת היום ככולו ויום השביעי נחשב לכאן ולכאן מיהו נראה מדברי התוס' והרא"ש דלא ס"ל כהרמב"ם וכמש"ל סי' הנ"ל: (לג) אין תולין אותו להקל.

הטעם שבתוך ג"י הראשונים עדיין יש להסתפק אם פסק דם מקור שלה ולאפוקי לאחר ג' כ"כ המרדכי והג"מ בשם סה"ת וכו' בס' מנ"י ולפ"ז נראה באשה שמתעסקת בכתמים או שיש לה חבורות ופצעים וכו' הבאתי לשונו סי' ק"צ סעיף מ"א וכו' וכה"ג פסק בתשובת צ"צ סי' ס"ה בדברי השואל ומביא שם ראיות ברורות לדבריו ואף שהבעל צ"צ שם מפקפק בזה להחמיר היינו שבדקה שלא במתכוין רק לכבוד שבת וחייש אולי לא בדקה יפה משא"כ אם בדקה במתכוין עכ"ל ובאמת דברי השואל שם נכונים והוא הגאון מהר"ג בעה"מ שו"ת עה"ג כמבואר בספרו סי' ע"ט וכל דברי הצ"צ שם במח"כ לא מחוורין ובפרט במ"ש שם דהרשב"א לא פסק כרבנן בתראי במכילתין דף ס"ח דס"ל דמהני אפי' בדקה בשני לנדתה דמהני אלא דוקא באותו יום שהיא רוצה לפסוק בו בטהרה הוא דמהני בדיקת שחרית ליתא ולא עיין בתה"א ובמ"ה בדף קפ"ב וכו' כל הפוסקים וכ"פ הרמב"ם פ"ו מהא"ב כרבנן בתראי והבאתיו לעיל גם נראה להוכיח מלשון הרמב"ם דס"ל כדעת בעל עה"ג דאפי' אם בשעה שבדקה א"ע בשני לנדתה היה בדעתה לבדוק עוד בשביעי ולא בדקה אפ"ה מהני מדכ' וז"ל ואפי' פסקה בשני לנדתה ושגגה או הזידה ולא בדקה עד לאחר נדתה וכו' ולא כתב בקיצור אפי' פסקה בשני לנדתה ולא בדקה וכו' אלא דאתי לאשמעינן אפי' כשבדקה בשני לנדתה היה בדעתה לבדוק עוד ואח"כ שגגה ע"י ששכחה או שהזידה אח"כ אפ"ה מהני הבדיקה בשני לנדתה ולא חיישינן לשמא לא בדקה שפיר אלא ממש שפי' בחדושי מוהרמ"ל בריש מכילתין יש סעד לדברי הצ"צ שכ' אהא שפירש"י במתני' ד"ה מעל"ע ממעטת וכו' ופקידה לפקידה וכו' ז"ל כגון דבדקה עצמה שחרית דאמרינן לקמן במתני' פעמיים צריכה להיות בודקת עכ"ל וכו' מוהרמ"ל וצריך להתיישב מה צריך רש"י להביא מתני' דלקמן לכאן היה לו לפרש כגון שבדקה עצמה תוך מעל"ע ומצאה עצמה טהורה ממעטת ע"י מעל"ע ונראה דס"ל לרש"י דאם נזדמן שבדקה עצמה תוך מעל"ע בהזדמן אותה בדיקה אינה ממעטת ע"י מעל"ע כ"א דוקא אותה בדיקה שבדקה עצמה שחרית וערבית שאז מדקדקת בבדיקתה יפה כיון שתקנת חכמים הוא משא"כ בבדיקה אחרת לכך הביא מתניתין דלקמן ולומר שתקנת חכמים הוא עכ"ל הביאו בס' מל"מ פ"ג מהלכות מו"מ דין ד' ז"ל דקדק הרב המנהיר בריש נדה במשנה קמייתא דאין פקידה ממעטת מעל"ע אלא בפקידה שהיא תק"ח כגון שחרית וערבית שאז בודקת יפה אבל אם בדקה עצמה שחרית ומצאה טהורה וחזרה ובדקה עצמה בחצי היום ומצאה טהורה ואח"כ בדקה ומצאה דם אין אומרים שלא תטמא מחצי היום ואילך וכו' אלא מטמאה משחרית משום דבדיקה דחצי היום לא חשיב בדיקה דאימור לא בדקה עצמה יפה כיון שלא תקנו חכמים לבדוק באותו העת עכ"ל ואע"ג דהאי לטהרות הוא י"ל דה"ה לבעלה ומשמע דאפילו

אמרה דבדקה עצמה יפה אפ"ה אינו ממעט דאל"כ מה דוחקי' דרש"י לפרש דוקא בדיקת שחרית וערבית ממעט ולא פירש דמיירי בכה"ג א"ו דלא מהני משום דאמרינן דהוא מלתא דלא רמיא עליה והן הן כדברי הצ"צ מ"מ בנדון הנ"ל כיון דהך חומרא אינו אלא מחומרת האחרונים וכמ"ש הצ"צ שם המיקל כדברי עה"ג לא הפסיד: (לד) וה"ה אם היה לה מכה בגופה.

הש"ך האריך להשיג על דין זה ודעתו דאין להקל אא"כ המכה מוציאה דם תמיד וא"א לה להזהר ולזה נטה דעת הט"ז ובס' מנ"י כתב להקל כדעת הרמ"א וכ"כ בשו"ת פנים מאירות ח"ב סימן ק"ע וכן הסכים בס' כו"פ וכתב שגוף הדין הוא תמוה דהא מבואר בכל הפוסקים דאפילו בנדה דאורייתא אם בדקה עצמה בשני לנדתה ושוב לא בדקה עד יום ח' ומצאה טמאה אין מטמאין למפרע דאמרינן אוקמינן בחזקת טהרה והא לא הוחזקה שלשה ימים שפסק דם המקור ש"מ דבבדקה פ"א ולא מצאה הוחזקה בפסיקת דם המקור ומכ"ש דקשה להפוסקים דס"ל דמהני אפילו בדיקת יום הראשון עוד הקשה דאם אתה מחזקת אותה ברואה תוך ג' לבדיקתה אם כן הא דאמרינן דלכך לרבי אין הטהורה תולה בש"י בשני שלה דכי הדדי נינהו ופירש רש"י דאף היא בחזקת טהרה וקשה הא לא הוחזקה להיות פוסקת ג"י והא הטהורה יכולה לתלות כתמה במכה וש"י כנגד יום א"י לתלות ואיך הם כי הדדי הלא היא בחזקת טמאה כ"כ עד שאנו תולין במקור יותר מבמכה ואיך חברתה שיכולה לתלות במכה לא תוכל לתלות בה ואף רשב"ג דחולק הוא מטעם דתלינן הקלקלה במקולקל אבל לא מטעם הנ"ל עכ"ד וקושיא השניה נלע"ד דלק"מ דהא כתב הרשב"א בתה"א דף קפ"ב ע"ב שכתב אהא דמסקינן דס"ח ע"ב דאין חילוק בין ראשון לשני דאטו כולהו לאו בחזקת טמאה קיימי וכיון דפסק פסק ראשון נמי כיון דפסק פסק ומעיקרא סבר הואיל והוחזקה מעין פתוח וז"ל שם ולפיכך אע"פ שכל הנשים ספק נדות ספק זיבות ואפשר שהיא נדה ומעינה פתוח אפילו הכי כל שהפרישה טהורה ואפילו ביום הראשון ה"ז בחזקת טהרה עכ"ל מבואר דדוקא בנדה הוא דאמרינן דמעינה פתוח משא"כ בזבה אע"פ שראתה אינה בחזקת מעין פתוח דהא כל י"א יום היא בחזקת טהרה משום דהיא בחזקת מסולקת בדמיה כמ"ש בס' ק"ץ ואף דהשתא ראתה אמרינן מה שראתה ראתה ותו לא תראה עוד לפ"ז הא דבעינן ג' ימים להחזיקה בחזקת פסיקת המקור דוקא בנדה הוא דבעינן הכי שהיא בחזקת רואה משא"כ בזבה היא בחזקת מסולקת בדמיה כל שפסקה בטהרה אע"פ שלא עברו עליה עדיין ג' ימים ואם כן ל"ק מהא דלא תלינן לרבי בש"י בשני שלה דשאני זבה שהיא בחזקת מסולקת והפוסקים דהצריכו ג' ימים דוקא היינו מחששא דשמא נדה היא ואין להקשות דאכתי קשה למה הצריכו ג' ימים הא ממ"נ אם זבה היא הא בחזקת מסולקת בדמיה היא ואם נדה היא הא לא בעינן נקיים ז"א דהשתא דהחמירו בנות ישראל להצריך ז"נ על כל ראייה אפ"י אי ברירא לן שהיא נדה אפ"ה צריכה ז"נ וכמ"ש הפוסקים דהחמירו עליהן כדי שלא תחלק בין ראייה לראיה וכן מוכרחים אנו לומר בדברי הרשב"א דס"ל הכי דאל"כ מאי אע"פ שכל הנשים ספק נדות וכו' שכ' דנמי קשה דאם היא נדה פשיטא דמהני הפסק טהרה בראשון דהא א"צ לנקיים ו' כמ"ש: ולהיתר הקו' ראשונה נ"ל דס"ל להניי הפוסקים דמן הדין לא היה לנו לתלות לכתם תוך ז"נ בשום דבר משום דאפ"י אי חזיא בלא הרגשה סותר ליומו מיהו וכמ"ש ל' סימן קצ"ד באריכות אלא דתלינן במצוי

כיון דהיא בחזקת מסולקת בדמים ולכך בעינן חזקה אלימתא דכבר פסקה ג' ימים הא לא"ה לא תלינן דמעלמא אתי כיון דספיקא דאורייתא הוא דהא איכא למימר דמגופא אתיא ועוד נ"ל דס"ל להני פוסקים דתוך ימי ספירתה יש להחמיר אפי' פסקה בטהרה דהא חזינן בימי ספירתה דאע"פ שפסקה בטהרה צריכה בדיקה בכל יום לכתחלה ואי לא בדקה כלל תוך ימי ספירה לא עלו לה לנקיים לדעת סה"ת שממנו מקור דין זה צריכה בדיקה בראשון ושביעי ואי לא בדקה מעכב אפי' בדיעבד אלמא דלא איתחזקה בטהרה במה שפסקה בטהרה בשעת ההפסק ולדעה זו כתבתי לעיל ברס"י זה דטעמא הוא דבעינן ספורים לפנינו ר"ל ספורין וודאין אצלה ולא מהני ספורים מוחזקים וא"כ מן הדין לא היה לנו לתלות לכתם בימי ספירה אפי' יש לפנינו במה לתלות דהא בש"ס לא מצינו בהדיא דתלינן לכתם תוך ימי ספירה וא"כ י"ל דע"כ לא תלינן לכתם אלא בתחילת ראייתה דאית לה חזקת טהרה אבל לא בימי ספירה דאע"פ שפסקה בטהרה מ"מ לא מהני דאנן ספורים לפנינו בעינן ולא ספורים מוחזקים וכיון שיש דם לפנינו אע"פ שיש במה לתלות מ"מ לאו ספורים ודאין ניהו אלא שכיון שכבר פסק דם המקור שלשה ימים ובדקה עצמה ומצאה טהורה ויש לפנינו במה לתלות תלינן אע"ג דלא מהני חזקה זו דפסק דם המקור ג"י לענין בדיקה דהא אפי' בדקה עצמה בשלשה ימים הראשונים ולא בדקה עצמה בשביעי לא מהני לדעת סה"ת וסיעתו דדוקא ראשון ושביעי בעינן אפי' בדיעבד מעכב מ"מ שאני הכא דהא בדקה עצמה ומצאה טהורה גם יש במה לתלות מש"ה תלינן כנ"ל מיהו כ"ז בכתמים אבל ברואה ממש אע"פ שיש לה מכה בחלל הגוף שמוציאה דם כבר כתבתי בר"ס זה דאפי' לאחר ג"י אין לתלות דמ"מ לאו ספורים לפנינו ניהו ואפי' למאן דלא מצריך ספורים לפנינו אלא ספורים מוחזקים יש לפקפק הנה והנה כמש"ל: ועפ"י דברינו נ"ל ליישב מה שהקשה בחדושי מוהרמ"ל בגמרא דס"ח ע"ב אהא דהשיב ר"א לר"י דס"ל בזב וזבה שבדקו עצמן בראשון ושביעי ובשאר הימים לא בדקו דאין להם אלא ראשון ושביעי וע"ז השיב ר"א אי חיישינן דלמא חזאי בספק אתי לאחלופי בודאי והקשה דלמה לו לר"א לומר דאתי לאחלופי בודאי תיפוק ליה אי חיישת להכי אף ראשון ושביעי ליכא דלמא חזאי בנתיים והתורה אמרה ואחר תטהר שלא תהא טומאה מפסקת ביניהם כדאמר ר"א מעיקרא ע"כ וכבר כתבתי בזה ליישב בס' קצ"ד ע"פ מ"ש שם דאם תוך ימי ספירתה חזיא בלא הרגשה דנהי דמיסתר לא סתר מ"מ אותו היום אינו עולה יע"ש ועתה נ"ל ליישב עוד בד"א דמאן דמצריך ספורים לפנינו ולא מהני מה שהפסיקה בטהרה אע"ג דמהני גבי נדה אפי' הפסיקה בראשון או בשני שלה אע"ג דאחר שביעי בדקה ומצאה טמאה מוקמינן לה עד השתא בחזקת טהרה צ"ל דגזירת הכתוב הוא דלא להוי ספורים עד שיהיו ספורים לפנינו ע"י בדיקה ולמדו כן מדכתיב וספרה לה דליכא ספורים בלא בדיקה וקפיד קרא דוקא ע"י בדיקה וכמ"ש הב"י הבאתיו לעיל דמדאורייתא הוא וכדמוכח בסוגיא שם דמה"ט א"צ לטבול מספיקא בטועה אע"ג דאיכא למימר שמא היו לה נקיים אפ"ה לא בעי טבילה דאפי' היו נקיים כיון דהיא לא ידעה בודאי שהיו לה ספורים לאו ספורים ניהו וכמש"ל דמוכח כן ע"ש מש"ה ס"ל לר"י דאע"ג דלא בדקה בינתיים אין לספק לשמא ראתה בהם דהא בנדה סמכינן אחזקה זו מה שפסקה בטהרה וכ"ש הכא דבדקה גם ביום הראשון אלא דגזה"כ הוא שלא יעלו לה לספירה בלא בדיקה מש"ה ראשון ושביעי

שבדקה עצמה בהן עלו לה אבל ר"א ס"ל דאתי לאחלופי בודאי וכפירש"י שם דאימור מדלא חשבה אלא ראשון ושביעי ודאי ראתה בינתיים ויאמרו דאפי' ודאי ראתה נמי ומה שאמר ר"א אי חיישינן דלמא חזאי בספק ר"ל דלענין ספירה הוי ספק מגוזה"כ כיון דלא בדקה א"פ ומש"ה אינן עולין לספירה אבל לענין סתירה שתספור ראשון ושביעי ודאי דלא סתר דהא איתחזקה שפסק דם המקור אלא משום דאתי לאחלופי בודאי ראתה הוא דאיכא למיחש כנ"ל: נחזור על הראשונים דלדעת הרמ"א ונמשכו אחריו הרב במנ"י ובשו"ת פמ"א ובס' כו"פ יכולה לתלות במכה שמוציאה דם אפי' תוך ג"י ולמ"ש הש"ך בסי' ק"ץ סעיף מ"א ס"ל להרמ"א דה"ה דיכולה לתלות אם לבשה או הציעה תחתיה בגדים שלבשה בימי נדתה אפי' תוך ג"י דזה הוי כמו מכה בגופה ולזה הסכים בשו"ת פמ"א שם אלא שבס' מל"מ פ"ט מהלכות א"ב כ' דלא דמיא למכה שבגופה וכמש"ל בסימן הנז' בשמו אך הראיה שמביא שם דע"כ הרמ"א ס"ל לחלק ביניהם דאל"כ איך כתב בד"מ סימן זה הביאו הש"ך כאן שהרשב"א חולק על סה"ת וס"ל דתלינן כתם אפי' תוך ג"י והא הרשב"א לא כ' אלא דאפי' בימי ספירתה תולה בעצמה כגון שאם לבשה בגדים שלבשה בימי נדתה ואי איתא דזה דמיא כמו מכה שבגופה א"כ מנ"ל להרמ"א דהרשב"א חולק על סה"ת דהא לדעת הרמ"א במכה שבגופה אף סה"ת מודה דתולה אפי' תוך ג"י עכ"ד ואחר העיון לא ראיתי שום ראייה מזה דהרמ"א באת"ל קאמר דתחלה כ' דאף המרדכי בשם סה"ת לא החמיר אלא במכה שא"י שמוציאה דם אבל במכה שידוע שמוציאה דם אף סה"ת מודה דתולין אפי' תוך ג"י וכמו שהוכיח מלשון המרדכי ואח"כ כ' דרך את"ל דסה"ת מיירי בכל גווני מ"מ נ"ל לצדד להקל במכה שמוציאה דם בודאי משום דשאר פוסקים לא חילקו בין כתם שראתה בימי ספירה לשאר כתם א"כ משמע דס"ל דאפי' תוך ג"י בכל מקום שיש לתלות וכ"כ לעיל סימן ק"צ סעיף מ"א בשם ב"י בשם הרשב"א דתלינן כתם אף בימי ספירה עכ"ד וכ"ז אי נימא דס"ל לסה"ת דאין לחלק בין מכה שבגופה המוציאה דם לשאר תליות כתם מוכח דהרשב"א חולק על סה"ת בהא אבל למאי דס"ל להרמ"א דסה"ת מודה בכה"ג ס"ל דהרשב"א אינו חולק על סה"ת ושאני תלי' זו דדמי' למכה שבגופה הידוע דמוציאה דם וכך הם הצעת דברי הרמ"א בד"מ דמן הסברא ר"ל דאף דלא תלינן תוך ג"י בכ"מ שיכולה לתלות מ"מ במכה שבגופה הידוע שמוציאה דם תלינן דעדיף משאר תליות דתולין בה כתם ויש לסמוך על סברא זו דהא שאר הפוסקים לא חילקו בכך משמע דס"ל דתלינן כתם אפי' תוך ג"י בכ"מ שיכולה לתלות וגם הרשב"א ס"ל דתולין כתם אפי' תוך ג"י אף את"ל דרשב"א דוקא בהא דתולה בעצמה הוא דס"ל הכי מ"מ מוכח שהסברא זו נכונה דבמכה שבגופה תלינן אע"ג דלא תלינן בשאר תליות לא עדיף הך תליה שתולה בעצמה בבגדים שלבשה בימי נדתה ממכה שבגופה המוציאה דם כנ"ל ומ"מ אין אני כדאי לחלוק על הגאון מל"מ שכ' דמה שלבשה בגדים שלבשה בימי נדתה לא דמיא למכה שבגופה ומה גם בגוף הדין שנחלקו הש"ך והט"ז על הרמ"א אם תולין במכה שבגופה המוציאה דם אין בידי הכרע אף שהאחרונים תפסו דברי הרמ"א עיקר מטעם דגוף הדין שלא לתלות כתם תוך ג"י בכ"מ שיכול לתלות אינו אלא חומרא ואין לו עיקר בש"ס מ"מ כבר הראיתי פנים בהלכה שיש לדין זה שורש ועיקר ואף דלכאורה יש להביא ראייה לדברי הרמ"א ממעשה דאשה אחת שבאת לפני ר"ע בדף נ"ח ע"ב דאמרה ראיתי כתם ואמר לה שמא מכה

היתה כך ואמרה לו הן וחיתה אמר לה יכולה להתגלע ולהוציא דם אמרה לו הן וטהרה ר"ע ומדלא חשש ר"ע שמא היה תוך ג"י לספירתה א"ו במכה שבגופה המוציאה דם תולה אפ"י תוך ג"י והכא כיון דיכולה להתגלע ומוציאה דם הוי כמו מכה שודאי מוציאה דם שכן דרכה של מכה להתלחלח ולהוציא דם או ע"י חיכוך אך ז"א דאם חיתה המכה אע"ג דאפשר להתגלע ולהוציא דם מ"מ לא הוי כמכה שידוע שמוציא דם וכ"כ בס' פמ"א שם ומה שלא שאל לה ר"ע אם היא תוך ג"י יש לתרץ בכמה גווני גם הראיות שמביא הש"ך הם ראיות נכונות ומ"ש בס' פמ"א בזה אין בו ממש ובפרט מ"ש שם לתרץ על מה שהק' הש"ך דהא אפ"י בנתעסקה בדם צפור לא תלינן בה אע"פ שיש דם לפנינו כ"ש במכה שמוציאה דם וכ' ע"ז שם וז"ל ולא זכיתי להבין קושייתו דהא היכא שמצאה כתם בגופה אם עסקה בדם צפור אינה תולה בה וכשיש מכה בגופה תולה בה כמבואר לעיל סימן ק"ץ ססע"י י"א וסעיף ח"י עכ"ל תמה אני מאד על החכם הזה למה נתקשה לו להבין זה דהא מבואר טעמו בהדיא בריש פ' הרואה דאי מעלמא אתי' על חלוקה ה"ל לאשכוחי כלומר כיון דמישתכח על בשרה לחוד רגלים לדבר דמגופה אתי' וכמ"ש הרשב"א בתה"א דף קע"ז משא"כ במכה שבגופה לא שייך לומר כן מש"ה לעולם תולה בו ובע"כ צ"ל כדברי הש"ך דס"ל להרמ"א דשאני דם צפור דמעלמא אתי' ואפשר לה להזהר בו משא"כ במכה שבגופה שאינה יכולה להזהר בו מ"מ מלשונו בהגה"ה לא משמע לחלק בכך וכמ"ש בט"ז כאן ולפי מ"ש הש"ך דטעמא של הרמ"א הוא משום דבמכה שבגופה א"א לה להזהר קשיא א"כ איך כ' לעיל סימן ק"ץ דמש"ה לא הגיה הרב בסעיף מ"ד בלבשה חלוק בימי נדתה וכו' דתוך ג"י אינה תולה משום דאזיל לשיטתו כאן דס"ל במכה שבגופה תולה בה אפ"י תוך ג"י וימי נדתה הוי כמכה שבגופה מה ענין זה לזה דשאני מכה שבגופה שא"א לה להזהר משא"כ בלבישת חלוק של ימי נדתה דאפשר לה להזהר ואפשר שזה טעמו של המל"מ שכ' דלא דמיא זה לזה ועכ"פ בנדון שנשאל עליו בס' פמ"א סי' הנ"ל כתבתי לעיל סי' ק"צ סעיף מ"א שיש להקל כמ"ש בס' פמ"א ולא מטעמי' ע"ש ועיין שם מ"ש בשם תשובת מעיל צדקה ויתר דינים השייכים לסעיף זה כבר כתבתי בס' ק"ץ שם ע"ש: (לה) אם הוא תוך ו' עונות.

זה הוא שיטת התוספות והרא"ש ז"ל אבל הרמב"ם ז"ל בפ"ה מהלכות אה"ט די"ב כ' וז"ל דש"ז עצמה שנפלטה תוך הג' עונות מטמאה וכו' ואם פלטה אחר ג' עונות הרי האשה טהורה וכו' וכ' אח"כ בדין י"ג וכמה היא העונה יום או לילה ואין העונה שנבעלה בה מן המנין כיצד נבעלה בליל שבת ג' עונות שלה יום שבת וליל א' בשבת וא' בשבת אם פלטה תוך זמן זה טמאה פלטה מליל ב' והלאה טהורה ובכ"מ כ' דפסק כר"א ב"ע דבפ"ח דמסכת מקואות דס"ל דפולטת ש"ז ביום השלישי דטהורה ע"ש ותמה למה פסק כר"א ב"ע ולא פסק כר"ע דהלכתא כוותיה מחבירו או כחכמים דבפ' ר"ע ע"ש ולענ"ד נראה דהרמב"ם פסק כן מהא דאמר רבא במכילתין דמ"א ע"ב משמשת אסרוה לאכול בתרומה כל שלשה ימים שא"א לה שלא תפלוט ופסקה הרמב"ם בפ"ז מהלכות תרומה וכ' שם הכ"מ לפי מ"ש בפ"ה מהלכות אה"ט מ"ש כאן ה"ז אסורה לאכול בתרומה כל ג' ימים הוא ל"ד כל ג' ימים שלמים אלא עד יום השלישי כר"א ב"ע עכ"ד ודבריו תמוהים דהא כל ג' ימים קאמר ואיך אפשר לפרש דעד יום ג' קאמר אבל באמת לק"מ דדוקא כל ג' ימים קאמר דהא כיון דבעינן ג' עונות מלבד העונה שנבעלה בו ואנן קיי"ל

דט"י אסור בתרומה דבעי הערב שמש א"כ לא משכחת לה דמשמשת רשאי לאכול בתרומה תוך ג' ימים דהא אם נבעלה בליל שבת והיא פולטת עד ליל ב' ובליל ב' היא טובלת מ"מ היא אסורה לאכול בתרומה עד שיעריב שמש ביום ב' והא איכא ג"י שאסורה בתרומה ומש"ה דייק רבא דווקא אסורה לאכול בתרומה אבל מעשר שרי לאכול וא"כ מוכח מדברי רבא דס"ל הכי דלא בעינן טפי מן ג' עונות מלבד עונת הבעילה וכן פחות נמי לא מדאמר כל שלשה ימים אסורה ואי בעי יותר מן ג' עונות מלבד עונת הבעילה אף אחר ג"י אסורה וכן אם לא היתה צריכה כ"א ג' עונות עם עונת הבעילה אף בתוך ג"י איכא לאשכוחי דתאכל בתרומה א"ו כמ"ש ולזה העירני בני המנוח החריף מוהר"ר משה זצ"ל: ולפ"ז אמרתי הא דמסיק הש"ס התם ורבא אקרא קאי וכו' דלאיזה צורך הוצרך לכך ומאי הוי קשיא ליה אי רבא מילתא באפי נפשיה קאמר ולפי דברינו ניחא משום דהוי קשיא אמאי אמר רבא סתמא ואסורה לאכול בתרומה דמשמע אפי' תרומת ח"ל דהא רבא בח"ל הוי ואמאי הא קיי"ל דתרומת ח"ל א"צ הערב שמש וכמ"ש הרמב"ם שם ד"ח וכיון שכן אף תוך ג"י מותרת לאכול לכך מסיק דרבא אקרא קאי דכי כתיב ורחצו וכו' לכך שפיר קאמר סתמא דאסורה לאכול כל ג' ימים תרומה דאורייתא כנ"ל והמחבר בש"ע תפס להלכה כדעת התוס' והרא"ש שהוא להחמיר דבעי ו' עונות: (לו) עד יום ה'.

כ' הש"ך דעד אותו היום חיישינן לכל יום ויום שמא תפלוט או שמא תפלוט כל הג' ימים עכ"ל לכאורה דבריו תמוהים דע"כ צ"ל דאנו חוששינן לשמא פלטה בכל יום ויום מן הג' ימים דאי ברירא לן שאינה פולטת אלא יום א' או ב' ימים לא היתה צריכה למנות ז' ימים אחר הג' ימים אלא היה די בחמשה או ששה ימים דהא פולטת אינה סותרת למפרע וא"כ אף אם היום ראשון היה נקי מפליטת ש"ז ואח"כ פלטה בב' ימים מ"מ יש לצרף היום ראשון לששה ימים שתמנה אח"כ אלא ע"כ דחיישינן שבכל יום ויום מן השלשה ימים תפלוט מיהו למ"ש לעיל דלמאי דמצריכין בדיקת ראשון ושביעי דוקא קיי"ל דבעינן ספורים לפנינו וכיון דלא ידעה איזה יום שתעלה לה לנקיים לא הוי ספורים כלל: (לז) וסותרת.

כלומר אע"פ ששלמו ו' עונות בתחלת ליל ד' אחר שמושה במ"ש מ"מ כיון שפלטה בתחלת ליל ד' קודם שמושה במ"ש א"כ סותרת אותו יום והיינו כל יום ד' מש"ה אינה מתחלת לספור אלא מיום ה' ש"ך: (לח) עד יום ה'. כ' הש"ך בשם מוהרש"ל בתשו' סי' פ"ב דלפי מנהג זה אם ראתה אחת ערבית ביום א' ועדיין הוא יום יכולה ללבוש בגדים נקיים בסוף יום ה' ומונה מיום ו' ואין ספיקא בדבר ומשמע מדבריו אע"פ שהתפללה היא ג"כ תפלת ערבית אבל לפי מנהג המקומות של הטור שלובשים לבנים ביום ד' לראיתן ומונין מיום ה' צ"ע בדבר ואינו דומה למ"ש מהרא"י בתשובה שאין האשה יכולה להפסיק בטהרה אחר שהתפללו קהל ערבית דשאני הכא שבא לה הסבה מן השמים ואין שייך לומר שה"ל להקדים או לאחר משא"כ בהפסקת טהרה כו' ומ"מ נראה די לנו שנחמיר היכא שהתפללה כבר ערבית ועשתה אותו כבר לילה אבל היכא שלא התפללה היא ערבית אפי' שכבר התפללו קהל ערבית לא נחמיר כה"ג לחשבו לילה מאחר שבא לה הסבה מן השמים עכ"ל ונראה שנמשך לדברי מהרא"י דלעיל סעיף א'

אבל למש"ל ס"ק ד' דדעת מהרי"ל והרב בהפסקת טהרה להקל אפי' התפללה היא וכ"ש הכא וק"ל עכ"ל הש"ך: (לט) ללא שמשה.

משום דלא פלוג רבנן וגזרינן לא שמשה אטו שמשה ואע"ג דשמשה גופה גזרה היא אטו ביהש"מ חששא דביהש"מ פשוטה היא וחששו בה רבנן טובא בכמה דוכתי תה"ד הביאו הש"ך בס"ק כ' מבואר דאפי' לא שמשה צריכה להמתין חמשה ימים ותמנה מיום ו' דגזרינן אטו שמשה ולשמא תשמש ביהש"מ וכסבורה שהוא יום ובאמת היה לילה ובאמת היא חומרא גדולה דכיון דאנן מחמרינן שלא לחלק בין שמשה ללא שמשה א"כ אמאי צריכה להמתין ה' ימים הא סגי בד' ימים דהא אף אם תשמש ביהש"מ אם תראה דם אח"כ בלילה או ביום שלאחריו צריכה להמתין ד' ימים משעת ראיתה דהא אנן לא מנינן הני ימים מעת התשמיש כ"א מן ראייתה ומאי איכא תו למיחש דהא אף אם תסבור שהתשמיש היה ביהש"מ מ"מ הראיה לא היה ביהש"מ ואין לומר דחיישינן לשמא תראה ג"כ מיד א"ת ביה"ש והיא תחשוב אותו ליום ובאמת היה לילה זה הוא חשש רחוק ועוד דא"כ כל אשה שפוסקת בטהרה לאחר שראתה ה' או ו' ימים לא היה לה למנות מיד ממחרת יום ההפסק מהאי חששא דשמא תטעה בביהש"מ וסברה שהוא יום ותפסוק בו א"ו דלהא לא חיישינן דודאי נזהרה לדקדק אם הוא ודאי יום אלא בתשמיש הוא דחיישינן דלא יהבי אדעתא בעת תשמיש משום דלא אסקה אדעתה שתראה אח"כ מש"ה חיישינן שמא תטעה ששמשה ביום כיון דלא יהבי אדעתה בשעת תשמיש לדקדק על הזמן אם הוא ביהש"מ או לאו משא"כ בהפסק טהרה דודאי דקדקה ואי לאו דידועת שהוא יום בודאי אינה פוסקת בו כיון דאיסור והיתר תלוי בו וה"נ אם תראה מיד א"ת רמיה אנפשה לדקדק היטב אם הוא ודאי יום או לאו כדי שתדע למנות ממנו ד' ימים טרם שנמנה ז"נ וכן צ"ל נמי באם נתקלקלה תוך ימי ספירתה דמונה מיד מיום מחרת ראיתה אם פסקה בטהרה ולא חיישינן לשמא תראה ביה"ש ותפסוק מיד ותרצה למנות מיום המחרת א"ו דלהא לא חיישינן וכמ"ש וצ"ל דמתחלה לא ראו להחמיר אלא היכא דשמשה להוסיף עוד יום א' מגזירה דביהש"מ ואח"כ ראו להחמיר עוד שלא לחלל בין שמשה ללא שמשה משום לא פלוג וכיון שנהגו כבר בחומרא זו להמתין עד יום ו' אף אח"כ שקבלו עליהם שלא לחלק בין שמשה ללא שמשה דתו ליכא למגזר לשמא תשמש ביהש"מ מ"מ כיון שכבר נהגו בחומרא זו לא היו רוצים להקל בו ועיין: כתב הרב בעל מנ"י בספרו סולת בלולה וז"ל ואפשר דאף אם ראתה מיד אחר טבילתה קודם שבאה לבית בעלה כלל דפוסקת באותו יום כי בלא"ה בלא שמשה הוא חומרא גדולה והבו דלא לוסף עלה דהלא אם היתה מאחרת טבילתה שעה או שתיים והיתה רואה מותרת ללבוש לבנים וכי משום שטבלה ולא באה כלל לבית בעלה מי גרע עכ"ל מבואר מדבריו דס"ל שאם היתה באה לבית בעלה אין להקל אבל בשו"ת מעיל צדקה מתיר באשה שטבלה בליל י"ג מתחילת וסתה וכשבאה לביתה עד שלא נזקקה לבעלה ראתה שתספור ז"נ מיד שפסקה בטהרה וא"צ להמתין ה' ימים כיון דלא שמשה ואף שאנו מחמירים בלא שמשה אטו שמשה והוא מא"ז מ"מ כיון דהאי חומרא אינה נזכרת בראשונים ומכ"ש שאינו מדינא דש"ס אלא חומרא דנשי דידן ואם בגזירת חכמים קיי"ל בכל דוכתי דבמלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן מכ"ש בגזירתן דהחמירו על עצמן דה"נ מידי דל"ש הוא שתראה בימי זיבתה שהיא בחזקת מסולקת בדמיה וגם שראתה אחר טבילתה

וזכרה ימי גלמודה הראשון שהיתה ממתנת ה' ימים ואלו ראתה קודם טבילה לא היו מחמירין עליה לספור יותר מן ז"נ ה"נ לא נחמיר עליה משום שטבלה ועיקר דלא שכיח כולי האי דנגזור עליה אטו ראייה אחרת כיון דראיה זו לא היתה אלא ע"י מקרה שאומרים הנשים שקרה לה מפני שרחצה בחמי חמין והסכימו עמי החברים אשר עמנו ונעשה מעשה ע"י עכ"ד ודבריו נכונים וכ"כ בשו"ת פ"י ח"י"ד ס"י י"ב ע"ש ובס' שו"ת שב"י ח"ב הורה להקל באשה שטבלה ולא היה בעלה בעיר בליל טבילתה וקודם שבא בעלה מצאה כתם ע"ש משמע דאם היה בעלה בעיר לא היו מקילים ומ"מ העיקר כדברי מעיל צדקה: כתב הש"ך והט"ז דלפי חומרא שנהגו שלא לחלק בין שמשה ללא שמשה אפי' לא היה בעלה בעיר וראתה צריכה להמתין ה' ימים וגדולה מזו כ' הש"ך שנוהגים שאפי' כלה אינה סופרת ז"נ עד יום ה' לראייתה אע"פ שעדיין לא בא החתן לעיר אע"פ שנראה שאין להחמיר בזה כלל ולא נזכר בשום פוסק קדמון או אחרון מ"מ לא יהא אלא דברים המותרים ואחרים נהגו בו איסור ומ"מ בשעת הדחק יש להתיר להכלה שמיד שתפסוק בטהרה תספור ז"נ דבהכי עדיף טפי ממה שנוהגין שנשאת כשהיא נדה עכ"ד וכ' במנ"י דהאי שעת הדחק שכ' הש"ך ר"ל כגון שכבר טבחו טבוח וכיוצא בזה הענין שא"א לדחות הנשואין עד שתטהר דאז עדיף טפי שתספור הז"נ מיד לכשתפסוק ולא תנשא כשהיא נדה ועיין בט"ז ס"ק ז' דמבואר בדבריו דאין להחמיר כלל בכלה אפי' באלמנה שפירסה נדה אחר חופה כל זמן שלא נתייחדה עם חתן שלה שא"צ להמתין כלל כיון שלא באה עדיין לכלל תשמיש אין לגזור ע"כ והיכא דנהגו להחמיר נהוג והיכא דלא נהוג אין להחמיר כלל ודין הכלה אחר בע"מ כתבתי לעיל סי' קצ"ג ובט"ז סימן זה ס"ק ח"י: (מ) אפי' כתם.

כ' הש"ך דנראה דבכתם יש להקל למנות מיום המחירת היכא דלא שמשה דהא הך דלא שמשה הוא גזרה רחוקה והב"י כ' דלא נהגו בגזרה זו במקומו הילכך י"ל דאף התה"ד שכ' להחמיר היינו ברואה ממש משא"כ בכתמים דרבנן אבל העט"ז כתב דאף בכתמים אין חילוק בין שמשה ללא שמשה מה שמסיים הש"ך וכן נוהגין הוא סיום לשון העט"ז: (מא) צריכה להמתין.

כ' הש"ך והט"ז דכ"ז בתחילת ראייתה אבל אם תוך ימי ספירתה או אחר ה' ימים נתקלקלה וחזרה, וראתה דם או כתם אם פוסקת באותו יום מונה למחרתו וא"צ להמתין: (מב) ואין לשנות. כ' במנ"י וז"ל כ' השל"ה ד' ק"א ע"א וז"ל מעשה בא לידי באשה א' שהי' יום ד' לנדתה אבל לא שמשה עם בעלה בלילה שקודם ראייתה והתרתה לה ללבוש לבנים ביום ד' ולהתחיל ולספור ביום ה' וטעמו ה' אע"פ שתה"ד החמיר שלא להתחיל ולספור עד יום ו' לראייתה ואנו מחמירים חומרא על חומרא אף שלא שמשה קודם ראייתה מ"מ במעשה זו לא רציתי להחמיר כי הוא חומרא דאתי לידי קולא כי אם היתה מתחלת למנות מיום ו' אז היה חל ליל טבילתה בליל שבת שאחר י"ט ומוטב שנניח חומרא זו כדי לקרב החפיפה לטבילה ותטבול בליל י"ט עכ"ל וכנ"ל אף דאין לשנות המנהג מ"מ היכא דיש צד להקל בלא שמשה אין להחמיר ובפרטות שכבר כתבתי לעיל ס"ק ט"ו דמקצת גדולים פוסקים ס"ל דאף בשמשה אין פליטתה סותרת אחר ג' עונות עכ"ל ולענ"ד נראה דבנדון כזה אף בשמשה יש להתיר שתפסוק בטהרה ביום ד' לראייתה ותמנה ז"נ מיום ה' דלפמ"ש לעיל דלדין שמונין ד' ימים מן יום ראייתה תו

ליכא חששא דשמא תשמע ביהש"מ ואינה אלא חומרא יתירה מש"ה בנדון כזה יש להקל ועוד דהא הרמב"ם ס"ל דסגיא בג' עונות בלא יום התשמיש וכמש"ל ולפי דברי התה"ד שם אף הא"ז ס"ל הכי מש"ה בכה"ג אין להחמיר ועוד נ"ל דבדיעבד אם לא המתינה אלא שלש עונות בלא עונת התשמיש והתחילה לספור ז"נ וטבלה ושמשה דא"צ לספור עוד תשלום הימים שהקדימה למנות ולטבול שנית דיש לסמוך בדיעבד על הרמב"ם וסיעתו דהא בלא"ה לדעת הר"ת והראב"ד אין פולטת ש"ז סותר לבעלה והסכים לזה הרשב"א אלא שכ' להחמיר לבעל נפש כדעת הר"י דס"ל דפולט' סותר אף לבעלה אבל עיקר הדין ס"ל כדעת הראב"ד דאינה סותר' לבעלה ועוד הא ס"ל להרמב"ן דהיכא דאזלה בכרעה שוב אינה פולטת דבהדה דאזלה שדיתה ואף שהרא"ש חולק ע"ז מ"מ יש לסמוך על הפוסקים הנ"ל היכא דשמשה אחר הטבילה דאולי נתעברה כדי שלא להוציא לעז על אותו הולד כמ"ש מוהרמ"ל בתשובה הביאו הט"ז והש"ך סימן קצ"ח וסי' קצ"ח אלא דמסתפינא להקל כיון דלדעת הפוסקים דמצריכים ז' עונות מדאורייתא הוא אבל בהמתנה ד' ימים או בלא שמשה מקודם ראיתה ודאי דעלתה לה בדיעבד אם טבלה ושמשה אח"כ מיהו כ"ז היכא דהתחילה למנות מקודם ה' ימים וכנ"ל בהא הוא דיש להקל אם טבלה ושמשה אח"כ היכא שלא שמשה עם בעלה מקודם ראיתה או שהתחילה למנות מיום ה' לראייתה אבל היכא שהתחילה למנות נקיים מן יום ו' לראייתה וטעתה במנין יום אחד וטבלה וכמ"ש בסעיף שאח"ז דקיי"ל דצריכה להמתין ו' עונות שלימות ואח"כ תמנה יום אחד נקי בזה אין שום צד להקל ולומר היכא דפסק ראייתה ביום ד' אלא שהיא המתינה עד יום ו' משום חומרא שנהגו דנצטרף בדיעבד היום חמישי לראייתה להני ו' נקיים שספרה דכיון דקיי"ל דבעינן בדיקת תחילתן וסופן ולדעה זו כתבתי לעיל בכמה דוכתי דס"ל דבעינן ספורים לפנינו א"כ כיון שהיא לא ספרה אותו היום לנקיים אינו עולה לה ועוד הא בדיקה בעי ביום הראשון ואע"ג שהיא אמרה דבדקה שפיר יש לחוש אימור לא בדקה יפה וכמש"ל בשם מוהרמ"ל שפי' כן בדברי רש"י במתניתא קמייתא דריש מכילתין ואע"ג דהאי לטהרות הוא י"ל דה"ה לבעלה דהא כתבתי לעיל סעיף ד' בשם הב"ח דתוך ז"נ החמירו בבדיקה כמו לטהרות ואף שי"ל דמ"מ מדאורייתא לא חיישינן להכי ואין זה אלא חומרא דרבנן דחיישי לשמא לא בדקה יפה וכיון דמדאורייתא יש לצרפו לז"נ והוי סתירה דלאחר ז' דלא סתר וכמ"ש ז"א דמ"מ מדרבנן אינו עולה וסותר הגם שי"ל כיון דמדרבנן הוא סמכינן על הפוסקים דס"ל דלא נאמרה פולטת ש"ז לענין סתירה לבעלה מ"מ אכתי מטעם הראשון אסורה לבעלה בלא המתנת ו' עונות ויום נקי דיום חמישי א"א למיחשבי' לספירת ז"נ כיון דלא חשבה אותו להיות בכלל ספורים וא"כ מדאורייתא הוא דאינו עולה וכמו שהוכחתי לעיל כנלע"ד ודלא כמו שראיתי בס' אחד שכ' להקל בזה: בב"י כתב הא דלא כ' הרי"ף והגאונים להא דפולטת ש"ז לפי שלא הביא אלא מה דשכיחי טובא משא"כ הכא דרוב נשים נמשכים ימי ראייתן ה' או ו' ימים וא"צ לדין זה דבלא"ה אינן מתחילין לספור קודם זמן זה עכ"ל וכ' עוד ברס"י זה לחד שנויא דרוב נשים פוסקות בטהרה קודם יום ז': (מג) צריכה להמתין.

כ' הש"ך דשמא תפלוט בג' ימים שאחר תשמיש וא"ל דאע"ג שתפלוט ביום ב' מ"מ סתירה דלאחר ז' לאו סתירה היא י"ל דחיישינן שמא תפלוט גם ביום א' עכ"ד ור"ל

דחיישינן שמא תפלוט בכל יום ויום וכ' עוד מש"ה דהכא לא נוהגין להחמיר משום גזרה דביהש"מ וטובלת מיד אחר ד' ימים ויום א' נקי ולא שכיח שתטעה במנין ובמלתא דל"ש לא גזרו רבנן ע"כ ולפמש"ל דבעינן ספורים לפנינו וצ"ל דחיישינן שבכל יום תפלוט אלא כיון דספיקא הוא לה ליכא ספורים כמש"ל: (מד) שלאחר ז.

כתב הש"ך וז"ל ובב"י כ' בשם הרא"ש בטבלה ליל ז' ושמשה ביום ז' נמי לאו סתירה הוא וטובלת מיד לאחר ז' כיון שפלטתה כשהאיר היום ז' וכ' אם באנו להסכים דברי הסמ"ק להרא"ש י"ל דמ"ש הסמ"ק סתירה דלאחר ז' לאו סתירה היא היינו לאחר ליל ז' וע"ש וצ"ע לדינא דפשט דברי הסמ"ק משמע לאחר ז' דוקא עכ"ל ובאמת כי לולי דברי רבינו ב"י הייתי אומר דמ"ש הרא"ש דכיון שספרה מקצת יום השביעי וטהרה לבעלה כבר שלמו הנקיים ושוב אין ש"ז סותר ע"ש היינו דוקא אם פלטה אחר שטבלה וכ"מ מלשון הרא"ש שכ' כיון שספרה וכו' וטהרה לבעלה וכו' וכן כ' שם אחר הראיה שהביא בשם רבינו יונה וז"ל כ"ש קרי שאינו סותר אחר טהרה עכ"ל ור"ל אחר הטבילה וכ"כ הגאון מוהרש"ק בהגהותיו להרא"ש וכל הראיות שמביא הרא"ש שם דקרי אינו סותר בשביעי י"ל דמיירי אחר טבילה דוקא אע"ג דלאחר ז' אפ"י ראתה דם ממש אינו סותר אפ"י לא טבלה וכמ"ש הרא"ש שם בסוף הפרק הבאתיו לעיל סי' קצ"ד מ"מ בשביעי גופא בטבילה תליא מלתא לפ"ז אין דברי הסמ"ק סותר לדברי הרא"ש ז"ל דאף אי נימא דהסמ"ק דוקא קאמר אחר שביעי הוא דאינו סותר אבל בשביעי עצמו סותר מ"מ לק"מ דאיהו מיירי בלא טבלה כראוי או שטעתה במנין יום א' וטבלה דהוי כלא טבלה כלל בהא אף הרא"ש מודה דסותר ליומו אפ"י בשביעי והרא"ש לא קאמר דאינו סותר אלא לאחר שטבלה ביום השביעי כהא דר"ש דאמר ואחר תטהר וכו' דמיירי בטבלה ביום הז' ואהא כ' הרא"ש דאם טבלה שוב אין ש"ז סותר כנ"ל אלא שהב"י ס"ל דאין לחלק בזה ובטלה דעתי נגד דעתו ולפ"ז יפה כ' הש"ך דצ"ע לדינא דלשון הסמ"ק לא משמע הכי אלא דוקא לאחר ז' הוא דאינו סותר גם מפירש"י מוכח דס"ל דלא כהר"ש שפ"י בדף כ"ב ע"א ד"ה אלא מה שאמר בה וז"ל בש"ז לענין טומאה מה טומאתה יום א' אף סתירתה אינה סותרת אלא אותו היום ואם ראתה בשביעי א"צ לספור עוד אלא יום א' עכ"ל מבואר דס"ל דש"ז סותר אף בשביעי ומסתימת לשונו משמע דאף ברואה ביום קאמר דסותר יום אחד ועוד דרש"י ס"ל במס' פסחים ד' פ"א ע"א דהיכא דאמרינן מקצת יום ככולו אף במקצת הלילה אמרינן כן מיהו זה יש לדחות ועייין: ומה שתמה בס' לחח"מ שם על הרא"ש שמביא בשם הראב"ד ראייה דש"ז אינו סותר בשביעי מהא דאר"ש ואחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שלא תבא לידי ספק נדה אלמא אי לא חששא דשמא תראה דם משמשת והולכת ואינה חוששת שמא תפלוט ש"ז ולא מיסתבר שלא התירה התורה אלא ע"מ שלא תתהפך ולא תלך כלל אחר תשמיש כל היום ע"כ וכ' ע"ז בלחח"מ וז"ל ותימא לי וכי לא מיסתבר לומר כן והרי רבא מוקים לקרא הכי בפ' י"ד דמ"ב וכו' עכ"ל במח"כ נעלם ממנו דברי רשב"א בתה"א דקפ"ד ע"א שהרגיש בזה ותיירץ דהתם לאו לאורויי היתרא אתיא קרא אלא לאיסורא דאף אי איתרמי שלא הלכה ולא נתהפכה אפ"ה ורחצו במים וטמאו עד הערב אבל הכא דלהיתרא אתיא קרא דכתיב ואחר תטהר שמיד אחר מעשה תטהר לא משמע דלא התירה אלא בתנאי שלא תתהפך דקרא סתמא קאמר משמע דבכל גווני שריא לאחר

מעשה אבל בקרא דורחצו במים שפיר כ' סתמא דלעולם היא טמאה עד הערב עכ"פ
אפילו בלא נתהפכה ומכ"ש אם נתהפכה דטמאה אפילו ג"י אלא שבכלל מאתים מנה
כנ"ל כוונתו ע"ש: (מה) תקנח יפה.

ודעת הרמב"ן ז"ל שאם הלכה ברגליה אחר התשמיש שאין חוששין לה שכל מה שיש
לפלוט פלטה בהליכה ולזה נראה שהסכים הרשב"א בתה"א אלא שבקצר כ' שיש מי
שמורה להחמיר: (מו) יפה יפה. וגם הרמב"ם שאביא בסמוך יש לו שיטה אחרת וס"ל
דכל שלא נתהפכה בשעת תשמיש אינה פולטת אלא שהמחבר חשש להחמיר ופסק
דבעינן דווקא קנוח או רחיצה ולפ"ז צל"ע על מה שכ' בתשובת מהרי"ט ח"ב סימן ל'
הבאתיו לעיל סימן ק"ץ סעיף כ' שנשאל על אשה שבדקה עצמה ומצאה בעד שלה דם
סמוך לתשמיש ב' או ג"י אחר התשמיש והיתה פורשת מבעלה מחמת כן עד שנודע
שבעלה היה שותת דם מפי האמה וכן לא"ת בדקו וראו דם יצא עם זרע שלו ועתה יש
להסתפק אם ניהוש לדם הנמצא בעד שלה לומר שמא רואה מ"ת ואת"ל שלא נחוש
הואיל וידענו שהדם בא מהבעל אם אחר ג"י שהיתה פולטת ש"ז מצאה כתם גדול אדום
ונראה לה שהוא הפליטה שהיתה רגילה והא ראייה שעכשיו אין לה פליטה אחרת מזו
ומה שהוא אדום הדבר ניכר שהוא מהדם שהבעל מוציא עם ש"ז בעת שהוא נזקק לה
והשיב דמה שמצאה בשעת תשמיש ודאי דתולה בו מהא דכ' הרשב"א בתשובה הביא
ב"י לעיל סס"י ק"ץ ופסקו בש"ע סעיף כ' גם שמצאה ב' או ג' ימים אחר תשמיש אף
שהיה מקום לומר מאחר שהזמן מופלג בשעת תשמיש שהוא הזמן שאנו תולין בו לא
תלינן בכה"ג שאין לנו אלא מה שאמרו חכמים תולין במכה לאלתר וכן אמרי' אין
מחזקינן ממקום למקום ה"נ אין להחזיק מזמן לזמן מ"מ הנה ידיה מוכיחים מאחר
שהוחזק האיש שמוציא ש"ז אדום כדם אני אומר דם שנבלע הוא שנפלט כיון שיצא
בזמן שרגילה להפליט עכ"ד הגם שלשונו מגומגם זה נ"ל כוונתו ולענ"ד צ"ע במה
שהקיל לתלות תוך ג"י בבעלה כיון שהוא זמן שרגילה להפליט ונ"ל שלמד זה מדברי
רבא דאמר כל שלשה ימים אסורה לאכול בתרומה שא"א שלא תפלוט דמ"מ אם הלכה
ברגליה לשיטת הרמב"ן וסיעתו פלטה הכל מיד ואף אנו חוששין להחמיר כשיטת
הפוסקים דבהילוך אין ודאי שתפלוט מיד מ"מ מנ"ל להקל ועוד דהא לשיטת הרמב"ם
היכא דלא נתהפכה בשעת תשמיש אינה פולטת כלל וכמש"ל: ותו לפמש"ל לשיטת
הרמב"ם הא דאמר רבא דתוך ג"י א"א שלא תפלוט טעמו משום דג' עונות בלא עונת
התשמיש אין ש"ז מסרחת וא"כ אין ראייה דדרכה להפליט ג"י שלמים אלא ד' עונות
ואף דלא קיי"ל בהא כהרמב"ם אלא דמצריכין ו' עונות היינו משום דאזלינן לחומרא אבל
היכא דנפיק מיניה קולא אין לפסוק כוותייהו מיהו בכתמים דרבנן י"ל דתלינן בבעל כל
ג"י וסמכינן על הפוסקים דסברי הכי ועיין בפתיחת פי' המשניות להרמב"ם ז"ל לסדר
טהרות ד"ה וממה שראוי וכו' ושם תמצא הסבה למה ש"ז אדומה לפעמים: (מז) להפליט
כל הזרע.

כ' בס' פרישה וז"ל ולא חששו כן בש"י נגד יום ונראה דדוקא לאחר שנהגו חומרא דר"ז
חששו גם לחומרא זו עכ"ל ולא ידעתי כוונתו דמנ"ל הא ואי דק' ליה סוגיא דס"פ ב"ס
דף נ"ד גבי הרואה יום א' טמא ויום א' טהור דמשמשת שמיני ולילו וד' לילות מתוך י"ח
יום ומבואר התם דמשמשת בלילה ורואה למחר וש"י כ"י וטובלת לערב וטהורה ע"ש

כבר כ' הרא"ש בפ' ב"כ דמיירי שכבדה הבית וכה"ג ע"ש: הרמב"ם בפ"ז מהלכות תרומות ד"ז כ' המשמשת מטתה אם לא נתהפכה בשעת תשמיש טובלת ואוכלת בתרומה לערב ואם נתהפכה בשעת תשמיש ה"ז אסורה לאכול בתרומה כל ג"י שא"א לה שלא תפלוט ותהיה טמאה כמו שיתבאר במקומו עכ"ל וכו' בכ"מ שכך היה להרמב"ם ג"י בגמרא דהכל תלוי באם נתהפכה בשעת תשמיש או לאו דאפי' לא הטבילוה במטה אלא אזלא בכרעא כל שלא נתהפכה אינה פולטת אבל אם נתהפכה בשעת תשמיש א"א לה שלא תפלוט כל ג"י ע"ש ויש לדקדק לפ"ז הא דמבעיא ליה במסכת שבת פ' ר"ע ניתנה קאמרת וכו' והשיב ראויה קאמינא ופירש"י שם דהם טבלו ביום ושוב לא פלטו דממ"נ דלאותן נשים שלא נתהפכו בשעת תשמיש לא היה צריך פרישה כלל דהא היו יכולים לטבול מיד אחר תשמישן דהא אינן פולטות לדעת הרמב"ם ולאותן הנשים שנתהפכו בשעת תשמישן הא אמר רבא דא"א שלא תפלוט כל ג"י ודוחק לומר שהיה מעשה נסים אבל לשיטת הראב"ד וסיעתו ניחא דס"ל דהא דאמר רבא א"א שלא תפלוט מיירי דדוקא במתהפכת בשעת תשמיש אבל באינה מתהפכת ספיקא הוא אם תפלוט או לאו: ועפ"ז יש ליישב סוגיא דהתם דקשה למאי נ"מ לדינא אם ניתנה או ראויה קאמר וכבר כתבתי בזה בסימן קפ"ד ועפ"ז ניחא גם כן דמספקא ליה אי נימא כשיטת הרמב"ם דאי לא נתהפכה ל"ח שתפלוט ואם כן עיקר מצות פרישה היה שחשש התורה לאותן נשים שנתהפכו בשעת תשמיש ולפ"ז ע"כ ניתנה קאמר דהא לא סגיא להו אם לא טבלו בערב דאם היו טובלין ביום ודאי דפלטו אחר טבילתן דהא רבא אמר א"א שלא תפלוט כל ג' ימים וע"כ שטבלו בליל שבת ואם כן ניתנה קאמר או ראויה קאמר וכשיטת שאר מפרשים דס"ל דאפילו לא נתהפכו ספיקא הוא אם יפלטו תוך ג"י או לאו ולפ"ז י"ל דעיקר מצות פרישה לא היה משום אותן שנתהפכו בשעת תשמיש דל"ש אלא משום רוב נשים שלא נתהפכו ומיעוטא שנתהפכו היו יכולות לפלוט ע"י כיבוד ביתן ורחיצה ואם כן י"ל דטבלו מבעוד יום אלא שלא פלטו אח"כ וראויה קאמר: כתב בספר דרישה וז"ל ושמעתי ממורי דאשה לא תכנוס ג"י אחר טבילתה למרחץ ונ"ל דהוא מה"ט דהא אמרו אין האשה מתעברת אלא סמוך לוסתה או אחר טבילתה והמרחץ מפליט הזרע ולפ"ז צריכה ליזהר שלא תהלך הרבה גם כן אחר התשמיש כסברת הרמב"ן וגם הרא"ש ל"פ בסברא אלא שכתב שאין לסמוך ע"ז ע"כ וכדברי מהרש"ל כתב המ"א בס"י תר"ו ובס' כו"פ כתב דנ"ל דאף תוך ג"י לקליטה רוב זרע הראויה להריון נקלט תיכף ומה שנקלט לא יועיל כלל רחיצה שכבר קלטתו האם ואם כן מותרת לרחוץ כי מה שלא נקלט כבר על הרוב לא יהיה נקלט עוד ואין כאן השחתת זרע ומותר וזה היה בהעלם עין מהרב מ"א בהלכות יה"כ וכו' עכ"ל ולדעתו הא דאיתא במכילתין דל"ח ע"א דחסידים הראשונים לא היו משמשין מטותיהן אלא ברביעי בשבת שלא יבאו נשותיהן לידי חילול שבת ומטעם ספק קליטת הזרע תוך ג"י הראשונים לא היו משמשין אלא מד' ואילך וכפירש"י שם צ"ל היינו דחששו למעוטא ומדת חסידות שנו כאן מיהו דבריו דחיים מהא דאיתא המפלת ליום מ"א תשב לזכר ולנקבה ולנדה וכתב הרשב"א בתה"א דף קפ"ו ע"ב הבאתיו לעיל סימן קצ"ד וז"ל דקסבר א' יצירת זכר וא' יצירת נקבה לארבעים יום ומיהו תשב גם לנדה דכיון דליכא אלא מ"א מיום טבילה שמא לא נקלט הזרע עד יום ג' ועדיין לא נגמר הולד ולפיכך מסתברא דעד יום מ"ג תשב גם לנדה אבל

מיום מ"ג ואילך אינה יושבת לנדה דכל שאינה קלוט לשלשה ימים שוב אינה קולטת עכ"ל ואי כדברי הכו"פ דרוב זרע הראוין להריון נקלט בראשון אמאי המפלת ליום מ"א תשב לנדה ניזול בתר רובא דנקלט בראשון דהא מה"ט ס"ל לריב"ל בדף כ"ט עברה נהר והפילה דמביאה קרבן ונאכל משום דאזלינן בתר רוב נשים ופסקה הרמב"ם כמש"ל סי' הנ"ל א"ו דלאו רובא היא: כתב בספר מנ"י וצ"ל הא דלא אזהר מה"ט נמי שלא תכנס למרחץ בתשמיש שסמוך לוסתה י"ל משום דסבר ממ"נ אי קבעה לה וסת ויודעת שעת וסתה א"כ אסורה לשמש ואי לא יודעת שעת וסתה ואח"כ ראתה גם כן מותרת לרחוץ דאם היתה מעוברת היתה מסולקת דמיה וק"ל ולפ"ז אם הוא בכה"ג שמותר לשמש סמוך לוסתה כדלעיל סי' קפ"ד גם כן אסורה לרחוץ תוך ג' לביאה זו או עד שתראה דם וק"ל ועמש"ל סימן קפ"ד ס"ק ז' דלא כפרישה עכ"ל מ"ש דכיון שראתה דם היא בחזקת שאינה מעוברת קשה הא כל זמן שלא הוכר עוברת אינה בחזקת מסולקת בדמים וכדלעיל סימן קפ"ט מיהו לשיטתו אזיל וכמש"ל סימן קצ"ד סעיף ב' בשמו וכבר השגתי עליו שם גם מ"ש אי קבעה וסת ויודעת שעת וסתה א"כ אסורה לשמש סותר דברי עצמו שכתב שם בסימן קפ"ד דאם וסתה ביום והיא שימשה בלילה שלפניו מתעברה והוא סמוך לוסתה לענין זה גם יש לדקדק מהא דיום א' טמא ויום א' טהור דמשמשת ד' לילות דכתב הרא"ש דמיירי ע"י כיבוד וכמש"ל בשמו ואיך רשאה הא הוא סמוך לוסתה ויש ליישב: (מח) דהרי כבר נתבאר.

והש"ך כתב ע"ז דמ"מ נ"מ באשה שטעתה במנין יום א' כמבואר בסעיף י"ב דבהא לא שייך למיגזר לא שמשה אטו שמשה כיון דלא שכיחא מה"ט נמי מהני רחיצה וכיבוד הבית וכתב דאף רמ"א ס"ל דבכה"ג מהני ורמ"א מיירי באשה דעלמא היינו בתחלת ראייתה הוא דלא מהני רחיצה וכיבוד הבית דלא עדיף מלא שמשה כלל דגזרינן אטו שמשה וכו' וכתב עוד מיהו לדינא בלא"ה הסמ"ק והגה"מ כתבו דאנן לא בקיאינן בזה וכ"כ הב"ח עכ"ד ואני אומר אם לדין יש תשובה דאף דהסמ"ק והג"מ ס"ל דאנן לא בקיאים בזה מ"מ כיון דשאר פוסקים לא ס"ל הכי אלא כמ"ש המחבר והרמ"א לדעת הש"ך דאף האידנא אנן בקיאים יש לסמוך עליהם דהא בלא"ה ס"ל להראב"ד ור"ת דהני מיילי לטהרות איתמר אבל לבעלה אין פולטת ש"ז סותר כלל ולשיטת הרמב"ן במהלכת אחר תשמיש שוב אינה פולטת ולשיטת הרמב"ם ז"ל שהבאתי לעיל דוקא במתהפכת בשעת התשמיש הוא דפולטת אבל באינה מתהפכת אינה פולטת ומה"ט הרמ"א ז"ל לא כתב להחמיר כדברי הסמ"ק אלא מטעם שאנו נוהגין להמתין ו' עונות אפילו לא שמשה אבל לא מטעם שאין אנו בקיאים ולכן המקיל בטועה ע"י רחיצה וכיבוד הבית היטב בדאיכא הני צדדים להקל לא הפסיד נ"ל: כתב בספר לחח"מ ר"פ כה"י וז"ל וא"ת לפמ"ש והוכחתי דגם עליה עונש אם תוציא זרע לבטלה אם כן למה לא הוזכר טומאת קרי אצלה זו אינה קושיא זרעה אינה יוצא לחוץ והוי טומאת ביה"ס ואיש כי ישכב אותה וגו' ש"ז גזה"כ הוא עכ"ל ומה"ט ליכא חשש פליטה אלא בשמשה: קצו (א) שלא לבטל מפו"ר.

בס' מנ"י השיג על השל"ה שהתיר לאשה שתטבול בט' באב שחל בשבת ולבעלה לשמש עמה וכתב בשם הגאון מוהר"ש ז"ל שלא רצה להתיר בכה"ג וכ"כ בס' א"ז בא"ח סימן תקנ"ד ע"ש: (ב) אם לא יכלה לטבול קודם לכן. והיכא דלא פשעה מותרת לטבול ולכן

פסק בתשובת מוהרמ"ל סימן ע"א דמי שטבלה בליל ו' ואח"כ מצאה שלא טבלה כראוי כגון שמצאה לכלוך תחת הצפורן מותרת לטבול ליל שבת וכן מי שטבלה בשבת ושכחה לחתוך צפורן א' דצריכה טבילה שנית אם יש תחתיו לכלוך או אפילו אין תחתיו לכלוך צריכה טבילה שנית אם אפשר לחתוך על ידי כותי והיינו דוקא שלא ע"י כלי רק בידו או בשיניו כ"כ הש"ך בנקה"כ ועיין ט"ז סימן קצ"ח ואפי' שמשה עם בעלה ואח"כ ראתה ששכחה ציפורן מלחתוך מותרת לחזור ולטבול בליל שבת כ"כ הש"ך ודעת הט"ז אינו כן דכיון ששמשה א"צ טבילה וכמבואר בדבריו סימן קצ"ח וכ"כ בתשובת מוהרמ"ל וכו"נ עיקר עכ"ל המנ"י ועיין מ"ש לקמן סי' קצ"ח וסי' קצ"ט בע"ה: וכתב עוד הש"ך ה"ה בכל ספק אם טבלה כראוי או לאו מותרת לטבול בליל שבת ע"כ והיינו שטבלה בל"ש ונולד לה ספק אם טבלה כראוי א"ל מותרת לטבול שנית בליל שבת או שטבלה בליל ו' ולא נתגלה לה הספק עד למחרתו מותרת גם כן לטבול שנית בליל שבת אבל אם היה אפשר לה לטבול שנית קודם ליל שבת אסורה מלטבול בשבת ועיין בשו"ת חה"ש סימן פ"ב שהקשה על הש"ך ומ"מ לדינא הנכון כמ"ש הש"ך: (ג) אחר לידה.

עיינן מש"ל סימן קצ"ד דזה מיירי כשהיה לה ז"נ ולא טבלה מחמת חולשת הלידה או מחמת הבושה ואפי' שאח"כ ראתה דם טוהר ובליל שבת שלמו לה ז"נ מן הדם הזה שראתה אפ"ה ס"ל לדעה זו דאינה יכולה לטבול בליל שבת דכיון דמדינא דם טהור הוא מש"ה הוי שלא בזמנה אלא א"כ ראתה דם טמא אח"כ וכמ"ש הש"ך ס"ק ב' אבל היכא שלא היתה יכולה למנות ז"נ כלל אחר הלידה מחמת הדם שראתה בהן ודאי הוי טבילה בזמנה ומותרת לטבול בליל שבת דאף ע"ג דדם טהור הוא מ"מ כיון דהאידינא כל הנשים הם יולדות בזוב וצריכה ז"נ מדם ואפילו דם טהור מיסתר סתר לכולי יומי לדעת הרבה פוסקים אם כן טבילה בזמנה היא ע"ש: (ד) י"א שאסורה לטבול.

שורש דין זה הוא מן המהרי"ו שלמד כן מן המרדכי סוף ה"נ הביאו ב"י סימן זה בשם ר"ת דפסק דטבילה בזמנה לאו מצוה שהרי כל הנשים שלנו אינן טובלות למוצאי ז' דראיה ומתוך כך אוסר לטבול בשבת ובי"ה ור"ח ור"א פסקו דטבילה בזמנה מצוה וכן נראה לר"י א"ז וכן בה"ג ובתשובת הגאונים ובסה"ת וכן עמא דבר דנשים טובלות בשבת עכ"ל ע"כ ס"ל למהרי"ו דלא שרי לטבול בשבת אלא טבילה בזמנה דהוא מצוה משא"כ טבילה שלא בזמנה דלכ"ע אסור והב"י הקשה על דברי ר"ת מההוא דפ"ב דביצה דאמרינן דאדם נראה כמיקר ולא מיחזי כמתקן ובתה"ד כתב ליישב זה דכיון דמנהג הוא השתא למנוע וליזהר מלהקיר אע"ג דליכא טעם בדבר מ"מ ליכא למימר דנראה כמיקר ומוכח מלתא דלטבול מכוין ונראה כמתקן ע"ש סימן רנ"ה ועיין בתשובת מהרי"ל סימן ק"נ ועדיין קשה דאם כן אפילו טבילה בזמנה נמי ליסתר דהא הקשו התוס' במס' שבת דף קי"א ד"ה לא ס"ד וכו' אהא דקאמר התם ובמס' ביצה דרבא ס"ל דטבילה ב"כ שרי אע"ג דליכא למימר דמחזי כמיקר אלא הואיל דבשבת שרי ביה"כ נמי שרי ובעו למימר דלמא הדר ביה רבא מהא דאמר דאמרינן הואיל ומסיק דע"כ דלא הדר ביה דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרךין בין בט' באב בין ביה"כ ע"כ ונוקי הך ברייתא דטובלין כדרךין כמ"ד דטבילה בזמנה מצוה ורבא כמ"ד לאו מצוה וכתבו וי"ל משום דטבילה בזמנה מצוה לא הוי שרינן איסור תקוני מנא עכ"ל מבואר לפי תירוץ דאי איכא משום מיחזי כמתקן כלי אין לחלק בין טבילה בזמנה או לאו אפילו למ"ד דס"ל

דטבילה בזמנה מצוה ואם כן כיון דחזינן דעמא דבר נהגו לטבול בשבת אלמא דלא חיישינן משום מיחזי כמתקן א"כ אפילו טבילה שלא בזמנה נמי שרי אח"ז ראיתי בס' פ"י במס' ביצה שהרגיש מזה אבל גם דבריו צ"ע ובזה נסתר גם כן מה שעלה בדעתו לומר דאף לדידן דקיי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה יש לחלק בין טבילה בזמנה או לאו והוא ע"פ מ"ש המהרש"א בביצה שם דלא חשו משום מיחזי כמתקן אלא היכא דהיה באפשר להטביל מבע"י דמה"ט לרבא כלי שנטמא בי"ט מטבילין אותו בי"ט כיון דלא היה אפשר להטבילו מבע"י א"כ מה"ט יש לחלק ג"כ בטומאה אריכתא בין הגיע זמנה בשבת או לאו דלפי דברי התוס' הנ"ל א"א לומר כן דא"כ הדרא הקו' לדוכתה דמה מייתי הש"ס ראייה מהא דכל חייבי טבילות דלא הדר רבא מהא דהואיל דלמא לעולם דהדר בי' ושאני הא דכל חייבי טבילות דמיירי בטבילה בזמנה וכיון דלא היה באפשר לטבול מבע"י לא חשו משום מתקן והא דהוצרך רבא לשנויי דאדם מיחזי כמיקר ולא משני דמיירי בזמנו היינו משום דמתניתין דהכא ע"כ מיירי שלא בזמנה דהא ב"ש אמרי מטבילין הכל מלפני שבת אלמא דמיירי באפשר לטבול מבע"י ואפ"ה חולקים ב"ה ואמרי דאדם אפילו בשבת וכ"כ בס' נקה"כ ועיין מ"ש בסמוך בזה אלא ע"כ צ"ל דהא דכלי שנטמא בי"ט מטבילין אותו בי"ט הטעם לרבא כיון דקיי"ל כר"י דאמר דמכשירי אוכל נפש שא"א לעשות מעי"ט דוחה י"ט מש"ה בנטמא בי"ט ליכא לאסור מלטבול משום תיקון כלי דהא אף כלי מותר לתקן בי"ט אם א"א לעשות מעי"ט ואף דקיי"ל הלכה כר"י ואין מורין כן מ"מ הכא דליכא אלא משום דמיחזי כמתקן מורין כן לכתחלה ועיין בשו"ת ש"א ובמהרלב"ח סי' ט"ו לפ"ז מייתי הש"ס שפיר ראייה דלא הדר בי' רבא מהא דהואיל מדתני' כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביה"כ דאף אי מוקמית ליה בחייבי טבילות בזמן מ"מ לא דמי' ליה לכלי שנטמא בי"ט דשאני י"ט דאוכל נפש שרי' מש"ה מותר נמי לתקן כלי בא"א מבע"י משא"כ בי"כ ואין לתרץ דס"ל להפוסקים הנ"ל דלעולם י"ל דמשום דטבילה בזמנה מצוה לא חשו משום מתקן כלי ואי דק' קושית התוס' דמאי מייתי ראייה מהא דכל חייבי טבילות דלמא התם איירי בטבילה בזמנה י"ל דידע הש"ס דאפילו למאן דס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה מותר לטבול בי"כ וכדמוכח מברייתא דמייתי בשלהי מסכת יומא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בי"כ גזיה ויולדת וכו' ומוכח התם דהאי תנא ס"ל דטבילה בזמנה לאו מצוה וכפירוש רש"י שם וכ"כ התוס' במס' ביצה שם ד"ה כל חייבי טבילות ע"ש ז"א דא"כ ה"ל להש"ס לאתויי הך ברייתא דמיניה מוכח דאפילו שלא בזמנה טובלת בי"כ ולא ה"ל לאתויי ברייתא דכל חייבי טבילות וכו' בין בט"ב וכו' דאיכא למידחי דמיירי בטבילה בזמנה וס"ל דטבילה בזמנה מצוה א"ו דפשיטא ליה להש"ס דמשום מצות טבילה בזמנה אין לדחות גזירת חכמים דמיחזי כמתקן: ועוד קשה לי הא כתב הטור בא"ח סימן תרי"ג וז"ל ור"ת כתב דאין טובלין והא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביה"כ היינו דוקא למ"ד טבילה בזמנה מצוה ואנן קיי"ל דלאו מצוה הלכך ימתין עד למחר עכ"ל הרי ס"ל לר"ת דהא דתניא כל חייבי טבילות טובלין כדרכן ביה"כ אתיא כמ"ד טבילה בזמנה מצוה וכמ"ש התוס' שם ביומא ד"ה קסברי וכו' ולפ"ז ע"כ צ"ל הא דמייתי הש"ס ראייה מהא דכל חייבי טבילות וכו' דלא הדר רבא מהא דהואיל ולא ניחא ליה להש"ס דש"ה משום דטבילה בזמנה מצוה לא חשו משום מתקן משום דפשיטא ליה

להש"ס דאפילו במקום טבילת מצוה חשו משום מתקן ואיך כתב המרדכי בשם ר"ת דדוקא משום דאנן קיי"ל טבילה בזמנה לאו מצוה היא דאינו רשאי לטבול בשבת משמע דאי הוי טבילה בזמנה מצוה היתה רשאה לטבול בשבת ואמאי דהא כיון דס"ל ע"כ דהאידינא לא שייך מיחזי כמיקר וכמ"ש תה"ד א"כ אין לחלק ובאמת דברי הטור צ"ע במה שכתב כן בשם ר"ת והוא סותר לדברי התוספות שכתבו במס' שבת דקכ"א ע"א ד"ה ה"ג בשם ר"ת בהיפך דמוקי הך ברייתא דכל חייבי טבילות כמ"ד דטבילה בזמנה לאו מצוה דאפילו למ"ד דטבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה ס"ל דטובלין ביה"כ ובד"מ כתב דס"ל להפוסקים הנ"ל דהא דאמרינן אדם נראה כמיקר דוקא טבילה בזמנה אבל שלא בזמנה לא ובנקה"כ השיב ע"ז דהא מוכח דמיירי בטבילה שלא בזמנה מדאמרי ב"ש מטילין הכל מלפני השבת וכמ"ש"ל ובאמת שכ"מ וכ"כ בס' פ"י שם אך מתוס' בשבת שם משמע דס"ל דאיכא לאוקמי סוגיא דביצה בטבילה בזמנה שהרי כתבו וא"ת ונוקי הך ברייתא וכו' ורבא כמ"ד לאו מצוה ע"כ דל"ל לומר דרבא כמ"ד לאו מצוה אלא דאף אי סבירא ליה לרבא כמ"ד דטבילה בזמנה מצוה אפ"ה הוצרך לומר דשרי מטעם הואיל דהא רבא משני דמש"ה מתירים ב"ה אדם לטבול משום דמיחזי כמיקר ומיירי אפ"ה שלא בזמנה כנ"ל ואהא מקשה תינח שבת יה"כ מא"ל למה שרי שלא בזמנו והוצרך לומר מטעם הואיל שרי אלא ע"כ ס"ל להתוס' דרבא נמי מיירי מטבילה בזמנה וכדברי הד"מ אבל מה שהקשה מהרש"א שם וז"ל וק"ק דלפי מאי דס"ד השתא לפי קושיתם דמשום טבילה בזמנה מצוה שרינן איסור תיקון אמאי לא קשיא להו בפשיטות טפי דאימא רבא לא הדר אלא מטעמא דהואיל אבל טעמא דנראה כמתקן קאי ומיהו ס"ל אף בי"ה משום דטבילה בזמנה מצוה ויש ליישב דאי משום טבילה בזמנה מצוה לא ה"ל לחלק בין טבילת כלים לאדם לרבא אבל הך מתני' דכל חייבי טבילות כו' שפיר מצינן לאוקמי דאפ"ה כלים טובלין עכ"ל: ותירוצו תמוה מאד והוא דבר זר לומר אף בכלים טבילה בזמנה מצוה וכבר תמה ע"ז בס' פ"י שם ובאמת מעיקרא לק"מ דלא ניחא להו לומר בקושיתם דרבא הדר מטעמא דהואיל וס"ל דטובלין בי"כ משום טעמא דטבילה בזמנה מצוה דא"כ ה"ל חזרה בתרי מילי דהא מעיקרא הוי סבר דאפ"ה אי טבילה בזמנה מצוה אפ"ה לא שרינן איסור תיקון וגם סבר דאמרינן הואיל והשתא נימא דהדר וסבר דמטעם טבילה בזמנה מצוה שרינן איסור תיקון וגם סבר דלא אמרינן הואיל מש"ה ניחא להו לתוס' לומר דרבא ס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה דהשתאלא הוי חזרה אלא בחדא דמה"ט דהדר מהואיל ס"ל דאסור לטבול בי"כ וכמ"ש מהרש"א שם אבל הא ודאי מוכח דס"ל להתוספות דרבא דאמר דאדם נראה כמיקר מיירי בטבילה בזמנה וכמ"ש"ל וכדברי הד"מ אלא דמ"מ מוכח דהתוספות לא ס"ל סברא זו שכתב הד"מ לדעת ר"ת והפוסקים הנמשכים אחריו דא"כ ה"ל לתרץ דמש"ה לא מוקי הך ברייתא כמ"ד דטבילה בזמנה מצוה ורבא כמ"ד דאינה מצוה משום דס"ל להש"ס דאי לאו דס"ל דטבילה בזמנה מצוה לא הוי שרי משום מחזי כמיקר א"ו ס"ל להתוספות דאפילו אי טבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה שרי לטבול משום דמיחזי כמיקר ודלא כהפוסקים הנ"ל אלא דאכתי י"ל דאף דס"ל להתוס' דאפילו מאן דאית ליה טבילה בזמנה לאו מצוה אפ"ה שרי אדם לטבול מטעמא דמחזי כמיקר דוקא היכא דלא אפשר למיטבל מבע"י אבל בדאפשר לא סמכינן על האי סברא דאדם נראה כמיקר ואין להקשות על מ"ש דס"ל

להתוספות דאיכא לאוקמי דהא דמתיר ב"ה בטבילת אדם דמיירי בטבילה בזמנה דא"כ קשה איך אסרי ב"ש מלטבול הא בשמעתא דטועה ס"ל לב"ש דמטבילין אותה צ"ה טבילות ואי ס"ד דאסרי ב"ש אפילו טבילה בזמנה אם כן איך משכחת לה צ"ה טבילות הא בצרי לה יומא דשבתא א"ו דמודה ב"ש דטבילה בזמנה שרי' ומתני' דביצה דאסרי ב"ש מיירי שלא בזמנה הא לק"מ וכבר הרגיש בס' פ"י שם בזה ותירץ כיון דהני טבילות בטועה לא אתי אלא לקיים מצות טבילה בזמנה ומ"מ היא בטומאתה קיימא מספיקא לא מיחזי כמתקן ע"ש ובלא"ה אנו מוכרחים לומר כן לפי שיטת התוספות הנ"ל דאי ס"ד דב"ש מודו בטבילה בזמנה דרשאי לטבול משום דטבילה בזמנה מצוה אם כן איך כתבו דמשום טבילה בזמנה מצוה לא שרינן איסור תקוני מנא אם כן איך פשיטא ליה להש"ס הכי הא חזינן דב"ש סברי הכי דאע"ג דאסרו טבילת אדם משום דמיחזי כמתקן ולא ס"ל דאדם נראה כמיקר אפילו הכי שרי טבילה בזמנה ולמה לא נימא לב"ה כן דאף דהיכא דלא שייך דנראה כמיקר כגון ב"ה אפילו הכי שרי טבילה בזמנה א"ו צ"ל דס"ל להתוספות דשאני טועה דלא שייך מיחזי כמתקן וכמש"ל: הנה אף שעשינו סמוכים להמנהג מ"מ העיקר כדברי הרמ"א וכמ"ש בש"ך ובנקה"כ דבמקום שאין מנהג אין להחמיר אפי' היה לה באפשר לטבול מקודם ובא בעלה בע"ש או ביולדת אפי' היתה נקיה מקודם אלא שהמתנה מחמת שלא היה לה כח כ"כ מותרת לטבול בשבת כיון שלא פשעה בהמתנתה זו: ועוד נ"ל דמ"ש הרמ"א דבמקום שאין מנהג אין להחמיר כוונתו דאפי' פשעה ולא טבלה ליל ה' או ו' מותרת לטבול בליל שבת כשבעלה בעיר דמ"ש הרמ"א כגון שהיה אחר לידה הוא מדברי התה"ד ושם בס' רנ"ה מבואר דמיירי שהיתה יכולה לטבול ליל ה' או ו' אלא שהמתנה עד ליל שבת מפני שאז בקל למצוא לה רחיצה הגם שבס' רנ"ו כ' שהיתה ממתנת לפי שלא היה לה כח הרבה עדיין וכמ"ש הט"ז בשמו כאן וזה דמיא קצת לאונס מ"מ בס' רנ"ה כ' שהמתנה מפני שאז בקל לה למצוא רחיצה וכן העתיק בד"מ הכי רס"י רנ"ה וכו' שם דאין להחמיר במקום שלא נהגו להחמיר א"כ גם כאן בהג"ה נתכוין לזה דאין להחמיר אלא במקום שנהגו להחמיר אפי' לא היה לה אונס קצת מיהו הואיל והב"ח והט"ז מחמירים לגמרי יש להורות לכתחלה שלא תטבול אם עברה זמן טבילתה שקודם שבת במרד ובמעל בלי שום טעם אבל אם היה לה שום טעם בהמתנתה משום סרך מצוה וכה"ג אפי' היה טעם של טעות יש להתיר שתטבול בליל שבת במקום שלא נהגו להחמיר וכה"ג כ' בתשובת חה"ש סי' ע' וכו' אם בעלה בעיר אבל אם אינו בעיר אסורה לטבול וכמ"ש הרמ"א: עוד נ"ל דאפי' במקום שנהגו להחמיר כ"ז מיירי אם היא רוצה שתטבול בליל שבת אחר חשיכה אבל יכולה שתטבול ביה"ש דהא קיי"ל כל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ביה"ש ואף שא"א לכוין שתהיה טבילתה בביה"ש מ"מ הא יכולה לטבול מבע"י סמוך לחשיכה כדי שתבא לביתה משתחשך דשרי לדעת ר"ת ואף שכ' הש"ך בסס"ק ו' שיש להחמיר שלא תטבול עד שתחשך כדעת הרשב"ם ומבואר בדבריו דאפי' בטובלת בשמיני כ"כ מ"מ הא מבואר בשו"ת עה"ג סי' כ' דכיון דטעם האיסור אינו אלא משום סרך בתה שלא תרגיש באמה שטבלה סמוך לחשיכה מש"ה מותרת לטבול במקום אונס אפי' היכא דליכא אלא ביטול עונה אחת ועיין מש"ל מכ"ש בנ"ד במקום שנהגו להחמיר שגם במ"ש לא תטבול דאיכא ביטול ב' עונות דרשאה שתטבול מבע"י סמוך לחשיכה וע"ש שמתיר אפי' בשביעי כ"ש

נ"ד הוא שמיני ומיהו אם כבר התפללו הקהל תפלת מעריב של שבת אע"פ שהקדימו להתפלל מבע"י יש לאסור דאע"ג דקיי"ל דכ"ד שהוא משום שבות לא גזרו עליו ביה"ש מ"מ אם קבלו עליהם הציבור שבת חמיר טפי וכמ"ש המ"א בא"ח סי' רס"א אבל קודם שקבלו עליהם הציבור שבת יכולה לטבול אע"פ שעדיין הוא יום גדול הא מבואר בב"י דמ"ש הפוסקים בשם ר"ח סמוך לחשיכה הוא ל"ד דקודם לכן נמי יכולה לטבול אם אינה באה לביתה עד שחשיכה אלא ר"ת אורחא דמלתא נקט שאחר שטבלה מיד היא באה לביתה ומביא ראיה מלשון המרדכי ע"ש אף שהב"ח כ' דר"ת דוקא נקט סמוך לחשיכה אבל לא קודם לכן מ"מ הא מבואר מדבריו שכל עיקר הטעם הוא משום סרך בתה וכיון שהעלה בס' עה"ג דהיכא דאיכא ביטול עונה אפי' אינה אלא ביטול לילה אחת לא חיישינן לסרך בתה וכמ"ל א"כ בנ"ד שריא ובלבד שתבא לביתה משתחשך ועיין מש"ל בשם תשובת ח"צ ובט"ז סי' ת"ר: (ה) וכן נהגו במקצת מקומות.

ואם עברה וטבלה כ' בתשו' חה"ש סי' ע"ד בשוגג מותרת בכל ענין ובמזיד אסורה לאותו שבת ואח"כ מותרת ובי"ט בכל ענין מותרת אפי' במזיד ע"ש ובס' מנ"י הסכים למ"ש דבמזיד אסורה לאותו שבת ולענ"ד נראה להקל בדיעבד אפי' באותו שבת כיון דכל זה אינו אלא חומרא ומנהג בעלמא ורוב הפוסקים לא ס"ל הכי וכ"כ במ"א בא"ח סי' שכ"ג לענין טבילת כלים: עוד כ' שם בס' מנ"י דמ"ש בתשובה הנ"ל דבמקום שנהגו להחמיר אף בי"ט אסורה לטבול לכתחלה שלא ידע מאין יוצא לו זה לאסור בי"ט לכתחלה כי בתה"ד אין לזה שום זכר וגם לפי הטעם שכ' בתה"ד נ"ל דוקא שבת ודוק עכ"ל ובספר סולת למנחה ביאר דבריו דפוק חזי מאי עמא דבר שנהגו לטבול בליל שבועות א"כ אזיל הטעם שכתב בתה"ד דהאידינא נהגו להחמיר מלרחוץ מיהו לפ"ז אף בשבת הא חזינן מכמה חסידים ופרושים שטובלין עצמן בשבת אלא שאין מזה ראיה עיין במ"א א"ח סי' שנו"ו ס"ק ח' אך עכ"ז הנכון כדברי המנ"י דיש לחלק לענין מיחזי כמתקן בין שבת ליו"ט וכמ"ש בשו"ת ש"א סי' ט"ו ובהרלב"ח ובמהרש"א בשמעתיך דביצה במ"ש לדעת הרמב"ם ז"ל ודלא כס' ב"ה שכ' בפשיטות לאסור אף בי"ט ודין זה אינו אלא חומרא והבו דלא לוסף עלה: (ו) ובמקום שנהגו להחמיר.

כ' הש"ך צ"ע מה ענין חומרא זו לזו וי"ל דה"ק ובמקום שנהגו להחמיר שלא לטבול בשבת אלא בזמנה ממש וכן במ"ש מטעם שלא להרחיק הטבילה מן החפיפה וכן בשבת אינה יכולה מטעם זהו שלא בזמנה אין להקל עכ"ל ודבריו מגומגמים ונ"ל ביאור דבריו כך הוא שהק' מה ענין חומרא זו לזו כוונתו למה שהק' ב"י דכיון שהיא רוצה לטבול אז כלא אפשר דמיא וכן הסכים הב"ח לדברי הב"י וכ' שאין להחמיר בזה כלל אם לא במקום שכבר נהגו בחומרא זו שלא לטבול במ"ש כשאינה בזמנה ממש עכ"ל ולזה נתכוין הש"ך בתירוצו שכ' דה"ק ובמקום שנהגו וכו' וכן במ"ש מטעם וכו' ור"ל דהאי וכן במ"ש ג"כ אמקום שנהגו להחמיר קאי שנהגו להחמיר שלא לטבול במ"ש אלא בזמנה ממש ובכה"ג הוא דכתב הרמ"א שלא לטבול במ"ש וכו' ת"א כ' פשיטא ומאי קמ"ל הרמ"א בזה כאן לזה סיים הש"ך וכ' וכאן בשבת אינה יכולה וכו' ותיבת וכן ט"ס הוא וצ"ל במקומו וכאן ור"ל דעיקר רבותא הוא כאן דה"א דאף שהחמירו שלא לטבול במ"ש אלא בזמנה ממש היינו דוקא כשעברה במרד ובמעל שהיה בעלה בעיר ואפ"ה לא טבלה מש"ה החמירו שלא לטבול במ"ש אבל כאן שלא היה בעלה בעיר ובע"ש שבא בעלה

לא היתה יכולה לטבול וה"א דבזה לא החמירו קמ"ל דאפ"ה אין להקל מיהו כ"ז במקום שנהגו להחמיר שלא תטבול במ"ש אלא בזמנה ממש אבל במקום שאין מנהג אין להחמיר וכמ"ש הב"י והב"ח: (ז) וכן אלמנה.

כ' הש"ך בשם מוהרמ"ל בתשובה סי' נ"ג דכלה בתולה שאירע ליל טבילתה בשבת דיש להתיר אף דנוהגין שלא לבעול בעילת מצוה עד אחר שבת משום דשאר מיני קריבות נמי מצוה הן ול"ד לאלמנה דהואיל ואסור לבוא עליה ביאה ראשונה בשבת מפרישים אותה מכל שאר קורבות משא"כ בבתולה מ"מ טוב להקדים טבילתה קודם שבת וע"ש שהאריך וכן נוהגין עכ"ל ועיין בט"ז ס"ק ו' שכ' דלא מהני באלמנה אפ"י ניסת בע"ש ונתיחד עמה בע"ש אפ"ה אסור לבא עליה ביאה ראשונה בשבת ועיין בחמ"ח באה"ע סי' נ"ה ובסי' ס"א ובבי"ש שם ובמ"א סי' של"ט ועיין בשו"ת ח"צ סי' ב' מ"ש הגאון מהרא"ב פי' על הירושלמי הזה שהביאו הפוסקים להוכיח דאין יחוד קונה באלמנה אלא ביאה ע"ש ובס' סולת למנחה כ' שבתשובה האריך לקיים כל דברי החמ"ח: (ח) ויש מקילין.

לפי מה שכתבתי לעיל בכוונות הש"ך מ"ש הרמ"א דיש מקילין ר"ל אפ"י במקום שנהגו להחמיר שלא תטבול במ"ש אלא בזמנה מ"מ כאן מקילין כיון שלא טבלה בשבת משום חשש איסור כ' הט"ז ס"ק ז' דזה קאי על הכונס את האלמנה שמן הדין היתה אסורה בשבת אף שאז היה חל זמן טבילתה אבל בדין שלפני זה דהיינו במקום שנהגו להחמיר אחר לידה או כגון שלא היה בעלה בעיר עד שבת ודאי אסור גם במ"ש כיון שהיה אפשר לה לטבול קודם שבת ע"כ מ"מ לא ידעתי מי הם היש מקילין שכ' הרמ"א ומה שנרשם המ"מ ב"י ליתא דהב"י על עיקר הדין פליג וס"ל אפ"י לא היה חשש איסור והיה אפשר לה לטבול מקודם אפ"ה יכולה לטבול במ"ש דכיון שהיא רוצה לטבול אז כלא אפשר לכוף מבע"י דמי ע"ש: (ט) ביום ז.

כ' הש"ך וז"ל משמע אפילו שתטבול סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך אסור כדעת הרשב"ם וסיעתו שכתבו הפוסקים שנכון להחמיר כדבריו וכ' הב"ח דאפילו ללכת מביתה לבית הטבילה מבע"י אסור והיינו כשהאשה רוחצת וחופפת בביתה והולכת למקום טבילה אבל כשיש מרחץ ובית הטבילה במקום א' ואשה הולכת מבע"י למרחץ שעה או שתיים קודם חשכה ובאה לביתה אחר חשיכה אע"פ שהמרחץ ובית הטבילה קרוב וסמוך לביתה אין כאן משום סרך בתה דהבת יודעת שהיא שוהה ברחיצה וחפיפה במרחץ ואינה טובלת אלא משחשיכה עכ"ל מיהו באגור כ' שהמנהג באשכנז לטבול סמוך לחשיכה עכ"ל ואפשר דס"ל כר"ת וסיעתו דמותר לטבול סמוך לחשיכה רק שתבא לביתה משתחשך וכדומה לי שכן נוהגים מ"מ יש להחמיר מיהו נראה דהיינו דוקא ביום ח' דאסור משום סרך בתה לחוד ובכה"ג מיקל ר"ת סמוך לחשיכה אבל ביום ז אין לטבול כלל סמוך לחשיכה ויש למחות ביד העושות כן עכ"ל נמשך אחר הטור שכ' דפלוגתא דר"ת והרשב"ם הוא בח' אבל מתוס' במכילתין דף ס"ז ע"ב מבואר דאף בז' מתיר ר"ת לטבול סמוך לחשיכה דתו ליכא למיחש שמא תבא לידי ספק וכבר העיר בזה בתשובת עה"ג סי' כ' ובח"צ סימן י"א וכ' עוד בעה"ג שם דאפילו להטור דס"ל דר"ת מודה להרשב"ם בשביעי דאסורה לטבול סמוך לחשיכה הוא מחשש סרך בתה ואע"ג

דר"ת לא חייש לה בשמיני ש"ה דחששא רחוקה היא שתטעה ב' טעיות חדא שתסבור שהוא יום ז' ועוד שלא תרגיש שאמה טבלה סמוך לחשיכה אבל בשביעי ליכא אלא חדא טעות שלא תרגיש שאמה טבלה סמוך לחשיכה והוי חששא קרובה ומודה ר"ת דאיכא למיחש לסרך בתה לדעת הטור ומטעם זה החזיק הוראת חכם א' שהורה שתטבול בשביעי סמוך לחשיכה ותבא לביתה משתחשך לפי שהיה במקום שאין הנשים יכולות לטבול בתחלת הלילה כדת של תורה מחמת שמקום הטבילה היה חוץ לעיר ודלתות העיר ננעלות מיד בתחלת הלילה אע"ג דאפשר לה לטבול ביום ח' כמו שתיקן ר"א בנרש משום אריותא וכו' מ"מ כיון דאיכא ביטול עונה לילה א' אם תטבול בשמיני מש"ה מותר לטבול בשביעי סמוך לחשיכה הואיל דליכא אלא חששא דסרך בתה דחינן לחששא זו משום מצות עונה אחת כי ביטול עונה אחת נמי אונס הוא והא חינן דדחינן חששא דסרך בתה משום אונס וכמבואר בסימן זה מ"מ מי שרוצה להחמיר לעצמו ולאחרנא הרשות בידו ואין להרהר אחריו ואם הוא במקום שיש לחוש לתקלה תע"ב עכ"ד ולפ"ז נראה דה"ה אם צריכה שתטבול מבע"י כגון שבית הטבילה הוא רחוק מביתה ואף שטובלת מבע"י א"א לה לבא לביתה אלא משתחשך נמי שריא דהא כ' הב"י דסמוך לחשיכה דנקט ר"ת הוא ל"ד אלא אפי' מבע"י נמי שריא כיון שאינה באה לביתה אלא משתחשך ואף שהב"ח חולק עליו מ"מ מבואר מדבריו דמטעם סרך בתה אסור לה לפי שתרגיש הבת שאמה טבלה בעוד יום גדול ותטבול גם היא כן אף שבית הטבילה יהיה קרוב לביתה וכיון דמשום סרך בתה הוא דחינן לחששא זו במקום ביטול עונה: בשו"ת חה"ש סי' פ"ב האריך ודחק עצמו בטעם המנהג שנהגו בכמה קהלות קדושות בהזדמן עת טבילות נשים כליל שבת שהן טובלות בעוד יום וביש קהלות נוהגין שהן טובלות ביהש"מ וכן המנהג בפרנקפורט והולכים לביתם כלילה וכבר עמד ע"ז בס' באר שבע בתשובותיו דף פ"ט ע"ב וקרא תגר על מנהג זה וכ' שיש למחות ולבטל המנהג ע"ש שמסיים וז"ל אבל במקום שאין מנהג הס' כי לא להזכיר מנהג זה ודכוותיה אלא יש לנהוג כדפסק בש"ע סי' קצ"ז ואין לזוז מדבריו עכ"ד תשובות חה"ש וכ"כ בס' מנ"י וכ"כ בצ"צ סי' ס"ו דאפי' יש עוד דיורים אחרים בביתה חוץ מבני בית שלה והיא מתביישת מהם לכך רוצה שתטבול בעוד יום למהר ביאתה לביתה קודם סעודת שבת שלא ירגישו בה אפ"ה לא יפה עושה וראוי למחות ולגעור בהעושיין כן ע"כ וכ"כ בס' סולת למנחה שגם הגאון מוהר"ש מפראג ז"ל היה מוחה מאד בנשים העושות כן מיהו לפי מש"ל יש ללמד זכות על אותן הטובלות ביהש"מ ובאין לביתן משתחשך אם עושות כן כדי שלא ירגישו בהן שאר הדיורים שבביתה דהא כ' הרמ"א בתשובה סימן כ"א דהא דהתירו חז"ל שתטבול ביום שמיני משום אבולאי וכה"ג אע"ג שהיה אפשר לה שתטבול כלילה ותלך לאור האבוקה משום אוושא דמלתא ולא היה בזה תקנות צנועים ע"ש אלמא דלא חשו לסרך בתה משום תקנות צנועים הרוצים להסתיר טבילתן מב"א ולמה שכתבנו בשם עה"ג דלכ"ע ליכא איסור שתטבול בשביעי סמוך לחשיכה אלא משום סרך בתה וכיון דאיכא תקנות צנועים לא חיישינן לסרך בתה ובזה נתישב המנהג ודוקא כשבאה לביתה משתחשך וא"ל דשאני נדון דהרמ"א שלא היה שם תקנה אחרת כ"א שתטבול ביום משא"כ בנ"ד דהא אפשר לה שתטבול במ"ש ז"א דהא לפמ"ש עה"ג אין לחלק דאף משום ביטול עונה אחת לא חיישינן לחששא דסרך בתה ומה גם דלשיטת

התוס' אליבא דר"ת אפי' בדליכא כל הני שריא למיטבל סמוך לחשכה וכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו אפי' שלא בשעת הדחק ומכ"ש בדאיכא הני צדדים די"ל דלכ"ע שריא אבל היכא דליכא משום תקנות צנועים ודאי דאין להקל: בשו"ת ח"צ סימן מ"א נשאל ע"ד הנשים שהיו נוהגות לטבול בלילי שבת בחמין כדרכן בחול ובא חכם א' והתיר להן לטבול בע"ש מבע"י ביום ז' שלה והשיב דבודאי לאו שפיר עבדי ועבר אדרבנן ולמקצת מרבנותא אפילו בדיעבד לא עלתה לה טבילה וכו' והטוב והישר הוא שתטבלנה בצונן כמו שטובלות הנשים ברוב מקומות ישראל ומה שאומרות מן האסטניסות מילי דכדי נינהו ושומר מצוה לא ידע דבר רע או תדחה הטבילה עד מ"ש או תפוג צינת המים לבד ולא תתחמם עד שיעור שיקרא להם מים חמים וכל אלו הם דרכים נכונים וישרים למוצאי דעת עוד אמרתי דרך א' והיא דרך רחוקה שתטבלנה ביה"ש"מ דקיי"ל דכל דבר שהוא משום שבות לא גזרו עליו ביה"ש אלא שעל דרך זה יש לי להשיב שהרי הרב"י ז"ל פסק כרבינו שמריה דס"ל דחמירא קבלת שבת שקבל בתפלה מן ביה"ש וע"ש שהאריך להשיג על פסק זה ומסיק וז"ל ומ"מ הלכה למעשה נ"ל לפסוק דבעסק מצוה כטבילת אשה והוא שעת הדחק לפי דבריהן שאסטניסות ומפונקות הן וא"א להן בענין אחר מותר להן לטבול ביה"ש ומשום דלא תבוא לידי הספק לית לן למיחש דכדאי הוא ר"ת לסמוך עליו אפי' שלא בשעת הדחק ואפילו באיסור תורה כ"ש בגזרה דרבנן ובשעת הדחק ומה שרצה כת"ר לומר דע"כ לא שרי' ר"ת ז"ל אלא בטבלה בשמיני וכו' אף שדבריו מראין כן אין האמת כן כמו שמוכח למעיין ומדקדק היטב בדברי התוספות פרק התינוקות דף ס"ז ד"ה משום סרך בתה עכ"ל: הנה מ"ש שם לדחות דברי הב"י שפסק כרבינו שמריה לאחר חזרה אין בדבריו שום הכרח לדחות דברי רבינו ב"י שפסק כן בש"ע סימן רס"א סעיף ד' והרמ"א לא הגיה עליו כלום וכן הוכיח המ"א שם ס"ק ז' מדברי מהרי"ו דס"ל הכי ומ"ש הט"ז בס"י ת"ר הוא מושג כמ"ש בסוף התשובה שם אלא שכבר קדמו בזה המ"א בס"ק י"א בהשגתו על הכ"ג ע"ש ומ"ש עוד בס' הנ"ל וז"ל וראיתי בס' מג"א הביא בשם בעל כה"ג מי שלא קבל שבת אפילו אחר ברכו מותר בשבותין וכתב עליו ולא עיין במרדכי שהרי הביא ראייה מהולכת שופר שהוא שבות ובאמת אותה ראייה איני מכיר דאיפכא מוכח התם דלמאי דבעי למימרשנתנו חכמים רשות לחזן הכנסת להוליך שופרו הא מותר להדליק את הנר לכל אדם אלא שאין משם ראייה כלל דהתם למאי דס"ד עדיין לא מיקרי קבלת שבת עד שיעור הולכת שופר לביתו עכ"ל עיקר השגתו הוא על המרדכי עצמו וז"ל המרדכי בסוף פ' ב"מ והיכא שרוב הקהל קבלו עליהם שבת המיעוט ע"כ נמשכים אחריהם ואסורים במלאכה וכ"כ ריב"ם דאם הקהל אומרים בע"ש ברכו שאין היחיד שלא היה בבהכ"נ יכול לעשות מלאכה אע"פ שאין רוצה לקבל עדיין שבת והביא ראייה מפ' ב"מ שנתנו חכמים שיעור לחזן ב"ה להוליך שופרו בביתו משמע אבל אדם אחר אסור ומיהו יש לדחות עכ"ל: ובאמת דבריו תמוהים דאיפכא מוכח וכמש"ל ונלע"ד דראית הריב"ם נכונה אלא שיש ט"ס בלשונו דהא אמרינן התם אר"י ב"ח שמעתי שאם בא להדליק אחר ו' תקיעות מדליק שהרי נתנו חכמים שיעור לחזן הכנסת להוליך שופר לביתו ע"כ ומזה הוכיח הריב"ם דהיחיד נגרר אחר הציבור בע"כ אע"פ שלא קבל עליו השבת דאל"כ מנ"ל דאם בא להדליק מדליק דלמא שאר כל העם קבלו עליהם השבת מיד בתקיעה ו' אלא לחזן הכנסת נתנו

רשות שלא יקבל עליו השבת עד אחר הולכת השופר לביתו א"ו דהיחיד נגרר אחר הציבור בע"כ וא"כ אי איתא דהציבור קבלו שבת מיד אחר תקיעה ששית אף לחזן הכנסת היה אסור להוליך השופר לביתו אע"פ שבדעתו היה שלא לקבל שבת מיד ומוכח שפיר שאם בא להדליק מדליק וכן צריך להגיה במרדכי כנלע"ד ומעתה גם דברי המ"א נכונים בהשגתו על כה"ג דמוכח מהא דאפילו לענין שבות היחיד נגרר אחר הציבור דהא הולכת שופר אינה אלא שבות וק"ל וכיון שכן אף אם האשה עדיין לא קבלה שבת מ"מ היא נגררת אחר הציבור ואסורה ואפילו בשבות לפסק הש"ע דקבלת שבת חמירא מביהש"מ אלא שעדיין י"ל דנהי דגזרו על שבות אחר קבלת שבת מ"מ שאני רחיצה בחמין דאף משום שבות ליכא לפמ"ש הרי"ף בפ"ב דביצה בשם הגאונים דמה"ט מתיר רחיצה בחמין שהוחמו מעי"ט דלאו דבר שחייבים עליו משום שבות ולא משום רשות ולא משום מצוה היא אלא גזרה היא ע"ש וכיון דאף משום שבות ליכא י"ל דשרי אף לאחר קבלת שבת וכה"ג כתב המ"א שם דמותר אמירה לעובד כוכבים אף לאחר קבלת שבת אך אנן לא קיי"ל כהרי"ף בזה וכמבואר בהגהות רמ"א בא"ח סימן תקי"א ונ"ל דהחכם שהורה שתטבול מבע"י טב הורה דאע"ג דלכ"ע אסורה לטבול בשביעי מבע"י ה"מ כשהיא יוצאת מבית הטבילה מבע"י אבל כשהיא מתעכבת שם עד לאחר חשכה שריא דהא כתבתי לעיל שדעת הב"י דלר"ת לא קפדינן אלא שתבא לביתה משתחשך ואף לדעת הב"ח דאוסר הא כתב שם טעמא משום דפעמים בית הטבילה רחוק דרך מיל או יותר ואם היתה טובלת ביום השתא ודאי אף אם לא תבא לביתה עד שתחשך יודעת הבת שטבלה בעוד היום גדול אלא ששהתה בדרך חזרתה לפי מהלך רב ממקום הטבילה ותעשה כן גם היא ביום ז גם כשבית הטבילה יהיה קרוב לביתה ותבא לידי ספק אבל כשטובלת סמוך לחשיכה גם אם הבת תטבול סמוך לחשיכה אף כשהיה בית הטבילה קרוב לביתה מ"מ לא תבא לביתה אלא משחשיכה עכ"ד וכ"ז אם היא באה לביתה מתחלת הלילה אבל אם היא מתעכבת בבית הטבילה לאחר שחשכה בכדי שיעור טבילה אף אם היא טבלה בעוד היום גדול תו ליכא למיחש למידי ואף הרשב"ם לא נחלק על ר"ת אלא כשחזרה לביתה מיד כשתחשך וכמ"ש הטור דטעמו של הרשב"ם דס"ל דאיכא סרך בתה כי היא תשער מהלכה מבית הטבילה לביתה ונמצא שטבלה ביום עכ"ד דזה לא שייך אלא היכא דהיא חזרה לביתה מתחלת הלילה אבל לא כשנתעכבה בבית הטבילה אחר חשיכה כשיעור זמן טבילה ואף שהטור כ"כ בטובלת בשמיני מ"מ ה"ה והוא הטעם בטובלת בשביעי דנמי ליכא אלא משום סרך בתה לכ"ע וכמש"ל בשם בעל עה"ג כשהיא מתאחרת לצאת מבית הטבילה ליכא למיחש למידי וא"ל דאכתי איכא משום סרך בתה דהא הרשב"ם מצריך שלא תלך מביתה מבע"י כמ"ש הב"י ז"א דהא מתיר הב"ח כשיש מרחץ וחפיפה בבית הטבילה דרשאה להקדים וכמ"ש"ל וכ"ש בע"ש דצריכה להקדים ביותר מטעם החפיפה שצריך להיות בעוד יום גדול ובכה"ג הוא דהורה החכם הנ"ל שתטבול מבע"י וטב הורה וכ"ש היכא שהיא מפונקת ואי לא שתטבול בחמין היה נדחה טבילתה ואיכא ביטול עונה דל"ח לסרך בתה פשיטא דמותר וכמ"ש"ל עיין בתשובת ד"ש סימן ש"ח ושל"ח מיהו נראה דאף ביה"ש יש להתיר אפילו אחר שקבלו הציבור שבת וכמ"ש הגאון ח"צ ולא מטעמיה אלא כמ"ש"ל דרחיצה בחמין לאו שבות אלא גזירה הוא ואף דאנן לא קיי"ל כהרי"ף בזה שהיתר רחיצה בי"ט בחמין

שהוחמו מעי"ט וכמש"ל לאו משום דס"ל דאיסור רחיצה איכא שבות אלא משום דס"ל דכשגזרו ואסרו ברחיצה בחמין אף בי"ט גזרו משום הבלנין וכדאיתא במס' שבת ד"מ ובתוס' ובהרא"ש שם דס"ל דאסור מדאורי"י בי"ט לעשות מים חמין לצורך רחיצה וא"כ כשגזרו על רחיצה בחמין משום הבלנין שהיו מתחממים בשבת ואמרו מע"ש נעשה אף בי"ט יש לגזור כן וכ"כ הר"ן שם אבל לכ"ע איסור רחיצה אינה אלא גזירה ולא משום שבות הוא לפ"ז י"ל דביה"ש אף לאחר שקבלו הציבור שבת שריא ולולי דמסתפינא הייתי אומר דהא דקיי"ל דאסור רחיצה בחמין אפילו בחמין שהוחמו מע"ש ול"ש בכלי או בקרקע וכמבואר בא"ח סימן שכ"ו היינו דוקא בקרקע דדמיא לכלי שנשפך לתוך עוקה מים חמים או ע"י שמסיקין תחתיו ועיין בא"ח סימן שכ"ו בא"ח משא"כ מקואות דעיקרן ממעין נובע צונן אלא ששופכין לתוכן מים חמים להפיג צינתן אע"פ שלפעמים המים צוננים נעשו חמין מ"מ אין שם חמין עליהם דהא תמיד נובע מן המקור מים צוננים ואין עומדין בחמימתן אלא זמן מועט ל"ד לגזירות מרחצאות וראיה לזה דהא בגמרא שם אמרינן אמר ר"ח מחלוקת בכלי אבל בקרקע ד"ה מותר ומסקינן אי אתמר הכי אתמר אר"ח מחלוקת בקרקע אבל בכלי ד"ה אסור ופירש רש"י אבל בקרקע כגון אמבטאות של מרחצאות והן חמי אור מותר דבטלי לה מתורת חמין עכ"ל הא קמן דמעיקרא הוי סבר דר"ח ס"ל דבקרקע לכ"ע שריא משום דבעלי לה מתורת חמין אלא משום דמותיב עלה ממעשה דאנשי טבריא דבקרקע הוי ע"כ דאיפכא איתמר דבקרקע פליגי מ"מ י"ל דע"כ לא פליגי אלא בקרקע דומיא דכלי ששופכים מים חמים לתוך הגומא דומיא דמעשה דאנשי טבריא וכמו שפירש הר"ן שם בשם התוספות דהסילון נשפך לתוך עוקה וכמו שפירש"י כגון אמבטאות של מרחץ בהא הוא דלא בטלי מתורת חמין ואיכא גזירות בלנין דדמיא למרחצאות משא"כ במקואות שלנו דעיקרן ממים צוננים הבאין ממקורן י"ל דבטלי מתורת חמין ול"ד למרחצאות וכ"נ מתוס' שם ד"ה והא מעשה וכו' שכתב דקרקע דהכא דאסר היינו דומיא דכלי וכו' ואף שכתב התם בנהר התירו וכו' משמע דוקא נהר ל"ד לכלי י"ל דלאו דוקא אלא ה"ה מעין (ובהכי יתישב דברי התוס' במס' מ"ק דף י"ט ע"ב ד"ה שאסר דאל"כ דבריהם תמוהים ע"ש) אלא דמסתפינא להקל אחר שכל הפוסקים סתמו וכתבו דאסור רחיצה בחמין בין בכלי בין בקרקע ולא כתבו שום חילוק מ"מ יש לעשות סניף להתיר ביה"ש מאחר שרבינו יואל במרדכי ס"ל דהתירו שבות ביה"ש אפילו אחר שקבלו שבת וכל צדדי היתר הנ"ל יש לסמוך עליהם הן אם תטבול מבע"י ותמתין שלא תצא מבית הטבילה עד אחר חשיכה ותמתין בבית הטבילה משתחשך כדי שיעור טבילה או שתטבול ביה"ש אפילו אחר שקבלו הציבור השבת אם לא היה אפשר לה לטבול מבע"י או שלא תהיה המים חמים עד שלא יהא נקרא עליהם שם חמין רק כדי שתפיג צינתן וכ"ז בשבת אבל בי"ט מותר בחמין שהוחמו מעי"ט דהא רוב הפוסקים ס"ל דמותר אפילו בלא טבילת מצוה ואף דאנן נוהגין להחמיר מ"מ בכה"ג ובטבילת מצוה י"ל דשרי ואף דהמתירים לא התירו אלא חוץ למרחץ י"ל דלא אסרו אלא במרחצאות הקבועים לרחיצה משא"כ מקואות שלנו דלאו לרחיצה עשו"י אלא לטבילת מצוה הוי כמו חוץ למרחץ גם יש עוד טעם להקל בי"ט ע"פ מ"ש בט"ז סי' תקי"ד ס"ק ב' אם יש ביטול עונה כגון שהיא מפונקת וא"י לטבול בצונן וע"ש ואף דלפמ"ש הט"ז שם הוא הלכה ואין מורין כן מ"מ בזה יש

לצדד צדדי היתר שכתבתי לעיל ועיין בב"י א"ח סי' תצ"ו מ"ש בשם הר"ן דמותר לכבות הנר מפני ד"א ביום טוב ב' ע"ש שכתב דהסכמת שאר הפוסקים אינו כן אך בספר פרי חדש אורח חיים ובספר אלי' רבא שהורה להקל כדברי הר"ן ע"ש סי' תקי"ד ולפ"ז היה מקום לומר דה"ה רחיצה בחמין בי"ט ב' שרי אפי' בחמין שהוחמו באותו לילה דיום טוב ב' על ידי עובד כוכבים במקום שיש ביטול עונה אם לא תטבול בחמין ונהגו להחמיר ואין להקל: (י) משום סרך בתה.

שסברה שאמה טובלת ביום ז' ותעשה כן גם היא ואפי' אין לה בת דינא הכי דלא פלוג ופשוט הוא ש"ך כ' בס' פרישה זבה ד"ת טובלת ביום ז' מיד אחר הנץ החמה דכתיב וספירה לה ז' ימים ואחר תטהר ומקצת היום ככולו ונראה מדכתיב וספירה דייק דזמן ספירה היא בתחלת היום (כצ"ל ותיבת הלילה שכ' שם הוא ט"ס דקיי"ל בפ"ק דמגילה דספירה ביממא היא) דכל יום ויום קאמר וספירה ואח"כ מיד תטהר והיינו בתחילת היום עכ"ל וכן פירש"י בגמ' ר"ש אומר אחר תטהר אחר מעשה תטהר אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן וכו' פירש"י אחר מעשה כיון שספירה מקצת של יום השביעי תטהר ע"י טבילה עכ"ל ור"ל דאחר מעשה דקאמר ר"ש היינו מעשה ספירה וקאי אדלעיל וספירה ז' ימים וכיון שספירה תטהר ע"י טבילה והספירה היא בתחילת היום של כל יום ויום: ומזה אני תמה על מה שכ' בשל"ה דק"א הבאתיו לעיל סי' קצ"ו וז"ל וכן נהגתי כל ימי וצויתי לאשתי שתספור לעת ערב קודם שקיעת החמה היום יום א' לספירת לבוני וכו' וכן כולם עכ"ל דלמה צוה שתאמר כן לע"ע וטפי עדיף שתספור מיד אחר הנץ החמה וכמו שאנו עושין בס"ע שאנו סופרין מתחילת הלילה אלא דהכא א"א לספור מתחילת הלילה דספירה ביממא היא וש"ה דכתיב תמימות תהיינה ואי אתה מוצא שהן תמימות אלא כשהוא מתחיל מבערב משא"כ הכא הוא ביממא דוקא מ"מ ראויה להיות בתחלת היום וכדמוכח הכא ועיין בתוס' במכילתין דף ס"ט ד"ה שבעה לנדה: ועפ"י זה נראה לי ליישב מה שהקשו תוס' על פירוש רש"י במסכת זבחים דף כ"ט ע"א דאי' התם ת"ר אם האכל יאכל מבשר זבח שלמיו אמר ר' אליעזר כוף אזנך לשמוע במחשב לאכול מזבחו ביום ג' הכתוב מדבר או אינו אלא באוכל מזבחו ליום ג' אמרת אחר שכשר יחזור ויפסול אמר לו ר"ע הן מצינו בזב וזבה וש"י כנגד יום שהן בחזקת טהרה וכיון שראו סתרו אף אתה אל תתמה וכו' פירש"י בזב וזבה שפסקו והתחילו למנות ימי ספירה ומנו ד' או ה' ימים ואם ראו סתרו כל מנינן וכו' עכ"ל וכתב תוספות ע"ז וק' דאין זה חזקת טהרה אלא נראה דמיירי בז' שלהן לאחר שטבלו עכ"ל ולפמ"ש ניהא דהא צריכין אנו להבין למה דקדק רש"י וכתב התחילו למנות ימי ספירה ומנו ד' או ה' ימים דהא מצי למימר והתחילו למנות ימי ספירה א' או ב' ימים וכו' ומ"ש דנקט הני דוקא ועוד דה"ל למימר והתחילו למנות ותו לא לכן נראה דגם רש"י ס"ל דקודם טבילה אין כאן חזקת טהרה ואדרבה חזקת טומאה איכא אלא היכא שכבר ספירה שלשה ימים איכא כאן חזקת טהרה לפי שהחזקה במעין סתום וכשיטת הפוסקים דלא תלינן לכתם תוך ג"י לספירה מה"ט משום דעדיין היא בחזקת מעין פתוח אבל אחר ג"י היא בחזקת מעין סתום ועיין בחדושי הרמב"ן בס"פ התינוקות גבי הא דאמרינן ואחר תטהר ע"ש ומה שכתב רש"י והתחילו למנות ימי ספירה ומנו ד' או ה' ימים ר"ל שכבר מנו ד' ורש"י לשיטתו דס"ל במסכת פסחים דפ"א דספירת לילה הוי ספירה ואם כן כשהתחיל למנות רביעי לספירה

היינו בתחלת הלילה השייך ליום רביעי דהספירה ראויה להיות בהתחלתו וכמ"ש התוספות דלדין דסבירא לן דספירת הלילה לא הוי ספירה ראויה להיות הספירה בעמוד השחר וכמ"ש"ל אבל לשיטת רש"י דס"ל דספירת הלילה הוי ספירה ראויה להיות הספירה בהתחלת הלילה ואם כן כבר עברו ג"י שלמים שהיא בחזקת מעין סתום ומ"ש בחזקת טהרה ר"ל בחזקת מעין סתום ולענין זה היא בחזקת טהרה דתולין כתם דמעלמא אתיא וק"ל: כתב הש"ך מי שלא טבלה כראוי בענין שאחר ב' או ג"י צריכה לחזור ולטבול יכולה לטבול ביום ול"ח לסרך בתה: (יא) והכלות הטובלות.

כתב הש"ך נראה דהיינו דוקא לדין שהכלות אינן טובלות בז' וכמ"ש בסימן קצ"ו ס"ק י"ט וכ"מ במהרי"ל שם דמיירי בכה"ג אבל במקום שהכלות טובלות בז' או לדין אם אירע לה טבילה בז' כגון שנתקלקלה בימי ספירה דאז טובלת מיד לאחר ז' אינה יכולה לטבול ביום דהא ביום ז' לאו משום סרך בתה לחוד מיתסרי אלא משום שמא תראה ותסתור כל מה שלמפרע ונמצא זבה למפרע כדאי' בש"ס ופוסקים כנ"ל עכ"ל ובס' א"מ תמה עליו דמה בכך שטבלה ביום ז' דהא כיון דאינן באים אצל החתן עד הלילה אף אם תראה ותסתור למפרע מאי חששא איכא ובס' מנ"י כתב דאפשר ליישב דבריו דמ"מ ביום ז' גזרינן דאולי תבא אצל החתן ביום משא"כ ביום ח' דהוא רק גזירה משום סרך בתה לא גזרינן כולי האי גזירה לגזירה עכ"ל ודבריו נכונים ליישב דברי הש"ך אבל באמת אשתמיטתיה להש"ך דברי הגהות ש"ד שכ' להדיא בשם מהרי"ל דכיון דהכלות אינן באות אצל החתן ועד הלילה ליכא למיחש לא לדר"ש ולא לסרך בתה ע"ש אח"ז ראיתי בשו"ת עה"ג סי' כ' שהרגיש בזה וכתב שהש"ך שגה ברואה בזה עכ"ל ולפ"ז אין חילוק דלעולם הכלה יכולה לטבול ביום ואין חילוק בין, טבלה בשמיני או בשביעי וכ"כ בשו"ת פמ"א ח"ב סי' ד' להקל מסברא דנפשיה: (יב) אבל אחר החופה.

כ' הש"ך כלומר אע"פ שהיא טבילה ראשונה לבעל זה דינה כשאר נשים: (יג) דאיכא אונס. עיין בב"ח שכ' דפעמים יכולה לטבול בשביעי ביום מחמת אונס וכגון דבשמיני ותשיעי ויותר איכא אונס דאפי' ביום אינן יכולות לטבול כגון שהוא יום איד שלהם או כיוצא בזה מפני פריצים ובשביעי יכולה לטבול ביום אבל לא בלילה מפני שסוגרים שערי העיר ובזו תוכל לטבול בשביעי ביום וצריכה להסתיר טבילתה מבעלה שלא ישמש עמה ביום ויבואו לידי ספק ועיין בתשובת חה"ש סי' נ"ו: (יד) יכולה לטבול בשמיני מבע"י.

ומבואר מתשובת הרמ"א סי' כ"א שהבאתי לעיל דאם אינה יכולה להצניע טבילתה ושיהיה אוושא דמלתא מקרי ג"כ אונס וא"כ מותרת לטבול ביום שמיני ותסתיר טבילתה עד הלילה וכ"כ בשמו בספר סולת למנחה: (טו) אם עברה וטבלה בז'. כתב הש"ך והב"ח פסק להחמיר כמהרי"ל והג"מ והגהו' ש"ד בשם מור"מ דביום ז' לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בלילה וטוב להחמיר היכא דאפשר כיון שכן גם כן דעת הראב"ד והג"מ והר"א בשם השאלות עכ"ל וכתב בספר ב"ה לפ"ז אותן הנשים שחל טבילתן ערב שבת וטבלה קודם חשכה ליל שבת אז לא עלתה לה טבילה וצריכה טבילה שנית בליל שבת וכן שמעתי בשם אב"ד הגאון מוהר"ר יהושע שהיה אב"ד ור"מ דק"ק קראקא שפסק הלכה למעשה והצריך טבילה שנית וזה פשוט עכ"ל מיהו מ"ש הש"ך

שכן גם כן דעת הראב"ד והג"מ והר"א בשם השאלות ע"כ נמשך אחר דברי הב"י שכתב בס"י זה דתרי תנאי נינהו דהר"א לחוד והראב"ד לחוד וכן כפל בסימן זה כמה פעמים דהר"א מן המתירים לטבול בשביעי אפילו לכתחלה אבל באמת טעות נזדקרה לפניו שכתב לפניו בספר תה"א שהר"א מן המתירים והוא ט"ס וצ"ל שהרז"ה מן המתירים וכן הוא בספר תה"א בדפוס שלפנינו וכן הוא בהשגות הרז"ה על ס' בעה"נ שמתיר לטבול בז' ביום וכן כ' שר"א משבחה בנדה דאורייתא קאמר אבל הראב"ד כתב דברי רב אחא משבחה בסתם משמע דס"ל דאף בזה"ז שכולן ספק זבות הן וסופרות ז"נ אפילו הכי לא עלתה לה טבילה בדטבלה ביום ז' וכבר הרגיש בזה הגאון מוהרש"ק ובס' מר שמואל: (טז) ומ"מ לא תשמש אפילו בשמיני עד הלילה ותסתיר וכו'.

ור"ל אפילו טבלה ביום שמיני מחמת אונס אפילו הכי תסתיר טבילתה עד הלילה ואף שכתב הב"י על האגור שממנו מקור דין זה שהוא חומרא יתירא מ"מ לא נחלק עליו וכן כתב הב"ח אחר שכתבתי כל זה ראיתי בספר דברי יוסף סימן ס"ד שכתב המנהג נתפשט ביניהם שטובלות בחמין בליל שבת ואין פוצה פה ומצפצף וטרח שם לקיים המנהג ואחר השקלא וטריא בסוף העלה שם דין זה בצ"ע ומצאתי בדבריו שם שהביא ראיה להתיר מהאי שכתבתי לעיל כיון שכתב הרי"ף דאיסור טבילה בחמין לאו משום שבות הוא אלא גזרה משום הבלנין ומביא עוד שם וממהרד"ך בית כ"ב חדר ו' דהתיר לרחוץ המת בשבת על ידי אינו ישראל בחמין שהוחמו מע"ש משום דלא אסרו אמירה לאינו ישראל אלא במקום שבות אבל גבי חמין שהוחמו מע"ש דלא היה אלא גזרה בעלמא ומעתה אפשר לומר שלא גזרו והעמידו דבריהם במקום טבילת מצוה: וכתב עוד די"ל כיון דאיכא צערא דגופא לטבול בצונן הו"ל מצטער שהתירו לרחוץ בחמין וכמ"ש הרמב"ם פ"ו ופסקו מרן בש"ע סי' ש"ז דמותר לומר לאינו ישראל להביא מים חמין דרך חצר שלא עירבו לרחוץ בו המצטער ואף שאין שם צורך מ"מ מותר אף הכא בנ"ד לא גרע דהא עיקר הטבילה מצוה היא ואם יעשנה בצונן יצטער עכ"ל ולענ"ד נראה דבריו נכונים לפמ"ש המ"מ שם ד"ט דכוונת הרמב"ם שאין כאן חולה כולל כל הגוף ולאסכנת אבר אלא קצת צער ע"ש אלמא דהתירו רחיצה משום קצת צער ופשטיה דלישנא משמע דמיירי ברחיצת כל הגוף דומיא דקטן וכיון דלא גזרו ברחיצת חמין משום קצת צער כ"ש היכא דאיכא ביטול מצות פו"ר וכן מבואר בדברי המ"מ פ"ב מהלכות שבת דין י"ד שכתב דאף על גב דסבירא ליה להרמב"ם שאין דוחין שבות אפילו שבות דאמירה לעובד כוכבים לצורך מילה כל שהוא לפני המילה מ"מ ס"ל דלרוחצו בחמין שחממו אינו ישראל מאליו או עבר ישראל וחממן בעצמו או עבר ישראל ואמר לעובד כוכבים וכו' בכל אלו מרחיצין אותו לפי שכל אלו מתירין אפילו לבריא ד"ת ואין בהם אלא משום גזרת מרחצאות ובמקום מצוה לא העמידו גזרתם וכן כתבו ז"ל עכ"ל וכן מבואר מדברי הלח"מ פ"ו ד"ט שהקשה על דברי המ"מ הנ"ל שכתב להתיר רחיצה בחמין לפני המילה מטעם דאינה אלא משום גזרת מרחצאות אם כן מ"ט כתב הרמב"ם בדין י' דאין עולין באילן כדי להביא לו סכין למילה דהא נמי אינה אלא גזרה משום שמא יעלה ויתלוש ותירץ דהתם בחמין שהוחמו דומיא דשבות דשבות הוא דהגזרה היתה משום מרחצאות ומרחצאות התם גזרה משום הבלנין ע"כ אלמא דס"ל דאיסור רחיצה בחמין אינו אלא כמו שבות דשבות וכיון דקיי"ל דשבות דשבות שריא במקום מצוה אף זה כן

ובאמת קו' הלח"מ מעיקרא לק"מ דשאני הא דאין עולין באילן שהוא משום שבות כדאיתא במשנה דביצה דל"ו ע"ב אבל איסור דרחיצה בחמין שאינו בסוג השבות כמ"ש בשם הרי"ף ואפשר שזה בכלל דבריו ובא ליתן טעם דלמה עליית אילן בכלל שבות משא"כ ברחיצה בחמין אך בלא"ה הטעם פשוט לחלק ביניהם ואין להאריך בזה וזה דלא כתשובת ח"צ שכתב ומה שעלה וכו' משום ביטול פו"ר לילה ואפילו באיסור אמירה לעובד כוכבים הלכה כדברי האוסרין עכ"ד וליתא דאיסור רחיצה קיל מאיסור אמירה לעובד כוכבים כדמוכח מדברי המ"מ הנ"ל עכ"פ מבואר דס"ל להמ"מ דלא גזרו ברחיצת חמין במקום מצוה וכ"פ הטור בא"ח סימן של"א וא"ל דדוקא במילה הדין כן לפי שהיא עצמה דוחה שבת משא"כ בשאר מצות ז"א דהא הרמב"ם לא ס"ל הכי אלא דממילא ילפינן לכל המצות ואפילו להיכא שיש מקצת חולי או מצטער ועיין בש"ע סימן ש"ז דס"ל כן להלכה וכמ"ש הרמ"א שם וכה"ג כתב הר"ן רפ"ק דשבת גבי הא דתנן אין מעכבין את התינוקת מלתקוע אבל מתעסקין עמהן דכיון דתקיעת שופר לאו שבות היא שריא במקום מצוה ע"ש מכל הלין נ"ל דבמקום שנהגו לטבול בשבת בחמין אין למחות בידם כי יש להם על מה לסמוך ובפרט בזמן הזה דירדה חולשה לעולם וא"א להם בצונן ויש ביטול מצות עונה ומה גם יש להם מקום לסמוך על מ"ש לעיל דבמקואות שלנו ל"ד למרחצאות דעיקר הטלת חמין אינה אלא להפיג צינתן ומעין הצונן הוא העיקר ובטלה שם חמין מעליהן אבל במקום שלא נהגו להקל יש לנהוג כמש"ל נשלם חלק ראשון מספר סדרי טהרה להלכות נדה.

השבח לאל והודאה לנורא עלילה והוא יזכני לגמור חלק שני המיוסד על חידושי גמרא מסכת זו ודיני חציצה וטבילה: שו"ת מהרש"א אלפנדארי זצ"ל ח"א או"ח סימן א נשאלתי מאחד מרבני שאלוניק והוא כעת רב ומו"ץ בעיר קארנאבט והוא הרה"ג מהר"ר יוסף חאסון יצ"ו במעשה שבא לפניו במי שהוה מתפלל ובהגיע לברכת מודים טעה ואמר במקום מודים שתקנו חז"ל מודים דרבנן ושוב סיים ואמר ועל כלם עד גמירא ואח"כ נפשו לשאול הגיע אם יצי"ח או לא, ובקש ממני לחוות דעתי בדברים שבכתב תשובה נראה דצדדי הספק של השואל הוא דמתרי טעמי איכא למימר דלא יצא ידי חובתו, חזא דכיון דנוסח מודים דר' אין זה מתקנת חכמים דלא תקנו לאומרו כ"א להשומע מהש"ץ, א"כ אפי' אם לא דילג מודים כדתקון חכמים ז"ל אלא שהוסיף ואמר מודים דר' ג"כ תוס' זה שלא לצורך הו"ל הפסק, וכיוצא לזה כתב הרא"ש בפ' ת"ה וכ"כ הראשונים דאם טעה ולא הזכיר מעין המאורע ונזכר קודם שפתח בברכה שלאחריה דדברים שאין מחזירין גם בכה"ג לא יחזור דהו"ל הפסק ע"ש וה"נ הוי דכותיה, וזאת ב' דיש להסתפק דאף את"ל דבכה"ג לא הוה הפסק מ"מ הרי הוסיף וחיסר מהברכה והו"ל משנה ממטבע שטבעו חכמים.

ולכאורה היה נראה דלא יצי"ח ואם עקר את רגליו חוזר לראש התפלה ואם נזכר קודם דחוזר לראש הברכה, והוא ממ"ש הרמב"ם בפ"א מה' תפלה דבג"ר ובג"א לעולם אין מוסיפין בהם ואין פוחתין מהם ואין משנים בהם דבר ע"כ, והרי הכא עביד תרתי לריעותא דפחת והוסיף בנוסח הברכה וצריך לחזור, אבל נראה דהא לא מכרע דאיכא למימר דהרמב"ם לא קאמר כ"א לכתחלה ואה"נ דאם שינה הגם דעביד תרתי לריעותא אינו חוזר ומאי דהוה הוה הגם דלכתחיל לא שפיר עביד: וכיוצא לזה כתב משפטי שמואל

מדקאמר אל ישא משמע דבדרך עצה טובה קאמר וע"ע מהריק"ו שו" ט"ז ושו"ת הרשב"א ח"ג סי' שס"ד והדרב"ז חדשות סי' תקפ"ו ובתו' כתובות ד"ל ד"ה איכא בינייהו ה"ד קה"י דקל"א ועיי' שו"ת ב"ח חדשות סי' מ"א וכ"כ הר"ן בחי' לסנהדרין וע"ע תשובת רבי שמעון הובא בהגמ"ר גיטין דכ' זיל תדע גבי חסר יריעה אחת קאמר אין קורין ולא קאמר אסור ע"כ וע"ע למהריט"ץ ס' רל"ז ורל"ח וזקן אהרן סי' פ"ט רשד"ם ח"מ סי' מ' ועי' מהר"י וי"לסי' קי"ט ע' הריטב"א בשלהי כתובות יקרא דשכבי דרוש ט"ו ויד מלאכי כלל האלף סי' מ"א ברכ"י חו"מ סי' ז' מור ואהלות ח"מ סי' ד' ויש לעמוד ע"ד מהריק"ו שו' קע"ז ועי' בשעה"מ הל' פה"מ שעמד ע"ד הכ"מ ולח"מ ואכמ"ל עוד בזה אמנם אכתי י"ל בזה: ולכאורה נר' דזה תלוי במחלוקת הראשונים וכמ"ש בטור סי' ס"ח דבענין מה שמפסיקין בקרוב"ץ הרמ"ה השיב דהוא איסור שהרי בפ"י שנינו דבמקום שאמרו לקצר אינו רשאי להאריך, ועוד שנינו כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים לא יצא י"ח, ושכ"כ הרמב"ם וז"ל ברכות אלו עם שאר ברכות אין אדם רשאי לפחות מהם ולהוסיף עליהם, אבל דעת הראב"ד הביא שם הטור דשרי להוסיף או לפחות דלהרבות או למעט בברכות או באמצען אין קפידא ולפיכך נהגו להוסיף פיוטים במאורות ובאהבה וכו' וגם ר"ת דחק לפרש ההיא דבמקום שאמרו לקצר כדי לקיים המנהג את"ד הטור ז"ל ע"ש ודעת הרב"י שם דטוב ויפה לבטל הקרוב"ץ ושכן ס"ל להרא"ש ע"ש וא"כ נראה דגם בנד"ד לדעת הרמ"ה והרמב"ם לפי מה שהבין הטור חוזר, ולדעת הראב"ד ור"ת אינו חוזר, והנה לפי מה שנר' מדברי הטור שמבין דדעת הרמב"ם הוא כדעת הרמ"ה דאם הוסיף או פיחת דהוי משנה נוכל לומר לכאורה דגם מ"ש בפ"א מה' תפלה דאין מוספין וכו' דגם שם אם שינה דהוסיף או פיחת דהו"ל משנה ואינו יוצא י"ח.

וכ"ן מ"ש בתשובה פאר הדור סי' קכ"ט וה"ד בברכ"י סי' קי"ב ומ"ש הרמב"ם שם בתשו' סי' ס"ד משם ליכא לאוכוחי דשם מיירי דמפסיק בין בל"ב ויש להעיר קצת בזה על דברי הברכ"י שם ע"ש ויש לעמוד בדברי הרמב"ם דלפי מאי דס"ל ז"ל איך הביא בספ"ב מה"ת המנהג שנהגו להוסיף בעי"ת זכרנו דלפי מאי שנר' מדברי כמה מהראשונים הוא דהזכרת זכרנו הוא תקנת האחרונים אחר שנסתם התלמוד ואדרבה מגרע גרע מקרוב"ץ דהוא תקנת התנאים והכי מתבאר מדברי הרמב"ם אלו גופיה וכיון דאיהו ס"ל דאם הוסיף הוי משנה היכי שרי לן להוסיף ואפי' תימא דמ"ש הרמב"ם דאסור להוסיף אינו כ"א לכתחלה אכתי קשה היכי שרי להוסיף והוא גופה יש להקשות ע"ד העור דכאן בסי' ס"ח כתב שיש לבטל המנהג ושכן הוא דעת הרא"ש, והרי הרא"ש בפ' א"ע הביא דברי ר"ח ור"ת דס"ל דהא דאל ישאל אדם צרכיו לא בג"ר ולא בג"א דה"ד צרכי יחיד אבל צרכי צבור שרי, וכת' הוא ז"ל דלכן נהגו לומר זכרנו וכו' וע"כ נהגו לו' קרוב"ץ והביא שם לקיים המנהג דהכי תקן ר"א הקליר שהיה תנא וכ"כ הטור בסי' קי"ב וא"כ נראה לכאורה דברי הטור דסתרתי נינהו, וראיתי להרב"י שם סס"י קי"ב שכת' וז"ל וכבר נתבאר בסו' ס"ח שהמנהג הנכון שלא לו' קרוב"ץ ע"כ, ויש לתמוה על הר' אמאי לא הרגיש בסתירת דברי הרא"ש והטור ומתוך כך היה נראה דגם מ"ש הטור בסו' ס"ח דעתו ז"ל בקרוב"ץ שרי מדינא אלא דעכ"ז כת' דראוי לבטל המנהג מהטעם שכ' כי הוא גורם לידי שיחה הא ל"ה היה ראוי והגון דמדינא שרי כיון

שתקן כך התנא ראב"ש והשתא א"ש כל דברי הטור וגם מ"ש הרב"י רצונו להודיענו
דהגם דמדינא שאלת צרכי רבים שרי אפי"ה לפי מ"ש בסי' ס"ח אין נכון לומר, אבל
אין נראה כן דאם איתא להא למה כת' הטור בסי' ס"ח דגם ר"ת נדחק במה שפי' בההיא
דבמקום שא"ל אינו רשאי לקצר דמשמע דליה לא ס"ל, ולכן נלע"ד דס"ל להטור דיש
לחלק בין ברכות דק"ש ודכוותיהו לברכות דתפי' י"ח דברכות דק"ש הוא דפליגי אי
שרי להוסיף אבל בברכות דשמונה עשרה לכ"ע שרי להוסיף ואפשר דגם הרמ"ה מודה
דכן הוא כמעט הסכמת כל הפוס' קמאי ובתראי דס"ל דבל"ר שרו וסברת האיכא מ"ד
שהביא הבה"ג גכחידא דמי נגד כל הפוס' רבו מספר ואפי' למי שסובר כן ליכא קפידא
כ"א לכתחי' ואמטו"ל ס"ל להרב"י בסי' קי"ב דהגם דברכות די"ח אין בו משום הפסק
מ"מ לפי אותו הטעם שכת' הטור בסי' ס"ח כי הוא גורם לשיחה בטלה א"כ גם כאן יש
לבטל המנהג מהך טעמא.

ובהכי מדוקדק שפיר לשון הזהב שבש"ע שבסי' ס"ח כת' דנכון למנוע מלומר הפיוטים
משום דהוי הפסק ואלו בסי' קי"ב לא כת' דהוי הפסק אלא דאחר מה שפ' שם דבצרכי
צבור וכו' כת' אין לו' פיוטים ולא קרוב"ץ בתפלה ע"כ, והיינו משום דבסי' ס"ח דמיירי
בברכות של ק"ש כת' דאיכא משום הפסק דהתם ודאי איכא למ"ד דהוי הפסק, אבל גבי
תפלה התם ליכא למ"ד דהוי הפסק גמור וכבר פ' איהו גופיה דבל"ר שרי אלא דאפי"ה
אין לו' מטעם שכ' הטור כי הוא גורם לשיחה, ויש להרגיש ע"ד מורים שם שפי'
דקרוב"ץ היינו דיוצר דלפ"מ דכתי' לא מיירי שם מר"ן בפיוטים דיוצר, ומ"מ אפ"ל
דאפי' אי מרן מיירי גם ליוצר עכ"פ מיירי ג"כ לברכות די"ח דשם הוא מקומן ומשו"ה
לא כתב מרן דהוי הפסק.

וגם מדברי הש"ס יש להוכיח דאם הוסיף בברכות דתפלה לא הוי משנה ממט' שט"ח
ממ"ש דאל ישאל אדם צרכיו לא בג"ר ולא בג"א ואם איתא דמאי דתנן במקום שאמרו
לקצר אינו רשאי להאריך איתיה נמי בתפי' י"ח אמאי אכפל תנא לאשמועינן דאל ישאל
אדם צרכיו הא בכל מין תוס' אין להוסיף ושאלת צרכיו נמי איתא בכלל אלא ודאי
דבתפלת י"ח אינו בכלל ומ"ה אצטריך לאשמועינן דאל ישאל אדם צרכיו אף דבשאר
תוס' שרי כגון היכא שהוא בל' רבים היכא דהוי בל' יחיד אל ישאל דלא חשיב אותו
תוס' מענין הברכה: וכן נר' ממ"ש בפ"ק דע"ז דשואל אדם צרכיו בש"ת ואם בא לומר
בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה וברכה אומר והיינו ודאי משום דבתפי' י"ח אם
הוסיף לא הוי משנה: וכ"ת א"כ דבתפי' י"ח ליתיה בהך כלל ושרי אמאי נקט הש"ס
בסוף כל ברכה דמשמע מזה דאם הוסיף באמצע הברכה דאסור דנר' דהיינו משום דאיכא
קפידא דבמקום שא"ל אר"ל הא ליתא דמלבד דמבואר בהרב"י סי' קי"ט דדעת הרמב"ם
והרא"ש והטור דל"ד בסופו אלא דה"ה באמצע שרי וכ"פ בש"ע ועוד דגם לדעת ר"י
דדקדק כן נר' דאינו ר"ל דאם שואל באמצע דהוי משנה ממט' שטבעו חכמים וצ"ל
דלכתחילה קאמר, וכן מדברי תרי"ו דכת' דנר' כמוסיף דאלמא משנה ממטבע לא הוי
והשתא אתו שפיר דגם אי כונת הרמב"ם שבפ"ה מה' ק"ש הוא כדמשמע לכאורה מדברי
הטור דקאי כס' הרמ"ה דאם הוסיף בנוסח הברכה דהו"ל משנה היינו דוקא בברכות
דק"ש ולא בתפי' י"ח והא דכ' הטור בסו' רס"ח ואומרים אבות וכו' בלי תו' דלא כר"ע
ע"ש נר' דהיינו משום דהוי שלא לצורך דבל"ה הה"א רצה נא וכו': ובהיותי בזה ראיתי

להריטב"א בחי' לע"ז שהרגיש בזה וז"ל ואין בזה משום מקום שאמרו לקצר אינו ר"ל מטעמ' דכתי' בברכות ע"כ וכעת לא זכיתי לאורו ואפ' דשם בברכות כת' לישב ע"ד שכת' בעניותין ושוב אחז"ר אינה ה' לידי ה' ברכות להריטב"א שנדפס בס' חיים וחסד וכת' בפ"ו אות י"ד וז"ל נוסח שום ברכה מדבריהם הוא וכל שלא אמרו אין קפידא בשנוי תיבה אם שינה בתיבות או הוסיף אין להקפיד ובלבד שלא יעשה כן לכתחילה דרך קבע שאם לא הוה יוצא הי"ל לח' לכתוב נוסח הברכו' ולתת חש' לתיבות ומ"ש מקום שאמרו וכו' בא לומר שאין לו רשות לעשות כן לכתחילה דרך קבע אבל אם עשה כן יצא ומפני זה נהגו לומר פיוטים באמצע ברכות של ק"ש ותפילה ולא מיחו ח' בדבר ולפי' אם קצר דרך עראי בג' ברכותשל ברה"מ מכיון שחתם כראוי בכל אחת מהם והזכיר מה שחייב להזכיר מה"ת וצא וזהו מעשה של בנימין רעיא עכ"ל: ונחזור לדברי הטור דצ"ל דלענין ברכות דק"ש לא ברירא ליה אי שרי להוסיף דאפשר דאיכא קפידה משום מ"ש דבמקום שאמרו לקצר אר"ל וכשי' הרמ"ה אבל גבי תפיל' י"ח דכ"ע ליכא משום מ"ש דבמקום שא"ל אינו רשאי להאריך מ"ה כת' דשרי וכו"ת דא"כ משום דס"ל להרא"ש והטור דמפשטא דמתני' דמקים שאמרו וכו' משמע דאין להוסיף בברכות דק"ש א"כ ראבר"ש דתקן קרוב"ץ צ"ל דפליג אמתני' וכיון שכן לא קי"ל כוותיה וא"כ ק' איך הוכיחו ממה שתקן קרוב"ץ דשרי להוסיף בצרכי רבים הא אין לפסוק כותיה כיון דאיהו לא ס"ל להא דמש"ל א"ר להאריך וראיתי להר' חו"י בסי' רל"ח שכת' דמה שהשיג הראב"ע על פיוטי התנא הקליר דאין לו עליו תלונה כי התנא לא תקן רק תוך י"ח דחזרת הש"ץ ואף דתפילה חמירא לענין הפסקה כי אפיל' מלך שואל בשלומו לא ישיבנו מ"מ מאחר שאין הצבור מפסיקין בתפלת' רק בחזרת הש"ץ להוציא את שאינו בקי וכו' ובכן תמה על הרא"ש שכת' דטעם דשרי הוא משים דהוי צרכי רבים דאינו מטעם זה כי טעם פגום הוא זה עש"ד ואלו היה האמת אתו לא הוה ק"מ אבל לא יתכן לומר כן דלפי מ"ש הטור בסי' ס"ח מתבאר דהתנא תקן קרוב"ץ גם לברכות דק"ש ושמא תאמר דגם לדברי הטור שם ס"ל דלא תקן התנא כ"א לחזרת י"ח ועכ"ז מביא ראי' משם לברכות דק"ש מלבד דאין נר' כן ותו דא"כ דמוכרח דס"ל להטור דאין לחלק בין תפיל' י"ח לברכות ק"ש וא"כ קשו לדברי הטור הדדי עדיין ואגב אומר דמה שדבר סרה ע"ד הרא"ש דח"ו טעמו פגום שרי ליה מריה דטעם זה כתבוהו ה"ג ריה"ח בשיל' לב' משם הראשונים ז"ל וכ"כ התו' פ' א"ע ובהגא"ש פ"ק שם ושאר כל הראשונים ז"ל ע"ע, ונר' לע"ד ליישב ד' הטור דס"ל דאפיל' אה לא קי"ל כהתנא ראב"ש במה שתקן קרוב"ץ גם לברכות דק"ש משום דמפשטא דמתני' לא משמע כן וכמו שכן הוא דעת הרמ"ה מ"מ גבי ברכות דתפילת י"ח אית לן למינקט כוותיה ומשו"ה הביאו הרא"ש והטור ראי' משם וכדכתי' לעיל דמלבד דמתני' לא מוכח מידי דקאי גם לתפיל' י"ח אדרבא פשטא דש"ס משמע כס' התנא הקליר ומ"ה י"ל עליו: וראיתי להרשב"א בחי' לפ"ק דברכות דהק' למה שפיל' הראשונים בפיל' דמתני' דבמקום שא"ל אינו רשאי להאריך ומפרש הר' דפיל' ארוכה היינו דפותח וחותר בברוך וקצרה היינו דפותח לבד או חותר לבד וע"ש שהאריך ומכלל הראיות הוא ממה שמאריכים בתפיל' י"ח וגם ממ"ש דאם בא לומר בסוף כל ברכה כמוסיף ע"ש: ונראה דר"ת ס"ל דהברכות שלא הזכירו בתוס' דהכי לא תני להו דלא הוו ליה כברכות הארוכות דא"ר לקצר ולא כברכות הקצרות דאינו רשאי

להאריך אלא דבאותן שלא הוזכרו כגון ברכות דק"ש ותפילי י"ח יכול להאריך ולקצר ובהכי דברי ר"ת מיושבים ול"ק כל מה שהק' הרשב"א ע"ד והכי מפו' יוצא ממ"ש הג' ר"י החסיד בשי' לברכות דבאותן ברכות שלא הוזכרו בתוס' יכול להאריך או לקצר וע"ש שהרגיש ממ"ש דאל ישאל אדם צרכיו לא בג"ר ולא בנ"א ותיל דכבר פיל ר"ת וה"ג ור"ח דה"ד צרכי יחיד אבל צרכי צבור שרו ודקדק כן מהסוגיא דפ"ק דע"ז דצרכיו היינו פיל דוקא וכת' עוד שם דמטעם זה נהגו לומר קרוב"ץ ור"א הקליר שהיה תנא וכו' תקן קרוב"ץ ודחה לס' האיכא רבנן דנהיגי שלא לומר זכרנו שהביא הבה"ג ע"ש אבל לש' הרמ"ה ודעמיה דס"ל דגם בברכות דק"ש אין יכול להאריך ק' וכדאקשין לעיל אבל למאי דכתיל לעיל ניחא דגם הרמ"ה ס"ל דתפיל שאני דמעקרא כך תקנו דהרשות בידו להוסיף היכא שהוא מענין הברכה באמצעיות בל' יחיד ובראשונות ואחרונות כשהוא בל' רבים ויש לתמוה על הרב"ח דהגם דהוא ז"ל כת' לישב דברי הטור ממה שהק' עליו דאיך מלאו לבו לומר שיש לבטל דברי הקרוב"ץ נגד התנא ראבר"ש וכ' דטעמו של הטור הוא משום דהשתא אחסור דרי ור"א וחביריו לא יסדוהו אלא לאנשי דורם שנותנים עיניהם ולבם לומר הקרוב"ץ בכונה עכ"ז חזר להק' עליו במ"ש ז"ל גם כי ר"ת פיל לקיים המנהג לא ישר בעיני א"א ז"ל דאדרבא מדברי הרא"ש בפ' א"ע מדאפליג בשבחו משמע דר"ל דראוי לסמוך עליו לומר צרכי צבור וא"כ איך כת' הטור להשיג על ר"א הקליר שתקן קרוב"ץ ולהאריך במקום שאמרו לקצר מטעם שלא ישר בעיני הרא"ש פיל של ר"ת שפיל לקיים המנהג וזה אינו דאדרבא הרא"ש מחזיק וכו' ולכן דאפיל אמר כן הרא"ש דלא ישר בעיניו פיל של ר"ת על עיקר הדין לא נחלקו ע"ש שהפריז לדבר עליו ולע"ד דבריו תמוהים דלפיל מ"ש הר' גופיה לישב ד' העור א"כ לא היה כונת הטור להשיג על ר"א דר"א מאי דעבד שפיר עבד אלא דלדורו הוא דעבד ואיך ולמה חזר להק' על הטור דלמה השיג על ר"א ולפיל"ז מתרצה שפיר גם מה שהק' הר' ע"ד הטור דממ"ש הרא"ש גופיה בפ' א"ע דשם הפליג בשבחו של ר"א וקי"ל כוותיה דהא נמי לק"מ דשם לא אתי הרא"ש כ"א להוכיח דבל' רבים דשרי ובודאי דמאי דעביד התנא כדין עבד ומה גם לענין תפילי י"ח דמוכח גם מש"ס דילן דשרו וכדכתיל לעיל ואה"ן דעכשיו דאחסור דרי ובאין לידי שיחה ס"ל להרא"ש דיש לבטל המנהג גם מה שהשיג הבה"ח ע"ד הטור דאיך כת' דלא ישר בעיני הרא"ש פר"ת דאפיל אם אמר לו כך הרי חזר בפסקיו לפיל מאי דכתיל לעיל ל"ק דיש לחלק בין ברכות דק"ש לברכות דתפילי י"ח דתפילי י"ח גם הרמ"ה מודה דרשאי להאריך והרא"ש בפסקיו מיירי לתפילת שמונה עשר וזה הוא אף למאי דהבין הרב"ח בכו' הטור דבא לומר שאפיל שפר"ת בפיל דמתני' לא ישר בעיני אביו אבל לענ"ד נר' לפרש דכונת הטור הוא דהגם דר"ת פיל לקיים המנהג דאלמא ר"ת רוצה בקיומו של המנהג ולא חש לשבאין מתוך כך לידי שיחה אביו הרא"ש ז"ל לא ישר בעיניו המנהג שחושש ע"ז שבאין לידי שיחה, וכן נר' דלא חזיל בשום דוכתא בפסקי הרא"ש שדחה לפיר"ת ואדרבא בשי' הרא"ש דברכות הביא פירש"י ושר"ת הקשה על פיל ופיל דשרי ולא ערער הרא"ש ע"ד ואיברא שראיתי גירסא אחרת בטור שבסיל ס"ח ולאותה גירסא נר' יותר כמו שהבין הבה"ח אבל הגירסא הנכונה היא כמ"ש בכל ס' הטור וכן גרסי הרב"י והרב"ח גופיה ולפיל מאי דכתיל א"ש כל דברו הרמב"ם דמ"ש בפ"א מה"ת דבג"ר וג"א דאינו רשאי להוסיף מיירי בל' יחיד והיינו ממרח ר"י

בפ' א"ע וכמו שהורה גבר מרן בכ"מ אבל בל' רבים שרי ומ"ה בספ"ב הביא המנהג שנהגו לומר זכרנו וכסברת כל הראשונים וגם הטור בסי' תקפ"ב כת' כן ואדרבא שם כת' למה אין אומרים תן פחדך ע"ש.

באופן דנמצינו למדים דלפי שי' כל הראשונים שרי להוסיף אם הוא בתפיל' י"ח כל שהוא בל' רבים זולת סברת האיכא רבנן שהביא הבה"ג ואף לדידהו נר' דאינו כ"א לכתחיל' אבל בדיעבד לא הווי הפסק ואפ' דגם הרמ"ה מודה בתפיל' י"ח דלא קאמר דאם הפסוק דלא יצי"ח אלא בברכות דק"ש ודלא כמו שנר' בתשו' הר' חו"י הנ"ל דתפיל' י"ח מגרע גרע וכן ראיתי להר' מהר"ש זלמן בש"ע בסו' ס"ח ס"ב שכ' וז"ל וכל זה בברכות דק"ש אבל בתפיל' י"ח אין הפיוטים חשובים הפסק שהרי מותר להוסיף מעין כל ברכה וברכה ואפיל' בג"ר שאסור לבקש בהם צרכיו יש מתירים לומר פיוטים הואיל והם צרכי רבים כמו שיתבאר בסי' קי"ב וכן ר"א הקליר שהיה מא"י מק"ס וכו' והוא תיקן קרוב"ץ לג"ר וגם בסי' קי"ב כת' שם דבצרכי רבים שרי וע"כ נהגו במדינות אלו לומר קרוב"ץ בג"ר וג"א אעפ"י שיש בהם כמה בקשות וגם אין בהם משום הפסק בתפיל' אפיל' לאומרים שהוא אסור להפסיק בפיוטים בברכות דק"ש כמו שנת' בסי' ס"ח ושו"ר להר' חיד"א בשו"ב סי' קי"ב שכת' משם הרד"ק דפיל' לד' מרן שם דמיירי דוקא בפיוטים דיוצר אבל דתפיל' ח"י שרי ומשו"ה יש להתיר ג"כ בפיוטים דטל ומטר והר' חיד"א פליג עליה דפיוטי דטל ומטר לא מקרי צרכי רבים אמנם לא פיל' שחותיו הרב בכו' דברי מרן שכת' דאין לו' פיוטים דתנא אהיכא קאי ומבין ריסי עיניו נר' דהבין דמרן מיירי בפיוטי האחרונים כגון פיוטי וכיוצא ומה שפיל' בעניותין ד' מרן נר' לי יותר נכון * ועפ"י האמור הנה נכון מ"ש בתשו' מהר"ם הארוכות סי' תרמ"ח דתוס' זה דברינו ברכה אינו מטופסי הברכות שתיקנו ק"ך נביאים כ"א תוס' זה הוא שהוסיפו בדורות האחרונות ולא ידעתי מתי הוסיפוה עש"ד וי"ל דהיכי שרי להוסיף בג"א אך למה שנתבאר א"ש דכיון דהוא בלי רבים ומענין הברכה שרי וע"ע בקונ' תפיל' כל פה שבס' שיח יצחק חגיגה בסופו ע"ש אלא די"ל ע"ז מ"ש הטור סס"י קכ"א דדוקא ש"ץ אומר אותה אבל לא יחיד וכ"פ מרן בש"ע שם ולפי מאי דכתיל' קשה דמה קפידא יש בדבר כיון שהוא בל' רבים אמנם ראיתי בד"מ סו' קכ"ז דכתב משם מהר"ם ומהרי"ל דשרו אלא דהוא ז"ל חלק עליהם ע"ש והמג"א הביא משם הלבוש דכתב דנוהגים לאומרו וכת' המג"א וז"ל ונ"ל דאין למחות ביד האומרים אותו ע"ש והיה נר' לומר דדעת הטור ומרן דאסרי ליחיד לאומרו הוא משום דס"ל דע"כ לא שרי להוסיף בל' רבים אלא דוקא באמצע הברכה אבל לא קודם התחלת הברכה ומשו"ה לא שרי הכא והגם דג"א חשובות ** (כדברי מרן הגאון המחבר זצ"ל ראיתי כתב כן גם בתשובת שער אפרים סי' י"ג דהא דלא הוטב בעיני הרא"ש והטור בסי' ס"ח לומר הפיוטים מטעם הפסק ה"ד התם בברכות ק"ש אכל כתפלה לא חשיב הפסק ובסי' קי"ב מיירי בתפלה וכ"כ נמי בתשובת זכור לאברהם אביגדור סי' י"ג ועיין עמודי אש קונטרס בית תפלה אות ט"ז שבתשובת דברי נחמיל חאו"ח כתב דצ"ע מאין מקור חילוק זה.

וכן ראיתי במגן גבורים למפרשי הים כשה"נ סי' ס"ח שכתבו ג"כ שלא ידעו מקום לחילוק זה והרי הש"ע פסק דבתפלה נ"כ אין להפסיק בקרוב"ץ מטעם הפסק כמבואר בסי' קי"ב ס"ב. והנה המעיין בש"ע שם בסי' קי"ב ס"כ יראה שהש"ע לא כתב להדיא

דעצם אמירת הפיוטים בתפלה הוא הפסק כמ"ש בסי' ס"ח גבי ברכות ק"ש אלא כתב סתם אין לומר פיוטים וקרוב"ץ כתפלה ולכאורה כיון שכבר כתב בסעיף הקודם דצרכי ציבור שרי לשאול גם בנ"ר ובנ"א כמ"ש התוספות והרא"ש וכו' ומבואר בדבריהם עצמם דהפיוטים הנהוגים הם בכלל צרכי ציבור אם היה הש"ע חולק וסובר שאין הפיוטים הנ"ל בכלל צ"ר הי"ל לפרש וע"כ נראה סתמו כפירושו של מרן הנהס"ח לעיל שהש"ע חושש לטעם האחר שכתב דהטור לעיל בסי' ס"ח דנורם לשיחה אמנם ממ"ש רבינו הרמ"א שם כהנה ויש מתירין הואיל וצ"ר הם משמע לכאורה דס"ל שהש"ע שכתב שאין לאומרם הוא מטעם הפסק וצ"ע ולכאורה יש להרגיש על מרן הגהמ"ח שלא העיר מזה רק נרגש מדברי המפרש שלא נתכוון אלא לפרש מלת קרוב"ץ שבכ"מ וכמ"ש מהר"י חאסון בתשובתו לקמן סי' כ'.

ואין זה מרבינו הרמ"א (דכל יתור וחיסור תיבה או שתים או פי' כעין זה שבתוך דברי הש"ע ממש הוכחתי בספרי שו"ת יין הטוב העומד בדפוס שאין זה לא ממרן הש"ע ולא מהרמ"א אלא מרב אחר ואולי מהמציין המקורות שבהגהה ועיין המעלות לשלמה מערכת ספרים מערכת ה' אות ג') איך שיהיה עצם החילוק הנ"ל מוכרח ומוכח הוא בהטור והרא"ש ועיין במ"ג ובעמודי אש הנ"ל שם וי"ל בדבריהם ואכמ"ל.

יצחק נסים)** כאחד מ"מ באמצע אותה ברכה בעי' וכעי' זה כת' הטור בסו' תקס"ו וע' בד"מ ובהגהת מהריק"ש סי' קי"ט ובמג"א סי' ס"ח אבל אין זה נכון דא"כ ק' דגם לציבור לא הו"ל לתקן קודם התחלת ברכה ולכן נר' דהטעם הוא דאף דבצרכי צבור שרי אפו"ה שניא דא כי אין זה שייך ליחיד כי בציבור נתקנה וכמ"ש הרב"י משם הרד"א והמנהיג ע"ש וע' בקו' תפיל' כל פה סס"י קכ"א דכתב ע"ד מג"א דאינו יודע לו טעם דהא ודאי מפסוק בתפילתו כיון שאינו מכלל תפיל' י"ח עש"ד ולכאורה משמע דס"ל דאם הפסיק דהוי הפסק וצריך לחזור ואין נר' דאפיל' למ"ד דאינו רשאי דבציבור נתקנה היינו דלכתחילה אין לאומרו אבל בדיעבד כיון דשייך לברכה והוי בל' רבים לא הוו הפסק ואכמ"ל כי נר' לי דאפיל' לד' הרב הנז' בדיעבד לא הוו הפסק ומאי דקאמר דכוי הפסק היינו לכתחילה ויש לעיין בזה כמ"ש הב"ח סי' קכ"ח סעי' ו' משם המרדכי הארוך דמגילה ובחי' אנשי שם שם: העולה מכל מאי דכתי' הוא דלדעת הראשונים ז"ל אפיל' במוסיף בג"ר וג"א בל' רבים שרי ואפיל' לכתחיל' ולפי"ז מכ"ש בנ"ד שאמר מודים דר' דלא הוו הפסק דכל הנוסח אינו כ"א דברי שבח וצ"ר והודאה לציבור דומיא דמודים שאנו אומרים וגם במה שאומר כן תחיינו וכו' הוי צרכי רבים והכל הוי מעין הברכה ואפשר דש"ד ואפיל' לד' הרמ"ה דמלבד מאי דכתי' לעי' דגם לדעתו אינו מקפיד בתוס' דח"י ותו דא"ל דזה ל"ח תו' כלל דהוי דומיא ממש כנוסח הברכה, אכן זה עומד לנגדנו הירוש' דפ"ק דברכות אלו ברכות שמאריכים בהם ברכות ר"ה ויוה"כ כו' ואלו שמקצרים בהן המברך על המצות ועל הפירות מה שאר כל הברכות אדם מאריך אמ"ר חזקיה מן מה דתני המאריך מגונה והמקצר משובח הדא אמרא שאין זה כלל, תני צריך להאריך בגואל ישראל בתענית הא בשש שהוא מוסיף אינו מאריך אמ"ר יוסי שלא תאמר הואיל והוא מעיין י"ח לא יאריך לפום כן צ"ל צריך להאריך בגואל ישראל ע"כ ויש להעיר על רבותי' בעלי התו' בפ"ק דע"ז והר' הטור ומרן ב"י בסי' תקס"ו איך לא זכרו הירושלמי הזה דהרי משמע מהך ירוש' דאין להוסיף כלל בשום אופן על נוסח

שתקנו חז"ל וכס' הי"א שהביא הבה"ג וכס' הרא"ש בתשו' כ"ד סי' ג' דאין להוסיף שום תיבה בברכות די"ח וע"ע בטור מסי' קי"ג ואי' וצ"ל לדע' הרא"ש והטור דה"ד היכא שהוא מוסיף בלתי צורך כלל דאז למה לו להוסיף אבל מד' הירוש' משמע דבכל גוונא אין להוסיף וכבר ראיתי להרשב"א שם בחי' דהוק' לו מד' הירוש' ולא ישב כלום: ומ"מ נר' דגם למאי דנר' מד' הירוש' דלאו ש"ד ה"ד דאין להוסיף לכתחילה אבל בדיעבד ודאי אם הוסיף מענין הברכה לא הוי הפסק שהרי אפי' בטועה ומזכיר מאורע של שאר הימים בתפיל' י"ח פסק מרן בסי' ק"ח דיצי"ח ולא הוי הפסק והגם דרבני האחרונים יש מהם שקראו ערער על פסק מרן דמה שלמד כן מההוא דאם הבדיל בב' דיצא דאין דמיונו עולה יפה ויש מהם דתרגמוה לפ' מרן דה"ד בתפיל' התשלומין ודייקי לה מלשון מרן גופיה וכמו שיעויין בד' האחרונים מ"מ הסכמת האחרונים דבדיעבד אצ"ל וגם הרב חיד"א עם שדעתו בברכ"י ס"י תרס"ח הוא דצ"ל כבר הדר ביה מר משמעתיה בס"ה יוסף אומץ סי' ח' ופ' דאצ"ל וע' פה"ד ח"א בסי' ק"ח וקי"ב ובח"ג סי' רס"ח וי"ל ע"ד ע"ש ואחר זמן רב יצא לאור ס' שו"מ מ"ד ושם בח"ב סי' ק"ח כת' בנ"ד דהזכיר מאורע שאר ימים כת' דחוזר משום דבתפיל' העיקרי הווי הפסק וה"ד הברכ"י דסי' תרס"ח ולא ראה ד' היוסף אומץ שכ' שיש ראייה ברורה ממ"ש, טעה בוכתבתם חוזר ובתר"י הק' למ"ד ק"ש דר' למה חוזר וכתיל' דכל שהתחיל לקרות וטעה שוב צריך לחזור ולומר כתיקון וה"ה כאן כל שהתחיל ואמר מאורע שארימים צ"ל ע"כ ובאמת דהאריכו' בזה אך למותר דודאי הדבר פשוט דבגונא דנ"ד שאמר מודים דר' דעדיף ממאורע שא"י ודאי דיצי"ח ועדיף נמי מצרכי רבים דכת' לעיל דלדעת רובא דרבוואתה דשרי אפי' לכתחילה וכ"ש בדיעבד דודאי יצא לכ"ע וגם מלשון הירוש' עצמו דנקט דאפי' בברכות הקצרות השנויות בתוס' דלא הוי כ"א מגונה דמשמע דעכ"פ יצי"ח וע"ע במה שאכתוב לקמן ולפי כל האמור נר' דאף למי שסובר דדעתיה דהרא"ש הוא דבדלוג מאורע במקום שא"מ ואמר לאח' שסיים הברכה דהוי הספק גמור הכא בכה"ג שניא היא דבאמצע הברכה בל' רבים שרי דלא הוי הפסק וע"ע בס' אורח לצדיק חא"ח סו' יו"ד וע"ע בס' ארחות חיים ה' ברכות סי' ע"א דמ"א ע"ג.

ואח"ך ראיתי להרב החסיד בעל ס' דברי יוסף למהר"י אירגאס מאי דשו"ט הר' מהר"י הלוי עם הר' המחבר עש"ד ולפי האמור י"ל ע"ד המג"א סי' תקנ"א שכת' דהבקי אינו יוצא אפי' דיעבד בתפיל' ש"ץ כיון שמפסי' ע"כ בפיוטי ובה"ט סי' תקצ"ד ה"ד וציין ל"י"א אסיקנא דבנ"ד ליכא משום הפסק במה שאמר מודים דר' ול"ד למ"ש הרא"ש דכל דהוי שלא לצורך דאף למאן דהבין בכו' הרא"ש דס"ל דהוי הפסק וצ"ל הכא מודה דיצא ואצ"ל דהו"ל כברכה אריכתא ועי' תוס' ברכות די"ב ובח' הרמב"ן והרשב"א: ומעתה ניהדר אנפין אל הט' הב' דאיכא למימר דאף דמשום התוספת שהוסיף אין להקפיד כדכתי' אכתי' יש לעמוד משום שלא אמר כל נוסח הברכה וא"כ נמצא דחסר מהברכה ונר' דזה תלוי באותו מחלו' דהרמ"ה עם הראב"ד ור"ת שכת' לעי' ולדעת הרמ"ה נר' דגם בברכות דח"י נמי אם קוצר לא יצי"ח דבמקום שאמרו להאריך א"ר לקצר ואם קוצר הו"ל משנה ממת' שט"ח ולא יצי"ח ומפשט ד' הטור נר' דס"ל דגם הרמב"ם בפ"א מה' ק"ש קאי כס' הרמ"ה וכ"ן שהבין הרמ"ך בפ"א מה' ק"ש ותמה ע"ד אבל לא יתכן זה דא"כ ק' היכי דן הטור בדעתיה דהרמב"ם כן בפשי' ולא ראה שבפ"א מה' ברכות

מדבריו שם מבואר יוצא דס"ל כהראב"ד והרמ"ך שהבין כן הק' עליו מניה וביה ממ"ש שם בפ"א מה"ב וכבר הרכ"מ שם היה למליץ יושר ע"ד הרמב"ם דאין נסתר מחמתו ושגם לד' הרמב"ם שבה' ק"ש אם לא שינא בפתיחה או בחתימה דיוצא י"ח ע"ש ואחריו כל ישרי לב כ"כ לפרש דעת הר' דכל שלא שינא בפתיחה או בחתי' דיצי"ח וכ"כ הר' הק' מהרש"ו הו"ד בס' פה"ד ח"ב סי' ס"ח.

וכ"כ הרדב"ז בלשונות הרמב"ם סי' נ"א ע"ש ואם איתא דכונ' הטור היה כך היה לו להרב"י לתמוה ע"ד אלא נר' דמה שהביא הטור לדברי הרמב"ם היינו להוכיח מדבריו דלכתח' מיהא אסור וכן הבין הר' ב"י ומ"ה לא העיר ע"ד הטור ולפי"ז נר' דבנ"ד נצולים אנחנו גם מהדן ערעורא דאף דקיצר הברכה שפיר נפיק י"ח דהגם דנר' דלדעת הרמ"ה במקום שאמרו להאריך אם קיצר אינו יוצא י"ח דלענין זה אין לחלק לענין תפי' דכשם דנר' מדבריו דגבי ברכות דק"ש דאם קיצר דהוי משנה ממט' שט"ח ולא יצי"ח ה"ה והוא הטעם בתפי' י"ח מ"מ נר' דלא חשחין אנחנו לס' הרמ"ה לחיובי לחזור דהא איכא קמן מרבוואתא קמאי רובא דמנכר דס"ל דאינו חוזר דל"מ לדעת הרמב"ם והראב"ד והרשב"א דס"ל דכל שלא שינא בפתיחה או בחתימה דאינו חוזר ואפ' שגם הריטב"א שכ' בחי' לפ"ק דע"ז שכת', בחי' לברכות דליכא משום מ"ש דבמקום שאמרו לקצר א"ר להאריך דהיינו משום דס"ל כמ"ש הראב"ד והרשב"א וא"כ ודאי דלדידהו גם בכה"ג לא יחזור וכבר כת' דשו"ר מ"ש הריטב"א בה"ב ע"י תשו' הרשב"א ח"א: אלא דאף לדעת ר"ת ודעמיה דנר' דס"ל דמ"ש דבמקום שאמרו להאריך א"ר לקצר איתיה נמי להאריך ולקצר גם בנוסח הגם דאינומשנה החתי' מ"מ כבר כת' דס"ל דה"ד באותן המפורשות בתוס' ותפילת י"ח אינו בכלל באופן דלכל הסברו' אם קיצר הברכה נר' דשפיר נפיק י"ח וכמתבאר ג"כ ממ"ש בתשו' התשב"ץ הנ"ל.

והעקרא דמלתא זה שכת' הרמ"ה דכל המשנה ממע' שט"ח דלא יצי"ח הוי סברת ר"י בפ' כ"מ אבל ר"מ לא ס"ל כן אלא דאפ"ה יוצא י"ח וכל הפו' פ' כר"מ וכבר אסף בזה הר' ערוך השולחן בא"ח בקונ"א סי' קס"ז וכ"פ הגמ"י ר' הל' ברכות ורי"ו חלק אדם ח' ני"ו ע"ש דקס"ב. ויש לתמוה על ש' הרמ"ה דס"ל דאם הוסיף או פחת בנוסח הברכה אעפ"י שהפתיחה והחתימה בירך כתחז"ל דעכ"ז כיון ששינה ממט' שט"ח דלא יצי"ח מאותה שאמרו במס' ברכות ד"מ דבנימין רעיא כרך ריפתא ע"ש וכמו שכן תמה הרמ"ך לפי מה שהבין הר' בכונת הרמב"ם ומרן בכ"מ פ"א מה' ק"ש ומרן ז"ל כבר בא לכלל ישוב ד' הרמב"ם בפ"א מה' ברכות יעו"ש וכ"כ התשב"ץ ח"ג סי' רמ"ז וז"ל שאין שנוי מטבע אוסר בברכות אלא כשהוא משנה הפתיחות לפתוח בברוך או שלא לפתוח כנגד המטבע שטבעו חז"ל או לשנות בחתי' לחתום בברוך או שלא לחתום או במה שהוא עיקר הברכה כגון בהזכרת על וגשם וכו' והכי אמרו אם יש לו חולה בתוך ביתו וכו' ואנחנו מוסיפין פיוטים בתוך הברכות ובתוך התפי' ואין כאן איסור שינוי המטבע אלו היו הפיוטים ההם מענין הברכה ע"כ.

אמנם אנן מה נענה לד' הרמ"ה דמפ' דבריו דאפ"י שפתח וחתם כתחז"ל דאפ"ה כל שהוסיף ופוחת בנוסח הברכה דהו"ל משנה ממט' שט"ח ולא יצא י"ח. וכ"ת גם לס' הרמ"ך נמי תקשה דאיהו הק' ע"ד הרמב"ם מהא ומה יענה הר' למשנה מפורשת דבמקום

שאמרו להאריך א"ר לקצר הא ל"ק די"ל דס"ל להרמ"ך או כשי' ר"ת או כשי' הרשב"א דעפי"ד ל"ק ההוא עובדא דבנימין רעיא ממה ששינינו דבמקום שאמרו להאריך א"ר לקצר אבל לש' הרמ"ה דאין לך משנה ממט' שט"ח יותר מההוא עובדא דאמרו שם דעולה במקום הזן ואחר ההתבוננות קצת נר' דלק"מ דההוא עובדא דבנימין רעיא דאמר רב דיצא הוא משום דס"ל לרב כר"מ דכל המשנה ממט' שט"ח דיצי"ח וכמ"ש כן כל הראשונים.

ה"ג תוס' ר"י החסיד ותו' והרא"ש והר"ב בש"מ שם באותה סוגיא אבל הרמ"ה ס"ל דיש לפסוק הל' כר"י כמו דהכי נקט' בכל דוכתא דר"מ ור"י הל' כר"י והכרעת הרשב"א והרא"ש שהכריעו דהכי קי"ל כר"מ ס"ל להרמ"ה דל"מ מידי וה"ן יש לפסוק הל' כר"י וכן מפו' בד' הרמ"ה שכת' ועוד שינינו כל המשנה ממט' שע"ח לא יצי"ח וזה הל' בעצמו הוא הל' דנקט' ר"י ולפי"ז נר' דלס' הרמ"ה גם אם בירך על הפת בריך רחמנא וכו' דלא יצי"ח.

ואברא דנר' דמקום יש לדחות ולומר דבעובדא דרב אפ' דגם ר"י מודה כיון דקא מדכר שמא דפת בתוך הברכה ול"ד לכמה נאה פת זה דהגם דקא מדכר שמא דפת לא הוי בתוך הברכה וכן נר' מתוך הסוגיא מדפריך מאי קמ"ל וכו' ואם איתא מאי קשיא הא טובא אשמעי' דקי"ל כר"מ ולא כר"י וכן נר' מד' הרשב"א בחי' והרא"ש בפסקיו דלא הכריעו דקי"ל כר"מ מדקאי רב נמי כוותיה אבל אין להכריע מזה דס"ל להראשונים דרב לא ס"ל כוותיה דא"ל דהגם דס"ל דקושטא דמלתא הכי הוא דקאי כס' ר"מ אלא דלפי שיש לדוחה לדחות אמטו"ל לא הביאו ראיה מזה ותדע שהרא"ש כת' שם בתוספות דרב כר"מ ס"ל.

גם אשור להרכ"מ בפ"א מה"ב דמפרש לד' הרמב"ם וב' דרכים לפניו ולפי מה שפי' הר' שם מבואר דלכל הדרכים קי"ל כר"י לד' הרמב"ם אלא דלתי' ב' דברי הרמב"ם הוי לכ"ט וההוא עובדא דבנימין אתי גם כר"י ע"ש ומהשהכריח הר' בפ' בתרא דאילו לפי קמא ק' דברוך המקום שבראו לא גרע מברוך רחמנא מרי' דהאי פיתא לדידי י"ל דשנא ושנא כדכתי' ועוד ק"ק על הרכ"מ דלתי' הא' לא יתישב עדיין דברי הרמב"ם דלמה שינה וכת' דאינו אלא טועה ומ"מ נר' דדעת הרמ"ה הוא דקי"ל כר"י וכל שמשנה נוסח הברכה אפי' שהוסיף או פייחת דלא יצי"ח ובהכרח צ"ל דאינו פוסק כרב משום דקאי כשי' ר"מ אלא דזוהי שקשה דמה"ט דרב ס"ל כר"מ הו"ל למפסק כוותיה באופן דלמה שנתבאר נר' דאם קוצר הברכה אבל בפתי' ובחתימה הכל נעשה כתחז"ל דלכל הפו' יצי"ח וכ"פ הטור ומרן דאי בירך בריך רחמנא יוצא נמי מברכת הזן זולת לס' הרמ"ה דס"ל דלא יצא י"ח.

ולפי"ז נר' דמאי דכתי' לעי' דדעת הטור הוא דלא ברירא ליה אי נקטי' כפירושו של ר"ת מדכת' וגם ר"ת נדחק לפ' ההיא דבמקום שא"ל וכו' דאלמלא מספק"ל דאפי' דפי' דמתני' הוא כמו שפי' הרמ"ה לא יתכן לומר כן דהרי איהו גופיה פי' לממרת רב בסי' קפ"ז דאם אמר במקום ברכת הזן בריך רחמנא וכו' דיצי"ח.

וע"כ נר' דהטור לא ס"ל כהרמ"ה דס"ל דאם האריך או קיצר במטבע הברכה דלא יצי"ח משום דהכי תנן דבמקום שאמרו דלא מכרנו מההיא דיש לפ' כמ"ש הראב"ד והיינו כמו

שפי הרשב"א נמי ומ"ה לא כתי' הטור גם בדברו הראב"ד דנדחק דמאי דפי' הראב"ד מינח ניחא ליה להטור והיינו דלא כמ"ש הרמ"ה אלא דס"ל להטור דמאי דפיר"ת הוא דוחק דלפי פ' באותן שלא הזכרו בתוס' גם אם לא חתם אפי' דיצי"ח דע"כ ל"ק הרשב"א דאם לא חתם דלא יצי"ח אלא לפום פירושיה אבל לפיר"ת אפשר דגם אם לא חתם דיצי"ח ומ"ה לא ס"ל להטור כוותיה וא"כ ק' על הטור דהו"ל לפרש בסי' קפ"ז דה"ד בדחתם וכמ"ש הרשב"א ויש לתמוה ג"כ ע"ד הרב"י וכן הב"ח שם בסי' קפ"ז דנר' דס"ל דמפשטיות דברי הטור נר' דאפי' אם לא חתם דיצי"ח היפך דברי הרשב"א והו"ל לתמוה, ע"ד דזה לא יתכן כ"א לד' ר"ת והרי איהו בסו' ס"ח כת' דפיר"ת דחוק ולמה סתם כאן כדבריו ואחזה אנכי להרשב"א בחי' שם בפ"ק דברכות דמכל הראיות שהביא שם להכריח פ' אחת מהנה הוא דברכת הזן קרי ליה בתוס' מן הארוכות ואפי"ה אמרו דאם בירך בריך רחמנא דיצא ולפי"ד לדעת ר"ת ג"כ הוי מן הארוכות ואם קיצר אינו יצי"ח אבל לא יתכן זה דמלבד דא"כ הו' דברי ר"ת הפך הש"ס ועוד דלרבה יש לתמוה ע"ד דבכל גרסאות שלנו דבתוס' וירוש' ליתא כן ונר' דלהרשב"א ג"כ גריס גירסתנו ואפי"ה כ"כ משום דכיון דבתוס' וירוש' נקט דברכה אחרונה של ברכת המזון דהוי מן הקצרות מכאן נשמע דשאר ברכות דבה"מ דהוי מן הארוכות אמנם כבר כת' דהא ל"מ לד' ר"ת וע' להג' ר"י החסיד בתו' למס' ברכות שם בפ"ק דבתחי' פ' דמאי דקתני בתוס' דברכת הזימון הוי מן הקצרות ולפי' אין להוסיף בה ושוב כת' ומיהו נר' לרבי דברכת הזן לא הוי ברכת זימון וכו' וכת' דא"כ הו' פ' הרשב"א כפי' ר"ת ומאי איכא בין פירוש הרשב"א לפיר"ת לזה י"ל דטובא איכא בינייהו דלפיר"ת הגם דאינו משנה בפתיחה וחתימה אם שינה שהוסיף בקצרות דעי"כ יצטרך לחתום וגם אם פתח בארוכות דמתוך כך לא יצטרך לחתום הוי משנה ואינו רשאי ולפי' הרשב"א כל שאינו משנה בפתי' וחתו' הגם דמוסיף בקצרות ופותח בארוכות רשאי.

נמצאת למד מתוך מה שכתבתי דבמשנה בנוסח הברכה דהוסיף או פוּחַת לסברת הרמ"ה לא יצי"ח וא"כ גם אם בירך במקום ברכת הזן בריך רחמנא הגם דחתים אינו יוצא י"ח אבל לדעת כל הראשונים לא הוי משנה ויוצא י"ח ואם שינה גם בחתי' לדעת הראב"ד והרשב"א ודעמייהו ואינו יוצא י"ח אבל לפי' מה שנר' מד' הרב"י והרב"ח הוא דהא נמי מידי פלוגתא לא נפקא דמפשטיות הש"ס והעור נר' דגם בכה"ג יצי"ח והנה לעי' כתבתי דנר' דשיטה זו אזלא כפי' מ"ש ר"ת בפ' דמתני' אמנם נר' דהם ל"מ דיש לומר דגם לפיר"ת אם לא חתם דאינו יצא י"ח דע"כ לא קאמר דמתני' דקתני מקום שאמרו וכו' דלא מיירי בכל הברכות אלא באותן השניות בתוס' כ"א דוקא בפ' במקום שאמרו וכו' אבל במאי דקתני לחתום אינו רשאי שלא לחתום גם לפירושו מתני' מיירי לכל מין הברכות וא"כ ק' למאן דס"ל דההוא עובדא דבנימין רעיא דיוצא משום ברכת הזן הוא אף דלא חתים דמהיכא תיתי לומר כן וראיתי להר' רבי' יונה שם בפ"ק דהביא לד' ר"ת שאם ירצה יאריך וכו' וז"ל ובמקום שאמרו וכו' אינו חוזר לראש אלא מילתא באפי' נפשה הוא שהברכות שהן ארוכות כגון קידוש והבדלה אין לה לקצר ממט' שלהן כלום ומקום שאמרו לקצר כגון ברכות בפה"ג וכיוצא בה אין לו להאריך בהם מ"ש אח"ך לחתום אינו רשאי שלא לחתום הוא פ' מ"ש תחי' מקום שאמרו להאריך א"ר לקצר ור"ל ברכה שהיא ארוכה וצריכה חתי' א"ר לקצר כלל מהמטבע כלה מפני דאם יקצר

לא יצטרך לחתום בה ואינו רשאי שיעשה אותו בענין שלא לחתום וברכה שהיא קצרה ואין לו לחתום בה אינו רשאי הוא להאריך במטבע ולהוסיף אח"כ שא"כ יצטרך לחתום ומקום שאמרו שלא לחתום אר"ל.

וכה"ג כת' הר' בצלאל בשיטתו לברכות הנ"מ שם בפ"ק שאחר שהביא שם מה שהק' ר"ת עפרש"י כת' וז"ל וע"כ פי' הוא ז"ל דאחת ארוכה ואחת קצרה ר"ל שאם ירצה יאריך בהם ואם ורצה וקצר בהם ואחת ארוכה כלומר בין ארוכה בין קצרה ודומה לזה מאי דאמרי אחת בתולות ואחת בעולות כלומר בין בתולות בין בעולות ומה שאמרו מקום שאמרו להאריך א"ר לקצר אינו חוזר לראש אלא מלתא באפי נפשה היא שהברכות שהן ארוכות כגון קדוש והבדלה אין לו לקצר ממט' שלהם כלום ומקום שאמרו לקצר כגון ברכת בפה"ג וברכת הפירות והמצות אין לו להאריך בהם ומה שאמרו אחרי כן לחתום א"ר שלא לחתום הוא פי' מה שאמרו תחי' מקום שאמרו להאריך אר"ל כלומר ברכה שהיא ארוכה וצריכה חתימה אינו רשאי לקצר כלל ממטבע שלה מפני שאם יקצר לא יצטרך לחתום בה ואינו רשאי שיעשה בענין שלא יעשה וברכה שהיא קצרה ואין לו לחתום בה א"ר להאריך במטבע ולהוסיף בה שאם כן יצטרך לחתום ומקום שאמרו שלא לחתום א"ר לחתום ועוד פיר"ת ז"ל דאחת ארוכה ואחת קצרה אמת ואמונה לבד קאי כלומר פעמים שמקצרה פעמים שמאריכה והיינו כשאומרים פר' ציצית היא ארוכה שאומר אמת ואמונה וכשאינו אומר פר' ציצית היא קצרה שאינו אומר אמת ואמונה אלא מודים אנחנו לך אבל בהדיא מוכח בתוספתא דאחת ארוכה ואחת קצרה אדלעי' קאי דתניא התם שתיים לאחריה אחת קצרה, ואחת ארוכה ולמה אמרו אחת ארוכה ואחת קצרה מקום שאמרו להאריך יכו' והא ודאי יש לשאול למה אמרו אנו נוהגין לומר פיוטון בברכות של ק"ש וי"ל שלא אמרו א"ר להאריך אלא דוקא בתורת קבע שאסור לקבוע בהן אריכות או קיצור לשנות ממט' שע"ח והוא כשהארוכות או הקיצור הוא קבוע אבל שלא בקבע לא אסרו וראיה לדבר דאפי' בברכות של תפי' דקי"ל דאסור לו לאדם לשאול בהם צר' מעין כל ברכה וברכה הוא מוסיף ואפי' והיה מלות התוספות יתירין על העיקר ואין ספק דאסור קבע בברכה ואפי' בשלש ראשונות שאסור לשאול בהם כלל אפי' מעין ברכה אמרו במס' סופרים שאומרים בהם זכרנו ומ"ך ומאריך באתה קדוש מפני שהם רחמים לרבים וכן נהגו בכ"מ כל שאינו קובע בהן לעולם מותר וע"כ נהגו לומר שירות ותשבחותויש לישב ומ"ש הר' א"ר יש לו ע"מ לסמוך ויש לעמוד במ"ש הרמב"ן דאם קיצר דיצא ושכן נר' בפרק כ"מ אי ס"ל גם כן דגם מ"ש לחתום אינו רשאי שלא לחתום דאינו רשאי אמרו אבל אם חתם יצא ויש לצדד בזה לעת הפנאי ונר' להביא סמך לסברא הלזו דס"ל דאינו רשאי דקאמר מתני' דהוי לכתחי' ממ"ש בירוש' והבאתיו לעי' דקאמר והמאריך דהוי מגינה ולא קאמר דלא יצי"ח דאלמא מתני' לכתחי' קאמר: וראיתי להטור בסי' קפ"ז שכת' וז"ל וכשם שאין לפחות כך אין להוסיף וחותר על הארץ ועה"מ והחותר ברוך מנחיל ארצות הר"ז מגונה וכל מי שמשנה המט' או שלא הזכיר מה שחייבו חז"ל לא יצי"ח כת' הרי' ז"ל מסופקני מהא דאמר לא יצי"ח אי לעיכובא קאמר או למצוה והדעת נוטה דלמצוה קאמר ונ"ל כיון דבה"מ דאו' לעיכובא קאמר עכ"ל ע' ח' הריטב"א סוכה

דכ"ח עמ"ש א"כ היות נוהג לא קיימת וכו' וז"ל ל"ד אלא דלא קיים כראוי וכרצון ח' ודכוותא כל שלא אמר ג' דברים בפסח לא יצא י"ח ע"כ.

ויש לעמוד בדברים אלו טובא חדא במ"ש דכל שמשנה המט' דלא יצי"ח דמנ"ל הא דנר' דסברה הלזו היא סברת ר"י וכל הפו' פ' כר"מ וגם הטור גופיה שם באותו סי' פ' כן דאף במקום ברכת הזן בריך בריך רחמנא דיצא ותו דלפי מאי דס"ל דהמשנה ממט' שט"ח דלא יצי"ח א"כ מאי קא מספקא ליה תו להר' ר"י אי לעיכובא קאמר אי"ל ושהדע' נוטה דלמצוה קאמר דמאחר שבפי' אתמר דלא יצי"ח היכי יתכן לומר דלמצוה קאמר ומי הכניסו בס' זה וכמו כן ק' ע"ד הטור שהכריח דבה"מ דהוי דאו' ודאי דהוי לעכובא דמשמע דאי לא הוי דאו' היה אפ' לימר דלא יצי"ח דקאמר היינו למצוה והן זה מן התימה לפי ענ"ד: והנה לקושיא קמיתא נוכל לומר דלא מיירי הכא הטור בשינה בנוסח הברכה כגון שהזכיר ענין מה שהיא אלא שקצרה דבהוא הרי הטור גופיה פ' שם דיצא י"ח אלא הטור מיירי להיכא דשינה בנוסח החתי' דכת' הטור דהוי מגונה וגם היכא שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה ברית ותורה ומ"ה הרב"י שם לא הראה לנו כ"א הש"ס דפ' ג' שאכלו אלא דאכתי ק"ל דמנ"ל להטור דמשום שאמרו בש"ס דבחזותם ברוך מנחיל ארצות דהוי מגונה דמה"ט לא יצי"ח דנר' דאדרבא קאי לישנא דמגונה דמשמע דיוצ"ח והכי מתבאר מד' הרמב"ם בפ"ב מה' ק"ש ה' ח' ע"ש והנה ראיתי להרב"ח שציין לש"ס דפ' כ"מ וכת' ונר' דר"ל דמשנה ענין עקר המטבע שעליה נתקנה הברכה כגון ברכת הזן משנה אותה לברכת הארץ וכו' אבל כשהזכיר מה שחיובו חכמים וגם אינו משנה לענין אחר יצא וראיה ברורה מבנימין רעיא כרך ריפתא וכו' עכ"ל וע' במ"ש במאמ"ר ובס' מחצית השקל בס' זה.

והנה עפ"י דהב"ח א"ש ד' הטור במ"ש דאם שינה דלא יצי"ח אכן יגדל התימה דא"כ מה מקום יש לספק עוד דכיון דהטור מיירי שלא חתם חתי' שתקנו חז"ל פשי' דהו"ל כלא חתם כלל אבל לפי מאי דכתי' דיש סוברין דמאי דתנן לחתום א"ר שלא לחתום דבדיעבד יצא יש לישב דס"ל לרבי' יחיאל כן ומה"ט ס"ל דגם במ"ש דאם לא הזכיר דלא יצי"ח היינו דומיא דמתני' דלחתום א"ר שלא לחתום דבדיעבד וצא והגם דבפי' אתמר בש"ס דלא יצי"ח לא נפלאה היא וכבר אשכחן כה"ג וכמ"ש הר"ן בפ' ערבי פסחים על מתני' דכל מי שלא אמר ג"ד אלו בפסח דלא יצי"ח וכ"כ הרמב"ן במלחמות פ"ק דברכות והטור ס' סי' ס"ג ונמצא לפי"ז דאף אי לא חתם דאיכא דס"ל ליצא י"ח בדיעבד ועדיין צריך אני להתיישב בדבר, א"כ נמצא דאם קיצר והוסיף בנוסח ברכות דתפי' י"ח דשפיר יצי"ח מתלת טעמי חדא דאיכא סוברין דס"ל דמתני' דקאמר במקום שאמרו להאריך א"ר לקצר דלא הוי כ"א לכתחילה וזאת ב' די"ס דבברכות די"ח אינם בכלל השנויות בתוס' ויכול להאריך ולקצר בהם כדכתי' לעי' הטעם הג' דאיכא סברת הרשב"א ורבים אשר אתו דמאי דתנן אינו רשאי להאריך או לקצר דה"ד בפתי' או בחתי' אבל באמצע ליכא קפידא וש"ד והכי נר' ממ"ש הרד"א וה"ד הרב"י בס' סי' קי"ג וא"כ לא נשאר כ"א סברת הרמ"ה הנ"ל כמתבאר מדבריו דס"ל דבכל הברכות ואפי' אותן שאינם מפורשות בתוס' דאם האריך או קיצר דלא יצי"ח ואפי' דאינו בפתי' או בחתי' וכן נראה שהוא ס' המנהיג וה"ד הרב"י בס' קכ"ב וזה לשונו וכתוב במנהיג ואותם המקומות שאומר עושה שלום ברכנו כלנו ברוב עוז ושלום בא"י המברך את

עמו ישראל בשלום לא יתכן דמטבע ארך תקנוהו חכמים ככל שאר ברכות של י"ח והם עושים ממנו מטבע קצר כברכת הפירות והמצוה שפתי' הברכה היא בחתי' ומשנים ממט' שט"ח בברכות ולא יצי"ח ע"כ הרי נר' דס"ל כס' הרמ"א ויש לתמוה על הר' ב"י דהביא דבריו ולא ערער עליו דלדין לא ס"ל הכי וכמ"ש הר' בסי' קפ"ז וע' במ"ש המג"א סי' קי"ד ס"ק ע': ולכאורה היה נר' דגם הא"ח שהביא הר' ב"י בסי' רצ"ד הכי ס"ל שכת' וז"ל כתוב בא"ח אין מתחילין באתה חוננתנו לפי שהמשנה ממט' שט"ח בברכה אינו אלא טועה אלא מתחיל אתה חונן עד וחננו מאתך ומתחיל אתה הבדלת בין קדש לחול וכ"כ הרמב"ם וכ"כ בסדר ר"ע עכ"ל והעולם נוהגין לומר אתה חוננתנו שאין זה נקרא שינוי מטבע שהכל ענין אחד הוא ע"כ מתבאר דס"ל דבשביל שדילג אתה חונן דהו"ל משנה ויש לתמוה על הרב"י דהליץ בעד המנהג שאין זה נקרא שינוי מט' שהכל ענין אחד דלמה ליה למיהב כי האי טעמא דמשמע דאי ל"ה הוי משנה הא לא שינה בחתימה ויותר יגדל התימה לפי מה שהבין הר' שכנה"ג בכו' הר"ב דגם לדעתיה הכי ס"ל דאם התחיל באתה חוננתנו דהוי משנה ממט' שט"ח ע"ש מה שפ' בכוונתו אלא דל"ע אחרי המ"ר אין זה מחזור והעיקר כמו שהבין הרב"ח וכ"ן מד' הד"מ ושאר גדולי האחרונים וכת' דה"ט משום דס"ל דהכא הווי משנה בחתי' דהגם דאינה פותחת בברוך כיון דמה שאינו פותחת בברוך הוא משום דהם סמוכות לחברותיהן א"כ התחלת הברכה הו"ל כברוך ואם שינה בברוך הוי משנה לד' הרשב"א ודעמיה הא ל"מ.

ולכן נר' דגם לדעת הא"ח מאי דכת' דהוי טועה אינו ר"ל דלא יצ"ח אלא דדוקא הוי שאינו יכול לעשות כן לכתחילה אבל אם עבר ועשה יצי"ח וכה"ג כת' הכ"מ בפ"א מה' ברכות לחד תי' ע"ש וכ"כ המג"א סי' תרצ"א ע"ד הש"ע שם ע"ש וגם אפי' לצדד דאפי' למ"ש המנהיג דאינו יוצי"ח דאינו ר"ל דאם שינה דחייב לחזור אלא למצוה קאמר וכמ"ש ר"י שה"ד העור.

ועפ"י מ"ש אתי שפיר הנוסח של ברכת שים שכת' הרד"א בדיני ת"ב דהוא כמטבע קצר ככתוב בסידורים דהיינו משום דאיהו אזיל לשיטתיה וכדכת' ושכן ס"ל לרבים ונכבדים מגדולי הראשונים והכי נהוג עלמא לשנות ביום ט"ב ויש להם ע"מ שיסמוכו ואח"ך ראיתי להר' הג' חק"ל בא"ח סי' ד"ן שעמד בכענין זה ושו"ט כמדתו הטובה וגם ראותו להר' שיח יצחק חגיגה בקונ' תפילת כל פה ובמ"ש עד"ק הר' פתח הדביר ס' קס"ב ויש לי לשאת ולתת בדבריהם דרבנן אלא דלאפס הפנאי לא יכולתי לעמוד היטב כעת.

אסיקנא דבנ"ד שפיר נפיק י"ח וליכא למיחש לא משום מה שהוסיף ולא במה שקצר וכדכת' לעי' ונר' הכה די"ל דעדיף מכל מאי דכת' לעי' דמודים דר' הוי ממש דומיא דברכת מודים עצמה והכל אחד והוי דומיא למ"ש הרב"י ע"ד הא"ח וה"ן דכוותאוכבר כת' דמה שהבין הכנה"ג בכו' דברי הרב"י אינו נכון והוא בעצמו העיד שפ' הוא דחוק: וראיתי להר' הג' חיד"א בס' ברכ"י בסס"י קכ"ד דמר מייתי מה שנשאל מהרי"ט במי שיוצא בתפ' הש"ץ אי יכול לענות מודים דר' ולא השיב ע"ז וכת' החיד"א דאין כאן שאלה דודאי ישתוק ויכוין למה שאומר הש"ץ שעולה לו להוציא י"ח תפ' וכן מתבאר מד' רבינו אברהם בן הרמ"ם בתח"י ס' מע"ר ואם אין דמיוני כוזב לפי מה שאני זכור הוא דל"מ מדברי רבינו אברהם לענין זה ונוכ"ל דטעם דפשי"ל לברכ"י דישתוק הוא

דע"י שאומר מודים דר' לא יוכל לכוין ולשמוע מודים כלו מפי הש"ץ ולכתחי' ודאי בעינן שישמע כלו ואפש' נמי דס"ל דיש לחוש לכתחי' משום הפסק וכמו שכן ראיתי הדבר מפו' שכ"כ הג' הא"ז וה"ד הד"מ בסי' קי"ט ודבריו מבוארין יותר במקומן בס"ה, א"ז הל' תפי' סי' צ"ז די"ח וז"ל ומיהו לכתח' ודאי אין לו להתחי' אא"כ יודע שיגמור קודם שיגיע הש"ץ למודים מפני שצ"ל מודים דר' כי אותו מודים א"י לומר בתוך תפילתו כי יש בו דברים אחרים כדאמרי' בסוטה וכו' ובעבור כן אין לו להתחיל אא"כ יודע שיכול לגמור כדי שיאמר מודים זה וכו' עש"ד הרי מפו' דאינו יכול לומר מודים דר' גם בתוך ברכת מודים אבל נר' דלכתחילה קאמר את זה כתבתי בעת נחוצה איידי דטרידנא בגרסאי ומן השאלה הלזו נשאלתי מאת רב רחומאי ריכא בר ריכא רב יוסף סיני חוסן ישועות ששאלו ממנו עדיף וע"כ כת' לו שורותיים אלה אם יראה בעיני דמר ועוד זאת יתירה שראיתי בקונטרסו הבהיר דשאלו מאתו למה א"א ברכת ש"ש בט"ב כמו בשאר ימות השנה ומני"ר חרד ותמה היכן מצא המדפיס הלזה לומר נוסח זה בט"ב יען פשפש ולא מצא כן בשום ספר מספרי הפוס' כן ואלו היה כן לא הוו שתקי מיניה וגם תימה יקרא על הרב"ד דהוא נחית לתת טוב טעם במנהג ט"ב בתפי' וקדיש וקדושה ולא נרגש מברכת ש"ש המשונה בסידורי ט"ב והביא ג"כ למ"ש המנהיג וה"ד הרב"י להחזיק את דבריו וכת' דגם בט"ב אם שינה אינו יוצי"ח דהמדפיס הלזה טעה טעות גמור אתד"ק ועהס"ר כי לא צדק בזה כי המדפיס לא מלבו הדפיס כך דמלבד שכן ראה בהרד"א שכך נוהגים וכבר כת' לעי' דלדעת רבים מגדולי הראשונים והאחרונים ש"ד לקצר בכה"ג ואף לכתחילה עי' תוי"ט פ"ג דברכות מ"ה ד"ה יקצר ובפ"ד מ"ד ד"ה מעין י"ח דה"ד הרמב"ם כגון אתה חונן לאדם דעת בא"י חונן הדעת סלח לנו אבינו בא"י חונן המרבה לסלוח ועי' לנשמת אדם כ' קנ"א שה"ד וכת' אמנם ראיתי מ"ש הב"י ר' סי' קכ"ב וז"ל וכת' המנהיג ואיתן מקו' שאומרים עושה ש' ברכנו כולנו וכו' עש"ד ולפי מ"ש גם ע"ד י"ל ותו' דאף הוא ראה וידע שכך נהוג עלמא וכמו שכן הוא המנהיג הן עוד היום פה קושטא והן זה מן התימה עליה דמני"ר דהי"ל לישאול לש"ץ שבעירות גדולות ופוק חזי מאי עמא דבר ותו תמהני על מני"ר דאם כדבריו כן הוא דהמדפיס טעה בזה איך לא שם אל לבו דלפי"ז יש לתמוה ע"כ הרבנים שנדפסו הסידורי' בזמניהם איך שתקו יחדיו ולא ערערו בזה והיה להם לצוות דלא ימשכו אחר הסידורים בזה הטעות ויעוין להר' חיד"א בברכ"י א"ח סי' תקנ"ט אות ז שכת' לענין לומר פסוקי נחמה בערב דיש סמך להתיר כמו שכ"כ בסידורים דכיון דבימי מרן כבר היו הסידורים והמחזוריים אי לא הוה סבר דשרי הו"ל לערער ולבטל המנהג ומדשתוק ש"מ דהמנהג טוב עש"ד ואם ירצה לומר דמכת' מרן בסי' קכ"ב לדברי המנהיג שם רמז שיש לערער על מה שנדפס בסידורים מ"מ הא ל"מ ל"ק דהו"ל לערער בפ"י ומה גם למ"ש הר' פתח הדביר דאף המנהיג מודה לנוסח שכתוב בסידורים אלא שי"ל ע"ד וכ"ז הוא לרווחא דמלתא דלפי מאי דכתי'לעי' דיש סמך די והותר מדברי הראשונים והנח להם לישר' במנהגם ומ"מ עכ"ז אין דרכי לשנות כלל אלא אני מתפלל ככל השנה זהו מה שעלתה מצודתי בענין זה וחפץ הייתי להרחיב עוד בענין אבל מה אעשה כי חליש לבאי ודין גרמא כי צויתי להעתיק את הקונ' הלזה וחוששני כי המעתיק עוית ואין בי כח ופנאי לעבור על הקונטר'י אפ"י לתקן את הטעויות וסומך אני על מני"ר דבודאי נקל בעיניו להבחין טעות

המעתיק אי יתיר או חסר ועמו הס"ר רק אין דבר זולת תפילתי קבע למען יעמד חי ובריא עדיף עד כי יבא שילה ובא גואלו כיר"א הכ"ד מקוה רחמי ה' מגיני ועזרי: שלמה אליעזר אלפנדארי.

ס"ט סי' ב זה מה שהשיב ע"ד הרה"ג מהר"י חאסון יצ"ו. למע' הרב המופלא וכו' איזי וחביבי מהרש"א אלפנדארי נר"ו יאיר אור כעד אור נסו"א.

ראה ראיתי נעם שיח כתר"ן ודא פלפלא חריפתא ורטיבתא והיה בפי למתוק מדבש הן אומר והן דברים מקצת שבחו בפניו ואמעו"ל דחביבין עלי דברי דודים הנני בא להשתעשע בד"ק הגם שאני ב"ס כנודע לרומ"ן. מדבר קדמות במדבר בערבה בד"ק כתוב למר דבברכות די"ח כ"ע מודו דשרי להוסיף אפי' בג"ר וג"א בל' רבים זולת האיכא מ"ד להביא בה"ג דיחידאה הם נגד רבים עד כי חד"ל בזה אני אומר לישרי לן מר דהא רבים הסו' שלא להוסיף אפי' בל' רבים כמ"ש הרשב"א משם ר"ה דג"ר לשבח הן והן בהם מקום תביעת צורך לא ליחיד ולא לצבור ודלא מהוגן לרבנן אפי' מ"ד זכרנו ומ"ד זכור בהודאה ולא רגילי במתיבאת למימר הני מילי, ה"ד מרן בב"י סי' קי"ב ועו"כ שם סמוך ונראה משם הגמ"י שכת' משם ר"ח ור"ש דלא שפיר עבדי האומרים קרוב"ץ בג"ר יע"ש ואני תמה על מרן בשה"ט בשנותו מסי' ס"ח לסי' קי"ב דהול"ל בשניהם שאין לאומרם או שנכון שלא לאומרם ותו יל"ד דבסי' קי"ב כת' סתם שאין לומר קרוב"ץ בתפילה, ואם כיון למ"ש ר"ש ור"ח כמ"ש בבאר הגולה היל"ל בג"ר לא לסתים דמשמע אפי' בג"א ותו מאחר דברכות דיוצר חמירי מי"ח איך בענין י"ח חמירי הדבר שאין לומר קרוב"ץ בתפיל' אע"ג דקילי ואלו בברכות דיוצר פ' דנכון הדבר שלא לומר פיוטים דמשמע דמדינא שרי אע"ג דחמירי, ותו דבסי' ס"ח דקאי בברכות דיוצר כ' דיש מקומות שמפסיקי' בברכות דק"ש לומר פיוטים ונכון למנוע וכו' דמשמע לכאורה דפיוטים אין לומר אבל קרוב"ץ שרי ושרי ואלו בברכות די"ח כת' שאין לומר לא פיוטים ולא קרוב"ץ אע"ג דקילי ועי' באה"ט סו' ס"ח סק"ב וכעת צי"ר, תו כת' כתר"ן דליכא למ"ד דבתפיל' הוי הפסק וכדפסק מרן גופיה דצר' ציבור שרי אנא דאמרי דעם דצרכי צבור שרי עכ"ז פיוטים וקרוב"ץ איכא משום הפסק כמש"ל ומה שתמה כת"ר על מור"ם ככתוב בדב"ק י"ל בפשיטות דמור"ם לא בא אלא לפי פי' מלת קרוב"ץ המוזכרת בכל מקום.

עו"כ מני"ר להכריע דהוספה בתפיל' י"ח לא הוי משנה מההיא דאל ישאל אדם צר' ככתוב בד"ק לדעתי ל"מ די"ל דאתא לאשמועינן דהגם דברכות די"ח נתקנו לבקשת צרכיו עכ"ז בג"ר וג"א אסור ואפ' דכ"ש להוסיף פיוטים דהוי שלא לצורך ועם שר"י החסיד הכריע כן מהא דאל ישאל הם היו רשאים ולא אנו דכל לגבי דידן אין הכרעתנו מכרעת א"כ מה ידענו כת מהסוברים לאסור עו"כ למר בד"ה ובהיותי להק' על הטור ואני צעיר הצאן לא יכלתי לירד לסו"ד לבד זה נתתיאל לבי במה שהק' להחו"י שכת' דרא"ה לא תקן קרוב"ץ ליוצר דהא מד' הטור סי' ס"ח משמע דתקן אמינא דהחו"י הבין בכונ' דברי הטור שהמחברים הקרוב"ץ יהיו מי שיהיו המה היו גדולי עולם כמו שהיה גדול שמו של רא"ה שהיה מגדולי העולם ולא שרא"ה הוא ניהו מחבר ומתקן אלו הפיוטים ואולם מה שתמה כת"ר על החו"י במ"ש על הרא"ש שהוא טעם פגום הדין עמו וגם בעיני יפלא

עד שאני אומר שתלמיד טועה ברבו תולה כתבו ובמ"ש רומ"ן ע"ד הרב"ח לא אימינה ואשמאילה בלי ראות דבריו בצביונן גם מ"ש כת"ר משם הרחיד"א בשיו"ב יגעתי ולא מצאתי אפי' שהוא בשיו"ב החדש *) איך שיהיה אתאן אסופא דפלפולא כי בא בארוכה כמדתו הטובה בהסכמה עלה דיחיד שטעה ובמקום מודים דלחש אמר מודים דחזרת י"ח הנק' מודים דר' וסיים ועל כלם יתברך וכו' עד גמירא דיצי"ח וכו' והדין עמו ולא היה צריך לדעתי אם לא דמענותותיה הרצה דב"ק אלי וכל מה דשקול וטרי ומצדד אצדודי בחכמה יסד אר"ש זבת חו"ד דבריו נאמנו מאד וא"צ חיזוק.

הלום מה שהשג ישיג מני"ר ע"מ שכתבתי בקונ' שלי על ברכת שי"ש בט"ב הכתובה בסידורים בקיצור וכן נהגו דלדעתי לא טוב המנהג וכמו שבא הדבר מפו' בס' אבן הירחי ה"ד מרן ב"י בסו' קכ"ב כל לגבי דידי על משמרתי אעמודה דמה ראו על ככה לשנות הברכה ביום הרע הזה יותר משאר ימות השנה ומה הגיע אליהם בברכה זו יותר משאר ברכות בשמע קולנו ועבודה והודאה וכיוצא הארוכות ולא השגיח במה שראו האחרונים נוסח זה ולא ערערו מאחר דלפו"ד ספרין פתיחין שלא לשנות מט' שט"ח לכתחי' עם שהדבר במחלוקת אכתי מידי ס' ל"ן ושוא"ת עדיף.

הכ"ד צעיר הצאן יוסף ח"ן סימן ג וזה מה שהשבתי ע"ד הר' עליון נר"ו חזה הוית כתבא די רשים אורה זו תורה מאת רב חביבי סבא דמשפטים רב הו"ד יוסף נר"ו ולפי רוב הענוה שירטט וכתב ע"ז ומני"ר שר המסכים כמ"ש בעניותין בדין מי שטעה בברכת מודים אכן זה ראיתי בד"ק מאי דפלפל בקצת דברים שכת' אנא זעירא ראש אמיר הק' במ"ש דס' האיכא מרבנן שהביא הבה"ג דכיחידאה חשיבי נגד כמה רבוותא קמאי ובתראי רבו מספר ע"ז השיב דרבים נינהו הסו' כן ה"ה ר"ה וה"ד הרשב"א ור"ח ור"ש ה"ד הגמ"י ככתוב בד"ק ואנא דאמרי דלא ידעתי תוכן השגתו ומאי קאמר דאם כונתו להק' עלי דליכא למימר דהטור וסבור כס' הסו' דאף בל' רבים דשרי להוסיף כיון דרבים נינהו הסו' דא"י לעשות כן ומיעוט חשיבי הסו' דשרי הן זו מן התימה דאיך הפה יכול לדבר כך דאף אם האמת אתו דר"ה ור"ח ור"ש ס"ל כך א"ס דכיחידים דמו כיון דרבו כמה רבו הסו' דשרי וכמו שבא בקונט' הא': וא"כ שפיר י"ל דהטור ראה ס' כל הראשונים דסברי דבל' רבים שרי ומזה זן דבהכרח צ"ל דבתפי' י"ח ליכא למיחש משום מ"ש במקום שאמרו לקצר אר"ל ואי ר"ל דאף דיש לישב ד' הטור בהכי מ"מ הל' דכת' דכיחידאה חשיבי אינו מדוקדק הא נמי לק"מ דמלבד דכונתי מבוארת דכיחודים חשיבי ולא יחידאה ממש ומ"ה הארכתי בלשוני לומר נגד כל הפו' רבו מספר לומר דאף דלאו יחידאה ממש משום דיצטרפו בס' הלזו ב' או ג', ועכ"ז כיחידאה הם נגד וכו' וא"כ, לא נפקא לן מידי אף אם קיימי סוברים אחרים באותה שיטה כיון ***(אי דברי הרב חיד"א ע"ד הש"ע סי' קי"ב שכתב מרן הגהמ"ח ה"ה כתובים כטוב עין סי' ח"י אות מ והרב המאסף השיו"ב ד' שאלוניק ר' רפאל קאלמארו ה"ד אלו שם כסי' קי"ב כמו שציין הגהמ"ח עי"ש).

יצחק נסים.)*(דרובא הסו' דשרי ותו דמה שצירף ג"כ לר"ה וכו' עם ס' האיכא מרבנן עמו הסליחה.

והן קדם אני אביא מה שעמדתי בד' הראשונים לישב דבריהם מראשית כזאת בתחי' למודי בענין זה ויען לא נצרכה אלא לפלפולא בעלמא לא כתבתיו בקוני' הא' לאהבת הקיצור וסמכתי על המעיין והן עתה צריך אני למודעי, דהנה ס' ר"ה ור"ח לפי מ"ש הראשונים בשמם התו' בפ' א"ע והמר' שם ובתוס' ריה"ח שם הוא דבפי' כת' דהא דאל ישאל אדם צר' ה"ד ביחיד וכ"כ הרא"ש בפסקיו ותוספותיו ע"ש ר"ח ע"ש וכ"כ הטור בס' תקפ"ב ע"ש רב' האי ומדבריהם ז"ל הוכיחו הראשו' הנ"ל דשרי לומר זכרנו וקרוב"ץ והוק' לי ע"ד דלפי מה שהביא הרשב"א מד' רבי' האי שם בחי' מתבאר יוצא דמ"ש רבי' האי לחלק בהכי ה"ד לענין ג"א אבל לגבי ג"ר לא וא"כ ק' ע"ד הראשוני' הנ"ל דאיך הוכיחו מד' ר"ה דש"ד לומר זכרנו וקרוב"ץ וביותר ק' ע"ד הטור בס' תקפ"ב דכת' כן בפ' ע"ש ר"ה ע"ש וביותר יגדל התימה ע"ד הגמ"י פ"ו מה"ת והשה"ל הלכות תפילה דהגמ"י שם בראש דבריו הביא למ"ש ר"ה ור"ח דהא דאל ישאל אדם ה"ד ביחיד ושע"כ נהגו לומר זכרנו וקרוב"ץ ושוב הביא עוד אמנם על הקרוב"ץ שבג"ר כת' ר"ח דל"ש עבדי ע"ש וכן השה"ל שם כת' משם ר"ח דשאלות הציבור כגון זכרנו דשרי דהא דאל ישאל אדם ה"ד ביחיד ושוב כת' שם וז"ל ועוד מצאתי לר"ח שם דאסיר לכל מאן דמשני או מוסיף בג"ר וכו' ואלו החזנים שמניחים מטבע הברכות ואומר' הקרוב"ץ ל"ש עבדי ע"כ ודברי' צריכים ביאור דקשיא רישא אסיפא ולכן אמרתי דבהכרח צ"ל דהגם דר"ח ור"ה הם מפרשי' בכונת הש"ס דה"ד ביחיד מ"מ ס"ל לר"ה דבג"ר אין מקום לשאול לא צ"י ולא צ"ר דאינו מענין הברכה ומ"ה אין לומר לא זכרנו ולא קרוב"ץ וגם ר"ח ס"ל דהגם דבצרכי רבים שרי בין בג"ר בין בג"א ומ"ה ש"ד לומר זכרנו מ"מ קרוב"ץ אין לומר מטעמי אחריני או משום דקרוב"ץ לא הוי צ"ר וכמ"ש החו"י ס' רל"ח ע"ש או משום דנר' דאינו מתוך הברכה אלא דעוקר נוסח הברכה וכמו שכת' מד' ר"ח שהביא השה"ל והראשו' הנ"ל דכת' אחר דברי ר"ה ור"ח שע"כ נהגו לומר זכרנו וקרוב"ץ אין כונתם לומר דאינהו ס"ל הכי אלא ר"ל דעפ"י אותו הפ' נהגו לומר כן ולא הוי היפך הש"ס אבל אכתי קשה להטור ממ"ש משם ר"ה בס' תקפ"ב ואגב אומר דמ"ש הרב"י שם ע"ד הטור שהביא בה"ג דלא מצא בשו"מ לא ירדתי לסוף דעתו דהלא דברי הבה"ג הנה הנם בס' כ"ה וה"ד ג"כ.

הרשב"א בפ' א"ע בחי' וכבר הזכיר לדברי הרשב"א גופיה הרב"י בס' קי"ב: נמצא דר"ה ור"ח קיימי בש'י רוב הראשו' דמ"ש בש"ס דאל ישאל אדם ה"ד ביחיד ופליגי ע"ס האיכא רבנן שהביא הבה"ג דס"ל דל"ש יחיד ול"ש צבור וגם ס' הר"ש שהביא הגמ"י מבואר שם דל"פ ע"ש רוב הראש' אלא דמטעם אחר אתי עלה וא"כ גם בדבריהם בהכרח צ"ל דבתפי' י"ח ליכא משום מ"ש דבמקום שאמר"ל אר"ל ומ"ה פסק הטור בס' בק"י דבצ"ר שרי כשי' רובא דרובא דקמאי ובתראי וכ"פ בס' תקפ"ב ועפ"י הבאר דברי בקוני' הא' מדוקדקי' היטב דכל עצמנו לא באנו אלא לומר דהטור ז"ל עם שנר' לו דוחק פי' של ר"ת במ"ש בפ' דמתני' דבמקום שא"ל וכו' עכ"ז לענין תפי' י"ח הוצרך לומר דליתא בהך כללא מתוך הפ' הראשוני' בהא דאל ישאל אדם צ"ר ותו לא אלא דהאמת אגיד דגם בקרוב"ץ דנר' דדעת הטור הוא דשרי מדינא וכס' התו' ור"ת וריה"ח והמר' וכמה מהראשו' שה"ד הגמ"י והשה"ל ע"ש ומ"ג שאביו הרא"ש קאי כוותייהו וא"ס שגם הטור לא חייש לס' ר"ח ור"ש ולבי אומר לי דגם מרן שכת' דאין לומר

הפיוטים ולא קרוב"ץ אינו משום שחושש לס' ר"ח ור"ש לחודיה הוא וכמו שנר' כן מהבארהגולה דאלו זו בלבד היה הוה סומך אשי' רובא דרובא דהראשוני' אלא בצירוף ג"כ הט' שכת' הטור בסי' ס"ח ומהתי' על ר"מ כת"ר שהק' ע"ד שכת' דס' האיכא מדר' כיחידאה דהו צירוף ג"כ לס' ר"ה ור"ח דמשמע דהבין בדעתם דלדידהי גם בצ"ר אסור דאי ל"ה אין מקים לקושיתו ואלו בתר הכי כת' וז"ל תו כת' ר' דליכא למ"ד דבתפי' הוי הפסק וכדפסק מרן גופיה דצ"צ שרי אנא דאמרי דעם דצ"צ שרי עכ"ז פיוטים וקרוב"ץ איכא משום הפסק כמש"ל את"ד והן זו מן התימה דאיך כת' לעי' דיש לחלק בין קרוב"ץ לצ"ר דאדרבא נהפוך הוא וא"כ לאו סיפיה רישיה ולא רישיה סיפיה ומה שהשיב ע"ד דעם דצ"צ שרי עכ"ז פיוטים וקרוב"ץ איכא משום הפסק המה אני דלפי"ד טפי הו"ל להק' דאיך כת' דאיכא למ"ד דהוי הפסק דהרי אני בעצמי הבאתי לאיכא מ"ד דס"ל דל"ש יחיד ול"ש צבור ובודאי דמה שלא הק' כן הוא משום דכבר ראה מ"ש אנא זעירא בקונ' דגם לאותה סבר' אזיל ומודה דאם הוסיף לא הוה הפסק דצריך לחזור א"כ ה"ן י"ל בפשי' בס' ר"ח ור"ש דודאי גם לדידהו אם הוסיף אף דלא שפיר עביד מ"מ לא חשיב הפסק שיהא צ"ל ויעוין בט"ז א"ח סי' תקצ"ב סק"ב וגם ר"ש דהקפיד משום דצריך לסמוך גבורות היינו לכתחילה ומשו"ה כת' דכיון דליכא למ"ד דהוי הפסק לא מצי מרן למנקט דאיכא משום הפסק כמ"ש בסי' ס"ח דהתם הא איכא ס' הרמ"ה ואי לא היה חושש דשיחה בטלה הוה פוסק מרן דמותר אף לכתחילה כשי' רוב הראשוני' דס"ל דגם קרוב"ץ הוי צ"צ ושרי כיון דאפי' לס' מעוט הראשוני' לא הוי הפסק אי הוסיף בקרוב"ץ.

עוד ראיתי בד"ק דפלפל בחכמה ותמה יקרא ע"ד מרן ד' תמיהות ולא ישב כלום ולע"ד לפי מ"ש בכונת ד' מרן בקונ' הא' והוכרחתי כן משנוי לשון מרן מסי' ס"ח לס' בק"י והרגשתי שם בדברי מור"ם דס' דקרוב"ץ היינו דיוצר ובאתי לכלל ישוב דגם למ"ש מור"ם יתכן שפי' כמו דכתי' דעכ"ז הוצרך מרן לשנות את טעמו ולא אמר דאיכא משום הפסק כיון דשם בסי' בק"י מיירי ג"כ בפיוטים דתפי' י"ח דשם מקומו מ"ה לא כת' דאיכא משום הפסק דבתפי' י"ח ליכא למ"ד דאם הוסיף דהוי הפסק וצ"ל, ולפי דברינו שם י"ל גם כן שאר התמיהות בתוס' ביאור דמה שתמה ע"ד מרן שסתם שאין לומר קרוב"ץ בתפי' דאם כיון למ"ש ר"ח ור"ש הול"ל דבג"ר הוא דוקא ולענ"ד דאף למאי דפשי"ל למני"ר דאיכא פיוטים גם לג"א היה אפ"ל דמש"ה סתם מרן ולא כת' בג"ר משום דעיקר טעמו של מר"ן הוא משום דעי"כ באים לידי שיחה ולפי ט"ז גם בג"א אין לומר אלא דהעיקרא נלע"ד דלא תקן התנא קרוב"ץ כ"א לג"ר דוקא ומ"ה נקטו ר"ח ור"ש בג"ר ואפ' דאלו הוה קרוב"ץ גם לג"א היו אומרים ר"ח ור"ש דלאו ש"ד דהטעם שכ' ר"ח משום שמניחי' מטבע הברכה איתיה נמי בג"א וגם טעמו של ר"ש איתיה נמי בנ"א דבעי' הודאה אחר עבודה וכמ"ש בפי' ב' דמגי' ע"ש, ומאי דק"ל תו דמאחר דברכת דיוצר חמירי איך החליט וכו' לפי מאי דכתי' בסי' ס"ח החמיר טפי משום דשם כת' מרן כדי לעקור המנהג ונ"ט דאיכא משום הפסק כלומר דיש לחוש לס' האומרי' דאינו יצי"ח ומ"ה כת' טוב למנוע ולא מלאו לבו לומר צריך משום דעכ"פ יש להם ע"מ שיסמוכו ולכן לא כת' דחייבים לעקור המנהג כיון דאפי' הרמ"ה גופיה לא עלתה בידו משא"כ בסי' בק"י דלא מיירי היכא שיש מנהג לאומרו דאלו היה מנהג הגם דברכות דק"ש ס"ל

שטוב לבטל המנהג מודה דעכ"פ בתפ"י י"ח יש להם להחזיק במנהגם כיון דליכא למ"ד
דהוי הפסק ואינו יוצי"ח, ומאי דק"ל תו דבסי' ס"ח משמט דקרוב"ץ שרי ושרי ואילו
בברכות די"ח וכו' ככתו' בד"ק הא נמי הק' משום דמני"ר לשיטתיה אזיל דמבין דבסי'
ס"ח הקל מרן וגם הבין דמרן בסי' בק"י אינו מדברכ"א לענין תפ"י י"ח ולא לענין ק"ש
ומור"ם לא בא אלא לפרש פי' מלת קרוב"ץ המוזכרת בכ"מ ככתוב במכתבו הבהיר
ברם לפי מאי דכתי' בקונ' הא' דמרן ז"ל מחמיר טפי בברכות דק"ש ובסי' קי"ב מיירי
גם בתפ"י ח"י ומשום דבתפ"י יצי"ח לכ"ע מ"ה לא כת' מרן משום הפסק עפ"י הבא"ר
צ"ל דברי מרן נכונים ואין בהם נפתל ועקש, וקרוב בעיני לומר דמה שהזקיקו למור"ם
לפר' דפי' קרוב"ץ דנקט מר"ן היינו ליוצר אף שאין כאן מקומו היא משום שראה כפל
הלשון שכת' א"ל פיוטים ולא קרוב"ץ להכי פי' דפיוטים דנקט ברישא היינו דתפ"י י"ח
דכאן הוא מקום להזכירו ואגב כת' ג"כ מרן ולא קרוב"ץ ואע"ג דבסי' ס"ח הזכיר בשם
פיוטים וכאן מזכיר בשם קרוב"ץ אין להקפיד בזה: תו חזיתיה לרב"י מאי"ר דהשיג עלי
במ"ש להכריע מדברי הש"ס דאל ישאל אדם צרכיו וכו' דמדאצטריך לאשמועי' איכא
למשמע דבברכות די"ח אם הוסיף מעין הברכה דלא הווי משנה דאי ל"ה לשתוק והווי
אמינא דל"מ צרכיו דלא הווי מעין הברכה אלא אפי' אם הוסיף מעין הברכה הווי משנה
דלפי מ"ש הטור בשם הרמ"ה בסי' ס"ח מתבאר דאפי' אי קרוב"ץ הווי מעין הברכה
איכא משום משנה וכמו שיעויין שם אלא ודאי מדאצטריך מוכח דבתפ"י י"ח ליכא משום
משנה והיכא דהווי מעין הברכה שרי וע"ז כת' משי"ח דלדעתו דעת עליון ל"מ די"ל
דאתא לאשמועי' דהגם דבברכות די"ח נתקנו לבקשת צרכיו עכ"ז בג"ר וג"א אסור ואפ'
דכ"ש להוסיף פיוטים וכו' את"ד כת"ר עליון ולישרי לן מר חדא דבג"א וברכת מודים
לא נתקן לשום צורך כ"א לשבח ותו דאני לא באתי להכריח דקרוב"ץ שרי בתפ"י י"ח
נגד ר"ח ור"ש דהא ודאי כבר הכריעו הראשונים ואין ליתוש ליכנס בין ההרים הגדולים
ולא באתי כ"א להכריע דאותן החששות דחשש הרמ"ה ליתנהו בתפ"י י"ח ומ"ה חשש
הטור בסי' ס"ח מה שא"כ בסי' בק"י ובזה גם ר"ח ור"ש מודו דמאי דלא נח"ל בקרוב"ץ
אינו משום דהווי משנה ומשום מ"ש דבמקום שאמרו לקצר וכו' וכבר מילתי אמורה דגם
בקרוב"ץ אף לדידהו בדיעבד יצי"ח, ותו חזיתיה לרו"מ כת"ר דהליץ בעד הר' חו"י
דהבין בכו' הטור שר"ל דמחברי הקרוב"ץ יהיו מי שיהיו היו גדולי עולם כמו ר"א ולא
שר"א הוא המחבר ולע"ד מלבד דאין דעתי נוחה לומר כך ותו דא"כ לא הועיל כלום
ישוב החו"י דאכתי יפול התי' על אותו תנא יהיה מ' שיהיה: ותו חזיתיה לרו"מ כת"ר
נר"ו שביקש עצמו להציל ממה שהשגתי עד"ק בקונ' הבהיר והוא אמר דעל עומדו יעמוד
דלא טוב המנהג מאחר שבא הדבר מפו' בס' המנהיג ומה נשתנה היום הזה ככתוב בד"ק
ולדעתי המעט בכל מה דטרח להציל עצמו איני רואה אפי' הצלה פורתא מהשגתי דדברי
ברור מללו דכונ' השגתו הוא במש' דנוסח זה פשפש ולא מצא והמדפיס טעה ושיש
לבטל לאומרו ושיש לתמוה על האחרו' שלא העי' ע"ז הן ידי משגת דהמדפיס לא בדה
מלבו שכ"ן מפו' בהר' אבודרהם שיש לנהוג כן ושגם דעת כמה מהראשו' דס"ל הכי
דגם בשאר ימות השנה אין להפקיד בנוסח זה וכיון שכך מאי דנהוג עלמא כהרד"א יש
להם ע"מ שייסמכו סמיכא מעליא ואין לבטל המנהג וכמ"ש הר' שיח יצחק בתפ"י כ"פ
עפ"י ד הרשב"א וכ"ש למאי דאיתנין אנן יד עניי דרבים מהראשו' ס"ל כן ומה גם לפי

מ"ש בס' פתח הדביר דבנוסח זה דנהגו לאומרו אין מי שיחלוק וגם המנהיג אזיל ומודה אלא שיש לפקפק ע"ד הקדמונים ששינו בכמה דברים לפרסם שהוא יום מר וזה בכלל ובודאי דאין מי שיעצור כח לבטל המנהג ואפי' לערער לא אריך וא"כ שפיר עבדו האחרו' דלא ערערו על המנהג דמנהגם של ישראל תו' היא ולא כמו שחשב ר"מ דהוא מנהג בטעות דהא ודאי ליתא ומ"מ מודינאודאי דמי שירצה שלא לשנות ולאומרו בכל ימות השנה דשפיר עביד וגם אני לעצמו איני משנה כלל כל דלא אתברר טעם המנהג ולא חזי' ג"כ שום הקפדה בדברי הפוס' לשנות וכמו שכת' בדברות ראשונות זהו מה שהשיגה ידי ותול"מ הכ"ד דשו"ט המתפלל בעדו למען יאריך ימים שנ"ע אנס"ו: שלמה אליעזר אלפנדארי ס"ט סימן ד מתוך דבר הלכה ראיתי ואתבונן במי ששכח בתפלה בעשרת ימי תשובה זכרנו ומי כמוך ואינך ונזכר תיכף אחר שאמר בא"י אחר שהזכיר את השם, מה ועשה אותו הבן ולא יחטא דמי נימא דיסיים הברכה ויזכיר שם קודם שיתחיל בברכה שלאחריה כמ"ש מרן בש"ע סי' קי"ד וקכ"ב, או"ד דיותר טוב לומר שם למדני חקיך ויזכיר שם מה ששכח ושוב יחתום הברכה, או"ד דלא יעשה כן לא זה ולא זה אלא דיחתום ויתחיל בברכה שלאחריה ולא יזכיר כלל דקי"ל דבכל אלו א"מ, וספק זה יש להסתפק ג"כ בברכת נחם דט"ב: דהנה אף שלכאורה נר' דמילתא כדנא אינה צריכה לפנים דמילתא דפשיטה הוא דלא יזכיר כלל לפי מ"ש מרן בשלחן ערוך סי' רצ"ד סעי' ד' דבמקום שאמרו שאינו חוזר להתפלל מיד כשסיים הברכה אין לו לחזור אעפ"י שלא פתח בברכה שלאחריה וכ"כ עוד שם בסעי' שאחר זה ע"ש, וכן פסק מור"ם בפרוש לענין זכרנו בסו' תקפ"ב ע"ש, ואין לומר דלא מכרע מדברי מרן דאפשר דע"כ לח קאמר מרן אלא דלא יחזור לתחלת הברכה ומשום ברכה שא"צ, אבל להזכיר בין ברכה לברכה ש"ד ואין בזה משום הפסק, דומיא למ"ש מרן שם לענין יעו"י דהא ליתא דמלבד דמפו' במג"א שם סק"א דבלילה דא"מ לא מצי למעבד הכי וכבר מפו' יוצא כן מדברי מרן בב"י סי' קי"ד דאין להזכיר ג"כ בין ברכה לברכה ע"ש וגם נר' דאין לסיים שם אחר שאמ' בא"ו למדני חקיך דכיון דהוא מדברים דאינו חוזר הוי הפסק וכדמשמע כן ממ"ש מרן בס' תרפ"ב לענין עה"נ דאם נזכר.

באותה ברכה כ"ז שלא הזכיר את השם אפי' נזכר בין אתה להשם דחוזר ע"ש, ומינה דאם כבר הזכיר את השם דשוב אין תקנה לאומרו, ולפי"ז נר' דשוב אין כאן מקום להסתפק כלל, אמנם נר' דעכ"ז עדיין יש להסתפק וכמו שאבאר דהנה מקור דברי מרן דפסק כן הוא ממ"ש הרא"ש בפ' ת"ה וה"ד הטור שם בס' רצ"ד וז"ל בקיצור דכל אותן שא"מ כגון עה"נ וכו' דסיים אותה ברכה אע"פ שלא פתח בברכה שלאחריה דלא וחוזר ואם יחזור הוי ברכה לבעלה וע"ז הביא מ"ש הג' הר"א דכל שלא פתח בברכה שלאחריה לא חשיב טעות וחייב לחזור והביא ראייה מפ' ג' שאכלו ודומיה דהתם ה"נ יחזור לראש הברכה והרא"ש דחה ראיתו דל"ד דהתם שאני דליכא משום הפסק, אבל הכא אם יחזור לראש אותה ברכה בדבר שאין לו לחזור הוי הפסק עשד"ב.

ואיכא לעיוני בדברי הרא"ש במאי דס"ל דאינו חוזר דנראה דבטעמו של דבר ארכביה אתרי רכשי דבתחיל' כתב דההקפדה הוא משום דגורם ברכה שא"צ ונ"מ דאם אינו חוזר לתחיל' הברכה אלא דמזכיר בין ברכה לברכה דש"ד, ואלו לפי טעם האחרון דאיכא משום הפסק שלא לצורך לפי טעם זה גם להזכיר בין ברכה לב' אין להפסיק ותו חזיתיה

להרב"י דעמד מתמיה ע"ד הרא"ש דהן נסתר מחמתו ממ"ש כאן בפ' ת"ה למ"ש איהו גופיה בפ"ק דתעניתבשם אבי"ה דנר' דכותיה ס"ל, וכ"ת דשמא י"ל דנהי בדבדב שא"מ חשיב סיום הברכה בטעות ואינו חוזר, אבל בדבר שמחזירין ס"ל דל"ח כטעות א"ל שלא הביא דבריו אלא לסתור דברי הר"א דקאמר אפי' בדברים שא"מ ל"ח סיום הברכה בטעות ומ"מ לא ס"ל כותיה אלא בדברים שא"מ וע"ש שנדחק לישב ג"כ הא דמשמע מדברי הטור בסי' תכ"ב לענין יעו"י דגם בלילה דאומרו בין ברכה לברכה דאינו כן עש"ד, ולפי ע"ד עדין לא נתקררה דעתי בזה דאכתי י"ל דכיון דלדבר שמחזירין אומרו שם בין ברכה לברכה אלמא דחשיב שם מקומו הראוי א"כ מה"ט גם כשהוא דבר שא"מ יזכיר שם דכיון דאומרו שם ל"מ בכה"ג חזרה ולא היי הפסק, ואדרבה נר' דכל דבר שא"מ עדיפי משאלה דאומרו שם, וגם דסמיה בידיה לאומרו בש"ק ואפי"ה אומרו שם ולא הוי הפסק וכ"ש בדבר שא"מ דאם לא ואמר שם מתעקר תקנת חז"ל דמתפלל בלתי הזכרה, ועוד קשה דכיון דהג' אבי"ה ס"ל כשיטת הר"א דכל שלא פתח בברכה שלאחריה לא חשיב טעות אפי' בדברים שא"מ א"כ אם איתא דס"ל להרא"ש די"ל בין דבר שמחזירין לדבר שא"מ הו"ל להרא"ש והעור לבאר זה כשהביאו דברי אבי"ה ולומר דלענין דבר שא"מ לא קי"ל כותיה, ולא מצי לומר אפי' הזכרה לחוד בין ברכה לברכה, וכ"ת דאימא דגם אבי"ה ל"ק דמזכיר שם אלא בדברים שמחזירין דוקא ולא היא וכמ"ש בהדיא בשמו המר' ס"פ ת"ה והר' שה"ג שם, אלא שי"ל ע"ד במ"ש שם אבי"ה דאפי' בדברים שא"מ דמזכיר בחתימה דהוי הפך מ"ש המר' גופיה בשמו בפ"ק דתענית וכנ' מדברי הרא"ש, וצריך להתישב בזה ומ"מ שמעי' מדבריהם דלאבי"ה ל"ש בין דבר שמחזירין לדבר שא"מ, ואיך הרא"ש ז"ל סתם כדבריו, ומה גם בדברי הטור דמשמע יותר מדבריו דגם בערבית הזין כן, ומתוך כך היה נר' דגם לדעת הרא"ש אם נזכר בין ברכה לברכה אומרו שם גם בדברים שא"מ והא דכת' הרא"ש דאינו חוזר היינו משום דלא קאי הרא"ש בסברת אבי"ה דמהני הזכרה בלי חתימה אלא קאי כדעת הראשונים החולקים על שיטת אבי"ה וסוברים דהזכרה בלי חתימה לא מהני מידי ואם יחזור צ"ל לראש הברכה וע"ז הוא דמקפיד הרא"ש דכיון שא"מ למה יחזור והו"ל ב"ל וכיון דאיכא איסורא דב"ל ממולא איכא נמי משום הפסק ואה"נ דלדעת אבי"ה דס"ל דלא בעי שיחזור לתחיל הברכה דש"ד להזכיר שם, דחשיב שפיר מקומו הראוי, מ"מ גם בדבר שא"מ ש"ד למעבד הכי וכן מתבאר מהמ"כ שהביא הרב"י בסי' קי"ד, דכשחוזר בברכה דוקא הוא דאיכא משום הפסק שכת' בהך דינא דראבי"ה דלמה לא תקנו ברכה בפ"ע, במקום שנזכר כמו בה"מ שאם שכח קובע ברכה אחת של שבת אומר הר"ם מפני שהיה הפסק מתבאר דס"ל דכיון דאינו חותם ליכא משום הפסק, אלא די"ל דכיון דמיירי בדברים שמחזירין מאי הפסק איכא להוי כמו שלא הזכיר אותה ברכה.

וראיתי בא"ח הל' תפלה סי' ק"ג שכתב משם הריו"ט כמ"ש הרב"י משם המ"כ, אבל שם קאי לדברים שאין מחזירין דהתם הוא דקא בעי אמאי לא תקנו ברכה בפ"ע ובזה א"ש מ"ש אבל מ"ש כאן המ"כ הוא לדברים שמחזי' ובזה מאי הפסק איכא ואברא דבמ"ש הא"ח משם הריו"ט י"ל דכיון דמיירי לדברים שא"מ מאי קא בעי ממה שתקנו ברכה כששכח ולא הזכיר של שבת דיש לומר דהתם שאני משום שהוא מדברים שמחזירין ובשלמא אי הוה מדקדק מדברי ר"ח דהוא ס"ל דהתם נמי חותם בברכה

וכדעת הסוברים כן הוה ניהא, וצריך לדחוק ולפרש דס"ל דאפי' לדעת הסוברים
דבברכת המזון דר"ח דאינו חותם מ"מ לענין תפלה הו"ל לתקן אף בדברים שא"מ או
אפשרדס"ל דגם בברכת המזון דר"ח דחתים כדעת הסוברים כן ושבת דנקט לאו דוקא
ונר' דדעת המ"כ הוא דטעם זה של הפסק נמי מהני לשלא יחתום גם בדברים שמחזירים
משום דכיון דמצי להזכיר סמוך לחתי', ואין בזה משום הפסק דהו"ל כסיום ארוך ומהני
שפיר אי אומר בברכה אחרת הו"ל הפסק: ומ"מ דעת מרן אינו כן אלא דגם בברכה
לברכה אינו מזכיר כדמתבאר כן מדבריו שבב"י, ויש לדקדק עליו דלמה לא באר זה
בש"ע, ובתר דנא ראיתי להכנה"ג שהביא תשו' הרדב"ז דפסק בפרוש דבכל דבר שא"מ
דאומרה בין ברכה לברכה ושכן ראוי לנהוג ותשו' הנז' תמצאנה בחדשות סי' תקס"א
ע"ש הגם הלום ראותי להר' מעדני מלך שפי' לדברי הרא"ש הללו דלא כמ"ש הרב"י
ע"ש ולפי מאי דכתי' נר' שכן הוא מוכרח וע"ע בהר' אליה זוטא סי' רצ"ד סק"ד משם
פסקי תוס' דבר הלמד דבכ"ד שא"מ כשנזכר בין ברכה לברכה אם אומרה שם מידי
פלוגתא ל"נ ולדינא הגם דיש לצדד דצריך לאומרו שם מ"מ שוא"ת עדיף ועי"ע ג"כ
באר"ר סי' קי"ד סק"ז ובהברכ"ו סי' קפ"ח ורצ"ד וע"ש דמ"ש ע"ד הרדב"ז לפי מש"ל
דבריו נכונים ודו"ק: אמנם בגונא דנ"ד צריכא עיונא לדינא דבכל אלו אי מחזירין או
לא מידי פלוגתא ל"נ שהרי לענין זכרנו ואינך רבים ונכבדים מגדולי הראשונים ס"ל
דהוה מדברים שמחזירין וכמ"ש התו' בפ"ק דברכות דהו"ל ממטבע שט"ח וכ"כ התו'
בפ' א"ע דל"ד ד"ה אמצעיות וכ"כ הג' ר"י החסיד בש"י למס' ברכות שם ספ"ק ובפ'
א"ע וכ"כ בהגה"ש שם וכ"כ בתשו' מהר"ם הארוכות סי' כ"ד ובא"ח הל' תפלה סי' ק"ד
משם הג' הר"ן אלא דס"ל דהא דחוזר היינו כשלא עקר רגליו ע"ש ומה שתמה הרא"ש
על ס' הלזו בספ"ק דברכות יש לישב ע"ז דכיון דהנוסחא שגור בפה כל מרוב פשי' לא
הוזכר בש"ס וכמ"ש הרב"ד בסי' שס"ג אלא דמ"ש הרב"ד לתמוה מתוך כך על תמיהת
הרא"ש לא מכרע וכבר עמד ע"ד הברכ"י בסי' תקפ"ב ע"ש והיותר תימה דאשתמיט
מיניה מ"ש הגהמ"י פ"ב מה' תפלה ועפי"ד הגהמ"י יובנו מ"ש הר' זק"א בסס"י ר"ו
ע"ש וע"ע להרא"ש בתוס' למס' ברכות דכ"ט דנראה שם דמאי דחלק על ר"א עיקר
ההקפדה הוא משום מאי דקאמר שחוזר לתחיל הברכה דכיון דאינו מן הצורך א"כ הוא
מברך ברכה בכדי ועי' עוד ג"כ בש"י ריה"ח שם ובא"ח הל' תפלה די"ט ובתשו' מהר"ם
הארוכות סי' ר"ו דנר' דהוה מה"ט אלא שלא הוזכר בדבריהם: וק"ל על מ"ש הרא"ש
בספ"ק דברכות דנר' מדבריו דס"ל לדינא א"מ ממ"ש איהו גופיה בש"י דברכו' הנ"מ
בכרך הנז' דפסיק ותני דגם בזכרנו ואינך דחוזר וכמ"ש התו' ע"ש ומשו"ה לבי מהסס
בדעתיה דהרא"ש דאפשר דהגם דהפסקי' הוא עוקר נגד השיטה הכא שאני דיש לעשות
עיקר מהשי' יען דבפסקיו לא כת' בפ' דלא יחזור דאפשר דהגם דתמה ע"ד התו' לא
מלאו לבו לחלוק עליהם לענין מעשה על כל הגאונים הנ"ל וכ"כ המפ' ע"ד הפו' בכמה
דברים וכמ"ש במ"א ובפרט שכן הוא דעת מהר"ם רבו ועיין בקיצור פסקי הרא"ש
דהבין דדעת אביו ז"ל דאינו חוזר ע"ש וצ"ע ויש לתמוה ע"כ הגאונים ז"ל בין הגאונים
דסברי דחוזר בין על הסוברי' דאינו חוזר משים שלא הוזכר בתלמוד דהרי לו יהי דהוזכר
בתלמוד מהיכא תיתי שיחזור דהרי כללא כ"ל לן בברייתא דמס' שבת בפ' ב"מ דבימים
שאין בהם קרבן מוסף אם לא הוזכר אין מחזירין אותו כגון בתעניות ומעמדות ולא

דוקא הנהו דגם במה שלא הוזכר שם בבריתא כגון בחנוכה ופורים הדין כן וכמו שהוזכר בתו' ד"פ ת"ה והביאו הך תוס' התו' שם והרשב"א שם ושאר הראשונים וכ"פ כל הפוס' ומכאן הוכיח הרד"א בס' תפילת של חול וה"ד הרביו בס'תקנ"ז דאם לא הזכיר נחם דא"מ מה"ט וכ"ת היא גופא תקשה למאי דקי"ל דאם לא אמר המלך המשפט ומלך הקדוש דחוזר דלמה יחזור הא ל"ק דכיון דהתם הוא בנוסח החתי' הרי קלקל הברכה משא"כ בזכרנו דהוא תוס' הזכרה הוי כעין המאורע.

וראיתי בהרדב"ז בישנות סי' רל"ט שכת' לישב דעת הסוברי' דחוזר אע"ג דלא הוזכר בתלמוד דהטעם הוא לפי שעשו את זכרנו ומי כמוך כמי שאומר מלך אוהב צו"מ דחוזר ותקנת האחרונים כעין תקנת הראשונים ע"ש ועדיין לא הרוה צמאוני בזה שעפי"ד נוכל לישב חקירתנו דהיכי יתכן דלאחר שנסתם התל' דיתקנו לחזור בדבר שא"צ ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם ועפי איכא למימר דתק' האחרו' היתה כעין תק' הראשונים דא"מ כיון שהוא יום שאין בו ק"מ.

ובחופשי האיר ה' את עיני ומצאתי להמר' בפ"ק דברכו' דהביא שם המחלוקת הנז' אי חוזר וכת' דראבי"ה ס"ל דאינו חוזר דקי"ל בפ' ב"מ ימים שאין בהם קרבן מוסף טעה ולא הזכיר אצ"ל ע"ש ומ"מ יגדל התי' על רבני האחרוני' דהשתא דחזי' דהכרעה הלזו מש"ס דשבת יסודתו בהררי קדש מפום ממלל רברבן איך לא שתו עיניהם ולבם לישב את דברי הגאוני' דלא יקשה להו מסוגיא הלזו ואח"ך ראייתי להרשב"א בחי' פ' א"ע שכת' ע"ד התו' שזה ודאי דברי תי' שלא הצריכו לחזור אלא במאורע היום שהוא שיש ק"מ ע"כ: ואני בעוניי, צדדתי לישב לדברי הגאונים דס"ל דאדרבא הזכרת זכרנו לא הוי מעין המאורע כדי שנתמעט מאותו הכלל דכיילו לן במס' שבת דמעין המאורע לא חשיב כ"א היכא דהזכרה בא להודיע ולהבדיל דיום זה אשתני בשום צד משאר הימים מחמת איזה דבר כגון בשבת ור"ח וחנוכה ופורים וכיוצא התם דוקא תלוי באם הוא יום שיש בו קרבן מוסף או"ל דאם הוא יום שאין בו ק"מ אף דלכתחיל תקנו שיזכיר מעין המאורע בדיעבד אינו מעכב אם לא הודיע שנוי אותו יום בתפילתו משא"כ בזכרנו ואינך דההזכרה לא בא להבדיל שנדע את זה היום משאר הימים דלגבי דידן לא אשתני ולא מידי אלא דהזכרות הללו באו משום דבשמים ממעל מלך יושב ע"כ דין ומפני כך תקנו בקש' רחמים בעד החיים וא"כ בכל הני אם לא הזכיר הו"ל משנה ממט' שע"ח דומיא דהמלך הקדוש והמה"מ ואף דהתם הוי בחתי' משא"כ הכא ולדע' רובא דרבוואתה לא שייך משנה כ"א בחתי' דוקא הכא דהשמיט מלומר כל ההזכרה דהו"ל כלא הזכיר גשם דחוזר הגם שאינו בנוסח החתי' והכא נמי דכוותא, וע"ע במ"ש הרשב"א בחי' פ' א"ע לדג"ל ד"ה אלא אימא: ואיך שיהיה עכ"פ שמעי' דלדע' רבים מגדולי הראשונים ס"ל דגם בזכרנו ואינך דאם לא אמר מחזירין אותו ולדידהו ודאי כשנזכר אם לא יחזור כל הברכות שמברך אחרי כן הוי ב"ל וא"כ בשלמא כשפתח הברכה שלאחריה אית לן למינקט כשיטת הראשונים דלא יחזור וכ"פ מרן דאם יחזור לדידהו הוי נמי ב"ל אבל כשנזכר שם קודם שפתח אנן דקי"ל דבכל דבר שמחזירין דאומרו שם אף הכי נמי הגם שהוא תלוי במחלו' אי מחזירין יזכיר שם שלא ליכנס בס' ב"ל: וכ"ת מה הועלנו בזה דעדיין מדי חשש לא יצאנו דלדע' הסוברי' דא"מ הרי איכא משום מפסיק ואפ' דכיון דהוה הפסק א"כ מה שמברך אח"ך איכא משום חשש ב"ל ואברא דאני נבוך בזה דכיון

דהדבר במחלו' שקול אי חוזר או"ל היכי ליעביד לזאת מידי חשש דבין אי יחזור בין אי לא יחזור מידי חשש לא יצאנו והנה מד' התו' בפ' א"ע דל"ד ד"ה אמצעיות וכ"כ בשי' ר"י החסיד בברכות שם ובתו' הרא"ש שם וכ"כ שאר הראשונים דס' במידי דר' הוא להקל נר' דס"ל דכל כה"ג לא יחזור ע"ש ואין לדחות ולומר דלא באו אלא לומר דלא מחייבין ליה לחזור אבל אם ורצה להחמיר דש"ד דמדברי התו' שם נר' דגם אי בעי לחזור לא מצי וכ"ן מד' הרי"ף בפ' א"ע שם ואף דרבים מהפו' נקטו דאצ"ל אין לדון מלשונם דאי בעי חוזר ואין לי פנאי כעת להאריך בזה וע"ע להר' פרי האדמה ח"א דט"ו ד"ה כיון שכן הוא ולמהרד"פ במכ"ל: אמור מעתה דגם בנ"ד לא יזכיר כלל דאי ל"ה הו' הפסק ואיכא חשש ב"ל הא לא מכרע דהעקרא דמלתא אף אי כונת הרא"ש הוא כמו שהבין הרב"י הרי ר"ת ודעמיה ס"ל דבכל אתר שא"מ אי בעי חוזר ותו איכא ס' הר"א ודעמיה דס"ל דכל שלא פתח בברכה שלאחריה לא מקרי טעות וחייב לחזור ומינה דלדידן דקי"ל דכל היכא דחוזר אומרו שם ה"ן צריך לאומרו שם דכבר כת' דאחרי המ"ר דברי הרב"י בכונ' הרא"ש אינו מוכרח וחולקי' עליו וכדכת' וא"כ דיינו שנחוש בדברים שא"מ לכ"ע משא"כ הכא דלרבים מהראשונים ס"ל דחייב לחזור ואי אינו חוזר כל מה שמברך תו הוי ב"ל גם הרב"י אזיל ומודה דחייב להזכיר שם ומ"ש בשה"ג פ"ב דמס' שבת משם סמ"ג דר"י ור"ת שהיו מחמירין לחזור אף בדברים שא"מ מ"ש ע"ש ר"י נר' דהוא ט"ס וצ"ל דר"י ראה את ר"ת דהא בספרי סמ"ג הכי איתא ע"ש ואדרבא כת' הראשונים דר"י חלוק עם ר"ת בזה ע"ע וע"ע בטא"ח סי' תרפ"ב ובשה"ג גופיא פ' ת"ה ע"ש ודע' הסמ"ג שם נר' דס"ל כר"ת ע"ש: ועוד נר' דגם למה שהבין הרב"י בכונ' הרא"ש אפ"ל דהיינו שלא יפסי' לכתחי' אבל אינו ר"ל דאם הפסוק צ"ל ואם אינו חוזר הוי ב"ל וכן יש לדקדק מד' התו' ספ"ק דברכו' וכ"כ ר"י החסיד בשי' לברכות שם וכן ראיתי להפר"ח שהבין כן בד' התוס' אלא דכתב דנר' מדברי הרא"ש דהוי הפסק גמור עש"ד בסי' ק"ח וגם הט"ז שם בסו"ס רצ"ד נר' שהבין כן ע"ש אמנם מהרי"ע במט"י הק' ע"ד הט"ז ודחה דבריו ומסיק דלכ"ע לא הוי כ"א לכתחי' וי"ל ע"ד דהי"ל להק' ג"כ ע"ד הרפ"ח שה"ד שם דלא ס"ל כן בס' הרא"ש וע"ע בא"ר סו"ס ק"ח דכ"כ עש"ד וזה נר' דע' מהריק"ש בהגהותיו לסו"ס ק"ח דנרגש בההיא דטועה ומזכיר וכו' מד' התו' דס"פ ת"ה וכת' דאפי' דל"פ ולכתחי' קאמר ע"ש ואם איתא דאין כן דעת הרא"ש והטור הו"ל להרגיש ולומר דאינהו ודאי פליגי וכה"ג אשכחן בדוכתי טובא שכת' דהוי הפסק וכת' דאפי"ה אם הפסיק יצא ועי' במ"ש הפו' בסי' תר"ץ ובהריק"ש שם: והכי מתבאר מדברי כמה מגדולי האחרונים שפ' בטועה ומזכיר מאורע שאר הימים דאף בתפיל' העקרית דאינו חוזר ע"ע וכ"ש בגוונא דנ"ד דלכ"ע יוצא כשהמזכיר אף בדברים שא"מ ועי' להר' חיד"א דהגם שבברכ"י פסק דאם טעה בתפיל' העיקרית דחוזר כבר הזר ביה משמעתיה בס"ה יוסף אומץ סי' ח' ומסיק כהפוס' דס"ל דא"ח ע"ש וכ"ש כשהמזכיר בין הפרקי' דהו' מענין הברכה דודאי אין סברה לומר דאם הפסיק דחוזר ואין לדחות ולומר דכיון דהזכרה הוא בין ברכה לברכה דגרע מטועה ומזכיר מאורע שאר הימים דהתם הוא באמצע הברכה משא"כ הכא דהא ליתא דהרי אפי' כשהפסי' במידי דהו' הפסק גמור דחוזר הקפידא הוא משום דחשוב כהפסק באמצע הברכה הוא דנ"ל חשוב כאחד אבל אם הוא בין ברכה לברכה אינו חוזר וכמ"ש הט"ז וא"ר סי' ק"ד ע"ש: ותו

נר' דכיון דהוי שם מקים הראוי להזכיר בין ברכה לברכה היכא שהוא דבר שמחזירים גם אם הדין הוא דבמקום שא"מ אינו צריך לא משום דאינו צריך הוי הפסק שהרי אשכחן בכה"ג בפ' ב"מ שאמרו שם אינו מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר וע"ש בפירש"י ובחיל' הרשב"א ואף שיש לחלק קצת לכי דייקת שפיר הא עדיפא וא"כ כיון דלגבי חשש ההפסק מדינא שרי דלכל הפחות איכא ס"ס להתיר משום הפסק וכנגדו איכא דאם לא יזכיר בין ברכה לברכה לדע' הרבה מהראשוני' איכא חשש ברכות לבטלה וגם דלא יצי"ח תפיל' ח"י הטוב והישר הוא דיזכיר בין ברכה לברכה כמו דקי"ל כן בכל דבר שמחזירין וע"ע במ"ש הט"ז ובא"ר סו"ס ר"ח ובמשאת משה ח"א סי' א' ד"ג ע"א וע"ע בברכ"י רס"י רי"ג ומחב"ר שם ובמאמ"ר שם ובערוך השלחן רס"י ר"ט ובסי' רי"ג אות ב' ופה"ד סי' קפ"ח ובכס"א סי' ר"ח ומה די"ל בדבריהם ואכמ"ל ועכ"פ דון מינה דבנ"ד דאיכא ס"ס לומר דלא הוו הפסק וכנגדו איכא ס' דלא יצי"ח וכל מה שמברך אח"ך איכא חשש ב"ל דודאי הדבר פשוט דצריך להזכיר בין ברכה לברכה וע"ע בפה"ד ח"ג סי' רפ"ט ובסי' רצ"ב וע"ע בתשו' הג' פני יאושע בא"ח סי' דאם הפסוק אפיל' באמצע הפ' לא כוי בר"ל ורק אסור מדר' וקיל טפי מב"ל: וכמו כן י"ל בברכת נחם דהא נמי דכותיה דרואה אני דגם ברכת נחם אם הוא דבר שמחזירין במחלוקת הוא שנוי דהגם דמר"ן ז"ל פסקה להא דהרד"א בשם הר"ג בר"ש ולא הביא שום חולק על דין זה וגם האחרונים לא הזכירו שום חולק מ"מ אנן בדידן ראה ראינו דהג' הרי"ץ גיאת בס' מאה שערים תנא ופליג וס"ל דגם ברכת נחם הוי מדברים שמחזירין הגם דהוא ז"ל פ' בה' ר"ה גבי זכרנו דהוי מדברים שא"מ ס"ל הא עדיפא משום דהוזכר בתלמוד ירוש' והן אמת דיש לעמוד עניו מברייתא דפ' ב"מ דמשם הוכיח הר"ג בר"ש דא"מ ומ"ש לעי' לישב לדעת הסוברין דבזכרנו חוזר לא יגהה מזור ומה שנר' לישב בדוחק כעת הוא דס"ל דשאני הזכרה דנחם דליתא בכללא שמיעטו בברייתא דמס' שבת דאעפ"י שהוא יום שאין בו קרבן מוסף אפ"ה אם לא הזכיר מחזירין אותו דס"ל להג' רי"ץ גיאת דברכת נחם ליתיה בההוא כללא משום דהזכרה זו שתיקנו להתפלל שינחם ה' אבלנו ביום רע ומר כזה ויראה ה' בענינו ויבנה בית מקדשנו ותפארתנו כגון דא צריכה רבא והא עדיפא מיום שיש בו קרבן מוסף ויש סמך לזה מדברי הראשונים לומר דהיכא דיש טעם אחר אפיל' שהוא יום שאין בו קרבן מוסף דמחזירין ממה דהק' התו' והרא"ש שם בע' ב"מ והא דהבע"ל מהו להזכיר ש"ח בבה"מ דאמאי לא פשטוה מהך ברייתא דימים שאין בהם ק"מ דאין הזכרה בבה"מ ותל' משום דאיכא למדחי דאע"ג דליכא ק"מ צ"ל משום פרסומי ניסא ע"ש הרי שמעינן מדבריהם דס"ל להש"ס דהך כללא דכייל לן בברייתא דכל יום שאין בו ק"מ דאין בו הזכרה בבה"מ דל"ד ואפ' דיצא מן הכלל חנוכה משום פ"ן וגם דליכא ק"מ כמו כן א"ל דגם במ"ש בברייתא דכל יום שאין בו ק"מ דא"מ הזכרה דנחם ליתיה בכללא מהט' שכת' ואברא דמד' התוס' והרא"ש לא מכרע מידי דאינהו לא קאמרי הכי אלא לס"ד דהיה מקום לדחות בהכי אמנם קושטא דמלתא ל"נ הוא כ"א דגם בחנוכה אינו מזכיר וכדמפו' כן במ"ס דאפיל' בבה"מ דאיכא טעמא דפינ' אין בו הזכרה בבה"מ אלא דאם בא להזכיר מזכיר וכ"פ הרא"ש שם ובקיצור פסקי הרא"ש שם ויש להרגיש על הרב הטור בסו' תרפ"ב שסתם כדעת הרמב"ם: ותו דהתו' בעצמם שם סיימו אח"ך וז"ל ומיהו אף בחו"פ אם לא אמר בתפיל' א"מ אותו כדתניא

בתוס' ע"כ ונראה דר"ל דטע"ז דפ"ן אינו כ"א לענין שצריך להזכיר בבה"מ אבל אין זה מספיק דאם לא הזכיר בתפ"י דמחזירין אותו ומסתמא גם הרי"ג אינו חולק בדין זה מ"מ אפ"ל לישב דברי הג' דס"ל דמכיון דמוכח בש"ס דכללאדברייא אינו מוכרח שנאמר לכל ההזכרות ואפ"י לענין חזרה היה אפ"י דמחזירין אותו אף דאין בו ק"מ כגון בחו"ף אם לא משום דמפ"י בהדיא בתוס' כדמוכח מד' התו' הללו א"כ אף דאין טעם דפ"ן מספיק מ"מ הזכרה דח"ב אלים טפי דאף מחזירין ומשו"ה לא הוזכר בתוס' ת"ב: ומה גם לפי"ד הרמב"ם והטור ומרן דהם ס"ל דגם לקושטא דמלתא בחו"ף איכא הזכרה גם בבה"מ אף דאין בו ק"מ ולדידהו הכלל דפ"י ב"מ אינו כלל גמור לענין הזכרה וס"ל להג' רי"ג דגם לענין דברים שא"מ אינו כלל גמור דהיכא דאיכא טעמא חוזר אף שהוא יום שאין בו ק"מ וא"כ דלפי מאי דכתי' לעי' נר' לכאורה דאם לא אמר זכרנו ואינך וגם בברכת נחם דאם נזכר בין ברכה לברכה דאומרה שם.

ואחזה אנכי להר' ברכות המים בנ"י לש"ע א"ח ס"י תקנ"ז שכת' על מעשה שהיה דשכח מלומר נחם וקודם שפתח בברכה שלאחריה אמר ברכת נחם ואמר אחד מהרבנים דהוא ב"ל והשיב לו הרב דהגם דלכתח"י אין לעשות כן מ"מ אם עבר ובירך לא פסקי' דהוי ב"ל דהא איכא סברת הר"א הנ"ל וגם סברת ר"ת כנ"ל ושגם לדברי הטור דחולק ל"ק דהוי ב"ל כ"א דהוי הפסק ואף שהרא"ש כת' בתח"י דהוי ב"ל אחר שהביא המחלוקת כת' דהוי הפסק ושגם לדברי מרן שכת' דאין לו לחזור היינו דבא לומר דמן הדין אין לו לחזור אמנם אם ורצה לחזור אינו הפסק ולא ב"ל יען איכא רבוותא דסברי הכי ויש לי ע"מ לסמוך ועוד הוכיח הר' דלא הוי הפסק ממ"ש מרן בסי' ח"ק ואף דאיכא מהן דס"ל דה"ד בתפ"י התש' מ"מ ממקום שבא הא"ח י"ל לנ"ד דלא הוי הפסק עש"ד מתבאר מדברי הרב דס"ל דאפ"י לדעת מרן מודה דלכ"ע הפסק גמור לא הוה דאי ל"ה אין דבריו מובנים והוא שר המסכים למ"ש לעי' אלא דיש להרגיש דהרט"ז והרפ"ח כת' בהיפך ונר' דאלו הוה חזי מר סברת הג' הרי"ץ גיאת הוה שמח שמחה גדולה דהיה דן דגם לכתחילה יזכיר וליכא למיחש להפסק וגם יש סייעתא לדבריו מתשו' הג' פנ"י הנ"ל.

אלא דזו שקשה לע"ד במאי דס"ל דגם לדע' הרא"ש והטור ליכא משום ב"ל ושדעת מרן דאם ירצה לחזור לכתח"י אין בו לא משום ב"ל ולא משום הפסק דהא לא מחזורא וכמו שיראה המעין ממאי דכתי' לעי' דנר' מדברי כל הראשונים החולקי' על סברת הר' רבו אלחנן דאם הזכיר בברכה דהוי ב"ל ומדברי הלבוש בסי' קי"ד נראה דגם בדברים שמחזירים כיון דסגי בהזכרה בלי חתימה אם חתם הוי ב"ל ע"ש וע"ע בא"ח ה' תפילה סי' ק"ג ומ"ש עוד הרב שם לחלק מההיא דהזכרת גשם דפ"י מרן דאינו חותם להך דינא דנחם דכיון דנחם ותשכון הכל אחד מלבד שדבריו מגומגמים ותו דגם עיקר חלוקו אינו מובן ואי איכא לחלק אדרבא אפכא מסתברא דלא יחתום לפי מ"ש הר' הלבוש בס' קי"ד עש"ד ודוק שם.

ועוד אפ"ל דגם לדע' הר"א ור"ת בברכת נחם מודו דלא יחזור דאיתא בתקנתא להזכירו שוב וע"ד שכת' הפו' עי' להרב"י ובהגהת מהריק"ש ובט"ז וא"ר ובשו"ג ובמאמ"ר סי' תקנ"ז ואכמ"ל. והשתא דאתית להכי אני נבוך דאפשר דגם בהזכרת נחם לחוד דלא יחזור אף דאינו חותם אף למאי דהוכחנו לעי' והט' כיון דאיתיה בתקנתא ואף שכת' הפו'

לענין שאלה דיזכיר שם הגם דאיתא בתקנתא הכא כיון דקי"ל כפסק מרן דהוה מדברים שא"מ ואף לדע' הרי"ג איכא למימר דהא דחוזר ה"ד כשגמר אבל אם הזכירו או בעבודה או בהודאה ש"ד יש לחוש לכתחי' להפסק ויותר נר' לומר דלפי מ"ש לעי' דחשש ההפסק קיל טובא אף היכא דהוי בדברים שא"מ לכ"ע דהיכא דתלוי בפלוגתא יזכיר שם ואין לחוש כלל וצריך להתישב ואכתי איכא למבעי בזכרנו ואינך וגם בנחם אסנאמר דיזכיר שם אם נזכר כשאמר בא"י כיצד יעשה אם יגמור הברכה ויזכיר שם או דיאמר למדני חקיך ויזכיר ושוב יגמור הברכה דמי נימא דיותר טוב לו' למדני חקיך דאומר ההזכרה בתוך הברכה או"ד דיסיים הברכה דעדיף טפי דאינו מפסוק באמצע הברכה שלא מעניינא דההזכרה הוי כסיום ארוך וכמ"ש הלבוש בסי' קי"ד משא"כ כשאומר למדני חקיך דחשיב הפסק שלא מענין הברכה וכמו שנר' כן מדברי תרי"ו בפ' א"ע בההיא דאל ישאל אדם צרכיו וכו' ע"ש וכ"כ הר' א"ז בסי' רצ"ד בשם פסקי תוס' לענין אתה חוננתנו דגם כשאמר בא"י ושוב נזכר דיגמור הברכה ושוב יזכיר בין ברכה לברכה ע"ש אמנם מדברי הר' חיד"א בברכ"י סי' קפ"ח מתבאר דעדיף עפי לומר למדני חקיך וכן ס"ל לה"ה בשלמי חגיגה בדיני יעו"י היפך מ"ש הרב מאמ"ר והק' עליו מד' הריטב"א ע"ש ולע"ד ל"מ די"ל דהריטב"א לא ס"ל כשי' ראבי"ה דמהני בכה"ג אמנם אנן דקי"ל כשי' ראבי"ה הא עדיפא דיש לחוש טפי שלא להפסיק באמצע הברכה שלא מעניינא ויש לתמוה דאשתמיט להו מ"ש הא"ז משם פסקי תו' ואברא דאין אלו פסקי תו' הידועים לנו מאחד הראשוני וכנר' שהוא תוספות ומנהגים שמביא שם בראש הא"ז בלוח הר"ת מ"מ הי"ל להביאו ולחלק עליו ועמ"ש הר' חיד"א בש"ה"ג ח"ב אית פ' סי' ז"ך ע"ש וא"כ נמצא לדע' הפסקי התו' והא"ר שה"ד והמאמ"ר דל"ח הפסק ולכאורה כותייהו מסתברא וגם לפי מאי דכתי' לעי' דבהזכרה לא הוי הפסק כיון דהוא מעין הברכה משא"כ בלמדני חקיך ומ"מ יש לקיים דבר זה דש"ד לומר למדני חקיך לפי מה שראיתי להג' ר"י החסיד בשי' לברכות בפ"ק שכת' וז"ל ועוד אל ישאל אדם צרכיו כמו אל יפיל אדם אימה יתירה בתוך ביתו וכמו.

אל יתפלל אדם בבית שיש לו חלונות וכמו אל יוציא עצמו מן הכלל וכן אל ועמוד אדם במקום סכנה ורוב שב ואל תעשה כגון אלו אינן דוקא ואי עבד עכ"ל ולפי"ד גם בכה"ג ש"ד לומר למדני חקיך ולא לסיים הברכה ולהזכיר שוב דהכא חשיב דיעבד מה גם לחוש לסברת החולקי' על ראבי"ה וס"ל דבכה"ג לא מהני אף דאנן לא קי"ל כוותייהו: ואת זה אגיד דאכתי לבי נוקפי דאם נזכר לאחר שסיים הברכה יש מקום לדוחה לדחות ולומר דיתחיל הברכה שלאחריה ולא יזכיר כלל גם בזכרנו ואינך חזא דכיון שאנו מצריכין שיזכיר שם אינו כ"א משום לצאת י"ח הסוברין דס"ל דגם בזכרנו ואינך חייב לחזור א"כ מי הגיד לנו דלדידהו ס"ל דמהני הזכרה כי האי גוונא דילמא לא ס"ל ז"ל כשי' ראבי"ה וא"כ לא מתקן ולא מידי ואדרבא אפ"ל דלדע' הגדולים הללו מלבד דלא תקן יש לחוש לכתחי' להפסק שלא לצורך ולדעת ראבי"ה דס"ל דמהני וקי"ל כותיה הא איהו ס"ל דבזכרנו הוא דבר שא"מ כמ"ש המרדכי בשמו וא"כ אנן דקי"ל דהוי מדברים שא"מ וגם ס"ל דבדברים שא"מ דאינו מזכיר בין בל"ב דשוא"ת וכדכתי' ה"ה בכל הנהו אף דהוי מחלוקת אי חשיבי מדברים שא"מ: ועוד דחזי הוית להר' ת"ה בסי' קמ"ד דמתבאר מדבריו דס"ל דאדרבא זכרנו גרע משאר דברים שא"מ ואע"ג דבהנהו

ס"ל לר"ת והסמ"ג דכל שלא עקר רגליו חייב לחזור בזכרנו אינו כן דכיון שלא הוזכר בתל' מנין לנו לחלק בין עקר ללא עקר ולכך סבר.

מהר"ם והאשרי דאינו חוזר בהועש"ד ולפי"ד גם למאי דקי"ל דבדברים שמחזירין דמזכירו שם בלי חתי' למאן דס"ל דבאין מחזירין אינו מזכירו שם כ"ש בזכרנו דלא הוזכרו בתלמוד ואע"ג דיש סוברין דהיו מדברים שמחזירין: ובעברי בתשו' הר' תה"ד ראיתי שיש לעמוד ע"ד ומ"ש דר"ת ס"ל דמ"ש א"מ היינו כשעקר רגליו אבל אם לא עקר רגליו חייב לחזור וי"ל ע"ז דהרי מדברי הראשונים שהביאו הך מעשה דר"ת ומכללם הרא"ש והטור מתבאר דהבינו בכונ' ר"ת דס"ל דמ"ש א"מ היינו דאינו מחויב לחזור אבל אם ירצה לחזור חוזר ואיך כת' בפשי' דלדע' ר"ת דס"ל דכל שלא עקר רגליו חייב לחזור ואברא דיתכן לפרש הכי בכונ' ר"ת ויש סמך לזה מתשו' רבי' האי הו"ד בס' נהרות דמשק סי' פ"ב לענין המה"ק והמה"מ דאם טעה ולא אמר דאם לא סיום שפיר דמי לחזור ואם סיים כיון שלא אמרו חכמים צריך לחזור ליכא כח לחיובה ע"כ וכן ראיתי בס' א"ח הל' ר"ה דק"א שהעתיק שם תשוב' ר' האי ע"ש ומדכת' הר' דאם סיים כיון שלא אמרו חכמים ז"ל ליכא כח לחיוביה מכלל דמ"ש בריש דבריו דש"ד כוונתו דחייב לחזור הרי דס"ל דמ"ש דא"מ היינו כשעקר רגליו אבל אם לא עקר רגליו חייב לחזור, וכ"ן דע' הר' אשר שהביא הא"ח הי תפילה סי' ק"ג לענין הבדלה ע"ש וא"כ לא נפלאות היא לפרש כן בכונ' ר"ת מ"מ תימה איך כ"כ בפשי' ולא הזכיר לראשונים ובפרט להרא"ש דתמיד שמעתי בפומיה דאינם מפרשי' כן ועוד קשה דא"כ הוא כונ' ר"ת איך קאמר דהסמ"ג ז"ל ס"ל כותיה ובשלמא אם כונ' ר"ת הוא דמ"ש אין מחזירין היינו דאינו חייב אבל אם ירצה חוזר ניחא מ"ש דכת' בסמ"ג דיש לעשות כר"ת דהגם דלאו בפ"א אתמר מ"מ שמעי' כן ממאי דהביא מעשה דר"ת שהיה מחמיר בעשין י"ט ושוב כת' שם דטעה ולא הזכיר הבדלה בחונן הדעת דמשלים ואינו צריך לחזור דמ"ה כת' ואינו צריך לומר דאם רוצה לחזור חוזר כר"ת אבל אם כונ' ר"ת הוא דכל שלא עקר רגליו חוזר איך אפ' דהסמ"ג ס"ל כר"ת ותו ק"ל במאי דכת' הת"ה דאף לדעת ר"ת בזכרנו ואינך דמודה אין לנו לחלק בין עקר ללא עקר כיון דאינם מוזכרים בתלמוד ושלכן כת' הרא"ש ומוהר"ם דאינו חוזר בהו למעבד ב"ל מנין לנו וכו' דמה סיוע יש מדבריהם כאילו הם ז"ל מודו לדינו של ר"ת דלפי מ"ש לע' מתבאר דלא סל"ה וע"י בשה"ג שכת' משם הסמ"ג דמסכים כס' ר"י דאי חוזר הוי ב"ל וצ"ע איך שיהיה למדנו מתורתו של תה"ד דבזכרנו קיל מדברים שא"מ וזה נר' דע' הרדב"ז בישנות סי' רל"ט דכת' שאינו סומך ע"ד הסוברים דאם לא אמר זכרנו דחוזר ואם כבר חתם וכ"ש באמצע התפילה אינו חוזר עש"ד ומפשע דבריו משמע דמיד שסיים הגם שלא פתח בברכה שלאחריה דלא היה חוזר וגם משמע דכיון שחתם שוב לא היה מזכיר כלל דאם איתא דר"ל דלא היה חוזר לתחי' הברכה אבל היה מזכיר שם בלא חתימה הו"ל להרב לאשמיעי' וא"כ תקשה עליו מיניה וביה ממ"ש בחדשות סי' תקס"א אמנם עפי"ד הר' ת"ה ניחא אלא דלע"ד ק' מ"ש הר' דזכרנו גרע משאר דברים שא"מ לפי שאינו מוזכר בתל' דכיון דסוף סוף ס"ל להגאונים דחוזר בהם מי סנו כל הגאונים הללו ובודאי דאף אם אנן לא ידעי מאיזה טעם הוא שחוזר אנהו הווי ידעי טעמו של דבר מה גם די"ל דהע' הוא כמ"ש הרב"ד ובודאי דלית לן לאפושי בפלוגתא ולומר דלהחו' על סברת הג' ס"ל דזכרנו גרע

משאר דברים שא"מ ואדרבא לגבי דידן סברת הגאונים מהני להחשיב הזכרת זכרנו טפי משאר דברים שא"מ: וכן ראיתי בשה"ג פ' ת"ה דאחר שהביא ס' כל הראשונים דאפליגו לענין דברים שא"מ סיים וז"ל וכל האי פלוגתא שייך בענינו ועה"נ וזכרנו ובכל דלא חייבו חכמים להחזיר עש"ד הגם הלום ראיתי להר" א"ח בה' תפלה סי' ק"ד אחר מ"ש דאם טעה בהמה"מ דחוזר כת' וז"ל ור"ץ ז"ל נוהג ג"כ בזכרנו ומי כמוך שאם לא אמר אותם דחוזר וכן נמי כת' הבעלי התו' וביאר דהנ"מ כשלא עקר רגליו אבל עקר רגליו א"מ אותו לבד אם טעה בהמה"ק והמה"מ שמחזירים אותו אפ"י עקר רגליו ע"כ ויש להבין בדבריו אלה דמאי ס"ל בזכרנו אי הוי מדברים שא"מ אפ"י כי לא עקר רגליו אמאי חוזר ואי ס"ל דהוי מדברים שמחזירין אמאי אינו חוזר כשעקר רגליו וכ"ת דהווי מדברים שא"מ ואפ"י כי לא עקר רגליו חייב לחזור וכמו דכן ס"ל לרבי' האי ודעמיה אין זה מן הישוב דמלבד דלפי זה לא היה לו להא"ח לכוללו עם המה"ק והמה"מ וגם לצרף עמו ס' התו' אלא הו"ל לכתוב דדעת הר"ץ הוא דבכל דבר שא"מ אי לא עקר רגליו דחייב לחזור ומאי שי' הכל ותו דהרי הא"ח גופיה כת' באות הקודם בענין דש"מ משם הר"ץ דבכל דבר שא"מ כי לא עקר רגליו הרשות בידו ומשמע דחיובא מהא ליכא ולפי שנר' דט"ס נפל שם אני מעתיק דבריו וז"ל טעה ולא הזכיר עה"נ בחו"ף א"מ ור"ץ אומר שאם רצה חוזר לרצה כי מ"ש אין מחזירין אותו הכי קאמרו אין מחייבין להחזירו אבל אם רצה לחזור יחזור והר"פ כת' א"כ אפ"י עקר רגליו יחזור אם ירצה ואפ"י בדבר שאין מחזירין אותו לכן נר' דהא דקאמר א"מ אותו אין ר"ל אבל אם רצה לחזור הרשות בידו אלא היכא דעקר רגליו אבל היכא דלא עקר רגליו אפ"י במ"ש א"מ אותו כגון עה"נ אם רצה יחזור וכו' וכת' הר"פ ז"ל אם לא עקר רגליו בחנוכה ופורים וטעה ולא אמר עה"נ חוזר לרצה כמו שעשה ר"ת והיה נר' כמו כן בהבדלה בחונן הדעת שאם לא נזכר חוזר לאתה חונן מיהו נר' מדקאמר תלמודא מפני שיכול לאומרו על הכוס משמט דאינו חוזר כלל והבא לחזור בלא עקר רגליו הרשות בידו וא"מ אחר שסיום הברכה אעפ"י שרצה להחמיר על עצמו ולחזור אין הרשות בידו דהוי ברכה לבטלה וכן נמי ס"ל לבעלי התו': ודברי הרב בלתי ט"ס אינם מובנים ונר' לי שכצ"ל בתחי' הלשון אבל בלא עקר רגליו במ"ש א"מ כגון עה"נ וכו' אפ"י אם רצה לחזור אינו חוזר וגם בסוף הל' כצ"ל והבא לחזור בעקר רגליו הרשות בידו דצ"ל דדוקא בעקר רגליו כרשות בידו דהווי כנדבה אבל באמצע התפ"י לא שייך נדבה והיינו כמ"ש הרא"ש ע"ד ר"ת ע"ש ועכ"פ שמע"י דס"ל להר"ץ דבכל דבר שא"מ דאף כי לא עקר רגליו דחיובא ליכא וא"כ אי ס"ל להר"ץ דזכרנו הווי דבר שא"מ אפ"י כי לא עקר רגליו אמאי חוזר וכת' דמאי דקאמר הר"ץ דחוזר היינו אם ירצה הא נמי ליתא וכמו שיראה המעין ולכן נראה דכונת הר"ץ גבי זכרנו הוא להטיל כעין פשרה במחלו' הגאונים דאיכא דס"ל דבכל דבר שא"מ דאם לא עקר רגליו דחייב לחזור ותו איכא פלוגתא אחריתי דזכרנו הוי מדברים שמחזירים וי"ח וע"כ ס"ל להר"ץ דבכ"ד שא"מ חיובא ליכא אפ"י כי לא עקר רגליו ואם רצה חוזר אבל בזכרנו כי לא עקר אפ"י חיובא נמי איכא וא"כ נמצא דס"ל להר"ץ דזכרנו גם דכי עקר רגליו א"ח כיון דלא אתמר בתלמוד מ"מ עדיף משאר דברים שא"מ דהכא כי לא עקר רגליו חייב הוא היפך ממ"ש הר' תה"ד ומשמעות דברו הרדב"ז הנ"ל ומ"מ הנה נתבאר דתה"ד וכן לפי הנראה מתשובת הרדב"ז הוא דזכרנו גרע משאר דברים שא"מ

ואפ"י שהר' תה"ד לא מיירי בלהזכיר לחוד ולא קאמר כ"א דלא יחזור לתחי' הברכה ואפשר דבהזכרה לחוד דאם נזכר שם דש"ד עכ"פ שמעי' מדבריו דזכרנו גרע משאר דברים שא"מ וא"כ דיינו דנחשב כשאר דברים ואין בו כח להעדיף יותר מדברים שא"מ וכיון דאסיקנא דבדברים שא"מ דשוא"ת עדיף אוף ה"נ דכוותיה ועוד יש לפקפק דאפשר דזכרנו ואינך לא דמו לשאר הזכרות דס"ל להפו' לאומרם בסיום הברכה דאותן הדברים מישך שייכי לסיום החתי' ומ"ה יש להזכיר שם משא"כ בזכרנו ואינך לא שייכי לסיום החתי' לא מהני ולא מידי ומ"ה לא כתב הרדב"ז דאם נזכר קודם שפתח דאומרם שם ויש סמך לזה ממ"ש הלבוש בסי' קי"ד אלא דדברי הלבוש הם היפך מ"ש הרב"י וגם יש להשיב ע"ד הלבוש דשוא"ת עדיף אמנם נר' דאם אמרן לא יש חשש ולא הפסק ועי' במ"ש המג"א סי' תקס"ו סק"ז ובמחצית השקל.

ואגב אורחין ראיתי להר' חיי אדם כ' כ"ח ס"ד דכתבדאם בחה"מ במקום מוסף התפלל של שחרית דאם נז' בגמר הברכה כשאמר מקדש ישראל והזמנים ואמר שם פסוקי מוסף ע"כ ולאפס פנאי איני טומד עליו: שלמה אליעזר אלפנדארי סי' ה' אלו הם דברי הר' המופ' מר קשישא מהר"י בן חאסון נר"ו מ"ש להשיב ע"ד ולאפס פנאי לא כת' מה שיש להשיב ע"ד.

אנכי בא לשנות את הידוע להשתעשע בנועם שיח אמרי קדוש מע' הר' המובהק רב נהוראי נר"ו ארי עלה ונסתפק ע"כ הני מלי שתקנו חז"ל בתפי' י"ח והם אמרו שאם לא אמרם א"צ לחזור כגון זכרנו ומי כמוך וכיוצא אם יהיה האופן ששכח מלומר זכרנו וכשאמר בא"י אדעתא לסיים מ"א תיכף נזכר שלא אמר זכרנו האם נאמר דכיון דלא סיום הברכה ואמר למדני חקיך ויאמר זכרנו עד גמירא ויסיים מ"א או"ד יסיים הברכה ובין בל"ב יאמר זכרנו בלי חתימה או נימא דכיון שאמר בא"י הוי זכרנו מעוות לא יוכ"ל ויסיים הברכה מ"א כמו שהיה דעתו מקודם שאמר בא"י אדעתא לסיום מגן אברהם: וזה החלי בס"ד מדבר קדמות הביא רומ"ן קושית מרן ב"י על הרא"ש והטור דסתראי ניהו ממ"ש בסי' קי"ד משם ראבי"ה למ"ש בסי' רצ"ד ע"ד ר' אלחנן ומה שתי' לחלק בין דברים שצריך לחזור לדברים שאצ"ל ומני"ר שדי נרגא בממ"ן ולפק"ד דין גרמא שכ' הרב"י ושמא י"ל כי היכי דלא נסתר מדידהו לדידהו ברם מ"ש כת"ר דאי אפשר לחלק כן דהא ראבי"ה ס"ל שלא לחלק ביניהם כמ"ש השה"ג בשמו וא"כ א"א להאי חלוקא הו"ל להרא"ש והטור ז"ל כשהביאו דברי ראבי"ה לומר דבדברים שא"מ לא ס"ל כיותיה ולדעתי אינה קו' דהא הרא"ש והעור לא הביאו ד' ראבי"ה כ"א בענין הזכרה שמחזירין אותו ומה לנו אם מצינו לראבי"ה שסובר כן גם בדברים שא"מ מאחר שהם לא הביאו דבריו ודו"ק.

וכ"ש שלבי מהסס טובא בד' השה"ג אם יצאו הדברים ממנו יען עינינו הראות כותב משם ראבי"ה דאפ"י בדברים שא"מ מזכיר בחתי' והא ודאי בורכא שאם בדברים שמחזירין כת' הרא"ש והמר' והג"מ וסמ"ק והטור משם ראבי"ה דמזכיר בלא חת' איך יהיו הדברים שא"מ בחתי' וכמו שתמ' כת"ר נר"ו ולקו' מרן הב"י מני"ר יצא לישע דמאי דחלקו על הר"א ה"מ דסבר לחזור לרצה דהיינו בחתימה ובהיא דראבי"ה לא חלקו משום דהוי בלי חתי' זת"ד ואם כיון לזה שפי' יען דבריו בקונ' באו מבלבליים תו

הביא מ"ש הרב"י ע"ש מצאתי כתוב שהק' למה לא תקנו ברכה בפ"ע במקום שנזכר כמו בה"מ שאם שכח קובע ברכה אחת של שבת ואומר הר"ם מפני שהיה הפסק אם יברך ול"ד לבה"מ דהתם כבר סיים הברכה דהטוב והמטיב ביבנה תקנוה ע"כ ומני"ר הקשה עצמו לדעת דמאחר דהוי מדברים שמחזירין מה הפסק איכא ולפי קט שכלי וכו' המ"ך הוא לומר דכיון שחז"ל תקנו י"ח ברכות ולא י"ט א"כ אם זה יברך ברכה בפ"ע הו"ל הפסק וכבר היה מקום להרחיב הדיבור ע"ד מרן ב"י הקוד' להא דמצאתי כתוב ברם לא אוכל כי אפס כח בי: וארא למני"ר שהביא ד' הא"ח שהביא משם מ"כ הרב"י אלא דאיהו קאי לדברים שא"מ והק' רו"מ דמאי קבעי ומה דמות יערוך דברים דמחזירים לדברים שא"מ ואני בעניי לדעתי המ"ך ס"ל כס"ר' אלחנן דאפי' בדברים שא"מ כ"ז שלא פתח ברכה שלאחריה חוזר לאותה ברכה ואומרה כתקנה דהיינו בחתי' ע"ז קבעי דלמה לא תקנו וכו' מאחר דבל"ה חוזר פ"ב ואומר הברכה בחתימה וע"ז השיב דהוי הפסק והיינו כמש"ל די"ח תקנו ולא י"ט ומ"ש רו"מ כת"ר דבתפ"ל הו"ל לתקן בשופי ברכה בפ"ע לא ידעתי מה אולמיה דתפ"ל מבה"מ דהא ודא חדא היא שא"מ אותו.

תו כת' רו"מ ע"מ שהקשה הברכ"י להרדב"ז שע"פ מש"ל דבריו נכונים ולא ירדתי לסו"ד דהנה הברכ"י הק' ב' קושיות להרדב"ז חדא מה שהביא בשם הלק"ט ולא זכר שר מהגאונים שעמדו בזה ג"כ. ב' עמ"ש הרדב"ז מדיליה דמשמע מדבריו שהוא מוסכם ואינו כמו שיעו"ש בברכ"י לא חזינא כהאי סי' בדבריו הקדושים שהם מזור לב' הקו' אלא שיש להרגיש ט"ד הברכ"י דמ"ש הרדב"ז מדיליה כתבו וברכ"י ע"ש שבה"ל אך ל"ן מינה מידי: ואת זה ראיתי לרו"מ כת"ר תמה יקרא ע"כ הגאונים בין טל הסוברין דבזכרנו מחזירין בין על הסו' שא"מ מההיא דב"מ דכ"ד דיום שאין בו ק"מ שא"מ ובא לכלל ישוב והוא האמת ואני מוסיף נופך דאפשר דהסוברין שצ"ל הוא דס"ל ע"ד שכת' ראבי"ה בענין עה"ן שחוזר מטעם דהשתא כיון דנהגו כ"ע לאומרו וגם בירך ע"מ להזכיר שוייה עליה כחובה כמ"ש מר"ן ב"י בשמו בסי' תרפ"ב והיא מעין מ"ש כת"ר נר"ו משם הרדב"ז ומה שתמה רו"מ על הרדב"ז יפול תמיהתו על ראבי"ה ג"כ ועכ"ל שראה הגאון ראבי"ה בדורותיו שהיו נזהרים הרבה לאומרו ואפ' יותר מיעו"י והיו מזכירים זא"ז מקודם שלא ישכחו מלאומרו וכ"ז משום פ"ן משו"ה כת' שאם לא הזכיר חוזר כיון דאדעתא דהכי בירך כמו כן נימא על הדדב"ז דודאי ק' מי גילה לו רז זה לומר שהיא תקנת האחרוני' וכו' ואנחנו לא ראינו ולא שמענו תקנה זו אך כוונת דבריו דהסוברו' דחוזר משום שהמה ראו בדורותיהם שקבלו עליהם לעשות זכרנו כהמלך הקדוש וליתן של זה בזה על דרך מ"ש ע"ד ראבי"ה תן לחכם.

ומני"ר אחר שעמד במחלוק' הפוס' בזכרנו אי מחזירין א"ל גם במחלוקת אם יכול לאומרו בין בל"ב גם אי האי הפסק דת"ר אי הוי הפסק גמור או"ל נר' בעיניו כי טוב לאומרו בין בל"ב ככתוב באורך בד"ק ואנא דאמרי על פתגם דנא אף שאין בדבריו נפתל ועקש עכ"ז לא ירד בני עמכם ושוא"ת, לא מבעיא נחם דת"ב שלא נמצא מי שסובר לחזור כ"א הרי"ץ גיאת ודאי אין דבריו של יחיד וכו' אלא אפי' זכרנו ואינך שלא אחד בלבד הסובר דצ"ל כי רבים ונכבדים הסוברי' כן עכ"ז ס"ב להקל וכ"ש אם נעמוד לחשבון וימצאו הסוברים דאמ"ח יותר על הסוברי' דמחזירין דודאי אח"ר להטות וכ"ש למאי דכת' רו"מ בד"ה ואת זה אגיד.

ואנכי הרואה לרו"מ הביא מהתה"ד שכת' דאע"ג דר"ת והסמ"ג ס"ל דכל שלא עק"ר חייב לחזור בזכרנו אינו כן דכיון שלא הוזכר בתלמוד מנ"ל לחלק בין עק"ר ללא עק"ר ולכך סברי מהר"ם והאשרי דאינו חוזר בהו עכ"ד ומני"ר מקשה עליו דטעם ר"ת משום דס"ל דא"מ דקאמר היינו אינו חייב כמו שהבינו הרא"ש והטור ולא כמ"ש התה"ד דמחלק בין עקיר ללא עק"ר והאריך כת"ר בקו' זאת: וכשאני לעצמי דברי התה"ד הנה הנם ד הרא"ש ממש דהנה אחר שהביא מה שראה ר"י לר"ת שחזר אחר שאמר מודים בדבר שאין מחזי' אותו כ' ז"ל לא מסתבר כלל דהיכא שאם עק"ר אינו חוזר גם אם סיים הברכה אינו חוזר לעבודה ע"כ משמעות דבריו ברור מללו שהבין בדעת ר"ת שדעתו לחלק בין עק"ר ללא עק"ר ומק' עליו שפיר אלא שאח"כ כת' בדרך אפשר שדעתו וכו' והרי הוא כמבואר ודברי התה"ד הנז' הם בדרך לא מבעיא אי ס"ל לר"ת דתלוי ברצון המתפלל דודאי אנן לא מחייבי' ליה לחזור אלא אפי' תאמר דדעת ר"ת שכל שלא עקר צ"ל עכ"ז בזכרנו אינו חייב לחזור ודו"ק עוכ"ת נראה מד' התה"ד דמהר"ם והרא"ש ס"ל כר"ת ומתוך מש"ל נר' דלא סל"ה זתד"ק, ותמה אני עליה דמר שנר' מבין ריסי עיניו שהבין במ"ש התה"ד ולכך סברי מהר"ם והרא"ש דכונתו שהם מודו לר"ת ועכ"ז בזכרנו ס"ל דאינו חוזר מטעם שלא הוזכר בש"ס אמנם אין הכונה כן אלא כונת דבריו בפשי' לומר דמה"ע דאמרן שלא הוזכר בש"ס כן נמי סברי מהר"ם והרא"ש שלא לחזור מטעם שלא הוזכר ואנכי לא ידעתי איך עלה בדעתו להבין בד' התה"ד כן אחר שד' הרא"ש והעור צווחין ככרוכיא ואמרי דלא מסתבר כלל סי' ר"ת: הבה נא אבוא למאי דאסתפק לדתה"ד אי אחר שאמר בא"י יאמר ל"ח או יותר טוב לסיים הברכה כתקנה ואח"כ יאמר זכרנו בין בל"ב וע"ז כת' שמדברי הברכ"י ושל"ח נראה דיותר טוב לומר ל"ח, נלע"ד אין שום משמעות מדברי הברכ"י שנדונו היה בדיעבד אך מהשל"ח שפיר שמעי' דיותר טוב לומר ל"ח ולא לאומרה בין בל"ב הלום לענין נ"ד דאנן קימין בדברים שאצ"ל לא שמעי' מידי מהשל"ח דאיהו מיירי בדברים שמחזירים אותו משא"כ בנ"ד שא"מ אותו והלא תראה להשל"ח שם שאם אירע לו כן בתפילת ערבית אינו יכול לחזור כדי לומר יעו"י מאחר שכת' הריטב"א משם הצרפתים שא"ל ל"ח בדברים שאצ"ל ותו בזכרנו לא שייך לומר ל"ח דהו בקשה ואיהו אך עסוק בשבחו ית' וקי"ל אל ישאל וכו' ול"ד לנדון הברכ"י ולא לנדון הרש"ץ דאינהו קמיירי בענין דעסיק בתחנה ובקשה דרצה והחליצנו בשבת וברצה ה' דעבודה ומ"מ גם בוכתוב ובס' חיים דינא הכי: באופן לפי כל הכתוב תורה יוצאה שיחתום הברכה וזכרנו לבד זכרו כ"ז כתבתי עפ"י קונטרסו בלי שום ספר כ"א הטור והגמרא וכבר היה מקום להרחיב הדיבור בכמה דברים ברם כבר אמרו אין אומן בל"כ ואין חכם בלי ספרים, את זה כתבתי ונתון אל לבי ואם שגיתי את"ם: צעיר הצאן יוסף אברהם בן האסון ס"ע סימן ו' נשאלתי ממעלת הרב המופלא ש"ב מה"ר יהושע צונצין הי"ו לחוות דעתי באשה אבלה היא לבדה אם האיש הסועד עמה חייב לברך ברכת אכלים וכת' דחתנו כת' דאף דאין המנחמים חייבים לברך מצד עצמם אפי"ה חייבים הם לברך כדי להוציא את האשה ומעכ"ת כת' כיון דהאיש אינו חייב לא מצי לברך להוציא את האשה משום דכיון דאיהו לאו בר חיובא הוא וכמ"ש הראשוני ז"ל דבן עיר אינו מוציא לבני הכפרים ואף לדברי רש"י דס"ל דיכול הרי כת' הר' פר"ח דהוא דוקא בההיא ומשים דקל הוא שהקלו להוציא

לבני הכפרים אבל בעלמא לא דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא ושגם הר' מעה יהודה פ' בדברי רש"י דמיירי שמקריא להם תי' או פסוקא כמקריא את ההלל זת"ד: ולעד"נ דאם היסוד שהניח הוא אמת דהכא מקרי דלאו ב"ח הוא הא ודאי דלא מצי להוציאה דכלל גדול היא דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את אחרים י"ח ומלבד ד' הירוש' דמגילה שה"ד הראשוני ז"ל כן מפו' יוצא גם מתל' דידן וכמ"ש במס' ברכות דאם האשה אינה חייבת בבה"מ מדאו' דלא מפיק לאיש דחייב מה"ת וכן מבואר במס' מגילה דחרש שאינו שומע דלס' ר"י דלא הוי ב"ח ואפי' בדיעבד דלא מצי מפיק לאחרני ע"ש ודברי רש"י דס"ל דבן עירמוציא לבני הכפרים כבר עמדו בזה כל האחרו' לישב דבריו וכדיראה הרואה להר' החבי"ב בס' דינא דחיי בחלק עשין והג' טורי אבן בחי' למגילה ובס' כסא אליאו סי' תרפ"ח והר' מהרא"י בס' זרע אברהם סי' י"ב וע"ע להר' מהר"מ בן אדרת בס' בירך משה בחי' לפ"ק דברכות ובס' חיים מדבר בחי' להל' מגילה ואם אמרתי אבוא אעיר על כל דיבור ודיבור היוצא מפייהם יאריך היריעה ואין הפנאי עמדי כי אני בלול בדברי עמוס התלאות מכמה אנפי כידוע ורק אומר בקיצור דודאי דאף רש"י אזיל ומודה דכל שאינו מחוייב בדבר אינו מוציא את האחרים אמנם הכא שאני דס"ל דבן עיר שמוציא לבני הכפרים דהוא משום דהוי בר חיובא השתא אף שעדיין לא הגיע זמנו וכמ"ש ג"כ הר' מק"ק והר' מהר"מ ב"ח הו"ד בגו"ר וכ"כ הר' מהרי"א בס' ראש יוסף בס' תרפ"ח עש"ד וראיתי להריטב"א ג"כ בחי' פ"ק דמגילה דאחר שה"ד הרשב"א דס"ל דכה"ג מקרי שאינו מחוייב בדבר כת' עוד וז"ל ומורי נר"ו בשם רבותיו ז"ל דכפרים המקדימים ליום הכניסה כך היתה עיקר התקנה שיהא בן עיר קורא להם דכחז עם חשיבי וכיון שעדיין הוא מתחייב לא חשיב לגמרי כמי שאינו מחוייב בדבר אלא הרי הוא כאותה שאמרו כל הברכות כולן אעפ"י שיצא מוציא כיון דב"ח הוא ואף אלו הרי כפרים ראויים לקרוא בי"ד עם העירות פעמים קורין בכפרים כשאין יותר בטלנים בן עיר ובן כרך חלוקים לגמרי בדיניהם וזמנו של זה לא כזמנו של זה כלל ולפיכך אין אחד מהם מוציא לחברו ע"כ הנה מבואר בדבריו כונת רש"י כדכתי' ואין לדקדק ממ"ש בתחי' דבריו דכך היתה עיקר התקנה שהוא שהקלו אף שהוא שלא מן הדין דהא ודאי ליתא למעיין בדבריו: ומצאתי להריטב"א בחבורו להל' ברכות פ"ה אות ג' שכת' וז"ל המחוייב בדבר כשם שאם עשה מצותו כבר מוציא לחברו כך מוציאו קודם שיוציא לעצמו כגון בן כרך מוציא לבן עיר שעדיין לא הגיע זמנו ע"כ.

הנה מפו' שאפי' בן כרך מוציא לבן עיר והוא מן התימה שהוא היפך ממ"ש בחי' הנ"ל וצ"ל שאף שכת' בשם רבו ע"ש רבותיו הוא חלוק ע"ד דאף בכה"ג יכול להוציא ואף שאין זמנו של זה כשל זה מקרי מחוייב בדבר: גם ראיתי להר' המאירי בחי' לפ"ב דמגילה דכת' וז"ל כלל ידוע בתל' כל המחוייב בדבר מוציא וכו' מ"מ שאלו בתל' המערב בן עיר מהו שיוציא בן כרך ובן כרך מהו שיוציא בן עיר והשיבו בן עיר אינו מוציא בן כרך שהרי נפטר ופקעה ממנו חובת מגילה בן כרך מוציא בן עיר אעפ"י שאין זמנו עדיין שהרי מ"מ חיוב מגילה מוטל על הכל מתחי' ליל י"ד עכ"ל, נר' דס"ל דאפשיטא בעיא דבן עיר מוציא לבן כרך ונמצא דאף לדברי הירושלמי דוקא כשפקע ממנו חיוב הקריאה הוא דהוי שאינו מחוייב בדבר ואינו מוציא להמחוייב בדבר ולפי"ז עלו דברי רש"י על נכון ולא הוי היפך הירושלמי: ונר' דמשו"ה כשהביא הר' המאירי שם בפ"ק

מאי דס"ל לגדולי המפרשי' דמפרשי' כפרש"י דאחד מבני העיר היה קורא להם לבני הכפרים לא הק' ע"ד ממ"ש בירושלמי דהוי שאינו מחוייב בדבר הגם מה שכתב שם לדברי המ"ח שאינם מפרשים כפרש"י מבואר שם שהוא מטעמא אחרינא והאחרו' הנ"ל לא ראו את ד' הראשו' האלו ומשו"ה הוקשה להם בדברי רש"י: ונמצא דגם לדברי רש"י ודעמיה דמפרשי דבן עיר קורא להם לבני הכפרים דהוא דוקא משום דמקרו בזה כמחוייב בדבר אבל ודאי כשאינו מחוייב בדבר הכל מודים דאינו מוציא את אחרים י"ח וכמ"ש בירוש' ובתל, דידן אשר לפי"ז ויש לתמוה טובא ע"ד הרא"ש בפסקיו בברכות בפ' מ"ש שהק' שם ע"ד הש"ס שאמרו דאם אשה אינה חייבת בבהמ"ז מה"תדאינו מוציא לאיש דאע"ג דאינה חייבת כ"א מדר' אמאי אינה מוציאה לאיש דומיה דאיש שאכל שיעורא דר' שמוציא אף למי שאכל שי' דאו' ותי' דל"ד דאיש אע"ג דלא אכל כלום דין הוא שיפטור את אחרים דכל ישר' ערבים זב"ז אלא מדר' אמרי שלא וברכו ברכת הנהנים בלא הנאה לפיכך כשאכל כזית אע"ג דלא נתחייב אלא מדר' מוציא את אחרים שאכלו כדי שביעה שערב היא בעבור ועליו הוא להצילו מן העון ולפטור אותו מן המצוה אבל אשה בכלל ערבות ע"כ וכ"כ ג"כ תרי"ו ע"ש והם דברי תימה דנר' דאעקרא לק"מ משום דכשאכל שיעורא דר' הרי הוא בר חיובא דאורייתא אם אכל שיעורא דאורייתא ולכאורה היה אפשר לומר לזה דמה שהק' כן הוא לפום הסלקא דעתיה דמה שמוציא מי שאכל שיעורא דר' דהוא דוקא משום דמה שמחוייב מדר' הוי כאלו חייב דאו' ומפיק למי שמחוייב מדאו' אבל כי לא אכל כלל לא מצי מפיק מן הדין אלא דאין זה מעלה ארוכה משום דאכתי קשה דלפום מאי דתריץ דבאיש אפי' שלא אכל כלל מצי מפיק לאחר מן הדין א"כ מה לו צורך לחלק ולומר דבאיש הוא משום דאיתיה בערבות אבל באשה ליתא בערבות דמשמע דאם היתה בערבות דהיתה מוציא למי שחייב מדאורייתא ואף שהיא אינה חייבת מדאורייתא וכמו שהבינו כן הר' מהרימ"ט והר' מוצל מאש וכמה גדולים שלמים וכן רבים ומקשו ע"ז דנשים נמי למה אינם בערבות ע"ע בחצריהם הלא בספרתם וזאת יש לישב לע"ד וכמ"ש במקום אחר אבל מה שיש להק' טפי הוא דאפי' באיש דאיתיה בערבות דה"ד כשהוא מחוייב בדבר וכדכתי' דאפי' בההוא דבן עיר להוציא לבן כפר כת' הרא"ש גופיה בפ"ק דיבמות דאינו מוציא כדאמרי' בירוש' דכל שאינו מחוייב בדבר וכו' אלא שבני הכפר היו קו' לעצמם ע"ש וכ"כ הרב הטורים ברמזים שם ע"ש וא"כ ה"נ באשה אף אי איתיה בערבות כיון דאינה יכולה לבוא לידי חיוב דאורייתא לעולם הויא שאינה מחוייבת מדאו' ולא מפקא למי שמחוייב מדאורייתא ולא דמי לאיש שאכל שיעור דר' משום דהוא ב"ח אי אכל שיעורא דאו' ולפי מאי דכתי' יש להרגיש ע"ד הר' מהרמב"ח הו"ד בס' גו"ר שנר' לכאורה מדבריו שצירף להרא"ש עם סברת רש"י דבן עיר מוציא לבני הכפרים וכן נר' מד' הר' מהרא"ח בס' ש"ץ בדיני ש"ץ דע"ה ע"ש: ונר' דמה שהביא הר' מהרמב"ח למ"ש הרי"ף והרא"ש הוא רק להוכיח דגם בקדוש היום דברכת בורא פה"ג חשיב ברכת המצות דאע"ג שיצא מוציא ונר' דמ"ש הר' מג"א סי' תצ"ג וז"ל ונ"ל דסברו הרמזים דס"ל דאפי' הם ב"ד אחד כתי' הראשון שכת' הרא"ש ע"כ אינו ר"ל דתופס עקר דגם במגילה היה קורא לבני הכפרים אחד מבני העיר כשי' רש"י דזה אינו כיון דהרא"ש הוכיח מהירוש' דזה הוי שאינו מחוייב בדבר ואינו מוציא אלא ר"ל דכשהוא בדבר התלוי במנהג מקומות ליכא משים

ל"ת ודלא כהר' פרי מגדים במ"ז סי' תפ"ט דהבין דתפס עקר כפרש"י דבן עיר מוציא לב"כ ע"ש וי"ל גם ע"ד הר' בני חיי סי' תקס"ו ע"ש ואכמ"ל: ונחזור ע"ד תרי"ו והרא"ש הנ"ל במה שקשה מאי דמשמע מדבריהם דאי נשים הוו בערבות דהיו מוציאים לאנשים ואף שאינן חייבות מה"ת וראיתי להר' מהר"ח"א בס' עץ החיים פ' קרח דכדי לישב מאי דק"ל דנשים נמי איתנהו בערבות כת' שם דודאי גם הנשים ישנן בערבות ודוקא במה שהן חייבות אבל בבה"מ אם אינן חייבות ליתנהו בערבית ומ"ש דאינן מוציאות דליתנהו בערבות הייני מטעם דלא שייך בהו חיוב בה"מ גם הר' מהרא"י בס' זרע אברהם סי' י"א כ"כ והכריח כן דאי גם במה שחייבות אינן בערבות איך אמרו למנ"מ לאפוקי רבים י"ח אי אמרת דאו' אתי דאו' ומפיק דאו' ואי אינן בערבות גם אם חייבות אינן מוציאות ע"ש, ולפי"ז אתישפיר אמנם כל הגדולים הר' מהרימ"ט והר' מצל מאש והר' דברי אמת בזכר"י כת"י וגדולים אחרים שלמים וכן רבים ס"ל דס' הרא"ש הוא דאינן ערבות אף במה שהן חייבות והר' ד"א בזכר"י תמה על הכרח הר' מהרא"י הנ"ל דאשתמיט לזה סוגיא דסוף ראוהו ב"ד דהיכא דלא יצאה לא בעי' טעמא דערבות וכן תמהו גם מרבני אחרוני' והר' ד"א בזכר"י תי' לקושיתו מאשתו דרחב"ת שנענשה בשביל שלא מיחתה בבעלה דאע"ג דליתנהו בערבות מ"מ בד"ש נענשות כל שבידם למחות ע"ש: וראיתי שיש תי' נכון ע"ז לפי מה שראיתי לאחד מהגדו' מני"ר הכלי יקר דכת' במלכים א' סי' י"א איש ואשה גוף אחד ואם תחטא אשה אף בעלה חטא כיון שהוא והיא גוף אחד וכו' ע"ש וזה מסכים לדברי הר' רי"ו והרא"ש ולכל האחרו' שהוק' להם מההיא דרחב"ת לא נתגלה דבר זה ועי' להר' חיד"א במראית העין דטו"ב בחי' לע"ז שכת' דממ"ש ועל אשתו להריגה מו' דלא כדגול מרובה ע"ש ולא ידעתי מה לו כי יצעק על דג"מ: ונמצא דדעת כל הגדולים בכונ' דברי הרא"ש ז"ל דס"ל דנשי אינן בערבות כלל אף במצות שחייבים דלא כס' הרבני' דמפרשי משום דליתנהו בחיוב ברה"מ אבל במצות שחייבין ישנן בערבות והאמת דאין ד' הרא"ש סובלי' פי' זה דאם איתא להא לא הו"ל להאריך כ"כ ולחלק דאנשים איתנהו בערבות ונשים ליתנהו: וראיתי להר' מ"מ שם בסי' י"ב דשם מסיק בסו"ד וז"ל ומסתברא דערבות אינו תלוי בחיוב אלא כך גזרה חכמתו ית' דנשים אינן ערבות לאנשים וכו' דאם היה תלוי בחיוב המצות כמה מצות יש לכהנים משא"כ לישראל ויתכן לומר שאותן מצות אינן ערבים ישראל בשביל כהנים ע"כ ויש להק' שכת' הראשונים ז"ל שבן עיר אינו מוציא לבן כפר מפני דהוי שאינו מחוייב וכמ"ש בירוש' וגם חרש שאינו מוציא ואע"ג דאיתיה בערבות ועי' בד' התו' והרמב"ן שהביא דבריו לק' והמ"מ הנ"ל אינו כעת עמדי דאפשר לומר דכונתו דאף דאינן חייבים איתנהו בערבות אבל ודאי אם הם חייבים ולא מצו לברך לעצמם כלל מודה דאינן מוציאים אחרים וראיתי להר' חק"ל בא"ח סי' מ"ח דפ"ג שאחר שדחה דברו מהר"ח"א בשם זקנו זרע אברהם והביא ג"כ דברו הר' מ"מ הנ"ל חזר וכת' דאם איתא דמחמת ערבות מצי פטר אף שאינו חיוב א"כ מאי מקשו בש"ס דפסחים דקאמר דסומא פטור מהגדה דאמרו כר"י ור"ש דאמרו הגדה בביתם דלפי"ז מהר"י אלפאנדרי במ"מ הנ"ל שפיר אמרו להוציא בביתם מחמת ערבות אלא דמוכח מזה דכיון דפטו' הם אינן מוציאים וכד' הר' שה"ד מהר"ח"א זרע אברהם הנ"ל ושוב צידד עוד אי סומא איתיה בערבות: ולפי"ז א"כ קשה עכ"ד הרבנים הנ"ל וכן הוא דעת כו"כ גדולים שלמים

וכן רבים א"כ מה יענו להך סוגיא מה גם לפי מאי דכת' לעי' אותן המקומות שנר' דכל שאינו מחייב בדבר דאיני מוציא שהרב חק"ל לא הזכירם: ולעד"ן בישובם של דברים כך דודאי ס"ל דנשים וליתנהו בערבות אבל אנשים ישנם בערבות ואפי' בדבר שאינו שייך להם ומפני זה כשאמרו בתל' נשים בברה"מ דר' דלא אתי דר' וכו' דוקא מפני שאינם אבל אי הוו בערבות היו מוציאות אף למי שאכל שיעורא דאורייתא ולכן אם יהיה כהי"ג באיש דחייב לברך מדר' השומע ממנו אף שהוא מחויב מדאו' יוצא י"ח דומיא דמי שאכל שיעורא דר' דמוציא אף למי שאכל שיעורא דאו' ואעפ"י שיש לחלק דהתם אי בעי אכיל הוי ב"ח דאו' וכמ"ש המרדכי פ"ב דמגילה ורא"ם בתוס' לסמ"ג הם ס"ל דאין זה כלום דהשתא מיהא הא לא אכיל והעקרהו הערבות ובצירוף שחייב לברך מדר' השומע ממנו הוי כאלו שמע ממי שמחויב מדאו' ואע"ג דלא אתי לידי חיובא דאו' וכן יש לפרש ג"כ דברי התוספות דפ' שלשה שאכלו דמ"ח ע"ש אבל בכל הנהו דלעיל שאמרו דאינו מוציא אחרים הוי דאינו מחוייב כלל ואפי' מדר' ואי מברך עצמו הוי ש"ש לבטלה בזה אף שגם בזה ישנו בערבות לא מהני טעם הערבות דבעי' שהשומע לא ישמע ממי שמברך ב"ל לעצמו דאז לא אמרי דהוי שומע כעונה: ועדין י"ל בזה ולהרחיב הדיבור עוד שנר' מכמה רבני האחרו' דס"ל דבאיש שישנו בערבות אעפ"י שהוא בדבר שאינו חייב כלל במצוה הזאת שמוציא מכח הערבות ומזה זמן רב כבר הארכתי בזה במ"ש מהרמב"ח הו"ד בגו"ר כלל א' סי' י"א ועוד עי"ש במ"ש הר' גו"ר וגם הבאתי מה שראיתי בכת"י לאחד מהרבנים שנר' שהוא מזמן קדמון שתי' לקושית התו' שהק' ע"ד רש"י שפי' דמאי דמספק"ל בנשים בברה"מ משום דנשים לא נטלו חלק בארץ דתמיה דא"כ כהנים ולוים נמי תבעי שלא נטלו חלק בארץ לא יוציאו אחרים י"ח והוא תמה ע"ד לפי מ"ש הרא"ש דדוקא בנשים משום דאינן בערבות ומסתמא מקו' התוס' נר' דאם כהנים פטורים מדאו' ואף שחייבים מדר' אינם מוציאים אחרים וע"ע להרמב"ן בחי' לבתרא לדפ"א הק' כן ע"ד רש"י כמ"ש התו' עי"ש וע"ע במרדכי בפ"א מ"ש ובשה"ג וע"ע להר' כנה"ג בא"ח סי' קפ"ו מה שציין לתשו' מהרש"י סי' מ"ד והר' מהרמב"ח בשי' בדל"ח שו"ט בזה וכת' וז"ל ואפילו תימא דרש"י יסבור דלא נפשטא הבעיא גבי נשים מ"מ לענין מעשה סוגין דעלמא שלא לחוש לסברא זו ואדרבא כשיש כהן בסעודה ואין שם רב מובהק נותנים לכהן לברך וכו' יעו"ש"ד וע"ע להרבנים ז"ל בס' לשון למודים בני' לא"ח סי' ק"א ובס' שונה הלכות בד"ט ע"ד ובצל"ח בחי' לברכות שתי' לקו' התוס' עפי"ד הרא"ש עי"ש וע"ע במ"ש מהר"ן סי' קס"ח ובס' קול בן לוי בתחי' הס' בחי' על הש"ס ובס' מקום שמואל בשער הת' ובמ"ש הר' מראה הפנים בירושלמי דפ"ק דמגילה ולהר' ב"י בא"ח סי' רס"ח ורפ"ד, וברכ"י א"ח סי' קכ"ד והר' מהרד"ף בס' מכתם לדוד בא"ח סי' ע"ז וע"ע בסמא דחיי סי' י"ג ובס' מטה אהרן וזכורני שמזה זמ"ר עמדתי עכ"ד הרבנים הנ"ל מה שיש לשאת ולתת בדבריהם וכעת כבר מלתי אמורה שלהיותי טרוד מכל צד ופנה לא אוכל לעמוד ע"ד וגם שספריהם אינם עמדי כעת וגם שאין צורך לנ"ד וכמו שאבאר ורק אומר מ"ש המאירי בחי' לשבת לדכ"ג וז"ל דאשה מדלקת להוציא אף אחרים כדין כל המחוייב בדבר וכו' וקצת מפרשים כתבו דוקא לעצמה ואין זה כלים ע"כ ומסתמיות דבריו נר' דאף שכבר יצאה יכולה להוציא לאחרים ע"ש: וראיתי בס' תבת גימא בפי' וישלח דכתב וז"ל בענין הערבות כתבנו די

להסתפק אי נשים בכלל ערבות נ"מ בקדוש היום אה כבר יצאו אין מוציאים אנשים דל"ש ערבות גבה ובהא דברכות ד"ך נשים בברה"מ ד"ת למאי נ"מ להוציא היינו אם אין מחויבות ל"ש ערבות גבה ואין מוכח משם ועי' הרא"ש בקדושין ע"כ וכפי נצבים כתב וז"ל עי' הרא"ש פ"ק דקדושין משמע שיש ח' אי נשים בכלל ערבות ונסתפקנו בא"ח בפת"י כוללת ע' ראש השנה בזה בנשים אי שייך ערבות הדמיון לזה קה"י של שבת דתרווייהו מה"ת הוא ע"כ מ"ש מהרא"ש פ"ק דקדושין הוא ט"ס וצ"ל בברכות ד"ך ודבריו באו בקיצור כדרכו ור"ל דבכנות ד' הרא"ש יש להסתפק באחת מן השיטות הנ"ל: וראיתי בס' אגודה פ' שלשה שאכלו סי' ק"מ דכת' וז"ל והלכתא מי שאכל ולא שתה לא יוציא אחרים שאכלו ושתו דלא אתי מדר' ומפיק מדאו' ע"כ ודבריו בלתי מובנים ואיהו גופיהכתב וז"ל להוציא אחרים י"ח עד שיאכל כזית דגן ואז פוטר אפי' אחר' שאכלו כדי שביעה דכל ישר' ערבים זב"ז וכל הב' אעפ"י שיצא מוציא אלא דבעי כזית כדי לומר שאכלנו ע"כ והדין הא' יכו"ל באשה שאכלה ולא שתתה: גם ראיתי להג' ח"ס בהגהות לש"ע סי' רע"א שכת' ע"ד המג"א סק"ב ח"ל עיינתי בפנים באגודה דמייתי המ"א ולא פליג אהר"י אלא דהר"י מיירי דנשים אינם מוציאות את האנשים וכך כת' האגודה בעצמו פ"ג דשבועות והאגודה מיירי דנשים מוציאות את הנשים דס"ל דערבות של עצמן נתערבו הנשים וכן נר' שהרי הוזכר בפ' נצבים וד' הפר"מ סו"ס ע"ג צ"ע ותמהני אם אנשים מוציאים את הנשים כמ"ש הדגמ"ר בסי' זה וכל זה תליא בפלוגתא רש"י ותו' נדה י"ג ע"ב ויבמות מ"ז ע"ב עכ"ל: ונר' ברור דאף למה שהבינו כמה וכמה מהגדולים בכונת ד' הרא"ש ותרי"ו דנשים ליתנהו בערבות על אנשים ואף בדבר שחייבות הנשים אם כבר יצאו אינן מוציאות את האנשים מ"מ הדבר ברור דהאנשים ישנם בערבות על הנשים ואעפ"י שכבר יצאו מוציאים את הנשים וכמ"ש המהרימ"ט בפי ויגש א' וז"ל וכדי שלא תקשה עלינו מהא דיבמות י"ל דאעפ"י שאנו ערבים עליהן הן אינם ערבים עלינו ע"כ ומה שהק' מהרח"א ע"ד הרואה יר' דלק"מ ודברי הרב מהרימ"ט בזה ברירים ומוכרחים וכמו שהוכחתי במ"א מזה שנים רבות והבאתי מ"ש הפר"ח בסי' רצ"ו שכת' אפי' אם הבדלה דר' דעכ"פ גם הנשים חייבות ממ"ש בש"ס דר' חוזר וסודרן עה"כ כדי להוציא בניו וב"ב דהיינו נשים דמבו' מזה דאעפ"י שיצא מוציא דהיינו גם לנשים ואף שהר' מהרא"י בארעא דישאל כ' דלפי"ד התוס' לא מכרע ע"ש הנה מלבד מה שהוכיח הר' פר"ח מהירוש' דר"פ דמעשרות וכן פי' כל המפרש' וע"ע בירוש' דסוף חלה דמתבאר כן וע"ע להר' חיד"א בברכ"י סי' ע"ג ובחיים שאל ח"א ופת"ע רפ"ג דמעשרות וכ"כ הריטב"א בחי' לפסחי' שהוכיח כן מהש"ס בפי' דנשים חייבות בהבדלה וכדברי הפר"ח דמ"ש כמפוי' יוצא דאעפ"י שיצא מוציא גם לנשים וע"ע להפר"ח בא"ח סי' תרפ"ט דהביא הירוש' דצריך לקרותה בפני נשים ריב"ל עבד כן מכנש בנוי ובני ביתיה וק"ל קמיהון ע"ש גם הרא"ש בתוס' למגילה הביא הך ירוש' דריב"ל עבד כן מכניש ב"ב דנשים חייבות במגילה ע"ש וע"ע להרב"י והר' ד"מ בסי' תקפ"ט דהעלה דאם כבר יצא אינו מברך לאשה כיון דהן פטורות מתק"ש דלא כראבי"ה ע"ש דמפוי' יוצא דבמה שהן חייבות דדבר פשיט דיכול להוציא והכי מפוי' יוצא מש"ס דפ' ע"פ דשאלו למ"ד דיוצאין בקדוש בהכ"נ למה להם לחזור ולקדש בביתם ואמרו כדי להוציא בניו וב"ב והיינו ודאי לנשים דחייבון יש לתמוה על הדגמ"ר שנסתפק בזה

וכמו כן י"ל למה שראיתי בס' מנחת בכורים בחי' לביצה פ' המביא דהק' משם הר' מהרי"ך לדברי הרא"ש וכתב דאולי הנשים אינם בכלל ערבית לאנשים אבל האנשים הם ערבים גם על נשים ולפי מאי דכתי' הדבר ברור כן ומפני' בכל הפוס' וכן ראיתי להריטב"א בחי' להלכות ברכות פ"ה אות ב' וז"ל המברך לנשים ברכות שהן חייבות וכו' אבל ברכות שהן פטו' אעפ"י שיש להן רשות לעשות ולברך אין אחר שיצא מברך להוציאן כדין ברכת הנהנים ע"כ וכ"כ בס' לשי' למודים סי' קנ"ג וכ"כ הר' ברכ"י סי' קכ"ד ע"ש ואף שיש מרבני האחרו' שס"ל בהבדלה דלא יוציא לנשים עי' בסיף ס' תורת חסד במפתחות ובס' ב"ד סי' תצ"א וע"ע במג"א וא"ר היינו משום שחששו לס' מ"ד דאינן חייבות אבל במה שהן חייבות גם הם מודים דאעפ"י שיצא האיש מוציא וכל זה היה בהעלם עין מהרב כתב סופר בא"ח סי' ז"ן וכבר הארכתי בפרטים אלו במקומות אחרים וכעת לקצר אני צריך לטעם האמור וגם דכעת אינהספרים עמדי ועמ"ש שכנה"ג א"ח ס' תרפ"ט בשם מהרי"ל ומ"מ: אשר לפי כל האמור יש לתמוה טובא ע"ד הרב חק"ל שם בא"ח סי' מ"ח דשו"ט וכתב שם וז"ל בקיצור בדפ"ב ע"ד דלומר דנתערבו האנשים בשבילם ולא הנשים בשביל האנשים אין לזה סמך כלל וכו' וכן כת' במסקנתו דבכל המצות אם כבר יצא האיש אינו מוציא לאשה לפי"ד הרא"ש ורי"ו דפשט דבריהם מורין כן דגם האנשים אינם ערבים וכו' יעו"ש ד הלא מע' אבוא ע"ד מעכ"ת מה שר"ל דסברת רש"י יחידאה היא ואף הוא מודה דאינו מ"ה ומשום דהוי שאינו מחויב אף דיש ס' כן מן האחרונים אמנם לפי מאי דכתי' מד' הראשו' הנ"ל הא ליתא אלא דגם בכה"ג מקרי ב"ח וכדין אעפ"י שיצא דמוציא וגם דלאו יחידאה ונלוו עמו בזה עוד ראשונים אחרים וצדקו ד' הר' פר"מ במ"ז סי' תרפ"ח שכת' דלהרבה פוס' ומכללם רש"י דלכפרים היו קורין בני עיירות אלמא מחוייב בדבר מקרי הואיל ומחוייב במ"מ ע"כ: וי"ל ע"ד הברכ"י בס' הנ"ל דמייתי סייעתא לדברי הפר"ח בדין ספירת העומר ממ"ש ריא"ז בשה"ג הנ"ל כאלו הוא מוסכם ולע"ד מילה ופה"ב עדיפא ממ"מ ותק"ש וכדומה דבאלו כיון שכבר יצא י"ל דלא הוי ב"ח כ"א לשנה אחרת ועכ"ז מוציא וכ"ש באלו דמקרי ב"ח אם אירע לו כן עתה וכך הוא הדין בברכת אירוסין שמברך אחר ועי' בתשו' נוב"י כשהחתן חרש ואכמ"ל בזה: והגם שי"ל ע"ד דלא הראנו מי הם דס"ל כד' רש"י ואם הוא מפני מ"ש הר' מג"א מהרא"ש והטור הא לא מכרע וגם בס' רש"י כמה דיות נשתפכו בספרי רבני האחרונים אי הוי מדינא אמנם האמת כן הוא לפי מאי דכתבינא, לעיל עוד ראיתי למעכ"ת שכת' דאפ"י אי נימא דלסברת רש"י מדינא הוי דהכא בנ"ד מודה משום דמגרע דלא הוו ב"ח כ"ל ושכן פשוט בעיניו וכל לגבי דידי אדרבא אפכא מסתברא וי"ל דאף לד' הסו' דבן עיר אינו מוציא בן כפר דחשיב שאינו מחויב וכו' מודו דהוי ב"ח משום דבשלמא התם בבן עיר כיון שעדיין לא הגיע מן חיובו הוי לדידיה כמו יום משאר ימות השנה דלא הוי מחוייב בדבר כלל ביום ההוא וגם היום הזה כן אבל הכא היום הזה אם יארע לו כן הוי ודאי מחוייב בדבר הזה גם היום לברך ולכן אף שלא אירע לו מחמת ערבות הוי ודאי כמו שכבר נתחייב עוד וחייב להוציא לאחר: ולפי הנראה דמאי דפשי' לו כן הוא מפני שעינו ראה למ"ש הש"ג פ' ראוהו ב"ד משם ריא"ז דבמילה ופה"ב דאינו מוציא לחבירו משום דהוי שאינו מחוייב בדבר וחשב שדבריו מוסכמים מכל הפוס' ולכן רצה להסכים גם לד' רש"י שסובר כן: אמנם באמת רבים

חולקים ע"ד וכדיראה הרואה להר' אבודרהם בה' ברכות שער ט' דכתב בשם המפרשי שאם אינו יודע אבי הבן לברך אחד מהעומדים מברך ע"ש ופסקו מור"ם ב"ד סי' רס"ה ע"ש והטעם הוא משום דמחמת הערבות הוי כאלו נולד לו: וגדולה מזאת מצינו בענין מילה דהגם שמה שמברכים על הכוס אינו חיוב מן הדין כ"א רק מנהג בעלמא ולכן יש סו' דבט"ב ויוה"ך דאין כוס כיון דאינו יכול לשתות המברך ועכ"ז יש כמה מהראשוני' דס"ל דהוי כמו כוס דמצוה ויברך ויתן ליולדת או לתינוק וכ"כ מרן בש"ע סי' תקנ"ט דאם היולדת מצויה במקום המילה וברך עה"כ ותשתה היולדת ואם אינה שם יברך עה"כ ויטעים לתינוקות ע"כ ועי' תשב"ץ בח"ג סי' ע"ט ששאלו ע"ז אם ברכת הכוס שעל המילה אי הוו כברכת היין שעל הקדוש שאמרו שאעפ"י שיצא מוציא ואין צריך המברך לטעום והשיב דלא מצינו בגמ' שנזכרברכת היין על המילה ולא בברכת אירוסין ונישואין ולא בפה"ב והוה נר' שאם אינו טועמו אינו מברך אלא שכתבו התוס' שאם יש מילה בט"ב ויוה"ך שמטעימו לתינוק וכ"כ הגאונים שמטעימו ליולדת וכו' כמו שנהגו בקדוש והבדלה בבהכ"נ ועמ"ש בס"י ס"ה: ומתוך מ"ש הרואה וראה כמה יש לתמוה על הר' פנ"י בחי' לפ"ק דכתובות שכת' וז"ל ראיתי להזכיר מלתא דקשיא לי טובא ע"מ שנהגו דאחר מברך ברכת היין על הכוס והחתן והכלה שותין ממנו וא"כ האיך מברך בפה"ג כיון דאין המברך שותה ממנו והאיך יוצאין החתן והכלה בברכת המברך הא קי"ל בספ"ג דר"ה כל הברכות וכו' וכת' התוס' שם דהנך דוקא ובאמת אמרו דמה שמוציא בברכת המצית היא דכל ישר' ערבין בדבר משא"כ בברכת הנהנין וה"נ לאו דבר שבחובה הוא ובשלמא ברכת הנישואין א) כיון שטעונין כוס הו"ל כדבר שבחובה משא"כ ברכת אירוסין ועדיין צ"ע עכ"ל והיא מן התימא דמתבאר מכל הגדולים דהוי כדבר שבחובה ע"ע להג' אבן ירחי בס' המנהיג ובתשו' הר"ן סי' ב"ן ורוקח ה"ד מב"י א"ח סי' קס"ז ובתשב"ץ ח"ד בחוט המשו' והרדב"ז סי' שפ"ה דלדברי כולם אי מברך אחר ש"ד דהוי ** (מלשון רבינו אברהם בן הרמב"ם בהלכותיו שבראש כפר מעשה רקח (דף א' ע"ד) משמע דגם בב"ח צריך שיטעום תחילה המברך עצמו ולדברי הפנ"י צ"ל משום דס"ל דגם בב"ח לא מעכב כוס כמו שכן ס"ל לאביו הרמב"ם בפ' יו"ד מהלכות אישות ה"ד ועין בטור אה"ע סי' ס"ב ובב"ח שם וכ"כ להדיא המ"מ שם וכמ"ש החלקת מחוקק כסי' ס"כ סק"א ומ"ש עליו הב"ש שם בס"ק ב' דל"ד, איני מבין דעינינו רואות שהרב המגיד כתב מפורש שאין הכוס מעכב גם ע"ד הרמב"ם דבפ' והלכה הנ"ל דמיירי בב"ח כמ"ש הח"מ ועיין טיב קידושין שם אות ב' ואפשר שלפני הב"ש לא היה כתוב כן בהמ"מ רק בסוף פ"ג מהלכות הנ"ל גבי ברכת אירוסין וצ"ע.

ועיין בתשובת פאר הדור להרמב"ם סי' ח' והפנ"י ס"ל כהרא"ש והטור דס"ל כהר"ן דב"ח לא סגי בלא כוס ומשו"ה שניא ליה מב"א דלכו"ע לא מעכב בה כוס: והנה מריהטא דלישנא דמרן הגהמ"ח צ"ל היה נראה לכאורה דהתשב"ץ ויתר הגדולים שהביא ס"ל דגם מידי דממנהגא כה"ג דג"ד איתיה ככלל הערבות וכן ראיתי בפנ"י גופיה דאיהו נמי מסיק הכי וז"ל ואפשר כיון דעיקר היין לאו ליהנות מכוון חשיב שפיר כברכת המצות עכ"ל ולכאורה דבר תימה הוא דהרי אף במידי דמתק"ח איכא פלוגתא אי איתיה בכלל ערבות וכמ"ש מרן הגהמ"ח וכמה אחרונים האריכו בזה וסבור הייתי לומר דגם מידי דממנהגא הו"ל כדבר שבחובה משום ואל תטוש תורת אמך כמ"ש

בפסחים (דף ג' ע"ב) ועיין ח"ס יו"ד סי' קצ"א וכהיכי דס"ל לכמה רבנותא דמידי דמתק"ח איתיה בכלל ערבות משום דכתיב לא תסור אלא שעיינתי כהתשב"ץ ח"נ סי' ס"ה וע"ט וראיתי שלא מטעם זה כתב שאין המברך חייב לטעום אלא משום דמדמה לה להא דקי"ל בסוף פ' ראווה ב"ד דפורס אדם לבניו ולב"ב אע"פ שאינו טועם עמהם כדי לחנכם במצות ובנ"ד נמי שמברך להחתן והכלה כיון שהמצוה בשבילם הם ראויים יותר מאחרים לטעום הכוס ועדיף טפי מחינוך הקטנים עיש"ב ועיין רשיי עירובין מ"ד"ה ליתביה לינוקא ומה שציין עור הגהמ"ח לתשובת הר"ן אמצ"א ועיין מ"א סי' תרכ"א סק"ג ובספר המנהיג נמי לא ראיתי כתב מזה בהלכות אירוסין ונישואין ואולי כוונת הגהמ"ח לציין דבריו בהלכות יוה"כ דכתב דאם אירע בו מילה מברך על הכוס ומטעימו לתינוק וכמ"ש התוספות וכו' וכמו"כ בתשובת הרדב"ז סי' שפ"ה מיירי במילה בת"ץ ועיין בהתשב"ץ הנ"ל מ"ש גם על עי"ז:**) כדבר שבחובה ואף אי שותהו תינוק וכמו קידוש שבבה"כ וחשיב כאלו שותהו המברך עצמו ואף מי שחש בזה הוא משום דאם שותה דאתי למסרך וכ"ש כששותה החתן והכלה דש"ד ואין לחוש וע' תשב"ץ ח"ב ב' ע"ד: ונחזור לנ"ד ואומר דנראה דמחמת הערבות יכול להוציא אף לנשים וכדין כל המצית שחייבות הנשים כמו קדוש היום ומקרא מגילה וכיוצא שאעפ"י שיצא מוציא וכמ"ש כן כל הפו' ואף הרב דב"מ בח"ג סי' י"ד שפקפק במ"מ הוא מטעם אחד עש"ד: וכן ראיתי להרב שו"ג בי"ד שכתב דהמנהג בשאלוניק דהחזן העושה קריעה הוא מברך ברכת דיין האמת ע"ש*) והוא נכון: וגדולה מזאת כתב המרדכי רפ"ק דמגילה דאפי' בן עיר מוציא לבן כרך ועפ"י"ד יש סמך למאי דשו"ע רבני האחרו' אם מי שאינו יכול לברך על עומר די"ס דאעפ"י שאינו יכול מ"מ **) (וראיתי להרי"צ גיאת בספר מאה שערים בהלכות קדוש (דף ח' ע"ב) שכתב וז"ל ואמר מר רב מתתיה כוס של חתן וכלה אמור רבנן או שיטעום אותו המברך או שטועמו אחר שפיר דמי וכוס של מילה אמו של תינוק שתיא ליה ואי טעים המברך ש"ר וכן אמר מר רב כהן צדק ואייתי ראיה מההיא דיוה"כ.

וביצחק ירנן שם אות ס"ג העיר מהא דקי"ל דדוקא בברכת המעוה יכול זה לכרך ואחר לשתות אבל לא כברכת הנהנין וכו' וכתב שוה יתיישב עפ"י מ"ש הרא"ש וה"ר הטור בסי' תפ"ד דהמברך לאחרים מצי לברך להו גם ברכת בפה"א אירקא דמתק"ח הוא משום היכרא לתינוקות והוי כברכת המצות ויכול להוציאם מבלי שיטעם ע"כ עי"ש ולא ביאר איך מתיישב זה עפ"י הא דסי' תפ"ד רשם שפיר הוי כדכר שבחובה משום שהוא מתק"ח וכאן אינו אלא מנהגא בעלמא ואפשר שכוונתו כמ"ל דמנהגא נמי הוי כדבר שבחובה משום דאיתיה באזהרה דואל תטוש וקיצר קצת, אך מ"ש עוש שכן כתב להדיא כתשובת חוט המשולש ושבסו"ם התשב"ץ ח"ד) סי' ל"ב שאפי' בדברים שאין הכום בהם חובה כגון מילה ואירוסין ונישואין וכו' שלא נזכר בתלמוד כשום מקום שטעונים כוס אפ"ה ש"ד שזה מדרך וזה טועם המעיין שם יראה שאינו מוכח שמטעם זה כתב כן ואפשר שגם כוונת החוט המשולש הוא כמ"ש התשב"ץ עצמו כנ"ל אלא שקיצר ועיין עמודי אש סי' כ' סוף אות כ"א: והנה בחפשי בספר המנהיג ראיתי כה' אירוסין ונישואין סוף אות ק"ד שכתב וז"ל ומפני שב"א פותח וחותרם כה בקידוש והבדלה כדאיתא בפ"ק דכתובות תקנו בה ברכה על הכוס כקדוש והבדלה ומפני שהיא

מצוה גדולה וכן כמילה ובאות קי"א כתב אכל ברכת אירוסין ונישואין בודאי אין לאומרן על כוס אחד שהרי וכו' ועוד דאמרינן במסכת סופרים ובירושלמי דאין עושין ארוסין ונישואין על כוס א' לפי שאין עושין מצות חבילות ע"כ עי"ש ומכ"ז משמע שחכמים תקנו לכרך כ"א ונישואין על הכוס וכ"מ כתוספות ברכות מ"א ע"ב דיה אי הכי וי"ל הרבה כזה ואני אמרתי בחפזי לעורר לב המעיין ועיין עמודי אש הנ"ל ובשדי חמר חלק ד' מערכת ברכות סי' נ' אות ה' ובפאת השדה אסיפת דינים חלק י"ח מערכת הנ"ל סי' ל"א ועל מיש שם בשם הרב אדר"ת עיין ש"ח פ' וירא (י"ח ט') וטהרת המים בשו"ר טהרה מערכת כ' אות ח' וט"ז ועיין זבחי צדק ח"ב בשו"ת שבסיה"מ או"ח סי' כ"ז: (יצחק נסים)*** (א' לכאורה צ"ע דשם בשו"ג (סי' ש"מ אות ג') מבואר להדיא איפכא דגם למי שאינו יודע לא היה מברך הש"צ, עי"ש שה"ד הכנה"ג ביו"ד שתמה על מה שרוב העולם נוהגים לברך דיין האמת על הקריעה והיא הכנה"ג נהג לברך בלא שו"מ, וכתב השו"ג דהוא עצמו נמי בירך בלא שו"מ כשמתו אביו ואמו, וכתב עוד)*** יכול להוציא אחרים משום דהוי מחוייב בדבר ומהר"ם דהתענה ב' ימים דר"ה וקדש להוציא ב"ב וכבר הזכרתי מקצת האחרו' שדברו בזה בתוך דברינו לעיל וע"ע בס' חוט המשולש להר"ם מהרי"ד וכ"כ בזה במ"א והבאתי לכל ד' האחרו' בזה אלא שדברי המרדכי הם קשים שהוא היפך הירוש' ואף שראיתי להר"ם מראה"ף בפ"י שכת' דתל' דידן פליג ע"ד הירוש' עש"ד ויש סמך לזה מדברי המר"ם הזה מ"מ הדבר ק' מאד לאפוש פלוגתא ביניהם ואדרבא כלל מסור בידנו מהראשו' דכל דמצי להטיל ביניהם שלום ואפי' בדוחק אין להרבות במחלו' וכ"ש כאן דכו"כ מהראשו' ז"ל ויותר מהמה הביאוהו להל' ומד' הרא"ש הנ"ל דמס' ברכות לא מכרע מידי ואיהו גופיה הביאו בפ"ק דיבמות לראיה לדבריו ולא כתב דאינו כהל' וכנ"ל וכב"ר לרבני האחרו' שהמה ראו כן תמהו וכדיראה הרואה בס' קה"י למהרי"א"ל בסי' רכ"א וכ"ס זכרון יוסף ומ"מ ככה"ג דנ"ד ב"ח הוי ויכול אלא שראיתי להר"ם ברכ"י שם שהביא מאי דאפליגו הר"ם מהרא"י ומהרמב"ח דמוהרא"י ס"ל דבמידי דר' לית ביה ערבות וכת' הר"ם דנראים הדברים כמוהרמב"ח כי הנה המלכים נועדו בדברי רש"י ר"ה דכ"ט ושם כת' שהרי כל ישראל ערבים זב"ז למצות חוץ מברכת הלחם וכו' שאינן חובה על האדם וכו' הר"ן והרשב"ץ ח"ג סי' ע"ט ומוכח דאי ל"ה הכל נתון בערבון והלא כולהו ברכתא מדר' אלא משמע דס"ל דאיכא ערבות אף במידי דר' וה"ט דהלל ומגילה שאמרו אעפ"י שיצא מוציא עכ"ל: גם ראיתי להרב כתב סופר בא"ח סי' כ"ט דהביא מ"ש הצ"ח ברכות מ"ח דהעלה בפלפולו דבדרבן ליכא ערבות ושכ"כ בכפות תמרים בר"ה במקומו דבדרבנן ליכא ערבות ותמה ע"ד ממ"ש רש"י דכיון דרשות הוא לא ליתנהי ולא ליברך וכשיש חיובא כמו בברכת הלחם דמצה וברכת קדוש מוציא משום ערבית הגם דברכות אלו דרבנן ע"כ ולע"ד קשה טובא להאמין דהנהו רבוותא ס"ל דבדר' לא אמרי' אעפ"י שיצא מוציא ומשום דלתנהי בערבות דהא ודאי הוא היפך כל הפוס' דמלבד מש"ל ע"ע במ"ש הרי"ף והרא"ש סוף פסחים והובא בטוש"ע סי' תפ"ד מאן בתרי או בתלת בתי וכו' והדר מברך לכל אחד ואחד וכו' ואפי' ברכת טיבול ודוקא ברה"מ מברכי אינהו משום דכתי' ואכלת ושבעת וברכת מי *** (וז"ל).

וכמדומה שבכל עוב"י שאלוניקי נהנו כך לכרך כלא שו"מ. שהרי נוהגים שהש"צ עושה קריעה וכו' והש"צ קורע לחכמים ולע"ה לאנשים ולנשים, ואם היו מברכין בשו"מ היה מברך הש"צ למי שאינו יודע כקול רם כדי שיענו אמן עכ"ל.

הרי להדיא דלא היה מכרך הש"צ כלל אף למי שאינו יודע ואף לפי מה דמשמע לכאורה דפשיטא ליה להשו"ג דלו נהנו לברך בשו"מ הוה מצי הש"צ עצמו לכרך ולפטור את מי שאינו יודע מ"מ אף לפי"ז אין לשון מרן הגהמ"ח מדוקדק ובפרט שי"ל דמ"ש השו"ג היה מברך הש"צ למי שאינו יודע היינו שהיה מקרא לו מלה במלה כקטן שמקרא את ההלל ובק"ר כדי שיענו השומעים אמן.

ובעצם דינו של השו"ג אי ברכת דיין האמת על הקריעה צ"ל בשוים או"ל הנה הכנה"ג גופיה באו"ח סי' רכ"ג כתב בשם הב"ח דצ"ל בשוים ועיין מ"א שם סק"ד ועטרת זקנים אות ב' ובשבט יהודה ובברכ"י ונוה שלום סי' ש"מ דחו דברי הכנה"ג ביו"ד והסכימו לכרך בשו"מ ועיין זכור לאברהם יו"ד אות ב' וכמו"כ הרב נחמד למראה ח"א דף ק"ד ובתי כנסיות ודברי מנחם הגה"ט סי' רכ"ג וברוח חיים סי' ש"מ הסכימו נמי לברך בשו"מ וכן עשיתי מעשה וברכתי בשו"מ כשנתבקש ביש"מ עט"ר מו"א זצ"ל בשנת תרע"ו וכן בשנה זו כשנפטרת מרת אמי עמאם הכ"מ.

בליל ש"ק י"ט תמוז ובליל מש"ק אחר דקבורה ותפלה והבדלה קרעתי וברכתי בשו"מ כי כן הסכימו לברך בשו"מ עוד כמה וכמה מהאחרונים ואכ"מ לפורטם ועיין פרי האדמה ח"ב דף קס"ב ע"ד. יצחק נסים) **שאכל מברך ע"ש וכמ"ש מר"ן בא"ח סי' רצ"ד, ובש"ע ובאחרו' ע"ש כי א"צ להאריך בזה כעת וגם שרש"י שם בסו"פ ראוהו ב"ד פי' במ"ש ברכת היין דקדו' שהוא מקדש ישר' והזמנים וכן משמ' מדברי הש"ס והרי"ף פ' ע"פ וכ"כ הר"ן ורש"י סביב הרי"ף ולכל הפו' קדוש יו"ט הוא דר' שנמשכו אחר דברי היה אעפ"י שלע"ד כת' במ"א שאין זה מוסכם ושי"ח ושגם דעת רש"י דאו' הוא עכ"פ דעת כמעט כל רבני האחרו' שהוא מוסכם ומכללם הר' ברכ"י וא"כ מה להם להברכ"י וכת"ס להק' מדקדוק לשון רש"י: וגם דא"כ ד' מהרמב"ח סתראי למ"ש הברכ"י בשמו שכת' בתשו' למ"ש בכפו"ת כפי אשר כת' בשמו הכתב סו' והספרי הנ"ל אינם כעת עמדי לעמוד היטב בכונ' דבריהם אמנם עכ"ז אפשר לומר דודאי גם הכפו"ת והצל"ח דבודאי אזלי ומוזו דבברכת המוציא דר' אעפ"י שיצא מוציא אעפ"י שאינן בערבות דודאי כל דתקון רבנן כעין דאו' תקון אלא דהם באו לתת טעם למה גם בברכת הנהנין אמרו שאם וצא אינו מוציא והרי כיון שלא יש מי שיוציא אותן בודאי דיאכלו בלא ברכה ע"ז כת' הכפו"ת הטעם דבשלמא אי היה ברכת הלחם מדאו' היה בדין שחייב להוציא מדין ערבות אבל כיון שהוא רק מדר' לא חששו כיון דאינם בערבות ולכן בכה"מ אף מי שלא אכל מן הדין היה יכול להוציאם אף דהוי כברכת הנהנין כיון שהוא להוציא למי שחייב מן התו' יכול אחר להוציאם מדין ערבות גם הצל"ח שם מיירי גבי ינאי שהיה כהן לכן לא הוה יכול להוציא אחרים משום דאיהו לאו בר חיובא כמוהם מה"ת כ"א רק מדר' כמו נשים וא"כ י"ל דשמא איהו לא אכל כדי שביעה ואז הוי ינאי תרי דר' ולא מצי מפיק למי שחייב מה"ת והיה יכול להוציא ינאי מדין ערבות גם הר' מהרא"י מיירי בכה"ג דוקא דמ"ש כל שאינו מחויב אינו מוציא מיירי דוקא בדבר שחייבו הוא רק דר'

ומשום דליתיה בערבות אבל במה שהוא דאו' אף שהמוציא אינו חייב יכול להוציאו למי שחייב מה"ת מדין ערבות אבל ודאי מודו כולם דכל הברכות אעפ"י שיצא מוציא אעפ"י שהוא מדר' וליתיה בערבית במה שחיובן שוה דכל דתיקון רבנן כעין דאו' תקון, ומ"מ הדבר ברור דגם בכל מצות דר' דיכו"ל לאחרים ואף לנשים וכבר הארכתי בזה: אמנם נר' די"ל דאע"ג דבכל מצות דר' דיכו"ל הכא בנ"ד שאני משים דל"ח ברכה זו חיוב כל כך כמצות דר' מפני הערבות ובכה"ג לא אמרו אעפ"י שיצא מוציא וכדומה לזה כתב הט"ז בא"ח סי' תפ"ד דרואה מלכי ישראל לברך וכי ס"ד שמי שבירך ובא אחר דחייב שאינו יודע הברכה ורואה את המלך יצטרך זה שכבר בירך לברך שנית בשבילו ודאי זה אינו ע"כ והיינו כטעם הרי"ף והרא"ש דאין שייך לומר שיוציא את אחר ויברך בשבילו אלא במידי שהוא ה מצות דהיינו שהאחר ועשה מצוה אחר שיעשה זה הברכה השייך לה וכו' משא"כ בבה"מ שאינה הכשר מצוה שתוכל לומר שע"כ וקיים זה המצוה דהא כבר עשה זה מה שעשה אלא שנתחייב להש"י לתת שבח והודאה ע"מ שאכל כבר ואין סברא דאחר יתן שבח בשבילו כיון שזה לא יעשה מצוה בשבילו אח"כ ודבר זה דומה ממש לרואה מלכי ישראל.

אמנם מלבד מה שיש לעמוד על עיקר הדבר עוד לא ידעתי הפשי' שלו דס"ל דמה שחייב לברך משום שבח והודאה משום דאין עושה מצוה דמנ"ל הא. ולכאורה נר' להביא ראיה לדבריו ממ"ש בש"ע סי' רי"ט וז"ל אם בירך אחר הגומל לעצמו ונתכוון להוציא את חברו ושמע חברו וכיון לצאת יצא אפ"י בלא עניית אמן וכת' בהגה כיון שהברך ג"כ חייב יצא בלא עניית אמן טור ע"כ דמשמע לכאורה דאם המברך לא נתחייב בברכת הודאה דאינו יכול לברך להוציא דהוי ב"ל משום דהוי כדין ברכת הנהנין דכתב בש"ע סי' רי"ג ס"ב דאין המברך מוציא אחרים, אא"כ יאכל וישתה עמהם ואז יוציאין בשמיעתן שמכונים אליו אפ"י לא יענו אמן וכן נר' ממ"ש הג' מהרא"ו שכת' ע"ד הגה וז"ל טור בשם הרא"ש דמ"ש בגמ' והא איהו וכו' היינו משים שהמברך לא נתחייב בברכה זו אבל בל"ה הא אמרי' שמע ולא ענה יצא וכמ"ש בס' רי"ג סעי' ב' ע"ש וכ"ן ממ"ש המג"א סק"ה ע"ד הגה שכת' ואין זה ב"ל כלומר דאם הוי ב"ל לא יצא חברו בברכתו כמ"ש סי' רי"ג ס"ב ע"כ דנר' מזה דגם ברכת הודאה הוי כברכת הנהנין דאי הוי כברכת המצות הרי הוי מחוייב בדבר מפני הערבות וי"ל לכאורה דבדין זה דברכת הודאה דבעי דוקא שהוא המברך ג"כ חייב ואפ"י בלא עניית אמן היכא שענה אמן דיוצא אף שהמברך אינו חייב משים דבעניית אמן הוי כמברך היא עצמו וכדאשכחן בירושלמי דפ' ראוהו ב"ד שאמרו גבי קטן דאמרו תפטר בעונה אחריהם אמן הא קמן דאף דאין אדם יוצא בברכת קטן מפני שאינו מחוייב דאפ"י בעונה אחריהם יוצא אמנם מד' הרא"ש פ' כיצד מברכין שכת' דאם לא הסבו צע"ג דשומע כעונה ואפ"י אמר אמן לא יצא ע"כ דנר' דעניית אמן אינו מועיל אם אינו יוצא בברכת חברו ונר' דה"ט דדייק מהש"ס כן מדקאמר שאם לא הסבו צריך שיברך כל אחד ואחד דוקא דמשמע דל"מ עניית אמן ועיין בחי' הרשב"א שכת' וז"ל וא"ת ל"ל שיברך כל אחד ואחד וכו' תפול"ל דעונה אמן כמוציא ברכה מפיו וכו' וצ"ע וראיתי להר"פנ"י שרצה לתרץ לקו' הרשב"א במה שכתב וצריך לי עיון כת' וז"ל יש לי לישב ע"ד שכתבתי לעיל דכל היכא דשייך הסבה ולא הסבו גלו דעתייהו דלא ניחא להו להשתתף כאחד אלא להפרד איש מאחיו משו"ה אין

אחד יוצא בברכת חבירו ול"ד להא דקי"ל בברכת הנהנין שאם לא יצאו מוציא דהתם נמי טעמא דמלתא משום דכל ישראל ערבים זב"ז וכחבורה אחת דמי ונר' דהיינו נמי טעמא דשומע כעונה וכן בענין עניית אמן א"כ לפי"ז כל היכא דשייך הסבה ולא הסבו תו לא שייך הך טעמא כדפרישית משו"ה אין אחד יוצא בברכת חבירו, אא"כ אמר לו בפירוש שיתכוין להוציאו כנ"ל נכון לישב טעם שי' הפו' ז"ל ע"כ ודברי תימה הם מ"ש דבברכת הנהנין דאם לא יצא מוציא משום דכל ישראל ערביין דבכה"ג ל"ש ערבות ובפי' אמרו דלא ליתנהי וכו' וכשלא יצא דמוציא אינו מדין ערבית כידוע והנה לפי האמור נראה דברכת ההודאות לא הוי כברכת המצות ואם יצא אינו מוציא אלא שראיתי להרפ"ח בסי' תפ"ט שכת' שמי שלא ספר עומר שיכוין להוציא את חביו ושיענה אחריו אמן ונמצא בעניותו אמן הוא מוציא עצמו דענית אמן חשיבא כמוציא ברכה וברכת המברך לא הויא לבטלה כיון דאיכא אחר שיוצא בברכתו וכמ"ש הב"י בסי' תקפ"ה ע"מ שבירך וא"י לתקוע שתוקע הבני בל"ב כיון שהשני יוצא בברכתו ואע"פ שלא יצא הוא בתקיעה של השני ונרגש ממ"ש הטור ס' רי"ט בהוא עובדא דש"ס דאצטריך לומר דל"ח ב"ל לפי שהם נתנו שבח והודאה למקום דתפו"ל דל"ח ב"ל לפי שיצאו בברכתו ע"כ דנר' מדבריו דברכת הודאה הוי כברכת המ' וכהיא דתקפ"ה גם ראיתי להה"ג רע"א בגליון ש"ע שם שכתב וז"ל מש"כ דאם המברך אינו חייב בברכה אפי' שמברך כדי להוציא לחבירו ל"י בלא ענית אמן וא"כ בכל בה"מ דקי"ל דאם יצא מוציא דמ"מ כיון דאין המברך מחויב עתה בברכה זו לא יצא בלי ענית אמן ע"כ וע"ע בפר"מ במ"ז סי' רט"ו שנסתפק בזה וכמדומני שגם הרב מהר"מ כרמי בס' דברי מרדכי עמד בזה (* וע"ע ** (אל כן כתב בפשיטות הרב ר' מרדכי בסי' רי"ג שכן מתבאר ממ"ש הרא"ש והטור בסי' רי"ט דבברכת המעות דיכול להוציא א' אף שהוא לא מחוייב אין השומע יוצא אא"כ ענה אמן, וציין על מ"ש הוא עצמו בסי' רע"ג ותפ"ד בח"ב מספרו זה שכנראה שלא נדפס.

יצחק נסים) ** במ"ש הרב כתב סופר א"ח סי' ז"כ והפוסקים הנ"ל לא הזכירו את דברי הע"ז הנ"ל ובאמת י"ל ע"ד דאיך פשע"ל כ"כ וזכורני שמזה זמ"ר כתבתי בזה ומרוב הזמן לא מצאתי כעת וע' בתשובת מהר"מ ב"ב וע"ע במ"ש הפוס' בדין ברכת שהחינ' אמנם כעת אין לי פנאי לעמוד עוד בזה וגם כי אין צורך לנ"ד וכמ"ש כת"ר דבנ"ד גם האוכלים שם צריכים לברך מצד עצמם והגם שי"ל דאולי ליכא דין מנחמים איש לאשה דומיא למ"ש השה"ג בפ' א"מ אשה שארעה אבל אין לאנשים להברותה אבל נר' דאין לדמות לזה דלענין זה צריך לעשות תנחומים גם איש לאשה וכמ"ש הרמב"ן בתה"א וה"ד שם השה"ג קודם לכן והלכך אפי' לא הניח אלא אשה שאין מתפללין בעדה כיון שצריך לעשות לה תנחומין סגי עכ"ל וסתמא מש' גם איש לאשה וא"כ צריכים לברך לעצמם וגם דנר' דבנ"ד אינו שמברך ברכה תוספת דנר' דאף אינש דעלמא אי בירך יצי"ח בדיעבד ולא הוי משנה ממע' שט"ח ורק דלכתחילה אין נכון וכמ"ש במ"א דלא הוי הפסק ואף שראיתי להר' ח"ק מהרח"ף בס' שם חדש ח"ב בסופו דפ"ג דשו"ט באם אין האבל אוכל עם המנחמים אי מצו המנחמים לברך ב"א שהשיב וז"ל ומ"ש הר' הפו' וכ"ש שאין כאן ברכה בפ"ע אלא תו' בהטוב והמטיב שבודאי רשות בידם לסיים הח' לפק"ד מאי דפשי"ל למר להתרא פשיט"ל לאיסורא ממ"ש מרן ס' סי' ר"ח לא יכלול

עה"ס שום תוס' בברכת מע"ג אעפ"י שאינו מוסיף שו"מ ועיין בפוס' אחרונים בזה דמבו' בדבריהם דהתוס' הוי הפסק בברכה וכן פ' הפו' בסי' רצ"ד ס"ד בענין אתה חוננתנו דמיד שסיים הברכה אין לו לחזור וכתב הט"ז דהוי הפסק באמצע התפלה כיון שהוא שלא לצורך יעוש"ב וכ"פ הפו' בענין ענינו בשומע תפילה כמבו' בסי' תקס"ב סעי' א' וסיים הט"ז ותו כיון דלהפו' שלא לומר ענינו הוי הפסק בברכה של שומע תפילה כמ"ש הטור וכו' יעוש"ב מבו' הדבר דכל אלו לא הוי ברכה בפ"ע אלא תוס' ואפי"ה ס"ל דהוי הפסק בברכה ה"נ בברכת בונה מפסיק בנחם עכ"ל ואין ראיתי מכריעות לומר דהוי הפסק דמ"ש מההיא דלא יכלול על הס' עי' בחי' רע"א במגינים חדשים שכת' ע"ד התה"ד דראיתו מהירוש' שהביאו תו' דל"ז ר"י לא אכול סולת כל ימיו והא יכול לאכול סולת ע"י שיאכל וכו' ונר' דאין ראיה משם דהא בטעה והזכיר מאורע שאר ימים בתפלה של"ב לא הוי הפסק וכו' יעוש"ד ועמו הס"ר דאף אי יש לדמות ברכת הפירות לברכות דתפילת י"ח הרי גם שם לדעת כמה פוסקים דוקא בתפלה שלא בזמנה אבל בתפלה העקרית לא: ועוד ק' דמאי מייתי משם דהתם הוי בדיעבד שכבר הזכיר דלא הוי הפסק אבל התה"ד הוא שלא יכלול לכתחילה אבל בדיעבד ודאי דמידה דלא.

הוי הפסק וכמתבאר מד' הראשו' וכמ"ש התו' בברכות די"ב דאם היה יודע בבירור שטעו בדבורו שאמר בפה"ע תחת בפה"ג דבתוכ"ד יכו"ל בו תכ"ד וכן בחתי' של יו"ט אם בין מקדש ישר והזמנים וכו' כ"ש וכ"כ הרמב"ן והרשב"א פ"ק דברכות דמפני שהוסיף שבח אחר לא הוו הפסק וע"ע הרשב"א ח"א סי' ל"ה ובתשו' הרדב"ז סי' שס"א ע"ש: הרי מבואר דעכ"פ לא הוי הפסק ומ"ש עוד מסי' רצ"ד סעי' ד' מלבד דלא דמי ועוד שם ג"כ ה"ד לכתחי' ומ"ש עוד ממ"ש הפוסקים בענין ענינו להא נמי ליכא ראיה דהתם מלבד דהוא מפני שהוא שקרן וגם יש לדבר עוד אצ"ל בזה כי בודאי בכה"ג דלא היי ברכה בעצמה לא הוי הפסק דאף אי איניש דעלמא בירך כן אף דלכתחילה לא שפיר עביד לא עבד איסורא כמו ברכה שלא לצורך ואין לדחות כלל: ובהיותי בזה ראיתי להר' מהר"א פריסקו בס' בירך אברהם דיני ברכות דמ"א ע"ב שכת' דבחנוכה ופורים אם הזכור מעין המאורע במעין ג' דהוי הפסק לענין שצ"ל לראש ע"ש ואין זה נכון דאע"ג דכת' מהר"ם ב"ב בתשו' סי' ע' וז"ל ולהזכיר בחו"פ מעין המאורע אין צריך דאפי' בברה"מ איכא למ"ד דאין מזכיר ואם בא להזכיר מזכיר בהודאה אבל במעין ג' לא יעלה על לב איש כיון דליכא הודאה בברכה דמע"ג איני מזכיר אלא היכא דאיכא הודאה בתפ' ע"כ הרי מפו' דלא קאמר אלא שאינו צריך הא ודאי אם הזכיר לא הוי הפסק וכן מתבאר מד' הש"ס דקאמר אינו צריך להזכיר ואם בא להזכיר מזכיר ואם איתא דבמקום שאינו צריך הוי הפסק איך קאמר ואם בא להזכיר מזכיר וכ"כ הרמב"ן והרשב"א פ"ק דברכות דמפני שהוסיף שבח אחר לא הוי הפסק וכ"כ בתשו' ח"א סי' ל"ה ועי' עוד בחי' הרשב"א לדכ"ד שכת' למ"ד אינו מזכיר לאו דאסור להזכיר קאמר אלא שאין צריך וכ"ש כשכבר הזכיר דאינו חוזר ועי' עוד תשו' הרדב"ז סי' שס"ה וקול אליאו ח"ב סי' ג' ובערוך השלחן א"ח סי' ר"ט ומה שהשיג הל"ח פ' ב"מ אות קל"ה ע"ד הלבוש שפ' כע"ג המר' שהטעם דעל הנסים הוא הודאה ראוי להזכיר בהודאה בתפלה קודם ועל כולם דשם מזכיר הודאה משא"כ בברכת מע"ג שאין בו מקום שראוי לסמוך עליו כ"א במ"ש ונודה לך ושם אינו ראוי להפסיק שיהא מעין חתי' סמוך לחתי'

ע"כ וכת' הל"ח שהוא דוחק וכת' הוא הטעם שלא מצינו להזכיר מעין המאורע כ"א בירושלמי ושם לא הוזכר חנוכה ופורים ואפשר כיון שלא הוזכר בתלמוד לפי האמור הרי מבוי בתשו' מהר"ם כד' הלבוש: ואחר ההדפסה נזדמן לידי ס' טוב טעם ודעת להג' מהרש"ק מהדורא ג' ח"ב סי' ר"ו שנשאל אם הוציא האונן אחרים אי יצאו י"ח וצדד כמה צדדים ולבסוף הצ"ע וכשו"ר להפ"מ בפתי' כוללת שנס' והעלה שמוציא אחרים ע"ש ויש לתמוה דאשתמיט מיניה מ"ש הרא"ש רפ"ג דברכות דאונן ששמע הבדלה מאחרים דלא יצא כיון שבהאי שעתה לאו ב"ח וביום א' לא יאכל עד שיבדיל וכ"כ בשמו גם גדולים אחרים ושוב נזכרתי שהר' פנים מאירות ח"ב סי' קמ"ט כת' שאם טעה האונן והבדיל דלא יבדיל אחר קבורה גם הר' ב"ד סי' קס"ד כת' שאם שמע וכיון לצאת דלא יבדיל אח"כ והר' חיד"א בברכ"י השיג עליהם ממ"ש הרא"ש ונר' דאונן מגרע גרע מבן עיר שאינו מוציא בן כרך וחרש שאינו יכו"ל לאזניו דלא הוי ב"ח וכבר אמרו דאפי' אמן אינו רשאי לענות ולכן כת' הפמ"א ח"א סי' י"ט דאינו מצטרף לעשרה וכ"כ בשכנו"צ ובה"ט בסי' נ"ה וכן ראיתי בתשו' כת"י להר' הג' מהרימ"ט שהשיב דאינו מצטרף והביא ראיה מהר"י והרא"ש דמס' ברכות שכתב דלאו ב"ח כלל ונפטר לגמרי שגם מהר"ם מודה דבהיא שעתה לאי ב"ח כלל הוי כמו חש"ו וכת' האי אתי לידי חייבא אח"כ הך מלתא לא אתי לידי חיובא שאינו חייב להשלים ועוד הרי קטן שחסר יום א' מן המנין דאתי לידי חיובא ואינו מצטרף א"כ זה היום כקטן וחרש דמי דלאו ב"ח היא זת"ד וכעת אני בלי ספרים ואולי הפנים מאירו' וב"ד ופר"מ מיירי כשיש מי שישא משאו דהוי ס' דתלוי בב' הט' שאמרו בירוש' ומשו"ה כת' הש"ע דאם ר"ל אמ"ב: והן עתה סמיך להדפסה נזדמן לידי ס' שו"מ מ"ד ח"א ס' כ"ד וראיתי שם דברים תמוהים במה שהביא לישב דברי הרמב"ם דמה שיכול להוציא אחרים הוא מתורת ערבות וא"כ כל שלא יכול להוציא לכתחילה איך שייך ערבות דאה אינו מחויב כלל לכתחילה הנה אף שלכאורה הדברים נכונים אבל באמת הש"ס לא אזיל בשיטה זו דהרי בש"ס אמרו ממאי דר"י ואף בדיעבד נמי לא דילמא ר' יהוד' היא ולכתחילה היא דלא אבל בדיעבד שפיר דמו הרי דאמרו דלר"י בדיעבד יכול להוציא הן אמת דבלא"ה קשה דהא לר"י בקטן שהגיע לחנוך אף לכתחילה יצא והא קטן אינו בכלל מצות ואינו בגדר ערבות כמבואר ברש"י נדה ד' י"ג ובתוס' שם וא"כ איך יכול להוציא ולכאורה רציתי לומר דלר' יהודה הסברא היא כך דהנה הרשב"א כתב וכ"ה בש"ע חו"מ סי' קכ"ט דאף דכל דהלוה מפטר גם הערב לא מתחייב מ"מ במקום שמתחלה התחייב הערב במקום שפטר הלוה שפיר חייב בערבות וא"כ יש לומר דע"כ לא אמרו שאינו מחויב בדבר א"י להוציא היינו דוקא בגדול שמחויב בכל המצות ורק בזה נפטר שלא נתחייב בזה הענין שפיר א"י להוציא דכל שאינו מחויב בעצמו גם בגדר ערבות אינו אבל בקטן דמפטר מכל מצות רק שמ"מ נתחייב בתורת חינוך שרוצה להתחנך במצות שפיר יכול להוציא אחרים מגדר ערבון דרצה להתחייב בדבר שמפטר מה"ד ולכך ס"ל לר"י דקטן שהגיע לחינוך יכול להוציא וא"כ לדידי' גם בחרש יכול להוציא אחרים בדיעבד כיון שמפטר לכתחלה דלא יכול להשמיע לאזניו רק בדיעבד יצא אף דלא השמיע לאזניו.

א"כ כשם שנתחייב לעצמו כך יכול להוציא אחרים משא"כ לדידן שפיר כל שאינו מחויב לכתחלה אינו יכול להוציא אחרים. וזה ברור ע"כ.

וכל דבריו תמוהים. דנראה ברור דאם המוציא עדיין לא יצא מה שיכול להוציא אינו מטעם ערבות דמה שהוצרכו לטעם ערבות הוא דאע"פ שיצא שיהי' מוציא וכמ"ש בסוף פ' ראוהו ב"ד וכמו שנתבאר לעיל.

ומ"ש ר' יוסי דקטן שהגיע לחינוך שמוציא היינו כשהוא עדיין לא יצא דאינו צריך לטעם ערבות. ומשום דאתי דר' ומפיק דרבנן דומיא דאתי דאורייתא ומפיק דאורייתא.

וכל דתקון רבנן כעין דאוריית' תקון. ואע"ג דקטן לאו בר שליחות.

ובכן מה שדימה דבר זה למ"ש בחו"מ סי' קכ"ט אין שייכות כלל. ובישוב דבר הרמב"ם וכבר עמדו רבני אחרו' ומכללם הר' בעל עצי ארזים בס' מעיין החכמה בחבורו על המצית.

ולהיות שהמדפיס דוחק לא יכולתי להרחיב הדיבור. וג"כ במה שיש לעמוד במ"ש הג' שו"מ אח"כ: והנה מ"ש לעיל דהפנים מאירות וב"ד ופר"מ דאפשר דמיירו כשיש מו שישא משאו.

דאז רשאי להחמיר. כ"כ מג"א בסי' תרצ"ו ס"ק ע"ז.

ונ"ל מיהו לפי מ"ש ס"ס ע"א דאם רצה להחמיר דשרי א"כ יוצא במה ששמע בציבור דהא עיקר דמקרא מגילה קודם קבורה וא"כ חייב במקרא מגילה ע"כ. וגם הר' נו"ב במהדו"ק ח"א סי' כ"ז כתב דעפ"ד המג"א אלו דאם האונן סיפר דלפי הסברה דרשאי להחמיר האונן דיצא בספירה זו ע"ש: אמנם מתשו' מהרימ"ט הנ"ל דכי דאונן דמי לחרש וקטן דלא הוי ב"ח כלל.

נר' דס"ל דאפי' להסברא דרשאי להחמיר לא הוי מפני זה ב"ח משום דהוי כמו שאינו מצווה ועושה. וגם אפשר לומר דגם המג"א לא קאמר כ"א דווקא לענין מקרא מגילה כדי שיקרא בצבור ומשום פרסומי ניסא דמשו"ה מגילה קודם לקבורה.

אבל בשאר מצות מודה לסברת מהרימ"ט דלא הווי ב"ח כלל. אשר לפ"ז י"ל עמ"ש רע"א בני' טש"ע א"ח סי' קפ"ו וז"ל מסתפקא באוכל ביום אחרון של שנת י"ג לעת ערב ובתחלת הלילה שנעשה גדול עדיין לא נתעכל המזון אם מחוייב לברך או כיון דבשעת אכילה הי' קטן וכתב שגם בס' ח"א נסתפק כשהוא אונן ונקבר קודם שנתעכל.

אך יש לחלק דכתם החיוב נמשך מן התחלת אכילה עד אחר העיכול אלא דבעידן דעוסק במצוה דהיינו אנינות פטור מלברך בזה י"ל דתיכף כשגמר המצוה צריך לעשות מצותו דבהמ"ז. אבל בנ"ד דבעידן אכילה הגברא בעצמו אינו ב"ח י"ל דלעולם אינו מתחייב מדאורייתא ע"כ ולפי דברי המהרימ"ט ודאי אין לחלק כלל.

ואדרבה קטן עדיף דכיון דהגיע לחינוך הוי ב"ח מדרבנן לס' כמה מהפו' בעת אכילה ושוב אח"כ ניתוסף לו החיוב מדאורייתא. משא"כ כאן דהווי כקטן שלא הגיע לחינוך, וע"ע במ"ש בזה הג' מהרש"ק בס' טוב טעם ודעת מהדו"ג ח"ש סי' ר"ו.

ולענ"ד נר' דזהתלוי במה שמברך עד זמן העיכול שהוא מפני דהוי חיוב הנמשך ולא מדין תשלומין כדמוכח מהתלמוד והפו' שכתבו עד מתי יכול לברך נראה דהוא אף לכתחלה יכיל להמתין: ואגב אומר שראיתי להג' רע"א שם בסי' רס"ז דכ' וז"ל

מסתפקנא אם אחד שלא קבל עליו שבת יכול להוציא לקדש למי שקבל עליו שבת די"ל לזזה שלא קדש דהוא חול אצלו הוי כאינו מחויב בדבר כההיא דירושלמי שהביאו התו' ביבמות י"ד דבן עיר וכו' או דהוי עדיף דיכול להביא עצמו לידי חיוב לקבל שבת וצ"ע ע"כ ולענ"ד דודאי יכול להוציא ול"מ לפי מש"ל ע"ש רש"י והריטב"א והרב"א משום רבותיו והרב המאירי דאע"ג דלא הגיע זמנו דהוי ב"ח אלא דאף למ"ד דבן עיר אינו מוציא לבני הכפרים הא ודאי לא דמיא כלל משום דהכא ודאי הוי ב"ח דאם רוצה יכול לקדש גם לעצמו ולא משום דאינו רוצה להוציא עצמו עדיין הוי לא ב"ח: שלמה אליעזר אלפאנדארי.

סימן ז שאלה ראובן בא ממקום קרוב אצל גדול הבית ועדין המנחשים אצלו שהדין הוא כשיעמדו המנחמים גם היא נגמר אבלתו נסתפקו החכמים הי"ו אם חייב להניח תפילין משום דלדידיה שיודע עתה הוי יום מר והוי דינו כמו דקי"ל דיום שומעו אסור בתפילין כל היום כולו או"ד התם משום דהוי כל היום לאבלות משא"כ הכא (* ויש לחקור עוד דאף את"ל דמניח כיון דאינו באבלות אכתי י"ל כשבא בתוך ימי אבלות כיון דנוהג אבלית והוי יום מר: תשובה י"ל מקודם אי מה שאסור בתפילין יום א' אי הוי דאו' עי' תוספות פ"ק דברכות די"א שהק' ע"ד רש"י שפי' הטעם דפטור דהוא משום דאבל מעולל בעפר קרנו דל"ל האי טעמא תפו"ל מדאמר ליחזקאל פארך וכו' מכלל דלכ"ע אסור נראה דכונתם להק' דאם הוא הט' כדפרש"י הוי רק מזרובנן ואי הטעם הוא משום דילפי' מיחזקאל הוי איסורו ** (אף שהזכור לאברהם כה' אבלות אות ג' הביא מי שנסתפק כאם כא אצל גדול הבית שיום השביעי אם לדידיה נמי הוי מקצת יום השביעי ככולו או"ר עריך לנהוג אבלות כל יום השביעי וצדד לכאן ולכאן עי"ש נראה דמ"מ ס"ל למרן הגהמ"ח והחכמים שנסתפקו כשאלה דאין הדין עם המסתפק הנ"ל ואין מקום לספקו כדברי הש"ע שהרי להדיא כתב מרן הש"ע הואיל ומצא מנחמים עולה לו ומונה עמהם תשלום שלושים והיינו ודאי ראותו מקצת עולה לו לשבעה וכמ"ש הלבוש וכן מפורש בשו"ת הרשב"א ח"א סי' תע"ו שרואין כאלו היה עמהם משעה שחל עליהם אבלות והתחיל למנות משעה שהתחילו הם למנות עי"ש ועיין רוח חיים סי' שע"ה אות ו' וחיים כיד סי' קכ"ה אות י"ט שהרב מלאכת עילמה קמחי סי' י"ג דן את הדין דאפי' כא אצל גדול הבית כיום השביעי שחל בט"ב דלא מוכחא מילתא, מונה ופוסק עם גדול הבית עי"ש: והנה ראיתי כתשובת רב פעלים ח"א יו"ד סי' מ"ח שנשאל כמעשה שהיה באשה שמת אביה והיא בבית בעלה וביום ששי לאבלות שחל ביוש"ק באו ושאלו מהחכמים אם יאמרו לה למחרת כיום א' בבוקר שתלך לבית אביה ששם אכלים אמה ואחיה כדי שיעלה לה אותו מקצת היום ולא תצטרך למנות לעצמה ומפני הספק הנ"ל שהביא הזב"ל הורו החכמים שתלך ביוש"ק שהוא יום ששי לאבלות ואחר שהורו כן בקשו מרבינו הגדול הרב פעלים לחו"ד אם יפה הורו והשיב להם שלא הועילו חכמים בתקנתם שלפי דנראה בעל הספק שבזכו"ל הנ"ל מסתפק למבעי יום שלם ומה שהורו שתלך ביוש"ק אכתי ליכא יום שלם כיון דעבר כמה שעות ביום שבת ונמצא בחינם הורו להדאיב נפש האשה ביוש"ק ללא צורך עכ"ל ואני חירנא דיומא קמי יקר אורייתיה לא ידעתי מנין שמיע ליה שבעל הספק מסתפק כיום שלם ומלשון הזכ"ל הנ"ל) ** דאורייתא וא"כ לפי"ז י"ל דלפי"ד רש"י דבזה דלא הוי אבל חייב אבל לפי"ד

התו' אינו תלוי באבלות רק דגזה"כ הוא דביום ראשון שהוא יום מר אסור בתפלין כל היום כיון דיום שמועה הו' כיום מיתה ואע"ג דאבלות דיום ראשון דשמועה לא הוי דאורייתא מ"מ נקטי' דיום ראשון דשמועה הוי כיום ראשון דיום המיתה לענין תפלין: אמנם ראיתי להרא"ש בפסקיו פ' א"מ שכת' בתחלה דאבלות דיליף מיחזקאל דהוי דאורייתא מדיליף מינה לפטור אבל מן התפלין דהוי דאורייתא והיינו כמ"ש התוס' אלא דשוב כתב ולי נראה דאין ראיה מתפלין דפטור תפלין לאו מיחזקאל גמרי' דא"כ לפטור כל ז' כשאר מילי דאבילות דגמרי' מינה אבל לא מפטר מתפלין אלא יום ראשון אלא מדכתיב ביחזקאל פארך חבוש עליך אלמא תפי' אקרי פאר ואבל ביום מר מעולל בעפר קרנו ואין נכון שישים תפלין שהוא פאר תחת אפר ובשוא"ש בטלו חכמים מצות תפלין ביום א' ע"כ ומתבאר מדבריו דגם אי הוה איסור תפלין מדאו' כדסלקא דעתיה מעיקרא דהיינו דוקא מפני שהוא אבל אמעו"ל אסרה תורה ויש ללמוד מזה כיון דאסור תפלין דאורייתא אבלות נמי דאורייתא ומדברי הר"ן והריטב"א פ"ב דסוכה נראה דמפרש מכלל דכ"ע פטרי אלא די"ל דה"ד מפני אבלותו וכ"ש למאי דמסיק הרא"ש דאיסור תפלין דלא הוי דאורייתא כ"א רק מדרבנן דאבל ביום א' מעולל בעפר הכא דליכא ביה שום אבלות ומשום דכיון דהיה במקום קרוב ואלו שמע והיה יכול הוי כאלו כבר נהג אבלות כל ז' מהיכא תיתי שיהא פטור מתפלין וגם ממ"ש הרמב"ן בתורת האדם נראה דפטור תפלין דהוי דר': וגם נראה דלדעת כמה גדולים שלמים וכן רבים דאפילו אבלות דיום מיתה וקבורה דהוי דר' ועי' לרבנים אחר' בס' ברכ"י ומאמ"ר סי' ל"ב ובס' דרך המלך ה' אבל אלא דבדעת רש"י י"ל משום דבא"ז פ"ק דכתובות הביא מרש"י דהוי דר' וכן נראה ממה שפי' בפטור התפלין משום דהוי מעולל בעפר וכמ"ש הרא"ש ***(נראה כמו שהבינו לכאורה החכמים המורים דבעל הספק לא נסתפק אלא בבא אצל גדול הבית ביום השביעי אי צריך לנהוג אבלות כל יום השביעי והיינו משנה שבא ועד הלילה ואפי' בא בשלהי דיומא ומצא עדיין נוהגים אבלות דגם בכה"ג מונה עמהם כמ"ש הב"ח (בסי' שע"ה) מיד בלילה בטלה ממנו גזרת שבעה כן נראה פשוט מלשון הזכ"ל ואף דנראה שיפה כוונת החכמים המורים בדעת בעל הספק אכתי יש לתמוה עליהם שלא היו צריכים להדאיב נפש האשה ביוש"ק והי"ל להורות שתלך ביום ראשון בבוקר בס"ד דהשואל ותנהוג אבלות עד הלילה אלא דבל"ה מעיקרא לא היו צריכים לחוש להספק הנ"ל כלל וכנ"ל וכ"כ בתשובת רב פעלים הנ"ל אח"כ והביא ראיה מדברי הרמב"ן בת"ה שהיד הב"י והב"ח בסי' שע"ה והביא נמי דברי הלבוש שכתב מפורש דאותו המעט עולה לו לשבעה ושכן כתב השו"ג ס"ק כ"ה וסיים דאפי' אם ימצא מאן דס"ל להפך אין לחוש לדבריו דהלכה כדברי המיקל עכ"ל עי"ש וכ"כ הטהרת המים בשיורי טהרה מערכת ה"א אות ע"ז וז"ל ומדברי הלבוש ולשון הרמב"ן שהביא הב"י בזה משמע דא"צ לישב באבלות כל יום השבוע, אלא גם בזה אמרינן מקצת היום ככולו וכ"מ מדברי הרמב"ן שהביא הט"ז בסי' ת"ב סק"ד שכתב ולא אמרינן מקצת היום ככולו כל שיש עליו חוב ליום שאחריו שעה אחת דהיאך נאמר שיפסיק מאבלות ויחזור לו ע"כ ומינה דאם אין עליו חיוב ליום שאחריו כלל אמרינן מקצת היום ככולו אע"ג דלגבי דידיה הוא יום ראשון ובו ביום מפסיק אבלות עכ"ל השיורי טהרה ונראה שגם דהוא הבין שבעל הספק לא נסתפק ביום שלם ועיין שדי חמד במערכת אבלות אות ע"ד שהרב מסגרת דהשלחן

נמי נ"ל להקל כמקצת היום שלא כדברי בעל הספק הנ"ל וכן נראה להשדי חמד עצמו מסתימות הפוסקים (יצחק נסים) **אלא דהרא"ש כת' על שם רש"י דמשמע דס"ל דאבלות הוי דאורייתא ממה שפ"י בסוגיא דאבל הוי עשה דיחיד דילפינן מיחזקאל וכו' אמנם ליתא כן בנוסחתינו אמנם אף אי סל"ה יכול להיות דמ"מ פטור האבל דהוי דר' דבטולי חז"ל לחיוב בשוא"ת וכיוצא לזה בטלו חז"ל לחיוב תפלין ביו"ט ב' וכמ"ש הרשב"א בתשו' ח"א (סי' ס"א) ונמצא דהדבר ברור דכיון שעמדו המנחמים דחייב וכן מבואר בלשון ת"ד והירוש' וכל הפו' דנקטו בלשון אבל ביום א' דהוא מפני שהוא באבלות דוקא ועי' להרב מהריט"ץ בחי' לפרק איזהו נשך דכתב דאם מת ביום א' ונקבר ביום ב' דמניח ביום קבורה אמנם אין להביא ראיה מדבריו משום דכל הבאים אחריו חלקו עליו והעלו דלא כוותיה משום דאפי' ביום א' דשמועה אסור בתפלין ע"ש, אמנם הכא בנ"ד דאינו נוהג אבילות נראה ברור דמניח תפלין לכ"ע וגדולה מזאת הגיד לי רב זקן אחד מזה זמן על שם רב גדול אחד דהורה ועביד עובדא בנפשיה כשמת לו מת דאחר שנמסר לכתפים דאין לו דין אנינות ועדין לא נקבר דהניח תפלין משום שעדיין לא חל עליו אבילות: וכן ראיתי למהרד"ף בס' שוש"ל ברפ"ג דברכות שהביא מ"ש הרשב"א בחי' וכתב וז"ל ולעד"ן דהא דילפי' לאיסור תפי' כל היום ראשון היינו אחר שחל עליו אבלות לאחר שנקבר אבל הכא מיירי באונן דאכתי לאו מעולל באפר קרע איהו לאו שמעי' לפוטרו עד דשמעי' ממתני' ואפשר שזהו טעמו של רש"י וכו' והק' התוספות דמה צריך לטעם וכו' ותי' דצריך לטעם דרש"י מיום ראשון ואילך וזה דוחק ולפי האמור ניחא דהוצרך רש"י לפרש טע"ז לומר דה"ד מזמן שמתחיל האבלות שיושב בקרקע ומתגולל בעפר אבל לא קודם לכן אלא ממתני' הכרח שלא דבר הלמד מענינו דכתי' בתריה ונעליך תשים הרי דל"מ קרא אלא מכי מטא זמן האבלות אבל לא קודם לכן בזמן אנינות וצ"ע ע"כ אשר לפי"ד מפורש יוצא דלא קאמר במתני' דפטור אלא קודם בזמן שמתו מוטל דאז דוקא פטור אבל כשנמסר לכתפים דאז חייב בתפלין וכמו בתפי' וכו' כיון שעדיין לא חל עליו האבלות עד שיסתום הגולל: אלא שדבריהם תמוהים שהרי קי"ל כשי' רוב הפו' דגם באונן חייב בכל דיני אבלות חוץ מנעל"ה מפני שיתעסק בצרכי המת וזהו אף בנמסר לכתפים ואע"פ שעדיין אינו מתחיל באבלות דשבעה שהרי אף אונן בשבת דאינו מוטל עליו לקברו אוכל בשר ושותה יין ועכ"ז דברים שבצנעה שבאבלות נוהג וכמבואר במ"ק דכ"ג כשהביא מחלו' ת"ק ורשב"ג וע"ש בתו' ד"ה יש ובחי' הריטב"א שם וכ"כ בכלבו סוף ה' אבלות סי' קי"ד משם הר"ף וז"ל דבשבת ויו"ט וחה"מ אין אנינות נוהג אלא בדברים שבצנעה ע"ש ובסמ"ק סי' צ"ה ובהגמ"י פ"ד מה' אבל וע"ע בכנה"ג י"ד סי' שמ"א הגה"ט אות ה' ומג"א סי' תקמ"ח סק"ח וב"ד ביו"ד סי' קס"ז והרב"ח סי' ע"ב וכבר הארכתי במקום אחר דמבואר מזה דגם בחול דאף שנמסר לכתפים דאינו מוטל עליו לקוברו דאף שעדיין לא התחיל זמן האבלות דמ"מ יש לו כל דיני אבלות משום אונן: וגם נר' דאף למ"ד דאונן אינו חייב בדיני אבלות מ"מ הוי יום מר טפי ומגולל בעפר יותר מלאחר שנקבר לפי שהוא אונן ואף שאינו מוטל עליו לקוברו ואפי' בשבת ויו"ט אסור בקדשים מפני זה וכמ"ש המ"ל פ"ג מה' אבל וה"ר מפ"ק דיומא ע"ש ועוד זאת יש לתמוה טובא דאיך מלאו לבו לתרץ כן מאחר דהירוש' לא ס"ל כן וכן הרשב"א ז"ל ע"ש וכ"כ גם בשי' מקובצת לברכות ע"ש וכן נר'

ודאי דהוראה זו אינה נכונה ואח"ז יצא לאור ס"ה רב דגן וראיתי שם בא"ח סי' ת"ל שכת' דיש מו שהורה דאחר שמסר לכתפים וקודם שיקבר דיניח תפלין והוא דחה דבריו וציין למ"ש בירוש' והרשב"א ע"ש: והנה מד' הירוש' והראשו' הנ"ל י"ל לכאורה גם ע"ד הר' מג"א ס' תקמ"ח סק"ה דכת' וז"ל ונ"ל דמניח תפלין ביום א' דהרא"ש כת' בפ', א"מ הט' דאבל אסור בתפילין משום שהוא יום מר ואבל מעולל בעפר קרני וזה ל"ש בחוה"מ דאין נוהג אבלות ע"כ וה"ד הר' א"ר בא"ח סי' ח"ל וחז"מ ב"ד סי' ת"ב וע"ע במ"ש הפר"מ באשל אברהם שם דאם איתא להא מאי מקשו הא י"ל דאתא לאשמעי' דאף החה"מ דלאחר שנקבר דשרי דאף בזה לקודם שנקבר דמתו מוטל לפניו דאינו מניח: וראיתי שכבר עמדו בזה רבני אשכנז דהג' בצל"ח שם בברכות כת' דלפי"ד המג"א וגם לדברי הרא"ש דחה"מ זמן תפלין איך הק' הירוש' כן ולכן צ"ל שלא כדברי המג"א דמ"ש הרא"ש משום דמעולל וכו' אין טעם המרירות משום אבלות אלא מרוב הצער של יו"א וזה שייך גם בחוה"מ שאף שאינו נוהג אבלות מ"מ יום מר הוא לו ושוב כת' עוד וז"ל ויש לקיים דברי המ"א דקושית הירוש' שא"צ למתני התפילין דמק"ו מק"ש שמעינן דמה ק"ש שהוא חייב אחר קבורה פטור במתו מוטל לפניו תפילין שפטור אפי' אחר קבורה ואפי' ביום ב' וכו' ק"ו שפטור אפי' בחוה"מ במתו מוט"ל וכזה נדחים גם ד' השוש"ל שהק' דע"כ לא שמענו דאבל פטור מתפילין ביו"א אלא אחר קבורה שכבר חל עליו אבלות אבל באנינות אכתי לא שמענו וכו' ולפי מ"ש ניהא דאכתי ק"ו הוא מק"ש עכ"ל והרואה יראה דאין בפ' הכרע לדחות דברי השוש"ל דנר' ודאי דמאצטריך הירוש' להביא מאי פליגו ר"א ור"י וסיים אם ביום הב' אינו ניתן תפי' צריכא למימר מי שמתו מוטל לפניו משמע ודאי דכונ' הירוש' דאפי' אינו מוטל לפניו דכל יום א' דפטור וכן פי' בס' חרדים ע"ש אבל דברי השיש"ל אינם נכונים לפי מאי דכת' וי"ל ע"ד הצל"ח דלמה לא דחה דבריו מה"ט דכת' לעי' ועע"ש בצל"ח מ"ש בפ' הירוש' בד"ה נושאי המעה ואכמ"ל במ"ש שם ורק אומר דמה שהוקשה לו בד' הרשב"א עי' בס' חרדים שהרגיש מזה וכת' דבספרי הירוש' שלפנינו לא מצינו פרוקא אחרינא אלא כמו שת' הר' ע"כ ע"ש: גם מה שהק' הג' הצל"ח ע"ד הירוש' דלמה הוצרך לומר אם ביו"ב וכו' דהלא אפי' אם רק יו"א ג"כ הוא משנה שא"צ ולכן כת' דתלוי מחלו' התנאים אי הוי טעמא מפני שהוא מעולל בעפר דהוא דוקא ביום א' או משום דילפי' מיחזקאל ונ"מ בזה דינו של מג"א דאם הוא משום דמעולל בעפר קם דינו של מג"א דבחוה"מ לא שייך עש"ד אחרי שאלת המח' לא נתקרה דעת' הקצרה ויש להשיב ע"ד וכבר הרב ספר חרדים בפ' שם נרגש מזה וכת' דודאי גם למ"ד יו"א ק' אלא לאלומי הקושיא: והג' רע"א בתוס' בגליון על משניות אחר שה"ד הרשב"א דכת' דאגב אחרינא נקט כת' דהרשב"א לטעמיה אזיל דס"ל דחוה"מ לאו זמן תפי' אבל להסו' דזמן תפילין כפשוטו ניהא דנקט תפילין דבחוה"מ דאבל ביום ראשון חייב בתפילין דלא שייך מעולל בעפר וכמ"ש להדיא מג"א סי' תקמ"ח ע"כ וק' דאם איתא להא מאי מק' הירוש' אשר מזה הירוש' ולפי"ד כמה גדולים דס"ל דיש להניח תפי' בחה"מ נר' דליתא לדברי המג"א וכמ"ש ג"כ הג' הצל"ח ומזה זמן שעמדתי בזה והרחבתי הדבור גם במ"ש בס' תפארת ישר' ולאפס פנאי איני יכול כעת ורק אומר בקצור דמהירוש' וגם כל הגדולי' שה"ד הירוש' הנ"ל לא מכח מידי משום דודאי דוחק גדול לאוקמי מתניתין דמיירי דוקא

בחזוה"מ ולכן שפיר מקשה בירוש' ובכן גם כל הראשו' שה"ד הירוש' ולא נרגשו כלל הוא מה"ט דודאי מתני' משמע דקאי ע"ס ימות החול וגם אומר דאם מת בעיר אחרת דכת' התו' במס' ברכות דח"י ותו' ריה"ח ותו' הרא"ש שם דאינו נוהג אנינות ולא אבלות דאינו מניח מדלא אוקמוהו בירוש' בהכי:ומה שהק' הג' רע"א להמ"א ממ"ש הוא עצמו בסי' תרצ"ה לענין פורים נר' דאין נסתר מחמתו משום דס"ל דשנא ושנא דמלבד דבחזוה"מ הוא מוסכם לכ"ע דאינו באבילות דפרהסיא משא"כ בפורים ועי' במ"ש המג"א שם בסי' תרצ"ה סק"ז וגם דבחזוה"מ לא הוי יום א' דאבלות משא"כ בפורים אלא די' לעמוד בזה לפי מ"ש התשב"ץ בח"ג סי' רצ"ח וז"ל ואפשר דמשום שבת לא מתסר בהספד דלא אשכחן דשבת אקרי יום שמחה אלא עונג באכילה ויש אבילות בשבת בצנעה ומשום פורים מתסר וכו' ע"כ עש"ד וכבר עמדתי ע"ד במ"א וכמ"ש בס' פח"י באות אבל אכמ"ל.

ומ"מ נראה דבנ"ד דמניח תפילין במכש"כ דחזוה"מ דכתב המג"א די' להניח תפילין ואף שהרב שבות יעקב בח"ב סי' כ"ה פליג על דברי המג"א וכתב דאין דבריו מוכרחים כלל דהא להדיא אמרינן בסוכה ד' כ"ה אבל פטור מן התפילין והנ"מ ביום ראשון דכתוב ואחריתו כיום מר וכיון שנוהג אבילות ביום ראשון גם קורע וחולץ בחזוה"מ יום מר קרינן ביה ופטור מן התפילין ומ"ש הרא"ש דמעולל בעפר קרנו לאו דוקא דעיקר הטעם משום מר כדאיתא בש"ס והא דמעולל בעפר קרנו בכדי נקט שכן הוה הוא ולא מצי לכוין דעתו וכדאיתא בתה"א להרמב"ן ע"כ ועיין בשכנה"ג יו"ד סי' שפ"ח בהגה"ט דהביא דברי הרב משאת בנימין סי' פ"ב דכתב איסור תפילין ביום שמועה יש בו שני טעמים הא' משום דנפיש מרירותיה והשני משום דתלמודא מדמה לעטיפת הראש וכפית המטה ע"כ וכתב הרב דלפי טעם הא' קובר מתו ברגל מניח תפילין ביום של אחר הרגל ולפי טעם הב' יוצא דאסור ביום שלאחר הרגל כיון דחייב בעטיפת הראש וכפית המטה וזה הוא לדידן דאין מניחין בחזוה"מ אבל להמניחין גם בחזוה"מ י"ל דלפי הטעם הראשון דאין להניח וכסברת השבות יעקב ועיין להריטב"א בחידושו פ"ק דכתובות והביא דבריו ג"כ הרב"א באס"ז שם שהקשה על דברי רש"י שכתב דמה שאסור בתפילין ביום ראשון דהוא משום דמעולל וכו' דל"ל לרש"י לפרש טעמא דקרא דמה מרויחין בזה ותירץ דאצטריך רש"י לה"ט כי היכי דלא נילף שאר מצות מק"ו עי"ש דמתבאר מדבריו דמה שכתב רש"י הטעם משום דמעולל בעפר אינו כדי נסבה כדס"ל להשבית יעקב וכ"נ מפשט דברי התוס' והרא"ש בדעת רש"י דהטעם הוא דוקא משום דמעולל בעפר מחמת שצריך לנהוג אבילות ונראה לענ"ד עוד לומר דבחזוה"מ שאסור לנהוג אבילות בפרהסיא מפני שמחת הרגל המיטל עליו גם יום מר לא הוי וכמו שמוכח כן במו"ק ד' ח' גבי מתניתין דקתני ועוד אמר רבי מאיר וכו' דפריך ורמינהי וכו' ומסיק דשמחת הרגל עליו עי"ש דמבואר דמחמת שמחת הרגל אינו מרגיש בצער ועצבות דליקוט עצמות ואעפ"י שחייב לקרוע הוא רק לקיים מצות קריעה ולכן נראה דגם יום מר לא הוי מפני די"ל שמחת הרגל וכן מוכח כדברי המג"א ממ"ש שם ד' כ"ג גבי מה שאמרו בני יהודא ובני גלילא הני אמרי יש אבלות בשבת והני אמרי אין אבלות בשבת קאמר שם לימא כתנאי מי שמתו מוטל לפניו וכו' ובשבת מיסב וכו' וחייב בק"ש ובתפלה ובתפילין וכו' ר"ג אומר מתוך שנתחייב באלו נתחייב בכולן עי"ש דנראה דגם לת"ק דאף דס"ל די' ש

אבלות בשבת דהיינו דוקא בדברים שבצנעה וכמ"ש התוס' שם דאפ"ה חיוב בתפילין למאן דס"ל שבת זמן תפילין ומשום דכיון דאינו נוהג דברים שבפרהסיא לא הוי יום מר וכדברי המג"א ונראה דאין להקשות לפ"ז דא"כ איך כתב הריטב"א על דברי רש"י דמה מרויחין בזה וכו' דהא נ"מ לענין חוה"מ משום די"ל דהריטב"א ס"ל כשיטת הרשב"א דקיי"ל אין תפילין בחוה"מ ואף שנראה דנ"מ ג"כ לענין מת בתוך ימי חופתו דהוי כרגל אצלו דאינו נוהג דברים שבפרהסיא זה לא ניחא לו לתרץ בהכי דאין זה ונמצא דלפי מה דכתיבנא דברי המג"א אנכונים דבחוה"מ מניח תפילין ומה גם דסברת הרמב"ם ודעימיה דבמועד אפ"י דברים שבצנעה אינו נוהג שוב אחר זמן רב ראיתי מ"ש הפמ"ג במשב"ז סי' ע"א וגם מ"ש בספר משחא דרבותא ביו"ד סי' שצ"ט ובספר רוב דגן סי' תרצ"ה ובספר רב אשכנזי אחרון חיים של שלום סי' י"א ובאורחות חיים הל' יו"ט ד' צ"ב ולאפס פנאי ולהיותי טרוד לא עמדתי עוד בזה ורק את זה אגיד שראיתי בקונטרס כת"י מזמן קדמון כמו מאה וחמשים שנה מו"מ בש"צ שהי' כותב ומעלה בפנקסו הוראות רבני הזמן וכתב שם וז"ל מעשה שמתה אשתו של משה אלקולימרי ביום שבת חופת בנו שמואל ויום ראשון נכנס לאי' וביום הששי הורה גבר הרב מוהר"ר חזקיה אלפאנדרי ז"ל דיניח תפילין בברכה ע"כ ונראה ודאי דקודם לכן אפ"י ביום ראשון יניח תפילין בברכה אלא ביום הששי אף דהוא יום ח' שהתחיל בנו אבלות הורה דיניח בברכה משום דבכה"ג נראה דאין להסתפק כלל ביום הששי ואפ"י למ"ש הכנה"ג: אסיקנא דודאי בנ"ד דלאחר שעמדו המנחמים דלא נשארו אבלים כלל דמניח תפילין בברכה אף שהוא אצלו יום ראשון דשמועה ואפ"י למ"ש השבות יעקב משום דהוי כמו שמועה רחוקה אמנם כשבא אצל גדול הבית בתוך ז' ימי אבלות שגם הוא צריך לנהוג אבלות עדיין דאף שנגרר אחר גדול הבית ולא הוי אצלו כיום ראשון של אבלות דאינו מניח תפילין לכל הטעמים של משאת בנימין ואין להסתפק משום דהוי אצלו כיום שני ואילך אמנם ראיתי בפנקס הנ"ל דכתב וז"ל מעשה כשמתה אשתו של הר' פלוני ובנו הקטן לא נמצא בשעת מיתת אמו וביום שני בא בנו הנז' ונצטרף עם אביו שהיא גדול הבית והורו רבני מתא של אותו הזמן שלא יאמר ברכה בהנחת תפילין מפני שהוא יום ראשון לענין תפילין בעבור שהוא לא נמצא בשעת מיתתה ונראה שהרבנים נסתפקו בדבר אי מניח תפילין או לא ולענ"ד נראה דאין להסתפק לכל הטעמים כיון דהוא יום ראשון לשמועה והוא באבילות דמעולל בעפר וכו' ומה שמקצר באבילות משים גדול הבית אין זה מחייבו בתפילין אלא שיש להתיישב בדבר משום דכיון דאיסור התפילין אפ"י ביום מו"ק הוא דרבנן דמדאורייתא חייב למיתב דעתיה וגם דלדעת מהריע"ץ הוא חייב בתפילין גם מדרבנן א"כ אולי ס"ל דבעינן נמי שיהא יום ראשון דאבילות דוקא ולאפס הפנאי נעמוד עוד בזה בל"נ: *) שלמה אליעזר אלפאנדארי ס"ט ואחר ששלחתי זה להדפיס נזדמן לידי ספר טוב טעם ודעת להג' מהרש"ק מ"ג ח"ב וראיתי שם בסי' ר"א שכתב אודות המקומות שאין מניחין לקבור עד אחר מ"ח שעות והביא מ"ש הש"ע סי' שמ"א במי שמת בתפיסה שאין אנינות ולא אבלות ***(עיין שו"ת האלף לך שלמה למהרש"ק סי' תק"ע שנשאל כזה וז"ל מה שנסתפק בדין הכא ממקום קרוב אניה מה דינו בהנחת תפילין ביום ההוא אם דינו כשמועה קרובה אויל תשובה כסוף ספרי אבל יחיד פלפלתי והעליתי שלא יניח תפילין וכן נ"ל גם עתה ויש טעם כדבר דבשלמא לענין

שבעה ימי אבלות דהוי תקנתא דרבנן הם אמרו והם אמרו דאם הוא ממקום קרוב נגרר אחר גדול הבית אבל איסור הנחת תפילין ביום א' או ביום שמועה הוא מכח דאחריתה ביום מר ועיקר מרירותא חד יומא בזה כלב האדם תליא מלתא וכיון דלא נודע לו עד עתה הוי עתה לו יום מר ואין לו להניח תפילין עכ"ל וספרו אבל יחיד לא נמצא ומדבריו הנ"ל משמע ודאי דאפילו בא אצל גדול הכית ביום ז דלא נוהג אבלות אלא מקצת היום אין לו להניח תפילין, ועיין פדה את אברהם מערכת האלף ודף א' ע"ד ד"ה ולענין תיקון שכתב וז"ל אבל שנגרר) **כיון שלא נתיאשו ומ"ש הש"ך בשם הרמב"ן דאם הוא מחמת שנאה דחל אבלות וכתב דבזה דאחר ב' ימים יקבר היי כולו כיום ארוך ועד זמן הקבורה הוי אונן ע"ש ונראה דאם אין שום צורך להתעסק במת כלל דלא הוי אונן לפי מה שזכרנו מ"ש ריה"ח בשי' לברכות דח"י וז"ל הורה רה"ל מ על א' שמת ותפסו המישל ולא הניחו לקוברו שאין אנינות חל עליו דל"ק ביה מ"ש מוע"ל כיון שאין מוע"ל לקוברו ומ"מ לא נדמהו לנתיאשו לענין שיחול אבלות וכו' עשד"ב וכ"כ בתוספ' הרא"ש שי"ל דל"ד להיא משום דהכא יכול לדבר בצורכי הקבו' וכמ"ש הר' גופיה שם לחלק דבשבת להחשיך על תחום ושוב נזכרתי שמזה זמיר עמדתי בזה ובמ"ש הב"ח בשו"ת החדשות ונוב"י ובשו"ת יהודה יעלה למהרי"א ובס"ק לשון חכמים די"א וכעת אין הס' עמדי וגם אין לו פנאי לעמוד בכל מ"ש בזה הר' מהרש"ק ואיני יכול להחליט המאמר ורק אומר דמ"ש הרב דבשבת אינו כדין אונן ז"א דדברים שבצנעא נוהג כל היום וכמו שהוכחתי מהפ' ראשונים ואחרו' ולא הוי כמו מת בתפיסה וה"ה שחיב ב"מ: ** (אחר נ"ה אם פטור מהתפילין כאותו יום דעתיד לעמוד משום דלגבי דידיה הו"ל כפו יומא קמא עיין להרב גדול בדורינו שארית יעקב אשכנזי נר"ו סי' פ"ב דעירב זה עם הסברא דרכינו יחיאל שאינו מונה לשבת להתחלת האבלות עכ"ל עי"ש וספר שארית יעקב הנ"ל לא ראיתיו עד הנה.

ומלשון הפרה א"א שנקט הספק בהבא אצל ג"ה ביום השביעי משמע דוקא בכה"ג הוא דנסתפק ואם כא כתוך ו' פשיטא לו דאינו מניח תפילין בו ביום שבא דלענין תפילין הו"ל יום ראשון אע"ג דאינו ראשון למנין שבעה דנגרר אחר ג"ה, ולכאורה היה נראה להוכיח כן במכ"ש ממ"ש הכנה"ג הגה"ט (סי' שפ"ח אות ד') וה"ד מ"ן הגהמ"ח לעיל שנסתפק במי שקבר מתו או שמע ש"ק ברגל אי שרי להניח תפילין כיום א' שאחר הרגל ועי"ש מסיק שאסור והתם אינו יוס א' למנין ז' דיוט"ב עולה מן המנין אלא משום שלא נהג כו דברים של פרהסיא וביום שאחריו מתחיל לנהוג אסור כהנחת תפילין כ"ש זה שבא אצל ג"ה בתוך שבעה שלא שמע ולא נהג שום אבלות לפני זה שאסור להניח תפילין בו ביום שבא, ואף שהא"ר באו"ח סי' ל"ח אות ג' ס"ל דמניח תפילין ביום א' שאחר יו"ט י"ל דוקא שם ס"ל הכי משום שכבר נהג דברים שבצנעא כמ"ש ההוא עצמו ועיין ברכ"י ומח"ב באו"ח סי' ל"ח ועוד אחרונים שחלקו על הכנה"ג ומבואר נמי כדבריהם הטעם כמ"ש הא"ר ומשום דסר ממנו, מר המות דימי הרגל דעדו עליה אלא דשו"ר להכסא אליהו באו"ח סי' ל"ח וימי שלמה בפ"ד מהלכות אבל ה"ט שכתבו דדינו של הכנה"ג לא שייך אלא בא"י אבל בחו"ל דאיכא יוט"ב דעולה מן המנין אין ספק דליום המחרת חייב בתפילין גם להכנה"ג ולכאורה כיון דעיקר פסקו של הכנה"ג הוא לטעם השני שכתב המ"ב משום דביום זה נתחייב לנהוג דברים שבפרהסיא עטיפת

הראש וכפית המטה וכו' לפי טעם זה לא נראה לחלק בין א"י לחו"ל ויש להתיישב בכ"ז ואני אמרתי בחפזי ועיין טהרת המים בשירי טהרה מערכת א' אות ע"ד וחס"ל סי' ל"ח אות ג' ואחר כתבי זה כרגע נ"ל ספר אפיקי מגינים וראיתי לו בבאורים סי' ל"ח אות ד' שנסתפק גם הוא בדין זה דהבא אצל ג"ה ביום השביעי או בתוך שבעה אם מניח תפילין ועי"ש שהאריך הרבה ותו"ד שני הדברים גורמים איסור הנחת תפילין לאבל אבלות ומרירות וממילא הבא אצל נ"ה ביום השביעי כיון דאינו נוהג אבלות אחר שיעמדו המנחמים חייב אז בתפילין אמנם כל עוד שהמנחמים שם וכמו"כ אם בא בתוך ז' דנוהג כל דיני אבלות זה תלוי בחקירה איזה ימים מבטל ממנו ג"ה אם ימים ראשונים שעברו עד שבא והו"ל כאלו נהג אבלות משעה ראשונה ודינו בכ"ד כמו נ"ה וסותר.

ג"כ בתפילין או ימים האחרונים ויום ראשון שבא דינו כיום ראשון אלא כנשנשלם האבלות מג"ה נגרר הוא אחריו ונשלם גם מאתו והימים)**אמנם לענין תפילין שכתב הרב דמניח והשיג על הלק"ה דכתב דמי שמת בתפיסה דאינו נוהג אנינות דאסור בתפילין ליתא משום דאפ"ל בנמסר לכתפים אינו מניח ביום א' וכמשכ"ל ושו"ר להטו"ט ודעת גופיה בח' מ"ק סי' ר"פ שכת' וז"ל אף דבפנים הכרעתי להניח אף תפילין ביו"א שקודם קבו' אם יהיה מונח ב' ימים מ"מ להלכה ולמעשה איני סומך עני ואני מודה שלא יניח תפילין ביו"א כיון דהנוב"י פו' דבשני הימים הוי אונן נהי דאני חולק היינו לענין שאר מצית דיש לי סמיכה דבל"ה דעת כמה פיס' דרשאי וכו' עש"ד והן עתה כרגע נ"ל מחנה חיים ח"ג וראיתי שם בסי' ט"ל שנשאל מרב אחד במ"ש הר' מהרש"ל בישש"ל גיטין כ"ב במי שמתה שתו מתוך קטטה דהיה בדעתו לגרשה שאין לישב עליה ז"י אבלות שלדעתו נר' שמחויב להתאבל עליה ושכ"ן ברור מתשו' מהרשד"ם א"ה סי' ע"ד בסופה והרב המחבר השיב וז"ל דהמעין בדברי הישש"ל (שכת' דאין לחייבו באבלות דרבנן ועוד דהלכה כד"ה באבל ע"כ) דכת' דא"כ לישב עליה ז"י אבלות דאטו לא ידענו דמספר ימי אבלות המה שבעה ועוד דכת' מאחר אם ירישת הבעל דאורייתא לכן לא הפסיד ירושתה אבל מנין לנו לחייבו באבלות דר' ועוד דלר"ש כיון שנתן עיניו לגרשה ק"ו לאבלות ונהי ד"ח חו"ל מ"מ הלכה כדה"מ א"כ הלכה כר"ש וא"כ זה דוקא בשאר ימי אבלות אבל ביום א' דהוי דאו' בודאי הלכה כחכמים וכו' וד"ה שלא מניח תפילין ביום מיתה וקבורה דזהו דדייק הישש"ל א"צ לישב עליה ז"י אבלות אבל ודאי יום א' ובפרט עד אחר הקבורה הוא מתאבל עליה כנלע"ד ושוב חזר לדקדק מסוף דברי הישש"ל דכת' שאין לבו אבל ואין יום מר לפניו וכו', ולבסוף הצ"ע עש"ד: ולעד"ן שדברי הישש"ל ברורים דס"ל דאינו מתאבל כלל ואפ"ל ביום א' וכמו דקי"ל בעלמא כשאמרו דהלכה כד"ה באבל דאינו מתאבל כלל וכמ"ש התו' בעירובין ד' מ"ו וכ"כ האחרונים ונר' להביא סיעתא לדברי מהרש"ל שכת' אפ"ל למ"ד דירש הבעל אין לחייבו באבלות דר' ממ"ש מהר"ם ה"ד הרא"ש בפסקיו פ' ואלו מגלחין דדחה לדברי הסוברין דגוי מסל"ת נאמן באבלות כמו שנאמר במוכר פירות ואמר של עורלה של עזקה וכו' דנאמן לס' רבי וקי"ל הכי דאינו ראייה משום דבאבלות חומרא דאתי לידי** (האחרונים יפלו ואסור כתפילין כיום ראשון דידיה ואחר שהוכיח מלשון הרא"ש בפ"ג דמו"ק ומלשון רש"י בחולין ודף נ' ע"א) דמשמע מדבריהם דדיינין ליה כאלו התחיל להתאבל עם נ"ה משעה ראשונה שום נסתפק דילמא דוקא לענין שאר דיני

אבלות אכל לא לענין ותפילין דאכתי י"ל דאסור להניח כיון דאצלו הוא יום מר וגם נוהג כל דיני אבלות וע"ש בחידושים שכתב דיניחם בל"ב ויכסם עי"ש, והנה מה שחקר איזה ימים מבטל נ"ה כנראה שלא ראה תשובת הרשב"א סי' תע"ז שהביא הב"י בסי' שעיה בב"ה וה"ר בהערה הקודמת שכתב מפורש שרואין כאלו היה עמהם והתחיל להתאבל משעה שהם התחילו להתאבל ובמה שהכריע דהבא כתוך שבעה בו כיום שבא יניח תפילין בל"ב יש לפקפק אף שכן מצא נמי מרן הגהמ"ה בפנקס הש"צ כ"י שכן הורו רבני קושטא הקדמונים דבשלמה לו היינו דנים בזה חיים או פטור שפיר י"ל דמספק יניח בל"ב אבל כאן שאנו מסופקים שמא אסור כתפילין כיום זה מאי חזית לחייבו כתפילין ולפוטרו מהברכה ועיין שו"ג או"ח סי' ל"ח אות ט' ושו"ר כשו"ת דברי יעקב שור סי' פ"ה שהעיר כן עמ"ש איזה אחרונים דביום קבורה יניח תפילין בל"ב וז"ל הכרעה זאת היא טעות לדעתי דמאי אולמיה החשש זלזול בברכה שא"צ מזלזול הנחת תפילין לאכל ביום א' וכשאנו מחייבים אותו בתפילין ולא משגיחים על האיסור שאסור לאכל להניח תפילין ש"מ דבודאי חייב דינינן ליה וא"כ חייב גם בברכה עיש"ב ועיין ב"ד או"ח סי' של"ו ושל"ז ושו"ג סי' תקנ"ה ס"ק א' ואכמ"ל.

יצחק נסים) **קולא שנוהג אבילות בשבת וכו' ותפילין יום א' וכו' עש"ד ומזה נר' דגם מ"ש מהרש"ל די"ל דמס' ר"ש ק"ו לאבילות ויש לפסוק כמותו לענין אבילות דהלכה כדהמ"ב דבריו נכונים מאד דודאי לפי"ז אין לחייבו בשום אבילות כלל ומאי דדקדק מלשון דנקט ז"י אבלות מלבד דאין זה דקדוק ואדרבא י"ל דמדקאמר ז"י אבלות דגם יום א' בכלל ומה גם דהעקרא דמלתא גם לענין וירושא אינו מוסכם דהבעל יורשה דאיכא מאן דס"ל דאין בעלה יורשה וכבר דברו מזה רבים מגדולי הפוס' וגם רבני האחרו' וכבר הרחבתי הדביר בזה במ"א ולכן ברור דאין להחמיר באבילות כלל וכמ"ש מהרש"ל ומ"ש עוד דפלא שלא הובא ד' ישש"ל להלכה בשום פוסק כדי שנדע שעכ"פ הבעל פעור וכו' דאם לא יהיה מיתה וקבורה ביום א' גם יו"א הוי דר' וכו' להקל ולכן כת' שעכשיו שיש חרגמ"ה איך יתן עיניו לגרשה ואינו בידו ולכן חייב הבעל באבילות ולכן לא הביא שום פוסק דברי מהרש"ל לקולא ע"כ: והפלאה זו איני יודע מה היא דאפי' לפי"ד שלא הזכירו האחו' את דברי מהרש"ל מפני זה אין לדחות דבריו דרב גובריה ורב חיליה ומי כמוהו מורה ועוד דכבר כת' במקום אחר דיש מרבני האחרו' שהביאו את ד"ק וכעת בל"ש ספר ותו דאף לפי"ד אין זו טענה למה שלא הזכירו האחרונים בה דברי מהרש"ל משום דאכתי צריכין אנו למודעי לדברי מהרש"ל דנ"מ טובא גם עכשיו בזה"ז כשיש לו היתר מק"ר וזיכה לה הגט ומתה אח"ך דלולא דברי מהרש"ל גם בזה היה צריך לנהוג אבלות גם דיש לתמוה איך לא הביט עין במ"ש הישועות יעקב באה"ע סי' ז' סק"ח שבא מעשה כזה לידו ואמר שכדאי הוא מהרש"ל לסמוך עליו שלא לנהוג אבלות כלל והר"ז ספרו כנ"ל הוא מורגל וידוע אצל רבני דורו אשכנזים ודברי הישועו"י הזכירם ג"כ הפ"ת במ"א סק"ז וכתב שם הפ"ת שגם הרב ב"מ דבר מזה וע"ש בב"מ דהצ"ע מ"ש הר' מהרש"ל דאף דאיירי בנכתב הגט דל"ד דה"ה בלי כתי' וכו' מב"ב כתו' ובגיטין דשי"ב דאף לר"ש כתיבה דוקא וכו' ולשון הסוגיא מוכח כהתו' דמשמע כתיבה איכא בניהו ולא משעת נתינת עיניו לגרשה ע"כ וי"ל דדעת הר' מהרש"ל הוא דאף שמדברי התוס' מוכח כן מ"מ לס' רשב"ם מוכרח

דס"ל דלר"ש ל"ד ומה שחילק הר' מחנה חיים דע"כ בזה"ז דאיכא חרגמ"ה כבר כתב כן הר' ח' ס' וה"ד הר' כ"ש ופ"ת שם וכבר הוזכר גם זה ברבני הספרדים ה"ד הרה"ג מהרא"ג בס' חקי חיים סי' ע"ו אמנם נר' דזה דוקא לענין ירושה לס' רשב"ם אבל לענין אבלות שכת' מהרש"ל דכיון שמאסה ונתן עיניו לגרשה דשוב אין לבו דוה עניה וליכא שום מרירות עליה נר' דגם זה"ז ס"ל כן וכן נראה שהרי בזמן מהרש"ל היה נהיג חרגמ"ה ולכן י"ל ע"ד הג' ישועות יעקב נר' לכאורה דדוקא בנ"ד לה התר מק"ר והושלש הגט ואפשר לומר דל"ד קאמר אלא דכך היה המעשה או אפשר דהבין בדברי מהרש"ל דנ"ד היה דגם היא נתרצית וס' ישוע"י אמצ"א: ושוב נזכרתי שהרב ערך השלחן באה"ע שם בסי' צ' כתב ע"ד מהרש"ל דלא מסתבר כוותיה דכיון דיורשה וחשבינן לה כאשתי הו"ל תרתי דסתרן וגם דמ"ש דהו"ל כר"ש משום דהלי' כדה"ב דכתב הר' ב"ד ביו"ד סי' קצ"א דלא אמרי הל' כדה"ב בס' דחזיה ע"ע, ואין זו טענה לדחות דברי מהרש"ל דבכה"ג דלא מנכרא מלתא שהוא ב' דברים נפרדים י"ל ספיקא דרבנן לקינא אע"ג דסתרי אהדדי וכ"ש באבלות דקיל, ואף למ"ש הרדב"ז בחדשות סי' רס"ח דגם באבלות תרי קולי דסתרי ע"ש התם הוא באבלות עצמה גם מה שטען ממ"ש הרב"ד אף שדעת הב"ד כן וכ"כ כ בא"ח סי' שי"ד לא מפני זה יש לדחות דברי הגאון מהרש"ל ומלבד דשכנגדו חולק בזה הר' גו"ר כלל ה' סי' יו"ד והר' חיד"א במחב"רא"ח סימן תקמ"ה כתב צריך לעמוד בדבר ונר' דנקטי' להקל דמלבד דמהרש"ל סל"ה וכן מפ"י יוצא מתו' עירובן דמ"ו ע"ש ולכן נר' דיש לסמוך ע"ד מהרש"ל להקל אף באבלות וכ"ש דיש להניח תפלין: ע"ד שלמה אליעזר אלפאנדארי ס"ט סימן ח נשאלתי מחכם אחד בראובן שיש נו תנור בתוך העיר ויש לו פועלים גוים שאופים בכל ימי השבוע וגם ביום שבת אי שפיר עבד שלפי דעתו כיון שהם מושכרים לחדש לא הוי שכירי יום אלא הוי בקבלנות ושאל ממני אם אני מסכים בזה או"ל: תשובה הדבר ברור שהוא אסיר ואף כי לא היה צורך לכתוב בדבר פשוט כזה מ"מ אין מדרש בלא חדוש ואומר חדא דנר' ודאי דאין זה כ"א רק שכירי יום ולא קבלנות אף לדעת הרמב"ם דשכורים לח' או לשבת היי כמו קצץ עם הגוי שיארוג לו בגד דמותר משום דגוי אדעתא דנפשיה קא עביד וכ"כ מרן בסי' רמ"ד סעי' ה' הא ודאי דהכא בנ"ד אף לפי"ד אסור דכיון דמתני עם הגוי שיעבוד בכל ימי השבוע ושבת בכלל ימי השבוע ה"ה כמתנה עם הגוי שיעבוד ג"כ בשבת דהגוי מוכרח לעבוד ביום תבת בשביל ישראל ואף שראיתי לרב גדול בדורנו בס' הנדמ"מ צל הכסף בא"ח סי' ד' שנדונו היה בראובן שנתחייב לתת לצבא בשר בכל יום ואפי' בשבת ושכר פועלים גוים לזמן שנה אחת בסך מה שישחוט בכל יום דוקא וגם בשבת שאנשי צבא לא יקבלו בשר הנשחט מיום אתמול כ"א רק ביומו וע"ז כת' שיש להתיר לפי"ד מרן וקשר חבל בחבל ימא בנימא ותורף דבריו הוא שבדעת הרמב"ם שמתיר בשכיר שנה איכא פלוגתא מהרמ"פ שה"ד הדב"מ סי' קל"ב ומג"א וט"ז ומט"א סי' רמ"ד ופנים מאירות ח"א סי' ק"ל ס"ל דלא התיר הרמב"ם אלא בשאינו מקפיד הישר' על השכיר אם הוא בטל ממלאכת איזה יום דאז הוי כקצץ דלא הוי כשליח ישראל וגם לא הוי כמתנה שיעבוד בשבת כיון שהרשות ביד גוי לעשות ביום אחר אבל אם מקפיד גם הרמב"ם מודה דאסור דאף אי נימא דלא הוי כשכיר יום וכשלוחו של ישראל מ"מ כיון דמקפיד הרי הישראל נהנה ממלאכת הגוי והמשיגים שם בדב"מ והלבוש שם

סו' רמ"ד ומ"ך ש"א ספ"ד ומהר"י אירגאז הו"ד במים רבים סי' י"ד ס"ל אף אי מקפיד ומחויב השכיר לעשות גם בשבת עכ"ז להרמב"ם מותר וכ' עוד שדעת מרן ג"כ להתיר בכל גוונא לפי מ"ש הבית יהודה סי' מ"ד ואליה רבה סי' ש"ז וחסל"א סי' ט' שדקדקו ממב"י סי' ש"ז דמותר ליתן לגוי בער"ש מעות כדי לקנות לו סחורה וכן ליתן לי בע"ש סחו' כדי למכור בשבת אף אם יום השוק בשבת אפי' אינו אלא ביום שבת דהתם כשאינו אומר לו שיקנה בשבת ושכ"כ המ"ך וכת' הב"י דהעיקר כדעת מרן ודלא כמג"א וט"ז וא"ר ועולת שבת דס"ל כשיום השוק בשבת הוי כאומר לקנות לו בשבת ומע"ש שמפני שנרגש ממ"ש בסי' רמ"ד וסס"י רמ"ז דאפ' דל"ש הרמב"ם אלא בשוכר את הגוי לעשות לו מלאכה מיוחדת אבל אם שכרו לכל המלאכות שיצטרך תו"ז השכי' אפ' דמודה דאסור כת' דאין צריך הטעם כמ"ש המג"א ס"ק ט"ז משום דקרוב הדבר שיצטרך למחר מלאכה אחרת ומרויח דהמג"א לטעמיה אזיל דהוא מכת המחמי' כדעת הרמב"ם אלא נר' דשכרו לכל המלאכות ל"ד לקצץ דקציצה ל"ש אלא במלאכה מיוחדת יהיה איך שיהיה כבר הוכחנו דמרן ס"ל כדעת הסו' דהרמב"ם מתיר אפי' כשישראל מקפיד על השוכר שלא ישב בטל יום אחד ומוכרח השכיר לעשות מלאכה גם בשבת ועפ"י"ז נתישב מה שהיה לבו מגמגם על מש"ל דראוי להקל כס' המקלים כדעת הרמב"ם כיון דאית לן ס"ס להחמיר ס' אי כהרמב"ם ואת"ל כהרמב"ם דילמא הלכה ככסו' דלא התיר הרמב"ם אלא כשאינו מקפיד ברם אחרי דמרן ס"ל להתיר אפי' במקפיד על ביטול השכיר אין לנו לעשות ס"ס בין להחמיר בין להקל נגד מרן כמ"ש ל"סי' ג' בס' מוכן ביוט"ב עכ"ל ולע"ד אחרי המח' אין דבריו נראים כי המה תמוהים מכמה אנפי וטרם שיח אומר כי היסוד דהניח דאף דיש ס"ס להחמיר דעכ"ז יש להקל כפסק מרן כמ"ש ל"באורך בס' ג' אינו של קימא דהרואה יראה שם דקאי ע"ד השביתת יו"ט א"ח סי' ט' דיצא לחלוק ע"ד מרן בס' מוכן ביט"ב משום דאיכא ס"ס להחמיר דחה דבריו והביא מ"ש ההסל"א א"ח סי' י"ג דאין רשאים להקל בס"ס נגד פסקי של מרן וכתב דאין לומר דה"ד כשמרן מחמיר אבל כשמרן מיקל אז הרשות נתונה להחמיר כיון שיש ס"ס להחמיר.

הא ליתא דמידי הוא טעמא דקבלנו הוראותיו וא"כ מה סברא יש לחלק, ומלבד שהסברא נותנת כן יש לי אילן גדול לסמוך עליו מהריב"ל בח"ב סוס"י י"ג דכתב וז"ל ואע"ג דהרא"ש וזולת ס"ל דע"א ביבמה אינו נאמן ואדרבא איכא תרי ספקי להחמיר הא לאו מלתא דכיון דנהגו להקל ע"פ רוה"פ בע"א ביבמה לא מקרי ס' להחמיר ש' ההיא ס' כמאן דליתא ע"כ והא ודאי לאו שמ מתיא לענין שיש להקל כפ' מרן אף שיש ס"ס להחמיר, ולא מצא הרב לסתור דברי השביתת יו"ט בפרט זה דכשיש ס"ס להחמיר ומרן מיקל שיל"ה כדבריו כ"א רק להר' באמ"ח ח"ב יו"ד סי' ב' ואיהו גופיה הביא שם מס' בן אברהם שמהרי"ן, ועיש בא"ח סי' ח' דגם הוא בהסכמה עלה לאסור דלא כמרן ע"ש, וא"כ הא ודאי לא מפני זה יש לסתור דברי השביתת יו"ט ומהר"י י' יעיש, ומ"ש הרב דהסברא נותנת דאין לחלק כיון דהטעם הוא מפני שקבלנו סברתן, אדרבא לפי ה"ט איפכא מסתברא דאדם יכיל לקבל עליו לאסור ע"ע מה שהוא מותר אבל מה שהוא אסור איך יקבל ע"ע להתיר, והא ודאי היכא שיש ס"ס להחמיר והוא שצדדי הספקות שוים דהוי כודאי איסור אף שהוא במידי דרבנן וכמו שהארכתי במ"א מדברי כל הפוס' ראשונים ואחרונים וגם מרן עצמו ס"ל כן ולא מבעיא בעירנו שנר' דלא קבלו כ"א רק

להחמיר ולא להקל וכמ"ש בספרי הרבנים וכמ"ש ג"כ הרב חק"ל ועיין בס' משנת ר"א ח"ב ביו"ד סי' יו"ד וסי' נ"א ובזכרו' סי' ס"ב וז"ל ואף דקבלנו הוראות של מרן להחמיר ולא להקל עי' באחרונים ע"כ ועיין להרב שמן המשחה בסי' נ"ה דח"ל דכתב בסו"ד נמצא דסד"ר הוא דנקטי' להקל, ומה גם דהי"ל לומר פסק מרן תכריע אלא כיון דהוי דבר שי"ל מתירין נהגו להחמיר דל"א בזה סד"ר להקל דודאי לפ"ז דכשיש ס"ס להחמיר דיש להחמיר, דלפי"ז לק"מ ע"ד השביתת יו"ט, אלא דגם למקומות שתופסין גם להקל כשיש ס"ס להחמיר כיון דהוי בודאי איסור דיש להחמיר, ועדיפא מינה כתב הר' כרם שלמה ביו"ד סי' י"ד דאם רבו האוסרים אית לן למיזל בתרייהו אף שהיא נגד מרן ע"ש ובחק"ל יו"ד סי' ט"ל דמ"א וע"ע בשיו"ב יו"ד סי' שכ"ד דכתב דבכמה דברים פשט המנהג להחמיר אף דמרן מיקל ועי' להר' שר"א בח"ב ביו"ד סי' יו"ד שכתב שיש להתיר בסתם יינם בזה"ז שלא כפסק מרן מפני שיש ס"ס ורק מפני שהמנהג לאסור ע"כ, ועיין בס' פרי צדיק סי' י"ד דח"ן ובס"ה שער אשר הנמ"ח בא"ה סי' כ"ט ועיין חסל"א יו"ד סי' כ"ט, וכבר הארכתי במ"א דאף במקומות שקבלו הוראת מרן והוא מחמיר לאסור כדברי האוסרים דמידי ספיקא לא נפקא ואם יש ס' אחר שיש להתיר וא"צ להאריך עוד בזה דנר' ברור דאף במקום שקבלו עליהם אף להקל כפסק מרן בנ"ד ודאי אסור מכמה טעמי וכמו שאבאר דנר' דאעיקרא יש סוברים דמה שקבלו הוא דוקא במאי דכייל לפסוק כתרי מגו תלתא משום דאזלינן בתר רובאמעמודי הוראה, אבל אם ההיתר הוא דוקא לפי"ד הרמב"ם ויש חולקים עליו בזה לא קבלו ואף שמרן פסק כמותו, ואף את"ל שגם בזה קבלו מ"מ ה"ד כשדעת הרמב"ם מבואר בדבריו דדעתו להתיר, אבל אם אינו מבואר ויש להסתפק בדעתו אז אף אי לפי מה שפלי בדבריו מרן יהיה בדבר היתר כיון שבדברי הגדולים אחרים הוא איסור יש לאסור ולא קבלו בזה להתיר, אמנם בדבר כזה שהוא שכיר חודש או שנה וחייב להתעסק בכל יום כמו תנור וכיוצא בו כמו נדון של הרב צל הכסף דאי אפשר בשום אופן שיהיה יום אחד בעל ודאי דאם מתעסק גם בשבת דאסור לכ"ע משום דאפי' במקפיד לחוד רבו כמו רבו הסו' דגם דעת הרמב"ם ומרן לאסור דמלבד אותם הרבנים שהביא יש עוד כמה עי' בתשו' מהר"י הלוי אחיו של ט"ז בסי' יו"ד ורש"ל בתשו' סי' ק' וברכות המים בנ"י לסי' רמ"ד והרב קרית מלך רב בפ"ו מהל"ש ה"א וכ"כ הר' ז"א סי' ל"ב והרב תוספת שבת והר' נוב"י בכמה תשו' ומהרש"ז בש"ע ובקונ"א לסי' רמ"ד, וכן זכורני שגם בספרי האחרונים כ"כ ולאפס פנאי לא אוכל לחפש אחריהם, וע"ע בחתם סופר א"ח סי' נ"ט ודוק שם: ומ"ש הר' מהר"י ארגיז דדעת הלבוש כדעת הרמב"ם אף במקפיד לא מכרע, והרב מים רבים גופיה כתב דנוח לו לפרש דברי הרמב"ם דמיירי דוקא דאי ל"ה פסקו של הר' הוא תמוה שיתיר גם בזה, אבל מה שעשה שכן רבים ושלמים הבינו דברי הרמב"ם כפשוטן, אמנם המשיגים עליו נר' שלא פי' כן ע"ש אמנם דרובא דמינכר דפי' דברי הרמב"ם דמיירי דוקא שאינו מקפיד נראה דגם הרב מסכים לזה ומאחר שכן דרובא דאיתא קמן ס"ל דבמפקיד גם הרמב"ם ומרן ס"ל לאסור ומשום דהוי כאומר לו שיעשה בשבת ומיעוט הסו' לפרש דברי הרמב"ם אף במקפיד הם אמרו בפי' דאין להקל כוותיה משים דלא דמי לקצץ מאין הרגלים ליחס כן בדעת מרן ומה שהוכיח הרב צל הכסף דמרן אזיל בשיטת המקילים דאפי' מקפיד שרי ממ"ש בסי' ש"ז דמותר ליתן נו מעות בע"ש כדי

לקנות סחורה ואפי' שיום השוק בשבת ושכתב הבית יהודה או"ח סי' מ"ד דהעיקר כדברי מרן ודלא כמג"א וט"ז וא"ר ועולת שבת ואף על פי שמוכרח הדבר שיעשה הגוי מלאכה בשבת אף אם נאמר שמוכח כן מדברי מרן יש לתמיה דמה ראייה מזו דשנא ושנא דהכא לא הוי כאומר לו שיקנה בשבת שאם היה מוציא לקנות בע"ש לא היה מקפיד, וגם אינו מוכח מדבריו של ישראל שיקנה הגוי בשבת וגם אינו מכריח הישראל לגוי בסיבתו שיקנה בשבת, ולכן אם הגוי קונה בשבת י"ל אדעתא דנפשיה קעביד, אבל בשכיר כיון שמקפיד עליו שלא יהיה בטל כלל והשכיר עצמו על מנת כן ודאי י"ל אדעתא דישראל קעביד והוי כמצווה שיעשה בשבת, וזה מוכרח ממהרי"ע גופיה דבמע"י כתב גבי שכיר דאם מקפיד דודאי אסור לדעת מרן וביום השוק מותר ותמהתי על הרב שהביא ממהרי"ע ראייה ולא נרגש מזה, אמנם נרי דגם בדין דסימן ע"ז לא ראה מ"ש הר' זרע אמת דהגם דבסי' ל"א צווח ככרוכיא ע"ד המקל וכתב וז"ל לא צייתי להני כללי דכייל לן בקבא רבא וכבר נחלקו עליו רבני דורו, ונמצא דלדעת כל הנהו רבוואתא רבים ונכבדים דקים להו דבמקפיד הישראל טל ביטול השכיר דאפי' לשיטת הרמב"ם ומרן דאסור אלא דאפילו למקצת רבני האחרונים שהבינו בכל גוונא הרי הם בעצמם כתבו שיש לאסור כשיטת הראב"ד וכו' ע"ש, ואיהו גופיה כתב בסי' ל"ה דמר"ן מתיר בקצץ ג"כ כשיום השוק בשבת ושעכ"פ מיירי כשיש קצת מציאות לקנות בשאר הימים בלא יומא דשוקא ט"כ, הרי מפורש דל"ד כלל שכירות דהרמב"ם לדין יום השוק ובודאי שכן הוא ג"כ דעת מהרי"ע: וכל מאי דכתיבנא הוא אף במינח דמרן מתיר בקצץ דאף דיום השוק הוא בשבת דעכ"ז שרי דאפי"ה לא מוכח מידי דגם בשכיר שנה שרי אף דמקפיד, אמנם לא ידעתי היכן רמיזה בדברי הש"ע דשרי גם בכה"ג: וראיתי להרב מהרד"ה בתשו' כי באה בשמן המשחה בהל' שבת שהעתיק שם מ"ש הגה"מ וז"ל אסור ליתן לגוי מעות בע"ש כדי שיקנה לו למחר, כתב ע"ז ותורף דבריו הוא דממ"ש מב"י ע"ד דיום השוק ל"ד אלא אורחא דמילתא נקט וה"ה אפילו אינו יום השוק כיון שהוא אימר לו לקנות לו בשבת לא מכרע מידי דס"ל למרן דשרי כשאומר לו בסתם ויום השוק בשבת דבזה לא דבר מרן, ברם מתורתו של הר"ש מבואר דגם בסתם אסור שהרי שליחותיה דישראל קעביד, וכן נר' ממה דלא אשכח היתר כ"א רק לומר לו קח לך מעות וקנה לעצמך, ולכן דחה למ"ש המג"א ו"ך בשער א' ע"ד ומהרי"ע בתשובה דהבינו בדעת מרן דשרי וכת' דחס ליה למרן דלימא הכי ע"כ, ונראה דאין זה מספיק לדחות דבריהם משום די"ל דגם הבינו כן ומזה דייקי דמרן ס"ל כדעת מאן דמתיר בסתם והוא ממה שהבין בדברי הר"ש דאף שמיירי ביום השוק בשבת דעכ"ז אינו אוסר כי אם דוקא מפני שהוא אומר לו בפ' שיקנה בשבת ואז הוא דהוי שלוחו ואסור אבל בסתם שרי דכיון דלא אומר לו בפ' לא הוי שלוחו ואי היה מפרש מרן דמיירי בסתם ומפני שיום השוק בשבת לא הו"ל לומר לאו דוקא דאם אינו יום השוק ואומר לו בסתם למה הוא אסור: אמנם נראה דגם דברי הר"ש עצמם צריכין ביאור דמדכתב דאסור ליתן מעות שיקנה לו למחר ביום השוק כי יש שליחות נר' דדוקא משום דאמר לו בפ' וכדברי מרן הא לאו הכי שרו וממאי דלא אשכח היתר כ"א דוקא שיאמר קנה לעצמך נר' דאף בסתמא אסור, ולכן נר' ודאי דאי אפשר לומר בדעת הר"ש דמיירי דוקא באומר לו בפ' שיקנה לו למחר אבל בסתמא שרי דמלבד דק' בדבריו דיוקא אדיוקא וגם מאי אתא

לאשמענין דבאומר לו בפ' דאסור דהא ודאי מילתא דפשי' וגם נר' דהוא היפך כל הראשונים ז"ל דמפירש בדבריהם דאף בשאינו אומר לו בפ' דאם כוונת הישראל שיעשה הנוי בשבת דוקא וגם הגוי מבין מדבריו כן שיעשה דוקא בשבת דאף דאינו בפ' דאסיר ואפי' בקצף וכמ"ש הגאון ר"ן בעל הערוך בערך קבל וז"ל בפ' מ"ש מקבל קבולת בתוך התחום אסור ע"י גוים שקבלו שדה מישראל בדמים קצובים נתקן כ"ז שירצה וכו' ע"ש, גם בשיבולי הלקט כ' לי כת' וז"ל זה כלל גדול שסומכין עליו בשבת כל מלאכת וישראל שעושה אותה הגוי בביתו של גוי והיא מלאכת תלוש והגוי עושה אותה בקבלנות שעושה כל זמן שירצה מותר עם השמש ואעפ"י שעושה אותה בשבת אינה נקראת מלאכת ישראל אלא מלאכת הגוי ע"כ, וכ"כ באור זרוע ה' שבת סי' א' וז"ל דכל דבר שאינו מפורסם וכו' אי לעבד עורות או לכבס חלוק או לתופרו כ"ז שירצה הגוי ע"כ.

גם הרב המאירי כתב בחי' וז"ל יש שואלים בקצת דברים שהתרנו בסוגיא זו עם השמש אעפ"י שהדבר ברור שיעשה בשבת ומטעם בדידיה קא טרח, מ"מ בשביל ישראל נעשה בשבת ובהדלקת הנר ועשיית כבש אמרו שאם לעצמו כו' ואם בשביל ישראל אסור, תירצו הגאונים שכל אלו שאנו אוסרים בשביל ישראל הם דברים שהגוי מכיר שאי אפשר לישר' בלא אותו ענין בו ביום או למוצ"ש לאלתר כגון הדלקת הנר וליקוט עשבים וכו', אבל כלים לכובס ועורות לעבדן הגוי יודע שאין צורך לישראל כל כך בשבת שאלו כן מע"ש היה רוצה בהם שיכנס בהם בשבת וכמ"ש מתעטף וכו' והילכך מותר להשתמש בהם ואעפ"י שמצד שכר הוא צריך לעשותן בשבת אין זה אלא להנאת עצמו והרי הוא יכול להניחם עכ"ל: הנה מפורש יוצא מפי כל הראשונים דמה שהתירו בקבלנות שהוא דוקא משום שהגוי יודע בדעתו של ישראל שאינו מקפיד אם לא יעשה בשבת ומפני שאם ירצה יכול להניחם עד לאחר השבת אלא שמדעתו הוא שעושה בשבת שלפי"ז כשהוא יום השוק בשבת דוקא ולא ביום אחר שבדאי הגוי מבין שכשאומר לו שהוא יקנה בשבת דוקא דבכה"ג דודאי אסור ואף שקצף משום דהוי כמצווה לו שיקנה בשבת איך אפשר דהר"ש חולק בזה ומתיר אפי' כשיום השוק בשבת דא"א לקנות ביום אחר ומה גם למה שמתבאר מדברי הרשב"א בחי' דמה שמתירין ב"ה דהוא דוקא משום דלית הנאה לישראל מה שעושה הגוי בשבת דכתב גבי מ"ש לא ישכור אדם כליו בע"ש וז"ל א"נ טעמא דמילתא משים דנר' כשלוחי של ישראל במלאכה שהוא עושה בהם ואע"ג דשרו ב"ה בעורות לעבדן כשנתנם עם השמש התם היינו טעמא משום דקצף הנוי דכיון דקצף הגוי בדנפשיה קא טרח ואין לישראל שום ריוח במה שהגוי עושה בשבת, אבל שכירות כלים יש לו ריוח לישראל בעשית מלאכתו בשבת שאפי' בהבלעה הדבר ידוע שאלו לא היה רשאי הגוי לעשות בהם מלאכה בשבת לא היה ניתן כל כך והלכך מתהני ביה ישראל ואסיר דמיחזי כשליחו דישראל ע"כ וכ"ש כשיום השוק בשבת דוקא דהוי כאומר לו שיעשה בשבת וגם דמתהני ג"כ במה שעושה הגוי בשבת בשביל ישראל וכדברי הרשב"א כ"כ ג"כ הרא"ש בפסקיו והריטב"א וזולתם ע"ש, וא"כ איך יעלה בדעת לומר שהר"ש מתיר גם בכה"ג, וגם ק' דאם הר"ש מה שאסר הוא דוקא כשיום השוק בשבת וגם לומר לו שיתעסק בשבת מה נרגש ממאי דשרו ב"ה עם השמש והוצרך לתרץ: וראיתי שמה שהביאו בשם הר"ש ז"ל עקר מטרין הוא בתו' ישנים פ"ק

דשבת וה"ד ג"כ בפסקי תו' שם בסי' ס"ה וז"ל לא יאמר לתקן מנעלים בשבת אלא ואמר תעשה לכשתרצה ע"כ וגם שם יש לדקדק ג"כ כנ"ל, אמנם נר' דכונתו לומר כמ"ש בשם הראשו' דאע"ג דב"ה מתירים עם השמש דה"ד בדברים שאין הישר' רוצה שיעשה הגוי בשבת וכן הגוי אינו מבין מהישר' שרוצה שיעשה בשבת דאז דוקא הוא די"ל דאף אי הגוי עושה בשבת אדעתא דנפשיה קא עביד אבל אם מה שנותן הוא כדי שהגוי יעשה בשבת אסור משום בסתמא הוי כאומר שיתקן בשבת ושליחותיה דישראל קא עביד ולכן צ"ל לו תעשה לכשתרצה ואז מותר אף אי הגוי עושה בשבת וזהו כונת הר"ש שכת' דאסור ליתן מעות שניכר שרוצה שיקנה בשבת ואף שלא אמר לו בפ"ה הוי כשלוחו כיון דמוכרח הגוי לקנות בשבת לעשות רצין הישר' ולא דמי לכל הנהו דשרו ב"ה דאם ירצה לא יעשה ולפי"ז הר"ש ז"ל דאוסר דהוא אף בסתמא יש להק' ע"ד מב"י דכת' דלאו דוקא דלפי מאי דכת' כיון מה שאוסר הוא בסתם ואף שאינו אומר בפ"ה א"כ היא דוקא כשיום השוק בשבת ואפשר דבא לומר דכיון דמה שאוסר בסתמא כשיום השוק בשבת דהוא משום דהוי כאומר בפ"ה שיעשה בשבת א"כ אף אם יום השוק ביום אחר נראה ממנו שנחוץ לו שיעשה הגוי בשבת לאיזה סבה וכמו לתקן מנעליו לצורך השבת דבזה נמי אסור דהוי כאומר לו שיעשה בשבת וא"כ כשיום השוק בשבת גם מרן מודה דלדעת הר"ש דאף בסתמא דאסור וגם בש"ע לא כת' דגם ביום השוק בשבת דשרי וכן מפורש יוצא ממ"ש בעטרת זקנים שם בדעת הש"ע דאם יום השיק בשבת דאסור ע"ש וכן נר' ממ"ש התוס' שם וכ"כ בס' כרם שלמה אשכנזי בסי' רמ"ג ע"ג ע"ש גם הר' חמד משה שם בסי' ש"ז כ"כ בדעת הש"ע וכת' דבחנם השיג המג"א על הרב"י ע"ש ואף הר' ז"א בסי' ל"ה דכתב דאפשר דמרן מתיר אף כשיום השוק כת' דמיירי כשיש קצת מציאות לקנות בשאר הימים לפי מאי דכת' נתקיימו דברימהרד"ה הנ"ל דדחה לדברי המפרשי' דמתיר אף כשיום השוק בשבת וכת' דחס ליה למרן דלימא הכי והסכים עמו הר' מהרש"ח ע"ש ומלבד דברי הר"ש הרי ממ"ש כל הראשונים הנ"ל מפו' יוצא דאסור וכדכת' ויש לתמוה על הר' מ"ך והר' מהרי"ע דהעלו להתיר עפ"י דמרן הב"י דהוא היפך כל גדולי הראשונים הנ"ל דמפ' יוצא דאסור: ובכן יש לתמוה טובא על הר' צל הכסף שהתיר בנ"ד בשכיר חדש ומקפיד אף לפ"ד שמדמה לקצץ שפ' המ"ך ומהרי"ע דאף ביום השוק בשבת דשרו לדעת מרן באלו דבריהם מוכרחין ומוסכמים מהכל והא ודאי ליתא ועוד יש לתמוה דמה דמות יערוך נ"ד לקצץ וביום השוק בשבת דמכמה טעמי מגרע גרע חדא דהרי הר' מהרי"ע גופיה דכ"כ בדין יוה"ש בשבת הרי איהו גופיה כת' דבשכיר חדש ומקפיד צ"ע אטו בד"מ עסקינן דמצי למימר קי"ל בהא ולא כהא ואף המ"ך כתב דקי"ל ודאי דבמקפיד דאסור ועוד זאת דמלבד כל מה שהוכחנו לעיל מדברי הראשו' הנ"ל איך לא הביט בדברי רבני האחרו' דס"ל דביום השוק בשבת דעת מרן לאסור ועוד יש לתמוה במה שמדמה למקפיד דודאי אף למי שמתיר גם במקפיד דהיינו שמקפיד עליו שלא יהא בטל בימות החול שמפני זה יהיה מוכרח לעבוד בשבת אבל חלילה להתיר במקפיד עליו שלא יהיה בטל גם בשבת ובנ"ד מלבד שהוא מקפיד אם לא יעבוד גם ביום שבת וגם שכשהשכיר לגוי דהוא מתנה עמו בכל ימי השבוע ושבת בכלל ואם לא יעבוד גם ביום שבת לא יפרע לו הוא ודאי דהווי שכיר יום לכ"ע וע"ע להר' ברכות המים וקמ"ר בפיו מהל"ש: וגם ראיתי להר' יצ"ו מ"ש אח"כ בדברי

הב"י דסו' רמ"ד ורמ"ז על דינו של הרמב"ם דשכיר חדש אפשר דלא שרי הרמב"ם אלא בשוכר את הגוי לעשות מלאכה מיוחדת אבל אם שכרו לכל המלאכות שיצטרך כו"ז השכי' אפשר דמודה דאסור שרצה לפרש כונת דבריו דלא כמג"א ועוד כת' שם לקמן בדף י"ד ע"ג ושמה ד"ה ושמה קאמר ה"ד הר' נו"ב ונשא ונתן בדבריו שיש לאסור וכתב כדברי הראשונים כדי לדחות דברו הנוב"י ולפי מאי דכתי' מתירתן של ראשונים דברי הר' נוב"י נכונים אף שאיני כנדון הצל הכסף דנדון דידיה גרע טפי והרואה יראה בספרי רבני אשכנז וספרד בכמה נדונים דשכיר חדש שהם אוסרין ואין פנאי עמדי להעתיק דבריהם וכי אין צורך בנ"ד ורק אומר בקיצור דל"מ כשהיא שכיר חדש אלא דאפי' בקצף דאדעתא דנפשיה קא עביד אי מגיע לי ריוח במה שעושה הגוי בשבת לישראל דיש לאסור וכמתבאר מדברי הרשב"א והריטב"א בחי' והרא"ש בפסקיו שכת' לעיל וכן מפו' יוצא ממ"ש הר' המאירי בשם הגאונים שכתבתי לעיל וכ"כ רי"ו בני"כ חי"ב וז"ל דאע"ג דשרו ב"ה עורות לעבדן עם חשיכה שאני התם שאין ריוח לישראל במה שעושה הגוי בשבת אבל בשכירות כלים וכו' ע"כ ואין להק' מד' הראשונים הנ"ל ממה שהתירו באריס משום דאריסותה קא עביד ואע"ג דהישראל מרויח ג"כ בשבת משום די"ל דהתם דמה שמוכר הגוי בשבת הוא להנאת עצמו ומוכרח לעבוד לצורך עצמו והריוח של ישראל המעורב בו ממילא בא לו ולכן בזה י"ל אריסותיה קא עביד ואם ירצה לא יעבוד משא"כ בקצף דכל הריוח שעובד בשבת הוא דוקא לישראל דלדידיה טפי נח"ל להיות יושב ובטל בזה הוא שכת' דאסור משום דשליחותיה דישראל קא עביד וכ"כ הרמב"ן בחי' לע"ז וז"ל שם בפ"ק דע"ז ושמעי, מינה דכל אריסותא דעביד גוי בשל ישראל בשבת שרי דקבולת דמי דגוי אדעתא דנפשיה קא עבוד דקא קביל עליה מעקרא כולהו עבודת דאריס ואי מוביר מפסיד מחצה שלו ומשלמע"כ ור"ל כמו קבלנות שהתירו היכא דשיך לומר גוי אדעתא וכ"כ הר"ן שם דבאריס אע"ג דמטי ליה הנאה לישראל אינו מכוינ הגוי כ"א רק לעצמו והנאתיה דישר' ממילא קא אתי וראיתי להר' קמ"ר דצדד בזה בכונת דברי הר"ן עי"ש ולעד"ן כמו שכת' בפ' בתרא ויש להוכיח כן מדבריו וממ"ש כקבלנות דהא לא מתהני הישראל ממלאכת שבת כלל ויש להרחיב הדביר לעת הפנאי ושו"ר ג"כ להר' ברכות המים בסי' רנ"ב דכת' וז"ל ופי' דברי הר"ן הנ"ל דלעולם הר"ן מפרש דהיא דפ' כ"כ מירי בקצף ואפי"ה אסור וכו' ע"ש ויש לשאת ולתת בדבריו לעת הפנאי ומתוך כל דברי הראשונים שכתבתי לעיל נר' כמ"ש ה"ה בנו"ב מ"ת סי' ח"ל ומהנר' דאשתמיט מיניה דהנוב"י דברי הראשונים הנ"ל ולפי"ד הראשו' יש לעמוד ע"ד מב"י סי' רמ"ג שהשיב ט"ד הר' מהרי"א שהכריע שא"א לגרוס בדברי הרא"ש בקבלנות משום דאפי' לדברי המתיר בשוכר גוי בדבר ידוע במלאכת הקרקעות הנ"מ בשדה משום דאעפ"י שלא יעשה מלאכה בשבת ישלים ביום אחר אבל תנור ומרחץ שאם לא עשה מלאכה בשבת הפסיד הישראל ריוח אותו היום נמצא ישראל נהנה ממלאכת שבת ואסור כת' הר' ואעפ"י שאפשר לדחות טע"ז מ"מ וכו' דנר' דמ"ש הר' טעמו ונימוקו עמו שהרי הך ס' המתירין שכתב הוא סברת האיכא מ"ד שה"ד הר"ן כנ"ל ומבואר שם דהט' משום דאין הישראל נהנה ממלאכת שבת וא"כ שפיר קאמר הר' מהרי"א וא"כ הרב"י מפרש ככונת האיכא מ"ד לכונה אחרת כדי לדחות דברי מהרי"א חוץ מפשטן הי"ל להודיענו וגם שהרא"ש גופיה נראה דמסכים

לס' ר"י שהביא דבריו בפ"ק דשבת דסל"ה גם הוא לא חלק ע"ד ונר' דמסכים עמו וכן הוא דעת כל הראשונים שהבאתי דבריהם לעיל דאפי' בקבלנות כל דאית ליה הנאה לישראל ולא יוכל להשלים אותה ביום אחר דאסור והיותר קשה בדברי הרב"י דנר' דס"ל דאף במשכיר לשנה או לח' דגם זה שרי דאף דבדאי הישר' לא יקפיד על ביטול דיום שבת כיון שרואה שמקפיד על ימות החול אינו יודע שלא יקפיד על יום השבת ואדעתא דישראל קא עביד ולא עוד אלא דכאן לא כת' כ"א רק ואעפ"י שים לדחות וכו' ואילו בס' רמ"ד בדין קבלנות שנחלקו הפוס' נר' דס"ל דלמאן דס"ל דאין לחוש למראית העין שרי לשכור לגוי בדבר וידוע שזמן אף בתנור ומרחץ דמטי ליה הנאה לישראל ממלאכת שבת ע"ש ולא ידעתי מה ראה על ככה ומה לו נתחדש לומר וכי תאמר שהוא מפני שראה מ"ש רי"ו בשם ר"ן ז"א דהרב"י כתב שם דיותר נר' דר"ן ה"ק וכו' פי' שהגוי מקבל עליו כל מה שיעלו פירותיו בדבר ידוע שנותן לישראל בכל חדש אמנם בס' מאמר מרדכי ס' רמ"ג האריך לדחות דברי הר' ב"ח ושהעקר כמ"ש הר' מהרי"א ונרגש מ"ש רי"ו בשם הג' ר"ן וכתב שהעקר כמ"ש הרב"י במסקנא שלא התירו אלא בשכל הריוח לגוי וכ"ן למעיין שם ברי"ו ז"ל שלא נחית לחילוק זה ומרן שכתב בתחלה להתיר היינו לפי מ"ש כאן בב"י דיש לדחות טעמו של מהרי"א באופן שאין סתירה מדברי רי"ו לדברי מהרי"א ט"כ דנראה דהבין דגם בס' רמ"ד לא החליט המאמר דיש לאסור ושהעקר כמהרי"א הגם שלא ראה לדברי הראשונים דכתיבנא.

ואפשר לומר ג"כ דמ"ש הרב"י כן הינו בתחילה לפי מאי דסליק אדעתיה בכונת דברי רי"ו אבל למאי דמסיק בכונת דברי רי"ו הא ליתא ודוק כי קצתתי וראיתי להר' ברכות המים בנ"י לסי' רנ"ב דכת' בפ' דברי הר"ן הנ"ל וז"ל דלעולם הר"ן מפרש דהיא דפ' כ"כ מיירי בקצץ ואפי"ה אסור וכן יש לדקדק מדלא כת' ולא דמי דהתם לא קצץ אלא כת' דהתם משום דנכרי אדעתא דישראל וכו' ופי' דבריו הוא אפי' בקצץ מ"מ הוא עושה אותה לצורך ישראל שישתמש בו הישראל בשבת וגם הישראל כשקצץ עמו לא קצץ אלא שיעשנה בשבת אבל גבי כלים לכובס ועורות לעבדן שאין רוצה שיעשה לו בשבת דוקא בקצץ שרי אפי' עשאן בשבת דגוי אדעתא דנפשיה ק"ע להשלים פעולתו ואין כונת הגוי לכדי שיהנה הישראל וכו' ודלא כמ"ש הב"ח וכו'.

ע"כ והיינו כמ"ש כל הגאונים וכדכתי' לעיל ועפ"י כל האמור י"ל ע"ד הר' מהרד"ה שבס' שמה"מ הנ"ל דהצ"ת דברי הר' מהרי"א וכת' דל"מ למה שנר' מדברי הר"ן דנר' דס"ל דכל שקצץ דשרי ליהנות בשבת דהוא היפך מ"ש מהרי"א אלא דאף לדברי החולקי' וס"ל דאסור ליהנות בשבת נר' דמרחץ ותנור דמו לשולח אגרות שאין גוף הישראל נהנה מגוף המלאכה שנעשית בשבת בשבילו ע"כ ולפי מאי דכתי' דברי הר' מהרי"א נכונים ואין הפנאי להרחיב הדיבור עוד ומ"ש הר' מהרד"ה עוד לדמות מ"ש הר' מהרי"א והרב"י למחלו' הרמב"ם והראב"ד עיין גם בס' תוספת שבת סו' רמ"ג סק"ב דכתב דמ"ש הרב"י שאפשר לדחות דהינו משום דאפשר לדמות להא דאיתא בס' רמ"ד בשם הרמב"ם דאם שוכר סופר שיכתוב לו בכל עת שיצטרך וכו' וכו' וגם אפשר לחלק ולכן נסתפק בזה ע"כ עש"ד ולפי מאי דכתי' נר' דלא דמי וע"ע להתו' שבת שם לעיל סק"ח ד"ה וכללא דכת' דמרחץ אסור כה"ג מדינא אם שוכר את הגוי להסיק לו כל השנה בכל פעם שיצטרך דהא בזה יש לו ריוח לישראל ממלאכת הגוי שנוטל שכרו

מכל איש ואיש והגוי אין לו שום ריוח כלל מזה וכו' ע"כ עש"ד וע"ע שם בשמן המשחה שאף באותו נדון העלה לאסור משים דמגיע לו הנאה לישר' ממה שמתעסק הגוי בשבת וגם שהוא בקבולת והיה יכו"ל ביום אחר וע"ע בס' חמדת שלמה א"ח סי' ט' ובס' יהודה יעלה למהרי"א בס' נ"ו וע' בס' דברי חיים ח"א סי' ה' ו' דכת' דאף בשות' גוי עם ישראל דאסור להשכיר הישראל פועלים אי יעבדו בשבת ואעפ"י שהפועלים יודעים שיש שות' גוי דכיון דהשוכרן הוא יהודי י"ל אי יעבדו אדעתא דישראל קא עבדו עש"ד ומש"ל דאף אם מרן מתיר כיון שרוב האחרו' חול' אין לסמוך כ"כ ג"כ הר' מהר"ח אבולעפיא הו"ד בס' אהל יוסף סי' כ"ט ודלא כס' הר' אהל יוסף שם בס' ל': ונחזור לדברי הר' צל הכסף ואומר דכל מאי דשקלינן וטרינן בדברי הפוס' ראשונים ואחרונים דהוא דוקא כדי להתלמד לנדונות אחרות אמנם בנדון דידיה דהדבר ידוע ומפורש דהוא חייב ליתן הבשר גם ביום שבת ולא סגי בל"ה והוא מוכרח ליקח פועלים שיתעסקו בזה גם ביום שבת וגם הפועלים יודעים הם בודאי מזה דצריכים להתעסק בשבת בודאי בכגון דא אף שהם שכירי ח' או שנה הדבר פשוט וברור דכשמשכירם להעסק בכל יום דהוה כמתנה עמהם שיתעסקו גם בשבת ואסור לכ"ע וכ"ש וק"ו בנ"ד דהוה כתנור שידוע ומפורסם שהוא של ישראל וברחוב העיר דבכגון דא אף אי היה בקצף גמיר דאסור ובכך החכם שהורה להתיר צריך כפרה וה' ברחמיו ינחנו בדרך אמת ויראונו נפלאות מתורתו: שלמה אליעזר אלפנדארי ס"ט סימן ט נשאלתי מהרב המופלא יעקב הכהן יצ"ו שהוא דרכו תמיד לישא בתו עינים ולא יזיזו מעיניו לפי שבלעדם לא יוכל לראות כלל ולכן הוא שואל אם מותר לו לצאת בהם במקומות שאינם מתוקנים: תשובה כמו בנ"ד מזה זמן שמעתי שהרה"ג מהר"ר דוד הלוי ז"ל הורה להתיראמנם לא אסתייעא מלתא לשאול ממנו טעמו ונמוקו ולכאורה היה נר' שיש לאסור משום דדמי למ"ש הש"ע בס' ש"א סעיף טו"ב דחגר דאפשר לו לילך זולתו ואינו נוטלו אלא להחזיק עצמו דאסור וכן בחולי וסומא דאסור לצאת במקל ואף ה"נ דכוותיה כיון דיכיל עכ"פ לילך בדוחק בלי בתי עינים: וליכא למימר דהנהו שאני משום דהוי כמקל שדרך הוצאתו בכך ואי הוי משאוי ח"ח אבל בבתי עינים הוי שלא כדרך המוציאים וליכא כ"א רק איסור דר' וכדתנן במתני' בפ' המצניע כלאחר ידו ברגלו בפיו ובמרפקו באזנו ובשערו וכו' פטור שלא הוציא כדרך המוציאים ע"כ וה"נ הוי שלא כדרך הוצאה דהא ודאי ליתא משום דאי לא הוי תכשיט אף אי הוי שלא כדרך המוציאים מ"מ מדר' אסור וגם בסומא שאסור הוא אף בכרמלית אף דהוא רק מדר' ועוד נר' דהכא בנ"ד אי לא הוי תכשיט הוה איסורא דאורייתא נמי משום דהוי כדרך המוציאים ולא דמו לאותם דפ' המצניע דהתם מיירי בדברים שדרכם להוציאם ביד דוקא אז הוא דאם הוציאם בהנהו דהוי שלא כדרך הוצאה אבל אם הוא בדברים שדרכם תמיד להוציאם בכך הא ודאי חייב וכמתבאר כן ממאי דתנן בר"פ במה אשה בכל אותם הדברים שאינם חייבים דה"ט משום דהוה תכשיטים הא לא"ה ח"ח ולא הוי שלא כדרך הוצאה מפני שדרכן בכך הרי מפורש יוצא דאי לא תכשיט דחייב ולא הוי שלא כדרך המוציאים מפני שדרכן בכך והכי נמי תנן שם לא תצא אשה במחט נקובה ולא בטבעת שיש עליה חותם ואם יצתה חייבת חטאת ופריך בגמ' על טבעת שיש עליה והא הוצאה כלאחר יד הוא ומשני בגמרא למסקנא דפעמים שאדם נותן לאשתו טבעת שיש עליה חותם ומניחתה בידה וכו' ופרש"י במ"ש אשה גזברית

דרגילה היא להניח באצבעה ומיהו תכשיט לא הוי לדידה דאין דרכה לצאת תמיד בכך ומיהו דרך הוצאתה של זו בכך ע"כ הא קמן דאף דאין דרכה לצאת תמיד בכך כ"א רק לפעמים אפי"ה הוי דרך הוצאה וחייב וכ"ש וק"ו בבתי עינים דדרכו לצאת בהם בין עיניו תמיד דודאי הוי דרך הוצאתו בכך ואי לא חשוב תכשיט דודאי חייב וע"ע לרבותי בעלי התו' שם בפ"ק אמאי דקאמר ר"מ דלא יצא החייט במחטו ואם יצא פטור כתבו שם וז"ל והא דתנן בפ' במה ואם יצאה אשה במחט הנקיבה חייבת חטאת התם לגמרי דרך הוצאתה בכך וכן נמי הא דאמר ר"מ אם שכח והוציא בפיו חייב התם נמי דרך להוציא המאכל בפה ע"כ ופי' דבריהם דגבי אשה דרכה תמיד להוציא הנקובה בלבושיה ולכן הוי דרך הוצאה בכך וחייב אבל אומן אין דרכו להוציא כ"א רק בידו ולא בלבושו ורק מה שמוציא במחט התחובה בבגד הוא כדי שיכירו שאומנתו בכך דוקא ולא להוציא המחט, ולכן באומן לא הוי דרך הוצאה בכך, והוי דין המחט כמו בשאר דברים דהוי שלא כדרך הוצאה והוכיחו כן מהמוציא מאכל בפיו דכיון דדרכו בכך הוי דרך הוצאה, וגם מגופא דשמעתתא שם מתבאר כן דקאמר שם לא יצא הזב בזובו ואם יצא פטור ותניא אידך חייב אמר ר"י ל"ק הא ר"מ וכו', א"ל אביי אמור דשמעת ליה לר"מ במידי דלאו אורחיה במידי דהיינו אורחיה מי שמעת ליה ופרש"י כגון כל אלו השנויים למעלה אין דרך הוצאתו אלא ביד אפילו לאומן אלא בשעה שרוצה להכריז על עצמו שהוא אומן אבל כים לזב אין דרך הוצאה אלא בכך מי שמעת ליה דפטור ע"כ הא קמן מפורש דמאי דפטור ר"מ באומן משום דהווי שלא כדרך הוצאתו שהוא דוקא משים דהאומן אין דרכו להוציא כ"א רק בידו דוקא וקשה לס' ר"י דלא נחית לזה מס' ר"מ דמחייב במחט הנקובה וגם בהוציא בפיו דחייב ויש לתרץ דס"ל לר"י דגם זב לא דמי להני ודמי לזב משום דזב נמי דרכו תמיד להוציאו בידו כשאינו צריך לזובו ורק באקראי מוציאו בכך ולכן מדמי לאימן, אבל ודאי מודה דמחט באשה וכן במוציא בפיו דחייב משים דדרכו תמיד בכך וע"ע להתו' בפ' המצניע שכ"כ כותוס' הרא"ש יבמות ובגמר' במס' כריתות וע' בסוף הזורק דמייתי הך מתנ' דאם הוציאו בפיו דחייב וקאמר ואמאי הא אין דרך הוצאה בכך, אלא כיון דקא מכווין מחשבתו משוויא ליה מקום ה"נ כיון דקא מכיוין וכו' ופירש"י ז"ל אין דרך הוצאה בפה והרשב"א בחי' פ' המצניע הביא שם הך סוגיא ע"ש, אין לתמוה ע"כ הגדולים דמ"ק ולא הזכירו זה דשם הוא לענין דבעינן הנחה במקום, ובירושלמי בפ"ק ובפ' במה אשה פריך מחלפא שיטתיה דר"מ וכו' בשם ר"י תמן דרך הוצאה בנשים ברם הכא טפלין יוצאין ע"כ ע"ש, ונמצא דבין לתלמודא דידן ובין לפי"ד הירושלמי דאף לר"מ דפוטור באומן שהוא משום דדרכו להוציא ביד דוקא ואם מוציא בבגדו הווי שלא כדרך הוצאה אבל מחט נקוב אין דרכה להוציאה ביד אלא בלבושיה ולכן אם הוציאה כך חייב וכ"פ הרמב"ם דבאומן פטור ובאשה חייבת: וא"כ י"ל ע"ד רע"ב בפה"מ דלא יצא החייט דכת' דאומן דרך אומנותו חייב עד שדרך האומנים לתחוב בבגדיו כשיוציאין בשוק וגם בפ' במה אשה כת' במתנ' דלא תצא אשה במחט הנקוב משום דלאו תכשיט הוא וח"ח אף על פי שמוציאה אותה בבגדיה ולא בידה שאומן בהוציא דרך אומנתו ח"ח ע"כ, ותיו"ט כת' שדעתו כדעת הרא"ש דבאיש בין באינה נקובה ובין בנקובה פטור שאינו מוציא כדרך המוציאים ע"כ ולפום מאי דכתיבנא אכתי דבריו תמוהים: וראיתי להר' מג"א בסי' ש"א סקי"ט שאחר שה"ד הרמב"ם כת'

וז"ל ומיירי שתחובה בבגדו במקום שאין דרך הוצאתו לגמרי בכך רק שעשה להראות שהוא אומן אבל במקום שדרך לתחוב בו בחול לפרקים חייב כמ"ש ס"ח וסי' ש"ג ס"ט תו' די"א ע"ב.

ובזה דברי הע"ש בטלים נראה שהוא מפרש בכונת דברי התו' דהאומן הוא מוציא ב"ב מקומות אחד להראות שהוא אומן ובאותו מקום פטור ואחד במקום שדרך לתחוב בו בחול ושם אפילו אומן חייב כשאר כל איש ומשום דהוי דרך הוצאה ולא ידעתי מנ"ל הא דנראה לפי מאי דכתי' דאומן כשאינו להראות שהוא אומן אינו מוציא כ"א רק בידו והע"ש אינו מצ"א כעת וממאי דכתי' לעיל נר' דמחט נקובה באיש לא הוי דרך הוצאה וכס' הב"ח דדוחק לחלק בין אומן לשאר אנשי אלא דממ"ש הר"מ להרשב"א בחי' לדב"ב אינו כן ע"ש: ולפי מה שנתבאר תמהני טובא ע"ד הג' פנ"י בחי' שתמה ע"ד ר"מ דמחייב בעיר של זהב משום דלדידיה לא הוי תכשיט דחייב דאמאי דנהי דהוי משא הרי לא הוציאו כדרך המוציאין דהא אשכחן לר"מ בפ"ק דאפ"ל באומן דרך אומנתו דפטור אע"ג שדרך הוצאתו של זהב בכך אפ"ל בדרך משוי וכ"ש בהאי דהכא שאין דרך משאוי בכך להניחו על מצחו וכו' ע"כ ולפי מאי דכתיבנא קו' פריכא הוא וליכא שום קושיא ע"ד ר"מ דלפי מאי דס"ל דלא הוי תכשיט דודאי כיון דדרך הנשים להוציא בכך הוי דרך הוצאה והאומן דרך אומנתו שאני דלא הוי לדידיה דרך הוצאה משום דאין דרכו להוציא כן אלא להראות שהוא אומן אבל עיר של זהב הוי ודאי כמחט הנקובה וז"פ, ויש לתמוה ע"ד הגאון פניו דעכ"פ ראה למ"ש התו' בפ"ק דשבת כס' ר"מ דעפ"י ד מתבאר דלק"מ ולפי הנראה שראה אותם אח"כ ושוב לא הו"ל פנאי לחזור על למודו ולא די לנו זה הצער אלא דגם אח"כ כתב ע"ד התו' שהק' על פירש"י וז"ל דאטו משו"ה לא הוי משאוי והא אינה לא מלבוש ולא תכשיט ע"כ כת' דנר' דאין כוונת דברי רש"י כמו שהבינו התו' דאי כוונתו כן מלבד שק' מה שהק' ע"ד דאף אי הוי משאוי לא שייך ח"ח כיון דלא הוציא כדרך המוציאים, ולכן פ"ל דכוונת רש"י היא דכיון דלאו תכשיט הוא נהי דאינו ח"ח משום דאינו מוציאו כדרך המוציאים מ"מ לא שייך למיתני בהדי דהנך דהוו תכשיט, והטעם הוא משום דשלא ומחוייא זת"ד ואחר שאלת המחיר מלבד לישנאדתל' דקאמר למאי חזיין אין נראה כן, וגם פירש"י דכתב למאי חזיין לתכשיט דקתני אינה ח"ח נראה ברור שהוא כמו שהבינו התו' ולא כמו שפ"ל הוא בכוונת דבריו וכן פ"ל רע"ב בפה"מ והרמב"ם ג"כ בפה"מ ובחבורו פ"ט מה"ש דמה דפטור במחט שאינה נקובה דהוא דוקא מפני דתכשיט הוא לה ע"ש, וא"כ הוא מן הת"ל איך אשתמיט מניה דמר דברי הרמב"ם, ולכן נראה ודאי דכוונת דברי רש"י הוא דאמאי אינו ח"ח, ומה שהק' הג' פנ"י לא ק"מ דכיון דאורחיהו דנשים לצאת בהם תמיד דאם אינו לא מלבוש ולא תכשיט דהוי משאוי וח"ח וכמ"ש ג"כ הרא"ש והר"ן והרשב"א בחי', וראיתי להר"ב בסי' ש"ג דה"ד הב"ח דכת' דמחט הנקובה שמעמדת בה קשוריה דפטור משום דאין דרך הוצאתה בכך דלא כמ"ש הב"ש וכתב המג"א דלא דק מדקאמר בגמ' למאי חזו ולא קא משני דאין דרך הוצאתה בכך, ולפי מ"ש הפנ"י הנ"ל הא לא מוכרע אלא דלפי מאי דכתי' דבריו תמוהים ובודאי דגם הב"ח הוא מפרש כמו שפ"ל כל הראשונים ונר' ליישב דס"ל דדרך של הנשים להעמיד קישוריה דוקא במחט שאינה נקובה אבל נקובה היא כמלבושיה ולא כקישוריה, ולכן מה שהביא עוד המג"א להק' ט"ד הב"ח ממ"ש

התו' בדי"א דאם תחובה בבגדה דחייבת ומ"ל בבגדה או בצעיפה ט"כ, אינו מבין למה הוצרך להביא מתו' דהא מתנ' הוא ואטו נעלם ממנו והאי לא אפשר, אלא מוכרח דס"ל דיש לחלק אלא דהב"י ס"ל דאין חי' וכמ"ש הט"ז דהוי דרך הוצאה, ובהיותי בזה נזדמן לידי ס' שו"מ מ"ג וראיתי שכ' בח"א סי' ק"ט שנשאל בדבר הבריללין הירוקים שנושאים הכואבי עינים להגן מפני החמה אי שרי לצאת בשבת ושרב אחד הביא מ"ש הפנ"י שהק' בעיר של זהב דהוי שלא כד"ה, והוא כתב שלא ראה הפנ"י דברי הט"ז ומג"א בסי' ש"ג שחלקו על הב"ח שכל שגם בחול מוציא הוי כדרך המוציאין ובוה"ל קו' הפנ"י בעיר של זהב ע"כ, מתבאר מדבריו דמה שיש לאסור בבתי עינים דהוא דוקא משום דיש לחוש לדברי הט"ז ומג"א שחלקו ט"ז הב"ח דכשדרכו לצאת גם בחול דהוי כדרך המוציאין ושהרב פנ"י לא ראה דבריהם, אמנם לפי"ד הפנ"י וב"ח יש להתיר בבתי עינים ומשו"ה כדי להחזיק באיסור הוצרך לומר ובפרט ששייך בזה חשש שמא יפול דאף שיש לו מוטות ונסבך בשערות הראש לפעמים ינתק מעל עיניו ונפול כמ"ש החיי אדם ויש לאסור ע"כ.

ודבריו תמוהים במה שלא מצא לאסור כ"א דוקא לפי"ד הט"ז ומג"א דודאי הדבר פשוט ומפורש במתנ' ותלמודא דידן וירושלמי וכל הפוסקים דודאי כל שהוא ברור דדרכן של בני אדם לנושא תמיד באיזה מקום או בין עיניו דאי לא הוי לא מלביש ולא תכשיט דהוי משאוי וחייב ואי אפשר לשום אדם שיחלוק בזה דאף הב"ח מאי דכ"כ הוא משים דאין דרך כלל לשאת מחט נקובה כ"א דוקא בלבושה ולא בקשוריה ומשו"ה הוי שלא כדרך המוציאין וכדכתי' וגם הפנ"י כל מ"ש הוא רק לפלפולא בעלמא ולא לדינא דבעיר של זהב הוק' לו לס' ר"מ כיון דכל הנשים אין דרכן לצאת בעיר של זהב כ"א רק אשה כזאת למה לא דמי לאומן במחטו דפטור משום דהוי שלא כדרך המוציאין אבל לדינא מודה ודאי דהוי כדרך המוציאין לכ"ע דאפ' רבנן דפטרי דה"ד משום דהוי תכשיט וכ"כ דבמחילה מכבודו לק"מ גם מ"ש ליישב דברי רש"י דס"ל דהוי שלא כדרך המוציאין עם דהוא עפ"י הנחה סוברת דאין דרך הנשים לצאת במחט שאינה נקובה ורק זאת ומפני זה קאמר דהוי שלא כד"ה, אבל בקושטא ליתא כיון דתו' וכל הראשונים שפה אחת דהוי כד"ה ושגם רש"י ס"ל כן, ומאי דמקשה הש"ס למאי חזי הוא דלמה לא והיה חייב כיון דדרך נשים לצאת בכך והוי דרך הוצאה ודאי דגם הוא ביטל דעתו במה שחשב לפרש: וא"כ גם באלו הבתי עינים דנדון הגאון שו"מ דהם לצורך הכואבי עינים ודרכם ע"כ להיות תמיד בעיניהם ולא להוציא בידם הדבר ברור דהוי כדרך המוציאין ועדיף מעיר של זהב ומחט הנקובה באשה, דאי לא הוי לא מלבוש ולא תכשיט דודאי חייב ואיך כתב דזה תלוי במחלוקת האחרונים דנר' ודאי דלא עמד בענין זה כלל וגם ק' דאפי' לפי"ד הרי ע"כ איסורא הוי אפי' אי הוי שלא כדרך המוציאין וכ"ש למאן דס"ל דחייב וא"כ מה צורך עוד לצרף משום חשש דילמא נפל דנר' דמשום זה אין לחוש וכמו שאבאר לקמן בס"ד, ואיברא דזוהי שק' נמי ע"ד הרב חיי אדם שציין דבריו שם דאסור הבתי עינים משום דדמי לסומא לאסור דכת' דיש לחוש לדילמא נפל ג"כ דכיון דיש לאסור מפני דהוי כסומא אסור אפילו במקום דליכא הך חששא כגון בכרמלית: ונבוא לנ"ד דנר' דיש לאסור כמו בסומא וכמ"ש כן החיי אדם ואברא דאכתי י"ל אי הוו אסורא דאורייתא שהוא ואף כדרך המוציאין מ"מ י"ל כיון דטעם האיסור דהא משום דדמי לזקן

וסומא בעקרון של דברים אלו לא הוזכר בדברי הראשו' והש"ע דחייב כ"א רק בלשון אסור ואף דהסברא מחייבת דכיון דלאו מנעל דהווי גם איסור דאו' מ"מ לא אוכל להחליט המאמר בזה ויש לעין בפר"מ והאחרו' ואין לי פנאי כעת ועכ"פ נר' דאסור מיהא הוי ולכן יש לתמוה על מה שהורה הרה"ג הנ"ל להתיר ולא בא למימר דשם דהוא משים דהזקנים הולכים בביתם בלא מקל אבל אם גם בביתם אינם הולכים כ"א במקל דשרי וכמ"ש האחרו' והכא בנ"ד אפי' בביתם ג"כ אפי' בד' אמותיו אינו כ"א רק בבתי עינים דוקא דנר' דהא לא מכרע משום די"ל דמ"ש כן הוא משום דאם גם בביתם אינם הולכים כ"א במקל זהו סימן שאינם יכולים כלל בלא מקל דאז שרי אבל הכא אף דבביתם הולכים בבתי עינים מ"מ יכולים לילך גם בלא בתי עינים ולכן נר' דמשו"ה גם בסומא לא אמרו זה כיון דיכולים לילך בלא מקל ולא עדיף מסומא ומהנר' דהר' ק"ב לא שלטו מאורות עיניו בסוף חיי אדם אמנם נר' דיש ללמד זכות על אותו צדוק במה שהורה להתיר דלא תצא תקלה מידו ח"ו דנר' ודאי דמה שדמה הר' ח"א נדון זה לחגר שיכול לילך בלא מקל אין דמיונו עולה ופה ושבא ושנא משום די"ל דבשלמא כיון דנושאו בידו המקל הוה משאווי ולא תכשיט וכמ"ש הר' מג"א הגם שיש לפלפל בדבריו וכמ"ש רבני האחרו' בזה והדברים ארוכים אכמ"ל מ"מ הא ודאי במקל כזה שנישאו בידו לא שייך לומר דהוי תכשיט ואסור אבל בבתי עינים שנישאו בגופו כדרך תכשיט ודרך של בנ"א להיות בין עיניהם ועשוי לכך ולצאת בהם תמיד להנאתן ויש להם לבני אדם נחת רוח הרבה יותר משאר תכשיטים כי טוב מראה עינים למה לא יהיה בזה כדין תכשיטים להתיר ואף שיכול לצאת בלי בתי עינים בדוחק מ"מ כשהם עליו יש לו לגופו הנאה יותר משאר תכשיטים דנר' ודאי דמה שהתירו לצאת בתכשיטים לאו דוקא כשהוא לנוי וגדולה מזאת מתבאר מהש"ס שם בד"ס ממס' שבת לפי פירש"י דמשום דהמחט ראוי דחולקת שערה דהוי תכשיטים וכ"כ הרמב"ם בפ"י ובחבורו ע"ש והגם דהתו' והמפרש"י הק' דאטו משו"ה לא הוי משאווי והא אינו לא מלבוש ולא תכשיט הא ודאי שאני התם דהוא רק לשמוע לאיזה עת שרוצה לחלוק שערא וזולת זה אין לו שום צורך לגופו לישא אותו אבל כשהוא כמו בנ"ד הדבר פשוט וברור דמודו והרואה יר' שם במס' שבת דכמה דברים דשרו אע"ג דלא הוי נוי והדר לישא אותו כיון דאורחיהו דאנשי בהכי לאיזה צורך וגדולה מזאת תנן הבנות קטנות יוצאות בחוטיין ואפי' בקסמין שבאזניהם ופרש"י שמנקבות אזניהם ואין עושים נזמין עד שיגדל ונותנים חוטיין או קסמין באזניהם שלא וסתמו וכו' ורביתא קאמר דאע"ג דלאו תכשי' הוי הוא אורחיה בהכי ולא משאווי ע"כ הרי מפו' דאע"ג דאינו תכשיט נוי ואינו צורך הרבה לצאת בו כיון דאורחיה בהכי לשום צורך כל דהוא דלא הוי משאווי ותנן נמי במוך שבאזנה והרואה יר' להרשב"א גופיה דהק' על פרש"י בדין המחט איהו גופיה כת' לקמן בדס"ה וז"ל הצ"ל ואי משום דלאו מנעל בלחוד לא הוה אסר ליה דכל מידי דמגין ודרכו של בריות לצאת בו בחול להנאת תשמישו לא הוה משוי מידי דהוה אאנפליא של בגד שאינו מנעל לכ"ע ויוצאין בו עכ"ל הרי דכללא כ"ל לן הרב לכל דבר דכשדרכן של בריות לצאת בו בחול לאו משאווי הוא ולפי מאי דכתי' הנה נכון ולא ק"מ אמאי בחגר דאם יכו"ל בלא מקל דלא הוי משוי מנעל ואסור משום דהיה בידו ואז דווקא הוי וע"ע במס' ערובין דצ"ו דמיתי בריתא דהמוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה וכו' ודחי לה ודלמה סבר

לה כר"י דאמר נשים ס"ד דמבואר מזה דאי נשים ס"ד דלא הוי משוי ואי בעי דתכשיט לא הוי כ"א רק כשהוא לנוי מאי נוי הוי בתפילי וגם מלבוש לא הוי אלא ודאי דהטעם הוא כיון שיש לה נח"ר הוי כתכשיט: ודרך אגב ראיתי להשאגת אריה ח"א סי' ק"ה דמיייתי הך ברייתא והדחיה ודלמה ס"ל כר"י דנשים ס"ד ודקדק דאפ"י אי נשים ס"ד כיון דאינן חייבות הו"ל משום משאוי וכת' דלק"מ דאי כס"ד ורשאות להניח תפלין אע"ג דא"ח כיון רשות בידה להניחם מניחה לפעמים תפילי בחול וכיון דרגילה בהנחתן הו"ל לדידן נמי תכשיט ולא משוי דהא דתכשיט ומשוי לאו בחיוב ורשות תליא מלתא, דאפ"י בדבר הרשות אם רגילה בהן הו"ל חכשיט ואם אינה רגילה הו"ל משאוי כדאמרי התם לענין טבעת שיש עליה חותם ומחט הנקובה והואיל דאין דרכה של אשה לצאת בהן בחול חייבת ובאין ע"ח ואינה נקובה פטו' הואיל ודרכה בכך וכו' וה"נ גבי תפילין אי ה"ל רשות לאשה דרכה לצאת לפעמים בחול וכיון דרגילה בהם הו"ל תכשיט לדידה וכו' יעו"ש זת"ד ולפום ריהטא דבריו אינן מובנים אצלי דאי י"ל דתפילין באשה אף דס"ד כיון דאינן חייבות הו"ל משאוי איך מוכיח דאינו כן מטבעת שאין חותם ומחט שאינה נקובה דפטו' דנר' ודאי מפני שבאמת הם תכשיטים גמורים דעבידי לנוי דוקא ואף אם אינה רגילה בחול ומה ראייה לזה לתפילין שאעפ"י שיש להן רשות להניחם בחול מ"מ י"ל דלא הוי תכשיט דלא דמו לטבעת ומחט ואדרבה משם מבואר להפך דאחר שאמר בש"ס למאי חזי שחולק שערה בחול ורגילה להיות תמיד שם פריך תו ובשבת למאי חזי ע"ש ובין לפירש"י ובין לפי התוס' הוא הפך דבריו אלא דלפי מ"ש ג"כ הטעם דמפני הנחת רוח שיש לה אם תניח תפילין אף שאינה חייבת הוי כתכשיט גמור יותר מכל התכשיט לדידה ולכן אפ"י בשבת לא הוי משאוי וכו' ועי' בס' יד אליהו סי' יו"ד ובשטר המלך פי"ט מה"ש ואכמ"ל בזה ובכך ע"פ כל האמור לעיל בתי עינים דנ"ד יש להם דין תכשיט וגם אין לחוש דילמא נפיל ואתי לאתויי ד"א כמו שחשש החיי אדם דבאלו הבתי עינים דבנ"ד שהם במוטות חזקים וגם המוטות נכפלים ומהודקים מצדדי אזניו היטב ובאלו הב"ע של עכשיו גם המוטות עצמם הם נכפלים ומהודקים היטב כיון דהחשש הוא רק משום דלמא נפיל בזה ודאי אין לחוש וכמתבאר כן ממ"ש הרמב"ם בפ"ט ע"ש וע"ש בפ"ט ע"ש סי' ש"א וש"ג בכמה דברים דמותר משום דמיהדק וליכא למיגזר דילמא נפיל, ט"ע מור"מ סעיף ט"ז ומרן ס' ל"ז ומאן דאוסר הוא משום דלפעמים צריך למשמש ואף למ"ש הש"ע שם בסעיף מ"א דבכובע שבראשו דיש מי שאוסר משום דחיישינן שמא יגביהנו הרוח מראשו הרי כתב שם אא"כ הוא מהודק בראשו או שהוא עמוק שראשו נכנס לתוכו ואין הרוח יכול להפרידו וכו' ט"ש, ולכן נר' אף בנידון של הג' שו"מ אין לחוש ועיין לרבינו המאירי בחי' לשבת לד"ס שכ' וז"ל שכל שאין השמטתם מצויה שרו וכ"ש הב"ע הנהוגים עכשיו דודאי שרי ועוד נראה דאין לחוש דאף לסברת היש מי שאומר הנ"ל הוא דוקא בכובע העשוי להגן מפני החמה אבל בסתם כובע הרי כתב מב"י ואחרו' דשרי משום דבודאי לא ילך בגילוי הראש וכמו כן בנ"ד דאין יכול לראות אין דרכי לילך בלא בתי עינים אפ"י אמה אחת דודאי אין לחוש והן עתה סמוך להדפסה בהיותי פה ירושת"ו ב"ה הראני הר"א שור ספרו של הרב מ"א ז"ל מנחת שי לפי שעה ואף שאני טרוד אמרתי אשימה עיני עליו, ושם בח"ב סי' ל"א כת' מהח' השואל שכ' דהחיי אדם מיירי בפשוטים אבל בב"ע שיש להם ידות

חזקים אין לחוש וגם כיון שאינו יכול בלא ב"ע הוי כמו חגר שאינו יכול בלא מקל דמותר לצאת, והר' המחבר כת' שאין בזה כדאי להתיר מטעם שהן חזקים וגם שכן מבואר בתו' שבת דח"ן ד"ה מ"ש דכתבו דבזגין שיוצאין בני מלכים ל"ל דלמא מיפסק משום דסתמא תקועים הם בשלשלאות של כסף, אבל המעיין היטב בסוגיא יראה דתו' לא כ"כ רק לכי הס"ד אבל למאי דמשני רבא דמחי ביה מומחה וכן למאי דמסיק רבא בדס"ז בארוג בכסותו ודאי ל"מ מה שהחוב בשלשלת וכמ"ש התו' שם להדיא ד"ה הב"ע שבזוג שבצוארו אפי' ארוג בחתיכת הבגד שסביב צוארו ואינו יכול ליפול ע"י חתיכה וכו' וכ"כ רמ"א סי' ש"א דל"מ ארוג רק בדבר שדרכו להיות מחובר ע"ש במג"א וכו' וראיתי בשו"מ דכ' דאפי' נסבך בשערות לפעמים ניתק מעל עיניו ולפי מ"ש א"ץ כלל לטע"ז דאף אי אפשר להנתק כלל אסור, זת"ד עם כי הוא הרחוב הדבור יע"ש: ונראה דלא דק בכוונת דברי התו' והיותר תימא הוא דאיך הבין בכוונת דבריהם דס"ל דאף במקום דאין לחוש דשלפא דלא מהני אפי' מיהדק שפיר ואפי' תקוע יפה בשלשלאות דאסיר משום רק דלמא מפסיק דהא ודאי לא ניתן ליאמר דמלבד דאין סברא כלל וגם שהוא הפך כל מה שהוכחנו לעיל ועוד כמה מקומות אחרים ולא עוד, אלא שכ' דכן ס"ל לרמ"א ומג"א אמנם נר' דכוונת התו' ברור דמאי דכתבו בתקוע בשלשלת דמותר ודאין לחוש לדלמא מפסיק כן הוא האמת וכ"כ לקמן בדס"ח ע"ד רש"י דאף דאין לחוש משום שלפא ומחויא דבענין תקוע בשלשלת דבהכי ודאי ליכא חשש דנפיל ומ"ש התוס' דאפי' בחתי' בגד דלא מהני הם מדברים למאי דמוקי במחי בה ממחא שהוא ארוג משום דאי ל"ה אף אי ליכא חשש דנפיל יש לחוש שלפא ומחויא דמשום חשש זה אסור אף בתקוע בשלשלת ואפי' בחתי' בגד ומ"ש התו' בסו"ד ולמאי דמוקי לה בגמ' בארוג בכסותו אתי נמי שפיר ר"ל דלא תיסק אדעתך לומר דנר' דלפי הא דאמר ר"ש הוא דאין תקוע כלל דזה אינו ומ"ש התו' דריב"א פירש דבירושלמי מוקי לה בקטנים דאפי' אי פסיק ומיתי לה ליכא איסור ר"ל דלדברי הירוש' ל"מ דאין לחוש לשלפא ומחויא אלא אפי' תקוע בשלשלת ל"פ והוא כתל' דידן גם מ"ש בירוש' ההוא דלא יצא בזוג שבצוארו בגדולים דלמא מיפסיק ואתי לאתויי דמשמע דאי קשור ומיהדק שפיר דשרי הא נמי דלא כת"ד דההוא גבי עבד אתמר דיש לחוש נמי משום שלפא ומחוי ולכן בעי דוקא ארוג דאם אינו ארוג אף אי מיהדק בשלשלת אסור ומ"ש רש"י ותוס' שם בדח"ן במ"ש ר"ג דכשהוא ארוג לא חיישי' לדלמא מפסיק אין לדקדק מזה דבעי' דוקא ארוג לחשש דלמא מפסיק אלא דמשום דהוא לתרץ לפרכה דלמא מפסיק כת' כן אבל ודאי דכי ליכא חשש דשלפא ומחוי כ"א רק דלמא מפסיק דסגי במיהדק שפיר לבד ואף שאינו ארוג ומ"ש בשם הראש יוסף מעולם לא ראיתי אבל קשה עלי להאמין שכת' כן בדעת התוס' דאף במקום דאין לחוש לשלפא ומחוי כלל דאפי"ה אסור משום דלמא מפסיק אף שמהודקים היטב ומ"ש המנחת שי מהמג"א הרואה יר' שם להיפך שכת' ע"ד הש"ע אבל אם אינן ארוגים לאוז"ל ולפי מ"ש ס"ט דלא גזרי' באיש דלמא.

אתי לאתוי צ"ל דהכא הוי טעמא דלמה מחייבי וכו' ואתו לאתויי ע"כ דמפו' יוצא דבאיש דליכא למיחש ל"ב ארוגים ובמהדק שפיר שרי כיון דאין לחוש דלמא נפיל ומ"ש עי"ש המג"א מהתוס' הוא מהירוש' ומאי דכת' ואע"ג דהכא מיירי בקטן דאפילו מיתי ליה בידים ליכא איסור' הלשון אינו מדוקדק דלפי תל"ד לא מיירי בקטנים דוקא ולפי הנר'

זהו מה שהרגיש המחזה"ש שה"ד המ"ש אמנם נר' דהמג"א קיצר בלשונו כדרכו וכונתו ר"ל דגם לדידן אף אי הוי קטן יש לחוש דלמא מיתי ליה אבוה וכו' וס' המחצה"ש אינו כעת עמדי אמנם ראיתי להר' המאירי שכת' וז"ל וכן חדש בדינים אלו שלא נאמר חשש דלמא נפיל שליף לא באשה וכו' אכל באיש וכו', ואעפ"י שבמשנה אחרונה בבני מלכים בזגים וכ"א אמרו בגמ' דוקא בארוג בכסותו הא כל שאינו כן אסור בזו דוקא מפני שחוש' שיתליצצו עליו ומפני חשש הליצנות היא שולף וי"מ שמ"ש בה וכל אדם פי' בקטנים שדעתם כנשים אבל גדולים אף באינו ארוג מותר ואין זה כלום שהרי סתם אמרו וכל אדם ואף בירושלמי פי' וכל אדם בין גדולים בין קטנים ע"כ נר' שגם המג"א הוא מבין כמ"ש הי"מ לא שיש לדבר בזה וגם במ"ש הר' המאירי מ"ש הירו' ואין לו פנאי כעת וגם אינו עמדי הירושלמי כעת: ומ"מ שמעי' שמה שהצריכו ארוג דוקא מפני החשש דשליף וכדכתיבנא ושו"ר עוד להרשב"א בחי' דכת' וז"ל וצ"ל ואי ק"ל הא דתנן ובני מלכים בזגין וכ"א אלא שדברו ח' ואוקימנא בגמ' באריג בכסותו הא ל"ה אסור י"ל דמתני' בקטנים דדעתם קלה עליהם כנשים אבל גדולים אפי' אינו ארוג בכסותו שרי ומאי כל אדם דקתני כל אדם גדול אבל בירוש' אמרו מהו כל אדם הכל במשמע בין קטנים בין גדולים ולפי"ז י"ל דטעמא דזוגין משום דחיישי' דלמא מחייבו עליהו ואתי למשלף ולא תוי ע"כ וע"ע להריטב"א בחי' שם סוף כ"א דכת' וז"ל ומשמע דלרבא כל דלאו ארוג אסור ואפ' דטעמא משום דאפי' באיש חיישי', למשלף ולא תויי ושלא כד' ר"ת א"נ משום דאיכא למיחש דלמא מחייכי ביה ואתי למשלף ע"כ ועוד שם בגמ' בדס"ה עמ"ש במתני' ובמוך שבאזנה אתמר ר"י נפיק בהו לבית מדרשא וכו' והא תני רמי בר יחזקל והוא שקשור לה באזנה ל"ק הא דמיהדק הא דלא מיהדק ופרש"י ר"י היה תוחב באזנו יפה ומיהדק ולא בעי קשירה ע"כ ונראה ברור דבתי עינים אלו דבנ"ד מהדקי שפיר טפי ממוך שבאזן דמהדקי והיו כמקושרים וגם שיש לו נח"ר כשהם בעיניו יותר ממה שמגיע לו מהמוך וגם מהקסמין שכת' רש"י והר' המאירי וכל המפרשים דלא הוי תכשיט כלל ורק משום דאורחיהו בהכי ומזה יש ראייה לס' רש"י והרמב"ם במה שפי' גבי המחט שאינה נקובה וכ"כ ג"כ הר' המאירי בפי' הסוגיא וז"ל והוא תכשיט לפי שבחול חולקת בה שיערה וכו' ובשבת שאינה יכולת שמה תתלוש שיערה הוא תוחבתו בשבכה ויש כמין כוס של זהב ע"כ ואפשר דס"ל דלא דמי משום דהקסמין הם תמיד שם באזניו ואינם משמשים לדבר אחר אבל המחט הזו הרבה פעמים מוציאה משם לשמוש אחר ובכך בבתי עינים דמשוים דוקא לכך ואורחיהו דאנשי להיות בין עיניו ודאי דכ"ע מודו ולכן מ"ש המ"ש דגם התר הב' בבת"ע משים דאינו יכול דאינו נכון מדין סומא דאסור ודכת' הרא"ש הט' משום דיכול לילך בלא מקל אמת שכל הראשונים כ"כ אבל בבת"ע לא דמי כלל לפי מאי דכת' משום דמקל לא הוו תכשיט וכשהוא יכול לא חשוב מנטל אבל הכא הוי תכשיט ואף דלא הוו לנוי מותר וראיתי עוד להר' מ"ש שם שאחר שדחה לדברי השואל כת' להתיר משום דהוי שלא כדרך המוציאין וגם עפי"ד הסוברין דע"כ אין לנו ר"ה וכשהוא שלא בר"ה ובכרמלית כבר כת' מהרשד"ם בא"ח סי' ד' שיש להורות התר בפה מלא ובכאן אף שהט"ז ומג"א חלקו ע"דהב"ח אך כמה פוס' הסכימו כהב"ח וגם דראית המ"א ממ"ש למאי חזי לפי"ד הפנ"י לישב דברי רש"י הוא דהוי שלא כד"ה ולכן דחה לדברי השו"מ דכת' לאסור משום מ"ש הע"ז ומג"א

זת"ד ואין דבריו מחוורים שנר' שלא עמד בשורשן של דברים כ"א רק שראה מ"ש הג' שו"מ ודין גרמא שעפ"ד כ"כ וכבר הוכחנו שגם הג' שו"מ לא עמד בענין היטב ושדבר ברור הוא שהבתי עינים הוו כדרך המוציאים יותר ממחט הנקובה וגם ממחט שאינה נקובה ועיר של זהב שאם לא היה תכשיט דחייב גם מ"ש ע"ש מהרשד"ם לא כיון יפה שאף שמהרשד"ם הקדים ב' הקדמות ושהשתא כל הוצאות שלנו אינו אלא מהר"י לכרמלית מ"ש בנ"ד שאין כאן צד איסור לא מפני זה כת' שיש להתיר אעפ"י שהוא משאוי כ"א רק עפ"י מ"ש מדברי הרמב"ם דזה הוו מלבוש קצת ולא משאוי ומהתי' איך לא שת לבו למ"ש הש"ע סס"י שמ"ט אסור להוליך חפץ פחות מד"א ואפי' בה"ש ואפי' בכרמלית ע"כ ועמ"ש בט"ז שם ואברא דזוכרני שהר' אבן העזר שדי ביה נרגא על זה וכת' דדין זה אין לו מקור בב"י דהכלבו מיירי בר"ה אמנם נר' דהדבר ברור דאע"ג דהוי פחות מד"א דהוי רה"ר וגם כרמלית וא"כ הוי תרי רה"ר דאפי"ה אסור כדמו' בפ' המצניע דמ"ד בההוא שכבא דשרא רגב' לאפוקי לכרמלית וא"ל ר"י וכו' כמאן כר"ש אמר דפטר ר"ש מח"ח איסורא דר' מיהא איכא א"ל דמי קאמינא לר"ה לכרמלית קאמינא גדול כבוד הבריות וכו' ע"כ הרי דאע"ג דהוי רק איסורא דר' דאפי"ה אסור להוציא לכרמלית ואף דהוי תרי דר' וכ"כ הריטב"א בחי' וז"ל וא"ת ואמאי וכיון דבר"ה לא מחסר אלא מדר' בכרמלית אית לן למשרי לגמרי דהכי אמר רבא בפ"ק גבי לא יעמוד אדם ברה"ר וישתה ברה"י דבכרמלית שרי כיון דרשות הרבים לא מחסר אלא משום גזרה בכרמלית ל"ג י"ל דכי אמרי הכי הנ"מ בדבר שאין בו סרך מלאכה כי ההיא דלא ישתה דל"מ אלא משום חששא דשמא ימשך הכלי אצלו אבל כל מידי דדמי למלאכה דאו' אלא שפטור עליה מפני שאצ"ל ובכיוצא בזה כרמלית ור"ה שוים הם ע"כ גם הר"ן בחי' שם ה"ד הרא"ה שכ"כ וז"ל ומסתברא דלר"ש כי היכי דמשאצ"ל אסור לר"ה מדר' ה"נ לכרמלית דאסור דכל מאי דתקון רבנן כעין דאורייתא ולכל מילי דרשות כרמלית לגמרי עשאוהו כשל תורה וכו' וא"ת ואיך אפשר דכל מה שאסרו בר"ה אסרו בכרמלית דהא גמרי' בפ"ק גבי כרמלית היא גופא גזרה וכו' וי"ל דהתם הוא במלתא דשרי לגמרי דאין בעצמו דמיון למלאכה כגון עומד ברה"י ושותה ברה"ר שאין בעצמו של דבר זה דמיון למלאכה כלל אלא גזרה דלמא אתי לאפוקי וכו' תדע שאין ח"ש מותר בכרמלית ולא היה מי שאמרו ע"כ ונראה דמ"ש הר' בלשון ומסתברא אף שנר' כן מהסוגיא דגם בכרמלית מה שהתירו הוא דוקא מפני כה"ב משים דלא תיסק אדעתך לומר דוקא מפני שס"ל כר"י דהא ליתא דאף לר"ש הדין כן ומה שהוכיח הר' מדין ח"ש שאינו מותר כ"כ הרמב"ן בספר תה"א דכ"ה וז"ל שלא מצינו היתר פחות משיעור לכרמלית אלא שלא עשאוהו כר"ה לגזרה שמא יעשה וכו' ע"כ ע"ש הרי שכת' בדברי הרא"ה אמנם י"ל בדברי הרא"ה דמאי מייתי ראייה למלאכה שאי"צ שאעפ"י שגם הוא דר' שאסור ככרמלי' מדין ח"ש דהוי מה"ת אסור והיא גופא י"ל בדברי הרמב"ן דמאי אתא לאשמועי' דודאי אסור גם בכרמלית כיון דלענין שבת נמי אסור מן התור' וכמ"ש רש"י בשבת דע"ד וכ"כ הר' המאירי שם וכ"כ הגה"א והמרדכי וגדולים אחרים וכן נר' לדקדק מדברי התוס' בשבת דצ"א ד"ה כגון דאיכא וכהרשב"א והריטב"א בחי' ע"ש וכן יש לדקדק ממ"ש הריטב"א בחי' שם בדע"ד וז"ל וא"ת ואיך לא אסיק אדעתיה דאוקמתה דיליה מצינן לפרוכי נמי האי פרכא וי"ל דהוה ס"ד דר"ח דכל שאינו בורר

וכו' עש"ד וכיון שכן י"ל דאף דבדבר שהוא רה"ר כגון משאצ"ל וכיוצאדמותר בכרמלית אבל ח"ש ודאי כיון דאסור מה"ת דגם בכרמלית אסור ולכן נר' לדחוק דמ"ש הרמב"ן והרא"ה שחצי שיעור דאסור בכרמלית דהיינו בב' אמית דכרמלית דהוי ח"ש ואין נר' כן: אמנם שוב בא בזכרוני דמזה שנים רבות עמדתי במקצוע זה באריכות וראיתי שאין מוסכם וי"ל דגם באיסור שבת י"א דהוי רק מדר' וכדברי הר' מהר"ן בסי' פ"ו שכת' דמאי דאפליגו אי פחות מכזית צריך ביעור משום דס"ל דבאיסור שאינו של אכילה ח"ש אסור רק מדר' וגם באיסור שבת הוי רק מדר' ואף דהאחרו' מקשו ע"ד מ"מ נר' דמלבד דמצאתי לו חברים רבים בזה ע' שאגת ארי' סי' פ"א שהאריך להוכיח כן דאיכא איסור דאו' דח"ש דחמץ וע' בפ"ע: וכ"כ בתשו' הרדב"ז סי' קל"ה דכ"כ בפשי' דמה שצריך ביעור בח"ש הוא דר' ויש להם סמך מדברי הרמב"ם בהל' שבת ויש סמך לדבריהם ממ"ש הרמב"ם ה' שבת בתחלתו דכל פטור אבל אסור הוא מד"ס בכלל הוא ח"ש דפטור ומסיים שם והוא הרחקה מן המלאכה ע"ש וראיתי להר' חיד"א בפת"ע בחי' לשבת דע"ד שכת' ג"כ משם גדול אחד כן והוא השיב ע"ז וז"ל ואני שמטתי ולא אבין דדרך הרמב"ם לומר ד"ס אפי' על הלמ"מ וע"כ שאינו מפו' ע"כ וגם הר' חק"ל בא"ח סי' ח"ן כת' דאינו מוכרח שגם איסור תוס' קרי ליה ד"ס ע"ע: ולענ"ד מלבד דכלל זה אינו ברור ויש מהראשונים שאינם מודים ומשו"ה הם מקשו ע"ד ועוד נר' דאף אי בעלמא היה ברור דינו דיכול להיות דיכתוב כן אף שהוא איסור תורה אבל ודאי דיש מקומות הרבה דכותב ד"ס והוא רק איסור דר' אא"כ אם איתא דבכ"מ דהוי ח"ש לא הוי פטור אבל אסיר מדר' כשאר מקומות דהוי מדר' הי"ל לבאר ולא לתת כלל בסתם ותו דמדמסיים הרמב"ם הכא בלשונו והוא הרחקה מן העבירה נר' דד"ס דקאמר הוא מדר' וכן יש לדקדק ממ"ש הה"מ שכ' ומ"ש מ"מ מפני שעבר על ל"ת של דבריהם וכן נר' ממ"ש הה"מ פ"ב דשביתת עשור ה"ב וז"ל דכת' רבי' דמכאן מ"מ על האוכל ח"ש וקו' הוא מדין איסור של דבריהם דכת' בפ"א מרל"ש וע"ע במ"ש פ"א מה' חמץ וכן נר' דעת הרדב"ז דמלבד מ"ש בסי' קל"ה לענין בל יראה בפשי' כן נתבאר ג"כ ממ"ש הר' בח"ה לענין חולב דדי אשה לחולה שאב"ס וה"ד הרב ברכ"י בא"ח סי' שכ"ח ע"ש אשר לפי"ז יש לישב מה שהק' הר' מהר"י הכהן ה"ד המרכבת פ"א מהל"ש ע"ש ועפ"י זה יש לקיים מ"ש הר' נר' שחלק ע"ד הר' ברכ"י בסי' ו' שם וע' גו"ר כ' ב' סי' טו"ב: והנה מגופא דשמעתא דפריך וכי מותר לאפות וכו' מלבד דלא מוכרע מידי דהוי אסור מה"ת ואדרבא יש לדקדק אפכא דאטו היעלה על הדעת דגם אופה היא איסור תורה דיסבור ר"ח דמותר לברור אבל אם הוא דכל איסורי שבת הוא רק מדר' אתי שפיר דפריך בלשון זה דהא נמי דומה לאופה והנה זכורני דבאותו זמן הארכתי הרבה ושוב אח"כ ראיתי להר' מהרי"ע בעפרא דארעא דקכ"ב האריך להוכיח דדעת הרמב"ם דאין ח"ש אסור מה"ת כ"א רק במידי דאכילה ודומה לו ע"ש ובסי' תמ"ז וכעת אינו מצ"א הלא מע' יבאו על נכון דברי הרמב"ן והרא"ה מ"ש הדברים כפשטן ואפשר דס"ל דיש לדחוק גם בכונת רש"י דמפרש דברי הש"ס דהכי פריך דכיון דבעלמא ח"ש אסור מה"ת בודאי דבאיסור שבת אינו מותר ואף דאינו במידי דאכילה מ"מ איסורא מדר' הוי ולפי האמור יש להשיב ע"ד דחוק"ל שם שר"ל דאף דמידי דלא הוי מאכל לא הוו מה"ת בשבת אינו כן משום דכתי' ל"ת כל מלאכה ע"ש דהא ליתא דאין לנו לדרוש מדעתי' גם מה שהק'

שם ע"ד הריטב"א והרא"ש לק"מ וגם מה שרצה להוכיח ממ"ש הרמב"ן לא מכרע, גם מה שהק' שם לעיל בסי' מ"דעל תשו' הרדב"ז דסי' ע"ח לק"מ דמתשו' דסי' קל"ה וה"ד הר' גופיה וגם מתשו' דח"ה הנ"ל מתבאר דס"ל דה"ד במידי דמאכל ולפי מאי דכתי' יש לישב חקירת המפרשים דלמה בענין יוצא חוץ לתחום ל"א ח"ש דאסור מה"ת עיין בס' טל אורות משם הר' מהר"י אשכנזי ובספר תפארת ישראל על משניות וכבר קדמם הרב חוות יאיר בסי' ט"ו ונדחק בזה וה"ד שם החק"ל שם בדק"ה ודחה דבריו וגם מ"ש הוא ל"מ ולפי מאי דכתיבנא א"ש ודוק כי קצרתני: ונמצינו למדים מדברי הראשונים דהווי תרי ר' דאסור, ולא הוי כגזירה לגזירה ומשום דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון וה"ה והוא הטעם בשהוא שלא כדרך המוצי' לכרמלית וכן מפורש בדברי הרא"ה שה"ד הנמק"י פ' מ"א וגם הרמב"ן בחי' וה"ד הר"ן ביומא פ' יוה"ך דכשאינו מנעל דאסור לצאת ביוה"ך חוץ לעירוב והאמוראים דהווי נפקי הוא תוך העירוב וגם החולקים מודים דאי לאו מנעל דאסור, וע"ע בתשו' הגאונים סי' מ"ו וקמ"ט וכמ"ש מהרי"ל ואגור ה"ד בב"י סי' ש"א ובמג"א שם ס"ק מ"ב ומכאן ראי' למ"ש הרידב"ז סי' רפ"ז ועיין בחק"ל או"ח סי' ק"ז ובס' משה ידבר וכבר הארכתי בזה אכמ"ל, ויש לעמוד ג"כ ע"ד עבודת הגרשוני וברכ"י בא"ח סי' שמ"ט ע"ש, ולעת הפנאי י"ל ג"כ ע"ד הס' אות היא לעולם ופה"ד בסי' ש"א בפסק הפולפו' כי כעת אין הספרים הנ"ל עמדי: ועוד נראה דבר מן דין ובר מן דין יש לתמוה ע"ד הרבני' מ"ש הנ"ד דגם לפי"ד הרי יש ס"ס להחמיר וכבר ידוע דבזה אף באיסור דר' יש להחמיר וכבר הארכתי במ"א ואכמ"ל: ונשוב לנ"ד דלפי מאי דכתי' כיון דרגילים תמיד להיות בין עיניו ואפי' בביתו שבלעדו לא יוכל לראות ומיהדק היטב דליכא למיחש דלמא נפיל דשרי מן הדין ויש לצרף דסניף מ"ש הפ' דמבואות שלנו תלוי בפלוגתא דרבוואתא קמאי אי הוי ר"ה וגם בדעת מרן נחלקו אחרונים ואף שנר' מתשו' אבקת רוכל שדעתו נוטה דהווי דאורייתא מ"מ נר' לא שהוא מכריע כדעת הסוברים דהווי דאורייתא כי אם רק שהוא חושש לדברי המחמירים ומ"מ מידי ספיקא ל"נ וגם נר' דסוגין דעלמא דנקטו כדברי המקילים ולכן חזי נמי לאיצטריפו, אמנם אעפ"י שמן הדין מותר עכ"ז להיות מיראי הוראה אמרתי לו להרב השואל הנ"ל שלא יצא בהם כ"א לדבר מצוה וכן עשה מעשה כאמור, והיה זה לפני כחמשים שנה מו"מ, ואח"כ ראיתי באיזה ספרים חדשים שדברו בזה ויש לשאת ולתת בדבריהם וכעת אינם עמדי הנלע"ד כתבתי: שלמה אליעזר אלפאנדרי סימן י אות זה מדבר כי קודם פסח בא אלי איש אחד ובידו שק שהיה בו קמח ועשו מזה מצה ואח"כ הרגישו שהיה בדופן השק מבפנים מעט עיסה דבוקה והלך אצל המורה דפה העירה חיפה ת"ו רב אחאי ברוך הוא וברוך הוא שמו יצ"ו מעדת האשכנזים והוא שלח אותו אלי להורות לו אי מותר או"ל וראיתי שמקום הדבק היה מטט כ"כ שבודאי אפילו אי נפל כלו כמו שהוא יש די והותר כדי לבטל ולפום ריהטא היה הלב מהסס להתירה משום לחוש לדברי האוסרין אפילו למאן דאמר דאין חו"ן אבל לאסור ג"כ לא מלאני לבי כי איש עני הוא וגם דאינו מצוי לקנות ויהיה בטל משמחת הרגל ולכן חשבתי אולי למצוא לו איזה צד להתירה בשופי ושאלתי ממנו איך נהיה זה ואמר כי השק הזה היה בתוך תיבה של פח ולא שלט בו אויר עד זמן שפתחו אותו ללוש והייתי חושב אולי בעת שהוציא הקמח דחק בידים רטובות במים הלש ולא אדעתיה מחוסר השגחה וסמנים לזה שהיה אותו

מעט הדבוק כמו קמח לח ורטוב שלא היה זמן שנעשה כן ויען שהשליח ההוא אמר שאינו שלו ויבא בע"ד להודיע הלך ולא ראיתי אח"כ לבע"ד ולא ידעתו מה היה: ושוב ביום ראשון ש"פ בא אלי איש ימיני רב רחומאי ר' בנימין בר יפת יצ"ו ותלמודו בידו מאי דכתב בענין, זה שנתים ימים ובקש ממני לעמוד ע"ד והגם שאני טרוד בלמודים שונים וגם כל כי האי קמחא טחינא הוא ודברי האוסרין והמתירין המה בכתובים מפורשין הכל באר היטב עכ"ז אמרתי אשימה עיני עליו להשיב ע"ד לעשות ר"צ ולכתוב שורותיים: והנה ראיתי בד"ק כתוב כי בזמן הנ"ל הורה הרב המשלח אלי עתה היתר בזה ובאותו פרק היה צועק שוחט דמתא כי דבר כזה אירע כמה פעמים פה העירא והר' ר' מסעוד ז"ל היה מורה ובא לאסור והצריך הכשר גם להכלים ובכן זוהי סיבה שגם ר"מ קרא בענין הזה וראה דדבר פשוט הוא שיש לאסור מ"ש מרן בש"ע סי' תס"ו סעיף ד' נפלו מים על קמח שבודאי הוא אפי' שנתבטל ונאפה קודם פסח יען כי בפסח אזי מתחדש הדין שאיסור החמץ במשהו וכמ"ש מרן רס"י תמ"ז מטעם דאית ביה כרת ולא בדילי אינשי ושכ"כ הר' פר"ח סי' תס"ו ועוד הכריח כן מ"ש הש"ע רס"י תס"ז בחיטים שנפלו מים שאסור לקיימו שהק' הפר"ח ה"ד א"א דאמאי מרן לא עשה תקנה כדין יבש ביבש ותירץ לדין דחו"ן ל"מ ע"כ והק' ר"מ ע"ד הפ"ח דעדיין הק' במקומה דמ' פ' דאינו חו"ן אלא ודאי דעת מרן דבממשו חו"ן.

וכתב עוד דמה שהתנצל עצמו המו"ץ הנ"ל שהתיר שהוא עפ"י ספר נד"מ משנה ברורה שצין בדברי הש"ע להפ"ח ופ"י וגו"ר ומגן האלף דאם כבר נאפה המצה ונעשה גוש אחד אינו חו"ן לא טוב עשה לפסוק הדין עפ"י אלו הספרים המביאים בקיצור עד שיראו הדברים בשורשן ובפרט באיסור חמץ דאית ביה כרת וחזו מאי דקמן דמה שציינ להפר"ח הוא ט"ס דהר' ז"ל פ"י דעת מרן להיפך ובכן גם מה שציינ פ"י וגו"ר ומגן אלף אולי כשנראה הדברים בשורשן יסכימו גם הם לאסור זת"ד: וזאת אשיב הגם דהאמת אתו ומה נמרצו אמרי יושר בדברים המצודקים שראוי לכל מיורה לדלות מים מבורות עמוקים ולהתישב היטב ולא להורות כמציינ מן החרכים וראוי והגון לצאת לחופשי חיפוש מחיפוש בספרן של צדיקים: ואולם גם ר"מ יצ"ו לא עמד בענין היטב לראות לכל דברי הפוסקים המדברים בזה ומפני זה חשב כזאת דהדבר פשוט לאסור ועשאו טועה לבעל הספר משנה ברורה במ"ש ע"ש הרב פר"ח ולא האמין במה שהביא מפוסקים אחרים שהביא ולדידי לא כיון יפה דהן אמת דהר' בעה"ס הזה קיצר שלא הביא לדברי האוסרין ויחשוב הקורא שלא יש אוסרין בדבר זה וכמו שדבר פשוט הוא זה להיתר אבל אין בדברי הר' בעה"ס נפתל ועקש ושגיאה ומשנתו ברורה וקב ונקי: והוא דהרב פ"ח שם ה"ד רבו של מהרי"ט שהוקשה לו ע"ד הג' הרי"מ שפסק מרן בש"ע דכיון דאיהו ס"ל דאינו חו"ן למה הצריך ליקח אחר הרי יכול לאפות קודם הפסח ויאכלנו בפסח ולזה תירץ דאה"נ דמותר אלא דמה שהצריך קמח אחר לפסח הוא משום דרגילות היה שלא היו אופין כ"א בפסח עצמו וגם הביא מה שכתב מהרי"ט שהיה אפשר לחלק עוד ולישב דברי הרי"מ דיש חילוק בין קמח הבלול לבלילה דמשקין דאע"ג דכתב ת"ה דקמח מתערב יפה מ"מ בלילה דמשקין עדיף ועוד דגבי קמח ממשו של איסור עומד שם והר' ז"ל עם שהוקשה לו ע"ד רבו של מהרי"ט דבדין הוא להתיר לאפות גם בפסח כיון דקמח בקמח הו"ל לח בלח ומתערביפה ואם נאמר דסל להרי"מ דקמח הו"י

יב"ב קשה ע"ד המר' דס"ל דהוי לב"ל ולא הי"ל להביא לדברי הרי"מ דאוסר לאפות בפסח ומשום הכי הצ"ע מ"מ לא דחה דבריו אבל במ"ש הר' מהרי"ט דהרי"מ אוסר לאפות קודם פסח ג"כ הרבה להק' ע"ד ודחה דבריו באמת הבנין וכתב דמה שרצה להשוות סברת תה"ד עם סברת הרי"מ אי אפשר להולמו ואחר שהאריך מסיק שם דמחזורתא כדרכיה: ובאמת לפי מה שהבין הרב פר"ח בדברי הרב מהרי"ט דכונתו להשוות דברי הרי"מ עם מ"ש התה"ד דקמח מתערב ופה זוהי שקשה טובא אבל לעד"ן דלא עלה ע"ד לומר כן דגם הוא מודה דהרי"מ תנא הוא ופליג עמ"ש התה"ד ולדידיה גם קמח בקמח יש לאסור ולא בא אלא לישיב שלא והיו דבריו סותרין מ"ש בדין השק עם מ"ש בדין השכר דאינו חו"ן דבדין השק דהוה קמח בקמח דהוה הממשות כאילו היא בעין ולעולם יהיב טעמא לדון השכר דלא תוסיף תת טעם ומ"ש הר' מהרי"ט דאף על גב דכתב הת"ה וכו' מכל מקום בלילה דמשקין עדיף ר"ל דהרי"מ פלוג וסבירא ליה דאינו מתערב יפה כי אם רק בבליילה דמשקין ואפשר דמה שהרב פר"ח לא פי' כן בדברי הרב מהרי"ט משום דאם כן לא תיקן כלום לדברי מרן דהוא הביא למ"ש הת"ה ופסק גם כן למ"ש הרי"מ אבל י"ל דהרב מהרי"ט לא בא אלא לישיב דברי הרי"מ ומרן ז"ל אפשר שהוא מפרש כמ"ש רבו וכמ"ש הפר"ח וכבר עלה ע"ד לפרש כדברי מהרי"ט דס"ל בדעת הרי"מ די"ל בין נתערב קמח בקמח דמתערב יפה וכמ"ש הת"ה ואינו חוזר ונעור לנתערב עסה בעסה דהפירורין של חמץ אינו מתערב יפה וחו"ן וכמו שנראה מדברי המג"א שם בסי' תס"ו ובזה מוצל אותו צדיק מהרי"ט מכל מה שתמה הרב פר"ח ע"ד ובזה ג"כ עלו דברי מרן על נכון אלא דהרואה דברי מהרי"ט יראה דאין זה במשמעות דבריו: ואיך שיהיה עכ"פ מפורש בדברי הרפ"ח דהדבר ברור אצלו דלמאן דס"ל דאין חו"ן לפי דעת כל הפוסקים דס"ל דקמח בקמח מתערב יפה גם בדין הרי"מ דהוי עסה אם נתבטל קודם פסח שוב אינו חו"ן ושרי אפילו לאפות בפסח ואפילו לדעת הסמ"ק דקמח הוה יבש ביבש אם נאפה קודם פסח שרי לכ"ע דשוב אינו נו"ט כלל.

אלא שבדעת מרן שאינו מבואר מה שהבין בדעת הרי"מ לכן צדד בדעתו שאפשר שנמשך אחר לשון המרדכי בזמנו לא היו רגילים לאפות אלא דבר יום ביומו ומפני זה לא נתן תקנה לאפותו קודם פסח ואם רוצה ש"ד וגם איכא למימר דס"ל כסברת מהרי"ט דבמשו של איסור חשש ליחידאה וכו' עש"ד דלפי"ז אין מופת חותך בדעת מרן בדין זה דהרי"מ אי ס"ל דמותר אי"ל בנאפה קודם פסח ואפי' שהרב פר"ח הראה סימנים לת"י הב' דגם קודם פסח ס"ל לאסור מדין הטריאקה הרי איהו גופיה חזר ודחאו וכתב שם דבסי' תמ"ז כתב ישוב אחר לדון הטריאקה כ"ן נכון עש"ד: ולפי"ד הר' פר"ח אלו דכתב בדברי מרן אין ברירא אי אוסר לאפות בפסח משום דמרן נמשך אחר לשון מרדכי היה מקום להקשות ע"ד שבסימן תס"ז שהוקשה לו ע"ד מב"י דמסכים בהיתר הדבש משום דנתבטל הקמח ואינו חו"ן ממ"ש בס"י תס"ו כהרי"מ והוצרך לתרץ ע"ש דלפי מ"ש כאן בתירוץ הראשון דמיירי בפסח קושיא מעקרא ליתא די"ל דכתב לישיב שם גם לת"י הב' ושאין להכריח משם דמיירי בדין הרי"מ שהוא דוקא בפסח: ועכ"פ הנה נתבאר שדעת הרב פר"ח דהדבר ברור אצלו דלמאן דס"ל דאינו.

חו"ן דבדין הרי"מ דשרו אפי' לאפות בפסח ושאפי' לסמ"ק דהוא היותר מחמיר שרי לאפות קודם פסח ומותר לאכל בפסח דאינו חו"ן ומיתר ג"כ לעשות ממנו תבשיל דלא

כהכנה"ג. וא"כ שפיר הביא בע"ס משנה ברורה לדברי הרב פר"ח עם סברת המתירים והגם שהפר"ח דעתו דחו"ן הרי כתב דהדבר ברור דלמי שס"ל דאין חו"ן דמותר לכ"ע כשהוא קודם פסח וכיון שהסכמת הראשונים והאחרונים דאין חוזר והכי אזלא סוגיית דעלמא וכמו שאבאר בס"ד יש להתיר לדידן וא"כ שפיר ה"ד הבעה"ס הנ"ל להפר"ח: גם מה שהביא בע"ס הנ"ל לפ"י הוא הג' פני יהושע רבו של הרב ש"ך ז"ל דשם פסק הרב בסניא חריפא להתיר וכתב שהוא פשוט שאין לחוש לכ"ע למאי דקיימא לן דאינו חוזר וניעור ושכן הורה כמה פעמים ואמנם כל דבריו תמוהים אחרי המ"ר שהוא כתב שם דהרי"מ דאסר הוא משום דס"ל דחו"ן ועוד כתב דקמח בקמח מתערב ושאיין לחלק כלל בין דגן שצמח לקמח שנפל מים ונתיבש דמ"מ קמח בקמח הוא ומזה זמן הרבתי להק' ע"ד דאיך עלה בדעתו לומר דהרי"מ ס"ל דחו"ן ולא נרגש מדברי המרדכי בדין החבית שכתב בפירוש דס"ל דאינו.

חו"ן והוא מדברי הרי"מ עצמו שכ"כ וכמו שיבוא להלן וגם מ"ש דאין לתמוה ע"ד הב"י דפסק לדברי הרי"מ והוא כתב דאם לא ביררו החטה דאין בכך כלום דמשמע דס"ל דקמח בקמח מתערב ופה דהתם הוי מטעמא אחרוני ע"ש דאיך לא נרגש שמב"י עצמו ה"ד התה"ד מ"ש בסי' קי"ד בסי' תמ"ז וגם מ"ש הגהמ"י בשם סמ"ק דשרי לאפות קידם פסח בסי' תנ"ג וגם מ"ש הכלבו בשם הראב"ד וגם מ"ש הר"ן בתשובה ה"ד הב"י בסי' תס"ז דמכל אילין מתבאר דס"ל דקמח בקמח מתערב יפה ואינו חו"ן ולעת כזאת אין ספר פני יהושע לפני: ושוב ראיתי להרב יד המלך בהל' חו"מ דהרגיש בדבריו ממ"ש המר' דס"ל דאינו חו"ן ולא ידעתי ג"כ לפי"ד דאין חילוק כלל בין דגן שצמח לקמח שנפל למים אמאי אינו מפרש בההיא דקמח שנפל למים דמיירי דהיה המעשה בפסח וכמו שדקדק הרב מהרי"ט ואפי' אם והיה איזה דוחק בלשונו דבזה הכל יבוא על נכון ועכ"פ הגם שהרב התיר בפשיטות מדבריו יוצא שלדידן יש לאסור כיון שמרן ומור"ם הם אוסרין ומ"מ אין מקום ללון על בע"ס הנ"ל במ"ש מהרב פני יהושע כוון שהרב כתב בפשי' דמותר גמור ושכן הורה כמה פעמים: גם מ"ש בע"ס הנ"ל משם גו"ר הוא בכלל ד' סי' יוד והגם דהרב שם לא כתב בפירוש דבר זה דכשנאפה קודם פסח דשרי גם בלא ניהול מ"מ ממה שכתב בפירוש דברי הג' הרי"מ שה"ד הש"ע והתיר בנ"ד גם לאפות בפסח יוצא במכ"ש בזה: והוא הרב הק' שם ע"ד הרב מהרימ"ט דמפרש למ"ש הג' הרי"מ דמיירי קודם פסח וגם לא ניחא ליה במה שפירש הרב דאע"ג דהוי קודם פסח דחו"ן בשביל שאינו מעורב יפה וגם לא דברי רבו דמה שאסר הוא בפסח דא"כ הי"ל להרי"מ לומר לפי שתערובת זה אינו מתערב ופה ונותן טעם בפסח וגם לפי"ד רבו הי"ל לפי שנ"ט בפסח אבל אומרו לפי שחמץ בפסח במשהו אין תבלין לדברים הללו ועוד הק' ע"ד ומסיק בפירוש דברי הרי"מ דלעולם מעשה זה היה בפסח כדמשמע פשטא דלישנא ועיקר ההיתר תלוי בניהול דאם אירע שניהלוהו קודם פסח אז חשיב שנתבטל קודם פסח וכשיבא הפסח עומד בהיתר ושרי לאפות ואינו חו"ן דאפילו שנתערב קודם פסח כיון שלא נתנהל לא חשיב כמעורב דהא זה לחודיה קאי וזה לחודיה ואם ינהלנו בפסח אז חשיב שערבוהו בתוך הפסח וחמץ שנתערב בפסח בכ"ש וצריך שהוי לאחר הפסח אמנם אם לא נתיבש אלא עד הפסח אז יש לאסור ול"מ הרקדה להניחו עד אחר הפסח דכיון דלא נתיבש אלא בפסח לא חשיב כמעורב ואין לו תקנה

לרקדו ולהניחו דהוי כמבטל איסור לכתחילה זת"ד דנראהברור דמה שהצריך ניהול קודם פסח דאי ל"ה כאילו לא נתערב וזה לחודיה וכו' הינו כדי להתיר לאפות בפסח עצמו דאז לפי שיש בו חמץ כבר נתערב ונתבטל קודם פסח אבל היכא שכבר לש ואפה אותו קודם פסח בודאי דאין לך תערובת וביטול קודם פסח מזה ואינו חו"ן ועדיף מהניהול ולאפות בפסח שהתיר הרב ושכן הוא המנהג הלא מעתה נבוא לענין דינא ונראה דמידי פלוגתא לא נפקא דלפי מה שנתבאר ולפי מה שהבין הרב פר"ח הוא דדעת הרב מהרימ"ט דאסור לאפות גם קודם פסח וכו"ן מדברי המג"א דאף דקמח בקמח הוי לב"ל בנתיבש הפירורין אינם מתערבין וחו"ן וכן הוא דעת הח"י וע"ע בספרו שבות יעקב ח"ב סי' ג' גם נגד סברת הרב השואל דס"ל דגם זה הוי לב"ל עש"ד ולדעת רבו של מהרימ"ט בנאפה קודם פסח מותר אלא שהרב שכנה"ג כת' דאפילו לדעת רבו של מהרימ"ט לא התיר אלא לאכלו כך אבל לא לבשל בפסח דע"י בשול חוזר ונ"ט וכתב שם שחכמי דורו חלקו עליו והתירו גם לבשלו בפסח וכתב שם כהרב מהרי"א בע"ס ראש יוסף ס"ל כוותיה והרב פר"ח עם שדעתו לאסור משום דקיי"ל כמ"ד דחו"ן מ"מ כתב דלמאן דס"ל דאינו חו"ן דהדבר ברור דמותר גם לבשל בפסח ע"ש ועיין להרב בתי כהונה ח"ב סי' ג' שנ"ד היה שאחר שאפה נמצא בשק פתיתי עסה דבוקים ונולד ס' להשהות בפסח וה"ד מרן דסו' תס"ו הנ"ל ושתמהו המפרשים לפי"ד דאינו חו"ן אי קמח בקמח לב"ל אפילו בתוה"פ מותר באכילה ואי ובב"ו כל שאפה קודם פסח שרי ולפי התרוצים שנאמרו לא אסר מרן אלא דוקא בפסח ומורי תירץ דבממשי של איסור חשש הרב ליחידאה וכתב דלמאן דשרי באכילה בפרט כשנאפה קודם פסח אלא אפילו לס' מרן מותר להשהותה ומה שהצריך ריקוד הוא מהיות טוב אולי יש ממה שנפל עליו מים יבש ועומד בעיניו ע"ש דשו"ט דאפי' לדעת הרב פר"ח דס"ל דחו"ן ובעי ביעור דס"ל שלא כדעת מרן דבחזו"ן לכ"ע ל"ב ביעור ה"ד הפר"ח סי' תמ"ב הכא מודה ע"ש דנראה דס"ל בדעת מרן דאוסר באכילה אבל נראה דהוא משום דחושש דאפילו בעלמא וגם בכל דבר דחו"ן כסברת רבו: וראיתי עוד בדברי הרב בת"כ שם שצין לתשובת מהר"ם מלובלין וכתב שאין הספר בידו להבין כונתו כי דבריו סתומים אבל מ"מ נראה שיש קולא יותר זה נראה לכאורה פשוט ונראה דהיא אותה תשובה דסימן קי"ט שה"ד המג"א סי' תס"ו שנשאל על שקים שנישוכו מעכברים וריקדו הקמח לאחר שיש חשש שנתיבשו המקומות הלחים ונפרך ונתערב בקמח כמ"ש המרדכי על שק של קמח שנפל לטיט והשיב הרב כל אותן שנמצאו שקיהם נשוכים יקחו קמח אחר לעשות מצת מצוה והקמח שהיו בשקים הנישוכין ויאפה אותו קודם פסח דוקא כדי שאם יש חשש תערובת חמץ שיתבטל קודם פסח וכיוצא בזה כתב הגמ"י פ"א בדין שצמח מלחלוחית הארץ עכ"ל וממה שדמה נ"ד בפשיטות שנתיבש העסה לדין הגהמ"י דשם מיירי שנטחנו יחד דהוי קמח בקמח נראה דס"ל דעסה שנתיבשה שוה למ"ש הגמ"י ומה שלא חש לבאר מ"ש המרדכי שדימה אותה השואל לא ידענא אם הוא משום דהבין דמ"ש כן הוא משום דס"ל דחו"ן ולא קיימ"ל כוותיה כ"א בהגמ"י דאפילו דהוי יבש ביבש מתבטל ואינו חו"ן וכמ"ש הרב פני יהושע כנ"ל ולזה הוא דרמז הבת"כ דיש קולא ביותר או אפשר דהבין בכו' הרי"מ שה"ד המר' דמיירי לאפות בפסח אבל לאפות קודם פסח גם הרי"מ מתיר אלא דא"כ הוא יש להרגיש בדברי הרמג"א דמקודם פי' דברי הש"ע דכיון שיש

פירורין בעין חו"ן ושם בסוף הלשין אחר שה"ד הב"ח כתב ומוהר"ם כתב וכו' כאילו אינו חולק ע"ד הש"ע ויתכן דגם המג"א הבין דה"ד לאפות בפסח דאם אופה חו"ן באפיה מחמת פירורים אבל אם נאפה קודם לא חש דבר חדש וכן נראה דהבין שהוא לאפות דבמ"ש הש"ע שם דירקד כרי גילה דעתו המג"א שם דהיינו כדי לאפות בפסח ע"ש ועכ"פ איני מחליט המאמר כעת ועיין להעטרת זקנים וח"י שה"ד המרה"מ ואכמ"ל: וראיתי להרב ט"ז בסי' תנ"ג סק"ב שגם הוא בקש דרך אחרת כדי ליישב דברי הג' הרי"מ שפ' הש"ע והוא דאף דס"ל דקמח בקמח הוי לח בלח דאם נתערב קודם פסח שרי אפילו לאפות תוך הפסח ה"ד כשנטחנו ביחד דטחינא עושה כאפיה לסמ"ק אבל בחימוץ הבא אחר הטחינה כגון זה שנתיבש אסור משום דודאי אתי לאפותו בפסח ע"ש ואחרי המחילה אין זה במשמעות דברי הרי"מ וגם נראה דאפילו לפי"ד אם כבר נאפה קודם פסח אין לאסור המצה לאכול בפסח כיון שהוא רק משום גזרה שלא נזכרה בתלמוד ומה גם בזמנינו עתה שאין שום דרך לאפות תוך הפסח ברוב המקומות: ע"כ מצאנו מתשובה זו וה' הטוב יתן בלב אשר כידו כתבי הקודש של מרן הגהמ"ח להחזירם וכדי לתקן המעוות ולמלאות החסרות.

סימן יא ראיתי לעמוד על אלו המנעלים הנקראים לאסטיקיס חדשים מקרוב באו אי שרי לצאת בהו ביוה"כ וט"ב ואבל דהגם דמראהם כמראה העור ממש, הרי מרגלא בפומיהו דאינשי דמעץ גומא הם נעשים ואם כנים הדברים ויתקים עדותן וכולה הפה שתאמר דשרי וליכא למיחש למידי שכבר פסקו הטוש"ע בסי' תרי"ד דשל גמי ושל קש ושאר מינים דשרו: ואען ואומר דהלא מראש איתא התם בפ' בתרא דיומא (דף ע"ח) ותו קא מבעיא להו מהו לצאת בסנדל של שעם ביוה"כ עמד רבי יצחק בר נחמני על רגלוי ואמר אנו ראיתו את ריב"ל שיצא בסנדל של שעם וכו' מתיב רמי בר חמא הקיטע יוצא בקב שלו דברי ר"מ ור"י אוסר ותני עלה ושויין שאסור לצאת בו ביוה"כ אמר אביי התם דאית ביה כתיתין ומשום תענוג א"ל רבא ואי לאו מנא הוא כתיתין משוי ליה מנא וכו' אלא אמר רבא דכ"ע מנעל הוא ובשבת בהא פליגי מ"ס גזרינן דילמא משתמיט וכו' ומו"ס לא גזרינן ובפירוש דהאי סוגיא אפליגו קמאי, ורש"י ז"ל פי' וז"ל דכ"ע מנעל הוא הלכך ביוה"כ אסור אבל דהיטני ודהוצא לאו מנעל נינהו ולא פורש בדבריו מ"ש קב הקוטע משאר המינים דהיטני ודהוצי ועלה ע"ד לפרש בכונתו לפי מה שפירש איהו גופיה באתקפתא דרב"ח, ור"י אוסר קסבר לאו מנעל הוא הואיל ואינו שוה בכל ואפי"ה שויין שאסור לצאת בו ביוה"כ אלמא אע"ג דלר"י לאו מנעל הוא אפי"ה אסור וה"ה לדחיטני ודהוצי ע"כ וממה שפי' בדברי ר"י מינה יש ללמוד דטעמא דר"מ דחשיב ליה מנעל הוא מטעמא דהקיטע רגיל לצאת בו ולדידיה חזי ליה ולגבי דידיה דוקא חשיב מנעל ולפי הס"ד בהא פליגי ר"מ ור"י וכן פירש"י בשבת על מתניתין דהקיטע דטעמא דר"מ הוא משום דמנעל דידיה ודבריו דהתם נמי לפי הס"ד דהכא ועיין בדברי התוספות התם והכא וא"כ לפי המסקנה דלכו"ע מנעל הוא מה"ט גופא דמנעל דידיה הוא ובהכי ניחא מה שנחלקו התנאים בקב הקיטע דוקא.

דבשל עץ לשאר אנשי אף ר"מ מודה דלא חשיב מנעל ומשו"ה נקטו איסורא בקב הקיטע דוקא דאי האיסור הוא משום דעץ מגין טפי הו"ל לאשמועינן רבותא בשל עץ לשאר אנשי אף דלא רגילי לצאת בו: ואולם במעט התבוננות הדרי בי משום דאמרינן בפ' במה

אשה דאף שמואל הדר ביה דתנן חלצה בסנדל של עץ חליצתה כשרה ואמרינן מאן תנא אמר שמואל ר"מ היא דתנן הקיטע יוצא בקב שלו דר"מ והכי איתא תו התם דאף ר"ה הדר ביה דתנן סנדל של סידין טמא מדרסואשה חולצת בו ויוצאין בו בשבת וכו' והכי איתא בפ' מצות חליצה עי"ש אלמא לר"מ אפי' קב הקיטע לשאר אינשי משמע דחשוב ליה מנעל וה"נ לר"י דלמסקנא דרבא מודי לר"מ: ואברא דמשום הא נ"מ כל כך דעדין לא אפרק מקושיין דאכתי קשה דהני סוגיי סתראי ננהו למסקנת רבא ביומא וכמ"ש התוספות ביבמות והניחו זה בקושיא והתוספות דיומא נדחקו לישב מ"מ התוספות יבמות העלימו עין ולא זכרו שרים הישוב ההוא משום דאכתי לא פלטינן מקושיא אף אם נדחוק כמ"ש ביומא דהכא משמ' דאף של שעם כשר לחליצה הופך דהתם ע"ש אמנם נראה לישב גם לקושיא זו עפ"י מ"ש השה"ג ביומא וז"ל ונראה בעיני שלא התירו לצאת בסנדל של שעם אלא כשהוא לח אבל אם היה יבש הרי היא כעץ ואסור לצאת בו ביוהכ"פ כמבואר בקונטרס הראיות ע"כ.

ומעתה ממילא רוחא שמעתא לתרוצי סוגיא דבפ' מצות חליצה מיירי ביבש ואפשר דמהכא הוא דיליף לחלק הכי דאי ל"ה הוּו סוגיין סתרון הדדי כן מצאתי שוב שהתוספות ישנים בסוגיא דיומא כתבו בפירוש כן וז"ל בין לר"מ בין לרבי יוסי מנעל הוא פירש"י והני אמוראי דלעיל ל"ה מנעל לפי שאינו מגין וקשה דבפ' מצות חליצה מוכח דבסנדל של שעם ראוי לחלוץ י"ל דהתם בקשה והכא ברך ועי"ש שכתבו עוד תירוצים אחרים באופן דלפי"ה לדעת רש"י דעץ חשיב מנעל משום דמגין ואסור לצאת ביוה"כ וכ"כ הר"ן בדעת רש"י וכ"כ הרמב"ן בס' המלחמות בכונת רש"י דס"ל דשל עץ חשיב מנעל ואסור וע"ש שהרגיש על פי' מההיא דיבמות דסנדל של שעם חליצתו כשרה לר"מ ומה שתירץ שם.

וכ"ת מנ"ל דרש"י ז"ל ס"ל הכי לפסקא דדינא דשל עץ אסיר דלמא ס"ל כהרי"ף ה"נ ל"ק דכיון דרש"י ז"ל ס"ל דסנדל של סידין היינו מקש א"כ ליכא שום תנא דפליג על של עץ ולכו"ע אסור וכ"מ בהדיא מדברי התו' דיומא שם עי"ש וכ"כ השה"ג שם ביומא וכ"כ רי"ו וז"ל לעולם לא ראיתי היתר מי שנוהג לצאת בסנדל של עץ ביוה"כ.

והרמב"ם בפ"ג דש"ע כתב דסנדל של שעם וגמי ובגד דשרו מפני שקושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש שהוא יחף ע"ש. וכ"ה לשון הא"ח ממש וכ"כ הרב המב"ט בס' קרית ספר בפ"ג דש"ע דהעקר תלוי שירגיש שהוא יחף ועי"ז יהיה לו עינוי והרב"י כתב שדברו הרמב"ם סתומים ולע"ד נראה דמדתלי הרמב"ם טעמא מפני שקושי הארץ מגיע לרגליו ומרגיש שהוא יחף מבואר דכל מידי דמגין כעץ והדומה לו דאסור וכדעת רש"י והתוספות ודעמייהו וכן מבואר ביבמות לדעת רבא דשל עץ מגין ואינו מרגיש שהוא יחף, וכן נראה מדברי רבינו מניח בנימוקיו על הרמב"ם שהבין כן בדעת הרמב"ם וגם הוא ז"ל הכי ס"ל בפ"י שכתב וז"ל ואית דאמרו דדוקא דבר המחופה עור אסור וכו' אבל של עץ מותר ואיני מודה בזה דהא אמרינן גבי קב הקיטע אלא אמר רבא דכו"ע מנעל הוא פי' ומשו"ה אסור לצאת בו ביוה"כ עכ"ל ובפ"ד דיבום פ' דשל בגד אינה חליצה כלל אבל של שעם ושל עץ חליצתו פסולה ועפ"י מ"ש התו' ושאר הראשונים כל דבריו נכונים בטעם כעיקר והרמב"ם קאי בשיטה זו.

אלא שראיתי להגהת אשירי בפ' במה אשה שכ' משם ר"י שפ' דבסנדל של עץ חליצתה כשרה ולכאורה נראה דס"ל דדוקא קב הקיטע פסול דמפסיק אבל שאר מנעלים דעץ העשויים במדת רגליו ממש דליכא משום מפסיק דכשר ואלו הרמב"ם פ' דפסול לזה י"ל דלפי"ז י"ל על ר"י דאיך אפ"ל דסנדל של עץ דכשר לחליצה והרי אמרו בבמה אשה דסנדל של עץ חליצתה פסולה וצריכין אנו לדחוק דהתם מיירי בסנדל דומיא דקב הקיטע שאינו יכול להלך ור"י שהביא הג"א מיירי כשיכול להכניס הרגל בתוכו ולהלך בו דלאמפסיק.

וכן יש לדקדק מדברי התו' דיומא וא"כ אפ"ל דהרמב"ם נמי מיירי בכה"ג דומיא דקב הקיטע ועיון נמי בטור או"ח סי' ש"א מה שפירש קב הקיטע ועימ"ש משם רי"ו וע"ע בדברי רשב"א בפ' במה אשה ובתוספות דיבמות פי"ב. ע"כ מצאנו מתשובה זו, ושמעתי מפ"ק של מרן הגהמ"ח זצ"ל שתשובה זו כתב בשנת תרכ"ז והאריך הרכה מאד והעלה לאסור מכמה טעמים והסכימו עמו כמה גדולים מזמן ההוא לאסור וכמדומני ששמעתי ממני ג"כ שהרה"ג מהר"י בן חאסון שיבואו דבריו להלן לבסוף חזר והודה לו.

והיה לפלא בענ"ק של מרן הגהמ"ח שלא ראה בספרי האחרונים נדפסו אח"כ שעמדי ע"ד זה. וחבל מאד אשר ידי פרש ז"ר על כל מחמדיה.

ועיין ב"ח סי' תקנ"ד שהסמ"ג כתב שבתוספתא אוסר גם של בגד וסיים הב"ח ונבין להחמיר כי יש גאונים שסוברים דכל מידי דמנין מנעל איקרי, עי"ש ועיין פנים מאירות ה"כ סי' כ"ה ה"ד הברכי יהשע"ת בסי' הנ"ל והקובץ על הרמב"ם פ"ג מהש"ע ה"ז ועיין יפה ללב ח"ב סי' תקנ"ד אות ח' ודברי שאול יו"ר סי' שפ"ב.

ושו"ר להערוך השלחן סי' תקנ"ד ותרי"ד שהזכיר ענין הלסתיקים הנ"ל ונראה דעתו להקל ע"ש. וכאן מקום להעיר שבערב ויה"כ תר"צ קנו לו למרן הגהמ"ח מנעלים כעין אלו ולא ידע עד זמן איסור נעילת הסנדל ולהיות שדרכו בקודש לעמוד כל משך זמן התפילות דיוה"כ ורצפת בית מדרשו קרה מאד והיה אז חלוש מאד הוכרח לנועלם או לעמוד עליהם ולמחרת יוה"כ הנ"ל הגיד לי עי"ז ואמר לי בזה הלשון תדע שלא חזרת מהפסק שהגדתי לך מככר שכתבת מזה רכות כשנים לאסור נעילת מנעלים באלו ביוה"כ, אלא משום שאיני בקו דבריאות וגם לא היה אפשר לי בענין אחר ושמא חשבו הרואים שדעתי להתיר בזה ע"כ אני מגלה דעתי לך עבלה"ק יצחק נסים סי' י"ב זאת תשובת הרה"ג וכו' מהר"ר יוסף בן חאסון זצ"ל ע"ע הנ"ל.

לרב אחא"י משבח"א המאה"ג כמהר"ר מהרש"א אלפאנדארי נר"ו יאיר והרי זה"ר נסו"א. פלא הוא בעיני למה זה תשאל לשמי ובביתי בית תפלה אין לחם ואין שמלה של תורה לעמוד אפי' בדברים פשוטים ובפרט לעמוד בשקו"ט.

ומה מאד חפצתי להשתעשע בד"ק, אם לא שביכול הכתוב מדבר, ועכ"ז דחקתי עצמי שלא להשיב פניו ריקם הגם שנטו דרכי מדרכיו ויהי מה אנכי הרואה לכת"ר אסוף דינא כתב לאסור אלו המנעלים הנקראים לאסטוקיס לכי"ע, והיה טעמו יען רגילים לנועלם בכל השנה כולה, ונסתייע מדברי התוספות ישנים והרב שיח יצחק וכבר מילתא אמורה שאני בלי ספרים ומה שהביא מהרא"ם בס' יראים יד הדוחה לדחות דאיהו קאי בס'

הרמב"ם בין הכי והכי מאחר דהרי"ף והרא"ש ז"ל פתחו לנו פתח כפתחו ש"א, שלא לאסור כ"א דוקא של עור וכמ"ש הר"ן ז"ל ה"ד מרן הב"י בס"י תרי"ד וכ"פ בש"ה"ט שם, ולא חילקו בין מרגיש ואינו מרגיש ורגיל ואינו רגיל ומגין ואינו מגין, אגן בתר מרן גרירינן, מיהו כ"ז אם באמת אלו הלאסטיקיס אינם של עור שנתברר כן בירור גמור, דאי לאו הכי הא ודאי אסירי דחזותן מוכח שהם של טור.

עוד אני אומר דאפי' אם נתברר בירור גו"ש שאינם של עור אכתי יש לעמוד במילוי אלו המעלים שאם הם ממולאים בחתיכות עור ודאי אסירי דהו"ל כקב קטע המחופה עור דאסור (*) באופן דבהתברר ***(י"ל כיון דס"ל עיקר כהרי"ף והרא"ש ובפסק הש"ע דלא מיקרי מנעל אלא דוקא של עור וכל שאינו של עור שרי לא הי"ל לאסור מטעם דממלואים בחתיכות עור דודאי לא גריעי ממנעלים כל עור המחופים בגד דכתב הכנה"ג (הגב"י סי' תרי"ד וביו"ד כי' שפ"ב) בשם משפטי שמואל סי' י"ב דשרו דדוקא של שאר מינים מחופים עור אסור אבל עור המחופה בשאר מינים שרי וכ"כ הבית דוד סי' של"ב ודקדק בן מלשון השי"ע דנקט דוקא עין מחופה עור דמשמע אבל איפכא שרי ואף דהמשפטי שמואל לא התיר בכה"ג אלא לאבל כמבואר בבנה"ג סי' תרי"ד הנ"ל נראה משום דס"ל דלענין ט"ב ויוה"כ נקטינן כמ"ד כל מידי דמגין מנעל מיקרי ואסור כדמשמע ממה שכתב בשמו השו"ג ביו"ד) **הדבר שאינם ש"ע וגם שאינם ממולאים בטור אלא במינים או בסמרטוטין נראה שיש להם ע"מ שיסמוכו הנועלים אותם בט"ב ויוה"כ.

את זה כתבתי לא להלכה ולא למעשה עד יזכני ה' להיות ברי"א עם ספרי דב"ר ותל"מ פי המדבר צעיר הצאן יוסף ח"ן סימן יג היום היא שיחתי ובא האית לשנות את הידוט אודות אתרוג של מצוה דדעת כל הגדולים שלמים וכן רבים רבו מספר דמורכבים פסולים מכמה טעמים. והגם שנתנו בהם סימנים כבר כתבו רבני קושטא בספר שמן המשחה ובס' משנת ר"א שנתברר להם מפי מגידי אמת דהשתא הכא נתחכמו הגננים שגם במורכב יהיו כל הסימנים מבחוץ וגם מבפנים ושלכן אין להכשיר כ"א רק עפ"י עדות ברורה דליכא שים חשש מורכב וכבר רבני אשכנז בקונטרס פרי עץ הדר האריכו להוכיח דמלבד דאינו נאמן בעל הגן אף שהוא בחזקת כשרות אף גם זאת דגם אם מעיד ע"ז ת"ח ומוחזק בכשרות דאינו נאמן דשמא יש לחוש דהוא מאומד ומשמועה ואינו נאמן כיון דאיכא ודאי חיוב המצוה וחשש ברכה לבטלה וחומר לא תשא ואף שלע"ד הפריזו על המדה דמן הדין אפילו בעד סתם יש להאמינו אלא דיש לחוש ובפרט בזמן הזה דאחסור דרי בעוה"ר אבל לומר שגם כשהוא ת"ח וירא ה' שמעיד שהוא ראה שאילן זה מעת נטיעתו שהוא מאתרוג הכשר בלי שיש הרכבה מפני חשש דשמא הוא מעיד מאומד ומשמועה עד שיעידו בו עדים כשרים הוא חומרא יתירה ואין כאן מקום להאריך מכמה טעמים: ובעבור זה מכמה שנים שהיו מביאים הסוחרים במח"ק צפת"ו בל"ש עדות ובל"ש כתב שגם הם קנו מאחרים והי"ל צער ***(סי' שפ"ב ונראה דמודה שלדעת הרי"ף והרא"ש וסיעתם יש להתיר גם לענין ט"ב ויוה"כ והטעם נראה משום דלא מיקרי מנעל של עור בכה"ג והנה הב"ד הנ"ל הוסיף בטעם משום דבכה"ג נמי אין בשר רגליו נוגע בעור וכתב שע"ז סמכו ונהגו כל העולם בט"ב ויוה"כ לנעול אנפילאות של צמר גפן ואח"כ מנעלים של עור ובמחכ"ת הפריזו על המדה ועיין בשו"ג הנ"ל שכתב

שהדבר משה (ה"א סי' ט"ל) חולק על רבו בזה שעשה סעד וסמך להמקילים ללבוש נעלים גמורים של עור משום שלובשים אנפילאות דאם איתא להיתר זה למה התירו לחיה ולחולה שהצינה קשה להם לנעול מנעל של עור הי"ל ללבוש אנפילאות של צמ"ג ואח"כ מנעלים והשי"ג עצמו נדחק לחלוץ בעד רבו הב"ד, אך בר מן דין יש כמה ראיות המורים על ביטול קולה זו ואכמ"ל והשו"ג עצמו נראה דאין דעתו נוחה להקל כהב"ד אלא לגבי אבל מטעמים שכתב שם עיי"ש ועיי"ן זב"ל הלכות אבל אות ג', ובשו"ג או"ח סי' תקנ"ד אחרי שכתב דברי הב"ד כתב ובדבר משה חולק עיי"ש ובברכ"י סי' תקנ"ד כתב וז"ל ללבוש אנפילאות של צמ"ג ואח"כ מנעלים של עור כתב הדבר משה שאסור וכן עיקר ודלא כהרב ב"ד דשרי עיי"ש אלא דבכנה"ג הנ"ל משמע דגם עצם החילוק בין עין מחופה עור לעור מחופה בגד וכדומה לא שמיע ליה וס"ל דבכ"ג אסור וכן נראה דהכי כ"ל להעיקרי הד"מ או"ח סי' כ"ה ועיי"ן כתי כנסיות ודברי מנחם הגה"ט סי' תקנ"ד ועיי"ש בדברי מנחם שציוה לעיי"ן גם כספר חיים מדבר ולא ראיתיו ער הנה ועיי"ן מועד לכל חי סי' יו"ד אות ל"ת שו"ר להשדי חמד בפאת השדה אס"ד חלק י"ח מערכת בין המצרים סי' כ' אות י"א שרצה לדקדק מדברי מוהריק"ש בערך לחם סי' תרי"ד שכתב דמחופה עור דאסור היינו במקום דריסת הרגל לאפוקי קולקב שאין העור כ"א לאחוז מותר ומדהזכיר כמקום דריסת הרגל נראה דאגב ארזיה מרמז דלא אסור אלא כשהרגל עצמו דורם על העור וכתב שהוא תנא דמסייע להב"ד דמתיר כשהוא לובש אנפילאות של צמר לנעול מנעלים ש"ע אלא דאין להקל ובמ"ש הברכ"י ע"ב עיי"ש ואון דקדוקו מדברי מהריק"ש מוכרח ועיי"ן פריה וברכ"י סי' תרי"ד מ"ש בכוונת המהריק"ש וע"ע שם בשדי חמד שה"ד העיקרי הד"מ ונתקשה בדבריו ולבסוף ה"ד ס' היים מדבר הנ"ל שהאריך לדחות דברי הב"ד וי"ל בזה ואכ"מ יצחק ניסים)** גדול ודברתי ע"ז לכמה בעלי בתים ולכמה ת"ח אך לא עשיתי הכרזה אף שיש ס' מורכב בדבר שאין הדור דומה יפה וכמו בכמה דברים ורק דלעצמי הייתי לוקח מגן ישן נושן דמוחזק מזמן רב דאין בו חשש הרכבה ואף שאינו מהודר כ"כ ומזה זמן כמו ג' או ד' שנים שלחתי לאחד שיאמר לאחר שהוא מוחזק בכשרות שיחקור היטב אם יש שאינם מורכבים בפתח תקוה או בשאר מושבות והביא תשו' שכולם ודאי מורכבים ורק שבאילן אחד יש איזה ספק שאולי אינו מורכב: והנה בעת שאני מתגורר פה ירושת"ו חקרתי ע"ז ואמרו לו שכמעט כל אתרוגי א"י הם מורכבים ובודאי שראוי להצטער ע"ז הרבה שכמה אלפים ורובבות מישראל שאינם יוצאים י"ח במצוה גדולה כזאת וגם שמברכים ברכה לבעלה שלפי"ד הפוסקים הוא דמורכב מגרע גרע מחסר ושאר מומים שגם בשאר הימים אינו מועיל ולכן ראוי לכל ירא ה' לעמוד ע"ד זה אולי יש איזה צד זכות תולה שלא יהיו בעלים ממצוה הזאת: ואעפ"י שאני יודע בעצמו שאיני כדאי הוכרחתי ביום הזה להכניס ראשי בין הרים גדולים ויראתי פן ירוצו גולגלתי אמנם נכנסתי לפנים ממחיצתי לש"ש אמרתי ברב סרעפי וה' יעזור לו ואומר דאעפ"י שראוי והגון לקיים כל המצות עפ"י כל החומרות בכל מאי דאפשר לכתחיל וכמ"ש הריב"ש בתשו' סי' ש"צ ותה"ד סי' ק' וע' ג"פ סי' קנ"ט ס"ק ה' ובתשו' שיבת ציון סי' צ"ג.

אמנם כשאי אפשר בשום אופן כדי שלא והיו בעלים ממצוה הזאת ויש ליטול עכ"פ בשטת הדחק לקים המצוה לפי שורת הדין ואין אומרים להחמיר שיהיה יושב ובטל ולא

יקיים כלל המצוה, מפני שאין זה חומרא כלל והרי אמרו פ' כ"ש (כ"ז ע"ב) אמרו חכמים לר"י כל דין שאתה דן תחלתו להחמיר וסופו להקל אינו דין וכן אמרו בפ' לולב הגזול (דף ל"ז) לא מצא ד' מינים יהא יושב ובעל והתורה אמרה בסוכות תשבו שבעת ימים וכ"ש וק"ו לכל ישראל וביטול שמחת החג דראוי והגון להדורי בתר זכותא.

ובכן זוהי סיבה שאני נכנס בעובי הקורה למצוא סמיכה מעליא מדברי רבותי הראשונים ז"ל ואף שבלב הקורא כמו זר נחשב ויענה בדעתו לומר דמאחר דכמה גדולים חקרי לב סגרו עינינו את הפתח איך יוכל האדם ליכנס, מ"מ תורה היא וללמוד אני צריך ואל ה' אתחנן כי הוא ינחני בדרך אמת וזה החלי בס"ד: ריש כל מראין עין רואה ס' הלבוש (בסי' תרמ"ט) דכ' דיש לפסול מורכבים משום דנעבדה בו עבירה דאעפ"י שהרכיבו הגוי האיכא למ"ד בפ' ד"מ דאפי' ב"נ מצווה על הרכבת האילן ואעפ"י שמותר באכילה דמאיס לגבוה דומיא דבהמת כלאים דאעפ"י שמותרת באכילה אסורה לקרבן מטעם שנעבדה בה עברה אמאיסה לגבוה הכי נמי הכא ע"כ: ורבים קמים עליו להקשות דאין לאסור מטעם זה משים דקי"ל דאינו נוהג בשל גוי וכמ"ש הש"ך בי"ד וה' מו"ק כתב דאע"פ דהרמב"ם ז"ל ס"ל דב"ן נצטווה על הרכבה והרבעה כיחידאה אמר לשמעתייה ומסתייה לאחמורי בהקרבה דלא נ"מ השתא אבל למצוה נראה דש"ד ע"כ, וזה אינו משום דגם הגאון בה"ג ושאלתות פ' קדושים ותו' ר"י הזקן ספ"ק דקדו' וגאונים אחרים סל"ה ועיינן להר' חיד"א בברכ"י וביוסף אומץ ולא עט האסף פה.

וגם הט"ז סי' תרמ"ט סק"ג הרבה להקשות עליו דא"כ מאי אהני הא דאמר רבא להנהו מוכרי הדס דלא תגזזו אתון אלא אינהו מ"ט דסתם עכו"ם גזלני ארעא דהא סו"ס עביד הגוי עבירה ואימאס לגבוה דהא ב"נ מצווים על הגזל, ותו' ק' ממ"ש בפ' מרובה דע"ח גבי קדשים או כבש פרט לכלאים למה לי קרא תפו"ל דהו"ל מצוה הבאה בעבירה לפי"ד ותו' איתא בסימן י"א המשתחוה לפשתן נטוע כשר דציצית שהרי נשתנה וכ"ש כאן שאין לך שינוי גדול מזה שאחר שנעשה ההרכבה נתגדל האתרוג ונעשה בריה חדשה.

ע"כ: גם המ"א בסי' תרמ"ח ס"ק כ"ג תמה עליי דא"כ עז של כלאים יפסל קרנו לשופר וע"ק ל"ל קרא דכלאים פסי' לקרבן ת"ל דנעבדה בו עבירה ע"כ. ולענ"ד אי מהא לא איריא דנראה דהלבוש דפסל משום שנעבדה בי עבירה לאי משום דיליף כן ממאי דאמר כן ר"י בשם רשב"י בר"פ לולב הגזול ויליף כן מקרא ע"ש דזה אינו משום דמהתם אין לאסור דהרז"ה כתב דלא קי"ל כרשב"י וגם די"א דדוקא בההיא הוא דהוי מצוה ה הבאה בעבירה משום דע"י ההקדש אז המצוה מסייע לקניה אז דינא הוא דיש מצוה הב"ב אבל כשהעבירה נעשית מקודם המצוה או ההקדש אין בו משום מצוה הב"ב ועיינן בזה בהר"ן פ' לולב הגזול ומפרשים אחרים ובדברי הראשו' שכתב הרב"א בא"ז קמא עי"ש וגם די"א דזהו דוקא למי שעשה העבירה אבל לא לאחרים עי' למב"י בא"ח סי' י"א ובאחרו' ועוד זאת יש מהראשי' דס"ל דמ"ש ר"י משום רשב"י שהוא משום אסמכתא מקרא והלבוש גופיה הביא כן וכ"כ רבי' הרמב"ן בליקו' בפסחים לדף ל"ה וז"ל דהעיקר דמצוה הבאה בעבירה הוא דרבנן ואקרא דקבלה מסמיך ודלא כמקצת המפרשים ע"כ.

ויש להרחיב הדיבור בפרטים אלו בכל מה שדברו בזה רבני האחרונים אמנם אין הספרים מצ"א וגם כי אין צורך לדבר כ"כ פה ונראה ברור דמהצד הזה לא היה הלבוש

מחליט לאיסורא ורק מאי דס"ל שיש לאסור בהרכבה אף שה שהרכיב הגוי ההוא משום דדמי לכלאים דבהמה ושהע' הוא משום דנעבדה בה עבירה והוי דאוריית' לכ"ע ושה"ה להרכבה כן דמ"ש ולא דמי איסור זה לאיסור מצוה הבאה בעבירה דעלמא דהכא גוף המצוה עצמה נתהווה באיסור ובזו לכ"ע איסור דאורייתא ומשום דמאיס לגבוה וה"ה למצוה ויש להביא ראיה לדבריו לכאורה בכ"ש ממאי דאשכחן לענין תמורה בפ' אלו קדשים דאמר רבא דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבלי' שהיא משום שעבר על לאו דלא יחליפנו מאיס לגבוה ע"ש.

ומ"ש הט"ז ראייה להפך דברי הלבוש מדין המשתחוה לפשתן נטוע דכשר לציצית ומשום דנשתנה והכי נמי אין לך שינוי גדול מזה דנתגדל האתרוג ונעשה בריה חדשה ע"ש נראה דלא הוי ראייה משום דהתם לא נתהווה באיסור כמו בהרכבה דבלאו הכי הוי בעולם משא"כ בהרכבה וגם נראה דהכא בהרכבה לא הוי שינוי וכמ"ש בפ' כל הצלמים דמעיקרא בהמה והשתא בהמה וע"ש וה"נ דכוותא: וראיתי שיש תנא דמסי"ל להלבוש הרב כו"פ שכתב וז"ל נראה שאם הי' בירושלים היום דקל לולבו פסול דהו"ל מצוה הבאה בעביר' ע"כ דהגם שיש לתמוה על דבריו שהפריז על המדה בדבר קל כזה ובזמן הזה וכבר ראיתי להר' מו"ק שנזדמן לידי לפי שעה שדחה דבריו עכ"פ שמעינן מדבריו דסבירא ליה דודאי יש לאסור בהרכבה משום מצוה הבאה בעבירה אמנם נראה לי דהגם שביארתי כוונת הלבוש נראה דאין לאסור מכמה טעמים חדא דאפ"ל לפי"ד דהוי נעבדה בו עבירה הרי אינו ודאי דמידי ספיקא לא נפקא דמ"מ הרי יש סוברים דאינו מצווה הגוי דכיון שאפילו לדברי האוסרין אינו מפורש כ"א מד"ק א"כ י"ל דבספק יש להקל שהרי אפ"ל בס' הל' למ"ס יש הרבה גדולים שהבינו דדעת הרמב"ם דהו"ל רק כדין דרבנן והן הרמב"ן והריטב"א והריב"ש סי' קס"ג ובתשו' משפטי שמואל סי' ט"ז ועי' בטור יו"ד סי' רצ"ה ועי' במהרשד"ם י"ד סימן קל"ה ועי' במהרימ"ט א"ה סי' ח"י ואף שיש חולקין, בזה שהוא רק מד"ק רבו הסוברים דבספקו אזלי' לקולא ואף שהרב עירי אבן רצה לומר שזה תלוי במחלוקת האמורא' עי' להראשו' והרמב"ן והרשב"א והר"ן בפ"ק דמגילה דבספק יש להקל וכ"כ הר' מהריק"ו הביא דבריו הר' מהריט"א בהלכות יו"ט בהלכות בכורות לענין נדמה אי פודינבו דהוא בעיא דלא אפשיטא ופסקו הפוסקים והרמב"ם פ"ב מהלכות בכורים ה"ט דאם פדה הוי פדוי דהט' הוא כיון דאין אסורו מפורש בתורה אזלי בס' להקל וכ"כ הר' נו"ב במ"ת יו"ד סי' קמ"ו ומ"ב ובשו"ת שיבת ציון והר' חזי"ן טהרות דרכ"ב כת' דמ"ש ברמב"ם ה' טומא' שכל טומאה שאין הנזיר מגלח אינו ד"ת שהכונה שאינו מפורש בתורה עש"ד וע"ע בס' אגורה באהלך די"א ומהרי"ט בס' בנ"י בקונ' לחם יה דל"ו כתב ע"ד הלבוש דכיון דאיסורו איסור קל לדעת מרן וע"ע מנחת יעקב בכלל י"ו ס"ק ופר"מ בשפ"ד סי' ק"י וע"ע בשו"ת זרע אברהם חי"ד סימן כ"ד דכת' גדולה מזאת דשבועה בלי אזכרה דבס' הוא להקל כיון דרוב הפוס' ס"ל דליכא מלקות וע' פרי מגדים במ"ז סי' שמ"ד דדבר דאין לוקין וכו' ועוד זאת נראה דאפ"ל אי נימא כדברי הלבוש דמה שאסר קרא כלאים לקרבן דהוא משום דנעבדה בו עבירה דמאיס לגבוה אין ללמוד משם דה"ה למצוה משום די"ל דדוקא לקרבן קפיד קרא ונא לדבר מצוה וכמו דאשכחן בנעבד דאסור למזבח אע"ג דלהדיוט שרי ומשום דמאיס ומפני זה אשרה שבטלה אסורה לקרבן ולענין מצות לולב הוי כשר כמתבאר מפ'

לולב הגזול דפריך ע"מ דתנן של אשרה פסול והאמר רבא לולב של ע"ז לא יטול ואם נטל כשר ומשני שרה דמשה עסקינן דכתותי מכתת שיעוריה ע"כ דמבואר מזה דהגם דלגבי מזבח פסול מן התורה לענין מצוה דוקא לכתחילה אבל אם נטל שר והא דבעו במס' ע"ז המשתחוה לדקל מהו לולבו למצוה כבר כתבו התוס' שם דבעי דוקא לכתחילה ומדרבנן ע"ש וכ"כ הר"ן בפ' כל הצלמים בשם הראב"ד דמאי דבעו ר"ל אי מצוה דמיא לגבוה היינו אי מאיס לכתחילה אבל בדיעבד מודה ר"ל דכשר דמצוה דמיא להדיוט ולא איסתפק לר"ל, ובשם הרמב"ן כת' דמאי דבעי ר"ל אי מצוה דמיא לגבוה לא קי"ל כוותיה אלא כרבא דאמר תקע בשופר של עכו"ם יצא אע"ג דלהדיוט אסור למצוה שרי משום דמצית לאו ליהנות נתנו ע"כ וכ"כ מהרש"א בסוכה דל"ב משם התו' עש"ד והר"ב הטורים סי' תרמ"ט כתב של עיר הנדחת ואשרה של ישראל פסול אבל של גוי לכתחי' לא יטול ואם נטל יצא מיום א' ואילך ע"כ נראה דרצה לומר דלכתחילה לא יטול אפי' אחר ביטול אבל אם נטל יצא אפי' קודם ביטול דכן ס"ל לרבא דאפי' קודם ביטול יצא ור"ל נמי אף לאחר ביטול לא יטיל לכתחילה ומ"ש הרב הטור בסי' י"ח המשתחוה לבהמה צמרה פסול לציצית ע"ש נראה הטעם משום דלעולם הוי לכתחילה דאפילו אי לבש יכול ליתן אחר ועמ"ש בביאור הגר"א שם סקכ"ד אך המג"א סי' תקפ"ו סעק"ו כתב וז"ל דדעת הטור והרב"י והפוס' כמ"ש התוס' בע"ז דבעיא דר"ל אינו אלא לכתחילה ובזה מתורצים כל הקו' שהק' התו' בסוכה וא"כ הוי דינא הכי בדיעבד יצא אפי' בלא ביטול ולכתחילה לא יטול אפי' אחר ביטול.

דמאי כלפי גבוה וכ"כ סי' קנ"ד סי"א ולפי"ז צ"ל דהא דכתב בסי' י"א צמרה פסול היינו לכתחילה דבדיעבד יצא וה"ה דקרנה פסול לכתחילה לשופר והתם מיירי בע"ז ש"י אלא שבע"ז אין נאסרים ואפי' מאיס לגבוה ע"כ וראיתי בס' מו"ק שנזדמן לידי לפי שעה שהצ"ע למה השמיטו הפוס' מ"ש בגמ' המשתחוה לדקל דלכתחילה מאיס למצוה ע"ד ולדידי אין זה מן התימה כיון דהביאו הדינים האלו הרי הוא כמבואר ואין מן הצרך לבאר ונמצא דדעת כל הפוס' דס"ל דאף בדבר האסור לגביה משום דנעבדה בו עבירה והוי מאיס ואפי' באיסור ע"ז דחמיר ועכ"ז דשרי מן הדין בכל דבר מצוה ורק לכתחילה יש לחוש לפי ס' ר"ל דמסתפק, ויש לומר דאף לפי סברה זו דה"ד באיסור ע"ז דחמור טובא ומאיס ובכך דברי הלב"ש דיליף לאסור המורכב לדבר מצוה משום דאסור לקרבן אף לסכרתו דהוי הט' משום דנעבדה בו עבירה הם תמוהים טובא דאף אם היה כמו שס"ל דהוא מטעם דנעבדה בו עבירה אפ"ה בדבר מצוה מותר מן הדין משום שאין לדמות מצוה לקרבן: והנה דעת הרמב"ם לפי מ"ש בפרק ח' מהלכות לולב שאם היו מאשרה הנעבדת אעפ"י שבטלו האשרה מלעבדה או שהיה של עיר הנדחת הרי זה פסול היה אחד מהם של עכו"ם לא וטול לכתחילה ואם נטל יצא ע"כ ודבריו סתומים הרבה וה"ה נדחק ולבסוף הצ"ע והר"כ כ"מ דחה דבריו משום דהרמב"ם אין חושש למ"ד דיש משום מצוה הבב"ע וע"ש ולאפס הפנאי איני יכול לבאר דבריו דרק אומ' דנראה דאשתמיט מיניה דמר לשון הרמב"ם בפה"מ פ' לולב הגזול כ' וז"ל מצוה הב"ב אינה מצוה ולפי' לולב הגזול של אשרה ושל עיר הנדחת פסול וזו האשרה שיהיה האונן הזה נעבד וכו' וכבר ודעת אומרו יתברך ולא ידבק בידך מאומה מן ע"כ ונר' ברור שאף לדברי ה"ה שמ"ש אשרה ונעבדת שפי' שעוקר נטיעתו להיות האילן נעבד אינו הט'

מפני דמצוה הוּו כגבוה כמו קרבן דהא ודאי ליתא שהרי (לענין קרבן) אפי' כשנטעו ולבסוף עבדו דמותר למצוה בדיעבד וכמש"ל ודהכי מתבאר מדברי הרמב"ם דכ' שם היה אחד מעכו"ם לא יטול לכתח' ובדיעבד מותר ואילו לענין קרבן אסור מהתורה ואפי' בדיעבד וכמתבאר כן בע"ז בבעיא דרמי בר חמא את"ל יש נעבד במחובר דהוּו פשיטותא לדעת הרמב"ם ונראה דגם למכשירי קרבן דהוּו כקרבן לדעת רבא ע"ש וכ"כ הרמב"ם בפ"ד מה' איסורו מזבח וז"ל המשתחוה להר אעפ"י שהבהמה וכו' אשרה שבטלה אין אין מביאין ממנה גזירים למערכה וכו' ע"ש אבל לענין מצוה הוּו דינו כהדיוט וכמ"ש הראשונים הנ"ל בבעית ר"ל במשתחוה לדקל מהו למצוה דה"ד לכתחילה אבל מן התורה ודאי הרי הוא כהדיוט דאעפ"י שנעבדה בו עבירה דע"ז דחמיר ומאוס דעכ"ז מותר למצוה ואין ללמוד מקרבן ואף לדברי הרמב"ן שנראה שהבין דר"ל מספק אי נאסר למצוה אפי' בדיעבד הרי כת' דלא קי"ל הכי אלא כרבא ואפי' לס' ר"ל אפשר דהיינו מדר' אבל לקרבן נראה ודאי דהוּו דאור' אשר לפ"ז יש לתמוה ע"ז מרן בכ"מ והר' לח"מ שהראו מקום למ"ש הרמב"ם בדין אשרה שבטלה וכו' מבעית ר"ל דהמשתחוה לדקל וראיתי דהמ"ל שם שכתב ע"ז מרן וז"ל ואין צורך לזה דבפי' אמרינן בירושלמי פ"ק דבכורים ה"ב הכל מודים באשרה שבטלה שאין מביאים ממנה גרים למערכה רשב"ל בעי מהו שיביא ממנה לולב ע"כ דגם לפי תלמודא דידן מכיון דר"ל בעי לגבי מצוה דווקא ומשים דהוּו מצוה כהדיוט מזה נראה דלמכשירי קרבן נא קא מבע"ל דודאי הוּו כקרבן וכס' רבא וראיתי בירוש' שם שאחר שהביא מאו דבעא ר"ל אין תימר אינה כגבוה מביא וקאמר פשיטא שהוא מביא ממנה לולב שאין מצוה כגבוה ע"כ הרי בפי' דפשיטא ליה שאין מצוה כגבוה ולכן יש לעמוד שלא הזכירו הך ירוש' הראשו' שה"ד הר"ן ולא הר"ן וגם המ"ל קצר ואין פנאי להאריך בזה דנראה לפי מ"ש במ"א בתלמודא דידן נסתפקו ובירו' פשיטא להו דלפי סברת הרי"ף והרמב"ם וגדולים אחרים דקי"ל כירוש' א"כ כ"ש אחר דבירו' מפורש דר"ל בתר דבעי' הדר פשטיה דאין מצוה כגבוה אם כן לסברתו קי"ל דר"ל לא מספקא ליה וא"כ מאי דאסור לכתח' למצוה, דוקא לחוש לס' רבא ולא משום דמס"ל לר"ל ואפשר דמשו"ה הרי"ף והרמב"ם השמיטו מאי דאתמר בגמ' דמס"ל לר"ל משום דקי"ל כירושל' דר"ל פשיטא ליה ואפשר דגם תלמודא דידן מאי דהביא בעי' דר"ל הוא כדי לחוש לכתח' ומכאן ראי' למאי דס"ל להראשונים דבעיא דר"ל היא דוקא לחוש לכתחלה וכ"נ מדברי הרמב"ם עוד דלגבי מצוה לא הוּו כקרבן ולא חשיב מאיס לגבוה ממ"ש בפ"ב מהל' בכורים ה"ט"ז וז"ל אשרה שבטלה אין מביאין ממנה בכורים שהבכורים כקדשי מקדש הן ע"כ והרב כ"מ לאהראה מקום והדרב"ז בפי' הנד"מ כתב משום דאמרי' לענין קרבן מן הצאן להוציא הנעבד וזש"כ רבי' שהבכורים כקדשי מקדש ע"כ וי"ל דמשם לא מכרע כ"כ דאכתי ק' דמנ"ל להרמב"ם דבכוריה הוּו כקרבן ומשו"ה הכ"מ לא הראה מקום לד' רבי' ולפי מאי דכתיבנא גם דין זה נתבאר פירושו אשר לפי האמור הנה נכון ונתבאר ג"כ מ"ש הרמב"ם שם בה' בכורים די"ט וז"ל וכן וראה ני שהבכורים שנטמאו אינו מסיק בהן התנור כתרומה טמאה מפני שהן כקדשי מקדש ע"כ והדרב"ז בפי' שם נדחק וגם בכ"מ כתב ואפשר שמ"ש יראה לי איני לענין הדין אלא לענין הטעם שנתן מפני שהם כקדשי מקדש דאע"ג דהתם מייתי לה מלא ביערתי ממנו בעמא ההוא במעשר הוא דכתוב והגמרא

קיצר במובן ע"כ ואכתי ק' דמנ"ל להרמב"ם הא כיון דהפסוק קרא לבכורים תרומה כמ"ש ותרומת ידך אלו הבכורים אכן לפי האמור שורשו פתוח בירושלמי ונמצאת למד ממ"ש דאף במאי דפסול לקרבן משום דנעבדה בו עבודה וכגון בע"ז דחמיר טובא ומאיס לגבוה אין ללמוד ממנו לענין מצוה דכיון דשרי להדיוט מצוה נמי כהדיוט ואפ"ל באיסור ע"ז דמאיס ובר מן דין נראה דמה שעלה בדעת הלבוש לומר דמה שאסרה תו' בכלאים לקרבן שהוא משום דנעבדה בו עבירה ומאיס לגבוה במחכ"ת זה אינו דנראה ברור דמה שהקפידה תו' בכלאים לקרבן אינו כן אלא שהוא דווקא משום דבעי לקרבן מה שאינו משני מינים מעורב דאם מעורב ממין אחר לא הוי שה לענין קרבן וכן נראה ממ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' איסורי המזבח ה"ד למדקדק בדבריו ע"ש וכן יש לדקדק ממ"ש רש"י בפ"ק דבכורות גבי מ"ש השתא בכלאים פרקי' בנדמה מיבעיא וז"ל בכלאים דתרי מיני נינהו ע"כ ע"ש דנראה דמה שהקפידה תורה שהיא דוקא שיהא ממין אחד לקרבן וכן נראה ממאי דפריך בפ' מרובה ואימא או לרבות כלאים ואם איתא דיש טעם וסברא דבקדשים יש להקפיד משום דנעבדה בהם עבירה לא אתי שפיר ומפו' יוצא שם דגם לפי המסקנא אי לאו דמעטיה תורה היה כשר לקרבן ואף דנעבדה בו עבירה והרי מפורש יוצא שם ממה דהוצרכו שם לכמה דברים למילף דלא מהני בכלאים וכן מדאמר רבא שם כ"מ שנא' שה להוציא את הכלאים שהוא ג"כ להוציא פטר חמור דמפו' יוצא דבדליכא מעוטא כשר ומשו"ה אמר רי"א דפודין פטר חמור אף שנא' שה כיון דלא גמר הגז"ש, ועיין עוד בתוס' מס' חולין דקט"ו ע"א ד"ה חורש שכתבו וי"ס דגרסי השתא לגבוה שרי להדיוט מבעיא ולגבוה מנ"ל דשרי דכתיב ומיד בן נכר וכו' מכל אלה, מכל אלה אי אתה מקריב אבל אתה מקריב קדשים שנעבדה בהם עבירה ע"כ וע"ע בריש נזיר דף ל"ד ותוספות שם ומסתמא משמע בכל גוונא אף דנתהווה בעבירה דומיא דחורש בשור וחמור דדוקא באיסור ע"ז דחמור ומאיס טובא הוא דיש לחוש ומ"ש לעיל לסיוע ללבוש ממה שכתב רבא בתמורה דאין אדם מתכפר בדבר הבא בעבירה כד מעילת שפיר משם יש לדייק דכלאים אינו משום דנעבדה בו עבירה דמלבד דאתמר שם ק' דלפני כפרה הוא עצמו יקריב אשם וגם רבא מודה דבעולה יקריבו וכתבו רש"י ותו' שם משום דהנהו לאו לכפר אתין ע"ש דמתבאר מזה דגם רבא לאו משום דמאיס אלא דמסברא קאמר דבדבר הבא בעבי' אינו ראוי שיתכפר בו ובכן יש לתמוה ע"ד המרדכי פ' לולב הגזול דכתב דאם קצצו הגוים ערבה בשבת כשרה ולא אמרינן מהבב"ע ואע"ג דבתמו' פ' א"ק אמרינן דולד תמו' אשם אין קרב אשם לפני כפרה ומפרש התם טעמא דאין אד מתכפר וכו' התם משום דעבירה ביד ישראל שעבר בלאו דלא יחליפנו ע"כ ומדבריו אלו נראה כס' הלבוש דבדבר שנעבד בו עבירה דאסוראפילו לדבר מצוה ואף שאינו איסור ע"ז והרב אליהו רבה אדרבא הק' על דברי הלבוש מדברי המרדכי אלו דלא שייך עובר עבירה כ"א בשעשה עבירה הישראל ולפי הנראה כ"כ הב"י למהרי"ט סי' ל"א והא ודאי לק"מ דלא קאמר כ"א בהוא דלא עשה הגוי עבירה במה שקצץ בשבת אמרתי ג"כ דאם הדברים כפשטן הם תמוהים מאד לפי כל מאי דכתיבנא לעיל ולכן צ"ל דגם המרדכי לרווחא דמלתא קאמר דאין לחוש כלל ואפ"ל ממדת חסידות ושאף למ"ש דאין אדם מתכפר בדבר שנעבדה בו עבירה לא דמי אבל מן הדין ודאי לא יוכל שום אדם לפקפק בזה דודאי כשר להקריב לקרבן אף שנעבדה בו עבירה וכ"ש למצוה דאפי' בע"ז

דחמיר טובא ומאיס לקרבן לענין מצוה אינו כן דהיינו כדין הדיוט ולפי מאי דכתיב' מה שראיתי להליץ בעד הר' הלבוש דנעבדה בו עבירה זולת ע"ז דשרי ואף דנתהווה בעבי' וכמו שכתב לעיל ואפי' בעבירה דכלאים וכמו שדקדקנו כן מדבריו ולענין מצוה הבב"ע גבי קרבן בפ"ה מהלכות א"מ ה"ט אין מביאין מנחות ונסכין לא מן הטבל ול מן החדש וכו' ואצ"ל מערלה וכה"כ מפני שהיא מצוה הבב"ע שהקב"ה שונאה ע"כ והר' תמה ע"ד שהוא נגד הש"ס דקאמר דדוקא משום דבעינן ממשקה ישראל ע"ש וי"ל דכוונת הר' הוא לומר דלערלה וכלאי הכרם יש איסור נוסף משום מצוה הבב"ע דבשעה שהוא עושה המצוה על ידה עושה עבירה וכן נראה מהמ"ל אלא שכתב שהתוס' פ' בתרא חולקים משום דמצות לאו ליהנות נתנו וע"ע בנו"ב מ"ת, הכלל העולה ממאי דכתיבנא הוא דאפי' לגבי קרבן דמאיס מפני שנעבדה עבירה דהוא דווקא באיסור דע"ז אבל בשאר איסורים אין לחוש מפני שנעבדה בו עבירה משום דקיל ומותר, וכיוצא בדבר כתב הרמ"ה והרא"ש ה"ד הטור ביו"ד סי' קמ"ב לחלק אפי' לענין זו"ז גורם ע"ש ועוד זאת אפילו באיסור ע"ז דאסיר לקרבן מהתורה לענין מצוה הוי כהדיוט ומותר ואף גם זאת דמאי דאסור כלאים לקרבן דאינו מפני שנתהוה באיסור כ"א רק משום כיון דכתיב שה דבא הכתוב למעט דבעי' שיהא שה גמור ולא מעורב ממין אחר ואעפ"י שנעשה ההרכבה מאליו פסול ודלא כהר' מו"ק ע"ש וגדולה מזאת איתא בתוספתא פ"ב דר"ה דממזר מוציא את הרבים בתק"ש ובכל דבר מצוה אי ועי' למהרב"י או"ח סי' ל"ב שכתב בשם הראשונים ספר התרומה וסמ"ג והג"מ שי"א דעור שליל הוא יותר הגון למצוה כי לא נעבדה בו עבירה דמשמע דהוא רק לחסידותא יתירה ואם הי' פסול מה"ד היה לנו נחוש לס' דאורייתא ומה גם שהוא ספק דחסרון ידיעה וכ"ש בהרכבת אתרוג דלא מצינו דמעטיה קרא דודאי כשר ואף שנעשה בידי אדם וע"י ישראל, ומעתה אלך ני אל מה שכתב הט"ז הטעם לאסור כלאים משום דנדמה אסור באתרוג והדומה לכושי נדמה הוא ופסול ע"ש וכ"ש כלאים אלא דקשה דמנ"ל איסור כלאים ונדמה באתרוג דהא בקדשים בכור ומעשר צריך קרא לרבויי וי"ל דהשתא דתיקון רבנן כעין דאו' בקדשים אלא דקשה על זה אי אתרוג המורכב פסול אמאי אמ' בגמ' לא מצא אתרוג וכו' ותו דאטו אתרוג כתיב בקרא והאי מורכב יש בו כל המעלות שיש לאתרוג ואי משום שנתערב דבר שאין בו מ"מ האתרוג אמאי לא מדמינן ליה לההוא דאותו ואת בנו בסוגיא דתיש הבא על הצבייה דשה ואפי' מקצת שה אמרינן וה"נ כיון שיש בו מקצת פרי עץ הדר וכו' והא דהבאתי מנדמה דפסול יש לדחות דשאני התם נדמה דלא הדר הוא כיון דהוא לאו לאדחיה ע"כ והר' מו"ק החזיק נפסול מטעם נדמה וכתב שמצא כן בט"ז ע"ש ומלבד דהט"ז גופיה דתה דלא דמי והוא ברור ומה גם לפי מה שנתחכמו אח"כ שיהא בצורת אתרוג שאינו מורכב בלי הבדל כלל ולכן א"צ להאריך ועוד זאת נראה דאפילו בנדמה באתרוג כשר ודוקא בדומה לכושי הוא דפסול משים דלא הוי הדר אבל בשאר נדמה יצחק נסים.

** (עיינן בית הלל יו"ד סי' רפ"א סק"ב ופתח הדביר ח"ב סי' נ"ה ובתשובתי הארכתי בזה) ** כשר וממקום שבא מוכרח וברור דאף אם היה בקרא כתוב אתרוג דאפ"ה נדמה וכלאים כשר שהרי לענין פדיון פט"ח אע"ג דקדשים ושה כתוב עכ"ז ס"ל דפודין ואע"ג דפליגי רבנן היינו משום כדקאמר רבא דס"ל דגמירי כל מקום שנאמר שה להוציא את

הכלאים וממילא נשמע דאם לא כתוב שה אע"ג דהוי במידי דקדשים גם כלאים כשר וכ"ש וק"ו במידי דהוי כהדיוט: ולענין אותו ואת בנו אמרי' בגמ' דנוהג דאע"ג דכתוב שה ואמר רבא כ"מ שנא' שה וכו' דרשינן או לרבות את הכלאים הכא אינו כן דלא תפרוש שה דאע"ג או דגבי קרבן מיעוטא והכא רבויא כיון דאינו קרבן מסתברא שהוא לרבות דהוי שה ומאי דצריך רבויא הוא משום דבכ"מ דכתיב שה קרבן דילפי' שהוא למעט אבל כשאין כתוב שה ולא קדשים הוא וכגון באתרוג דאפי' אי הוה כתיב אתרוג בפירוש ודאי דכלאים נמי בכלל ובזה כולי עלמא מודו ואפי' למאן דבעי כולו שה משום דכלאים הוי כולו שה וגם לענין נדמה נראה ברור דה"ד לענין קרבן ומשום דמעטיה קרא הא בעלמא ליכא כמבואר בפ' הלוקח עובר דסלקא דעתיה דאין ללמוד לפסול נדמה כשעיר ר"ח ממאי דמעטיה קרא לנדמה משום די"ל דה"ד לקרבן חובה אבל נדבה לא ועוד אמרו שם אמ"ר אשי אף אנו נאמר הדלה הגפן ע"ג תאנה יינו פסול לנסכים מ"ט זבח ונסכים מה זבח שלא נשתנה אף נסכים שלא נשתנו ע"כ ופרש"י מה זבח שלא נשתנה דהא פסול לקרבן ע"כ הרי דאפי' בנסכים דהוי כקרבן היה ס"ד להכשיר אי לאו משום דאתקש למזבח הרי מפו' דבמידי דלאו קדשים דנדמה שרי והכי מתבאר ממאי דאבע"ל בפ' הלוקח טוב' חמורו מהו לפדות בנדמה אליבא דר"א לא תבעי לך השתא בכלאים פרקי בנדמה מבעיא כי תבט"ל אליבא דר' בכלאים הוא דלא פרקי בנדמה פרקי או"ד ל"ש ולא אפשר ע"ש הצדדי דבעיא הוא דדוקא לענין כלאים הוא דלאו פרקו משום שה וכ"מ שנא' וכו' אבל נדמה כשר דדוקא לגבי קרבן נתמעט או"ד ל"ש דכיון דעכ"פ מידי דקדשים הוא ולענין כלאים דמי לקרבן משים דכתוב שה כמו דבכלאים אין פודין גם דלענין נדמה הדין כן והרמב"ם פי"ב מה' בכורים פי דאין פודין לכתחילה ואם פדה פדוי ואחריו נמשכו הבאים אחריו הרא"ש ופוס' אחרים והרזב"ז בפ' שם בעיא דל"א הילכך אם פדה בדיעבד פדוי ע"כ ואין זה מספיק ומרן בכ"מ כתב דאין מחייבין לחזור כיון דאין בו קדושת הגוף ע"כ וע"ע בב"י יו"ד סי' שכ"ח וראיתי להר' מהריט"א בה' יו"ט שעמד ע"ד וגם ה"ד הר' מהריק"ו שכת' לתרץ ב' תירוצים האחד משים דתלוי בממון ואם נתן לכהן שויו גם האיסור נגרר בתר הממון וב' כיון דאין האיסור מפורש בתו' והר' מהריט"א תמה ע"ד וע"ש דצלל במים אדירים ולפ"ד איני רואה דבר דמתישב אל הלב ונראה דסמך על סוגיא הנ"ל כמבואר שם בדברי ר"א שהוא בתרא דס"ל דלא מעטיה קרא נדמה אלא בקרבן דשה וע"ז ולולי זה אפילו בנסכים היה ס"ד דכשר נדמה אלא דאתקשו למזבח ולכן בפט"ח דהוא רק קדושת דמים ודאי כשר לפדות מה"ת ומפני זה לא תנן כ"א רק אין לפדות בכלאים דחמיר טפי וילפי משה אבל נדמה ש"ד ובכך אף אי סתמא דתלמודא מבעי"ל לא שבקי' מאי דפשיטא ליה לר"א דבתרא הוא ומה גם הי"ל דמאי דאבע"ל הוא מדר' ולכן הנה נכון פסק הרמב"ם ויען שאנו כעת פה בלא ספרים ושמעתי עוד שיש מרב אשכנזי אחרון שחבר ס' שי"ל ע"מ בכורות והבאתיו וראיתי שכתב וז"ל דהבעיא הוא רק מדרבנן וכמבואר בגמ' להדיא אלא איזהו דמי לכלאים דשוניהו רבנן לכלאים רחל שילדה כמין עז ואביה שה מודה שהוא מדרבנן ע"כ ואין זה הכרח ואפי' דיוק כלל שהרי ע"ז שאל בגמרא שם ע"ז למאי אי לקדשים וכו' וכו' והא ודאי מדאורייתא הואולפי"ד ת"ק היכי קאמר דשוויניהו רבנן אמנם באמת אין לדקדק בזה כלל שכן דרך התלמוד לומר הלשון הזה ואפי' כשהוא מד"ת וכמ"ש במ"א

ואכמ"ל בזה הרי נתבאר בה"ט דאין לפסול משום נדמה כ"א רק בקרבן דקדושת הגוף והוי זבח ונסכים ומה גם באתרוג דכלאים דלה היי נמי נדמה כמו נדמה דקרבן וכמ"ש הט"ז גופיה דשאני נדמה דעז דכושי דלאו אורח' ולא הדר כלל וכ"ש וק"ו בדורות האחרונים דנתחכמו והוא יפה ומהודר ביותר ודלא כמ"ש הר' מו"ק: ושוב ראיתי לה' פנים מאירות ח"ב סי' קע"ג שדחה לדברי הלבוש משום דאין לחוש למה שנעבדה בו עבירה ולא משום נדמה וז"ל הפריז על המדה ללמוד מכלאים דא"כ רובע ונרבע ונעבד דילפינן מקרא דין דבהמה למה לן קרא ניליף מכלאים וכן באתרוג של אשרה למה לן טעמא דמיכתית שיעוריה תיפוק ליה דנעשה בו עבירה ואסור נמי כל שבעה אלא שנשתקע הדבר ולא לבדות סברות מלבנו דילמא הא דאסר כלאים לאו משום דנעבדה בו עבירה אלא דאינו ראוי לקרבן כמו חי' וראיתי בט"ז שהקשה לו דלפי סברתו למה קרא גבי כלאים לא הבנתי דבריו דהא הלבוש רוצה ללמוד מכלאים וגם מה שהקשה לו מהא דאמר רבא להני תגרי מוכרי הדס וכו' ואין בזה ריח קושיא כלל דהתם שאין עצמו נגזל וכו' משא"כ היכא שגזל הלולב פסול וה"נ דכוותיה שהאתרוג גופו מורכב ומה שרצה להסתייע מפסול נדמה כבר תבר הוא עצמו דהתם משום דלאו הדר זת"ד ואין בדבריו הכרח לדחות דברי הלבוש משום די"ל דמורכב נתהווה באיסור אמנם כבר הוכחתי בה"ט בס"ד דאין לחוש כלל לא משום דנעבדה בו עבירה ולא משום נדמה כלל ומ"ש עוד הר' פ"מ ביתר דבריו לקמן נדבר עוד בזה בס"ד: והנה הט"ז שם אחרי כן צדד להתיר משום דהמורכב יש בו כל המעלות שיש לאתרוג ואו משום דנתערב בו דבר שאין בו מעלת האתרוג אמאי לא מדמי להדיא דאו"ב בסוגיא דתיש הבא על הצבייה דס"ל לרבנן שה אפי' מקצת שה ה"נ אמרינן כיון שיש בו מקצתו פרי עץ הדר נא יזיק לו התערבות מידי אחרינא ע"ש וכן הביאו רבני האחרונים ז"ל שכן הוא סברת הר' ש"ך וכמדומני שגם בתשו' אחרות מס' הפוס' דברו בזה שי"ל ממ"ש שה ואפי' מקצת שה ואינם כעת תח"י וגם בתשו' הר' מהרמא"י ה"ד הר' השואל דיש להכשיר אתרוג המורכב כמ"ש בפ' אותו ואת בני שה ואפי' מקצת שה והר' דחה ראיתי חדא דלשון תו' לחוד ולשון חכמים לחוד ומאחר דרז"ל לא נוכל להכשיר מקצת אתרוג וממ"ש בתו' פרי עץ הדר לא נוכל דאפי' מקצתו הדר דא"כ נכשיר שאר מינים דאפי' מקצת הדר כשר ואפי' אינו דר כל השנה על האילן נכשירוהו אפי' מקצת שנה ועוד דשאני שה דדרשי' מקצת שה לרבות כוי וכלאים חדא דדילמא דווקא שה משמע להו הכי דהא משור וכשב ממעטינן כלאים וכ"ש כוי ולא אמרינן מקצת שור וכשב כשה ואע"ג דבפ' מרובה מפרש הא דממעט משור וכשב משום דמוכח מעניינא דקרא מ"מ נוכל לומר ג"כ דיש להם לימוד למעט וכ"כ התו' פ"ק דבכורות דלא בכל מילי אפי' קצתו במשמע ועוד דהתם לחומרא אמרינן מקצת שה להצריכו כיסוי או לחייבו במתנות ולאסור בו אותו ואת בנו אבל לקולא ולהשיבו שה לא אמרינן דהא אמרינן פ"ק דבכורות לענין פטר חמור ואין פודין בכלאים ובכוי ואפי' לר' אליעזר דפליג התם ומתיר בכלאים הבא מן העז ומן הרחל מ"מ מידה בכוי דאין בו ולא אמרינן מקצת שה ואע"ג דאין ראייה מר' אליעזר דלדידיה לא אמרינן שה מקצת שה במשמע מ"מ יש להוכיח מרבנן דס"ל דאין פודין בכוי ובכלאים וגמרו לה שה שה מפסח כדאיתא התם אמאי לא ולפי' ג"כ שה שה לענין אותו ואת בנו וכסוי הדם וכאן א"ל דלא קבלו הגז"ש לענין אותו ואת בנו ואולי אינו

מופנה מ"מהו"ל למילף במה מצינו מפדיון מבכור ומפסח במה הצד ודוחק לומר דאית פירכא על מה הצד אלא ודאי דלענין חומרא אמרינן שה ואפ"ל מקצת שה אבל לקולא לא ילפינן שה שה מפסח וה"ה לאתרוג דלא אמרינן אתרוג ואפילו מקצת אתרוג ע"כ ואעפ"י שאין משיבין את הארי אמנם תורה היא וללמוד א"צ: ונראה דגם הר' ידע דהא לא מכריע לדחות דברי המכשי' דנראה ודאי דהם לא דקדקו מלשין אתרוג דנראה ברור דלשון אתרוג אינו לשון מקרא ורק דרז"ל הודיעוני מקבלתם דפרי עץ הדר הוא מה שקורין אתרוג עתה וכמ"ש בפ' עשרה יוחסין או אתרוג כדקרוהו רבנן או אתרוגא דאמור אינשי ע"ש, אלא ודאי דגם באתרוג שיש בו כל התנאים הצריכים הוי הדר דאעפ"י שיש בתוכו מעורב ממין אחר פרי עץ הדר מקרי דומיה דשה ואפילו מקצת שה במשמע וה"ה לפרי עץ הדר אלא דהעיקר מה שדחה הר' מהרמא"י לד' המכשירים הוא כמ"ש שם ואף רבנן דפליגי אדברי ר"א וס"ל דאפ"ל מקצת שה שהוא להחמיר דווקא ולא להקל אלא דיש לעמוד בזה הרבה דמלבד דנראה מהש"ס שם דלס' רבנן דס"ל אפ"ל מקצת שה שהוא גם להקל ע"ש וגם דלאו דווקא בשה אלא גם בצבי ס"ל דאמרינן ואפילו מקצת צבי דנר' ודאי דפרי המורכב אינו ללמוד דבר אחר אלא הוי ממש כמו שה המור' דאף דיש בו מזרע אחר הוי מקצתו ככולו ועוד זאת נראה דבתיש הבא על הצבייה וילדה לכ"ע ולדה הוי ודאי צביה אף דיש לזרע האב המעורב בו דקאמרי שם והא דתנן כוי אין שוחטין וכו' במ"ע אלימא בתיש הבא על הצביה וילדה בין לרבנן בין לר"א לשחוט ולכסוי צבי ואפ"ל מקצת צבי לרבנן ולר"א הוי כלהו צבי וא"כ ביחור של אתרוג דהוי כתיש הבא על הצביה לכ"ע הוי אתרוג כשר ואף למאי דקאמר בתר הכי דרבנן ור"א דס"ל דספיקא הוי אי חוששין לזרע האב אלא דרבנן סברי אפילו מקצת שה ולראה בע"ל כולו שה הא קאמרי בפ"ל שם דלא מיתוקמא מתני' לרבנן אלא בצבי הבא על התישה דשמא חוששין לזרע האב אבל בתיש הבא על הצביה בודאי דחייב בכסוי ואפ"ל שהוא להקל באיסור יו"ט ודוקא לס' ר"א דיש להחמיר מס' ויש לתמוה עמ"ש ר"ע בפ"ל בפ"ב דבכורים דהוי בתיש הבא על הצביה דהוא דוקא לס' ר"א לפי המסקנא משום דשמא חוששין לזרע האב אף שלא הוי כולו צבי והרמב"ם בפיה"מ ורש"י ביומא דמ"ט כתב בסתם שהוא מתיש וצבייה ולא ביארו היטב הדבר אלא דהא קשיא לי ועיקרא דמלתא אגופא דשמעתא דחולין הנז"ל הן במאי דקאמר בתחילה בהך מתניתין אילימא בתיש הבא על הצביה וילדה בין לרבנן בין לר"א וכו' ובין למסקנא דקאמר לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התישה בין לרבנן ובין לר"א מספקא להו.

דלפי"ז איך נפרש מאי דקתני בתר הכי ואין פודין בה פטר חמור דמשמע ודאי דהיינו מפני דספק ובההוא גוונא דרישא וא"כ ק' מאי ספיקא איכא בזה והרי קיימא לן דאין פודין בכלאים אפילו שהוא ממין שה וכדאמ"ר כל מקום שנא' שה וכו' ואפ"ל ר"א דמתיר בכלאים היינו כשהוא ממין שה ודאי דקאמר ואוסר בכוי מפני שהוא ספק מיירי כשהוא ספק חיה וספק בהמה וכדפירש רש"י שם והמפרשים ע"ע וכן פירש רש"י בפ"ק דביצה וכן פורש הרמב"ם, ודע דמה שאין פודין בכוי מפני שהוא ספק עז או צבי דמשמע או זה או זה ואינו כלאים וא"כ לא הוי סיפא דומיא דרישא וזוהי שק' דמאי דוחקים דתלמודא לאוקמי רישא דמתני' במורכב שאינו מינו אמנם ראיתי לרש"י בפ' הוציאו לו שהובא שם הך מתני' דאין פודין לא בכלאים ולא בכוי בפ"ל אמר ולא בכוי דתיש וצביה

ע"ש ולפי"ז ר"א דאוסר בכוי מפני שהוא ס' ס"ל דגם בכה"ג הוּו ספק ונראה ודאי דהזקיקו לומר כן לפום מאי דמפרש תלמודא דס"ל דרישא דמתניתין דמיירי בכוי בכה"ג דבזה אתי שפיר גם הסיפא דהוא דומיא דרישא אלא דעדיין ק' דאיך הוּו ספק בכה"ג נס' ר"א כיון דס"ל דאף שה מקצת שה לא אמרינן וראיתי להר' מהריט"א ז"ל בהל' יו"ט שכתב כדברי רש"י דיומא כ"כ ג"כ הר' כ"י משם רגמ"ה וז"ל ונרגש דאפי' נאמר דהא דמתני' ס"ל כרבנן דשה אפי' מקצת שה הו"ל כפודה בחצי שה ובחצי צבי ואיך קאמר ר"א מפני שהוא ספק דמשמע דאי לא ס' היה יכול לפדות וכתב ע"ז וז"ל ואולי דצ"ל דמאי דפי' רש"י ורגמ"ה בכוי הבא מן הצביה לאו דוקא וה"ה בצבי שבא על התישה דלרבנן בכ"ג אין פודין בו והא דנקט ר"א טע"ז דמפני דס' קאי לכוי הבא מצבי הבא על התישה דבכה"ג אי לא הי"ל ס' שמא חוששין לזרע האב והעיקר הוא למה הרי שה שלם הוא עד כאן: אלא דאכתי ק' דתלמודא דמוקי להך מתני' כרבנן היכי אפשר כיון דאף כלאים (כמין שה) אין פודין ונראה דההוא רבנן אינם אותם דפליגי אר"א וס"ל דאין פודין בכלאים אלא אחריני נינהו וס"ל בהא דפודין אלא דפליגי אי שה אפי' מקצת שה ובהכי מתרצי מתני' כוותיהו והכי רגילי בתלמידא לתרץ כן בכמה דוכתי: ועוד י"ל דהך מתני' אפי' כרבנן דפ"ק דבכורות שאמרו דאין פודין בכלאים ומשום דילפי שה שה ובעי' כולו שה אמנם כשפודה בדיעבד יש חילוק דאם היא בתיש הבא על צביה לא הוי פדוי משום דבעי' כולו וליכא אבל בצבי הבא על התישה אז אין לחוש כלל לזרע האב דבטל הוא והוי כולו תיש אבל מפני שיש ספק דשמא חוששין ולא הוי כולו תיש לכן הוי ס' פדוי ובהכי את"ש מ"ש בחולין לא משכחת לה אלא בצבי הבא על התישה וכן אמרו בירושלמי דבכורים דקאמר כוי אמ"ר אלעזר עז שעלה על צבי וצבי שבא על תישה פדוי בכוי חוזר ופודה בשה לפיכך אם אחד מהם המוציא מחברו עליו הראיה ע"כ הרי דמפרש למתני' דקתני אין פודין דהוא משום ספק דוקא ומפו' יוצא דהוּו ספק גם במורכב ולא הוי הפך מתני' דבכורות אמנם נראה דלרבנן דדרשי שה שה והוא מגזרת הכתוב בכל גוונא אין פודין ואפילו בדיעבד וכמ"ש הרמב"ם ור"ע שהם מפרשוי הכוי דאין פודין שהוא בס' חיה או בהמה ויש לפלפל עוד ואכמ"ל ולפי מאי דכתיבנא הנה נתבאר דבאתרוג שהוא מהיחור דכשר כיון דליכא למדרש שה שה דמלבד מה שנתבאר דכשאמרו אפילו קצת שה או מקצת צבי שהוא אפילו להקל ולחילול יו"ט וגם להוציא ממון מחזק' ולמלקות נמי ועוד זאת כשהוא מהיחור דכוי כולו אתרוג ורק חשש הוא דשמא חוששין לזרע האב והוי ספ' דשמא אין כולו ויש להכשיר אפ"ה בזה מס"ס דשמא לא בעינן כנו אתרוג ואף את"ל דבעי' הוא ס' דשמא אין חוששין לזרע האב וכבר רגילי לעשות ס"ס להיתר בכה"ג גדולי הפוס' הלא בספרתם ואכמ"ל וגם שכעת אני בלי ספרים ובזה יצאנו ידי חובתינו גם לס' מהרמא"י דהוא מסתפק דשמא דווקא להחמיר ומה גם דהא איכא כמה מהגדולי' דס"ל דלמסקנא אין חוששין לזרע האב כלל כדכתב הר"ן פ' אותו ואת בנו וז"ל אבל אחרים אומרים דלמסקנא פשיטא לי' דאין חוששין לזרע האב כדמסקינן בעובדא דר' אבא אלמא קסבר אין חוששין לזרע האב ור' אבא כודניאתא בהדי האם נמי שרא דהיינו סוסים וחמורים וכיון דר"א עבד בה עובדא ומעשה רב אמרינן דר"י ס"ל הכי והכי קי"ל דאין חוששין לזרע האב הילכך אותו ואת בנו נוהג בנקבות ואינו נוהג בזכרים ופרד עם האם שרי וכן פקועה הבא על בהמה

מעליותא הוולד יש לו תקנה בשחיתת אמו דר' משרשיא לדברי האומר חוששין לזרע האב הוא דאמר דהולד אין לו תקנה אבל לדידן דקי"ל דאין חוששין הוולד יש לו תקנה ואין דרך זה מחוור אלא שהוא דעת בעל הלכ' ור' אחא משבחה גאון ז"ל וגם דברי הרי"ף נוטין כן ע"כ גם בס' החינוך מ' רמ"ד כתב וז"ל ובענין איסור זה הכל הולך אחר האם שאין חוששין לזה"א לפי הנראה מפסק הרי"ף וכן הוא בשאלות פרשת קדשים דשדייה בתר אמיה לגמרי ואין חוששין לזרע האב ושרי כמין אמו ע"ש.

ולפ"ד נר' ודאי דמתני' דבכורות ודבכורים שאמרו כוי הוי ספק לפי המסקנא דאין חוששין לזרע האב ושדי' כולא בתר אמ' לא מתוקמא מתני' אפי' לר"א אלא בכוי שהוא ס' חיה אי בהמה דבכלאים אם הוא תיש הבא על הצביה הוי כולו צביה ובצבי הבא על התישה הוי כולו תישה ועי' להג' בס' האשכול דק"ז דבתחלה כ' מסתבר לחוש לחומר א לזרע האב ואח"כ כ' אבל הג' רי"ף כ' דמסתבר דלית' לחנניא משבחה וגם הביא שם פסקו של ר"א ע"ש ומדכת' בלשון אבל ובאחרונה נר' דגם הוא סל"ה וכמ"ש במ"א נמצא לפי מאי דכתי' דאתרוג היוצא מיחור האתרוג דאף שינק היחור מעץ הלימון דכשר משום דאף אם יש להסתפק דשמא בעי' כולו הכא הוי כולו אתרוג דמן הדן אין לחוש למה שינק היחור לפסול האתרוג מפני זה ונמצא אפי' לד' הסו' דשמא חוששין לז"א יש להתיר מפני שיש כמה ספיקות: אלא דעדיין י"ל בזה דמשום דהרב מהר"מ אלשיך בתשו' סי' ק"י מתחזק בכל תוקף לפסול אתרוג כזה נגד מי שירצה לנהוג היתר ותולה עצמו טל אחד המורים שבצפת"ו שהורה שיוצאים בו בטענה כי כבר נתבטל יניקת הלימון בתוך האתרוג שהורכב וכאלו היא כולו אתרוג והרב ז"ל אזיל כל בתר איפכא דלידיה יחור האתרוג נתבטל לגבי הלימון ואתרוג היוצא מהיחור הוי כולו לימון ותלה זיניה בלשון הר"ן במס' ר"ה שכתב לישב מ"ש בברייתא דאחד הנוטע ואחד המרכיב ואחד המבריך דחייב בערלה ואלו בספרי תניא ונטעתם פרט למבריך ולמרכיב ותני' דהוא דברייתא דאתמר בתלמו' מיירי לסייג ולקורות ומאי דפטר מיירי במרכיב באילן נטוע למאכל דמתבטל לגבי דקי"ל ילדה שסבבה בזקנה וה"נ יחור האתרוג בעל לגבי הלימון והוי כולו לימון ומפני שהרגיש שהרמב"ם בפה"מ שמחלק בין נפסק היחור דאז אינו מתבטל ונוהג דין ערלה ללא נפסק שנראה שהוא חולק ע"ד הר"ן וגם דמה יענה להך סוגיא דסוטה נדחק להסכים דבריו עמ"ש מ"ק ולע"ד דבריו נפלאו ממני וקודם שנעמוד על ד"ק ראיתי לעמוד ע"ד המורה שהביא דודאי כיון שהעיד עליו הרב שהיא היה מהמורים ודאי שגברא רבה היה ואינו כמו המורים של הזמן הזה שיש בהם שאינם בני תורה ובכך ראוי לעמוד במה שהורה להיתר משום דכבר נתבטל טעם הלימון והא ודאי לא קשה דאם איתא דנתבטל והיה מותר לקיימו משום דיש לומר דאעפ"י שמתבטל אסור לקיימו משום דבכל עת חוזר ומקבל עוד ולכן אעפ"י שמתבטל הוא אסור: אבל זוהי שקשה דמנ"ל דמתבטל וכאלו כולו אתרוג והרי כתב המרדכי פ' הזרוע דליכא למימר ביטול ברוב אלא בדבר שהיה ניכר בפ"ע תחילה ואח"כ נתערב אבל בדבר שתחילה ביאתו לעולם כגון בההיא דב"ק ויבמות ליכא למימר דבטיל ע"ש ומה שיש לשאת ולתת בזה כ"כ בארוכה מזה זמ"ר ואכמ"ל ועוד דמאי שנא מכלאי בהמה דאף הנולד ממנה לדעת הרבה מהגדולים לא הוי כולו שה משום דיש לחוש לזרע האב וכלאי אילן דמי לכלאי בהמה דהקישן הכתוב ויש ללמוד זה מזה אלא דלפי מאי דכתיב' יש

להליץ בעד המורה ההוא דס"ל דכיון דהא איכא כמה מהגדולים דס"ל דאין חוששין לזרע האב ואף החולקים הוא מטעם חומרא וס' דוקא אפישי פלוגתא ל"מ דזה דוקא בכלאי בהמה הוא דיש משום ספק מפני שאי אפשר להיות נוצר הולד בלתי זרע האב אבל בכלאי אילן שעכ"פ יוכל להיות זולתו אלא שמוסיף לתת כח לתקן ולגמור הדבר שיש בקרוב כולם מודים דאין לחוש לזרע האחר דכלה ונאבד ונתבטל בתוך האתרוג ורק הכח לבד נשאר בו ואין בו ממש באתרוג ואעפ"י דעבד איסורא אלא שלע"ד אינו כ"כ ברור ורק יש להתיר מס"ס כדכתי' אמנם ס' הרב מהרמא"ל דקא אזיל בתר איפכא וס"ל דיש ללמוד מדין ערלהדתיכף שהרכיב נתבטל גוף היחור של אתרוג אגב אילן הלימון ונעשה גם היחור של אתרוג יחור של לימון אחרי נשיקת הרצפה הוא מלתא דתמיהא ומלבד מה שס"ל שדבר זה הוא מוסכם לכ"ע ואפי' הרמב"ם מודה בזה לא נתישב דעתי הקצרה לומר כן בכונת הרמב"ם בפה"מ דמדבריו דמחלק בין נפסק ולא נפסק משמע דהוא גם להרכבה דאם נפסק חייב וכ"כ בחבורו פ"ו מה' מעשר ב' הי"ד וז"ל אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בד"א בשחתך בד אחד מן האילן והבריכו בארץ או הרכיבו באילן אחר ועיקר דבר וכו' ע"כ דמשמע דהרכיבו באילן שחתך שחייב שהוא גם מאילן מאכל ואע"ג דשם בה' י"ח כתב הרי שהבריך וכו' ולא כתב ג"כ בהרכבה כבר כתב הרדב"ז שם בפ"י דבמתני' תנן נמי סיפוק ע"ג סיפוק דסיפוק הוא הרכבה ולא כתב רבי' חלוקה זו לפי שהוא בכלל מש"ל אחד הנוטע ואחד המבריך ואחד המרכיב חייב בד"א וכו' ע"כ עש"ד וכ"כ ר"ע בפה"מ ע"ש וכן נראה ממה שהשמיט רבינו הרמב"ם ולא הזכיר כלל דאם הרכיב ע"ג אילן מאכל דפטור אע"ג דנפסק מהזקנה וכן הרכיב ע"ג אילן לסייג או לקורות דחייב דמכל זה נראה ג"כ דהרמב"ם אינו הולך בשיטת הר"ן אשר לפי"ז ש לדקדק ג"כ ע"ד מרן בכ"מ שאחר שה"ד הרמב"ם שמתרץ דהיא דספרי מייירי בשלא נפסקה ובברייתא דר"ה מייירי בשנפסקה סיים וה"נ בפ"ק דר"ה ע"ש דנראה דהר"ן כ"כ דיקא לענין הברכה אמנם הרמב"ם ס"ל לחלק גם לענין הרכבה ואולי כונתו היא עיקר החילוק ומה שהוכיח הרב מהרמא"ל מדברי הרמב"ם עצמו שס"ל דילדה כזקנה כשהוא לאילן מאכל דבטלה ממ"ש ילדה שסבבה בזקנה והיו פירות בילדה אפי' הוסיפו מאתים הרי הפירות האלו של ילדה ואסורין שאין גדולין של היתר מענין את העיקר האיסור הרי בפ"י שעל שהרכיבו בפירות שגדלו בה כבר באיסור אינם בטלים הא אם הרכיבו בלא פירות או שיצאו בו פרות מחדש אח"כ שאותן הפירות החדשים אין בהם משום ערלה דבעל בזקנה וכו' ע"ש מלבד דיש להקשות דאם איתא דכתב כן משום דהוא פוסק לדינו של ר' אבהו אין דרכו לסמוך על הדקדוק ולכאורה עלה במחשבה לומר דמ"ש הרמב"ם דנפסק היחור שהוא חייב גם בנרכב לאילן מאכל אינו ענין למימרא דר' אבהו משום דהמדקדק בלשונו דנקט שסבבה בזקנה ולא נקט שהרכיב בזקנה משום שסבבה שאני דגליה לדעתיה דאינו מכוינ דווקא לנטיעה דיחוד דניכר שניטע היחור לאיזה תכלית של הזקנה לסבבה אלא דהפירות יוצאין מאליהם ובזה דוקא הוא דאמר ר"א שפטור אלא דאין זה כ"כ ברור אצלי ועין להרשב"א בחי' לר"ה שכת' וו"מ והוא כמ"ש הר"ן דנראה דאינו מוסכם עכ"פ: אלא דאכתי קשה דלמה לא פסק לדין זה ולאפס הפנאי איני יכול לבאר אמנם נר' שאף שנאמר דדין זה הוא מוסכם לענין ערלה מ"מ הדבר תמוה איך דן הרב מזה

דגוף האתרוג היוצא מהיחור דנהפך למין אחר ולא הוא אתרוג כ"א לימון כמו לימון הזקנה ומשעה שהרכיב נעשה הכל מין אחר ומלבד דהחוש יכחיש ועוד דא"כ איך הוא כלאים בהרכיב יחור של מין אחד בזקנה של מין אחר כיון שתכף נעשה הכל מין אחר דהא ודאי דמדינא גם ביחור אסור לקימו ואף הפרי היוצא מהיאור דהזקנה אעפ"י שמותר מ"מ הרי הוא פרי כלאים וגם היחור היוצא מהם אעפ"י שמותר לנוטעו ה"ד לבדו וגם נראה ודאי ד"ל דאף לענין ערלה אפי' דס' ר"א ה"ד ביחור של היתר ולא של איסור ושאינו מינו ולכן נראה ודאי דגם מהרמא"ל מ"ש כן הוא משום דסבירא ליה דאתרוג ולימון הוי מין אחד ואין בזה איסור כלאים ולא כמו שס"ל להלבוש ומפרשים אחרים דהוי כלאים ולדידיה אינו כן אבל ס"ל דאע"ג דלא הוי כלאים ומותר להרכיב אבל עכ"ז לענין בעי' דווקא אתרוג ולא לימון וכשהרכיב הוי כולו לימון ונראה דאע"ג דלא ביאר דבר זה דמנין לו דמותר בהרכבה נראה דהדין עמו וטעמו ונימוקו משום דיש בהם דמיון רב דדמו זל"ז בעלין וגם בצורת מראה דמו ממש אהדדי יותר מלפת וצנון דהלכו אחר הפרי וגם דיש להם קליפה חיצונית וקליפה פנימית וגרעינים ויש בהם מוץ והמוץ יש באתרוג חמוץ ויש באתרוג מתוק וכמו כן בלימון ורק שיש ביניהם איזה הבדל שבאתרוג החמוץ מועט והקלי' הרבה עבה משא"כ בלימון ולא הוי שינוי כ"כ דמשו"ה הוי כשני מינים דהרי כתב הרמב"ם בפה"מ פרק קמא דכלאים מ"ד וז"ל ואמרו בגמ' יש מהם שהלכו אחר הפרי ויש מהם שהלכו אחר העלין ר"ל אם הם דומים לפרי או לעלין לא יחשבוהו כלאים ע"כ והד"א מירושלמי פ"ק דכלאים שאמרו שם אמ"ר יונתן יש מהם שהלכו אחר הפרי ויש מהם שהלכו אחר העלין הלפת והצנון הלכו אחר הפרי והלפת והנפוס הלכו אחר העלין התיבון הרי צנון ונפוס הרי פרי דומה והעלין דומין ותימר כלאים אמר ר"י בזה הלכו אחר טעם הפרי ע"כ: וכן פ' בחבורו פ"ג מה"כ אחר שכתב כמה שמות שאינם כלאים זב"ז השנויים במשנת' כתב עוד שם וז"ל האגסים עם הקרוסטמל והפרישום עם העוזרדין אינם כלאים זב"ז וכן אם יש זרעים ואילנות אחרים אעפ"י שהם ב' מינים בטבען הואיל ועלין של זה דומין לעלין ש"ז או פרי של זה דומה לפרי של זה דמיון גדול עד שיראו ב' גוונים ממין אחד לא חששו להם לכלאים זה עם זה שאין הולכים בכלאים אלא אחר מראה העין ע"כ ונראה שמ"ש שאם העלין או הפרי יש דמיון גדול ר"ל אפי' שאינם שוים ממש מבלי שום שנוי כלל אלא אפי' קצת שווי שהרי הלפת והצנון אינם כלאים מפני שהלכו בהם אחר הפרי ואפי' שאינם שוים ממש ואין לדקדק בדברי הרמב"ם שמקודם כתב עוד כששני גוונים ממין אחד שנראה שאין נדקדק בראיה ולבסוף כתב שאין הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין שמה שכתב כן ר"ל מראית העין שיש איזה דמיון או בפרי או בעלין אבל בגוון או בצורה אין לחוש כדכתב בראש הפרק שיהיה מן אחד נפרד לצורות הרבה בזה אין לחוש ומותרין זב"ז וכן ס"ל להרא"ש ור"ע בפה"מ וכן כתב מרן בש"ע וא"כ אם מצד דמיון העלם כתב דהוי מין אחד כ"ש וק"ו באתרוג ולימון ומלבד דמיון העלים שדומים ממש וג"כ דומין במראה וצורה ועוד דברים אחרים הרבה וכן נתבאר ג"כ ממ"ש הרמב"ם שם פ"א וז"ל כלאי אילנות הוא בכלל וכו' כיצד המרכיב אילן באילן כגון שהרכיב יחור של תפוח באתרוג או אתרוג בתפוח הרי זה לוקה מהתו' וכו' ע"כ וכ"כ הרא"ה בס' החינוך ומרן בש"ע סי' רצ"ה ע"ש ובודאי דכשכתב הדמיון הזה הוא דהוי היותר קרוב משאר המינים

ואם איתא דגם בזה כלאים הו"ל לאשמוע' דגם בזה דכל הדמיונות הללו אינם מועילים: אלא ודאי דהכל הוי מין אחד ואברא שנראה שהר"ש חולק ע"ד הרמב"ם בפ"י הירוש' וס"ל דאזלינן אחר הפרי ואחר העלין ואחר הטעם להחמיר ע"ש וכל הבאים אחריו המה ראו כן תמהו דאין נראה כן מהירוש' וגם שהוא הפך דברי עצמו שכתב במשנה ג' דהלפת והנפיש דאינם כלאים זב"ז וז"ל אמ"ר יונתן כאן הלכו אחר העלין כלומר לפי שעליהן דומין זל"ל אינם כלאים זב"ז ע"כ ועי' בזה במ"ש הרב מהריק"ו ה"ד וכ"מ בפ"ג ובתיו"ט וכתב הכ"מ שפי' הרמב"ם הוא הנכון וע"ע במ"ש הרדב"ז שם ולמרן דגם להר"ש דמפרש גבי צנון ונפוץ דה"ט משום דבעינן להחמיר לאו כללא הוא משום דבעינן בכל דבר שלשתן דמלבד מ"ש הוא עצמו במש' ג' וכו' ועוד הרי תנן האגסין וקרסטמלין והפרישין והערזדין אינם כלאים זב"ז וגם שנינו בתוספא הקשוואין והדלועין והאבטיחים והמלפפונות אינם כלאים זב"ז והובא בירוש' פ"ק ע"ש והוא משום דדמו בעלין דוקא ואף שאין דומין בצורה ולכן נראה דגם הירוש' שכתב דהולכים אחר כולם להחמיר דהוא בזהבנפוס וצנון הוא דהילכים אחר הפרי משום דקי"ל לרבנן דהם ב' מינים אבל בשאר דברים גם הירושלמי מודה ומ"מ נראה הדבר ברור אפי' יש להחמיר אף שדומה בעלין אם אינו דומה בצורה כגון אתרוג עם מרנץ ופורעוקאל אמנם באתרוג ולימון מודה הוא דלא הוי כלאים דהא ודאי דעדיף טובא בכל מיני עדיפות מאותן ששנינו במתני' ותוספתא הנ"ל כאשר יראה הרואה החושה אל העין ולעת הפנאי יש להרחיב הדיבור עוד בזה: והנה יש תח"י תשו' כת"י שהובא בנאספות כת"י להר' כנה"ג והיא לאחד מהרבנים הגדולים שבזמן מרן הב"י והוא מהר"ר שמואל קאזאני ורמזה הכנה"ג ביו"ד סי' רצ"ה בהגה"ע אות ח' שנשאל מרבני דורו על מראנצין ולימון אם הם כלאים זב"ז והביא מ"ש בפ"י הירוש' הרמב"ם והר"ש וכתב שפי' הר"ש דבעי שלשתן ק' מאוד להולמו וכתב שם צ"ע דמראנץ ולימון אף על גב דדמו בעלין לא דמו בתואר הפרי ולא בטעם ולפי"ד הרמב"ם דס"ל דאינם כלאים אם אינם רחוקים בטעם ביותר יש להסתפק דמראנצין ולימון אינם רחוקים בטעם ביותר או אפשר דהיו רחוקים ביותר וכתב שם וז"ל אמנם בסברא אחרת נראה להכריע ולומר דהוי ב' מינים דמרצני נאכל התוך לבד שקליפתו מרה מאד ואינה ראויה לאכילה כמות שהוא אם לא כשהוא בדבש והלימון נאכל עם קליפתו ודומה לאתרוג שאמרו עליו אלמלא קליפתו אינו יוצא ממעיו לעולם לכן נראה שנקראו רחוקים מאד בטעם דקליפתו של לימון מתוק מאד ונאכל עם התוך גם מצאתי קצת הפרש בעלין שלהם לכן יש לדון אותם לב' מינים לחומרא ויותר מזה מחמיר הסמ"ג דלפי שאין המון העולם מכירין רוב המינים טוב לאסור בכולם זת"ד וניכרים הדברים שגם בזה שמצד חומרא חשש יען שלא מצא הך סברא כ"א מעצמו ונראה דמה דהחמיר הוא מפני שמצא ג"כ קצת הפרש בעלין והוא עצמו כתב שם והוכיח דכל היכא שאמרו שווים או דומים אינו רוצה לומר שדומים ממש שלא יהיה ביניהם שום הפרש דא"כ והיה הכל אחד ולא יפול עליו לשון דמיון על היות אומרים תכלת דומה לים וים דומה לרקיע וכו' ר"ל מדרגה אחר מדרגה דאל"כ הי"ל לומר תכלת דומה לכסא הכביד ומכלל דבריו נוכל להבין דס"ל דמכל צד דמי לימון לאתרוג אפי' לפי דבריו וכמתבאר ג"כ מכל גדולי הפוסקים הנ"ל אלא שלענ"ד גם בנדון הרב מהרש"ק הנ"ל יש לדון בזה דלא הוי כלאים אלא שכעת לאפס פנאי אכמ"ל וזכורני

שהרב מהרח"פ בס' חיים ביד ושאינו כעת עמדי נסתפק בכונת מהרש"ק שה"ד הכנה"ג משום שלא ראה עצם דבריו בתשו' הנ"ל: אשר לפי כל האמור מה מאד יש לתמוה ע"ד הלבוש ודעמיה דס"ל דגם באתרוג ולימון דהוי דהוי כלאים וגם החולקים עליו שכתבו מטעמים אחרים ואין גם אחד שערער עליו דעיקרא דמילתא אין כאן איסור כלל ולפי הנראה דמ"ש כן הוא משום דסברו דכיון דקורין לזה לימון ולזה אתרוג משו"ה הו"ל ב' מינים וכענין שאמרו בפ' ס' אכל חלב דהך דאם נתכוון ללקוט תאנים שחורים ועלה בידו לבנות דהוי כתרי מיני ע"ש וכה"ג אתמר במס' ע"ז דלס' רבא בטר שמה אזלינן והוי מין בשאינו ועי' ביו"ד ס' צ"ח ומכאן יליף מהרי"ל בתשו' ס' קכ"ז דגם לענין ברכה דהו"ו כב' מינים ע"ש והרב פ"ח במ"ח תמה ע"ד מפני שלא ראה הדברים במקומם כ"א רק מ"ש מכ"י בשמו לק"מ, וע' להתה"ד ס' ג"ל דכ' ששמע מאחד מהגדולים שהורה בענין זה שאם אכל ובירך כבר וכו' עש"ד והוא על מהרי"ל ז"ל כיון שהם ב' שמות היו כשני מינים דחלוקים בטעמים וא"כ ה"ה לענין כלאים אמנם הא ודאי ליתא ולא שמה מתייא משים דבהיא דאכל חלב דהוי לענין שבת ומלאכת מחשבת אסרה תורה תלו בשני השמות ואף שהוא מין אחד ונראה דהרדב"ז בח"א בלשונותהרמב"ם ס' ז"ל דכתב דשחורות ולבנות דהו"ל ב' מינים וע"ע בח"ג ס' תל"ח לא דק ואפ' לומר ג"כ דדוקא בענין זה קאמר גם דהוא דמס' ע"ז שניא וא"צ להעתיק פה מ"ש רבני האחרונים ומכללם הש"ך ופר"ח ביו"ד משום דדבר ברור הוא דלענין כלאים אף שחלוקים בשמות לא הוי כלאים כמפור' במתני' וגם בדין זה עצמו דשחורות ולבנות וכו' כתבו מרן ב"י והד"מ משם הא"ח וכלבו דלא הוי כלאים והוא מפורש בירושלמי פרק קמא דכלאים שאמרו מעתה אסור להרכיב תאנה שחורה על גבי תאנה לבנה עיין שם והוא כדבר פשוט שאין צריך הכתוב לאמרו משום כיון דאפי' בשמות חלוקים לגמרי לא הוי כלאים והירו' בדרך תימה קאמר דודאי ליכא לחשוש בזה כלל ואף שמשונים במראיתם וגם בטעמם וכמ"ש כן הלבוש א"ח ס' רכ"ה והאחרונים וכ"ש אתרוג ולימון ונראה דאף די"ל על זה מהש"ס דחולין דקל"ו דהו"ו ב' מינים בענין חטים ג"כ מלבד דכל הפוסקים לא חששו לזה ופסקו להפך וכ"כ במ"א אמנם לענין כלאים ליכא מאן דפליג ובכן מאי דפשיטא להו לרבני האחרונים דגם בלימון ואתרוג דהוי כלאים כאילו קל משמיא נפק הא ליתא דנראה ודאי דאתרוג עם לימון דמו ממש לכל הדברים וגם בטעמם אין הפרש כ"כ וכדכתב מהרש"ק הנ"ל וביותר יש לתמוה על הלבוש דפסק דהך דינא דתאנים שחורות ולבנות דהוי חד מינא והוא ס"ל דמשונים במראיתם ובטעמם וא"כ איך כתב דאתרוג ולימון דהו"ו כלאים ואף אם ירצה הדוחה לדחות בקש ולומר דיש איזה שינוי בטעמם לא יוכל לומר דיש שינוי רחוק הרבה, ועי' להגר"א שפי' משום דטעמם רחוק זמ"ז ביותר היינו משום דצנון מר ביותר ונפוץ מתוק מאד ולכך הוי כלאים ע"כ דוקא בכה"ג הוא דהו"ו כלאים והא ודאי אינו כן באתרוג ולימון: ונחזור ע"ד הרב מהרמ"ל ואומר דאע"ג דס"ל דהרכבת לימון באתרוג דהו"ו הרכבת היתר ודמיא לילדה שסבכה בזקנה אכתי דבריו תמוהים עד מאד דאיך מדמו שמפני שבטלה לענין ערלה שפטורה מפני זה דהיחור אתרוג נהפך להיות כלו לימון ושלכן הפרי היוצא ממנו הוי ככלו לימון.

דאף שנאמר דנתבטל לענין שאינו חיוב בערלה משום דמעטיה קרא מונטעתם דה"ד כשנטע בארץ אבל ודאי לא נשתנה גופו ממה שהיה מקודם ורק שיונקים זה מזה דמאי סברה היא זו שתכף שהרכיב נשתנה היחור של אתרוג להיות לימון ואי משום דהזקנה נטועה בארץ תו"מ מתבטל היחור לגמרי ולא הוי ככלאי בהמה דהווי שני מינים א"כ למה אסרה תורה להרכיב יחור בשאינו מינו וכמ"ש הרמב"ם כיון דתיכף מתבטל א"כ הווי הפרי היוצא ממנה ממין אחד ועוד מה טעם לחלק דכשהוא לסייג דחייב כיון דטבע הדבר שמשנתנה להיות היחור כזקנה אלא ודאי דתמיד ינקי זה מזה ואינו מתבטל ולכן צריך לעקור האסור לקיימו ותו דכלאי אילן אנו למדין מכלאי בכמה דהקישן הכתוב וכמ"ש בספ"ק דקדו' ובחולין ובירושלמי פ"ק דכלאים וא"כ כמו שבכלאים דבהמה הנולד הוי כולו כאמו למ"ד אין חוששין לזרע האב ולמ"ד דשמא חוששין כמו כן ביחור ומשו"ה יש להתיר וכדכתבנא לעיל דיש לסמוך להתיר ואין צריך לכפול הדברים וגם מש"ל דסברת המורה שהביא מהרמא"ל לא נפלאת היא ולא רחוקה אשר לפ"ז מ"ש מהרמא"ל שאפי' שאינו מתבטל אלא שהוא כשני מינים מעורבים וכו' הא למה זה דומה למי שחציו עבד וחציו בן חורין וכו' ולפי מאי דכתבנא לא דמי כלל משום דאיתא בפ' או"ב דאבע"ל לר"י דאין חוששין לזרע האב פש"ל או ספוקי מספ"ל ונ"מ לפרי עם אמו ובעי למפשטיה ממאי דקאמר ר"ו כל הנולדים מן הסוס אעפ"י שאביהם חמור מותרים זע"ז ודחי ליה דילמא דהאי חמור וכו' ודקאמרת צריכא למימר מה"ד אתו צד דסוס ומשתמש בצד חמור וכו' קמ"ל וכתבו התוס' שם לא דמי לחציו עבד וחב"דאסור בחציו שפחה וכו' משום דאתי צד עבדות ומשתמש בצד חירות דהכא כלאים אמר רחמנא דוקא תרי מיני וכל הפרדות הבאים מסוס וחמור מין אחד הוא ע"כ וכ"כ הרשב"א בחי' והר"ן בהלכו' שם אין כאן ב' צדדים דמפורש יוצא דאפי' אי אמרינן דחוששין לזרע האב לא דמי כלל לחציו עבד וחציו ב"ח שנאמר דהוי חציו סוס וחציו חמור וחשיבי כתרי מינים משום דחציו וכו' הוי ודאי ב' מינים אבל זה ל"א רק משום חוששין לזרע האב המעורב בו ואינו כל צד מין בפני עצמו ורק חששא בעלמא להחמיר מספק ואף שמתבטל והוי טעמו ולא ממשו.

אבל עם מינו לא חששו כלל ויש להקל הנה נתבאר דאף בכלאים דשאינו מינו ואפי' למ"ד דחוש' לזרע האב דלא הוי זרע הנולד כמו חציו עבד ורק חששא מספק לזרע האב אף שנתבטל ועי' חולין דס"ט ע"א וכ"ש לס' הג' דאין חוששין לז"א המעורב וכ"ש כמו בנ"ד דהוי מינו וגם דלא הוי כמו הזרע דבהמה דא"א בלתי זרע האב דאפשר דלכ"ע אין חוששין משום דמתבטל הטעם לגבי אמו שהוא היחור וכדברי המורה שהורה כן שהביא הרב ואף אי נדמה לכלאי בהמה דחשש הוא רק למ"ד דשמא חוששין לזרע האב וכבר כתי' דמן הדין אין לחוש ואין לכפול הדברים ובכן יש להכשיר בשעת הדחק אפי' אם הוה אתרוג בלימון מין בשאינו מינו וכ"ש וק"ו לפי מאי דכתיב' דהוי מ"מ מין במינו: ונראה להוכיח עוד דמה שקבל היחור של אתרוג מהלימון ולא בטל דהאתרוג היוצא מהיחור אין לחוש מפני שקבל טעם גם מהלימון אף למ"ד דחוש' לזרע האב שלא לצאת י"ח משום די"ל דאף לס' זו דהיינו דוקא שלא להרכיב עם אמו אבל ודאי דגם לסבי זו לא הוי כשני מינים כיון דהוא רק טעם לבד דגדולה מזאת מפו' יוצא מהש"ס דבכורות דהדלה גפן ע"ג תאנה דאע"ג דקבל טעם גדול הגפן מן התאנה דמה דאינו כשר הגפן

לנסכים הוא דוקא משום דאתקש נסכים לזבח והוי נדמה אבל אין לפסול משום דמעורב בו מין אחר ולא הוי כולו יין ואע"פ שנרגש בו הטעם כל כך דהטעם כאילו אינו וכל שכן הכא דהוי מין במינו דאין בו משום כלאים ואין הטעם נרגש דבטל ובכן אפי' דהלימון לבדו אינו כשר אינו נפסל אם יש ממנו בתוך האתרוג ויש להביא ראיה עוד מסברת ר"י דבסוכה בעי מארבעה מינים שבלולב וקאמר במאי דכתוב בעזרא צאו וראו וגו' הני לדפנות עלי הדס ועלי תמרים ועלי עץ עבות לסכך ע"ש ואף דהדס שוטה אינו כשר למצוה ממין הכשר הוי ולכן י"ח מצות סוכה דבעינן מד' מינים וה"נ י"ל דאינו מבטל לאתרוג כיון דאינו מין אחר ועי' להרא"ש בפסקיו פ' לולב הגזול דכתב דאע"ג דאסור להוסיף מין אחר בהדס שאינו עבות דדעת כל הגאונים דאע"ג שפסלו הכתוב למצוה מ"מ מין אחד הוא ואין כאן משום בל תוסיף מידי דהוה אסיב ועיקרא דדיקלא וכו' ע"ש הרי דאעפ"י לענין בל תוסיף דמפני איסורו בתורה כיון דמינו הוא אע"ג דפסול מה"ת משום דבעי' עבות לא הוי מין אחר ובטל וכ"ש לענין תערובת אתרוג דאינו מפני שיעור בתורה ומשו"ה אפליגו תנאי ואפי' למ"ד דשייך שפיר שיעור באתרוג משום דבעי' דמנכר לקיחה ומהאי טעמא פסלי' פלפלין כמ"ש הרא"ש שם מ"מ נראה דבזה מנכרא הלקיחה שפיר ולא הוה כאשרה ועה"נ דמכתת שיעוריה וגם דעיקרא דמילתא אי לימון היי ממש כאתרוג יש לדון הרבה אי פסול הלימון בעצמו מן התורה דאף דבתשובת מהרמא"י שכתב דלפי מה ששמע שאלו המינים יש להם כל הסי' הנאמרים בגמרא וכי ס"ד להכשיר פירות אלו בתורת אתרוג ע"כ יש להשיב ע"ז דודאי אי לא הוה ממין האתרוג ודאי דאין להכשיר דבעינן ממין אתרוג וכמו שאבאר אבל אם הוא ממין האתרוג וכמו שנתבאר יש לומר דכשר וי"ל כן מדפריך בתלמודא על דברים אחרים שאינו ודאי ממין אתרוג ולא פריך על מין לימון שהוא ממין האתרוג עצמו שהוא ודאי שאלה גדולה יותר ממה ששאלו על מינים אחרים שרחוקים מהסברא שיהיה פי' הכתוב פרי עץ הדר על אלו ואם היה משיב דבעי' דוקא אתרוג אז לא היה מקום לשאול עליהם לא כן עתה ששאלו ובאה התשובה על אלו אין זה תשו' על לימון דעדיין התשובה במקומה עומדת והרב מהרמא"ל בסו"ד נרגש ממאי דלא קאמר ואימא מורכב ותי' דאפי' אי הוי פי' דקרא פלפלין ע"י הרכבה פסול משום דתרי מינו נינהו ולא נרגש דאמאי לא שאלו על לימון לבד דהוא חד מינה דבאמת הוא שאלה גדולה ולא ידעתי למה לא נרגש מזה ומה גם לפי מה שהלצתי בעדו דס"ל דלימון היא ממין האתרוג וגם הט"ז שם נרגש עמ"ש בתלמודא לא מצא לא יביא לא רמון ולא פריש ולא ד"א ולא אמר לרבנותא לא יבוא אפי' אתרוג מורכב וכעין קושיא זו איתא באשירי וכו' ותי' וכו' וזה לא שייך לתרץ במורכב דהא המורכב הדר ושלם ותו אעו אתרוג כתוב בתורה והלא לא כתיב אלא פרי עץ הדר ודרשי' וכו' והא ודאי מורכב יש בו כל המעלות שיש לאתרוג וכו' ע"ש: ונראה דמאי דלא הקש' דלמה לא אמר לא יביא לימון משום די"ל דעדיף מזאת קפריך אמנם אמאי לא נרגש בזאת עמ"ש לא יביא וכדכתב הט"ז ותשו' לא שייכה בזה וגם לפי' הע"ז כתב דאטו אתרוג כתיב בתו' ק' התלמוד שאמר ואימא וכו' דלמה לא שאלו ואימא לימון דבאמת הוא שאלה גדולה ומ"ג לפי מאי דכתיבנא שהלימון הוא ממין האתרוג ממש וראיתו למהר"ם ב"ח בכפות תמרים שחשב לרפאת שבר זה על נקלה דאתרוג הוי עץ ופריו שוה מה שאין כן בלימון דהוי עץ וקליפתו ואין זה תשובה מכמה טעמים חדה דגם

הקליפה מקרי פרי לענין ערלה וגם לענין ברכה כתבו הראשונים דמברך בורא פרי העץ וכן כתב המג"א סי' ר"ב ופנים מאירות והאחרונים ואף למ"ש הע"ז סי' ר"ד סקע"ו דהק' ע"ד התוספות והרא"ש וס"ל דיש לברך בורא פרי האדמה משום דהוּו פרי לענין ערלה ושייך לומר גם לדידיה שטעם עצו ופריו שוים ועוד נראה דקליפה הלימון שראוי לאכלו חי כמות שהוא גם הט"ז מודה דמברך בורא פרי העץ ואינו כמו המראנץ ועוד דדרשת רז"ל שאמרו עץ ופריו הוא כשהוא שלם בודאי דשייך לומר כן פרי עץ הדר ועוד זאת דגם באתרוג גם מה שבפנים מקרי קליפה וכמ"ש הפוסקים בהל' אתרוג ובשאר מקומות דיש לה קליפה מבחוץ וגם מבפנים וכן אמרו בפ' שמונה שרצים דאתרוג אלמלא קליפתו החיצונה וכו' דמשמע דגם מה שבפנים הוי קליפה וכמו כן הוי ממש בלימון וכמ"ש כן בפ"י מהרש"ק וכו"ל ואם כן הקושיא במקומה עומדת ות"י מהרבמ"ח אינו מספיק כלל ואף על גב שראיתי כתבו דהרב ח"ס קלסיה לא תלה ליה כיפיה וגם ראיתי עתה שכת' דהח"ס הק' ע"ד הר' מהרמא"ל דאין ראייה אבל לא ראיתי דב"ק כי אין הספר עמדי ואולם נראה דעיקרא דמלתא לא ראינו בשו"מ בתלמודא דהוזכר שם זה דלימון כלל לכמה דינים דשייכי דינו כמו באתרוג ופלא הוא איך לא הוזכר לשום דבר לא בתל"ד ולא בירוש' ולא בתוספתא ולא בדברי הגאונים ואין לומר דלא היו מינים אלה בזמנם משום דהא כתוב לא תחסר כל בה וכמ"ש במס' סיכה ובודאי שלכמה דברים שפירשו בתל' דיני אתרוג בר"ה ובמקומו' אחרים גם בלימון כן וא"כ למה לא הוזכר שם זה על כן נראה טעם הדבר כי כשהיו ישראל בארץ לא הי"ל שמות לכל הפירות בלשון עברי וגם לפרי זה של אתרוג (זולת הז' מינים המפור' בכתוב) (* ורק כשגלו ** (סגרת תיבות אלו אשר לענ"ד חן תוספת מהמעתיק, כי זולת הז' מינים כמה פירות נקבו כשמות כתנ"ך).

ונראה דכוונת מרן הגהמ"ח היא די"ל שגם השם אתרוג העלו בידם מבבל, וכעין מש"כ התוספות ר"ה ז ד"ה מדברי בשם הירושלמי פ"ק דר"ה. דא"ר חנינה שמות חדשים עלו בידם מבבל, ועי"ש רשב"ל אמר אף שמות המלאכים עלו בידם מבבל.

יצחק נסים) **לבבל לקחו משם שמותיהם שכן קראו בשמותם עלי אדמות וגם אתרוג בכלל והוא בלשון ארמי וגם הלימון והדומים לאתרוג מפני שהכל מין אחד והכל הוי בכלל שם אתרוג ואף שיש איזה שינוי מעט ביניהם לא היו קורין בשם אחר כלל כי אם רק בשם אתרוג לבד כי מה שקורין עתה לשם זה הוא לקוח מלשונות העמים אחרים והם נ"כ היו קורין גם לאתרוג בשם לימון דוקא ולא בשם אחר ונמצא דבזמן שישראל היו יושבים על אדמתם לא היו יודעים הפרי של ארבעה מינים בשום שם כלל כ"א בשם פרי עץ הדר דוקא וגם אחר כך כשגלו לבבל היו קורין לכולם בשם אתרוג לבד ולא בשם לימון ולכן גם בזמן התנאים והאמו' דנתפרסם להם שם אתרוג ע"י תרגום אונקלו' ואחרים וכן מדוקדק לישנא דתלמודא דסופ"ק דקדושין שהבאתי לענין זה ולא ידעו כלל משם לימון ושם אחר כלל ומפני זה לא הוזכר בכל מקום שם אחר ואפילו הרמב"ם כשהזכיר דין כלאים באתרוג לא הזכיר כ"א רק עם תפוח וכדכתי' לפיכך נראה ודאי דגם אלו אסורין עם התפוח שהם כמין האתרוג ובכן אין לשאול למה לא אמרו בתל' ואימא לימון וא"כ לפ"ז גם שבדורות האחרונים עושים הבדל בשמות אין ראייה מזה שהם ב' מינים ויכול להיות שמעט שינוי שבהם הוא מחמת שינוי המקומות ושינוי עבודת

הקרקע שבאו משם וכמ"ש הרמב"ם ויש סמך לזה ממ"ש הר"ש פ"ק דדמאי מ"ג שהביא שם מ"ש בירושל' דאמר רשב"ג שלח לו ברבי אתרוג ואמר זה בא לי מקסרי כ' וז"ל ועוד וי"ל דאתרוג דקסרי משונה משל א"י ולא גזור בחו"ל אלא מפירות הדומין לא"י ומייתי ע"ז לשון הירושלמי שבכמה דברים יש שינוי בפירות א"י מפירות חו"ל ע"ש דמתבאר מדבריו דהיה כ"כ שונוי רב דלא למטעי באתרוג מפירות הארץ והירושלמי הלא הזכירוהו התוס' ג"כ במסכ' ע"ז נמצינו למדין שבדורות הראשונים האתרוג שהיו נוטלים למצוה לא בכל המקומות היה האתרוג דמות אותו האתרוג שוה כמו שהוא עתה בזמננו רק שהיו מדקדקים שיהיו בי כל התנאים הנזכרים בדברי חז"ל וגם היו אומרים שזהו אתרוג ולפי שאיני דומה לאתרוג של כל מקום לא היו מקפידים ע"ז לפי שיכו"ל שמחמת הארץ ועבודתה ישתנה מראה הפרי ואין בזה קפידה שיהיו בכל המקומות בשוה דהכל נקרא אתרוג וזהו פרי עץ הדר הכתוב בתורה ובכן גם אננו נאמר דגם הפרו הזה שקורין אותו בשם לימון מפני ששינו את שמו לשם לימין יהיה פסיל שא ודאי לא מסתברא כלל וגדולה מזה כתבו רבותינו התוס' בפ' לולב הגזול גבי מ"ש מהו דתימא הואיל ואית ליה שם לווי לא מתכשר ואימא ה"נ עץ עבות אמר רחמנא מכל מקום וז"ל התוס' מאי ס"ד למפסל משום לווי מידי הדס כתיב בתורה הא אפי' הירדוף מכשירינן וכו' ע"כ: הא קמן דאפי' בהדס שכן שמו בכתיב מימות הנביאים ואותו היו נוהגים ליטול למצוה והדס מצראה אינו נקרא הדס סתם ובכה"ג בשם הכתוב בתו' לא מהני כמפורש בכמה דוכתי בתל' וכמ"ש גבי דבש ולא דבש הגזין ולא דבש הגרעין מפני שיש לו שם לווי וכן אמרו בפ"ב דזבחים מים שאין להם שם לווי יצאו מי כיוור שיש להם שם לווי וכן אמרו במס' סוכה אזור ולא אזור יוני ולא אזור כחלי ולא אזור רומי ולא אזור מדברי ולא אזור שיש לו שם לווי וכן אמרו בספרי מים מה מים שאין להם שם ליוי וכו' ומוציא אני מי תותים וכו' שיש להם שם ליוי ע"ש הא קמן דבכל דבר שכתוב בתורה סתם לא מהני שם ליוי ואפ"ה לענין הדס כתב דאפי' ס"ד ליכא למפסליה כיון שאינו כתוב בתורה ואף ששם זה כתוב בדברי הנביאים וכ"ש בשם אתרוג דלא נזכר שם זה כ"א רק בתרגום והוא מלשון ארמי שלפ"ד התוס' מן התורה יוצאים אפי' במין אחר כל שיש בו התנאים כולם שהוזכרו בדברי רז"ל כיון שהוא פרי עץ הדר מפני מה שקורין אותו בטעות בשם הלימון ע"ש הגויים ויכולים אנו לומר שגם זה נקרא אתרוג ומפני זה לא הזכיר שם לימון בת"ד ולא בתוספתא ולא בירושלמי כי היו קורין לכל המינים האלו אתרוג ולפי"ד התוס' יפה כיון הט"ז במ"ש להכשיר המורכב משום דאטו אתרוג כתיב בתורה דלפי"ד תורה יוצאת דכל מין שיהי' אף שבאמת איני נקרא אתרוג כלל כ"א רק בשם אחר אפי"ה דכשר אלא דיש לדחות ולומר דאפי' גם מין אחר שאינו נקרא כלל בשם אתרוג דכשר דה"ד עכ"פ כשהיא מין אחד דוקא ולא מב' מינים וכדכ' מהרמא"ל אמנם לפי מה שנתב' גם על זה אין לחוש כלל ועי' להרב מג"א שאחר מה שכתב דפסול משום דלא מקרי אתרוג ציין למ"ש התוס' הנ"ל דנראה ודאי שהרגיש שלפ"ד התוספו' לא בעי שיהא נקרא אתרוג דאפי' מין אחר כשר כיון שאינו כתוב בתו' אתרוג ולפי ד' הר' מהרמא"ל הא לא מכרע משום דבעי שיהא ממין אחד ואף שאינו נקרא אתרוג ולא מב' מינים: וראיתי להר' מחצית השקל שרצה לישב תמיהת התוס' ע"ד הש"ס שהניחו בתימה עפ"ד הרמב"ם בהק' לפה"מ זרעים שכתב דמעולם לא נסתפקו מאי פרי עץ הדר והיה הלכה

למשה מסיני מסורה שהוא אתרוג אלא שנחלקו האמורים מאיזה תיבה מהפסוק מרומז הלכה למ"מ שפ"י אתרוג וא"כ שהלכה למ"מ מסורה שנק' הדס שפיר היה ס"ד למפסל אסא מצראה ע"כ ולדידי לא תיקן כלום שלפ"ד שהלכה למ"מ אמר בפ"י שהוא הדס דוקא א"כ איך אמרו בגמ' עץ עבות אמ"ר מ"מ דכבר כתיבנא דבכ"מ שנאמר סתם שם ליוי פסול גם ראיתי בתורת חסד להר' מלובלין בדפ"ט ע"ג שכתב ע"ד הר' מהרמב"ח שלא ראה מ"ש הרמב"ם וגם הרמב"ן פ' אמור והריטב"א בחיד' לסוכה דבקבלה הי"ל השם הפרטי ושלפ"ד התוס' לא מקשו מידי אלא שעל כרחין שהתנס' ס"ל דדרשה גמי' ולא הי"ל בקבלה השם הפרטי ושכ"מ בגמ' שאמרו אלא לכי הא כתיב הדר ההוא שדר באילנו משנה לשנה ע"כ ולדידי בחנם הרבה מחלוקת בין הגדולים הנ"ל דנראה ודאי דגם למ"ש הרמב"ם ודעמיה אין ר"ל דהלכה למ"מ הוזכר השם הפרטי אתרוג והדס בפ"י שאם היה כן ודאי לא היה שואלים בתל' ואימא פלפלין וכו' וכן ואימא הירדוף וכו' מאחר שהדבר ברור שהזכיר שם בפ"י אלא ודאי דר"ל דהלכה למ"מ נמסר להם הסימנים שדוקא אם יש בהם אותן הסי' היא שיוצאין בהם ולכן השאלה היא אם יש איזה רמז ג"כ בכתוב או לאו שלפי מ"ש בתורה יכו"ל אפי' מין אחר וע"ז באה התשו' שכמו שמפורש בהלכה למ"מ הסימנים כן ג"כ רמוז בכתוב שיהא בו אותן הסי' למר כדאי"ל ולמר כדאי"ל וכו' דלפי הסי' הוא דוקא מה שקורין עתה בשם אתרוג ובשם הדס ולא אותן ששאלו בגמ' מפני שאין בהם הסי' שמסר משה רבינו ע"ז ולא מפני קריאת השם דקריאת השמות כ"כ דנהיה אח"כ ולא בזמן מרע"ה ודברי התוס' והרמב"ם כולם שוים לטובה ודברי התוס' מוכרח מהש"ס ממאי דמשני עץ עבות אמ"ר מ"מ ואם היה שהוזכר בהלכה למ"מ בפ"י הדס הוי כאלו כתוב בתו' הדס בפ"י ולא אתי שפיר ובכן לא קשה מידי מזה למ"ש הרמב"ם ומאי דאתמר עץ עבות אמ"ר מ"מ משום דגם בהלכה למ"מ לא הוזכר הדס בפירוש ומידי עוברי בסוגיא זו הוק' לי בדברי רש"י ז"ל שפ"י אסא מצראה גדל על המצר של שדה ומתוך שיש לו מקום פנוי הוא משביח ומצליח ל"א אסא מצראה הדס מצרי ע"כ דלהפי' הא' לא הוי בכך שם לוויה והדס סתם מקרי וכדאמר רבא שם בפ"ק הני מרירתא סתמא שמייהו והאי דקרי מרירתא דאגמא משום דאשתכח באגמא ע"כ וע"ש בתוס' וראיתי להתשב"ץ בח"ב סי' ד' שהשיב ע"ד השואל דרצה להתיר מפני שהם נק' בכל הלשונות צמר גפן שאלו הדברים אינם כדאים לסמוך עליהם לאסור וכ"ש להתיר ואיך ועלה על דעת בעל ההוראה שהתורה תסמוך באיסורא עלקריאת בני אדם והיו שוגגים או מוטעים ואם הוא פשתן לפי ענינו יקראוהו צמר גפן היאך אפשר לומר שמפני קריאתו לסמוך להתירו דודאי באותו שם הנז' בתורה לידע פ"י בזה אין אנו צריכין לידע קריאת השמות להבדילו משאר מינים שהתו' לא אסרה אלא אותו המין הנק' באותו שם הכ' בתו' ואם יש מין אחר הנק' באותו שם עם שם אחר לא זה הוא המין שאס' כדאמ' ולא דבש הגזין ולא דבש הצרעין שפני שיש לו שם לוויה וכו' ובגמ' סיכה אצטריכו לרבויי אסא מצראה מקרא משום דהוי שם לוויה כמו אזור יוני וכו' ונראה שאין פירוש מצראה על שם מצרים דההוא אסא במקומו קראו ליה ולא עוד כמו כובשאני ציצאנו וכן נמי נראה שאינו הגדל על המצר דההוא אסא קרו ליה והא דקרו ליה מצראה משום דאשתכח במצרא כמו מרירתא דאגמא ונראה מין שהוא נק' בשם לוויה ומשו"ה אצטריכו לרבויי ל"י כמו חולפא גילי לערבה ע"כ יעושד"ב ויש

לתמוה טובא דאיך דחה ב' הפי' האלו שכך פרש"י, וגם הר"ן בהל' כת' וז"ל הגדל על המיצר ע"ש ולא הזכירם וזכורני שכן פי' גם הראשו' וזולתם ונראה מ"ש בהוא מין שנק' בשם לווי לא ביאר למה נק' כך וגם ק' במ"ש דמשו"ה אצטריך וכו' דנראה דהוא לפי מ"ש התוס' ודבריהם נכונים בטעמם ולא דמי לחילפא גילי לערבה דהתם ודאי צריך רבויא שכתוב בתורה שמו ודמי לכל הנהו דמעטו' מפני שיש להם שם לווי משא"כ בשם הדס והוא עצמו כתב שם שדוקא מ"ש בתו' ושלא תסמוך על קריאת בני אדם וכו' ואם תאמר מפני ששם הדס כתוב בכתובים מלבד דאין בזה לדחות לדברי התוס' כיון דמ"מ אינו כתוב בתורה ועוד אדרבא משם מפורש להיפך דכתוב עלי הדס ועלי עץ עבות עד שמפני זה עלה בדעת הרא"ש שהם ב' מינים אלא דמסיק שהם מין אחד והדס הוא אלא שאינו עבות ומשו"ה פסול למצוה דנמצא דמ"ש בש"ס הדס הוא שם מושאל ומה שהק' במה שפי' באסא מצרא' י"ל דדוקא במרריתא הו' סתמא ולא מקרי שם לווי משים דהוי הכל אחד ואין בהם שינוי לא כן באסא מצראה דיש שינוי רב וקפדי אינשי ולכך מקרי שם זה לווי בודאי אף שהוא ע"ש המקום ודוק כי קצרתיו: ונראה ודאי דגם למ"ש התשב"ץ דאסא מצראה הוא מין אחר ואינו מין הדס דמודה הוא דלקושטא דמרבינן מניה עבות מ"מ ואף שאינו מין הדס דלא הוזכר בהלכה למ"מ שם הדס כלל ונמצא דדברי רבתי' בעלי התוס' נכונים ודכ"ע מודו בזה וכ"ש בשם אתרוג דלא נמצא שים רמז בשום מקרא כו אם רק מתרגום ואף די"ל דגם לימון נק' בלשון תרגום בשם אתרוג ומה שקורין עתה בשם זה הוא מלשונות הגוים ושגם לאתרוג קורין בשם לימון ואם כן מהיכא תיתי לפסול הלימון מן התורה למצוה ואדרבא נראה דכשר ממאי שלא שאלו עליו בש"ס ומ"ש הרמב"ח כבר כתבתי דלא מכרע מידי גם מ"ש עוד דאינו דר משנה לשנה משום דמתקלקל נר' דלא סימיה קמיה דנראה דמתקיים שפיר וכמ"ש בשו"ת מהרמ"א ובספרי גדול' אחרים וכל מה שדברו חז"ל הוא על הרוב עוד כתב הרב תורת חסד שיש איזה אחרונים שכת' שיש להכשיר מורכב שמתבטל חלק הלימון ברוב האתרוג ול"נ לדון כאן דין ביטול ברוב וע' בהתשב"ץ ח"ב לענין תערובת פשתן ע"כ, ואחרי שאלת המחי' נראה שלא עמד בענין זה היטב דמלבד דליכא סתירה מדבריו לפסול כלל לפי מ"ש ואדרבא מדבריו מבואר היפך מ"ש מהרמא"ל ואיני זוכר איזה מהאחרו' שכת' כן אמנם כבר כתבתי שכ"ה סברת הרב המורה שה"ד מהרמא"ל ז"ל וגם מה שיש לדבר בזה ואין צריך לכפול הדברים ואגב אורחין אומר שכל מה שפלפל הת"ח בכל התשוב' בענין זה אסמכי' אסימנים וכ"כ ג"כ כמה מהאחרונים ומכללם הרב ח"ס ז"ל דלפי מאי דכתו' בריש אמיר הכל הו' דרוש לקבל שכר עתה בזה: זולפי מה שנתבאר נראה דמ"ש הרב מהרמא"י ז"ל אחר שנתבאר לו דבמורנצין ולימון יש להם כל הסי' וכו' ס"ד להכשיר פירות האלו בתורת אתרוג ולכן המורכב כאחד מהם ואין להכשיר רק אתרוג וכו' עש"ד והיינו לפי המונח שהניח שיהא נק' דוקא בשם אתרוג ואם אינו נקרא אתרוג אינו פרי עץ הדר ואחרי שאלת המ"ר נראה דהא לא מכרע דאטו אתרוג כתוב בתורה וכמ"ש התוס' אפי' לגבי הדס וכ"ש באתרוג והתורה והלכה למ"מ לא תסמוך על קריאת השמות של העולם וכמ"ש התשב"ץ ג"כ ומה גם די"ל דנקראו בשם אתרוג גם אלו וכדכתי' וא"צ לכפול הדברים ויש לתמוה על דברי הרב דנראה דכמ"ש הרב השואל מפו' יוצא מדברי התוס' כן ובכך גם בלימון לא נפלאה היא ולא רחוקה

דאפשר דמפני שהם ממין האתרוג לא הוזכר בשום אחד מגדולי הפסו' הראשונים להזהיר שלא לצאת י"ח במה שקורין לימון וכמו שנתנו דעתם לבאר לכל דבר ואל תתמה על החפץ דאם איתא להא מדוע לא נהגו מימי קדם לצאת במה שקורין לימון דאפשר לומר מפני דאתרוג הוו הדר ביותר והיא מיוחד למצוה וגם דמפני חביבותם על המצות לא רצו לצאת י"ח במה שמשמשין בעניני חיל תמיד מה שאין כן באתרוג דבזה הוי כבוד והדר למצוה ובכך גם עתה בודאי דאיסור גדול לשנות ממנהג הראשו' ואפי' שיצטרך להוציא סך גדול היכא דאפשר אבל אם לא מצא אין אומרים דיהא יושב ובטל מהמצוה ומ"מ יטול בלא ברכה דברכות אינן מעכבות אמנם כשהוא יחור של אתרוג שהורכב בלימון ואינו מצוי בלי הרכבה בודאי דשפיר דמי ליעול לכתחיל' וגם לברך ואין לחוש כלל וכמו שאבאר עוד להלן בס"ד: והנה ידעתי שהרבה מהאחרו' דברו בזה בענין אתרוג מורכב והגם שדרכי תמיד שאחר שאעמוד בשורש הדבר להשים עיני עליהם אמנם כעת שאינם מצויים אצלי ספריהם אני סומך ראשי במה שהשיגה ידי בשורש ים התלמוד וגדולי הראשונים ז"ל אמנם אח"כ עתה יען השגתי איזה מהם אמרתי אעבור ע"ד וראיתו בתשו' הר' ב"ח בסי' קל"ה שכתב הר' מהרפ"ך להר' ב"ח על מה שתמה על מי שרצה לפסול אתרוג מורכב דלדעתו הוא כשר והרבה בראיות ברורות שכן הוא ושכן מצא בתשו' כתוב להכשיר ושראה שכן נהגו היתר והר' מהרפ"ך אחר שהביא ראיות הב"ח סתם וז"ל הראשון מדלא הוזכר בש"ס איסור בכלאים כמ"ש בשאר פסולין אינו ראיה משום דבהרכבת יחור של אתרוג באילן של לימון או בתוך אילן שקו' לימינא לא הוצרכו למנות בכלל הפסולים משום דזה הוא בכלל מה דבעינן התנאים שאמרו בקרא דפרי עץ הדר דליכא בהרכבה וגם דהוא בכלל מ"ש לא יביא וכו' ולא דבר אחר שהוא מורכב והרב"ח חזר לקיים דבריו ואמר דמההוא ברייתא לא אברא פיסולו שהיחור שמרכיבים אותו שפיר קרינן ביה טעם עצו ופריו שוה דמסתמא טעם העץ לא יפסד וכן כל שאר הדרכים הנ"ל בברייתא וכו' ע"ש ונראה ודאי דלא ידעו טבעו של אילן זה של הלימון וחשבו שהוא כמו אילן של רמון ושאר פירות גם לא ראו תשוב' מהרמא"י ואף הרב"ח כתב דמסתמא טעם העץ לא יפסיד וכו' אמנם לפי האמת שהאילן של לימון עצמו יש בו כל התנאים הצריכים מעתה לא נשאר מקום לערער כלל דכיון דאף האילן של לימון יש בו כל הדברים הצריכים ודאי שגם היחור של אתרוג נשאר בתוקפו ולא נשתנה וז"ב דאילו היה יודע טבעו של אילן הלימון דהיה הג' מודה ומ"ש עוד לדחות ראית הב"ח דמדאצטריך קרא לאסור כלאים בקדשים לפי מאי דכתיבנא לעיל ראייתו נכונה ואין מקום לדחייתו וז"ב: עוד כתב הרב לדחות ראיית הב"ח ממ"ש רש"י בפ' משוח מלחמה מין אתרוג הוא כמין הענף של האתרוג דלא שייך בנ"ד דהמראה והטעם והריח מכחיש זה דלאו מין אתרוג שאין לו מראה אתרוג ועוד שינויים אחרים ולכן נדחק בפ"י דברירש"י או שנ"ד הוה איפכא שהרכיבו של רימון ולימון באילן של אתרוג עש"ב ונראה שגם הרב"ח בתשו' אליו לא הכחיש המציאות בכל אלו השינויים אלא דהשיב דאפי"ה כשר מההיא סוגיא דפ"ב דבכורות הנ"ל דאף שנשתנה דאי לאו קרא לא הוי פסלי אף שנשתנה וכו' יע"ש ולפלא הוא בעיני שיהיה שינויים כאלו בהרכיב יחור של אתרוג באילן של לימון משום דכל אדם בעיניו יראה דהלימון בעצמו לבד הוא קרוב אל האתרוג במראה ובטעם וכמ"ש ג"כ מהרש"ק בתשוב' כת"י

הנ"ל וכ"ש ע"י הרכבה של היחור אתרוג עם הלימון ואפי' מזמן קדמון שעדיין לא נתחכמו וגם הרב מהרמא"ל כת' שאין הפרש ביניהם כ"א רק שאתרוג הקליפה עבה והמיץ מועט וגם הלבוש לא הזכיר מזה כ"א רק מפני שנע"ב עבירה דמבואר מדבריו דלמ"ד דלא נצטוו ב"נ על ההרכבה דכשר וגם בתשו' הרב מהרמא"י לא הזכיר מזה ואף בתשו' הרב פנ"מ הנ"ל כ' וז"ל אבל באמת נוכל לומר דלמורכב יש לו טעם וריח כאתרוג ממש בלי שום שינוי ע"כ ומה שרצה לפ' בכונת דברי רש"י נר' דהוא בעצמו ראה דדחיק ואתי מרחיק ולכן קאמר דמה שאמר דבנ"ד היה יחור של אתרוג בלימון דזה אינו אלא איפכא ע"ש ומ"ש עוד מהרפ"ך מההיא דילדה שסבכה בזקנה ומה שדחה הב"ח כבר דברנו בזה לעי' ולכאורה היה נראה דמ"מ טעם הלימון אינו בטל ביחור האתרוג מירושלמי רפ"ק דבכורים ה"ד מהרש"ש והג' מהרא"ו שם וז"ל ואפי' מן הילדה אינו מביא הדא אמרא כשם שהילדה חיה מן הזקנה כך הזקנה חיה מן הילדה ע"כ פי' שיונקים זמ"ז דנר' דאינו בעל אמנם כד מעיינת שפיר הא לא מכרע משום דביטול לא שייך אלא באיסור וכדומה אבל הכא הוא משום גזל וכמ"ש בירוש' שם ובאיסור זה ל"ש ביטול וכמ"ש רפ"ב דערלה שלפי"ז אדרבא יש לדקדק מכאן היפך דברי הרב מהרמא"ל על כן אין להק' ע"ד הרב"ח שלא חשש משום דלא הו' כולו אתרוג ומה שדחה עוד למ"ש הב"ח שמ"כ בתשו' כ"ו שהכשירו אחרי שאלת המחיל אינו כן ולא נפלאת הוא וכמ"ש מהר"ם אלשיך משם הר' המו' וכ"נ מתשו' הרב מהרש"ק בתשו' כ"ו הנ"ל ואינו יודע איך לא הזכירו הב' הרבנים הנ"ל למ"ש הלבוש ומהרמא"י ז"ל שדברו בזה: והנה מפו' יוצא מדברי הב"ח שדעתו ז"ל דאעפ"י שבמורכב דנ"ד וגם שהיו בו כמה רעותות שהורכב עם אילן שהפרי שלו אין בי התנאים הצריכים לאתרוג ומשים דאמרינן דמסתמא כאתרוג היוצא ממנו מתקיימים בו התנאים הצריכים וגם דאף דהאתרוג הזה משונה במראה וטעם וריח וכמה דברים דמזה מוכח דלאו מין אתרוג הוא ואפי"ה כשר ולא חש למה שחששו מהרמא"ל ומהרמא"י דאעפ"י שאין בו שינוי דאפי"ה פסול ומשום דלא הו' כלו אתרוג וגם לא חשש ג"כ למה שחשש הלבוש והכריח כן משום דלא הוזכר בש"ס פיסול מורכב וגם מפרש"י דסוטה ומהש"ס דפ"ב דבכורות בהדלה הגפן ע"ג תאנה דפסול דוקא לנסכים ומשום דאתקש לזבח: והאמת אגיד דהלא מראש בתחילת עומדי בענין הזה תכף כשנזכרתי מהש"ס הזה אמרתי דכיון שנשתנה כ"כ טעמו דמיירי בהרכבה דע"י כך נכנס ממשו של תאנה בגפן וא"כ הוא יש לתמוה טובא על כל הגדולי' שדברו בדין אתרוג המורכב דמדוע החרידו אלינו את כל החרדה הזאת לכן אמרתי דודאי הם מפרשים דלא מיירי בהרכבה והו' דומיא דמתניתין דפ"ו דכלאים המדלה את הגפן על גבי מקצת אילן מאכל דמסתמא מיירי בהיתר ואף אם נרצה לדחות דלא מוכרע משם לומר דהכא לא הו' בהרכבה מ מ נראה מתוך הש"ס דלא מיירי בהרכבה משום דנראה דהפסיל היא רק משום נדמה והוא רק משום הט' ולא משום כלאים וכדפרש"י ולפי"ז לא מוכרע מידי דבהרכבה שוש ממשו דכשר באתרוג: ותו דזכורני שמזה זמן רב שראיתי שיש אומרים שהגפן אינו מקבל הרכבה ועמדתי בזה אם ס' זו מוסכמת או"ל ומפני רוב השנים איני זוכר בטיב ואין הס' עמדי לחפש בהם ורק עתה הראו לי דבזוה"ק פ' נשא דקכ"ה איתא ר"ח פתח אשתך כגפן פוריה מה גפן דלא מקבל עליה אלא מדידיה

כך איתתא דישר' קיימא כה"ג דלא מקבלא עליה אלא ב"ז וכו' ע"ש, נמצא דעכ"פ לפי הזוה"ק הגפן אינו מקבל הרכבה.

וכבר אמרו בירוש' פ"ק דכלאים אין מרכיבים זיתים ברכב של תמרה וכו' ר יודן בעי ולית הדא פליגא על ר"ל אשתך כגפן פוריה בניך כשתילי זיתים מה זיתים אינם מקבלים הרכבה אף בניך אין בהם פסולת הא מכלל שיש בהם פסו' שניא היא הכא שהוא עתיד למתקה ע"כ נמצא לפי"ז דאף דאינו יוצא פרי מחמת ההרכבה ורק שממתק את הזיתים הוא ואפי"ה אסור להרכיבו, ולפי"ז הכא בהדלה ע"ג התאנה אף אי מיירי שהרכיב אין חשש שיצאו פירות ענבים מחמת ההרכבה כ"א רק שקבל הגפן טעם מהתאנה והחשש הוא רק מפני שנשתנה והוי כנדמה אבל באתרוג היוצא מההרכבה אפשר דאיכא למיחש דהפרי עצמו יש בתוכו ממין אחר וא"כ אין ראייה משם דיש להתיר אתרוג דאפשר דיש לחוש כדברי האוסרין ונר' דגם הב"ח שהביא ראייה משם גם הוא מודה דשם לא מיירי בהרכבה ורק דיליף משם דאין לחוש לשנוי הטעם לפסו' האתרוג אמנם נר' דיש לחלק ולא קשה משם לדעת האוסרין: והנה אשו"ר ברהטי"ם בס' שואל ומשיב מהדורא ד' ח"ג סוס"י ל"א שה"ד ה"ג מהרח"ך שבהשמטות לא"ח הק' לד' הלבוש מבכורו' הדלה הגפן ע"ג תאנה דפסו' לנסכים משום דבעי' שלא ישתנה דתפו"ל דנעשה הרכבה וכת' הוא דלפי מ"ש את"ש דביין הבא מכח הדבר ונשתנה פשו' דלא שייך כל שתעבתי וז"ב ולידי אין זה מן הישוב ואין לי פנאי להאריך וא"כ לפי"ד הג' מהרח"ך יש לתמוה ג"כ לכל הפו' הנ"ל אמנם לפי מאי דכתי' לק"מ: ויש להק' ע"ד מהרפ"ך הנ"ל דלפי מה שהרגיש בעצמו דמה שדחה לד' הב"ח במה שהביא להתיר ממ"ש רש"י דכשמרכיבין אזי נישא פירות מאותו המין וכו' דממין קאמר דהיינו מקצתו וכו' דהוא דוחק גדול ולכן קאמר דיכיל להיות דבנ"ד אינו כמו שאומרים דהרכיבו יחור של אתרוג אלא שהרכיבו יחור של מין אחר באתרוג בנ"ד א"כ קשה מאי מייתי מההיא דילדה שסיבכה בזקנה לנ"ד ועכ"פ נר' דמה שדחה הרב"ח דמההיא ליכא שום ראייה דשאני התם דכתי' ונטעתם דאזלי' בתר נטיעה לפי מאי דכתיב לעי' האמת אתו ומה שר"ל הג' דא"כ לא הו"ל לסתום אין זה תשו' דהדבר ברור בעצמו ואין להאריך עוד בזה: ומ"מ נראה ברור דגם מהרפ"ך דפליג ע"ד הרב"ח דהוה ס"ל להכשיר אפי' לכתחילה והוא משום דס"ל דאין בו בנ"ד התנאים שאמרו רז"ל וגם מפני שהוא משונה שנוי רב מאתרוג שאינו מורכב במראה וטעם וריח והיינו מפני שלא ראה ולא ידע טבע אילן הלימון וחשב שגם אילן הלימון אין בו הדברים שהצריכו רז"ל ושהוא כמו רימון ופרי אחר, אמנם לפי האמת דהוא ברור דגם אילן הלימון הוא כמו אילן האתרוג וכל התנאים אית ביה וגם אין דרך הגננים להרכיב כלל במינים אחרים, וגם שכשמרכיבין ה"ד היחור של אתרוג באילן של לימון דבלימון גופיה מתקיים כל התנאים הצריכים וכמ"ש כן כל הגדולים וכ"ש וק"ו בהרכבה דודאי גם מהרפ"ך הוא מכשיר בזה וגם הרב פנים מאירות כת' שם דבאמת נוכל לומר דלמורכב יש לו טעם וריח כאתרוג ממש בלי שום שנוי ע"ש, ואף אם יש איזה שנוי שכת' הפוס' הא ודאי אינו כמו הנדון של מהרפ"ך ובודאי שגם הוא מודה דכשר אפי' לכתחי' ובזה ודאי ראיית הב"ח נכונה דאם איתא להא למהלא הוזכר בש"ס זה וכ"ש וק"ו למה שהתחכמו הגננים לעשות ממש כמו שאינו מורכב וכ"ש לס' הב"ח דאף שביטל דעתו מפני מ"ש מהרפ"ך כשיש אחר שלא לברך לכתחי' דבזה ודאי דמתיר

לכתחיל ונר' עוד די"ל דהב"ח דס"ל בנ"ד אף שהיו בו כל אותן השנויים שהוזכר שם דמעיקר הדין דשרי ואף שהוא שהורכב יחור שלזו פרי אחר באתרוג וליכא כולו אתרוג לפי מה שהיא מדמה כלאים דהרכבה לכלאי בהמה, צ"ל דס"ל דל"ב כולו אתרוג וכדעת הסוברין כן, ולפי"ז יש לומר דדברי תשו' מוהרמא"י דכת' דלא אמרי' אפי' מקצת שה להקל ומפני זה אין להכשיר אתרוג מורכב משום דהוי מקצת אתרוג דהקשינו ע"ד דהכא הוי כולו אתרוג אמנם יש לדון דנדון מוהרמא"ו מיירי כנדון מהרפ"ך וב"ח דהוא ביחור אילן אחר שהורכב באילן אתרוג: ולפי"ד גם הט"ז דכת' להכשיר משום מאי דאמרינן שה ואפי' מקצת שה היינו אף באתרוג שביחור אילן אחר שהורכב עם אילן האתרוג אלא דמ"ש אח"כ דיש לפסול משום דיש בו ממין אחר הווי כחסר נראה דגם בזה דאין זו טענה משום דחסר לא הווי לקיחה תמה כיון דאינו שלם אבל הכא הרי הוא שלם וכן מתבאר מהי"א שה"ד הרא"ש דאין לפסול אתרוג משום כתותי מכת שיעוריה משום דאינו מפורש שיעור בתורה ולא אמרינן דכיון דקי"ל בכל דוכתא כתותי מכת שיעוריה אף הוי כחסר משום דהווי שלם וגם הרא"ש דפליג היינו משום דבעינן לקיחה דמנכר ולא משום דהווי כחסר וה"נ הוי מנכר ונראה דלזה כיון הפנים מאירות שם שכתב וכל דברי הט"ז שם אינם מוכרחים ע"ש.

ונראה שגם ע"ד י"ל מפני שנראה דדעתו דס"ל דיש להתיר ואף לכתחילה מפני שלמורכב יש ריח וטעם כאתרוג ממש בל"ש שיניו ורק דמפני שבא לחלוק ע"ד הט"ז ומוהרמא"י לא מלאו לבו לומר כן ולכן כתב דהסומך ע"ז ומברך דיצא בדיעבד ואלו היה עומד בענין היטב הווי רואה דלא הוי נדון דידיה כנדון הרבנים הנ"ל משים נדון הרבנים הנ"ל מיירי באתרוג היוצא מיחור הלימון ומשום דלא הוי כולו אתרוג ומפני זה גם לא הוי הטעם והרוח שוה וכמ"ש בתשוב' הב"ח אבל נד"ד דהיה שוה הוא משום שהיה מן היחור של אתרוג דבזה אף אי בעינן כולו אתרוג הווי כן וכדכתבנא לעיל כי מן האמור י"ל גם כן ע"ד הרב שבות יעקב בח"א סי' ל"ו דכתב בתחילה להליץ בעד הלבוש ממה שדחו דבריו הט"ז ומג"א משום דאפשר לומר דעיקר טעמא של הלבוש הוא כוון שנטילת לולב כל ז' הוא זכר למקדש שנאמר ושמחתם לפני ה' אלהיכם וכו' לכך דינו כמו לגבוה ממש ומדמה לקרבן וכו' ומלבד דקשה דלא הזכיר להט"ז שכתב כעין זה ודחאו ותו דהעיקר דמילתא לא ניתן להאמר כלל דבר זה וכמו שהוכחתי לעיל מהתלמוד ומהראשונים וגם הירוש' דודאי הוי דינו כהדיוט, ושוב כתב אח"כ לדחות דברי הלבוש מעיקרא ממ"ש הרמב"ם דאין ב"נ מצווה על הרכבת האילן ואין בזה משום דיחוי כלל דמלבד די"ל דלפי"ד דהוי מצווה זו כקדשים אף שהלבוש תלאי בחיוב ב"נ על ההרכבה מ"מ בקושטא אם איתא להא דדמי לקרבן אפי' נעשה מאיליו הוא פסול ועוד דכבר כתבתי דכמה גדולים והרמב"ם ס"ל דב"נ מצווה: אמנם מ"ש עוד לדחות דברי הלבוש משום דאפשר דאתרוג באילן לימין הוי מין במיני בזה יש טעם כעיקר אלא שקצר במקום שאמרו להאריך עוד ראיתו שכתב דמה שמחזיקין פסול הוא משום מ"ש מוהרמא"ל דאף דעיקר הראיה שהביא מהא דילדה שסיבבה בזקנה וכו' יש לדחות דהתם גזרת הכתוב דכתיב ונטעתם וכו' עש"ד והדין עמו אלא שקצר את הרחב וכבר הארכתי בזה וגם שכבר עמדו בזה ג"כ הר' מהרפ"ך והרב"ח ואיהו גופיה הזכיר לתשוב' זו וע"ש שאחר שדחה לראות הר' מארמא"ל כתב דעיקר לפסול אתרוג המורכב הוא כמו שמסיק

בתשובה שהוא משום דב' מינים מעורבים וגם הוי כחסר וכתב עי"ש שאיזה אנשים צירפו עמהם להרב ש"ך והורו להתיר ועיקר טעמו היה עפ"י הסוגי' דשה ואפי' מקצת שה וה"ה גבי אתרוג נימא הכי ובאמת כבר נסתר בתשו' מהרמא"י וכו' והג' הש"ך כבר נתחרט קודם מותו על הוראה זו וצוה לבנו שיבקש מחילה מאת מוח"ז על ששגג בדבר זה וכו' ע"כ שמעתי וכו' גם הב"ח כתב בתשו' בשם מהרפ"ך לסתור לדעת הב"ח וכו' עכ"ל יעיש"ד ונראה ברור דגם הרב לא עמד בענין זה היטב כ"א רק שנמשך אחר דברי האחרונים ושגם הם לא עמדו בשורשן של דברים לפי מאי דכתיב גם מה שצירפו למהרפ"ך למהרמא"ל כאילו שניהם מדברים בנדון מורכב אחד וזה אינו דהר' מהרפ"ך מבואר בדבריו דמה שהחמיר במורכב הוא משום דהורכב במין אחר דמפני זה גם פרי שהורכב בו אין בו שום אחד מהתנאים שאמרו רז"ל וגם דמשונה המורכב הוא בכל הן במראה והן בטעם וריח וכו' דכיון שיש בו כל השינויים האלו בהכרח הוא שהאתרוג ההיא אינו מאילן האתרוג כ"א מאילן האחר דמפני' יוצא מדבריו דאם האתרוג המורכב הוא ברור שיש בו כל התנאים שארז"ל והוא שוה במראה וטעם וריח דגם הרב מהרפ"ך הוא מכשיר ולא משום מ"ש הרב מהרמא"ל אלא שהרב"ח אפי"ה בנדון ההוא דעתו להכשיר וצ"ל דס"ל כס' הט"ז וש"ך ודעי' דאמרי אפי' מקצת אתרוג אמנם לס' הרב מהרמא"ל אף שיהיה בו כל התנאים וגם דהוא שוה לאתרוג שאינו מורכב שאינו כשר מפני שהוא מורכב וכבר כתבתי מה שיש להשיב ע"ד מתיך דברי הש"ס וגדולי הראשונים ז"ל דאף איננו ברור דאמרינן אפי' מקצת אתרוג דאעפ"כ דלפי שורת הדין הוי כולו אתרוג וכשר הוא לצאת בו י"ח: והנה בעתה ראיתי להר' בית אפרים בא"ח סי' נ"א שהאריך הרחיב בפרט זה ואין הפנאי עמדי לעמוד עכ"ד מכמה סיבות וגם שהזמן גרמא שהימים ימי רצוי ותחנונים ורק אומר מה שיש קצת להעיר ע"ד תחי' שו"ט בענין מ"ש כל שתיעבתי לך ולע"ד הא ודאי לא שייך בזה כיון שהתורה התיר באכילה ואינו ענין למ"ש דמאיס לגביה דהוא ענין אחר וגם הר' מסיק דאין לחוש עוד הביא שם מ"ש הג' מהרי"א להשיג ע"ד מהרמא"ל דלפי"ד בטל טעם האתרוג בלימון ובטעם תליא מילתא ואין טעמו מוטעם כי מ"ש בגמ' בטלה היינו משום דהזקנה עיקר והילדה שבטלה לגבה וגם הביא שם דברי התו' שכת' דאי נקט ולדה לא הוה ידעינן לענין מה בטי' ואם כדברי זה החכם למה לא הוה ידעי' לכל היא בטל אלא ודאי בטלה שאמרו לא לענין טעם קאמר אלא אמרו הטפל בטל לגבי עיקר דבתר עיקר אזלי' וכתב ע"ז הב"א ז"ל ונתפלאתי עליו שבמכ"ת הוסיף מדעתו ע"ד מהרמא"ל ולא מצאתי בדבריו ולא עלה על לבו שיש בזה ביטול טעם ואדרבא כת' בראש דבריו שאין הפרש רק שהמיץ מרובה רק מייתי מהא דחזי' שאין נוהגים ערלה בהרכבה דילדה בזקנה לפי שהיחור בטל לגבי האילן וכו' וע"כ כיון דמבטלי ליה לגבי הזקנה וכו' שהכל הולך אחר השורש וכו' גם בזה בטל הטפל שהוא היחור וכו' לגבי לימון שהוא העיקר וכו' זת"ד והפלאה זו איני יודע מה היא דגם הג' מהרי"א הלוי לא אמר שמהרמא"ל כ"כ אלא כונתו להשיג דמה שמדמה הרב דין האתרוג לערלה דפטור דמשמע דגם טעם האתרוג בטל והוי כלו לימון דאל"כ מה מדמה זל"ז, זה אינו משום דאף דלענין ערלה בטל מגזרת הכתוב דכתי' ונטעתם פרט למרכיב דלא הוי ונטעתם אבל בדין אתרוג כיון שפריו צורתו וטעמו לא נשתנה והוא בתקפו כמו שהוא מקודם ודאי דאינו בטל היחור לגבי הלימון ולא דמי

לערלה וגם הרב"ח דחה ג"כ למה שרצה הסמ"ע לדמות לערלה דזה אינו דשאני התם דכ' ונטעתם דאזלי' בתר נטיעה ואף הסמ"ע שהשיב דאין זה מוכרע דא"כ לא הו"ל לסתמוכו' נר' דהיינו משום דבנ"ד היה משונה במראה וטעם וריח ודברים אחרים ע"ש ומפני זה כת' הג' מהר"א דכיון דמראיתו וטעמו כמו אתרוג אין לומר דנתבטל לגבי הלימון ודוקא לגבי ערלה הוא דבטל וז"ב: עוד השיב הר' ע"ד מהר"א הנ"ל שהשיג ע"ד מהרמא"ל שכ' והתורה אמרה אתרוג וליכא דהיכן כתו' בתורה אתרוג רק פרי עץ הדר ומין זה הדר הוא ודר באילן משל"ש וז"ל תמהני דודאי היה מקובל לחז"ל דהך פרי הדר על אתרוג נאמר ובאו התנאים ואסמכוהו אקרא אבל לא שסמכו עיקר מילתייהו אדרש זה דהדר היינו שדר באילנו וכו' וכ"כ להדיא בחי' הריטב"א אהא דפריך ואימא פלפלין דודאי קי"ל דהדר היינו אתרוג ולא היו מסופקים בדבר שעשו מימות משה אלא שעל שרוצה להוכיח מהכא פריך דאין הוכחה אלא שקבלנו כן ואמרי נמי זה הדר באילנו לא שיהא זה הוכחה גמו' שזה אתרוג שהרבה אילנות אחרים יש שהם כך אלא שהקבלה העידה לנו וכו' ע"ש, והא דפריך התם אטו שאר פירות לית בהו גדולים וקטנים ע"ש ברש"י ונראה דגרס אטו כלהו אילני לית בהו אך בתשו' הנ"ל הביא מד' רש"י בדל"א שכ' דמהכא שמעינן דאתרוג אמר קרא שאין פרי אחר עושה כן וכ"כ רש"י בחומש וזה סותר למ"ש הריטב"א אך באמת ז"א דהא טובא דרשות דרשינן להוכיח שהוא אתרוג אלא שהש"ס מדייק ודלמא פלפלין או פירות שיש להסתפק בהם ואותן אין דרים משל"ש וקצרותי משום דאפי' תימא דדרשא גמורה היא מ"מ פשיטא שאין להכשיר מה שיוצא מכלל הקבלה שפרי זו תהיה מעץ הדר שהוא אתרוג עכ"ל ולפי מאי דכתיבנא לעי' יפה אמר אבא חנין דהיכן כתו' בתורה אתרוג רק עץ הדר שהוא דר משל"ש דודאי לא כתוב בתורה שם הפרטי וגם למשה בסיני לא נאמר שם הפרטי שהוא אתרוג בלשון ארמי ורק מה שנאמר בסיני הוא דפי' עץ הדר הוא האמור בתו' שהוא הפרי שהוא הדר ודר באילן משל"ש למר כדאית ליה ולמר כדא"ל ובכך אמרי חז"ל שכ"ה מפו' בכתוב ודרשה גמורה הוי כמו שנא' למשה בסיני ולפי שבזמנא הפרי שיש בו כל הסי' הוא מה שהיו קורין בל"א בשם אתרוג לכן קראוהו כן ולא ששם זה הוזכר בסיני ולא בימי הנביאים ויש לתמוה על מה שעלה בדעתו לעשות מחלוקת בין הריטב"א ורש"י דלע"ד לא דק דאדרבא המדקדק בדברי הריטב"א יראה בעיניו שהס' מתאימים עם דברי רש"י דמ"ש דאינו דרשה גמו' היינו לפי הס"ד דפריך ואימא וכו' אבל בקושטא לפי מה שתו' דליכא פרי אחר הוי דרשה גמו' ומכוון למה שנא' כן בקבלה דבעי' שיהיה בו סי' אלו ולפי מאי דכתי' גם אינו חולק עם התו' הנ"ל ומהתו' שלא נזכר באותה שעה דברי התו' כמפו' בדברי מהר"א הלוי: ונמצא לפי מאי דכתי' דגם הריטב"א ודעי' אינם חולקים ע"ד התו' וכן יש לדקדק מדברי הריטב"א גופיה ממ"ש בחי' שם לד' ג"ל וז"ל עץ אמר רחמנא מ"מ, ולקמן אמרי' ערבי נחל אמר רחמנא ופי' שניהם דכי קפדי אשם לזוי היינו היכא דאפקיה רחמנא בשם פרטי כגון אזור ומרור וכיוצא בהן אבל הכא כל היכא דהוי עץ עבות או שהערבה ממין הגדל על הנחל בהכי סגי דלהכי לא אפקיה רחמנא בשם כלל ע"כ א דהגם דכשיש שם לזוי הוי כאותו השם והכא בהדס מצראה אין עליו שם הדס כלל דאפ"ה כשר משום דכיון דלא הוזכר בכתוב שם הדס אין להקפיד ואם איתא כדברי הרב דנאמר בסיני דפי' הכתיב עץ עבות הנאמר בתורה דה"ד הדס ולא מין אחר ואף

שהוא עבות ועליו חופין את עצו הא ודאי הוי כמו שמפו' בתו' השם הפרטי והוי עדיף טפי ממ"ש בחולין פ' א"ט דס"ב דהני כופשני צוצייני דכשרי לגבי המזבח דפריך דהא הוי שם לוי דצוצייני בל' ארמי הוא תורין וצוציינישם לוי וכ"ש הכא אע"ג דכתיב עץ עבות בלא שם כיון דנאמר למשה בסיני דפ' הוא הדס ולא שם אחר ואע"ג דהוא עבות למה יהיה כשר כשיש לו שם לוי כיון דאינו נק' הדס: וראיתי להר' מהר"ץ בסו' קס"א שרצה לתרץ תמיהת התו' עפ"י סוגיא זו דחולין וז"ל הרי שם דכופשני לחוד שהוא הלע"ז או התרגום של חורים אין בו משום לתא דשם לווי שהוא שם העצם שלו באותה הלשין כמו תורים בלה"ק אלא בצוציינא הוא דסד"א דהוה שם לווי נוסף על כופשני ה"ה באסא מצראה אע"ג דבקרא לא כתיב הדס ולא אסא סד"א דשם אסא כיון שהוא הלע"ז של עץ עבות דכתיב בקרא הו"ל כאילו הוא שם העצם ומצראה הנוסף עליו הוא שם לוי ולא ליתכשר ואילו הוה הירדוף פרושו של עץ עבות והיה הירדוף א' שיש לו שם לווי נמי סד"א דליפסול ודקאמר עץ עבות אמר רחמנא מ"מ רצונו כיון דבקרא לא כתיב הדס שהוא שם עצם אלא עץ עבות שהיא שם התואר אין להקפיד על שם לווי שלו כל שהוא עבות ע"כ והרואה וראה דאין זה מעלה ארוכא לתמיהת ההו' דאין הנדון דומה לראיה דנר' ודאי דליכא שום ס"ד לומר דאסא הו"ל לע"ז לעץ עבות כיון דאינו כתוב שם פרטי: ומ"מ גם למ"ש הרב מבואר דלקושטא ליכא למימר דהדס אמר רחמנא אלא דכל שהוא עבות ועליו חופין את עצו הוי עץ עבות ושפיר יוצא י"ח ואף שאינו נק' הדס סתם ואף למה שנאמר בסיני הפירוש כן דעץ עבות לאתרוג דאינו כתוב בכתוב שמו כלל כמו הדס: וראיתי להרב"א שם שהאריך למעניתו ברוחב מבינתו והוא בונה וסותר ע"מ לבנות וע"ש שהביא ראיה למהרמ"א דכת' שלפי"ז דאעפ"י שהיחור נושא פרי של עצמו, אעפ"כ כח אחר מעורב בו משל עיקר האילן דהא אם עיקר האילן הוא משל אחר דינינן ליה כשו"ת וע"ע שם בד' צ"ד דסתר אהלו וכתב דגם מה שהבאתי מהך דסוטה בשו"ת דאיכא לדחות כדכתי' ואף לענין אתרוג י"ל דכיון דלאו מינא דהאי אילן הוא עיקר גדולו מיחור שלו וגם יש מקום לומר דאפי' תימא היחור יונק מגוף האילן אף שבתחילה היה שם אילן עליו עתה שהוכן שיוציא פרי אתרוג הרי נשתנה שמו להיות עץ אתרוג שהעץ נקרא ע"ש הפרי ול"מ אם כבר פסק מלעשות לימון וכו' אלא אפי' עוד גדולים בו במקצת ענפים מין לימון ומכ"ש אם מיחור המורכב הזה שעושה פרי אתרוג לקחו ממנו ענפים ונטעו במקום אחר דלא אכפת לן בענפים אלא שנתוספו עקרו מיחור האתרוג הם באים ואין חלק שמיני שבשמיני שמתערב בתוכו מוציאו מתורת אתרוג וכן מוכח דהא אף המרכיב אילן אחד כלאים כגון אגוז ע"ג פרסק והיחור הוסיף ענפים והוא לוקח ענף מהאגוז המורכב ומרכיבו בתוך אילן אחר של אגוז דודאי שרי ולא אמרינן כיון שגידולין אלו שנתוספו אח"כ מאילן הפרסק הם באים הא ודאי ליתא וכדאי' בירושלמי דכלאים גוי שהרכיב אגוז על פרסק וכו' נוטל ממנו יחור והולך ונוטע במקום אחר אע"פ שיש לדחות ולומר דוקא קאמר שעושה נטיעה בפ"ע וכו' אך לענ"ד ליתא וכן מוכח, דאל"כ הוה אסור לנוטעו אף בפ"ע דשמא אח"ז יקחו מזה להרכיב באגוז וכו' אלא ודאי דבאמת משרא שרי וע"ע שם שלפי"ז דחה וכו' דהעקר באתרוג המורכב פסול משום דשני מינים מעורבבים דא"כ ערבוביא ממש שאינו רק מושך היניקה ומדי עברו יקח קצת מטעמו וריחו ושוב נרגש ממ"ש במאי דקאמר

בירושלמי מה נפיק מנהון דכל מה שיוציא מהם הוא כלאים עם כל אחד ואחד שהיא בא מב' מינים והשיב דודאי אם גדל עליו מין אחר היוצא מתוך ההרכבה יש לאסור מטעם שהוא מין בפ"ע אבל אם אינו מין אחר הניכר רק כגון הרכבת אתרוג שהוא מוציא פרי אתרוג ודאי שרי להרכיבו עם אילן אתרוג וכדמו' דכליחור ממורכב שרי לנטעו במק"א ולא חיישינן שמא ירכיב ממנו ועע"ש שכתב שיש מיני הרכבות שההרכבה משוה אותם למין פרי אחר וכו' משא"כ בזה דאתרוג שעמד בו טעמו ומראיתו רק במעט שינוי זה מורה שיחור שלו היא העיקר וזה תלוי בטבע גידול האילנות וכו', ולדעת מהר"ם אלשיך שהוא מעורבב מב' מינים דוקא בהרכבת ב' מינים חלוקים זע"ז וע"ש, כי עפ"י הדברים האלו רצה להתיר אתרוג המורכב, אלא שמפני היראה ממ"ש מהרי"מ ופוס' אחרים שפסלו לכן כתב שאין לסמוך ע"ז, ולכן כדי לצאת י"ח מהם כתב שכלם לא דברו כ"א כשהוא שהאתרוג גדל מהיחור בהיותו מחובר עם אילן הלימון, משא"כ אם אחר שהורכב היחור גדל בדים, וזה הרכב ליטול אח"כ לנוטעים והם גדלים מאליהם ועושה פרי וכבר אמרו בירושלמי דאגוז שהורכב ע"ג פרסק נוטל ממנו יחור ונוטע במ"א ע"ש, שלא ע"ז דבר הלבוש שהרי בהתר גמור נוטע, שאין ללמוד זה וכו' ולא יכולתי להעתיק כלל וכו' כי הוא האריך הרבה בדברים ואף גם זאת דחקתי להעתיק כי אולי אינו בנמצא ואומר דכל דבריו אינו אלא מן המתמיהים לענ"ד: ואם אמרתי אבוא העיר בכל דיבור ודיבור במה שבנה ובמה שסתר יאריך היריעה ואין פנאי עמדי מכמה אנפי, וגם שאני כעת חוץ למקומי ובלי ספרים וחלו"ש סב"א אמנם זו לבד אחר שהוא הניח בהנחה סוברת דאתרוג ולימון הם ב' מינים והפרי היוצא בהרכבה זו עם זה הוי כלאים ד"ת ואף שיוציא מהיחור הוי כלאי' שהיחור הזה הוי חתי' דאיסור מב' מינים אתרוג ולימון וא"כ איך נפקע איסורו ע"י שנוטע היחור במקום אחר ואיך עלה בדעתו לומר שממה שהתירו לנוטעו דלא יש בו בודאי איסור כלאים דנר' ברור דכל מיני פירות המורכבים אעפ"י שהם כלאים ודאי שרי לנוטעם לבדם דוקא ואעפ"י שאסור להרכיבם עם שום אחד מהם אף שיצא משם ופלא הוא בעיני מאי דפשט"ל דאם הרכיב אגוז ע"ג פרסק והיחור עשה ענפים שמותר להרכיב עם אילן אגוז מדשרי לנטוע היחור במק"א דכיון דשרי לנטוע לבדו דגם להרכיב עם האגוז דודאי דשרי דהא מאי דאסור בהרכבת אילן הוא ודאי משום דילפי' מכלאי בהמה דהקשן הכ' כידוע והרי בכלאי בהמה המורכב מותר להרכיבו אפי' עם מינו אבל להרכיבו אפי' עם אמו אסור משום דחוששין לזרע האב שבו וה"נ דכוותיה לבדו שרי, אבל עם האגוז אחר אסור מפני הזרע של אפרסק שבו ביחור והכי מתבאר בירושלמי דקאמר טעמא דר"י משום דמלפפון עקרו כלאים דנוטל אדם מעה אחת מפיטמה של אבטיח ומעה מפיטמה של תפוח ונעשין כלאים ולכן אסור להרכיב המעה של אבטיח עם המעה של המלפפון דהווי כלאים והמלפפון לבדו שרי וכ"כ הג' מהרא"ו בפה"מ ומותר לזרוע לבדו אבל עם אחד מב' אסור ומ"ש הר' דפשי' דאין ללמוד מבהמת כלאים הך פשי' לא ידעינן מנ"ל דהרכבת אילן מכלאי בהמה וכו' ומאי דהוכיח דשרי עם האגוז מדהיתירו לנטוע לבדו ולא גזרו דשמא יבא להרכיב עם האגוז זו אינה טענה כלל דגם הכלאים דבהמה התירו עם מיני ולא גזרו שיבוא להרכיב עם אמו וגם דמלפפון לבדו מותר ולא גזרו שירכיב עם אבטיח וגם יש עוד כמה תשובות ואין פנאי להאריך בזה ועי' ברי"ו נכ"א ובלבוש סס"י רצ"ה ובמע"מ הל' כלאים וי"ל ע"ד הר'

מח"א בני' על רמב"ם ה"ב: גם מה שהשיב טל דבר השבו"י דכתב שיש ב' מינים מעורבבים דאין כאן ערבוביא שאינו רק מושך היניקה דרך האילן ומדי עברו יקח קצת מריחו וטעמו באילנות הסמוכים זה לזה וכו' דאם איתא להא הרי הוא מודה דהוי הרכבת איסור ולמה יהיה בו איסור להרכיב כיון שאינו מורכב מב' מינים גם כתב דדוקא ב' מינים חלוקים זע"ז הרבה משתנה הצומח ע"י הרכבה אם כוונתי להשיג דהא ליתא, אין הלשון מכוונת ק' דלפי"ז למה והיה אסור בהרכבה וגם נר' דזו אינה טענה דאדרבא י"ל הוא הנותנת דמפני שהם קרובים הרבה במראה לכן אינו ניכר הערבוב אבל באמת יש ב' בערבוב לפי"ד שהם ב' מינים: גם קשה דכל מם שהשיב ע"ד השבו"י הוא כלול במ"ש המורה שה"ד מהרמ"א ומהר"י אבא ולמא בתחילה דחה דבריהם באמת הבנין, ואדרבא דבריהם נוחים במ"ש כן, משום דהם לא דברו דיש בזה איסור כלאים וגם לא ידעתי איזה רמז מצא בדברי הפוסקים דלא דברו בכה"ג דאדרבא מסתמיות דבריהם לפסול המורכב דמשמע בכל גוונא וראיתי עוד שם שכתב שעפי"ד הירושלמי שהתיר לנטוע מענף היחור במק"א כשהוא כן כ"ש דאפילו אם נאמר דהיחור נתבטל כל ונעשה כהזקנה דהוא לימון דה"ד כשלא ניטע במקום אחר אבל בנוטע במק"א אעפ"י שנצמח משניהם אם אותה דיש בו דין מורכב איך התירו לנוטעו ולא חששו שיש כח שניטל ממורכב ואין לומר שאעפ"י שהוא כלאים מה שלא חששו הוא משום דכיון דמקצתו ממין זה אין כאן כלאים גם ז"א דהא איתא במשנה השזיפין והרימון אעפ"י שדומין זל"ז כלאים הם ואיתא בירושלמי דשיזפין היינו הרכיב זיתים ורימונים הרי מבואר ש"ש שהוא הרכבת הרימון לפי שע"י ההרכבה נשתנה למין אחר ואין לומר דשיזפין היינו מהרכבת זיתים ורימונים שהם מז' המינים ורימון דקתני במתניתין שהוא כלאים הוא מין אחר, והש"ס בברכות כנדי אבל בהרכבה שיש בו ממינו לא הוי כלאים ז"א דבאמת ט"ס כ"כ הפוס' דנקטו זיתים ורימונים וז"ל זיתים ורימון והוא מוכרח ממ"ש דזיתים אין מקבלים הרכבה וכמ"ש רש"י בתהלים בניך כשתילי זתים וכו' אמתני' דאין בין אילן לאילן וכו' הרי דהרכבת זיתים אין עושין מין אחר כלל ולכן פשיט דזיתים האמור כאן הוא מין אחר, וכן רימון האמור כאן היינו הך דדמאי וכ"כ הרמ"א אך מאי דמשמע מדבריו שזית כמשמעו ז"א לפענ"ד וא"כ מוכח דהמרכיב עם הצד שהוא מינו ג"כ הוו כלאים והכי קי"ל לענין כלאי בהמה וא"כ איך התירו ליטע יחור ממק"א ולא חששו כי קרוב הדבר כי ממנו יקח וירכיב במינו ובשלמא כאן דדרכן להוציא מין אחר כגון זיתים ורימון אין חשש שהרי פירותיו מוכיחין וכו' עכ"ל ולענ"ד הא נמי לא מכרע דמלבד דקשה לשבש כל ספרי הפוסקים והמפרשים דכ' זיתים ורימונים וכן הוא לשון הירוש' זיתין גם הרא"ש כתב וז"ל שיזפין מפרש בירושלמי הנוטע זיתים ורימונים יחד נפיק מנהון שיזפין ושם כת' על תי' רימון דמתני' בפ' כ"מ כנדי וגם ר"ע בפה"מ כת' הרכיב זיתים על רימון וכו' ואח"ך פי' על רימון דמתני' דפי' בערוך וכו' דמכל זה מפו' יוצא דזית דקתני בירושלמי דהוא על הידוע אמנם זכורני דמזה שנים רבות עמדתי בזה וראיתי שהר"ד פ' בשוש"ל הרגיש בזה והניחו בצ"ע ואין עוד בזכרוננו הספרים שדברו בזה וכעת שאני בלי שום ספר ואפ"י הש"ע נלע"ד אחת משתים, או דהכא מיירי דהיחור של רימון הרכיב על זית דאעפ"י דהזית אינו מקבל הרכבה לעשות פרי היחור של פרי אחר המורכב על זית מקבל הרכבה להוציא פרי ולשון ר"ע אינו מדוקדק או

דהכא לא הוי כהרכבה כדכתב ר"ע אלא מיירי שזורע הגרעין של זית עם הגרעין של רימון בתוך גומא אחת וכמו המלפפון לס' ר"ז וכן מדוקדק שפיר לשון הרא"ש דכתב דנוטע זיתים ורימונים יחד, ובהכי יתיישב שפיר לשון רש"י שבסוטה וא"צ למה שנדחק הבית אפרים וכמדומני שגם רי"ו בנכ"א כתב שיזפין מפרש בירוש' נוטע זיתים ורימונים ביחד: ומ"ש עוד הבית אפרים שם מפ"ה המחזור דכתב בשם הרוקח אשתך כגפן פוריה מה גפן אינו מקבל הרכבה ממין אחר וכו' וזה צ"ע ואפשר שגם הגפן הוא כן וכמ"ש בזית ולא דוקא קאמר שהרבה אילנות כן הוא וצ"ע ע"כ לפי מאי דכתי' לעיל מקורו הוא מזוה"ק ואין כאן צ"ע, ואין לי כעת ספרי רז"ל דאולי גם שם ימצא כן, אמנם מאי שהוסיף מדעתו שהרבה אילנות כן הוא אין נר' כן ואין לך בו אלא חידושי, ואכמ"ל בזה: אמנם נראה דאע"פ שהשבתי עכ"ד הרב"א הנ"ל מ"מ הדין דין אמת דיחור האתרוג המורכב עם אילן הלימון, אתרוג היוצא מהיחור של אתרוג דכשר לצאת י"ח ולא מיבעיא לפי מאי דצדדנו לעיל שגם הלימון קרוי אתרוג, אלא אף שיש לדחות ולומר דמה"ת לא הוי הלימון אתרוג, דמ"מ לא הוי ממין אחר ושרי אף להר"ש דפליג ע"ד הרמב"ם באתרוג ולימון בודאי מודה משום דדמו ממש בכל עניניו, ולא דוקא דמו בעלין אלא גם בגוף הפרי דמו ממש, ועדיף טפי מכל המינים השנויים במתני' וכמ"ל, ולית לן לאפושי בפלוגתא, וכן נראה מהשבו"י דלא חשש לס' הר"ש משום די"ל כדתיבי ודלא כהג' בית אפרים דחשש בזה לס' הר"ש, וגם שהשבו"י חשש למ"ש מהרמ"א דהווי כב' מינים מעורבים והוי כאתרוג של ב' שותפים מלבד מאי דכתי' מהראשונים ז"ל דאפילו בהרכבה גמורה דכלאי בהמה דגוף הזרע בתוכה וממנו נוצר הולד דלא הוי כב' שות' כ"א רק משום שיש להסתפק דשמא חוששין לזרע האב וי"ל דבהרכבת אילן כשהוא מב' מינים מודו דאין להסתפק כלל ולכ"ע אין חוששין וכמ"ש הבית אפרים דהוא רק שמיני שבשמינית וכנז"ל, ומה גם למה שנתחכמו בדורות האחרונים דאתרוג היוצא מן היחור אין בו שום שינוי כלל ואף בכל סימניו מבית ומחוץ, זה לך האות ומופתי חותך דהיניקה הוא כל דהוא וכ"ש די"ל דלא נתבטל: אשר לפי האמור הרווחנו דאף למי שירצה לדחות בקש ולומר דגם בהרכבת יחור האתרוג דהוי כלאים תאמר לו דאפי' בכלאי בהמה גופה הא איכא קמן סברת כו"כ גאוני עולם אשר ראוי לסמוך עליהם אפי' שלא בשעת הדחק דס"ל דאין חוששין לזרע האב ודבריהם ד"ק, ולדידהו ודאי אין לחוש ביחור האתרוג לזרע הלימון ומותר להרכיב היחור הזה של אתרוג עם אילן האתרוג, וא"כ י"ל בפשיטות דאפי' לסברת האומרים דיש לחוש לס' מ"ד דיש להסתפק דשמא חוששין לזרע האב, דהכא ביחור של אתרוג לכ"ע ודאי אין לחוש ליניקה של לימון שבתוך היחור כיון דהוא רק מיעוטא דמיעוטא, וכדברי הבית אפרים ונתקיימו ג"כ דבריו במאי דס"ל בפ"ה הירוש' דקאמר דהיחור דנטעו במקום אחר דשרי גם לנוטעו במיני, ואף די"ל כלאי אילן מכלאי בהמה דכלאי אילן שנייא ומטעמא דכתי', וכ"ש כאן ביחור האתרוג דנכר דהוא יניקה כל דהוא, ומה גם דמסתמא ודאי דהוא לאחר שנוטעו במקום אחר דיוצאים האתרוגים וכדברי הרב בית אפרים דהיניקה שקבלה מקודם כבר נתבטלה ועתה לא יש שום יניקה כלל דאף אי היה מעיקרא איסור כלאים דשרי, ואין להק' מס' ר"ו במלפפון דהוי כלאים גם אחר כך, משום דהתם מהב' עצמם מתאחי' בתוך גומא אחת וזה ברור ופשוט ומלבד כל האמור ומדובר ועוד נראה שיש להוכיח דפרי

היוצא מהיחור לאחר שנפגע במקום אחר דאין בו מהזקנה כלום ובדין ביכורים שכ' לעיל דאינו מביא דהיד בפרי היוצא מהיחור כשהוא עם הזקנה לפי שהוא יונק ודאי גם מהזקנה וממילא לא בטל והוי גזל אבל אם נטע שוב בתוך שלו מביא דלא יש בו מחברו כלום: בר מין דין ובר מן דין לרווחא דמילתא חזו עוד להצטרופי סברת רבני אשכנז שכתבו דאף אי הוי באתרוג מורכב ב' כוחות מעורבים דאפי"ה לא בעינן כלו אתרוג כנ"ל ואעפ"י שהגאון רמ"א דחה זה כבר עשיתי סמוכות מד"ת לסברתם וראיתי להר" בית אפרים שם דשדי בה נרגא וז"ל ובאמת שאני תמוה על ראיתם וכו' דהא לענין מתנות אע"ג דאמרי מקצת שה אינו חייב רק בחצי מתנות וכו' ולפי"ז לא מהני רק לחיובא כגון לענין אותו ואת בנו וכיוצא דאף מחמתדמקצת חייב אבל פשיטא שיהיה יוכל לפטור עצמו במקצת ולומר מקצת ככלו זה לא אמרינן וסברא זו מבוארת בהריב"ש סי' שמ"ז על מ"ש הר"ן לסייע לרש"י דאפשר דכל האזרח להכשיר שות' ומ"מ שאולה פסול מדכתיב לך, דומיה דעלית שאולה פטור ושל שות' חייבת והריב"ש כתב ע"ז ואני אומר דהתם אמר' שלא ישתמש אדם בטלית שהיא שלו אלא בהטיל בה ציצית ואפשר שחייב כשל שות' כיון שקצתו שלו שהרי משתמש בשלו בלא ציצית ויפטרנו בטלית שאולה שאין לו בה כלום אבל בסוכה א"א לומר כן דכיון שחייבה אותו תורה לישב בסוכה שתהיה שלו איך נאמר שתפטרנו במצוה שלו ואין כאן אלא חצי סוכה כשרה וכן נמי באתרוג עכ"ל והדברים ישרים ונעימים וא"כ פשו' דאין כאן מקום להכשיר משום דקי"ל שה ואפי' מקצת שה שאין ראה מן החיוב על הפטור ע"כ וזכורני שגם הרב שו"מ במהדורה ד' הוא בר מזליה שכ"כ ולא הוי כב' מינים מעורבים כשות' ומלבד מה שהארכתי בזה ע"ד הר' מהרמא"ל וגם ע"ד רמ"א הנ"ל דדחה דמ"ש ואפי' מקצת דאין ללמוד משם לענינים אחרים ובשגם לא נאמר כ"א דוקא להחמיר ולא להקל דאחרי שאלת המחזיר דהכא ודאי הוי אף לקולא ואף דאין ללמוד משם למקצת דענין אחר הכא לא הוי כן מקצת דענין אחר אלא הוא הדבר בעצמו דמקצת דכלאים בכל דבר הוי ככולו ושזהו ג"כ להקל ואפי' לפטור נאמר ואין לכפול הדברים: ועוד זאת כן מפו' יוצא ממ"ש הרמב"ן והרשב"א והר"ן פ' הזרוע דכתבו וז"ל ואיכא למידק וחלקו של וישראל אמאי פטור והא אמרי בגמ' דכוי הבא מצבי הבא על תיישא דלרבן חיב בחצי המתנות משום דשה ואפי' מקצת משמע וה"נ נהי דחלקו של כהן פטור חלק של ישר' מיהא לחייב איכא למימר דלא דמי דנהי דאמרי דשה ואפי' מקצת שה הני מילי היכא דכל שיות שלו חייב דבכי האי גוונא כולו שה מקרי אבל הכא דמקצת שיות פטור, כה"ג לא חיבו רחמנא ע"כ הרי מבואר דמאי דאמרי שה ואפי' מקצת שה שהוא דוקא בכלאים דבכ"ג כולו שה הוי ומכאן תשו' גם לדברי מהרמא"ל ומהרמ"א הנ"ל ודוק כי קצרתו וגם מפורש לרבנן דבחיצי דפטור דהוא משום ספק דמ"ל אייתי ראה דאין חוששין לזרע האב והמוציא מחברו ע"ה ולר"א חייב בכל ומשום דהוי ככולו שה: והנה בעוברי בדברי הר"ן שם ראיתי שתמה ע"ד רש"י ז"ל שכת' במאי דאתמר לעיל בגמ' כי אתא רבין אמר כוי לרבנן חייב בכולהו מתנות דאע"ג דמספ"ל אי חוששין לזרע האב או"ל להכי אהני ליה רבויא דאפי' לית ביה אלא מקצת שה חיוב אפ' בחצי האחר דבלאו רבויא היה מחייב בפלגא דשה ואפי' מקצת שה משמע ואהני רבויא דגם לאידך פלגא והר"ן כתב וז"ל והאי פי' ל"נ לי דכיון דאצטריך רבויא נפשוט מיניה דחוש' לז"א דאי א"ח אמאי אצטריך

קרא לרבויה וברפ"ב דיומא נמי אמרי גבי הא דתני כוי וח"ש הואיל ואינו בעונש וכו' לפיכך נר' דרבין אמר דאסיק דכוי לרבנן דחייב בכלהו מתנות לאו בצבי הבא על תיישא מוקי לה אלא ס"ל דכוי בריה בפ"ע וכו' ומיהו מודה לר"ה ב"ח דכוי הבא מן הצבי וכו' אינו חייב אלא בחצי מתנות ומדברי הרמב"ם פ"ט מהל' בכורים וכו' אע"פ שהוא ס' למדתי זו ע"כ, וק"ל בדברי הרי"ף אי אפשר לפרש כן לפי מה שנר' דס"ל כפי השאלות דקי"ל דא"ח לזרע האב בכל דבר וכמו שיחסו כן דסל"ה הגאונים בס' האשכול והרז"ה ואחרים והר"ן גופיה בפ' אותו ואת בנו אחר שכת' ואחרים אומרים שאין חוששין לזרע האב ופרד עם אמו וכו' סיים שם אלא שכן הוא דעת בעה"נ ור"א משבחא גאון ואף דברי הרב אלפאסי נוטין כן ע"ש ובאמת מדברי הרי"ף שהביא ס' האיכא מ"ד דליתא לדחויא מדאמר ליה י"א לשמעיה וכו' אלמא קס' א"ח לזרע האב וכו' והוא ס' השאלות ושוב הביא ס' איכא מ"ד דאם מתברר וכו' וסיים ומסתברא דליכא לדחנניא משמע דהסכים לד' השאלות דאף עם אמו שרי א"כ אי אפשר לומר בדעתו שכת' כוי חייב בכלהו מתנות דהוי בכוי דהוי בריה בפ"ע אבל בצבי הבא על תיישה דמה שחייב היא בחצי מתנות כיון דס"ל דא"ח לזרע האב ואפי' שנראה מדברי הרמב"ן במלחמות דלהרי"ף י"ל דה"ד לענין אותו ואת בנו אבל בשאר דברים יש להסתפק אי חוששין או"ל ומהנר' דמשו"ה כת' הר"ן דלזה נוטין ד' הרי"ף ובכן כיון דגם הרמב"ן גופיה לא היה לו שום הוכחה לזה כ"א רק בדרך אולי נקט' כמו שהבינו הגדולים כן הוא משמעות דבריו וגם כן פשט ד' הש"ס דקאמר קסבר א"ח לזרע האב שהוא אף עם אמו ומ"מ מלבד דלפי"ד כל הג' האלו אי אפ' לפרש כן ועוד דגם לפו"ד הרמב"ן אי אפשר משום דאם איתא להא למה השמיט הרי"ף ז"ל לדברי ר"ה ב"ח אי ס"ל כן וא"כ נר' דמ"ש הרי"ף בכוי דחייב בכל המתנות הוא בצבי הבא על תיישא ומשום מזל אב: והנה לפי"ד הר"ן שהק' ע"ד רש"י דכיון דאיצטריך ריבויא תפשוט מינה דחוש' לפי"ז יש להק' ע"ד הרי"ף ודעימיה ביתר שאת דלפי"ז תפשוט מינה דבעלמא חוששין אמנם נר' בהורמנותיה דמר הר"ן ז"ל דיש ליישב הכל והוא דלהרי"ף ודעימיה ס"ל כיון דגלי קרא במתנות מינה ילפינן גם לשאר דברים דאין חוששין כלל ואין להק' ע"ז דא"כ הו"ל ב' בחי' באותו וא"ב ובמתנות דיש ליישב בכמה אנפי או דמר יליף לה מהכא ומר יליף דאינו מקרא מפו' או די"ל דתרווייהו צריכי ויש להרחיב הדיבור בזה אבל כעת לקצר אני צריך וגם שאני בלי ספרים וגם לפי"ז יש ליישב דברי רש"י ור"ל דבעל יש להסתפק אי גמרי' מינה או היכא דגלי גלי וכעין זה כתב רבי' הרמב"ן במלחמות אי ילפי מאו"ב או"ל וכן הראשו' ז"ל בכמה דוכתי רגילי לומר דחז"ל עצמם ספוקי מספק"ל אמנם מלבד דלפי מה שביארתי לעיל במה שיש להשיב ע"ד הגאונים מהרמא"ל ורמ"א אינו ענין זה למ"ש הריב"ש דוק ותשכח ועוד זאת אעיקרא גם ד' הריב"ש מלבד דהר"ן ותו' ושאר מפרשי' לא נחתו לחלק בכך ועוד דנר' דשויים הם מדחזי' דכמו דאצטריך קרא לרבוויי דיוצאין בשות' כן נמי בכל דבר דשות' לחיובי כגון ציצית ובכורים אצטריך קרא לחיוב דאי לא דגלי קרא היה בדין דפטור ועוד דלר"י בר אלעאי דס"ל דליכא רבויא פוטר משו"ה בכל אותן דברי' דשות' ויש מגדולי הראשונים דפסקו כן כדיראה הרואה בס' יראים להרא"ם ולהרשב"א ה"ד הר' מהרימ"א בקה"י ע"ש דמבו' דאי ליכא רבוויא אין סברא לחייב בשביל חלקו וגם דאפי' לרבנן דחייב בשביל הרבוי אינו מפני שחייבה

תורה ואפ"י במקצת שלו דהא ודאי בע"י שיהא כולו מן החיוב ואם אינו כן פטור ומפני זה המשתתף עם הכהן או עם הגוי פטור ומשום דלא הוי כולו מן החיוב וכדפרש"י ז"ל דישר' בשות' מיוחד לך קרי' הואיל ושניהם חיבים וכו' עש"ד דמכל זה נר' דאפ"י לאחר שרבתה תו' דבשות' חייב דאינו מפני דלא מצי פטר נפשיה בחלק שלו כיון דיש מקצת שלו ועוד לא ידעתי דאף אם נאמר בחובה או מצוה אחרת כדומה דיוצא לא מפני זה הו' לפטור ושייך לומר דהוי לחיובי דאף אם אין לח' כ"א מקצת דחייב ולא מצי פטר נפשיה לומר דכיון דאינה כולה שלי אינו רוצה לישב בה, סו"ד דלפי מ"ש הב"א ע"ש הריב"ש לא ירדתי לסו"ד ולא זכיתי להבין ד"ק ואע"ג דקלסיה הב"א לא תלה ביה כיפי ובקשתי לראות תשו' הריב"ש במקומה בגוף הס' ולא מצאתיה הגם דבלא"ה אינו ענין כלל כלאים לדמות לשות' שכ' הריב"ש דיש ס' לחיוב משום המקצת שלו דמלבד מ"ש לעי' משם כל הראשונים והרמב"ן והרשב"א והר"ן ז"ל דכלאים לא דמי לחציו עבד וחציו ב"ח דהו' ב' מינים וכ"כ ג"כ הם ז"ל דכלאים לא דמי למשתתף עם הכהן דפטור משום דליכא כ"א רק מקצת שה משום דהכאבכלאים שאמרו ואפ"י מקצת שה הוא משום דבכה"ג חשיב כאלו כולו שה: ומתוך מ"ש הרואה וראה מה שיש להשיב ע"ד התוס' שאחר שסתר ד' הר' מהרמא"ל בסי' קפ"ו במה שדימה לילדה שנסתבה בזקנה כת' אך לפי האמת דעכ"פ כח אחר מעורב בל"ס שאינו פרי עץ הדר ותליא אי אמרי' דמו ואפ"י מקצת דמו ע"כ גם שם לקמן כת' בזה מהר' השואל לרמ"א דהוכיח דכשר ממאי דקי"ל שה ואפ"י מקצת שה והוא השיב דכבר נשמר מזה דבאתרוג הוי כחציו עבד וחציו ב"ח וכו' ולפי מאי דכתיב הא לא מכרע וכמו שכבר ביארו הדברים כל הראשו' דל"ד כלל ושגם הוי כאלו כולה שה וכנ"ל ואפ"י למ"ד דחוששי' מספק לזרע האב וכנ"ל: ומאחר עלות לעילא מן כל הא ודאי דכי יתן דעתו המעיין לכל מאי דכתי' בעיניו יראה ולבבו יבין דבכמה טעמי' יש להכשיר אתרוג המורכב הזה שיוצא מיחזור האתרוג המורכב עם אילן הלימון ומה גם כשהוא שהאתרוג הזה מהיחזור אחר שנוטע בארץ ואף למי שירצה לדחות בלא טעם ויחשוב בדעתו לדמות לולד הבא מן הכלאים הרי כבר כתיבנא דגם בולד הבא מן הכלאים אף לסברת החוששים דהוא רק מספק דשמא חוששי' לזרע האב לעומת זה הא איכא קמן סברת הגאונים השאלתות ודעימיה דס"ל דהלכתא אזלא והכי קי"ל דאין חוששי' לזרע האב כלל והולד הזה מותר עם אמו והרי כבר כת' דבכה"ג ס"ל לכמה גדולים דהוי ס"ס ועי' בזה להרה"ג מוהר"ח ש בק"ע בס' הרמב"ם דבעי קברתיו וגם ובכמה תשו' ובס' מקור ברוך סי' כ"ו ובתשו' מהר"ם מפדאוה וע' בתשו' הרשב"ש סי' רל"ח ובתשו' הריב"ש סי' קמ"ד: ופוק חזי להרב מהרשד"ם ז"ל בדין אתרוג של טבל דמתיר הרמב"ן ז"ל שכתב שאף שהבאים אחריו חלקו עליו ולא מצא לו חבר ואפילו הכו כתב כדאי הוא הרמב"ן לסמוך עליו ביותר מזה עיי"ש והגם שבזה יש לעמוד על דבריו בכאן דלא מצא לו שום חבר ורבים המה האוסרים בודאי דיש לחוש לדבריהם מ"מ הכא בנ"ד שהם מעמודי העולם ודבריהם דברי קבלה והאוסרים הוא רק מתורת ספק בודאי שיש לומר שכדאי הוא לסמוך עליהם: ונראה עוד שי"ל דגם הסוברים דחששו מספק להחמיר משום דבעלמא חוששין לזרע האב הכא דהוי שעת הדחק גם הם יודו דשרי לצאת בו ידי חובה משום דכלל גדול בתלמוד ושגור בפי כל פוסקי הלכות דאף בסברא דלא קי"ל כותיה ואפ"ה כשהוא בשעת הדחק יש לסמוך ע"ז ולומר כדאי

הוא פלוני לסמוך עליו בשעת הדחק וכמו כן הכא דגם החוששין בעלמא ואמרו כדאי הם השאילתות ודעימיהו לסמוך עליהם בשעת הדחק וכן אמרו בר"פ לולב הגזול שאמרו כן חכמים לר' יהודא משם ראייה אין שעת הדחק ראייה שנראה שאף לסברת חכמים דסברו להו דהוי פסול כשהוא בשעת הדחק יש להכשיר וגם לברך וכמ"ש הגאון הרא"ם בספר היראים ובא"ז ובספר המנהיג להגאון הבן ירחי ועי' עוד להתרומות הדשן סי' ב"ן ובמהר"ץ סי' ט' וכ"כ הראב"ד וכן מצינו גם בענינים אחרים ועי' בפ"ק דברכות ד' ט' וכן פסקו הפוסקים הרמב"ם וסמ"ג וטו"ש"ע או"ח סי' ח"ן ועי' עוד בספר השיב משה בענין ברכת לבנה ביום ט"ז ובספר נחפה בכסף ח"ב ביו"ד סי' ו' ועד אחרון החיד"א בקונטרס אחרון לספר לד"א אות כ"א בענין ס"ת שאין בו תגים שנחלקו הפוסקים כתב דכבר אמרו כדאי הוא ר"פ לסמוך עליו בשעת הדחק ואע"ג דמפורש בפרק מי שהוציא והו דזה דוקא בדרבנן ה"נ רוב הפוסקים סוברים דברכה שא"צ דרבנן ולא זכר דיש סוברים דגם בדאורייתא י"ל כן וכמ"ש הרשב"ש סי' תקי"ג שהרשב"א כתב בתשובה שאפי' בדאורייתא אמרינן הכי וכן כתב הבית חדש משמו והשפתי כהן שם בסי' רמ"ב חלק עליו ולא ראה תשובת הרשב"ש גם הרא"ם ח"ש סי' ה' ותומת ישרים סי' כ"ע ור"ט ורי"ב דגם בדאורייתא י"ל כן ומזה זמן רב כבר עמדתי על דבריהם דמה יענו שפתי צדיקים לש"ס דעירובין ופ"ק דנדה וכמו כן עמדתי על דברי תשו' מהר"ם אלשקר סי' כ"ו דחלק על דברי בר פלוגתיה ולמה לא הקשה על דבריהם מסוגיות הנ"ל וכעת אין כאן מקום להאריך באופן דהכא בנ"ד שהאתרוג המורכב הוא מיחור של אתרוג שנרכב דמהצד הזה יש סמיכה מעליא להכשיר ולברך עליו וכש"כ בהצטרף יחד כל הני טעמים וסניפים שכתבנו לעיל דיש ויש להכשיר וכש"כ וק"ו הוא לאחר שנפסק היחור של אתרוג ונטע בארץ שיש לברך וא"צ לכפול הדברים ואת זה אגיד דנהירנא כד הוינא טליא כשראיתי בספר הגיד מרדכי למר"מ עשאל ז"ל דכשהביא שם מרבני הזמן שיש להתיר בספק מורכב לברך עליו הביא ג"כ שם שמצא כתוב בכת"י הקודש להרב המופלא מהר"מ מטראני זל"ה שלדעתו מה שכתבו הפוסקים לפסול אתרוג המורכב משום שהם שני מינים משום שראו שכן קראו בשמותם עלי אדמות והמחבר תמה על דבריו שכתב כן והגדתי לו זה לתלמידי דרב מר ניהו מצרפי הרב המופלא מהר"ר מנחם צונצין ז"ל והוא אמר לי כי יש אתו הפסק ממר רבו הנ"ל והוא פסק ארוך אבל לא למד בו ולכן לא אוכל לדבר ממנו מאומה והמחבר הנ"ל הזה לא ראה אותו אך הוא זוכר שלאחר פטירת רבו חלם שלא היה מצוי אתרוגים ובאותו זמן היה אתרוג מורכב ולקח אותו מר רבו הנ"ל לאתרוג הזה מודו בחיבה יתירה ובשמחה רבה ומזה ידע והבין הרב הנ"ל דגם בעולם העליון עודנו עומד בסברתו שהאמת אתו ונומיתי לו שדברי חלומות לא מעלין וכו' ובקשתי ממנו שימסור לי הפסק ההוא ללמוד בו ואמר לי שטרחה גדולה אצלו לחפש אחריו וכשיזדמן לידו ימסרנו לי ואחר זמן הגיד לי שנשרף עם כמה חפצים שלו וחבל על דאבדין וכו' ומאז תמיד חפץ היתי לעמוד עד"ז אמנם מרוב העול על צאורי בכל הזמן בלימודים שונים להלכה למעשה ולימוד התלמידים ועול הצבור ושררה וגם כשהיו אתרוגים מצוים בלתי מורכבים לכן לא היה לי פנאי ע"ז ודין גרמא דעציראה ואולם עתה שנמצתי תוככי ירושת"ו אחר החקירה ידעתי כי בכל ארץ ישראל לא נשאר עתה אתרוגים שאינם מורכבים כי רוב ככל

האתרוגים הם מורכבים ובהם יוצאים ומברכים וגם שולחים מאלה לכל העולם ע"כ אמרתי אשנה פרק זה אולי בעזר השם אראה זכות לעם ישראל שיוצאים בהם וכשידעתי שכמה רבנים גדולים שעמדו על דבר זה ולא מצאו כל אנשי חיל ידיהם להכשיר זאת סיבה שדברתי עם אחד חכם מגדולי העיר כי רצוני להכנס בעובי הקורה אך בזאת כי אף שיעלה בידי זכות ברצוני שיהיו דברו בספר ויחוקו בדפוס ויעמדו על דברי חכמי ורבני הזמן קודם החג ומפני זה היה הדבר נחוץ והנחוץ השיאני שלא עמדתי על ספרי רבני אחרונים אחרים שדברו בזה שלא היו מצויים אצלי אמנם אחרי כותבי לא קים דברו באמרו שהיה לו עכובים שלא עלתה בידו ובכן אעפ"י שלכתחילה הטוב והישר היכא דאפשר לחזור אחר אתרוג שאינו מורכב הואיל ונפק מפומייהו של הגדולים אמנם זה אינו כמו מכשלות אחרות הנמצאות שצריך לתקן וביותר מהמה בענין חנוך בתי הספר דבמקום אשר יאמר להם בני אל חי ויהיו גדיים ותיישים הם בנים משחיתים שועלים קטנים וכמה פעמים צועק ואינו נענה ואין מי שיטה און מפני שמו שמוטל עליהם להשתדל ולהשגיח בדבר אין להם פנאי בענינים כאלו כי אם רק בענינים השייכים להם וה' הטוב יכפר בעדם ולא ימנע טוב להולכים בתמים: שלמה אליעזר אלפנדאריסי' יד הגדרתי היום כי ראיתי ביד אחד חוברת שנדפס מחדש בשם "אהל תורה" וכתוב בתחילה שהאיר וזרח אנינו חד מינן הרה"ג אליהו בהי"ר אב"ד ק"ק לובלין שליט"א, ונתעורר ע"ד אתרוגים מורכבים ושראה קונטרסי הנדפס שהארכתי ללמד זכות על מנהגם של יש שמברכים על אלו האתרוגים מפני שאינו ש כלל שאינו מורכב והשיב ע"ד.

אפריון נמטיה במה שנתעורר ורצה לעמוד ע"ז שכן ראוי לכל מי שנגע יראת ה' ולא לברך הגם שלא נודע שיש היתר וגם מחזקיה עיבותא במה שרצה לעמוד ע"ד, שכן הוא חפצי רצוני כידוע לכל ושלכן מסרתי קונע' הלז לכמה רבנים שיעמדו בדברי ויגלו דעתם: אכן דא עקא שלא עמד בכל מה שהארכתי ע"ד הרבנים הפסולים ז"ל, במה שיש לשאת ולתת ע"ד כ"א רק באיזה דברים שלא נפקא מזה לעיקר הדין כ"כ, ושלכן לא גילה דעתו הרמה לאסוקי שמעתא אליבא דהלכתא אי שפיר עבדי במה שנוטלין ומברכין או לא, ואם כן מה הרויח מזה לענין דינא, ואף גם זאת שכתב ע"ש לא העתיק מדברי אלא לפי מה שהבין מדברי ולא כן הוא דרך המשיבים כ"א שיעתיקו מקודם דברי הראשון כמות שהן וראיותיו, ואח"כ להשיב ע"ד, שכן ראוי כדי שהקורא יוכל להבין דברי שניהם דאי ל"ה מי שיש לו מוח בקדקדו יוכל לומר צריך אני לראות איך דברי הראשון וראיותיו מקודם ואולי אינו כן: ואנא דאמרי דאם לא היה מדפיס דבריו והי' שולח לי מקודם, אז הייתי צריך להשיב אליו כ"א רק להחזיר לו ע הפעם יעיין בדברי בישוב הדעת ויראה שלא ק כתבתי ולא הייתי צריך לפרסם שלא כן כתבתי, לא כן עתה, ע"כ לא אוכל להחריש, וכמו שכן שמעתי באומרים לי שצריך להשיב לו, שהגם שכל חכמי לב קשה להאמין שאני אכתוב כדברים האלו שכתב בשמי, וז"ל, ומסיק שגם על הלימון מותר לברך מדינא, והביא ראיה שמפורש בירושלמי פ"א דכלאים מעתה אסור להרכיב תאנה שחורה ע"ג תאנה לבנה אמר"א לא מכלאי בגדים למדת לא זו ממין זה ולא זו ממין זה וכיון שמפוי' בא"ח סי' רכ"ה במג"א דחלוקין בטעמן כגון תאנים לבנות ותאנים שחורות ב' מינים הם ממילא מוכח דליכא משום כלאים גם כשהם ב' מינים

הקרובים זל"ז וה"ה אתרוג ולימון, עכ"ל, דהמובן מזה שאני מתיר לברך על לימון לכתחי' מהירוש', ואיך אפשר דאיש כמוני דכד הוינא זיטר לגברי ותלי"ת שנתקבלו דברי אצל גדולי וגאוני הדור והשתא דקשישנא אכתוב כדברים האלו שעל לימון מותר לברך גם לכתחי' ושיש ראייה לזה מהירוש' ומפורש דאף ב' מינים מותר להרכיב והא ודאי לא יתכן דשום בר דעת יאמין בזה עד שיראה מ"ש בקונט' הנדפס: אכן יען לא יבצר דשכיחי השתא איזה אנשים שקורין לפעמים באיזה קצורי דינים שמעתיקים בספרי אחרונים ואנשים כאלו אף אם יראו קונטריסי בודאי שלא יבינו, לכן ההכרח לא יגונה ולפרסם שלא כן הוא שדברים אלו שכתב הר"א שליט"א בשמי בודאי שפלטתן הקולמוס שלא מדעת בעלים והוא זה שמה שהבאתי מהירוש' שהוא דוקא שלא יש איסור כלאים להרכיב אתרוג בלימון ואבאר איך הוא מה שהוכחתי בהירוש', והוא זה דקודם עמדתי עכ"ד רבותי' האחרונים הפוסלים בטעמים מחולקים, דיש מהם שסו' דהיא משום דנעבדה בו עבירה ויש דס"ל דלא הוי כולו אתרוג ויש מי שסובר דהוי נדמה ויש סו' משום דמורכב לא מקרי אתרוג ואחרי שהארכתי במה שיש להשיב ע"ד דרבנן, לענ"ד ע"כ הטעמים דלא מכרע ושיש ללמד זכות על ישר' והוכחתי לע"דבראיות שאף במונח דאסור להרכיב יחור של אתרוג על אילן לימון אפי"ה יש זכות ולא הוי ברכה לבטלה אלא דשוב עמדתי מתמיה ע"ד הרב הלבוש והנמשכים אחריו דמפשט פשיטה להו דאסור להרכיב יחור של אתרוג באילן של לימון דמנ"ל זה דאי משום דס"ל דחלוקים בשם ובטעם כמה דברים מצינו דאינם שוים בשם ובטעם ואפי"ה מותר להרכיב כדתנ' במתני' פ"ק דכלאים האגסין והקרוסטמלין וכו' אינם כלאים זב"ז ע"ש וכן שנינו בתוס' הקשוואין וכו' אינם כלאים זב"ז ע"ש דמתבאר משום דכל שיש בהם איזה דמיון לא הוי כלאים אף דחלוקים הם בכמה דברים בשמם ובטעמם ובצורתם וכ"ש וק"ו באתרוג ולימון שהם דימים בכל עניניהם דודאי אין לחוש כלל משום כלאים, ואחר שביארתי בארוכה שדבר ברור הוא שאין בהם משום כלאים מפני שנוי השם גם בסוף דברי כתבתי דאף דכשחלוקין בטעם הפרי דהוי כלאים דהיינו דוקא בההיא דצנון שהוא מר ביותר ונפוץ מתוק מאד דהם רחוקים הרבה אבל אם אינו כן שרי, ושכן מפו' ג"כ בדברי הא"ח והכלבו והסכמת כל האחרו' דשחורות ולבנות דאף דהם רחוקים בטעמם ובמראיתם דמ"ה הוי כב' מינים לאיזה דברים שכת' שם דאפי"ה לענין כלאים דשרי ומשום דהוי מין אחד, ושכדבריהם מפו' בירוש' שאמרו מעתה אסור להרכיב תאינה שחורה ע"ג לבנה ר"ל והא ודאי ליתא כמו שנראה ממתני', וע"ז שאל דאמאי והא נראים כב' מינים כיון דאין צורתם וטעמם שיה וע"ז השיב ר' אבין דהטעם שמותר דהוא משים דמה שהוא אסור בהרכבה משום דבעי' דומיא דכלאי בגדים דצו"פ דזה לא ממין זה ולא זה ממין זה דאין להם שום דמיון כלל לכן בכה"ג דוקא הוא דאסור להרכיב אבל כשהם דומים באיזה דבר אף אי בעלמא היו כב' מינים כגון לענין ברכה ולענין תערובת איסור ולענין פאה ולענין שבת כו', לענין הרכבה הוי כמין אחד ושרי דכלאים שאני, זהו כונת הירוש' ונשמט שם בקונטרס מ"ש ג"כ בירוש' דפ"ח דסוטה ה"ח ע"ש ואף דאין בזה משום כלאים וע"ז כת' שיש ללמוד גם מהירוש' וכ"ש בהרכבת אתרוג בלימון דהם שוים אהדדי בכל דבר בעלים ובדמות הפרי וגם טעמם שוה וכדכת' הר' מהר"ש קאזאני שהבאתי דבריו שם בקונטרס דודאי דגם הר"ש מודה ודליכא מאן דפליג בזה שלכן יש

לתמוה ע"ד הלבוש והמפר' דפשי"ל דהוי כלאים (ואיני זוכר מי שעמד ע"ד כ"א רק הפנים מאירות נרגש קצת מזה אבל לא יצא י"ח הביאור בזה כמש"צ).

ובכן מה שהשיב הרב הנ"ל ע"ד, וז"ל דאדרבא בלשון הירושלמי מבואר דדוקא משום דתאנים שחורות ולבנות הוי מין א'. יש לתמוה איך יליף מדברי הירוש' דאתרוג ולימון הוי שני מינים כיון דבירושלמי מפורש דבעינן דומיא דכ"ב שהוא צו"פ, עי"ר להרב הנ"ל שרצה לומר שאף דתאנים שחורות ולבנות דמותר דאתרוג ולימון דאסור, לפי מה שביאר מקודם מ"ש הטור בי"ד סי' צ"ח מין שנתערב במינו בעינו דליכא למיקם אטעמא כגון חלב ושומן וכו' ע"ש, ואיני משיב בזה מה שיש להשיב, משום דלידידי אעיקר דמילתא אינו ענין זל"ז, לפי מ"ש ולא שייכי כל הדברים האלו לאיסור כלאים והערוב בזה הוי כלאים מה"ת.

ורק אומר דמה שהעיר על מ"ש בקונט' בתוך דברי בכלל הראיות שיש לדקדק כן מדברי כל הראשונים דכתב וז"ל והגם שבלשון הרמב"ם כו' וז"ל כיצד המרכיב וכו' משמע דוקא תפוח שמובדל ביותר מאתרוג בכל זאת הא מצינו להרמב"ם בפ"ג מכלאים שתפוח עם החזרד אעפ"י שדומים זל"ז ה"ה כלאים זב"ז, ובהלכה ה' כתב וז"ל וכן אם יש זרעים ואילנות אחרות אע"פ שהם ב' מינים בטבען הואיל ועלין של זה דומין לעלין של זה דמיון גדול עד שיראו ב' גוונים ממין א'.

לא חששו לכלאים זע"ז שאין הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין, וע"ש בהשגת הראב"ד וקצת י"ל שלדעת הרמב"ם כל שאינו שינוי גדול כתפוח ואתרוג הוי רק משום מה"ע ולענין מלקות הוא רק כתפוח ואתרוג וצ"ע עכ"ל, ולדידי נראה אילו היה מעיין במ"ש בקינ' היה מבין בעין שכלו דמלבד דהדקדוק שיש לדקדק מהרמב"ם ומהראשונים דנקטו אתרוג ותפוח ולא אישתמיט לשום א' לאשמעי' דגם באתרוג ולימון דהיא נכון ועוד זאת היה מבין דגם כל פסקי הרמב"ם הם נכונים וברורים ופשוטים ושכל דבריו עולים בקנה אחד ושאדרבא גם מהם יש להוכיח שפיר דאתרוג ולימון דלא הוי כלאים, והוא זה דדין תפוח עם החזרד דהוי כלאים הטעם הוא דאף דדומין זל"ז באיזה צד.

הדבר ברור דהוי ב' מינין משום דרחוק מאד בטעמם ריחוק גדול, ודין זה הוא משנה ערוכה בפ"ק דכלאים עי"ש: אבל בהלכה ה' דכתב ואעפ"י שהם ב' מינין בטבען הואיל ועליו של זה דומין לעלין ש"ז לא חששו לכלאים שאין הולכין בכלאים אלא אחר מראית העין, מיירי דאין בטעמם ריחוק גדול כ"כ ואפ' שיש איזה הפרש בפרי לא איכפת לן כ"כ משום שאין הולכין אלא אחר מה"ט, והרי למ"ע דיש להם דמיון בעלים עכ"פ, ובכן גם היה מבין פסקי הרמב"ם בודאי דלא היה מפרש פי"ז, בדברי הרמב"ם דכל שאינו שינוי גדול כתפוח ואתרוג דהוי רק משום מה"ט דהא ודאי ליתא ולא ניתן להאמר כלל, ולכן ברור הדבר דמ"ש בקונ' דאין איסור כלאים בהרכבת יחור של אתרוג באילן של לימון הוא ברור ועוד ג"כ ידוע מש"כ המפרשים ז"ל שכשאמרו בלשון והדומה לזה ל"ד שיהא ממש אלא סגי בדומה לו קצת, וכ"כ הר' מהר"ש קזאני בדין זה גופיה וכ"ש באתרוג ולימון כמ"ש מהרש"ק גופיה שהוא ממש בעלין ובפרי וכתב עוד וז"ל דגם הלימון הפרי והקליפה נמי שנאכל כמו האתרוג שדומה עכ"ל, ובשגם שהוא שוה בכל ענינו ותכססיו דודאי אין בזה איסור כלאים ושיש לתמוה טובא על המפרשי' דפשט"ל

דיש בו איסור וזכורני שהר' פ"מ הרגיש בזה קצת אבל לא יצא י"ח ביאיר בזה ואינו כעת מצ"א: גם מ"ש הרב הנ"ל בשמי שאני כתבתי שמותר לכתחי' לברך על הלימון ושיש ראייה מהירו' עמו הסליחה, שאני לא כתבתי שמותר לברך ומכ"ש שאכתוב שיש ראייה לזה מהירו' הנ"ל שמותר לברך, דמה שייך זל"ל, והרי הקונ' הוא בעולם וניתי ספרא וניחזי דאיברא שעמדתי ע"ד מהרמא"ל ודעי' דס"ל לפסול אף בהרכבה משום תערובת הלימון דהי"ל לבאר מקודם הט' מה שיש לפסול הלימון כיון דיש בלימון כל התנאים הצריכים לצאת שנאמרו בתל' בבלי וירו'ש, וכמו שכ"כ בתשו' הרב מהרמ"א שהעיד לו כן זקן אחד וכ"ה האמת ואף שנהגו מימי קדם שלא לברך בלימון מ"מ מן הראוי הוא לחקור בדבר ולידע הטעם דאפ' דלפי הטעם שהוא דהוא דוקא כשהוא בעינו ולא כשיש איזה תערובת לימון באתרוג אף לפי"ד דיש לפסול משום ב' מינים ואחר שנו"ן בדבר הזה וכתבתי שלא נתבאר בפ"י לא בש"ס בבלי וירו'ש ולא בפוסקים הראשונים דאף בדבר שיש בו כל התנאים וכמו בלימון דאינו יוצא י"ח מה"ת ועוד זאת דאם איתא להא כשהק' בש"ס טל איזה מינים דאמאי לא שאלו ג"כ ואימא לימון אף דיש כל התנאים כדי שנדע הטעם לפסול הלימון והר' מהרמא"ל נרגש דאמאי לא שאלו ואימא מורכב.

והשיב דמאי דלא שאלו הוא מפני דאין לשאול על דבר שהוא מב' מינים ואין זה מספיק למה שלא שאלו על לימון כיון שיש בו כל התנאים דנר' דס"ל דאין בלימון כל התנאים הצריכים, וזה אינו והרב מהרמ"א השיב כשהוגד אליו דברי הזקן דא"כ יוצי"ח בלימון והא לא הוי אתרוג וכתבתי שם שלא זכיתי להבין דבריו דמהש"ס נראה דלא קפיד קרא אלא שיהיו התנאים ולא שיקרא אתרוג משום דשם אתרוג אינו שם הקדש ולא נאמר למשה מסיני בלשון תרגום אלא שיש אותם התנאים שנקרא הדר ותו דעדיין אינו מתורץ למה לא הקשה בש"ס ואימא לימון כיון דיש בו כל התנאים ואין לומר דיש לפסול משום דליכאבלימון אותם הסימנים שכתבו האחרו' שיש באתרוג ולא בלימון דזה ודאי אינו דאלו אינם כלל הלמ"מ כ"א אחרי שס"ל בהנחה סוברת דהלימון פסול כדי לידע שאינו מורכב אמרו נוכל לידע בסי' אלו ואחר שהארכתי בזה שוב הוספתי עוד אף את"ל דגם תלוי בשם דאם אינו נק' בשם אתרוג ואף שיש בו כל הסי' דפסול מהיכן אנו יודעים דרז"ל לא היו קורין ללימון בשם אתרוג הלא לא הוזכר בשום מקום בדברי רז"ל שם לימון, לא בתלמו' בבלי ולא ירו'ש' והוא רק שם של גוים שקו' כן והגוים קורין גם לאתרוג בשם לימין ולפי הנראה דגם במד"ר דלפעמים מזכיר שם של גוים ולא הוזכר שם לימון כלל אבל ודאי דהסי' שנמסרו למ"מ הם דוקא אותם שפירשו לנו רבית' בשני התלמודים.

וכדי לישיב קושיא זו מקודם הבאתי מה שרצה לישב הרב מוהרמב"ח בכפו"ת דדוקא אתרוג הוי עץ ופריו שוה משא"כ בלימון דלא הוי ופריו אלא עץ וקליפתו שוה, ואני דחיתי דבריו דאין זו תשובה דאף לפי"ד שפיר י"ל דהוי עץ ופריו אף לגבי הקליפה מכמה טעמים אי משום דגם הקליפה מיקרי פרי כמו דאשכחן שאמרו שכן הוא לענין ערלה ולענין ברכה ג"כ דדעת הראשונים והסכמת האחרו' דמברך גם על הקליפה בורא פרי העץ משום דגם הקליפה מקרי פרי ועץ לכל מילי ואף לסברת הט"ז שהקשה ע"ד הראשונים דאין ראייה מדין ערלה לדין הברכה דמברך גם על הקליפה בפה"ע היינו

דוקא בקליפת מרנץ דהוי הקליפה מרה מאד ואינה ראוי לאכילה אבל קליפת הלימון
שהוא מתוק הא ודאי שגם שהקליפה מקרי פרי גמור לכ"ע וכמ"ש מהרש"ק בתשוב'
כ"י לחלק כן דקליפת מרנץ אינה ראויה לאכילה אבל קליפת לימון הוי פרי גמור שראוי
לאכילה גם הקליפה החיצונה ועוד דמ"ש עץ ופריו שוה דהוא כמו שהוא שלם ודאי
דשייך לומר כן אפי' שהוא הקליפה אבל מ"ש את הטפל לפריו הוא אפי' שהקליפה נפרד
מהפרי, והנה הקונ' הלז לא ראיתו אחר ההדפסה כ"א עתה שעברתי עליו איזה פעם
וראיתו שיש בו איזה טעיות ואיסור לשון וגם פה יש ח"ל וכצ"ל, ותו יש לתמוה ע"ד
הרב מהרמב"ח דנר' דמ"ש דטעם עצי ופריו שוה הוא דוקא על הקליפה החיצונה שיש
לה חריפות כמו העץ לא הקליפה שבפנים שאין לה שום טעם חריפות כלל ואדרבא
קשה לעיכול וכמו שאמרו בפ' שמנה שרצים דאלמלא קליפתו החיצונה אינה יוצאה
מתוך מעיו וכתב הרב מהרש"ק הנ"ל שכן הוא בלימון כמו האתרוג, ולכן מ"ש הר'
מהרמ"ב לישב אינו מספיק כלל וראיתי מ"ש הרב אליהו הנ"ל מ"ש לקיום דברי
מהרמב"ח ועמו הס"ר, כי לא דקדק בדברי ולא בדברי הש"ס דפ' שמנה שרצים וגם לא
בתשו' מהר"ש קאזאני שהבאתי שם בקונטר' ולכן כתבתי בקונט' שם דאף דלכאו' נראה
שהיא קושיא גדולה ות' הר' מהרמב"ח אינו, מ"מ כד מעינת לא קשיא דאמאי לא שאלו
ואימא לימון משום דהיכן הוזכר שם לימון בשום מקום מהתלמוד כדי שנאמר למה לא
שאלו ואימא לימון דבכ"מ שיש חילוק בענין הפירות וכמ"ש בפ"ק דמעשרות ובתל'
פ"ק דר"ה ומקו' אחרים לענין אתרוג שיש הפרש בדברים אחרים למה לא ביארו ג"כ
בדין הלימון לפי"ד מהרמב"ח שהלימון אינו אתרוג כן, ובאמת זה לפלא לפי"ד, ואין
לומר דמשום דלא מצוי להם בא"י לא הוצרכו לבאר, הא ליתא דודאי הי"ל פרי זה הנק'
אצלינו לימון ולמה הזכירו לכ"נ לע"ד דלא היה ידוע לחז"ל שם לימון כלל מפני ששם
זה הוא שם של גוים וחז"ל מה שהיה שמות להם בפירות היה שמות ארמי מבבל שהוא
לשון תרגום וכמו שת"א הדר אתרוג וחז"ל ג"כ בלשון הזה היו משתמשים, וכמ"ש
בסופ"ק דקידו' שהבאתי שם בשם זה שלפי"ז נר' דגם הפרי הנקרא לימון מה שהיו
חז"ל קורין הוא דוקא בשם אתרוג ולא בשם אחר ולכן בכל מקום שהזכירו חז"ל מה
שהוא הדין באתרוג גם מה שאנו קו' לימון וכדומה הוא בכלל וגם מהרמב"ם שכתב
בהלכות כלאים הנ"ל שכתב תפוח באתרוג כו' גם הוא כיון גם על שם לימון וכדומה,
ואין ראיה כלל מהאנשים שעושין הבדל שלזה שקורין בשם אתרוג ולזה קו' בשם לימון
דוקא שהם שני מינים שאצל חז"ל כלם היו נקראים בשם אתרוג ואם כן ל"ש לשאול
דאמאי לא שאלו בגמ' ולימא לימון דמלבד דחז"ל לא ידעו מזה השם שאפ' דכיון דיש
בו כל התנאים הנאמרים מהלל"מ שיוצאי"ח, ועוד הבאתי שם לשון הירושלמי פ"ק
דדמאי ה"ד התוס' במס' ע"ז וז"ל אמר רשב"ג שלח לי ברבי אתרוג ואמר זה בא לי
מקסרי וכו' דהוכיח הר"ש שם בפ"ק דדמאי מהירושלמי דאתרוג דקיסרי משונה משל
א"י לא גזור בחז"ל אלא בפירות דדומין לא"י, ע"כ דנראה מזה דקסרי וא"י לא היו
יוצאין באתרוג בצורה אחת ושכ"כ היה משונה אתרוג דקסרי משל א"י שלא היה נודע
להם דהוי זה אתרוג שיוצאי"ח ולא נוכל לידע אם הוא אתרוג שלנו ולבסוף כתב חז"ל
ומדוע לא נהגו מימי קדם לצאת במה שקו' לימון דאפשר לומר מפני דהאתרוג הוי הדר
והוא מיוחד למצוה וגם דמפני חביבות ביותר המצות לא רצו לצאת בלימון ובכן גם

עתה בודאי האיסור גדול לשנות ממנהג הראשונים ואפי' שיצטרך סך גדול כל היכא דאפשר באתרוג כשר לכ"ע אבל אם לא מצא אין אומרים לו דיהא יושב ובטל מהמצוה ומ"מ יטול בלא ברכה זהו ת"ד שכתבתי בקונ', ועפ"י הדברים האלו אף שיכול הקורא לדון מדברי דיש בדין לומר דגם הלימון כשר למצוה מ"מ לא יוכל העיד עלי שאמרתי במסקנא דיותר לברך לכתח' כיון שכתבתי שאיסור גדול לשנות וכו' ושאף אם לא מצא כלל שלא יברך ולא זו דרכן של כל הגדולים הראשונים ואחרוני' שכשרואין בדברי הפוס' שקדם שאף שאומר שמותר אם הוא דין חדש אף שמסיק בפ' שאומר שמותר אומרים להלכה אמר כן אבל לא למעשה, ועוד דאיך אפשר שאומר ליעול לכתח' שאפי' גדולי האמוראים שלבם פתוח כפתחו ש"א הם אמרו אף שאנחנו מדמים לא נעשה מעשה וכ"ש אנן יתמי דיתמי שאין לנו אף כאצבעתא לקירא לסברא ולחקור ולדרוש וכ"ש וק"ו להורות היתר ולברך ושלא לחוש לס' כמה גדולים מהפוס' ומה גם נגד המנהג שנהגו מימי קדם שתמיד אנו מחזיק בכ"ת לקיים מנהגם ש"י ולמחות ביד אלו שרוצים לעשות רצון החדשים ואף שהוא נגד מנהג ולהוכיח במישור שאין בפיהם נכונה ואין בהם לא תורה ולא יראה ומשו"ה גם בדין זה חששתי דאולי יתפשו מדברי להקל לכן כתבתי דאיסור גדול לשנות וכו' ומבואר שם בקונ' דלא נצרכה אלא להעדפה לצרף לסניף להתר להרכיב יחור באילן הלימון עם הטעמים האחרים וכמו שהארכתי שם אבל לא שבאתי לכתח' לפלפל אי יוצא י"ח בלימון, דאף בזה בהרכבת יחור אתרוג בלימון מראשית כזאת הודעתי ומלפנים אותה גיליתי דאלול שנתברר לי דלא יש אתרוג שאינו מורכב ושרחוק שיהיה בלי הרכבה לא הייתי עומד בדבר זה דכיון דיש כמה גדולים שפוס' והואיל ונפק מפומיהו ראוי לחוש לדבריהם וזהו הטעם שלא כתבתי בשנים הקודמים ואף כי הייתי בבהמ"ד בית מלא ספרים וכ"ש בעת הזאת שלא הי"ל ספרים אך מפני זה הלח"ץ השיאני ליכנס בעובי הקורה לגלות דעתי הקצרה דיש סמוכין מה"ת ולא הוי ב"ל: ואת זה אגיד דבהיותי פה ירשת"ו עתה הוגד לי דיש ספר בגדי ישע שמדבר בזה והספר הזה לא ידעתי והגיע לידי בשאלה וראיתי שם בס' י"ד דהרב המחבר והרב בעל גט מקושר פלפלו בזה ועמדו קצת במה שעמדתי בקונ' ודעת המחבר להכשיר המורכב והרב ג"מ שם בס' ט"ו הודה לו ואין לפסול משום דנעבדה בו עבירה ולא משום נדמה דהמורכב שהוא מהודר ביתר שאת לא שייך לפסלו כלל אבל במ"ש הבגדי ישע להשיב ע"ד מהר"ם אלשיך דס"ל יש להתיר מטעם דהוי זה זה גורם סתר דבריו עש"ד.

והרואה יראה שממה שכתבתי בקונט' יש להשיב ע"ד באיזה פרטים ולא אוכל כעת לעמוד מכמה טעמים ורק אומר שהר' ג"מ אחר שסתר משום זו"ז גורם כת' וז"ל מ"מ אתרוג בלימון כיון שענינו רואות שמוציא אתרוג אף שיהיה בי שינוי הא איכא מ"ד א"ח לזרע אב ואם נולד מחמור וסוס הפרי עם האם מותר אף שזרע האב מוליד בו שינויים כדאיתא בחולין דע"ט ע"א עבי קליה וזוטרא גנובתיה מ"מ וחלק נוכל בזה דדוקא לזרע אב שחו' שהרי א"א שיתהוי הולד בלא הצטרפות ז"א אבל היחור של אתרוג בלימון שיש בו כח הגידול מעצמו אלו לא נחתך ומוציא כעין הפרי של המורכב אפילו שיש איזה שינוי מחמת מין הנרכב י"ל דלא חישי' לי' ובטל לגבי המורכב ואין חושש' לסיוע הנרכב וכו' אשר מבואר מזה דאף דהוי כלאים וניכר השינוי, דלכ"ע אין

אחל"א אלא דשוב כתב וז"ל אמנם בתר עיון הא ליתא דהא בחולין אמר אממר דשיחלא קמא אסירא מכו"א הו"ל זו"ג וזה אפי' למ"ד אחל"א כמ"ש התוס' שם ובסנהדרין דף כ"א אין חלק האב בטל כיון דמקרי זוז"ג עכ"פ א"כ י"ל אפכא דאפילו אם אחל"א אע"פ שיש לפנינו מקצת סי' לענין כלאים אזלי' בתר העיקר שיש במין הזה ורובא הוא סיבת ז"א והתהיותא וריקומא במעי אימא מיקרי מן האם אבל באתרוג כיון דעכ"פ איתא למין הנרכב להתיר משום זוז"ג ליכא אתרוג שלם ובעינן אתרוג שלם והרי יש בו עוד כח הנרכב שא"א דכמאן דליתא דמי כיון שמועיל להתיר לענין זוז"ג ואם היה בטל לגמרי לא הוי שייך בו זוז"ג וע"כ כמאן דאיתא דמי וא"כ אין כאן אתרוג שלם זת"ד ע"ש: ולענ"ד דלא עיין שפיר ולא דק מכמה טעמי חדא דאף לפי דמיונו דמדמה הרכבת האילן לכלאים דבהמה דכי היכי דהוי זוז"ג לכלאים דבהמה אף למ"ד אחל"א כן נמי בהרכבת האילן הוא מן הת' דהזכיר לדברי התוס' דסנהדרין דכתב ג"כ כן ולא הביט יפה דשם אינן הולכין כמ"ש בחולין דשם ע"מ דפריך הש"ס אלא למ"ד זוז"ג מותר מאי א"ל כת' וז"ל נר' דהא דחשיב ליה זוז"ג היינו כמ"ד חו' לזרע אב.

דלמ"ד אחל"א חד גורם הוא, ות' ומאי קשיא ליה הא הך ברייתא כר"י וכו', ושמעי' ליה בפ' אותו וא"ב דאמר אין חו' לזרע ומיהו התם מבע"ל או מפשט פשט"ל לר"י או ספוקי מספק"ל ע"כ, ור"ל דכיון דהוא בס' די"ל דס"ל דחו' לזרע אב ולפי זה הו"ל זוז"ג וא"כ פריך דכיון דיש ס' לא הול"ל בפשו' ולדה אסורא, וא"כ מפורש בהדיא בדברי התו' דס"ל דלא שייך לומר זוז"ג למ"ד אחל"א ואף שתירצו התוס' עוד ת' אחר וכתבו ועוד י"ל דהתם בדבר בכל חד באפי נפשיה וכו', וכמש' בחולין הרי דחו זה דאין לחלק כלל בכך ממ"ש בחולין בפ' בהמה המקשה איבעיא להו מהו לחוש לזרעו ע"כ, ור"ל דשם מדמי לדברי הא מר גם כשיצא האבר דהוי איסור דה"ד לדברי הסו' דחל"א והוי כבן פקועה הבא על הבהמה דב' הוו התר דמתבאר דאין לחלק כלל ונמצא דחילוק זה שחי' בחולין כבר דחו אותו במס' סנהדרין ור"ת עניינים במ"א ועשירים במ"א, ולכן ס"ל שם בסנהדרין דת' הא' הוא עיקר דלמ"ד אחל"א ליכא למימר זוז"ג ואיך כתב ע"ש התוס' בסנהדרין בפשי' היפך מ"ש אתמהה: אמנם י"ל ע"ד התוס' הנ"ל שס"ל דלמ"ד אין חוששין לז"א ול"ש זוז"ג דמה יענו למה שהוכיחו התוס' שם במס' חולין בדברי אממר דגם למ"ד אחל"א שייך זוז"ג כשא' אסור וא' מותר, וגם ע"ד התו' במס' חולין י"ל דאיך לא נרגשו מהש"ס דמס' חולין דמשם הוכיחו התו' במס' סנהדרין דלמ"ד אחל"א דהוא אף כשאחד איסור וא' היתר, ולזה י"ל לפי מ"ש התו' שם וז"ל דאתא אבין פקוע דכוותיה שיש בו איסור יוצא בחד אבר ע"כ, וכתב מהרש' וז"ל ונר' דס"ל לתלי דאי לא הוי באימיה איסור יוצא ודאי דהוהשרי דזוז"ג כי האי ודאי מותר דהוי ממש כעין שחל"א בתרא דפ' א"ט דמסיק דמותר משום דזוז"ג ובהכי ניחא נמי אמאי לא מוקי תלמודא איבעי' דר"י למ"ד אחל"א ואביו בהמה מעליתא הוא ואמיה הוא דהויא ב"ק באיסור יוצא והיינו משום דא"כ היה שרי משום דזוז"ג הוא מותר ואע"ג דהזכר גורם התר ואלביה אחל"א מ"מ שרי כיון דח"צ איסור וח"צ התר הו"ל זוז"ג ושרי לכ"ע כמש' התוס' בהדיא שם, ע"כ שלפי"ז מה שהוכיחו התוס' בסנהדרין הנ"ל מהכא ל"מ, אמנם נר' דהתוס' דסנהדרין הם מפרשי' דמ"ש דאזל אבן פקיעה דכוותיה ר"ל שאינו אבן בהמה מעלייתא כמו שנר' כן מפרשי' שכתב ומחסר כל הולד משום אותו אבר

ואליבא דחנניא קבעי ע"כ, ויש להרגיש קצת ע"ד מהרש"א שלא הזכיר מזה וראיתי מ"ש הר"ן בחי' לחולין גבי מ"ש בן פקועה הבא על בהמה כו' וק' עלי להעתיק דבריו אבל המובן מדבריו דגם הוא ס"ל דזוז"ג ליכא כששניהם ש התר וכשחד של התר וא, איסור הוא דהוי זוז"ג ואפליגו אי מותר או אסור וכת' עו"ש וז"ל נ"ל דמש"ה נקט דכוותיה כלו כל שיש לו איסור יוצא דבל"ה לרבנן דאמרי אחל"א אפשר אפי' למ"ד זוז"ג אסור אפי' אבר גופיה שרי ומ"מ למ"ד זוז"ג מותר אבר גופיה שרי בין לרבנן בין לחנניא כו', דמתבאר מדבריו אלו דס"ל דלמ"ד דאחל"א שהוא אפי' שא' אסור וא' מותר ויש להרגיש ע"ד על שלא הזכיר כלל דברי התו' ורש"י הנ"ל, ולפ"ד הר"ן י"ל דמ"ש מהרש"א הנ"ל בכוונת ד' התו' דל"מ ונמ"ל שלדברי התו' דסנהדרין ורש"י והר"ן בחולין דלמ"ד אחל"א הוא גם שאחד איסור ואחד היתר: ונחזור ע"ד הר' גט מקושר הנ"ל ואומר דמלבד דנהרס היסוד ונפל הבנין ועוד זאת היכי מדמה הרכבת אתרוג בלימון דהלימון חשיב דהיתרא והאתרוג חשיב דאיסורא דהא ודאי ליתא כיון דב' הוו היתר בהיתר אחל"א אף למאן דס"ל כן בכלאים דבהמה דאפי' דא"א להתהוות הולד בלא זרע האב ומה שיתהווה הולד הוא ע"י הזרע הכנוס במעי האם שיש בו ממשות וכמ"ש רז"ל שהזכר מזריע הלובן והנקיבה האודם ואפ"ה ס"ל דאין חוששין משום דס"ל דאותו הזרע בלה ונפסד וכמאן דליתא חשיב, ולכן א"ח לזרע האב והוי כלו שה, כמ"ש בש"ס וכ"ש בהרכבת אתרוג בלימון וכמ"ש בתחיל' דבריו איהו גופיה ולכן נר' דדמיין הזה דאתרוג בלימון דדמי להיתר באיסור אין לנו דמות ואין לדברים האלו שום שורש ודמות ואף אי הי' קיום לדבריו במ"ש מדברי התוס' לגבי בהמה י"ל דה"ד בבהמה שמכח זר האב מוליד בו שינוים, וכמ"ש איהו גופיה ומה גם שהן עתה עינינו הרואות שהאתרוגים המורכבים אין להם שום שינוי כלל מאתרוגים שאינם מורכבים ואפי' כל דהוא זה נרא' שאינו כמו כלאי בהמה שאי אפשר בלא שינוים בולד וכמ"ש בש"ס והיינו משום דזרע האב נשאר בהם ופועל בולד ולכן מוכרח שיהא שינוים אבל בכלאי אילן שאין בו שינוי מוכח דהוא רק ליחות בעלמא ואסרתו התורה, ומ"ש הרב ג"מ שם דגם כאתרוג כמו שיש בו איזה שינוי מחמת מין הנרכב י"ל דל"ח ליה ובטל וכו' הא נמי ליתא דאינו ניכר שום שינוי מחמת ההרכבה ומכאן תשובה ע"ד הרב אליהו בהיר שדחה דנסכים שנשתנה ריחו לא הוי נדחה בעצם דאין בזו שום דחיה דמלבד דמוכח דנדחה שאסור לקרבן לא נאמר במצוה ועוד שאפי' שהוא בעצם לא פעל כלל שום שינוי ואצ"ל עוד בזה: ולכן נר' כמ"ש בקונטריסי דאפוי פלוגתא ל"מ ואפילו למ"ד בכלאים דחו' בכלאי זרעים מודה והנכון כס"ד מעיקרא בג"מ וגם הר' בגדי ישע אע"פ שלא כיון יפה כונ' דהתו' מאי דמסיק לדינא דשרי נכון הוא: ולעת הפנאי יש להרחיב הדבור מה שיש לסתור ולבנות ע"ד, ולמודעי אני צריך כי אף דנטו אשורי מדרכי רב אחאי הנ"ל כי כך הוא דרכה של תורה שלא לישא פנים ואין הולכינבה אחר רב וקרוב אמנם חביב עד לאחת כי רב גוברי' ורב חיליה ועסוק באורייתא תדירא ומלבשתו עניה ויראת חטא, ויה"ר דליפוש חיי כשני אליהו בנעימים עד עמוד כהן לאו"ת: שלמה אליעזר אלפנדארי סימן טו האשל שברמה נחל נובע מקור חכמה, הרה"ג צבי פסח פראנק יצ"ו לעולם אמן.

נועם מכתבו הגיע לי, מזה זמן אודות דברי ריבות שבין החכמים דפה ולא יכלתי להשיב כי לא ירד בני עמהם מכמה אנפי, ואמרתי לכתוב לו דברי תורה באיזה דברים שנשאלתי ממנו בהיות שם במח"ת כי אכתי אינני זו מחבבו ומזה זמן רב נזדמן לידי מחברת שערי ציון וראיתי שם דברי מע"כ יצ"ו אשר יצא לערער על הרה"ג החוט המשולש השאלה יעב"ץ וחת"ס ומהר"ץ חיות זלה"ה שכתבו דלא משכחת לה בזמן הזה להקריב קרבן אלא קרבן פסח, אבל קרבן תמיד לא, משום דאינו בא אלא מן השקלים ואינם נוהגים אלא בפני הבית, אלו תו"ד.

וקשה דהרי תנן במנחות מ"ט דאין מחנכין את המזבח אלא בתמיד ש"ש ולפי"ד הג' דא"א בתמיד גם ק"פ לא יתכן להקריב לכתחילה אלא שי"ל שק"פ שאני דחמיר כמ"ש התוס' זבחים ד' ל"ג דדחי גם לל"ת ועשה, ושוב כתב דהאי לישנא דאין מחנכין וכו' דאף בדיעבד מעכב וכמ"ש התוס' מנחות דע"ג על מתני' דאינם באים אלא מן החדש והאריך בזה דאינו יכו"ל ק"פ מבלי תמיד ש"ש ואז נומיתי לו דיש להשיב על ד"ק דשפיר מצי להקרוב ק"פ מבלי תמיד ש"ש, ולכן גם עתה אקדמה פניו בתחילה בפרט זה מפני שגם הוא אמר שלמד בענין זה ואמרתי לו שאעשה רצון צדיק והגם שהן עתה אין המחברת הנ"ל עמדי כבר באו דבריו בספר הבהיר "משה האיש" וזה החלי בסיעתא דשמיא.

ראשית הג"ש האמת נראה, לכאורה דיש לעמוד אם לא נתחנך בתמיד ש"ש אם הקדים תמיד של בין הערבים אם נפסל או לא משום שלא שנה עליו הכתוב לעכב, ולא משום מאי דערערו עלה קצת מרבני האחרונים שגם בקדשים לא בעינן שנה עליו הכתוב וכו' כדמשמע כן מהש"ס דפ"ק דתמורה מדברי רבא שס"ל שכל מקום דאמר רחמנא לא תעביד וכו' שהוא אף בקדשים וכמ"ש הפר"ח בספרו "מים חיים" על דברי ריב"א שהובא בתוס' פסחים דס"ג עי"ש ובס' "למודי ד' " למוד כ"ג ובספרי האחרונים עיין, עליהם דאי מהא לא איריא והא, ליהא, דודאי נקטינן דבקדשים בעינן שנה עליו הכתוב כדאיתא בכמה דוכתי עיין זבחים ד' מ"ח ומנחות כ"ז ומעילה ח' ומקומות הרבה אין מספר, וכן דעת כל הראשונים דכתבו בפשיטות כן במקומות הרבה, ועיין לרש"י ז"ל דמחק הגירסא מפני זה משום דקשיא ליה עכובא מנלן והתוס' שם כתבו משום דשנה עליו הכתוב לעכב ועיין עוד תוס' מנחות ד"ל ע"א, וכן העלו כל גדולי בעלי הכללים של הראשונים, וכן בהסכמה עלו רבני האחרונים, כאשר יראה הרואה להרב "שער המלך" ריש הלכות ק"פ והרב "חיים שאל" ח"ב, ועיין מנחות כ"ג גבי לא תאפה חמץ אימא גברא לקי ולא מיפסיל, ומתריך דאמר קרא והיה, לעכובא.

ועיין בהקומץ רבה גבי מתני' דלא מלח כל הסוגיא כלה ובמ"ש הרמב"ם ז"ל פ"ה מהל' איסורי המזבח ה' י"ב, ומאי דמקשו רבני האחרונים מש"ס דתמורה הנ"ל יש לישב. ולאפס הפנאי איני יכול להאריך.

אמנם דא עקא דמצינו בש"ס בכמה דוכתי בכדומה לזה, דאיתמר דהוי הקרבן פסול ואף דלא שנה וכדיראה הרואה שם ביומא הנ"ל ששלמים ששחטן קודם שנפתחו דלתות ההיכל דפסולים שנאמר ושחטו פתח אהל מועד, גם בזבחים ד' ט"ו אמרו שמזבח שנפגם כל הקדשים שנשחטו שם פסולים משום שנאמר וזבחת עליו וכו', וכן פסק הרמב"ם

ז"ל גם במסכת סוכה דמ"ב איתא ר"י אומר השוחט את התמיד בשבת שאינו מבוקר כהלכתו חייב חטאת וצריך תמיד אחר, וכתבו התוס' שם ואפילו נמצא תם משום דטעון בקור ד' ימים קודם שחיטה דבפ' מי שהיה טמא יליף לה מג"ש דפסח ע"כ ולו יהי שמפורש בתורה הרי לא שנה עליו ועיין זבחים דנ"א וביקר תפארת להרדב"ז הלכות בכורים פ"ג הי"ג, ואף על גב דבתו"כ פ' ויקרא כ"ג יליף לה מקרא דתמיד יקריבנו יבקרנו ויקריבנו, ובפסיקתא פ' פנחס יליף מתמימים שיהיו מבוקרים, ותלמודא דידן לא נזכר זה כי אם הג"ש, ונראה שהיא אסמכתא בעלמא והגם שנראה דממה שהרמב"ם ז"ל לא הביא דין זה, ונראה שהוא משום דמלשנא דקאמר ר"י אומר נראה דחכמים פליגו עליה ואפשר דהיינו משום שלא שנה עליו הכתוב, הרי עכ"פ לסברת אלו התנאים והפוסקים כן יש להקשות למה ס"ל הכי דהא ודאי ליכא למימר דפליגי אעיקרא דמילתא וס"ל שגם בקדשים לא בעינן שנה עליו הכתוב.

ולא ראיתי כעת לרבתינו הראשונים שדברו בזה וא"כ בדין זה דאם לא נתחנך המזבח בתמיד של שחר שלא ביארו דאם הקריב בין הערבים דפסול, איך נוכל לומר דפסול כיון שלא שנה וליכא למימר דהכא נמי הרי שנה הכתוב בפ' פנחס דהא ודאי ליתא דאדרבא מה שאמרו כשנתחנך דאף שלא הקריב בשחר יקריב בין הערבים דהוא מהך קרא שנאמר בפ' פנחס ואת הכבש השני תעשה בין הערבים, וכמ"ש בספרי שם בפ' פנחס פ' קמ"ו, וז"ל ואת הכבש השני תעשה בין הערבים למה נאמר לפי שהוא אומר את הכבש האחד, הרי שלא הקריב ש"ש שומע אני שלא יקריבו בין הערבים ת"ל את הכבש הב' תעשה בין הערבים, מגיד שאם לא הקריב בתמיד ש"ש מקריב בתמיד של בין הערבים טכ"ה, והמפרשים אחזו צער דהיכי משמש כן והרי גם בפ' תצוה הדר כתיב פעם שנית ואת הכבש הב' תעשה בין הערבים (עין "ברכת הזבח", "צאן קדשים" ומפרשים אחרים) ולע"ד אפשר מהשנוי שיש בין הצווי של החנוך להצווי של הקרבת התמיד, והוא דפ' תצוה כשחזר הקדים הנסוך ושוב אמר להכבש אחד וסמכו לואת הכבש השני תעשה בין הערבים יחד, כדי לומר שיהא דוקא הכבש השני, אם הקריב הכבש הראשון ושוב אח"כ אמר הניסוך ולכן הכבש הבי, לא הי' צריך כלל אלא לדרוש בא, שני גם בלא ראשון וסמך את הכבש השני להנהו דלקמן דלא מעכבין זה את זה, וא"כ בכאן לא שנה וכיון שכן למה והיה פסול בדיעבד כיון דהוי בקדשים, אמנם עלה במחשבה לומר דאפשר, דהא בעינן שנה עליו הכתוב דהיינו דוקא בקראי שנאמרו באהל מועד, ומפני שיש שם דברים שהם רק למצוה ולא לעכובא, ולכן כשהוא לעכובא בעינן שנה וכו' אבל במה שנאמר קודם לכן הכל הוא לעכובא אף שלא שנה וכו' ולכן בדין מזבח שנפגם הוא פסול אף שלא שנה עליו הכתוב.

ואפשר דמאן דפסל בתמיד שאינו מבוקר כיון דהוא נלמד בג"ש מפסח מצרים, ובכך גם בדין זה פסול אף דלא שנה וכו' אמנם הא נמי ליתא דאשכחן גם בדברים שנאמרו מקודם בעי תלמודא עיכובא מנין. ולכאורה הי' נראה דהוי לעכובא לפי מה שכתבו התוס' במנחות די"ט וכו' דבעיכובא דנפשיה לא בעינן שנה עליו הכתוב ולכן בהנהו דלעיל מזבח שנפגם וכו' הו' עכובא דנפשיה (ועיין תוס' יו"ט שם) ויש לעמוד על דברי החק"ל באו"ח דק"ץ דנראה שלא שרתה עינו במה שכתבו התוס' אלא דיש לעמוד טל דברי

התוס' ממה שאמרו פ"ק דמעילה ד"ט ע"א התם קרא יתירה והנותרת תרי זמני, ובמקומות אחרים ואין כ"מ להאריך.

והנה לכאורה הי' נראה לדקדק מגופא דשמעתא שם במנחותשאם לא נתחנך בתמיד ש"ש זהו לעכובא דבמא דתנן דתמידין אינן מעכבין וכו' כיון דהוא רק למצוה שייך לומר דאין מעכבין ומינה דכשאמרו דאין מחנכין הוי לעכובא, וכן יש עמ"ש רש"י שם וז"ל דהכי מידרש קרא אם את הכבש האחד תעשה בבקר הוכשר שני להקרב בין הערבים ואי לא לא ע"כ.

אלא דהא נמי לא מכרעת ויש לדחות וכמ"ש התוס' שם דגם לס' רב חסדא זהו לעכובא דעכ"פ אין הקרבן נפסל, ולכן צריך להתישב בדבר שלא נתברר לי כעת מתוך הש"ס מדברי הראשונים, והרמב"ם ז"ל בסו' פ"א מתמידין ומוס' כתב במה דברים אמורים כשנתחנך המזבח אבל היה מזבח חדש שעדיין לא קרב עליו כלום לא יקריבו עליו תחילה בין הערבים שאין מחנכין מזבח העולה אלא בתמיד ש"ש ע"כ ומלבד דלא ביאר אם נפסל או לא יש לדקדק מדבריו דהא דאם לא נתחנך שלא יקריבו של בין הערבים דהיינו דוקא שלא קרב מקודם שום קרבן אבל אם קרב איזה קרבן שיהי' אף שהי' צריך לכתחילה בתמיד ש"ש בדיעבד יקריבו של בין הערבים ולא ידעתי מנין לו וראיתי למעכ"ת שלא נכנס בכל זה אלא דהוי כמו דקימ"ל בכל מקום דבעינן שנה וכו' אלא שכתב שיש לדקדק מהך לישנא דאין מחנכין וכו' דאף בדיעבד מעכב, ונראה דהא ליתא דמלבד דיש לומר דאף אם תמצא לומר דבעלמא יש לדקדק כן הכא ודאי אין לדקדק כן כיון דלא שנה עליו הכתוב איך נוכל לומר דהוי לעכב וכהאי גוונא כתבו התוס' ביומא דל"ד דלשון שלא יהי' דבר קודם לתמיד ש"ש משמע טפי עכובא מלישנא דמתני' דכל התדיר וכו' ע"כ והיינו לפי הקס"ד אבל בקושטא לא מצינן לדיוקי הכי כיון שלא שנה עליו וכו' ותו דמ"ש מתוס' מנחות המדקדק בדבריהם יראה שס"ל דהכא דוקא הוי לעכובא משום דהכי משמע מדקתני סופא בהנך דלא יביא ואם הביא כשר אלמא דברישא הוי בדיעבד אבל בעלמא יוכל להיות כהאי לישנא דלא הוי לעכובא ועיין בדין זה גופיה להרב כ"מ פ"ח מתמידין ומוספ' הלכה ב' שכתב וז"ל ואפשר לומר עוד שרבנו מפרש דלתנא דמתני' נמי אם הביא מן הישן כשר' דלישנא דמתני' הכי משמע דהא כל הקרבנית וכו' היינו לכתחלה עי"ש בדבריו ובדברי המרכבת המשנה האשכנזי ח"א גם הכ"מ בפ"א מהלכות ק"פ הלכה ט' כתב על דברי הרמב"ם ז"ל שכתב ואם שחטו כולם בב"א דכשר שם בהלכה י"א וז"ל הכי משמע דר"י לאו לאפסולי אמר דא"כ הכי הוי לומר פסח שנשחט פחות מג' כתות דפסול, הרי דאף דלישנא דר"י הוא דאין הפסח נשחט אלא בג' כתות וכו' הוי לכתחלה והרואה יראה בדברי הרא"ש ז"ל בפסחים פ' כל שעה דמבואר בדבריו דהאי לישנא לא הוי כי אם לכתחלה, דכתב וז"ל גבי אשה לא תלוש וכו' דמדלא קאמר אשה לא תלוש במים שלא לנו לומר דבדיעבד שרי הובאו דבריו ביתה יוסף סי' תנ"ה שלפי כל זה יש לומר דהכא נמי דוקא כשאפשר לחנך בתמיד ש"ש אז לא יחנכו בתמיד של ערבים, ואברא דאם וכו' דברי הרא"ש הם כפשטן דכללא הוא דהוי כן בכ"מ תמוהים שהם הפך מכ"מ ובשלמא על ד' הכ"מ הנ"ל נוכל לומר דרצונו לומר דאף דמצד הלשון יש לדקדק כן דהא לא מכרעת ונוכל לומר שס"ל להרמב"ם בכאן דוקא לכתחלה, ובזה יש לישב מה שכתב הכ"מ בפ"ב מכלי המקדש

ה"ו דמאחר דגמרא סתם וכתב לא יהי' אלא כן דמשמע עכיבא הוא, אבל לדברי הרא"ש ז"ל דכתב כן דהאי לישנא לא הוי כי אם רק לכתחלה יש לתמוה דאי אפשר לומר כן.

וכבר ראיתי להרב מהר"י דוד בספרו יקרא דשכבי דרוש ט"ו שהקשה על הרא"ש ז"ל ממ"ש בשבת פ' ח' שרצים, דשאל קרנא מרב מנין שאין כותבין תפילין אלא ע"ג עור בהמה טהורה, וא"ל דכתיב למען תהי' תורת ד' בפ"ך, והא טור בהמה טהורה מדאוריתא הוא, ואין לחלק בין דיעבד ולכתחלה בדאוריתא ע"כ, ואי מהא לא איריהמשום דקרנא דאמר כן אינו בעל המימרא ואין לדקדק בדבריו אחרי שהוא רק שואל בכדי לדעת טעם הדבר במאי דאמור רבנן דאין כותבין וכו' ובעיקר הדין כבר אמרו שם בתר הכי ת"ר כותבין ע"ג בהמה טהורה, ואין כותבין וכו' ובכן אם היה רק זו בלבד לא קשה לן מידי, אבל עינינו הרואות שבדוכתי טובא נקטו כהאי לישנא והוי לעכובא, ומלבד דבדין זה גופיה איכא ברייתא אחריתי הובאה בפ' ב"מ דתני ר"י לא הוכשרו למלאכת שמים אלא עור בהמה טהורה בלבד למאי הלכתא לתפילין, ועיין עוד בפ"ק דשבת כמה משניות דנקטי כן, ובסוף הפרק אין צולין בשר בצל וכו' אלא כדי שיצולו וכו' ופסקו הרמב"ם והטור וכל הפוסקים דבמזיד אסור, ובפ"ט דכלאים אין הכהנים לובשים לשמש בבית המקדש אלא צמר ופשתים ובסוף פ"ה דזבחים תנן מתני' השגורה בפי הכל הפסח אינו נאכל אלא בלילה וכו' וכל הנהו הוו מדאוריתא ולעכובא, ושם בתלמודא ודלמא דרבנן ולהרחיק מן העברה ומשני א"כ מאי אלא עד חצות וכו' הרי דמלבד דכל הנהו לישנא דמתני' דהוו לעכובא גם מלישנא דתלמודא מפורש דהאי לישנא הוי דיעבד ולעכובא.

ועיין עוד בתלמודא דפריך מנין שאין הפסח נאכל אלא למנויו שנאמר במכסת עי"ש. אמנם כיון דדבר זה שאמרו הוא הרא"ש ז"ל דנהירין ליה שבילין דכוליה תלמודא צריכין אנו למשכוני אנפשינן בכדי לישב דבריו ואגב נאמר עוד מה שיש לעמוד בכונת הש"ס בההיא דפ' ב"מ במאי דפריך הש"ס על ר"י תפילין בהדיא כתוב דמאי פריך וכמ"ש התוס' מדוע פריך רק על ר"י ולא על הברייתא דפ' ח' שרצים וגם מה שיש לדקדק על השינוי הזה שבאיזה מקומות כותבים בלשון "אלא" ולא כן בשאר המקומות, דנראה דהוי כשפת יתר, ולכן נראה דבדבר שהוא פשוט ולא יש שום חולק משום הכי תני בהאי לישנא דאין עושין כן, אולם כשיש איזה ספק או חולק או וכוח מבני הישיבה דשאלו מנין והוצרך המשיב להכריח שכן הוא הדבר אז דרכו לומר כן בלשון "אלא" בכדי לחזק הענין לאפוקי מסברת המערער, ומשום הכי דתני ר"י דלא הכשרו למלאכת וכו' מלשון זה משמע שהי' איזה ספק בדבר, ולכן פריך למאי הלכתא תפילין בהדיא כתוב ולא שייך האי לישנא ולפי זה מאי דתנן הפסח אינו נאכל אלא בלילה וכו' נקט הכי אגב מאי דקתני דאינו נאכל אלא עד חצות ושם הוי לאפוקי ממ"ד דהווי כל הלילה ומשום הכי משני תלמודא דלשון אלא עד חצות דהוי לעכובא דהוי דומיא דהנך דבר הלמד דאע"ג דבכל הנהו דנקטו כלשון הזה לעכובא לא מפני דהלשון הזה הוי להורות שכן הוא ויכול להיות בלשון הזה כמידי דהוי לכתחלה וגם מלישנא דאביי דאמר ודלמא ר"ר מבואר דסל"ה ואפ"ל למאי דקאמר א"כ מאי אלא ע"ח כי התם ה"פ דהכא הוי דאו' ומשום דהוי דומיא דאינך וכ"נ מפרש"י דכתב כי התם דומיא דלילה ומנויו תניה דהוי דאוריתא ע"כ דנראה דהכא דוקא הוי פן ומ"ג להתו' דגרסי ואבע"א וכתבו וז"ל ויש

לפי דדיק מדלא קתני ע"ח לבסוף ע"כ דלפ"ז יכו"ל דבעלמא דלא הוי לעכובא בדלא מוכח ובכח ל"ק למ"ש הכ"מ הנ"ל וגם למה שנר' כן מהתוס' הנ"ל.

ולפי מאי דכתב יש לישב ג"כ מ"ש הכ"מ בפ"ב מה' כלי המקדש ה"ו וז"ל דמאחר דגמ' דידן סתם וכתב לא יהיו אלא כן דמשמע עכובא הוא ע"כ דנראה שס"ל דהתם מתוך וש"ס מ"ו דהוי עכובא ובכח גם דברי הרא"ש יש לישב דס"ל דבעלמא לא כל המקומות שוים ואם במקום דהוי לעכובא מאי דנקטו כהאי לישנא ולא כמו בכ"מ הוא מפני הט' הנ"ל אבל הכא למה לא נקט כמו בכ"מ והוי כמידי דרבנן י"ל כן ועיין להרמב"ם פ"ד דחלה וז"ל רצו באימרם לכל כהן שלא פרט בהם כהן ת"ח מע"ה אלא עפ"י הטוב והיפה לאמרו ונתתם ממנו וכו' ואמרו בספרו מה אהרן חבר אף כל חבר מכאן אמרו אין נותנין מתנות אלא לחבר אבל שיהי' אסור לא עכל"ההנה מבואר מדבריו ששייך לומר לשון אלא אף על דבר שאינו אסור עי"ש, וכן מתבאר מהירושלימי ריש פ' בית שמאי והובאו דבריו בש"י הראשונים שם וסיים ע"ז בתוס' הרא"ש שם וז"ל וכן משמע לישנא דקתני אין ממנין אלא ארוסות, לא קתני נשואות יכי' ומתוך מה שכתבתי יש להשיב על הרב "חזון נחום" ברפ"א דזבחים שכתב דממ"ש הרמב"ם בפ"ה דמע"ה דק"ק אין שוחטים אותם ואין מקבלים את דמם אלא בצפון המזבח, דמדכתב בלשון שלילה אין וכו' אלא בצפון המזבח משמע דמדאוריתא נמי פסולים שאר מקומות וכדדייקי בסוף פרקין דלעיל גבי אלא עד חצות ואע"ג דרש"י כתב שם שהוא דומיא דשאר אלא הנז' אלא בלילה וכו', שהוא לעכובא מ"מ נשין אלא עצמו הוא לשין שלילה ומשמעותו בכ"מ לעכובא הוי עכל"ה, והוא מן התימה דאף את"ל דכ"כ רש"י ז"ל הרי התוס' שם גרסי בגמ' ואב"א דה"פ דמדלא קתני אלא עד חצות לבסוף אלא באמצע עי"ש דמתבאר מזה דאם הי' אלא עד חצות כתוב לבסוף די"ל דאינו לעיכובא מה"ת וא"כ לפי זה איני משמעונו בכל מקום לעיכובא מה"ת כ"א דוקא היכא דמוכח ולא מצד הלשון, ותו דנראה דאישתמיט מיני' דמר ג"כ מ"ש התוס' והרא"ש הנ"ל, ועוד יש לתמוה דמה צורך נדקדק מהרמב"ם ממ"ש בלשון שלילה, דמה מקום יש להסתפק בזה מאחר שתלמוד ערוך בידינו במס' זבחים ד' מ"ה שחיטה וקבלה לעכובא, מכל נוסח הסוגיא ואבע"א אמר קרא העולה במקומה תהא עי"ש ובפ"ק דמעילה וע"ע זבחים דנ"ה שאמרו מנ"ל דבעי צפון דתני רבא בר חנן וכו' ועשיתם שעיר עזים וכו' מה חטאת טעונה צפין וכו' אלא רבא וכי חטאת מהיכן לימדה מעולה דבר הלמד בהיקש חוזר ומלמד בהיקש אלא מדתני ר"מ וכו' על עולותיכם וכו' עי"ש ובמה שכתבו התוס' ד"ה מה עולה וכו' והרב ק"ס שם בפ"ו דכתב וז"ל מה חטאת בצפון אף זבחי ש"ץ דכתיבי בהדיא היו שחיטתן בצפון, ולמ"ד דבר הלמד בהיקש אינו חוזר וכו' ילפי נה מדכתיב על עולותיכם וכו' ונ"ל דרבא בר חנן ס"ל דהיכא דכתיב בהדיא חוזר ומלמד בהיקש, ובס' הנ"מ "בן ימין" שמו שי' על מנחות בד"ה תמה על דבריו דמי הגיד לו דאיכא מ"ד דחוזר ומלמד וכו' עי"ש, ונעלם ממנו הך סוגיא ואדרבא על דברי הכ"מ שכתב דהא דזבחים דנה דאמר רבא מהיכן למדו מעולה וכו' דאינו לפי המסקנא, דהיא תמוה, יעיין ברכת הזבח שם בזבחים ואכמ"ל ודוק כי קצרת.

ולכן לפי מה שנתבאר דגם בדין זה דבעי חינוך, אם נאמר דבהא נמי בעי שנה, ולא שנה, הא ודאי דלא נפסל הקרבן, ואין לדקדק איפכא לא מהסוגיא ולא מדברי רש"י ועיין

בפסקי תוס' ריש מס' תמיד וז"ל פחות מבן עשרים אין כשר לעבודה ע"כ והיינו ודאי לכתחלה וכדיראה הרואה במס' חולין דכ"ד והרמב"ם פ"ה מהלכות כלי המקדש עיי"ש, וגם לא מצד הלשין ד"אלא" וכדכתיבנא, אמנם ראיתי למהרד"ף בס' ספרא דבי רב, בפ' פינחס בדרך הליכו לפרש כונת הספרי כמ"ש ר"ש אעפ"י שנגמרא כלים שלא בזמן אין מחנכין אותן אלא בזמנם, וז"ל אע"ג דאמרו כל כלי שרק אחר שנגמרו והם שלמים עבודתן מחנכתן ה"ד אם חנך אותן בזמן אבל אם חנך מזבח העולה בתמיד של ביה"ע א"נ מזבח הקטו' בקטו' ש"ש א"נ את השלחן שסדר עליו הלחם קודם השבת אין זה חנוך והתמיד והקטור' נפסלו, אבל הלחם אינו נפסל כדתנן בפ' שתי הלחם סדר הלחם וכי' הרי דכתב בפשטות שנפסל ולא נכנס לבית הספק כלל כאלו דבר זה מפורש ולאפס הפנאי איני יכול לעמוד עוד בזה כעת.

אמנם נראה דאף את"ל דקרבת של ביה"ע בלא חינוך דנפסל, שאר קרבנות וגם קרבן פסח דאינו נפסלין ואף שלא נתחנך בתמיד משום דלא הקפידה תורה כ"א דוקא בתמיד שלבין הערבים שלא יתחנך ע"י וכדאיתא בגמרא, ת"ר ואת הכבש השני תעשה ביה"ע ולא ראשון ביה"ע, וע"ש בפירש"י דנראה דדוקא לחנכו בתמיד של ביה"ע לא משום דלא הוי כמצוה שלמה דשניהם מצוה אחת ובעי החינוך משום דלא יהא כמצוה חסרה, ומפני זה הוה בעי למימר בספרי דאף בנתחנך דלא הוה מזבח חדש דאם לא הקריב בבקר שלא יקריב ביה"ע דהכי משמע קרא דאם את הכבש האחד תעשה בבקר, אז את הכבש הב' תעשה ביה"ע ואי לא לא, ורק משום דאתי קרא לרבות דיכול להקריב כן אבל אם הוא בקרבן אחר כגון פסח וכדומה יכול להקריב אף כשלא נתחנך בתמיד ש"ש דנראה דהחנוך אינו מצוה בפני עצמה ולא הוי כמו חנוך דכ"ג וחנוך דז' ימי המלוואים ומפני זה לא מנה הרמב"ם זה למצוה, וחנוך זה הוא לשון מושאל, וכן כתב הרמב"ם בפ"ה המשנה עיי"ש, וכי תימא הרי עכ"פ בעינן העולה הראשונה ואין לך דבר קודם לתמיד ש"ש, הא ליתא, דזה דוקא לכתחלה והיינו היכא דאפשר, אבל היכא דלא אפשר אפילו בקרבן אחר ואפילו בקרבן שאינו ש"פ דחמיר, דשפיר דמי ואפילו לכתחלה וכמתבאר ממ"ש בערכין די"א דבעי למיפשט דעולת נדבה בעי שיר ממאי דאתמר בברייתא דביום שנחרב הבית אמרו שורה וקאמר השירה במ"ע אלימא עולת חובה מי הואי והא בי"ז בתמוז בוטל התמיד עיי"ש, הא קמן דאף דלא הקריבו עולת תמיד דהקריבו עולת נדבה לכתחילה, ועיין עוד להרא"מ בפ' ויקרא שכתב דיכול להקריב הקטר חלבים ואברים ששכח וכש"כ כשהוא קרבן פסח.

וראיתי למעכ"ת שי' דאזיל כל בתר איפכא דאף דיכול להקריב בכל הקרבנות דלא מעכב דבלי חנוך המזבח דינו כבמת יחיד וכענין שכתבו התוס' בע"ז דל"ד, דכל ז' ימי המלוואים כמו במה, ובבמה של יחיד אינו קרב אלא דבר הנידר והנידב, וא"כ פסח ודאי לא קרב בלא חנוך המזבח דאין פסח בבמה ע"כ, הא ודאי שגיאה גדולה במח"כ לומר כן דעכשיו אם נבנה המזבח ולא נתחנך דהוי במה ויכול להקריב כל הקרבנות אבל לא פסח.

והס' כי לא להזכיר דבר זה ומה שתקע אהלו ע"פ היסוד של "אור וקרות" ז"ל שהשוה דין חנוך של ז' ימי המלוואים למאי דתנן אם לא נתחנך בתמיד ש"ש ועליו רצה לבנות

בנין גדול, מלבד דלענ"ד מה שכתב הרב או"י הוא מגדל הפורח באויר, ועוד זאת מה שבנה מעכ"ת ע"ד הא ודאי אינו ואף לפי דעתו לא נתן להאמר כלל, ויען שמעכ"ת שי' עשה מערכה אל הדרוש הקדים וז"ל ראיתי בס' אור יקרות שכתב לישב קושית התוס' חגיגה עיין במהרש"א שעמד ע"ד ות' המחוסר ביאור ולכן תי' הס' או"י דנראה דר"ל דלפי מה שהבינו רבותינו בעלי התוס' בדברי התלמוד תי' חסר ביאור ואפילו לפ"ד מהרש"א אין להם ביאור, אבל לפי דברי הס' הנז' שהוא היפך דברי התוס' דלפי הנראה אותו הספר שראה מעכ"ת מ"ש כן, מפני שלא הבין כונתם, וגם האור יקרות מ"ש הוא כן, וז"ל ודברי התוס' דחוקים מאד חזא דמה בכך שלא כתיבא בפ' סוף סוף טעונה הפשט ונתוח אף עולת נדבה והדרא קושיא מי איכא מידי ועוד קשה דהלא מצות הפשט כתובה בפ' ויקרא גבי עולה והך עולת נדבה דלא נזכר כלל בפ' מעולת חובה, ואף שמהרש"א ז"ל רצה לתרץ קושית התוס' אך אינו מתקבל לדעת ע"כ, ולכן רצה לפרש עפ"י דרכו ולא שמחוסר ביאור, וגם הוא נראה שלא הבין כונתם ומשום הכי פי' כן שלא כמ"ש התוס', ועפ"י היסוד של הר"י מארלינש המובא בתוס' ע"ז, ונר' דלק"מ ודברי התוס' נכונים משום דידוע הוא דמה שהקריבו ישר' הי' קודם נתינת התורה, דכד דבר משה לישראל מה שיהי' אחר נתינת התורה ובכלל מזבח אדמה תעשה לי וזבחת עליו את עולותיך ואת שלמיך במשכן ולמחרתו הקריבו ישראל וביום הששי נתנה התורה וכמ"ש במסכת שבת פ' ר"ע עי"ש וכן פרש"י בפיהת"ו, ונמצא דכשהקריבו ישראל כבר ידעו מה שיצוה ד' בסיני אלא דפליגי תנאי דמ"ס דכללות נאמר בסיני אזבחת עליו עולותיך ולא נודע הפי' דין העולה כ"א עד אהל מועד, אבל קודם לכן לא נודע להם שיעשו כדין עול"ת, ורק עשו כדין עולת ראיה, ומ"ס כללות ופרטות נאמרו בסיני וידעו שפיר כל דיני עול"ת וכן עשו במדבר, ולכן מקשה כיון דכבר נאמר להם כל דיני עולת תמיד ועשו כן עפ"י הדבור ולא עשו הפשט ונתוח, מי איכא מידי וכו' ולע"ד נראה דלפי"ז גם קושית התוס' לא קשה ומעולת רא' דבעי הפשט ונתוח משום דאז לא ידעו כלל דמעולת רא' ע"ד דבעי הפשט ומה שהקריבו כן הוא מאליהם כמ"ש רש"י וכמ"ש גבי נח ואבות, אלא דהתוס' ס"ל דמדקאמר עולת רא' הקריבו א"כ נראה מזה דאינו כמו נח אלא עפ"י הדבור וקדמה להו ידיעה דיקריבו לעתיד קרבן רא' והם עשו כן, והאמת הוא דבעי הפשט, ולזה תירץ דאינו דומה משום דבתמיד כתיב בי' דבעו הפשט אבל בעונת רא' לא יש רמז בכתוב אף שם עולה עד דידע דבעי הפשט ולכן לא ידעי כ"א עד לאח"ז, אלא דמהרש"א הרגיש ע"ד התוס' שכת' דעיקר הפשע כתוב בגופי' דאינו כן דמ"ש הוא בעולת נדבה, ולזה תי' דמדכתיב דעולה ודאי דגם בעול"ת בכלל וכמ"ש בתו"כ העולה לרבות עול"ת הידועה, ככתוב וערך עלי' וכו' דבעי הפשט, ועיין במס' ביצה ד"כ דפריך דמה צריך קרא דודאי ולפי עולת חובה מעולת נדבה מהעולה ולב"ש גם בעולת רא' ל"ב סמיכה ועי"ש ברש"י ובתוס' כי און לי פנאי להרחיב הדבור, ולכן מקשה דאם איתא דהי' עול"ת, לפי סברתו דלא עשו הפשט דלמה כן כוון דפרטותי' נאמרו ג"כ בסיני, ומשו"ה הקריבו עולת תמיד הי"ל לעשות הפשט אלא ודאי דהי' עולת רא' ונכון הוא, ואין צורך למ"ש הרב טורי אבן שם בחי' לחגיגה, דהוא משום דגבי עולת נדבה כתיב וערכו עצים, ודרשי' בפ"ב דיומא וערכו בני אהרן הכהנים מכאן לעולה שטעון ששה (כאן חסר).

אמנם מה שרצה האור יקרות לפרש בכונת הש"ס עפי"ד הג' הר"י מאורלינש, הא ודאי נא ניתן להאמר כלל, אלא דהן קדם אומר דלא זכיתי להבין ד"ק של הג' משום דצריך לדעת מה הי' דעת השואלים במה שמש משה אם הוא שסברא שהבגדים נתקדשו ורק שהס' אם הי' במה ונשתמש בבגדי חול או"ל, הול"ל שהי' במה ואסור להשתמש בבמה כב"כ אבל כשהשיבו בבגדי לבן עדיין לא נתברר להם שהי' דין במה בתשובה בחלוק לבן שאין בו אמרא דוקא, דאם הי' במה הי' יכול להשתמש גם בבגדי חול, ועוד דבזבחים נראה דלכ"ע משה שמש בכ"ג בז"י המלואים ואם הי' במה מה כ"ג שייך דאפילו זר יכול להקריב, ועוד דהו"ק לו ע"ד דאין חטאת קרבה בבמה ותי' דהוראת שעה היתה, וא"כ הוא מנ"ל דמדשמש בחלוק לבן דהוא משים שהי' במה, אפשר דזה נמי הי' עפ"י הדבור שמש בחלוק לבן והוי כ"ג ולא משום דלא נתחנך ועוד יש להקשות, ולקצר אני צריך, אמנם נראה דמאי דכתב הג' כן הוא משום דמקודם הקשה עפרש"י שכתב דמשה לא נשתמש בבגדי כהונה דכתיב לאהרן אחיך וכו' משום דבזבחים מרע"ה כ"ג הי' ושמש בכהונה גדולה מ' שנה, דלשון בכהונה ג' משמע בח' בגדים, והיינו כמ"ש בגמ' אין בגדיהם עליהם לא הוו כהנים ומפני זה יצא לדון הג' הנ"ל דבז"י המלואים הוי במה, ונראה דהא לא מכרע לדחות דברי רש"י ז"ל די"ל דס"ל דגם למ"ד דשמש מ' שנה שמש בלא ח' בגדים כ"א בחלוק לבן לבד ועכ"ז הי' כ"ג דמ"ש אין בגדיהם עליהם לא היו כהנים, ה"ד לאהרן ובניו שנצטוו בהן כדכתיב ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו, אבל במשה רבנו ע"ה הוי כ"ג אף בלא ב"כ וכמ"ש כל הראשונים התוס' והרא"ש בתוס' בקדושין, והרשב"א והריטב"א ובעל הח"י שם ספ"ק דקידושין גבי מ"ש ולא בנות אהרן, שהק', ותפ"ל דבעי ב"כ ואם אין בגדי כ' אינם כהנים ותי' דזה דוקא לאהרן ובניו שנצטוו אבל לבנות שלא נצטוו יכולות לשמש בכהונה בלא ב"כ אם לא מיעטינהו קרא, עי"ש, וזה הוא בלי ספק גם דעת רש"י כן, ולדעת כל הראשונים הנ"ל בודאי דגם למ"ד דכל מ' שנה שמש בכ"ג דהי' דוקא בחלוק לבן, ומאי דשאל בז"י המלואים הוא משום דהוי לכו"ע ורש"י ז"ל דבר בכאן בקצרה וכבר ביאר שאלתם בפ"ק בתענית די"א וז"ל, במה שמש משה דאילו באהרן כתיב ב"כ דכתי' והלבשת שבשעה שהי' משה עובד הי' אהרן לבוש ב"כ, ועבודה דמשה גזה"כ, ובגדי כהונה לא מצינו בו ומסתמא אין הדבר כשר שהי' עובד בבגדים של חול שיוצא בהם לשוק עכ"ל, ונמצא דס' הג' הרימ"א שס"ל דמפני שהי' מעמידו ומפרקו דנחשב כמו במה יחידאה היא דאף התוס' דכת' דהוא משום דעדיין לא נתקדשו ב"כ גם הם חולקים עליו, וע"ע בתשו' הרשב"א ח"א סי' מ"ב ואכמ"ל עוד בזה.

מעשה אבוא ע"ד האור יקרות שעל יסודו בנה מעכ"ת בנינו לא ידעתי מה עלה בדעתו לעשות כל אלו ההרכבות כדי לומר היפך התוס' שכתבו דהאמת הוא דעולת רא"י נמי בעי הפשט דזה אינו, דמלבד דהמונח הזה שכתב הג' הר"י הנ"ל לפי"ד רש"י וכל הראשונים הנ"ל הא ליתא דגם בימי המלואים שעדיין לא נתחנך לא הי' דין במה, וכן הוא ג"כ לפי מ"ש התוס' שעדיין לא נתקדשו, ועוד יש לתמוה במה שמדמה למזבח שבנה משה דהוי במת יחיד למ"ש הג' מהר"י הנ"ל דודאי לא דמי כלל מכמה אנפי ומה ענין שמיטה וכו' דבשלמא מ"ש הג' הנז' משום דמקודם הוה במה וכל שלא נתחנך הוי דינו כמו מקודם, וגם כיון דשום אדם אינו יכול להקריב שום קרבן עד שיהא חינוך,

משום מה שהי' בימי החנוך הוי עדיין במת יחיד ולא במת צבור, אבל במזבח שעשה משה הקריבו כל ישראל עליו הא ודאי דהוי במה, והט' משום דלא הוקם עדיין המשכן ולא משום שלא נתחנך, מפני דבאותו זמן אף אם נתחנך אינו כלום, ורק מפני שעדיין לא הוקם המשכן, ומהיכא תיתי לאמר דהוי במת יחיד כיון שהיתה במה מכל ישראל ודאי דהוי במת צבור דכל ישראל הקריבו שם והכי מתבאר ממ"ש בפ' דם חטאת דצ"ז, שאמרו מאי כל אילימא בשלמי צבור נמי כתי' וישם באגנות, וע"ע ביומא ד"נ ובפסחים ד"ע ע"ב משום דאתי וכו' ובכן גם מה שכת' שעולת סיני הוא עולת ראי' דהוי כבמת יחיד מפני שלא נתחנך, אינו מובן כלל דבבמה מה שייך חנוך דאף אי נתחנך הוי במה, ואם הוא חשב משום דעולת ראי' הוי קרבן יחיד, אינו ענין לתלות בחנוך, וכבר כתיבנא דעולות ושלמים שהקריבו בימי משה דהוו קרבן צבור, ועוד דמ"ש מי איכא וכו' ועכשיו בעי הפשט ועכשיו היא בזמן המקדש ולא בזמן הבמות, באופן דהדבר ברור דבזמן היתר הבמות אי בנו הצבור במה להקריב עלי' היו יכולים להקריב עליה קרבנות צבור כגון ק"פ וכדומה מבלי חנוך כלל, ולא שייך חנוך כלל בבמה, ולא קאמר הגאון מהר"י הנ"ל כי אם דוקא במלואים דהוי כמו במת יחיד ומפני שלא היו יכולים אחרים להקריב עליו וכדכתבינא, ועוד נראה דמ"ש הג' מהר"י הנ"ל די"ל דין במה די"ל דהי' לו עכ"פ דין במת צבור, והוא שראיתי בשי' מקובצת בפ"ק דבכורות גבי מ"ש אלמא חובות בבמה לא קריב מתוס' חיצוניות וז"ל ותימא להר"א דהרי קודם שהקימו המשכן הקריבו חובות חטאת כל ז"י המלואים, ונ"ל דקודם לכן ר"ל בבמה שכל אחד מניח אותה בראש הגג היא במת יחיד וע"ע במ"ש בפ"ק דמגילה דפרש"י במה גדולה זו מזבח של משה בעודו בנוב וגבעון ובמה קטנה הוא מזבח של יחיד, שכל יחיד ויחיד בונה במה לעצמו ע"כ ודבר ברור דגם בסיני הויכחן אלא דהתנא מדבר בשעת היתר הבמות, גם עי' להרמב"ם בפ"י המשנה ודוק שם שכן הוא, כ"כ הרב המאירי פ"ג דמגילה דשל משה קרוי במה גדולה מפני שהי' לשם כל הצבור, ובמת יחיד הוא שעושה לעצמו בגינתו ובחצרו ע"כ, וכן מפורש בדברי רש"י שם במס' בכורות וכן בזבחים דקט"ו אשר עפ"י כל האמור יש לתמוה טובא ג"כ ע"ד הטורי אבן ואבני מלואים בפ"ק דחגיגה שם גבי מה שאמרו מי איכא מידי דהק' דאיך אפשר לומר דעולת תמיד הוה דחובת צבור אין קרבין בבמ"י לכו"ע כדאמרין בפ"ק דזבחים דקט"ו ב, וכ"ת דהנ"מ בגלגל דמיירי התם שהי' אחרי שהוקם המשכן אבל ויעלו עולות זה הי' קודם שהוקם המשכן וכו', הא ליתא דהא בפ"ק דבכורות תניא וכו' אלמא חובות בבמה לא קרב עי"ש דבריו שהאריך בזה אורך היריעה, ואחרי שאלת המחילה בחנם החריד אלינו את כל החרדה הזאת דאף אם הי' כמו שחשב הוא דהי' במת יחיד ולא הי' היתר אף קודם הקמת המשכן היינו דוקא אחר מ"ת אבל זה הי' קודם מ"ת אין ראי' משם ולא קשה מידי, אמנם בקושטא בלאו הכי לא קשה מידי דבכה"ג אף אחר הקמת המשכן שרי דנראה דהוא חשב דמשום דכתיב ויבן משה מזבח דהוי במ"י והא ליתא דכשבנה מזבח הי' לצורך כל ישראל בשבילם כדי להכשירם לתחת כנפי השכינה ולכן הקריבו שם ולא במקום אחר והא ודאי עדיפא מבמה שהקריבו עלי' קרבן פסח בגלגל, ולא יש לך במת צבור גדולה מזה דבמת יחיד לא הוי רק כשבנה היחיד לעצמו בראש גגו, ומהתימה איך לא ראה מ"ש שם רש"י בבכורות ובכמה מקומות ואין צורך להאריך עוד בזה.

אלכה ואשובה על דברי "אור יקרות" שכל דבריו קשים להולמם ולא נתנו להאמר כלל אף על עולת סיני דמשום דלא אתחנך המזבח דהוי במ"י ובכך מה מאד יש לתמוה על טיב שכלו דבנה עפי"ד בנינו לומר דגם בזה"ז דמפני שלא נתחנך המזבח דיהי' מותר להקריב שאר קרבנות ולא ק"פ, דאף אי הי' דינו כבמת יחיד, מה שאינו, איך מותר עכשיו שאר קרבנות שהוא ע"פ איסור הבמות אתמה ולא ידענא מאי אדון ביה כ"א בהיותו טרוד בטרדות הזמן פלטתם קולמסו שלא מדעת, דודאי אם לא נתחנך הו"ל במה ובכל קרבן אסור, ונראה דאף למה דכתיבנא לעיל דאי נתחנך בתמיד של בין הערבים, אי נפסל הקרבן דצריך להתישב לעת הפנאי, וגם יש לעמוד אי הוי דרשה גמורה דבכמה דוכתי אמרו אסמכתא בעלמא, ואף במקום דלא אתמר בפי כתבו התוס' והרא"ש דהווי אסמכתא (עי' תוס' יומא דף ד' ע"א) ואכמ"ל.

אמנם נראה דאף דהווי דרשה גמורה ולעכובא דה"ד לתמיד של בין הערבים משום דבי' כתיב, ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ולא ראשון בין ערבים, אבל בשאר הקרבנות למאי דקי"ל דמקריבין אעפ"י שאין בית מהיכא תיתי לפסול ודווקא לכתחי' היכא דאפשר דיהי' העולה הראשונה אבל לא דבעי חנוך כלל מקודם וכדכתב הרמב"ם ז"ל שהוא לשין מושאל שלא יתחיל בשל בה"ע דוקא להיות הוא ראשון במזבח שלא נתחנך אבל שאר קרבנות ודאי אין לנו להוסיף מדעתנו לפסול, ומלבד מה שי"ל כן ממ"ש הרמב"ם בד"א וכו' אבל הי' המזבח חדש שעדיין לא קרבו עליו כלום הבאתי דבריו לעיל, ואף אם הדוחה ידחה בקש לומר שלא קרבו עליו דלאו דוקא אלא דר"ל בתמיד ש"ש הרי כתב הרמב"ם ז"ל דעכשיו בזה"ז מקריבין כל הקרבנות וכו' דמשמע כל קרבן שיהי' ואף שאיני עולת תמיד, ומפני זה כתב דהשוחט והמעלה בחוץ בזה"ז דחייב משום דראוי להקריבו ע"ג המזבח דאפשר לבנות מזבח ולהקריבו עליו וכ"כ התוס' בזבחים ד"ס ובשיט' מקובצת שם וכ"כ התוס' במכות דט"ו וגם בחי' תוס' שניץ ע"ש ואף שהוא בכור דהוא חובת יחיד, ואף שהוא מזבח חדש שלא הקריבו עליו עולת תמיד והכי מתבאר ממ"ש רש"י ז"ל שם וכ"כ הריטב"א בחי' למכות ע"ש באופן דנראה ברור דמותר להקריב כל הקרבנות אעפ"י שלא נתחנך בתמיד ש"ש ואפי' לכתחילה, היכא דלא אפשר להקריב תמיד ש"ש וכדכתי' לעיל ואין צורך למ"ש מהרא"ף בתשובה בס' "יוסף אומץ" ולפי מאי דכתיבנא מפורש יוצא דמקום המזבח הי' ידוע אף לאחר החורבן ובזמן הש"ס וכדס"ל כן להרב כ"מ בפ"א מהלכות בית הבחירה ובס' ברכת הזבח ד"ס ע"ש ודלא כמ"ש איזה מהגדולים דלאחר החרבן אי אפשר לידע עד ובא מורה צדק וכמו שנראה ממה שכתב הרב דמש"א בפ"ק דחולין דף כ"א ע"ש גם הרב בס"ה דרך הקדש ד"ט עמ"ש הכו"פ משם ר"ח מפריש שאמר לבוא לירושלים ולהקריב מנא ידע מקום המזבח וכו' ע"ש.

ובספר עץ החיים למהרח"א אבולעפיא בפ' ויצא כתב וז"ל ואיכא למידק איך פסק הרמב"ם ז"ל סוף הל' מעה"ק המעלה בחוץ בזה"ז חייב כרת והלא אינו ראוי לפני, שאין מכירים מקים המזבח וע"ע במ"ש וי"ל ע"ד לעת הפנאי, וע"ע בס' מגילת ספר לאוין דקס"ד שכתב לישיב מה שהמטיל מום בקדשים אינו לוקה עפי"ד הרמב"ם דפ"ב מבית הבחירה שג' נביאים עלו עמהם מן הגולה וכו' וא"כ בזה"ז שהמזבח נחר ולא ידענו את מקומו וכו' עש"ד, ואין להקשות ע"ד הראשונים הנ"ל דכתבו דיכול שיבנה המזבח

דאיך אפשר כיון דהוו טמאי מתים משום דכבר הוכיחו הראשונים ז"ל דבזמן הש"ס הי"ל עדיין אפר פרה והביאו דבריהם הרמ"ל בפ"ג מה' אבל ע"ש, וכ"כ בס' התרומה בהל' א"י, והרא"ש בפסקיו בחולין דף ק"ז ע"ש ומ"ש הרמ"ל וזכורני שראיתי במקום אחד דכשגלו לבבל הוליכו עמהם אפר פרה ע"ש אמת שכן איתא בתוספתא ה"ד הר"ש פ"ג דמס' פרה מ"ג רש"א אפרן ירד עמהם, אמרו לו והלוא נטמאת בארץ העמים, א"ל לא גזרו וכו' אלא לאחר שעלו מהגולה ע"ש, אבל לא ידעתי מאי נ"מ לזמן התנאים שהיו אחר חרבן בית ב' ומאי דהוה הוה, ואפשר דכונתו לומר דכיון שהי' כן מסתמא דודאי דגם בבית שני הנשארים שם בא"י לקחו להם אפר פרה להטהר.

והנה בעברי בדברי הס"ת הנ"ל חזות קשה הוגד לי שראיתי שכתב דמ"ש מקריבין אעפ"י שאין בית ושהמעלה בחוץ בזה"ז דחייב דמיירי כגון שבנה מזבח במקומו דאי ל"ה אינו ראוי לפנים דכל הקדשים שנשחטו כשנפגם המזבח פסולים וכו' א"נ במקטיר קטורת או קומץ מנחה מידי שאין צריך מזבח וכו' וגם כתב אח"כ הלכך נראה דבקדושת מחיצות העיר קיימת לעולם להיות מותר לאכול מעשר שני אי בנה מזבח אבל בלא מזבח לא, דאתקש מעשר לבכור שצריך לו מזבח לאכילת בשרו וכו' ע"כ עש"ד.

ונראה ודאי דמ"ש אי בנה מזבח דהיינו לפי מה שכתב קודם דאף בזמן האמוראים הי"ל אפר פרה וא"כ איך כתב שם וז"ל אבל מעשר שני בזה"ז שהוא טמא מחמת שאין לנו הזאה וכל אדם טמא אם הפירות לא הוכשרו א"כ הוא טהור, א"כ הוא מותר לאכלו בירושלם אע"ג דע"כ ליכא מחיצות מקודשות וכו' עש"ד דקשה דאם כולם טמאים איך אפשר להיות שיבנה המזבח ובלא מזבח א"א לאכול מעשר שני ודוחק גדול לומר דמיירי באם עבר ובנה באיסור וראיתי להכ"מ רפ"ב דמע"ש דכתב וז"ל כתב סמ"ג על מ"ש רבינו אף מעשר לא יאכל אלא בפני הבית שאם הפירות לא הוכשרו שמותר לאכלן בירושלם, מניין לו עכ"ל ואין הסמ"ג כעת עמדי לראות מה הבין בכוונת דברי הס"ת, אבל נראה ודאי דכוונתו להקשות לפי מה שהבין בדברי הרמב"ם ז"ל דבעי ביהמ"ק אבל ודאי נראה דמודי דבעי גם מזבח וכדכתב כן בהדיא בסה"ת שכן מוכח מהש"ס, ובכן מ"ש הכ"מ ואיני יודע מאי ק"ל שרבנו מביא ראי' מהפ' שאינו נאכל אלא בפני הבית וכי לא הוכשר מאי הוי עכ"ל נראה שהבין בדברי הסמ"ג דמה שהכשיר בסה"ת הוא גם בלא בנה מזבח ומפני שלא הוכשר, ולענ"ד הוא רחוק מהשכל להבין כן בדבריו דבפירושו אתמר בסה"ת שם דבעי דוקא מזבח וע"כ ס"ל אם הי' מזבח, אמנם נראה ודאי דגם הרמב"ם ז"ל מ"ש דלא יאכל אלא בפני הבית דהוא דוקא משום דבעי מזבח.

ומ"ש הרמב"ם דמקריבין אעפ"י שאין בית הוא באם יהי' כן, אבל לא הי', אלא דאכתי יש לעמוד בדברי הרמב"ם דכיון דלא הי' מזבח איך כתב דהשוחט והמעלה בחוץ בזה"ז דחייב והרי כיון דליכא מזבח אינו ראוי ליקרב בפנים דאפילו מזבח שנפגם כל הקדשים שנזבחו פסולים, וכ"ש כשאין מזבח ומשו"ה הוכרחו התוספות לומר דמ"ש המעלה וכו' דמיירי בהקטרה דוקא דלא בעינן מזבח ע"ש.

וכן י"ל ע"ד הר' החנוך במצוה שכתב שאם שחט בזה"ז דח"כ ואעפ"י שלא העלה ע"ש והר' מ"ל בסוף המעשה"ק בדברי הרמב"ם שכתב מי ששחט קדשים בזה"ז והעלה בחוץ חייב, ציון לדברי התוס' הנ"ל ושוב כתב וז"ל דלמה נקט דין זה בשוחט ומעלה, באחד

מהם לבד חייב ואפ"ל דהאי והעלה הכונה הוא או העלה, אלא שראיתי שבדין ט"ז השוחט וכו' אכן המעלה הרי שהזכיר הב' חלוקות בפי' וא"כ ה"נ הול"ל מי ששחט וכן מי שהעלה חייב אשר על כן נ"ל דכולה חדא מילתא היא ודו"ק ע"כ, ונראה דר"ל דגם הדין שבהלכה ט"ז הוא אף בזה"ז וכולה חדא מילתא דבין בישראל ובין בקדשי עכו"ם וא"כ הרי ביארו והוצרכתי לבארו לפי שראיתי שלא הבינו כוננתו, ולעד"ן דודאי הרמב"ם ס"ל דגם על השוחט לבד בזמן הזה דחייב, וכמו שכתב הרב החינוך ודלא כס' התוס' מדכתב מי ששחט קדשים בזמן הזה, ואם אינו חייב למה נקט ובכן גם מ"ש והעלה בחוץ הוא גם הקרבה ולא הקטרה דוקא וא"כ למה לא יהא חייב שתים כיון שהוא ב' לאוין חלוקים וכמ"ש בזבחים דק"ז וכ"פ הרמב"ם ז"ל וכן ממה שכתב ברפ"ק דכריתות ד"ג שאמרו שוחט והעלה קא' דמסתמא בזה"ז מיירי ולכן נראה דמ"ש הרמב"ם ז"ל דחייב ר"ל על כל אחד, וקשה דהרי בזה"ז ליכא מזבח, ותו דכיון דכלם ט"מ הרי אינו ראוי לפנים ועלה ע"ד לומר דגם הרמב"ם דכתב בזה"ז לאו דוקא עכשיו אלא לישנא דתלמודא נקט דבזמנא הי' להם אפר פרה וכשבנה דוקא מזבח וכמ"ש כן התוס' וסה"ת וכמו שפיר' הם בדברי התלמוד כן נפרש בדברי הרמב"ם, ועפ"י"ז יש לישב מה שמקשים ע"ד הרמב"ם פ"א מהלכות איסורי ביאה ה"ז דכתב בדין איסור להטיל מום בקדשים דאין לוקה אלא בזמן שביהמ"ק קיים שהרי הי' ראוי לקרבן ופסלו אבל בזה"ז אעפ"י שעבר בל"ת אינו לוקה ע"כ וכ"כ בתו"מ ע"ש שהרי שגם ע"כ בזה"ז ראוי להקרבה ופסלי, ועי' להגאונים בטורי אבן ובס' חו"ס יו"ד ס' רל"ו וש"ז, ובס' עבודת מקדש למהר"ץ חיות ואחרים ג"כ דהקשו כן, וכמו כן יש להקשות ע"ד החינוך שגם הוא כ"כ בס' רפ"ז וז"ל אבל אין חיוב מלקות כ"א בזמן שבה"מ קיים שראוים הבהמות לקרבנות כמו שמתבאר בגמ' בע"ז עכ"ל, וכבר התעורר בזה ג"כ המנחת חנוך שם בדברי הרמב"ם ז"ל דכיון ששיחט בחוץ בזה"ז חייב אמאי לוקין עליו והניח בצ"ע, אך עפ"י האמור הנה נכון די"ל דהרמב"ם והחנוך דכתב' ששוחט בחוץ חייב דהם העתיקו רק מאי דקאמר בתלמודא דהי"ל אפר פרה ובנה מזבח, וכמ"ש התוס' וסה"ת הנ"ל, וע"ע בתוס' בע"ז, אמנם כמה קשה לפרש כן בדברי הרמב"ם דיכתוב כן בסתם דחייב בזה"ז מה שאינו כן.

ועי' במ"ש מהריק"ו שו' קנ"ג ובשו"ת ב"ח סי' כ"ד (פ"ד) והו"ד בשו"ת גאוני בתראי, ולכן נראה דהרמב"ם לא ס"ל כדברי התוס' וסה"ת דמעלה בחוץ בזה"ז דמיירי דוקא בהקטרה או כשבנה מזבח דכל כהאי הו"ל לפרש, וגם דק"ל דלענין מעלה בחוץ אמרו בסתם דחייב ולענין מטיל מום בקדשים שם אמרו (בסתם) דלא חזי להקרבה ומשים דליכא מזבח, אלא ס"ל דגם במעלה בחוץ נמי הוי אע"ג דליכא מזבח ואף בשחי' והקרבה בזה"ז דחייב וכמו שהבינו כן כל המפרשים, ומפני הסבה שאין הספרים מזומנים בידי איני יכול להרחיב הדבור הזה, דנר' דכולם ס"ל דמיירי הרמב"ם אף בזה"ז דאי אפשר לבנות מזבח דאע"פ דשוחט ומקריב בחוץ דחייב ושלא כמ"ש התוס' וסה"ת, וגם התשב"ץ בח"ג סי' ר"א כשהביא שם מ"ש בפ' השוחט והמעלה בזה"ז דחייב משום דראוי לבא לפתח אה"מ וכתב הוא כגון שבנה מזבח וכו' וסיים וז"ל והרמב"ם ז"ל בהל' מעה"ק בסופו לא פ'י זה וכתב סתם דהשוחט והמעלה בזה"ז דחייב עכ"ל.

ואיני זוכר שראיתי באחרונים מי שמפרש לדברי הרמב"ם דס"ל כמ"ש התוס' וסה"ת כ"א רק שכתבו כדי לישב השגת הראב"ד ז"ל שהשיג ע"ד הרמב"ם דדיקא לענין בכור הוא משום דבעי מזבח בעי כדיראה הרואה להר' מנ"א ומ"ל וחק נתן ומפרשים אחרים ואכמ"ל בזה. ולכן נראה דדעת הרמב"ם הוא דשוחט בחוץ בזה"ז דחייב שהוא אף דליכא מזבח ואף שהוא ט"מ ומשום דאפי"ה הוי ראוי לבא אל פתח אהל מועד וס"ל דמ"ש התוס' הא ל"מ דאף דאם שחט בפנים פסול בדליכא מזבח מגזה"כ בשחט בחוץ חייב אף בדליכא מזבח ומשום דהוי ראוי דהי' יכול לבנות מזבח ולהקריבו בפנים וכל שאפשר הוי ראוי דכל שבידו לאו כמחוסר מעשה.

ויש לתמוה עמ"ש הרב מהרח"א בס' עץ החיים בסה"ס בני' להלכ' שגגות דתמה ע"ד הרמב"ם שפי' בספ"ו מהמה"ק דמזבח שנפגם דכל הקרבנות שנמצאו שחוטים דנפסלו דאמאי שבידו לבנות מזבח ולא מקרי דחוי ע"ש דנראה דל"ק דאע"ג שבידו ולא הוי דחוי דאפ"ה פסול מגזה"כ, אמנם לענין שח' חוץ ס"ל דכיון דתלוי בראוי לפנים כיון דיכיל לבנות מזבח ולהקריב עליו הוי ראוי וחייב ואע"ג דהוא טמא מת נמי ואינו יכול לבנות מזבח ולהקריב עליו אפי"ה הוי ראוי כיון דיש היתר בצבור וכדאשכחן בחולין ד"מ דהשוחט בחוץ בשבת דחייב וכתב' התוס' שם דאע"ג דאין קרבן יחיד קרב בשבת, י"ל כיון דאם זרק הורצה כדאשכחן גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן בפ"ב דביצה יש לי להתחייב משום שחוט חוץ דפ' השוחט והמעלה מרבינן מקראי לחייב בחוץ ע"כ שאם עלו נא ירדו ע"כ אף ה"נ י"ל דגם בטומאה נמי הוי ראוי לפנים דהורצה וכמ"ש הרמב"ם בפ"א מפה"מ הל"ד וכן מפו' בהדיא שם בזבחים דק"ט דגם בטמא שחייב בחוץ פ' הרמב"ם פי"ט מעה"ק הנה נתבאר דהגם דאינו ראוי לפנים והוי איסורא דאורייתא דאפילו הכי הוי ראוי וחייב, ועוד זאת אשכחן שם בפ"ח דמעה"ק דהשוחט בלילה חייב הואיל והשחיטה בלינה כשרה בחוץ ע"כ הרי דאף על גב דאינו ראוי בפנים ואם שחט בנינה בפנים שחיט' פסולה וכמבואר גם בכאן בה' זו ודלא כמ"ש בית יעקב.

וכבר השיגו המ"ל בריש פ"ד מהלכ' מעה"ק עי"ש ואפילו הכי בשוחט בלילה חיוב הואיל והשחיטה בלילה בחוץ שרה ומכש"כ דגם בשחט בטומאה בחוץ דחייב דהוי ראוי כיון א בנה מזבח והקריב בטומאה דכשר ואין לה על דברי הרמב"ם אלו דפ' השוחט בלילה דחייב ואף דבאותה שעה אינו ראוי ומטעם שכתב דהואיל והשחיטה בלילה בחוץ דכשר דהרי תנן בפ' פרת חטאת דמחוסר זמן כגון בתוך שבעה ימים שנולד דאם הקריב בחוץ דפטור ומשום דבאותה שעה אינו ראוי לפנים וכ"פ הרמב"ם שם לעיל מזה דאמאי הרי מבואר בש"ס וכ"פ הרמב"ם ז"ל דלחולין הוי שחיטה כשרה וכמו דהשוחט בלילה הואיל והי' ראוי להקריבו לפנים אחר כך וגם זו יכיל להקריבו אח"כ, דלא דמי דלא כתב זה הטעם הרמב"ם כ"א דוקא כשהוא יכול להקריבו למחר באותו יום משא"כ במחוז"ז שהוא ביום אחר, גם אין להקשות ע"ד הרמב"ם ז"ל דכ' דהשוחט בלילה דחייב, דאף דאתמר בתל' הכי היינו משום דאפשר לומר שס"ל דלילה לא הוי מחוסר זמן ועיין בתוס' אבל להרמב"ם שפסק בפ"ג מהל' מחוז"כ ובפ"ב מה' חגיגה כמ"ד דלילה היי מחוז"ז, דהא ליתא ולא קשה מידי משימ דס"ל דדין זה שאני דתלוי בכשיש אופן שיכול להקריבו שנא יקריבנו בחוץ והחמירה תורה טפי משאר דברים וכדאשכחן דרבתי תורה גם באיתן שאסור לשחוט לכתחילה עלו לא ירדו.

ושו"ר להר' מנחת חנוך שהק' כך ולע"ד נקי א ונר' דגם בכונת דברי התוס' אולי יש לפרש דס"ל כמ"ש הרמב"ם ז"ל ומ"ש דלילה אין מחוסר זמן בדין זה ולכו"ע ס"ל כן, ולפי מאי דכתיבנא נתישבו היטב כל פסקי הרמב"ם ז"ל וגם במ"ש דהשוחט והמעלה בחוץ בזה"ז דחייב וגם במ"ש במטיל מום בקדשים בזה"ז דליכא מלקות משום דאע"ג דלענין שחוטי חוץ חייב התם הוא דוקא דהוי גזרת הכתיב דאע"ג דאינו יכול להקריבו בפנים לכתחילה אפי"ה הוי ראוי אבל לענין מטיל מום וכו' כיון דאינו עומד להקרבה וכמ"ש ג"כ בפ"ק דע"ז לכן ליכא מלקות ומתוך מ"ש החכם עיניו יחזו מה שיש לתמוה על כמה מפרשים ומכללם הרב מגילת ספר ומהר"י הכהן ז"ל בס' אהלי יהודה דהי' בהעלם עין דבימי האמוראים שהי"נ אפר פרה ועי' מ"ש התוספות בחולין דקכ"ב ע"ב ומפני טרדות מכמה סבות שונות גם שאון כח בי להזמין את הספרים לכן איני מרחיב הדבור בזה ובפרטים אחרים שכתבתי לעיל ורק אומר דבמה שכתב' לעיל דהרמב"ם השמיט הדין דהשוחט בשבת תמיד שאינו מבוקר דחייב דשוב אחרי כתבי בא בזכרוני דמזה זמ"ר למעלה משלשים שנה עמדתי באורך ע"ז ושראיתי מ"ש הג' בטורי אבן ברפ"ג דמגילה וז"ל הצ"ל דבע"כ מיירי במפריש ק"ח משום דקיי"ל פסח טעון ביקור ד"י קודם שחיטה כדאמרי' בפ"ט דפסחים וא"ת דבוקר אינו מעכב בדיעבד כמו שכ' בחי' לסוכה פ"ד מ"מ כיון דלכתחלה טעון ביקור ד"י אמאי אמרו רבנן איזה שירצה יקריב הא ודאי מצוה בראשון וכו' עש"ד וכמ"ש עוד לקמן בפ"ד דכ"ט, ושוב אח"ז יצא לאור ס' תורת חסד ונזדמן לידי לפי שעה וראיתי מה שהאריך ומלבד שלא ראה שכבר האריך בזה הכ' אור זרוע בה' פסחים דרי"ז נסתפק בזה ומתחלה רצה להוכיח מכל איתן המקומות דאיני מעכב, ישוב כתב ומיהו נראה דבוקר מעכב דתניא בתוספתא דפסחים שמעתי שהשוחט תמיד בשבת שאינו מבוקר וכו' וע"כ דלית לי' מום וכו'.

ועוד שם לקמן בסי' רכ"ח כתב וז"ל תנן בפ' אלו דברים בסופו שחטי ונמצא בע"מ חייב פי' שחטו לפסח בשבת ונמצא בע"מ ח"ח פרש"י דשוגג היא ולא אנוס דהו"ל לבקורי א"כ משמע שלא בקרוהו ואפ"ה טעמא דנמצא בע"מ הא ותו דא"כ דמעכב אפי' שאינו בע"מ ליתני נמי שחטי בלא ביקור חייב מיהו שמא מתני' איירי כשבקרו ורש"י שפי' דהו"ל יכו' שמא ר"ל דהו"ל היטב וכו' ובתוס' דפסחים תניא אמרינן שמעתי וכו' יש"מ דבוקר מעכב עכ"ל וי"ל דאיך לא הזכיר דתוס' זה כבר היכא ג"כ בת"ד בסוכה כל: הנך ריאה שכבר הג' רצה להוכיח שליח רק מדרבנן אלא דמפני התוס' נדחק הרבה בפירש"י אמנם הרמב"ם שהשמיט זה נר' ודאי שמה שפי' בפה"מ ובחבורו פ"ב מהל' שגגות שהוא מפני הי"ל לבדוק ואח"כ ישחוט א כל כיוצא בזה, ע"כ דמבואר מזה דאעפ"י שנא בקר דכשר, אמנם נר' הרמב"ם הביא דפסח דורות בעי בקור עי' בסוף הנ' ק"פ דכשהזכיר מה שיש בין פסח ראשון לא הזכיר מזה כלל וכן כתב בפ' בשטה המיוחסת להרשב"א ז"ל, וכבר מזה שנים הרבה שהארכתי, ואכ"מ להאריך, ובכן לדעתם מהא דק"פ לא מוכח מידי והדרן למאי דאתינן עלה לפי מאי דכתיבנא לעיל נראה ברור דיכיל להיות ק"פ אף דלא נתחנך המזבח בתמיד של שחר ולא קשה מידי על דברי הרבנים הנ"ל אנא דאיני יודע שלמה החליטי המאמר דאי אפשר להקריב תמידין מפני שהם מפוזרין דאי משום דכתב הר"מ ז"ל בפ"ד מהל' סנהדרין דלענין סמיכה לפי שישראל הם מפוזרין אי אפשר שיסכימו כולם עיי"ש, מלבד די"ל דלא דמי

וגם דעכשיו בזמננו דנתרבו ספינות קיטור ומסילות הברזל ועוד מכשירי נסיעה, נראה ודאי דאינו רחוק מלקבל שקלים מהצבור אף שהם מפוזרין, ועוד זאת יכול להיות שיתנדב אדם וימסרנו לצבור ומהני גם לק"צ כדאיתא בפ"ק דר"ה וכן פסק הר"מ בפ"ח מהל' כלי המקדש ה"ז וכן כתב הרב בעל הטורים בפרשת ואתה תצוה והראה אותי ר"ב זאלץ שגם הוא תירץ כן במכתבו לכ' מאז והצדק אתו, ועי' עוד בתוי"ט בפ"ד משקלים ובמל"מ פרק ב' הלכות כלי המקדש והכי מתבאר גם בהר"ש בפ"ב דפרה מ' גי'.

ויש לתמוה טובא על דברי הרב מהרח"א בספרו עץ החיים פ' חוקת עי"ש. ובכן יש להשיב על דבלי הש"י ואין צורך להאריך עוד בזה.

ולפ"ז נראה דשפיר דמי להקריב ג"כ תמדין ואם דבעינן מעמד כהנים ליום וישראלים שלוחין מכל הצבור כדאיתא בפ"ד דתענית ד"כ, וכתב הגאון בעל טורי אבן בפ"ק דמגילה דמעכבין הקרבן ותמה על דברי הסוברין והרשב"א בכללם דהוה רק למצוה ואינו מעכב, מלבד שיש לעמוד על דבריו ואין הפנאי, בכ"ז גם לדבריו איתא בתקנתא להיות כן בנקל ובכן אין להקשות על שכתב בכו"פ בשם ר"ח שהי' רוצה להקריב גם תמדין, ועי' בקונט' עבודת הקדש בפ"א וב' מהרב מהר"ץ חיות, ומאפס הפנאי איני עומד כעת על דבריו, אמנם נראה דעיקרא דמילתא י"ל דמכיון דעכשיו המזבח חרב אף דיוכל להיות דע"י השתדלות מרובה וטרחה יתרה נוכל להשיג רשיון מ"מ טורח זה למה, דמלבד דנראה מכיון דהוא חרב בעו"ה ליכא חיובא כלל י"ל גם כן דאין צורך להשתדל, שהרי אף בזמן המקדש כמה תנאים כמו ריב"ב ועוד שדרו בחו"ל לא באו לירושלים להתחייב משום שמה"ד הם פטורין וכ"ש כשהוא חרב וליכא למימר דמה שהיו פטורים הוא מפני שהיו אנוסים ולא יכלו לבוא, דהכי אמרו בפסחים ע' ע"ב גבי ר"י בן דורתאי שפירש ישב לו בדרום ועיי"ש ברש"י רחוק מירושלים שלא להעלות לרגל להתחייב בפסח ע"כ וכש"כ כשהוא חרב די"ל דאין רצון השי"ת שנקריב.

ומפ"ז כל התנאים הקדושים שהיו בירושלם אחר החרבן לא מציינו שהקריבו קרבנות אף שיכלו לבנות ולהקריב וכמבואר לעיל בשמן של הראשונים והגם שיכלו להקריב גם בטהרה. וגם נראה דאף לא התאוו לזה כדמצינו אצל משה רבנו ע"ה שהתאוה לבוא לא"י כדי לקיים מצוות התלויות בארץ, והוא מפני שידעו שאין רצון ה' שנקריב כ"א עד שנשוב אל ה' ואז יבוא משיח צדקנו בכ"א.

וכן נראה במקרא שכתוב והשימותי וכו' ולא אריח וכו' דהכוונה אף אם רצו לבנות מחדש ולהקריב לא אריח. ובזה יש ליישב מה שעמדו מהרימ"ט בדרשותיו ומפרשים אחרים ומקשים אמאי לא אמרו פה כמו שאמרו גבי עבד עבדו שהי' כבר ה"נ נימא מקדש שהי' כבר, ולפי דברינו ניחא, ומפני כמה סבות וגם שהספרים אינם בידי כעת איני יכול להעתיק דבריהם דאפשר קדמוני בזה ואף שראיתי שהרב ש"י שם בסי' פ"ט כתב שמה שאמר ר"ג בפ"ק דסנהדרין מהודעין לכוון דגוזלא רכיכין וכו' דהקשה כיון שהי' אחר החורבן האיך קאמרי כן ותירץ לחד תירוץ ועיקר אצלו דהוא משום דס"ל דמקריבין אעפ"י שאין בית שלכן בימי הנשיאים שהיו סמוכין לחורבן הבית ועדיין הי' המזבח קיים הקריבו ק"צ כמו בזמן הבית ולכה"פ פסחים וגם אשור בקונטרס עבודת הקדש בפ"ג ד' ע"ב דהאריך בזה, וכתב דהיו מקריבין גם אחר החורבן נגד החכמים

המשכילים והביא חבילות ראיות ע"ז, והוא מה שאמרו בפסחים דא"ל ר"ג לטבי עבדו צא וצלי עלינו את הפסח והרי ר"ג הי' קטן בזמן החרבן ובמות ריב"ז נתמנה לנשיא וא"כ עשה הפסח אחר החורבן, ועוד ראי' מריב"ב בריש פסחים דמדוע הרגו להעכו"ם משום דעשו הפסח בסתר ופחדו שלא ולשון עליהם.

וגם מריש נדה גבי מעשהבמשפחתו של ר"ג שבדקה עצמה ומצאה טמאה ומוקמינן בתרומת לחמי תודה ובירושלמי שם שהיתה לה יין נסכים ומבואר שם בתוס' דר"ג דיבנה הי' וגם הביאו מפ"ק דסנהדרין דמתבאר דגם אחר החורבן היו מקריבין וכתב שם שהר"ן בחי' וכנה"ג התעוררו בזה שאחרי החורבן לא הי' להם ק"פ וקיני זבים.

וכתב הר"ן דצ"ל דגם אחר החורבן הי' מדקדקין בדברים הצריכין, וכתב שתירוצו נכון, ושוב כתב אף כי דעת התשב"ץ דר"ג הי' קודם החורבן אבל עדיין קטן הי' ואף אי תימא כשיטת הרמ"א מפאנו דמפני אימת המלכות לא מינו לר"ג לנשיא עדיין וקשה האיך כינו אותו בשם רבן כיון שהי' קודם החורבן ולא הי' נשיא ועוד אף אם תפרש עובדא דצלי עלוני הפסח מג' דנדה הנז' דהי' קודם החורבן אבל עובדא דסנהדרין שהי' מעברין השנה משם ראי' ברורה.

זהו תורף דבריו אם כי האריך שאין צורך להזכירם. ומלבד דכל חכם לב עיניו יחזו בכל דבריו שאין בהם הכרע, ועוד זאת מכל הראשונים מבואר הפוך מדבריו וכמו שאבאר בס"ד וזה החלי, דיש לתמוה עליו דמאחר דעיניו ראו להר"ן ז"ל האיך כתב היפוך מדבריו וגם הרשב"ץ בפ"י אגדה וז"ל כי ר"ג ראה הבית בכנינו ובימיו היו עושין פסח כנזכר בפ"ק דסנהדרין אבל המשנה נשנית אחר החורבן ע"כ, דנראה דהרב ז"ל מפני שלא שלטו מאורות עיניו בהר"ן וראשוני' ע"כ מפרש עובדא דסנהדרין דהיה קודם החורבן וע"כ משום דס"ל דאחר החורבן לא הקריבו כלל, א"כ איפוא הרהיב עוז בנפשו בשיקול דעתו לומר הפוך דבריהם דבאמת אמרו טובה צפורנן של ראשונים וכו', מפני שנהירין להו שבילי דכולי תלמודא וגם ראיתי בחי' הרמ"ה שם בסנהדרין שפירש כהר"ן עיי"ש ואם שדבריהם אינן צריכין חזוק נראה דטעמם ונימוקם משום דכשנחרב הבית נחרב גם המזבח כמו ששנינו בנזיר פ' ב"ש כשעלו נזירים מהגולה וכו' עיי"ש ועי' בב"ב ס' ע"ב האיך נאכל בשר וכו', הרי בזמן ר"י שהי' בזמן אחד עם ר"ג לא הקריבו כלל ובכך יש לתמוה על הש"י דכתב שבזמן הנשיאים שהי' סמוכין לחורבן הבית עדיין הי' מזבח קיים והקריבו ק"צ, והא ודאי אתמה טובא גם מה שכתב הנ"ל בקונט' לפרש הג' דריש פסחים דהוא מוכרח שהי' אחר החרבן הרואה יראה דכניני על יסוד רעוע הנופל מאיליו דודאי קושטא דמילתא דזה הי' קודם החורבן וכמתבאר ממה שכתב הרמב"ם ז"ל בהקדמה לסדר זרעים דריב"ב כי בזמן הבית ולא ראה החורבן.

יעי' בפ"ק דקידושין וכבר שלח בן בג בג, וכתב שם הר"מ דהי' קודם החורבן וריב"ב עמו, וכן כתב הרב המאירי בבית אבית וכמה גדולים אחרים. ועי' בתוס' מנחות ס"ה דכתבו דשנים היו אחד בזמן הבית כדמוכח בריש פסחים ועוד אחד הי' כדאיתא בירושלמי דר"א ור"י בטלו מכשפות מאביו דריב"ב שלא הי' יכול להוליד עיי"ש דנראה דרצונם לומר דודאי דוחק הוא מלומר דמה שביטלו הי' קידם החורבן והאריכו ימים עד אחר החורבן וזכורני שהאחרונים הוקשו להם מהא דריש פסחים דמבואר דריב"ב הי'

קודם החורבן ואשכחן בכמה דוכתי שהי' עם תנאים אחרים שהיו ודאי אחר החורבן, ונדחקו שריב"ב האריך ימים הרבה ולא ראו דברי התוס' הנז' ואכ"מ להאריך בזה ומ"מ מפורש יוצא מדברי התוס' דגם הם ס"ל כדברי הראשונים הנ"ל דודאי לא הקרובו ק"פ אחר החורבן שלא כדברי הש"י והרב הנ"ל בקונ', ונלע"ד דאף דנראה דהתשב"ץ ס"ל דעובדא דסנהדרין הי' קודם החורבן והוא משום דלא שלטו מאורות עיניו בזה שכתבי הרמ"ה והר"ן דלא נתפשט דבריהם בימיו מ"מ נראה דלא נפלאת היא ולא רחוקה מה דס"ל דג"ז היה קודם החורבן ולא קשה מידי מה שהקשה הרב הנ"ל בקונ', ועי' בספר פחד יצחק מערכת ב' ד"ה ביעור תרו"מ דנשאל מרב גדול אחד שרצה להביא ראיה להר"מ שמתוודין אפ"י שלא בפני הבית ממה ששנינו בסוף מ"ש עישורשאני עתיד למוד נתון ליהושע וכו' ומוכח להדיא שר"ג הי' אחר החורבן שהרי בזמן הבית הי' ריב"ז נשיא ולא ר"ג ואפ"י תימא שנקרא רבן לפי שאח"כ הי' נשיא עכ"ז נראה דר"ע כשהיה ת"ח הי' אחר החורבן והי' תלמידו של ר"א ור"י ור"ג ולא מצינו בשום או שר"ע למד מריב"ז וכו' השיב עליו שר"ע הי' ת"ח קודם החורבן ובשנת תתכ"ח הי' החורבן ובשנת תת"ס הי' לראש אחר מות ר"ג דיבנה ובשנת הת"פ נהרג וכבר אחז"ל שחי ק"כ שנה א"כ כ"ח שנה הי' ת"ח בזמן הבית וכו' ור"ג הי' נקרא רבן נם בפני הבית קודם החורבן אעפ"י שהי' נשיא ריב"ז לפי שהי' זקן ממנו אך הוא הי' ראש ישיבה כמו שריב"ז בזמן ר"ג הזקן שהי' נשיא ובזמן רשב"ג הנהרג כדהוכיח שם הצמח דוד עיי"ש שהאריך בזה ועיי"ש שהוכיח כן מהש"ס ושלכן אפשר שאותו מעשה דסוף מע"ש הי' בזמן הבית ונמצא שהי' ראש ישיבה גם בזמן הבית והי' נקרא רבן גמליאל וא"כ נא קשה מידי על מה שכתב התשב"ץ דגם מעשה דפ"ק דסנהד' הי' בזמן הבית הגם שנראה ברור מהש"ס דהך עובדא דסנהד' שהיה ר"ג דיבנה ודלא כמו שכתב בספר פני מבין בשיטתו בסנהדרין שם דלפי מה שכתב הר"פ דלא הי' ר"ג דיבנה כ"א ר"ג הזקן דליתא, אכן מה שיש לעמוד הוא דהתשב"ץ גופי' בח"א קל"ז כתב דמה שלא נתמנה ר"ג לנשיא שהוא מפני שהי' קטן דמשמע שלא הי' ראוי להיות נשיא וכן נראה מהתוס' בביצה כ"ג ע"א וז"ל דר"ג הי' אחר החורבן וריב"ז הי' עושה תקנות תומ"י אחר החורבן משום דר"ג לא הגיעו ימיו להיות נשיא ע"כ והיינו כמו התשב"ץ ודלא כמו שרצה לומר דהוא מפני המלכות וצריך לדחוק ולומר דמה שכתב התשב"ץ דהוא מפני שהי' קטן היינו לגבי ריב"ז שהי' מופלג וגדול ועי' במהרש"ל שם בנדה ומה שכתב הרב חיד"א בעין זוכר ובשעה"מ פ"ה מהל' עירובין ובספר שרשו הם ד' כ"ה ע"א, ואגב אומר דמה שכתב הפ"י בפשיטות על ר"ע שהי' בזמן הבית לא ראה מה שכתב ברש"י במגילה ב' דר"ע בזמן הזה הי' עיי"ש אמנם כבר תפסו עליו כל הראשונים הרשב"א והריטב"א ותוספי הרא"ש.

וכ"ז הי' בהעלם עין מהפ"י ואין צורך להאריך פה בזה אשר עפ"י כל האמור לעיל הטיבי אשר דברו אלי המשכילים שהי' נגד המהרי"צ חיות ואם לא וכלו להביא אות לדבריהם, רוח ה' דבר במ ייפה כיונו, וכבר מזה שנים רבות בעת שיצא לאור הקונט' דרישת ציון נשאלתי ע"ז וראיתי שבכמה דברים לא כיון יפה והארכתי בראיות מהש"ס בס"ד והמשך יבוא, והגם שאינו מופנה וגם שאין הספרים מזומנים כאמור דחקתי את עצמי לעשות רצונו הכ"ד נא"ה דור"ש המקוה ישועות ה' נאדרי.

שלמה אליעזר אלפנדארייורה דעה סימן א נשאלתי באונה שהיא סרוכה לאותן שתי צלעות העליונות שהמנהג לאסור כשיטת הסוברים כן דהו כדין חזה אם יש מכה באותם הצלעות מה דיני: תשובה נראה דשרי דאף דליכא מכה רוב הפוסקים מכשירין כדיראה הרואה בכנה"ג סי' ט"ל הגהב"י אות ר"ד ע"ש ימ"ש הפר"ח בס"ק מ"ב שנר' שדעת הסמ"ג עשין ס"ג ור"י שהביא שם לאסור ע"ש בכנה"ג דכתב דאין הכרע בדבריו ע"ש גם מ"ש הפר"ח שכ"ד הראב"ן אין הספר מצוי אצלי ולבי מהסס בזה אי כתב כן בפירוש לפי מה שראיתי להכנה"ג סי' ד"ן הגה"ט אות ב' שתמה ע"ד הש"ך שם שהביא דברי ראב"ן בלי שום חולק כאלו הם מוסכמים וממ"ש בסי' ט"ל הגהב"י יתבאר לך שסברא זו נמשכת למ"ש רבינו בשם העיטור וכו' דהנך צלעות לא מיקרי דופן לענין סתימה וכו' אבל לאיכא דאמרי דאחר שכתב שם בעה"ע וקיימי כסברתו ריב הראשונים והאחרונים וכמעט כולם דס"ל דאף אם נסרכו לאותם ב' צלעות מיקרו מצר החזה וכו' ואולם הש"ך ראה בס' ראב"ן דאף דס"ל דאותן ב' צלעות מקרו מצר החזה לענין סתימה, לענין נשתברו צלעותיה אינם נמנים למנין שיש עוד חוץ מאלו כ"ב צלעות וכו' ע"כ עש"ד ואם אמת הדבר כמ"ש הפר"ח שנר' שהוא ראה דברי ראב"ן במקומם אין מקום למ"ש הכנה"ג ועכ"פ מפורש בדברי הכנה"ג שרוב הראשונים והאחרונים וכמעט כולם דמתירין באותם ב' צלעות וע"ש בתשובת מרן בספר אבקת רוכל סי' כ"ה שהביא דברי הס' יאור נתיב וכן הביא בשמו הרב המבי"ט סי' צ"ה ובכנה"ג שם אות ר"ט דמתבאר דכל אותם הגדולים ס"ל דהוי מצר החזה דסותם וכ"נ מסתמיות שאר הפוס' שסתמו שכל שכנגד האונית וכו' דהדופן סותמתו, וגם הפר"ח עצמו כתב שם דלענין דינא יש לסמוך על המתירים בשע"ד, וע"ע להרשב"ץ בס' יבין שמועה דף כ"ב דלא הביא כ"א מ"ש הרשב"א ז"ל דנראה דגם הוא מסכים כן לדינה כדבריו, וגם ראיתי להרב יד דוד למהרד"ב בסי' ט"ל הגהב"י אות ל"ב שהביא מה שמצא כתוב לאחד קדוש מדבר שרוב הפוסקים הסכימו דאותן ב' צלעות לא נפקי מכלל דופן ואם נסרכו האונות להם כשרה דכ"ש דהו מקים רבותא במצר החזה כסברת הא"ד הב' שהביא הבהע"ט ע"כ: וגדולה מזאת ראיתי בבשמים ראש סי' ס"י שכתב וז"ל מאי דבדיק לן מר בריאה דאית בה סרכא בין קנה הגרירת לערוגת האונה ואמר שדעתו נוטה להכשיר גם לי הדבר ברור כי אין לנו להוסיף על התלמוד דאונה יאומה דסריכי ודאי בלא זה המקום צר מאד ואף אי סריך לית לן בה ע"כ יעו"ש הרי דאפי' בגרירת ושאר המקומות שדעת הפוסקים לאסור משים דנא הוי דופן עכ"ז ס"ל להגדולים הלנו להתיר משום דאין לנו להוסיף על התלמוד ומכ"ש בסרוכה לאותם ב' צלעות העליונות דהוי דופן סותמתו דס"ל להתיר משום דשם עוקר מצר החזה ואין לחיש במה שחששו ע"ז משום שכשפושטת צוארה או שמתגלגלת דמנתקי הסרכה כמ"ש בס' דמש"א דקי"א עש"ד דנראה ודאי דאלו הגדולים ס"ל דאין לחוש לזה:ומה גם לדעת הרמב"ם דנראה ודאי דס"ל דגם אלו הב' צלעות דהוי דופן צר כיון דלדעתו אף בחזה הוי דופן צר ולפי"ד הב"ח בסי' ט"ל והדמש"א דקי"ב ע"א הבי"ד הכנה"ג בסי' ט"ל הגה"ט אות כ' גם הרב העיטור הכי ס"ל וכן מצאתי בס' יד דוד בוטון שם בסי' ט"ל אות ג"ל שכ' ע"ד הרב"י שיש להקשות על מה שהגיה וסיום וז"ל הלכך נראה דא"צ להגיה כלל אלא דעת בעה"ע"ט היא כדעת הרמב"ם פי"א מה"ש שכ' דאם נסרכה אחת מהאונות לבשר שבצלעות או לבשר שבחזה

כשרה הפך כל הפוסקי' ולפיכך פסק בעהע"ט דהיריעה שבין ב' הדפנות נדון כצלעות וכשרה ויצא לו ממה שראה את הרי"ף שכ' שמנונית החזה התולה על החזה נדון כצלעות וע"כ ה"ט משום דבשר שעל החזה מגין ולרבותא נקט שמנונית כך נ"ל והוא פשוט עכ"ל, ועיין תשב"ץ ח"ב סי' רמ"ח שכ' בתו"ד וז"ל ומה שמצאתם כתוב בכלל בדיקת הריאה ששומן התולה על הצלעות החזה דינו כדין דופן אחר שלא כתב הרמב"ם ז"ל ההפך סמכו עליו אבל אותו שהוא למעלה מדופן אין דינו כדין דופן ע"כ וט"ע בס' ובין שמועה דכתב ואין להקשות על דבריו, דאיך כתב אחר שהרמב"ם לא כתב ההיפך דהרי הרב כת' דאפי' בחזה דינו כדופן צר משום דס"ד לומר דאפילו לדעתו ז"ל דהחזה מגין השומן אפשר שאינו מגין אף שהוא השומן תולה על הצלעות דהיה אפשר"ל דגרע גם מבשר החזה דמגין טפי ומה קאמר הרב דאחר שלא כתב הרמב"ם בפ"י כן ליכא למימר הכי דודאי גם השומן מגין כמו בשר ודופן אלא שאותו שהוא למעלה מהדופן אינו מגין מפני שהבשר עצמו אין דינו כדין דופן וע"ע במה שביאר טעם ההיתר הר' מ"ב ורשב"ש בס"י של"ב בתו"ד ע"ש ונמצא לפי"ז דגם לדעת הרמב"ם והרב העיטור דס"ל דכ"ש באותם ב' צלעות דיש להם דין דופן צר דסותמתו: ובהיותי בזה ראיתי בס' נדיב לב, ח"א יורה דעה סי' מ"ה דשו"ט באם נסרכה האונה לדופן צר ולשומן הלב אי אזלינן בת"ר וכתב שם ואפשר לחלק ולומר דדוקא בחזה ודופן מהני רובא משום דאעיקרא בסרוכה לחזה הא חזינן דהרמב"ם מכשיר ולדעת הב"ח בס"י ט"ל הכי ס"ל גם כן לבהע"ע ואמטו"ל אי"ל דהקלו וכו' דגם המיעוט שבחזה י"מ ואע"ג דאנן נקטינן לאסור סרוכה לחזה מ"מ לענין לעשותו ס' בהצטרפות ס' אחר ולהתיר בס"ס ש"ד כמתבאר בדברי האחרונים וכן הסכמתו במ"א עכ"ל ומלבד דלא ראיתי כעת בדברי רבנו האחרונים שכתבו בדין זה דחשיב ס' הרמב"ם לס' ועוד דאיהו גופיה נראה מדבריו באותו חלק סי' ז"ך דלא ס"ל הכי משום דסב' הרמב"ם יחידאה הוי וכ"פ בפ"י בתשו' כי באה בס' חק"ל מ"ב יו"ד סוס"י ו' ועכ"פ נראה ודאי דס' הרמב"ם חזי להצטרופי להתיר נמי באותם הצלעות וכיון שכן נראה דהיה בדין להתיר אף בדליכא מכה בדופן משום דרוב הפוס' מתירין וגם דאף לדעת האוסרין נראה דאינם אוסרים כ"א משום ספק דשמא מהריאה באה הסירכה דאף לדעת הסוברים דאין סרכה בלא נקב ה"ד בדליכא למתלי בדופן רק בריאה דאי האי אינקיב טרפה ואי האי אינקיב טרפה אבל בכי האי דוש להסתפק דשמא מחמת הדופן אף דליכא מכה לא הוי רק ספק ואין להביא ראייה ממ"ש התוס' והרא"ש פ"ק דחולין דאם עשה גבינות מבהמה ואחר כך נמצאת טרפה דאם הוא מחמת הריאה היא סרוכה דאם היינו בקיאים לבדוק אפשר שהי"ל התר דאין לאסור דהו"ל ס"ס ספק אינה טריפה וע"ש די"ל דהם ז"ל מיירי היכא דאיכא מכה בדופן דוקא כמ"ש הם ז"ל בפ' א"ט דמ"ח ט"א דעתה נוהגים להטריף כל הסרכות יעו"ש וכן ראיתי להר" דמש"א דקי"ד דכ"כ גם הש"ך בס"י כ"א סק"ט והכנה"ג סי' ט"ל הגה"ט אות ו' דכת' דמיירי דוקא בסתם סרכות מפני שאא"ב ואפשר לדחות לדעתם דאי איכא מכה בדופן לא חשיבי ספק משום מה שישלולות בדופן מיהו נראה ודאי דאפי' בסרוכה לדופן וליכא מכה דמה שיש לאסור הוא מחמת ספק כמתבאר כן מדברי הר"ן בהל' גבי ריאה הסמוכה לדופן וז"ל וטעמא דר"ן דקסבר דכל היכא דכי הדדי נינהו תלינן בדופן ולקולא לדברי מי שאומר שטעם איסור הסרכות מפני שכבר יש בהם נקב איכא למימר דס"ל

לר"ן שאין איסור הסרכות מחמת ודאי נקב אלא משום ספק נקב כלומר שאנו חוששים להם שמא יש נקב והסרכה סותמתו הלכך כשהיא סרוכה לדופן איכא תרי ספיקי ספק מחמת דופן ספק מחמת ריאה ואת"ל מחמת ריאה שמא לא ניקבה והו"ל תרי ספיקי להקל וכו' ולדברי מי שאומר שאיסור הסרכות מפני שעתידות להתפרק בה"פ ר"ן סבר שיותר הוא מצוי שתיסרך הריאה לדופן מחמת סירכה שבדופן משנתלה הדבר בהפך ועש"ב דמפורש יוצא דלכל הדברות אף למאן דאסר כשלא יש מכה בדופן הוא רק מט' ספק דשמא מחמת הריאה ושמא מחמת הדופן ומחמת ספק יש לאסור וכ"כ הרשב"א בחי' שם לדמ"ח וסיים שם בסוף דבריו ולדברי רבינו ז"ל כי תלינן בריאה בדליכא מכה בדופן אעפ"י שהדופן קשה הוא להסתרך מחמת הריאה משום שפעמים שהדופן ג"כ נסרך לריאה מחמת מכת הריאה ותולין הדבר להחמיר אבל לא להקל עכ"ל וכ"כ הרא"ה בבד"ה דל"ד ע"ב יעוש"ד וכ"כ הרמב"ן בחי' שם ומש"ה יש מהראשונים דס"ל להכשיר בבדיקה ויש מקומות שנוהגים כן כדכת' הריב"ל בח"ב סי' ע"ח וע"ע בכנה"ג הגה"ט אות י"ט ואפ"י להאוסרים הנפיחה עכ"פ הוא מטעם ספק ואין להק' ע"ד מהריב"ל דלמה לא התיר בנ"ד מטעם ס"ס די"ל דאפ"י למאן דל"ב מתהפך הוה כמו שם אונס חד הוא ועי' מ"ש הבע"ח ע"ד הריב"ל בסי' נ"א וז"ל ולמה לא התיר הרב מטעם ס"ס ס' אי הלכה כמ"ד דאפ"י אי ליכא מכה בדופן ואין ריעותא בריאה תלינן בדופן ואת"ל דאין הלכה כמותו ס' שמא סרכות תלויות וכו' דליתא דאם איתא היו מתירין בלא נפיחה: וא"כ נמצא כשהיא סרוכה לדופן שבצלע העליונה מלבד דרוב הפוסקי' מכשירין דסותם הוא אף למי שאוסר הוא רק משום חשש דשמא הוא מהריאה אבל מידי ספיקא לא נפקא עכ"פ דשמא הסירכה הוא מהדופן דאפ"י אם הי"ל לדופן זה דחשיב כמו חזה מה שאינו אפ"י ספיקא הוי והוי ג"כ ס"ס להקל, ס' אם הסרכה הוא מהדופן ולא מהריאה ואת"ל מהריאה שמא קי"ל כשיטת רוב הפוסקים דשרי משום דגם הצלע העליונה הוי דופן סותמתו וכשרה והגם דאיכא מהפוסקים דס"ל בזה לאסור כיון דהוא רק מחמת ספק חשיב שפיר ס"ס כדכתב הרב דברי אמת בתשו' סי' ו' דט"ז במה שנחלקו הפוסקים אם מועיל עד אחד כעדות השנים להעמידו בחזקת קטן דיש להתיר מכח ס"ס ס' אי הלכה כמ"ד דע"א נאמן ואת"ל דאין הלכה כמותם עדין אף לדברי החולקים לדידהו לא הוה כ"א ספק דשמא קטן הוא וס"ס כי האי כבר מצינו לגדולי האחרונים בכמה מתשו' לעשותו בכה"ג ויש טעם וסמך ממ"ש התוס' בקדושין במה שפ"י אם הקלו בשבויה והט' שאף אם יבואו עדים שנשבית עדין אינה אסורה אלא מן הספק עכ"ל והגם דעדותו בודאי נאמרה ותסגי לן יקר סהדותיה עכ"ז לא אמנע מלהזכיר מעט מהרשום בזכרוני כעת דכן מפורש יוצא מתשו' הנשר הג' הרב מהרח"ש בקונטר' עגונה בתשו' סי' ד' וסי' ו' ומקו' אחרים ואחריו נמשך הפ"מ ח"א סי' יו"ד וסי' לו"ו גם מהראנ"ח בח"א סי' ב"ן נראה דמסכים שיש להקל בכה"ג דהגם דלא כתב בפירוש דהוי ס"ס הרי כתב שם דאפ"י אמשמאילים וכו' קלשא וזיקא שאינו מחמת ודאי אלא מחמת ספק ובאיסורי הס' אפ"י בשל תורה מחלוקת ישנה בין הגדולים אי האיסור ד"ת אויל וכו' יעוש"ד, ואין לי פנאי כעת לעמוד ע"ד דעכ"פ נרא' דלדעת הסו' דהוי דר' דיש להקל שפיר וגם דעת הר' מקור ברוך בסי' פ"ה נר' כן וכ"כ הרב פמ"א ח"ב סוס"י כ"א ע"ש וגם בס' כרם שלמה בא"ה סי' י"א ע"ש וכן זכורני דכ"כ גם בסהפ"ו אחרים וא"כ גם בדין זה שייך שפיר לעשות

ס"ס: אמנם נראה דבס"ס כי האי לא יבצר מהגמגום לפי דברי הרב פ"מ עצמו שם באותו חלק בסי' י"א דאחר שעשה בנ"ד ס"ס כי האי ונסתיע ממהרח"ש בכמה מתשובותיו דעביד ס"ס כה"ג בחסרון קברתיו כתב וז"ל ואף שס"ס זה אינו מתהפך אף ס"ס דמהרח"ש נמי אינו מתהפך ואפי"ה עביד ליה דבמקום עגונה כי"כ מאחרוני' סברי דל"ב מתהפך איברא שמרן זקני שכתב להחמיר בסי' ע"ה בשבוי נר' דנא קא חשיב האי ס"ס דכתיבנא אי משום דהוי ס"ס מחודש ויש בו קצת מן הזרות כמו שיראה הרואה ומוהרח"ש הוא המלמדני לעשות כעין ספק זה, ואפשר שלמרן זקני לא ס"נ או משים שהס"ס אינו מתהפך ומר זקני אפשר דבעי ס"ס מתהפך אף בענין עגונה או דאעיקרא דדינא כבר ראיתי למ"ז בח"א סו' כ"ז ולבו מהסס להקל דחשיב לסברת ר"ב עכ"ל יעו"ש"ב: ויש לעמוד ע"ד דמוהרח"ש גופיה שם בסי' ו' חשש משום דלא הוי מתהפך אנא דכתב שם דמ"מ נוכל לעשותו סניף לטעם הראשון יעו"ש"ד דנמצא דמפני זה גם מהרח"ש אינו סומך ע"ז לבד כ"א לסניף וגם שם בסי' ד' מה שסמך ע"ש מלתא בטעמא ועוד יש לעמוד ע"ד דלא זכר שר תשו' מהראנ"ח הנ"ל מ"ש בענין זה גם הרב מקור ברוך בתשו' הנ"ל עם שנר' שדעתו כך עכ"פ נר' מדבריו דאינו כ"כ ברור ויד הדוחה נטויה לדחות מדכתב שם על ס' הרי"ף והרא"ש והטור וסיעתם דהוי שתיקה דלאחר מתן מעות דמאחר דאפי' הם כתבו דהוי ספק מקודשת הוי כמעט כמו ס"ס אלא אם תאמר אפי"ה אזלינן לחומרא יעו"ש"ד, וע"ע בכנה"ג סי' טו"ב הגה"ט אית קנ"א שהביא מתשו' כ"י למהרח"ש שעשה ס"ס כהאי יעו"ש"ד, ויש לעמוד ע"ד שלא הזכיר כמה תשובות המודפסות למהרח"ש שכ' כן וע"ע להרב דבר משה אה"ע סי' ט"ז שכתב ע"ד מהרח"ש וז"ל אלא דאני בעיני לא באתי לידו מדה זו, אי משום דכל הנהו רבוואתא לא סמכו על ס"ס כזה דא"כ לא משכחת לה לחוש לס' הרמב"ם דחייש לקברתיו כלל, ועינינו הרואות לכמה מרבוואתא דחשו לה ובפרט במלחמה ולא אמר כן אלא לסניף בעלמא ע"כ אשר לפי"ז תמהני על הרב דברי אמת דכל רז לא אניס ליה דכתב כן בפשיטות כאלו אין שום חולק בזה דאף דכמה גדולים הכי ס"ל עכ"פ אינו מוסכם וזכורני דגם הרב חת"ס חלק אה"ע כתב בזה אלא שאין מצוי אצלי כעת, ויש לי לשאת ולתת הרבה בזה ולאפס הפנאי איני יכול וכיון שכן נראה דיש לפקפק בס"ס כי האי משום דלא הוי מתהפך כדחשש מהרח"ש גופיה והפ"מ ואי משום מחמת מה שפקקו עניו הרבנים הנז'.

לזה אמינא דבדין זה אין לחוש משום דלא הוי מתהפך משום דאעיקרא דמלתא הרבה מהראשונים והסכמת האחרונים דל"ב מתהפך כידוע ודעת מרן כן כמפורש יוצא במ"ש ביו"ד סי' מ"ט ופסק בש"ע שם וראיתי להרב מהרח"ף ז"ל בס"ה גנזי חיים במערכת טריפות אות ס' דע"ט דכתב וז"ל ספק בטרפיות ל"ב ס"ס המתהפך כן יש ללמוד ממ"ש מב"י בשם אהל מועד, ומשמעות א דס"ל דיש לחלק בין טריפות לשאר איסורין פי' למאן דבעי בשאר איסורין בטרפיות מודו כ"ע דל"ב, ואם דבריו באו בדקדוק אחר המחיר זהו הפך דברי כל הפוס' כמתבאר כן ממ"ש בט"ז שם ובפר"ח שם סק"ד ונימוקי מהרש"ט שה"ד שם ובמהרח"ש בסי' ד' ובכנה"ג שם הגהב"י אות ד' ע"ש, ובמקומות הרבה בה' טריפות ומהרי"א בספר דברי ריבות וה"ד בע"ח ביו"ד סי' נ"א ומהרי"ט חיו"ד סי' י"א ובס' חוט המשולש מסי' נ' כמה תשובות מגדולי הפוס' ובתבואות שיר סי'

ט"ל דפ"ד ויותר מהמה בכו"כ מספרי הפוס' דמדברי כולם מתבארדאין לחלק והווי כמו בשאר איסורין, והגם שיש לומר דבאיסור טרפיות דהווי חזקת היתר ורוב כשרות דלא בעו מתהפך וכמ"ש מהר"מ בן חביב בס' או"ף והרב כו"ף והרב ח"ס מ"מ ממ"ש הרב אהל מועד לא מכרע.

דאפ' הוא ס"ל דבכל האיסורין לא בעי' מתהפך, אבל נראה דאף בשוה לשאר איסורין מ"מ מאחר דהס' הראשון אינו שקול דהמתירין בהחלט הם רבים וגדולים, יש לסמוך ולעשות ס"ס אף דיש סוברין דיש לאסור מחמת ספק וכסברת הרבנים הנ"ל ומט"ז יש לסמוך אהך ס"ס ואף שהוא מחודש, ומה גם די"ל דהך ס"ס מכל צד ומוסכם לכ"ט וכמתבאר מתשו' מהרי"ט סי' יו"ד דכתב בנ"ד וז"ל ואדרבא איכא ס"ס להתיר דכיון שהסרכה עצמה ספק נקב היא השתא דמספקא לן אי בכה"ג מגין או לא מגין הו"ל ס"ס ע"כ וט"ע בחס"ל חיו"ד סוס"י ב, שעשה ס"ס כזה ולא חש למה שפקפקו הרבנים הנ"ל אף שהוא ז"ל הביא דבריהם בחאה"ע סי' ו': וא"כ נרי דכיון דמן הדין יש להתיר אפי' בדליכא מכה רק שנהגו להחמיר בכה"ג דנ"ד דאיכא נמי מכה בדופן יש להתיר בפשיטות אף אם היה צד להסתפק משום דהא איכא קמן פלוגתא אחריתי דרברבתא קמאי וכמו שיעוין בחי' הרמב"ן פא"ט והר"ן בהל' ורשב"א שם בחי' ובתו"ה דיש סוברים דבנסרך לשאר איברים דאין נקיבתן במשהו דתלינן בהו ואף שראיתי להרשב"ש סי' ת"ך שכתב על ס' הראב"ד הלזו שדחו דבריו ואמרו שלא התירו במכה אלא בדופן כמו שהאריך הרמב"ן בחי' וכל הנמשכים אחריו עש"ד, נראה דהיינו שלא לסמוך להתיר על זה לבד משום דהווי ספ' דאורייתא ומשו"ה חששו הבאים אחריו להחמיר לחוש לסברת הרמב"ן, אבל לעומת זה עכ"פ יש לנו אילן גדול לסמוך עליו ס' הראב"ד, והרשב"א בתו"ה ד' ל"ה כתב שכן דעת הרז"ה, ומה שגמגם בזה הכנה"ג בסי' ט"ל הגה"ט אות ס"ט ע"ד הרשב"א, אחר שאלת המחילה לא מכרע ויעוין בזה למהרד"ח בנד"ל ד"פ מה שהשיב ע"ד וא"כ הרי יש עוד ספק אחר דאף שיש לפקפק ע"ז דאיני בא לכלל ספק מצד מ"ש מהרי"מ"ט בחיו"ד סי' ג"ל והבע"ח סי' ק"ז ובתשובות אחרות מלבד דרבים לוחמים ע"ד דמלבד הרשד"ם ובר פלוגתיה מהרש"ג המובא שם ובס' משפטים ישרים דס"ל דאפי' משום סברת הראב"ד דרבו כמה רבו לחלוק ע"ד וכן ראיתי להרב פ"מ ח"ג סי' מ"ה דכתב דאפי' בס' דכל בתי דינים נהגו להפך חזי להצטרף לס"ס ואם ועלה בדעת לומר דלא מצטרף לדין הלא תראה להרב מהרח"ש בתשו' סי' ל' שדחה סברא זו בב' ידיים גם מהריק"ש בערך לחם סי' ס"ט כתב דבספק אם שהה במלח כשר מס"ס משום סברת הראב"ד וכן נראה ממ"ש הפמ"א ח"ב סי' ק"א והמש"ל פ"ג מה' אבל ע"ש וע"ע בתשו' בע"ח סי' נ"א ובכנה"ג יו"ד סי' ט"ל הגב"י אות ס"ה שיש עוד סוברין כן גם מהרי"ט אלנקוה בע"ס שביתת יו"ט בתשו' כי באה בס' בני אברהם בסו' חיו"ד סי' ו' כתב דעכ"פ ס"ס נגד מרן ואינו נגד תשובת מהרי"מ"ט ע"ש מלתא בטעמא גם המשאת משה בא"ח סי' כ"ג השיב ע"ד דכי נהיגי העולם כדעת האוסרין מאי הווי סוף סוף מידי ספיקא לא נפקא יעו"ש וכ"כ המ"ב בס' קו"א בחא"ח סי' ו' ובחיו"ד סי' ל"א ובס' ארעא דישאל מע' הס' סי' כ"ב וכ"כ הרב צרור הכסף סי' ג' גם הרב דב"מ בח"ג יו"ד סי' ב' כתב וז"ל דאין ה"נ דמנהג עפ"י הוראת מרן הוא ד"ת היינו כשלא יצטרף שם ספק אחר אבל כשיצטרף עוד ספק אחר באותו דין למה לא נעביד ס"ס להתיר דאני אומר דאפי' מרן

בעצמו יודה שהוא לא פסק באותה הוראה לחומרא אלא כשהוא לבדו לא בהצטרף ס' אחר ונסתייע מדברי מהרוק"ש בסי' מ"ב חסרה המרה ועש"ד וע"ע להרב אהל יצחק חיו"ד סי' ז' וסי' ל"א ומקומות אחרים שם דפסקן וע"ע להג' בית הלל וכו"פ ביו"ד סי' ע"ה דסל"ה ועיין עליו להרב חיד"א בס' עין זוכר מער' הס' סימן ל"ב והרב בע"ח בעצמו נר' דלכאורא דלא הוה את מדותיו כמ"ש הרב חסל"א בא"ח סי' י"ג והרב משנת ר"א בח"ב יו"ד סי' יו"ד עש"ד וע"ע במ"ש הר' בע"ח ביו"ד סי' קי"א ולעת הפנאי יש לי להביא עוד מכמה פוסקים דלא סל"ה ותו נראה דבכה"ג דנ"ד דהעקרא בס' הראשון רוב ככל הפוסקים קמאי ובתראי ס"ל להתיר כדכתי' לעיל וגם הרב כנה"ג כ"כ ואף למיעוט הפוסקים היא מחמת ספק דודאי יש לומר דהנוהגים להחמיר הוא רק משום חומרא בהצטרף עוד ספק אחר כי האי גוונא כשר ועיין להכנה"ג בחיו"ד סי' ל"ז הגהב"י אות נ' ובתשו' בע"ח מ"ב דכתב בפ"י וז"ל דאף לפי"ד ה"ד היכא דהוקבע הלכה בכל ישראל וכן נהגו בכל המקומות ולא יש מקום שנהגו להתיר עש"ד: ועפ"י"ז נצולים אנחנו ג"כ ממה שיש לפקפק בנ"ד להחמיר משום דבכל אחד מהספקות כבר נהגו להחמיר וכל כי האי י"ל דמאחר דנהגו לאסור בכל אחד גם בהצמדם יחד אין להתיר וכמו שכן ס"ל למהרד"ח בס' נד"ל ח"א סי' מ"ד דמטעם זה העלה להחמיר שם בנסרחה לצלע הששית עם מכה משום דכל מחלוקת של הר' הוא בספק אחד משני הספקות דנהגו להחמיר אבל כל כי האי גוונא יש להחמיר יעוש"ד דנראה דאפי' אם היו דבריו מוכרחים י"ל דבכה"ג דמן הדין שרי כל שנתוסף עוד ס' אחר דפלוגתא דרבוותא יש להתיר ועיין למהרש"ך בח"א סי' קע"ח שכתב וז"ל דמנהג שנהגו להחמיר ורוב הפוסקים מתירים אם מה שנהגו כן הוא מפני שחשבו שיש להחמיר כמותם מן הדין ולא משום סייג דיש להתיר אפי' בלא שאלא וע"ע נאמן שמואל סי' כ"ט ועמ"ש הרב פר"ת בסו' ט"ל דע"א ודע"ח ואכמ"ל: אלא דאעיקרא דמלתא מה דפשיט"ל להנד"ל אף שלכאורה יש לסייע דבריו ממ"ש הבאר מ"ח ח"ב יו"ד סי' ב' והחס"ל בא"ח סי' י"ג מלבד די"ל שלא נאמרו דבריהם כ"א דוקא כשהשני ספיקות הפך פסקו מרן לא כן כשהיא מחמת מנהג שבכל אחד מהב' ספיקות נהגו להחמיר לא מפני זה יש לאסור בהצמדם יחד ותו שאפי' כשהיא שכל השני ספיקות הם נגד פסקו מרן דס"ל להרב הנ"ל דאין לעשות ספק פסיקא כה"ג אנכי הרואה דרבים לוחמים ע"ד וכדיראה הרואה הרב משנת ר"א ח"ב בחי"ד סי' ט"ו עשה ס"ס בכה"ג וכתב וז"ל ואף דמרן פסק לאסור בשו"ע סי' קנ"ו וסי' קל"ד וכבר נודע דקבלנו דעתו והאריך הכנה"ג סי' קס"ז וק"מ וכו' אנו בעניותינו ראינו להאחרונים דלא חשו להו ועיין להרב ב"ד יו"ד סי' ק"ג וק"ה ולמוה"ר בספר יד המלך למהרא"ף ובס' ידש"מ סי' ג' דעשו הרבנים הנז' הפך פסק מרן ושלא כדעת הכנה"ג וכו' ועיין להרב חק"ל חיו"ד סי' קפ"ח ובח"ג או"ח סי' א' דשקו"ט הרבה והסכים דבדיעבד יש לסמוך ע"ד מהרשד"ם ומהרש"ג והמעייין וראה דמתבאר מדברי הרב חק"ל דל"ש ליה היכא דהס' האחד הוא הפך פסק מר"ן להיכא דהשני ספיקות שניהם גם יחד הם הפך דברי א ז"ל והכי מסתברא כמו שיראה המעייין בטעמו של דבר את"ד יעוש"ב וכן מתבאר מדברי הידש"מ דמרן פסק ביו"ד סי' ב' ובחו"מ ג"כ שם בסי' ל"ד סתם דפסול ע"ש וכן נראה ממ"ש הדב"מ בתשו' דח"ג הנ"ל ע"ש וכן נראה ממ"ש החק"ל בסי' ע"ז דקי"ט וה"ד בס' הגיד מרדכי בחא"ח סי' ט"ו דמ"א וכ"כ הר' הנז' בחיו"ד סי' ד' בנ"ד

ונסתייע מדברי הרב חק"ל אלו ושם בסי' ה' השיב ע"ד מהר"מ לארידו דעל הראשונים
אנו מצטערים בס' אחד ומכ"ש היכא דהווי ב' ספקות נגדו וה"ה בסי' ו' תמה ע"ד דאיך
העלים עון ממ"ש בדברות הראשונות מדברי הרב חק"ל עש"ד וכן ס"ל להרב מהר"א
הכהן ז"ל בס' טהרת המים מע' הס' אות ז ושכן הסכים בקונ' תשו' שארית הפליטהסי'
יו"ד ע"ש ועיין להרב נד"ל גופיה בח"ב ח"מ סי' מ"ו בפסק העגלות שפסק הרב וב"ד
להתיר בס"ס ושאלו ממנו שנראה שהוא הפך מ"ש הרב מ"א החק"ל וגם שהוא היפך
מ"ש החס"ל דכשכל השני ספיקות הם הפך פסק מרן דאין לעשותם ובא לכלל ישוב
דלא הוי הפך דברי הרמ"א ועל זאת הב' לא השיב דנראה דגם הוא לא חש לזה להשיב
משום דס"ל כמ"ש הרבנים הנ"ל וחזר בו ממ"ש בח"א דאין לחלק ביניהם דגם
כשהמנהג ג"כ לאסור כל אחד לבדו, בהצמדם יחד יש להתיר וכן זכורני דמזה זמן רב
שעמדתי בזה וראיתי שגם מספרי אחרונים אחרים מתבאר כן וכעת אינם נמצאים אתו
ומכללם ס' צעיר רודם שהעיד שעשה מעשה ויורו המורים להתיר בס"ס אף שהמנהג
לאסור בכל אחד לבדו וע"ש בסי' מ"א די"ד ולכן גם באותו נדון של הרב נד"ל דח"א
הנ"ל שכתב לאסור לפי מאי דכתיבנא יש לעמוד לעת הפנאי: אבל בנ"ד נראה דיש
להתיר בלא"ה דמלבד מ"ש אעיקרא דמלתא נראה דאין צריך לכ"ז דנראה פשוט דחשיב
שפיר ס' לעשותו ס"ס משום דאף לדעת האוסרין בדאיכא מכה בשאר מקומות הוא רק
מחמת ס' דוקא ולא מתורת ודאי כמתבאר מד' הרשב"א בת"ה הארוך דל"ה ע"ב דכתב
אחר שהביא דברי הרז"ה והראב"ד שהתירו גם בשאר מקומות וז"ל אבל הרמב"ם לא
הודה להם דלא אמרו אלא בדופן, שהדופן קשה הוא להסתרך מחמת ליתא שבריאיה וכו'
אבל בשאר מקומות שהם נוחים להסתרך לריאה כמו שהריאה נוחה להסתרך להם
חושבין שמא מחמת הריאה וטריפה ע"כ, וכ"נ ממ"ש הרב בחי' והר"ן בהל' ע"ש דהוא
רק מחשש שמא מחמת הריאה יעוש"ד וכלשון הזה העתיק לשון הרמב"ן עצמו הרשב"ן
בס' יבין שמועה דכתב וכן מפורש בדברי הרמב"ן בחי' לרנ"א לענין מקח וממכר שעלה
ונסתפק בתחי"ד אי הוי מקח טעות בענין הסרכה וכו' דאיכא למימר דה"מ בטרפות ודאי
כגון אלו השנויות במשנה אבל הנאסרות בסרכא וכן לדופן ולשאר מקומות שהנהיגו
בהם הג' ז"ל איסור כיון שאין בהם טרפות ודאי אלא חששא ואית להו בדיקותא לאו
מק"ט הוא וכו' וע"ש דברי הרב הביאם הר"ן בהל' שם ע"ש הרי מפורש דסרוכה לדופן
ולשאר מקומות דלית להו בדיקותא דאיני טרפות ודאי אלא חששא אלא דיש לעמוד
ע"ד שנראה שגם בכל איסור הסרכות איני רק מחמת ספק ואין בהם איסור ודאי וכן
הבין הסמ"ע בסי' רל"ב סקכ"א אלא שבנסרכה לדופן ולשאר מקומות קיל טפי דהוא
מחומרת הג' דהוי חשש מה שאין להתיר בבדיקה וראיתי מ"ש המנחת יעקב על תו"ח
סי' ע"א עש"ד וסיים דלא כנראה מדברי הסמ"ע דכל סרכות לא אסרנן רק מספיקא
ע"ש ולענ"ד מדברי הרמב"ן נראה כמו שהבין הסמ"ט ואפש"ל דס"ל להרמב"ן ז"ל
דבכל הסרכות יש ספק שמא אינה סרכה רק ריר ומשום דלא בקיאנן בבדיקה יש לאסור
מספק כנ"ל לפום ריהטא ועוד יש לצדד דשמא ס"ל כשיטת הראב"ד בס' ת"ד סי' י"ב
ה"ד רי"ו בח"ה נט"ו ועמ"ש הבע"ח בתשו' סי' נ"א ועכ"פ נראה דבנסרכה נשאר
מקומות שאסר הרמב"ן דהוא רק מחמת איסור ס' וכדכתי' וכיון שכן דאפי' לדעת
האוסרין מה שאסור הוא מחמת ספק אבל לא בודאי משום דשמא מאותם המקומות דאין

הנקב פוסל נסרכה לריאה וכשרה א"כ בהצטרף עוד ס' אחר יש להתיר ובכה"ג ליכא למימר מאי דחשש הכנה"ג וכמו שמפורש יוצא מדברי כל הראשונים בפ"ק דחולין וכנ"ל ובחפשי מצאתי להרב שמן המשחה בהל' שחיטה סי' ח' שכ"כ ע"ד וא"כ לפי מאי דכתיבנא אף אם היה צד להסתפק יש להתיר משום דרבו הספקות: וכל זה כתבתי לרווחא דמלתא דאפי' אם היה מקים להסתפק דשמא לאותם הסוברים דשתי הצלעות אלו דינם כדין חזה דאינו סותם דהה"נ דיש להם דין חזה גם לענין אם יש מכהבהם דלא תלינן בחזה, אבל לדידי חזי לי דאפי' לאותם הסוברים דאינו סותם לא מפני זה יש לומר דגם לענין זה דאין לתלות באיכא מכה בהו דודאי איכא למימר דשנא ושנא דבשלמא דאינו סותם הוא כדקא יהבו טעמא מפני שמתנועיע גם מפני שפושטת צוארה כנ"ל אבל עכ"פ מבואר מזה דעכ"פ דופן מיהא הוי ומהיכא תיתי לדמותו לשאר מקומות שאין הנקב פוסל בהם דה"ה בזה דמלבד די"ל דדיינו לאסור במה שפירשו הם באותם המקומות ולא לאפוי בפלוגתא במה שלא כתבו בפ"י ועוד דהסברא מחייבת כן דודאי הוי דופן לענין זה דתלי במכה אף למאן דס"ל דאינו סותם דהתם ה"ט כדכתי' ותו דמה"ט שאמרו שיש לאסור בשאר מקומות מפני שאינו דומה לדופן ע"י בחי' הרמב"ן והרשב"א והר"ן ובת"ה דל"ה ע"ב מהם בעצמם מתבאר היטב דדוקא באותם המקומות הוא שיש לאסור ולא בצלעות דודאי דהנהו נמי דופן מקרו וקשה הוא ומסתרך משם אל הריאה וגם ליחתו מרובה וע"י להרב פר"ת שם בסק"ע ל"ב שעשה כמה הוכחות דל"ד מכה בבשר וע"ש דמתבאר דכ"ש בצלעות הללו דתלי בהו ולא דמי לאותן המקומות שפרע הרמב"ן אלא דמאי דדייק הרב מדברי הרמב"ן דלא התנא דדוקא בדופן תלינן ולא בשאר אלא כשיש צמחים בריאה, אחרי שאלת המחיל אין נר' כן מדברי הראשונים הנ"ל, וג"כ עיין בהרשב"ץ בי"ש י"ו ובתשב"ץ ח"ב סי' רס"ג והרשב"ש: והסכמת כל רבני האחרונים להתיר גם בבשר ואף למה שפקפק בזה הכנה"ג בסי' ט"ל הגה"ט אות ל"ו ובתשו' בע"ח סי' מ"ח לאסור בזה ליכא תברא מדבריו כלל לכשהיא סרוכה לעצם הצלעות הללו, ואדרבא מבואר מדבריו דמה שאינו סותם דהיינו גרמה דהוא עדיף לתלות במכה, ועיין עוד להרשב"ץ בס' יבין שמועה ד"ך ע"ג שהתיר אם נסרכה האונה מבפנים שאינו סותם דיש לתלות במכה וכן דעת האחרונים, ולעת הפנאי יש לעמוד ע"ד הרב נדיב לב סי' נ"א ואכמ"ל, ולכל הדברות נראה דלצלעות אלו אין מי שיכחיש דלא הוי דופן אף דאינו סותם, וע"י להר"ב במ"ח סס"י נ"ה דכתב וז"ל דלענין מנין הצלעות מהם מתחילים למנות וכו' דלאו הא בהא תליא, דבשלמא לענין סתימה כיון שנקרא חזה לענין כהנים נקרא ג"כ לענין סתימה דאינו סותם, אבל לענין המנין הכל תלוי בדופן צר וכל שהוא בצלע ו' אף שהוא ו' עם צלע זו טרפה דכבר יצא למקום הרחב יעו"ש, דמבואר מזה דדוקא לענין סתימה הוא דיש להם דין חזה אפי' למחמי' אבל לא לכל מילי דודאי דופן הוי כמו שאר הצלעות, ואף שמ"ש הר' הוא להחמיר בודאי שיש לנו לומר ג"כ להקל, ומה גם דכלל גדול מסור בדינו מכל הראשונים דאין לנו להוסיף מדעתנו על הטרפיות: ולרווחא דמילתא יש לצרף עוד מ"ש לעיל משם מהרמב"ח וכו"פ וחת"ס דבטרפיות כיון דבחזקת היתר קאי ורוב בהמות כשרות, אף שהספק ספיקא אינו מתהפך וגם בשם אונס חד הוא דיש להתיר, וע"ע בספר נדיב לב ועפ"י כל האמור הוריתי הלכה למעשה להתיר בנ"ד, ואף שהגידו לי מע' החכמים השוחטים דאיזה פעמים הטריפו

מחוסר ידיעתם שלא ידעו מהו הדין אין לחוש ע"ז וז"ב: הצב"י שלמה אליעזר אלפאנדרי ס"ט סימן ב תשובת הרה"ג וכו' מוהר"ר יצחק אבולעאפייא בעל פני יצחק על ענין הנ"ל ראיתי מראות אלהים עולים מן האר"ש האי פס"ד דשדר לן מר מעלת מוהר"ר רבי אליעזר הגדול דרופתקא דאוריתא מבעמן חכמתא חדמן קאמיא מבני עליה שדעתו מנופה בי"ג נפה סולת נקיה משיירי כנה"ג המלך שלמה נר"ו, צלל במים אדירים בספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים ז"ל לא הניח פנה וזוית וזו הלכה העלה בשריותא דריאה הסרוכה לאחת משני הצלעות העליונות בדאיכא מכה בדופן הנז' מכמה טעמי תריצי הנאמרים באמת וה' עמו מלמד שהלכה כמותו אין חקר לתבונתו, וכשאני לעצמי ניכר שפחמי לא הניח לי מקום להתגדר בו וכל רז לא אניס ליה ומה ידעתי ולא ידע, והנני בא לסייעו במקצת במה שאסף איש טהור להקת הפוסקים ז"ל דעבדינן כי האי ס"ס כיון דהאוסרין אינו אלא משום ספק דמספק"ל ואינם אוסרין מתו' ודאי והנה אמת טעמו ונמוקו עמו שכן ראיתי להגאון הרב שער אשר ז"ל ח"א אה"ט סי' י"ג דעביד האי ס"ס בנ"ד בדין עגונה והאריך בזה כמש"ש יעו"ש, וגם אני הדל בעקבותיהם הלכתי ואחריהם נמשכתי להקל בדין עגונה בכח האי ס"ס בצירוף שאר טעמים כמ"ש בסה"ק פני יצחק ח"ב בתשובות דעגונה ושם הבאתי כל דברי האחרונים ועד אחרון תשו' הרב חס"ל ז"ל והרב חוקי חיים ז"ל ועיש"ב: ואולם לא אכחד תחת לשוני מחוות דעי בהאי דינא דנ"ד דלענ"ד לא דמי נ"ד להאי ס"ס שדברו בו הפוס' ז"ל הנז' בד"ק, דמלבד דמהרח"ש ז"ל גופיה גילה דעתו דאיני אלא לסניף כמ"ש הפוס' ז"ל משמו אשר הובאו בתשו' החס"ל ז"ל הנז' א"כ ל"מ האי ס' אלא לסניף ולא להקל מכחו דוקא ועוד שאני התם דאיירי בדין עגונא דאתתא דאקילו בה רבנן כמו בשבויה כידוע, ודוקא בהא הוא דעבדינן האי ס"ס הגם שיש בו קצת זרות כיון דהוא מניה וביה הס"ס מאי דלא אשכחן בשאר דוכתי ס"ס כהאי ול"ד למ"ש מרן ז"ל ביו"ד סי' מ"ט בדין קורקבן דנסתפקו בו אם הוא מחמת חולי או מחמת קוץ דעבדינן ס"ס להקל, שאני התם דהס' הב' הוה ס' מבחוץ ספק ניקבו שאר איברים הפנימיים והוא ס' מבחוץ לא מניה וביה כנ"ד שהוא ספק ניקבה הריאה וכו', דס' זה מניה וביה דומיא דמת וקברתיו וזה לא אמרוהו כ"א בדין עגונא דאתתא, וגם נדון הרב דברו אמת ז"ל דומה לדין עגונא דאתתא כיון שהיבם קטן מאד ורוצה להמתין לו עד שיגדל לחלוץ או לייבם וממילא היא נשארת עגונה, וגם ספק על ס' לא על דעבדינן ס' שני דלמא לא נגע זה נקרא ס' מבחוץ דומיא לשאר איברים הפנימיים, וכן משה"ק הט"ז ז"ל מדין ושט דסי' ל"ג גם זה נקרא ס' מבחוץ כיון דהשני קרומים הם כב' גופות מוחלקים כמ"ש הרב בתי כהונה ח"ב בחלק כ"ד סי' יו"ד יעש"ב, זהו מה שנלע"ד לחלק בין הנושאים, וא"ש את"מ והריני מבטל דעתי נגד דעת עליון רו"מ כת"ר: ועל מ"ש דעבדינן ס"ס כששני הס' נגד מרן ז"ל הנה מלבד מה שאסף וקבץ רו"מ כת"ר הפוסקים האחרונים ז"ל עוד בה עיני צדיק תחזינה מישרים בס"ה דברי שמואל למהר"ש ארדיטי ז"ל בח"א יו"ד דל"ה ע"א שכתב הרב המחבר שם שבמקום אחר כתב דעבדינן ס"ס נגד מרן האוסר בס' אחד מהם, וכתב עליו הרב המגיה ז"ל וז"ל והנה לא הראה לנו איה מקומו שהאריך בזה דבסי' הנז' לא הביא אלא להחק"ל יו"ד סי' קכ"ז שהסכים עור ועיין להר' הגיד מרדכי דע"ב ע"ב שהביא עוד ממ"ש בסו' מ"ז דכ"ב ושכן ראה עוד בספרים אחרים דכ"כ ע"ט, אלא דהחק"ל באה"ע במ"ב סי'

ב' שינה את טעמו וכמ"ש מהר"ח רומאנו ז"ל הוב"ד בס' נדיב לב ח"ב סי' ס"ל ושם מר בנו הרב נד"ל הליץ בעד מר אביו אבל הוא דוחק וכמ"ש הרב אוזן אהרן ז"ל מע' ס' אות י"ד ע"ע ועיין להרב נד"ל והרב שערי רחמים א"ה סי' כ"ג ואוזן אהרן והגיד מרדכי בכמה מקומות שתפסו דעבדינן ס"ס נגד מרן, ועיין פר"ד ח"ג מדרנ"א ואילך ובדף שכ"ו שתפס וכו', אבל למ"ד דעבדינן ס"ס ה"ה בב' הספקות ע"ע, ולא זכר להחזק"ל סי' ע"ו דכ"כ לגבי הב' ספקות וכמ"ש הרב הגיד מרדכי, ומזה השיג על שני צנתרות הזהב דכתבו להיפך וכו', ועיין להנד"ל סי' ס"ג ועיין זכו"ל ח"א מע' כ' שהביא לדברי החזק"ל הללו ואיך לא אתיא זכירה כאן בדבריו, וגם על הרב בנו דלא אתיא זכירה מתורת אב לערער עליו ועש"ב: וע"ע בס' עבודת השם יו"ד סי' א' ד"ט ע"א דבתר דשקו"ט הרב המחבר ז"ל ע"ד הרב אוהל יצחק ז"ל וע"ד הרב שמן המשחה ז"ל כ' הרב ז"ל וז"ל ועיין להר' באמ"ח ז"ל ח"ב יו"ד סי' ב' דתלמיד אחד רצה לדון בס"ס להחמיר נגד פסקי מרן ז"ל וכתב הרב דלא דק כלל כיון דאנן קבלנו הוראותיו של מרן ופ' בב' הדינין להקל הכי נקטינן, ועיין להגאון מ"מ מוה"ר אג"ן ז"ל בס"ה צל הכסף ח"א סי' ג' ד"ד ע"ד שכתב עליו שדבריו הם הפך ס' הרב ד"מ ז"ל ונגרר אחריו החס"ל ז"ל דס"ל דאם מרן לא עמד בדין ההוא דשייכי לב' הספקות אע"ג דבב' הס' וכל אחד לבדו פ' מרן להקל או להחמיר עבדינן ס"ס נגד מרן יע"ש, והוא תנא דמסייע להרב הגיד מרדכי ז"ל, וכן העלה הרב מהר"א ה' ז"ל בס' שירי טהרה מע' ס' סק"ז יע"ש, ולידי"ן המגיה בס' דברי שמואל הנד"מ דל"ה ע"ג עכ"ל עי"ש, ואפשר שכל האחרונים הנז' נכללו במ"ש כת"ר בסו"ד שכן הסכימו כל האחרונים: ועוד ראיתי לכת"ר שעמד ע"ד הר' גנזי חיים ז"ל שכ' וז"ל ס' בטרפיות לא בעינן ס"ס המתהפך כ"ל ממ"ש מרן ב"י רס"י מ"ט משם ספר אוהל מועד עכ"ל, ומני"ר נר"ו גמגם עליו טובא ככתוב בד"ק, ולענ"ד דשפתי צדיק מהרפ"ח ז"ל ברור מללו דכיוון לדעת גדול מהרד"ף ז"ל בס' מזמור לדוד סי' מ"ט דכ"ט ע"ב שכתב וז"ל שם בסוף הסי' כ' הפר"ח ז"ל דאף ס"ס שאינו בב' הדינין מתהפך מיקרו ס"ס ע"ש, נ"ב גדולה מזו הו"מ למימר דבכה"ג לכ"ע לא בעינן מתהפך וכמ"ש הש"ך סי' ק"י בשם מהרמ"ע ע"ש דהכא נמי אין להסתפק בנקיבת האיברים הפנימיים אלא א"כ באנו לחוש לקוץ א"כ בהכרח לומר תחיל' ס' ע"י חולי או קוץ עכ"ל עי"ש, וז"ש מהרפ"ח ז"ל בטרפיות צ"ב ס"ס.

מתהפך ולזה הביא ראייה מ"ש מרן ז"ל בב"י ע"ד הרב אהל מועד ז"ל וכבר קדמו הרב בתי כהונה בח"ב דף י"א ע"ד עי"ש: איך שיהיה ס' הדברות ולכל האמירות יפה דן יפה הורה הלכא למעשה מני"ר נר"ו, ויש להתיר בסרכה בצלע העליון ומכה בדופן כיון שבלא"ה רוב הפוסקים מכשירין גם בדליכא מכה בדופן וגם איכא ס"ס דאת"ל דה"ל כהאוסרין בדליכא מכה דילמה בדאיכא מכה אפשר דמודו להתיר וכמ"ש מני"ר נר"ו וה' עמו שהלכה כמותו שרי יולדתו ברוך שבחר בו ובמשנתו יה"ר כת"ר וגדל כחומה וכמגדל כנה"ר וכנא"ה אנא זעירא דמן חבריא יסיר יסרני וה' בחוש הראות: הצעיר יצחק משה אבולעאפיא ס"ט סימן ל' שאלה היה עובדא בעי"ת איזמיר יע"א שבבוא הבודק לבדוק הבהמה מצא עולם הפוך כל איבריה הפנימיים אשר הם בטבע להוות בצד ימין היו בצד שמאל ואשר צריכים להיות בטבע לצד שמאל היו בצד ימין, דנמצאו הכבד ודעי' לשמאל והטחול לצד ימין, והריאה תלתא אוני עם הוורדא משמאל ותרי אוני

מימין, והקצב אשר הציץ בה הוטב, אמר שאפי' הוורידין והסמפונות והקנים היוצאים מהלב והכבד ושאר האיברים אשר יש מהם רחבים ומהם צרים ומשתנים זה מזה לפי צורך קיום הטבע, גם המהשינו מקומם מימין לשמאל, באופן כי כל אבריה הפנימיים היו כהלכתן בכל מכל כל אצא ששינו מקומם מימין לשמאל דוקא, והדבר היה לפלא בעיני כל רואה שלא נראה ולא נשמע כזאת: על השאלה הנז"ל שרטט וכתב אחד מהת"ח הרשומים ממשפחת רם הרב כמהר"ר אליה אבואלעפייא נר"ו להתיר עפ"י מ"ש הרשב"ץ ז"ל ביבין שמועה ד"ח הטעם שיש ג' אונות בצד ימין בטבע הבריאה הוא לפי שהצד הימני מהלב היא יותר חם מצד השמאל מפני קורבתו אל הכבד וצריך נשיבה גדולה ע"כ, שלפי"ז לא אמרו בש"ס ובפוסקים דחליף ערפה אלא בחילוף דמזיק לנשיבה לא כן כשנתחלף הכל והכבד במקום הג' אונות הוא י"ל שינוי האיברים כולם מימין לשמאל לא הוו ריעותא ומדלא נחית לאשמועינן רבא גם היכא דנתחלפו כל האיברים שמעינן דלא קפדי בהא, ועוד הביא מ"ש הרשב"ץ שם דטו"ב שכ' ע"ד רבא שאמר דאי חליף טרפה וז"ל שלא תאמר זה אינו חילי שתמות ממנו הבהמה אלא שינוי הסדר שהימין חוזר לשמאל וכו', דומה לאדם איטר יד ימינו וכו' ואינו חולה, וגם מטע"ז אמרו חכמי הטבע שאפשר שימצא הכבד בצד שמאל והטחול בצד ימין על כן הוצרך רבא לומר שגם זה חולי ובכלל אין כמוה חיה טרפה הוא שהרי יש חסור ויתור עכ"ל, שלפי"ז י"ל שאם האונות על מתכונתן אלא שהכבד הוא בשמאל והטחול בימין חולי הוא ואין כמוה חיה כיון דלצד הכבד חסר אונה אחת המזיק לנשיבה את"ד, ושאלה זו היא שלוחה למע' הרב המופלא רא"ג כמהר"ר יצחק אבולעפייא נר"ו אם יסכים ע"י, והרב כמהרי"א השיב וז"ל ואף דלכאורה כל הישר הולך ישפוט בצדק כל אמרי פיו אולם יש לצדד דכיון דרבא סתם דבריו כספר החתום ולא ביאר טעמא מאי י"ל דל"פ אפי' אי יהיו כולם הפוכים, ומ"ש מדלא קבע רבא כ"ה בחילוף האונות ולא אשמועי' אפי' בהפכו כל האיברים יש נדחות דרבא לימדנו במידי דשייך קצת לא כן היפוך כל האיברים, ומאי דהכריח מדחזינן דחיתא ג"ש לא נעלם ס' מהרש"ל ה"ד הש"ך ז"ל סי' ז"ן דטרפה ל"ח ברובה, גם קי"ל כס' הרשב"א ז"ל ה"ד מור"ם ז"ל שם סעיף ח"י דכ"מ שהוא ודאי טרפה אעפ"י שנשתהה יב"ח ע"כ: ומני"ר רא"ג כמהרי"א הנ"ל נר"ו ביקש ממנו לחוות דעתי הקצרה ונומיתי לו כי הוא רואה חבילי טרדין המוטלין טלי עול הצבור והיחיד ולימודים שינים הלכה למעשה מפה העירה ומעיירות אחרות ודיינו שנעמוד בשלנו, ועכ"ז כדי שלא להשיב פניו ריקם משום עשה דכבוד תורה, דחקתי את עצמי ויהיו דברי בקצר אמיץ בעט נחוצה ואומר דכמעט שעברתי ע"ד הרב הפוסק נר"ו ראיתי שיש להחמיר לענ"ד הגם שאיני רואה במ"ש מני"ר לדחות דבריו טעם מספיק כל הצורך דכיון דלפי כל הישר הולך ישפוט בצדק כן שעפי"ד הרשב"ץ וש"מ שביארו טעמא דרבא מוכרח לומר כן כל דלא מצינו חולק נגדם יש לסמוך עליהם אעפ"י שאינו מפו' בדברי רבא וכמה פעמים מצינו דסתמא אתמר בש"ס ואינו לכל מילי עיין ט"ז יו"ד סי' מ"א סק"ט לענין אין סרכה בלא נקב ונמצא כזה הרבה פעמים כידוע: והיותר תימה מ"ש רו"מ כת"ר נר"ו דאף אי חזינן דחיתא ג"ש דל"ן מ"ש מהרש"ל וכו' דהם ז"ל מיירי כשהוא בטרפה ודאי דליכא שום ספק כלל דע"ז כ' הרשב"א בתשובה סי' צ"ח דאפי' יביאו כמה בנ' א ויאמרו שראינו שחייתה יותר מיב"ח אנו מכחישינן אותם כדי

שיהיו ד"ח קיימים שאמרו דטרפה אינה חיה, ומהרש"ל ביש"ש פא"ט סי' פ"א חולק שלפעמים יבא שאחד מאלף שטרפה חיה שרז"ל אמרו שכמוה חיה אינה ערפה אבל לא נתנו כלל שכמוה חיה שבדאי כשרה, אבל לכ"ע אם נסתפק לן אם היא טרפה או"ל וחיה יב"ח לכ"ע כשרה וליכאמאן דמטריף בזה, ולכן קאמר הרב הפוסק נר"ו דלפי"ד שהיא כשרה כדי לצאת מידי ספק אם נשתהה יב"ח הרי נתברר שהיא כשרה, ושגם אפי' אם נחלקו בזה חכמי ישראל דהללו אוסרין והללו מתירין יכול להשהותו יב"ח לצאת מידי ס' למי שהוא ס' אצלו לפמ"ש הג' חק"ל ז"ל ביו"ד סי' כ"ו דזה מהני אף שס' הטרפות נולד מן הבטן ולכן מן הראוי לעמוד בעיקר הדין ואם לא מצינו צד לאסור נוכל לומר ממה שחי יב"ח דנראה שהוא כשר: אמנם לעד"ן שיש להטריף, והן קדם אומר דמה שהבין הרב הפוסק נר"ו דהרשב"ץ ז"ל מטריף כשהטחול והכבד הם בהיפך, דהא ליתא דהוא לא ביאר דעתו בזה אי ס"ל להכשיר וזה הביאו למאי דהוה ס"ד דבחילוף האונות אינו חולי אלא שינוי, אבל מאי דמסיק שגם זה חולי היא בחילוף האונות ולכן כשיהיה בחילוף הכבד והטחול לבד יש לצדד אי כשר או"ל, די"ל דכשר דלו יהא דהוה כחסרו שניהם הרי אם חסר הטחול כשר וגם בחסר הכבד לדעת הרמב"ם ודעימיה שכת' נר' דכל שנאמר בו ניטל טרפה ה"ד ניטל אבל אם חסר מתחילת ברייתה כשר ועיין בזה בהרשב"א בת"ה דמ"ג ע"ב ובתוה"ק דטו"ב ובתה"ד סי' קע"ז, ומ"ש מרן בכ"מ בפ"א מה"ש ובב"י סי' מ"א ע"ד הרמב"ם דאפי' יש לדחות דא"א להבראות חסרת הכבד עי"ש, מלבד דיש לעמוד ע"ד מ"מ"ש הרשב"א ותו"ד וגם ממקומות אחרים שאין נר' כן וע"ע בכנה"ג שם הגהב"י אות מ ואכמ"ל: הרי עכ"פ כשיש אלא דחליף הרי יש במציאות ולא גרע מחסר ומה גם בכה"ג דמסייע מ"ש חכמי הטבע שאמרו דבכה"ג הוי כמוה חיה ומתקיים אף להרשב"א ודעי' ז"ל דס"ל דכל היכא דאמרו ניטל טרפה דגם דחסר מברייטו טרפה, הרי כתב שם דבחסר הכבד דמה שהיא טרפה שהוא מפני המרה והכא אין המרה חסרה, וכיון דבכה"ג מתקים אף שהוא חליף כשר, ואין זה נגד מ"ש הרמב"ם פ' יו"ד מה"ש שכתב דאלו שמנו חז"ל שהיא טרפה אעפ"י שיראה בדרכי הרפואה שבידנו שמקצתם אינם ממיתים ואפשר שתחיה מהם אין לך אלא מה שמנו חז"ל שנא' עפ"י התורה אשר יורוך עש"ד, דזה ה"ד כשהם אסרוהו בפ"א אבל כשלא אסרוהו אף אי איסתפק לן נוכל לסמוך ע"ד וכ"ש בזה דגם אי לא דברו בזה ח' הט' דיש פגם להתיר כדכתי' וא"כ לפי"ז אדרבא יש לפשוט דכשאוני הריאה ג"כ הוי חליף דטרפה אף דהוי ג' לצד הכבד, לפי דאם כשר בזה דהוי חליף כשהוא רק הכבד והטחול אבל האונות הם כמנהג כל הבהמות א"כ מוכרח דהכל תלוי דוקא רק בהאונות שיהיו כמנהג ואינו מזיק מה שהוא שנים בצד הכבד, ואף שהרב"ץ ז"ל כתב טעם תלתא מימינא דהוא מפני קורבתו אל הכבד בהכרח צ"ל דאין זה עיקר הטעם דיש צורך הרבה בשביל שאר האיברים אלא דגם בשביל זה יועיל, וכן נראה דאטו למאן דס"ל דחסר הכבד מברייטו כשר אם יהיה חליף באונות יכשיר, אין לבדות דברים כאלו בדמיונות מדעתינו, וא"כ כיון דיש להכשיר בחליף הכבד מפני שהאונות הם כמנהג מינה דאם גם האונות הוי חליף דטרפה: ואף שנאמר דגם מצד זה יש להטריף כשהכבד והטחול הוו חליף כמו שמצינו בחליף האונות דכיון דמשונה ממנהג העולם כמ"ש הרשב"ץ ז"ל שם בי"ש דטעם חילוף האונות לאו מטעם חסר הוא רק דכיון דנשתנה סדרן דאוני שהחילוף

עצמו חולי, וגם כתב דיתרת שלא בדרא דאוני אין זה אלא מפני בלבול היצירה וחלישות ודינו של זה היתר כדין נטול ע"ש ועי' להריב"ש ז"ל בסי' שע"א, ותו דמלבד שינוי הכבד יש לחוש ג"כ משום שינוי המרה דהוי שלא במקומה וכנטול דמו, ואף לפי"ז מכ"ש כשאם הוי חליף באוני דמטרפי בש"ס בפ"י דודאי הוי טרפה, ואין זה תוס' על הטרפיות שמנו חז"ל לכדס"ל לה"ה כיון דבפ"י אתמר בש"ס ומה שהוא חליף בכבד וטחול אין זה למעליותא דאדרבא מגרע גרע ואף אם לא היה גריעותא מצד זה י"ל דמדסתם הש"ס דאי חליף טרפה אף שבודאי קדמה להו ידיעה דיש חליף ג"כ בכבד וטחול משמע בכל גוונא, ועוד דאפשר דבנ"ד הלב הוא כסדר דהחלל שבצד ימין הוא היותר גדול כנהוג.

ואת זה אגיד דמ"ש הרשב"ץ ז"ל משם חכמי הטבע דנמצא הכבד והטחול בהיפך, אני מסתפק דאם יהיה כן דשמא גם האונות הם בהיפך, ובקשתי למצוא המקור והגידו לי שבס' שער השמים מאמר ט, הביא כן משם אריסטו שכ' שלפעמים על צד הפלא ימצא הכבד משמאל והטחול בימין ועדיין לא יש שום בירור לדבר.

ונראה שאף אם והיה שמה שהביא הרשב"ץ ז"ל מחכמי הטבע הוא ג"כ שהאונות הם בהפך מימין לשמאל שיש לאסור ולא התיר הרב בזה כיון דבש"ס סתמו דטריפה ואין לסמוך ע"ד חכמי הטבע כדכתב הרמב"ם ז"ל בה"ש כנ"ל וע"ע בתשו' הרשב"א סי' שפ"ג ה"ד מב"י בסי' מ"ו ובתשובת צ"ץ סי' ע"ה ובפר"ח, וכתב הרשב"א בת"ה דמ"א ע"ד, דאין לך אלא מה שמנו חז"ל דאי לא אף אנו נתיר ניקב קרום של מוח וניקבו הדקין לפי שנשאל להרופאים ואמרו שניסו וחיו ע"כ.

ונראה לע"ד דהרשב"א בתשו' אינו חולק ע"ד הרמב"ם, ומ"ש הרה"ג בחק"ל יו"ד סי' כ"ו דהרשב"א חולק ע"ד הרמב"ם וע"ד עצמו במ"ש בת"ה ושם"ש בתשו' היא בתחילת ימיו לע"ד יש להשיב אלא שאכמ"ל. ולדידי גם בהנהו טרפיות דתרי מימינא וג' משמאל ויתיר וחסיר דמטרפו בגמ' לדעת חכמ"ה אף דמתקיים יותר מיב"ח משום דבזה אף לדעת כמה מגדולי הפוסקים סל"ה מפני שהוא מהבטן כמו שנבאר לקמן בס"ד, וע"ע להרפ"ח ז"ל ביו"ד סי' ז"ן אות נ' שכתב שוש לנו להחמיר בספק יתרת שהרי אנו רואין שלא בדרא דאוני דהוי טרפה ואעפ"כ חי יותר מיב"ח עש"ד, ואפ"י לדעת דאינם מחלקים גם הם מודים דלא יסמוך ע"ד בעלי הטבע ולא נאמין להם כמ"ש הרשב"א והרמב"ם ז"ל כנז"ל: וכן מצאתי בס"ה עולת איש להרה"ג יש' ברכה נר"ו בסופו שנשאל הרב שם כשהכבד והטחול הם שלא כסדר והכשיר עפ"י"ד הרב י"ש הנ"ל ז"ל, וכתב שם וז"ל דהשואל לא שאל אלא על הכבד והטחול ואם לא היו האונות כסדרן ודאי שהיה מטריף בלא"ה משום דחליף, אלא ודאי שהיו כסדרן, ונרגש שם ע"ד הרב י"ש דלפי מ"ש הוא עצמו טעם תלתא מימינא שלא ישרף הלב וכו'.

וכתב ע"ז וז"ל ואולם בהכרח ר דכיון דנשתנו צדדי הגוף דהימין חזר להיות שמאל א"כ חזר להיות רוב התנועה לצד שמאל צריך לנשב בטחול ג' איני עכ"ל ע"ש, ואף שי"ל ע"ד במה שהבין בפשי' דהרשב"ץ ז"ל מכשיר בפ"י דלע"ד לא ביאר דעתו ויש לצדד כדכתי' לעיל, וגם איני רואה דבריו במה שרצה ליישב ההרגש שיש להרגיש במ"ש כיון דהימין חזר להיות שמאל וכו', ועכ"פ הרי מפו' דס"ל דאף אם הכבד והטחול הם בהיפך

אי הוי שלא כמנהג העולם האונות דהוי ב' מצד ימין ששם הטחול דטרפה: ועכ"פ נראה היכא דגם האונות הוי חליף דהוי ב' מימין, כו"ע מודים דהוי טרפה מדנא ביארו זה בגמ', ומדברי הרשב"ץ ז"ל בי"ש אין ראייה וכדכתיב, וא"כ נר' דאפי' אם היה דהדבר היה בספק ונשתהה יב"ח דעכ"ז יש להחמיר, ומ"ש הרב הפוסק נר"ו מהרה"ג חק"ל ז"ל דס"ל דבס' טרפות אפילו מהבטן דיש להקל משום דלפי דעתי ריב הפוס' הכי ס"ל, ולע"ד אחר שאלת המחי' יש להשיב ע"ד, ראשונה במה שרצה להוכיח היפך דעת הרשב"א ז"ל בתשו' ממ"ש רש"י ז"ל והתו' במס' נדה דכ"ג במ"ש אמ"ר ושטו נקוב אמו טמאה, דכתב דס"ל דטרפה אינה חיה, ושהכי מתבאר ממ"ש הרמב"ן ז"ל בחי' שם ומהרשב"א ז"ל גופיה שם, ולכן קאמר מר דגם הרשב"א גופיה לא סמך על טעם זה ולרווחא דמלתא כ"כ עש"ד.

ולע"ד (לחומר) נ"ל דלא כתב הרשב"א כן כ"א ביתר וחסיר וכיוצא אבל בנקוב אף שנר' שהוא מן הבטן גם הוא מודה דאינו חי יב"ח וכמו שמתבאר מדברי הרב במ"ש שם באותה תשובה דסי' צ"ח עי"ש, ומ"ג בושטו נקוב די"ל דאח"כ בהיותו בבטן נעשה דודאי א"ח יב"ח למ"ד א"ח, ועיין בתו' רי"ד קידושין לדז"ן עמ"ש כגון שנמצא טרפה בבני מעים, דכתב ז"ל כלומר שנמצאת יותר בבני מעים דהשתא ודאי בשעת יצירתה טרפה שאין יותרת נוצר לאחר יצירה כדפי' במס' חילין ע"כ, וכן נראה ממ"ש הרמב"ן בחי' שם ועמ"ש בחי' הרשב"א וע"ע להרה"ג בס' התרומה בה' או"ה סי' ע"ג דכ' וז"ל אבל בטרפות שבא מן הבטן כגון יתרת שלא בדרא דאוני וכיוצא לזה כל הגבינות אסורות עש"ד, ובכה"ג דוקא הוא מ"ש הרשב"א ז"ל אבל לא בושטו נקוב דאף הוא ס"ל דאינו חי יב"ח, גם מה שהוכיח ממ"ש התו' פ"ק דחולין ד"ה אתיא מפרה ושאר הראשו' ע"ש, דאם איתא אין החזקה מוציאה מספק טרפה דהא איכא טרפה הנולד מן הבטן דלכ"ע טרפה פה חיה ע"ש, דנראה ודאי דלא יהיה כ"א איזה פעם באלפי פעמים איזה בסוג ספק דנאמר דאיתרע חזקה, וכן ראיתי להרב עה"ש ז"ל יו"ד סי' ז' אית ט"ו דנולדה טרפה ל"ש והוי מיעוטא דמיעוטא ושכ"כ בתשו' מהר"ם זכות ז"ל סי' ו' ע"ש: ולכן נראה ברור דמ"ש הג' הסמ"ג ז"ל לאוין קמ"א וסמ"ק סי' ר"א וסה"ת הנ"ל דטרפות הבא מן הבטן שר"ל שנוצר כן בבטן אמו כמ"ש בפ"י התוס' רי"ד הנ"ל וכ"כ המר' פ"ג דחולין וז"ל ואם הטרפות דהבהמה נטרפה בטרפות הבא מן הבטן כגון חסיר ויתיר וחליף באוני וכיוצא בהם הגבינות אסורות ע"כ וכ"כ הגמ"י בפ"ג דמ"א וכן כל הפוס' דכ"כ בודאי דלא כווננו לומר כי אם דנוצר כך בבטן אמו דלא כמ"ש רש"ל דאף ביתרת אם חיתה הבהמה הוברר הדבר שלא היה מן הבטן, וגם מ"ש בהגש"ד וביאורי מהראש"ל דטרפות שכ' הסמ"ג דבא מן הבטן ר"ל דהטרפות גדלו בבטן זמ"ר, אחר המחי"ר הם דברי תמה דמלבד דקשה דמה צ"ל טרפות הבא מהבטן ולפרש כגון חסיר ויתיר באוני וגם דלא ראו מ"ש הג' תוס' רי"ד הנ"ל דאין יותרת נוצר לאחר יצירה, ולכן נר' עיקר לע"ד כמ"ש האגור והאו"ה והב"ח ופר"ח שה"ד הר' שם וכן מפורש יוצא ממ"ש הלביש בסי' פ"ה וע"ע למור"מ בד"מ שם ובדמש"א פ' א"ט דקכ"ט: אלא די"ל ע"ז דאין נראה כן מפירש"י דמנחות ד"ל גבי מאי דאיתא שם מי שיש לו ב' ראשים דחייב בעשר סלעים, ופריך עלה מדתני רמי ב"ח מתוך שנא' פדה תפדה וכו' שומע אני אפי' נטרף בתוך ל"י ת"ל אך חלק, שאני הכא דבגולגולת תלה רחמנא ע"כ, ופירש"י

שם וז"ל והאי נמי כנטרף דמי שהרי ל יחיה ע"כ, וכתב עו"ש וז"ל בגולגולת תלה רחמנא לפדיון בכור וכו' ואם משים אך חלק השתא מיהא לא מית ע"כ, ונר' מדבריו דמי שיש לו שני ראשים אף דהוי דהווי שבא מן הבטן אינו חי ודמי לשאר טרפות ואפי"ה מחייב כיון דהשתא מיהא הוא חי, ולא ממעטינן מפדיון מאך חלק אלא לנהרג דגם בשעת פדיון אינו חי אבל בכל טרפות ס"ל דחייב וכמ"ש בפ' ראשית הגז מה בכור אפי' טרפה אף ר"ה טרפה וס"ל דאין לחלק בין בהמה לאדם דלעולם חייב ואפי' דטרפה אינה חיה, אלא דקשה לפי"ז מ"ש שם באיזה מהם מניח תפלין, ועיין להרב חק"ל שם דהוכיח מהאי סוגיא דביתר חי כדברי הרשב"א ודעימיה אלא שרצה להוכיח שם דדוקא ביתר ולא בחסר, ובסו"ד כתב ע"דהרשב"א דכתב בדרך אפשר דיתר חי דק"ט האיך לא הכריח מהאי סוגיא דיתר הוא חי ע"ש, והיא מן התימא דאיך לא נרגש מפרש"י הנ"ל, ומהנר' לכאורה דאף הרמב"ם ברפ"א מהל' בכורות שכ' מ"ע להפריש וכו' בין באדם בין בבהמה טהורה בין שהיו שלמים בין שהיו טרפות וכו' ע"ש, נראה דאזיל בש"י רש"י הלזו אבל אי אפשר לומר משום דהיא ז"ל פסק בהל' בכורים פי"א הטו"ב דאם נעשה טרפה אינו חיוב בה' סלעים ע"ש, וכתב מרן בכ"מ ובב"י יו"ד סי' ש"ה דהוא ס"ל כפי' התוס' ולא כפירש"י ע"ש, ומצאתי להרב מהר"א אשכנזי בס' מעש"א בחא"ה סי' ו' שאחר שהביא להרפ"ח במ"ח בל' הר"מ פי"א דביכורים מ"ש בזה כתב ליישב דמ"ש דחייב ה"ד כשנולד טרפה ממעי אמו, אבל אם נולד בלי טרפות אלא שאח"כ נטרף פטור, וכדדייק לישנא דהרמב"ם ז"ל שכ' אם נעשה טרפה וכתב דחילוק זה מפו' בדברי רש"י, ממ"ש בפ"ק דמנחות ד"ו עמ"ש תאמר בבכורה שקדושה בבכור אם נולד עם טרפתא ושוב ראה בא"ז קמא לדי"א שכתב כן משם גדולי הקדמונים ומיישב עד"ז הש"ס דמנחות כמה שאמרו שאני הכא דבגולגולת ת"ר ישזהו ג"כ דעת הרמב"ם עש"ד, ואף שבמ"ש דכן מבו' להדיא בדברי רש"י הא ל"מ דרש"י צריך הוא לפרש כן לפי הצעת הש"ס ולא כיוון למעט דאם נטרף בתוך ל' יחי אח"כ דפטור, וגם דאין נראה כן ממ"ש שם במנחות דל"ז ולאפס הפנאי איני יכול מ"מ בדעת הרמב"ם ניתן ליאמר שפיר ומה גם אחר שכבר בא מפו' בדברי הקדמונים שהביא הרב המאירי ולפי מאי דכת' לעיל נוכ"ל הטעם הוא דכשהיה מבטן אמו מתקיים שפיר כאנו הוא בריא, וא"כ נמצא דגם סברת אלו הגדולים והרמב"ם דס"ל כן וכן ג"כ דבכמה ענינים דחלף ויתור וחסר דנחלקו הראשונים וכמו כן הפליגו גדולי אחרונים ומשמע דכשאסרו מטעם ספק הוא אף בשהה יב"ח, ולמה לא הכריעו ממה ששהה יב"ח דלא הוי טרפה אלא נר' דהוא משום דכיון דהווי מבטן אמו אין זה מבחן דיכ"ל יב"ח ואף שהוא טרפה וראיתי להג' כו' פ בסוסי' ז"ן דעמד ע"ד הרשב"א ממ"ש התוס' שם בפ"ק דחולין ושקי' ט ולבסוף כתב דמסתבר דעת מהרש"ל ומ"מ יש להחמיר בס' הנולד ביותרת הואיל ונפיק מפי הרשב"א דיותרת חי זמן רב, וסיים דבריו וז"ל והנה הסכימו האחרונים במחלוקת הפוס' הוי כס' טרפה ומהני יב"ח, ואני תמה כל החומרית הנאמר לעול בחסיר ויתיר וכו', דאפי' רוב הפוסקים מכשירין אנן מחמירין, איך מחמירין בשיר הגדיל הא זהו קרה בבטן, ולכן צ"ל שהחמירו לצורך שעה עכ"ל, וע"ע מ"ש הר' חיד"א בס"ה יעיר איזן במע' הט' ואכמ"ל, ילפי האמור דבס' הרשב"א קיימי רוב בנין ורוב מנין ודבריהם מוכרחים ואינו חשש בעלמא מש"ה החמירו הפוסקים דאינו מועיל בכה"ג שהיה דיב"ח, וע"ע במ"ש

בס' באר יעקב בני' ניד סי' ל"ה ובס' זכרון יוסף ביו"ד סי' כ"ג י"ל ע"ד ואכמ"ל: ונמצא לפי"ז דבכל דבר דיש להסתפק בטרפות מבטן אמי דמדינא הוי ס' טרפה אף אי מצינו שאמרו חכמי הטבע דמתקיים הוא וחי שנים הרבה אין לסמוך עליהם להכשיר משים דאפי' ראינו בעינינו דחי שנים הרבה יש להחמיר וכ"ש לסמוך ע"ד, ומה גם לפי"ד הר' דב"ש סי' ק"פ והר' מהרח"א שה"ד החק"ל סי' כ"ה דס"ל דגם בכל ספיקא דדינא דטרפות אפי' שאינו מבטן אמו דיש להטריף ויש טעם לדבריהם דכיון דיש סוברין דהוי ודאי טרפה ולדידהו ודאי לא מהני שהיה יב"ח ובודאי טרפה קאי עדין איך אנחנו יכולין לדחות דבריהם ולקבוע הלכה דלת כוותיהו דשמא הלכה כמותם וכ"ש כשהוא מבטן אמו דהווי כמו ס"ם, ולכן נר' דאפי' כשהוא הכבד והטחול לבד בהיפך דלדידי צריך להתיישב בדבר דיש לצדד בזה כדכתיב' לעיל, ועכ"פ יש צד להכשיר אבל כשנהפכו ג"כ האונות יש להחמיר כלנע"ד לפום ריהטא ולאפס הפנאי איני יכול לעמוד עוד רק כתבתי זה בעט נחוצה לעשות ר"ץ, ועוד הארכתי בזה אבל ע"כ מצאתי: הצעיר שלמה אליעזר אלפאנדרי ס"ט ואחר החיתום הוגד אלי וראיתי מ"ש בענין זה הר' מהרא"ז בספר ויעש אברהם בקונט' ברוכה אסתר דכ"א וז"ל מעשה פלא בא לידי פ' לך שנת תרכ"ד בכבש אחד שנראה בריא וחזק שנתחלף כל מה שבפנים בבטן ור"ל הריאה והכבד והטחול והבני מעים והיו ב' האונות שדרכם להיות בשמאל היו בימין ובצורת השמאלית ממש ושלושה הימנית עם הוורדא היו בצד שמאל ובצורת הימנית ממש, והכבד היה על חצר הכבד בצד ימין והטחול היה בצד שמאל והכוליא השמאלית היה נמוך ושוקע ודבק בהצד בשר והלך ארוך ונמוך לצד הריאה יותר מהכוליא הימנית ממה שדרכם להיות הכל בהיפוך וכידוע, וגם הבני מעים כלם מה שדרכם להיות מונחים בצד שמאל היו מונחים בימין וכן להיפך והיה זאת הכבש לפלא גם בעיני הקצבים א"י זקנים ואמרו נמי שמעולם לא ראו כזה והטרפתי, דזהו ודאי מ"ש רבא אי חליף טרפה ופשוט הוא עכ"ל: הנ"ל סי' ד תשובת השואל הרה"ג מהר"י אבולעפייא ע"ע הנ"ל הן כל יקר ראתה עיני את השאלה ואת אשר נגזר עליה ממע' מוהר"ר ר"א הגדול מרא דאתרין כקש"ת כמהר"ר שלמה אליעזר אלפאנדארי יצ"ו שהסכימה דעתו להטריף דלא כמ"ש הרב כמהר"ר אליה אבולעפייא יצ"ו ומוה"ר יצ"ו שלמה בחכמתו האריך הרחיב למענינו כי ה' הטובה עליו וברוחב מבינתו העלה להל' ולמעשה להטריף, וכשאני לעצמי חפץ הייתי מאד להשתעשע בתורתו אין חקר לתבונתו, ואולם להיותי חלוש המזג גם אור עיני גם הם אין אתי ויהי כי זקן יצחק וכו' דין גרמא שלא יכולתי לבוא בארוכה, אך לענין דינא הנני מסכים ומעריב ככל אשר הורה מע' הרה"ג הנז' יצ"ו וה' עמו מלמד שהלכה כמותו וכבר גלתי דעתי טרם כל עם מעלת הרה"ג יצ"ו שדעתי להטריף וגם במכתב למר כת' כן בקיצור לרוב חולשתי והדין דין אמת ככל מ"ש הרה"ג מני"ר המלך שלמה יצ"ו והן עתה כה הראוני חברי שכ"נ בס' ויעש אברהם נדון כזה והטריף, ועם כי נטו דרכי מדרכו של הרב הפוסק אליהו בהיר מ"מ האמת יותר אהובה ועסה"ר הכ"ד אנא זעירא דמן חבריא: הצב"י יצחק משה אבולעפייא ס"ט סימן ה נשאלתי משוחטי מתא בבהמה שנמצא בפרש מסמר קטן שבור הצד הדק שנוקב, ורחוק משם בבית הכסות סרכה ג"כ סרוכה לטרפוש הכבד ולכאורה היה נראה שיש לאסור משום דמלבד שיש מהפוסקים דס"ל דיש לאסור כשיש סרכה גם בשאר איברים שנקב

בהם הוי טרפה, וגם דאף לד' המתירים יש לומר דבהצטרף עמו רעותא דהסרכה יש לאסור, וכמ"ש הט"ז וש"ך בנמצא מחט אף שאינה תחובה המחט דיש לאסור אם יש קורט דם וה"ה אם יש סרכה וכמ"ש רבני האחרו' ע"ע, וע"ע בס' מאמר מרדכי המכונה לחם עדן אשכנזי בח"א כמה תשו' בזה מס"י כ"ד ואי' וע"ע פנים מאירות ח"ב סי' מ"טגם בס' בית לחם יהודה סי' מ"א הוא חושש לד' ט"ז וש"ך ולכן הצ"ע כשהוא הפ"מ ע"ש: אמנם יען ששמעתי שיש הפסד מרובה בדבר והוא איש עני והתירה חסה על ממונם של ישראל כידוע חזרתי ע"כ הצדדים אם אוכל להכשיר בנ"ד, וראשונה אומר שנראה לעומת זה רבו המתירים כדיראה הרואה להר' צ"ץ סי' מ"ט ה"ד הפר"ח סי' מ"ח סקכ"ב וה"ר פר"ת שם סקי"ב והסכימו עמו הב"ד והכו"פ שם ס"ק עו"ב גם הר' שבות יעקב סימן ס"ד כתב להתיר גם הנוב"י מ"ק סי' ט"ו ומ"ת בחי"ד סוס"י ז"ן וב"מ בס' שיבת ציון סי' כ"ו כתב להתיר ולפי"ד הנוב"י גם הש"ך דעתו להתיר ולא כתב שם כ"א רק כדעת רמ"א והוא חולק ע"ד דלדעתו גם רמ"א הוא מכת המת' עש"ד גם הר' שעה"מ שם ס"ק ל"א והר' תב"ש ס"ל להתיר, וע"ע בס' משחא דרבותא ביו"ד סי' ד"ן דס"ו ובס' תשובה מאהבה ושו"מ מ"ת ח"ב סוס"י ל"ד ובס' יהודה יעלה אשכנזי למוהרי"א בח"א סי' ס"ח, ויש לעמוד לעת הפנאי ע"ד המאמ"ר הנ"ל וע"ד הרב תורת יקותיאל ע"ש וכן נראה ממ"ש הרב זרע אמת בקיצור דיני טרפיות סי' קפ"ח שאחר שה"ד הט"ז וש"ך כתב אך הפר"ח וכו', וכ"כ הצ"ץ וכו' ע"ע וטבע הלשון נראה דגם הוא דעתו שיש להתיר וכן נראה ממ"ש בס' קי"א למ"ש הצ"ץ מבלי שום חולק וכ"ה דעת הלה"פ בס"ק ל"ו ול"ז ע"ש גם הרב פר"מ כתב שיש להתיר בהפס"מ: ואף שראיתי להרב חת"ס בי"ד סי' ג"ל שפקפק בזה משום דטעם המתירים הוא מדברי הרא"ש בסוגיא דהבריא, ומ"מ הכא צ"ע אי נימא דבושט טרפה כה"ג לבית הכוסות יעוין בחולין דכ"א והלא צ"ע כיון דאין כאן סיבה להחזיר המחט לאחוריו להיותה מונח בתוך החלל מה"ת נטרף אם לא ניקב לחוץ ע"י ק"ד שכנגדו דאם איתא שהיתה תחובה עד לחוץ מי החזירה לאחוריו בחצי עובי וכו' ואמאי אמר אביי לכי טרח טריה טובא קמ"ל להטריף בכה"ג אלא ע"כ פשי' די"ל וכו' יעוש"ד ולע"ד מלבד דל"ק ע"ד המת' משום דהחילוק בריר וגם שי"ל כיון דתחובה ויש בה ק"ד בודאי שהיה מכה ויצא לחוץ ומה שאינו נראה הוא דהמכה הוא סותם ונראה כלא יצא ולא נסתפק אביי ורק כל הטרחה היא לפי מה שהבן ואיסר אפ' מצד אחד ודוק היטב כי קצרתי וזה אף למ"ש הפר"ח ומה גם דהעיקרא אין דברי הפ"ח מוסכמים דלפי"ד הר' פר"ת גם בושט יש להתיר בכה"ג, וגם החת"ס גופיה אף לפי"ד שיש לפקפק, הרי העיד שהמנהג להתיר עפ"י הרבנים הקודמים שהיו לפניו ושאפ"י תחוב בכוסות שקורין פלידרלי"ך נוהגים להכשיר ויש להם על מה שיסמוכו ושהוא מניח להם כמנהגם יעו"ש: ונמצא דאפ"י אם נאמר כדעת הסו' דסרכה הוי בק"ד דאפ"י רבו המתירין אם אין המחט תחובה, ולפי"ד החת"ס הנ"ל הוא דהמנהג להתיר עפ"י הוראת הרבנים הקודמים ועוד נר' דמאי דס"ל דסרכה הוו כק"ד אין הדבר פשוט ומוסכם דיש ג"כ מהסוברין דסרכה לא הוי כק"ד ושלכן אף בתחובה אין לאסור וכמ"ש הר' מהרא"ל שה"ד הצ"ץ שם וכתב שקשה בעיניו להאמין שהצ"ץ אוסר בזה גם הכנה"ג בסו' מ"ח הגה"ע אית כ"ב כתב משם מהרי"פ שמנהג שאלוניקי להכשיר, וכתב וז"ל הן אמת שלפי"ד אם היתה סרכה יוצאת מן הכרס ונסתרכה לטרפש ויש מחט

החובה בכרס אעפ"י שלא עברה המחט הייתי רוצה להטריף שאין לך ק"ד גדולה מסרכה אבל אין אנו נוהגים כן אנא כשיש סמפון ואתה המעיין בחר לך ע"כ, וה"ד הזה"ג שם ס"ק ס"ה גם הרב מהר"ז ה"ד הנוב"י מ"ת סי' י"ד כתב שאם אין הסרכה במקום המחט התחובה שאין לאסור והסכים עמו הנוב"י שם: וא"כ נר' דבנ"ד דאין המחט תחובה כלל והיא רחוקה מהסרכה דיש להתיר, אלא דאכתי יש לעמוד אי יש לסמוך ע"ז משום דהרבנים הנ"ל מיפשט פשיט"ל דמשום הסרכה לא הוי רעותא כלל ואין לחוש ג"כ בנמצא מחט אבל אנן בדידן דעינינו הרואות דיש כמה גדולים דס"ל דיש נאסור מצד הריעותא דסרכה לבד בכל האיברים דנקיבתם במשהו כמו בריאה וכמ"ש במ"א ועי' בעהש"ו שם בי"ד א"כ הגם דנקטינן כדעת המכשירים ומרן מכנלם מ"מ נר' דבדאיכא נמי הריעותא של המחט הלב מהסס להתיר גם בזה משום דהוי כמו ס"ס להחמיר וגם ראותי להרב חיד"א בשיו"ב סי' מ"ח דה"ד רד"ק שתמה ע"ד הפר"ח דהסכים עם הצ"ץ והוא כתב בסו"ס ז"ל דסרכה פוסל בכל האיברים דנקיבתן במשהו ע"כ, וכן מצאתי למהרד"ח בנדיב לב חלק א' סי' ח"י דשקו"ט בזה וכתב דהצ"ץ דמתיר הוא משום דס"ל דאין סרכה בשאר איברים אבל להפר"ח והר' פר"ת ושם"ח נא ניתן ליאמר דהם מת' גם בסרכה כיון דלידדהו גם בלא מחט ראוי להטריף מחמת הסרכה ואין מי שיתיר כ"א הצ"ץ לבד והוא באחד וכתב ע"ד הנוב"י הנ"ל דהתיר בסרכה ומחט מונח דבריו תמוהים וגם כתב ע"ד רד"ק הנ"ל דהק' ע"ד הפר"ח דלק"מ דמ"ש בסי' מ"א ע"ד הצ"ץ דיפה כתב היינו לדין תחובה דאסר בסרכה כמו ק"ד ולא לדין מחט, מונח בסרכה דמכשיר דבהא דעתו להטריף גם בלא מחט זת"ד ע"ש, ואין דבריו נראים, משום דפירושו בדברי הפר"ח דחיק ואתי מרחיק דאם כוונתו דהוא מטריף שם גם כשיש סרכה לבד, איך שייך לומר ט"ד הצ"ץ דכתב דסרכה ויש עמה מחט שאינה תחובה דמותר ואין אסור כ"א רק בתחובה דיפה כתב ולכן נר' דכוונת הפר"ח הוא כמ"ש הנוב"י וכל הגדולים הנ"ל ויותר מהמה רבו מספר ויש ליישב משה"ק רד"ק ע"ד משום דהרואה יראה שם בב"י ז"ל שלא החליט המאמר שיש לאסור בסרכה בשאר איברים ורק שכתב שדעתו נוטה להטריף ובהפ"מ צריך הכרע, וכיון שכן שפיר כתב ע"ד הצ"ץ דכתב דאין לאסור כ"א רק במחט התחובה ושאינה תחובה מותר דיפה כתב דר"ל דאם נסרכה אינו מטריף גם אם יש כ עם הסרכה מחט שאינה תחובה אין להטריף דהוי כמאן דליתא וא"כ כל הפוסקים הנ"ל דס"ל דמחמת הסרכה אינו מטריף שפיר הוכיחו מדבריו דאין להטריף כשאינה תחובה ועוד נר' שיש ליישב מה שהק' רד"ק ע"ד הפר"ח שהסכים עם הצ"ץ והוא דאף למ"ש הר' שדעתו נוטה להטריף שפיר כתב להסכים עמו משום דנדון הצ"ץ מיירי דהסרכה סרוכה לטרפש הכבד כמו בנ"ד ויש לתלות שהוא דהסרכה הוא שנסרכה מחמת הכבד וא"כ הא איכא פלוגתא אחריתי בזה וכמו שיעוין בכנה"ג סי' מ"א ובשו"ג ס"ק כ"א מחו' ו' וע"ע במ"ש הר' פר"ת שם סקי"א ואין פנאי להאריך ועוד זאת שכת' הפוסקים דאף לדברי הכנה"ג דמטריף בנקב בטרפשא דכבדא דה"ד בשאינו סתום כלל, אבל אם נסתם אף שהוא מחמת קרום שעולה מחמת מכה אין בכך כלום משום דנקב בטרפש אינו מחמת עצמו אלא מחמת הכבד וכשנסתם הכבד ואין הרוח יוצא לא מטריף וכמ"ש במב"י וכ"כ הצ"ץ שם וע"ע בט"ז ס"ק ט' וש"ך סקי"ד כ"כ מהרי"ט במנהגי ארגיל סו' ס"ו וזר"א בקיצור דיני טרפיות סי' ק"ח וע"ע מ"ש הבאר יעקב ביו"ד סי'

מ"א וסי' מ"ח: ובכן נר' דגם בנ"ד דהסרכה סרוכה לטרפשא דכבדא והמסמר הוא בפרש דיש להתיר ולסמוך ע"ד הרבנים הנ"ל ומה גם דהמסמר רחוק הרבה ממקום הסרכה דיש לומר דהסרכה אינה מסיבת המסמר וכיוצא אמרו דאין להחזיק ממקום למקום עיין מס' נדה ד"ד ובא"ח סי' תס"ז ומג"א ואחרונים שם: ולרוחא דמלתא נר' שי"ל דבנ"ד גם הט"ז וש"ך מודים משום דלא כתבו שיש לחוש אלא במחט וקוץ אבל לא כמו בנ"ד דהמסמר הוא שבור הצד הדק דמפני זה אינו נוקב כמו מחט וקוץ ואע"ג דנראה דלא דוקא וכמ"ש התו'דה"ה קוץ וכל דבר דמנקיב דנר' דגם במסמר וכמ"ש השו"ג סי' מ"ח סקי"ח, וכן מפו' יוצא ממ"ש בתשו' מהר"מ מלובלין ה"ד הרט"ז היינו דוקא כשהוא שלם ולא כשהוא חסר כמו בנ"ד ואף שכתבו הפוסקים על שם הרמב"ן והרשב"א דמפני שאין אנו בקיאים בשיעור דקא וגסה יש לאסור עד שיהא כורעין תמרה היינו במחטים עי' בתשו' הרשב"א סי' רנ"ה ה"ד מב"י סי' מ"א שאותם המחטים עבים שתופרים בהם שקים הם נוקבים גם מצד העב שלהם ע"ש דנר' דמ"מ הם נוקבים משא"כ במסמר הזה יעמ"ש הרב חת"ס סי' מ"ג ואין פנאי להאריך עוד וד"ב ותל"מ: הצב"י שלמה אליעזר אלפאנדרי ס"ט סימן ו נשאלתי בנמצא עלה סלקא בושט של אווז אחר השחיטה חתוך אם כשר או לא: תשובה לכאורה נראה שיש להטריף כמ"ש הרב מהר"ח"ף ז"ל בס' גנזי חיים מע' טרפה דבזה לא מלאו לבו של הרב עיני דוד להכשיר ע"כ, (אין הספר עמדי) ונר' טעמו דאע"ג דהרב"ח סי' כ"ג כתב דיש להתיר בזה דלא דמי לנמצא גמי שאסר התה"ד וכ"כ הרב דמש"א בדס"ב מ"מ הרי הש"ך וה"ד הכנה"ג והר"ח ז"ל חלקו על הב"ח וס"ל דגם בזה יש לאסור וגם הרב בתי כהונה ח"א בחלק ב"ד סי' יו"ד לא מלאו לבו להתיר מפני מחלקות הנז', אבל לעד"נ דהמיקל כדעת הרבנים הנז' יש לו ע"מ לסמוך משום דאעיקרא דמלתא נראה דגם חתיכת גמי שאסר התה"ד אינו רק חומר שחשש לדברי המחמיר בשהיית העוף בכל שהוא וגם חושש שמא שהה כל שהוא בשחיטת הסימן הגם שלא הגביה הסכין ותמיד היה חותך בסימן עם הגמי דבזה היה שהיה כל שהוא והוכיח כן מפירוש הרב אושעיא בבעית ר"פ שהה במיעוט סימן מהי, דהכוונה ששחט בסכין רע ושהה במיעוט בתרא דסימן ראשון קודם שישחוט הסימן השני דאז הוי כחותך בינתיים יד או רגל, וכתב אע"ג שיש פ' אחרים בזה פ' הראשון הוא העיקר וממנו דן דחתיכת גמי הואיל ואינו מתוח ע"כ חידוד הסכין שיהיה מלחתכו יותר מהסימן ונמצא שלא נחתכו שוה בשוה ע"ש דמזה נר' שאינו רק חשש שהייה כל שהוא וכן העתיק דבריו הלבוש וז"ל דיש לחוש שמא בשעה שחתך בסכין תוך הגמי לא חתך בושט והו"ל שהייה ופסולה ע"כ ויש לתמוה על תה"ד ז"ל דכיון דמודה דעוסק בשחיטת הסימן עם הגמי אינו נקרא שהייה רק לפי ר"א בסוגיא ולא לשאר פירושים וגם בשחיטה כל דהו אפי' הוגבהה הסכין ממש דעת כל הגדולים דאינה מטרפת ואפי' לרש"י דמחמיר בשהיית עוף כדי שחיטת עוף לעוף י"מ דהיינו שחיטת כל הסימנים ואפי' לשחיטת הר"ן והמרדכי דלא בעו כל הסימנים מודו מיהא דשיעור רוב אחד בעוף בעי והר"ן כתב דגם שיעור חתיכת עור בעי וכ"כ הרמב"ן בחי' והרשב"א בתשו' ח"א סי' קטו"ב ואין מי שסובר בכל שהוא בנמצא חצי קנה פגום ומשלימו רק האגודה דלא כסברת כל הראשונים רק שבאשכנז סומכים ע"ד ותופסים אותם כדברי קבלה ומ"מ גם לדבריו היינו בשהה ממש שהוגבה הסכין אבל כשעוסק בחתיכת הסימן עם הגמי מאן

לימא דהוי שהייה ומה שלמד התה"ד ז"ל מפ"ה הא' אחר המח"ר לא דמי דהתם כשגמר רוב סי' ראשון דהוי כמחתך ביד או ברגל א"כ אינו עוסק בשחיטת הסימן משא"כ הכא דעם הגמי עוסק בשחיטת הסימן וא"כ מנ"ל לאכנופי חומרי כ"כ להחמיר כהאגידה בשהייה כל דהו וגם שלא הוגבה הסכין דאינו רק לפי ר"א ז"ל והגם שראיתי ביש"ש שכתב ע"ד התה"ד דגמי שאינו ממין שחיטה הוי שהה לכ"ע ע"ש לאזכיתי להבין דב"ק לפי מאי דכתיבנא וכ"נ להפר"ת שדחה דברו תה"ד ע"ש ונר' דגם רש"ל לא בא נאסור מן הדין דהא אפי' אי חשיב שיהוי כל הראשונים מתירין בו אפי' לס' רש"י וכמש"ל דמ"מ בעי שיעור ולא בכל שהוא ובפרט למש"ש דלדעתו גם בעוף בעי שיעור שהייה כבהמה, שכן משמע מהש"ס אלא דלא מלאו לבו להקל מפני הבה"ג ע"ש וא"כ ודאי דאין כונת הרב ז"ל רק לתת סמך למנהגם שנהגו להחמיר בכל שהו וכמ"ש בס' ט"ו דבאשכנז נהגו להטריף כל השהיות ויפה עשו שקבלו חומרא זו מפני הפוחזים כי השוחטים מרובים וכו' ע"כ ובכן נראה דלעיקר הדין דיינו שנאסור בשהה ממש אף בכל שהוא אבל בלא הגביה הסכין ושחט הסימן עם הגמי דע"כ מידי ספק לא נפיק מן הדין יש להתיר, וכן מצאתי להרב זכרון יוסף ביו"ד סי' א' שכתב דבשהה כל דהו ליכא אפי' איסור דרבנן, ומה שהנהיגו באשכנז היינו מטעם שכתב רש"ל משום דשחיטה לכל מסור וע"כ בלי ספק דספיקו לקולא וכמ"ש העה"ג וחבי' ע"כ: וממ"ש לעיל אתה למד דגם לשיטת רש"י דמחמיר בשיעור שחיטת עוף לעוף וגם למחמיר לפרש דהיינו בשחיטת רוב שנים דוקא מ"מ היינו עם העור דלא כהרב עה"ש שמבין דרק ברוב שנים בלי עור, ומקור הדברים בחי' הרמב"ן בחולין שכתב וז"ל ורש"י מחמיר בכדי שחיטת עוף לעוף, ויש לדון בשיעור הזה שתהא רוב שנים בבהמה ורוב אחד בעוף וכדי שחיטה גמרי וכו', ואלמלא שאין לשון הגמ' כן הייתי אומר דהיינו בעיא דר"ה ב"ן ומיהו עור איתא בשיעור שהיה דכיון דלא משחטי הסימן עד דחתיך עור כדי שחיטה כדשחטי אינשי גמירי ע"כ, וראיתי בשו"ג סק"ג שכתב שהוסיף ההגה לומר עד שהוא עם העור והש"ך רוח אחרת עמו עש"ד, ונראה ברור דמ"ש הש"ך כן, היינו משום דלכלול העור לא היה צריך הכא כמו שלא הוצרך לומר בעוף אבל ודאי דגם לדברי הש"ך הוא עם העור, וראיתי להתב"ש שתמה על פי' הש"ך משום דלפי' הר"מ לא הסכים שום פוסק, וגם פי' הב"י הוא דחוק מאד, וגם רמ"א בד"מ לא כתב כלל, ואיך יגיה בש"ע בפשיטות ועכ"פ הו"ל לכתוב בלשון י"א, ומשו"ה י"ל דכיון לדברי הת"ה שכתב דהוי בכ"ש מפני שאם מצא חצי קנה פגום משלימו ע"כ יעו"ש, ודבריו תמוהים כי נראה ברור שההגה אתא לפרש דברו הש"ע כמו שהבין הש"ך וכן כל האחרונים, ומ"ש דלפי' הר"מ לא הסכים שום פוסק גם אם היה כן אינה טענה מפני שמרן תמיד נמשך אחר סברת הר"מ וכ"ש שדבריו מוסכמים מכל הגדולים וכ"כ הרמב"ן בחי' שדעת כל הגאונים והרי"ף דגם בעוף בעי הגבהת ורביצת בהמה דקה וכן עיקר יעו"ש, ולכן גם פירוש הרב"י אינו דחוק, ולא עלה על לב שום פוסק לפרש בדברי הר"מ כפירושו, וכבר כתבנו שמ"ש התה"ד והאגודה אינו רק לתת טעם למנהגם שלא והיה מנהג בטעות, וכ"כ בהל' שחיטה למהר"ט והובא ג"כ במהרי"ל בליקוטיו דק"א וז"ל ושיעור שהיה שחיטה אחרת כמותה ואנו נוהגים להטריף כל שהיות דאין אנו בקיאים בשיעור שהיה ע"כ, הנה מפורש דהוא משום מנהג ולא מן הדין, ובכן נראה דגם מה שעמד שם עמ"ש התה"ד ממ"ש הרשב"א

והר"ן דמשערינן גם בעור וכתב מה שכתב ע"ש, הם דברים תמוהים, דמ"ש הרשב"א והר"ן הוא לפום דינא וע"ש בתש' הרשב"א וכו', אבל תה"ד והאגודה דברו לפי מנהג האשכנזים ולא קרב זה אל זה, ולפי האמור נראה דגם מה שנדחק בדברי הרמב"ם במ"ש בשהה במיעוט סימן דהטעם הוא משום דיתכן במיעוט דקנה ורוב הושט דיהיה כשר ומשו"ה ל"ב שהיית העור נמי וכו' יעו"ש, הא נמי ליתא והוא היפך דברי כל המפרשים והט' כתבו הרמב"ן בחי' דלא שחית סימן עד דחתוך עור וכו' וכמ"ל, ועיין להרב זכרון יוסף שם שהביא מו שרצה להפרש ולצרף דעת הרמב"ם ודעת רש"י וכתב דמ"ד הכי לא חש לקמחיה ע"ש, (ויש לתמוה שלא זכר דברי הראשון בזה): וראיתי להכרתי ופילתי (סי' כ"ג סק"ב) שה"ד המפרשים בדברי הרמב"ם במ"ש וכדי שישחוט במיעוט סימן דהוא מפני שגורם בש"ס כמיעוט סימן בכ"ף, ומה שפי' הש"ך והאחרונים שהוא חסר כ"ש מן רוב שעכ"פ בעי שיעור שהיה בשחיטת הסימן וכתב הוא דזה דוחק ולכן פי' הוא משום דאף הכשר שחיטה במשהו דקנה ורוב הושט, ונרגש ממ"ש הר"ן דבעי נמי שיעור חתיכת העור אעפ"י שאפשר בלא חתיכת עור שנקרע מקודם, וכתב שהרמב"ם לא יסבור כן ושכן הוא לדעת רש"י יעו"ש"ד והמעייין יראה וראה דלא ניתן ליאמר כלל ופי' הש"ך והאחרונים הוא נכון בלי דוחק, וכן ראיתי בקונטרס ישן נושן לחד מן קאמיא מני"ר הג' מהר"ר אברהם אלמרי בן הגאון מהר"ר יוסף ז"ל שכתב כן בפירוש שהרמב"ם גורם כמיעוט בכ"ף שהפירוש הוא כן כמ"ש הש"ך והאחרונים, גם לא ראה מ"ש הרמב"ן ז"ל דכדי שחיטה כדשחטי אינשי גמירי דמתבאר דזה דבר פשוט ומוסכם לכ"ע: והנה לפי מה שנתבאר דמה שהחמיר התה"ד בשהיה כל דהו דאף דמן הדין מותר, שהוא רק מטעם מנהג שנהגו כן באשכנז ואפי' בבהמה ואף שהוא חומרא יתירה, וע"ע להרב תה"ד בסו' קפ"ו שכתב דהיא חומרא יתירה א"כ צ"ל דמה שחשש הת"ה בגמי שהוא משום דס"ל דבחתיכת הגמי הוי ודאי שהייה כ"ד דלוא היה רק משום ספק לא הי"ל לאסור משום ספק וכמ"ש ג"כ הר' זכרון יוסף הנ"ל וכ"כ הכנה"ג דכיון דדינו של התה"ד מחמת מנהג שנהגו מסתיין דנחמיר בודאי נחתך דאיכא ודאי שהיה כל שהוא וכו', וא"כ יש להרגיש ע"ד הלבוש שהבאתי דבריו לעיל שכשהעתיק דינו של הת"ה כתב משום דיש לחוש שמא בשעה שחתך בסכין תוך הגמי לא חתך הושט והו"ל שהיה ופסולה דמשמע דאף מחמת ס' יש לאסור: וגם נראה דלפי מאי דכתי' דמה שאסר התה"ד בגמי דהוא דוקא לפי מנהגם שנהגו לאסור בכל שהיה ואף שהוא בשהה כל שהוא, א"כ נראה דלדידן במנהג ספרד דלא אמרו דנהגו לאסור כן יש להתיר בנמצא אפי' גמי וכ"ש בשחתך עלה, וכבר מציינו בכמה דברים שנהגו באשכנז לאסור, וכתבו רבני האחרונים הספרדים דאין המנהג כן אצלנו, ונראה דמה שהכנה"ג ה"ד הש"ך וגם מה שהפר"ח הסכים כן היינו לפי מנהג אשכנז, אמנם לדידן אף אי הוי בכה"ג שהיה כיון שהוא רק בכ"ש יש להתיר וכמ"ש כל הראשונים ולכן יש לתמוה על הרב בתי כהונה שלא מלאו לבו להתיר משום מ"ש הפר"ח (דמ"ש ועל"ר ת"ו): אמנם נראה דאכתי יש לעמוד בזה מפני מ"ש הפר"ח שם בסק"ו דאעפ"י שהוא חולק ע"ד התה"ד וס"ל דהגמי נדחה מקמי חזוד הסכין ונשחטין רוב הסי' קודם ששולטת הסכין בגמי כתב לאסור משום דחיישי דנתעכב בחתיכת הגמי טפי משחי' הסי' ע"ש: אמנם נראה דכיון דכל הגדולים שקדמוהו שלמים וכן רבים לית דחש לזה כ"א רק דהוי בשהייה כל שהוא

קשה הדבר להחמיר ולהפסיד ממון ישראל ומה גם דאפ"ל לפי"ד דנתעכב טפי משחי' הרי כל הגאונים והרי"ף והרמב"ם ס"ל דגם בעוף בעלי שיעור הגבהה ורביצת בהמה דקה, וכתב הרמב"ן שכן עיקר, וגם הרשב"א כתב דאפשר דשמיעת הנוצא קרוב להיות כשיעור זה והא ודאי גם לדברי הפר"ת ליכא שהיה כ"כ, וגם שנר' דאף לדברי הרב מאי דהוי שהיה בכה"ג אף שלא הגביה הסכין הוא עפי"ד הרב תה"ד דיליף ממאי דאבע"ל בחולין ומשום דגם בכה"ג הוי כחתיכת יד ורגל ושה"ה בעוף, אמנם נר' דאף לפי"ד הוי הך שהיה דבעוף איסור שהייה קיל טפי ואינו כבהמה דהרי לסברת כמהמהאמוראים בתלמוד דס"ל דאין שחיטה לעוף מה"ת ולדעתם אין שהייה בעוף מה"ת ולא אפסיקא הל' בהדיא בש"ס דיש שחיטה לעוף מה"ת ולכן יש סוברין דאין שחיטה לעוף מה"ת וכמ"ש מהר"מ ז"ל ה"ד הרא"ש במס' יומא פ' יוה"ך ובתשו', ואף שיש מי שירצה לפרש דלאו דהוא סל"ה אלא למ"ד כן אינו נר' כן דהוא קאמר לענין הל' וכן הבין הרב מזה"ש בסי' שכ"ח ואין זה מן התימא אם הוא פוסק כן, וכן ראיתי בשו"ת בשמים ראש שהובא שם תשו' לאחד מהראשונים דפוסק כן, ונר' דגם להסוברים דהוי שחיטת העוף מן התו' נר' דהוא מטעם ספק וכמ"ש רש"י במס' חולין ד"כ ע"ב דכיון דלא אפסיקא הלכתא קי"ל בשל תורה הלך אחר המחמיר ע"ש נמצא דעיקר איסור שהייה הוא מטעם סי', וכיון שכן נר' דמאי דס"ל לרש"י דמשערינן עוף לעוף לחו' אין איסור מדאורייתא כיון דמה שס"ל כן הוא מטעם חומרא וכמ"ש כן במסכת חולין דל"ב במחלוקת רב ור"י ז"ל ואע"ג דרב ור"י הלכה כר"י כיון דקים ליה לריב"ח בש"י דרב דאמר דקה לדקה וגסה לגסה ממילא שמעינן דעוף לעוף ועבדי לחומרא עכ"ל, וא"כ אף בשהה שהיה גמורה בכדי עוף לעוף דמחמיר רש"י מדר' קאמר ולדברי כל הגדולים הוא מותר וע"ע להרא"ש בפסקיו פ' השוחט סי' ו' דכתב דלפי"ד ר"ת לא פסלה שהייה בעוף מה"ת והא דקאמר ועוף לעוף מדרבנן ע"ש: ולכן נראה דבמקום שאין ידוע שנתפשע המנהג לאסור אפילו בכל שהיות ואף בכל שהוא כשחתך הגמי בדרך שחיטה אף שנראה דמעיקר הדין יש להתיר משום דלכל הפחות יש בו כמה ספקות והוא בעיקר איסור דר' ומ"מ עדיין צריך להתיישב בדבר, אמנם כשהוא שחתך עלה סלקא בזה נראה שיש להתיר במקום הפסד כיון דיש מתירין אף לפי"ד הת"ה ואין בזה אף משום מנהג: ונראה עוד שבכ"ד שהוא באווז יש עוד צד להתיר לפי מה ששמעתי מפי הרב הזקן מהר"י רוזני שהיה אומר משמיה דהרב מהרח"ג הכהן ז"ל דבאווז אין לחוש בשהיית הושט משום דאי אפשר להתחיל לשחוט הישע אם לא שכבר גמר לשחוט כל הקנה מקודם ואח"כ מתחיל לשחוט הושט ושלכן אין לחוש אם נמצא בושט גמי או דבר אחר אלו דבריו, ומסתמא נראה דשמע כן מהרבנים השוחטים שבזמנו, אלא דקשה ממ"ש המרדכי פ' השוחט ז"ל אע"ג דקנה סמוך לעור פעמים שגם הושט סמוך לעור ע"י אחיזת הסימנים כשתופס בהם כשבא לשחוט ע"כ דנראה דגם בשאר עופות הקנה הוא למעלה סמוך לעור אלא דכשתופס לשחוט הם כולם למעלה ונשחטים ביחד, ודוחק לומר באווז אף דיתפוס הסי' לשחוט אי אפשר כי אם דוקא שישחוט הקנה לגמרי מקודם, ועוד ק"ל דלא חזינא כי הא סימנא שהוזכר בספרי הפוסקים, ואם איתא להא אמאי לא השמיעונו כזאת דנ"מ לדינא, ואדרבא ראיתי שנדון התה"ד שם כתב שהיה באווז וכתב שם דנשחט הקנה ההוא עם הושט ודוחק לומר דר"ל דאע"ג דאי אפשר לפי טבע האווז הוא דאי אפשר

להיות כן אלא דאתרמי בנדון ההוא שלא כדרך טבע האווז, אלא דנראה דר"ל דאע"ג דדרך האווז הוא שהקנה למעלה אצל העור כשיתפוס הסימנים לשחוט נשחטים ביחד וגם שראיתי בס' עקרי הד"ט סי' מ"א דכתב דאם נמצא בושט אווז עסה אפויה דכל שלא נודע בודאי שנחתך שמע בשם הרב מהרש"א מהזקנים שהורו להכשיר ע"ש, דמפורש יוצא דאם נחתך דיש לאסור שלא כדברי הרב מהרח"ג הנ"ל, ואגב אומר שלא הוה צריך העקרי הד"ט להביא עצית מרחוק ושהוא פשוט ומבואר בכנה"ג כשהוא בס' נחתך: ועוד זאת יש לתמוה על שמועה הנ"ל מהרב מהרח"ג דהן לו יהא דנשחט הקנה כולו מקודם הושט מ"מ הוי כשהה במיעוט בתראדיש לאסור וה"ה ג"כ בשהה בסימן הב' אחר שגמר האי, וכן ראיתי בס' פ"ת בסק"ט שהביא משו"ת מאיר נתיבים סי' י"ז שהאריך לחלוק על רב אחד שהורה שאם ברור לשוחט שגמר סימן אחד דמותר לו לגמור אחר שעשה שהיה גמורה ואין לאסור משום שהה במיעוט בתרא דלדידהו גם אי שחט כל הסי' פוסל עש"ד, ואין הספר מצוי אצלי, וי"ל לפי"ז שמה שאמר בת"ה באווז וגם בנדון העקרי הד"ט אם נחתך בשחיטה דהוא מפני זה דאף אם נשחט הקנה מקודם כיון דשחט ג"כ הושט דהוי כשהה במיעוט בתרא, וכן מפורש יוצא ממ"ש הנוב"י במ"ת ביו"ד סי' ב' שכתב בשחט רק הקנה בעוף והחזירו לשוחט ושחט את הושט דיש לאסור משים שהייה במיעוט בתרא ע"ש: אמנם אח"ז יצא לאור השו"מ מ"ת וכרגע נ"ל וראיתי שכתב שם בח"א סוף סי' ט' בשם הרה"ג מהר"א לבוש בשוחט ששחט אווזה ונמצא גמי בושט ואמר הוא כיון דדרך אווזות שיהיה הקנה קודם הושט בשחיטה שהקנה מונח על הושט א"כ הרי נשחט הקנה בהכשר והווי כתפס הקנה בידו דכשר, וע"ז פקפקו הלומדים דהוי שהייה במיעוט בתרא דפסיל, וכתב הרב דיש לחלק דדוקא בחד סימן הוי שהייה במיעוט בתרא דפוסל, וכאן הקנה נשחט כראוי וכל דכשר בקנה לבד מאי אכפת לן בושט במיעוט בתרא, דל כל הושט ויהיה כשר בקנה לבד, וכעין מ"ש הדרישה ה"ד הש"ך סי' ב' דכל שאחר גומר השחיטה לא אכפת לן, ואף שאני מצאתי בתו' יומא ד' ג"ל שכ' בהיפך דבאחר מגרע גרע, מ"מ לענין זה יש לחלק כנ"ל עכ"ל: הרי מצינו שכל הגדולים האלו ס"ל כדברי השמועה הנ"ל שהאמת כן הוא ושמפני זה יש להתיר בגמי, דגם דמ"ש דיש לפקפק מכני דהוה שהה במיעוט בתרא שכן פקפקו הלמדנים הנ"ל ושלפי"ד הג' מהרא"ל והרב המחבר אין לחוש לזה וכדס"ל להרבנים הספרדים הנ"ל אמנם זה יועיל לנו רק שנראה שדבר זה הוא אמת דבאווז אינו מתחיל השוחט לשחוט בושט כ"א עד שישחוט הקנה, דכיון דכולם הוודו בזה מסתמא ודאי דראו שכן הוא בלי שום ספק, אבל לא יוטילו דבריו משום דאכתי מן המבוכה לא יצאנו, דמלבד שר"ל למה שפקפקו הלמדנים משום שהיה במיעוט בתרא אינה טענה כלל.

ושגם מ"ש ממ"ש הדרישה ל"מ מידי י"ל דמגרע גרע דלא הוי גמר השחי' לפי"ד הסו' דלכתחלה מיהא בעינן רוב שנים, ומ"ש דלענין זה י"ל ד' סתומים גם לא ראה למ"ש הנ"ב וגם מ"ש המאיר נתיבים הנ"ל דדבר זה לא ניתן ליאמר כלל, ועוד זאת יש לתמוה על רוב בקיאותו דאיך לא נרגש מתשו' התה"ד הנ"ל הידוע לכל דנדונו היה באווזזה דעכ"פ הו"ל להרגיש: אמנם נראה דיצא לנו תועלת מזה דלפי מאי דכתי' דכולם מודו בזה ונא היה אדם מי שפקפק לומר דגם באווז נשחטים הסי' ביחד א"כ בע"כ צ"ל דאע"ג דהדרך הוא כך בנדון התה"ד איתרמי מאיזה צד שנשחטו הסי' ביחד משו"ה כתב שם

בנ"ד ונשחט הקנה ההוא עם הושט מה שאין כן תמיד דהקנה נשחט תחלה וא"כ י"ל דבעלמא דבאם נמצא גמי יש להתיר משום דאף דבשהה גם בזה יש לאסור במיעוט בתרא היינו בשהה שיעור שהייה אבל בגמי דליכא שיעור ומה שאסור הוא רק משום מנהגא אין לאסור הוא במיעוט בתרא דכיון דאיסור אפילו בשהה שיעור מרובה הוא רק מדרבנן לפמ"ש השבו"י ח"א סי' מ"ט אבל לדעת רש"י בכה"ג שהוא בכ"ש אין לאסור בשהה מחמת מנהג וגם הר' מהר"א תאומים בס' נחלת יעקב להג' מ"ז כ"כ בפשיטות מבלי הביא לרש"י ואף שנר' דרבים לוחמים וס"ל דהוי ס' דאו' וכמ"ש התב"ש ונמשך אחריו הנוב"י שם וכן נראה מהפר"ח והכו"פ וכ"כ הח"ס ביו"ד סו' מ"ב מ"מ נראהדיש לו לבשבו"י סמוכין מן התורה מדברי הראשונים דמלבד שנר' כן מדברי הרשב"א והישש"ל והתב"ש וכן יש לדקדק מדברי הסמ"ק ה"ד הישש"ל דכתב דלא יגמור הסי' בסכין לפי שנראה כשחיטה והוי שהייה עכ"ל וכן מפורש בדברי הראב"ד שה"ד הרמב"ן בחי' שם לד' ל' וז"ל והראב"ד מקיים דבריו לומר שכיון דלכתחלה בעי' ב' סימנין קא מבע"ל כיון דאצרכו רבנן למגמריה לשחיטה אצרכוה נמי בכשרות כי היכי דלא לייתי לידי קלקול ופסי' דר' מבע"ל וכו' ושהייה עצמה אינה אלא בושט אבל בקנה לא עדיף מ"ב ממ"ק וכן התוס' בקנה היא והרמב"ן שם דחה דבריו דהא אפי' פסולה דר' לא גזרו בשוחט רוב שנים והניח המיעוט ע"כ הנה מפו' דהראב"ד דקא מקים דברי רש"י ועשה סניגורין והרמב"ן החו' דאף איסור דר' ליכא דנר' דגם לרש"י ליכא איסור דאורייתא ע"ש והוא דלא כסברת רבני האחרונים הנ"ל והיינו אפילו במיעוט בתרא דבהמה דשהייה פוסל מן התורה לר"ע אבל במיעוט בתרא דעוף נראה ודאי דאפי' לס' רש"י דהוא מדר' מחמת ס' מכיון דהוא ס"ל דגם איסור עיקר שהייה דעוף דהוא אסור מחמת ס': ולפי"ז יש לצדד ולומר דגם לרש"י דמחמיר בשהה במיעוט בתרא דה"ד בשהה בבהמה דאסור שהייה הוא ודאי דאורייתא ולכן גם בס' יש להחמיר אבל במיעוט בתרא דעוף יש להקל כיון דעיקר האיסור אינו אלא מחמת ספק בזה יש ליישב מה שמקשה ע"ד רש"י מהתוס' דהתוס' הוא דוקא בעוף דמתיר בשהה ולפי"ד אתי שפיר מאי דנקט בתוס' הדין ההיא בעוף הוא בדוקא ולא בבהמה וכן נראה ג"כ לפי מה שר"ל בדעת ר"ת דס"ל דעיקר שהייה בעוף אינה מה"ת: ומ"ש לעיל דגם בגמר הסי' דקנה דיש ג"כ איסור שהייה משום שהה במיעוט בתרא ודלא כסברת השו"מ והר' שה"ד במאיר נתיבים מדברי הראב"ד במה שמקיים דברי רש"י יש סייעתא לדברי השו"מ לפי מ"ש רש"י וה"ד מב"י בסי' כ"א דבעוף גם בסי' א' די אפילו לכתחלה ויש להרחיב עוד אבל כעת ד"ב, הכלל העולה מדברינו דגם בשאר עופות יש להתיר בחתך עלה סלקא לפי שורת הדין, אמנם באוויז יש להתיר לכ"ע הצב"י שלמה אליעזר אלפאנדרי ס"ט סימן ז' מעשה שהיה באחד שהוא חשוד וגם לחלל שבת והוא בעל ברית והלך אצלו חכם אחד שהזמין אותו לסעודה ואכל שם ושתה שם וכשמעי היטב חרה לי ודברתי לו דברים שקשים והשיב שכבר הגידה לו המשרתת שלא היה באותה שעה שום איסור ואמרתי לו דמלבד שאין להאמין אותה והי"ל לחוש לכמה וכמה דברים ועוד זאת דאף לו יהא כדבריה שהיה מותר שאין לאכול בבית חשוד באיסורים אף דברים המותרים ולכן אמרתי טרם שיחי לבאר דבר זה ועיין בזה בט"ז ביו"ד סימן קי"ט שכתב משם ד"מ שה"ד הגהא"ש דכתב דאסור משום דאיכא למיחש שמא יאכילהו דברים האסורים ע"ש ואף שהפר"ח

שם הוא חולק וס"ל דמעיקר הדין שרי ואין זה כ"א חומרא בעלמא ע"כ נראה ודאי דאחר שאלת המחז"ר לא דק שפיר דהרואה יראה דמ"ש הגהא"ש כן לא מסברתו קאמר דיש לחוש לזה אלא שהוכיח כן מהש"ס וכדיראה הרואה להכנה"ג שם בריש סי' קי"ט שכתב גם כן מדברי השה"ג בשם ריא"ז שכתב דמדתנן בפ"ק דשבת לא יאכל הזב עם הזבה מפני הרגל עבירה יש ללמוד שאסור לאכול אפי' דברים של הותר עם מי שחשוד על האיסורין שמא ירגיל אצלו ויאכילנו דברים האסורים וגם ראיתי שם שכתב שכ"כ ג"כ הרלנ"ח בסי' קכ"א ע"כ אלא דלא חזינא כי האיסימנא שכ' כן בהדיא הרלנ"ח ונראה שלמד הרב כן ממ"ש שם בפתח דבריו דמה שלא ביארו הפוסקים דין מי שנזהר באיזה חומרא אי שרי להתאכסן בבית מי שאינו נזהר אולי שלפי שפשוט הוא אצלם לא כתבוהו ושבדאי היו נזהרים הנוהגים חומרא מלהתאכסן בבית המקילין זולתי כשיהיו בטוחים בודאי שלא יאכילם דבר האסור לדעתם ע"כ ומדבריו אלו דן דכ"ש כשהוא חשוד לאכול איסורין דיש לחוש טפי שיאכלהו דבר איסור ולכן אפי' דבר המותר אסור, אמנם נראה שיש נדחות דלא מכרע הדקדוק אלא דכן הוא הסכמת האחרונים כדיראה הרואה להרב בית לחם יהודה שה"ד הט"ז בשם הד"מ וגם השלחן גבוה שם בסי' קי"ד הד הכנה"ג הנ"ל ולכן נראה ודאי דאין לסמוך ע"ד הפר"ח בזה וכי תאמר בלבבך דאכתי מי שמיקל בזה יש לו על מה לסמוך ויאמר דהפר"ח רב תנא ופליג עכ"ד הראשו' וס"ל דמאי דתנן לא יאכל הזב עם הזבה לא מכרע מידי שיש לאסור גם משום שמא יאכיל דבר איסור דשנא ושנא די"ל דדוקא התם חששו לכמה דברים ואף שהם חששות רחוקות משא"כ לאכול דבר המותר מחשש שמא יבא לאכול גם דבר האיסור, הא לא מצית אמרת והא ודאי ליתא וכמו שראיתי להרב בכור שור בחי' לט"ז דט"ל דדחה לדברי הפר"ח שכתב דאינו מעיקר הדין דאישתמיטיה סוגיא ערוכה שהובאה בהגהא"ש והוא בפ"ק דשבת שאמרו בבריתא כיוצא בו לא יאכל זב פרוש עם זב עם הארץ ומסיק הטעם דאע"ג דבלא"ה זב פרוש דברים טמאים קא אכיל מ"מ אסיר שמה יאכל עמו דברים טמאים בימי טהרתו מכיון שהוא חשוד להאכיל ג"כ דברים טמאים וההיא לאו למשנה חסידים אתמר אלא לדינא דהא כיוצא בו דאסור אכילת זב עם זבה אתמר וסיים הרב וז"ל דכדברי הגהא"ש מתבאר להדיא מדברי הרמב"ם סיפ"א מהמ"א ולכן יתד הוא דלא תמוט עכ"ל ובאמת דכן מבואר ג"כ בדברי הרמב"ם שם דכתב וז"ל דאסור להתארח אצל החשוד ואם עבר ונתארח אצלי אינו אוכל בשר ואיני שותה יין על פיו עד שיעיד לו אדם כשר עליהם ע"כ דמפורש יוצא דלכתחלה מיהא אסור בכל אופן ואף בדבר המותר ורק דאם עבר עכ"פ לא יאכל דבר שיש בו חשש איסור ואפי"ה דמ"מ עברינא אתקרי וכ"כ ג"כ כל הפוסקים כדבריו ע"ע גם הרב ערוך השלחן הסכים כן ודלא כפר"ח והביא סעד על זה ממ"ש רש"י בע"ז (דף ל"ח) דטעם איסור ב"ג הוא משום שמא יאכילנו דברים האסורים ושכ"כ הגהא"ש שם משם רשב"ם ע"כ וכ"כ הר"ן וגם הרשב"א בתו"ה ע"ש ועפ"י האמור דמפוי' בש"ס דאפי' לאכול בבית חשיד דבר המותר דאסור משום הך גזרה ניחא לי מה שיש לדקדק ע"ד הראשונים הנ"ל דמנ"ל דיש לחוש מפני זה דנימא דמה שאסרו הוא מפני חתנות דוקא וכדפרש"י במתניתין כן אבל אם ליכא הך חששא ליכא למיגזר משום שמא יאכילנו דבר איסור והתו' שם נרגשו קצת בזה דכ' ע"ד רש"י שהיה אפשר לפרש דהט' כמ"ש במתני' ע"ש ולא הק' בחווק דהט'

אינו כ"א משום חתנות ולא משום שמא יאכילנו דנראה מדבריהם דלפי האמת הא נמי יש לחוש ויש לאסור מפני זה אכן לפי האמור ניהא דודאי גם מה"ט אסור וכדאשכחן בברייתא אף בזב פרוש עם זב עם הארץ וגם במתארח אצל חשוד וכ"ש אצל גוי אלא דעשו הרחקה יתירא בב"ג דמפני שמשנתנה ע"י האור לאסור ואפי' בבית ישראל אמנם העיקר משום שמא יאכילנו ד"ט ורש"י דפי' במתני' משום חתנות הוא לפי הס"ד דאיכא משים גזרה ומדר' וכדרכו בכ"מ והרמב"מ בפה"מ נר' דארכביה אתרי רכשיה דנר' דס"ל דהא והא איתא: וראיתי בירושלמי פ"ד דדמאי דאמר ר"ח כאן שנינו שאסור לחבר שיאכל בסעודה שאינה של מצוה ע"כ וכתב הרב מלאכת שלמה שם בפה"מ משם הר' מהרש"ש כגון אצל עם הארץ כדאמרי סופך שיאכל טבלים ע"כ ולפי האמוריש סמך למ"ש הפ"ת בסי' קי"ג משם תפארת למשה דבש"ג של מומר דאסור משום שמא יאכילנו דברים האסורים והוא כתב דה"ה למחללי שבת בפרהסיא ע"כ וכדברי הראשונים הנ"ל דאף בלא חתנות יש משום שמא יאכילנו ד"ט דאף בזב ע"ה חששו לזה וגם ראיתי להרב המאירי שם בפ"ק דשבת דכתב כן זה דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה משום שמא יאכילנו ד"ט ונמצא דמאי דס"ל לכל הגדולים הנ"ל דאסור לאכול בבית חשוד ופי' דברים המותרים מחשש שמא יבא להאכיל אותו דברים האסורים שכן הוא מפורש בהך בריתא דשבת ושגם אביי ס"ל ג"כ דהט' משים שמא יבא להאכיל אותו דמאי אלא דלרבא דמשום זה אין לחוש יש לחוש שמא יאכילהו דברים טמאים וי"ל ע"ד רש"י ז"ל בפ"ק דחולין גבי מאי דתניא שם דאשה חבר טוחנת עם אשת ע"ה בזמן שהיא טמאה אבל לא בזמן שהיא טהורה רשב"א אומר אף שהיא טמאה לא תטחון מפני שחברתה ניתנת לה ואוכלת דפרש"י דחיישינן שמא תשכח ותאכל שחברתה וכו' ואשת חבר אעפ"י שאינה רגילה לא לאכול גזל ולא לאכול דבר שאיני מעושר חיישינן לשכחה דעביד איניש דמנשי ואכיל מאי דיהבי ליה ע"כ דנראה מדבריו דיש לחוש ג"כ משום שמא יאכיל ג"כ דבר שאינו מעושר והוא דלא כהלכתא דאביי הוא דסל"ה אבל לס' רבא אין לחוש ליה משום דרוב ע"ה מעשרין ואין לומר דס"ל דטוחנת שאני דהחששא יותר קרובה ובהא אף רבא מודה דמלבד דלפי הטעם שס"ל לרבא דרוב ע"ה מעשרין אין לחלק כלל ותו דבסוגיא דגיטין במתני' דאשת חבר טוחנת עם אשת עם הארץ מפני ד"ש אפליגו אביי ורבא דלאביי משום דרוב ע"ה מעשרין ולרבא טעמא דמתני' משום דמיירי בע"ה דר"מ והובא שם בריתא לאותבי עלה דמבואר משם דלכ"ע דבטוחנת ליכא למיחש לשמא תאכל כ"א רק משום מסייע ידי ע"ע דוקא וכבר התוס' שם ובפ"ק דשבת ובפ"ב דכתובות כתבו ליישב בחילוף הטעמים דהכל לפי עניינו דנר' דבטוחנת לא שייך כלל לחוש לשמא תאכל כ"א ק משום מסייע ידי ע"ע והתו' שם בפ"ק דחולין ובמס' גיטין הק' על פירש"י ע"ש וטפי הו"ל להק' דאף אי יש לחוש לשמא תאכל דבר שאינו מעושר דאפי"ה שרי לס' רבא משום דרוב ע"ה מעשרין הם וראיתי בחי' הרשב"א שם בחולין מ"ש ע"ד רש"י ע"ש ודבריו צא"ת לעת הפנאי וע"ע להרב מגיני שלמה שם בפ"ק דחולין מה שהאריך להליץ בעד רש"י ומלבד מה שיש מהדוחק לא ידעתי איך יתיישבו דברי רש"י דנר' דס"ל דיש לחוש משום שמא יאכל דבר שאינו מעושר וכמו כן יש לעמוד על דברי הרב פני יהושע בחי' לגיטין ע"ש ואגב טרדי לא יכולתי להתיישב היטב ורק דאפשר העיקר בדברי רש"י שיש לחוש הוא משום גזל דוקא ומ"מ שמעין מדברי

רש"י דס"ל דיש לחוש ולאסור משום דמנשי ואכיל דבר שהוא אסור, וכ"ש אם אוכל אצלו אף שהוא מיתר דאסור משום דמנשי ואכיל דבר אסור: אמנם נראה דאכתי יש לעמוד בזה יען שדין זה דאמרו שם דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה הרמב"ם ז"ל לא פסקו כלל ולא ידעתי אמאי השמיטו וראיתי דהך ברייתא היא שנויא בתוספתא ובירושלמי פ"ק דשבת וכך היא שנויה שם שזה הוא לפי סברת ב"ש וב"ה מתירים וע"ש בירושלמי דמפרשי טעמא דב"ש כן וכבר ראיתי להרב מראה הפנים בפ"י שם דכתב דלפי גרסת הבריתא כמו שהובאה כאן ניחא הא דלא הביא הרמב"ם כלום מדין זב פרוש וכו' שלא כתב לא בפ"א מה' א"ב ולא בפ"ז מה' ט"א אלא כלשון המשנה לא יאכל הזב עם הזבה ולמאי דגריס הכא ניחא דב"ש הוא דאמרו הכי וב"ה מתירין ולק"מ ורבא פ"י דבריתא קאמר ואינו הלכה דב"ה לא חששו לכך עכ"ל ולפ"י יש לומר דגם ריא"ז שה"ד השלה"ג שלמד הדין שאסור משום דדמי לדינא דמתני' ולא הוכיח ג"כ מגופא דבריתא דדמי ממש לדין זה שהוא משום דבהיא לפי סברת ב"ה שריואין לחוש כלל ולכן יש לתמוה לפי"ז ע"ד הרב בכור שור דדחה לדברי הפר"ח מהך בריתא דאדרבא משם יש להוכיח אפכא דב"ש הוא דס"ל כן אבל לב"ה שרי וה"ה לחשוד אבל נראה דהא ודאי ליתא ודברי המראה הפנים אחרי שאלת המח"ר אינם מחוורים דנראה ודאי דהך תוספתא משבשתא היא ומלבד דמגוף התוס' ניכר שכן הוא דבודאי הרשב"א לא יוכיח כן מסברת ב"ש היפך ס' ב"ה ועוד זאת איך אפשר דהתלמוד יזכיר ס' ב"ש בסתם ולא יזכירו ס' ב"ה דחולקים והרי אפילו בההיא דסוף יבמות דאמר רבא ב"ש תנא ב"ש אומרים אין משיאין ע"פ ב"ק ובה"א משיאין פריך הש"ס מאי קמ"ל מתני' היא והיינו דדוקא רבי דרכו להזכיר ס' ב"ש ובפ' הגוזל מק' ר"פ איכפלו הני תנאי לאשמועינן כב"ש וע"ע במ"ש התוס' במס' רכות דמ"ד וכ"ש שיביא התלמוד סברת ב"ש בסתם וישמיטו ס' ב"ה ויפלו האמוראים בעצמו וכבר הארכתי במ"א במ"ש להקת הראשונים דכתבו דמדשקלו וטרו בסברתו דודאי הלכתא כוותיה ואיך אפ"ל כן בס' ב"ש אלא ודאי דס"ל לתלמודא דנוסחת התוס' והירושלמי משבשתא היא וכמ"ש הרמב"ן במלחמות במס' קמא פ' החובל ובע"ז פ' ר' ישמעאל אין עליך לדון אלא כל' רבי' הג' ויש בירושלמי ותוס' שיבוש ע"כ גם הרא"ש בפסקיו פ"ב דחולין דכתב דמסתבר טפי למימר שלא רצה בעל הש"ס להביא הברייתא השנויה בתוס' משום דקים להו דלא מתניא בר"ח וכו' ומסתברא שכל תוס' שלא נתפשטה עד אחר סידור הש"ס לאו דסמכא הוא דמסתמא כיון שרצו חכמי ישראל לעשות חבור קיים אמת חקרו וחזרו על הדבר לידע ש הספרים שנכתבו ע"ד חכמים ובררו אותם שהם סמכא וע"י חברו הש"ס הילכך אין לסמוך וכו' ע"כ וכ"כ כל הראשו' ולכן נר' ודאי דמדהביא הש"ס נוסחת הברייתא כן בסתם ואפליגו עליה אביי ורבא בטעמא אין עליך לדון כ"א דקים ליה לתלמודא או שהסברות מהופכות וב"ה ס"ל דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה ובתל' הזכיר רק סברתו וכמ"ש בתוס' יבמות דק"ד ד"ה מר סבר דהרבה דברים יש בירושלמי שצריך להופכם ע"כ וע"ע בירוש' ר"פ מ"ש וכ"כ בזה במ"א ואפי' בס' ר"י ור"ל הס' מהופכות בת"ד ממ"ש בירושלמי וכת' בתשו' הרא"ש כ' מ"א דהעיקר כת"ד ע"ש וכמ"ש מב"י בסי' קע"ח או אפשר דס"ל לתלמודא דלא נחלקו בזה ולכ"ע אסיר ועי' בחי' הרשב"א שם בשבת שהביא נוסחת התוס' ע"ש וכמ"ש ברי"ט באופן דנר' ברור

דהך ברייתא דלא יאכל זב פרוש הל' הוי וכמפו' ג"כ מהר' המאירי בחי' שם וע"ע למהר"ח ה' עטר בס' חפץ ה' ויש להעיר במה שלא נרגש בשינוי נוסחת התוס': ובכן קשה טובא דאמאי הרמב"ם השמיט הך דינא דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה וליכא למימר דה"ט משום דסמך על מ"ש ברפ"י מה' מו"מ דינא דמתני' דפ"ב דדמאי דלא יתארח אצל ע"ה דמסתמות' משמע דהוא אפי' בימי טומאתו ומשום שמא יאכילנו בימי טהרתו דנראה דהא לא מכרע משום דנר' דמדלא ביאר משמע דה"ד בימי טהרתו וכמ"ש הר"ש וריע בפה"מ דה"ט משום יטמא גופו ויבוא ויטמא הטהרות דמתבאר דכשהוא טמא שרי וליכא למיחש למידי ונר' דאף אי הרמב"ם דעתו כן ליכא לדיוקי איפכא מדבריו דשרי משום די"ל דהך דינא דלא יתארח הוא אף בלא אכילה כלל וכמ"ש כן הרא"ש בפה"מ וז"ל ואף אם נזהר הוא שלא לאכול בביתו ודבר פשוט הוא שפרוש לא ואכל בבית ע"ה דאף בבית ת"ח שלא קבל עליו ד"ח אינו אוכל וכו' עכ"ל שלפי"ד אין צורך למ"ש התיו"ט ד"ה ואינו מתארח עש"ד וכמ"ש הרב רע"א בהגהותיו על המשניות ע"ד התיו"ט ואכמ"ל גם ליכא למימר דמאי דלא פסק להך דינא דהוא משום דס"ל דרשב"א דתני כן הוא משום דחיש ג"כ כבריייתא דמס' גיטין הנ"ל דקאמר דבין טמאה ובין טהורה לא תטחון עמה מפני שחברתה מאכילתה ומינה דלרבנן דפליגי וס"ל דבזמן שהיא טמאה טוחנת עמה ולא חיישי' לשמא יאכיל ה"ה נמי דס"ל דלא אסור לאכול זב פרוש בימי טומאתו משום שמא יאכילנו בימי טהרתו ולכן הרמב"ם דלא פסק לדינא של רשב"א שנא תטחון בימי טומאתו משו"ה לא פסק ג"כ לדין זה דנר' ודאי דאין זה מן הישוב דהא ניחא אם היה פוסק דבזמן שהיא טהורה לא תטחון עמה אבל נראה דהוא פוסק דאף בזמן דהיא טהורה דטוחנת כמו שנר' מדבריו ממ"ש בפ"ח מה' בכורים דסתם דבריו ומשמע דבין טמאה ובין טהורה דטוחנת עמה וא"כ אדרבא יגדל הת' דאמאי פ' כן ותמיהא זאת קיימת בין לפרש"י כבריייתא ובין פי' התו' וכי תימא דאולי דפוסק כן הוא משום דהוא מפרש בפ' דבריייתא כדפרש"י אלא דס"ל דאינה הל' משום דפליג אסתמא דמתני' דשרי והכי קי"ל הא נמי לא יתכן דאם איתא להא כדפריך הש"ס לרבא מבריייתא דקתני אבל לא לאוכלי שביעית ולא לאוכלי פירותיהם בטומאה אמאי לא משני כן דמתני' ושרי ומפני זה יש להק' עוד ג"כ ע"ד במאי דאישתמיט ג"כ הך דינא דלא לאוכלי פירותיהם בטומאה ותו ק' ע"ד הרמב"ם בפ"ח מה' בכורים דנראה דפסק כתירוצא דאביי דמאי דשרי הוא משום דרוב ע"ה מעשרין דלמה פסק כן ודלא כס' רבא, וע"ע גם בפה"מ לרמב"ם וברב"ע שם בגיטין דמפרשי למתני' כטעמיה דאביי, וביותר יש לתמוה לפי"ז דמ"מ דמשום טומאה אסור לסייע וכמו שהוכיחו כן התוס' שם בסוגיא דע"ע במה שפסק הרמב"ם בפ"ב מה' תרומות ה"ח דאין מפקידין תרומה אצל כהן ע"ה מפני שלבו גס בה אבל מפקידין אותה אצל ישראל ע"ה מכלי חרס המוקף צ"ף ובלבד שלא יהיו מוכשרין ע"כ, ודבריו צריכין ביאור כדי לכוון עם סוגית הש"ס וכמו שהראב"ד השיג ע"ד והכ"מ שם טרח להליץ בעדו וכן הרדב"ז בלשונות הר"מ סי' קע"ה ובספרו יקר תפארת וגם מהרמא"ל בתשו' סי' קכ"ג כ"א לדרכו פנה ולא נרגשו במאי דהשמיט הך דינא דאין טוחנים לאוכלי פירותיהם בטומאה ועיין עוד במ"ש מהריק"ו בפ"ח מה' תרומות: אמנם נלע"ד ליישב במאי דהשמיט לכל אלו וגם במאי דפ' כאביי דטעמא דמתני' משום דמאי דטעמו ונמוקו משים דכל זה הוא לפי השיטה דאסור

לגרום טומאה לחולין שבא"י וכמ"ש רש"י שם בגיטין שפי' הטעם דהיא משום שגורם ע"ה שיאכל חולין טמאים, אבל הרמב"ם ס"ל דאין הלכה כן וכמ"ש בפ"ה המשנה בפ"ה דשביעית דמתני' ס"ל כמשנה ראשונה דאסור לגרוס טומאה לחולין שבא"י ואינה הלכה עכ"ל ועיין במס' סוטה שהובא שם מאי דאפליגו בזה, והרמב"ם פ' בסוף הל' ט"א דאפי' לטמא בידים שרי מדינא כהספרי, וע"ש בכ"מ ומשום הכי השמיט נמי דינא דמתני' דתנן פ"ב דדמאי דהמקבל להיות נאמן וכו', דאינו מוכר לע"ה לח ויבש והוא משים דקי"ל דמותר וע"ש בכמא"ל ומ"ל סו' הל' ט"ה וכמ"ש בחי' הראשו' הרמב"ן והרשב"א והר"ן בחולין שם, והשתא אתי שפיר מאי דהשמיט לכל אותן הדינים כיון דליכא שום חשש איסור אף אם יטמא, וגם מאי דפ' דאף בחשוד על הדמאי דשרי משום הטעם דרוב ע"ה מעשרין כדקאמר אביי אבל לא במאי דס"ל דמשום טומאה אסור לסייע כיון דאין בו שום איסור ולכן השמיט ג"כ הדין הנ"ל דלא יאכל זב פרוש עם זב ע"ה משים דאין לחוש לא לטעמא דאביי ונא לטעמא דרבא, וגם מאי דהשמיט הבריתא דמס' ד"א ודרבא במס' נדרים דכ' דאל תהא רגיל אצל ע"ה שסופך להאכילך טבלין, וגם מ"ש בירושלמי שאסור לאכול בסעודה שאינו של שם לפי פ"ה הר' מהרש"ס הנ"ל משום דהא ודאי טבלין דקאמר ר"ל חשש טבל משום דס"ל דמעיקר הדין שרי לפי מאי דקי"ל דרוב ע"ה מעשרין ולכן אין לגזור בכה"ג והברייתא חומרא בעלמא קאמר והירוש' שאמרשאסור הוא כס' אביי דס"ל דגם מחשש שיאכיל דמאי שאסור אף בדבר המותר ולא קי"ל אלא כס' רבא משום דרוב ע"ה מעשרין: ונמצ"ל דבחשוד על האיסור דאסור לאכול אף דבר המותר לפי ת"ד, וגם לפי"ד הירושלמי ודלא כהרפ"ח, והנה לפי מאי דכתי' לעיל בטעמו של הרמב"ם בההיא ברייתא דפ"ק דשבת לפי"ז היינו יכולים לומר דהתו' והירושלמי לאו משבשתא היא דכ"כ לפי' שס"ל דמותר משים דמותר לטמא לחולין שבא"י ות"ד קאמר לפי משנה ראשונה שאסור אלא שניכרים הדברים שהוא בטעות: עוד טען החכם הנ"ל דמה שאכל שם משום דאם לא היה אוכל יהיה לו איבה, והא ודאי שהוא טעות גדול וטח עיניו מראות מכמה טעמי, חדא דהא ודאי בחשוד על האיסורין לא זו בלבד דאין לחוש לאיבה כלל ואדרבא מצוה הרחיקו ותהיה לו איבה כיון שהוא רשע, וגדולה מזאת הרואה יראה מאי דאיתא בתוספתא דכלאים פ"ב שאמרו שם וז"ל ישראל שקיים כלאים בתוך שדהו אין אחיו הכהנים נכנסין לתוכה אלא רואין כציון בית הקברות עכ"ל, הא קמן מפורש דמשום דעבר על איסור כלאים דאף הכהנים אסורים ליכנס לביתו כמו שאסור לכהנים ניכנס לבית הקברות אף שהוא לוקח מה שחייבם התורה ליתן ואינו לוקח ממנו מתנה רק מה שזכתה להם התורה, וכ"ש וק"ו שאסור ליכנס הת"ח לביתו לכבדו וליהנות מסעודתו דהוי איסור גמור דהיא משפיל כבוד התורה וגורם להרבות רשעים בעונם יהוא חילול ה' גדול ח"ו רח"ל: ועוד זאת דאף בסתם בני אדם ואף היכא דשייך איבה ע"י במס' חגיגה דכ"ב ובת"י שם וכמ"ש מב"י ביו"ד סימן קי"ב בשם תשו' אשכנזית, אמנם הא ודאי דבמקום שאסרו חז"ל כגון לא יאכל זב פרוש וכו', וכן במאי דתנן דלא יתארח אצל ע"ה וכדומה אף במקום דאיכא איבה אסור לעבור וכ"כ מור"ם שם ובש"ך יו"ד סי' קי"ט סק"כ ע"ש, וכ"כ הריטב"א בחי' פ"ק דע"ז לד"ו דמשום איבה אין להתיר איסור אפילו דרבנן ע"ש, וע"ע בצ"ץ סי' ב' ובזרע אמת ח"ג או"ח סי' ב' ובתשו' הש"ך לחיו"ד סי' קנ"ב וכבר הארכתי בזה במ"א

כי בנ"ד א"ץ לזה משום דבאנשים כאלו דפקרי טובא וגם מחללי שבת מלבד דאין לכבדם ואפילו ליכנס לתוך ביתם כי בודאי זה גורם ח"ו ח"ה לתה"ק ויתרבו הרשעים, ובכן אדרבא ראוי להרחיקם עד שיחזרו למיטב ויחזרו בתשובה שלמה וה' לא ימנע טוב להולכים בתמים ויברך את עמו ישראל בשלום אמן: הניב"י שלמה אליעזר אלפאנדרי ס"ט סימן ה מודעת מנהגם של ישראל די בכל אתר ואתר בעניני נדרים ונדבות המתנדבים בעם כסף הקדשים שיש להם קופות מיוחדים נקובים בשמותם של האתנים מוסדי ארץ גבירים לעמוד בפרץ כמו קופת התנא האלקי רשב"י זיע"א וקופת התה"ק רמב"ה זיע"א וכדומה, ומיום הוסדם מקדם קדמתה וע"ע מכמה מאות שנה החזיקו בכל תוקף דכל הכסף המובא בקופות הנ"ל לקיום מצות שילוח אל ערי הקדש צפת"ו וטבת"ו וכדומה מקום אשר קברי קדושים במ או ליד שלוחם דוקא, ובלעדם זר לא יקרב אליהן ואפ"ל לשום מצוה לא תגע בהם יד וכל דמשנה אין רוח חכמים נוחה הימנו מפני שכל הנודרים דעתם ודאי שהתלמידי חכמים והעניים שבאותם המקומות שיהנו מפרי צדקתם דוקא ולא לעירות אחרות וזהו כבודם ותפארתם של הקדושים הנ"ל שהת"ח והעניים היושבים בצל קורתם יהיו נהנים מפרי צדקתם דוקא אשריהם ואשרי חלקם שעושים חסד עם החיים וגם לקדושים אשר בארץ המה: והנה בעתה שואלים הלכו בו לחוות דעתי הקצרה האם יש יכולת בידם של המתנדבים לשנות מנהגם הקודם להתנדב ע"ש הקדושים הנ"ל ולשליח נדבתם לעירות אחרות זולתם בחו"ל אי בא"י שגם שם נמצאים ת"ח ועניים דצריכים וגם אי שרי להשיא עצה להם שישלחו נדבתם למקומות אחרים זולתם מכאן ולהבא: וכשאני לעצמי לא הייתי רוצה להכנס בזה מכמה טעמי ובפרט מעיל הכבד על צוארי להשיב לכל שואל תמיד הלכה למעשה, וגם שאני טרוד בכמה ענינים של גיטין וקדושין וטרפיות ואין אני בן חורין להפטר מהם ושמעתתא בעיא צילותא, אבל מה אעשה כי דחקוני הרבה ולא יכולתי להשיב פניהם ריקם ובאולי עי"כ, ישבות ריב ומדון ולא תהיה לפוקה ולמכשול, ולכן יצאתי ממחיצתי לעמוד על הדבר וה' אלקים יעזור לי וזה החלי בס"ד: ואען ואומר הא ודאי אינה צריכה לפנים שגם המתנדב מתנדב סתם לשם התנא רשב"י או לשם התנא רמב"ה זיע"א וכדומה הדבר פשוט דצריך לקיים מצות שילוח אל מקום מנוחת הצדוקים אתר דמארי ביתא תלי זייניה כדי לצאת י"ח נדרו ובזה לא היה אדם שפקפק וכדיראה הרואה בספרן ש"ץ הרבנים אחרוני זמננו, וכן מפו' יוצא בתשו' הרב יכין ובעז ח"ב סי' ז' שנשאל שם ביחידים שהתנדבו לכבודו של שמואל הנביא ע"ה ונפלה ביהכ"נ והצבור דחיק מאד אם יכולים לשנות לצורך בהכ"ן, והשיב דמאחר דעדין לא הגיע ליד הגזבר הממונה על קברו של שמואל הנביא ע"ה יכולים לשנות ע"י פתח או חרטה דיש שאלה להקדש וכדכתב הרמב"ם פ"ד מה' נדרים והרשב"א ואדוני זקני ואדוני אבי, ואע"פ שהרמב"ם כתב בסיף ה' נדרים שאין נשאלין אלא לצורך גדול לפי מה שלקחו אוזנינו אין צורך גדול יותר מזה לרפא בית ה' אלוקינו ההרוס אשר באו בו פריצים ויהללוהו וגם מט"א אשר כתב הרב שם עש"ב, הא קמן מפו' שכל שהתנדבו סתם לכבודו של שמואל הנביא אינו יוצא י"ח נדרו בשנוי שום מצוה שבעולם כ"א דוקא למסור הנדבה לגזבר הממונה על קברו של שמואל הנביא ע"ה דבזה א דוקא כבידו ודון מינה גם לכל התנאים הק' שצריך למסור הנדבה למקום מצבת קדשם וז"ב ופשוט: וגם נראה דלהשיא עצה שישנו

מנהגם הקדום דמכאן ואילך ישלחו לעורות אחרות אפי' מא"י ת"ו הא ודאי לא נכון לעשות כן וכ"ש לגזור עליהם דאפי' את"ל דהם יכולים לפרש דמכאן ולהבא מה שיתנדבו והיה לעיר אחרת הנראה עיניהם שהוא יותר ראוי, אבל אם המתנדבים לא נשתנה דעתם וגם עתה הם מתנהגים כמאז ומקדם מהיכא תיתי להשיא עצה שישנו ממנהגם להחסיר מהם הנאתם שהי"ל ולשלוח לעיר אחרת אף אם יש להם יותר צורך ואפי' העניים עצמם שהם נצרכים אינם יכולים לבקש מהם שישלחו לידם מכאן ולהבא ל"מ ול"מ, וכמ"ש"כ אחד מהרבנים שד"ר מעה"ק צפת"ו וטבת"ו בשאלה המובא בס"ס להרב אנגי"ל דצווח ככרוכיא על עדת האשכנזים דנפרדו מעה"ק נפת"ו וטבת"ו והלכו לעיה"ק חברון ת"ו ורצו לשלוח שליח לעצמם, וכתב שם דאם הם וכתבו לעירות שלהם שלא ישלחו אלא בשבילם דוקא זה בודאי איסור גמור והלא הם מתחילה היו מקדישים בשביל כל עני א"י והיאך הם יכולים להשתדל שלא ישלחו כ"א בשבילם: וגדולה מזאת הרוואה יראה באגרת חתומה מרבנן סבוראי תקיפי ארעא דישראל תוב"ב כי באה בס' גו"ר כלל ג' סי' ט' דשדו בה נרגא וקראו ערער על גזירת רבני פולניא שתקנועל בני עירם שנדבותיהם ישלחו לעדת אחיהם האשכנזים שבירושלים דוקא ולא לזולתם מפני רבוי הצרות שהגיע להם וח"ו לחלל גאון עוזו ח"ו ועכ"ז כתבו הם ז"ל וז"ל דאם גזירת רבני פולניא הוי על הקדשים החדשים שיעשו מאותו יום שלא יקדישו אלא לעניי אשכנז דירושלם דוקא שיש לפקפק אם יש להם כח לעשות גזרה דכל אדם רשאי בשלו לתת צדקותיו אל מי שיחפוץ וכ"ש שלא ליחד מקום אחד דוקא יעוש"ד, גם הגו"ר שם שהליץ בעד רבני פולניא ע"מ וע"מ גזרו כן מתבאר דלולא כן לא שרי להשיא עצה שישנו ממה שהוא בדעתם לעשות: פוק חזי להרב המביט ז"ל ח"ג סי' מ"ח קובל ומתרעם על הגבאים ההולכים להקביל ולהדר פני עשירים הבאים לעיה"ק שילכו לקהלם כי עושים הם שלא כדין והם חוטאים ולא להם כי גוזלים מדלים של בית יעקב לדלים של קהלם ושלמה הע"ה אמר אל תגזול דל כי דל היא שנוכל לדורשו בדרוש הזה, אל הגזול דל אעפ"י שדל הוא הגזול את חבירו וכ"ש אחרים גבאים וכיוצא בהם להשתדל להרבות לעניים מיוחדים ולמעט לאחרים יעו"ש שסיים וכתב על ההולכים לפתות לעשירים הבאים מחוץ שילכו לקהלם שהם יורדים לחיי עניי הק' ב"י כ"א לא היו הולכים לפתותם אפשר שקצתם היו באים מעצמם לב"י והיה איזה ריוח לענייהם, ומצד הדין אני אומר כי זה לפחות גזל מדבריהם וכמ"ש הרמב"ם פ"ו מה"ג דברים הרבה אסרו חז"ל וכו' יעש"ב שהפליג באסורי, וה"ד הר' כנה"ג בח"מ סי' ש"ע הגה"ט או"ב בלי חולק ישמע חכם ויוסף לקח ודון מיניה ואוקי באתרין במכ"ש לנ"ד שאם הרב אסר להקביל ולהדר פני עשירים שילכו לקהלם אעפ"י שלא הי"ל שים זכות לקהל של ב"י בהם ולא נודע דעתם אם ירצו ללכת שם או לא דהרשות בידם כמו שירצו כ"ש וק"ו למחות ביד אנשים המחזיקים תמיד בקופות התנאים האלו להספיק ביד העניים המסתופפים בצל קורתם לכבודם של התנאים כי זהו כבודם להכריחם שלא יעשו כן מכאן ולהבא דבודאי לא נכון הדבר לפי האמור וגם מטעמים אחרים שיבא להלן בס"ד: אכן מה שי"ל הוא אם אותן בני עיירות שהיו מחזיקים תמיד בקופות הללו לשלוח נדבתם לעיה"ק צפת"ו וטבת"ו אם ירצו הם מעצמם לשלוח נדבתם למקומות אחרים אפי' שהוא בא"י ובירושת"ו אי שפיר דמי או לא, ולכאורה נראה דזה תלוי במה שנחלקו

הרבנים אחרוני זמננו, דהרה"ח מהר"י ניניו בע"ס אמת ליעקב בקן' שפת אמת ס"ל כיון שנודר לכבודו של התנא רמב"ה אינו יוצא י"ח נדרו עד שישלח לעה"ק טבת"ו ע"ש, אמנם הרה"ג מהרח"פ ז"ל בס"ה לב חיים ח"ב סי' ק"ס חלוק עליו והשיב ע"ד וז"ל דבודאי מי שהיא נודר לשם ר"מ אפי' יחיד ובסתמא ובדרך עראי אין ספק לי אינו יוצא י"ח נדרו כ"א עד שישלם מעות הנדבה לעיה"ק טבת"ו כאשר פשט המנהג הזה ברוב העולם וכ"ש כשיש קופות קדומות לשם ר"מ כי בודאי הגמור אם ישנה את המעות ליתנם במקי"א הוי גזל גמור ואפי' לא היה גזרת יהלום חיים ומלך מ"מ ה"ה מהרח"א אסר לעשות כן מדינא דש"ס וכל הפוס' ברם כשנודר ונותן לצדקה לעניי עירו ואומר בפירוש שהוא נודר ומתנדב לעניי עירו אפי' אם יקדים אמירתו לומר לע"ן רמב"ה ומתנדב כו"כ לעניי עירו אין שום פקפוק בדבר את"ד ע"ש ומכתבי הר' הג' המובאים בקונ' הבהיר פקיעות שדה הנד"מ וכתבים אחרים שראיתי נר' דס"ל כסברת מהרי"ן דאף אם יאמר בפ"י שהוא נידר למקי"א דלא נכון הדבר ואף דיד הדוחה נטויה לדחות דגם הם לא דיברו רק בנודר בסתם המדקדק בדבריהם שכתבו דזהו כבודו ותפארתו של רמב"ה שיהיו נהנים מפרי צדקתו היושבים בצל קורתו נר' דהנודר לכבודו אפי' אם פ"י שיהיה למקו"א איכא קפידא בדבר דאין זה כבודו של רמב"ה וה"ה לקופות אחרות הידועות בשם בעליו הק', וכן ראיתי בס' בית יצחק שמעלקיש בא"ח סי' י"ט דכתב דגזרת מב"י ומהר"מ אלשיך דמעוה המתנדבים לרמב"ה שייך לא"י ולכן הכריז בחרם צירוף הרבה גדולים דאפי' אם נודר ע"ן רמב"ה להדליק נרות בבהכ"ן המעות שייך לארץ ישראל עש"ד ובודאי דמאי דקאמר לארץ ישראל הוא סתמו כפירושו לעיה"ק טבת"ו, ואעפ"י שהמחבר בית יצחק הנ"ל במדינותיו שהם אשכנזים מחלקים מטות רמב"ה זיע"א לא"י ת"ו היא מפני שכן ק"ק האשכנזים כן התקינו מיום החל ישובם באה"ק להיות עסה אחת לכל יושבי ארבע ארצות הק' יוב"ב וכן נוהגים עד כען יומא, ולא בא המחבר הנ"ל להשמיענו הכרוז החרם שהכריז הגאון והרבה גדולים עמו כ"א לאפוקי מבני חו"ל שאין להם מגע יד במעות רמב"ה זיע"א ושלא להדליק נרות ואסתיועי הוא דקא מסתייעי לדידהו מגזירת מרן הב"י ומהר"מ אלשיך זיע"א שאין לבני חו"ל זכות בנדרים הנז', ולעולם דעת קדושים הנ"ל במה שזכרו מעות רמב"ה לא"י מגזירת מרן ב"י ומהר"מ אלשיך זיע"א הן הן הדברים, על עיה"ק טבת"ו באמו"ץ נאמרים, כי הספרדים בארבע ארצות הק' לא היו בעסה אחת ומזמן מרן הק' ז"ל חלוקים הם בנדריהם ונדבוהם כאשר יראה הרואה בס' מטה יוסף ח"ב יו"ד סי' י"ב שהביאותיו לקמן בס"ד, והכי נהוג עלמא דור אחר דור עד היום הזה וברור היא ואכמ"ל: אבל לפי דברי הרה"ג מהרח"פ נראה דליכא קפידא ואפי' שהרב מהרח"פ ל"ק כ"א כשהוא דרך עראי ואקראי דוקא וכמ"ש שם בפ"י י"ל כמ"ש שם הטעם דיותר טוב לשלוח לעה"ק עבת"ו משום דאיכא נמי זכות מקום הק' עה"ק טבת"ו וגם שהוא מחזיק ביד לומדי תורה, ונ"מ שאם הוא לא"י וכגון לירושת"ו שיש זכות מקום הקדש ולהחזיק ביד לומדי תורה דאז לפי"ז אין עדיפות אם יהיה לעי"ק טבת"ו אם והיה שעור אחת רוצים לשנות מעצמם ומדעהם ורצונם כגון שיהיה מכאן ולהבא לירושת"ו כך היה אפשר לצדד לכאורה: אמנם נ' דהא ודאי ליתא דאף לדעת הרב מהרח"פ לא נכון הדבר ואיסור איכא מכמה טעמי ולא דיבר כר' מהרח"פ ז"ל כ"א דוקא באקראי ועראי לצורך שעה ביחיד

שלא קיבל עליו לנדור לכבוד רמב"ה זיע"א תמיד ולא יש לו מנהג תמיד לתת לקופת רמב"ה או לאחת מקופות הקדושים דאז ודאי אם נידר לשם קופה הק' היא צריך לקיים מצות שילוח כמאז ומקדם ואינו יכול לשנות חדא דנר' ודאי דזה שנהגו מכמה דורות ישראל ק' ורבנן ותלמידיהון לקבוע קופות לשם הק' והתנאים ולשלוח כסף הקדשים לאתר דמארי ביתא תלי זייניה ולא לעיר אחרת וכמ"ל משם הנ' יכין ובעז ז"ל ודאי דלא על חנם וישראל קדושים אם אינם נביאים בני נביאים הם וידעו שכל הנודר לשמו צריך לשלוח כסף הקדשים לאתר דמארי ביתא כי זהו כבודו ותפארתו ואם נודר לשם הק' ההוא וישלח למקום אחר לא לרצון יעלה לפני כבוד הקדוש ההוא בודאי, והגם שזה דבר ברור ומילי דסברי ובפרט שהוא לקיים מנהגם של ישראל ורבנן מכמה דורות וא"צ עוד לשום ראיה, מ"מ אני אביא מ"ש רבנן סבוראי מארי דארעא דישאל ז"ל באגרת חתומה המובא בגו"ר כנ"ל וז"ל שהמתנדבים בעם בערי אשכנז דעתם שלימה ורוצים לתת גם נצפת"ו לכבוד התנאים והאמוראים והפוס' הקבורים שם ובפרט ששם ציון התנא רשב"י וציון הג' מהר"י קארו והרה"ק מהר"י לוריא, ואם לא ימצאו שם יהודים והיו ח"ו הגויים מחטטי שכבי ויחרושו עליהם כבקרים ומי לא ירחם על שומרי קברות הצדיקים הללו אשר כל העולם נהנה מתורתם, וגם מ"מ ק"ק חבת"ו מי הוא זה שלא ירצה לרחם על העניים השופכים תפלות לפני אבותינו הק' אביו"ו ע"ה ובודאי כל מי שיש לו שכל זך יודה בזה אלא דלב הגבאים לב קשה ואכזר ואינם רוצים שירחמו לעניי צפת"ו וחבת"ו עכ"ל: הדור אתם ראי דבריהם דרבנן קדושי והם עמדו ע"ד ישראל קדושים דמסתמא ודאי דירצו ודאי להתנדב לעיה"ק הנ"ל לכבוד הק' הנ"ל דאל"ה נא יהיה קיום והעמדה לקברי הק' הנ"ל, ח"ו כ"ש כשהם מתנדבים בפירוש לשמם ולכבודם דודאי צריך לקיים מצות שילוח להתם לעריהם במושבותם: עוד תשוב ותראה בס' מטה יוסף ח"ב יו"ד סי' י"ב על ההקדש שהקדיש לשיבת ת"ח שבטבריא ת"ו ושוב נחרבה העיר ופסק הר' מהר"מ חיון ז"ל שראוי לקבוע הישיבה דוקא בצפת"ו דצפת וטבריא כי הדדי נינהו וכד דייקת שפיר צפת מעלייא טובא וכדאיתא בזוה"ק שילהי פ' ויקהל וז"ל אר"ש בזמנא די יתערוך מתי עלמא יתערוך בארעא קדישא יקומון חיילין חיילין כולהון על ארעא דגליל בגין דקמן זמין מלכא משיחא לאתגלאה בגין דאיהו חולקיה דיוסף יעו"ש, והיינו ודאי טעמיה דרשב"י משום דכל בית ישראל נקראו ע"ש יוסף וכו' וכיון שכן אין לך מעלה גדולה מזאת ומעלין בק' וכו' ובס' טוב הארץ למהר"א שפירא כתב בדל"ו ע"ג וז"ל צפת כחישבן כ"ב אותיות התורה לרמוז שצפת מןכנת ומזומנת להשיג עומקה של תורה שאין אור זך בכל א"ו כאויר צפת"ו, ועמ"ש הר' חיד"א בהגהת זוה"ק פ' שמות ופ' ויקהל ודברי הריטב"א הם בחי' לעירובין ד' ג"מ ועי' מ"ש הח"ס ביו"ד סי' רל"ד ואכמ"ל: וכתב עוד הר' שם ובר מין דין הדבר פשוט וברור כשמש בצהרים דראוי והגון הוא לקבוע ההקדש הנז' לת"ח שבצפת"ו דאיכא אומדנא אלימתא וצילותא דאי הוה ידע ואסיק אדעתיה שתחרב טבריא ת"ו הוה יהיב לצפת"ו שהרי דעתו קרובה למקום שיש צדיקים הרבה וא"כ צפת דמיא לטבריא דאית בה גאוני עולם ושקיל הרשב"י כנגד כולם עכ"ל יע"ש שהסכימו על זה כמה וכמה מגדולי הדור ומכללם הר' מט"ו שם בסי' י"ב וכתב שם וז"ל ולענין הקביעות באיזה מקום והיה נראה דראוי הוא לקבוע ההקדש הנז' לת"ח שבצפת"ו כמ"ש הר' הפוסק, ואף שמעי' ירושלם ת"ו גדולה

מצפת ת"ו אף בזמן החורבן כדתנן בסו' מס' כתובות הכל מעלין לירושלים נמצא דאפי' בזה"ז יש לירושלם יתרון גדול על צפת"ו וכ"כ מהר"ש נ' סיד ז"ל מ"מ הכא איכא אומדנא דמוכח דניחא ליה למקדיש שתקבע הישיבה לצפת"ו דהא ודאי מה שבחר בטבת"ו ולא בירושת"ו ודאי שהוא מפני שיש בה הרבה צדיקים יותר מירשת"ו קבורים בה וא"כ צפת דמיא לטבריא בזה שיש בה צדיקים הרבה יותר מירושת"ו וא"כ ודאי דניח"ל לקבוע דישיבה בצפת"ו עכ"ל, וע"י בס' עדות ביהוסף ח"א סי' י"א שכתב על המקדיש דנ"ד וז"ל כי אין חפצו בירושת"ו אעפ"י שזה שער השמים שעולים הנשמות נא איכפת נן שהרי בחברון אין זה שה"ש ובחרו באבות גם בצפת אעפ"י שאין שם שה"ש נקברים תנאים עד אין חקר ובפרט בוצינא קדישא רשב"י ואם היתה ירושלים מובחרת אין ספק שלא היה מחסור לרשב"י לצוות לתלמידיו לקוברו שם: הא קמן מפו' יוצא מתוך דברי הג' הנז' דכל הנודר ונודב לשם אנשי ערי הק' אפי' בסתמא שלא פירש בדבריהם שהוא לשם הצדיקים הקבורים שם וכבודם ואפ"ה מסתמא ודאי שהיא אדעתא דהכי שהוא מפני שע"י ששולחים לשם יהיו חיזוק לאנשי העיר ויהיה ישוב וקיום לאותם המקומות וזהו כבודם והנח"ר ש של צדיקים הקבורים שם וכ"ש כשהם מפרשים לשמם ולכבודם שבודאי צריכין הם לקום מצות שילוח למקומם ואם אחר שפירשו לשמם ולכבודם ירצו לומר שהוא אדעתא לשולחם לעיר אחרת ואף שהוא מערי הק' וישנו ממה שהיונוהגים מימי עולם ומשנים קדמוניות בודאי כי לא לרצון יהיה להם וכ"ש גם ע"י כן יהיה ביטול לקביעות לימוד שהם לומדים במקום מצבתם מפני שלא יש להם חיזוק ויצטרכו לבקש פרנסתם ויהיו מוכרחים לסגור דלתי בית המדרש של אלו הצדיקים מפני ששולחין נדבות שלהם חוץ למקומם דלא והיה להם נחת רוח ח"ו: ובר מן דין גם מטעמים אחרים צריכים הם להחזיק במנהגם הראשון ולא לשנות חדא דכיון דאלו הנדרים והנדבות שהם נו"ן לשם התנאים הללו ושולחים אותם שם הכל הוא ע"י השתדלות רב במכתביהם וע"י שלוחהם שמשתדלים תמיד לרצותם שיתנדבו וישלחו לידם וקבלו עליהם לעשות כן וגם אלו האנשים אשר הם בחיים העי"א מפייהם ומפי כתבם תמיד מרצים אותם שיהיה להם זכות רב בשלוח נדבתם וכך הם עושים תמיד ואם והיה שיבואו איזה ב"א לרצותם שישלחו לעיר אחרת שבזה יהיה להם יותר זכות אפי' אם היה כן מה שאינו יש לחוש ג"כ ח"ו וחלילה למ"ש עני המהפך בחררה וכו' דדין זה דאיתיה ג"כ במילי דצדקות כמפורש ממה שהק' כן לרש"י מההיא דפאה וכבר גדולי הראשונים, עין בתוס' רי"ד פ' האומר שבא לכלל ישוב דברי רש"י בטוט"ו וכן ראיתי בדברי הראשונים אחרים: וכן ראיתי להרב מהרימ"ט בחי' על הרי"ף פ' האומר ע"ש, ובתשו' התה"ד בכתבים סי' קכ"ח ע"ש ולרוב פשיטותו איני רואה להאריך בזה דודאי גם במילי הצדקות הדין כן לדעת רש"י וסי' דס"ל דגם במציאה ומתנה והפקר איתיה לדין זה ואסור בזה חמור: והנה ראיתי להר' מהרימ"ט שם ד' ע"ז מה"ס דכת' והא דאמרינן עהמ"ב הנקרא רשע לא אתפרש היכא אשכחן דנקרא רשע נהי דעבריינא מקרי דכל דעבר אדרבנן שרי למקרי עבריינא אבל רשע מנ"ל, ומהר"ם ז"ל בתשו' סי' רמ"א כתב שרי למקמי עבריינא ורשע, ונר' משום הא דאמרינן בסוף פרק הנשרפין ואת אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאומנות חברו וכתוב בתריה צדקות הצדיק עליו תהיה ורשעת הרשע עליו תהיה אלמא רשע מקרי בחדא מהנך ואע"ג דיורד לאומנות

חבירו חמיר עפי משום דפסק לחיותיה מ"מ התם בשל הפקר מיירי ומהפך בחררה של שכירות שוה הוא לנכנס לאומנות של הפקר כדמוכה מדברי התוספות ותרומיהו רשע מקרי ע"כ, ויל"ד ע"ד דאיך קאמר אבל רשע מנ"ל דאף שאמרו כן בפ' כירה האי מאן דעבר אדרבנן שרי למקרי ליה עבריינא דמשמע דוקא עבריינא ותו לא אין לדקדק כן משום דהרי כבר אמרו ג"כ בפ"ב דיבמות דאמר רבא וכל שאינו מקיים דברי חכמים קדוש הוא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי ע"כ, כלומר בתמיהה, ועוד מה הוסיף בקו' במ"ש משם מהר"מ במ"ש דשרי למקרי רשע מאחר דבפ"א אתמר כן בש"ס, ועלה ע"ד ליישב דבריו עפ"י מ"ש הרה"ג חוות יאיר בסי' מ"ב ע"ש, אבל אין דבריו מוכרחים, ועי' להראשונים ז"ל ה"ד הרב"א בא"ז פ"ב דכתוב גבי מתני' דפסולי עדות דדחו פירש"י דמפרש משחקי בקוביא, אלא דהרמב"ן כתב וז"ל ולדברי רש"י איכא למימר כיון דאיסורא דרבנן הוא משום שאינו עסוק בישובו של עולם מהימן ע"כ, ואפ"ל גם לפי"ד לאו בכל איסור דרבנן קאמר ובכה"ג הוא דהוא סבור דל"מ רשע אכמ"ל, וע"ע במ"ש ה' בקה"י מערכת האלף: ולכן היותר נ"ל דס"ל להר"א דאע"ג דמאן דעבר אדרבנן הוי רשע לא מפני זה שרי להכלימו ולפרסמו ולקרותו ברבים רשע כ"א דוקא לקרותו עבריינא ומפני זה לא אמרו חז"ל בכל איסורין דרבנן בפרט דמאן דעביד הא רשע הוי אבל דכאן פ"א דהוי רשע ור"ל לפרסמו כדכתב בתשו' מור"ם ז"ל וביאר הדבר ביותר בהגמ"י פ"ה דחובל עמ"ש הרמב"ם המגביה ידו ע"ח וכו' הרי זה רשע וז"ל פסק ראב"ן שפוסקים דיני כן לקרותו רשע ופסול לעדות וכו' וכן פסק רא"ם אהא דפ' האומר דעהמ"ב ובא אחר וכו' שיש לחזן הכנסת להכריז עליו בבה"כ ברבים וכן היה מורה ושלום מורי ר' מאיר משמו ע"כ וכן כתב המרדכי כפי החובל בשם ראב"ן לענין המגביה ידו ע"ח ע"ש אלא דלא הביא סיומ דברי הגמ"י בשם רא"ם לענין עהמ"ב וכו' ועיין במהר"ם סי' ד"ל שהביא דין זה לענין המגביה ידו ע"ח דפסק ז"ל מד"ס ע"ש, ועי' במ"ץ ח"ג סי' י"ד דהביא כל דברי הגמ"י שם בנ"ד דמסיק בדין עהמ"ב ע"ש גם הרב מהראנ"ח בסי' קכ"ה ה"ד הגמ"י שם בדין עהמ"ב ור"ל דגם בדין עהמ"ב ע"ש אלא שקיצר בהעתקת דברי הגמ"י ע"ש, אשר מבואר לפי"ז דאסור זה דעהמ"ב אינו נשאר איסור דרבנן וכמו שנר' מפשט דברי מהרד"ך, בבית ל"ב ח"ד ע"ש דהכא חמיר טובא ולכן כתב הר' מהרימ"ט דיצא להם לרז"ל אסיר זה וכנק' רשע מדק' ולא הוי כשאר איסורי דרבנן: וראיתי להרדב"ז הישנות סי' ד"ן שכתב שם נ"ד כי שמעון לא טוב עשה שירד לאומנות חב"י ויורד עמו עד לחייו וראוי לעונש מותר למקריה רשע דאמרי עהמ"ב וכו' ומרגלא בפומייהו דאינשי דקורין לכיוצא בזה השגת גביל ולפי"ז קאי בארור דכתיב וכו' אבל לפי האמת קרא לאו בהכי משתעי אלא במסיג גבול קרקעו של חבירו ומרחיב את גבולו ולעבור עליו בב' לאוין אם הוא בא"י ואכמ"ל בזה עכ"ל, והנה הרב סתם דבריו ולא פירש עכ"פ מהיכא נפק"ל איסור זה וקרוב לשמוע דאע"ג דס"ל דלא יש בזה לאו מפורש מ"מ איסורו מה"ת וכדמשמע מדברי הגמ"י ומהראנ"ח ומ"ץ דנר' דהווי פסיל לעדות מדמה אותו למגביה ידו ע"ח ולכל הפחות מדברי קבלה כדברי מהרימ"ט ומדברי הג' שארית יוסף בסי' טו"ב נר' דס"ל דהוא נכלל ג"כ בלאו דלא תסיג גבול, גם מדברי המשפטי שמואל סי' מ"ט וסי' ק"א וסי' קי"ב דמתבאר דאיסור זה דעהמ"ב דהוא חמור עד מאד והווי כאיסור דאורייתא ע"ש: גם ראיתי לרש"ל בתשו' סי' ל"ו דכתב וז"ל

ועוד מסתמא דנאמן על עצמו כדי שלא לעשות עצמו רשע דהא אפי' הובא מעצמו אינו נאמן ע"ע להיות בו דין רשע דאורייתא ע"ש, וע"ע במ"ש הרב"א משם הראב"ד פ' לא יחפור במאי דבעי ר"ה בריה דר"י כבר מבואר אחריתי וכו' שיש להחמיר ע"ש כי מן האמור יש לתמוה טובא ע"ד הר' קיל אליאו ח"מ ח"א סי' עו"ב במ"ש וכו"ש וק"ו בן בנו של ק"ו במ"ש דאיסור דאורייתא ליכא ואפי' מדרבנן בעהמ"ב אלא דנקרא רשע ע"כ דאפי' שנאמר דכוונתו הוא דליכא איסור גזל אפי' מדרבנן עכ"ז דבריו בלתי מובנים ולא ידענא מ"ק דודאי חמירא איסורו טובא וכדכתיבנא: ובהיותי בזה חזה הוית להר' מהרי"א ז"ל בס' ארעא דרבנן אות תצ"ט דכתב וז"ל עהמ"ב נסתפקנו אי הוי ד"ת או מד"ס נמי רשע מקרי ומצאתי למור"מ בחי"מ סי' ל"ד כתב וז"ל המגביה ידו ע"ח להכותו פסול"ל מדר' ע"כ משמע דס"ל דמד"ס נמי רשע מקרי ע"כ, ודבריו סתומים ויתכן דיש נמי איסור לשון בדבריו עד שמפני זה הרבה לתמוה ע"ד החיד"א בס' עין זוכר מע' הע' אות ז וז"ל, ואני בעניי לא ידעתי במה נסתפק ומה מציאה היא זו אטו העובר עד"ח מי איכא ספיקא אי מקרי רשע והרי אמרו העובר על ד"ח חייב מיתה ומי שחייב מיתה מי איכא ס"ד דאינו נקרא רשע, ותו הרי אמרו ביבמות אמר רבא וכל שאינו מקיים ד"ח קדוש הוא דלא מקרי רשע נמי לא מקרי ע"כ, ובעיניי יפלא במה שנר' שהבין דהר' מהרי"א וחכמי דורו נסתפקו אי מה שעבר על איסור דרבנן דעהמ"ב אי מקרי רשע עד שמפני זה תמה ע"ד דאין מקום להסתפק דפשוט דמקרי רשע וטרח להביא עצות מרחוק דיוכל הדוחה לדחות דאי מההוא דיבמות כבר כתב הר' חוות יאיר די"ל אלא שאין דבריו נראים גם מה שהביא מההיא דהעובר עד"ח דח"מ הרואה יראה מ"ש מהרש"א באגדתיה פ"ב דערובין דה"ד בדבר שגזרו לעשות גזר ע"ד עבירה שיש בגופה חיוב מיתה ועוש"ד, אלא שגם ע"ד יש לעמוד ממ"ש פ"ק דברכות ע"ש שאכמ"ל ולמה לו הצורך הזה הרי בפ"א אתמר בש"ס פ' האומר דנקרא רשע וכו"פ כל הפוס' ולפי מה שהבין הוא הי"ל לתמוה ממקומו מהדין בעצמו, ולענ"ד לא עלה ע"ד להסתפק בזה כלל דודאי זו בפ"א אתמר בש"ס, וגם בדבריו לא יש שום משמעות כלל דנסתפקו בזה, ולענ"ד דכונת דבריו הוא דתרתיה קא מספק"ל בדברי הש"ס דקאמר דנקרא רשע אי איסורו הוא מה"ת וגם העובר ע"ז הוי רשע מד"ס לענין דהוי פסול לעדות דמן התורה ודאי לא הוי פסול לעדות דבעינן איסור שיהי' חייב מלקות אבל איפשר דגם מד"ס נמי לא יהיה פסול לעדות גם לא הכריזו עליו ופשיט ליה מדברי מור"ם לענין מגביה ידו ע"ח שאמרו דנקרא רשע ופסול לעדות דהוא הדין בדין עהמ"ב דנקטו כי האי לישנא ומימלא דגם הכא דהוי דאורייתא ופסול מד"ס וע' נמי בתשו' מר"ן א"ה דיני קדושין וכבר הארכתי בענין זה המחלוקת שיש בזה ואכמ"ל כנ"ל עם שהלשון אינו מכוון כל הצורך, וגם יש להרגיש לפי"ז שלא הזכיר דברי הגמ"י ומהראנ"ח ומ"ץ הנ"ל, וכיון שכן נר' דאף אם נחשוב לכל הפחות מאלו האנשים שהחזיקו באלו הקופות ונתרצו לקיים מצות שילוח לידם וכך עשו ומעולם לא רצו לשלוח למקום אחר אף אם היו נצרכים ביותר כעהמ"ב אין לו לאחר ליטלה מהם ואף שהוא נצרך ביותר: וא"ת דאין זה מוסכם דאפי' דהכי ס"ל לרש"י הרי ר"ת חולק עליו דבמתנה ומציאה והפקר לא שייך דין זה וגם במילי דצדקה נמי לדידיה ליכא איסורא כלל, הא נמי לאו מלתא היא מכמה טעמי חדא מנודרים אם ישנו הוא דוקא מפני מה שמשתדלים עמהם שישנו ממנהגם ולא יתנו להיישנים כ"א

למקומות אחרים ולדעת רש"י ודעי' איסורא קא עבדי ואף דיש מתירין אין להם להכנס לתת נדריהם למי שיש ספק איסור בקבלתם: ותו דכבר כתב הרב אנגיל'ל בסי' ד"ל ע"ד הר' מהרש"ח סי' כ"ח וז"ל דאף אם יהיו דבריו אמת ואמונה ה"ד אחר שלקחה דס"ל למהרש"ש דל"ש לקרותו רשע כיון דכוי פלוגתא דרבנותא, אבל קודם שלקחה בודאי דמעכבי ליה דלא ליהוי רשע אליבא דרש"י וסי' דהו"ל כמו ספק איסור ולא שבקינן ליה לעשות איסור בספק ע"כ, וראיתי להחק"ל יו"ד ח"ב סי' כ"א דכתב ע"ד הרב"א אלו וז"ל ותמיהני דספק דדבריהם להקל אף לכתח' הוא פשוט בש"ס ובפוס' והרי אסור עהמ"ב ליתיה בודאי מד"ת וא"כ ספקו להקל ועו"ק דהרי בבעיית בר מבואה כתבו הרי"ף והרא"ש דלא מצי מעכב אע"ג דהוי לכתחלה ע"כ, ויש לתמוה טובא ע"ד דאף למאי דפשוט לה דאסור עהמ"ב אינו כ"א מדרבנן איך כתב דספיקא דרבנן להקל לכתח' הוא פשוט בש"ס ובפוס' כאלו לא איפשר לשום פוסק שיאמר דבמחלוקת הפוס' בכה"ג במילי דרבנן דיש להחמיר לכתח' והוא מן התימה על ברוב בקיאותו דהא איכא כמה גדולים דס"ל דיש להחמיר לכתחילה והם המרדכי פ' החולץ דכתב דלאו בכל המקו' סד"ר להקל דיש בכמה מקומות בסד"ר להחמיר ומהראנ"ח בח"א סי' ב"ן חשש לדבריו, וכתב עוד שם בספק פסקי הגאונים לא חשיב, גם הרדב"ז סי' ר"ה ובתשו' אחרת סי' ל"ה גם הרא"מ בתוס' על סמ"ג ה' מגילה ס"ל כן ומרן ב"י באו"ח סי' פ"ג והר"מ בפ"ג מה' ק"ש כ"כ וע"ע בכ"מ פ"ז מה' עירובין בדין דאין מערבין עירובי תחומין בה"ש ע"ש, שר לפי"ז י"ל דה"ט שפוסק בש"ע א"ח סי' תרי"ג דהרב לא יעבור במים לילך אצל תלמיד ע"ש שהק' ע"ז בע"ז מ"ש ואין לי פנאי כעת לחפש אחר ספרי הפוס' אחרים דסל"ה ואף די"ח בזה אין לתמוה עליהם מהרב"א אי איהו סל"ה אף אם הדבר ברור ופשוט, ומה גם דלפי מש"ל כמעט רוב ככל הגאונים ס"ל דחשיב כמו איסור דאורייתא דבספקו יש להחמיר וכ"כ מהרש"ג בס' מ"י סי' ז"ן וכ"כ ה' דב"מ בח"ג סי' ח' ע"ש, ובס' צדק ומשפיע בסי' רל"ה ולמהר"א נבון בנחפה בכסף ח"ב חו"מ סי' ג': ומה שהוכיח ממ"ש בס' הש"ס דפסקי להקל מלבד דהא מצינו חולק בזה הוא ניהו הראב"ד גדול המורים ה"ד הרב"א שם כדכתיבנא לעיל, ועוד י"ל דס"ל דמ"ש להקל הוא דוקא אחר שכבר באו והחזיקו ופי' דלא מעכב לגרש אותם אבל אה"נ דלכתחילה קודם שיבואו דאמרי' להו דאל יכניסו עצמם בספק איסור ועי' בהרב"א שנרגש מזה וכתב דש"ה האומר בשלו אני עושה ע"ש, וגם שכבר ידוע מ"ש גדולי הפוס' דאפ"י באיסור דאורייתא ופתיך ממונא דהוי קולא לתובע והכא שזה בא להוציאו מחזקתו מוציא מקרי משא"כ כמ"ש הרב, ועוד י"ל דטעם של הפוס' בבעיית הש"ס להקל ולא חששו לספק איסור הוא משום דכיון דהלכתא א אזלא כר"ה בריה דר"י א"כ איהו ס"ל דלא שייך בזה עהמ"ב וכמ"ש בש"ס דיהבי סיהרא ופירש"י אבל הכא מי שבא אצלי יבא ומי שבא אצלך יבא ע"ש וכ"כ הג' הרמ"ה בחי' שם והגאון מהרי"ן מיגאש בתוס' ביאור דמאי אמ"ל את מטי לך מאי דפסקו לך מן שמאי וכו' יעוש"ד, דכיון שכן י"ל דלא דמי כלל לעהמ"ב ודוקא גבי דגים איפשר דדמי ליה וא"כ כוון דלא שייך לפי"ז מאי דאיבע"ל בש"ס בבר מבואה אחריתי נמי דספק הוא דאף לא שייך משום מ"ש עהמ"ב מ"מ לית ליה זכותא בהאי מבוי ומצי מעכב והכי משמע ממ"ש הר' ר"ע שם דטעם הפוס' להקל הוא משום דהוי ככל תיקו דממונא דהוי קולא לתובע ע"ש: אשר לפי"ז גם מה שהק'

הר' מגן שאול סי' ב"ן ע"ד רש"י דס"ל דבהפקר נמי הוי דין עהמ"ב ממאי דלא קי"ל כר"ה וה"ד החק"ל שם, ולע"ד עפ"י"ד הראשונים קו' מעיקרא ליתא גם החק"ל גופיה כתב לישב שם וז"ל דכי קי"ל דלא כר"ה היינו כשבא להושיב ריחיים אחר ולא בא ליטול הריחיים של ראשון לעקור וכו' אבל אם בא לבטל אומנותו של ראשין כ"ע מודו דמקרי רשע ומעכבין עליו ושכ"כ הר' מ"ב סי' כ"ו ושארית יוסף והרי דין עהמ"ב הוא ליטול החררה עצמה שזה מהפך עליו וכו' עכ"ל וכיון שכן מה הוכח' מכאן כדי להק' ע"ד מהרב"א דפשיטא ודאי דגם בבר מבואה אחריתי שייך לומר כן ולא איבע"ל לר"ה בריה דר"י אי שייך בזה דין עהמ"ב רק דהס' הוא כיון דאינו בר מבואה אין לו זכות ומעכב: ובהיותי אך עסוק בענין הזה חזי הוות להר' מהרד"ף בס' מכת"ל חו"מ סי' י"ב דפלפל בחכמה בהך פלוגתא דאיפליגו תנאי ואמוראי אי מצי מעכב בר מבואה במאי תלוי פלוגתיהו ואגב חורפיה יצא לידון בדבר חדש דתלוי בפלוגתא אחריתי בשות' שנדרו הנאה זמ"ז דמוקמינן פלוגתייהו ביש ברירה או לא, אלא שהוק"ל לפי"ז דא"כ היאך פסקו דלא כר"ה ורשב"ג כיון דאנן קי"ל דבדאורייתא א"ב ות"י דס"ל דה"נ הוי דרבנן מכיון דהנך רווחי מעלמא קאתו ואכתי לא אתו לידיה, ועוד ת"י דאפי' דהוי דאורייתא שפי' פסקו כת"ק מההוא טעמא גופיה דפסקו התם בנדרים, ושוב אח"כ כתב דהג' בה"ג דפסק כר"ה דהוא משום דס"ל דכיון דהוי איסור דאורייתא דהשגת גבול הרי באיסורא דאורייתא קי"ל דא"ב את"ד, וביסוד הזה שהניח דתלוי ברירה עם שדבר חכמה דיבר יש לי להשיב ע"ד דאינו ענין זל"ז ושגם מדברי כל הגדולים שעמדו בזה בנ"ט ע"מ שפסקו דלא כר"ה מתבאר דאינו כן ולאפס פנאי איני יכו"ל, אבל במאידשו"ט אי איסור זה דבר מבואה הוא דאורייתא ומבין ריסי עיניו נראה דדעתו נוטה דהוי דאורייתא ומה דצייד דהוי דר' הוא משום דקשיתיה מלי דאנן קי"ל דבדאורייתא א"ב ולכן בדעת בה"ג דפסק כר"ה פשיע"ל דהוא משום דהוי דאורייתא אף דיש להשיב ע"ד דאף דאיסור עהמ"ב הא דאורייתא מ"מ במאי דאסר ר"ה בבר מבואה לא הוי כ"א מדר' משום דלא שייך לאיסורא מדאורייתא משום לא תשיג גבול וגם דהכי מסתברא דלא לאפושי כ"כ בפלוגתא דמר סבר דהוי איסור דאורייתא ולמה שרי לגמרי, מ"מ יש לו ע"מ לסמוך ע"ד של גדול המורים הראב"ד ז"ל כנ"ל ולא נפלאת היא ויכול להיות שגם הג' בה"ג סל"ה, ועי' ג"כ להרב משפטי שמואל שם בסי' מ"ט שיש לדקדק מדבריו שנוטה לזה מדכתב ולא מיבעיא למאן דפסק כר"ה אלא אפי' וכו' אע"ג דפסקינן לקולא למדנו מדבריו העון הגדול שיש בהפסקת חיות וכו' יעוש"ד, ויש להרגיש ע"ד הרב מהרד"ף דלמה לא הביא ג"כ לפוס' אחרים דקימי בשיטת בה"ג: וראיתי להרב פמ"א ח"ב סי' ק"ב שאחר שהביא דברו הרב מהריק"ו שכתב דבה"ג פסק כר"ה כת' ועע"ש דמייתי רבנותא אחרוני דסברי כה"ג וכתב דדבריו ד"ק שנראה דלפי"ד מהריק"ו דין זה במחלוקת הוא שנוי את"ד יעו"ש, ולזה נוטין דברי הר' משפטי שמואל הנ"ל ועמ"ש במשפטי שמואל סי' ק"ב דכתב בתו"ד ע"ד מהר"ר מנחם ב"פ וז"ל ועכ"ז הכא איכא דפסיק דלא כר"ה בזה דל"מ מעכב עי' בפוס' ז"ל עכ"ל, דנראה מזה דס' בה"ג לאו יחידאה ואף דלא חזינא כהאי סימנא בדברי מהריק"ו שהביא פוסקים אחרים דקימי בס' בה"ג כדכתב הרפמ"א בשמו ואיני מחליט המאמר מפני שבספר מהריק"ו שלפני הדפים של סימנים אלו מקורעים ומקולקלים אבל קושטא קאי שגם הג' אביאסף ה"ד המר'

והגמ"י ומרן ב"י סי' קנ"ו ס"ל כן וכן כתב הר' תורת חסד סי' קצ"ט ומהר"ש ב"ח בספר בית שלמה סי' ל' כמו שיעוש"ב, ולא נפלאת היא שיש ויש עוד פוסקים גד לים אחרים שס"ל כן וכמו שנראה ממ"ש הג' בעל הערוך בעי' חיי ע"ש וכן נראה מתשו' מהר"מ ב"ב הארוכות תת"ו דהביא שם מחלוקת הראשונים בדין מערופיאי אי מצי מעכב וכשהביא אח"כ ס' הסוברים דמצו מעכב כתב וז"ל דאין לישראל חבירו מפיסו כדי להפקיע וכו' ואמרי' בפ' לא יחפור בר מבואה וכו' אמ"ל רבינא לרבא לימא וכו' אבל הכא אפי' רבנן מודו אמ"ל פסקת לחיותאי מאלו הראיות נראה דאסור עכ"ל, ועי' בתשו' רש"ל סי' ל"ו מ"ש בדין זה דמערופיאי שהביא המר' ע"ש דנראה דאישתמיט מיניה תשובה זו של מהר"מ ועי' ג"כ להרב פ"מ ח"א סי' ט"ל דנראה דאישתמיט מיניה דיש מגדולי הראשונים דפוסקים כר"ה וכמו כן י"ל ע"ד הג' מהרמא"י בתשו' סי' ט' והגו"ר בח"מ כ' ג' סי' כ' שנדחקו לפרש בכונת הג' אביאסף בחשבם דליכא מאן דפוסק כר"ה ע"ש, ועי' במ"ש הרב מהר"מ ב"ח בתשו' כי באה בס' קרבן אשה סי' ל"ו בכו' דברי המר' והוא מפני שלא ראה תשו' מהר"מ: ונמצא"ל דדין עהמ"ב איסורו חמור והוי כאיסור דאורייתא דבס' אזלינן לחומרא וא"כ יש לחוש לס' רש"י ודעי' דגם במילי דצדקה איתיה לאיסורא וגם דהנדרים והנדבות אינם עדיין בעין לפנינו אלא שעתידין לבא ואינו דומה לחררה עכ"ז איתיה לאיסורא וכמו דאשכחן במצודת דגים העולים מן הים וגם בדין מערופיאי שאסרו מה"ט דעהמ"ב.

וכן מבואר בתשו' הרשב"א בחייט דעירוני שה"ד מב"י בח"מ סי' קנ"ו והיא לו נדפסה בח"ג סי' פ"ג דהרוח עדין אינו בעולם ודימה אותו למצודת דגים ע"ש ועי' הרש"ך ח"א סי' נ"א ופ"מ ח"א סי' ט"ל דכתב דמ"ש הרב דדמי קצת ואין מוציאין הוא משום דלא דמי כל כך לדגים דאיתנהו בעולםמשא"כ בחייט.

וי"ל ע"ד ואף לפי"ד עכ"פ מידו דיש דין עהמ"ב וגוערין בו וגם נראה דבדין המהפך גופיה אינו שהחררה היא לפניו אלא כדכתב בתוס' חיצוניות ה"ד הרב"א בא"ז פ"ק דמציעא דמיירי בעני שמהפך בבעה"ב שיתן לו איזה חררה מעיסתו ע"ש וכן מבואר בתשו' מהר"י אדרבי סי' ש"ץ דאפי' ברווחים העתידים לבא איתיה להא ואף שאינו ידוע וכ"כ מהרשד"ם בח"מ סי' שנ"ד וכ"ש בנ"ד דבודאי יגיע להם ריוח זה ולקמן נדבר עוד מזה: וכ"ת דהכא אין לחוש לס' רש"י ודעי' דלפי הנראה חולקים עליו רוב הראשונים ז"ל וכיון שכן אף שאסורה מן התורה נמי אין לחוש וכמו שכן ראיתי באיזה מספרי הפוסקים דכ"כ ועד אחרון החק"ל בח"מ ח"ב סי' כ"ה דכתב דקי"ל כדעת רוב הפוס' דבמציאיה ומתנה לית ביה משום עהמ"ב ע"ש, אשר לפי"ז י"ל ע"ד מהרב"א בסי' הנ"ל דכתב דהו ספק איסור ויש להחמיר כאלו הוי מערכה מול מערכה, וכן י"ל ע"ד הרפמ"א בסי' הנ"ל דכ"כ דיש במחלוקת זו מערכה מול מערכה בס' הפוס' ע"ש וגם כמו כן י"ל ע"ד מהרי"א ומהרשד"ם בסי' הנ"ל דנר' מדבריהם דיש לחוש ולהחמיר כדברי רש"י ע"ש, וי"ל ע"ד הרב שם בח' יו"ד דאמאי לא הקשה ג"כ ע"ד מהרב"א ג"כ מהאי טעמא ואף שראיתי להר' אהל"י הכהן בד' ק"י באות עני המה"ב שהרבה להק' על סברת ר"ת ושלכן מסיק דלדין קו"ל כס' רש"י ודלא כר"ת אחרי המח"ר יש להשיב ע"ד ומה גם לדחות דברי ראשונים: אמנם נראה דהא ודאי ליתא דבודאי יש להחמיר כדברי רש"י חדא דראש המדברים בזה דאין לחוש לדברי רש"י הוא ניהו מוהרש"ל בתשו' סי'

ל"ו דכ"כ נגד המורה בר פלוגתיה דנראה דס"ל דיש לפסוק כרש"י אבל הרואה יראה דמהרש"ל ז"ל שלח פסק זה ליד הגאון שארית יוסף אם יסכים עמו והרואה וראה שם בסי' טו"ב דהרבה להשיב ולסתור דבריו בזה וכתב שם דאדרבא כל בתר איפכא הוי ועמד לחשבון ומצא דרוב הראשונים ס"ל כרש"י וכת' על דברי הר"ן שכתב בסו"ד שכן דעת ר"ת כרש"י דהוא טעות וצ"ל גדול אחר וסיים שם דגם הדיין הגדול מהר"י בצלאל פסק כרש"י ומסכימו רבים וע"ש דצירף עם ס' רש"י להר"ן ומהר"ם.

והנה מ"ש שכן דעת הר"ן כן נ"ל ג"כ ממ"ש שם בפ"ק דמציעא ע"ש אבל מ"ש בדעת מהר"ם אחר המחז"ר אין נראה כן כדיראה הרואה בתשו' הקצרות סי' רע"ו ע"ש. וכיון שכן לכל הפחות לא יהא אלא ספק הרוב באיזה צד קאי ויש להחמיר וכבר ידוע מ"ש הפוס' ומכללם המהרשד"ם בא"ה סימן כ"ח דהרבה פעמים אנו מחמירין כדעת המיעוט שמי יודע למנות הרוב יע"ש.

ועוד יש טעמים אחרים שיש לחוש ולהחמיר אפ"ל לס' מיעוט הפוס' וכ"ש וק"ו בדין זה דלכל הפחות מידי ס' לא נפיק אם הרוב ס"ל כרש"י. ומה גם בהגלות נגלות לנו דברי הראשונים אחרים שס"ל כן שמלבד מ"ש השארות יוסף.

עוד הרואה יראה נהג' תוס' רי"ד בשי' לקדו' שם דקאי בשיטת רש"י וישב מה שהק' ע"ד רש"י והוא ע"ד שכ' דהרמב"ן וכן הוא דעת ר' מאיר בר אביגודור שתי' כן וה"ד הרב"א בפ"ק דמציעא וכ"כ בתוס' חיצוניות ה"ד שם כתי' הראשון דבהיא לא טרח כלום ע"ש. גם כתב שם משם מ"ה דאע"ג דעהמ"ב דהתם הוא משום קנסא ומהנראה דמני"ר הרדב"ז ז"ל שכ"כ הרב בתשו' נמי והו"ד בס' אדמ"ק ח"מ ח"א סי' ע' שכתב שם שדעתו כדעת רש"י ושכ"ן סברת הרמב"ם דאפ"ל בשל הפקר נקרא רשע יעו"ש שהאריך וכ' שאף שהב' הוא עני דהוי רשע ע"ש.

ובזה יש ליישב מ"ש הרדב"ז בישנות סי' ד"ן ממה שהק' ע"ד החק"ל בח"מ ח"א סי' ק"ג דקל"ה ע"ש. גם מתשו' התשב"ץ ח"ג סי' ק"ן מתבאר דס"ל כשי' רש"י ע"ש.

ועי' ג"כ בתשובת מהר"ם ב"ב הנ"ל דנראה דאותם הדנים כדין מערופיאי דס"ל כרש"י: אשר לפי"ז בלי ספק רובא דאיתנהו ס"ל כרש"י דגם בהפקר שייך דין זה. הנה הארכת קצת להודיע חומר האיסור אף שהוא משנה שא"צ לדידן מאחר דאנן בדידן אתכא דמרן הש"ע סמכינן וכבר כתב בי"א בתרא דלא שהא כמו שיעו"ש וכבר ידוע הסכמת הפוס' דדעת מרן כן והכי דייני דיני ועבדי עובדא ואפ"ל להוציא וגם הר' מהרי"ע בס' ב"י ח"א סי' ב"ן והבאים אחריו פסקו כן מה"ט בדין זה: ואף שכל לגבי דידי אכתי מידי פקפוק לא יצאנו והא איכא מי שפקפק בכלל זה מ"מ היינו לחוש לי"א קמא כשהוא להוציא או שלא להקל באיסור דאורייתא אבל כשהי"א בתרא היא להחמיר הא ודאי דהכי נקטינן.

וי"ל ע"ד הר' אהל"י הנ"ל דלמה לא נסתייע לפסוק כן בנדון דידן מהאי טעמא שדעת מרן כן: ובר מן דין ומן דין בכה"ג דנ"ד דאלו הקופות של נדרים ונדבות אינו באקראי אלא דנוהג תמיד והוא בשביל פרנסתם דמשם הם נזונים בזה ודאי אף לדעת ר"ת אסור וכמ"ש כן כל הראשונים ז"ל מההיא דמצודת דגים והוא מוסכם וכבר החק"ל שם

בחיו"ד כתב שם שאף כהרי"ף והרמב"ם השמיטו להא דמרחיקין מצודת הדג מאחר שכבר בא הדבר מפורש בדברי כמה וכמה מהראשונים דס"ל כן וכ"כ ג"כ הרבה מגדולי האחרונים אף אי איכא לאסתפוקי בדעתם אין ספקם מוציא מידי ודאי של כל הראשונים והכרעת האחרונים עש"ד, ומלבד מה שהביא שם אנכי הרואה ג"כ להרא"ש בתוס' לקדו' ואגודה פ' לא יחפור בפ' דב"ב ע"ש, וכ"ן עוד לכמה וכמה מרבני האחרונים דכתבו כן בפיר', ועי' להבית אפרים מ"ש בזה ותמה ע"מ שהשמיטו הרי"ף והרמב"ם דין זה דמרחיקין מצודת דגים דלא ידע למה, וראיתי מ"ש דס' אביאסף יחידאה והא ליתא כמו שנתבאר וע"ש כל שהעתיק דברי אביאסף.

ולענ"ד דאף אי איכא לאסתפוקי הוא דוקא לכוף אותו ולהוציא ממנו בדין אבל לענין שאסור לעשות כן הא ודאי דליכא לאסתפוקי כלל משים דהא ודאי מלתא דפשיטא הוא דאסור דמלבד דאסור משום מ"ש עהמ"ב וכבר כתב הרדב"ז דהרמב"ם ס"ל דגם בהפקר אסור ומסתמא גם הרי"ף ס"ל הכי וכבר כתב מהרשד"ם בס' רנ"ט ושנ"ד דכיון דרוצה לעשות איסור כזה דודאי דמוחין וגוערין ומעכבין בידו ע"ש וכ"כ כל הפוס' ע"ע ובכן אף אם מפרשים בש"ס דהוא באקראי הא ודאי איסור דחמיר טובא, ותו דכאן הוא דהוי יורד לאומנות חבירו הרי איסורו מפו' בדברי רז"ל בש"ס בכמה דוכתי דחמיר טובא וכמ"ש פ' אלו הן הלוקין ע"פ לא עשה לרעהו רעה שלא ירד לאומנות חבירו ובפ' הנשרפין אמרו ואל אשת רעהו לא טמא שלא ירד לאימנות חבירו וגם בפ"ק דקדו' אמרו דהקורא לחבירו רשע יורד עמו עד לחייו ופרש"י והר"ן דמותר לשנאתו ואף למעט פרנסתו ולירד לאימנותו ע"כ וכ"כ הג' בעל הערוך בע' חיי הנ"ל וע"ע במ"ש רש"י בבבא מציעא דע"א ובתשו' בעי חיי ח"מ ס' רל"ו ורל"ח, ויש לפרש דהוי מדה כנגד מדה דכיון דקראו רשע גם הוא יעשה לו נזק במה שהוא מעשה רשע לפי מ"ש מהרימ"ט וכדכתיבנא בראש אמיר ושוב ראיתי גם כן להרב בני חיי בח"מ ס' ת"ך שכתב כעין זה עפ"י מ"ש עהמ"ב וכו' וע"ש דכתב משם רש"ל בתשו' ס' כ"ח דהביא משם הליקוטים לפי שהוא בא לקפח פרנסתו דכתיב כי ימוך אחיך פרט לרשע ע"כ וכ"כ בש"י לא נודע לאחד מהראשונים שכתב דמשהו ליה רשע שאין מרחמין ע"ש וכ"כ רבנו יהונתן ה"ד הרב"א בא"ז מציעא שם: אבל ראיתי בפסקי תוס' שם בקדושין שהם חלוקים עכ"ד הראשונים דאינו מותר אפ"ה לעשות לו נזק גדול כזה שכ' שם שהם מפרשים דוקא לשנאותו ולא לירד לאומנותו ע"ש ואינו בתוס' שלפנינו וע"ע בדברי הר"ן בפ' ואלו מגלחין עמ"ש בש"ס שם דעבדינן הרדיפה דפ' רבי' ישעיהשירודין לחייו לפסוק מזונותיו שמושיבים אומנים אחרים סמוך לו שיעשו אומנותו ע"ש, הרי מפורש איסורו שלא הותר לעשות כ"א לקנוס למי שהוא רע, ומכאן תשו' למ"ש הרב חוות יאיר בס' מ"ב דדבריו תמוהים ע"ש והוא היפך כל הפוס' וה"ה כמבואר שא"צ להאריך בזה דודאי הדבר ברור דהיורד לאומנות חבירו רשע מקרי וכ"כ המ"ש ואביא דבריו לקמן: וכיון שכן אפש"ל דהרי"ף והרמב"ם הם מפרשים לההיא דמצודת דגים דהוא דרך אקראי דוקא וא"צ לאוקמי בשאימנותו בכך דמה הוצרכו לאוקמי בהכי הוא לשי' ר"ת דבמציאה ליתא להאי איסורא וכדמוכח בדברי הראשונים דלשי' רש"י ודעי' בלא"ה את"ש, ומה שנתקשה בזה מהרש"ך בח"א ס' נ"א י"ל דהם מפרשים דמ"ש דמרחיקין מצודת הדג היינו לענין שכופין אותו לסלק משם המצודת הדג, ומה שהביא הש"ס ראי'ה מכאן לר"ה

דבר מבואר דמצי מעכב היינו נמי כה"ג לכוף שיסלק הריחיים וכדכתב הרב משפטי שמואל בסי' ק"ב כן בפשיטות בפ"י ר"ה דהא דקאמר ר"ל דמוציאין אותו דוקא וגם שהרב שם מפרש דבמצודת הדג חייב לכלם וכשיטת כל הפוס' היינו עפ"י מ"ש הראשונים לשי' ר"ת, אמנם לשי' רש"י והרי"ף והרמב"ם ההיא דמרחיקין משום עהמ"ב הוא ולעכב עליו שיסלק המצודה דוקא ולא לענין תשלומין וע"ע בתשו' הרב המג"ן שהובא באדמ"ק שם בסי' ע' מ"ש ובחק"ל יו"ד שם ולכן לא הוצרכו להביא זה מכיון דכבר הביאו דין עהמ"ב וכמ"ש הרשד"ם דאפילו משום עני המהפך בחררה גוערין ומוחזין בידו: ולפי"ז נוכל לומר דאף שהוא אומנותו בכך ס"ל דמוציאין נמי מה שהזיקו וכדברי גדולי הפוס' כן ולא כת' דהרי"ף והרמב"ם חולקים בזה, והחק"ל שם הגם שבראשית דבריו כתב דאין ספק מהרי"ף והרמב"ם מוציא מידי ודאן של הראשונים שוב אח"כ כשבא לפקפק ע"ד גדולי הפוס' נסתייע ג"כ ממה שהשמיטוהו.

ולע"ד י"ל ע"ד דכמה פעמים כתבו גדולי המפ' דאף דהרי"ף השמיטה לא מפני דס"ל דאינה הלכה רק דקיצר מפני דאינו מצוי כ"כ כדכתב מרן ב"י ביו"ד סי' קצ"ו ע"ד הרשב"א שכתב דהגאונים והרי"ף השמיטוהו מפני שהוא דוקא לטהרות והשיב הר' דאין ראייה מזה דכמה דינים בה' נדה השמיט אעפ"י שודאי הל' הם רק מפני שאינו מצוי כ"כ עש"ד וגם הרשב"א לא יחלוק ע"ז דבעלמא י"ל כן רק שם הוא דסל"ה וזה מוכרח שהרי דברי הרשב"א הם ג"כ דברי הרמב"ן בחי' והוא גופיה כ"כ בס' הזכות על יבמות דכ"ג מהס' וז"ל במה שנשמט מן ההל' בענין ניקב הגיד ונחתך הגיד ומלא חוט ע"פ כילו וכו' ואלו מן הדברים שאינם מצויים ונהג בהם רבינו לקצר בהם עכ"ל גם הר"מ בפ"י ב' מה' נ"מ ה"ה כת' דאין ראייה מדברי הרי"ף ז"ל שהרי השמיט הרבה הל' פסוקות מענינים אלו לפי שאינם מצויות וזו אחת מהן ע"כ.

וזמנין שגם הרמב"ם נמשך אחריו ונהג כן עמ"ש הר"ן בפ' ראווה ב"ד ובדברי האחרו' בזה ובמ"ש מר"ן בכ"מ פ"ד מה' רוצח היו"ד ולהרמ"ל פ"ט מהל' שאר אבות הטומאה ה"ה ואכמ"ל. אלא שראיתי להחק"ל שם ביו"ד שהרבה להשיב ע"ד והצ"ע לדברי הרבנים דסברו דמוציאין ממנו ושלפי"ד ר"ע היא חלוק וס"ל דמרחיקין לכתחי' דוקא ואף שאומנותו בכך ע"ש, ועם שלע"ד יש להשיב ע"ד ולהחזיק דברו גדולי הפוס' המפורסמים לעת הפנאי, וגם י"ל ע"ד החק"ל שם דלא הזכיר ס' הגאון הנ"ל דס"ל דהל' כר"ה דמצי מעכב מ"מ מידי פקפוק לא יצאנו ובשגם מדברי תשובת הרשב"א שהביא שם נראה דבאומנות חבירו אין מוציאין מט"א אף דבמצודת הדג מוציאין ולא כמ"ש החק"ל דהרשב"א קאמר שם דגם במצודת הדג ס"ל דמרחיקין דוקא ואין מוציאין ע"ש, והרי לך תשו' הרשב"א חשובה בכל כי הא אין ב"ד מוציאין מידו שהעכו"ם בעל המלאכה נתן לו מדעתי אבל מסתברא שמוחזין בידו ואעפ"י שאמרו בר מבואה וכו' ל"מ מעכב שאני הכא דדמי קצת למצודת הדג דתנא מרחיקין מצודת הדג וכו' עכ"ל: וראיתי ברבני האחרונים שנתקשו בדברי הר' דלפי"ד ק' במ"ש הר' כיין דהגוי בעל המלאכה נתן לו מדעתו וגם דלאו סיפיה רישיה, ולענ"ד נר' דכונת הרב הוא דס"ל דודאי בההיא דמצודת הדג זה הב' יש בו משים גזל משום דחשיב כאלו בא לידו ומשו"ה מוציאין ממנו אבל ס"ל דה"ד במידי דהוי הפקר אבל כשאינו במידי דהפקר והב' מפתה לבעל דבר שיתן לו ומדעתו נתן לו אינו מן הדין להוציא ממנו כיון דלא רצה ליתן לראשון ומדעתיה

קא יהיב לב' ובכה"ג לא דמי ממש למצודת דגים דהפקר דנימא דה"נ הוי כאלו בא לידו ונטלו ממנו, וגם לא דמי כלל לבר מבואה דנפשיה דאע"ג דהתם הבעל מלאכה מדעתיה יהיב מאי דלא מצי מעכב הוא מפני שיכול לומר אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי דפי' הראשו' את מטי לך מאי דפסקי מן שמייא ואנא מטי לי מאי דפסקו לי מן שמייא, משא"כ בדגים דייהבי סיארא ומשום דנ"ד עכ"פ דמו קצת לדגים דייהבי סיארא גוערין ומוחין בידו כנ"ל בכונת דבריו, ושו"ר למהריק"ש בתשו' סי' ו' דכתב וז"ל וצ"ע בתשו' זה דמדכתב הרשב"א בריש תשובתו אין ב"ד מוציאין מידו שהעירוני נתן לו מדעתו וכו' משמע דמשום דהישראל לא פיתה את העירוני אלא העירוני נתן לו מדעתו לפיכך אין מוציאין מידו ומ"מ אע"ג דנתן לי מדעתו כתב דמסתברא דמוחין בידו משמע מדיוק ריש דברי הרשב"א הללו דטעמא דאין ב"ד מוציאין מידו משום דהעירוני נתן לו מדעתו והישראל לא פיתה את העירוני הא אם פתה את העירוני ב"ד מוציאין מידו ובסוף התשו' כתב הרשב"א בהיפך דההולך ומפתה את הגוי גוערין בי ומוחין בידו משמע דוקא מחאה וגערה אבל אין שורת הדין לכופו בדינם להוציא מידו וא"כ קשיא דיוקא דרישא לדיוקא דסיפא, והשיב מהריק"ש דמ"ש הרשב"א בריש תשובתו אין ב"ד מוציאין מידו כיון דהעירוני נתן לו מדעתו לאו למימרא דר"ל דאיירי היכא דישראל לא פתהו דהא נדון שאלת הרשב"א מיירי דהישראל היה מפתה את העירוני אלא מ"ש דהעירוני נתן לו מדעתו היינו למעוטי בע"כ כלומר דאי הישראל הכריח לעירוני ע"י השר מלאכת החייט בכה"ג דהעירוני איני נותן מדעתו כ"א בע"כ פשיטא דמוציאין ממנו בדינם כיון דמשיג גביל חבירו ומשום דהעירוני היה רוצה החייט הראשון ולא נתן המלאכה לחייט הב' א"כ אין לו שום זכיה לזה המשיג גבול חבירו, אמנם היכא דזה המשיג פיתה לעירוני עד שעשה שיתן לו מלאכת החייט ויתרצה העירוני ונתן לו המלאכה מדעתו (אבל מ"מ מסתברא) יש לו קצת זכיה למשיג גבול לענין זה דאם ב"ד מוציאין מידו כיון דהעירוני נתפתה ונתן לו המלאכה מדעתו אבל מ"מ מסתברא שמוחין בידו וגוערין בו מפני שהולך לפתות את העירוני להשיג גבול חבירו ע"כ: והוא קרוב למ"ש דגם כשנתן לו להשני לא היה מרצונו הטוב כ"א ע"צ ההכרח דמי להפקר ומוציאין מידו אבל כשהיא מדעתו ורצונו גם הרב ס"ל דאע"ג דגוערין ומוחין בידו אין מוציאין ממנו, וגם מט"א אין מוציאין ממני דכ"ז דהוי מידי דריוח דהוי דבר שלא בא לעולם כדכתב הרב מהרש"ך והפ"מ שם כנ"ל וכעין זה כתב המשפטי שמואל שם בסי' ק"ב דלא דמי יורד לאומנות חבירו למצודת הדג דחייב לשלם ומוציאין ממנו רק דרשע מקרו משום דלא ברירה ליה אם ירויח או לא, ועדיין הריוח לא בא לידו כמו שיעו"ש ומהר"ר מנחם בר פלוגתיה שם לא ס"ל כן וס"ל כשיטת שאר הפוסקים הנ"ל דיורד לאומנות חבירו אע"ג דעדיין הריוח לא בא לידו חייב לשלם משום דדמי למצודת דגים דגם שם כל שלא בא לתוך מצודתו חשיב כמו שלא בא לעולם וחייב לשלם: ותמהני על החק"ל שם דלא הזכיר דבריו ועכ"פ נר' דאף למאי דכתיבנא דיש לפקפק בזה דלא הוי גזל ואין מוציאין מידו מ"מ הא איכא כמה מגדולי הפוס' שה"ד החק"ל שם דס"ל דהוי גזל ומוציאין מידו וכ"ן שהיא דעת מהר"ם בס' מ"ש שם, והנה מקום אתי להביא עוד פוס' אחרים דס"ל כן וגם שיש לצרף עוד ס' הגאונים הראשונים דס"ל דהו"ל כר"ה דאפי' אבר מבואה דנפשיה מצי לעכב משום דפסיק לחיותיה ולא מצי למימר את עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך

שלי וכדכתיבנא לעיל: וכיון שכן שאלו האנשים ממקומות הללו פרנסתם מאלו הקופות שדרכם תמיד לשלוח לידם דוקא ולא למקו"א ועיניהם צופיות מתי יבא לידם להחיות את נפשם ומלבד שקבלו ע"ע הנוודרים וגם שכן גזרת הרבנים די בכל אתר ואתר לבל ישנו כ"א שישלחו לאתר דמארי ביתא דוקא אין ספק דעדיף ממצודת דגים שאמרו בגמ' הטעם דייהבי סיארא ואם יבקשו שמכאן ואילך שישנו למקום אחר אף שהוא לעניים הנצרכים יש לחוש דהוי גזל נמי: ועוד שכבר כתבו כל הפוס' דאפי' לדברי הפוס' כר"ה בריה דר"י ה"ד לפתוח מבני המבוי גם הוא חנות אחר אבל לדחות אותו ואפי' להשתתף עמו הא ודאי דמצי מעכב וכמ"ש הרפ"מ ח"א סי' ט"ל ובח"ב סי' קכ"ב ומהר"י אדרבי סי' ש"ץ ומהרשד"ם סי' שנ"ד ומהר"א נ' שנגי בס' דת ודין סי' ה' וה"ד בני אברהם מיוחס בח"מ סי' ל"ב וכ"כ הרב נחלה ליאושוע בסי' כ"ט וכ"כ השארית יוסף שם ומ"כ סי' ז"ך, וגדולה מזאת כתב מור"ם בתשו' הנ"ל דאפי' לפתוח חנות אחר באיפן דמטי ליה פסידא דליכא טענה לומר מי שבא אצלך דליכא שים פסידא דגם לר"ה בריה דר"י מצי מעכב כיון דבפתירת חנות הוא גורם למעט הריוח שלו, ועי' ג"כ להרב מהראנ"ח בח"ב סי' ע' דמביאר בדבריו דאפי' כשאינו מסלקו אלא דמגיע לו נזק באיזה חלק היי כדוחה אותו לגמרי ושכן מתבאר מתשו' התה"ד עש"ד: ואת זה אניד דהגיע לדי סי' שער שלמה לאחד מרבני ארגיל ושם בסי' ק"ל הביא מעשה דבשנת תקפ"ד רצו ק"ק אשכנזים מא"י לשלוח גם הם שלוחים לחו"ל לקבץ כמו שנוהגים ק"ק ספרדים וכאשר שמעו ק"ק הספרדים שלחו אגרת בכל תיקף בלטותא ושמתא וכל אלות הברית לבל יתנו שים פרוטה לשליח כולל אשכנזי, ונ"ע כי חששו שמא בא זה ואיבד את זה, וכתב הר' דהדין עמהם ממ"ש מור"ם חו"מ בדין מערופייתא דאפי' להחולקים לא התירו אלא בנכסי כותי דהפקר אבל בנ"ד שהספרדים היו מוחזקים עם בני הגולה שבספרד משנים קדמוניות והוי ממש דומיא דמערופייתא ואלו באים ליקח המערופייתא שלהם ואעפ"י שאינם לוקחים כלה מ"מ מחסרים הם מעט מקצת חיותם מ"ל קטלא כולה מ"ל קטלא פלגא ונכסי ישראל אינם הפקר ולכ"ע הוו דינא דיכולים לעכב וכו' יעיש"ד: ואם באותו נדון כתב כן דהדין עם חו"ר הספרדים לבא ככל אלות הברית לעכבם שלא יתנו לעדת האשכנזים אעפ"י שהם שואלים בפ' נדבה לעצמם כתב דל"ד לפתיחת חנות דהכא במה ששואלים גורמים נזק עי"ז במה שהיו נוהגים להרויח מקודם כ"ש הכא דריצים לבטל שלא יזכו בקופות כמו מקודם במה שזכו בהם מכמה מאות שנה שקבלו עליהם ועל זרעם וע"י גזרת הרבנים לקדושים אשר בארץ החיים דודאי עדיף טובא בכמה מיני ק"ו והוא פשוט וברור, וע"ע בפ"ת בסי' קנ"ו מ"ש בשם תשו' רבני אשכנז על דין זו דמטרופייתא, וגם הלום ראיתי להרב ירך אברהם ח"מ ח"ב סי' מ"ד שעמד בענין ועמד ג"כ על דבר הפ"מ והר' או"ג וגם במה שי"ל על תשו' הרשב"א ולאפס פנאי איני יכול להאריך עוד הדיבור בפרט זה ודי במ"ש: ונמצינו למדים דמכמה טעמים צריכים הם בטלי הנדבות לשם הקופה להחזיק במנהגם כמו מקודם לשלוח נדבתם לשם הזוכים הראשונים לאתר דמארי ביתא ולא יוכלו אחרים לבא עליהם ולהשיא עצה שישנו ממנהגם לשלוח נדבות הקופות הלנו לאנשים שבעיירות אחרות ואף שבעיירות אחרות צריכים הם לאלו הנדבות ביותר דשם מרובה באוכלוסין מפני שכבר זכו ג"כ באלו הקופות גם בעתיד לבא האנשים האלו ולא יוכלו אחרים להשיג גבולם: ומלבד כל האמור ומדובר כאן

נמצא טענה רבתי אמתני ותקיפא שלא יוכלו לשנות ואם ישנו הבעלי נדבות אפי' שהוא מרצונם הטוב איסורא עבדי משום דאלו האנשים כבר החזיקו בקופות הללו מיום היותם עד היום ומדעתם ורצונם של בעלו הנדבות לקיים מצות שילוח על ידי הגזברים דוקא וזר לא יקרב אליהם, ובכה"ג כבר כתבו כל גדולי הפוס' במוסכם דחשיבי כאלו כבר בא לידם גם על העתיד לבא כדיראה הרואה בס' הפוס' הנזכרים למעלה ויותר מהמה הלא בספרתם ואין מן הצורך לאפושי גברי ואתו עלה ג"כ ממ"ש הרשב"א גדול המורים באותה תשו' דעירוני הידועה אצל כל הפוס' וה"ד ג"כ מב"י סי' קנ"ו ע"ש: ואף שראיתי להפ"מ שם בת"א סי' ט"ל שכתב ע"ד הרשב"א ז"ל דאם ראיתו מההיא דפי"ן הווי ראייה גמורה דהוי ממש כאלו בא לידו גם ע"מ שעתיד לבא אף שעדין לא בא לעולם א"כ למה כתב הרב שם בנ"ד שאין מוציאין מידו אלא שגוערין ומוחין בידו אלא צ"ל דגם הר' לאו לראיה גמורה אכוון והטעם אפשר לחלק כיון דהתם בגמרא לא נאמר דין זה לגבי בכור ממכירי כהונה דהו"ל כאלו מטא לידיה אלא דוקא כשנשחטה הבהמה בחיי אביהם משום הכי דהו"ל מוחזק וכמאן דמטא לידיה דמי כיון דהא איתנהו מתנות בעולם וכו' אבל בעובדא דהרשב"א דחייט וכו' הוא דבר שלב"ל משו"ה לא הווי כאלו מטא ליד החייט הראשון כדי שנאמר שנוציא מיד הבי.

ועוד כתב הר' ליישב ע"מ שהרשב"א לא פסק דינו אף להוציא עפי"ד התוס' בפי"ן דלכך מקרי הכהן מוחזק כיון שהיא מתנה מועטת ואסור לחזור אע"ג דאי הדר ביה מ"מ כ"כ דלא הדר ביה מקרי מוחזק כיון דאיכא איסור ע"כ, וכפי זה לגבי עירוני זה והוא גוי דל"ש ביה האי מלתא ועוד דלא הווי מתנה איפשר דלא הווי כאלו מטא לידיה כי פיהם דבר שוא לכן אפשר דמט"ז נמי לא מייתי הרשב"א אלא בדמות ראייה ודוקא לענין למחות זת"ד ע"ש: ותמהני ע"ד במה שמוכיח מן הש"ס דאם לא נשחטה הבהמה בחייו דלא הווי כמאן דמטא לידיה דנר' דמה שהוצרך הש"ס לאוקמי בהכי משום דהוא לענין בכור דאינו נוטל פי שנים אבל לענין דכל היורשין יורשין בשוה הווי כמאן דמטא לידיה ואפי' דאינו בחיים וכן ראיתי להר"ב אנגיל דנרגש ע"ד הרשב"א ממ"ש בש"ס דנשחטה וכת' ליישב דכשלא נשחטה בחיי אביהם דלא הווי מוחזק ממש ליטול פי"ש אבל ראוי מיהא אף שלא נשחטה ומייתי שפיר ראייה שמשום שהוא מכירו לבד מקרי ראוי ומשו"ה גוערין ומוחין בידו אתי"ד ע"ש: אלא שיש להרגיש ע"ד דאם ראיית הרשב"א ראייה גמורה ואלימתא איך ניחא ליה במ"ש הרשב"א דגוערין בו ומוחין בידו לבד ולא קאמר נמי דמוציאין ממנו וכדכתב הפ"מ, וראיתי בדברי החק"ל שם ביו"ד ד"מ שהביא מה שהק' הרב"א והר' פ"מ דהתם מיירי בנשחטה והשיב וז"ל ולדידי לא קשה שעיקר ראייתו דבמכירי כהונה חשיבי מוחזק אלא דהתם ודאי אין חיוב מתנות כלל קודם שחיטת הבהמה וכי נשחט אחר שמת הרי אין קיום מצות נתינה דמת כלל ואיך יזכה המת כדי שירשו אותו בניו, אבל בנשחט קודם שמת אף דמצי הדר ביה ולא מטא לידיה דכהן חשיב ליה מוחזק, ושו"ר תשו' הרשב"א בח"גסי' פ"ג שמבואר בדבריו שהראיה היא כדרך שכתב אלא שהב"י קוצר בתשו' הרשב"א עכ"ל, ומלבד שקיצר הרב כשהביא לדברי הרב"א ולא הביא שכבר בא לכלל ישוב דמה שהוצרך לומר דמיירי בנשחטה הוא משום דליהוי מוחזק, לענין בכורה דייטול פי"ש דוקא וגם קיצר בדברי הפ"מ במ"ש דאי ראיית הרשב"א היא ראייה גמורה א"כ למה כתב הרב דגוטריין בו ומוחין בידו דוקא

אבל אין מוציאין ממנו ונם מ"ש ליישב לכל זה סתם דבריו ולא ביאר כל הצורך ויש מן הגמגום בדבריו אלא שלאפס פנאי איני יכו"ל רק ע"ע במ"ש הר' פני אהרן בח"מ סו' ט': ולע"ד לומר דלמה שי"ל דהש"ס קאמר בנשחטה הוא משום בכורה דוקא כדי שיטול פי"ש כדכתב הרב"א ולמה שי"ל דא"כ למה אין מוציאין ממנו כדכתב הפ"מ כבר הרשב"א ז"ל גופיה כתב שם וז"ל ואלא מיהו דלא דמו לגמרי דהתם בסתמא ודלא הדר ביה לעשות מכירין אחרים אבל למדין ממנה דכל מכיר קרוב הוא להיות כאלו הוא נותן לו וההולך ומפתה את הגוי לעשות מלאכתו עמו כפוסק לחיותו של זה וגוטרין וכו' ע"כ, וכלומר מפני שאם לא חזר בו אף שעדיין לא בא אותו הריוח שעתיד לבא לפי הנהוג חשיב כאלו כבר בא זה שפיתה אותו עד שחזר מוחין וגוערין בו ואפשר שיש איזה חיסור לשון בדברי הרב חק"ל: וראיתי להרב מהריק"ש בתשו' אהל"י שם דכתב ע"ד האומרים שהיורש עומד במקום אביו לחזקת צרפ הגוי דאין להם ע"מ שיסמוכו כלל אדרבא בג' אמרינן איפכא בהדיא דמכירי כהונה שהביא הרשב"א וכו' הרי שאעפ"י שלהיותם מכירין מזכין ליה זיכוי גמור לא חשיב כאלו בא לידו אלא בדאשתחית בחייו אבל כי אשתחית בתר הכי לא חשיב כאלו באו לידו להיותו מכיר של אביהם וכו' דהא הרשב"א מדמה להו אהדדי הך דמכירי כהונה עם עשיית מלאכת עירוני ולע"א שהדברים ק"ו דבהך דמכירי כהונה כתבו התוס' וז"ל בכל דוכתא עביד מכירי כהונה מוחזק וכו' ה"ט שזהו מתנה מועטת ואסור לחזור בו אפי' בדברים בעלמא וכו' ואי במידי דאית ביה קצת איסור גבי נותן אמרינן כיון דמת כהן מי יזכה ולא אמרינן דמסתמא מזכה לבניו בנ"ד דהוא גוי דליכא איסור בדינהם וכו' יעוש"ד: ואחרי שאלת המחילה מה שרצה להוכיח מהש"ס אי מהא לא ארייא ואדרבא איפכא מסתברא דלא נקט בש"ס דנשחט כ"א משום דליהוי מוחזק ולא ראוי לענין בכורה וכדכתב הרב"א וכן ראיתי להר' מהר"ם ב"ח תש' אשר בס' קרבן אשר בס' הנ"ל שכתב בפשי' דהי"ל כמאן דמטי לידיה לענין להורישו נמי לבניו, אלא שי"ל שלא הזכיר שהרב מהריק"ש כתב להיפך וכבר הזכיר תשי' זו שם באותו תשו' סמוך ונראה לתשי' זו, וגם לרבני האחרונים זכורני שכתבו כדברי הר' מהר"ם ב"ח דמורישו לבניו, אלא שלאפס פנאי איני יכול לחפש אחריהם, ומה גם דמדברי הראשונים בעליות והרשב"א והר"ן מתבאר כן וה"ד הרב"א בא"ז שם בפ"ן דהם מפרשים דמ"ש בגמרא ואי דלא אתי לידי דאבוהון ראוי הוא דמיירי נמי במכירי כהונה אלא דלא נשחט בחיי אבוהון ע"ש דנר' מזה דדוקא משום דהוי ראוי הוא דפריך דאמאי בכור נוטל פי"ש, אלא דמדברי הרא"ם שהביא שם נר' קצת דבכה"ג לא זכו מחמת אביהם כלל, ומידי עיברי בדברי הא"ז שם ראיתי שה"ד עליות שהוא חלוק ט"כ דברי שאר הראשונים שכתבו דאע"ג דמצי למהדר כל כמה דלא הדר דחשיב מוחזק גם לענין בכור דעיין שם דהביא לדברי הי"מ שכתבו כן וכת' דמסתברא דכיון שיכול בע"ה לחזור בו אינו ממונו של זה כלל ואיך יטול בכור בו פי"ש ולכן אוקומא דס"ל כר"י דעשו את שאינו זוכה כזוכה ע"ש, אלא דק"ל דהוא קאמר דאינו ממונו של זה כלל ומשמע אפי' להורישו לבניו והדר אמר ואיך יטול בכור פי"ש, ועוד דהוא מפרש בפרכת הש"ס אפי' בלא נשחט כיון דהוי מכירי כהונה דליכא למיפרך דאמאי בכור נועל פי שנים משום דהוי ראוי וי"ל אלא שאכמ"ל: ועכ"פ שמעינן דאפי' במכיר אצל גוי דליכא איסור גביה אם יחזור ופיהם דבר שוא דגוערין בו ומוחין בידו

והוכיח הר' מהרבה"ח בתשו' הנ"ל דסובר כמ"ש הרשב"א דאין ב"ד מוציאין מידו היינו הדמים שכבר לקח וכו' אבל מ"מ גוערין בו ומוחזין בו ומעכבין בידו שלא יקח עוד מלבושים ע"י ב"ד ויחזור המחזיק הראשון וכו' יעו"ש"ד: וכ"ש כשהם מכירי ישראל גם איסורא איכא לישראל אם יחזור כדכתב בתוס' שם דפי"ן ע"ש דהוי כאומר לו בפ' שיתן כל מתנותיו, לו דצריך לקיים לו דיבורו במתנה מועטת דאמרי בפ' הזהב דמ"ע דמודה ר"י במתנה מועטת דאסור לחזור משום דסמכא דעתיה ע"ש וגם רש"י בפ' כל הגט כתב גבי מ"ש במכירי כהונה וז"ל דאינו רגיל לתת תי"מ אלא לכהן זה הלכך כיון דמלתא דפשיטא דלדידהו יהיב אסחי להו שאר כהני דעתיהו והוי כמאן דמטי לידיהו דהני ע"כ, די"ל דלמה מפני שרגיל לתת אסחי דעתייהו אפשר שישתדלו אחרים ויתרצו אלא משום דאם יתן לאחרים הוא והמשתדל באיסור קיימי וכן כתב בהג"א והמר' שם וה"ד ג"כ הרב מח"א בה' א סי' ט': אלא שראיתי להרב ז"ל שאחר שה"ד הגה"א והמר' כת' וז"ל אבל לע"ד מדברי שאר הפוס' אין נראה כן ומכירי כהונה ה"ט משים שכיון שרגיל הוא לתת מתנותיו לכהן זה כל שאר הכהנים מתיאשים מיניה וכן נראה עיקר שהרי האי אוקימתא דמכירי כהונה ר"י אמרה ור"י גופיה לית ליה להאי מילתא דאמר ליתן לחבירו מתנה מועטת אסיר בה כדמוכח מפ' הזהב עכ"ל ונראה ברור דמ"ש הג"א והמר' דמת"כ הוי כמתנה מועטת ואסור לחזור במכירי כהונה לא הק' ע"ד הר' ז"ל דזה ודאי הדין עמהם וכמ"ש שם גופיה משם הרשב"א בחי' שכ"כ דמ"כ חשיב הנאה מועטת ואסור לחזור.

וי"ל ע"ד שהביא מדברי הרשב"א כדי לתרץ דברי רש"י ורש"י גופיה כ"כ בפ' שם בפ' הזהב דמ"ט ע"ש ודבריו מוכרחים מתו"ד הש"ס שם ע"ש. וכ"ש במכירי כהונה רק מה שמפקפק ע"ד הג"א והמר' הוא במאי דס"ל דמפני זה הוא דהוי כאלו באו ליד כהן ויצא ידי נתינה ע"ז כתב דמדברי שאר הפוס' מ"כ ד"ה מפני ששאר הכהנים מתיאשים וס"ל להר' דכן עיקר הטעם הג"א והמר' א"א משום דרב לא ס"ל דבמתנה מועטת אסור לחזור.

ולכאורה נראה דהיא קו' אלימתא דמזה נר' מוכרח דה"ט כדכתב הרב דהוא מפני ששאר הכהנים מתיאשים וכדכתב כן רש"י ז"ל שם בסוגיא דגיטין ע"ש. וכ"ר להג' קדושת ישראל בש"י לגיטין דתמה כן ע"ד הג"א ושנראה כפירש"י וכתב שם שכן הק' הג' מהרי"ש סג"ל ע"ש אלא דאחר שאלת המח"ר תמהני איך חשב כזאת לדחות דברי הראשון' ז"ל דלאו קטלי קני נינהו לתלות דנעלם מהם סוגיית בדוכתא שהם עסוקים בה.

ומה גם שכדבריהם כתבו ג"כ התוס' במס' בתרא הנ"ל וע"ע במ"ש בכתובות דק"ב ע"ש וכ"ן מתשו' מהר"ם ב"ב הארוכות סי' תתקמ"ט דאחר שהביא הש"ס דפ' כ"ה ודהזהב ודפי"ן וסיים שם וז"ל מיהו פי' ריב"ם דאי הדר בה שאין ב"ד יכולים לעכבו מלחזור אבל הוא עובר משום שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע ע"כ גם הר' מהריק"ו בשו' נ"ט כ"כ דבמכיר אם ירצו לחזור דקעבר משום שארית ישראל וכו' וה"ד רש"י והמרדכי יע"ש וכ"כ באגודה שם בפ' כל הגט סי' מ"ה וז"ל ואעג"ב דלא אתו לידיה יכול להקנות ומשמע בפ' הזהב דאסור לחזור אפיבדברים

בעלמא דמתנה מועטת הוא ומיהו אם בדיעבד חזר בו חזרה היא וכ"פ הר"ם ז"ל בנתינת המוהל וב"ב עכ"ל.

גם הגאון מהריק"ו שו' ע"ו כת' וז"ל מאחר שהורגל ראובן למול בנו יעקב יש לו יד ושם במצוה וכו' וראיה מפ' כ"ה גבי מתני' דהמלוה מעות וכו' ומוקי לה במכירי כהונה ופירש"י כיון דמילתא דפשיטא הוא דלדידהו יהיב להו אסחו להו שחר הכהנים דעתייהו וכו' גם בפ"ן גבי בכור וכו' וכתב המרדכי פ' כ"ה כו' וטעמא משום דכל מת כחשיב מתנה מועטת ואסור לחזור בו כדאיתא בפ' הזהב וכו' דמדמה נתינת מצוה דמוהל להיא דמוקי במכירי כהונה משמע דכי היכי דאסור לחזור לענין תו"מ ואפי' בהכירא בעלמא וכו' ה"ן בנתינת מצוה דמוהל אסיר ואפי' מן הסתם ע"כ הנה מפו' יוצא מדבריו אלו שדברי המרדכי הם מוסכמים לכ"ע ואפי' למ"ש רש"י שהוא מפני ששאר הכהנים אסחו דעתייהו מה דאסחו דעתייהו והוא כאלו הגיע ליד המכיר דהוא מפני שאסור לחזור וכשי' כל הראשו' הנ"ל הפך מ"ש הר' מח"א ז"ל.

ולענ"ד הדבר ברור דאלו שלטו מאירות עיניו של ה"ה ז"ל בכל דברי הראשו' כמלאכים מאורי עיני כל הגולה ונהירין להו שבילי כל תלמודא לא היו כותבי' מ"ש והיו נותנים דעתם לישוב מה שהוק"ל ע"ד הגה"א והמר', ואף שיהיה בדוחק לקיים דברי חכמים ז"ל וגם לא שלטי מ"ט בכ"ד גדולי הפוס' שהבאתי לעיל ויותר מהמה שכולם הביאו לדברי רבותינו בעלי התוס' ולא אחד בהם מי שפקפק ע"ד כלל.

ועוד זאת יש לעמוד ע"ד הג' מח"א דכתב דמדברי שאר הפוס' לא נראה כן ומ"כ ה"ע דכיון דמ"כ הוא שאר הכהנים מתיאשים ואסחי דעתייהו ע"כ. והיינו כמו שפירש"י וכ"כ בס' קדישת ישראל כנ"ל דסתמו הדברים הרבה ולא גילו דעתם לבאר דהן לו יהא דממ"ש כן דהם חלוקים על ס' הג"א ודעי' ולא ס"ל דהט' הוא דאסיר לחזור עכ"פ מאי דעתם אי אסור לחזור נכ"ד החולקים אם הוא דס"ל דאף דמצי למהדר וליכא שים איסור אם יחזור אף לדידן דקי"ל דבנותן מתנה מועטת דאסור לחזור ורק משום ואסחו דעתייהו הוא במ"ש במ"כ או דאף דלפי האמת אסור לחזור לפי מאי דקי"ל כר"י במתנה מועטת מ"מ מפני זה לא מעלה ולא מוריד ועיקר הטעם הוא רק מפני דאסקי דעתייהו ואפי' אם היה דמותר לחזור וכדס"ל כן להרב מאריה דשמעתתא או שי"ל דלפי המפרשים כן הוי כמוחזק וכאלו מטא לידיה ולא מצי למיהדר ביה אפי' בדיעבד כלל.

הרי לפנינו ג' צדדים. והנה הצד הא' נלע"ד רחוק מן השכל נבדות מלבינו ולאפושי במחלוקת לומר דהנך רבואתא פניני אדברי הראשו' אחרים וס"ל דאף דחשיב מועטת וכדכת' רש"י גופיה ובאומר אסיר לחזור וכשהוא מכיר דמותר לחזור אף לדידן דנראה דברגיל באיזה דבר דהוי ודאי כאומר בפ"י וכדקי"ל בש"ס ופוס' בדברים המותרים ואחרים נהנו בו איסור דהוי כאלו קבל בפ"י וכיוצא לזה מצינו בכמה ענינים ולאפס פנאי איני יכו"ל.

רק אביא לדוגמא מ"ש הרשב"א בס"י קל"ו לנ"ד וז"ל ובכאן לא תימא אומדנא דמו' בלחוד אלא מילתא דפשיטא היא כיון שהורגלו בכך כמתנה עליו בפ"י הוא וזהו נראה ברור לפו"ד עכ"ל ותו דק' לפי"ז דאם איתא דמותר לחזור במכירי כהונה גם לדידן

דקי"ל כר"י דבאומר נתת מתנה מועטת דאסיר לחזור ובודאי למה יתיאשו שאר הכהנים כיון דליכא אפי' שום אסור היי בלא טעם.

ועוד דלענין בכורה דחשיב מוחזק במכירי כהונה לא אשכחן שאמרו כן באומר לתת נו אף לדידן דקי"ל דאסור לחזור ובודאי דאין לך בו אלא חידושו ודוקא במכירו הוא שאמרו ולמה לא נאמר דגם באומר לתת מ"כ דליהוי מוחזק משים דשאר הכהנים מתיאשים ובשלמא לדברי התוס' וסיעתם ניחא דכיון דהוי מכיר ואסור לחזור עדיף מאמירה אבל אם נאמר דבמכיר יכול לחזור ואפי' אסור ליכא אטו יציבא בארעא וכו' אתמהא.

גם אם נאמר כהצד השני דאף אי אסור לחזור לדידן במכיר כמו דקי"ל כן באומר דמ"מ לא מפני זה הוא מ"ש דאסחו דעתייהו דזה לא מעלה ולא מוריד לפי סברת רב מאריה דשמעתא גם הצד הזה אינו מתיישב אל הלב לפי מאי דכתיבנא. אבל הצד הג' די"ל ה"ט דבמכיר מאי דהוי מוחזק הוא משום דכבר זכה ואפי' אם חזר בו לא מצי הדר ביה דמכיר אלים טובא מאומר.

הנה הצד הזה ניתן ליאמר וסברה זו היא מוצאת להג' בעליות שה"ד הרב"א בא"ז כדכתי' לעיל. והיה מקום להעמיס כן בס' רש"י דמאי דקאמר דשאר הכהנים אסחו דעתייהו הוא נתינת טעם למה שעשו אותו כזוכה שהוא משים דקודם שיבואו המתנות לעולם כבר הם מתיאשים ולכן תכף כשבאו כבר זכה המכיר כאלו בא לידו ולזה נוטים גם דברי הג' ר"ן בע"ס הערוך באות מכר דכת' וז"ל דכל אדם הידוע שנותן כל מתנותיו לפ' כהן אין לכהן אחר חלק בהן אלא הם בחזקת אותו כהן ואעפ"י שלא הגיעו לידו עדין.

אבל נראה דגם זה אין נראה לפרש כן בכונת דברי רש"י דמאי דקאמר דאסחי דעתייהו דהוא דמפני זה עשו את שאינו זוכה כזוכה כמ"ש בעליות דרש"י דפי' כן הוא לס' רב דקאמר שם בגמרא דכיחידאה לא מוקמי ואיברא דהיא גופא ק"ט ע"ד העליות דאם איתא להא למה צריך לאוקומי במכירי כהונה ולקמן בע"ה נבא לכלל ישוב דבריו.

ולכן נראה דלא מכרעא כלל לומר דרש"י דמפרש כן הוא חולק ע"ד התוס' דשפיר יש לפרש בדבריו דגם היא מסכים לדברי התוס' ושאר הראשו' ז"ל וכמ"ש מוהריק"ו וכן ממשמעות דברי גדולי הפוס' דאין שום אחד מהם שיאמר דרש"י חלוק ע"ד התוס' וגם דאי איתא להא לא הו' שתקי התוס' ושאר הראשו' מלהזכיר שרש"י לא סל"ה כדרכם תמיד.

ואפי' הג' העליות לא נסתייע מדבריו וראיתי מ"ש הרב"א בא"ז כתובות עמ"ש שם דאי הכי אמאי כתב לברר לו כהן והמובן מדבריו הוא דלפי מה שהביא מקודם דרב דמוקים ההיא מתני' דגיטין במכירי כהונה משו"ה הוק"ל שם דלמה צריך לברר במ"כ ולזה תי' דלפי מה שפירש"י התם דהוא דלפי ששאר הכהנים אסחו דעתייהו דאלמא לאו קנייה ממש הוא הת"ש זתד"ק.

ותמהני דטרח להביא מדברי רש"י דאינו מפורש כ"כ ויד הדוחה נטויה לדחות ולא הזכיר למ"ש התוס' עצמם וכמה מהראשו' כנ"ל והוא פלא דאפי' תימא שהביא מדברי רש"י הוא משום דנר' מדבריו דאפי' איסורא ליכא אם יחזור משא"כ מדברי התוס' והמפר'

מלבד דלא מוכח מידי מדבריו וכדכתובנא ועוד זאת כיון דהתוס' והראשו' ז"ל כתבו בפ"י דאם חזר מהני אם איתא דראיה לדבריהם טפי הו"ל להזכירם מלהביא מדברי רש"י כיון דהם כתבו בפ"י ועפ"י ד מתיישב שפיר.

וראיתי בס' בתי כנסיות סי' תרצ"ה דק"ך שכת' וז"ל ראיתי דברים תמוהים בדברי התוס' דכתובות דק"כ שכתבו דצריך כתיבה דלא ליהדר אפי' במכירי כהונה וק' דבמתנה מועטת אפי' בלא כתיבה אסור לחזור וכ"ת דכונתו לומר דלא מהני חזרה אם חזר כיון דכתב הא ודאי ליתא דהכי הו"ל ומהו צריך כתיבה דאי הדר לא הוי חזרה ומדכתבו דלא ליהדר משמע דכתובה בעי כדי דלא תיהדר ובלא"ה ל"מ הדר דהו"ל מהנה מועטת וכדאמרינן בהזהב אליבא דהלכת' ולפי פירש"י דגטין שכת' דהכהנים מתיאשים אפי"ה לא פליג רש"י דל"מ הדר ביה משום דהוי מתנה מועטת אלא דרש"י פורש טעם מ"כ מאי היא.

א"נ אפשר לחלק דל"א דלא מצי הדר ביה במתנה מועטת ה"ד היכא דהמתנה בעין דסמכא דעתיה דמקבל כדהכא בכתובות אבל בהיא דגיטין אפשר לחזור וכו' ע"כ ולדידי איני רואה שום תימה כלל דודאי הדבר מובן דכונתם שאמרו דלא ליהדר דהוא דאף אי הדר ל"מ וז"ב אבל מ"ש בכונת פירש"י כן הוא האמת וכדכת' ואפי' בדבר שלא ב"ל הוי וכמו שאכתוב לקמן בס"ד ויש לעמוד עליו שלא הזכיר דברי התוס' דפי"ן וגם לא הביא מ"ש המח"א בזה ואיהו גופיה כבר הביא מ"ש הרב בריש דבריו ומעתה חל עלינו חובת ביאור לישב מה שהק' המח"א וקדושת ישראל הנז"ל דחלילה להעלות אפי' במחשבה דמ"ש רבותי בעה"ת וכמה ראשו' דהוא משום דלא נתנו דעתם לידע דבעל השמועה דהוא לא ס"ל להא דבמתנה מועטת די ש בו משום מחס"א.

ומה גם שכל גדולי הפוס' שהביאו דבריהם אין שום אחד שירגיש בזה ולומר שהי"ל גי' אחרת בש"ס דגיטין דהיו גורסים שם אמורא אחר במקום רב אינו נח לי. ואף שראיתי בחי' הרשב"א גיטין שם סד"ה אם כשהביא ההיא דפי"ן כתוב שם הילכך בין לר"ה בין לעולא וכו' ע"ש הא ודאי ט"ס היא וכו' כ העתיקו שהוא רב וכן הג' ר"ן בעל הערוך וכמה ראשו' העתיקו כן וכן כמה מגדולי הפוס' כמו מוהריק"ו ה"ד הרדב"ז בשניות סי' ש"מ והרב"א בא"ז כתוב שם וגדולי האחרונים העתיקו כן ואם איתא לא לישתמיט לשום אחד מהג' שירגיש ויודיענו כזאת.

אבל אפשר לפרש ולומר בדעת רבותי בעלי התוס' דס"ל דאעג"ב דרב דס"ל התם במכירי כהונה הוא אעג"ב דס"ל דדברים אין בהם מחס"א הש"ס דמס' ב"ב דמוקי לה להיא במכירי כהונה דחשיב מוחזק לענין בכורה א"כ הוא דוקא לפום מאי דקי"ל כר"י דדברים יש בהם משום מחס"א הא לאו"ה לא הוה חשיב מוחזק גם לענין בכורה אפי' במכירי כהונה דכיון דסו"ס מצי לחזור אף שיחזור ול"ח מוחזק ועוד נרל"פ דאפי' נאמר דמ"ש התוס' שם במסכת ב"ב והיינו טעמא שזהו מתנה מועטת דקאי ג"כ למ"ש שם במס' גיטין כפשט דבריהם דגם רב סל"ה וכן נר' מהמרדכי והג"א ואגודה די"ל דע"כ לא פליג רב על ר"י ואמר דדבריהם אין בהם משום מחס"א כ"א בהוא דוקא משום דיש סיבה לחזרתו וכדפירש"י שם במ"ש אביי לתרץ לדברי רב דהוא דלא ידבר אחד בפ"ה ואחד בלב וז"ל אבל אם נשתנה השער לאח"ז והוא חוזר לפי שינוי השער אין כאן

חס"א ע"כ דמשמע דבחד תרעא אפי' רב מודה דיש בו משום מחס"א וכ"כ הריטב"א בפ"י כו' רש"י ה"ד הרב"א בא"ז שם וכן נר' ממ"ש התוס' שם קצת ד"ה מודה דמפרש לדברי ר"י בב' תרעי די"ל לפי"ז דס"ל כדברי רש"י דבחד תרעא מודה רב דבמתנה מועטת וגם במ"ש ר"י ישראל שאמר לבן לוי דמודה רב לר"י דיש בו משום מחס"א ומשו"ה לא אשכחן דרב פליג עליה דר"י בההיא דישראל שאמר לבן לוי ואעפ"י שיש לדחות ולומר דכי היכי דפליג רב וס"ל דיוקרא אין בו מחס"א כמו כן פליג במתנה מועטת וכן נר' ממ"ש הרב ב"ח בסי' ר"ד כדי לקיים דברי הראשו' י"ל דס"ל דהא ל"מ ולא פליג כ"א ביוקרא משום דס"ל דהוי כמתנה מרובה ויש סמך ממ"ש מרן ביו"ד סי' רנ"ח סעי' י"ג והוא מהג"א ע"ש וכן כתבו התוס' במס' ב"ב דקל"ג וביארו דבריהם במס' קידו' דכ"ט ד"ה משכו דנשתנה השער היי כמו דלא נתכוון לכך וכ"כ באגודה שם ואין להק' דא"כ אמאי לר"י יש בו מחס"א די"ל דאיהו ס"ל דלענין מחס"א דאינו משום קנין יש לו לקיים דיבורו כן אפ"ל לקיים ד' הראשו' ז"ל ומ"ש התוס' דיוקרא הוה במתנה מועטת הוא לס' ר"י אבל לס' רב מתנה מועטת עדיף טפי, ועוי"ל דאפי' נאמר דס"ל דבאמר ליתן מתנה דפליג נמי בהא וכדברי המפר' דס"ל"ה מ"מ במ"ש ר"י דישראל דאמר לבן לוי דמודה דיש משום מחס"א במתנה מועטת כזו דהוי ט"ה דמ"כ.

וטעמא דמילתא עפי"ד הריטב"א ה"ד הרב"א בא"ז מציעא דה ר"נ וז"ל וק"ל מאי ה"נ מסתברא הכריחא הוא וי"ל דדילמא שאני הכא שחייב לו לתת לו עכ"פ ואינו נותן משלו כלום הילכך מפני בן לוי אחר אין לו לשנות את דיבורו שיהא חוטא ולא לו משא"כ במתנה מועטת שיש לו לתת משלו ואפי"ה אמרי הגמ' דבמתנה מועטת לית בה קפיידא וכטו"ה דהתם חשיב ע"כ ולפי"ז י"ל דס"ל ז"ל דכיון דעכ"פ יש צד לומר דל"ד למתנה מועטת הך מתנה מועטת דטו"ה דמ"כ דלית לן לאפושי בפלוגתא ומודה רב במתנה מועטת דמ"כ משום דאין אדם חוטא ול"ל.

וכן נמי נר' להוכיח מפירש"י דבמתנה מועטת דמ"כ דגם רב מודה דיש בה משום מחס"א לפי מה שפ"י הרשב"א לישב דבריו במ"ש בההיא דפ' כ"ה גבי וישראל שאמר ללוי כור מעשר יש לך בידי דה"ט דכיון דאין לישראל אלא מתנה מיטטת ויש בחזרתו מחס"א וה"ד המח"א שם ע"ש ואם איתא דרב לא סל"ה א"כ הוא דלא כרב ואמאי לא הק' לס' רב שם בפ' הזהב אלא נר' דס"ל דבמ"כ גם רב מודה.

ועיי"ל דאף אם נאמר דכשהוא באמירה בעלמא בלחוד אף במ"כ ס"ל לרב דאין בו משום מחס"א היכא דהוי במכירי כהונה שהורגל לתת לו ודאי מודה רב דס"ד ויש בו משום מחס"א ומשו"ה הוא דחשיב כאלו בא ליזו כיון דאסור לחזור אפי' לרב ומלבד מה שי"ל כן מד' הרשב"א ז"ל הנ"ל במה שפירש לדעת רש"י דאף אם תרצה לדחות דמה שפירש כן הרב בדעת רש"י הוא דמיירי נמי במ"כ דוקא דאי לאת"ה אתי דלא כרב.

ועוד יש להוכיח כן דרב ל"ק דבכל גוונא דליכא משום מחס"א מתוך הש"ס דפ' הזהב גופא שאמרו שם תנאי הוא ומייתו ממתני' דפ' הפועלים דמעשה הריב"ע שאמר עד שלא יתחילו במלאכה וכו' ע"ש די"ל ולדעת רב נמי מי ניחא ולמה ק"ל לר"י א"ה אפי' התחילו במלאכה וכמו שנרגש מזה הריטב"א ז"ל ה"ד הרב"א בא"ז שם וכת' וז"ל פי

דבשלמא לדידי כיון שהתחיל הרי יש כאן יותר מדברים בעלמא ויש בו משום מחס"א ע"כ הרי בע"כ דרב לא פליג עליה דר"י דבכל גוונא ליכא משום מחס"א כל דלא זכה מן הדין כ"א דוקא בדברים בעלמא ודוקא בהך ומשום דבזה לא ס"ד אבל כשיש איזה דבר אחר אף דלא זכה מן הדין י"ל בע"כ דגם רב ס"ל דיש מחס"א משו' דסמכא דעתיה דמקבל וכ"ש וק"ל במ"כ דלא זו בלבד דמקבל ואפי' כ"ע אסחו דעתייהו ומתיאשים דבדואי לא יתן כ"א למכיר דבדואי ס"ד דמקבל ואפי' לרב אסור לחזור.

ומ"ש הרפ"ח ביו"ד שם סי' ס"א ס"ק כ"ג אחר שהביא דברי רש"י דפ' כ"ה ואעפ"י שאם רצו הבעלים לחזור ש"ד ומצו הדרי מ"מ כ"כ דלא הדרי בהו וכו' יעו"ש הא ודאי כו' לומר דאף דאסור לחזור מ"מ אם בדיעבד חזר בו אף דעבד איסורא מהני חזרתו נר' ברור דלא נעלם ממנו מ"ש התוס' ושאר הראשו' ועי' ג"כ להג' מיהרי"ו סי', ע"ב וה"ד הכנה"ג שם בסי' ר"ד דמפוי' יוצא מדבריו דבנ"ד באחד שנדר לתת נדוניא לפ' דכיון דיש איסור משום מחס"א דקם ליה ברשותיה וחייב לתת דהוי כאלו הגיע לידו והוכיח כן מההיא דבן לוי וכו' יעו"ש.

והנה לפי מה שנתבאר מדברי הש"ס דפ' הזהב והראשו' הנ"ל דבמתנות כהונה חשיב כמתנה מועטת ואסור לחזור לכאורה היה מקום לעמוד במה שכבר ידוע פלוגתא דאמוראי בש"ס אי טו"ה ממון או לא וגם הראשו' נחלקו בזה דהשאלתות פ' קרח ור"ח והרמב"ן והרשב"א והריטב"א והרא"ש והר"ן בפ' האיש מקדש וכ"כ בתשו' הרשב"א סי' תקס"ג וכ"כ מב"י בח"מ סי' ל"ז ע"ש הריטב"א ע"ש ורי"ו נב"כ ח"ב דר"ז כולו ס"ל טו"ה ממון ולעומת זה הרמב"ם ז"ל לופוסקים אחרים ס"ל דטו"ה אינה ממון.

ואני תמיה ע"ד הרב זקן אהרן סי' כ' דכתב שם וז"ל ואעג"ב דטו"ה א"מ כדאמר טולא סוף האיש מקדש ואעג"ב דר"ח פי כרבא דטו"ה ממין הרמב"ם והראב"ד ורוב הפוסקים פסקו כסוגיא דקידושין דטו"ה א"מ והגונב טו"ה א"ח כלום ואפי' את"ל דהויא פלוגתא מוקמינן ממוןא אצל מ"ק ע"כ. והוא מן התימה דאיך חשיב כזאת דס' ר"ח יחידאה היא דלפי מאי דכתי' מערכה מו"מ הוי ויש צד לו' דאדרבא כרבא ס"ל דטו"ה כוי ממון.

וגם מאי דפשיט"ל דהראב"ד ס"ל כהרמב"ם י"ל בזה דאעג"ב דלא השיג עליו בפ"ה מה' אישות הרי בפ"ו מה' מעשר דהשיג עליו נראה דס"ל דטו"ה ממון וכדכתי' המח"א בה' טו"ה ע"ש. הגם הלום ראיתי מה שכתב ה' פ"מ ח"א סי' ס' דה"ד הריטב"א שהביא מר"ן ז"ל בסי' ל"ז וכתב דהרשב"א שהביא דברי מב"י שם סמוך לתשו' זה של הריטב"א הוא חולק ורצה לידחק בדבריו ומסיק דמשמעות דבריו הוא דחולק ומלבד מה שי"ל ע"ד דהרשב"א כתב בתשו' בפ' כדברי הריטב"א ועוד זאת למה לו לדקדק מדברי הרשב"א מה שאינו ולא הביא דברי הראשונים דחולקים וס"ל דטו"ה אינה ממון.

אלא שגם לדברי הסו' דטו"ה א"מ אינו מוכרח כ"כ דס"ל דלא חשיב נוגע בעדות דאעג"ב דפשט דברי הרשב"א והריטב"א נר"ה מדהוצרכו לומר דקי"ל דטו"ה ממון מ"מ יש לדחות וכדכתי' הר' ש"ך שם סקיו"ד דהרשב"א קושטא דמילתא קאמר לפי דס"ל כן להלכה ולא מסתבר לומר דלמ"ד אינה ממון דיכו"ל יעו"ש דוהסכים עמו ה' או"ת ע"ש ומלבד מ"ש ה' ש"ך יש פנים הנראים כן לפי מ"ש מרן בפ"ב מה' שלוחין ה"ח בדעת הרמב"ם שם דמשים דאית לים טו"ה דחשיב ש"ש ע"ש אעג"ב דהוא ס"ל

דטו"ה א"מ וזה נר' דעת הרב מוהר"ם גאלאנטי סי' ע"ד דכתב שם וכיון דחשיב טו"ה מה שמתקשר עם חבירו וכו' פשיטא דהו נוגעין בעדות זו עכ"ל.

אלא די"ל עליו במאי דס"ל כ"כ בפשי' וקיצר ולא הזכיר מכ"ז ולעת הפנאי יש להרחיב הדיבור בזה ובמ"ש ה' אדמ"ק ח"ב סי' כ"ה אלא שאכמ"ל וכבר עמדתי במ"א בדברים השייכים לענינים אחרים. אלא דהשתא עכ"פ י"ל מאי דקרו ליה מתנה מועטת דבשלמא לס' האומרים דטו"ה ממון דהו מתנה אלא דהו מועטת אבל למ"ד דאינה ממון ואפי' שו"פ לקדש בו את האשה אפי' ליכא שום מתנה דלא חסר ממנו מידי ואפי' שו"פ.

ואין לומר דכל הנהו סוגיי אתייה למ"ד טוה"מ דא"כ תיקשי למ"ד דטו"ה א"מ, ועוד דבש"ס דגיטין שם לס' עולא דמוקי לה כר"י דעשו את שאינו זיכה כזוכה משום דמכירי לא קתני ואם איתא בלא"ה לא מצי מוקים משום הוא סבר דטו"ה א"מ. אבל נר' דלק"מ דאעג"ב דלא חשיב ממון עכ"פ הנאה מיהא אית ליה ואותה הנאה שחסר ממנו בנתי' לא חשיב מתנה מועטת אבל הא ודאי דגם למ"ד טוה"מ דא"ש מכיון דאין גוף הדבר שלו כ"א טו"ה והוא דבר מועט דחסר ממנו וז"ב.

והוצרכתי לזה לפי שראיתי בתשו' מהר"י מינ"ץ הו"ד בתשו' הרא"ם ח"ב סי' ל"ח דכת' וז"ל ומה שמתנית כהונה חשיב למהר"ם מתנה מועטת איכא למימר שהולך לפי שי' דדעתו נוטה דטו"ה א"מ כדאמר במר' פ"ק דב"מ ופ' שבועת הדיינים אבל לרשב"א דפו' דטוה"מ איכ"ל דחשיב דבר מרובה ע"כ והם דברים תמוהים לענ"ד איך יתכן לומר דהרשב"א וסבור דהו מתנה מרובה דמ"ש מהר"ם כן לאו מסברא קאמר כ"א דהכי מפו' יוצא מהש"ס גופא דפ' הזהב הנ"ל ולא אפשר לפרש פי' אחר בש"ס ומפני זה הוא מ"ש מהר"ם וכל הראשו' כ"כ בפ' ומכללם הרשב"א והריטב"א גופייהו דחשיב מתנה מוע' משום דהו טו"ה כדכתי' לעילולא אפשר לשום פוסק ומפרש שיאמר דהו מתנות כהונה מתנה מרובה וכ"ת דהרי מהר"י מינ"ץ יאמר דאעג"ב דבש"ס שאמרו הכי נמי מסתברא דהו מוכרח דס"ל כן דהיינו משום דהו מתנה מועטת הנה משום דהש"ס גופיה ס"ל שם דטו"ה א"מ מלבד דלא אשכחן לשום מפרש שיפרש כן ואדרבא מדברי כולם מתבאר להפך והרשב"א גופיה מישב פירש"י דפי' בברייתא ממה שהק' התוס' ז"ל דהו משום דהו מתנה מועטת ואסור לחזור ועוד דאם איתא להאי אמאי לא הכריעו הסו' דטו"ה אינה ממון מהכא דר"פ דהו בתרא וסתמא דתל' דהכי ס"ל ומהר"ם גופיה שהביא המר' והוא בתשו' סי' רפ"ו דשו"ט וכת' דדילמא רבא גופיה ס"ל דטו"ה א"מ ולא החליט המאמר אמאי לא הוכיח כן מהש"ס דפ' הזהב דסל"ה אלא ודאי דהא אתייה ככ"ע דגם למ"ד טו"ה ממון אפי' דהו ממין אותו ממון לא הו' כ"א דבר מועט דכיון שאין הגוף שלו ואדרבא י"ל דגרע ממתנה מועטת כדכתב הריטב"א וכו"ל וכ"כ בתשו' מהר"ם הקצרות סי' פ"ז אותה תשו' בעצמה.

הנה מבואר שדעת כל הראשונים ז"ל דאם רגיל לתת איזה דבר לאחר דאף שלא הוציא בפיו כלל שיתן לו תמיד דעכ"ז אינו יכול ליתן לאחר ואם רוצה לשנות ליתן לאחר קא עביד איסורא משים דקא עבר לשארית ישראל וכי' והוסיפו ג"כ דאף שאינו במידי דררא דממונא רק במידי דמצוה. וכ"כ בתשו' מהר"ם ב"ב האריכות סי' תתקמ"ט דאחר שהביא הש"ס דף כ"ה ודהזהב ופ' י"ן וסיים שם וז"ל מיהו פי' ריב"ם דאי הדר ביה

שאינן ב"ד יכולין לעכבו מלחזור אבל הוא עובר משים שארית ישראל לא יעשו עולה ולא ידברו כזב ומותר לקרותו רשע ע"כ, גם הר' מהריק"ו בשו"ע"ו כ"כ דבמכיר אם ירצה לחזור דקעבר משום שארית ישראל וכו' וה"ד רש"י והמרדכי יעו"ש: אמנם למב"י סי' רס"ד ביו"ד שאחר שה"ד המרדכי ותשו' מהר"ם ומ"ש מהריק"ו כנ"ל כתב וז"ל אבל הרא"ש בתשו' כ' י"ב דאדם נותן לחבירו בנו למולו נ"ל דבר פשוט שאין לו קיום אלא בת"כ או בקבלת חרם אז כופין אותו לקיים, וכתב עוד דאפי' כבר נולד וכו' עכ"ל, והשכנה"ג שם ציין ג"כ למ"ש בכ' קב' סי' י"ג ששם האריך הרבה, ואנכי הרואה באותה תשוב' דכלל ק"ב דאחר שהאריך שם בדין זה דנודר בנו לחבירו למולו כתב בסו"ד וז"ל ואפי' מחוסר אמנה און כאן דאפי' למ"ד דברים יש בהם משום מחוסר אמנה ה"מ בדבר שלב"ל ודבר שיש בו ממש שאילו קונה לו היה קונה קנין גמור כך בדברים שיש בהם משום מחס"א אבל בדבר דלא שייך ביה קנין אין ביה משום מחס"א וכה"ג מחלק בפ' הזהב ומ"ש קרקע וכו' ומטעם זה נמי ל"ד למתנה מועטת דכיון דל"ש ביה קנין ל"ש ביה משום מחס"א ע"כ, ונראה לכאורה דט"ס נפל בדבריו וצ"ל הני מילי בדבר שבא לעולם ודבר שיש בו ממש וזוהי שק' דנראה שהוא היפך דברו התוס' בהוא דמכירי כהונה וכל הראשונים וראיתי להר' מהר"א חזן הוב"ד בחק"ל ח"מ סי' טו"ב שה"ד מהר"ם מינץ בסי' ל"ה דכתב ז"ל שם וכן משמע דעת המ"י וסמ"ג שכ' וכל החוזר בו אינו במי שפרע משמע הא מחוסר אמנה איכא ע"כ ותמה ע"ד מתשו' הרא"ש דכתב דבדבר שלב"ל דל"ש ביה קנין אין בו משום מחס"א וע"ש שכתב עוד וכו' בש"מ לב"מ ד"ז ע"ב שהביא תשו' מהר"י נ' מיגש דאף אם הקנה דבר שלב"ל קאי באבל שלכאורה נר' כחולקים הרי"ף עם הרא"ש ע"ש.

ולא נרגש מכל האמור שכת' כל הראשונים ז"ל דהע' הוא מפני שהוא מתנה מועטת ואסור לחזור ואעפ"י שהוא גם על דבר שיבא שעדין לב"ל ומ"ש משם הג' מהרי"ן מיגאש לפי הנראה לאו שמיה מתייא וגם דנפל ט"ס אלא שלאפס פנאי איני יכול דלפום ריהטא נראה דס"ל דאם נותן מתנה מעות לדבר שאינו ברשו' דקאי במי שפרע אם קנה אח"כ.

וראיתי להח"ק"ל במ"ב ח"מ סי' כ"ט שאחר שהביא דברי הרא"ש אלו דכ' ק"ב כתב וז"ל וע' ב"ב דס"ט גבי ארעא ודקל ברשב"ם והרמב"ם והמרדכי ושאר פוס' והרא"ש עצמו מכללם דאף דהוי דבר שלב"ל דל"ק איכא משום מחס"א וי"ל ע"כ. ונמצא לפי"ז גם אלו הגאונים ס"ל כדברי מהר"ם ושלא כמו שנראה מדברי הרא"ש בתשו' הנ"ל וא"כ יש תימה ע"ד מהר"א הנז' מ"ב שלא נרגש מזה כלל.

וראיתי לרמ"א בד"מ שהטיל שלום בין הרא"ש ומוהר"ם לענין שגם הרא"ש מודה למהר"ם דאסור לכתחילה וה"ד בש"ך סק"ז ע"ש גם הרב מהראנ"ח בח"ב סי' ע' כ"כ והוכיח ממ"ש הרא"ש גופיה דאין לחייבו אם קדם אחר ואה"נ דאינו יכול לחזור לכתחילה ע"ש. וע' להרב אדמה"ק ח"ב בתשו' שבסו' הס' סוי ט' דה"ד מהראנ"ח אלו וכתב וכל דבריו אמו"ץ וברורים, ופשוטים לכל חכם עכ"ל.

ויש לתמוה ע"ד כולם דלא נרגשו מתשו' אחרת של הרא"ש דסי' ק"ב שאין נראה כן. וכמו כן י"ל ע"ד השיורי כנה"ג שם דהוא הביא הך תשו' דהרא"ש וה"ד מהראנ"ח אלו

ג"כ וגם תימה על דברי החק"ל שם דהביא הך תשו' דהרא"ש דנר' דגם הוא הבין כדכתי' בפשי' והק' ע"ד שגם מדבריו אין נר' כן ולא נרגש ממ"ש בד"מ ומהראנ"ח ואדמה"ק בדעת ואין נר' דמ"ש הר' בסו"ד די"ל דר"ל דאיכא אנפא לפרש גם בתשו' זו דס"ל דאסור לחזור משום דאיני רואה לנטות דרך ימין ושמאל דנר' משום דבנותן למול אפ' משום מחס"א.

ולעד"ן לישב דברי הרא"ש לפי הנוסחא בדפוס שלפני שכתוב הנ"מ בדבר שלב"ל ודבר שיש בו ממש שאילו קונה לו קונה ק"ג וכו' ור"ל שאפי' בדבר שלב"ל כיון שעכ"פ הוא דבר שיש בו ממש ואיכא אנפא דקונה אפי' בדבר שלב"ל כגון בלשון חיוב ואפי' בקנין לחוד מצינו להראשונים כמה חי' דינים דמהני בדבר שלב"ל כדכתי' הריב"ש סי' שמ"ה בשם הגאונים דבשעת הנישואין קונה וגם כתב משם המרדכי פ"ן גבי מ"ש נכסי לסבתא שדעת רשב"ם דכשאומר לכשיבואו בעולם דקנה ע"ש.

וכן יש חי' אחרים ומשו"ה יש בו משום מחס"א אבל בדבר שאין בו ממש שאינו תופס שים קנין בעולם גם משום מחס"א ליכא אבל אין נר' לומר משום דהתם איכא נתינת מעות אבל בדליכא מעות דס"ל דבכל דבר שלב"ל דליכא משום מחס"א כיון דאעיקרא מ"ש דדברים יש בהם משום מחס"א הוא דוקא בדברים בעלמא שיעמוד בדבורו מהיכא תיתי לחלק כן בדעתו דס"ל הכי וגם דנראה דמסתמיות הש"ס וכל הפוסקים שכתבו דבמתנה מועטת דיש בו משום מחס"א משמע אפילו בדבר שאינו ברשותו ולפי מאי דכתיבנא ניהא, ועי' למהראנ"ח שה"ד פיה"מ להרמב"ם שהוא מפרש מ"ש דמו"ע עבי"ש מכ"ח דהוא מפני מה שמרויח הפת וכתב דה"ט מפני דהוי כמכירי כהונה.

ואיך שיהיה אף אם יש להסתפק כשהוא בדברים בעלמא בדבר שלב"ל מלבד דאנן קי"ל כשיטת כהפ"ו דיש ויש ומה גם דמר"ן ב"י בח"מ סי' ר"ט ה"ד בל"ש חולק וגם הביא לדברי הרא"ש בפסקיו שנראה כן, ועוד דב"ד מכירין שעשו מעשה בפועל כמה פעמים פשיטא ודאי דיש משום מחס"א ואסור לחזור דודאי סמכא דעתייהו שלא יחזרו בהם אחר שהחזיקו בו מכמה שנים וכמ"ש שם הר' אדמ"ק אפי' לענין מוהל וכ"ש וק"ו שמה שהחזיקו כן עפ"י גזרת הרבנים לקדושים אשר בארץ וע"ע להרב מהריט"ץ סי' רפ"ד דמפורש יוצא מדבריו דין מחס"א דהוא פשוט גם שהוא בדבר שלב"ל.

וראיתי להרשב"ש סי' של"ו ה"ד הרב מט"ש בס"י רמ"ט דכתב דנראה דמתנה מועטת דקנה נמי והצ"ע ודברו תימה הם שהוא היפך הש"ס דפ' הזהב ועי' ג"כ בחי' הרשב"א פר' כל הגט והפך דברי הראשונים ומהם כבר באו בתוך דברינו לעיל ואכמ"ל עוד דנראה ברור דליכא רק איסור גרידא ומ"מ אינו דבר קל דאיסור חמור הוא כדכתב בתשובת מהר"ם הנ"ל וע"ע במרדכי דמציעא סי' תנ"ה ובמהר"ם מינץ סי' ט"ל וסי' ק"ח וה"ד הרב כנה"ג ח"מ סי' ר"ד ע"ש.

נמצי"ל דאם הורגלו לעשות איזה דבר ע"י איזה איש שמגיע לו תועלת אף שלא הוציאו בפיהם שתמיד יתנו להם גם עכ"ז העתיד לבוא כמו שפירש דבריהם ואם ירצו לשנות איכא איסור דמחס"א. אמנם כ"ז הוא כשהוא במתנה מוטעת שאינו לעניים ידועים אבל כשהוא לעניים המכירם דרגיל ליתן צדקותיו תמיד לעניים ידועים אז ודאי אינו יכול לחזור כיון דהוי נדר לכל הפחות וא"כ כיון דתמיד אלו הנודרים לשם קופת רמב"ה

אינם נותנים צדקתם כ"א דוקא לאנשי עי"ק טבת"ו דכיון שהורגלו בכך הוי כמו שאמרו בפירוש שקבלו ע"ע שכל מה שיתנדבו לשם ר"מ שלא יתנו כ"א דוקא לאנשי עיה"ק הנז' ואינם יכולים לשנות לעיר אחרת, דאם במידי דלא הוי צדקה אמרו דאם נתן לאחר דעביד איסור משום דלא עמד בדיבורו הא ודאי דאינו יוצא נמי ידי נדרו כשיתן זה הצדקה שהיה רגיל ליתן לזה אם נתנה לאחר דהגם דכתב הרב מהרש"י דיכול לשנותו לעני אחר ה"ד הרב מח"א הל' צדקה סי' ז' אבל רבו כמו רבו החולקים וסוברים דאינו יוצא י"ח נדרו, דמלבד מה שהוכיח הרב מח"א שם ממ"ש המרדכי פ' הגזול משם מהר"ם ומדברי הטח"מ סי' קכ"ה ושכ"כ הש"ך סי' פ"ז כן נראה ג"כ ממ"ש הרא"ש ה"ד העור סי' רנ"ו וז"ל ומיהו דוקא קופה ותמחוי שהוא דבר קבוע ואם יחסר להם יגבו פעם אחרת אבל אם אירע מקרה שהוצרכו לגבות לצורך כסות או שבאו עניים הרבה וגבו לשמם לא ישנו וכו' ולא אפ"ל לצורך עניים אחרים ע"כ ונראה ודאי דאפ"ל הנודר עצמו אינו יכול לשנות לעני אחר לפי שכבר זכה הראשון והיינו מתני' דקתני בפ"ב דשקלים מותר עניים לעניים ע"ש, ואף לדעת החולקים דאוקמוה לההיא דשקלים כשלא הוצרכו לשנות ומכללם הרב רב"י וה"ד בא"ז לרב"א פ"ק דבתרא שכתב דאם ראו לצורך שעה לשנות שאין להם ממקום אחר מבנים וכמו ששנו בירושלמי עלה דההיא מתניתין ואין ממחים ביד הפרנסים וכו' מלבד מה שהק' ע"ד שם ברב"א דהא תניא מותר המת ליורשיו אעפ"י שגבו לצורך תכריכי המת דוקא והותרו נותנים המותר ליורשיו ואפ"ל הם עשירים אלמא כבר זכו בהם לצורכו ושל מת הוא להורישו לבניו וא"כ היאך ישנו ואפילו הפרנסים והרי הם גוזלים את החיים ואת המתים ואפשר דכל מה שהגבאים גובים ע"ד הפרנסים הם גובים ומי שנתן ע"ד הוא נותן והרי זה כאילו התרו בשעה שהם גובים וכענין שאמר ר' אשי אנא אתנוי נמי לא צריכנא כיון דכל דאתי אדעתא דידי אתי מאי דבעינן עבידנא ע"כ דאלמא משו"ה הוא דיכול לשנות משום דהו"ל כמתנים בפ"ל ועוד דכבר רב"י בעצמו כתב וה"ד שם הרב וז"ל ודוקא כשאין הפסד לעניים באותו שינוי שאם לא היו משנים לא היו מוסיפים בכך קצבתם לעניי העיר לפי שקצבה ידועה נותנים להם ואם ישנו מן הקופה לצרכי צבור כמו כן יחזרו ויגבו לצורך עניים כמנהגם לגבות להם קצבה הידועה להם אבל אם גבו לצורך עניים לפי שעה כגון שמטה ידם וכו' וגבו להם יותר מן הצריך ודאי אין להם לשנות אותו מותר וכו' ולהפסיד את העניים ע"כ: ולכן נר' ברור דכשאין שום דבר מכל זה כ"א שנדר לתת צדקה לעניים ידועים לצורך פרנסתם שאם ירצו לשנות מפני שיהנה זה שהיא עני ביותר או איזה סיבה הוי גוזל את העניים הראשונים ועי' ג"כ להרב מח"א שם שכ"כ כד' רי"ו: אשר לפי"ז יש להרגיש קצת ע"ד תשו' הרדב"ז שהביא הרב מח"א שם וכבר ציין דבריו הר' שיירי כנה"ג יו"ד סי' רנ"ח הגה"ט אות ג"ל דהיא בישנות סי' קל"ד וראיתו שם בדברי הרב שהביא שם דיש מי שכתב דלא קנה ראשון ויכו"ל לעני אחר וראיתו מהא דאמרינן בערכין האומר סלע זו לצדקה עד שלא באת ליד גבאי יכול לשנותה והר' דחה דבריו דאינה ראייה כלל דשאני התם דאומר סלע זו לצדקה סתם דאז יכו"ל אבל בנ"ד דאומר אתן לפלוני זכה אותו עני דאמירתו לו כמסירתו וכיון דאילו מסר לו אינו יכו"ל באמירה נמי לחוד אינו יכו"ל וכופין ליתן לו ע"כ וי"ל ע"ד דלמא לא הוכיח כן מדברי הרא"ש וה"ד רבה"ט כנ"ל: וביותר י"ל ע"ד הר' מח"ב שם שנרגש ממ"ש הטור דיכול לשנותה

וכת' דאיירו בעניים שאינם ידועים ע"ש שהרדב"ז בעצמו כבר כתב כן וכן ראיתי להר' המוסמך מהרמ"ג בתשו' סי' קכ"ג שכתב בנ"ד שהקדיש הריוח המזדמן לעשות ישיבה למקום פ' מא"י אם יכולים המקדיש לשנות למקום אחר וז"ל דאם פ' לאותו פ' כבר חל הנדר ואינו יכול לשנות דהרי מצינו עני שגבו לו להשלים חסרונו והותירו ע"מ שהוא צריך הרי המותר שלו מותר עניים לעניים ומותר שבויים לאותו שבוי וכמ"ש הרמב"ם פ"ט מה' מעשר באופן כשפי' בפ' לא שאומר צדקה סתם וכו' עכ"ל וכ"כ ג"כ בפ' הגאון מהרי"ו סי' כ"ו והו"ד ג"כ בתשו' מהרי"ם סי' קצ"ח וז"ל דאפי' לר"ת דמתיר לשנות קופה ש"ץ לדבר הרשות מ"מ בהא מודה דאם גבו לעני זה דאין ליתן לעני אחר וכ"כ האשירי לסתור פ' ר"י הלוי דמביא ראיה דאין לשנות מהא דתנן במס' שקלים מותר עניים לעניים וכו' וע"ז כתב האשירי וז"ל או שבאו עניים הרבה דומיין דשבויים ובהא הוא דאמרינן מה שגבו לשמם דאין לשנות לעניים אחרים ע"ש וסיים האשירי דפסק כר"ת ואפ"ה סבר מה שגבו לעני זה דאין לשנו' לעני אחר וכ"כ הי"ד דאם באו עניים הרבה וגבי לשמם דאין לשנות לעניים אחרים אפי' לר"ת ע"כ ודבריו ברורים ומוכרחים כדכתיבנא וגדולה מזאת הוכיח הרב"א שם ממתני' דמותר המת ליורשיו דאם גבו לצורך תכריכי המת והותיר דנותנים המותר ליורשיו ואפי' הם עשירים אלמא כבר זכה בהם ושללו הוא להורישו לבניו כמו שיע"ש וכ"כ המרדכי פ' אעפ"י בשם ראבי"ה וע"ע במ"ש הר' מח"א ה' צדקה סי' ו' ולהר' חקי חיים בליקוט סי' ס"ו דק"ן שם בסו' ס"ז ולהר' פני אריה סי' מ"א ומ"ב ע"ש כי אין לי פנאי להרחיב הדיבור בזה כעת ולהביא עוד משם גדולי אחרי' דס"ל היפך דברי הרב מהרש"י הנ"ל: ואפשר להליץ קצת בעד הר' מהרש"י דכ"כ דס"ל דכל אותן הגדולי' דס"ל דצריך ליתן לאיתו עני דוקא וכופין אותו ע"ז הוא לדעת הסוברי' דגם בהקדש עניי' אמרינן אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט וכמ"ש הרדב"ז באותה תשו' מה"ט ע"ש דכתב דסי' הרשב"א אינה מחוורת וכל גאוני עולם ראשוני' ואחרוני' חלוקי' עליו ע"ש וכ"כ הרדב"ז שם בסי' קע"ג דבהקדש עניים כל גאוני עולם נחלקו עליו ומכללם הרי"ף והרמב"ם והרא"ש כולם הסכימו שאמירתו לעניים הרי הוא לגבוה ע"כ ומהרש"י דכ"כ הוא לדעת הרשב"א דס"ל דבהקדש עניים ל"א כמסירתו להדיוט וכ"כ להר' מ"מ חיו"ד ח"א סי' כ"ה ע"ש שם בס"ק פ' כתב ע"ד הש"ך דלמי שסוברי' דבעניי' ל"א אמירתו לגבוה וכו' די"ל דאינו חייב שבועה משום דלדידהו ליכא כ"א מדין נדר ואף נמי ע"י שאלהקאמר וכמו שנר' ג"כ בתשו' היכין ובעז הנ"ל אלא שאין נר' כן מדברי הר' מח"א ולא נוכל להחליט המאמר כיון שתשו' מהרש"י אינה לפנינו לעמוד עליה ונמצינו למדים דמלבד דאיכא משו' מחס"א אם ישנו ולא יתנו לאותם אנשי' שהיו נותני' להם תמיד והורגלו בכך איכא נמי איסור מוסיף לעבור על הנדר והגם דבכה"ג דלא הוו במידי דמסויים ול"ש לומר אמירתו לגבוה וכו' עכ"פ איכא משו' נדר דהוי כאילו אמרו בפ' דכל הנדבות שיתנדבו לא יתנו כ"א לאלו שהורגלו ליתן להם ולא לאחרי' דבזה שייך אפי' בדבר שלב"ל וכמ"ש הרמב"ם פ' כ"ב מה' מכירה ובש"ע ח"מ סי' רי"ב ע"ש: ואפשר דאם הרגיל עצמו עד שהעני החזיק בו יד תמיד דלכ"ע אינו יכול לשנות לעני אחר לכ"ע וי"ל קצת ע"ד הר' מים רבים יו"ד סי' ס"ד דכתב כמה שהבנים שהחזיקו כמה שנים בצדקת אביהם דל"מ נדר ע"ש אלא די"ל דמלבד דלא הנהיגו כן מחמת עצמן גם לא היה לעניים ידועים

כלל שמי יודע מי הוא שיזכה לעתיד בזה: וכ"ת דהאנשים האלו מעיה"ק טבת"ו וכיוצא בקופה אחרת שגבו תמיד מהקופה הנ"ל ושלחו להם עד עתה אינם ידועים דנימא בהו דין מכירים וכיון שכן ליכא משום מחס"א ולא משום נדר וכמו שנראה ממ"ש מהריק"ו בש"ו' הי ע"ש הא ודאי ליתא דמלבד דהרואה יראה דאפי' בנדון הר' מהריק"ו רבים וגדולים לוחמים עליה וכבר ראיתי להחק"ל בח"ג מיו"ד סי' ק"ה שהרבה להביא מגדולי הפוס' נגד סברתו וע"ש בדק"ך וכן מפורש בתשו' מהרי"ו הנ"ל וע"ע הריטיץ סי' קנ"ח וכ"ן מתשו' אבק"ר סי' פ"ג ותשו' הרדב"ז הח' סי' תשל"ח ולעת הפנאי יש לו להרחיב עוד בזה מגדולים אחרים גם כתב הר' מט"י וה"ד החק"ל שם דגם מהריק"ו לא אמר כ"א בצירוף כו"כ טעמים אחרים: ועוד נר' ברור דבנ"ד גם מהריק"ו אזיל ומודה דחשיב הכא ידועים משום דע"כ ל"ק הר' כ"א בנ"ד דהקדיש הקרן שיחלקו דוקא לזמן רחוק דאינו ידוע באותו זמן מי יזכה בהם והנותן אינו יודע למי נותנה והמקבל ג"כ אינו יודע ממי הוא משא"כ בנ"ד דיש להם גזברים מיוחדים ליתן להם תו"מ בעת שישלחו להם כתבי הקבלה או ע"י שלוחיהם לגבות וידועים שהם נותנים לאנשים מיוחדים וידועים להם תמיד מכמה זמן וידועים להנותנים שהם לעצמם וגם שהם שלוחים ביד אחרים כפי האי ודאי דגם מהריק"ו יודה דמכירים הם אצלם ומה גם שדב"ז אינו באקראי או לפרקים שאלו הזוכים ידועים ומפוי' וכ"ע ידעי מזמן קדמון דבמעו' שבקופה זו של רמב"ה לא יזכו כ"א אנשי עיה"ק טבת"ו שהם עומדים בצל קורתו של רמב"ה וזר לא יקרב אין לך ידועים ומכירי' יותר מזה שגם הרשב"א כתב כן בנ"ד שהחייט שהיה רגיל אצל הגוי פעמים שלש שאעפ"י שאם יחזור הגוי אין בו שום איסור ולא יש סמך עליו אשר פיהם דבר שוא עכ"ז גזר אומר שהמפתה אותו גוערין בו ומוחזין ב"ד בידו כ"ש במאי דקמן שאלו האנשי' הצועקי' החזיקו בהם מכמה שני' וידועו' הם אצל כל העולם וסמכא דעתייהו עפ"י גזרת ותוקף כמה וכמה רבני' די בכל אתר שזו הקופה אינו שייך כ"א להם לבדם וזר לא יקרב וכל הנוגע בה גזלנא יתקרי דבודאי לא יש רשות להשתדל שיתנו אפי' חלק מהקופה והמקבל לשנות מחדש לעיר אחרת איסורא קא עביד מכמה טעמי: וגם הש"ך ביו"ד סי' רנ"ז סי' קי"ג כ"כ לענין צדקה שאם רגיל ליתן לו דממילא זכה ואעפ"י שלא הגיע לידו ושכ"כ הג' בס' התרו' ש' ס"ה והעמ"ב ספ"ג דגיטין והרמב"ם פ"ו מה' מעשר ע"ש גם הר' אדמ"ק ח"א סי' י"ג כתב בנ"ד בגבאי עניי' שנדר מה לעניי' דאינו יכול לשנות דהו' כאילו באו ליד העניי' כיון שהם רגילי ליטול ממנו וגם הוא רגיל שלא ליתן אלא להם והביא שם מהא דמכירי כהונה ע"ש ואפי' שלא יצא מתחת ידו של הנודר: וגדולה מזאת כתב הר' מהר"א הלוי בגן המלך בס' ק"פ דאם רגיל לעשות עירוב על הקהל ושכח ולא זיכה דכוי כאילו זיכה מדין זה של מכירי כהונה דהוי כאילו מטא לידיה וה"ד הר' י"א בס' ש"ס"ו ואחרוני' גם הר' אדמ"ק שם ה"ד להסתייע לנ"ד ומה שפקפק הר' שם ע"ד דלענין עירוב ל"ש לומר כן משום דהטעם הוא דכיון דהוא ידוע אחרי' אסחי דעתייהו משא"כ בדין עירוב דבעי' שנעלם דבר מזה ע"ש אינו שייך בענין צדקה: וזכורני שמהרא"י בכסא אליהו א"ח סי' תקצ"ז הק' ע"ד ממ"ש הרשב"א והריטב"א בחי' לגיטין דמשום תקנת הכהן והלוי עשו כן שימצא מעות ללוות והכא גבי עירוב מאי תקנתא איכא הרי יש תיקון אחריתי ואינו מצוי ספרו אצלי כעת ולע"ד יש להשיב דמלבד דלא אמרו דרך תקנתא הוא שם דוקא כ"א דאין לעשות כן

בלי צורך כלל וה"נ ג"כ דלא יוכל לעשות התיקון אחר ועוד דלא אמרו כן כ"א משום דהתם אינו תלוי בזכיה לבד דבעי נמי שיקיים מצית נתינה מה"ת אבל במידי דל"ב נתינה מה"ת ודי בזכיה בלאו שום תיקון הרי הוא זוכה מה"ד ומ"ה נר' דבההיא דפי"ן דאוקמוה במכירי כהונה לא בעי שיהא לצורך תיקון ולא אמרו כן שם דהתם די במה שהוא זוכה ואח"כ יכול לקיים מצית נתינה: ועוד שראיתי להרב קהלת יעקב בתוס' דר' סי' רמ"ט דכתב וז"ל ואף דכתב הריטב"א דמב' תקנתא דר' וכו' מ"מ בדעת הרמב"ם איפשר דס"ל דהוי מה"ת והט' כיון דזכי להו רחמנא ומשעת הפרשה ממין כהני' וכו' וכל שמכיר כהונה שאר כהנים אסחי דעתייהו מתרומה זאת ונתייאו ממונה הרי ממילא זוכה בה הכהן לפי שהוא מכירו דרגיל ליתן לו כמ"ש רש"י שם ע"ש: וכ"ז הוא במונח אפי' אם הנודרי' יפרשו בפיהם מכאן ואילך שנדבתם והיה לירושת"ו ג"כ ולא יתנדבו מכאן ואילך בסתם אבל הדבר בעצמו חזר המציאות דלא יתנדבו כ"א בסתם כמו מקודם כנהוג ולא יתנו באותה שעה דעתם שיזכו בו גם עניי ירושת"ו וכיון שכן כל מ"ש הוא להתלמד במ"א: גם ראיתי להג' נו"ב מ"ב ביו"ד סי' קצ"ט וה"ד הפ"ת סי' שהביא דברי הירושלמי וכתב וז"ל והפוס' לא הביאו פלוגתא זו ולא הכריעו בה רק הרשב"א בחי' הביא פלוגתא זאת אגב גררה וג"כ לא הכריע וכו' יעש"ד באורך ולאפס פנאי איני יכול כעת לפלפל בד"ק רק אומר בקיצור דכל שיש תועלת לעניי' ודאי דיש דין מכירי' וחשיב כאילו זכה דאסור לחזור ואפי' במ"ש במס' חולין בת"ח דדחיקא ליה שעתא נר' מדברי הרמב"ם דלאו דוקא ת"ח דה"ד בכל עניי' כמו שיעויין שם: ומלבד כל האמור ומדובר לעיל עוד עוד זאת הרואה יראה מה שי"ל לנ"ד מתורתו של הג' מהר"ם ב"ב בתשו' הארוכות דמה שנהגו באיזה דבר ליתן לצדקה לעניים דהו כאלו זכו ואין לשנות ממה שנהגו ואף שהוא לעניים שאינם ידועים דכת' שם בסי' ע"ד וז"ל מעות מעשר יראה דאחר שהחזיקו לתתם לעניים אין לשנותם למצוה אחרת דנר' כגוזל לעניים דאעפ"י שאינו מה"ת אלא מנהגא בעלמא הא קי"ל דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור אי אתה רשאי להתירם פניהם שנ' לא יחל דברו ולא יחל מדר' ככפ' אלו דברים ולא דמי להא דריש פ"ק דערכין ישראל שהתנדב נר ומנורה לבה"כ מותר לשנותה למצוה אחרת דשאני התם דאידי ואידי מצוה לגבוה אבל מעות מעשר כספים כבר זכו בהם ענוים ע"י מנהג שנהגו כך כל הגולה ואין לשנות מעניים למצוה אחרת שאין לעניים צורך בהם דתנן בפ"ב דשקלים מותר עניים לעניים עכ"ל ותשו' הג' הנז' מכרזת ואומרת דרב תנא דמסיע"ל לדבריהרב ב"ח ביו"ד סי' של"א דכת' דמעשר כספים אינו חייב מ"ה ואפי' מדר' רק מחמת מנהג שנהגו עש"ד ורבני האחרו' המה ראו כן תמהו שדבריו הם היפך מ"ש התוס' במסכת תענית ד"ט שהביאו ממאמר הספרי ושכן איתא בילקוט ובמדר' תנחומא וכדיראה הרואה בתשו' הר' ב"ד של שלמה חיו"ד סי' א' והרב חיד"א בברכ"י יו"ד סי' רמ"ט ע"ש ובספרי האחרו' אחרים אלא דהר' חות יאיר סי' רכ"ד ובהשמעות יצא להליץ בעד הרב ב"ח דס"ל דכ"ז לא הוי רק אסמכתא בעלמא ודרוש ואין למדים הלכה מן ההגדה יעוש"ד וע"ע בשבו"י ח"ב יו"ד סי' פ"ד ובמ"ש שם הפ"ש ומכולם אשתמיט מינייהו מלכי תשו' הג' מהר"ם ז"ל דכ"כ בפ"י כדברי הרב ב"ח ובודאי דלס' הג' אינו רק סמך למנהג שנהגו כן ישר' אע"פ שאינו מה"ד אלא דס"ל דמאחר שנהגו כן נעשה ואינם יכולים לשנות בהם לשום מצוה שאין צורך לעניים בו דאם שינה הוי

כגוזל את העניים וכל הנודר צריך ליתן לעניים דוקא כדי לקיים נדרם ואינם יכולים לשנות וכו' וכן נר' מתשו' מרן בס'.

אבק"ר סי' ג' יעוש"ד וע"ע בתשב"ץ ח"א סי' קמ"ד ובח"ב סי' קל"א ודוק שם ומפוי' יוצא מתשו' הג' דמפני מה שנהגו כן הראשו' נעשה עליהם כנדר גם העתיד לבא ועל דורות האחריו' הבאי' אחריהם שלא יכלו לשנות בהמעשר כספי' לשו' מצוה שלא יש צורך ותועלת לעניים: ועפי"ד תשו' זה של מהר"ם נר' דגם דמ"ש מורים ביו"ד רס"י רמ"ט משם מהרי"ל וז"ל דאין לעשות ממעשר שלו דבר מצוה או שאר דבר מצוה רק יתנו לעניי' ע"כ דהע' משום דכיון דכבר נהגו לתת לעניי' כבר זכו ואין לשנות למצוה שאין לעניי' צורך בהם וכדכת' מהר"ם ז"ל ולכן י"ל ע"ד הר' ש"ך שם סק"ג דכת' ע"ד מור"ם וז"ל מהרש"ל והדרישה כת' בשם תשו' מהר"ם דכל מצות שתבא לידו כגון בעל ברית או להכניס חתן וכלה לחופה וכה"ג לקנות בהם ספרי' ללמוד בהם ולהשאילן לאחרי' ללמוד בהם אם לא היה יכולת בידו ולא היה עושה אותה מצות יכול לקנות מן המעשר ע"כ ומפשט דבריו נראה דר"ל כאלו תשו' מהר"ם חולק ע"ד מהרי"ל דס"ל דאין לשנות לדבר מצוה ואם כיון לזה הוא מן התימה דהרי כתב גם מהר"ם בפ"י בתשו' הנ"ל דאין לשנות למצוה אחרת וכדברי מהרי"ל ולכן נר' ברור דמ"ש מהרש"ל והדרישה על שם מהר"ם דכל מצוה שתבא וכו' ר"ל מצוה שיש לעניים תועלת בהם דוקא כדומה לאלו דזה נמי חשיב מידי דצדקה אבל מצוה שא"ץ ולתועלת לעניים רק שהעשיר צריך לעשות אין לשנות וכמתבאר כן מתשו' מהר"ם גופיה שם ומ"ש מהרי"ל דאין לעשות ממעשר דבר מצוה היינו דב"מ שהעשיר צריך לעשות כמו שפי' דבריו שם כגון נרות לבהכ"נ או שאר דבר מצוה הדומה לזה שא"ץ לעניים ואין שום מחלו' ביניהם גם מתשו' אבק"ר מפוי' כן שכתב דאפי' לקנות מצוה בבהכ"נ אם ממעות המצות שקונים ניתנים לעניים מותר ע"כ והיותר תימה ע"ד הש"ך שכבר ציין שם איהו גופיה תשו' מהר"ם דסי' ע"ה שאחריה ובודאי שראתה עינו באותו פרק גם התשובות הקודמת ולכן נ"ל לפרש דהש"ך ג"כ לא הביא מ"ש מהרש"ל ודרישה ע"ש מהר"ם כ"א לומר דגם אלו חשיב כמידי דצדקה ושרי וי"ל ע"ד הבאר הגולה שם דכת' ע"ד מור"ם אלו וז"ל פי' שבל"ה מחוייב עכ"פ לעשות מצוה ורוצה לפטור ממנה במעשר אינו רשאי אבל רוצה לעשות בו מצוה שאינו דבר מחוייב רשאי ע"כ דמלבד דאין שום רמז בדברו מהרי"ל ומדבריו נר' דאינו רשאי כ"א לעניים ואף מצוה שא"ח א"י אם בו צורך לעניים ועוד דא"כ מהרי"ל חולק ע"ד מהר"ם דמתבאר מדבריו דאינו יוצא ידי נדרו במידי דצדקה כ"א לעניים ומהיכא תיתי לאפושי במחלוקת.

וראיתי להר"ש בדרכי משה שאחר שהביא דברי מהרי"ל סיים ע"ד וכן משמעבביצה דכ"א וכ"ב בהגהות דרישה וה"ד הר' ב"ד שם דאמרו שם בגמרא האומר הרני נזיר ואגלח ממעות מעשר ה"ד נזיר ואינו מגלח ממעות מעשר ע"ש ונר' דאף דלפי מ"ש משם מהר"ם בתשו' הנ"ל אינו דומה ממש מעשר כספים למעש' דמעשר כספים אינו חייב כ"א משום מנהג מ"מ יש לדמות דמאחר שכבר נהגו וחשיב כנדר וצריך ליתן לעניים ואם לא נתן לעניים הוי גוזל לעניים לכן אם ירצה לצאת חובתו המצוה שמתחייב הוא עצמו בממון מעשר כספים שהוא של עניים אינו רשאי אף שהוא חולין לפי שצריך לעשות המצוה מממונו ולא ממון מעשר כספים שהוא של עניים ונפקא מינה לפי"ז שאף

שפי' בשעת שנדר לעשות המצוה שלא יעשה כ"א ממצעות מעשר כספים דמ"מ חייב ג"כ לעשות אותה המצוה מממון שלו אלא דיש לדחות ולומר דאם מה שנדר לעשות מצוה שאינה חייבת בה העו' ממצעות מעשר כספים דאף שאינו רשאי מפני דהוי גוזל את העניים וצריך ליתן לעניים דוקא דמ"מ לא יהא חייב לעשות אותה מצוה משום דהוי כנדרי טעות דלא נדר רק בחושבו שהיה יכו"ל ואינו דומה למ"ש בש"ס דהוי נזיר ואינו מגלח ממצות מעשר משום דהתם כיון להיות נזיר ומ"ה צריך לגלח מן החולין בע"כ אבל הכא עיקר הנדר היה בטעות ומה גם דאעיקרא דמילתא ראית בש"מ ביצה להרב"א דכת' שם וז"ל אעג"ב דפריש י"מ שאמר ע"מ שאצא דהו"ל מתנה ע"מ שכתוב דתנאי בטל ומעשה קיים וא"כ הא דבעא ר"ש מר"י דכוותא מי בשאמר ע"מ הוא ולא נהירא דאלו ט"מ אף הנדר בטל שלא נדר אלא עמ"כ והנדון שאמר ואצא י"ח שלא תלה וכו' וכבר ראיתי שפלפלו בזה הגאונים בתשו' הבית יצחק ולאפס פנאי איני יכו"ל הדיבור בזה כעת: וראיתי להג' ח"ס בחי"ד סי' רל"א דאחר שהביא דברי מהרי"ל ומ"ש הש"ך בשם מהר"ם הביא ג"כ מ"ש הבאר הגולה וכת' שם מ"ש כן הוא מפני דיליף כן מדברי הד"מ הנ"ל ושלפי"ז יש לומר דלא פליג מהרי"ל אדברי מהר"ם שבש"ך ודחה דבריו דאי אפשר לומר כן משום דבדברי מהרי"ל ה' ר"ה בתשו' סי' נ"ו כתב להדיא הט' משום דמעשר שייך לעניים ואיך יכול ליקח נרות בהכ"נ ממצעות עניים אפי' לא יהיה חייב בהם בל"ה מ"מ איך יגזול עניים ולי אין לו בהמצעות אלא טו"ה וכו' וסיים דבריו שם ומינה דאם בתחילת התנהגותו להפריש מעשר כספים התנה שיכו"ל ממנו דבר מצוה מודה מהרי"ל למור"ם שבש"ך ואין כאן מחלו' עכ"ל יעוש"ד: והנה ספרי מהרי"ל אינם מצ"א אמנם לפי מה שהעתיק הח"ס דבריו הם ממש כדברי תשו' מהר"ם הנ"ל דכת' שאחרי שהחזיקו לתתם לעניים אין לשנותם למצוה אחרת משום דנר' כגוזל לעניים וכו' ולא דמי להא דרפ"ק דערכין ישראל שהתנדב נר וכו' דש"ה דאידי ואידי מצוה לגבוה אבל מצות מע"כ כבר זכו בה עניים ע"י מנהג שנהגו כך כל הגולה ואין לשנות מעניים למצוה אחרת שאין לעניים צורך בהם ע"כ ולדידי מ"ש מהרי"ל כן הוא עפ"י ד מהר"ם אלו ואלו הביט עין הג' ח"ס היה מקשה ע"ד הש"ך במה שהבין בדבריו דמהרי"ל חולק ע"ד מהר"ם ולא היה צריך לדחוק דמודה מוהרי"ל למהר"ם דאם בתחילת התנהגותו להפריש מע"כ התנה שיכו"ל ממנו דבר מצוה מודה מהרי"ל למהר"ם יעו"ש דודאי גם לדעת מהר"ם ז"ל אם מה שנותן המעות לאיזה מצוה בהמצעות ההם לא יהיה תועלת לעניים מהם כ"א לדבר אחר אף שהוא לדבר מצוה אסור לדעתו דהו' גוזל את העניים שכבר זכו העניים במעשר מפני מה שנהגו בו ישראל ולא קאמר הר' דשרי כ"א משום דאותה מצוה נמי הוי צדקה לעניים ובזה גם מהרי"ל מודה דמ"ש מהרי"ל דאינו יכו"ל נרות לבהכ"נ ה"ט משום דאין זו צדקה לעניים דאין להם שום תועלת בזה ולזה מכוונים גם דברי מרן שבאקר"ו בתשו' הנ"ל שכת' דאם בהמצעות שקונים המצוה יש תועלת לעניים דשרי והוא כמ"ש מהר"ם וגם מהרי"ל מודה בזה ולכן יש לעמוד ע"ד איזה פוס' דנר' דלא אסיקו דעתייהו לכך וגם י"ל ע"ד הר' ישא איש בחיו"ד סי' ו' דשו"ט בזה ורצה לדמות לדין מע"ב וכתב דפליגי בזה הרמב"ם והר"ש בפי' דמתני' דרפ"ג דמעשר שני יעוש"ד ולענ"ד מלבד מה שיש לשאת ולתת בפי כו' הראשו' הללו אעיקרי דמילתא נר' דלפי מאי דכת' מע"כ אינו דומה למעשר ב' דמעשר כספים אינו מדי"ת גמור דזכו

בהם עניים מתו' מנהג והעיקר הלוי דוקא שיהנו בהם העניים וד"ב כעת כי לרוב טרדותי וחולשת מזגי איני יכול עוד רק ע' במ"ש הפוס' הרמב"ם והטויו"ד סו' של"א דמותר ליתן התגמולין אפי' ממצעות מעשר עני וע"ש בב"י וב"ח ובתשו' הרב שב"י סי' הנ"ל: הדרן למאי דאתן דלפי מה שנתבאר מתורתו של הג' מהר"ם דבמעשר כספים אף שאינו מחוייב מן הדין מ"מ מכיון שנהגו ישראל ליתן המעות הללו לעניים מכח המנהג כבר זכו העניים ומעתה כל הרוצה להפריש מעשר כספים צריך שיתנם לעניים דוקא ממנהג אבותיהם שנהגו כן ואם ירצה לעשות בהם איזה מצוה שמאותן המעות לא יש תועלת לעניים הוי כגוזל את העניים שכבר זכו מפני מנהג ישראל שנהגו כ ומעת הפרשתם חשיב כאלו הגיע לידם ואין לשנות בהם לשום מצוה ואפי' שהעניים אינם יודעים: ומזה אנו למדים לנ"ד דמימי עולם ושנים קדמוניות נהגו כל ישראל בכל אתר ליחד קופות לשם בעליהם למנוחת הקדושים ודעתם היה בכל דור ודור שאותן המעות יהנו מהם אנשי מקומם המסתופפים בצל קורתם הנצרכים וכמו שהוכחנו לעיל מהר' יכין ובעז ג"כ וכן מפו' בספרי ראשו' אחרים ומכללם בתשו' הרדב"ז החדשות סי' ס"ז א"כ כבר זכו אותן העניים למקומותם במושבותם גם אותן הבאים אחרי כן מחמת מנהג כל ישראל ואין לשנות לעניים שבמקומות אחרים משום דהוי כגוזל לאותן עניים שכבר זכו ממנהגם של ישראל: ואם שמענו שבזמן מהזמנים היו מתחלקים הנדרים ונדבות של כל המקומות של הקופות בין ד' ארצות הקודש לחלקים ואף אם ברור הדבר שגם קופות התנאים הקדושים רמב"ה זלה"ה ורשב"י זיע"א היה בכלל היינו משום דבאותו זמן ברצונם הטוב רצו להשתתף ולהקנות מהזכות המגיע לכל עיר אהדדי ויתחלקו כפי התנאים שביניהם אבל אחרי כן רצו להתפרד מהשות' ומכמה מאות שנה שכל עיר מערי הק' שהוא זוכה בשלו וכל אחד נדרש לעצמו בטלה השות' ולפי השערתו נר' דגם בזמן שהיו משות' יחד כאיש אחד חברים עכ"ז השלוחי' היו יוצאים כל אחד מערי הק' לגבות מהקופה שלו ושאח"כ באים לחש' ומתחלקים ביניהם כמו שנר' מהשאלה כי באה בס"ה באר המים חי"ד סי' מ"ב שאף שהיו משות' יחד כל ד' ארצות הקו' בקופת מחצית השקל ונדרים ונדבות של א"י שעכ"ז היו השלוחים יוצאים מכל ד' ארצות הק' לגבות כל אחד, ע"ש מקומו ע"ש: וראיתי להר' מהר"א הלוי בס' מט"א בער' קדושת ירושלם דבנ"ד ששלחו שלוחים בשביל קבוץ ממון וגם שלחו ג"כ שלוחים בשביל שאר ערו הק' ונכנס בחקירה מי קודם ומי שואל כהלכה וש"ט דקדושת ירושלם ת"ו היא העולה מעלה משאר ארצות א"י ואף בחרבנה מצד קדושתה כי רבה ותנן בפ' כל התדיר כל המקודש מחבירו קודם את חבירו דם חטאת וכו' וליכא למימר דהתם אינו אלא לענין קדימה שהרי סוף סוף נעשים ב' המצות לא כן כשמתבטל האחד מהם דבכי האי אמרינן דמה שירצה יעשה ולא תלייא במקודש יותר הא ודאי מלבד שהסבא מחויבת דחזא נינהו ואף היכא שמתבטל אחד מהם המקודש קודם עוד בה דכן מתבאר מסוגיית דפ' כל התדיר ופ' התכלת וה"ה כמבואר זת"ד ועש"דולע"ד איני רואה שום הכרע בדבריו ומרוב חיבתו לאהדורי לזכיתא דבני ירושת"ו לא שם על לב לעמוד על הדבר היטב ויש להשיב ע"ד חזא דאפי' לפי דמיונו הא תינח כששניהם לפניו או דאין שום אחד מהם לפניו לקיומי ומהדר אחריו אז המקודש עדיף אבל אם מה שאינו מקודש כבר הוא לפניו והוא המצוה מוטלת עליו לקיומי לא דחינן לאותה מצוה כדי לקיומי אח"כ המצוה ביותר

מקודש וכמו שנר' מדברי הרמב"ם סוף פ"ט מה' תו"מ דכתב המנחות קודמין ליינ וכו' אימתי בזמן שבאו כולם כאחד וכו' ע"ש וכמו כן לענין כשמתבטל האחת מהן וא"כ אם כבר בא לקיים המצוה לידו ועדין לא בא האחרת כגון שבאו מבני שאר ערי ישראל ועדיין לא באו לשאול מנ"ל דדחי' מפני שלאח"ז יבואו לשאול מאנשי ירושת"ו ועוד שכבר כתבו כל הפוס' כדי לישב תשו' הרדב"ז הידועה דלא תקשי מההיא דפ' התכלת דשאני התם דהמצוה היא על כוללות ישראל ולהכי כל דאיכא עדיפות במצוה דחי' לה ול"ח להא דאין מעבירין עה"מ וכמו שיעויין בס' לקט הקמח למהרי"ח בא"ח די"א ולהרה"ג נשי"א בית אב מהרח"א בס' דרך הקדש ד"ד ע"א ופרי הארץ ח"ב סי' ב' ומכת"ל סי' מ"ד ושרשי הים בד"ך וע"ע בס' עושה שלום די"ד ומה גם היכא שכבר בא לידו המצוה שידחה אותה ועמ"ש מב"י בא"ח סי' כ"ה דמוטב שתדחה אסמכתא דתדיר משיעבור על המצוה ועוד יש לחלק בכמה חילוקים וע"ע להר' בתי כנסיות בס"י צ' מ"ש אלא שא"צ להאריך בזה משום דאעיקרא דמילתא מה שרצה לומר דיש דין קדימה בנתינת הצדקה ליושבי ירושת"ו משאר ערי ישר' הוא מילתא דתמיהא במאי דקא חשיב דמשום דהוי מקודש טפי דהוא כן דהן אמת דירוש' מקודש מכל הארצו' ומק' המקדש בקדושתו הוא עומד ואמרו במס' זבחים פ' קדשי קדשים דמקריבים אעפ"י שאין בית וכ"פ הרמב"ם וכן אמרו בפ' השוחט והמעלה אריו"ח השוחט והמעלה בזה"ז חייב וכבר הארכתי בענינים אלו בדרוש באשכבתיה דרב גדול מזה זמן רב למעלה משלשים שנה אבל לא מפני זה יתחייב שיש בנתינת הצדקה קדושה יתירה טפי ליושבים בה מנתינה להעם היושבים בשאר ערי ישראל דאפ"י במעלת ישיבתה שאמרו הכל מעלין לירוש' כתב המר' בשם הר"ם בפ' ב' דייני גזרות סי' ר"פ וז"ל ופ"ה הר"ם דההיא דירוש' מיירי בזמן שבהמ"ק קיים דאז הוי המצוה טפי לדור בירוש' מבא"י ובריייתא דהכא מיירי בזה"ז ע"כ: ודבריו צ"ב ועמ"ש הר' חיד"א בס' יוסף אומץ סי' ב"ן ואף לדברי הפוס' דגם בזה"ז איתמר והכי נקטינן הא ודאי נראה שהוא מעלה מדר' דאף לדעת הפוס' דס"ל דישבת ארץ ישראל אף בזמן הזה דאורייתא עכ"פ בהך מעלה דיש לה דעדיף משאר א"י הוא דר' מעלה בעלמא מפני קדושתה וכ"כ הר' מהריט"ץ בס"י ה' לא מפני זה דהם יושבים במעלה יתחייב מזה שיש בנתינה קדימה לשאר ערי הק' דאפ"י עניי ארץ ישראל דקודם לשאר ערי חו"ל אצטריך בספרי להביאה מקריא ולדעת כמה מהגדולים הקדימה היא לענין עניי עיר אחרת ועניי ארץ ישראל דוקא וכמ"ש הר' ב"ח והרש"ך בס"י רע"א והו"ד בשכנה"ג ובבה"ט שם ושכ"כ הר' מהרש"ח סי' ל"ה והר' שמ"ץ כ"כ ביו"ד סי' ו"ט והר' מ"ב שם וכן נראה ממ"ש בהר' מ"ן ח"ב סי' ס"א בנ"ד שם הוא בנדר לירוש' ורצה לשנות לנישואי אחותו והביא לשון הספרי כולו וכתב דהגם שעניי ארץ ישר' הם חשובים יותר מחו"ל עכ"ז אחותו היא למעלה מהם ע"כ ומדכתב דאחותו היא למעלה מהם י"ל דה"ה נמי עניי עירו אלא דנ"ד היה כן וע"ע להר' חת"ס בח"ו סי' ואינו מצוי אצלי כעת ולפי הרשום בזכרוני שגם הוא עשה חיזוק לזה ושכן נר' מתשו' מהרי"ו הנ"ל ונמצא דאפ"י מה שוש קדימה בעניי ארץ ישר' וירוש' נמי בכלל הוא מכח הדרשא של הספרי דלולא הספרי לא היינו יודעים שיש קדימה ליושבי ארץ ישר' וירושלם נמי אפילו לשאר ארצות של חו"ל: ואף לדברי הר' חיד"א ביוסף אומץ דכתב ע"ד הב"ח ומהרש"ח דאינו מוכרח דלדידיה איפשר דהספרי קאמר דקודמין גם לעניי עירו גם הוא לא יכחיש

דהיינו משום דרשה דספרי אבל בלאו"ה לא נוכ"ל מדעתינו דמשום שהם יושבים בארץ ישראל ואפי' דהוי מצוה מדאורייתא דיהיה להם קדימה על יושבי חו"ל וכיון שכן איך אנן יתמי דיתמי נוכל לעשות עוד מדרגה אחרת מדעתינו במע' הצדקה לומר דעניי ירוש' קודמין לשאר ערי ישר' מפני המעלה זו שעשו חז"ל מדר' ליושבי ירושלם אפילו אם היה מוסכם מהכל דגם בזמן הזה הכל מעלין לירושלם דמפני זה יהיו נפסדין יושבי שאר ערי ישראל אף דגם הם מקיימי מצית ישיבת ארץ ישראל: ומה גם דעל הראשוני' אנו מצטערים הרמב"ם ז"ל ושאר פוסקי' ה"ל דלא הביאו דין זה דעניי ארץ ישראל קודמי' לעניי חו"ל ואנחנו לא נדע ע"ז דבר השמיטה שלא הביאו כי אם הסמ"ג עשין קס"ב והמרדכי פ"ק דב"ב וכבר תמה בזה הרמ"ן שם וגם תמה ע"ד הרמב"ם דלא הבוא הך דעניי ביתו קודמי' לעניי עירו ועניי עירו קודמי' לעניי עיר אחרת שאמרו בגמרא כן לעניין הלואה ומפקי לה מקרא דאם כסף תלוה וכו' ואילו הרמב"ם מביאו לענין צדקה ויליף לה מקריא לאחיך ולאביונך וכו' וגם תמה ע"ד מ' בכ"מ דהראה מקו' לש"ס דפ' איזהו נשך ע"ש: ואני תמיה ג"כ ע"ד הרדב"ד ביקר תפארת שם ע"ד הרמב"ם שכ' הכי איתא בספרו והכי מדריש לאחיך זה קרובו לענייך אלו עניי ביתו ולאביונך בארצך אלו עניי עירו וכל הקוד' בפסוק קודם לאחר ע"כ ולפי הנראה דלא היתה בגירסתו כמ"ש הראשוני' הסמ"ג ודעימיה ומשו' הכי לא נרגש ע"ד הרמב"ם שהשמיט הך בבא דעניי ארץ ישר' וחוצה לארץ אבל היא מן התימה דאיך לא ראה לסמ"ג והמר' דגרסי כמו שהוא בגירסתינו ושגם לא ראינו לשום אחד מהראשוני' שיאמר דאי הגירסא כמו שהוא לפנינו וכיון שכן לא הי"ל לכתוב כן בסתם ולכל הפחות הי"ל להרגיש ולומר דגירסת הרמב"ם כן היא ולא כמו שהביאווה שאר הראשוני' ולענ"ד אולי אפשר דטעמו של הרמב"ם הוא משו' דהספרי ס"ל דאיכא מעלה בישיבת ארץ ישראל ומשו' הכי דריש כן אבל לדידיה דס"ל דלא הוו כי אם מדר' משו"ה ליכא למדרש הכי ומדבריו של גדול הרדב"ז יש ללמוד דגם לפי גירסתינו דיושבי ארץ ישראל קודמין ליושבי חוצה לארץ דאינו' קודמי' לעניי עירו כמ"ש שאר הפוסל ונמצא דאעיקרא דדינא יש לדון בה ובודאי דיושבי חוצה לארץ צריכי' להחזיק ביד יושבי ארץ ישר' תוב"ב אי משו' ישוב הארץ הקדושה וגם לכבוד הצדיקי' לקדושי' אשר בארץ ותומכיה מאושר שעיי"כ יחזיקו בתורת ה' ואין תורה כתורת ארץ ישראל ואין בתוכה עשירים ונדיבים להחזיק בידם כמקומות אחרים וענייה הם רבים וצריכים הם לנדבת לבם של אחינו מחו"ל ירבון אבל לתת הבדל ומעלה בנתינת הצדקה במקומות מארץ ישראל אינו מן הראוי ושו"ר מ"ש הר' בני חיי באה"ט סי' קס"ו על נ"ד שם וא"צ להעתיק דבריו כי הרואה יראה מה שיש ללמוד מדבריו למאי דקמן ע"כ: ומלבד מיש ויש לתמוה ע"ד איך העלים עיין מכו"כ רבי' וגדולי' שמפורסמי' בדבריהם בהיפך ומכלל מ"ש הרבני' בתשו' הר' גו"ר והרבני' בס' מטה יוסף הנ"ל ויותר מהמה ואצ"ל עוד וד"ב: אבל נראה דאם הוא בענין שאחד נדבו לבו לבנות איזה בית הכנסת וכיוצא י"ל דיותר טוב הוא בירושת"ו הגם דבכל ארץ ישראל היא מצוה רבה: ונחזור לנ"ד ואומר דאפי' לדברי הרב מט"א באלו הקופות שכבר החזיקו בהם מקודם לכן לא היה אדם שפיקפק וכולם הודו שכל אחד זכה בשלו לאתר דמאריה ביתא גם מכאן ואילך אין לשנות בהם מכמה טעמי לא בכל ולא במקצת ויכולי' לעשות קופות חדשות לשמם אך בזאת כדי שתהיה הנדבות המגיע להם רצוי

ומקובל צריכים הם להתחזק בתורת ה' ולתת חלק בראש לת"ח תשב"ר וגם לבני עניי' אילני דמלבלבי להחזיק בידם שמהם תצא תורה שאם אין גדיי' אין תיישים שבעוה"ר התורה מונחת בקרן זוית ואזלא ומדלדלא וצריך חיזוק ובהיות כן אשריהם ישראל גם הם יוסיפו בנדבתם בטוב לב וישאו ברכה מאת ה' ויכולה היא שתנן אלף המגן: זהו מה שעלתה מצודתי כחותה על הגחלים מרוב חבילי טרדין ועול הצבור והשררה יר"ה ובאפס פנאי לכבוד ה' ותוה"ק דוקא ואחלי יכוננו כלפי עם קדש חו"ר הזמן העי"א שיעמדו ע"ד ואם יש להשיב ע"ד האמת אקבל דבריהם בספ"י ואענדם עטרו"ת לראש הנלע"ד כתבתי וצור ישראל יצילני משגיאות ויראני ממנו נפלאות אכי"ר הצעיר שלמה אליעזר אלפנדרי ס"ט סימן ט שיל"ח פעה"ק ירושת"ו יום ב' כ' מנ"א תרפ"ח צדיק כחמר יפרח ה"נ הגאון הגדול האדיר שאין גומרים עליו ההלל וכו' וכו' כקש"ת מרן שלמה אליעזר אלפנדרי רב דכמה קהלות קדושות, וכעת בפעה"ק ת"ו שלמא יסגא הנה בדבר מה ששאלתי מרו"מ הדר"ג שליט"א על פה ואז הייתי מוכרח לנסוע ליפו ת"ו וגם שם לא שלותי מרוב הטרדא ותמול ב"ה שבתי לביתי ואמרתי לבא ולהציע דברי בכתב ואף אם יהי' בקיצור יהא די בשביל רו"מ הדר"ג שליט"א אשר לבבו רחב כפתחו של אולם: וזה הדבר הנה ידוע שאחרי כל ההתלבטות של האנשים הסובבים על החנויות להפריש תרו"מ נשאר תמיד השוק בחזקת דמאי וזה מזמן שנמצא ת"ח מיקירי ירושלים שקבל עליו את הטורח לקנות טבל ודאי מכל מיני הפירות והירקות והוא מפריש בכל בוקר ובוקר בשביל אלו האנשים שמלאו את ידו להפריש בעדם תרו"מ"ע לפי האומר כמה שיאכלו בכל יום וכמובן בעוד יתרון: והנה אף שאין זה מן המוקף מ"מ נראה דלדידן כיון דהתרומה והתרומת מעשר נשארים תחת ידו וא"כ היא שירפן מותר להפריש אפי' לכתחלה דכיון דכל עיקר הטעם שלכתחילה אין להפריש אלא מן המוקף הוא כמ"ש רש"י (חולין ז) דשמא אותו שהוא סומך עליו אינו בעין שנאבד או נרקב ונמצא שאינו אומר כלום ואוכל טבלים וזה שייך רק כשהתרומה היא במקום אחר אבל היכא שהתרומה היא תחת יד המפריש ורק הטבלים הם במקום אחר מאי איכפת לן אם הטבלים נאבדו או נרקבו א"כ כבר א"א שיאכלו בטבלם והתרומה הלא בכל אופן הוא ישרוף: ומאי דמצינו (עירובין ל"ב) דאף שהתרומה תחת וד המפריש ותלו זה בדין שלא מן המוקף שם הוא הריעותא מפני התרומה והתרו"מ הניתן לכהן והמעשר ראשון ללוי ומעשר עני לעניים וכיון שהטבל שנמצא במ"א נאבד או נרקב ממילא נשארים התרומות והמעשרות בטבלם אבל כעת שכל ההשתדלויות הוא רק לתקן את הטבל אבל אין נותנים לכהן את התרומה וגם אין לפקפק ע"ז מטעם דכל מה דאיהו לא מצי עביד שלית נמי לא מצי עביד דבאמת בזה לא בעינן שליחות ודאי רק בגלוי דעת כמו שפסק התרומת הדשן סי' קפ"ח והובא במיל פ"ב מה' בכורות ה' א' בסוף התשובה: וכן אין לחשוש בזה מטעם אין שליח עושה שליחותו ואפי' להסוברין דבתרומה שיש עיקר בדאורייתא ל"א חזקה שליח עושה שליחותו דהכאכיון שהשליח הוא המתחיל לאמר שיפריש ע"י בכגון דא הובא במל"מ הירושלמי דאמרינן חזקה שע"ש אפי' בדאורייתא ממש וגם אין בזה חשש משים ברירה כיון דהתרומה הוא מבורר למפרע בזה רמזתי על כל הענינים אף כי קצרתי ובוזה אני מחלה את הדר"ג שליט"א שיכבדני בהסכמה אם ימצא דברי לנכונים ואם ימצא לנכון לסתור דברי נא בל ימנע להודיעני כי כך דרכה ש"ת זה בונה וכו' ובוזה

הנני חותם דברי בכל חותמי ברכות דשן ורענן יהי' וינוב עוד בשיבה טובה עד ביאת משיח צדקנו ועד בכלל כעתירת הצעיר והזעיר מרדכי ליב רובין ב"ה אה האור כי טוכ אויר הוא מרא"ש מע"כ רם אח"א משבחא סולת נקיה מירא זכיא דין הוא הדר בקו' נהדר מהר"ר מרדכי ליב רובין שליט"א הראב"ד למקהלות אשכנזים בעיה"ק ירושת"ו.

קדמאה שלים שלומי אמוני וכו' מכתבו קבלתי אודות ח' אחד הי"ו שקבל עליו לקנות טבל ודאי מכל מיני פירות וירקות והוא מפריש בכל בוקר ובוקר תו"מ על כו"כ אנשים לפי האומד כמה שיאכלו בכל יום שטוב הוא עושה ואף שאין זה מן המוקף מ"מ כיון דהתו"מ נשארים תח"י ושורפן מותר אף לכתח"י כיון דהט' דבעי' מן המוקף כת' רש"י פ"ק דחולין דשמא אינו בעין ונמצא אוכל טבל אבל הכא שהתרו' תח"י המפריש אף שהטבל הוא במ"א מאי איכפת לן ואף דבערובין דל"ב שהתרו' ביד המפריש עכ"ז אמרו דבעו מוקף התם הוא שאם הטבל נאבד נשאר התו"מ בטבלם, אבל כעת שאין נותנים לכהן וגם אין לפקפק מט' דכל מלתא דלמ"ע וכו' דבאמת בזה ל"ב שליחות רק ג"ד כמ"ש תה"ד סי' קפ"ח ה"ד מ"ל פ"ד מבכורות בסוף התשו' זתו"ד, ובקש ממני לחוות דעתי אם אני מסכים עמו או"ל, והאמת אגיד שמפני כמה סיבות איני יכול לבא בארוכה בדברים שבכתב וגם שספרי אינם מסודרים וקשה עלי למצוא שום ספר כידוע, אבל עכ"ז דחקתי את עצמי כדי לעשות רצון צדיק, ע"כ יהיו דברי מעטים בקצר אמיץ מה שנוגע דוקא לענין דינא, וזה החלי בע"ה.

ואומר דעמו הס"ר דכל דבריו הם מן המתמיהים דלא זו בלבד דכת"ר רוצה לעקור שורש נטוע והלכה רווחת מכל הפוס' דגם כעת אסור לתרום שלא מן המוקף אלא דג"כ אינו עושה כלום וחושב לתקן והרי היא מקלקל ראשונה יש לתמוה טובא במה שרצה לדקדק ממ"ש רש"י ז"ל דאף אם היה ניתן להאמר כן איך לא הביט עין שכל הגדולים דחו למ"ש רש"י בטעמא דבעינן מן המוקף דהא ליתא כדיראה הרואה לרבותי' התוס' במס' גיטין ד"ל ע"ב ד"ה לתרום דתרומה גדולה מדאורייתא בעי מוקף ואפ"י שתיהם לפניו ובת"מ בעי מוקף מדר' משום אטו תרו"ג ואפ"י שתיהם לפניו וכו' ע"כ וכ"כ התו' בכמה מקומות בש"ס ע"ש, וכ"כ הרמב"ן והריטב"א והרא"ש בתוס' ביבמות דצ"ג ובפה"מ והר"ש ז"ל וכ"כ הרשב"א בחי' ובתשו' וכ"כ ר"ת ז"ל בס' הישר וכ"ן מרע"ב בפה"מ וגם הרמב"ם אף שאינו מבואר בפ"י בדבריו וחלוקים המפר' בדעתו מ"מ מפו' יוצא למבין דל"פ כטעמו של רש"י וגם הראב"ד בהשגות דנר' דל"ס כס' כל הראשונים הנ"ל הרי מבואר דלא ס"ל כטעמו של רש"י ע"ש בדבריו ודו"ק וכ"פ הטוש"ע דבעי סמוכים ורק דנגיעה ל"ב ועין בהגהות דשיכי לס' זרעים דקמ"ה ד"ה ימלא כלי מלא ע"ש ומלבד מה שדחו הראשונים ז"ל דליתא לטעמו של רש"י מהספרי וירושלמי דילפי מקראי וס"ל דדרשה גמורה כן נראה ג"כ ממתני' דפ"ג דמע"ב בחביות דמשתפן דמפרישמכל אחד ואחד ודוק כי קיצרתי וגם דבדעת רש"י יש מפרשים דל"ק כי אם רק בתרו' מעשר ע' בחי' הרמב"ן גיטין ופנ"י ואף שהרד"א בקונ' דצ"ט רצה להכריע שכ"ה ג"כ דעת רש"י דהוי דאורייתא ושכן נראה ממ"ש בסוטה דל"א אלא שחזר בו ממ"ש פ"ק דחולין הרואה בספרי רבני האחרונים שכת' גם משם לא מוכח מידי משום דשם כבר הופרש תרומה גדולה אף אם הוא חו"ל ולא היה לחוש כי אם רק לתרומה גדולה אם הוא ארץ ישראל ובשגם שהוא בתרומת ירק ודו"ק כי קיצרתי דאין לי פנאי וגם נ"ל

דגם לרש"י דבעי דוקא שיהא התרומה סמוך לטבל הא לא"ה לא מהני ואף שאין לחוש שמא אותה שעה אינה בעין וה"ק משום דשמא בפעם אחר יבא לתרום כשאינו בעין ולכן הצריכו שצריך תמיד שיהא סמוך וזה מדוקדק בלשון רש"י דכתב וז"ל מוקף סמוך כמו אין מקיפין ב' חביות דאסור לחבר לומר תבואה שיש וכו' ע"ש דנראה כסותר עצמו בדבור אחד מרישא לסיפא ועל פי האמור אתי שפיר דגם הוא ס"ל דמפני החשש הצריכו חז"ל לעולם דבעינן מוקף שהוא סמוך שלפי"ז לא קשה ממתני' דמע"ב וגם לא הק' ע"ד המפרשים ממתני' הלזו ונמצא דמלבד דהט' שכתב רש"י ז"ל אפ"י היה מפורש בדבריו דאף לתרומה גדולה מ"מ כל הפוס' חולקים עליו ולא מצינו לו חבר ועוד זאת אינו ברור דכ"כ גם לתרומה גדולה ושם יש לומר דגם לדעתו שאף בתרו' מעשר דבעי עכ"פ שיהא סמוך הטבל עם המעשר דוקא מחשש שמא יבא לתרום כשאינו בעין וכדכתיבנא ודלא כמ"ש כת"ר: גם מ"ש עוד דהיכא שהתרו' ביד המפריש שהחשש הוא מפני התרו' ותרו"מ הניתן לכהן ישארו בטבלם כעת אין לחוש שהוא לשרפה זתו"ד אלא שדבריו באו מעורבים ומבולבלים ויש בהם מן הגמגום ולא ידעתי למה הוצרך לכך בנ"ד כיון שמה שמפריש הוא לפי האומד מה שיאכל בכל יום לפי"ד שמועיל לדעת רש"י ואם כונתו לומר שגם בעלמא יוכל לתרום על הטבל שבמקום אחר ואין לחוש אף אם נאבד ואינו בעין בעת ההפרשה לפי דעתו דמועיל ומלבד דכבר כתיבנא דהא ליתא גם לסברתו נמי הא ליתא דגם ע"כ דעומד לשריפה אסור לעשות כמו מקודם וכדאשכחן במ"ש דאין להפריש מן החיוב טל הפטור ופסקו כן הפוס' שכן הדין גם בזה"ז דעומד לשריפה ואם תרם אין תרומתו תרו' ופ' הרמב"ם בפ"ה מהתו' הי"ב דודאי אסור לעשות כן גם בזה"ז וגם מאי דקי"ל דאין מפרישין מדבר שחייבו מהתו' על דר' שהוא גם בזה"ז וכבר מזה זמן רב עמדתי ע"ד הרב מוהר"א עזריאל בתשו' כי באה בס"ה שמחת יו"ט סי' ב' דכת' דבשלמא לתרום מן החיוב על הפטור דאין תרו' תרומה ודאי דגם בזה"ז כן אבל בתורם מן החיוב על דבר שחייבו רק מדר' דתרו' תרו' ולא תאכל עד שיוציא תרו"מ בזה"ז דלאיבוד אזלא יוציא וישליכהו ארצה וכבר בא חכם ויפה אמר חנן הרב מוהריט"א בס' ג' והשיב וז"ל דכיון דבזמן שהתרו' ניתנה לכהן לכתחי' לא יפריש מחיוב דאוריתא על דר' אף בזה"ז דלאיבוד אזלא לא פלוג רבנן ולכתחי' אסור להפריש מחיוב דאוריתא לחיוב דרבנן ע"כ ודברי הרב נכונים ולא זו בלבד שדעת הרבה מרבני אחרונים מתבאר כן וע"ש בנדון שהוא וגם בנדונים אחרים וכן מפורש יוצא מתשו' מהר"ם ב"ב הארוכות סי' ש"ט וסי' קכ"ג וע"ש דאפ"י חד מדר' על תרי מדר' דמחזי כמו מן החיוב על הפטור ואסור גם בזה"ז עש"ד וכן כתבתי ג"כ מגדולים אחרים אשר לפי"ז י"ל מ"ש הלבוש וש"ך דמאי דבעי בתרו"ג מן המוקף הוא מפני שהוא מאומד דע"כ ליתא וכמו שהק' הדגמ"ר דלק"מ משום דאף דנתבטל הט' בעי מוקף כמו מקודם אלא דזוהי שק' דזהו ס' הראב"ד ויחידאה היא ואכמ"ל מאפס הפנאי וגם נשאתי ונתתי במ"ש הראשונים דדבר שנאסר אף אי נתבטל הטעם דאסור והארכת הרבה.

ובכן גם מ"ש בשאלה דלוקח טבל ודאימכל מיני פירות הוא ג"כ שלא כדין לפי"ד בשאלה שהוא על טבל דמאי ומע"כ לא הרגיש בזה וגם מדקפיד ליקח טבל ודאי על טבל דמאי נראה שהחכם ההוא אינו בקי בדיני תו"מ וגם נראה דלא טוב עושה מ"ש

בשאלה שהוא מפריש מכל מיני פירות וירקות לפי האומד כמה שיאכלו דשמה לא קנה מאותו המין ונשאר בטבל ואסיר.

וגם יש לתמוה על כת"ר איך נחה דעתו במה שהוא אומר שהוא מפריש בכל בוקר לפי האומד כמה שיאכלו בכל יום דזה דלא אפשר שיכול לשער באומד על כמה מאות אנשים ושלפעמים יבואו להם איזה אורחים שהאדם עצמו לא יוכל לידע מקודם איזה פעם שיעור מה שיקנה, והרי אמרו במס' ערובין דל"ב ע"א דהאומר לחבירו צא ולקוט לך תאנים מתאנתי דמעשרן ודאי מפני שאין ספק לומר שמא בע"ה מעשר עליהם ממ"א דהא לא ידע כמה ליקט ע"כ הרי דאין אפי' ספק לומר דשמה עשר באומד מה שיכול להיות שילקט ולכן עכ"פ יהיה דמאי משום דזה אי אפשר לשער ואף שהתאנה והאיש לפניו וא"כ כ"ש בנ"ד דאי איפשר לכונן ולעמוד מה שצריך לתרום תרו"ג ע"כ וכ"ש לפי מ"ש הראב"ד והנמשכים אחריו הלבוש וש"ך הט' שצריך מוקף בתרו"ג ומה גם דאעיקרא דמלתא הרי קי"ל דאין מפריש תרו"ג מאומד: נמצ"ל דמכל הט' הנ"ל לא טוב עושה הח' הזה ואף אי לא היה כ"א רק משום שהוא שלא מן המוקף לבד ואת זה אגיד דעלה במחשבה להליץ דבנ"ד לא בעי מוקף לפי מ"ש כת"ר בשאלה דנ"ד הוא דמאי וא"כ הוא הרי כת' בס' לא נודע שמו בפ"ק דקידושין בעובדא דר"ג דיש מי שאומר דדמאי הוא ולכך לא חש ר"ג אם הפריש שלא מה"מ ע"ש האמנם הא ודאי ליתא דמלבד דראשו' חולקים וכמש"ל דגם בתרומת מעשר דמאי בעי מן המוקף כמתבאר ממ"ש התו' פ"ק דחולין ע"ש ר"ת דר"מ שאכל עלה של ירק בב"ש דדמאי היה וכ"כ בע"ז דכ"ח ע"ב ד"ה בצר ע"ש וכ"כ הר"ש והרא"ש בפיה"מ פ"ק דדמאי מ"ג ע"ש וכבר כת' בזה במ"א ועוד דבנ"ד דודאי מ"ש שהוא דמאי הוא לשון מושאל וכונתו שהוא ספ' דבדמאי א"ץ להפריש תרו"ג ובכך מ"ש כת"ר דיש מסתובבים על החניות להפריש תרו"מ ואעפ"כ נשאר תמיד השוק דמאי כונתו הוא דאינם מתקנים כראוי ולכן יש ספק בדבר לפי"ד והוא מגרע גרע מדמאי משום דבדמאי לא יש חשש על תרו"ג וגם על תרו"מ רוב עמי הארץ מעשרין הם משא"כ בנ"ד: והנה לא ראיתי להאריך עוד מפני שכל מ"ש לא נצרכא אלא להשיב ע"ד ולהתלמד במ"א אבל בנ"ד הח' הזה השליח לא עושה כלום משום דקי"ל דאם הוא שליח להפריש ע"ד שאינו בעו' אף אם הפריש בעת שהוא בא לעולם שלא עשה כלום מפני ששליחותו בטל וכ"ש וק"ו אם הפריש על טבל שלא בא לעולם ואח"כ בא לעולם שאף הבע"ד עצמו לא עשה כלום והוא טבל גמור ולכן מאי דפשיט"ל לכתר"ן דבהפרשת תרומה דלא בעי שליחות כמ"ש הה"ד סי' קפ"ח ה"ד המ"ל רפ"ד מה' בכורות והא ודאי שגיאה גדולה ועמו הסליחה דודאי בהפרשת תרומה בעי' שיהא ראוי לשליחות כמ"ש אתם גם אתם לרבות שלוחכם שיהא בר שליחות ומשם למדים שלוחו של אדם כמותו ושיהא השליח בר שליחות ומדעתו של בע"ד שעשאו שליח בפירוש וכתב הרשב"א בחי' לפ"ד דנדריים בההוא דאבעי"ל בתורם משלו על של חברו וז"ל ק"ל דהא שליחות לאו מדין דניח"ל או לא ניח"ל, אלא גזירת הכתוב היא דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם וכו' ותדע לך שהרי האומר לחבירו צא ותרום לי והלך ומצאו תרום אמרי' רפ"ק דחולין שאינו תרום דדילמא גברא אחרינא שמע ואזל ותרם ורחמנא אמר אף שלוחכם לדעתכם ואע"ג דהתם ניח"ל שיתקן את כריו ע"כ וא"כ איך יעלה בדעת ואפי' במחשבה דהתה"ד ס"ל דבתרו"ל לא בעי שיהיה שליח ולדון מזה

דיכול אחר לתקן כריו של בע"ד אף דהבע"ד לא מצי משהו שליח ונראה דאגב טירדיה לא עמד בשורשן של דברים ואף לא בדברי התה"ד במקומם ואפי' בדברי מור"ם בהגה שה"ד ומ"ש האחרו' הט"ז וש"ך והא לך תשו' התה"ד שנ"ד היה שבעלת הבית הלכה לחוץ אחר שלשה העיסה ולא חזרה להפריש חלה ומפני זה תתקלקל העיסה ולכן רוצה המשרתת להפריש והשיב הרב דאע"ג דלענין תרומה בענין שליחות מאתם גם אתם כיון דזכות הוא לה שמתקלקלת העיסה הא קי"ל דזכיה מטעם שליחות אתרבי דכתב הר' דאע"ג דבעי שליחות מדעת דהכא חשוב כאילו עשאו שליח והוי דומיא דאתם בעת ההפרשה דאנן סהדי דאי הוה הוא ניח"ל ומזה זמן רב עמדת ע"ד הרב דכתב דאף דבעי שליחו' מדעת דאם ניח"ל דהוי שליח דנרגש מההיא דפ"ק דחולין דאע"ג דידע האי בעידנא דתרם דניח"ל דהוי תורם שלא מדעת ולא הוי תרומה וע"ז כת' דדוקא התם בתרו' שאני די"ל דדעת בע"ה דיתרום שלוחו משום דידע ומכיר באיזה מדה רגיל בע"ה משא"כ בחלה בזה"ז דהכל שוים ע"ש דמדברי הרשב"א אין נראה כן מדכת' הרב להוכיח דשליחות לאו מדין דניח"ל אלא גזירת הכתוב הוא דמה אתם לדעתכם אף שלוחכם ממ"ש דהאומר לחבירו צא ותרום והלך ומצאו תרום דדילמא איניש אחרינא ואע"ג דניח"ל וגם זכורני דראיתי להרב קצות החושן בסי' רמ"ג דדחה למ"ש התה"ד משום מ"ש הרשב"א דהפרשת תרו' אין בזה משום זכות אלא ניחא בעלמא ולא אמרי' זכין לאדם אלא במה שיש זכות וכו' ובאתי לכלל ישוב דכוונת הר' הוא משום דהוי אומדנא דמוכח דניח"ל והוי כגילוי דעת בעת ההפרשה ועשיתי סמוכות לדבריו ממ"ש הראשונים בגילוי דעת סגי ואם דלא סמך ע"מ שיש חשש קלקול וכבר כת' מן הפוס' שפוסקי' ב' טעמים הוא מפני שאינו סומך על טעם אחד ועמ"ש הב"ח סי' שכ"ח וש"ך ס"ק ה ואכמ"ל ומ"מ הדבר ברור דמ"ש התה"ד דמהני בנ"ד הוא דוקא משום שבעלת העיסה היתה יכולה להפריש באותה שעה ולכן גם המשרתת הוי כאילו נתנה רשות בשעה שהפרישה אבל אם הוא קודם שבא לרשותו אז ודאי לא מהני אפי' עשאו שליח בפ' מקודם דקי"ל בכל דוכתא דכל דלא מצי עביד לא משוי שליח ובכך בנ"ד אף אם עושין הבע"ב להח' הזה שליח בפ' שיפריש לכל מה שיקנו השליחות בטל ולא מהני הגילוי דעת שמקודם ואפילו שהדבר ברור ופשוט דגם בהפרשת תרומה וחלה אמרינן כל דלא מצי עביד לא משוי שליח דמ"ש אומר ג"כ דכבר הדבר מפו' בדברי הראשו' בפרעות גם לענין תרומה וחלה וכדיראה הרוואה לרבו' בעלי התו' בפ' הריני נזיר ד"ב ע"א ד"ה באשה וז"ל וא"ת והא מעשים בכל יום שהאשה אומרת לחברתה לושי לי קמח והפרישי לי חלה וכן התלמידים וכו' ואיך נעשה שליח בדבר הזה הא בשעה שעושה אותה שליחות לא היתה יכולה בעצמה להפריש חלה מקמח זה שאינו ב"ח וכו' ואומר ר"ת דיש בידה להביא עיסא מגולגלת ולומר עיסה זו תהא חלה על קמח לכשיהיה נילוש ודברים שבידה קיימים ואין זה שלא ב"ל כיון שבידה ללוש ולגלגל העיסה קרוי שפיר דבר שבא לעולם וכו' ומ"מ בהאי טעמא לחודיה לא סגי לן למימר דמצי למיעבד שליח כאן כיון דבידו ללוש ולגלגל מדאמר פרק ר"ג דנ"ב האומר לחבירו כתוב גט לארוסתי לכשאכניסנה אגרשנה הרי זה גט מפני שבידו לגרשה מיהא אם ירצה ובעי התם ליבמתו מהו ומאי קא מיבעיא ליה והא בידו לבא עליה ולגרשה אלא ודאי כון דהשתא לא מצי לגרשה לא מצי משהו שליח כיון דמחוסר מעשה לבא עליה הכא נמי כיון דהשתא לא

מצי להפריש אינו קרוי בידו מה שבידו ללוש ולגלגל לענין זה שיכול לעשות שליח כיון
דמחוסר לישא וגלגול עכ"ל והיה נראה לע"ד דהתו' אינם חלוקים ע"ד ר"ת בעיקר
ההיתר אלא דהתו' כת' דמטעם הזה לבד אינו מספיקוצריך ט"א אמנם ראיתי להרב
המאירי ז"ל שכתב וז"ל כת' בתוס' שכל שיש שפחה ישראלית או שמש ישראל בבית
ולשין עיסה ותורמין חלה ברשות בעה"ב צריכים ליטול רשות בשעת גילגול ואין רשות
שקודם גילגול מהני שהרי קודם גילגול אף היא אינה וכולה לתרום וכל שאין היא יכולה
לתרום אף שליח נמי לא מצי משוי ולפי דרכך למדת שאשתו של אדם מיהא תורמת או
מתרמת שלא ברשות בעלה וכן הדבר מתברר ביבמות פרק יש מותרת במעשר ראשון
מדכתיב גביה אתם וביתכם והוא הדין לשאר מעשרות ובתרו' ובחלות הנה מבואר דהבין
דהתו' חולקים ע"ד ר"ת וס"ל דבעי' דוקא שיטול רשות בשעת הגילגול ומכאן נר' דלא
כמ"ש התה"ד שכת' וז"ל ואפי' אין כאן חשש קלקול העיסה אמר' דזכות הוא כיון
דרגילות הוא לפעמים שבע"ה נותנת רשות למשרתת להפריש חלה אפילו בפניה ע"כ:
וע"ע במרדכי חולין פ' כ"ה סי' תרפ"ט דכתב וז"ל המפריש חלה צריך ליטול רשות
והתלמידים שהם כמו אורחים יכו"ל לבע"ה להפריש מכל עיסות שיהיו לו ואפילו מאותו
שיקנה אח"כ וא"צ ליטול רשות בכל פעם ופעם, אשה יכולה לומר לחברתה קחי חלה
כלומר קחי קמח ולושי עוגות להפריש לי חלה אעפ"י שבשעת הציוי היה קמח ולא
היתה ראויה לחלה והמפריש חלתו קמח לא עשה ולא כלום וכמ"ש בפ"ב דנזיר ע"כ
וע"ע במ"ש הרב"א בנזיר שם מתוס' הרא"ש ומשם הר' עזריאל ובס' אור זרוע סי'
רכ"א דל"ד ובמ"ש הר' מש"ל רפ"ד מ"ה תרו' ובתשו' דשיכי לס' זרעים דקמ"ה ויש
להרחיב הדבור בזה לעת הצורך כי אין צורך בנ"ד ולא כתבתי כ"א רק מה שמפורש
בהם דגם בהפרשת תו"מ וחלה דכל מלתא דלמ"ע אינו יכול למרום השליח דהגם שכ"ז
הוא דברים פשוטים ודלא כמו שלמד כת"ר מתה"ד דהא ודאי ליתא ובכ"ז בנ"ד אפי' אי
מנוהו שליח מקודם למה שיקנו אח"כ שיפריש בעדם אינו מועיל משום דבעי' שיעשה
שליח להפריש בעת שהפירות הם אצלו וברשותו ונמצא דגם מהצד אסור להפריש וגם
בדיעבד לא עשה כלום דעלה על דעתי לומר דאע"ג דבעלמא הדין כן הכא שאני דמצי
למנות שליח ואף דלמ"ע השתא משום דלא אמרו כן אלא בתורם משל בעל הכרי אבל
הכא שתורם משלו הרי פסק הרמב"ם דלא בעי' שיפריש מדעת בעל ואע"ג דאבע"ל
בנדרים ד' ל"ו ולא אפשרטא הרי כת' הרשב"א והרמב"ן והריטב"א דנפשטא הבעיא
ממ"ש פ"ק דבכורות דפודה פע"ח ש"ח דפדוי וע"ש במ"ל וא"כ פודה משלו על ש"ח
לא בעי' שיהא מדעתו אע"ג דאכתי מדין שליחות הוא י"ל דאע"ג דבעת שאומר לו
שיפריש בשבילו לא מצו עביד מ"מ מהני מה שמפריש ומהתי' על כת"ר דטרח להביא
ממ"ש הר' מש"ל על תה"ד דלא דמי כלל והי"ל בפשיטות מזה שהוא ראיה גדולה דאע"ג
דבעת שליחות הבע"ד לא מצי עביד דמהני השליחות אמנם בקושטא הא נמי ליתא משום
דהך מלתא דכשהוא משלו ע"ש דל"ב שיהא מדעתו אינו מוסכם ורבים חולקים וס"ל
דלא אפשרי בעיין ויש להחמיר בתו' משלו דבעינן דוקא שיהא בשליחות גמור ומדעתיה
דבע"ה כדיראה הרואה לרבותי' בתוס' בפ"ק דבכורות בדין פודה פט"ח ש"ח גם הרב
המאירי בחי' לנדרים דל"ו כת' וז"ל שלא הוברר יפה בגמ' אם התו' משלו על חבירו
צריך דעת או לא עד שהרבה מן הפוס' הניחוה בספק ומחמירין בה ע"כ הרי דגם בתורם

משלו על ש"ח רבותי' התוס' ורבים ס"ל דבעי' שליחות גמור ומדעתיה של בע"ה ולדעתם אי בעת השליחות לא מצו עביד לא בצוי משה שליחו כיון שכן יש להחמיר וכמו שהעלתי במ"א דאף למ"ע בתרו' בזה"ז דר' יש להחמיר בס' משום דעיקרו מהתו' ושכ"כ הראשו' ז"ל והדברים ארוכים ואכמ"ל: ועוד דאף אם נאמר בדברי הסו' דבתו' משלו על ש"ח ל"ב דעתו של בע"ה מ"מ הכא לא מהני משום דגם בעת שהוא תורם על אנשים עדיין לא קנו והוא תורם ע"מ שיקנו והא ודאי הדבר פשוט וברור דלא עביד כלום ומעשיו בטלים וכמ"ש במס' קדושין פ' האומר וכ"כ כל הפוס' דכתי' לעיל הגם דמלבד כל האמור דלרווחא דמלתא אמינא דבגדול מזה מפורש בש"ס דאין תרומתו תרו' ותלמוד ערוך הוא בידנו בפ' האשה רבה שאמרו דר' ינאי ור"ח ס"ל דאדם מקנה דבשב"ל והינו מדמייתי שם דר"י הו"ל אריסא דהוה מייתי ליה כונתא דפירי כל מעלי שבתא, ההוא יומא נגה ליה ולא אתא שקל עשר מפירי דבית' עליהו אתא לקמיה דר"ח אמ"ל שפיר עבדת דתניא למען תלמד ליראה את ה' אלהיך כל הימים אלו שבתות וי"ט למאי ה"ל וכו' אלא לאו כה"ג ופירש"י עליהו ואע"ג דאכתי לא אתו ע"כ משמע דס"ל דאף דמה דהוה מיתי כאריס היה מפירות דר"י דעכ"ז כיון דעדין לא באו לרשותו דהוי כדבר שלב"ל ולמ"ד אין אדם מקנה דבר שלב"ל ואפי' היו מחוברין כיון שבידו לתלוש כדמו' בהאומר בקדושין ולא מסתבר לומר דלא חשיב הכא בידו לפי שהיה רחוק מהם דאין נראה לחלק בין קרוב בין רחוק ע"כ, ונראה דבא לשלול מ"ש רש"י משום דאכתי לא באו דס"ל דמשום דהיה רחוק דהוה דבר שלב"ל ע"כ ונר' לישב דברי רש"י דנא ק' מההיא דפ' האומר דל"ח דבשל"ב דלא דמי להך עובדא דשנא ושנא משום דהתם אף אם הוא מחובר לא הוי דבר שלב"ל משום דהוא יודע על איזה טבל הוא מפריש אבל הכא לא היה שולח לר"י כל חלקו כ"א איזה חלק ולא היה יכול לידע מהות הפירות עצמם שישלח לו כדי להפריש עליהם ולכן לגבי תרו' הוי כמפריש ע"ד שלב"ל ואף אי הוה תלוש באותה שטה כל שלא באו לרשותו ולא מ"ע בנ"ד שהוא מפריש לא זו לבד ע"ד שאינו ברשותו ולא באו לעולם כלל דבעת שהוא מפריש גם הבע"ד אינו יודע מאיזה מקום יקנה וכ"ש המפריש שאינו יודע כלל והוא מפריש על הס' אם יקנה ובודאי מגרע גרע מעובדא דר' ינאי שאמרו דהוי דבר שלא בא לעולם, והנה בהאי סוגיא דפ' האשה רבה הנ"ל ראיתי מ"ש רש"י וז"ל אלא לאו כה"ג דמותר לעשר ע"מ שלב"ל ועת"ל לצורך עונג שבת ע"כ דהוא תמוה דאם ההתר הוא דוקא מפני עונג שבת א"כ מה הוכיח הש"ס מר' ינאי דאדם מקנה דשלב"ל אדרבא נר' מזה דאין אדם מקנה דשלב"ל וכו' דהתו' כת' ע"ד רש"י וז"ל מתוך פירוש הקונט' משמע דאיצטריך למילף מקרא משום דבר שלא ב"ל וק' לר"י דמה לי שבתות וי"ט משאר ימים ע"כ ולא הק' כדאקשינן דנר' דהבינו בפירש"י דס"ל דאף למאן דס"ל דאדם מקנה דשלב"ל ה"ד בחול אבל בשבת אסור ולכן הוצרך למילף מקרא דאף בשבת מותר מפני עונג שבת דשרי ולכן הק' דמ"ש שויו"ט משאר הימים דדוחק להעמיס בכוננת דברי התוס' דהיינו כדאקשי' וא"כ אף אי כוננת רש"י כמ"ש התו' מ"מ הדבר תמוה אמנם גם ע"ד התוס' י"ל דאף אי נאמר דבא הכ' להתיר אף שאינו מן המוקף אבל מפני דבשלב"ל בלאו הכי שרי דא"כ תקשי די"ל דמפני עונג שבת הוא דמותר גם דבר שלב"ל אבל בחול אסור אבל נר' לישב דברי התוס' וגם פירש"י והוא דס"ל לרש"י דאף למ"ד דאדם מקנה דבר

שלב"ל ולכן בתרומה כן דה"ד אם תרם אבל ודאי דלכתחי' אסור לתרום וכן משמע מפי האומר בקי' שאמרו יתר ע"כ אמר ראב"י אפי' אמר פירות זו תלושין יהא תרומה על פירות ערוגה זו מחוברת וכו' ופירש"י יתר ע"כ אפי' מה שאין בידו דקסבר אדם מקדיש ומקנה דבר שלב"ל והכי אמר אביי שם דטעמא דראב"י דהוא משום דאדם מקנה וכו' ע"ש הרי דלא אמר כ"א אם אמר דה"ד בדיעבד אבל ודאי דלכתחי' אסור משום דאמר קרא ממנו וכדדרש' למוקף דלכתחי' אסור ובדיעבד שרי וכן מזה הכתוב למדו גם לדברים אחרים דאסור ונמצא לפי"ז דאף למ"ד אדם מקנה דבר שלב"ל דאסור לכתחי' לתרום דשלב"ל ולכן את"ש מ"ש רש"י דמותר לעשר על מה שלב"ל אף לכתחי' ושוב אחרי כותבי ראיתי להריטב"א בחי' שכתב לתרץ קו' התו' על רש"י וז"ל וי"ל דאע"ג דאדם מקנה דשלב"ל מצוה להפריש על שב"ל ולצורך כבוד שבת התיר הכ' לגמרי ע"כ ואני בארתי בס"ד אבל למ"ד דאין אדם מקנה דשלב"ל שהוא אף בדיעבד ודאי דלא בא הכ' להתיר מפני עונג שבת שלפי"ז אין להק' גם ע"ד התוס' דכת' דבא הכ' להתיר שלא מה"מ דאסור משום די"ל דדוקא שלא מה"מ דהוי רק לכתחי' הוא דהתיר הכ' וע' כ"מ פ"ה מה"ת ה"ט שבא לכלל ישוב דברי הרמב"ם ז"ל דאף לענין (תרו' חמיר) קנין הוא דבר שב"ל לענין תרו' המיר והוי כדבר שלא ב"ל וה"ד הירושלמי פ"ק דתרו' שאמרו ולא מפירות שהביאו שלישי ע"פ שלא הביאו שלישי ואם תרם תרו' תרומה ע"כ ודו"ק כי קצתתי ולפי מאי דכתי' בכונת דברי רש"י ל"ק מ"ש הר"ש בפ"ד דמס' דמאי דכת' על הש"ס דיבמות וז"ל וקצת קשה דיקרא שם ויפריש בשבת ומן המוקף כדעבד בירושלמי וכו' ועוד מתנה על ודאי ע"מ שביד חברו כמו שמפרש בירושלמי רפ"ז ע"כ והוא דהוק' לו דלר"י מה שעשה שעישר מפרי דביתיה היקל בכ' דברים האחד דעשר ע"ד שלב"ל שאסור לכתחי' מה"ת וזאת ב' שלא מן המוקף דה"ה ג"כ אסור מהתורה לכתחי' ולזה תי' דאכתי אין זה תקון משום דאין מתנה בודאי ע"מ שביד חברו כמ"ש בירושלמי בראש פ"ז כלומר דאף לסברת ר"י דס"ל דלתרום ע"ד שלב"ל דלכתחי' אסור ודוקא בדיעבד מותר הכא נמי להתנות אודאי ע"מ שביד חברו אסור עכ"פ לתרו' לכתחי' וגרע טפי ודוק, וא"כ הוא דס"ל דאף לס' ר"י דס"ל דאדם מקנה דבר שאינו בידו ואפי' שלא ב"ל דעכ"ז דאסור להתנות ממילא ודאי דלדידן דקי"ל דאין אדם מקנה דבר שלב"ל ושאינו ברשותו וכן אין אדם מפריש תרומה על טבל שעדיין אינו ברשותו ג"כ כל מה שידבר ע"מ שאינו ברשותו דבריו בטלים ומבוטלים ולא כלום: הכלל העולה מדברינו דבעובדא דר"י איתמר בש"ס דהוי דבר שלב"ל פליגו הראשונים ז"ל דלדעת רש"י והרב המאירי הוא דהמעשר שהיה מעשר לכשיבא לרשותו דהוא אף מקרקע שלו דהוי דבר שלב"ל משום דכל שהן ביד אריס ואינו יודע אם יביאם לו בחלקו אם לא וכמ"ש כרב המאירי ע"ש ואפשר לומר ג"כ דאף שברור לו שיביא לו ממה שנוגע לחלקו אינו יודע אומד הפירות שיביא לו שלא היה מביא לו כל המגיע לו מחלקו אבל התוס' ס"ל דאם היה רגיל תמיד להביא לו מהמגיע לו לא הוי כדבר שלא בא לעולם ובכך הדבר ברור דבנ"ד דלכ"ע דהוי דבר שלא ב"ל ובלאו הכי אף אם לא בא הדבר מפורש בש"ס והרשו' הנ"ל הדבר פשוט דזה הוי מפריש לדבר שלב"ל ולא נצרכה אלא שלא יפקפק בזה שום אדם בעולם וגם להתלמד לנדונים אחרים: ובהיותי בזה ראיתי מ"ש מהרע"א בחי' ליבמות וז"ל תימא מה מבעי בנדרים פרק אין בין המודר דף ל"ז בתורם משלו על

של חבריו אם צריך דעת הא נפשט מזר"נ בר יצחק מדחשיב לר' ינאי דס"ל אדם מקנה דבר שלב"ל ואם איתא דא"צ דעת גם עתה יכול לתרום אף שעדיין אינם שלו ולא מיקרי דבר שלב"ל וביותר דהרמב"ם פוסק דא"צ דעת ובריטב"א קידו' (הביאי המ"ל) כתב דהוא אבעיא דאיפשיטא דא"צ דעת ובהר"ש וכו' ע"כ וגם ראיתי בס' ערוך לנר בחידושיו בד"ה שם עשר וז"ל ראיתי קושיא בשם הגאון ר"ע איגר ז"ל לפי מה דקאמר רנב"י להוכיח מזה דר' ינאי ס"ל אדם מקנה דבר שלב"ל א"כ מאי קבעי לי בנדרים דל"ו ע"ב בתורם משלו על של חבריו אם צריך דעת חבריו או לא תיפשוט מהא דרנב"י דצריך דעת דאי אין צריך דעת למה חשיב דבר שלב"ל הרי יכול לתרום על של חבריו וא"כ הוי דבר שב"ל והניח בצ"ע ולפי הנראה שלא היה אצלו ספרו של הג' והרב ערוך לנר הוסיף להק' עוד ויש להשיב עכ"ד אלא